

Ivan Obadić

Akademске slobode u prijedlozima novih zakona

Sveučilište u Zagrebu
University of Zagreb

Saborska rasprava u prvom čitanju o Prijedlogu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti održana je u petak, 8. srpnja 2022. nakon što su zastupnici obavili glasovanja o prethodno raspravljenim točkama dnevnog reda.

Organiziranje saborske rasprave nakon ustaljenog glasovanja petkom, čime saborski zastupnici u pravilu završavaju radni tjedan, izraz je proceduralnog forsiranja ovog zakonskog prijedloga te predstavlja presedan u načinu rada Sabora.

Na nemogućnost održavanja rasprave u tim okolnostima upozorila je saborska zastupnica **Marija Selak Raspudić**: „Tražim stanku u ime zastupnika MOST-a da, prije nego ova rasprava uopće započne, upozorim na njezinu nemogućnost. A ta nemogućnost proizlazi iz načina na koji je sastavljen dnevni red Sabora, i to svjesno i manipulativno, tako da ključna točka,

ključna reforma u znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (...) stiže na dnevni red tjedan dana prije stanke, u petak popodne, kao druga točka nakon glasovanja u Saboru. Ovo je čak i za inače manipulativno sastavljanje dnevnog reda u Hrvatskom saboru s ciljem gušenja saborskih rasprava i micanja od očiju javnosti i medija – presedan.“

U tom kontekstu znakovito je da je ministar znanosti i obrazovanja kao predstavnik predlagatelja, završnu riječ u ovoj raspravi održao pred praktički – praznom sabornicom.

Ivan Obadić

AKADEMSKE SLOBODE
U PRIJEDLOZIMA NOVIH ZAKONA

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu
Trg Republike Hrvatske 14
10000 Zagreb

Za nakladnika

Prof. dr. sc. Damir Boras

Recenzenti

prof. dr. sc. Blaženka Divjak
prof. dr. sc. Ivo Družić
prof. dr. sc. Gvozden Flego
prof. dr. sc. Ivo Josipović
akademik Ivica Kostović
izv. prof. dr. sc. Ivan Milotić
prof. dr. sc. Branko Smerdel
prof. dr. sc. Ksenija Turković

Grafičko oblikovanje i prijelom

Antun Mikleš

Naslovnica

Bernardić studio d.o.o.

Tisak

Sveučilišna tiskara d.o.o.

Naklada

500

ISBN 978-953-8250-29-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001146096.

Ivan Obadić

**AKADEMSKE SLOBODE
U PRIJEDLOZIMA
NOVIH ZAKONA**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

Zagreb, kolovoz 2022.

SADRŽAJ

Predgovor	9
------------------------	---

PRVI DIO: Prilog raspravi o Nacrtu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti i o Nacrtu zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti	15
1. Uvod	17
2. Manjkavosti obrazloženja predloženog zakona	22
3. Protuustavno ograničavanje sveučilišne autonomije	35
3.1. Sveučilišno vijeće kao oblik političkog nadzora nad sveučilištem	40
3.2. Zakonska ograničenja sveučilišne autonomije	43
Prijedlozi	45
4. Dezintegracija sveučilišta, marginalizacija Hrvatskog sabora, slabljenje ovlasti i položaja neovisnih tijela te koncentracija moći u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti	45
4.1. Dezintegracija sveučilišta kroz odredbe o financiranju	45
Prijedlozi	51
4.2. Marginalizacija Hrvatskog sabora	53
4.3. Slabljenje položaja neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentracija moći u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti	55
Prijedlozi	65
5. Ukidanje nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja – ugrožavanje akademskih sloboda	67
6. Snižavanje kriterija izvrsnosti u sustavu znanosti i visokog obrazovanja	74
Prijedlozi	81
7. Prava studentskih predstavnika	81
8. Diskriminacija javnih sveučilišta u Rektorskom zboru	85
9. Urušavanje sustava javnih i otvaranje prostora osnivanju novih privatnih visokih učilišta?	88
Prijedlozi	93
10. Ostala specifična pitanja	93

10.1. Društvena odgovornost akademske zajednice	94
10.2. Promjena odredbe o upravljačkim tijelima sveučilišta	95
10.3. Promjena odredbe o upravljačkim tijelima fakulteta i akademija	95
10.4. Usklađivanje rješenja u zakonu u vezi s mandatom čelnika	96
10.5. Krug ovlaštenih predlagatelja članova matičnih odbora	96
10.6. Vakacijski rok	96
11. Reforma sustava kao prilika za unapređenje i modernizaciju sustava ili kao prilika za stavljanje sustava pod političku kontrolu?	97
Prijedlozi	106
12. Sažetak	108

**DRUGI DIO: Dokumenti u podlozi rasprave o reformi sustava
znanosti i visokog obrazovanja 111**

1. Otvoreno pismo Vladi RH o stanju u hrvatskoj znanosti i visokom obrazovanju i o planu razvoja do 2026. godine, skupina hrvatskih znanstvenika koja djeluje u domovini i inozemstvu, 27. listopada 2021. godine	113
2. Otvoreno pismo 69 znanstvenika premijeru Andreju Plenkoviću i ministru znanosti i obrazovanja Radovanu Fuchsu, ožujak 2022. godine	116
3. Zaključci Senata Sveučilišta u Zagrebu o nacrtima zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u kontekstu cjelovite reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, 22. ožujka 2022. godine	121
4. Nacrt prijedloga zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020.	143
5. Nacrt prijedloga zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, rujan 2021.	227
6. Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (verzija koja je upućena u javno savjetovanje od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine)	337
7. Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti u sklopu javnog savjetovanja od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine	389

8. Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti (verzija koja je upućena u javno savjetovanje od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine) 409
9. Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti u sklopu javnog savjetovanja od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine 429

TREĆI DIO: Obvezujuća pravna shvaćanja Ustavnoga suda Republike Hrvatske o sustavu znanosti i visokoga obrazovanja 445

ČETVRTI DIO: Međunarodni i europski dokumenti 573

1. Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966. 577
2. Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje, 8. prosinca 1999. 579
3. Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja, 10. rujna 1988. 581
4. Magna charta universitatum, 18. rujna 1988. 585
5. Magna charta universitatum, 12. ožujka 2020. 587
6. Preporuka UNESCO-a o položaju nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju, 11. studenoga 1997. 589
7. Sorbonska deklaracija, 25. svibnja 1998. 605
8. Bolonjska deklaracija, 19. lipnja 1999. 607
9. Europska povelja za istraživače i Kodeks o novačenju istraživača, 11. ožujka 2005. 611
10. Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji, 30. lipnja 2006. 625
11. Preporuka CM/Rec(2007)6 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost, 16. svibnja 2007. 629
12. Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju, 20. lipnja 2012. 635
13. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 7. lipnja 2016. 641
14. Preporuka UNESCO-a o znanosti i znanstvenim istraživačima, 13. studenoga 2017. 643
15. Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. o obrani akademskih sloboda 645

16. Deklaracija o akademskoj slobodi, 21. lipnja 2019.	651
17. Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja, 20. listopada 2020.	655
PETI DIO: Zaključna razmatranja	659
1. Doseg i ograničenja ove knjige	661
2. Okolnosti koje su se promijenile u posljednja dva desetljeća	662
2.1. Porast broja javnih i privatnih sveučilišta	663
2.2. Europski prostor visokog obrazovanja, Europski obrazovni prostor i Europski istraživački prostor	665
2.3. Razvoj informatičkih i komunikacijskih tehnologija	671
2.4. Preobrazba uloge sveučilišta u suvremenom društvu – „treća misija“ sveučilišta	673
3. Što i zašto mijenjati u sustavu znanosti i visokog obrazovanja	680
4. Jačanje odgovornosti i nadzora unutar sustava	682
5. Uvođenje učinkovitijega sustava etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju	702
6. Akademске slobode i demokratska društva	705
6.1. Definicija	705
6.2. Akademска sloboda – pretpostavka demokratskog društva	707
6.3. Sveučilišna autonomija i akademске slobode	709
6.4. Uloga i odgovornost akademске zajednice	711
6.5. Kršenja akademskih sloboda u Europi i svijetu.	716
6.6. Akademске slobode u <i>Prijedlogu zakona</i>	721
Kazalo	731
Bilješka o autoru	741
Bilješka o recenzentima	743

Predgovor

Namjera je ove knjige prikazati i objasniti bitne promjene koje predviđa aktualna reforma sustava znanosti i visokog obrazovanja. Ona ne iznosi sva pitanja koja predložena reforma zahvaća i mijenja, nego samo ona bitna koja se odnose na organizacijsku, financijsku, akademsku autonomiju te autonomiju nastavnog osoblja. Ta pitanja predstavljaju bit sveučilišne autonomije koja garantira akademske slobode znanstvenika i nastavnika. Sveučilišna autonomija i akademske slobode predstavljaju civilizacijski doseg demokratskih društava. Stoga *Ustav Republike Hrvatske* jamči sveučilišnu autonomiju i akademske slobode. Ustavni sud donio je i niz odluka kojima je definirao temeljni sadržaj autonomije sveučilišta koji nije dopušteno ograničivati zakonskim odredbama. Reforma koju predlaže Ministarstvo znanosti i obrazovanja, međutim, dovodi u pitanje *Ustavom* zagaraniranu sveučilišnu autonomiju i akademske slobode.

Reforma ograničava i sužuje organizacijsku autonomiju sveučilišta, a ukida financijsku autonomiju sveučilišta kao i autonomiju nastavnoga osoblja čime se izravno otvara put ugrožavanju akademskih sloboda u Republici Hrvatskoj. Posebno je važno istaknuti da će nakon donošenja ovoga zakona politička vlast voditi sve procese u sustavu znanosti i obrazovanja.

Potaknut time, napisao sam studiju „Prilog raspravi o Nacrtu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti i Nacrtu zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti,“ koju sam uputio članovima Sveučilišnoga savjeta, rektoru i Rektorskom kolegiju Sveučilišta u Zagrebu. Navedeni dokument prihvatio je i Senat Sveučilišta u Zagrebu na 15. redovitoj sjednici u 343. akademskoj godini održanoj 19. srpnja 2022. Ova analiza predstavlja središnji dio knjige, s time da sam dodao poseban dio, zaključna razmatranja, gdje se analiziraju okolnosti koje su se promijenile od donošenja aktualnog zakona 2003. godine, skup načela i konkretnih mjera na kojima sustav znanosti i visokog obrazovanja treba biti uspostavljen i ustrojen te akademske slobode u kontekstu predložene reforme. Pri tom moram istaknuti vlastito duboko uvjerenje da je nužno postojeći sustav mijenjati. Smatram da ovo mišljenje dijeli velika većina akademske zajednice.

Postoji više razloga zbog čega je nužna sveobuhvatna reforma hrvatskoga visokoobrazovnog i znanstvenog sustava. Europska komisija već je prije nekoliko godina upozorila na sljedeće razloge za loše stanje u sustavu: (1) preveliku rascjepkanost na svim razinama koja sprječava suradnju između znanstvenih institucija i gospodarskoga sektora; (2) fragmentiran sustav upravljanja na sveučilištima koji urušava efikasnost i suradnju; (3) manjak poticaja razvoju znanstvene karijere na osnovi izvrsnosti; (4) veliko zanemarivanje internacionalizacije hrvatskoga znanstvenog sustava; te (5) rigidna administrativna pravila koja, među

ostalim, sprječavaju dolazak stranih znanstvenika. Kao razlog za donošenje novoga zakona također se ističe nedovoljno kvalitetan pravni okvir koji zbog čestih izmjena otvara prostor različitim tumačenjima. Posebno bih, međutim, istaknuo kako je promjena nužna da bi se osigurala veća upravljivost cijelim sustavom, ojačao nadzor i odgovornost unutar sustava te osigurala transparentnost i odgovorno trošenje proračunskih novaca.

Bit pokrenute reforme, premda se njome uvode neke odavno potrebne promjene, svodi se na uspostavljanje političke kontrole nad radom sveučilišta i čitavog sustava znanosti i obrazovanja pod izlikom da je potrebno uvesti red u sustavu i na sveučilištima. Potrebno je istaknuti kako kritike na račun sveučilišta i akademske zajednice nisu neopravdane. Već godinama smo svjedoci niza neetičnih i nezakonitih postupaka u akademskoj i istraživačkoj zajednici. Dovoljno je spomenuti aferu *Indeks*, niz skandala vezanih za plagiranje znanstvenih radova, sumnjivo stjecanje visokoobrazovnih diploma i doktorata političkih moćnika, samovoljne postupke sveučilišnih čelnika, itd. Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja posebno je kritičan u ocjeni stanja, upozoravajući da je hrvatski znanstveni i visokoobrazovni sustav u stanju kontinuirane krize. Sindikat također upozorava da autonomija sveučilišta ne može biti ničija samovolja, već institucionalni okvir za ono što je njena jedina svrha, a to je zaštita akademskih prava i sloboda svakog nastavnika i svakog istraživača.¹

Razni oblici akademskog nepoštenja, od plagiranja, višestrukih publikacija, zlouporabe autorstva i slično do zloupotrebe moći, pogodovanja i zanemarivanja javnog interesa, često prolaze bez posljedica zbog nedostataka sustava etičke regulacije, kao i nadzora i odgovornosti unutar sustava znanosti i visokog obrazovanja, čime se dovodi u pitanje ugled i integritet čitave akademske zajednice, ali i opravdanost sveučilišne autonomije. Umjesto da akademska zajednica predstavlja pozitivan primjer društvu u pogledu poštovanja zakona, transparentnosti i demokratičnosti rada i djelovanja, te visokih etičkih i moralnih standarda, uistinu se ponekad stječe dojam da je ona „postala samo odraz poraznog stanja društva u cjelini“, što je narušilo povjerenje javnosti u akademsku zajednicu. Akademska zajednica koja ne djeluje sukladno najvišim moralnim i znanstvenim normama i bez otvorenog kritičkog odnosa spram svoje i ukupne društvene stvarnosti nema autoritet ni duhovnu i moralnu snagu da nametne vrijednosti slobode, demokracije, pluralizma mišljenja, poštivanja različitosti, ljudskih prava i pravne države društvenoj zajednici i potakne promjenu društvenih vrijednosti i demokratizacije društva. Pošto idealno sveučilište koje djeluje na ovim načelima ne postoji, a što je pokazala i praksa, nužno je uvesti odgovorniji i efikasniji sustav etičke odgovornosti, potpunu transparentnost (posebno financijsku) te ojačati nadzor i

¹ *Politika u znanosti i visokom obrazovanju*, IX. Sabor Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja, travanj 2018. Posebno oštru osudu Sindikat je iznio na nedavnom Saboru prilikom rasprave o prijedlogu reforme: *Prijedlog politike u znanosti i visokom obrazovanju*, X. Sabor Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja, srpanj 2022.

odgovornost unutar sustava. Državna vlast pritom mora imati razumnu nadzornu ulogu nad financijama, kvalitetom visokog obrazovanja i postignutim rezultatima istraživanja koja će poticati ostvarivanje javne zadaće i ciljeva sveučilišta izraženih kroz njihovu misiju i viziju.

Međutim, bitna je razlika **između jačanja nadzora i odgovornosti unutar sustava**, s jedne strane, i **uspostave izravne političke kontrole i upravljanja nad cijelim sustavom** znanosti i visokog obrazovanja, s druge strane. Ako se prihvati ovakav koncept reforme, prije ili kasnije državna vlast će zloupotrebljavati ogromne moći i ovlasti koje se sada daju ministru znanosti i obrazovanja (dalje: ministru), i time dovoditi u pitanje akademske slobode. Osim toga, ideja da će etatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja pridonijeti rješavanju nagomilanih problema polazi od pogrešne pretpostavke da će političari uistinu osigurati meritokratski i transparentan sustav zapošljavanja i trošenja proračunskih novaca, visoke etičke standarde, te da neće zloupotrijebiti kontrolu nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja za svoje političke i partikularne interese, u vidu zapošljavanja, diploma, i što je posebno opasno – za njegovo podvrgavanje stranačkoj dominaciji. U tom pogledu izražavam zabrinutost da će uspostava političke kontrole nad sveučilištima pridonijeti intelektualnom nazadovanju i daljnjem srozavanju kvalitete i urušavanju sustava javnih sveučilišta, a istovremeno, što se može primijetiti i u predloženoj reformi, snažno pogodovati i otvoriti prostor osnivanju novih privatnih visokih učilišta prema kriterijima koji su bitno ublaženi u odnosu na postojeće te koji zasigurno ne njeguju znanstvenu izvrsnost i dosegnute akademske standarde, premda prema tvrdnjama Ministarstva ionako imamo previše visokih učilišta. Glede privatnih visokih učilišta, ne protivim se osnivanju kvalitetnih privatnih visokih učilišta koji će unaprijediti kvalitetu visokoškolskih studija u Republici Hrvatskoj te njegovati istinsku izvrsnost, akademske kvalitete i standarde. Uostalom, u Republici Hrvatskoj već djeluje više kvalitetnih privatnih visokih učilišta. Međutim, kada se sagledaju dosadašnja iskustva zemalja u okruženju koje su nizom karakteristika usporedive s Hrvatskom, ne može se očekivati da će daljnje povećanje broja privatnih visokih učilišta riješiti probleme u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Osim toga, iskustva u susjednim zemljama (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) pokazuju kako je trend komercijalizacije i „privatizacije“ sustava visokog obrazovanja prouzročio pad kvalitete ne samo znanosti, nego i studiranja. Takav scenarij potrebno je izbjeći.

U svojjoj biti reforma nažalost ne rješava ključne probleme hrvatske znanosti i visokog obrazovanja. Iako uvodi neke korisne i potrebne promjene (obvezna javna objava doktorskog rada, uvođenje brojčanih i slovnihi ocjena radi lakše međunarodne usporedivosti stečenih znanja, vještina i kompetencija, ukiđanje visokih škola kao ustrojbenih jedinica i njihovo pretvaranje u veleučilišta, izrada digitalne diplome itd.), ona ne donosi bitne novine niti u bitnome iskorak u sustavu znanosti, nužne kako bi visokoobrazovna i znanstvena djelatnost uspješno pratila svjetske trendove te se svojim djelovanjem približila respektabilnim

svjetskim institucijama. I dok reforma ne daje kvalitetan pravni okvir koji bi bio u funkciji pokretača znanstvenih promjena važnih za podizanje tehnološke razine zemlje te uz to snižava kriterije znanstvene izvrsnosti, ona polazi od koncepta političkog nadzora nad sveučilištima što će imati pogubne posljedice i doprinijeti daljnjem urušavanju sustava znanosti i visokog obrazovanja. Akademske slobode i sveučilišna autonomija, pod uvjetom da je kvalitetno uspostavljen sustav upravljanja sveučilištem kao i sustav nadzora i odgovornosti, ključne su za uspješno ostvarivanje funkcija sveučilišta. One su istovremeno i pretpostavka svakog demokratskog društva.

Ako politika uspostavi nadzor nad akademskom zajednicom, navedeno neće imati samo štetne posljedice za hrvatsku znanost i visoko obrazovanje, već će imati i dugoročne štetne posljedice za hrvatsko društvo i stanje demokratskih sloboda u Republici Hrvatskoj. U tom pogledu ovaj zakon uistinu predstavlja opasnost za razvoj demokracije u našoj državi.

Zbog svega navedenog odlučio sam napisati ovu studiju. Početna ideja bila je upoznati članove Savjeta i uprave Sveučilišta u Zagrebu s bitnim aspektima reforme. Osim analize pravnih odredaba *Nacrta zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* te *Nacrta zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*, ponuđena su alternativna rješenja i prijedlozi kojima bi se izmijenile sporne i neustavne zakonske odredbe, a koja osiguravaju ostvarenje ciljeva zbog kojih se reforma predlaže, prije svega jačanje nadzora i odgovornosti u sustavu, dok istovremeno onemogućavaju političku kontrolu nad akademskom zajednicom. Nakon što sam upoznao više suradnika i kolega s tekstom koji sam pripremio, pojavila se ideja da ga pretvorim u knjigu. Premda mi to nije bila početna namjera ni zamisao, shvatio sam da je potrebno akademskoj i široj javnosti ponuditi argumentiranu i objektivnu analizu predloženih promjena s prijedlozima kako ih poboljšati te unaprijediti nacрте zakona koji još uvijek nisu doneseni te su stoga moguće njihove dorade prije izglasavanja u Saboru.

Knjiga je podijeljena u pet cjelina. U *prvom* dijelu, „Prilog raspravi“, na početku su izložene manjkavosti obrazloženja *Prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* i *Nacrta zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*, na kojima se temelji prijedlog reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, što dovodi u pitanje jesu li zaključci i detektirani problemi zbog kojih se donosi novi zakonski okvir objektivni i valjani (poglavlje 2.). U poglavljima 3. – 11. prvoga dijela tematski se analizira predložene promjene.

U *drugom* su dijelu dokumenti – zakonski tekstovi – koji su u podlozi rasprave o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja. U posljednje četiri godine izrađena su čak četiri nacрте zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju: Sveučilišta u Zagrebu 2019., Ministarstva znanosti i obrazovanja 2020. (nije upućen u javno savjetovanje), Povjerenstva Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj 2021. te sada aktualni prijedlog Ministar-

stva koji je ušao u zakonodavnu proceduru. Posljednji nacrt zakona postoji u tri različite verzije: prva je upućena akademskoj zajednici u veljači 2022., druga, izmijenjena, upućena je u javno savjetovanje, a posljednja je ušla u saborsku proceduru. Bitno različita zakonska rješenja, uključujući i dva bitno različita nacrt zakona Ministarstva znanosti i visokog obrazovanja, otkrivaju mnoga lutanja i različita nastojanja Ministarstva i ostalih dionika sustava znanosti i visokog obrazovanja u procesu donošenja novog regulatornog okvira. Radi boljeg uvida u različite koncepte reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, a svaki od navedenih zakonskih tekstova predstavlja drugačiji normativni pristup reformi sustava, uvrstio sam kao priloge *Nacrt zakona* koji je Ministarstvo izradilo 2020. godine, *Nacrt zakona* izrađen u okviru Nacionalnog vijeća te *Nacrt zakona* koji je Ministarstvo uputilo u javno savjetovanje, s obzirom na to da su u priloge uvršteni komentari Sveučilišta u Zagrebu na ovaj zakonski tekst. U knjizi upućujem i na pojedina zakonska rješenja *Nacrta zakona* Sveučilišta u Zagrebu, ali on je dostupan na internetskim stranicama, tako da ga nisam uvrstio u priloge radi ekonomičnosti izdanja knjige.² Osim nacrt zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, u priloge sam uvrstio i *Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* (verzija koja je upućena u javno savjetovanje 25. svibnja 2022. godine) bez kojeg nije moguće razumjeti intenciju predložene reforme. I za ovaj nacrt zakona uvršteni su komentari koje je Sveučilište u Zagrebu uputilo u savjetovanju sa zainteresiranom javnošću.

Treći dio sadržava obvezujuća pravna shvaćanja Ustavnog suda Republike Hrvatske o sustavu znanosti i visokoga obrazovanja, a *četvrti* dio relevantne međunarodne i europske dokumente o sveučilišnoj autonomiji i akademskim slobodama. Zajedno ti prilozi predstavljaju vrijedan materijal koji može poslužiti zakonodavcu, ali i akademskoj i široj javnosti, da se bolje upoznaju s ustavnim i međunarodnim standardima sveučilišne autonomije i akademskih sloboda kao i raznim zakonskim mogućnostima pravnog reguliranja sustava znanosti i visokog obrazovanja koji su iznimno važni za svaku državu.

U *petom* su dijelu zaključna razmatranja u kojima se analiziraju tri pitanja koja predstavljaju temeljni problem predložene reforme i koja *Prijedlog zakona* ne rješava ili ih rješava na pogrešan, pa i neustavan način: (1) jačanje odgovornosti i nadzora unutar sustava; (2) uvođenje učinkovitijeg sustava etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju; (3) akademske slobode u *Prijedlogu zakona*.

Knjiga je napisana u kratkom vremenu s obzirom na to da je cijela zakonodavna procedura bila (pre)kratka i snažno požurivana. Nadam se da sam negativne učinke vremenskog tjesnaca uspio izbjeći zahvaljujući, ponajprije, brojnim

² Poveznica: https://www.srednja.hr/app/uploads/2019/11/1_Prijedlog_nacrta_Zakona_o_znanstvenoj_djelatnosti_i_visokom_obrazovanju_Povjerenstva_za_institucionalno_ure%C4%91enje_sustava_znanosti_i_visokog_obrazovanja_Sveu%C4%8Dili%C5%A1ta_u_Zagrebu.pdf

sugovornicima koji su, u procesu nastanka knjige, svojim komentarima, sugestijama i primjedbama znatno pridonosili njezinu konačnu uobličenju. Ovdje im želim odati priznanje i izraziti zahvalnost za pruženu podršku. Posebno sam zahvalan recenzentima knjige.

Rukopis knjige dovršen je 1. kolovoza 2022. godine.

PRVI DIO

**Prilog raspravi o Nacrtu zakona o visokom
obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti i o
Nacrtu zakona o osiguravanju kvalitete u
visokom obrazovanju i znanosti**

1. Uvod

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (dalje: Ministarstvo) pokrenulo je 2021. godine niz zakonodavnih aktivnosti u znanosti i obrazovanju koje bi trebale rezultirati sveobuhvatnom promjenom zakonodavnoga okvira u kojem se odvijaju djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja. Planiranom promjenom zakonodavnoga okvira predviđeno je donošenje dvaju novih zakona posebno važnih za sustav znanosti i visokoga obrazovanja – *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* i *Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*. Godine 2022. izglasan je i novi *Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost*, središnjem tijelu za financiranje znanstvenih projekata, koji je stupio na snagu 28. svibnja 2022. godine (Ministarstvo je uputilo prijedlog zakona u javno savjetovanje u kojem je bio od 29. srpnja do 28. kolovoza 2021. godine).² Navedeni zakoni, sa *Zakonom o hrvatskom kvalifikacijskom okviru*, propisuju osnovni institucionalni okvir za razvoj i provedbu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.³ Pritom valja istaknuti da je *Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* sistemski zakon koji ima načelno i konceptualno značenje, čija korjenita promjena koja se sada predlaže znači cjelovitu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja te promjenu još niza drugih zakona i podzakonskih akata.⁴

Postupak donošenja novog zakona bio je iznimno kratak. U studenom 2021. godine ministar znanosti i obrazovanja Radovan Fuchs donio je odluku o imenovanju Povjerenstva za izradu Nacrta prijedloga zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.⁵ Nacrt prijedloga zakona prvi je put dostavljen sveučilištima 24. veljače, uoči sjednice Rektorskog zbora 25. veljače 2022. godi-

² Izvješće o provedenom savjetovanju – *Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o Prijedlogu Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost* može se naći na sljedećoj poveznici: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=17140>.

³ Hrvatski sustav znanosti i visokog obrazovanja reguliran je sljedećim zakonima: *Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), *Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju* (Narodne novine, broj 45/09), *Zakonom o Hrvatskoj zakladi za znanost* (Narodne novine, broj 57/22), *Zakonom o hrvatskom kvalifikacijskom okviru* (Narodne novine, broj 22/13, 41/16, 64/18, 47/20, 20/21), *Zakonom o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama* (Narodne novine, broj 71/07), *Zakonom o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju* (Narodne novine, broj 107/07, 118/12), *Zakonom o priznavanju i vrednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija* (Narodne novine, broj 69/22). Više o pravnom uređenju vidi: Ksenija Grubišić, „Sistematizacija pravnih normi u visokom obrazovanju i znanosti u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 67 (2017), sv. 3–4, str. 565–598.

⁴ Prema *Planu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću*, koji je Ministarstvo donijelo 28. siječnja 2022., u sklopu reforme predviđeno je donošenje novih ili revidiranje 48 postojećih zakonskih i podzakonskih općih akata koji uređuju područje znanosti i obrazovanja.

⁵ *Odluka ministra Fuchsa o imenovanju Povjerenstva za izradu Nacrta prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* od 17. studenoga 2021. (klasa 023-03/18-06/00009, ur. broj 533-01-21-0044) i od 17. prosinca 2021. (klasa 023-03/18-06/00009, ur. broj 533-01-21-0045).

ne, na kojoj su ga ministar Radovan Fuchs i državni tajnik Ivica Šušak predstavili. Tada je zaključeno da će u iduća tri tjedna, do 18. ožujka 2022. godine javna sveučilišta provesti raspravu o Nacrtu. Rektorski kolegij Sveučilišta u Zagrebu upozorio je da je raspoloživi rok za raspravu prekratak s obzirom na dalekosežne implikacije i posljedice te zakonske inicijative, pa je pozvao sastavnice i članove vijeća područja da sudjeluju u široj raspravi o stvaranju novoga zakonodavnog okvira.⁶ Ministarstvo znanosti i obrazovanja provelo je savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o *Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine. Na 128. sjednici Vlade Republike Hrvatske, održanoj 30. lipnja, *Prijedlog zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* prosljeđen je na prihvaćanje Hrvatskom saboru. Dana 6. srpnja saborski Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu na 42. sjednici prihvatio je *Prijedlog zakona* i poslao ga na prvo čitanje u Hrvatski sabor, koje se održalo već u petak 8. srpnja u poslijepodnevnim satima. Nažalost, umjesto da je o temeljnom zakonu koji uređuje sustav znanosti i visokog obrazovanja, koji je prema strateškim dokumentima Vlade Republike Hrvatske razvojni prioritet naše države i osnova jačanja nacionalne konkurentnosti, provedena široka i sadržajna rasprava u Hrvatskom saboru, ministar je pred praktično praznom sabornicom predstavio prijedlog zakona.

Potpuna slika o reformi sustava znanosti i visoko obrazovanja mogla se, međutim, stvoriti tek nakon što je Ministarstvo uputilo u javno savjetovanje *Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine. Time je onemogućena pravodobna i cjelovita rasprava o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja. Takav način obezvrjeđuje značenje demokratskih procedura i onemogućuje javne rasprave o bitnim društvenim pitanjima, slabeći time i osnove za razvitak i unapređenje deliberativne kulture bez koje ne postoji demokratsko društvo. Ovo je posebno važno ima li se na umu što se zapravo mijenja ovom reformom. Promjene zakonodavnoga okvira, posebno *Prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* te *Nacrta prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* u bitnome mijenjaju sljedeće:

1. **Protuustavno ograničavaju i sužavaju sveučilišnu autonomiju koja je civilizacijski doseg demokratskih društava.** Organizacijska autonomija sveučilišta narušava se uvođenjem novog tijela sveučilišnog vijeća, kao oblika političkog nadzora nad sveučilištem. U tom tijelu većinu će imati predstavnici političke vlasti, što otvara mogućnost majorizacije predstavnika političke vlasti na štetu predstavnika sveučilišta. Prema odlukama Ustavnog suda nije suglasno s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta ako u vijeću javnog sveučilišta odlučujući utjecaj ima osnivatelj. Također, Ustavni sud zauzeo je stajalište da ustavna autonomija sadržava i ovlast visokog učilišta na samo-

⁶ Ovaj dio teksta preuzet je iz *Zaključaka Senata Sveučilištu u Zagrebu od 22. ožujka 2022.* (klasa 602-03/22-07/03, ur. broj 380-020/284-22-6), str. 4.

stalan izbor čelnika. Drugim riječima, predloženo rješenje o sastavu sveučilišnog vijeća i izboru čelnika ovoga tijela nesuglasno je s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta. Ono je i flagrantan način političke kontrole nad sveučilištem, njegovim radom i djelovanjem, čime se bitno ograničava i sužava autonomija sveučilišta.

2. **Odredbe o financiranju ukidaju financijsku autonomiju sveučilišta i dezintegriraju četiri najveća sveučilišta u zemlji.** Najozbiljniji udarac integraciji i autonomiji sveučilišta proizlazi iz odredaba o financiranju visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. Ministarstvo predloženim zakonskim rješenjima ukida financijsku autonomiju sveučilišta. To se posebno očituje u odredbi da ministar pravilnikom utvrđuje kriterije raspolaganja vlastitim prihodima te u zakonodavnom okviru za sklapanje programskih ugovora kojim se visoka učilišta stavljaju u potpuno podređen položaj prema Vladi i Ministarstvu. Kako bi se osigurala kontrola nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, slabi se položaj sveučilišta u pregovaračkom procesu s Ministarstvom o programskim ugovorima tako da sastavnice pregovaraju o programskim ugovorima izravno s Ministarstvom mimo sveučilišta. Time se ujedno *de iure* i *de facto* dezintegrira sveučilište u jednom od bitnih područja, suprotno deklariranoj intenciji nacрта prijedloga da se stvori pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta.
3. **Marginaliziraju Hrvatski sabor.** Oduzimanjem izvršavanja osnivačkih prava Hrvatskog sabora nad javnim visokim učilištima i neovisnim, stručnim i strateškim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, koja su prema postojećem rješenju odgovorna Saboru, marginalizira se uloga Hrvatskog sabora.
4. **Slabe položaj neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentriraju golemu moć u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti.** *Nacrt zakona* ukida trodiobu ovlasti između autonomnih sveučilišta, neovisnih strateških i stručnih tijela i tijela državne uprave (Ministarstvo). Umjesto decentralizirana sustava, stvara se izuzetno centraliziran sustav koji koncentrira golemu moć i kontrolu nad cijelim sustavom u ruke jednog čovjeka – ministra, a posredno njime Vlade Republike Hrvatske. To podrazumijeva slabljenje Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj i drugih neovisnih tijela u sustavu i njihovo svodenje na ministrova savjetodavna tijela. Umjesto poštovanja sveučilišne autonomije i akademskih sloboda što predlagatelj u obrazloženju *Prijedloga zakona* proklamira, u stvarnosti se ograničava i sužava, a u financijskom pogledu kao i izboru nastavnika ukida sveučilišna autonomija te cijeli sustav izlaže trenutačnoj političkoj oportunističkoj i arbitrarnosti. Nakon donošenja ovog zakona politička će vlast voditi sve procese u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

5. **Ukidanjem nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja bivaju ugrožene akademske slobode.** Realna je mogućnost i opasnost da se, s jedne strane, uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, zbog koncentracije goleme moći u ministrovim rukama, ozbiljno ugroze i dokinu akademske slobode u Republici Hrvatskoj. Kontrola nad sustavom omogućuje ministru da svojim golemim ovlastima i utjecajem dovede u pitanje radno mjesto (politički nepoželjna) nastavnika i znanstvenika. Drugim riječima, predložena reforma ukazuje na napuštanje koncepta humboldtskog sveučilišta koje počiva na ideji akademske slobode.
6. **Diskriminira javna sveučilišta u Rektorskom zboru.** Uključivanjem privatnih sveučilišta u Rektorski zbor pod istim pretpostavkama i na jednak način kao i javnih sveučilišta, iako je njihova uloga vrlo mala uzimajući u obzir čitav sustav znanosti i obrazovanja, diskriminiraju se javna sveučilišta. Privatna sveučilišta naime dobivaju 25 % glasova u Rektorskom zboru s 3,55 % studenata i 1,54 % nastavnika i suradnika zaposlenih na temelju ugovora o radu (od ukupnog broja studenata, odnosno nastavnika i suradnika zaposlenih na temelju ugovora o radu).
7. **Stvara pretpostavke za urušavanje sustava javnih i otvaranje prostora osnivanju novih privatnih visokih učilišta.** Promjenom postupka inicijalne akreditacije za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, a posebno značajnim snižavanjem minimalnih akreditacijskih uvjeta, olakšava se osnivanje novih visokih učilišta. S obzirom na to da se u obrazloženju *Prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* kao i *Nacrta zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* ističe ponajprije problem prevelikog broja visokih učilišta i studija, očekivalo bi se da se zadrže barem isti kriteriji ili čak da se postrože ako je cilj zakona da se smanji ili barem ne povećava broj visokih učilišta i studija. Umjesto toga, Ministarstvo predlaže snižavanje minimalnih akreditacijskih uvjeta. Također, novim zakonskim uređenjem predviđa se ukidanje mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih organizacija, pretpostavke strateški vođena razvoja sustava znanosti i visokog obrazovanja. Naposljetku, reformom se bitno snižavaju kriteriji znanstvene izvrsnosti što može urušiti kvalitetu čitavog sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Unatoč tomu što su predložene zakonske promjene najveća reforma u posljednjih dvadeset godina, kojom se konceptualno mijenja sustav znanosti i visokog obrazovanja, Ministarstvo je propustilo napraviti dubinsku analizu postojećeg stanja utemeljenu na najnovijim, točnim i potpunim podacima, koja bi poslužila kao podloga za sveobuhvatnu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja. Objektivna ocjena stanja kao polazište institucionalnih reformi pretpostavka je za osmišljavanje ispravnih rješenja i nužnih promjena te njihova ugrađivanja u novu legislativu radi stvaranja kvalitetnijeg, društveno odgovornijeg i međunarodno

prepoznatljivog sustava znanosti i visokog obrazovanja. Ova studija, međutim, pokazuje neobjektivan i površan pristup analizi postojećeg stanja, što dovodi u pitanje jesu li zaključci i detektirani problemi na kojima se temelji prijedlog reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja i donošenja novog zakonskog okvira objektivni i valjani.

Osim toga, umjesto da je predlagatelj zakona iskoristio ovu priliku za unapređenje i modernizaciju sustava, analiza *Prijedloga zakona* pokazuje da ne rješava niz konkretnih pitanja koja su izravno povezana s ciljevima donošenja zakona niti rješava i adresira brojne probleme koji su izneseni kao razlog za njegovo donošenje.

U stvarnosti, bit je *Prijedloga zakona* da cijeli sustav znanosti i visokog obrazovanja stavi pod izravnu ministrovu (političku) kontrolu.

Etatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja, odnosno jačanje utjecaja i moći ministra u odnosu prema do sada neovisnim stručnim tijelima te javnim sveučilištima i javnim znanstvenim institutima u koliziji su s nizom međunarodnih i europskih dokumenata kojih je Republika Hrvatska potpisnica.

Posebno je ironično što se, iskorištavajući i pozivajući se na *Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)*, kojim Europska komisija želi potaknuti reforme i ulaganja u skladu s prioritetima Europske unije, Ministarstvo koristi *Nacionalnim planom* kako bi uspostavilo (političku) kontrolu nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja čime se otvara mogućnost ograničavanja akademskih sloboda, suprotno proklamiranim vrijednostima, načelima i ciljevima politika Europske unije i samom *Nacionalnom planu*. Umjesto usklađivanja hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja s prihvaćenim načelima i zadatostima Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), Europskog prostora obrazovanja (EEA) i Europskoga istraživačkog prostora (ERA), predloženi koncept reforme približava nas mađarskom modelu upravljanja znanosti i visokim obrazovanjem koji povećava utjecaj državne vlasti i uspostavlja političku kontrolu nad sveučilištima.

Ova knjiga temelji se na analizi i usporedbi nekoliko nacрта zakona koji su nastali u posljednje četiri godine.⁷ Osim *Prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* koji je izglasan u prvom čitanju, u studiji se razmatraju i upućuje na pojedina rješenja nacрта zakona koji je izradilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja 2020. godine, ali koji nikada nije upućen u javnu raspravu⁸

⁷ Senat Sveučilišta u Zagrebu na 10. redovitoj sjednici u 350. akademskoj godini (2018./2019.) održanoj 14. svibnja 2019. godine prihvatio je *Prijedlog nacрта Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* Povjerenstva za institucionalno uređenje sustava znanosti i visokoga obrazovanja Sveučilišta u Zagrebu.

⁸ Ministarstvo znanosti i obrazovanja pokrenulo je postupak izrade novog *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* u ožujku 2018. godine donošenjem *Odluke o imenovanju Povjerenstva za izradu Nacrta prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (klasa 023/03/18-06/00009, ur. broj 533-03.18-0017 od 22. ožujka 2018. godine).

te Nacrta zakona koji je izrađen u okviru Nacionalnog vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj 2021. godine.⁹ Analizom je također obuhvaćen *Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* za koji je provedeno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine, te *Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost* koji je stupio na snagu 28. svibnja 2022. godine.

2. Manjkavosti obrazloženja predloženog zakona

Objektivna, cjelovita i pouzdana analiza trenutačna stanja pretpostavka je kvalitetne reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja. Nažalost, podatci kojima Ministarstvo i njegovi predstavnici u *Nacrtu zakona*, kao i u javnim istupima o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja potkrepljuju potrebu izmjene zakonodavnog okvira nepotpuni su, netočni i u pojedinim dijelovima tendenciozni. Ističe se nekoliko primjera koji pokazuju neobjektivan i površan pristup analizi postojećeg stanja, a koji dovode u pitanje pojedine zaključke na kojima se temelji prijedlog reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja i donošenja novog zakonskog okvira.¹⁰

I. Ministarstvo polazi od iznimno velikog broja visokih učilišta u Republici Hrvatskoj u odnosu prema drugim državama. Pritom se broj od 129 visokih učilišta u Republici Hrvatskoj komparativno uspoređuje s Austrijom, Češkom, Irskom i Slovenijom. Nije jasno na temelju kojih su kriterija odabrane baš te, a ne neke druge države i mogu li se na tako sporadičnom (i nereprezentativnom) uzorku donositi bilo kakvi zaključci. Možda je Ministarstvo kao kriterij uzelo izdvajanje za istraživanje, visoko obrazovanje i razvoj, prema kojemu je 2020. godine Austrija izdvajala 1.364,20 eura, Češka 400,80 eura, a Hrvatska samo 154,40 eura po stanovniku. Ili je možda kao kriterij uzet broj studenata ili je riječ o nekim drugim parametrima koje Ministarstvo smatra bitnim? Kriterij nije poznat i nigdje se ne može iščitati objašnjenje zašto su baš te države uzete za usporedbu, pa nije jasno zašto je broj visokih učilišta u odabranim zemljama relevantan za zaključak da u Hrvatskoj postoji previše visokih učilišta.

⁹ Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, na 49. sjednici održanoj 21. prosinca 2020. godine, imenovalo je Stručno povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja da provede stručnu analizu postojećih zakona i pravilnika koji reguliraju sustav znanosti i visokog obrazovanja te predloži rješenja za poboljšanje i unapređenje sustava na temelju *Polazišta za strukturnu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja* prihvaćenih na 49. redovitoj sjednici Nacionalnog vijeća. Nacrt prijedloga koji je izradilo povjerenstvo, međutim, nikada nije razmatran niti ga je prihvatilo Nacionalno vijeće.

¹⁰ U pisanju ovog poglavlja uvelike sam se oslonio na analizu prof. dr. sc. Damira Stanzera s Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta. Njegovi komentari o slabostima obrazloženja Nacrta zakona mogu se naći u Izvješću o provedenom savjetovanju – Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Izvješće je dostupno na sljedećoj poveznici: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

Mnogo ozbiljniji nedostatak analize s kojom je Ministarstvo izišlo u javnost pitanje je broja visokih učilišta u navedenim državama. Dok su u Republici Hrvatskoj među 129 visokih učilišta ubrojena sva javna i privatna sveučilišta (12), fakulteti (66), umjetničke akademije (6), sveučilišni odjeli (11), veleučilišta (17) i visoke škole (17), to nije učinjeno za ostale države u ovoj komparativnoj analizi. Tako za Češku Ministarstvo tvrdi da postoji samo 69 visokih učilišta. Dovoljno je samo pogledati stranice češke Nacionalne agencije za međunarodno obrazovanje i istraživanje (<https://portal.studyin.cz/en/find-your-institution/>) kako bismo doznali da u toj državi postoji 26 javnih, 2 državne i 33 privatnih visokoobrazovnih institucija koje imaju svoje sastavnice. Tako, primjerice:

- *Karlovo sveučilište u Pragu* ima 17 fakulteta, 4 sveučilišna instituta, 5 sveučilišnih odjela itd.
- *Masarykovo sveučilište u Brnu* 10 fakulteta s više od 200 odjela i klinika
- *Češko tehničko sveučilište u Pragu (CTU)* 8 fakulteta i jedan institut
- *Sveučilište u Ostravi* 6 fakulteta
- *Tehnološko sveučilište u Brnu* 8 fakulteta i 2 sveučilišna instituta
- *Sveučilište Palacky u Olomoucu* 8 fakulteta
- *Sveučilište Zapadne Češke u Plzenu* 9 fakulteta i 2 instituta.

Samo s ovih 7 javnih sveučilišta dolazi se do broja od više nego 80 visokih učilišta, u skladu s kriterijima prema kojima je Ministarstvo dobilo brojku od 129 visokih učilišta u Republici Hrvatskoj.

Problem je, međutim, u tome da je ostalo još ukupno 19 javnih, 2 državne i 33 privatne visokoobrazovne institucije čije sastavnice nismo pridodali navedenoj brojci. Drugim riječima, u Češkoj Republici znatno je više visokih učilišta nego što je Ministarstvo prikazalo, ako se zbroje javna i privatna sveučilišta, fakulteti, umjetničke akademije, sveučilišni odjeli itd., tj. ako se koristi istom polazišnom matricom za analizu kao i u Republici Hrvatskoj.

Slično vrijedi i za Austriju. Ministarstvo ovdje navodi da je broj visokih učilišta 82. Publikacija austrijskog saveznog ministarstva za obrazovanja, znanost i istraživanje iz 2020. godine pokazuje, međutim, da je 2019. godine u Austriji postojalo ukupno 79 javnih i privatnih sveučilišta (Grunddaten zum österreichischen Bildungssystem, 2019 / Key Figures on the Austrian educational system, 2019, *Wissenschaft in Österreich / Statistiken – 2020*, Bundesministerium, Bildung, Wissenschaft und Forschung). S obzirom da Sveučilište u Beču ima 20 sastavnica, Sveučilište u Innsbrucku 16, Sveučilište u Grazu 6, itd., jasno je kako je ukupan broj visokih učilišta u Austriji, sukladno kriterijima Ministarstva, znatno veći od prikazanog.

Grunddaten zum österreichischen Bildungssystem, 2019 / Key figures on the Austrian educational system, 2019

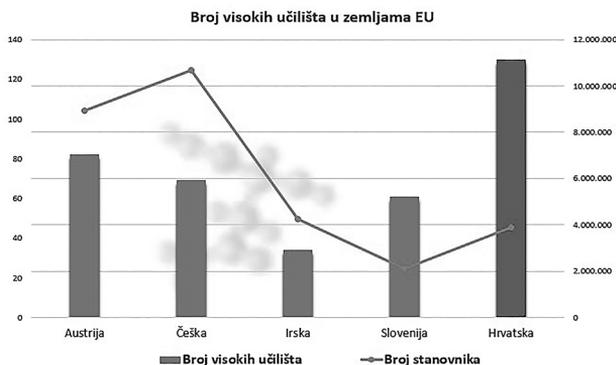
Institutionen ¹ / Institutions ¹	ISCED	Anzahl der Institutionen Number of institutions
Allgemein bildende höhere Schulen – Oberstufe / Academic secondary schools, upper level	3G	350
Berufsbildende höhere Schulen inkl. Kollegs / Colleges for higher vocational education including post-secondary courses	3V, 5V	357
darunter Bildungsanstalten für Elementar- bzw. Sozialpädagogik inkl. Kollegs including educational colleges including post-secondary courses	3V, 5V	43
Akademien des Gesundheitswesens ¹ / Post-secondary colleges for medical services ¹	4	1
Pädagogische Hochschulen ² / University colleges of teacher education ²	6, 7	14
Fachhochschulen ³ / Universities of applied sciences ³	6, 7	21
Öffentliche Universitäten / Public universities	6, 7, 8	22
darunter Universitäten der Künste / Including universities of arts and music	6, 7, 8	6
Privatuniversitäten / Private universities	6, 7, 8	16

IZVOR: Grunddaten zum österreichischen Bildungssystem, 2019 / Key Figures on the Austrian educational system, 2019, Wissenschaft in Österreich / Statistiken – 2020, Bundesministerium, Bildung, Wissenschaft und Forschung, str. 6.

Održiva analiza o opravdanosti ili neopravdanosti broja visokih učilišta treba se temeljiti na jasnoj i istovjetnoj metodologiji, tj. da se uspoređuju jednake, a ne različite kategorije. Osim toga, za donošenje mjerodavnih zaključaka na temelju komparativnog pristupa bilo bi poželjno u analizu uvrstiti sve, a ne samo neke države članice EU-a, jer potonje pokazuje tendencioznost, da se uzima nekoliko država koje bi možda mogle potvrditi stajališta Ministarstva, a ne uzima se u obzir druge koje u cijelosti devalviraju njegove zaključke. Uostalom, i sam grafički prikaz s kojim je Ministarstvo izašlo u javnost naslovljen je „Trenutno stanje broja visokih učilišta u zemljama EU“.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

TRENTNO STANJE

IZVOR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, prezentacija Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, 2022. godina.

II. U javnoj raspravi o Nacrtu zakona predstavnici Ministarstva polaže od prevelika broja studijskih programa u odnosu prema ostalim zemljama EU-a. Analiza podataka s kojom je Ministarstvo izišlo u javnost ponovno pokazuje nedostatke i slabosti u analitičkom pristupu. Za početak, ponovno su odabrane samo neke države članice EU-a (Austrija, Danska, Estonija, Finska, Latvija, Norveška i Slovenija) bez jasnih kriterija zašto su baš one odabrane za usporedbu ili zašto nije rađena analiza na temelju istih država kao i kod broja visokih učilišta. Ponovno, s obzirom na to da je naslov grafičkog prikaza broj studijskih programa u zemljama EU-a, Ministarstvo je trebalo navesti sve države članice kao pokazatelj imamo li previše ili premalo studijskih programa te ih usporediti s drugim podatcima relevantnim za donošenje navedena zaključka. I u ovoj je analizi mnogo ozbiljnije pitanje uspoređuje li se usporedivo i zbrajaju li se prema jednakim kriterijima studijski programi u Republici Hrvatskoj i drugim državama, odnosno da li broj studijskih programa u drugim državama nije znatno veći nego što Ministarstvo prikazuje. Prof. dr. sc. Damir Stanzer s Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta tako je javno upozorio da je za Dansku naveden broj od ukupno 600 programa, a to je u stvarnosti samo broj studijskih programa koji se nude na engleskom jeziku. Zbunjujuće je što Ministarstvo i u pogledu broja studijskih programa u Hrvatskoj barata različitim podatcima te nije jasno ima li Hrvatska 1638, 1541 ili 1734 studijska programa.

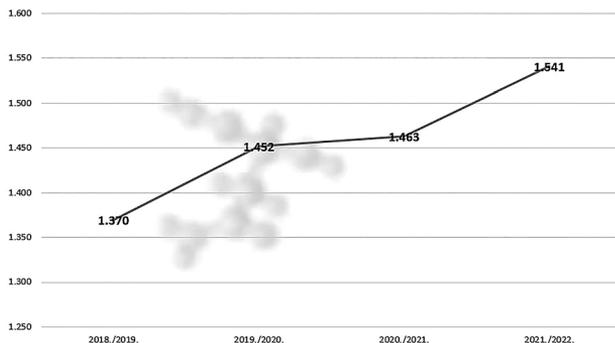

TREKUTNO STANJE

- 15.538 zaposlenih na javnim visokim učilištima
 - 66% znanstveno-nastavno osoblje
 - 34% administrativno-pomoćno osoblje
- 153.717 studenata u ak.g. 2021./2022. (112.580 redovitih studenata)
- 1.638 studijskih programa (1.419 javna sveučilišta i 90 javnih veleučilišta i visokih škola)
- u ak.g. 2021./2022. na 27 javnih studijskih programa **nije upisan niti jedan student**

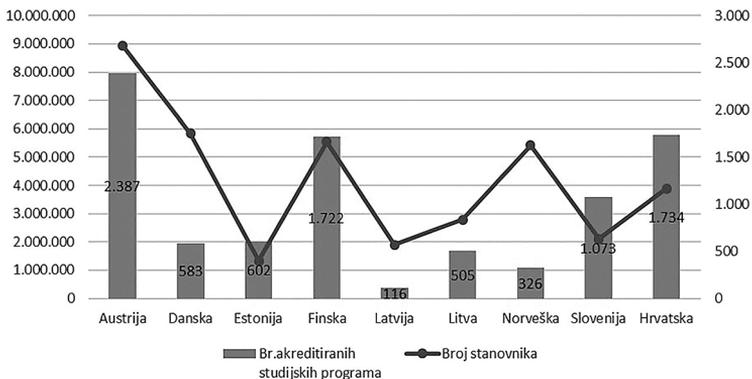
PROBLEMI U SUSTAVU

Rast broja studijskih programa

PROBLEMI U SUSTAVU

Broj studijskih programa u zemljama EU

IZVOR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, prezentacija Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, 2022. godina.

III. Ministarstvo ističe kako na visokim učilištima broj zaposlenih neopravdano raste u odnosu prema sve manjem broju osoba koje upisuju visoko obrazovanje. Pritom u javnim prezentacijama navodi da je zaposlenih na visokim učilištima u studenom 2016. g. bilo 14 630, a u studenom 2021. g. evidentirano je 15 433 zaposlenih, što je 5 % ili 803 zaposlena više. Zanimljivo je, međutim, to da je četvrtina od broja zaposlenih u navedenu razdoblju zaposlena

na javnim sveučilištima koja su novoosnovana i – *nota bene* – osnovana od strane Republike Hrvatske u posljednjih nekoliko godina. Istodobno, Ministarstvo potpuno zanemaruje i zaboravlja da je u posljednjih sedam godina znatno povećanje broja zaposlenih posljedica njegove odluke o administrativnom prenošenju radnih mjesta znanstvenih novaka s pripadajućim koeficijentima na ustanove u sustavu visokog obrazovanja. Time su se postojeća proračunska sredstva programa usavršavanja više stotina znanstvenih novaka izravno preusmjerila sveučilištima u obliku trajnih koeficijenata za kadrovsku obnovu sveučilišta.

ministarstvo znanosti i obrazovanja

PROBLEMI U SUSTAVU

Povećanje broja zaposlenih na teret sredstava Državnog proračuna

VISOKO UČILIŠTE	studeni 2021.	studeni 2020.	studeni 2019.	studeni 2018.	studeni 2017.	studeni 2016.	% povećanja studeni 2021. / studeni 2016.
Sveučilište u Zagrebu	7.706	7.747	7.777	7.623	7.617	7.519	2,49%
Sveučilište u Rijeka	1.756	1.753	1.764	1.724	1.726	1.694	3,66%
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku	1.920	1.952	1.967	1.951	1.911	1.841	4,29%
Sveučilište u Splitu	1.788	1.807	1.798	1.765	1.756	1.611	10,99%
Sveučilište u Zadru	584	581	586	583	571	563	3,73%
Sveučilište u Dubrovniku	243	248	250	249	240	240	1,25%
Sveučilište J. Dobrile u Puli	264	267	274	264	249	240	10,00%
Sveučilište Sjever	179	178	131	135	121	116	54,31%
Sveučilište u Slavanskom Brodu	114	102					
Hrvatsko katoličko sveučilište	153	143	142	144	131	113	35,40%

IZVOR: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, prezentacija Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, 2022. godina.

Dok s jedne strane Ministarstvo ističe kako problemi u sustavu proizlaze iz neopravdana povećanja broja zaposlenih na teret sredstava državnog proračuna i prevelikog broja visokih učilišta i studija, prigodno zaboravlja da je broj zaposlenih povećan na temelju odluka samog Ministarstva. Isto tako, Ministarstvo sada ističe da u Republici Hrvatskoj postoji previše visokih učilišta i ustanova u sustavu visokog obrazovanja, a s druge strane Republika Hrvatska u posljednjih je dvadeset godina osnovala šest novih javnih sveučilišta (do 2002. godine imali smo četiri javna sveučilišta). Od toga su u posljednjih sedam godina osnovana tri nova javna sveučilišta. Uz javna sveučilišta, u navedenu razdoblju osnovana su četiri privatna sveučilišta. Tako je u trenutku donošenja *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* u Republici Hrvatskoj 2003. godine bilo šest

sveučilišta, sedam veleučilišta i petnaest visokih škola s oko 400 studijskih programa (vrijeme neposredno prije primjene bolonjskog procesa). Do 2018. godine ta je brojka višestruko uvećana, tako da je bilo dvanaest sveučilišta (devet javnih i tri privatna), sedamnaest veleučilišta (jedanaest javnih i šest privatnih) te osamnaest visokih škola (tri javne i petnaest privatnih), a očekivano je broj studijskih programa također povećan na više od 1500.¹¹

Sveučilište (*privatna)	Osnovano
Sveučilište u Zagrebu	1669.
Sveučilište u Rijeci	1973.
Sveučilište u Splitu	1974.
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	1975.
Sveučilište u Zadru	2002.
Sveučilištu u Dubrovniku	2003.
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	2006.
Hrvatsko katoličko sveučilište*	2006.
Sveučilište Sjever	2015.
Sveučilište u Slavanskom Brodu	2015.
Sveučilište Libertas*	2016.
Sveučilište Vern*	2017.
Sveučilište Algebra*	2020.
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“	2021.

Sveučilište u Zagrebu uvijek je podupiralo nova sveučilišta i razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanja, ali s obzirom na argumentaciju bilo bi poželjno da se Ministarstvo (i državna vlast) odredi prema pitanju politike dugoročna razvoja visokoobrazovnog sustava i što država želi ili ne želi podupirati i osnivati.

Pri argumentaciji razloga za donošenja novog zakona mnogi problemi na koje Ministarstvo upozorava (previše visokih učilišta, rast broja zaposlenih na teret sredstava državnog proračuna, studijskih programa itd.) proizlaze iz politike koju vode Ministarstvo i državna vlast u posljednjih 20 godina, a ne javna sveučilišta. Novi zakonodavni okvir koji se sada predlaže na temelju tih i takvih argumenata ne može i neće u tome ništa promijeniti.

¹¹ Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje objavilo je 2011. godine dokument *Mreža visokih učilišta i studijskih programa u Republici Hrvatskoj*. U ocjeni postojećeg stanja navodi se da je uspostavom sedam javnih sveučilišta Republika Hrvatska dosegla maksimum koji je ostvariv s obzirom na raspoloživ znanstveno-nastavni potencijal sada i u idućih 10-15 godina (str. 12). Poveznica: https://www.azvo.hr/images/stories/visoko/Mre%C5%BEa_visokih_u%C4%8Dili%C5%A1ta_i%20studijskih_programa_u_RH_final.pdf.

IV. U vezi s indikatorima znanstvene izvrsnosti neprihvatljivo je da se Ministarstvo u ocjeni stanja hrvatske znanosti koristi zastarjelim podatcima. Ministarstvo predlaže najveći reformski zahvat u sustavu znanosti koji se temelji na podatcima o citiranosti radova po znanstveniku od 1996. do 2017. godine, broju patenata na milijun stanovnika za 2017. godinu, najboljih 10 % znanstvenih radova kao funkcije udjela BDP-a koji se ulaže u istraživanje i razvoj od 2016. do 2018., te prosjeku citiranosti po radu u odnosu prema udjelu ulaganja u istraživanje i razvoj u BDP-u, prosjek od 1996. do 2017. g. Umjesto da Ministarstvo na temelju najnovijih podataka vjerodostojno i pouzdano predstavi trenutačno stanje hrvatske znanosti, oslanjamo se na zastarjele podatke iz 2017. i 2018. godine, bez podataka za posljednjih 5 godina. Još je manje jasno zašto su za ocjenu učinkovitosti sustava koji se temelji na Zakonu donesenim 2003. godine relevantni podatci za razdoblje od 1996. do 2003. godine.

Osim navedenog, upitni su zaključci Ministarstva. S obzirom na to da se ono služi podatcima iz 2018./2017. i prijašnjih godina te na njima temelji svoju analizu stanja u hrvatskom sustavu znanosti i visokog obrazovanja, skreće se pozornost na zaključak Europske komisije iz 2018. godine da je učinkovitost izdataka za istraživanje i razvoj u Hrvatskoj u skladu s usporedivim gospodarstvima. Europska komisija, međutim, upozorava da je u usporedbi s prosjekom EU-a uspješnost zemlje u smislu kvalitete znanstvenih radova vrlo niska. Kao uzrok zaostajanja za ostalim državama članicama EU-a Komisija na prvo mjesto stavlja javno financiranje. Ili, kako se u izvješću navodi, *to je velikim dijelom rezultat nedostatnih javnih ulaganja u istraživanje i razvoj*. Komisija navodi da stopa rasta izdvajanja za istraživanje i razvoj nije dovoljna da Hrvatska ostvari svoj nacionalni cilj intenziteta istraživanja i razvoja iz strategije Europe 2020. od 1,4 % BDP-a. Komisija zaključuje i da *tako velika udaljenost od cilja pokazuje slabu usredotočenost na znanost i inovacije u strategiji zemlje* (Izvješće za Hrvatsku 2018. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih ravnoteža, Europska komisija, SWD(2018) 209 final, str. 47).¹²

Radi dobivanja objektivne slike, ipak je potrebno osvrnuti se i na najnovije podatke. Europska komisija u izvješću iz 2022. godine (*Izvješće za Hrvatsku za 2022.*, Europska komisija, Bruxelles, SWD(2022) 613 final)¹³ ističe da je Republika Hrvatska i dalje među državama članicama s niskim izdvajanjima za istraživanje i razvoj u usporedbi s prosjekom EU-a (str. 19). Unatoč tomu, prema izdanju iz 2021. godine Europske ljestvice uspjeha u inoviranju, Hrvatska je novi inovator, pa Komisija zaključuje kako se smanjuje razlika između Hrvatske i vodećih inovatora u EU-u (str. 38). Komisija zaključuje i kako Hrvatska i dalje daje znanstvene rezultate skromne kvalitete i ima teškoća s poticanjem suradnje između poslovne i znanstvene zajednice, ali *udio hrvatskih znanstvenih publikacija među 10 % najčešće citiranih znanstvenih publikacija u svijetu raste od 2013.*

¹² <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2018-european-semester-country-report-croatia-hr.pdf>.

¹³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2022-european-semester-country-report-croatia_hr.pdf.

(4,0 % u 2018. u usporedbi s 2,7 % u 2010.), ali je i dalje ispod prosjeka EU-a (9,9 % u 2018.). Kad je riječ o suradnji između znanstvene i poslovne zajednice, broj se zajedničkih znanstvenih publikacija javnog i privatnog sektora povećao, ali je još ispod prosjeka EU-a (8,1 % u usporedbi s prosjekom EU-a za 2020. od 9,05 %) (str. 38).

Ministarstvo ne samo što temelji svoju analizu stanja u sustavu na zastarjelim podacima već ne uzima u obzir ni trendove. Tako, primjerice, u analizi koju je priložilo Nacrtu prijedloga Ministarstvo navodi da je *udio znanstvenih publikacija među 10 % globalno najviše citiranih publikacija kao postotak znanstvenih publikacija zemlje u 2017. godini iznosio je 3,55 %, te da se planira povećati (...) udio znanstvenih publikacija među 10 % globalno najviše citiranih publikacija kao postotak znanstvenih publikacija zemlje s 3,55 % na 5,2 % do 2026. kroz reforme Nacionalnog plana oporavka i otpornosti.*¹⁴ Prema podacima Europske komisije, međutim, vidimo da je indeks od 2010. do 2018. godine porastao s 2,7 % na 4,0 % (dakle, čak 0,45 % u 2018. godini). Očigledno i ove tendencije treba uzeti u obzir pri ocjeni stanja sustava znanosti, ali i pri određivanju ciljeva predložene reforme.¹⁵

V. Pri opisu stanja nisu uzeti ni neki drugi parametri važni za objektivno razmatranje stanja u sustavu. Tako se primjerice glede financiranja istraživanja i inovacija putem Europske komisije navodi da je *Hrvatskoj za projekte u sklopu programa Obzor 2020 dodijeljen ukupan iznos od samo 137 milijuna eura pa se u usporedbi s drugim državama članicama EU-a nalazi među zemljama koje su povukle najmanje sredstava iz programa Obzor 2020, kao što se vidi iz slike 2.*¹⁶ Potrebno je ipak jasnije precizirati i istaknuti da je prema toj tablici Hrvatska na 24. mjestu. Ministarstvo je također zanemarilo navesti da je Hrvatska u usporedbi s drugim državama članicama EU-a na 24. mjestu po broju istraživača na milijun stanovnika, na 23. mjestu po pokazatelju R&I Intensity Ranking, na 23. mjestu po Participation Rank¹⁷ i, ono što je posebno važno s obzirom na konstataciju iz obrazloženja zakona – na 24. mjestu po podjeli financijskih sredstava (Budget Share Rank). Drugim riječima, hrvatska je znanost po raspodjeli financijskih sredstava iz europskih projekata na mjestu po kojemu prema ostalim relevantnim objektivnim pokazateljima pripada (što ne znači da ne trebamo težiti

¹⁴ *Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, Vlada Republike Hrvatske, 30. lipnja 2022. godine, str. 12. Poveznica: <https://vlada.gov.hr/sjednice/128-sjednica-vlade-republike-hrvatske-35684/35684>.

¹⁵ U vezi s tim izv. prof. dr. sc. Marija Brajdić Vuković s Instituta za društvena istraživanja na tribini koju je organizirala Udruga Marie Curie alumnija (MCAA HR) 2. travnja 2022. godine upozorila je da istraživanja pokazuju kako produktivnost raste, i to osobito u kategoriji međunarodnih radova u mlađim kategorijama znanstvenika. Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 1:15:40 – 1:17:25.

¹⁶ *Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, Vlada Republike Hrvatske, 30. lipnja 2022. godine, str. 5.

¹⁷ <https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/sense/app/a976d168-2023-41d8-acec-e77640154726/sheet/eeb35687-5e03-44b8-ace0-9cd8802cbd00/state/analysis>.

većoj učinkovitosti i boljem povlačenju novca iz programa EU-a). Uz navedeno treba istaknuti kako je stopa uspješnosti prijedloga hrvatskih znanstvenika 13,83 %, a prosječna je stopa uspješnosti u Europskoj uniji 11,97 %.¹⁸

VI. Iz prethodnog proizlazi da je Ministarstvo propustilo staviti ocjenu objektivna stanja u kontekst primarnog problema sustava – dugotrajna funkcioniranja na temelju niske razine financiranja što ima višestruko negativan učinak na učinkovitost cijelog sustava. Ono nije ponudilo utemeljenu kritičku analizu nedostataka i slabosti, ali i pozitivnih rezultata hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja na temelju najnovijih i točnih podataka na jasnoj i istovjetnoj metodologiji. Analiza uspješnosti (ili neuspješnosti) hrvatske znanosti u proteklih 20 godina bez razmatranja dugotrajne podfinanciranosti visokog obrazovanja i znanosti zanemaruje jedan od bitnih problema koji znatno utječu na kvalitetu i na položaj nacionalnog sustava u odnosu prema europskom okruženju.¹⁹ To je sigurno relevantno za usporedbe s drugim državama članicama EU-a, a posebno u vezi s učinkovitosti hrvatskih ulaganja u znanost što se ističe kao jedan od bitnih ciljeva predložene reforme.

Komparativnom analizom podataka očigledno je zaostajanje Republike Hrvatske u nacionalnim javnim/proračunskim izdvajanjima za znanost i visoko obrazovanje. Hrvatska je među rijetkim državama članicama EU-a koja je u 15-godišnjem razdoblju (od 2004. do 2018.) smanjila udjel izdvajanja za istraživanje i razvoj, tako da je pala sa 16. mjesta 2004. godine na 25. mjesto 2014. godine (između 28 članica EU-a). Zahvaljujući snažnijem priljevu sredstava iz kohezivskih fondova EU-a (koji se također pribrajaju u nacionalne izdatke za istraživanje i razvoj) nakon 2018. godine poboljšao se status pojedinih elemenata znanstveno-istraživačkog procesa, ali ne dovoljno da bi se ukupna slika promijenila.

1. Paralelno s hrvatskim, rasli su izdatci i drugih država članica EU-a, pa je Hrvatska još na začelju u izdvajanjima za istraživanje, visoko obrazovanje i razvoj.

Dok su u EU-u u 2020. godini izdvajanja iznosila 2,32 posto BDP-a ili 695,60 eura po stanovniku, u Republici Hrvatskoj bila su 1,25 % BDP-a ili 154,40 eura po stanovniku (dakle 4,5 puta niža od prosjeka EU).

2. Premda je javno financiranje raslo u apsolutnom iznosu, navedena sredstva sada moraju pokrivati proširenu mrežu hrvatskih sveučilišta.
3. Hrvatska Vlada provela je 2013. godine niz mini reformi znanstveno-istraživačkog sustava koje su obuhvaćale način financiranja, organiziranja,

¹⁸ <https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/extensions/CountryProfile/CountryProfile.html?Country=HR>.

¹⁹ U takvoj analizi bilo bi potrebno posebno uzeti u obzir i nekoliko “valova” zabrana zapošljavanja što je narušilo kontinuitet u istraživanjima u pojedinim disciplinama prekidom međugeneracijskih tijekova. Na Sveučilištu u Zagrebu to je bilo osobito vidljivo od 2013. godine kada se za jednoga umirovljenoga redovitog profesora u trajnome zvanju dopuštalo zapošljavanje samo asistenta, koji ni izdaleka ne može obavljati potrebne obveze u nastavi i istraživanju, a kamoli preuzeti cijelu jednu disciplinu.

provedbe i evaluacije znanstvenog rada. Reformom su, međutim, sredstva za istraživačke projekte smanjena 50 %, čime je ugrožena materijalna osnova znanstvenog rada (*Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* utvrdila je 2014. godine da bi proračunska sredstva za znanstvene kompetitivne programe i projekte valjalo uvećati na najmanje 0,15 %, a 2018. godine iznosila su 0,025 % BDP-a).²⁰

Očigledno je da je nužno znatno povećanje financiranja želimo li povećati uspješnost našeg sustava znanosti i visokog obrazovanja i približiti se u tome ostalim državama članicama EU-a. Stoga je potpuno neprihvatljiva ocjena koju Ministarstvo iznosi, i to na temelju nepotpunih i netočnih podataka te pogrešne metodologije, „da uzmemo li u obzir ulaganja u istraživanje i razvoj iz državnog proračuna i broj najboljih znanstvenih radova, možemo zaključiti da bi broj najboljih znanstvenih radova za Hrvatsku mogao biti mnogo veći s istim ili manjim ulaganjima“.²¹

Ta konstatacija polazi od pogrešne pretpostavke da se može ostvariti (iznad)prosječan sustav znanosti i visokog obrazovanja s ispodprosječnim ulaganjem.

Ona je u suprotnosti s navedenim zaključcima Europske komisije koja je kao uzrok zaostajanja za ostalim državama članicama EU-a na prvo mjesto stavila javno financiranje. Nije jasno kako Ministarstvo želi postići veću međunarodnu vidljivost i konkurentnost bez barem približne razine financiranja kao i u ostalim državama članicama Europske unije. Naravno, moguće je učiniti određene iskorake strukturnom reformom sustava koja je nedvojbeno potrebna, ali pritom se ne smije smetnuti s uma da su dugoročno niska i ispodprosječna ulaganja u znanost znatno utjecala na njezin položaj u usporedbi s ostalim državama članicama EU-a.²² Uostalom, Izvještaj Europske komisije iz 2022. godine ističe kako udio hrvat-

²⁰ Godine 2017./18. Institut društvenih znanosti *Ivo Pilar* proveo je projekt „Reforma znanosti u Hrvatskoj u kontekstu promjene razvojne paradigme“. Rezultati istraživanja pokazali su da su, iako je gotovo 70 % ispitanika sudjelovalo u realizaciji istraživačkih projekata, rezultati pokazali da 60 % istraživača procjenjuje kako ima manje sredstava za rad nego prije reforme (od kojih 34 % bitno manje). Između 60 % i 80 % istraživača nema uopće ili nema dovoljno sredstava za pojedine znanstvenoistraživačke djelatnosti: oko 60 % istraživača ima nimalo ili malo sredstava za materijalne troškove, a oko 70 % istraživača ima nimalo ili malo sredstava za terenski rad i uredsku opremu; 47 % istraživača istaknulo je nabavku literature uključujući „full-text“ baze podataka i organizaciju konferencija kao aktivnosti za koje uopće nemaju sredstava. Osim toga, gotovo 60 % istraživača tvrdi da je zbog nedostatka sredstava moralo smanjiti opseg i intenzitet svojeg istraživačkog rada. Vidjeti više u: *Kamo ide hrvatski znanstvenoistraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju?*, Zagreb: Institut društvenih znanosti *Ivo Pilar*, 2018.

²¹ Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, Vlada Republike Hrvatske, 30. lipnja 2022. godine, str. 7. Poveznica: <https://vlada.gov.hr/sjednice/128-sjednica-vlade-republike-hrvatske-35684/35684>.

²² Za ocjenu stanja kao polazišta institucionalnih reformi potrebno je proučiti i analizu prof. dr. sc. Ive Družića, bivšeg predsjednika Nacionalnog vijeća za znanost RH. Ivo Družić, *Institucionalizacija reforme hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja, Poslovna izvrsnost Zagreb*, god. XIX (2020.), br. 2, str. 141–196.

skih znanstvenih publikacija među 10 % najčešće citiranih znanstvenih publikacija u svijetu raste od 2013. (4,0 % u 2018. u usporedbi s 2,7 % u 2010.). Jedina je bitna promjena koja se dogodila u tom razdoblju u sustavu znanosti i visokog obrazovanja povećanje financiranja zbog ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (vidi ispod tablicu *Izdatci za istraživanje i razvoj (% udjel u BDP-u)*), što jasno upućuje na to da bi hrvatska znanost postizala bolje rezultate kada bi imala iste ili sličnije financijske i materijalne uvjete koje imaju znanstvenici u drugim državama članicama EU-a.

Izdatci za istraživanje i razvoj (eura po stanovniku):

Izvor: Eurostat	2020.
Danska	1.624,80 €
Švedska	1.623,80 €
Belgija	1.378,80 €
Austrija	1.364,20 €
Norveška	1.349,80 €
Njemačka	1.273,20 €
Finska	1.254,70 €
Luksemburg	1.157,60 €
Irska	925,60 €
Francuska	805,60 €
Slovenija	480,70 €
Italija	425,30 €
Češka	400,80 €
Estonija	361,90 €
Španjolska	333,10 €
Portugal	314,30 €
Grčka	230,80 €
Mađarska	224,80 €
Litva	204,70 €
Cipar	199,50 €
Poljska	192,10 €
Malta	169,40 €
Hrvatska	154,40 €
Slovačka	153,70 €
Latvija	109,10 €
Bugarska	75,30 €
Rumunjska	53,10 €

IZVOR: Eurostat, GERD by sector of performance, Euro per inhabitant.

Izdatci za istraživanje i razvoj (% udjel u BDP-u)

Europska unija – 27 (od 2020.)		Hrvatska
2011.	2,02	0,74
2012.	2,08	0,74
2013.	2,1	0,8
2014.	2,11	0,77
2015.	2,12	0,83
2016.	2,12	0,85
2017.	2,15	0,85
2018.	2,19	0,95
2019.	2,23	1,08
2020.	2,32	1,25

IZVOR: Eurostat, GERD by sector of performance, Percentage of gross domestic product (GDP)

Očigledno je da hrvatski sustav znanosti i visokog obrazovanja zaostaje za većinom država članica EU-a, ali ne samo zbog niskog financiranja već i zbog niza drugih slabosti, te su nužne temeljite promjene kako bi se povećalo efikasnost znanstvenoistraživačke djelatnosti i kvalitetu sustava visokog obrazovanja.

Međutim, najveća reforma u posljednjih dvadeset godina, kojom se konceptualno mijenja sustav znanosti i visokog obrazovanja, zavrjeđuje studiozniji pristupu temeljen na najnovijim, točnim i potpunim podacima. Objektivna ocjena stanja kao polazište institucionalnih reformi pretpostavka je za osmišljavanje ispravnih rješenja i nužnih promjena te njihova ugrađivanja u novu legislativu radi stvaranja kvalitetnijeg, društveno odgovornijeg i međunarodno prepoznatljivog sustava znanosti i visokog obrazovanja. Drugim riječima, pretpostavka uspješne reforme bilo kojeg sustava, pa i znanosti i visokog obrazovanja, objektivno je razmatranje postojećeg stanja.

Nažalost, ova kratka analiza pokazuje da je Ministarstvo propustilo provesti dubinsku analizu postojećeg stanja utemeljenu na objektivnim pokazateljima, tj. na činjenicama, koja bi poslužila kao podloga za cjelovitu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja. Navedeno dovodi u pitanje jesu li zaključci i detektirani problemi objektivni i valjani. Još više, međutim, zbunjuje to što Nacrt prijedloga zakona ne nudi rješenja većine navedenih problema, a neka su rješenja potpuno suprotna ciljevima istaknutima u obrazloženju zakona. Potonje će se prikazati i objasniti u ovoj analizi.

3. Protuustavno ograničavanje sveučilišne autonomije

Prijedlog zakona uvođenjem novog tijela, sveučilišnog vijeća, u kojem većinu imaju predstavnici političke vlasti, te nizom drugih odredaba, od modela financiranja visokih učilišta do neprihvatljive koncentracije ovlasti i moći u rukama ministra, narušava organizacijsku i ukida financijsku autonomiju sveučilišta te autonomiju nastavnog osoblja. Pritom je potrebno istaknuti kako je sveučilišna autonomija civilizacijski doseg demokratskih društava. Temeljne vrijednosti i temeljna načela europskih sveučilišta i europskog prostora visokog obrazovanja navedene su 1988. godine u dokumentu *Magna charta universitatum* te poslije u nizu dokumenata Vijeća Europe i EU. **Tim je dokumentima sveučilišna autonomija prihvaćena kao trajna odrednica europskih sveučilišta.**

Autonomija sveučilišta podrazumijeva moralnu i intelektualnu neovisnost sveučilišta od svakog političkog autoriteta i centara ekonomske moći, slobodu istraživanja i izobrazbe te otvorenost prema dijalogu.

Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja određuje da autonomija znači neovisnost ustanova visokoga obrazovanja od države i svih drugih društvenih silnica u odlučivanju o svojoj unutarnjoj upravi, financijama i administraciji, kao i u uspostavljanju vlastite politike obrazovanja, istraživanja, savjetodavnoga rada i srodnih djelatnosti.²³ Institucionalna autonomija u Europskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA), prema dokumentima europskih organizacija, obuhvaća organizacijsku, financijsku i akademsku autonomiju te autonomiju nastavnoga osoblja.²⁴ Organizacijska autonomija odnosi se na procedure i kriterije u postupcima odabira čelnika i njihova smjenjivanja, odlučivanje o akademskim strukturama, itd.; financijska autonomija odnosi se na vrste javnog financiranja, zaduživanje, zadržavanje financijskog viška, naplatu školarina, posjedovanje nekretnina itd.; autonomija nastavnog osoblja odnosi se na mogućnost odlučivanja o procedurama zapošljavanja, napredovanjima, odlučivanje o plaćama nastavnog osoblja, itd.; akademska autonomija odnosi se na mogućnost odabira studenata, utvrđivanja studijskih programa, jezika podučavanja, mehanizama osiguravanja kvalitete, određivanje kvota itd.²⁵

²³ Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja, Svjetska sveučilišna služba, rujan 1988. Poveznica: <https://www.wusgermany.de/sites/wusgermany.de/files/userfiles/WUS-Internationales/wus-lima-englisch.pdf>.

²⁴ „Institucionalna autonomija u svom punom opsegu obuhvaća autonomiju nastave i istraživanja te financijsku, organizacijsku i kadrovsku autonomiju. Institucionalna autonomija trebala bi biti dinamičan koncept koji se razvija u svjetlu dobre prakse“ (točka 6.). *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012. godine. Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca6f8.

²⁵ Poveznica: <https://www.azvo.hr/hr/azvo-vijesti/1913-dvodnevna-radionica-o-autonomiji-sveucilista>. Vidjeti također: Thomas Estermann, Terhi Nokkala, *University autonomy in Europe. Exploratory study*, Brussels: European University Association, 2009., str. 7.

Sveučilišna autonomija predmet je brojnih odluka, dokumenata i preporuka raznih međunarodnih i europskih organizacija i institucija od kojih ćemo spomenuti samo neke:

- *Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762* od 30. lipnja 2006. ističe da su akademske slobode i sveučilišna autonomija ključne za uspješno ostvarivanje funkcija sveučilišta, ali su istodobno i **pretpostavka svakoga demokratskog društva**.
- *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju* od 20. srpnja 2012. godine ističe da su **akademske slobode i institucionalna autonomija intrinzične vrijednosti visokog obrazovanja koje su ključne za vrijednosti i ciljeve Vijeća Europe – demokraciju, ljudska prava i vladavinu prava**, pa je stoga nužno promicati ta temeljna načela u okviru visokog obrazovanja.
- *Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a* (SL EU, C 363 od 28. listopada 2020.) ističe da se definicija akademskih sloboda mora zasnivati na temeljnim demokratskim vrijednostima, uključujući načela pristupa i borbe protiv diskriminacije, odgovornost, kritičko i neovisno mišljenje, institucijsku autonomiju i društvenu odgovornost, budući da **nema demokracije bez akademske slobode koja omogućuje informiranu raspravu**.

K tome, Europski parlament ističe kako je autonomija nužna pretpostavka da bi ustanove mogle obavljati svoje dužnosti, budući da **akademska sloboda zahtijeva predostrožnost i stalnu zaštitu od neprimjerena pritiska države ili komercijalnih interesa**.

Zbog navedenog, Europski parlament preporučio je Vijeću, Komisiji i Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku da izrijeком priznaju važnost akademskih sloboda u javnim izjavama, da se **autonomija obrazovnih ustanova mora uvijek štiti te da akademska sloboda ima bitnu ulogu u napretku obrazovanja i razvoju čovječanstva i modernog društva**. Stoga je Europski parlament zatražio da se u Kopenhaške kriterije za postupak pristupanja EU-u uvrsti obrana i zaštita akademske slobode i institucionalne autonomije radi sprječavanja napada na akademsku slobodu u državama članicama, kao što je viđeno u slučaju CEU-a u Mađarskoj.

Ustav Republike Hrvatske u članku 68. jamči autonomiju Sveučilišta. Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom. Zajamčena je i sloboda znanstvenog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (članak 69. stavak 1.). Država je dužna poticati i pomagati razvitak znanosti, kulture i umjetnosti (članak 69. stavak 2.).

Ustavni sud Republike Hrvatske od 1999. do 2020. godine donio je niz odluka u pogledu sveučilišne autonomije.²⁶ U navedenim odlukama Ustavni je sud zauzeo stajališta koja bi se morala smatrati obvezujućim za zakonodavca pri uređenju sveučilišnog obrazovanja, uključujući i ustrojstvo i djelovanje sveučilišta, ali i za one koji u provedbi (primjeni) zakona trebaju na autonomnoj razini urediti odnose na sveučilištima i režim po kojem će se odvijati njihovo djelovanje – njihova obrazovna, znanstvena i umjetnička djelatnost. Profesor Mihajlo Dika s Pravnog fakulteta u Zagrebu istaknuo je da je „Ustavni sud – time što je ovlašten ispitivati ustavnost zakona i drugih propisa, pa i ukidati protuustavne zakone, odnosno ukidati i poništavati protuustavne podzakonske propise – ovlašten davati autentično i obvezujuće tumačenje ustavnih kategorija, uključujući i pravnu kategoriju autonomije sveučilišta. Nepridržavanje stavova koje je Ustavni sud zauzeo moglo bi se smatrati (svjesnim) protupravnim postupanjem, koje bi se kao takvo moralo i pravno sankcionirati.“²⁷

U pogledu dosegā ustavne odredbe kojom je zajamčena autonomija sveučilišta posebno je važna odluka Ustavnog suda broj U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. U navedenoj odluci Ustavni sud zauzeo je načelno stajalište da članak 68. Ustava:

- sadržava ustavno utvrđenje „da je autonomija nužna za samo postojanje sveučilišta, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. **To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta.**“
- sadržava ustavno utvrđenje „da sveučilište ima pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom, što znači da **odlučivanja o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave (domaine réservée) sveučilišta.**“

²⁶ Odluka U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. (Narodne novine, broj 14/00 i 26/00); Odluka U-I-843/2000 od 13. rujna 2000. (Narodne novine, broj 94/00); Odluka U-II-1811/2000 od 12. ožujka 2003. (Narodne novine, broj 43/03); Rješenje U-I-1441/2001 od 23. listopada 2003. (Narodne novine, broj 177/03); Odluka U-I-4585/2005 i dr. od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07); Odluka U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07); Odluka U-III-1745/2007 od 30. listopada 2008. (Narodne novine, broj 137/08); Rješenje U-III B-2656/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 81/14); Rješenje U-III B-2598/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 84/14); Odluka U-I-5578/2013 od 18. srpnja 2014. (Narodne novine, broj 101/14); Rješenje U-III B-5860/2014 od 12. kolovoza 2014. (Narodne novine, broj 108/14); Odluka U-I-7431/2014 i U-II-7432/2014 od 13. svibnja 2015. (Narodne novine, broj 60/15); Odluka U-I-351/2016 od 20. travnja 2016. (Narodne novine, broj 41/16); Odluka U-II-6251/2016 od 25. travnja 2017. (Narodne novine, broj 46/17); Odluka U-I-2854/2018 i U-I-2855/2018 od 10. ožujka 2020. (Narodne novine, broj 47/20).

²⁷ Mihajlo Dika, „O autonomiji sveučilišta prema judikaturi Ustavnog suda Republike Hrvatske“, u: *Upravljanje sveučilištem*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2007., str. 3–4.

- u pogledu konkretnog sadržaja autonomije sveučilišta,²⁸ da autonomija sveučilišta među ostalim „**uključuje autonomiju sveučilišta prema izvan-sveučilišnim institucijama i drugim tijelima koja uređuju ustrojstvo i djelovanje sveučilišta ili mogu utjecati na njegovo uređenje (primjerice, prema tijelima državne vlasti ili drugim javnopravnim i /rjede/ privatnopravnim osobama koje se mogu pojaviti kao osnivatelji sveučilišta ili pak oni koji ga podupiru)**“. Utvrđujući da je odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju sveučilišta prema samim ustavnim odredbama *domaine réservée* sveučilišta, Ustavni sud potvrdio je da tijela izvan sustava sveučilišta u pravilu nemaju ovlasti donositi odluke koje bi se ticale unutarnjeg funkcioniranja sveučilišta. Drugim riječima, takvi bi vanjski utjecaji predstavljali nedopušteno zadiranje u zajamčenu autonomiju sveučilišta.
- u pogledu konkretnog sadržaja autonomije sveučilišta, „**da postoje određena ograničenja autonomije sveučilišta**, koja proizlaze iz činjenice da je autonomija sveučilišta u suvremenim državama u znatnoj mjeri ograničena ovlastima onih o kojima sveučilište ovisi, to jest o njegovim osnivateljima, podupirateljima, i tijelima koja provode stručni nadzor nad njegovim radom. Njihov utjecaj najčešće se izražava u pravilima koja svaki od njih nameće sveučilištu, bilo tako što su mu zakonom nadređena, bilo tako što uvjetuju potporu ili pozitivna izvješća o radu sveučilišta prihvaćanjem ili provedbom njihovih pravila. Sukladno navedenom, Ustavni je sud zauzeo stajalište da se ustavnost osporavanih odredaba (...) može ocjenjivati samo uz istodobno uvažavanje činjenice da je autonomija sveučilišta u stvarnosti neizbježno ograničena pravima i stvarnom moći osnivatelja, ali i onih koji podupiru sveučilište ili pak nad njegovim radom provode stručni nadzor.“
- da (1) sloboda znanstvenog, umjetničkog i tehnološkog istraživanja i stvaralaštva; (2) utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa; (3) izbor nastavnika i čelnika; (4) odlučivanje o kriterijima upisa studenata; (5) utvrđivanje unutarnjeg ustroja „**predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, to jest onaj koji nije dopušteno ograničivati zakonskim odredbama niti je dopušteno da ga ograničavaju osnivatelji, podupiratelji ili pak nositelji stručnog nadzora nad njegovim radom**“.
- „zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje pravo da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u po-

²⁸ Na temelju navedenih ustavnih utvrđenja, pri razmatranju konkretnog sadržaja autonomije sveučilišta, pred Ustavnim su se sudom postavila tri pitanja:

prvo, u odnosu prema kojim subjektima Ustav jamči autonomiju sveučilišta, to jest prema kojim se institucijama i drugim tijelima pojavljuje kao autonomno;

drugo, tko ulazi u krug subjekata koji su obuhvaćeni autonomijom;

treće, do kojih granica može postojati autonomija sveučilišta u odnosu prema tijelu koje sveučilište osniva i tijelima koja ocjenjuju njegov rad odnosno prema tijelima koja ga podupiru, a čije su ovlasti imanentne njihovu položaju osnivatelja, stručnog nadzornika ili pak podupiratelja dotičnog sveučilišta.

dručju koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, to jest usklađena s ustavnim ciljevima. Sud je, nadalje, zauzeo stajalište da su, osim pridržaja prava osnivatelja i drugih subjekata o kojima sveučilište ovisi, zakonska ograničenja dopustiva samo zbog razloga navedenih u članku 16. Ustava. Međutim, i u tom slučaju konkretni javni interes da se autonomija sveučilišta ograniči mora biti jači od interesa sveučilišta da se autonomija ostvari, a ograničenja su dopustiva samo ako se svrha zbog koje se ona propisuje ne može ostvariti blažim sredstvima. I tada, međutim ograničenja moraju biti racionalno usmjerena na postizanje opravdanih regulativnih svrha.“

Prema tome, Ustavni sud zaključuje da su „sva ograničenja propisana zakonom koja zadiru u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta izražen u ovlastima pripadajućim akademskoj samoupravi, odnosno koja nisu utemeljena na razlozima propisanim u članku 16. Ustava²⁹ ili koja ne izviru iz prava osnivatelja ili iz prava onih koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, odnosno koja su utemeljena, ali su nerazmjerna u odnosu na svrhu koja se njima želi postići, moraju se smatrati nesuglasnima Ustavu Republike Hrvatske“.

Unatoč tomu što je autonomija sveučilišta ustavna kategorija, ona je pod neprestanim pritiskom državnih vlasti koje žele ostvariti kontrolu nad sveučilištem, što je vidljivo i iz brojnih odluka Ustavnog suda.³⁰ Stoga se postavlja pitanje kolika je razina sveučilišne autonomije u Republici Hrvatskoj u odnosu prema ostalim europskim zemljama, a s obzirom na to da je intencija reforme usklađivanja hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja s usvojenim načelima i zadanostima Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), Europskog prostora obrazovanja (EEA) i Europskoga istraživačkog prostora (ERA). Prema istraživanju European University Association (EUA) iz 2017. godine, na temelju kojeg je objavljena publikacija „University Autonomy in Europe III: The Scorecard 2017“,³¹ koja donosi prikaz postojećeg stanja u 29 europskih zemalja, a u koje je prvi put obuhvaćena i Republika Hrvatska, hrvatska su se sveučilišta pozicionirala na sljedeći način:³²

- razina *organizacijske autonomije* ocijenjena je ocjenom „srednje visoka“ te su zauzela 18. mjesto
- razina *financijske autonomije* ocijenjena je ocjenom „srednje niska“ te su zauzela 15. mjesto

²⁹ Članak 16. Ustava RH: (1) Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih te pravni poredak, javni moral i zdravlje. (2) **Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom trenutku.**

³⁰ Više vidi u: Frane Staničić, *Istine i zablude o reformi znanosti i visokog obrazovanja*, Zagreb: HAZU, 2019., str. 80–85.

³¹ Na stranicama EUA-e nije objavljena ni jedna recentnija studija koja bi pokazala postojeće stanje sveučilišne autonomije u europskim zemljama. Poveznica: <https://eua.eu/resources/publications.html>.

³² Poveznica: <https://www.azvo.hr/hr/azvo-vijesti/1913-dvodnevna-radionica-o-autonomiji-sveucilista>.

- razina *autonomije nastavnog osoblja* ocijenjena je ocjenom „niska“ te su zauzela posljednje, 29. mjesto
- razina *akademske autonomije* ocijenjena je ocjenom „srednje niska“ te su zauzela 21. mjesto.³³

Ova studija pokazuje da će Republika Hrvatska, ako se prihvate predloženi zakonski prijedlozi u neizmijenjenu obliku, dodatno pasti na ovoj ljestvici europskih država, što je u suprotnosti s proklamiranim ciljem reforme.

3.1. Sveučilišno vijeće kao oblik političkog nadzora nad sveučilištem

Postavlja se pitanje zašto akademska zajednica toliko ističe da predloženo sveučilišno vijeće narušava sveučilišnu autonomiju (članak 15. *Prijedloga zakona*). Prvo treba objasniti postojeće normativno rješenje. Prema sadašnjem zakonu, nadzornu ulogu na sveučilištu obavlja sveučilišni savjet. Savjet je tijelo koje nadzire izvršavanje zadaća sveučilišta, posebno zakonitost njegova rada, racionalnu uporabu kadrovskih i materijalnih resursa, ostvarivanje odluka senata te obavlja druge poslove predviđene aktom o osnivanju i statutom. Savjet ima šest ili dvanaest članova, i to polovicu članova, među kojima je najmanje jedan student, imenuje senat, a po šestinu članova imenuju osnivač, tijela jedinice lokalne samouprave i Gospodarska komora. Članovi sveučilišnog savjeta biraju između sebe predsjednika (članak 60. aktualnoga *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*).

Prema *Prijedlogu zakona*, ovlašteni predlagatelj znatno je:

1. proširio ovlasti nadzornog tijela, sada sveučilišnog vijeća
2. u potpunosti izmijenio njegov sastav.

Za razliku od savjeta, sveučilišno vijeće ima izuzetno snažne ovlasti. Vijeće se ne brine samo o zakonitosti rada sveučilišta, racionalnoj uporabi materijalnih i kadrovskih resursa već može, među ostalim, pokrenuti i postupak razrješenja rektora. Opravdano je da nadzorno tijelo ima stvaran i efikasan način nadzora nad sveučilišnim tijelima.³⁴ Međutim, sastav tijela, koje većinom bira politika, **otvara mogućnost majorizacije predstavnika političke vlasti na štetu predstavnika sveučilišta**. Ministarstvo, naime, predlaže da se sveučilišno vijeće sastoji od pet, sedam ili devet članova. Jednak broj članova (dva, tri ili četiri), imenuje senat

³³ Cijela publikacija „University Autonomy in Europe III: The Scorecard 2017“ može se preuzeti na sljedećoj poveznici: <https://eua.eu/downloads/publications/university%20autonomy%20in%20eu-rop%20iii%20the%20scorecard%202017.pdf>.

³⁴ Sveučilište u Zagrebu je u tom smislu u javnoj raspravi predložilo izmjenu članka 15. Konkretno, u članku 15. stavku 5. Sveučilište u Zagrebu predložilo je da sveučilišno vijeće dobije dodatnu ovlast da raspravlja o godišnjem izvješću o provedbi strategije razvoja sveučilišta te izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora. Komentar redni broj 909, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

sveučilišta, odnosno osnivač (čija osnivačka prava u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo). Predsjednika sveučilišnog vijeća imenuju članovi ovoga vijeća zajednički na temelju javnog poziva. Ako članovi sveučilišnog vijeća zajednički ne imenuju predsjednika na prvom pozivu, rektor ponovno raspisuje javni poziv za imenovanje predsjednika. Ako članovi sveučilišnog vijeća nakon drugog javnog poziva zajednički ne imenuju predsjednika, predsjednika imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.³⁵

Model koji predlaže Ministarstvo, koji je tobože preuzet iz austrijskog zakonodavstva, **u bitnome je različit od tog uzora**. U austrijskom slučaju dodatnog člana sveučilišnog vijeća, u slučaju nepostizanja dogovora između predstavnika sveučilišta i osnivača, bira senat iz akademske zajednice (Austrijske akademije znanosti). Nakon toga sveučilišno vijeće bira predsjednika.³⁶ Hrvatski model, koji je predložilo Ministarstvo, određuje da ako se članovi sveučilišnog vijeća ne mogu dogovoriti, predsjednika bira i postavlja politička vlast.

Predloženo rješenje o sastavu sveučilišnog vijeća i biranju člnika ovog tijela flagrantan je način političke kontrole nad sveučilištem, njegovim radom i djelovanjem, čime se bitno ograničava i sužava autonomija sveučilišta (ovo postaje još očiglednije kada se uzmu u obzir i promjena načina financiranja sveučilišta i koncentracija niza ovlasti i stvarne moći u rukama ministra). Kao takvo, nesuglasno je Ustavu Republike Hrvatske i europskim i međunarodnim dokumentima i konvencijama organizacija u kojima Republika Hrvatska sudjeluje kao članica.

Također, potrebno je istaknuti stajalište Ustavnog suda izraženo u odluci broj U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000., točki 1.4., kada je pri ocjenjivanju ustavnosti odredaba članka 106. stavaka 3. i 4. *Zakona o visokim učilištima* (Narodne novine, broj 59/96) zaključio da nije suglasno s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta ako u upravnom vijeću javnog sveučilišta odlučujući utjecaj ima osnivaatelj. Nadalje, u istoj odluci Ustavni sud zauzeo je stajalište da ustavna autonomija u sebi sadržava i ovlast visokog učilišta na samostalan izbor člnika. U oba pogleda predloženo zakonsko rješenje nesuglasno je s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta.

Posebno zabrinjava to što će se prema Prijedlogu zakona rektor naći u potpuno podređenu položaju prema ministru. Naime, Prijedlogom zakona dovoljna je

³⁵ U prvoj verziji zakona upućenoj akademskoj zajednici na raspravu predviđeno je da ako članovi sveučilišnog vijeća zajednički ne imenuju predsjednika u roku od tri mjeseca od dana imenovanja posljednjeg člana ovog vijeća, predsjednika sveučilišnog vijeća imenuje Vlada Republike Hrvatske. Također, u navedenoj verziji zakona ovlasti vijeća prelazile su okvire nadzorne funkcije, već su predviđale i upravljačke ovlasti. Iako je ovlašten predlagatelj odustao od navedena rješenja zbog brojnih kritika, ono pokazuje intencije Ministarstva u pogledu ovog tijela – da osigura političku kontrolu i upravljanje sveučilištem.

³⁶ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, StF: BGBG1.1.Nr. 120/2002 (NR:GP XXI RV 1134 AB 1224 S. 111 BR: 6697 AB 6717 S. 690), članak 21. stavak 6. i 7.

obična većina u sveučilišnom vijeću za pokretanje postupka razrješenja rektora. S obzirom na to da polovicu članova u sveučilišnom vijeću imenuje ministar izravno, a predsjednika sveučilišnog vijeća bira obična većina saborskih zastupnika na prijedlog Vlade, ministar će *de facto* svojim utjecajem moći u bilo kojem trenutku pokrenuti postupak razrješenja rektora jer broj članova koje imenuje politička vlast u sveučilišno vijeće dovoljan je sam po sebi za pokretanje postupka razrješenja. Ovdje treba uzeti u obzir i psihološki učinak norme.

Rektor, svjestan svoje ovisnosti i uvjetovanosti političkom vlašću, konkretno osobom ministra, u donošenju odluka nužno će morati voditi računa o ministrovim stajalištima, a ne o tome što je autonomna volja sveučilišta.

S obzirom na navedeno, predlaže se da se u pogledu sveučilišnog vijeća zadrži sastav kako je predviđen postojećim zakonom za sveučilišni savjet. Model koji predlaže Ministarstvo ne odražava dalekosežnost i heterogenost utjecaja te temeljnu važnost sveučilišta kao integrativnog čimbenika. U sveučilišno vijeće ne ulaze predstavnici gradova u kojima djeluju sastavnice, niti komorske sastavnice niti ikakvi drugi važni društveni čimbenici. Takav sastav ne održava ono što sveučilište jest i još više što bi u perspektivi trebalo biti, kao najširi društveni medij koji pripada svima i koji izgrađuje društvo. Ovlašteni predlagatelj zakona zanemaruje to da je savjet sveučilišno tijelo koje se ne brine samo o razvoju sveučilišta već i o njegovoj interakciji s društvom u kojemu djeluje. Savjet uistinu svojim sastavom poštuje to da i jedinice lokalne samouprave financijski i materijalno podupiru sveučilište jer imaju neposredan interes za njegov razvoj. Naime, sveučilište treba biti poluga razvoja lokalne zajednice te ima ulogu posrednika između gospodarstva i obrazovne i znanstvene zajednice. Predloženo zakonsko rješenje potpuno napušta koncept i logiku dosadašnjeg savjeta kao formalizirana predstavnika sveučilišne i lokalne i gospodarske zajednice, koja također ima vrlo konkretan i legitiman interes za uspješno djelovanje i razvoj sveučilišta. Potrebno je istaknuti da ni jedan drugi prijedlog nacrtu zakona, koji je izradilo Ministarstvo 2020. godine (članak 28.) te Nacionalno vijeće 2021. godine (članak 126.), nije mijenjao koncept sastava sveučilišnog savjeta.

Alternativno, u odnosu prema predloženu modelu sastava sveučilišnog vijeća predlaže se da čelnika sveučilišnog vijeća bira senat, a potvrđuje osnivač. Time se osigurava s jedne strane autonomija sveučilišta, a s druge strane poštuje se osnivača i priznaje mu se uloga i legitiman interes da sudjeluje u nadziranju rada pravne osobe čiji je on osnivač.

S druge strane, inzistiranje na modelu koji je predložio stručni nositelj izrade Prijedloga zakona, osim što je nesuglasno s ustavnim jamstvom (organizacijske) autonomije sveučilišta, otvara prostor politizaciji sveučilišta koja će prije ili poslije pridonijeti pokušaju kontrole ili ušutkavanja visokih učilišta ili njihovih znanstvenika, studenata i osoblja, čime će se ozbiljno ugroziti akademske slobode i sloboda govora te smanjiti prostor za sudjelovanje znanstvenika i sveučilišnih nastavnika

u javnim raspravama i demokratskim procesima. Osim toga, i teme istraživanja i nastavni proces i njegovi sadržaji mogu potencijalno postati podložni ideološkim utjecajima i politizaciji.

3.2. Zakonska ograničenja sveučilišne autonomije

Autonomija sveučilišta ustavna je kategorija izrijeком i precizno sadržana u Ustavu RH, protumačena odlukama Ustavnoga suda, međunarodnim sporazumima i dokumentima, a ovim Zakonom trebala bi biti samo proširena, a nikako ograničena – što Prijedlog zakona na mnogim mjestima snažno čini. Navedeno je vidljivo već u definiranju pojma autonomije sveučilišta u članku 4. stavku 3. u kojem se određuje da autonomija sveučilišta obuhvaća *uređenje unutarne ustroja u skladu s ovim Zakonom*. Sadašnji zakon (članak 4. stavak 5.), kao i svi ostali nacrti zakona – Sveučilišta u Zagrebu iz 2019. (članak 7. stavak 2.), Ministarstva iz 2020. (članak 7. stavak 1.), Nacionalnog vijeća iz 2021. (članak 7. stavak 2.) – definiraju da *autonomija sveučilišta obuhvaća uređenje unutarne ustroja*. Na isti način *Prijedlog zakona* ograničava i akademsku samoupravu. U članku 4. stavku 2. određuje da akademska samouprava obuhvaća, uz utvrđivanje pravila studiranja i upisa studenata te predlaganje, odnosno izbor čelnika te izbor nastavnika, *upravljanje financijskim i drugim resursima, u skladu s načelom javne odgovornosti, ovim Zakonom i drugim propisima*. Sadašnji zakon (članak 4. stavak 4.), kao i svi ostali nacrti zakona – Sveučilišta u Zagrebu iz 2019. (članak 6. stavak 4.), Ministarstva iz 2020. (članak 6.), Nacionalnog vijeća iz 2021. (članak 6. stavak 4.) – definiraju da *akademska samouprava obuhvaća upravljanje resursima s kojima raspolažu visoka učilišta*.

Tablica: Zakonska ograničenja sveučilišne autonomije

	uređenje unutarne ustroja	upravljanje resursima s kojima raspolažu visoka učilišta
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	NE	NE
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	NE	NE
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	NE	NE
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	NE	NE
Prijedlog zakona	DA	DA

Stoga se predlaže, da se izbací pozivanje na *ovaj Zakon* jer je on (sa svojim rješenjima) čimbenik ograničenja te autonomije, što je proturječno ustavnoj odredbi. Ne može i ustavnopravno ne smije autonomija sveučilišta ovisiti, u smislu da se ograničava ili sužava, o aktima koji su ispod ranga ustava i nadzakonskih općih akata. Ovime bi se sveučilišna autonomija činila ovisnom kumulativno i o zakonu, što je ustavnopravno neodrživo, i faktično i *de iure* znači utjecanje na autonomiju u smislu njezina izrazita sužavanja i ograničavanja.

Predlaže se brisanje članka 6. stavka 4. prema kojem javno visoko učilište osnovano za potrebe vojnog, policijskog i diplomatskog obrazovanja može biti ustrojeno kao ustrojstvena jedinica nadležna tijela državne uprave (kao i odgovarajućeg dijela odredbe članka 7. stavka 2.). Apsurd je da javno visoko učilište može biti ustrojeno kao ustrojstvena jedinica tijela državne uprave. Sustav državne uprave s jedne i sustav visokog obrazovanja s druge strane dva su odvojena sustava koja imaju svoje posebitosti i koja su bitno različita, od ustavnog jamstva sveučilišne autonomije, sustava napredovanja itd., što otvara niz pitanja o funkcioniranju tako ustrojenih javnih visokih učilišta: tko će izdavati diplome, koji će se propisi primjenjivati na status tih studenata i napredovanja zaposlenika, čiji će to biti zaposlenici, hoće li se na njih primjenjivati propisi o kvaliteti itd. Ako za njih budu vrijedila ista pravila kao i za druga visoka učilišta, pitanje je zašto bi oni bili ustrojstvena jedinica ministarstva. Ako se, pak, ne budu primjenjivali isti propisi, što to točno znači da ta visoka učilišta neće trebati ispunjavati iste zakonske uvjete. Pitanje je i trebaju li onda ona imati status visokih učilišta. Osim toga, navedena zakonska odredba ograničava i sužava te zadire u izvorne osnove sveučilišne autonomije koja je zajamčena člankom 68. *Ustava*. Stoga se predlaže da se, umjesto predloženog, zadrži postojeće uređenje iz članka 48. stavak 4. do 8. prema kojemu sveučilište ili veleučilište i Vlada Republike Hrvatske mogu posebnim sporazumom ustrojiti posebne studijske programe za potrebe vojnog i policijskog obrazovanja u okviru sveučilišta ili veleučilišta, odnosno da kad je visoko učilište ustrojstvena jedinica nadležnog ministarstva može izvoditi sveučilišni studij u skladu s ugovorom sa sveučilištem kojemu povjerava izvođenje studija. Istovjetno se može urediti i pitanje diplomatskog obrazovanja.

Alternativno, može se primijeniti rješenje koje predviđa *Nacrt zakona* izrađen u okviru Nacionalnog vijeća prema kojemu visoka učilišta za potrebe vojnog i policijskog obrazovanja osniva Vlada Republike Hrvatske u skladu s uvjetima koje predviđa ovaj zakon, a posebnim sporazumom sveučilišta ili veleučilišta i Vlade Republike Hrvatske ustrojava se studij u okviru određenog sveučilišta ili veleučilišta te položaj visokih učilišta osnovanih na gore spomenuti način u okviru sveučilišta (članak 117. stavak 5. do 7.). Također, može se primijeniti rješenje koje predviđa prethodni *Nacrt zakona* koji je pripremila samo Ministarstvo 2020. godine, koji u članku 116. detaljno uređuje osnivanje visokih učilišta za potrebe obrane i sigurnosti. Potrebno je istaknuti kako ni jedan od ovih dvaju prijedloga zakona, kao ni postojeći zakon, ne predviđaju svođenje javnih visokih učilišta osnovanih

za potrebe vojnog, policijskog (i diplomatskog) obrazovanja samo na ustrojstvene jedinice nadležnog tijela državne uprave, nego uzimaju u obzir posebitost sustava znanosti i visokog obrazovanja te u skladu s time reguliraju njihov status.

Prijedlozi

S obzirom na navedeno, predlažu se sljedeće izmjene *Prijedloga zakona*.

U vezi sa **sveučilišnim vijećem** (članak 15.) predlaže se:

- da se zadrži sastav kako je predviđen postojećim zakonom za sveučilišni savjet, ili
- da čelnika (ili dodatnog člana) sveučilišnog vijeća bira senat većinom, a potvrđuje osnivač (ako se bira dodatni član, nakon njegova izbora sveučilišno vijeće bira predsjednika) ili
- da se uistinu uvede austrijski model te da dodatnog člana, ne postigne li se dogovor između članova osnivača i sveučilišta, bira senat iz redova akademika HAZU-a te da nakon toga sveučilišno vijeće bira predsjednika.

U vezi s **javnim visokim učilištem osnovanim za potrebe vojnog, policijskog i diplomatskog obrazovanja** (članak 6. stavak 4.) predlaže se:

- da se zadrži postojeće uređenje prema kojemu sveučilište ili veleučilište i Vlada Republike Hrvatske mogu posebnim sporazumom ustrojiti posebne studijske programe za potrebe vojnog i policijskog obrazovanja u okviru sveučilišta ili veleučilišta. Istovjetno se može urediti i pitanje diplomatskog obrazovanja, ili
- da se primijeni rješenje predviđeno *Nacrtom zakona* izrađenim u okviru Nacionalnog vijeća u članku 117., ili rješenje predviđeno *Nacrtom zakona* Ministarstva znanosti i obrazovanja iz 2020. godine (članak 16.).

4. Dezintegracija sveučilišta, marginalizacija Hrvatskog sabora, slabljenje ovlasti i položaja neovisnih tijela te koncentracija moći u rukama ministra kao predstavnika izvršne vlasti

4.1. Dezintegracija sveučilišta odredbama o financiranju

Ministarstvo u obrazloženju zakona navodi da će se unapređenjem normativnog okvira omogućiti pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta. To međutim ne proizlazi iz *Prijedloga zakona*. Dapače,

upravo suprotno, *Prijedlog zakona* uzrokovat će formalnu i stvarnu dezintegraciju sveučilišta, što je u suprotnosti s jednim od problema koje je prepoznala i Europska komisija u svojem izvještaju – rascjepkanosti ustanova visokog obrazovanja. Navedeno je vidljivo u više normi. Tako se u članku 12. stavku 3. izostavila ovlast senata da potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija i pročelnika sveučilišnih odjela. Ta njegova ovlast do sada nikada nije bila sporna i uvijek je postojala u pozitivnim okvirima. Također, riječ je o ustaljenoj praksi da sveučilište kao pravna osoba nadređena sastavnici mora potvrditi izbor čelnika te sastavnice. Senat je najvažnije kolegijalno tijelo sveučilišta koje se brine o razvoju sveučilišta kao cjeline, pa i njegovim sastavnicama. S obzirom na sve navedeno nužno je zadržati rješenje koje postoji u pozitivnom zakonskom režimu.

Najozbiljniji udarac integraciji i autonomiji sveučilišta proizlazi iz odredaba o financiranju visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. One su nepotpune, neprecizne, nadasve nedorečene i time podložne različitim tumačenjima. *Prijedlogom zakona* se u potpunosti mijenja način financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja, a Ministarstvo predloženim zakonskim rješenjima uvodi konfuziju, pravnu nesigurnost i ne samo da narušava nego u potpunosti i ukida financijsku autonomiju sveučilišta. To je već vidljivo u definiranju izvora sredstava za financiranje visokih učilišta (članak 96.), jer ona zapravo gube vlastite prihode zato što su gotovo svi prihodi visokih učilišta i znanstvenih instituta određeni kao sredstva osnivača ili namjenska sredstva. Postavlja se pitanje zašto su prihodi ostvareni od znanstvenih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih srodnih djelatnosti određeni kao namjenska sredstva (članak 96. stavak 3. točka 4.), ili zašto nije jasno navedeno da su oni namjenski ako se ne ostvaruju obavljanjem tržišnih djelatnosti. Navedena bi formulacija nedvojbeno razjasnila da ovi prihodi mogu biti vlastita sredstva i bila bi u skladu sa stavkom 4. istog članka. Navedeno nema samo puko terminološko značenje, nego će u kontekstu primjene *Zakona o državnom proračunu* izazvati negativne posljedice za financijsko poslovanje visokih učilišta.³⁷

³⁷ Potrebno je ovdje upozoriti i na **stajalište Sveučilišta u Splitu** izraženo u javnoj raspravi o Nacrtu zakona: „Sveučilište u Splitu smatra esencijalnim zakonski zajamčiti punu financijsku autonomiju visokih učilišta (sveučilišta i sastavnica), u skladu s dosadašnjom praksom, odlukama Ustavnog suda i važećim propisima. Stoga se predlaže preformulirati članak 96. Nacrta zakona koji govori o izvorima financiranja visokih učilišta i vrstama prihoda kojima raspolažu. Naglasak pritom treba staviti na kategoriju vlastitih sredstava koji bi općenito trebao obuhvatiti sva raspoloživa sredstva osim onih koja se sveučilištu doznaju iz državnog proračuna. Sintagma ‘namjenski prihodi/sredstva’ nema samo terminološki značaj, nego izaziva pravnu nesigurnost i negativne posljedice na poslovanje visokih učilišta u kontekstu primjene nekih drugih zakona – o državnom proračunu i izvršenju državnog proračuna, Temelnog kolektivnog ugovora i sl. – pa je treba izbaciti iz Nacrta, odnosno zamijeniti sintagmom ‘vlastita sredstva/prihodi’. Tradicionalnu praksu izuzimanja akademskih institucija od obveze svakogodišnjeg vraćanja nepotrošenih sredstava u državni proračun, temeljenu na formalnoj odluci koja se svake godine opetovano ugrađuje u Zakon o izvršenju državnog proračuna, trebalo bi zakonski učiniti stalnom (najbolje u Zakonu o državnom proračunu) kako bi sveučilište s određenom (pravnom) sigurnošću usmoglo ostvarivati svoju punu misiju, odnosno vršiti i one svoje legitimne zadaće koje nisu dotirane iz državnog proračuna. Time

Čak ni takvo drastično ograničavanje financijske autonomije sveučilišta nije dovoljno Ministarstvu, pa članak 97. stavak 4. određuje da ministar pravilnikom utvrđuje kriterije raspolaganja vlastitim prihodima. Drugim riječima, čak i za dio sredstava kojima bi visoka učilišta mogla samostalno raspolagati ministar će odrediti način na koji se njima može koristiti. Time predloženi način financiranja visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti posve ukida financijsku autonomiju sveučilišta i stavlja ministra i politiku kao odlučujućeg čimbenika u financijskom upravljanju sveučilištem.

Podređenost visokih učilišta Ministarstvu i političkoj vlasti očituje se i u zakonodavnom okviru za sklapanje programskih ugovora. *Prijedlog zakona* ne samo što ne donosi jasna pravila sklapanja programskih ugovora na sveučilištima čije sastavnice imaju pravnu osobnost nego i ostavlja ovo pitanje otvoreno različitim tumačenjima. Tako u članku 102. stavku 10. određuje da sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenata, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih programskim ugovorom Vlada Republike Hrvatske utvrđuje **uredbom**.

Vezano za pravilnik o kriterijima raspolaganja vlastitim prihodima koje donosi ministar i uredbe Vlade u pogledu programskih ugovora, potrebno je istaknuti stajalište Ustavnog suda izraženo u odluci broj U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000., točkama 2.3. i 2.4., kojima je ukinuo odredbe tadašnjeg *Zakona o visokim učilištima*, a kojim se „pojedine nadležnosti (...) neosnovano prenose na čelnika tijela državne uprave i člana najvišeg tijela izvršne vlasti u zemlji, čime se ograničava *Ustavom* zajamčena autonomija sveučilišta, kao i pravo na samostalno odlučivanje sveučilišta u skladu sa zakonom“. Ustavni je sud također ocijenio nesuglasnim s *Ustavom* zajamčenom autonomijom sveučilišta ako se zakonskim odredbama prebacuje uređivanje pitanja koja su u izvornoj nadležnosti sveučilišta i sadržaja njegove autonomije na tijela državne uprave.

Ni takvo duboko neodrživo rješenje koje omogućuje Vladi da arbitrarno mijenja sve bitne elemente programskih ugovora i time dovede visoka učilišta u potpuno podređen položaj prema Vladi i Ministarstvu nije dovoljno ovlaštenu predlagatelju zakona. Ide se i dalje od toga. Zbog toga Ministarstvo predlaže da ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom, za sljedeću akademsku godinu doznačit će se 95 % osnovne proračunske komponente koja je ponuđena u pregovaračkom postupku i umanjivati će se 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora.³⁸

se, dakako, ne izbjegava obveza na namjensko i kontrolirano raspolaganje vlastitim sredstvima.“ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

³⁸ Ministru Radovanu Fuchsu prilikom predstavljanja zakona u Hrvatskom saboru 8. srpnja 2022. godine dogodila se omaška pri čitanju pripremljena izvješća. Ministar je naime rekao sljedeće: „Prijedlogom zakona definira se i osnovna, razvojna i izvedbena komponenta programskih ugovora odnosno financi-

Posebno zabrinjava to što je Ministarstvo u *Prijedlogu zakona* promijenilo zakonsko određenje osnovne proračunske komponente u odnosu prema Nacrtu zakona koji je predočen u javnom savjetovanju. U verziji *Nacrta zakona* koja je upućena u javno savjetovanje, osnovna proračunska komponenta obuhvaćala je uz plaće i materijalna prava zaposlenih, materijalne troškove poslovanja i sredstva za druge osnovne troškove, također izdatke za studentski standard, za obavljanje znanstvene, odnosno umjetničke djelatnosti, za provedbu projekata od interesa za Republiku Hrvatsku, sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture, sredstva za znanstveno i stručno osposobljavanje i usavršavanje te sredstva za izdavačku djelatnost. Sada su sve ove točke dio razvojne proračunske komponente, a **osnovna proračunska komponenta obuhvaća samo plaće i materijalna prava zaposlenih te troškove hladnog pogona**.³⁹

Drugim riječima, pri privremenu financiranju javnoga visokog učilišta (i javnog znanstvenog instituta), ako ne pristanu na prijedloge Ministarstva, drastično će se smanjiti financiranje sveučilišta tako da ona neće moći podmirivati ni osnovne režijske troškove kao ni plaće i materijalna prava zaposlenih. U biti, članak 103. programskom ugovoru uskraćuje svako obilježje ugovora, čak i disparitetnog ugovora ili ugovora s nepoštenim odredbama iz perspektive javnog sveučilišta. Riječ je o očiglednoj ucjeni u kojoj javno sveučilište mora sklopiti ugovor, a ne želi li ga sklopiti ili ga ne želi sklopiti pod određenim uvjetima koje diktira politička vlast, druga strana jednostavno može pričekati istek rokova, a javno sveučilište bit će snagom ovih odredaba penalizirano. To ostavlja i mogućnost zloraba i prisile, što niječe samu bit autonomije sveučilišta, a to se ogleda u tome što ove norme sile sveučilište na sklapanje programskog ugovora, neovisno o tome kakav je sadržajem i odgovara li mu, samo zato da ne bi podleglo penalizaciji.

ranje temeljem ostvarenih rezultata te se jasno naznačuje da će se javna visoka učilišta odnosno javne znanstvene institucije koje ne zaključe programske ugovore do kraja godine u kojoj su ih započeli u narednoj akademskoj godini financirati iz državnog proračuna **iznosom od 95 % od onog iz prethodne godine**.⁴⁰

Prijedlog zakona, međutim, u članku 103. stavku 1. određuje sljedeće: „Ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona, javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu za sljedeću proračunsku godinu doznačit će se **95 % osnovne proračunske komponente koja je ponuđena u pregovaračkom postupku**.“

11. sjednica Hrvatskoga sabora, 10. saziv, 8. srpnja 2022. godine, minuta 3:58:10 – 3:58:40. Poveznica: <https://www.youtube.com/watch?v=h1uQdy0X5DM&t=14254s>.

³⁹ Potrebno je istaknuti kako je u Nacrtu zakona koji je predočen u javnom savjetovanju predviđeno da se osnovna proračunska komponenta za visoka učilišta utvrđuje među ostalim i na temelju **broja studijskih programa te broja upisanih studenata** (članak 102. stavak 5.). Prema Prijedlogu zakona koji je upućen na prvo čitanje u Hrvatski sabor, ova se dva kriterija više ne navode. Također, iz Nacrta zakona koji je upućen u javno savjetovanje brisano je da se osnovna proračunska komponenta utvrđuje na temelju **troškova kapitalnih ulaganja u nastavnu, znanstvenu i umjetničku infrastrukturu** (ovo se odnosi i na javna visoka učilišta i na javne znanstvene institute).

Konačno, kako bi u potpunosti osiguralo podređen položaj visokih učilišta, Ministarstvo je i sredstva za plaće zaposlenih i njihovih materijalna prava obuhvatilo programskim ugovorima.

Premda je riječ o stavkama koje ne mogu biti podložne pregovorima, jer se plaće zaposlenih i njihova materijalna prava utvrđuju kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom (članak 108. stavak 4. sadašnjeg *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*),⁴⁰ o njima bi također prema mišljenju Ministarstva trebalo pregovarati svake četiri godine. Nejasno je o čemu bi visoka učilišta pregovarala s Ministarstvom glede plaća zaposlenih, ali jasno je da njihovim uvrštavanjem u programske ugovore prijetnja penalizacijom postaje prijetnja financijskog opstojnosti institucija. Jer ako visoka učilišta ne pristanu na diktat Ministarstva, 5 % smanjit će se sredstva za plaće, i ona će se umanjivati 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora. Umjesto da se odredilo da će se pri sklapanju programskih ugovora pregovarati o potrebama za zapošljavanje u četverogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika te ostalog osoblja u skladu s ciljevima programskih ugovora te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta, Ministarstvo je odlučilo u programske ugovore uvrstiti plaće svih zaposlenika, za koje je već dalo suglasnost o zapošljavanju, s jednim ciljem – da bi u potpunosti osiguralo podređenost sveučilišta Ministarstvu.

Međutim, kako bi se uistinu osigurala potpuna kontrola nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, potrebno je oslabiti položaj visokih učilišta, odnosno sveučilišta u pregovorima o programskim ugovorima. Zbog toga je i neodređenost zakonskih normi glede postupka pregovaranja i otvaranje mogućnosti da sastavnice pregovaraju o programskim ugovorima izravno s Ministarstvom mimo sveučilišta.⁴¹ Navedenim se ne samo zadire u organizacijsku autonomiju sveučilišta već se *de iure* i *de facto* ono i dezintegrira u jednom od bitnih područja, suprotno deklariranoj intenciji *Prijedloga zakona* da se stvori pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta. Razbijanjem sveučilišta na pojedine sastavnice slabi se položaj sveučilišta i njegovih sastavnica u pregovaračkom procesu s Ministarstvom te otvara mogućnost da ga Ministarstvo politikom *divide et impera* u potpunosti razjedini. Ovo će imati ozbiljne posljedice za sveučilište u cjelini. Iz niza odredaba proizlazi kako je ovo i prikriven cilj ovog *Prijedloga zakona*, jer slabljenjem sveučilišta i njegove autonomije osigurava se neprijeporan položaj ministra kao upravljača cijelim sustavom.

⁴⁰ Nejasno je zašto je navedena odredba (minimalne plaće sudionika u znanosti i visokom obrazovanju utvrđuju se kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom) ispuštena iz *Prijedloga* ovog zakona (nije bila ni u Nacrtu *Prijedloga zakona* koji je upućen u javno savjetovanje). S druge strane, nacrt zakona koji je Ministarstvo izradilo 2020. godine sadržava ovu odredbu (članak 145. stavak 6.).

⁴¹ Mora se istaknuti kako je ovo potpuno neprovedivo jer nije jasno kako i kada bi Ministarstvo pregovaralo s tolikim visokim učilištima (uzmemo li samo broj sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, jasno je da Ministarstvo kadrovski ne može pregovarati sa svima njima zasebno).

Ukidanje financijske autonomije jasno je deklarirano u početnom dijelu Prijedloga zakona. Dok sadašnji zakon (članak 4.), kao i *Nacrt* Ministarstva iz 2020. godine (članak 7.) te *Nacrt zakona* koji je izrađen u okviru Nacionalnog vijeća (članak 7.) određuju da autonomija sveučilišta obuhvaća financijsku autonomiju u skladu s tim zakonom, *Prijedlog zakona* u članku 4. stavku 3. određuje da autonomija sveučilišta obuhvaća **financijsku autonomiju u sklopu programskog ugovora u skladu s tim Zakonom**. Takvo zakonsko uređenje svodi dakle financijsku autonomiju samo u okvir programskih ugovora, koji su opet uređeni tako da će zapravo biti diktat Ministarstva. Time su jasnije ostale odredbe ovog *Prijedloga zakona* o vlastitim i ostalim izvanproračunskim prihodima, jer oni sada više nisu obuhvaćeni financijskom autonomijom sveučilišta. *Prijedlog zakona* ograničava i pravo visokih učilišta da upravljaju financijskim i drugim resursima kojima raspolažu. Sadašnji zakon (članak 4. stavak 4.), kao i svi ostali nacrti zakona – Sveučilišta u Zagrebu iz 2019. (članak 6. stavak 4.), Ministarstva iz 2020. (članak 6.), Nacionalnog vijeća iz 2021. (članak 6. stavak 4.) – definiraju da akademska samouprava obuhvaća upravljanje resursima s kojima raspolažu visoka učilišta. *Prijedlog zakona* u članku 4. stavku 2. određuje da visoka učilišta upravljaju financijskim i drugim resursima, *u skladu s ovim Zakonom i drugim propisima*.

Predloženo zakonsko uređenje u suprotnosti je s ustavnim jamstvom sveučilišne autonomije, dosadašnjim zakonskim uređenjem te odlukama Ustavnog suda. U suprotnosti je i s ciljem *Prijedloga zakona* – da će se unaprijediti autonomne strukture sveučilišta i znanstvenih instituta. Konačno, ovakvo zakonsko uređenje financijske autonomije u suprotnosti je s *Nacionalnim planom oporavka i otpornosti* (od 2021. do 2026.). Naime, ovaj se zakon donosi u okviru „Reforme i jačanja kapaciteta javnog znanstvenoistraživačkog sektora za istraživanje i razvoj“ (potkomponenta C3.2. R1) koja izrijeком navodi da je ključni uvjet reforme **„institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu, u sklopu koje institucije samostalno upravljaju svojim proračunom, strategijom ljudskih resursa i karijerama znanstvenika“**. Štoviše, Vlada Republike Hrvatske Nacionalnim se planom obvezala da će se novim zakonom **„omogućiti veću autonomiju upravljanja proračunom i donošenja strategije ljudskih resursa od strane samouprave sveučilišta i instituta“**.⁴² Iz prethodne analize vidljivo je da *Prijedlog zakona* ne ispunjava ovaj ključni uvjet (iz kasnije analize pokazat će se da ne ispunjava uvjet ni u vezi sa samostalnom strategijom upravljanja ljudskim resursima i karijerama znanstvenika). Stoga je nužno učiniti niz izmjena u *Prijedlogu zakona*, posebno u financiranju sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti, kako bi se osigurala organizacijska i financijska autonomija sveučilišta, ostvario pravni i financijski okvir za organi-

⁴² Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. – 2026.), Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2021., str. 878. Poveznica: <https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Plan%20oporavka%20i%20otpornosti.%20srpanj%202021.pdf>

zacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta te onemogućila politička kontrola nad sveučilištem. Izmjene *Prijedloga zakona* nužne su i kako bi se ispunio ključni uvjet Nacionalnog plana, jer se u suprotnom dovodi u pitanje izvršenje pokazatelja rezultata definiranih Planom oporavka i otpornosti i isplata nepovratnih sredstava osiguranih u okviru plana.

Nacrt zakona koji je Ministarstvo izradilo 2020. godine potpuno drukčije definira vlastite i namjenske prihode. Prema *Nacrtu zakona* Ministarstva iz 2020. godine (članak 145. stavak 1. i 2.), namjenski prihodi jesu prihodi ostvareni od školarina i ostalih prihoda kojima studenti sudjeluju u troškovima studija (upisnine, potvrde, molbe, diplome i drugo). Vlastiti prihodi jesu prihodi od: (1) stručne djelatnosti putem projekata, elaborata i ostalih poslova ugovorenih na nacionalnom i međunarodnom gospodarskom tržištu i u tržišnim uvjetima; (2) nakladničke djelatnosti; (3) nastavne djelatnosti putem obrazovnih programa koji se ne smatraju studijima u smislu odredaba ovog Zakona i zakona koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, kao i studijske programe koji se ne subvencioniraju iz državnog proračuna nego ih financiraju polaznici/studenti za vlastite potrebe; (4) organizacija znanstvenih i stručnih konferencija i radionica; (5) davanja u zakup zemljišta, prostora i opreme; (6) prihoda od imovine, udjela u trgovačkim društvima, prihoda ostvarenih od pravnih osoba sukladno ovom Zakonu, prihoda od prava intelektualnog vlasništva i prihoda od ulaganja fizičkih i pravnih osoba; (7) ostalih izvora vlastitih prihoda u skladu s ovim Zakonom i općima aktima. Prema ovom Nacrtu, vlastiti su prihodi i sredstva naknade troška plaće koja se ostvare na projektima sufinanciranim iz strukturnih fondova, projektima okvirnog programa Europske unije i drugih međunarodnih izvora i projekata s gospodarstvom, u skladu s pravilima projekata i općima aktima.

Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine, osim što znatno detaljnije uređuje sklapanje programskih ugovora (članak 157.), također potpuno drukčije uređuje programske komponente i mehanizam penalizacije. Tako članak 158. određuje da ako se ne postigne dogovor o sadržaju programskog ugovora, ustanovi će se za sljedeću godinu doznačiti 95 % temeljnog financiranja i financiranja utemeljena na rezultatima iz prve godine prethodnog razdoblja. Ovakvo rješenje izjednačava položaj sveučilišta s jedne strane i Ministarstva s druge strane u pregovorima o programskim ugovorima i ne stavlja sveučilišta u položaj da moraju prihvatiti diktat Ministarstva o programskim ugovorima.

Prijedlozi

U vezi s **ovlastima senata** predlaže se:

- zadržati ovlast senat da potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija i pročelnika sveučilišnih odjela (članak 12. stavak 3.).

U vezi s **određenjem financijske autonomije sveučilišta** u članku 4. stavku 3. predlaže se:

- da se izmijeni predložena odredba te zadrži rješenje kojim autonomija sveučilišta obuhvaća financijsku autonomiju u skladu s ovim Zakonom.

U vezi s **definiranjem izvora sredstava za financiranje visokih učilišta** (članak 96.) predlaže se:

- zadržavanje postojećeg zakonskog rješenja (članak 107. Zakona), ili
- rješenje koje se nalazi u *Nacrtu zakona* koji je Ministarstvo pripremlilo 2020. godine (članak 145.), ili
- ako se ostane na predloženom rješenju, u članku 96. potrebno je jasno odrediti da su prihodi ostvareni od znanstvenih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih srodnih djelatnosti namjenski samo ako se ne ostvaruju obavljanjem tržišnih djelatnosti.

U vezi s **kriterijima o raspolaganju vlastitim приходima**:

- protivno je financijskoj autonomiji sveučilišta da kriterije raspolaganja vlastitim приходima ministar utvrđuje pravilnikom (članak 97.). Navedenu odredbu potrebno je stoga kao neustavnu brisati.

U vezi sa **zakonodavnim okvirom za sklapanje programskih ugovora** predlaže se:

- definirati zakonom sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenata, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih programskim ugovorom (članak 102. stavak 10.).

U vezi s **programskim ugovorima** predlaže se:

- da se nedvojbeno zakonski uredi, a kako bi se izbjegla moguća različita pravna tumačenja, dionike pregovaračkog postupka. Predlaže se da se nedvosmisleno stipulira da postupak pregovaranja za sveučilište i njegove sastavnice vodi rektor, za veleučilišta dekan, a za javni znanstveni institut ravnatelj instituta (dodati novi stavak 12. u članku 102.). Također, potrebno je brisati ovlast fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća da prihvaća prijedlog programskog ugovora fakulteta, odnosno umjetničke akademije (članak 19. stavak 3. točka 4.), odnosno dekana da izrađuje prijedlog programskog ugovora fakulteta, odnosno umjetničke akademije (članak 20. stavak 2. točka 4.).
- broj upisanih studenata jedan je od ključnih čimbenika koji utječu na model, ali i na ukupan iznos financiranja za visoko učilište. Broj zaposlenih ovisi o broju studenata, ali ne po istom ključu za sve studije, odnosno studijske programe. Nastavno opterećenje razlikuje se s obzirom na vrste studija, odnosno organizaciju vježbi, seminara i veličine studentskih grupa. Predlaže se stoga zadržati odredbu iz *Nacrta zakona* koja je upućena u javno savjetovanje, a

koja određuje da se osnovna proračunska komponenta utvrđuje i na temelju broja upisanih studenata.

- u *Nacrtu zakona* upućenog u javno savjetovanje određeno je da se osnovna proračunska komponenta utvrđuje i na temelju troškova kapitalnih ulaganja u nastavnu, znanstvenu i umjetničku infrastrukturu. Ta je odredba izbrisana u *Prijedlogu zakona* upućena u saborsku proceduru, i sada se u odredbama o financiranju visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti nigdje ne navode troškovi kapitalnih ulaganja. Predlaže se da se ovo pitanje jasno zakonski definira u okviru odredaba o programskim ugovorima.
- da ako dogovor o sadržaju programskog ugovora ne bude postignut, javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu za sljedeću proračunsku godinu doznačit će se 95 % ukupnog financiranja iz posljednje godine prethodnog programskog razdoblja (članak 103.). U suprotnom bi se narušila njihova znanstvena i nastavna djelatnost, pa i isplata plaća i materijalnih prava zaposlenih. Osim toga, bez promjene ove odredbe ne možemo govoriti čak ni o prividno ravnopravnu položaju dviju strana u pregovorima.
- neprihvatljivo je da se u slučaju nepotpisivanja programskog ugovora sredstva doznačena javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu umanjuju 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora (članak 103.). Ovu odredbu predlaže se brisati.
- plaće i materijalna prava zaposlenih već su unaprijed određeni kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom i kao takvi ne mogu biti podložni pregovorima o programskim ugovorima. Umjesto toga, u programskim ugovorima trebalo bi pregovarati o potrebama za zapošljavanje u četverogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika i ostalog osoblja u skladu s ciljevima programskih ugovora te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta (članak 99.).
- da se osigura ravnopravnost u pregovorima, ali i odgovornost jedne i druge strane pri nesklapanju ugovora. U prijedlogu sada postoji samo penalizacija za sveučilište, a ne i za državu ako ne poštuje ugovor (situacija iz 2015. godine) ili onemogućiti ravnopravnost u pregovorima.
- da strateški okvir za pregovore definira Hrvatski sabor uza sudjelovanje Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.

4.2. Marginalizacija Hrvatskog sabora

Umjesto da je Ministarstvo predložilo rješenja koja bi osigurala jačanje strateškog planiranja, izvrsnosti, autonomije i financijske odgovornosti znanstvenih i visokoobrazovnih institucija te transparentnost njihova poslovanja, *Prijedlog zakona*, kao i ostali nacrti zakona koje ono priprema u okviru reforme sustava

znanosti i visokog obrazovanja, **koncentrira svu moć i vlast nad cijelim sustavom u osobi jednog čovjeka – ministra, a time i Vlade Republike Hrvatske.** Niz ovlasti koje su do sada imala druga tijela koja sudjeluju u razvoju i funkcioniranju visokog obrazovanja i znanosti, na primjer u ovom zakonu Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, sada se prenose izravno na ministra, čak i kada odlučuje o potpuno stručnim pitanjima. I nizom drugih odredaba *Prijedlog zakona* marginalizira ulogu i položaj Hrvatskog sabora, slabi ovlasti i položaj neovisnih i stručnih tijela u sustavu te koncentrira moć u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti.

Prije analize *Prijedloga zakona*, potrebno je razjasniti kako sustav trenutačno funkcionira. Središnje tijelo državne uprave nadležno i odgovorno za funkcioniranje, razvoj i financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja jest Ministarstvo znanosti i obrazovanja koje predlaže i provodi stručne mjere za unapređenje sustava te nadzire utrošak sredstava državnog proračuna za financiranje visokoobrazovne i znanstvene djelatnosti. Najviše državno strateško stručno tijelo koje se brine za razvitak, kvalitetu i utvrđivanje kriterija financiranja cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokoga obrazovanja, tehnološkoga razvoja i inovacijskog sustava jest Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.⁴³ Hrvatska zaklada za znanost neovisna je institucija koja pruža financijsku potporu za provedbu znanstvenih projekata prema kriterijima znanstvene izvrsnosti u skladu sa strateškim ciljevima koje utvrđuje Nacionalno vijeće. Agencija za znanost i visoko obrazovanje neovisna je javna ustanova koja se brine o osiguravanju i unapređivanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju te provodi postupke akreditacije i vrednovanja visokih učilišta i znanstvenih organizacija u skladu s kriterijima kvalitete koje donosi Nacionalno vijeće.

Na kraju, Hrvatski sabor također ima važnu ulogu u funkcioniranju cijelog sustava, bilo izvršavanjem svojih osnivačkih prava nad javnim visokim učilištima, bilo kao tijelo koje imenuje i razrješuje članove i predsjednika Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, članove i predsjednika Upravnog vijeća Agencije za znanost i visoko obrazovanje te članove Upravnog odbora Zaklade. Hrvatski sabor ima i niz drugih ovlasti prema ovim tijelima: Nacionalno vijeće za znanost kao najviše savjetodavno i stručno tijelo u sustavu znanosti i visokog obrazovanja odgovorno je Saboru kojem najmanje jednom godišnje podnosi izvještaj; Upravni odbor Zaklade za znanost također obavezan je jednom godišnje dostaviti Saboru izvješće o radu; Sabor prihvaća Strateški plan Zaklade itd.

Prijedlog zakona na nekoliko načina marginalizira i obezvrjeđuje ulogu Hrvatskog sabora. Prema članku 7. *Prijedloga zakona*, od sada bi osnivačka prava nad javnim visokim učilištem u ime Republike Hrvatske obavljalo ministarstvo

⁴³ Više o statusu i djelovanju Nacionalnog vijeća vidi u: Staničić, *Istine i zablude o reformi znanosti i visokog obrazovanja*, str. 103–106.

nadležno za poslove znanosti i obrazovanja. Tako sada više neće postojati, među ostalim, obveza da sveučilišna tijela, rektor i sveučilišno vijeće, podnose izvještaje Hrvatskom saboru, nego ministru. Umjesto da se jača javnost rada sveučilišta podnošenjem navedenih izvještaja Saboru, gdje su oni dostupni javnosti i raspravljaju se u narodnom predstavničkom tijelu svima naočigled, umjesto da politička i šira javnost bude snažnije uključena u razvoj sveučilišta, ovakvim rješanjem ministar će preuzeti još jednu u nizu ovlasti kojom će *de facto*, uz ostale promjene koje se predlažu, preuzeti kontrolu i upravljanje nad sveučilištima. Takva odredba imala bi dalekosežne identitetske, tradicijske, i politički (štetne) posljedice te se stoga predlaže da se ona briše i da osnivačka prava nad javnim visokim učilištem obavlja Hrvatski sabor, u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju.

Slabljenje položaja i uloge Sabora proizlazi i iz prethodno spomenute odredbe članka 6. stavka 4. Apsurdno je da prema *Prijedlogu zakona* Sabor osniva sveučilišta, a da njegove sastavnice (fakultete odnosno umjetničke akademije) mogu osnovati pojedina ministarstva. Posebno učilište za potrebe sigurnosti, obrane, redarstva ili diplomacije treba osnivati ili Hrvatski sabor ili unutar pojedinog sveučilišta ono samo ili ugovorom između države i sveučilišta, a ne odlukom nekog ministarstva. Uloga Hrvatskog sabora marginalizira se i slabljenjem položaja i ovlasti neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja koja su odgovorna Saboru.

4.3. Slabljenje položaja neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentracija moći u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti

Sustav znanosti i visokog obrazovanja, kao što je već izloženo, počiva na trodiobi ovlasti između:

1. autonomnih sveučilišta
2. neovisnih strateških i stručnih tijela
3. tijela državne uprave (Ministarstvo).

Osim ograničavanja i sužavanja autonomije te slabljenja položaja sveučilišta, *Prijedlog zakona* proteže isti koncept na drugog dionika ove trodiobe – neovisna i stručna tijela u sustavu znanosti. **Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj** tako sada gubi status krovnog tijela koje se skrbi za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokoga obrazovanja i tehnološkog razvoja i ulogu posrednika između autonomnih sveučilišta i Ministarstva te postaje ministrovu savjetodavno tijelo.⁴⁴ Navedena

⁴⁴ U javnoj raspravi o Nacrtu zakona o navedenom su dali komentar prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i član Nacionalnog vijeća akademik Ivica Kostović: „Nacionalno vijeće više nije određeno kao ‘najviše stručno tije-

etatizacija Nacionalnog vijeća suprotna je i shvaćanju Ustavnog suda Republike Hrvatske koji je u Odluci broj U-II-1304/2013 od 16. srpnja 2013. (Narodne novine, broj 99/13) u točki 4.2.1. utvrdio da je Nacionalno vijeće „tijelo posebne vrste koje je odgovorno Hrvatskomu saboru i ne spada među upravna tijela i organizacije pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta; neovisno saborsko tijelo; stručno tijelo Hrvatskoga sabora od posebnoga značenja te tijelo javne vlasti“.

Deklasiranje uloge i statusa Nacionalnog vijeća i svođenje njegove uloge na upravljački instrument ministra očituje se na više načina:

1. Prema sadašnjem Zakonu, kandidate za članove i predsjednika Nacionalnog vijeća utvrđuje Vlada Republike Hrvatske, a imenuje Hrvatski sabor na prijedlog saborskog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, koji utvrđuje konačnu (zatvorenu) listu kandidata. Prema *Prijedlogu zakona*, kandidate će od sada određivati Ministarstvo, a Hrvatski sabor imenovati na prijedlog Vlade. Dakle, Vlada će od sada utvrđivati konačnu (zatvorenu) listu kandidata (na prijedlog ministra).
2. Prema sadašnjem zakonu, predsjednika ili člana Nacionalnog vijeća Hrvatski sabor može razriješiti na prijedlog Vlade Republike Hrvatske i Nacionalnog vijeća. Prema *Prijedlogu zakona*, isključivo Vlada predlaže Hrvatskom saboru razrješenje člana Nacionalnog vijeća.
3. Prema sadašnjem zakonu, administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Prema *Prijedlogu zakona*, sada će te poslove za Nacionalno vijeće obavljati Ministarstvo.
4. U *Prijedlogu zakona* Nacionalnom se vijeću oduzima niz ovlasti o kojima sada izravno odlučuje ministar. Tako, na primjer, prema *Prijedlogu zakona* ministar će pravilnikom utvrđivati znanstvena i interdisciplinarna područja, polja i grane te umjetničko područje, polja i grane; broj matičnih odbora, njihovu nadležnost za pojedina polja i način rada; itd. Do sada je to utvrđivalo Nacionalno vijeće. Nacionalno vijeće također gubi ovlast da predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta; da predlaže kriterije i odnose raspodjele proračunskih sredstava za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje te tehnološki razvoj; da donosi kriterije za odabir znanstvenika i nastavnika za produljenje

lo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkoga razvoja u Republici Hrvatskoj, kako je određeno u postojećem Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Iz prijedloga Zakona MZO-a ne vidi se dobiva li takvu zadaću neko drugo tijelo. Zato je za vjerovati da će se tim pitanjima baviti izvršna vlast. **Medutim, držimo da to nije dobro rješenje, da nije u duhu sloboda koje mora uživati znanstvena i akademska zajednica i da bi između državne administracije i sustava znanosti i visokoga obrazovanja i dalje trebalo postojati jedno neovisno tijelo s vlastitom osnovnom administracijom, a oslonjeno na Agenciju za znanost i visoko obrazovanje za stručnu podršku kao i dosad, kao spona i točka u kojoj se odvijaju barem oni procesi koji su stipulirani postojećim Zakonom.**“ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

ugovora o radu nakon 65. godine života (navedeno se uopće više ne traži); da uređuje način rada matičnih odbora; da predlaže proglašavanje znanstvenih centara izvrsnosti te daje mišljenje o osnivanju znanstveno-tehnologijskih parkova i kolaborativnih tehnologijskih centara (više se ne spominje u *Prijedlogu zakona*) itd. Ova se promjena najbolje očituje u članku 86. stavku 1. *Prijedloga zakona* koji definira ovlasti Nacionalnog vijeća. Nacionalno vijeće prema *Prijedlogu zakona* gotovo u potpunosti je isključeno iz donošenja odluka, već su njegove ovlasti svedene uglavnom na to da „predlaže i potiče“, „prati“, „daje mišljenje“, „raspravlja“ itd.

Osim toga, *Prijedlogom zakona* ukidaju se područna znanstvena vijeća i umjetničko vijeće čime se tom tijelu oduzimaju osnovne stručne kompetencije.⁴⁵ U *Prijedlogu zakona* ne spominje se više ni Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, stručno tijelo Nacionalnog vijeća koje predlaže Vijeću kriterije za raspodjelu proračunskih sredstava. Umjesto da se zadrži ovo tijelo te da na temelju njegova prijedloga Nacionalno vijeće utvrđuje kriterije za sklapanje programskih ugovora, kao neovisno tijelo u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, Savjet se sada ukida, kao i sama ovlast Nacionalnog vijeća da predlaže kriterije raspodjele proračunskih sredstava.

Takvo zakonsko uređenje nije u skladu s uvodnim obrazloženjem *Prijedloga zakona* u kojemu se navodi da „zakonski prijedlog donosi promjenu tako da stavlja naglasak na stratešku ulogu ovoga tijela“ (str. 17). Ovlasti koje su prema *Prijedlogu* u djelokrugu Nacionalnog vijeća općenito su i neodređeno uređene te se iz njih ne može iščitati strateška uloga ovog tijela.

Umjesto da se zadržala važnost i uloga tog krovnoga nacionalnog tijela koje bi se trebalo skrbiti za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, **sada se ono administrativno i organizacijski podvrgava ministru, odnosno izvršnoj vlasti.** Osim toga se niz njegovih ovlasti prenaša na političku instancu – ministra, iako se njima uređuju potpuno stručna pitanja ili pitanja koja ulaze u sadržaj sveučilišne autonomije. Po novom bi zakonu ministar odlučivao koja znanstvena i interdisciplinarna (kao i umjetnička) područja, polja i grane jesu znanstveni, odnosno ulaze u sustav znanosti, koje će znanosti

⁴⁵ Prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj te član Nacionalnog vijeća akademik Ivica Kostović navedeno su u javnoj raspravi komentirali na sljedeći način: „Prijedlogom Zakona nisu predviđena područna znanstvena vijeća i umjetničko vijeće koji su sada tijela Nacionalnoga vijeća. Područna vijeća po sadašnjem zakonu Nacionalno vijeće imenuje iz redova istaknutih znanstvenika, umjetnika i profesora radi razmatranja pitanja iz djelokruga Nacionalnoga vijeća, a iz svog znanstvenog, odnosno umjetničkog područja. Svjedoci smo da su područna vijeća sastavljena od vrlo kompetentnih stručnjaka i da su Nacionalnome vijeću u ovom sastavu bili od značajne pomoći u mnogim poslovima koje je obavljalo i obavlja sada. Držimo da područna vijeća treba zadržati i da je vrlo nejasno iskazano prebacivanje njihovih dužnosti na matične odbore izraz nepoznavanja sadašnjih ingerencija i mogućnosti područnih znanstvenih vijeća. Isto tako, nije dovoljno jasno stipulirano djelovanje matičnih odbora.“ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

imati matične odbore i kakvi će biti, koji će biti kriteriji za raspolaganje vlastitim sredstvima visokih učilišta, kakav će biti sadržaj programskih ugovora na temelju kojih bi visoka učilišta trebala djelovati itd.

S obzirom na to, ovaj zakon slabi stručne, a jača političke čimbenike (ministra) kojima prepušta uređivanje potpuno stručnih pitanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

Još opasnije je to što bi preko Nacionalnog vijeća ministar ostvario kontrolu i utjecaj nad matičnim odborima i povjerenstvima koja utvrđuju ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik kriterije za zapošljavanje, odnosno reizbor ili napredovanje na više radno mjesto na javnom visokom učilištu ili znanstvenom institutu.⁴⁶ Prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj te član Nacionalnog vijeća akademik Ivica Kostović upozorili su u javnoj raspravi da „Matični odbori sada su tijela Nacionalnoga vijeća i na njih nema utjecaj izvršna vlast. Iz prijedloga Zakona vidljivo je da će se Nacionalno vijeće vezati uz Ministarstvo znanosti i obrazovanja koje će mu umjesto Agencije za znanost i visoko obrazovanje, koja mu sada vrlo kompetentno pruža stručnu i administrativnu podršku, pružati tu podršku. **Time će i matični odbori, tijela Nacionalnoga vijeća, biti usko vezani uz izvršnu vlast, što znači da će postojati pretijesna veza između izvršne vlasti i tijela koja po ovom prijedlogu zakona vrše, odnosno (po novome) potvrđuju izbore u zvanja na sveučilištima. To značajno umanjuje njihovu nezavisnost u odlučivanju koju sada imaju.** Premda je uloga matičnih odbora u prijedlogu Zakona predviđena drukčije nego dosad (doduše, nejasno je opisana), oni ne bi smjeli djelovati u okruženju u kojem predmete za napredovanja stručno i administrativno priprema i vodi državna administracija.“⁴⁷

Navedeni koncept proteže se i na **Agenciju za znanost i visoko obrazovanje** novim prijedlogom *Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*. Prema postojećem Zakonu (Narodne novine, broj 45/2009) Agencijom upravlja Upravno vijeće čijeg predsjednika i sedam članova imenuje i razrješuje Hrvatski sabor (članak 8. stavak 3.). O rezultatima svog rada Agencija jedanput godišnje izvješćuje osnivača, nacionalno vijeće nadležno za znanost i nacionalno vijeće nadležno za visoko obrazovanje. Agencija je dužna dostaviti relevantne informacije o svojem radu nacionalnim vijećima na njihov zahtjev (članak 15. stavak 1. i 2.).

Što se mijenja predloženim *Nacrtom zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*? Prema *Nacrtu zakona*, sustav će se osiguravanja kvalitete znanosti i visokog obrazovanja centralizirati kroz Agenciju za znanost i visoko obrazovanje. U obrazloženju *Nacrta zakona* također se navodi da „u iz-

⁴⁶ Detaljnije o ovome vidi u idućem poglavlju, *Ukidanje nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja – ugrožavanje akademskih sloboda*.

⁴⁷ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

vješću ENQA-e (European Association for Quality Assurance in Higher Education) osobito se ističe da je potrebno dodatno osnažiti neovisnost Agencije tako da Agencija donosi konačne odluke o ishodu vrednovanja u postupku reakreditacije visokih učilišta (...). Osim toga, prema ESG-u, ključni standard 3.3. koji navodi da agencije moraju biti neovisne i samostalne u svom radu te u potpunosti odgovarati za svoje aktivnosti i njihove ishode, bez utjecaja trećih strana, određuje da je za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju ključna neovisnost tijela (agencije za osiguravanje kvalitete) koje provodi postupke vrednovanja, što uključuje i zahtjev da konačnu odluku o akreditaciji donose same agencije. Novim Zakonom osigurat će se potpuna usklađenost s navedenim, tako da konačne akte u postupcima vrednovanja ubuduće izdaje AGENCIJA, a ne kao do sada, Ministarstvo znanosti i obrazovanja.“

Dakle, prema predlagatelju *Nacrta zakona* o osiguravanju kvalitete, u bitnome se mijenja sljedeće:

1. Centralizira se sustav osiguravanja kvalitete znanosti i visokog obrazovanja kroz Agenciju za znanost i visoko obrazovanje.
2. Snaži se neovisnost Agencija tako da donosi konačne odluke o ishodu vrednovanja u postupku reakreditacije visokih učilišta, a ne kao do sada, Ministarstvo.

Prvo će se razmotriti snaži li se uistinu predloženim Zakonom neovisnost Agencije. Uistinu, *Nacrtom zakona* konačne će akte u postupcima vrednovanja izdavati Agencija, a ne kao do sada Ministarstvo. Međutim, prema *Nacrtu zakona* od sada će predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenovati i razrješavati Vlada Republike Hrvatske, a ne više Hrvatski sabor (članak 33. stavak 2.). Treba podsjetiti na to da Upravno vijeće imenuje i razrješava ravnatelja Agencije i članove Akreditacijskog savjeta (članak 34. stavak 1.). Osim toga, umjesto Saboru i Nacionalnom vijeću, Agencija će prema *Nacrtu zakona* godišnje izvješće dostavljati samo Ministarstvu. Brisana je i odredba da je Agencija dužna dostaviti relevantne informacije o svojem radu Nacionalnom vijeću na njegov zahtjev (što najbolje govori kakvu će ulogu prema predloženoj reformi imati Nacionalno vijeće). Osim nadzora nad zakonitošću rada Agencije koju provodi Ministarstvo, sada će Ministarstvo nadzirati primjenu odredaba i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona (članak 42.).

Drugim riječima, iako se nominalno snaži položaj Agencije, stvarno se i ovo tijelo organizacijski podvrgava Vladi i ministru.

S tim u vezi, u članku 29. stavku 2. određuje se da osnivačka prava nad Agencijom u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo. Osim što se slabi organizacijska neovisnost Agencije prema Ministarstvu, *Nacrt zakona* ne osigurava

ni potpunu operativnu neovisnost Agencije koja podrazumijeva da ona sama propisuje postupke vanjskog vrednovanja.⁴⁸

Dok s jedne strane uistinu slabi neovisnost Agencije prema Vladi i Ministarstvo, s druge strane *Nacrt zakona* snaži i povećava djelokrug ovlasti Agencije. Centralizacijom sustava osiguravanja kvalitete znanosti i visokog obrazovanja sveučilišta više ni na koji način ne sudjeluju u postupku inicijalne akreditacije studija. Osim toga, proširuje se i djelokrug rada Agencije, pa bi među ostalim prema *Nacrtu zakona* ona sada trebala kao samostalno i neovisno tijelo provoditi vrednovanje provedbe programskih ugovora (članak 30. stavak 2. točka 2. *Nacrta zakona*). Problem je, međutim, što će Agencija sada organizacijski biti podređena Vladi i ministru, čime je dovedena u pitanje njezina stvarna neovisnost, odnosno nepristranost.

Dodatna je nelogičnost *Nacrta zakona* što Agencija u obavljanju te svoje javne ovlasti donosi pravilnike, odluke i standarde (članak 30. stavak 3.). Istodobno, prema članku 42. stavku 3. Ministarstvo će nadzirati primjenu odredaba ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega. Drugim riječima, Agencija će nadzirati provedbu programskih ugovora koje Ministarstvo sklapa s javnim učilištima, a istodobno će Ministarstvo, kao jedna od ugovornih strana, nadzirati primjenu pravilnika, odluka i standarda koje Agencija donosi prilikom nadzora provedbe tih istih ugovora. Riječ je o rijetko viđenu apsurdu gdje Ministarstvo istodobno nastupa kao jedna od ugovornih strana i kao javnopravno tijelo koje nadzire nadzorno tijelo (Agenciju) koje nadzire provedbu programskih ugovora. Ovakvim zakonskim rješenjem sveučilišta su kao jedna od ugovornih strana u

⁴⁸ Vidjeti komentare Agencije za znanost i visoko obrazovanje u javnom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o *Nacrtu prijedloga Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* održanom od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine i dostupno na portalu e-Savjetovanja. U pogledu operativne neovisnosti, AZVO ističe sljedeće: „U skladu s već spomenutim standardom ESG 3.3., agencije trebaju imati, ne samo neovisnost za odlučivanje o ishodima svojih postupaka već i operativnu neovisnost koja podrazumijeva da one same propisuju postupke vanjskog vrednovanja (tijek postupka, način imenovanja, odabir i sastav stručnog povjerenstva, način naknadnog praćenja, postupak prigovora ili žalbe, standarde kvalitete i sl.). U tom bi smislu bilo važno kroz prijedlog zakona jasno istaknuti da AZVO svojim općim aktima detaljnije propisuje postupke vanjskoga vrednovanja (koji trebaju uključivati izradu samoanalize (kao podloge za svako vrednovanje), imenovanje stručnog povjerenstva, posjet povjerenstva visokom učilištu, izradu završnog izvješća i postupak naknadnog praćenja (ESG standard 2.3.)). Također, trebalo bi promijeniti dijelove predloženog zakonskog rješenja koji detaljnije ulaze u propisivanje procedure jer bi to moglo dovesti u pitanje operativnu neovisnost AZVO-a u sljedećem ENQA-inom vrednovanju AZVO-a, ali i otežati provođenje postupaka prema uobičajenoj međunarodnoj praksi (posebice je važno omogućiti sudjelovanje nacionalnih eksperata u postupcima vanjskog vrednovanja koji moraju biti stručnjaci iz istog područja koje se vrednuje jer se cijeli postupak vrednovanja temelji na peer-review procesu u kojem nacionalni stručnjaci sudjeluju u postupku zajedno s međunarodnim stručnjacima); omogućiti sudjelovanje u postupku svih kategorija nastavnika izabranih u znanstven-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna zvanja; izostaviti spominjanje rokova za pojedine faze postupka kao što je dostavljanje odluke o imenovanju stručnog povjerenstva uz najavu postupka i sl.) (ESG standard 3.3., standard 2.4.).“ Poveznica: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=20721>.

potpuno neravnopravnu položaju što ugrožava i pravnu valjanost programskih ugovora.

Zaključno, s jedne strane jačanjem i širenjem ovlasti Agencije te centralizacijom sustava osiguravanja kvalitete znanosti i visokog obrazovanja putem Agencije, a s druge strane njezinim organizacijskim podvrgavanjem Vladi i Ministarstvu, dodatno se ojačava položaj Ministarstva u odnosu prema visokim učilištima te se dodatno sužava prostor njihove sveučilišne autonomije.

Gubitak strateškog značenja i podređenost političkoj vlasti jasno su navedeni u odredbama nacрта prijedloga ovih dvaju zakona. U postojećem *Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* Nacionalno vijeće najviše je stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj (članak 6. stavak 1.). U *Prijedlogu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* ova je odredba brisana. Istovjetnu situaciju imamo sa *Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju*. U postojećem Zakonu Agencija za znanost i visoko obrazovanja definirana je kao **samostalna pravna osoba s javnim ovlastima u sudski registar** (članak 3. stavak 1.). U *Nacrtu zakona* Agencija je definirana kao *pravna osoba s javnim ovlastima upisana u sudski registar* (članak 29. stavak 1.). Navedene razlike nemaju samo terminološko značenje i nisu slučajne. One odražavaju namijenjen podređeni status do sada neovisnih i samostalnih tijela u odnosu prema Ministarstvu.

Tablica: Status Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj

	„najviše stručno tijelo“
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	DA
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA
Prijedlog zakona	NE

Prema istom konceptu promijenjen je u svibnju ove godine ***Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost***. Hrvatsku zakladu za znanost osnovao je Hrvatski sabor u prosincu 2001. godine.⁴⁹ Zaklada je 2013. godine od Ministarstva znanosti,

⁴⁹ Zaklada je osnovana pod nazivom Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske. Naziv je, izmjenama i dopunama Zakona 2010. godine, promijenjen u Hrvatsku zakladu za znanost.

obrazovanja i sporta preuzela provođenje natječaja za nacionalne znanstvenoi-straživačke projekte, a 2014. godine i financiranje doktoranada. Time je Zaklada postala središnje tijelo koje osigurava financijsku potporu istraživanjima i zapravo jedini nacionalni izvor financiranja kompetitivnih istraživačkih projekata u Hrvatskoj. Od 2001. do 2022. godine Zaklada je djelovala kao neovisna institucija na temelju Zakona iz 2001. godine, s nekoliko promjena iz 2009., 2010. i 2012. godine (Narodne novine, broj 117/01, 45/09, 92/10, 78/12).

U ovom dokumentu nema mjesta za detaljnu analizu ovih dvaju zakona. Potrebno je istaknuti, međutim, da je novi Zakon (Narodne novine, broj 57/22) znatno promijenio način djelovanja Zaklade. U organizacijskom smislu unosi bitne promjene. Do sada je Zakladom upravljao sedmeročlani Upravni odbor kojeg je imenovao Hrvatski sabor na mandat od pet godina (pravo jednog ponovnog izbora) na prijedlog Vlade iz redova vrhunskih znanstvenika.⁵⁰ Članovi Upravnog odbora birali su između sebe predsjednika odbora koji je zastupao Zakladu, provodio odluke Upravnog odbora, vodio poslove Zaklade u skladu s odlukama Upravnog odbora, odgovarao za zakonitost rada Zaklade, predlagao financijski plan i zaključni račun Upravnom odboru itd. Upravni odbor ustrojavao je Ured Zaklade radi vođenja administrativnih, stručnih i drugih poslova, a kojim je upravljao izvršni direktor Zaklade kojeg je imenovao Upravni odbor na temelju provedenog javnog natječaja za petogodišnje razdoblje.

Prema novom Zakonu, tijela su Zaklade Upravni odbor, upravitelj te Povjerenstvo za prigovore. Sedam članova Upravnog odbora i dalje bira Hrvatski sabor među znanstvenicima.⁵¹ Poslove predsjednika Upravnog odbora sada preuzima upravitelj Zaklade kojeg imenuje Upravni odbor na četiri godine. Funkcije izvršnog direktora više nema, a njegove poslove sada također obavlja upravitelj Zaklade. Novi Zakon predviđa i Povjerenstvo za prigovore, stručno tijelo koje razmatra prigovore zbog sukoba interesa ili administrativnih, odnosno postupovnih pogrešaka Upravnog odbora o financiranju znanstvenih projekata.

Osim organizacijskih promjena, u radu Zaklade sada važnu ulogu preuzima Ministarstvo. Kao i u *Prijedlogu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* te *Nacrtu zakona o osiguranju kvalitete*, osnivačka prava u ime Republike Hrvatske sada ostvaruje ministarstvo nadležno za znanost (članak 3. stavak 1.). Upravni odbor gubi samostalnost u donošenju najvažnijih odluka. Upravni

⁵⁰ Kandidate za članove Upravnog odbora Vlada je utvrđivala na temelju prijedloga koje su podnosili (1) znanstveni instituti; (2) Rektorski zbor; (3) sveučilišni senati; (4) HAZU; (5) HGK; (6) udruge poslodavaca; (7) nacionalno vijeće za područje znanosti; (8) te znanstvenici i članovi akademske zajednice na temelju javno objavljena poziva. Hrvatski sabor na prijedlog Vlade ili Upravnog odbora mogao je razriješiti člana Upravnog odbora i prije isteka vremena na koje je bio imenovan. Članak 5. stavak 2. i članak 8. stavak 2.

⁵¹ Smanjen je krug ovlaštenih predlagatelja kandidata za Upravni odbor. Sada ih mogu predložiti (1) znanstveni instituti; (2) visoka učilišta; i (3) HAZU. Članovi Upravnog odbora sada se biraju na četiri godine, a Hrvatski sabor može ih razriješiti i prije protoka vremena na koje su imenovani na prijedlog Vlade ili Upravnog odbora. Članak 8. stavak 2. i članak 9. stavak 2.

odbor više ne može predlagati Strateški plan Zaklade Hrvatskom saboru bez suglasnosti ministra; ne može donijeti Statut bez suglasnosti ministra; ne može donijeti Pravilnik o unutarnjem redu Zaklade bez suglasnosti ministra (Statut i Pravilnik o unutarnjem redu uređuju uvjete za imenovanje upravitelja Zaklade), uvodi se nadzor Ministarstva nad radom Zaklade itd.⁵²

Tijekom postupka donošenja novog zakona o Zakladi, u ožujku 2022. godine, 69 hrvatskih znanstvenika reagiralo je i pisalo premijeru, ministru obrazovanja, Saboru i široj javnosti upozoravajući na nedopustiv pokušaj utjecaja politike u znanost i istraživanje.⁵³ Upozorili su da novim *Zakonom o Hrvatskoj zakladi za znanost* izvršna vlast ozbiljno kani ugroziti neovisnost ove ključne institucije koja financira hrvatsku znanost, stavljajući je direktno pod okrilje Ministarstva.

U otvorenom pismu istaknuli su da „novi prijedlog zakona kojim se rad Zaklade stavlja pod nadzor politike, a kriteriji znanstvene izvrsnosti kod izbora stručnih tijela se jasno i izriječno ne spominju, znači veliki korak natrag“.

Potpisnici otvorenog pisma tražili su da Vlada novim zakonom osigura samostalnost i kontinuitet djelovanja Zaklade bez političkog utjecaja na dva ključna načina:

1. osiguravajući način odabira članova Upravnog odbora i svih stručnih tijela Zaklade isključivo prema visokim kriterijima znanstvene izvrsnosti, a ravnajući se prema standardima znanstveno najrazvijenijih zemalja
2. zadržavajući međunarodno recenziranje projekata kao obvezan dio selekcijskog postupka.

U javnoj raspravi imunolog Bojan Polić istaknuo je da „osnovni principi funkcioniranja svih sličnih zaklada u razvijenim zemljama su: velika autonomnost u djelovanju, znanstvena izvrsnost svih upravljačkih struktura i sudionika evaluacijskog procesa, međunarodne recenzije te visoki etički kriteriji. Samo takva Zaklada može doprinijeti kvalitetnom razvoju znanosti u Hrvatskoj.“

Psihologinja Dinka Čorkalo Biruški istaknula je da se hrvatski znanstvenici, ako ne želimo dodatnu provincijalizaciju, jednostavno moraju izboriti za to da se i u nas dosljedno slijede međunarodno ustaljeni i prepoznati standardi: „Ni više ni manje, jedino slijedenjem takvih načela osigurat ćemo prepoznatljiv i kompetitivan razvoj znanosti i zadržavanje najboljih mladih ljudi u Hrvatskoj. Mladi zaslužuju da im njihova zemlja dobrim zakonskim rješenjima omogući da se izvrsna znanost može raditi i u Hrvatskoj.“

⁵² Članak 10. stavak 1. i članak 11. stavak 4.

⁵³ 69 znanstvenika pisalo premijeru i ministru, kažu da se novim zakonom politika upleće u znanost, <https://www.srednja.hr/faks/69-znanstvenika-pisalo-premijeru-i-ministru-kazu-da-se-novim-zakonom-politika-uplice-u-znanost/>.

Hrvatski znanstvenici, njih 69, pisali Fuchsu: „Novi zakon je nedopustiv pokušaj uplitanja politike u znanost i istraživanje“: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/hrvatski-znanstvenici-njih-69-pisali-fuchsu-novi-zakon-je-nedopustiv-pokusaj-uplitanja-politike-u-znanost-i-istrazivanje/>.

Imunolog Janoš Terzić istaknuo je da želimo li da znanost u Hrvatskoj napreduje, nužno moramo primjenjivati standarde izvrsnosti koji vrijede na Oxfordu ili Harvardu, makar u nešto blažem obliku jer su i uvjeti za znanost u RH lošiji: „Drugim riječima, znanstvena izvrsnost mora biti ključni parametar svih izbora i donošenja svih odluka u znanosti.“⁵⁴

Navedena stajališta hrvatskih znanstvenika državna je vlast ignorirala i u Hrvatskom saboru u svibnju je donesen novi Zakon o Zakladi. Njime se osigurao znatno veći utjecaj politike u znanost i istraživanje i rad Zaklade stavljen je pod nadzor politike.

Podvrgavanje cijelog sustava političkoj kontroli i miješanje politike u stručna pitanja očituje se i u odredbama o **javnim znanstvenim institutima**. Prema sadašnjem zakonu, znanstveno vijeće (koje čine znanstvenici i osobe izabrane na suradnička mjesta ili njihovi predstavnici) utvrđuje i provodi znanstvenu politiku instituta (članak 26. stavak 5. točka 1.). Prema *Prijedlogu zakona*, umjesto znanstvenog sada bi upravno vijeće (sastoji se od pet do devet članova, a natpolovičan broj članova upravnog vijeća, uključujući predsjednika, imenuje osnivač, tj. ministar) donosilo misiju i strategiju razvoja znanstvenog instituta (članak 33. stavak 3. točka 2.). Podređenost znanstvenog vijeća i ravnatelja znanstvenog instituta očituje se u nizu drugih ovlasti koje bi prema *Prijedlogu zakona* upravno vijeće trebalo imati.⁵⁵ Tako na primjer za promjenu djelatnosti i statusne promjene nije potrebno prethodno mišljenje ravnatelja i znanstvenog vijeća. Promjena djelatnosti i statusa instituta odražava se na institut u cjelini i svu njegovu djelatnost te se ne bi smjela provoditi bez ravnatelja koji je odgovorna osoba i znanstvenog vijeća koje oblikuje znanstvenu politiku.⁵⁶ **Upravno će vijeće od sada potvrđivati odluke ravnatelja i znanstvenog vijeća.** Umjesto da se odredilo da upravno vijeće nadzire odluke ravnatelja i znanstvenog vijeća, ovakvim zakonskim rješenjem znanstveno vijeće i ravnatelj gube bilo kakvu samostalnost u donošenju odluka iz svoje nadležnosti i posredno ih preuzima ministar (unatoč tomu, ravnatelj zadržava odgovornost za donesene odluke).⁵⁷ Drugim riječima, ministar će i ovdje od sada imati ključnu ulogu i riječ.

Nakon donošenja ovog zakona politička će vlast voditi sve bitne procese u sustavu znanosti i obrazovanja. Ministarstvo sada postaje centar cijelog sustava. Navedeno se očituje u tome što će od sada osnivačka prava nad javnim

⁵⁴ 69 znanstvenika Vladi: Zaustavite štetan zakon, <https://www.index.hr/vijesti/clanak/69-znanstvenika-vladi-zaustavite-stetan-zakon/2347495.aspx>.

⁵⁵ Prema postojećem Zakonu, članak 26. stavak 4., upravno vijeće vodi financijsku i poslovnu politiku, odlučuje o raspolaganju imovinom veće vrijednosti u skladu sa statutom te odlučuje o pitanjima koja statutom nisu stavljana u nadležnost drugih tijela.

⁵⁶ Prema postojećem Zakonu, članak 26. stavak 5. točka 7. znanstveno vijeće daje upravnom vijeću instituta prethodno mišljenje u postupku donošenja statuta.

⁵⁷ Vidjeti komentar Hrvatskog instituta za povijest, Komentar redni broj 127, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

visokim učilištima,⁵⁸ javnim znanstvenim institutima,⁵⁹ Agencijom za znanost i visoko obrazovanje,⁶⁰ Hrvatskom zakladom za znanost⁶¹ u ime Republike Hrvatske od sada obavljati Ministarstvo. Stoga posebno zabrinjava to što Ministarstvo nema kadrovskih i stručnih kapaciteta da obavlja niz nadležnosti koje su do sada obavljala neovisna i stručna tijela. Od sada će ona izgubiti na važnosti, a ključnu ulogu u sustavu dobit će ljudi koji nisu vodili znanstvene projekte i radili u visokoobrazovnom sustavu.

Etatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja, odnosno jačanje utjecaja i moći ministra u odnosu prema do sada neovisnim stručnim tijelima, te sveučilištima i znanstvenim institutima u koliziji su s nizom međunarodnih i europskih dokumenata kojih je Republika Hrvatska potpisnica. U listopadu 2020. ministri znanosti i obrazovanja zemalja Europske unije u vrijeme njemačkog predsjedanja Vijećem EU-a predstavili su **Bonsku deklaraciju o slobodi znanstvenog istraživanja**. U njoj se izrijeком navodi kako će se „nastaviti jačanje akademskih sloboda i institucionalne autonomije zajedno s dugoročnim, kao i pouzdanim i stabilnim institucionalnim financiranjem kao nužnim preduvjetima za slobodu znanstvenog istraživanja“. I niz ostalih međunarodnih dokumenata polazi od pretpostavke kako se autonomija institucija visokog obrazovanja ne smije ograničiti na političkoj osnovi, jer su institucionalna autonomija i akademske slobode nužne za unapređivanje učenja, poučavanja i istraživačkog rada. Suprotno tomu, prijedlog reforme i Prijedloga zakona izlaže cijeli sustav političkom oportunističkom i arbitrarnosti.

Uz uspostavljanje političke kontrole i davanja ministru potpune moći određivanja, upravljanja i nadziranja cjelokupnog znanstvenog, umjetničkog i visokoobrazovnog sustava, posebno zabrinjava to da se ukidanjem zvanja i zamjenjivanjem radnim mjestima ukida sigurnost zaposlenja nastavnika i znanstvenika. S jedne strane politička kontrola nad cijelim sustavom, a s druge nestalnost radnog mjesta znanstvenika i nastavnika ugrožava još jedno pravo akademskoj zajednici – akademske slobode zajamčene Ustavom.

Prijedlozi

U vezi s **Hrvatskim saborom** predlaže se:

- da osnivačka prava nad javnim visokim učilištem i neovisnim i stručnim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja obavlja Hrvatski sabor u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju (članak 7. stavak 2.).

⁵⁸ *Nacrt zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, članak 7. stavak 2.

⁵⁹ *Nacrt zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, članak 30. stavak 2.

⁶⁰ *Nacrt prijedloga Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju*, članak 29. stavak 2.

⁶¹ *Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost* (Narodne novine, broj 57/22), članak 3. stavak 1.

U vezi s **Nacionalnim vijećem za znanost** predlaže se:

- da se zadrži odredba da je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj (članak 86.)
- da kandidate za članove i predsjednika Nacionalnog vijeća utvrđuje Vlada Republike Hrvatske, a imenuje Hrvatski sabor na prijedlog saborskog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu (članak 88.).
- da predsjednika ili člana Nacionalnog vijeća Hrvatski sabor može razriješiti na prijedlog Vlade Republike Hrvatske i Nacionalnog vijeća (članak 89.).
- da administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Agencija za znanost i visoko obrazovanje (članak 86.).
- da Nacionalno vijeće za znanost utvrđuje pravilnikom znanstvena i interdisciplinarna područja, polja i grane te umjetničko područje, polja i grane (članak 81.).
- da Nacionalno vijeće pravilnikom utvrđuje broj matičnih odbora, njihovu nadležnost za pojedina polja i način rada (članak 90.).
- da Nacionalno vijeće pravilnikom utvrđuje broj matičnih povjerenstva, njihovu nadležnost za pojedina područja te način rada (članak 91.).
- zadržavanje područnih znanstvenih vijeća i umjetničkog vijeća.
- da se zadrže ovlasti Nacionalnog vijeća koje *Prijedlog zakona* sada ukida, primjerice, da Nacionalno vijeće predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta i dr. (članak 86.). Predložimo da se prethodno o ovom pitanju povede šira rasprava kako bi se na temelju dogovora definirale ovlasti Nacionalnog vijeća kao neovisnog i najvišeg stručnog tijela.

U vezi s **javnim znanstvenim institutima** predlaže se:

- da se zadrži ovlast znanstvenog vijeća da utvrđuje i provodi znanstvenu politiku instituta (članak 33. i 34.).
- da se za promjenu djelatnosti i statusne promjene traži prethodno mišljenje ravnatelja i znanstvenog vijeća (članak 34. stavak 3.).
- da upravno vijeće nadzire, a ne potvrđuje odluke ravnatelja i Znanstvenog vijeća (članak 33. stavak 3. točka 10.).

U vezi s **Agencijom za znanost** (*Nacrt Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*) predlaže se:

- da se zadrži odredba da je Agencija za znanost samostalna pravna osoba s javnim ovlastima (članak 29. stavak 1.).

- da se briše odredba da osnivačka prava nad Agencijom u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo kako bi se osigurala neovisnost Agencije (članak 29. stavak 2.).
- da predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenuje i razrješuje Hrvatski sabor (članak 33. stavak 3.). U skladu s time, Agencija o postojanju razloga za razrješenje predsjednika i/ili člana Upravnog vijeća obavještava Hrvatski sabor (članak 33. stavak 6.).
- da Agencija i dalje prikupljene podatke, analize i statistike dostavlja Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, a ne samo Ministarstvu (članak 30. stavak 4.).
- da Agencija o rezultatima svoga rada jedanput godišnje izvješćuje osnivača i Nacionalno vijeće za znanost (članak 42.)

5. Ukidanje nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja – ugrožavanje akademskih sloboda

Ukidanje sustava zvanja jedna je od najvećih promjena predloženih ovim *Prijedlogom zakona*. Ministarstvo polazi od stajališta da se postojeći sustav izbora i napredovanja temelji na zastarjelom izvaninstitucionalnom dodjeljivanju znanstvenih ili znanstveno-nastavnih zvanja. Sporost i kompleksnost procesa izbora na osnovi sustava zvanja jedan je od čimbenika koji se ističu kao razlog zašto se ovaj sustav treba zamijeniti sustavom radnih mjesta.

Razlika je među tim konceptima bitna. Radno mjesto je nestalna i nestabilna kategorija koja je isključivo radnopravne provenijencije, ono znanstveno-nastavnu kategoriju veže samo uza sebe i dok se osoba nalazi na radnom mjestu, a ne i izvan toga (dakle, netko je redoviti profesor u trajnom zvanju dok je na radnom mjestu, izvan toga on to nije niti bi se takvim smio predstavljati). Važnije je, međutim, to da se radno mjesto može ukinuti, a znanstveno-nastavno zvanje ne. Znanstveno-nastavno zvanje ne može se svesti samo na istoimeno radno mjesto (docenta, profesora itd.), jer je ono i stalan te trajan status na neodređeno.

Sustav radnih mjesta ukida stalnost i stabilnost radnih mjesta jer se resistematizacijom radno mjesto može i ukinuti.

U tom smislu, posebno je potrebno upozoriti na članak 37. stavak 6. *Prijedloga zakona*, koji određuje da se ustroj radnih mjesta nastavnika, znanstvenika suradnika i drugih zaposlenika propisuje općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Dodatna mogućnost političkog utjecaja i pritiska na članove akademske zajednice proizlazi iz načina kako je uređen postupak izbora na slobodno radno mjesto, odnosno reizbora i napredovanja na (više) radno mjesto nastavnika i znanstvenika.

Kako bi se jasnije shvatila problematika, potrebno je objasniti postupak prema sadašnjem zakonu. Prema sadašnjem modelu razlikuju se postupak izbora u znanstvena zvanja i postupak izbora na znanstveno-nastavna i na znanstvena radna mjesta (jer je riječ o dva odvojena postupka, moguće je da osoba bude u višem znanstvenom zvanju od onoga koje se traži za radno mjesto). Postupak izbora u znanstvena zvanja pokreće se u okviru ovlaštene znanstvene organizacije koja nakon podnošenja zahtjeva imenuje stručno povjerenstvo koje ocjenjuje jesu li ispunjeni uvjeti za izbor te predlaže da se pristupnik izabere ili ne izabere u znanstveno zvanje. Konačnu odluku donosi nadležni matični odbor kojemu se podnosi mišljenje i prijedlog stručnog povjerenstva, koje potvrđuje ili ne potvrđuje izbor u zvanje (članak 35.). Postupak izbora na radna mjesta uređuje se statutom javne znanstvene organizacije, a provodi ga i konačnu odluku donosi sama znanstvena organizacija (članak 40.).⁶²

Kao što je prethodno istaknuto, *Prijedlog zakona* koji je sada ušao u drugo čitanje napušta model izvaninstitucionalnog dodjeljivanja znanstvenih, odnosno znanstveno-nastavnih zvanja i uvodi sustav radnih mjesta. Time se u potpunosti mijenja način izbora i napredovanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Prema *Prijedlogu zakona*, zapošljavanje na slobodno radno mjesto na javnom visokom učilištu i javnom znanstvenom institutu provodit će se na sljedeći način. Stručno povjerenstvo, koje će imenovati senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće, u pisanom mišljenju predlaže navedenim tijelima najboljega kandidata. Senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi odluku o usvajanju ili odbijanju mišljenja stručnog povjerenstva u roku od 30 dana od dana zaprimanja ovoga mišljenja. Međutim, sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, odnosno znanstveni institut ne mogu donijeti samostalno odluku o sklapanju ugovora o radu, već moraju dostaviti odluku kojom se usvaja mišljenje stručnog povjerenstva nadležnome matičnom odboru (veleučilište nadležnome matičnom povjerenstvu), koje posebnom odlukom utvrđuje ispunjava li predloženi kandidat nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije (odnosno nacionalne veleučilišne kriterije).

Tek nakon dostave odluke matičnog odbora visoko učilište, odnosno znanstveni institut s izabranim kandidatom može sklopiti ugovor o radu (članak 40. *Prijedloga zakona*).

⁶² Više o statusnim pravima dionika sustava znanosti i visokog obrazovanja te postupku izbora u znanstvena zvanja kao i o postupku izbora na znanstveno-nastavna i na znanstvena radna mjesta vidi u: Staničić, *Istine i zablude o reformi znanosti i visokog obrazovanja*, str. 85–94.

Identičan postupak predviđen je za reizbor (članak 42.), odnosno izbor na više radno mjesto nastavnika i znanstvenika (članak 43.). Postupak izbora na više radno mjesto pokreće se odlukom senata, fakultetskog ili akademijskog vijeća, vijeća veleučilišta, odnosno znanstvenog vijeća kojom se imenuje stručno povjerenstvo. Stručno povjerenstvo podnosi senatu, fakultetskom ili akademijskom vijeću, vijeću veleučilišta, odnosno znanstvenom vijeću mišljenje u pisanom obliku o ispunjavanju kriterija za izbor na više radno mjesto. Kao i pri izboru na slobodno radno mjesto, senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi odluku o usvajanju ili odbijanju mišljenja stručnog povjerenstva, ali ne može samostalno donijeti odluku o sklapanju aneksa ugovora o radu s izabranim kandidatom. Prije toga dostavljaju odluku nadležnom matičnom odboru i **tek nakon što on posebnom odlukom utvrdi ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, može se sklopiti aneks ugovora o radu.**

Dakle, prema *Prijedlogu zakona* konačnu odluku o zapošljavanju, odnosno reizboru i izboru na više radno mjesto nastavnika i znanstvenika ne donosi više sveučilište kako je do sada bilo uređeno zakonom, već matični odbor. **Predloženo zakonsko rješenje ukida autonomiju nastavnog osoblja, odnosno pravo sveučilišta na izbor nastavnika koje je zajamčeno Ustavom.** Prijedlog zakona čak i nedvosmisleno deklarira ukidanje autonomije nastavnog osoblja jer se u članku 4. stavku 2. izrijekom navodi da akademska samouprava obuhvaća *predlaganje, odnosno izbor čelnika te izbor nastavnika*. Takvo zakonsko uređenje u izravnoj je suprotnosti s načelima europskoga visokoobrazovnog prostora, koja uključuju i autonomiju nastavnog osoblja. U suprotnosti je i s *Nacionalnim planom oporavka i otpornosti* koji određuje da je ključni uvjet reforme „institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu, u sklopu koje institucije samostalno upravljaju svojim proračunom, strategijom ljudskih resursa i karijerama znanstvenika“.⁶³ Konačno, u suprotnosti je i sa stajalištem Ustavnog suda da pravo na samostalan izbor čelnika i nastavnika pripada u temeljni sadržaj akademske samouprave sveučilišta koji zakonom nije dopušteno ograničavati osim pri nužnim ograničenjima koja se temelje na razlozima propisanim člankom 16. Ustava (vidi treće poglavlje).

Osim navedenog, potrebno je istaknuti kako ni jedan drugi nacrt zakona koji su izrađeni u posljednjih četiri godine, od *Nacrta zakona* koji je usvojio Senat Sveučilišta u Zagrebu 2019. godine, do *Nacrta zakona* koji je izradilo samo Ministarstvo 2020. godine, pa do *Nacrta zakona* izrađena u okviru Nacionalnog vijeća 2021. godine, nije ukinuo pravo sveučilišta da samostalno bira nastavnike na radno mjesto. Svi nacrti zakona, osim *Prijedloga zakona* koji je sada u zakonodavnoj proceduri, određuju da *akademska samouprava obuhvaća izbor*

⁶³ *Nacionalni plan oporavka i otpornosti* (2021. – 2026.), Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2021., str. 878. Poveznica: <https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Plan%20oporavka%20i%20otpornosti.%20srpanj%202021.pdf>

čelnika i nastavnika, na isti način kako je uređeno sadašnjim zakonom u članku 4. stavku 4.

Posebno je važan *Nacrt zakona* koji je Ministarstvo izradilo 2020. godine. Ovaj *Prijedlog zakona* također je predvidio temeljitu reformu sustava zapošljavanja i napredovanja. U obrazloženju *Nacrta zakona* istaknuto je kako se postojeći sustav izbora i napredovanja temelji na zastarjelome modelu izvaninstitucionalnog dodjeljivanja znanstvenih ili znanstveno-nastavnih zvanja. Međutim, za razliku od *Prijedloga zakona* koji je sada ušao u zakonodavnu proceduru, Ministarstvo je u *Nacrtu zakona* iz 2020. godine polazilo od drukčijeg koncepta sustava radnih mjesta:

„Napušta se sustav znanstvenih matičnih odbora i znanstvenih zvanja, a uvodi se autonomni, institucionalni sustav zapošljavanja na znanstvena, znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna radna mjesta koji se zasniva na odgovornosti institucija za odabir kandidata i provjeravanje ispunjenja kriterija za izbor na radna mjesta. Na taj će se način povećati autonomija i odgovornost visokog učilišta i znanstvenih instituta za uspostavu i nadzor kriterija za napredovanje u karijeri, sukladno europskoj dobroj praksi. Nacionalno vijeće i dalje će odlučivati o minimalnim kriterijima za pojedina radna mjesta, a u ovom se Zakonu uvode kriteriji koji daju naglasak na iskustvo u kompetitivnim projektima. Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije mogu propisati vlastite kriterije koji su viši od minimalnih kriterija propisanih odlukom Nacionalnog vijeća.“⁶⁴

Ovakvo rješenje, ako je već donesena odluka da se napušta sustav zvanja i uvede sustav radnih mjesta, jedini je mogući pravni okvir koji je u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta i ustavnim pravom sveučilišta na izbor svojih nastavnika. Postoje doduše mišljenja kako postupak i utvrđivanje ispunjenja zakonom postavljenih uvjeta pri izboru na radna mjesta ne bi trebalo ostaviti u nadležnosti javnih sveučilišta i javnih znanstvenih instituta, već da je nužan element dodatne kontrole. Ovakav je argument razumljiv, ali ustavnopravno nije održiv. Posebno zabrinjava to da u situaciji kada se cijeli sustav centralizira i kada ministar stekne goleme ovlasti i moć te kada se Nacionalno vijeće administrativno i organizacijski podvrgne ministru pa svede na njegovo savjetodavno tijelo, što će ministar preko Nacionalnog vijeća ministar ostvariti kontrolu i utjecaj nad matičnim odborima i povjerenstvima koja utvrđuju ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik kriterije za zapošljavanje, odnosno reizbor ili napredovanje na više radno mjesto na javnom visokom učilištu ili znanstvenom institutu.⁶⁵ Još jednom ću istaknuti komentar prof. dr. sc. Polić Bobić i akademika Kostovića koji su upozorili da će „matični odbori, tijela Nacionalnoga vijeća,

⁶⁴ *Prijedlog zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, str. 8. Poveznica: https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/PristupInformacijama/Zakoni%20u%20proceduri/ZZDVO_3.7.pdf.

⁶⁵ Vidi prethodno poglavlje.

biti usko vezani uz izvršnu vlast, što znači da će postojati pretijesna veza između izvršne vlasti i tijela koja po ovom prijedlogu zakona vrše, odnosno (po novome) potvrđuju izbore u zvanja na sveučilištima. To značajno umanjuje njihovu nezavisnost u odlučivanju koju sada imaju.“

Postoji izgledna mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja zbog koncentracije goleme moći u rukama ministra, ozbiljno ugroze i dokinu akademske slobode u Republici Hrvatskoj. Naime, kontrola nad sustavom koju *Prijedlog zakona* omogućuje ministru otvara put političkoj vlasti da svojim golemim ovlastima i utjecajem može ugroziti radno mjesto (politički nepoželjnog) nastavnika i znanstvenika. Drugim riječima, predložena reforma ukazuje na napuštanje koncepta humboldtskog sveučilišta koji počiva na ideji akademske slobode.

Navedeno ima dugoročne štetne posljedice ne samo za akademsku zajednicu već i za cijelo društvo. Prethodno je spomenuto kako je na europskoj razini prepoznato da su akademske slobode i sveučilišna autonomija ključne za uspješno ostvarivanje funkcija sveučilišta, ali su i pretpostavka svakoga demokratskog društva. Akademska zajednica nedvojbeno ima važnu ulogu, što podrazumijeva i snažnu društvenu odgovornost, za funkcioniranje demokratskih društava. Zaštićena od neprimjerena pritiska države ili komercijalnih interesa, akademska zajednica može slobodno artikulirati kritičko i neovisno mišljenje u javnom prostoru. Možda akademska zajednica nije uvijek i u potpunosti ispunjavala svoju ulogu, ali bez takva njezina položaja i bez akademske slobode koja omogućuje informiranu raspravu nema demokracije i ne možemo imati demokratsko društvo.

Potrebno je uzeti u obzir širu sliku i svjetske i europske trendove u zaštiti akademskih sloboda. One nisu samo predmet zaštite hrvatskog *Ustava*. Postoji niz dokumenata međunarodnih, europskih i nacionalnih vladinih i nevladinih organizacija donesenih od sredine 20. stoljeća koji afirmiraju slobodu govora, istraživanja i diseminiranja, odnosno akademske slobode, članovima akademske zajednice:

- *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda* iz 1950. (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10) određuje da svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- *Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima Ujedinjenih naroda* iz 1976. godine u članku 15. određuje da se države članice obavezuju poštovati slobodu prijeko potrebnu za znanstveno istraživanje i stvaralačku djelatnost (Republika Hrvatska stranka je Međunarodnog pakta od 6. listopada 1991. godine)
- *Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokog obrazovanja*, koju je u rujnu 1988. godine usvojila Svjetska sveučilišna služba

- *Preporuka o položaju nastavnog osoblja u visokom obrazovanju*, koju je donijela Opća konferencija Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), na svojoj 29. sjednici od 21. listopada do 12. studenoga 1997.
- *Europska povelja za istraživače*, koju je u ožujku 2005. godine usvojila Europska komisija
- *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju* od 20. srpnja 2012. godine
- *Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02)* u članku 13. određuje da su umjetnost i znanstveno istraživanje slobodni. Poštuje se akademska sloboda
- *Mišljenje Venecijanske komisije 891/2017* usvojeno u travnju 2017. godine
- *Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a (SL EU, C 363 od 28. listopada 2020.)*
- *Deklaracija o akademskoj slobodi*, koju je u lipnju 2019. godine usvojio Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnošću demokracije
- *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja* koju su u listopadu 2020. usvojili ministri znanosti i obrazovanja zemalja Europske unije.

Uistinu brojni međunarodni i europski akti, drugi dokumenti i izvješća ističu važnost akademskih sloboda i nemoguće ih je ovdje sve navesti. Primjetno je, međutim, kako posljednjih godina razna europska tijela ističu važnost očuvanja i branjenja akademskih sloboda. Ovo nije slučajno, jer već su dulje one ugrožene i predmet napada zbog pojave i jačanja neliberalnih demokracija u Europi (i izvan Europe). Dakle, nije riječ samo više o udaljenim neeuropskim državama već čak i o državama članicama EU-a, ponajprije Mađarskoj. Pod ugrožavanjem akademskih sloboda navode se otpuštanja sveučilišnih profesora, onemogućavanje rada sveučilištima (primjerice, Srednjoeuropskom sveučilištu u Mađarskoj), potvrđivanja nadležnog ministarstva o zapošljavanju i imenovanju u akademskoj zajednici te preuzimanje državnih vlasti da upravljaju znanstvenim institutima. Upravo zbog toga razna tijela Europske unije i Vijeća Europe ističu važnost akademskih sloboda i autonomije obrazovnih ustanova, odnosno sveučilišta.

Prijedlog reforme na kojoj inzistira Ministarstvo, međutim, ide upravo u suprotnom smjeru od onoga što zagovaraju Europska unija i Vijeće Europe, jer polazi od koncepta ograničavanja i sužavanja sveučilišne autonomije i političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja. S uvođenjem nestalnosti radnih mjesta znanstvenika i nastavnika te ukidanjem autonomije nastavnog osoblja navedeni koncept otvara put državnoj vlasti da ugrozi akademske slobode.

Bez obzira na to što se ne prepoznaje intencija u sadašnje Vlade da na ovaj način ugroze akademske slobode, prije ili kasnije, jer vlade se i ministri mijenjaju, naći ćemo se u situaciji da će politika preko ovako centralizirana sustava znanosti i visokog obrazovanja, u kojem ministar ima presudnu ulogu, početi vršiti pritisak na članove akademske zajednice koji će se usuditi kritički progovarati o političkoj vlasti i društvenim problemima. Navedeno će imati dugoročne štetne posljedice za hrvatsko društvo i stanje demokratskih sloboda u Republici Hrvatskoj.

Dakle, umjesto ispunjavanja ciljeva koji će pridonijeti usklađenosti sustava obrazovanja s Europskim prostorom obrazovanja (EEA) koji su se države članice EU obvezale uspostaviti do 2025. i Europskoga prostora visokog obrazovanja koji čine države koje provode Bolonjski proces (EHEA), koncept reforme koji predlaže Ministarstvo u biti udaljava Republiku Hrvatsku od ciljeva koje zagovara Europska unija. Navedeno ne znači da je sustav radnih mjesta sam po sebi prijetnja akademskoj zajednici i njezinim slobodama. Upravo suprotno, sustav radnih mjesta postoji u nizu europskih zemalja i ima niz prednosti jer pojednostavnjuje i ubrzava postupak napredovanja. Međutim, za uvođenje potpuno novog koncepta zapošljavanja i napredovanja moraju biti ispunjene sljedeće pretpostavke:

- 1. Treba poštovati stečena prava znanstvenika i nastavnika zaposlenih u sustavu znanosti i visokog obrazovanja** te to da su osobe izabrane u znanstvena zvanja glede toga, ali i glede napredovanja u sustavu znanstveno-nastavnih zvanja, stekle pravo ulaskom u taj sustav prema važećemu zakonodavstvu u tome trenutku. Ušavši u taj sustav, one imaju ne samo stečeno pravo ostati u takvim zvanjima nego i legitimno očekivanje napredovanja ili reizbora u takvom sustavu, neovisno o budućoj promjeni zakonskog okvira. Stoga i na razini norme i na razini pojma znanstveno-nastavna zvanja moraju ostati uređena te spomenuta kako na ovom mjestu, tako i svugdje drugdje u tekstu ovoga *Nacrta zakona* gdje su zamijenjeni samo pukim radnim mjestima.
- 2. Bitna je pretpostavka uvođenja radnih mjesta daljnje snaženje, a ne slabljenje autonomije sveučilišta te zadržavanje sustava znanosti i visokog obrazovanja koji počiva na trodiobi ovlasti između autonomnih sveučilišta, neovisnih strateških i stručnih tijela te tijela državne uprava (Ministarstvo).** Uvođenje sustava radnih mjesta uz uspostavljanje političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja put je prema ugrožavanju i ukidanju akademskih sloboda, pa je suprotan proklamiranim vrijednostima i ciljevima Europske unije i Vijeća Europe.

3. **Pri uvođenju radnih mjesta potrebno je napustiti sustav matičnih odbora.**⁶⁶ Rješenje koje predlaže Ministarstvo nije u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta i ustavnim pravom sveučilišta na izbor svojih nastavnika te otvara mogućnost izravna političkog utjecaja i pritiska na članove akademske zajednice.

6. Snižavanje kriterija izvrsnosti u sustavu znanosti i visokog obrazovanja

Ukidanje sustava biranja u znanstvena zvanja otvara još jedno bitno pitanje – provjere izvrsnosti i kvalificiranosti znanstvenoga kadra, odnosno bitnog snižavanja kriterija izvrsnosti u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Ovo je vrlo ozbiljno pitanje, koje ako ne bude riješeno na zadovoljavajući način može urušiti kvalitetu čitavog sustava znanosti i visokog obrazovanja. U sadašnjem *Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* izvrsnost u postupku stjecanja zvanja osigurana je na dva načina:

1. Jedino **ovlaštena znanstvena organizacija** može, na temelju mišljenja stručnog povjerenstva, dati mišljenje i prijedlog nadležnom matičnom odboru za izbor u znanstveno zvanje. Dakle, zahtjev za izbor u znanstveno zvanje podnosi se znanstvenoj organizaciji ovlaštenoj za provođenje dijela postupka izbora (članak 33. stavak 3.). Rješenje o ovlasti za provođenje dijela postupka izbora u znanstveno zvanje izdaje ministar na temelju prijedloga Nacionalnog vijeća. Uvjet je da znanstvena organizacija dobije navedenu ovlast to da ona u stalnom radnom odnosu s punim radnim vremenom ima najmanje petnaest zaposlenika sa znanstvenim zvanjem u odgovarajućem znanstvenom području te najmanje sedam u odgovarajućem znanstvenom polju, odnosno interdisciplinarnom području, od čega najmanje tri znanstvena savjetnika (članak 34. stavak 1.).

⁶⁶ Izv. prof. dr. sc. Marija Brajdić Vuković s Instituta za društvena istraživanja na tribini koju je organizirala Udruga Marie Curie alumnija (MCAA HR) 2. travnja 2022. godine istaknula je sljedeće: „Mislim da su ogroman problem naši matični odbori i uopće nekakvo centralno biranje u znanstvena zvanja. Mislim da je trebalo iskoristiti ovaj instrument programskih ugovora koji je izvrstan instrument, gdje institucije same propisuju svoje ciljeve da zapravo ti ciljevi budu toliko ambiciozni da iznutra mora institucija zapravo se truditi da te ciljeve postigne. (...) Ovo što mi radimo s matičnim odborima zapravo priječi interdisciplinarnost i priječi multidisciplinarnost i radi ogromne prepreke dolasku stranih nastavnika u Hrvatsku. I mislim da bi zapravo institucije sa svojim ambicioznim programskim ugovorima mogle uz poštivanje nekakvih temeljnih nacionalnih kriterija mogle same propisivati toliko dobre zapravo kriterije koji će im omogućiti da ostvare programske ciljeve, da same svoja napredovanja učine izvrsnima. Tako da ja mislim da je krivo da stalno tražimo ista rješenja za probleme jer je očigledno da ih na taj način ne možemo riješiti.“ Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 1:15:40 – 1:17:25.

2. Odlukom **matičnog odbora** koji provjerava je li prijedlog u skladu s uvjetima za izbor, s podnesenim dokazima o ispunjavanju uvjeta te je li postupak provođenja izbora proveden u skladu s pravilima (članak 35. stavak 7.).

Odredba da postupak izbora, napredovanja ili reizbora može pokretati isključivo ovlaštena znanstvena organizacija izuzetno je bitan. Matični odbori u množini posla uglavnom prebrojavaju ispunjene uvjete bez ulaženja u meritum prijedloga koje je podnijela ovlaštena znanstvena organizacija. Time je vjerodostojna provjera predloženika, što čini ovlaštena znanstvena organizacije, da osim ispunjavanja formalnih uvjeta predloženik vjerodostojno ispunjava i uvjete znanstvene izvrsnosti, vrlo važno jamstvo kvalitete i kvalificiranosti znanstveno-nastavnog kadra.⁶⁷

Ovakvo zakonsko uređenje koje predviđa dva načina osiguravanja izvrsnosti pri izboru u znanstvena zvanja zadržan je i u *Nacrtu zakona* Sveučilišta u Zagrebu (članak 90. – 92.) kao i u *Nacrtu zakona* Nacionalnog vijeća (članak 95. – 97.). *Nacrt zakona* Ministarstva iz 2020. godine kojim se ukida sustav biranja u zvanja i matične odbore također je zadržao rješenje da jedino ovlaštena organizacija ima ovlast za provođenje postupka izbora, napredovanja ili reizbora, ali sada na radna mjesta (članak 107. – 111.). Sva tri zakonska nacrt, na isti način kao i sadašnji zakon, predviđaju da ovlaštena zakonska organizacija mora imati u stalnom radnom odnosu s punim radnim vremenom najmanje petnaest zaposlenika sa znanstvenim zvanjem u odgovarajućem znanstvenom području te najmanje sedam u odgovarajućem znanstvenom polju. Jedina razlika između postojećeg zakonskog rješenja i ovih triju nacrt zakona odnosi se na umjetničko područje, gdje za razliku od sadašnjeg zakona sva tri nacrt zakona određuju da ovlast za provođenje dijela postupka potvrde umjetničke komponente umjetničko-znanstvenog zvanja imaju umjetničke akademije koje zapošljavaju najmanje deset nastavnika u umjetničko-nastavnom zvanju izabranih u odgovarajućem polju te najmanje pet u odgovarajućoj grani (*Nacrt zakona* Ministarstva iz 2020. godine predviđa dvanaest zaposlenika na umjetničko-nastavnim radnim mjestima u odgovarajućem polju).

Prijedlog zakona koji je ušao u zakonodavnu proceduru, međutim, ne predviđa postojanje ovlaštenih znanstvenih organizacija. Stoga je potrebno razmotriti kriterije za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta predviđene u *Nacrtu Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* koji je Ministarstvo uputilo u javno savjetovanje od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine. U vezi s kriterijima za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta, *Nacrt zakona* snižava ih kad je riječ o potrebnom znanstveno-nastavnom osoblju u odnosu prema posto-

⁶⁷ Razgovor s prof. dr. art. Enesom Midžićem koji je 33 godine bio član Matičnog odbora za polja kazališne umjetnosti (scenske i medijske umjetnosti), filmske umjetnosti (filmske, elektroničke i medijske umjetnosti pokretnih slika), glazbene umjetnosti, likovne umjetnosti, primijenjene umjetnosti, plesne umjetnosti i umjetnost pokreta, u kojem je u tri mandata bio i predsjednik.

ječim kriterijima⁶⁸ te predviđa da fakultet, odnosno umjetnička akademija treba zapošljavati najmanje sedam nastavnika zaposlenih na znanstveno-nastavnom, odnosno umjetničko-nastavnom radnome mjestu u punom radnom vremenu.

Ovakvim se rješenjem znatno snižavaju kriteriji i standardi u vezi s provjerom izvrsnosti i kvalificiranosti znanstvenoga kadra u provođenju postupka izbora, napredovanja ili reizbora što će imati dugoročno štetne posljedice na cijeli sustav znanosti i obrazovanja.

Osim što se ovakvim rješenjem otvara mogućnost snižavanja razine kvalitete izbora znanstvenika, istodobno se stvaraju uvjeti za znatan porast broja (nedovoljno kvalitetnih) znanstvenika, prije svega na privatnim visokim učilištima (o odnosu privatnih i javnih visokih učilišta vidi osmo i deveto poglavlje).

Prof. dr. art. Enes Midžić, na 15. redovitoj sjednici Senata Sveučilišta u Zagrebu održanoj 19. srpnja 2022. godine, o tome je istaknuo sljedeće: „Posebno je zabrinjavajuće da se ovim Prijedlogom zakona, koji ukida izbore u zvanja i znanstveno-nastavna odnosno umjetničko-nastavna zvanja, nauštrb izbora na radno mjesto, ukidaju i ovlaštene znanstvene organizacije koja daju mišljenje o ispunjavanju uvjeta izbora u zvanje. Time je kvalificiranost ovlaštene znanstvene organizacije s kritičnim brojem kvalificiranih nastavnika, koja je dosad bilo nadležna u svakom postupku izbora u zvanje, prepuštena trojici nastavnika na svakom fakultetu, koji čak ne mora biti niti nositelj studija u tom području. Time se sasvim dezavuiraju dostignuti kriteriji izbora u zvanja i otvara veliko područje manipulacijama izborom, koje ni matični odbori ni nacionalni kriteriji neće moći spriječiti. To se odnosi ne samo na javna već i privatna učilišta i svatko radi što god hoće. Vrlo sam dobro upoznat s tom tematikom. Kroz 33 neprekinute godine rada u matičnom odboru, u kojem sam u tri mandata i bio predsjednik, svjedočio sam o manipulacijama i pokušajima manipulacija pri izborima u zvanja. Bez ovlaštenih znanstvenih organizacija otvoren je prostor za uvođenje takvog trajnog stanja. Smatram da je to bitni udar na provjeru kvalitete i kvalificiranosti nastavnog kadra, a koje dovodi do entropije, a da mi fizičari ne zamjere, pozvati ću se na znamenitog njemačko-američkog teoretičara filma i likovnih umjetnost Rudolfa Arnheima: ‘Entropija označuje stupanj neuređenosti kakva zatvorenog sustava, proces njegove razgradnje ili termičke smrti’.“

⁶⁸ Inicijalni kriteriji za dobivanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja sveučilištu određeni su u članku 6. *Pravilnika o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta* (Narodne novine, broj 24/10).

Tablica: Postupak izbora, napredovanja ili reizbora

	ovlaštena organizacija	matični odbor
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	DA	NE
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA	DA
Prijedlog zakona	NE	DA

Vežano za pitanje izvrsnosti znanstvenoga kadra, zabrinjavajuće je što *Prijedlog zakona* općenito ne promiče izvrsnost u sustavu znanosti i visokog obrazovanju nego u biti snižava kriterije izvrsnosti što je u izravnoj suprotnosti s obrazloženjem *Prijedloga zakona*. Tako **nedostaju sustavni kriteriji znanstvene, stručne i nastavne izvrsnosti**.⁶⁹ U sadašnjem zakonu u članku 32. propisani temeljni uvjeti za izbor u zvanja određeni su na sljedeći način: za znanstvenog suradnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i znanstvene radove koji ga afirmiraju kao priznatog znanstvenika (stavak 2.); za višega znanstvenog suradnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i znanstvene radove koji su važan doprinos znanosti te koji je najmanje pet godina bio u zvanju znanstvenog suradnika (stavak 3.); za znanstvenog savjetnika i znanstvenog savjetnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i znanstvene radove kojima je znatno unaprijedio znanost, pri čemu će se posebno cijiniti međunarodna afirmacija znanstvenika i međunarodna priznatost njegova znanstvenog rada odnosno njegovo značenje u okviru nacionalnih sadržaja (stavak 4.).

Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine temeljne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta uređuje u članku 115. Osnovni je uvjet za izbor stečeni akademski stupanj doktora znanosti (stavak 1.). Nacionalno vijeće propisuje minimalne uvjete za izbor, reizbor i napredovanje (stavak 9.),⁷⁰ a Rektorski zbor pravilnikom dodatne uvjete na sveučilištima (stavak 10.). Posebno se vrednuje pri izboru u svim zvanjima poslijedoktorsko usavršavanje u uglednoj instituciji u inozemstvu u trajanju od najmanje dvanaest mjeseci; doktorsko usavršavanje u uglednoj instituciji u inozemstvu u trajanju od najmanje šest mjeseci; obavljanje za traženo radno mjesto relevantnog stručnog i ili znanstvenog rada u pravnoj osobi čija poslovna djelatnost obuhvaća i istraživanje u kumulativnom trajanju od najmanje dvije godine (stavak 2.).

⁶⁹ Izlaganje prof. dr. sc. Mirka Planinića na javnoj tribini Udruge Marie Curie alumnija (MCAA HR) 2. travnja 2022. godine. Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 21:00 – 25:55.

⁷⁰ U članku 98. Nacrta zakona detaljno se uređuju minimalni uvjeti za izbor, napredovanje i reizbor.

Uvjeti za izbor ili napredovanje na radna mjesta određeni su na sljedeći način: za redovitog profesora i višega znanstvenog suradnika vođenje projekta (stavak 3.); za znanstvenog savjetnika vođenje kompetitivnog projekta (stavak 4.); za znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju vođenje kompetitivnog projekta i sudjelovanje u međunarodnim kompetitivnim projektima (stavak 5.).

S druge strane, *Prijedlog zakona* koji je ušao u zakonodavnu proceduru ne određuje minimalne kriterije koji bi trebali biti zadovoljeni pri izboru, napredovanju i reizboru na radna mjesta, već samo navodi tri uvjeta: (1) odgovarajući stupanj obrazovanja; (2) ispunjavanje uvjeta Nacionalnog vijeća; (3) ispunjavanje dodatnih kriterija utvrđenih općim aktom visokog učilišta i znanstvenog instituta (članak 39. stavak 1.). Ovako se, kako je istaknuo prof. dr. sc. Mirko Planinić, otvara prostor za potpuno proizvoljno propisivanje kriterija, što bi činilo buduće Nacionalno vijeće koje donosi sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije za pojedina znanstvena, odnosno umjetnička područja ili polja, na prijedlog Rektorskog zbora i nadležnoga matičnog odbora (članak 39. stavak 8.). Na isti način mogu postupati i visoka učilišta (privatna, ali i javna). U *Prijedlogu zakona* kriterij izvrsnosti jedino se primjenjuje pri izboru asistenta, gdje se određuje da se bira iz redova posebno uspješnih studenata (članak 39. stavak 6.).

Snižavanje kriterija izvrsnosti očituje se i u vezi s kriterijima za članove Nacionalnog vijeća (u vezi s Hrvatskom zakladom za znanost i snižavanja kriterija izvrsnosti vidi četvrto poglavlje). *Prijedlog zakona* u članku 87. stavku 1. određuje samo da se Vijeće sastoji od petnaest članova, od kojih su četiri znanstvena savjetnika ili znanstvena savjetnika u trajnom izboru, sedam redovitih profesora ili redovitih profesora u trajnom izboru od kojih je najmanje jedan iz umjetničkog područja, dva profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru te dvije osobe iz područja poduzetništva (u radu Nacionalnog vijeća sudjeluje jedan predstavnik reprezentativnih sindikata u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja bez prava odlučivanja). *Prijedlog zakona*, međutim, ne postavlja nikakve kriterije o izvrsnosti članova Nacionalnog vijeća koji dolaze iz reda znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru, odnosno redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru.

Za razliku od *Prijedloga zakona*, sadašnji zakon u članku 9. stavku 2. određuje da se članovi Nacionalnog vijeća u zvanju znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju te redovitog profesora u trajnom zvanju biraju među vrhunskim znanstvenicima, osobito onima koji imaju svjetski priznate znanstvene radove iz više znanstvenih polja. Na isti način *Nacrt Nacionalnog vijeća* (članak 11. stavak 2.) i Sveučilišta u Zagrebu (članak 11. stavak 2.) određuje kriterij izvrsnosti pri imenovanju članova Nacionalnog vijeća. *Nacrt Ministarstva* iz 2020. godine u vezi s tim u članku 94. stavku 12. određuje da članovi Nacionalnog vijeća koje predlože sveučilišta, znanstveni instituti i HAZU moraju biti vrhunski znanstvenici ili vrhunski umjetnici te da je za vrhunske znanstvenike nužan uvjet i

vođenje kompetitivnih projekata te vodeća uloga u međunarodnim kompetitivnim projektima.

Tablica: Kriterij izvrsnosti pri izboru članova Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj

	kriterij izvrsnosti
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	DA
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA
Prijedlog zakona	NE

Snižavanje kriterija izvrsnosti očituje se i u kriterijima za članove matičnih odbora. Sadašnji zakon u vezi s članovima matičnih odbora određuje da se oni biraju među istaknutim znanstvenicima, umjetnicima i profesorima odgovarajuće struke (članak 19. stavak 1.), odnosno da su članovi matičnih odbora osobito svjetski priznati znanstvenici (članak 19. stavak 4.). Na isti način kriterije za izbor članova matičnih odbora određuje *Nacrt zakona* Nacionalnog vijeća (članak 15. stavak 1. i 4.) kao i Sveučilišta u Zagrebu. S druge strane, *Prijedlog zakona* u članku 92. koji uređuje način izbora članova matičnih odbora uopće ne spominje kriterije izvrsnosti, već samo navodi da se članovi matičnog odbora imenuju iz reda redovitih profesora, redovitih profesora u trajnom izboru, znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru u odgovarajućem polju.

Tablica: Kriterij izvrsnosti pri izboru članova matičnih odbora

	kriterij izvrsnosti
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	–
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA
Prijedlog zakona	NE

Snižavanje kriterija izvrsnosti očituje se i u odredbama o javnim znanstvenim institutima prema kojima bi sada o znanstvenoj politici instituta odlučivali članovi Upravnog vijeća za koje nisu određeni kriteriji izvrsnosti, odnosno stručnosti.

Sadašnji zakon određuje da znanstveno vijeće utvrđuje i provodi znanstvenu politiku instituta (članak 26. stavak 5.). *Prijedlog zakona*, međutim, određuje da će upravno vijeće donositi misiju i strategiju razvoja znanstvenog instituta (članak 33. stavak 3.). Za razliku od *Prijedloga zakona*, *Nacrt Nacionalnog vijeća* predviđa da upravno vijeće na prijedlog znanstvenog vijeća utvrđuje znanstvenu politiku (članak 84. stavak 6.). *Nacrt zakona* Ministarstva iz 2020. godine uređuje ovo pitanje na sljedeći način. Upravno vijeće donosi strategiju znanstvenog instituta na prijedlog ravnatelja i za javni znanstveni institut u skladu sa strateškim dokumentima Republike Hrvatske (članak 82. stavak 2.). Znanstveno vijeće daje ravnatelju prethodno mišljenje u postupku donošenja strategije znanstvenog instituta (članak 84. stavak 7.). Važno je istaknuti da ovaj *Nacrt zakona* određuje kriterije u vezi s članovima upravnog vijeća – većina članova koje imenuje osnivač moraju biti stručnjaci iz područja djelatnosti znanstvenog instituta ili imati iskustvo u upravljanju sustavom ili ustanovama u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Vezano za ovlasti upravnih i znanstvenih vijeća u javnim znanstvenim institutima prof. dr. sc. Mladen Šolić, potpredsjednik za znanost Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, upozorio je na sljedeće:

„Za javne znanstvene institute, Nacrt zakona donosi povećanja ovlasti upravnih vijeća i određenu marginalizaciju Znanstvenih vijeća. Naime, lista ovlasti upravnih vijeća jako se povećala u odnosu na sve prethodne inačice Zakona. Primjerice, Upravno vijeće donosi misiju i strategiju razvoja znanstvenog instituta (na prijedlog Znanstvenog vijeća) ili Upravno vijeće predlaže osnivaču promjenu djelatnosti i statusne promjene znanstvenog instituta. **Dakle, znanstvenici instituta nemaju nikakvu ili barem ne presudnu ulogu u utvrđivanju i provođenju znanstvene politike, donošenju misije i strategije razvitka svoje vlastite institucije.** Štoviše, ništa ih se neće pitati kada osnivač odluči promijeniti njihovu djelatnost ili status. Umjesto toga, o tome će odlučivati osnivač preko većine u Upravnom vijeću. Istovremeno, uloga znanstvenih vijeća je marginalizirana i svedena na tehničke zadatke i davanje neobvezujućih mišljenja. U svim dosadašnjim Zakonima, prva točka u nabrojanju ovlasti Znanstvenog vijeća bila je: Utvrđuje i provodi znanstvenu politiku instituta. U ovom Nacrtu zakona ovakva je formulacija izbačena. Predlažem da se ovako definirana uloga Znanstvenog vijeća vratiti u ovaj Nacrt zakona.

Znanstveno vijeće je u javnim znanstvenim institutima iznimno važno tijelo kojem treba prepustiti vođenje znanstvene politike instituta. Uloga osnivača je da kroz Upravno vijeće kontrolira zakonitost rada Instituta, te opravdanost trošenja financijskih sredstava. Uloga osnivača je također da uspostavi sustav periodičkog vrednovanja rezultata rada Instituta, koje bi provodilo neovisno tijelo prema ja-

snim i transparentnim kriterijima koje bi trebalo donijeti Nacionalno vijeće, a ulaganja u Institute (financiranje kroz programske ugovore, ulaganja u infrastrukturu i kapitalnu opremu, te brigu o ljudskom potencijalu) upravo bi se trebalo temeljiti na rezultatima vrednovanja. Također, osnivač ima na raspolaganju brojne druge alate kojima može poticati znanstvena istraživanja koja su od strateške važnosti za RH. Uostalom, u važećem Zakonu stoji da javne znanstvene institute osniva vlada RH radi ostvarivanja znanstvenih programa od strateškog interesa za RH, a Znanstveno vijeće, kao tijelo koje utvrđuje i provodi znanstvenu politiku instituta tome nikad nije bilo prepreka.

U slučaju upravnih vijeća u javnim znanstvenim institutima (članak 33.) ne postaje nikakvi kriteriji koje treba ispunjavati osoba koja će biti predstavnik osnivača u Upravnom vijeću. Odgovornost tih članova, koji čine većinu u Upravnom vijeću i time kontroliraju sve odluke (posebice s obzirom na ovlasti koje im ovaj Nacrt zakona daje) je velika, pa stoga predlažem da se propišu kriteriji koje ti predstavnici trebaju ispunjavati, te da te kriterije donese Nacionalno vijeće.⁷¹

Prijedlozi

S obzirom na sve navedeno predlaže se:

- zadržavanje zakonskog uređenja u vezi s ovlaštenim znanstvenim organizacijama.
- uvođenje sustavnih kriterija znanstvene, stručne i nastavne izvrsnosti.
- uvođenje kriterija izvrsnosti pri izboru članova Nacionalnog vijeća.
- uvođenje kriterija izvrsnosti pri izboru članova matičnih odbora.
- u vezi s javnim znanstvenim institutima vidi prijedloge u četvrtom poglavlju.

7. Prava studentskih predstavnika

Studente je potrebno u skladu s dobrim praksama u europskom visokom obrazovanju u što većoj mjeri uključiti u rad visokih učilišta, pa tako i u senat. Proturječno je da, s jedne strane, predlagatelj govori o potrebi što većeg uključivanja hrvatskoga visokog obrazovanja i znanosti u europski prostor visokog obrazovanja, a s druge strane predlaže rješenja koja su suprotna tradiciji i standardima europskih sveučilišta. Ne iznenađuje stoga da se Hrvatski studentski zbor, glavno koordinativno tijelo svih studentskih zborova koje predstavlja 160 000

⁷¹ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

studenata, očitovao o *Nacrtu zakona* u javnom savjetovanju. Radi potpunijeg shvaćanja ovog važnog pitanja njihov se komentar ovdje prenosi u cijelosti:

„Studentice i studenti su nezaobilazni i najzastupljeniji članovi akademske zajednice te čine njezin temeljni razvojni potencijal. Uz ostale vrijednosti, akademska zajednica snažno promiče ravnopravnost i uključivost, a poštivanje tih vrijednosti očituje se ili niječe u odnosu studenata, ostalih sudionika u akademskoj zajednici i institucija unutar akademske zajednice. S obzirom na to da zaštita autonomije sveučilišta proizlazi iz zaštite akademske slobode pojedinaca unutar akademske zajednice, u Zakonu o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti nužno je osigurati autonomiju svih članova akademske zajednice pa tako i studentica i studenata. Utoliko je iznimno zabrinjavajuća namjera Ministarstva znanosti i obrazovanja da ukine stečena prava studentskih predstavnika na sudjelovanje u glasanju u postupku izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta. Sustav visokog obrazovanja navedenim se Nacrtom udaljava od procesa poučavanja sa studentom u središtu - jednog od ključnih ciljeva EHEA (Europskog prostora visokog obrazovanja). Nadalje, pojedini prijedlozi krše osnovna studentska prava osigurana Bolonjskim procesom, koja prepoznaje i brani ESU (European Students' Union), krovna studentska organizacija koja predstavlja 20 milijuna studentica i studenata. Oduzimanje navedenih stečenih prava studentima otvara pitanje razločnosti i legitimiteta postojanja predstavničkih tijela studenata, s obzirom na to da podrazumijeva sužavanje ili potpuno uskraćivanje prava studentskog tijela na reprezentaciju. Hrvatski Nacionalni plan oporavka i otpornosti identificira važnost osnaživanja mladih u svrhu demografske revitalizacije te kao ključan aspekt navodi: 'Mladima je potrebno dati mogućnost za angažman i aktivno uključivanje u život zajednice i procese donošenja odluka. Poticati će se veće uključivanje mladih u savjete mladih te njihovo sudjelovanje u procesima odlučivanja o upravljanju javnim poslovima od interesa i značaja za mlade i aktivno uključivanje u javni život.' Oduzimanje prava studenticama i studentima na odlučivanje time je u suprotnosti s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti.

Kao punopravni građani i članovi akademske zajednice, studentice i studenti s ostalim dionicima dijele odgovornost prema svome obrazovanju i institucijama koje postavljaju okvire obrazovnog procesa. S obzirom na to da studentice i studenti nisu bili uključeni u proces izrade Nacrta Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (nadalje: Nacrt Zakona), mi kao predstavnici studentica i studenata Republike Hrvatske ne možemo prihvatiti Nacrt Zakona bez izmjena navedenih u Prijedlogu izmjena Hrvatskog studentskog zbora na Nacrt Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Zanemarivanje studentskih doprinosa, prigovora i sugestija ometa institucionalni napredak jer se time svjesno i namjerno zanemaruje i diskriminira jedinstvenu perspektivu studentske populacije kao korisnika institucija i najzastupljenijeg člana akademske zajednice. Posljedično, narušava se legitimitet studentskog predstavništva, Hrvatskog studentskog zbora kao središnjeg predstavničkog tijela studentica i studenata te se derogira i

obezvrjeđuje reprezentativnost studentske populacije u sklopu institucija i uloga studenata kao dionika visokog obrazovanja.⁷²

Ne mogu se pritom zanemariti ni ozbiljne primjedbe o sudjelovanju studentskih predstavnika u senatu i u fakultetskim vijećima, posebno pri izboru rektora ili dekana.

Probleme koji se ističu, kao i nisku reprezentativnosti i time dvojbenu legitimitet studentskih predstavnika koje predstavnici Ministarstva ističu, potrebno je riješiti drugim zakonskim režimima koji će osigurati veću participaciju i legitimitet studentskih predstavnika, što nije predmet ovog zakona.⁷³

Stoga je Sveučilište u Zagrebu predložilo broj studentskih predstavnika povećati 50 % – na ukupno do 15 % članova senata (te fakultetskih, odnosno akademijskih vijeća). Namjerno se predložila odredba općenitijeg izričaja, spominjući samo udio do 15 % studentskih predstavnika u senatu, ostavljajući sveučilišnim statutima strukturnu razradu tih 15 %, tj. kako će pojedine kategorije studenata biti zastupljene u tih 15 %. Davanje mogućnosti da se taj udio odredi statutom sveučilišta snažan je izričaj sveučilišne autonomije koji je ujedno situacijski uvjetovan – razlikuje se od sveučilišta do sveučilišta.

⁷² Komentar redni broj 74, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

⁷³ Bivša ministrica znanosti i obrazovanja Blaženka Divjak u osvrtnu na prvu verziju Nacrta zakon napisala je sljedeće vezano za ovu temu: „Studentski predstavnici u senatima i u fakultetskim vijećima ne sudjeluju u izboru rektora, odnosno dekana, što je primjereno u sadašnjem trenutku, ali je upitno je li to rješenje problema smislenog studentskog sudjelovanja u upravljanju sveučilištem. Naime, studenti su često zbog 15 % ukupnog broja glasova doslovno birali rektore i dekane, a događalo se su njihovi izbori biti temeljeni na impresijama, obećanjima kandidata, osobnim interesima pojedinih studenata pa čak i diktatu vodećih političkih opcija. Postoje izuzetci od ovoga obrasca, ali ustaljeno je pravilo da se studenti prema studentskim predstavnicima odnose kao prema ‘političarima’ u lošem smislu riječi, jer su brojni primjeri da su studentski predstavnici iskoristili svoj glas da se ‘uhljebe’ na neku poziciju na visokom učilištu ili u politici. Velika većina studenata zato niti ne izlazi na studentske izbore. Dakle, koncept studentskog predstavništva treba iz temelja mijenjati i to izmjenom Zakona o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama (2007). Pri tome treba mijenjati i način financiranja Studentskog zbora, ali i osigurati da se studentski predstavnici biraju pojedinačno, a ne po zavičajnim ili političkim listama (često se samo jedna lista formira pa niti nema alternative). Kod izbora čelnika visokih učilišta studenti mogu imati jedan glas ili pravo suspenzivnog veta koji bi odgodio izbor čelnika ako studenti imaju argumentirane stavove protiv kandidata, a temeljem provjerljivih podataka ili potrebe da se razjasne nedoumice. Slično pravo suspenzivnog veta imaju i danas studenti vezano uz pitanja od posebnog interesa za studente, po kojem studenti mogu odgoditi donošenje neke odluke, ali ne i zaustaviti tu odluku nakon određenog roka. I ne, nije istina da na drugim sveučilištima u Europi i razvijenom demokratskom svijetu, studenti biraju čelnike s ovako velikim utjecajem (15 %) na izbor, niti ovakav način prosječnom studentu osigurava njegovo demokratsko pravo. Čast izuzecima, ali studentske predstavnike bira nekoliko posto studenata, a pravom se okoristi nekolicina probitačnih. P.S. (naknadno pojašnjenje) Studenti imaju pravo glasa na senatu i fakultetskim vijećima po svim drugim pitanjima kao i do sada, a u onima u kojima je izražen studentski interes (nastava) imaju i pravo suspenzivnog veta. Dakle, jedno ograničenje o kojem se raspravlja je da od 100 glasača za rektora ili dekana, 15 budu studentski predstavnici koji su izabrani na izborima na koje je izašlo 1–2 % studenata.“
Poveznica: <https://www.facebook.com/prof.dr.sc.BlazenkaDivjak/posts/pfbid0btY2xWrWnU6wKSP-CCnTaH5YzjSt6RFwyGMagV81kV1Gh589qNKSxZnSHgzHzWgcnl>.

Prijedlog zakona koji je izglasan u prvom čitanju u vezi sa studentskim predstavnicima u senatu i fakultetskom, odnosno akademijском vijeću, odnosno akademijском vijeću određuje da oni čine 10 % članova senata od čega 20 % mogu biti studenti poslijediplomskih studija (članak 12. stavak 2. i članak 19. stavak 2.). U vezi s odlučivanjem, *Prijedlog zakona* određuje da studentski predstavnici u senatu i fakultetskom, odnosno akademijском vijeću imaju pravo suspenzivnog veta pri odlučivanju o pitanjima promjene uvjeta studija, izmjene nastavnih programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda te drugim pitanjima važnim za studente koja su utvrđena statutom sveučilišta. Način upotrebe suspenzivnog veta i potrebna većina pri obveznom ponovnu odlučivanju uređuju se statutom sveučilišta. Studentski predstavnici u senatu ne sudjeluju u glasanju u postupku izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta (članak 12. stavak 5. i članak 19. stavak 5.). U saborskoj raspravi ministar znanosti istaknuo je kako će se razmotriti i promjena *Zakona o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama*.

Vežano za pitanje studentskih predstavnika, potrebno je usporediti kako je ono normativno uređeno *Nacrtom zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno u *Nacrtu zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine. U *Nacrtu* Ministarstva studentski predstavnici čine najmanje 15 % svih članova senata. Izbor i raspodjela studentskih predstavnika u senatu te njihovo sudjelovanje u radu senata određuje se statutom i u skladu sa zakonom (članak 26.). Na isti način uređeno je sudjelovanje studentskih predstavnika u radu fakultetskog vijeća, odnosno vijeća umjetničke akademije. U vezi s pitanjima od posebnih interesa za studente za koja prilikom odlučivanja u vijeću studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta, ona se uređuju statutom fakulteta odnosno umjetničke akademije, u skladu sa statutom sveučilišta i Zakonom (članak 33.). Pitanja od posebnog interesa za studente posebice su ona vezana uz promjenu sustava studija, osiguravanja kvalitete studija, donošenja nastavnih programa, utvrđivanja izvedbenih planova nastave, studentske školarine i naknade te studentskog standarda. Nakon suspenzivnog veta nadležno vijeće ponovno raspravlja o navedenom pitanju u roku od 15 dana. Način uporabe studentskog suspenzivnog veta i potrebna većina u ponovnom odlučivanju nakon suspenzivnog veta pobliže se utvrđuju statutom visokog učilišta (članak 76.).

Nacrt zakona Nacionalnog vijeća također predviđa da studentski predstavnici čine 15 % ukupnog broja članova senata. Raspodjela mjesta predstavnika studenata u senatu određuje se statutom sveučilišta, a predstavnici studenata sudjeluju u radu senata u skladu sa statutom sveučilišta (članak 128.). Statutom sveučilišta utvrđuju se pitanja od posebnog interesa za studente, za koja pri odlučivanju u senatu studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta. Pitanja od posebnog interesa za studente posebice su ona vezana za promjenu sustava studija, osiguranja kvalitete studija, donošenja nastavnih programa, utvrđivanja izvedbenih planova nastave, participacije studenata u troškovima studiranja te

studentskog standarda. Nakon suspenzivnog veta senat ponovno raspravlja o navedenom pitanju najranije u roku od 8 dana. U ponovljenom odlučivanju nema suspenzivnog veta. Način upotrebe studentskog suspenzivnog veta kao i potrebna većina u ponovnom odlučivanju nakon suspenzivnog veta pobliže se utvrđuju statutom sveučilišta (članak 134.). Na isti način uređeno je sudjelovanje studentskih predstavnika u radu fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća (članak 137.).

8. Diskriminacija javnih sveučilišta u Rektorskom zboru

Predlagatelj *Prijedloga zakona* nije objasnio zašto se izjednačavaju javna i privatna sveučilišta istovjetnim sudjelovanjem u Rektorskom zboru. Predloženo rješenje sporno je iz nekoliko razloga.

1. Privatna i javna učilišta imaju međusobno različite, često i oprečne ciljeve djelovanja. Prije svega, privatna sveučilišta djeluju prema načelu ekonomske profitabilnosti.
2. Privatna sveučilišta manjeg su ustrojbenog obujma s povećanom fleksibilnošću zasnivanja ustrojbenih jedinica. Uz to, ona nisu podložna istim procesima i provjerama kao javna sveučilišta te imaju drukčije modele upravljanja.
3. Izjednačavanje sveučilišta u Rektorskom zboru bez poštovanja njihova stvarnog značenja i važnosti za sustav znanosti i visokog obrazovanja te, naposljetku, veličine (u smislu broja studenata i osoba izabраниh u znanstveno nastavna zvanja) u svojoj je biti duboko diskriminatorno i neopravdano. U akademskoj godini 2019./20. na privatnim sveučilištima studiralo je ukupno 4716 studenata (od 132 848) ili 3,55 %. S ukupno 3,55 % upisanih studenata privatna će sveučilišta prema *Prijedlogu zakona* u Rektorskom zboru dobiti čak 25 % glasova. Istodobno, Sveučilište u Zagrebu, na kojemu je studiralo 63 626 ili 47,62 % ukupnog broja studenata, prema *Prijedlogu zakona* u Rektorskom zboru imat će 8,33 % glasa. Nelogičnost i neodrživost predložena rješenja još je očitija uzmemo li u obzir sedam najmanjih (javnih i privatnih) sveučilišta po broju studenata u akademskoj godini 2019./20.

Tako ispada da sedam sveučilišta s ukupnim brojem od 18 448 studenata ili 13,97 % može donositi odluke jer imaju ukupno 58,33 % glasova.

I dosadašnje rješenje je u svojoj biti diskriminiralo velika sveučilišta, prije svega Sveučilište u Zagrebu. Pogledamo li samo broj studenata na javnim sveučilištima u akademskoj godini 2019./20., vidjet ćemo da je na javnim sveučilištima studiralo ukupno 128 132 studenata. I dok je na Sveučilištu u Zagrebu 2019./20. akademske godine studiralo 49,65 % studenata (u odnosu prema

javnim sveučilištima), u Rektorskom zboru Sveučilište u Zagrebu s jednim je glasom imalo 11,11 % glasova.⁷⁴

Sada se ta diskriminacija dodatno povećava uključivanjem privatnih sveučilišta u Rektorski zbor pod istim uvjetima i na jednak način kao i javnih sveučilišta, iako je njihova uloga vrlo mala uzimajući u obzir cijeli sustav znanosti i obrazovanja (dobivaju 25 % glasova u Rektorskom zboru s 3,55 % studenata i 1,54 % nastavnika i suradnika zaposlenih na temelju ugovora o radu).

Iz navedenih razloga predloženo je rješenje duboko diskriminatorno te neopravdano pogoduje privatnim sveučilištima. Treba poštovati stvarnost, a ne formalnom nominalnošću provoditi izjednačavanje koje to u biti nikako nije. Sastav, struktura i glasanje u Rektorskom zboru trebaju biti uređeni ili kao do sada ili, pak, alternativno kako se predlaže, dakle da se pritom normativno poštuje stvarnost glede veličine sveučilišta (kriterij osoba izabраниh u znanstveno-nastavna zvanja predlaže se jer je znatno jednostavnije i lakše pratiti njihov broj nego broj upisanih studenata). Treće je moguće rješenje da uz rektore svih javnih sveučilišta u radu Rektorskog zbora sudjeluje, bez prava odlučivanja, predstavnik privatnih sveučilišta.

Nastavnici i suradnici u nastavi zaposleni na temelju ugovora o radu na sveučilištima u akademskoj godini 2020./21.

Naziv sveučilišta	Broj	Postotak
Sveučilište u Zagrebu	5619	53,48 %
Sveučilište u Rijeci	1293	12,29 %
Sveučilište u Splitu	1285	12,21 %
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	1123	10,67 %
Sveučilište u Zadru	425	4,04 %
Sveučilište Sjever	194	1,84 %
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	189	1,79 %
Sveučilište u Dubrovniku	157	1,49 %
Sveučilište u Slavanskom Brodu	72	0,68 %
Sveučilišta - privatna	162	1,54 %
UKUPNO	10519	

IZVOR: Visoko obrazovanje u 2020., Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2021., str. 84.

⁷⁴ Sveučilište u Zagrebu također stvara 50 % nacionalne znanstvene publikacije prema Web of Science te sudjeluje u programu Obzor s 82,5 % vrijednosti svih projekata Obzor 2020 na hrvatskim sveučilištima (<https://rpubs.com/mrajter/H2020analiza>).

Broj studenata po akademskoj godini i nazivu sveučilišta (2013./14. – 2019./20.)

Naziv ustanove nositelja	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.	2018./2019.	2019./2020.
Sveučilište u Zagrebu	65.851	64.837	65.161	66.299	66.236	65.178	63.626
Sveučilište u Splitu	20.429	20.237	19.641	19.529	19.325	18.716	18.494
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	17.608	17.123	17.002	17.310	17.232	15.996	16.299
Sveučilište u Rijeci	16.247	15.883	16.076	16.446	16.483	16.177	15.981
Sveučilište u Zadru	4.435	4.858	4.972	5.479	5.605	5.624	5.217
Sveučilište Sjever	458	2.708	2.824	2.892	2.917	3.392	3.783
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	3.652	3.507	3.564	3.719	3.868	3.662	3.308
Libertas međunarodno sveučilište	34	89	149	1.288	1.610	1.952	2.035
Sveučilište u Dubrovniku	1.769	1.767	1.763	1.840	1.792	1.708	1.424
Veleučilište VERN	1.545	1.592	1.688	1.707	1.661	1.468	1.396
Hrvatsko katoličko sveučilište	305	425	593	851	1.095	1.212	1.285
UKUPNO	132.333	133.026	133.433	137.360	137.824	135.085	132.848

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Obrada podataka: Agencija za znanost i visoko obrazovanje

<https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/statistike>

9. Urušavanje sustava javnih i otvaranje prostora osnivanju novih privatnih visokih učilišta?

Analizom odredaba *Nacrta Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti* opravdano se postavlja pitanje stvaraju li se njime pretpostavke za urušavanje sustava javnih i otvaranje prostora osnivanju novih privatnih visokih učilišta. Da bismo shvatili zašto se otvara ovo pitanje, potrebno je prvo objasniti kako je uređen postupak inicijalne akreditacije za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja prema sadašnjem zakonu. Podnositelj zahtjeva ima, uz osnivački akt, elaborat o osnivanju koji sadržava studiju o opravdanosti koja za javna visoka učilišta mora biti u skladu sa strateškim dokumentom mreže visokih učilišta, dokaze o odgovarajućem prostoru i opremi te ispunjavanju uvjeta za obavljanje znanstvene djelatnosti (ako želi izvoditi sveučilišne studijske programe), bankarskoj garanciji (privatna visoka učilišta), obvezu dvogodišnjeg zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustanovom (ugovor s već postojećim visokim učilištem o zajedničkom izvođenju studijskog programa koji ima dopusnicu). Ako Ministarstvo na osnovi pozitivne preporuke Agencije izda suglasnost za osnivanje visokog učilišta, protekom najmanje dvije godine od njezina izdavanja visoko učilište podnosi Ministarstvu dokaze o ispunjavanju svih potrebnih uvjeta te potvrdu matičnog visokog učilišta da je visoko učilište koje traži izdavanje dopusnice izvodilo studijski program najmanje dvije godine (Agencija tada donosi akreditacijsku preporuku ministru o izdavanju dopusnice ili odbijanju zahtjeva).

Nacrt zakona znatno mijenja postupak inicijalne akreditacije na tri načina:

1. **Ukida se obveza dvogodišnjeg zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustanovom.** Radi praćenja rada visokog učilišta osniva se povjerenstvo koje prati rad visokog učilišta tri godine, a izvođenje studija tijekom prvoga ciklusa izvođenja cjelovitoga studija.
2. *Nacrt zakona znatno snižava minimalne akreditacijske uvjete* o prostornim kapacitetima, potrebnu broju nastavnika koji bi trebali biti kvalificirani za studij koji izvode, tj. izabrani u odgovarajućem području i polju, ali i vezano za ideju da se potreban broj nastavnika definira putem ECTS-a jer su oni prije svega mjera opterećenja studenata, a ne nastavnika (članci 10. do 12. *Nacrta zakona*). I sama Agencija za znanost i visoko obrazovanje u javnom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o *Nacrtu zakona* predlaže da se preispitaju minimalni akreditacijski uvjeti na način kako su oni definirani *Prijedlogom zakona* jer bismo se njima razlikovali i odmakli od europske prakse.⁷⁵

⁷⁵ U vezi s tim AZVO komentirao je sljedeće: „Predlaže se preispitati minimalne akreditacijske uvjete na način kako su oni definirani prijedlogom zakona (posebice vezano uz potreban broj nastavnika koji bi trebali biti kvalificirani za studij koji izvode tj. izabrani u odgovarajućem području i polju; ali i vezano za ideju da se potreban broj nastavnika definira kroz ECTS-e budući su oni prije svega mjera

3. Ukida se mreža visokih učilišta (i javnih znanstvenih organizacija).

Umjesto mreže, sada će se novo javno visoko učilište osnivati na temelju mišljenja Nacionalnog vijeća o potrebi osnivanja javnoga visokog učilišta (članak 13. stavak 4. *Nacrta zakona*). Ovdje je potrebno podsjetiti da će prema *Prijedlogu Zakona o visokom obrazovanju* konačnu (zatvorenu) listu kandidata za Nacionalno vijeće od sada predlagati Vlada (na prijedlog ministra), a ne više nadležni saborski odbor.

Vežano za snižavanje minimalnih akreditacijskih uvjeta potrebno je istaknuti kako nije jasno zašto je predlagatelj odlučio u zakonske odredbe unijeti i kriterije za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta, znanstvenog instituta i studija. Opći akt mora biti precizan, jasan i pregledan. To posredno podrazumijeva izbjegavanje prenormiranosti i napuštanje shvaćanja da se sva pravila ponašanja u nekom području društvene djelatnosti pravno uredi općim aktima najveće pravne snage. Umjesto da ministar odredi ove uvjete pravilnikom, prepustio je Saboru da doneše (zakonsku) odluku o snižavanju akreditacijskih uvjeta.⁷⁶

Koliko je sporno ovo snižavanje minimalnih uvjeta, najbolje pokazuje promjena u vezi s prostornim kapacitetima. Trenutačno pravilnik o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta u članku 5. stavku 2. o primjerenosti prostornih kapaciteta za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja određuje da na svakog studenta dolazi u **pravilu 1,25m² upotrebljiva prostora**. *Nacrt zakona* s druge strane u članku 12. stavku 1. određuje da radi inicijalne akreditacije studija visoko učilište treba osigurati **najmanje 0,5 m² prostornih kapaciteta po studentu**.⁷⁷

Uvelike se mijenjaju i zakonski kriteriji o potrebnu broju znanstveno-nastavnog osoblja. Prema sadašnjem pravilniku, dopusnica za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja izdat će se sveučilištu koje ima: (1) najmanje šest zaposlenika u znanstveno-nastavnom ili/i umjetničko-nastavnom zvanju s punim radnim vremenom za preddiplomski studijski program; (2) najmanje tri zaposlenika u

opterećenja studenata, a ne nastavnika te bi se time razlikovali i odmakli od europske prakse).“ Vidjeti komentare Agencije za znanost i visoko obrazovanje i Sveučilišta u Zagrebu u javnom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti održanom od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine i dostupno na portalu e-Savjetovanja, na sljedećoj poveznici: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=20721>.

⁷⁶ Do sada je navedena materija bila uređena *Pravilnikom o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice* (Narodne novine, broj 83/10), odnosno *Pravilnikom o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta* (Narodne novine, broj 24/10).

⁷⁷ Zanimljivo je ovaj standard usporediti s Državnim pedagoškim standardom za osnovnoškolski i srednjoškolski sustav i odgoj koji određuje da je površina učionice 2,5 m² po učeniku, visine od 3 do 3,2 m (*Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* (Narodne novine, broj 63/08 i 90/10.), članak 23. stavak 2.; *Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* (Narodne novine, broj 63/08 i 90/10), članak 24. stavak 1.).

znanstveno-nastavnom ili/i umjetničko-nastavnom zvanju s punim radnim vremenom za diplomski studijski program, uz uvjet da je već akreditiran preddiplomski studij iz znanstvenog ili umjetničkog polja za koji se traži dopusnica; (3) najmanje devet zaposlenika u znanstveno-nastavnom ili/i umjetničko-nastavnom zvanju s punim radnim vremenom za integrirani preddiplomski i diplomski studijski program; (4) najmanje dva zaposlenika u znanstveno-nastavnom ili/i umjetničko-nastavnom zvanju s punim radnim vremenom za poslijediplomski specijalistički studijski program uz uvjet da je već akreditiran diplomski odnosno integrirani preddiplomski i diplomski studij iz znanstvenog ili umjetničkog polja za koji se traži dopusnica; (5) najmanje pet zaposlenika u znanstveno-nastavnom ili/i umjetničko-nastavnom zvanju s punim radnim vremenom za poslijediplomski sveučilišni studijski program, uz uvjet da je već akreditiran diplomski odnosno integrirani preddiplomski i diplomski studij iz znanstvenog ili umjetničkog polja za koji se traži dopusnica.⁷⁸

Za razliku od dosadašnjeg uređenja, *Nacrt zakona o osiguravanju kvalitete* u članku 16. stavku 5. određuje da sveučilište treba zapošljavati najmanje 21 nastavnika zaposlenih na znanstveno-nastavnom, odnosno umjetničko-nastavnom radnom mjestu u punom radnom vremenu. Najmanje sedam nastavnika treba biti zaposleno u pojedinom polju u kojem djeluje sveučilište. Fakultet, odnosno umjetnička akademija treba zapošljavati najmanje sedam nastavnika zaposlenih na znanstveno-nastavnom, odnosno umjetničko-nastavnom radnom mjestu u punom radnom vremenu. Potrebno je ovdje istaknuti zakonsko određenje sveučilišta u članku 10. stavku 1. *Prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* prema kojem sveučilište obavlja djelatnost visokog obrazovanja, znanstvenu odnosno umjetničku djelatnost i stručnu djelatnost u najmanje dva znanstvena područja, odnosno u znanstvenom i umjetničkom području te u najmanje tri polja.

Navedene promjene otvaraju sljedeća pitanja:

1. Kako se unapređuje kvaliteta visokih učilišta i znanstvenih organizacija ako su sada kriteriji koji se traže u vezi s njihovim osnivanjem niži nego što su bili do sada, a navodno je ovo cilj donošenja novoga Zakona (barem se tako navodi u obrazloženju)?
2. U obrazloženju Nacrta zakona ističe se da „analizom postojećeg stanja sustava znanosti i visokog obrazovanja, posebice u dijelu koji se odnosi na broj akreditiranih studijskih programa te broj visokih učilišta, razvidno je kako je sustav osiguranja kvalitete nužno usmjeriti prema racionalizaciji kao osnovnoj pretpostavci podizanja razine kvalitete visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj“. Ističe se i to da „pored ekspanzije studijskih programa, dodatno

⁷⁸ Članak 6. Pravilnika o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (Narodne novine, broj 24/10).

zabrinjava i brojnost visokoobrazovnih institucija kojih je u Republici Hrvatskoj trenutno preko 130⁶. **Očekivalo bi se da se u tom slučaju zadrže barem isti kriteriji ili čak da se postrože ako je cilj zakona da se smanji ili barem ne povećava broj visokih učilišta.** Umjesto toga, Ministarstvo predlaže snižavanje minimalnih akreditacijskih uvjeta što govori u prilog tezi da će reforma uzrokovati daljnju inflaciju visokih učilišta, pa i sveučilišta.

3. **Nije jasno zašto se novim zakonskim uređenjem predviđa ukidanje mreže javnih visokih učilišta, pretpostavke sustavna vođenja i razvijanja sustava.** Mreža visokih učilišta i studijskih programa strateški je dokument koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta. Upravo taj dokument ima cilj na temelju jasnih kriterija dati smjernice za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Dokument ujedno ima cilj razvoj sustava visokoga obrazovanja uskladiti s potrebama hrvatskoga društva.⁷⁹ Ukidanje mreže značilo bi odustanak od strateškoga promišljanja o osnivanju novih visokih učilišta i studijskih programa. Upravo iz svih tih razloga dokument mreže mora i dalje postojati, ali s unaprijedenim kriterijima koje je izradilo Hrvatsko povjerenstvo za unapređenje Bolonjskoga procesa godine 2018.⁸⁰

⁷⁹ Prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj te član Nacionalnog vijeća akademik Ivica Kostović u vezi s tim istaknuli su sljedeće: „Prijedlogom Zakona o visokom obrazovanju nije predviđeno ni da Nacionalno vijeće predlaže dokument Mreže visokih učilišta i studijskih programa na donošenje Hrvatskom saboru. Dokument se ne spominje nigdje u prijedlogu Zakona. Istodobno, kao najveći problem hrvatskog visokog obrazovanja resorno ministarstvo ističe bujanje studijskih programa i nepopunjenost studijskih programa studentima što je u tekućoj akademskoj godini poprimilo katastrofalne razmjere (1/4 upisnih mjesta ostala je nepopunjena). Slažemo se da je riječ o velikom i složenom problemu. Dokument Mreže je instrument kojim se dokazuje opravdanost postojanja odnosno uspostavljanja novog studijskog programa ili visokog učilišta. On je potreban svim dionicima u ovom sustavu kao instrument na temelju kojega se donose prijedlozi i odluke, a ako ga se ne poštuje može barem služiti kao orijentacija. Stoga taj dokument može i treba konzultirati i kad se raspravlja o gore navedenom gorućem problemu. Hrvatsko povjerenstvo za Bolonjski proces Nacionalnog vijeća, koje je prestalo raditi sa završetkom mandata odnosno izborom polovice članova Nacionalnog vijeća 2021. godine, praktički je dovelo do kraja postupak dopuna i doradu kriterija Mreže, a AZVO je napravila analitičku sliku sustava. Dakle, ažurirani dokument Mreže je skoro dogotovljen i njega Nacionalno vijeće može dovršiti u razmjerno kratkom roku i predložiti njegovo usvajanje Hrvatskom saboru, ali je u Nacionalnom vijeću prevladalo mišljenje da nije potreban jer ga prijedlog ovog Zakona ne predviđa.“ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

⁸⁰ Ustroj pojedine javne službe najčešće se određuje aktom koji se naziva upravo „mreža“. Stoga je riječ o institutu ustaljenom u hrvatskom pravnom poretku:

- Državna mreža meteoroloških, hidroloških, meteorološko-oceanografskih i fenoloških postaja (Narodne novine, broj 142/21) na temelju članka 7. stavaka 2. i 5. Zakona o meteorološkoj i hidrološkoj djelatnosti
- Mreža domova socijalne skrbi i djelatnosti socijalne skrbi (Narodne novine, broj 106/06) na temelju članka 94. stavka 1. Zakona o socijalnoj skrbi
- Mreža hitne medicine (Narodne novine, broj 49/16 i 67/17) na temelju članka 110. podstavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Ukidanje obveza dvogodišnjega zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustanovom te snižavanje minimalnih akreditacijskih uvjeta, kao i ukidanje mreže visokih učilišta i studijskih programa olakšava osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Postavlja se pitanje posljedica ovih promjena. U vezi s javnim visokim učilištima teško je zamisliti da bi se državna vlast odlučila na daljnje osnivanje javnih visokih učilišta jer je ovom reformom prepoznat problem prevelikog broja (javnih) visokih učilišta. Međutim, nepostojanje mreže i prepuštanje da Nacionalno vijeće, koje je sada savjetodavno ministrovno tijelo, od slučaja do slučaja donosi mišljenja o potrebi osnivanja javnih sveučilišta moglo bi uzrokovati nekontrolirano i neracionalno trošenje proračunskih sredstava.

U vezi s privatnim visokim učilištima potrebno je istaknuti da nitko ne može biti protiv osnivanja kvalitetnih privatnih visokih učilišta koji će unaprijediti kvalitetu visokoškolskih studija u Republici Hrvatskoj. Uostalom, u Republici Hrvatskoj već djeluje više kvalitetnih privatnih visokih učilišta. Međutim, kada se razmotre dosadašnja iskustva zemalja u okruženju koje su nizom karakteristika usporedive s Hrvatskom, ne možemo očekivati da će daljnje povećanje broja privatnih visokih učilišta riješiti probleme u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Uz to, trend „privatizacije“ znanosti i visokog obrazovanja u kombinaciji s idealom kratkoročne isplativosti u malim zemljama poput Hrvatske dugoročno vodi u potpun nestanak tzv. fundamentalnih istraživanja jer ona nisu neposredno isplativa. A bez takvih istraživanja akademska se zajednica marginalizira, u stručnom smislu provincijalizira i postaje sve irelevantnijom, bez obzira na stupanj međunarodne suradnje pojedinaca.⁸¹ Osim toga, iskustva u susjednim zemljama (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) pokazuju kako je trend komercijalizacije

-
- Mreža i kriteriji o dovoljnom broju autoškola (Narodne novine, broj 117/12) na temelju članka 201. stavka 2. Zakona o sigurnosti prometa na cestama
 - Mreža i kriteriji o dovoljnom broju stanica za tehnički pregled vozila (Narodne novine, broj 129/09 i 22/13) na temelju članka 259. stavka 4. Zakona o sigurnosti prometa na cestama
 - Mreža javne zdravstvene službe (Narodne novine, broj 101/12, 31/13, 113/15 i 20/18) na temelju članka 37. stavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
 - Mreža osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja (Narodne novine broj 70/11, 62/17 i 86/18) na temelju članka 10. stavka 3. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
 - Mreža regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju (Narodne novine, broj 45/18) na temelju članka 33. stavka 7. Zakona o strukovnom obrazovanju
 - Mreža telemedicinskih centara (Narodne novine, broj 94/21) na temelju članka 38. stavka 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
 - Mreža ugovornih subjekata medicine rada (Narodne novine, broj 55/11) na temelju članka 38. stavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
 - Osnovna mreža zdravstvene djelatnosti (Narodne novine, broj 188/04 i 115/07) na temelju članka 38. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
 - Mreža predškolskih ustanova na nacionalnoj razini nije donesena, ali je Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (Narodne novine, broj 124/14) predviđeno njezino donošenje.

⁸¹ *Deklaracija o znanosti i visokom obrazovanju*, Sindikat visokog obrazovanja i znanosti *Akademska solidarnost*, 2012., str. 29–34.

i „privatizacije“ sustava visokog obrazovanja prouzročio pad kvalitete ne samo znanosti nego i studiranja. Ovakav scenarij potrebno je izbjeći. S obzirom na navedeno, nije jasno zašto se snižavaju minimalni akreditacijski uvjeti za osnivanje novih visokih učilišta te zašto se bitno snižavaju kriteriji i standardi u vezi s provjerom izvrsnosti i kvalificiranosti znanstvenoga kadra pri provođenju postupka izbora, napredovanja ili reizbora jer to upravo upućuje na razvoj kojem svjedočimo u susjednim zemljama.⁸²

Prijedlozi

U vezi s **Nacrtom zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti** predlaže se:

- zadržavanje obveze dvogodišnjeg zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustanovom kod postupka inicijalne akreditacije (više članka Nacrta zakona).
- njihovo zadržavanje, ili čak postrožavanje kriterija pri osnivanju novih visokih učilišta (članak 12. Nacrta zakona).
- zadržavanje mreže visokih učilišta i studija te javnih znanstvenih organizacija (članak 2. stavak 2. te članak 14. stavak 2. točka 2. Nacrta zakona).
- u vezi s Agencijom za znanost vidi prijedloge gore.

10. Ostala specifična pitanja

Postoji još niz važnih, a sadržajno i nomotehnički nedorečenih zakonskih rješenja u ovom *Prijedlogu zakona* koje nisu predmet ove studije. U ovom dijelu izložiti će se još pojedine sporne odredbe, ali i zakonska rješenja koja su ispuštena iz ovog *Prijedloga zakona*. Načelna se primjedba odnosi na sam naziv zakona. Predlaže se promjena naziva zakona u: *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*. Inverzirano rješenje koje je predložilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja potpun je diskontinuitet i naziva i posljedične strukture zakona. Također, osim diskontinuiteta, koji je i meritorno i tehnički, pa i nomotehnički nepotreban i neoportun, postavlja se pitanje poručuje li se time nešto što je u biti drukčije od

⁸² *Prijedlog zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* koji je ušao u zakonodavnu proceduru ne predviđa postojanje ovlaštenih znanstvenih organizacija. S obzirom na to da se Nacrtom zakona o osiguravanju kvalitete znatno snižavaju kriteriji za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta u vezi s potrebnim znanstveno-nastavnim osobljem, time se ujedno znatno snižavaju kriteriji i standardi u pogledu provjere izvrsnosti i kvalificiranosti znanstvenog kadra pri provođenju postupka izbora, napredovanja ili reizbora što će imati dugoročno štetne posljedice na cijeli sustav znanosti i obrazovanja. Osim što se takvim rješenjem otvara mogućnost snižavanja kvalitete izbora znanstvenika, istodobno se stvaraju uvjeti za znatan porast broja (nedovoljno kvalitetnih) znanstvenika, prije svega na privatnim visokim učilištima (vidi šesto poglavlje).

dosadašnjih shvaćanja, tj. poručuje li se time da znanstvena djelatnost jest drugotna i da nju stvara visoko obrazovanje, a ne kao do sada da visoko obrazovanje proizlazi iz znanstvene djelatnosti kao prvotne i najvažnije kategorije.

Promjena naziva možda i najbolje ilustrira odstupanje Prijedloga zakona od dosadašnjeg sustava sveučilišta koji počiva na humboldtskoj ideji. Sveučilišta humboldtskog tipa temelje se na tri načela: (1) jedinstva istraživanja i podučavanja; (2) zaštite akademske slobode, slobode podučavanja i slobode učenja; (3) središnje važnosti filozofskog fakulteta. Ideja središnjeg mjesta filozofije u funkcioniranju sveučilištem već se dulje osporava. Druga su dva načela i dalje vodilja u funkcioniranju modernih sveučilišta, iako su akademske slobode ugrožene u nizu zemalja. *Prijedlog zakona*, kao što je objašnjeno, stvara pretpostavke za ograničavanje akademskih sloboda. Promjena naziva zakona upućuje na to da se ovim *Prijedlogom zakona* odustaje i od prvog načela humboldtskog sveučilišta.

Znanstvena su istraživanja temelj sveučilišne nastave, iz njih ona izvire i na njima se temelji, prema humboldtskim načelima jedinstva istraživanja i nastave. U tom smislu, neodrživo je predloženo rješenje stručnog nositelja izrade propisa koje se obrazlaže time da većinu materije obuhvaća visoko obrazovanje, a ne znanstvena djelatnost. Time obrazlagati takav diskontinuitet neodrživo je. Zadržavanje dosadašnjeg naziva, kako se predlaže, podrazumijeva i rekonceptualizaciju strukture općeg akta tako da na prvo mjesto dođe materija znanstvene djelatnosti, a zatim materija visokog obrazovanja.

10.1. Društvena odgovornost akademske zajednice

U odnosu prema postojećem Zakonu, *Nacrt zakona* koji je upućen u javno savjetovanje uopće ne spominje društvenu odgovornost akademske zajednice. Sveučilište u Zagrebu predložilo je da se u *Nacrt zakona* unese odredba o društvenoj odgovornosti akademske zajednice na sljedeći način: „Akademske slobode, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje.“ U *Prijedlogu zakona* u članku 4. stavku 4. sada se određuje da „autonomija sveučilišta uključuje odgovornost prema društvenoj zajednici“. Nije jasno zašto su pritom ispuštene akademske slobode i akademska samouprava s obzirom na to da je gore predložena odredba sadržana u sadašnjem Zakonu (članak 4. stavak 6.), *Nacrtu zakona* Sveučilišta iz Zagreba (članak 8.), *Nacrtu zakona* Ministarstva iz 2020. godine (članak 9. stavak 3.) te *Nacrtu zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. koji u članku 8. posebno razrađuje odgovornost akademske zajednice, osobito odgovornost za zakonit i transparentan rad te etičku odgovornost.

10.2. Promjena odredbe o upravljačkim tijelima sveučilišta

Iz članka 11. stavka 1. (*Sveučilištem upravljaju senat i rektor*) proizlazi da su na sveučilištu dva tijela upravljanja: senat i rektor. To je potrebno izmijeniti. Naime, po osnovnoj logici (i konceptu) podjele vlasti, pa i na sveučilištu, njime upravlja rektor s prorektorima. U članku 13. *Prijedloga zakona* jasno se navodi sljedeće: *Rektor je čelnik sveučilišta.* „Rektor predstavlja i zastupa sveučilište te odgovara za zakonitost rada sveučilišta. Rektor ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.“

Rektor (s prorektorima) je upravljačko tijelo koje podrazumijeva i pravo na upravljanje, ali i odgovornost za to upravljanje, i to sveučilišnu odgovornost prema pravilima vlastitih sveučilišnih propisa, i odgovornost prema pozitivnopravnom okviru Republike Hrvatske. Senat je stručno vijeće i pandan je parlamentu (zakonodavnom tijelu). Ono niti upravlja sveučilištem, niti za to njegovi članovi mogu snositi odgovornost.

Najvažnije, predloženo će zakonsko rješenje stvoriti dodatne probleme u postupku javne nabave. Prema mišljenju Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta od 31. ožujka 2017. godine o primjeni *Zakona o javnoj nabavi*, ako ostane predloženo rješenje, tada će se odgovarajuće odredbe *Zakona o javnoj nabavi* primjenjivati na članove senata, čime će se stvoriti nepotrebni dodatni administrativni poslovi koji će znatno opteretiti funkcioniranje sveučilišta. Zbog navedenog predlože se promjena članka 11. stavka 1. na sljedeći način: „Sveučilište ima senat i rektora. Rad javnog sveučilišta i njegovih sastavnica nadzire sveučilišno vijeće.“

10.3. Promjena odredbe o upravljačkim tijelima fakulteta i akademija

Iz članka 18. stavka 1. „Fakultetom upravljaju fakultetsko vijeće i dekan. Umjetničkom akademijom upravljaju akademijsko vijeće i dekan.“ proizlazi da na fakultetu i akademiji postoje dva tijela upravljanja: vijeće i dekan. To je potrebno izmijeniti. Naime, po osnovnoj logici (i konceptu) podjele vlasti, pa i na fakultetu/akademiji, njime upravlja dekan kojemu u radu pomažu prodekan (usp. članak 20. stavak 4.). U članku 20. stavku 1. *Prijedloga zakona* jasno se navodi sljedeće: „Dekan je čelnik fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan predstavlja i zastupa fakultet, odnosno umjetničku akademiju te odgovara za zakonitost rada fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.“

Dekan (s prodekanima) je dakle upravljačko tijelo koje podrazumijeva i pravo na upravljanje, ali i odgovornost za to, i to odgovornost prema pravilima vlastitih općih akata i odgovornost prema pozitivnopravnom okviru Republike Hrvatske. Fakultetsko/akademijsko vijeće stručno je vijeće ustanove i pandan

je parlamentu (zakonodavnom tijelu). Ono niti upravlja fakultetom/akademijom, niti njegovi članovi za to mogu snositi odgovornost.

Najvažnije, predloženo zakonsko rješenje stvorit će dodatne probleme u postupku javne nabave. Prema mišljenju Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta od 31. ožujka 2017. godine o primjeni *Zakona o javnoj nabavi*, ako ostane predloženo rješenje, tada će se odgovarajuće odredbe *Zakona o javnoj nabavi* primjenjivati na članove fakultetskog/akademijskog vijeća, čime će se stvoriti nepotrebni dodatni administrativni poslovi koji će znatno opteretiti funkcioniranje fakulteta/akademije. Predlaže se promijeniti stoga članak 18. stavak 1. tako da glasi: „Fakultet ima fakultetsko vijeće i dekana. Umjetnička akademija ima akademijско vijeće i dekana.“

10.4. Usklađivanje rješenja u zakonu u vezi s mandatom čelnika

Članak 36. stavak 1. određuje da mandat ravnatelja javnog znanstvenog instituta traje četiri godine i može se ponoviti. Dodavanjem riječi „jednom“ provodi se usklađivanje rješenja u ovom zakonu te se uspostavlja dosljednost, jer ako se mandat rektora smije jednom ponoviti i jednako tako mandat dekana, onda je logično i dosljedno da se i mandat ravnatelja instituta smije jednom ponoviti. Zašto bi ravnatelji javnih znanstvenih instituta izlazili iz takva okvira dosljednosti? Ne postoji ni jedan valjan i opravdan razlog za to. Predlaže se dopuniti članak 36. stavak 4.: „Mandat ravnatelja javnog znanstvenog instituta traje četiri godine i može se jednom ponoviti.“

10.5. Krug ovlaštenih predlagatelja članova matičnih odbora

Krug ovlaštenih predlagatelja članova matičnih odbora (ako se oni zadrže) ne smije se iscrpljivati samo u pravnim osobama i time zanemarivati, pa i diskriminirati fizičke osobe – članove akademske zajednice i znanstvenike. Treba zadržati koncept postojećeg zakona u koji su kao ovlašteni predlagatelji uključene i fizičke osobe. Predlaže se stoga dopuniti članak 92. stavak 3. tako da glasi: „Kandidate za članove matičnih odbora predlažu Rektorski zbor Republike Hrvatske, sveučilišta, fakulteti, umjetničke akademije, javni znanstveni instituti, članovi akademske zajednice i znanstvenici.“

10.6. Vakacijski rok

Vakacijski rok za opći akt poput ovoga, koji je od sustavne važnosti za cijelo jedno područje, morao bi iznositi kudikamo više od osam dana. U tako kratku razdoblju nemoguće je provesti prilagodbu i prelazak na novi zakonski režim. Predlaže se rok stupanja na snagu zakona odrediti na početku prve cijele akadem-

ske godine nakon objave u „Narodnim novinama“, dakle od 1. listopada 2023. Predložena zakonska odredba nije u suprotnosti s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti od 2021. do 2026., koji na stranici 879. određuje do kada se novi *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* planira donijeti.

11. Reforma sustava kao prilika za unapređenje i modernizaciju sustava ili kao prilika za stavljanje sustava pod političku kontrolu?

Italija je 2004. godine donijela *Pravila o uređenju franšiza*. Kada se pojavila potreba njihova uređenja, tijekom idućih sedam godina u Italiji se vodila iscrpna rasprava o tome što urediti i u kojoj mjeri to učiniti. Sedam godina tražio se optimalan balans između onoga što treba urediti i onoga što treba prepustiti da subjekti na tržištu samostalno uređuju. Napokon, kada su ta pravila izglasana, sastojala su se od samo devet članaka kojima su uređena najvažnija pitanja.

Zašto se spominje ovaj primjer? Odgovor daje pogled unatrag na normativnu aktivnost u Hrvatskoj u kojoj je zakonodavac zapanjujućom lakoćom izglasao stotine zakona (primjerice u 2019. godini 241 zakon), a donesene su povrh toga i stotine podzakonskih propisa, i to brzinom i načinom koji se mogu okvalificirati kao da su učinjeni na prepad. Toliki broj novih općih akata donesenih u tako kratku vremenu prekomjeran je, čak i ekscesan, stvara pravnu nestabilnost i nesigurnost, posebno zbog iznimno kratkih vakacijskih rokova, a adresati nemaju ni najmanje izgleda upoznati se s njima što god da se u vezi s tim u pravu fingiralo. Zapanjuje i brzina kojom su se donosile konceptualno važne odluke i uvodile bitne promjene.⁸³

Situacija je u vezi s ovim *Prijedlogom zakona* kontinuitet takva načina donošenja zakona. Unatoč tomu što je *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* sistemski zakon koji ima načelno i konceptualno značenje, čija radikalna promjena koja se sada predlaže znači cjelovitu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja te promjenu još niza drugih zakona i podzakonskih akata, što podrazumijeva znatno veću pozornost zakonodavca kada ga mijenja, predlagatelj zakona u iznimno je kratkom roku izradio nacrt zakona (povjerenstvo je imenovano u studenom 2021. godine). Iako predstavnici Ministarstva opetovano ponavljaju kako su u cijelom procesu sudjelovali predstavnici sveučilišta (i to samo u jednom kratkom završnom razdoblju), istina je kako su njihovi prijedlozi uglavnom ignorirani. O ulozi predstavnika sveučilišta govori i to da je ministar prvo osnovao svoju radnu skupinu, u koju je odabrao nekoliko ljudi koji su pripremali nacrt zakona, a onda je nakon pet mjeseci pridružio druge članove tako

⁸³ Ova dva paragrafa preuzeta su iz uvodnika Ivana Milotića, „Sve teče, sve se mijenja“, objavljena u časopisu *Pravo i porezi*, br. 1/20.

da su ustanove predložile svoje predstavnike, čime je formirano Povjerenstvo koje je onda službeno radilo na nacrtu zakona.⁸⁴ Na kvalitetu javne rasprave utjecalo je također to što Ministarstvo nije ponudilo objektivnu, cjelovitu i pouzdanu analizu trenutna stanja kao pretpostavke kvalitetne reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja. Upravo suprotno, podatci s kojima je Ministarstvo izišlo u javnost su nepotpuni, netočni i u pojedinim dijelovima tendenciozni.

O (ne)kvaliteti i provođenju (ili bolje reći neprovođenju) rasprave najbolje svjedoči komentar prof. dr. sc. Polić Bobić i akademika Kostovića: „Ovim prijedlogom Zakona predviđaju se vrlo temeljite promjene sustava znanosti i visokoga obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Nije nam poznato da je igdje u Republici Hrvatskoj prethodno provedena rasprava, ni javna ni u tijelima i institucijama zaduženima za visoko obrazovanje i znanost, u kojoj bi akademska i znanstvena zajednica bile upoznate s predviđenim promjenama niti da su dale mišljenje o takvim promjenama. Također, koliko nam je poznato, nisu provedene ni simulacije koje bi pokazale što za sustav znanosti i visokog obrazovanja, ali i za širu društvenu zajednicu, znače neki od naročito radikalnih poteza (primjerice, ukidanje izbora u znanstvena i u znanstveno-nastavna zvanja) u smislu kvalitete, ukupnog opsega znanstvenoistraživačkog rada, ostvarivanja akreditiranih studijskih programa, odgajanja znanstvenog podmlatka i mogućnosti njegova ostanka u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, što je povezano i s demografskim problemom u Hrvatskoj, odnosno odlaskom mladih ljudi u inozemstvo. Nije nam poznata nijedna analiza na temelju koje se došlo do mišljenja da prijedlog Zakona o visokom obrazovanju i znanosti treba uvoditi upravo promjene koje uvodi. U prijedlog Zakona nije uvrštena čitava komponenta kvalitete, koja je i danas regulirana posebnim zakonom, nego je prijedlog posebnog Zakona o kvaliteti stavljen u e savjetovanje na kraju e savjetovanja o prijedlogu Zakona o visokom obrazovanju i znanosti. Time je onemogućena kvalitetna usporedna analiza dvaju zakona koji bi ustvari trebali biti jedan jedinstveni zakon.“⁸⁵

Nedostatak javne rasprave o cjelovitoj reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja te nizu novih paradigmatičkih i konceptualnih promjena, a posebno nedostatak rasprave sa zainteresiranom javnošću – akademskom i sveučilišnom zajednicom, te nevjerojatna brzina kojom se radikalno mijenja cijeli sustav opravdava se samo jednim razlogom – obvezom donošenja novog zakona do 30. rujna 2022. godine koju je Vlada preuzela u okviru provedbe *Nacionalnog plana oporavka i otpornosti* (2021. – 2026.).⁸⁶ Umjesto da se tražio dulji i razuman rok

⁸⁴ Izjava dr. sc. Tvrтка Smitala, koji je bio član Povjerenstva, na javnoj tribini održanoj 2. travnja 2022. godine. Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 1:36:00 – 1:37:10.

⁸⁵ Komentar redni broj 102, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

⁸⁶ Koliko znam, organizirane su samo tri javne rasprave. Centar Miko Tripalo organizirao je tribinu *Autonomija sveučilišta i znanstvenih istraživanja* 21. ožujka; drugu tribinu organizirala je Udruga Marie Curie alumnija (MCAA HR) 2. travnja, a 25. svibnja 2022. godine održala se treća tribina u prostorijama Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu. Nažalost, na ovim tribinama nije se mogla raspraviti cjelovita reforma sustava znanosti i visokog obrazovanja jer je *Nacrt prijedloga*

za sveobuhvatnu reformu sustava, sada se forsira proces donošenja ključnoga zakonskog dokumenta od strateškog značenja za kontinuiran i održiv gospodarski, društveni i kulturni napredak zemlje. Zanimljivo je također istaknuti da se u *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti*⁸⁷ ističe kako će Ministarstvo voditi reformu u uskoj suradnji i dijalogu sa sveučilištima i znanstvenim institutima. Ovaj uvjet nije ispunjen. I dok su u Italiji pripremali *Pravila o uređenju franšiza* sedam godina, mi ćemo donijeti jedan od ključnih zakona za hrvatsko društvo, gospodarstvo i državu u manje od godinu dana, bez prave javne i stručne rasprave i objektivne (činjenične) analize stanja.⁸⁸

Ključno je pitanje, međutim, koji se ciljevi žele ostvariti predloženim zakonom te predviđa li *Prijedlog zakona* rješenja i mehanizme za njihovo ostvarivanje. U obrazloženju *Prijedloga zakona* navodi se niz prioriteta i ciljeva reforme.⁸⁹ S obzirom na to da se zakon donosi kao jedan od uvjeta koji Republika Hrvatska mora ispuniti prema *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti*, treba utvrditi rješava li *Prijedlog zakona* probleme koje Europska komisija ističe u vezi sa sustavom znanosti i visokog obrazovanja te ostvaruje li ciljeve određene *Nacionalnim planom* (a koji se također navode i u obrazloženju *Prijedloga zakona*).

Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti upućen u javno savjetovanje 26. svibnja. S obzirom na to da je konačan *Prijedlog zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* prihvaćen na sjednici Vlade 30. lipnja 2022. godine, a izglasan je u prvom čitanju 8. srpnja, nije se održala nijedna javna rasprava o konačnom *Prijedlogu zakona* upućenom u saborsku proceduru i izglasanom u prvom čitanju.

⁸⁷ Potkomponenta C3.2. R1, Reforma i jačanje kapaciteta javnog znanstvenoistraživačkog sektora za istraživanje i razvoj, str. 877–881.

⁸⁸ Ured pučke pravobraniteljice upozorio je tijekom e-savjetovanja da obrazloženje Zakona samo preporučava sadržaj odredaba što nije u skladu s pravilima nomotehnike i Poslovnika Hrvatskog sabora koji u članku 175. propisuje da se u obrazloženju zakona daju objašnjenja pojedinih odredaba koje sadržava *Prijedlog zakona*: „Preporučavanjem sadržaja zakonskih odredaba, a bez dodatnog objašnjenja intencije zakonodavca i cilja predložene norme onemogućuje se informirani uvid u nova zakonska rješenja te otežava njihova buduća primjena. Stoga predlažemo doraditi obrazloženje tako da se njime doista i objasne ponuđena zakonska rješenja te svrha njihovog predlaganja.“ Komentar redni broj 9, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

⁸⁹ Tako se navodi da je prioritet *Nacionalne strategije* „razvoj sustava visokog obrazovanja i internacionalizacija u skladu sa suvremenim europskim trendovima; reforma sustava znanosti i akademskog znanstvenoistraživačkog sektora radi dostizanja svjetskih standarda izvrsnosti i stvaranja inovacija; jačanje znanstvene izvrsnosti i poticanje otvorene znanosti; osiguravanje uvjeta za stvaranje inovacija; transfer znanja i tehnologija u poduzetničke poduhvate u Hrvatskoj“ itd. Ističe se i da je „cilj donošenja novog zakona kojim će se regulirati sustav visokog obrazovanja i znanosti jest osuvremenjivanje sustava, jačanje njegovih institucijskih kapaciteta te usklađivanje obilježja s usvojenim načelima i zadostima Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), Europskog prostora obrazovanja (EEA) i Europskog istraživačkog prostora (ERA)“. Za posljedice koje će proisteći donošenjem Zakona predlagatelj ističe kako će se „uspostaviti moderan sustav mobilnosti kako bi se pospješio priljev inozemnih stručnjaka te istodobno omogućila razmjena i pristup europskoj izvrsnosti domaćim stručnjacima; modernizacijom Zakona olakšat će se suradnja sustava znanosti s gospodarstvom, što će dovesti do lakšeg prijenosa ljudskog kapitala i znanja iz sustava znanosti u sustav gospodarstva, uvesti mehanizmi koji će povećati priljev stranih studenata (internationalizacija i osuvremenjivanje studijskih programa) i smanjiti odljev domaćih“ itd.

sveučilišnim i znanstvenim institutima	Reformu će voditi MZO u uskoj suradnji i dijalogu sa sveučilištima i znanstvenim institutima	etnu za analizu
institucionalnog financiranja znanstvenog sustava ¹²⁶ .		
<p>Održivost reforme sastoji se u uvođenju sustava programskog financiranja koji će omogućiti učinkovitije korištenje sredstava i povećanu kvalitetu rezultata rada. U okviru reforme su planirana dva ciklusa financiranja programskih sporazuma koje će popratiti novi sustav praćenja kroz godišnji okvir uspješnosti (takozvane ključne etape) kako bi se već u prvom ciklusu financiranja, koji na određeni način predstavlja pilot fazu investicije, uvela mogućnost praćenja te po potrebi redefiniranje programskih sporazuma ako se zadani pokazatelji ne postižu u zadanom vremenskom roku. Sustav praćenja programskih sporazuma će omogućiti održivost novog modela financiranja uvedenog kroz NPOO financiranje, jer će se podaci iz redovnog praćenja uzeti u obzir pri definiranju svakog ciklusa novog financiranja. Nakon provedbe NPOO, programski sporazumi će se financirati sredstvima nacionalnog proračuna, obzirom da će novi model financiranja omogućiti velike uštede u dugoročnom razdoblju.</p> <p>Procjena troška znanstvene infrastrukture temelji se infrastrukturnim ulaganjima financiranim u okviru OPKK 2014.-2020. Pripremljeni projekti sveučilišta i instituta odabrat će se za provedbu sukladno prioritetima pojedinih institucija koje će poduzeti organizacijsku reformu sukladno potpisanim programskim sporazumima.</p>		
✓ Nositelj provedbe	Reformu će voditi MZO u uskoj suradnji i dijalogu sa sveučilištima i znanstvenim institutima	
Ciljna skupina	Sveučilišta (sastavnice Sveučilišta) i znanstveni instituti	
Procijenjeni trošak	920.000.000 kn (investicija)	
Razdoblje provedbe	1/2021.- 7/2026.	

Izvor: *Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)*, Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2021., str. 881.

I.

Nacionalni plan određuje da je ključni uvjet reforme institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu, u sklopu koje institucije samostalno upravljaju svojim proračunom, strategijom ljudskih resursa i karijerama znanstvenika. *Nacionalni plan* određuje i da će se programskim sporazumima uvesti financiranje utemeljeno na rezultatima te time omogućiti veću autonomiju upravljanja proračunom i donošenja strategija ljudskih resursa, za što su zadužene samouprave sveučilišta i instituta. Također se ističe da će se izmjenama zakonodavnog okvira pokrenuti proces funkcionalne pravne i financijske integracije sveučilišta u skladu s odlukama akademske samouprave (str. 878).

Navedeni uvjeti proizlaze iz proklamirane politike Europske unije o nužnosti jačanja, a ne slabljenja sveučilišne autonomije i akademskih sloboda. Na temelju prethodne analize, **nameće se zaključak da Prijedlog zakona ne ispunjava ovaj ključni uvjet**. Zapravo, *Prijedlog zakona* upravo je suprotan tomu jer odredbama o programskom financiranju i sveučilišnom vijeću, slabljenjem položaja

neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, koncentracijom moći u rukama ministra kao predstavnika izvršne vlasti, ograničava i sužava sveučilišnu autonomiju te uspostavlja političku kontrolu nad cijelim sustavom. Prijedlogom ovog zakona otvara se realna mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja ozbiljno ugroze akademske slobode u Republici Hrvatskoj.

Komponenta I.: Sadašnje nedovoljno institucionalno financiranje znanstvene djelatnosti ne može jamčiti izvrsne rezultate budući da je veliki dio proračuna znanstvenog sustava rezerviran za plaće zaposlenika i na taj dio proračuna znanstvene organizacije ne mogu znatno utjecati. U sadašnjem

Ključni uvjet za reforme je institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu...

te time omogućiti veću autonomiju upravljanja proračunom i donošenja strategije ljudskih resursa od strane samouprave sveučilišta i instituta.

Ključni uvjet za reforme je institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu, u sklopu koje institucije samostalno upravljaju svojim proračunom, strategijom ljudskih resursa i karijerama znanstvenika. Međutim, ta autonomija se u sadašnjem sustavu nedovoljno primjenjuje jer je institucionalno financiranje uvelike određeno postojećim kapacitetima i nije prilagodljivo za potrebe razvoja. Sa ciljem da se ova situacija riješi, novim Zakonom će se kroz programske sporazume uvesti financiranje temeljeno na rezultatima te time omogućiti veću autonomiju upravljanja proračunom i donošenja strategije ljudskih resursa od strane samouprave sveučilišta i instituta.

Izmjenama zakonodavnog okvira ukupni proračun znanstveno-istraživačkih organizacija će se određivati kroz pregovarački proces, a na temelju nacionalnih strateških smjernica (Strategije pametne specijalizacije, Plana za razvoj istraživačke infrastrukture, Plana odgoja i obrazovanja itd.). Načelno, institucijama koje se bave značajnim i utjecajnim istraživanjima, kroz novi model, postupno će se dodijeliti više javnih sredstava na temelju transparentnih i zajednički utvrđenih kriterija utemeljenih na rezultatima povezanim s razvojnim ciljevima i planiranim investicijama pojedine institucije definiranim u sklopu programskog sporazuma. Raspodjela dodatnih sredstava za istraživanja temeljit će se na ostvarenju ciljeva koji će uključivati: okupljanje znanstveno-nastavnog osoblja uz suradnju unutar sveučilišta i među institutima; veći broj studenata po studijskom programu i smanjivanje broja studijskih programa; veći utjecaj istraživanja u

Izmjenama zakonodavnog okvira će se pokrenuti proces interne funkcionalne pravne i financijske integracije sveučilišta...

Komponenta II.: Izmjenama zakonodavnog okvira će se pokrenuti proces interne funkcionalne pravne i financijske integracije sveučilišta sukladno odlukama akademske samouprave, te konsolidiranje sastavnica Sveučilišta/znanstvenih instituta sukladno strateškim planovima

Izvor: *Nacionalni plan oporavka i otpornosti* (2021. – 2026.), Vlada Republike Hrvatske, srpanj 2021., str. 878.

II.

Nacionalni plan ističe kako su javne znanstveno-istraživačke institucije (sveučilišta i instituti) raštrkane i rascjepkane što otežava ujedinjavanje snaga istraživača te naposljetku utječe na kvalitetu isporučenog istraživačkog rada. Plan

zato ističe dvije komponente reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja (str. 877–879):

1. uvođenje novog modela financiranja programskim sporazumima
2. jačanje institucionalnih, infrastrukturnih i organizacijskih kapaciteta znanstveno-istraživačkog sektora integracijom sveučilišta / znanstvenih instituta, kako bi se povećala kvaliteta i izvrsnost znanstvenih istraživanja i stvorila jača veza između rezultata istraživanja i potreba gospodarstva.

Prijedlog zakona uistinu predviđa uvođenje novog modela financiranja programskim sporazumima. Međutim, programski su ugovori koncipirani ponajprije kao sredstvo kontrole i podređivanja visokih učilišta (sveučilišta) ministru. Suprotno obrazloženju *Prijedloga zakona* da se njime uspostavlja okvir za jačanje institucijskih kapaciteta uz poštovanje sveučilišne autonomije, akademskih sloboda i slobode znanstveno-istraživačkog rada, programskim se ugovorima zapravo ukida financijska autonomija sveučilišta i osigurava politička kontrola nad njihovim djelovanjem.

Također, programski ugovori, umjesto stvaranja pravnog i financijskog okvira za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta, pridonijet će formalnoj i stvarnoj dezintegraciji sveučilišta, prije svega zbog odredaba o načinu njihova sklapanja, ali i zbog drugih odredaba *Prijedloga zakona*.

III.

S obzirom na nedostatak poticaja za istraživačke karijere te znatna zanemari- vanja važnosti internacionalizacije hrvatske znanosti i inovacija, u Nacionalnom se planu ističe da će novi zakon smanjiti administrativne prepreke za prekogra- ničnu i intersektorsku mobilnost (između poslovnog i akademskog sektora), omo- gućiti razvoj karijere u istraživanju i razvoju bez nepotrebnih administrativnih kriterija koji sprječavaju interdisciplinarnost i gradnju jakih istraživačkih grupa na znanstvenim institucijama, da će se zapošljavanje, napredak u karijeri i sustav plaća temeljiti na principima transparentnosti i znanstvene uspješnosti te da će se poticati kvalitetnije upravljanje karijerama istraživača u nastavnim i inovacijskim aktivnostima na temelju kriterija jačanja znanstvenih timova.

Iz *Prijedloga zakona*, međutim, nije vidljivo kako se namjeravaju postići navedeni ciljevi. Za početak, ne uvodi se poticajan i transparentan sustav za pro- jektne aktivnosti i financiranje zaposlenika. U *Prijedlogu zakona*, osim što se briše odredba postojećeg zakona kako se minimalne plaće sudionika u znanosti i visokom obrazovanju utvrđuju kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom, ne osigurava se veća fleksibilnost pri zapošljavanju i isplati dodatka na plaću iz vla- stitih i namjenskih sredstava, posebno kada je riječ o sredstvima iz međunarodno financiranih projekata. Time se ne usvaja pristup motiviranja najboljih, najambi-

cioznijih i najuspješnijih zaposlenika, u skladu s praksom u znanstveno naprednim zemljama. Isto tako radi poticanja na projekte okvirnog programa Europske unije i njihova kvalitetnijeg izvršenja (a to se upravo ističe kao jedan od razloga za donošenje ovog Zakona) ne uvodi se mogućnost isplate većih plaća. Ne predviđa se ni mogućnost da za trajanja projekta zaposlenik sklopi ugovor o radu na nepuno radno vrijeme, a ostatak radnog vremena bio bi plaćen iz sredstava projekta (za veću plaću u odnosu prema onoj koju bi ostvarivao obavljajući poslove svojeg radnog mjesta, naravno ako pravila projekta dopuštaju takve isplate).

Dok *Prijedlog zakona* govori o olakšavanju suradnje znanosti s gospodarstvom, zapravo ukida mogućnost suradnje ukidanjem sveučilišnog savjeta kao tijela u kojem je ta vrsta suradnje formalizirana (dva člana savjeta imenovana su iz Hrvatske gospodarske komore). Istodobno *Prijedlog zakona* ne razrađuje zakonske mogućnosti koje bi osigurale bolju suradnju gospodarstva i znanosti (u članku 11. stavku 2. spominje se doduše gospodarski savjet kao tijelo sveučilišta, ali njegova je uloga nejasna). Više je načina poticanja suradnje znanosti i gospodarstva te motiviranja znanstvenika za suradnju s gospodarstvom. Na primjer, međunarodni patenti ili projekti mogu zamijeniti znanstvene radove kao uvjet za napredovanje; znanstvene organizacije transparentno mogu omogućiti svojim zaposlenicima uspostavu vlastita trgovačkog društva radi komercijalizacije intelektualnog vlasništva ustanove; u svrhu poduzetničkog rada zaposleniku se jedanput može odobriti pravo na slobodnu poduzetničku godinu (poduzetnički dopust), u kojoj će primati polovicu plaće koju inače dobiva (ako je inicijativa uspješna, znanstvenik može nastaviti razvijati svoju tvrtku, a ako nije uspješna, može se vratiti u matičnu instituciju) itd.

I dok se u *Prijedlogu zakona* proklamira reforma sustava znanosti i akademskog znanstvenoistraživačkog sektora radi dostizanja svjetskih standarda izvrsnosti i stvaranja inovacija te radi jačanja znanstvene izvrsnosti, istodobno se **ukidaju znanstveni centri izvrsnosti** koji su u sadašnjem zakonu definirani kao *znanstvena organizacija ili skupina znanstvenika koja po originalnosti, značenju i aktualnosti rezultata svoga znanstvenog rada ide u red najkvalitetnijih organizacija ili skupina u svijetu unutar svoje znanstvene discipline* (članak 29.).⁹⁰

⁹⁰ Potrebno je ovdje istaknuti komentar voditelja deset hrvatskih znanstvenih centara izvrsnosti u STEM području (akademik Milko Jakšić, dr. sc. Mario Stipčević, dr. sc. Mile Ivanda, dr. sc. Marko Kralj, akademik Slobodan Vukičević, prof. dr. sc. Davor Ježek, prof. dr. sc. Stipan Jonjić, prof. dr. sc. Vlasta Bonačić-Koutecky, prof. dr. sc. Zlatko Šatović, dr. sc. Rozelindra Čož-Rakovac, prof. dr. sc. Hrvoje Buljan, prof. dr. sc. Pavle Pandžić, prof. dr. sc. Gordan Lauc, prof. dr. sc. Ines Drenjačević, prof. dr. sc. Miloš Judaš, prof. dr. sc. Sven Lončarić, prof. dr. sc. Ivan Petrović):

„Odlukom ministra znanosti i obrazovanja, a na prijedlog Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (Nacionalno vijeće), 2014. odnosno 2015. godine u Republici Hrvatskoj utemeljeni su znanstveni centri izvrsnosti (ZCI), i to na period od deset godina. U međuvremenu su Centri ostvarili vrlo respektabilne i međunarodno vrijedne istraživačke rezultate, zaposlili i educirali i još uvijek educiraju preko 200 mladih znanstvenika, ostvarili vrlo dobre veze s gospodarstvom i pokrenuli čitav niz vrijednih istraživačkih inicijativa.

U skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (ZZDVO) i na temelju kriterija za srednjoročnu evaluaciju rada ZCI, Nacionalno vijeće je provelo postupak srednjoročnog vrednova-

Prijedlog zakona ne omogućuje fleksibilan rad znanstvenika koji su istodobno zaposleni na hrvatskoj i na inozemnoj znanstvenoj instituciji; ne regulira se pravo asistentima da upišu doktorske studije izvan Hrvatske radi kvalitete i relevantnosti istraživanja itd.

Uz to, *Prijedlog zakona* ne potiče u skladu s preporukama Europske komisije i Europskoga istraživačkog vijeća otvorenu znanost i otvoreno obrazovanje. U članku 2. stavku 4. samo spominje da se znanstvena i umjetnička djelatnost temelje na otvorenoj znanosti, ali nigdje u zakonskom tekstu ne razrađuje navedenu načelnu odredbu.

Iz navedenog je vidljivo da *Prijedlog zakona* ne rješava niz konkretnih pitanja koja su u izravnoj vezi s ciljevima donošenja ovog Zakona. *Prijedlog zakona* ne uspostavlja kvalitetnu suradnju između znanosti, visokog obrazovanja i gospodarstva, ne uvodi poticajan i transparentan sustav za projektne aktivnosti i financiranje zaposlenika, ne potiče mobilnost naših i stranih nastavnika i znanstvenika, kao ni otvoren pristup informacijama i istraživačkoj infrastrukturi, itd. (ovdje se ne mogu iznijeti sva pitanja koja *Prijedlog zakona* propušta regulirati).

Dok ne rješava i adresira brojne probleme koji se navode kao razlog donošenja ovog zakona, neka su rješenja dijametralno suprotna ciljevima istaknutima u obrazloženju zakona.

1. Protuustavno ograničava i sužava sveučilišnu autonomiju koja je civilizacijski doseg demokratskih društava.
2. Odredbama o financiranju ukida financijsku autonomiju sveučilišta i dezintegrira sveučilište.
3. Marginalizira Hrvatski sabor oduzimanjem izvršavanja njegovih osnivačkih prava nad javnim visokim učilištima i neovisnim, stručnim i strateškim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja koja su odgovorna Saboru.
4. Slabi položaj neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentrira golemu moć u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti.

nja u ožujku 2018. godine. Potom je na temelju Odluke Nacionalnog vijeća o prijedlogu produžetka rada ZCI, MZO u listopadu 2019. godine donijelo Odluke o produžetku rada ZCI u narednom razdoblju od pet godina. Prema tome, prema svim objektivnim pokazateljima Centri su opravdali osnovnu svrhu svog osnivanja te financijska sredstva koja su u njih uložena. Međutim, u postojećem Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (ZVOZD), koji je ovdje na e-savjetovanju više nema niti spomena o znanstvenim centrima izvrsnosti, iako su postojeći ZCI još uvijek aktivni i njihov mandat će trajati i u vrijeme donošenja novog zakona, te usprkos tome što su ZCI jasno definirani u aktualnom Zakonu (čl. 29.)!? Vjerujemo da se pri tome ne radi o nekoj strateškoj odluci prema kojoj RH više neće osnivati i podupirati centre izvrsnosti, već o omašci koju je jednostavno moguće ispraviti u procesu javne rasprave i oblikovanja konačnog prijedloga (ZVOZD). Stoga predlažemo da se i postojeći Nacrt ZVOZD ugrade odgovarajuće odredbe vezane uz znanstvene centre izvrsnosti. Štoviše, vjerujemo da su u tom smjeru je odredbe iz postojećeg Zakona više nego korisne i sasvim korektno ocrtavaju smisao i postupak osnivanja i djelovanja ZCI.“

Komentar redni broj 387, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

Nakon donošenja ovog zakona politička će vlast voditi sve procese u sustavu znanosti i obrazovanja.

5. Ukidanjem nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja ugrožavaju se akademske slobode. Postoji realna mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta te ukidanjem autonomije nastavnog osoblja, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja zbog koncentracije goleme moći u rukama ministra, ozbiljno ugroze akademske slobode u Republici Hrvatskoj.

Umjesto da je predlagatelj zakona iskoristio ovu priliku za unapređenje i modernizaciju sustava, ne samo što *Prijedlog zakona* ne pruža rješenja za niz problema i slabosti sustava znanosti i visokog obrazovanja nego je njegova bit da cijeli sustav stavlja pod izravnu političku kontrolu ministra. Etatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja, odnosno jačanje utjecaja i moći ministra u odnosu prema do sada neovisnim stručnim tijelima, te sveučilištima i znanstvenim institutima, u koliziji su s nizom međunarodnih i europskih dokumenata koji ističu nužnost jačanja institucionalne autonomije sveučilišta te zaštite akademskih sloboda, a s tim u vezi **suprotna je i ciljevima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti zbog kojeg se donosi, čime osporava izvršenje pokazatelja rezultata definiranih Planom oporavka i otpornosti i isplatu nepovratnih sredstava osiguranih u okviru plana.**⁹¹

Drugim riječima, *Prijedlogom zakona* neće se uskladiti naš sustav znanosti i visokog obrazovanja s usvojenim načelima i zadatostima Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), Europskog prostora obrazovanja (EEA) i Europskoga istraživačkog prostora (ERA). Ironično, iskorištavajući i pozivajući se na Mehanizam za oporavak i otpornost, kojim Europska komisija želi potaknuti reforme i ulaganja u skladu s prioritetima Europske unije, Ministarstvo se koristi navedenim mehanizmom kako bi uspostavilo sustav političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, suprotno proklamiranim vrijednostima, načelima i ciljevima politika Europske unije i samom *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti*.

⁹¹ *Uredba o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost* u članku 24. (pravila o plaćanjima, suspenziji i otkazivanju sporazuma o financijskim doprinosima i zajmovima) određuje da Komisija ocjenjuje jesu li relevantne ključne etape i ciljne vrijednosti ostvarene u zadovoljavajućoj mjeri. Zadovoljavajuće ostvarenje ključnih etapa i ciljnih vrijednosti podrazumijeva da dotična država članica nije preokrenula mjere povezane s prethodnim zadovoljavajuće ostvarenim ključnim etapama i ciljnim vrijednostima. Ako Komisija utvrdi da ključne etape i ciljne vrijednosti nisu u zadovoljavajućoj mjeri ostvarene, suspendira se isplata cijelog ili dijela financijskog doprinosa. Dotična država članica može iznijeti svoja očitovanja u roku od mjesec dana od dostave obavijesti o Komisijinoj ocjeni. Suspenzija se ukida samo ako dotična država članica poduzme potrebne mjere kojima se osigurava ostvarenje ključnih etapa i ciljnih vrijednosti utvrđenih u provedbenoj odluci Vijeća. Ako dotična država članica u roku od šest mjeseci od suspenzije ne poduzme potrebne mjere, Komisija razmjerno smanjuje iznos financijskog doprinosa nakon što je dotičnoj državi članici omogućila da iznese svoja očitovanja u roku od dva mjeseca od dostave obavijesti o zaključcima. *Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost, OJ L 57, 18. veljače 2021.*

Potrebno je za kraj istaknuti ocjenu Područnog znanstvenog vijeća za tehničke znanosti o *Nacrtu zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*:⁹²

„Generalni je stav da Nacrt Zakona (u daljem tekstu Zakon) ne donosi bitne novine u sustav znanosti, nužne kako bi visoko-obrazovna i znanstvena djelatnost u Republici Hrvatskoj uspješno pratila svjetske trendove te se svojim djelovanjem približila respektabilnim svjetskim institucijama. Novi Zakon predstavlja samo promjenu dosadašnjeg zakona, bez suštinskih iskoraka, te je u svojoj biti retrogradan i bez dovoljno ambicije. S druge strane, u brojnim elementima Zakon smanjuje autonomiju sveučilišta i sastavnica (vidljivo iz analize nekih članaka Zakona kako slijedi). Na žalost, Zakon ne potiče izvrsnost i nije terminološki usklađen. Time Zakon ne daje nužni pravni okvir koji bi bio u funkciji pokretača znanstvenih promjena važnih za podizanje tehnološke razine zemlje, kao i poticanje napretka društva u cjelini. U Zakonu se provlači znatan broj promjena koje su naznačene samo marginalno, uz pretpostavku da će konačno normativno oblikovanje biti regulirano odgovarajućim naknadno usvojenim pravilnicima i zakonima. Time je, zapravo, u ovom trenutku nemoguće sagledati cijeli sustav te se otvaraju brojne pravne nedoumice koju mogu rezultirati da se takvim naknadnim dokumentima izmijeni duh Zakona uz opasnost unošenja pravnih nedorečenosti i nesigurnosti.“⁹³

Prijedlozi

S obzirom na sve navedeno predlaže se:

- radi poticanja široke i jednake dostupnosti obrazovanja i unapređenja kvalitete obrazovnog procesa zakonski urediti i razraditi načela otvorene znanosti i otvorenog obrazovanja (kao na primjer članak 5. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje zakonsko normiranje cjeloživotnog učenja, izvođenja programa koji se ne smatraju studijem (a temelje se na načelima cjeloživotnog učenja) i razlikovnim obvezama u studijskim programima (kao na primjer članak 62. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 159. – 160. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).
- zakonsko određivanje uloge znanstvenih instituta u nastavi na visokim učilištima (kao na primjer članak 89. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 87. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).

⁹² Područno znanstveno vijeće za tehničke znanosti u sastavu prof. dr. sc. Biljana Kovačević Zelić, prof. dr. sc. Srećko Krile, prof. dr. sc. Goran Martinović, prof. dr. sc. Doris Novak, prof. dr. sc. Ivan Petrović, prof. dr. sc. Dragan Poljak prof. dr. sc. Pero Raos, prof. dr. sc. Tatjana Rukavina, prof. dr. sc. Ivica Smojver, prof. dr. sc. Karin Šerman i prof. dr. sc. Anica Trp finaliziralo je svoje mišljenje o ovom dokumentu.

⁹³ Komentar redni broj 75, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

- zadržavanje znanstvenog centra izvrsnosti, znanstveno-tehnološkog parka i znanstveno-tehnološke organizacije u zakonu (kao na primjer članak 90. – 92. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 89. – 91. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).
- uvođenje posebnog tijela, Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu sa svrhom uspostave sustava, dugoročna planiranja te koordinacije politike ulaganja u otvorenu istraživačku infrastrukturu (kao na primjer članak 102. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje normiranje rada u znanosti i visokom obrazovanju koje podrazumijeva kvantificiranje (ponderiranje) pojedinih elemenata radnog procesa (kao na primjer članak 106. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje normiranje izvođenja nastave od strane osoba koje nisu zaposlene na visokom učilištu (kao na primjer članak 118. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje normiranje projektnog rada na određeno vrijeme u znanstvenim organizacijama.
- bolje normiranja rada i dopusta izvan visokog učilišta, znanstvenog instituta i drugih znanstvenih organizacija, posebno uvjeta za odobravanje plaćenog odnosno neplaćenog dopusta poput dopusta za doktorsko i poslijedoktorsko usavršavanje i za sudjelovanje na međunarodnim kolaborativnim projektima u inozemstvu, poduzetničkog dopusta (kao na primjer članak 135. – 140. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje normiranje mjera za mobilnost, poput ugovora o radu na nepuno radno vrijeme za znanstvenika na hrvatskoj i inozemnoj znanstvenoj organizaciji, financiranja školarina na visokim učilištima izvan Republike Hrvatske, izuzeća od potrebe raspisivanja javnog natječaja za znanstvenike povratnike (kao na primjer članak 142. – 144. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine).
- bolje normiranje dodataka na plaću, ugovora o djelu i autorskih ugovora, na primjer u vezi s dodatkom voditeljima projekta na plaću u maksimalnom iznosu od 100 % te ključnim suradnicima projekta u maksimalnom iznosu do 50 % u odnosu na plaću koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svojeg radnog mjesta, a radi obavljanja aktivnosti vezanih za provedbu projekta (kao na primjer članak 149. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 217. – 220. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).
- bolje normiranje ugovora o radu na nepuno radno vrijeme za projektne aktivnosti tako da bi zaposlenici znanstvene organizacije, ako su ključni suradnici međunarodnog kompetitivnog projekta, mogli za njegova trajanja sporazumno izmijeniti odredbe postojećeg ugovora o radu tako da je dio radnog vremena plaćen iz istog izvora iz kojeg je bio plaćen prije dobivanja projekta, a

za ostatak bi radnog vremena isplata plaće bila iz sredstava projekta ako je takva promjena radnog odnosa u skladu s pravilima projekta i općim aktima (kao na primjer članak 150. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 219. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).

- bolje normiranje odgovornosti zaposlenika te etike i etičkih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (kao na primjer članak 166. – 171. *Nacrta zakona* Ministarstva iz 2020. godine, odnosno članak 227. – 229. *Nacrta zakona* Nacionalnog vijeća iz 2021. godine).
- zakonsko reguliranje financiranja znanstvenog izdavaštva, znanstvenih konferencija, te znanstvenih i znanstveno-stručnih udruga (kao na primjer sadašnji zakon u članku 108. stavak 3., odnosno *Nacrt* Nacionalnog vijeća u članku 213)
- konačno, a vezano za uvodno objašnjenje, *Prijedlogom zakona* da „sustavno se rješava pitanje nadzora nad svim tijelima sveučilišta jer se dugogodišnjom primjenom ZZDVO-a pokazao kao manjkav sustav koji nije u potpunosti uspostavio jasne i transparentne mehanizme kontrole nad zakonitošću rada tijela sveučilišta, osobito u odnosu na zakonom utemeljeno trošenje proračunskih sredstava i odgovorno upravljanje drugim resursima“⁹⁴ potrebno je istaknuti da cjelovit sustav znanosti i visokog obrazovanja, a posebice sustavi vrednovanja i financiranja, trebaju biti u potpunosti transparentni. Navedeno također treba zakonski regulirati, što nije na zadovoljavajući način uređeno ovim *Prijedlogom zakona*.

12. Sažetak

Reforma sustava visokog obrazovanja i znanosti, koja je pokrenuta paketom novih zakonskih prijedloga Ministarstva znanosti i obrazovanja, u bitnome donosi sljedeće promjene:

- I. Protuustavno ograničava i sužava sveučilišnu autonomiju koja je civilizacijski doseg demokratskih društava.
- II. Odredbama o financiranju ukida financijsku autonomiju sveučilišta i dezintegriira četiri najveća sveučilišta u zemlji.
- III. Marginalizira Hrvatski sabor oduzimanjem izvršavanja njegovih osnivačkih prava nad javnim visokim učilištima i neovisnim, stručnim i strateškim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja koja su odgovorna Saboru.

⁹⁴ Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, Vlada Republike Hrvatske, 30. lipnja 2022. godine, str. 18. Poveznica: <https://vlada.gov.hr/sjednice/128-sjednica-vlade-republike-hrvatske-35684/35684>.

- IV. Slabi položaj neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentrira golemu moć u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti. Nakon donošenja ovog zakona politička će vlast voditi sve procese u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.
- V. Ukidanjem nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja ugrožavaju se akademske slobode. Realna je mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, zbog koncentracije goleme moći u rukama ministra, ozbiljno ugroze akademske slobode u Republici Hrvatskoj.
- VI. Diskriminira javna sveučilišta u Rektorskom zboru.
- VII. Reforma ne pruža rješenja za niz problema i slabosti sustava znanosti i visokog obrazovanja koji se navode kao razlog za njegovo donošenje i koja se navode u *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)*. U stvarnosti, bit je *Nacrta zakona* da cijeli sustav znanosti i visokog obrazovanja stavi pod izravnu (političku) ministrovu kontrolu.
- VIII. *Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)* određuje da je ključni uvjet reforme institucionalna i akademska autonomija u organizacijskom i financijskom smislu, u sklopu koje institucije samostalno upravljaju svojim proračunom, strategijom ljudskih potencijala i karijerama znanstvenika. Ovaj uvjet jasno proizlazi iz proklamirane politike Europske unije o nužnosti jačanja, a ne slabljenja sveučilišne autonomije i akademskih sloboda. Reforma ne ispunjava ovaj ključni uvjet, čime osporava izvršenje pokazatelja rezultata definiranih Planom oporavka i otpornosti i isplatu nepovratnih sredstava osiguranih u okviru plana.
- IX. Reforma ne ispunjava *Nacionalni plan oporavka* ni u pogledu odredbe da će Ministarstvo znanosti i obrazovanja voditi reformu u uskoj suradnji i dijalogu sa sveučilištima i znanstvenim institutima.

DRUGI DIO

Dokumenti u podlozi rasprave o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja

1. Otvoreno pismo Vladi RH o stanju u hrvatskoj znanosti i visokom obrazovanju i o planu razvoja do 2026. godine, skupina hrvatskih znanstvenika koja djeluje u domovini i inozemstvu, 27. listopada 2021. godine¹

Nakon najveće krize koja je pogodila Europu od Drugog svjetskog rata, za potrebe oporavka Republike Hrvatske, razmjerno gledano, predviđeno je najviše novca iz fonda Next Generation EU u odnosu na druge zemlje Europske unije. Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. -2026. Vlade Republike Hrvatske najavljuje dosad najveće ulaganje od 2,4 milijarde kuna u znanost i visoko obrazovanje. Nedostatak financiranja znanosti i visokog obrazovanja redovito se isticao kao temeljni problem zbog kojeg su se reforme u znanstvenom sektoru odgađale ili nedovršavale. Stoga sada imamo osobitu priliku da u predstojećem razdoblju donesemo novo zakonodavstvo, reformiramo ustanove i odgovorno raspodijelimo znatna financijska sredstva s ciljem podizanja kvalitete hrvatske znanosti i visokog obrazovanja. Bez sustavnih reformi, utemeljenih posebno na ciljevima i mjerama postavljenim u Nacionalnoj razvojnoj strategiji usvojenoj u Hrvatskom saboru, Hrvatska se neće moći odvojiti s dna ljestvice europskih zemalja.

Ovim Otvorenim pismom želimo poručiti Vladi Republike Hrvatske, ali i svim dionicima koji sudjeluju u donošenju novog zakonodavstva, reformiranju ustanova i raspodjeli planiranih sredstava, da sada imamo povijesnu priliku da provedemo toliko potrebne temeljite promjene. Kao skupina znanstvenika koja djeluje u domovini i inozemstvu, osjećamo se pozvanima uključiti se u ovaj proces i pridonijeti podizanju kvalitete hrvatske znanosti i visokoga obrazovanja te radnih uvjeta znanstvenika i nastavnika. U tu svrhu predlažemo skup ključnih načela na kojima smatramo da treba počivati sustav znanosti i visokog obrazovanja u RH, kao i skup konkretnih mjera koje treba poduzeti kako bi se omogučilo ustrojavanje sustava u skladu s navedenim načelima.

I. Sustav znanosti i visokog obrazovanja treba biti uspostavljen na sljedećim načelima:

1. Sloboda i odgovornost znanstvenog istraživanja i poučavanja
2. Originalnost i inovativnost znanstvenog istraživanja i poučavanja
3. Otvorenost i međunarodna prepoznatljivost znanstvenog istraživanja
4. Sustav biranja i napredovanja kadrova te raspodjele resursa u sustavu prema postignućima
5. Odgovornost i transparentnost financiranja
6. Etičnost znanstvenog istraživanja i poučavanja

II. Kako bismo iskoristili povijesnu priliku i ustrojili sustav znanosti i visokog obrazovanja na navedenim načelima, predlažemo sljedeće mjere:

1. Utemeljiti novu zakonsku regulativu na analizi postojećeg stanja i u usporedbi s praksom znanstveno uspješnih europskih zemalja. U postupak osmišljavanja novih zakona i pravilnika uključiti ključne dionike, osobito istaknute znanstvenike i

¹ Poveznica: https://zenodo.org/record/5005986#.Yta4GHZByM_.

nastavnike s velikim međunarodnim iskustvom te predstavnike Europskog istraživačkog prostora. Javnu raspravu o novim zakonima organizirati pravovremeno i u više koraka.

2. Osigurati da sva dokumentacija o provedbi reformi i ulaganja, izvještavanju o nepravilnostima i povratima, kao i praćenju napretka i izvještavanju o ispunjavanju ciljnih vrijednosti i pokazatelja bude javno dostupna.
3. Uspostaviti cjeloviti, pravični i odgovorni sustav programskog financiranja znanstvenih instituta i sveučilišta transparentnim i mjerljivim pokazateljima uspješnosti te periodično evaluirati ciljeve.
4. Uspostaviti sveobuhvatni, neovisni i učinkoviti sustav osiguranja kvalitete znanstvenih instituta i sveučilišta te periodično evaluirati ciljeve. Članove nacionalnih (NVZVOTR, HRZZ, AZVO i sl.) i drugih tijela i odbora birati prema načelima postignuća i uključivosti.
5. Osigurati neovisan rad Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ) i omogućiti da bude adekvatno financijski, kadrovski i organizacijski opremljena.
6. Ustrojiti nacionalno tijelo za etiku u znanosti i visokom obrazovanju kojemu bi sva ostala etička tijela bila supsidijarna. Osigurati da u tom tijelu bude barem jedan predstavnik iz redova istaknutih hrvatskih znanstvenika u inozemstvu. Navedeno tijelo bilo bi zaduženo za izradu dokumenta sa smjernicama s najboljom europskom praksom vezano za akademsku čestitost i etiku, te za savjetovanje, promociju i edukaciju istih vrijednosti u hrvatskoj akademskoj zajednici. Do ustrojavanja toga tijela omogućiti nesmetani rad Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.

Autori (abecedno):

1. Dr. sc. Pavel Gregorić, Institut za filozofiju
2. Prof. dr. sc. Mirko Planinić, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
3. Prof. dr. sc. Vlatko Silobričić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
4. Dr. sc. Tomislav Stojanov, University of Nottingham, UK

Potpisnici (abecedno):

5. Dr. sc. Tome Antičić, Institut Ruđer Bošković
6. Izv. prof. dr. sc. Marija Brajdić Vuković, Institut za društvena istraživanja
7. Prof. dr. sc. Neven Budak, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
8. Prof. dr. sc. Hrvoje Buljan, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
9. Prof. dr. sc. Blaženka Divjak, Fakultet organizacije i informatike, Sveučilište u Zagrebu
10. Dr. sc. Mladen Domazet, Institut za političku ekologiju
11. Prof. dr. sc. Josip Glaudić, Université du Luxembourg, Luksemburg
12. Prof. dr. sc. Ita Gruić Sovulj, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
13. Prof. dr. sc. Željko Ivezić, University of Washington, SAD
14. Prof. dr. sc. Dejan Jović, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu
15. Izv. prof. dr. sc. Hrvoje Klasić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

16. Prof. dr. sc. Hrvoje Kraljević, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
17. Dr. sc. Dragomira Majhen, Institut Ruđer Bošković
18. Prof. dr. sc. Siniša Malešević, University College, Dublin, Irska
19. Prof. dr. sc. Guy Paić, Universidad Nacional Autónoma de México, Meksiko
20. Izv. prof. dr. sc. Nenad Pavin, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
21. Prof. dr. sc. Darko Polšek, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
22. Doc. dr. sc. Petra Posedel Šimović, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
23. Prof. dr. sc. Aleksandra Rađenović, École Polytechnique Fédérale de Lausanne, Švicarska
24. Dr. sc. Nenad Raos, znanstveni savjetnik u miru
25. Prof. dr. sc. Hrvoje Šikić, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
26. Prof. dr. sc. Zvonimir Šikić, umirovljeni profesor Sveučilišta u Zagrebu
27. Prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
28. Prof. dr. sc. Iva Tolić, Institut Ruđer Bošković
29. Prof. dr. sc. Maja Vehovec, umirovljena znanstvena savjetnica, Sveučilište u Rijeci
30. Prof. dr. sc. Igor Žutić, University of Buffalo, SAD

2. Otvoreno pismo 69 znanstvenika premijeru Andreju Plenkoviću i ministru znanosti i obrazovanja Radovanu Fuchsu, ožujak 2022. godine²

Predsjedniku Vlade Andreju Plenkoviću
Ministru znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Radovanu Fuchsu
Hrvatskom saboru

OTVORENO PISMO

Poštovani Predsjedniče Vlade, poštovani Ministre, poštovane gospođe i gospodo zastupnici, obraćamo vam se povodom rasprave u Hrvatskom saboru o Zakonu o Hrvatskoj zakladi za znanost (Zaklada), održane 27. siječnja 2022. (snimka dostupna na: <https://www.youtube.com/watch?v=Rxa1-oo61Lo&t=866s>). Tijekom rasprave izneseno je više netočnosti o dosadašnjem radu Zaklade, što nas je potaknulo na obraćanje. U Saboru je izrečeno kako je rad Zaklade bio opterećen: a) sukobom interesa, b) pristranim vrednovanjem, c) nemogućnošću prigovora, d) izostankom završnih izvještaja te e) slabom prilagodljivošću (navodno vidljivom u reakciji na pandemiju Covid-19).

U radu Zaklade sudjelovali smo kao neovisni stručnjaci u panelima za vrednovanje po pojedinim područjima znanosti, pri čemu su osnovne zadaće panela bile procjenjivanje projektnih prijedloga te osiguravanje provedbe njihovog vrednovanja. Naš rad u panelima bio je volonterski. Svaki je panelist objavio značajan broj znanstvenih radova (različito u različitim područjima) citiranih u najrelevantnijim znanstvenim bazama, pa su tako paneli formirani od uglednih hrvatskih znanstvenika i na temelju njihovih znanstvenih postignuća.

Mnogi od nas dobitnici su državne nagrade za znanost i drugih najviših nacionalnih nagrada, a većina nas je provela niz godina na usavršavanju u prestižnim institucijama u inozemstvu, poput Sveučilišta Harvard, Instituta Max Planck i sl., te smo dobro upućeni u međunarodne standarde i način funkcioniranja znanosti u najboljim sustavima. Također, mnogi od nas su kao recenzenti i panelisti radili za ugledne međunarodne institucije poput European Research Council (ERC), National Science Foundation (NSF) i dr. te su evaluirali projekte najprestižnijih europskih programa kao što je Obzor 2020 i sl. Članovi panela Zaklade postali smo nakon što su uspješno vrednovani naši projekti, pa smo tako upoznali proceduru i kao prijavitelji projekata i kao panelisti. Budući da smo sudjelovali i sudjelujemo u radu Zaklade, imamo potrebu reagirati na netočnosti iznesene tijekom saborske rasprave:

- a) O sukobu interesa. Prije pristupa podacima o projektu svaki je panelist, pod punom odgovornošću, potpisao dva dokumenta: izjavu o nepostojanju sukoba interesa te izjavu o čuvanju tajnosti podataka. Također, ako su znanstvenici na natječajnom roku

² Poveznica: <https://www.srednja.hr/faks/69-znanstvenika-pisalo-premijeru-i-ministru-kazu-da-se-novim-zakonom-politika-uplice-u-znanost/>.

prijavljivali svoje projekte, nisu mogli sudjelovati u radu panela. Članovi Upravnog odbora kroz cijeli svoj mandat nisu se mogli prijaviti na projekte Zaklade. Smatramo da je takav obrazac postupanja, kad je riječ o sprječavanju sukoba interesa, na visokoj razini i u skladu je sa sličnim znanstvenim zakladama u razvijenim zemljama.

- b) Pristrano vrednovanje. Po zaprimljenim projektima, panelisti koji nisu bili u sukobu interesa procjenjivali su znanstvenu kvalitetu prijavitelja i njegovog projekta. U panelima je bilo, ovisno o znanstvenom području, i do desetak stručnjaka iz relevantnih znanstvenih polja. Prijavitelji projekata ocjenjivani su primarno po objavljenim znanstvenim publikacijama, tj. po kvaliteti časopisa u kojima su objavljivali radove (mjereno čimbenikom odjeka časopisa) i doprinosu predlagatelja na tim radovima. Odluka o upućivanju na recenziju donošena je temeljem znanstvene izvrsnosti kandidata i projektnog prijedloga. Svaki je panelist, sukladno temi projekta, predložio dva ili više potencijalnih međunarodnih recenzenata. Zbog slabog odaziva međunarodnih recenzenata, koji nisu mogli biti honorirani za recenziranje, zamolba za recenzijom slana je nekolicini stručnjaka, a prve dvije pristigle recenzije bile su temelj za donošenje preporuke o financiranju projekta. Kad su dobivene oprečne ocjene međunarodnih stručnjaka, prije odluke panela tražilo se mišljenje dodatnog, trećeg recenzenta. Takav način recenziranja uobičajen je u sličnim međunarodnim institucijama te uvažava najviše znanstvene standarde.
- c) Nemogućnost prigovora. Nezadovoljni predlagatelji projekata imali su mogućnost prigovora te su je i koristili, a prigovore su razmatrali članovi panela i o svojim argumentima i prijedlozima odluka obavještavali Upravni odbor. Jasno nam je da su prijavitelji odbijenih projekata teško prihvaćali negativnu odluku, ali treba imati u vidu da je postotak odbijenih projekata u većini stranih znanstvenih zaklada i preko 90%, što je značajno strože nego u selekcijskom postupku Zaklade. Procedura probira treba prepoznati i dodijeliti sredstva najboljim kandidatima i projektima, što smo nastojali raditi na najbolji mogući način.
- d) Izvještavanje o projektima. Prihvaćeni projekti provedeni su najčešće 4 godine, a nakon svake godine voditelji su podnosili periodično izvješće o provedbi odobrenog radnog i financijskog plana. Financiranje sljedeće projektne godine ovisilo je o pozitivnoj ocjeni izvještaja za prethodnu godinu. Na kraju projekta podnošeno je završno izvješće. Izvješća su sadržavala opisno očitovanje o svim elementima projekta, popis objavljenih radova, broj obranjenih doktorata te ostale relevantne podatke vezane za projekt. Osim izvještaja o znanstvenim rezultatima, podnošeno je i iznimno detaljno financijsko izvješće, a projektni troškovi su morali biti potkrijepljeni računima do posljednje lipe. Treba napomenuti da su izvješća o napretku projekta vrednovala dva neovisna stručnjaka, koji su također potpisivali izjavu o nepostojanju sukoba interesa te o čuvanju tajnosti podataka. Zaključno, financijski i znanstveni izvještaji bili su vrlo zahtjevni i transparentni.
- e) Loša reakcija na pandemiju. Suprotno izrečenom, Zaklada je izdala preporuku svim vrednovateljima i neovisnim stručnjacima uključenima u praćenje projekata da uzmu u obzir otegotne okolnosti nastale zbog pandemije i potresa u Zagrebu i na Banovini, a što je u praksi i poštovano. Osim toga, već na početku pandemije, u ožujku 2020., Zaklada je raspisala natječaj za projekte vezane uz tematiku pandemije COVID-19, tj. reakcija Zaklade bila je brza i prikladna, odnosno usklađena s reakcijom sličnih zaklada u EU.

Slijedom navedenoga, odgovorno tvrdimo da je rad Zaklade bio transparentan i u najboljem interesu hrvatske znanosti te da su se financijska sredstva dodjeljivala, prema jasnim i prethodno objavljenim kriterijima, najboljim projektnim prijedlozima i voditeljima s najboljim znanstvenim postignućima.

Prijedlog novog zakona o Zakladi unosi sustavne izmjene u funkcioniranje rada Zaklade, čime se narušava neovisnost ključne institucije koja financira hrvatsku znanost od izvršne vlasti. Neovisnost od politike je, međutim, osnovni princip funkcioniranja sličnih zaklada u znanstveno najrazvijenijim zemljama. Mišljenja smo da članove Upravnog odbora, kao i do sada, treba imenovati Sabor na prijedlog ključnih znanstvenih institucija Republike Hrvatske. Imenovanje treba biti prema kriterijima znanstvene izvrsnosti koji vrijede u znanstveno najrazvijenijim zemljama svijeta, a to u novom prijedlogu zakona nije precizno razrađeno. U saborskoj raspravi posebno nas je zabrinula izjava prema kojoj se prijedlozi svih projekata ne moraju nužno međunarodno recenzirati. To bi značilo uvođenje iznimno loše prakse koju treba svakako izbjeći, jer može biti uvod u netransparentnost dodjele financijskih sredstava za znanost u Republici Hrvatskoj.

Stoga vas pozivamo da novim zakonom o Zakladi osigurate samostalnost i kontinuitet djelovanja Zaklade bez političkog utjecaja i to:

1. osiguravajući način odabira članova upravnog odbora i svih stručnih tijela Zaklade isključivo prema visokim kriterijima znanstvene izvrsnosti, a ravnajući se prema standardima znanstveno najrazvijenijih zemalja;
2. zadržavajući međunarodno recenziranje projekata kao obavezan dio selekcijskog postupka.

Treba imati u vidu da je Zaklada osnovni izvor financiranja znanosti u Republici Hrvatskoj, pa bi zaobilazanje kriterija znanstvene izvrsnosti u radu Zaklade ugrozilo financiranje najsposobnijih znanstvenika te mnoge izvrsne stručnjake potaknulo na napuštanje Hrvatske. Dosadašnje funkcioniranje Zaklade bilo je u skladu s najnaprednijim svjetskim znanstvenim sustavima. Novi prijedlog zakona kojim se rad Zaklade stavlja pod nadzor politike, a kriteriji znanstvene izvrsnosti kod izbora stručnih tijela se jasno i izriječno ne spominju znači veliki korak natrag, te apeliramo da se taj korak ne napravi.

U nadi da ćete naš apel shvatiti kao iskrenu brigu za budućnost hrvatske znanosti, što on uistinu i jest, te da ćete uvažiti naše prijedloge srdačno vas pozdravljamo.

S poštovanjem,

Prof. dr. sc. Janoš Terzić, UniST

Prof. dr. sc. Bojan Polić, UniRI

Prof. dr. sc. Dinka Čorkalo Biruški, UniZG

Prof. dr. sc. Hrvoje Banfić, UniZG

Prof. dr. Boris Labar, UniZG

Dr. sc. Zrinka Kovarik, izv. nasl. prof., IMIZG

Prof. dr. sc. Tihomir Balog, IRBZG

Prof. dr. sc. Miranda Mladinić Pejatović, UniRI

Prof. dr. sc. Sabina Rabatić, UniZG

Prof. dr. sc. Ivana Munitić, UniRI

Izv. prof. dr. sc. Felix Wensveen, UniRI

Prof. dr. sc. Ivana Novak Nakir, UniST

Prof. dr. sc. Jurica Arapović, UniMO

Prof. dr. sc. Antonija Jurak Begonja, UniRI
Prof. dr. sc. Olga Gornik Kljaić, UniZG
Prof. dr. sc. Ivana Ivančić Baće, UniZG
Prof. dr. sc. Tihana Lenac Roviš, UniRI
Prof. dr. sc. Mirko Orlić, UniZG
Prof. dr. sc. Mirko Planinić, UniZG
Prof. dr. sc. Miroslav Požek, UniZG
Prof. dr. sc. Ita Gruić Sovulj, UniZG
Doc. dr. sc. Silva Katušić Hećimović, IRB
Prof.dr.sc. Marina Vicelja Matijašić UniRI
Doc. dr. sc. Maja Herak Bosnar, IRB
Prof. dr. sc. Branislava Baranović, UniZG
Prof. dr. sc. Dejana Bouillet, UniZG
Prof. dr. sc. Maja Ćukušić, UniST
Prof. dr. sc. Davor Dukić, UniZG
Prof. dr. sc. Robert Matijašić, UniPU
Prof. dr. sc. Kornelija Mrnjaus, UniRI
Izv. prof. dr. sc. Dagmar Radin, UniZG
Izv. prof. dr. sc. Markus Schatten, UniZG
Prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer, UniZG
Dr. sc. Jelena Budak, EI, ZG
Prof. dr. sc. Jasminka Zloković, UniRI
Doc. dr. sc. Vanda Juranić Lisnić, UniRI
Prof. dr. sc. Davor Kovačević, UniZG
Prof. dr. sc. Dragan Damjanović, UniZG
Prof. dr. sc. Nenad Pavin, UniZG
Prof. dr. sc. Astrid Krmpotić, UniRI
Izv. prof. dr. sc. Nikica Mihaljević, UniST
Prof. dr. sc. Mirela Župan, UniOS
Izv. prof. dr. sc. Ivan Landripet, UniZG
Izv. prof. dr. sc. Silvija Ručević, UniOS
Prof. dr. sc. Iva Šverko, I Pilar, ZG
Izv. prof. dr. sc. Marina Protrka Štimec, UniZG
Izv. prof. dr. Anita Lauri Korajlija, UniZG
Prof. dr. sc. Mirjana Čizmešija, UniZG
Prof. dr. sc. Tvrtko Zebec, IEF, ZG
Prof. dr. sc. Izabela Sorić, UniZD
Prof. dr. sc. Gordana Keresteš, UniZG
Prof. dr. sc. Ana Marušić, UniST
Dr. sc. Brankica Mavrinac, IRBZG
Prof. dr. sc. Marijana Peričić Salihović, IAZG
Prof. dr. sc. Nenad AntoniĆ, UniZG
Prof. dr. sc. Lea Skorin-Kapov UniZG

Prof. dr. sc. Zoran Vondraček, UniZG
Akademik Mladen Juračić, HAZU
Prof. dr. sc. Dražen Balen, UniZG
Prof. dr. sc. Miodrag Roić, UniZG
Izv. prof. dr. sc. Ivana Miličević, UniOS
Prof. dr. sc. Robert Cupec, UniOS
Prof. dr. sc. Tamara Grujić, UniST
Izv. prof. dr. sc. Marinko Barukčić, UniOS
Prof. dr. sc. Roberto Žigulić, UniRI
Dr. sc. Josip Terzić, HGIZg
Prof. dr. sc. Gordan Jelenić, UniRI
Izv. prof. dr. sc. Aleksandar Lukić, UniZG
Prof. dr. sc. Vernesa Smolčić, UniZG

3. Zaključci Senata Sveučilišta u Zagrebu o nacrtima zakonâ o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u kontekstu cjelovite reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, 22. ožujka 2022. godine

Sveučilište u Zagrebu

Senat

Klasa: 602-03/22-07/03

Urbroj: 380-020/284-22-6

Zagreb, 22. ožujka 2022.

Nakon provedene javne rasprave na sastavnicama i vijećima područja Sveučilišta u Zagrebu, a na temelju članka 29. Statuta Sveučilišta u Zagrebu i prijedloga Povjerenstva za analizu nacrtâ zakonskih prijedloga u sklopu rasprave o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja te prijedloga Rektorskog kolegija u širem sastavu od 21. ožujka 2022., Senat Sveučilišta u Zagrebu, na 10. sjednici u 353. ak. god. održanoj 22. ožujka 2022., donosi sljedeće

ZAKLJUČKE

o nacrtima zakonâ o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u kontekstu cjelovite reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja

I.

Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti koji je izradilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja **odbacuje se u cijelosti** zbog:

- netransparentnog postupka izrade,
- nesuglasnosti s *Poslovníkom Hrvatskog sabora* (čl. 174.) i *Poslovníkom Vlade Republike Hrvatske* (čl. 29. st. 3. i 4.), jer mu nedostaju procesne pretpostavke za donošenje zakona: 1. ustavna osnova donošenja zakona, 2. ocjena stanja i osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom te utvrđenje posljedica koje će donošenjem zakona proisteći, 3. ocjena i izvori potrebnih sredstava za provođenje zakona i 4. obrazloženje predloženoga teksta zakona,
- narušavanja ustavne vrijednosti autonomije sveučilišta kao i drugih ustavnih vrijednosti (sastavom sveučilišnog vijeća osigurana je prevlast političkih struktura, a njegovim širokim ovlastima omogućen je upravljački utjecaj na sveučilišni život),
- isključivanja „akademske slobode, akademske samouprave i autonomije sveučilišta“ te „poštivanja i afirmacije ljudskih prava“ (citati iz važećeg Zakona) iz kruga temeljnih načela visokog obrazovanja,
- izravnog uplitanja Ministarstva u poslove akademske samouprave (predviđeno je da ministar donosi pravilnik o prijevremenom napredovanju, st. 12. čl. 43., a također

i pravilnik o kriterijima raspolaganja vlastitim prihodima javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta, st. 2. čl. 97.) i izvorne ovlasti sveučilišne autonomije (u čl. 6 predviđeno je da ministarstvo može izvan sveučilišta osnovati javni fakultet ili umjetničku akademiju),

- obezvrjeđivanja uloge i statusa senata kojemu su oduzete brojne ovlasti koje su sadržane u važećim propisima (odlučivanje o uvjetima studiranja i studentskom standardu, o koordiniranju međunarodne suradnje, o izdavačkoj djelatnosti, potvrđivanje izbora dekana fakulteta i umjetničkih akademija itd.),
- obezvrjeđivanja uloge i statusa Rektorskog zbora u čiji sastav ulaze rektori svih sveučilišta, a ne samo rektori javnih sveučilišta kako je propisano važećim Zakonom,
- deklasiranja uloge i statusa Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj koje je od „najvišeg stručnog tijela koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj“ (čl. 6. važećeg Zakona) svedeno na manipulativni upravljački instrument izvršne vlasti; predviđeno je ne samo da Ministarstvo preuzme od AZVO-a administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće nego i da, umjesto nadležnog saborskog odbora, utvrđuje kandidate za članove Nacionalnog vijeća; preko Nacionalnog vijeća Ministarstvo bi ostvarilo kontrolu i nad matičnim odborima koje imenuje Nacionalno vijeće, dok se predviđenim ukidanjem područnih znanstvenih vijeća Nacionalnom vijeću oduzimaju osnovne stručne kompetencije,
- srozavanja profesionalnog dostojanstva zaposlenika u znanstvenim i znanstveno-nastavnim zvanjima (ukidanje znanstvenih i znanstveno-nastavnih zvanja, ukidanje slobodne studijske godine za osobe na znanstveno-nastavnim mjestima nižim od mjesta redovitog profesora kojima je taj institut najpotrebniji, ukidanje kraćih ili duljih izbivanja radi znanstvenog, umjetničkog ili stručnog usavršavanja itd.),
- nerazumijevanja biomedicinskog područja, koje prednjači udjelom u ukupnoj znanstvenoj produkciji, izostanka regulacije ili nedorađenih odredbi koje se odnose na specifičnosti tog područja (kumulativni radni odnosi, izvođenje kliničke nastave, nastavne baze, sveučilišne bolnice, inozemna nastava, kadrovski deficit itd.)
- nerazumijevanja visokoškolskog umjetničkog obrazovanja, derogiranja svih dosadašnjih postignuća u uređenju visokoškolskog umjetničkog područja, podržavanja neravnopravnog tretmana nastavnika u umjetničko-nastavnim i znanstveno-nastavnim zvanjima (radnim mjestima), neuvažavanja specifičnosti obrazovnog procesa u umjetničkom području (pojedinačni, mentorski rad, visok udio vanjske suradnje itd.),
- neodgovornog ukidanja znanstvenih centara izvrsnosti koji su u važećem Zakonu definirani kao „znanstvena organizacija ili skupina znanstvenika koja po originalnosti, značenju i aktualnosti rezultata svoga znanstvenog rada ide u red najkvalitetnijih organizacija ili skupina u svijetu unutar svoje znanstvene discipline“ (čl. 29),
- ignoriranja potrebe za znanstvenim radnim mjestima u laboratorijima, istraživačkim jedinicama i centrima izvrsnosti na fakultetima, što je naglašeno važno za tehničko i prirodoslovno područje,
- uništavanja same ideje programskog ugovaranja uvođenjem penalizacije kao sredstva prisile nad drugom stranom ugovornog odnosa, čime se pregovaranje pretvara u diktat,

- izostavljanja istraživačkih i obrazovnih infrastruktura kao njihova povezivanja s međunarodnim infrastrukturama iz zakonske regulacije te nejasnog tretiranja e-infrastrukture,
- nekonzistentnog i pogrešnog tretiranja informacijskih sustava u znanosti i visokom obrazovanju,
- niza nepromišljenih i neprovedivih zakonskih rješenja,
- izostanka nužnih obrazloženja, posebice za radikalne zahvate u postojeći sustav znanosti i visokog obrazovanja (dokument koji je trebao sadržavati obrazloženja i koji je neslužbenim putem dospio u javnost u punoj je diskrepanciji sa tekstom Nacrta prijedloga Zakona).

II.

Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, **prihvaća se** kao polazišna podloga za raspravu o cjelovitoj reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja. Za provedbu cjelovite reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja nužno je u prvom koraku napraviti ekspertnu analizu postojećeg stanja, a zatim u primjerenim rokovima provesti temeljitu raspravu u akademskoj zajednici, u institucijama znanosti i visokog obrazovanja te u najširem krugu zainteresirane javnosti.

III.

Odbijaju se isforsirani reformski zahvati u sustav znanosti i visokog obrazovanja na temelju neverificiranih ciljeva i pod pritiskom dodjeljivanja europskih sredstava, što se doživljava kao financijska ucjena, kao udar na profesionalno dostojanstvo djelatnika u sustavu te kao poništavanje autonomije u donošenja meritornih strateških odluka unutar sustava znanosti i visokog obrazovanja.

IV.

U skladu s time **odbacuje se** isforsirano i nelogično donošenje novog ili mijenjanje postojećeg *Pravilnika o izboru u znanstvena zvanja*, posebice prije nego se izradi „odgovarajuća ekspertna analiza radno-pravnog okvira znanstvenog rada“, koja je kao preduvjet navedena u *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti* (str. 883). Donošenje novog ili mijenjanje postojećeg *Pravilnika o izboru u znanstvena zvanja* nelogično je i besmisleno u kontekstu odredbi *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, prema kojima se ukidaju znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja, pa bi donošenjem novog zakona takav pravilnik postao bespredmetnim u trenutku donošenja.

V.

S obzirom na posebni položaj koji Sveučilište u Zagrebu ima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, s oko 50% udjela prema broju studenata i s preko 50% udjela u ukupnim znanstvenim postignućima prema različitim parametrima, **očekuje se** da ovi zaključci neće biti ignorirani u daljnjoj raspravi i provedbi reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja te se, pod tom pretpostavkom, **dostavljaju** Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, Vladi Republike Hrvatske, Hrvatskom saboru, Predsjedniku Republike Hrvatske, Ministarstvu znanosti i obrazovanja,

Rektorskom zboru, senatima javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj, javnim znanstvenim institutima kao i hrvatskoj javnosti.

OBRAZLOŽENJE

1) Cjelovita reforma sustava znanosti i visokog obrazovanja kao okvir rasprave

Na temelju čl. 13. Statuta Sveučilišta u Zagrebu i preporuke Rektorskog kolegija u užem sastavu rektor je 3. siječnja 2022. godine donio Odluku o imenovanju Povjerenstva za analizu nacrtâ zakonskih prijedloga u sklopu rasprave o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja (Klasa: 602-03/22-07/3; Urbroj: 380-012/246-22-1). Povjerenstvo je dobilo zadaću analizirati nacрте zakonskih prijedloga u sklopu rasprave o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja, valorizirati i sistematizirati rezultate rasprave na sastavnicama Sveučilišta te pripremiti platformu za raspravu na tematskoj sjednici Senata.

Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, koji je izradio Ministarstvo znanosti i obrazovanja, dostavljen je prvi put sveučilištima 24. veljače 2022., uoči sjednice Rektorskog zbora od 25. veljače 2022., na kojoj su ministar znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Radovan Fuchs i državni tajnik Ivica Šušak predstavili Nacrt prijedloga Zakona. Tom je prilikom zaključeno da će u iduća tri tjedna, do 18. ožujka 2022. javna sveučilišta provesti raspravu o Nacrtu.

Na sjednici Rektorskog kolegija u užem sastavu 28. veljače 2022. ocijenjeno je da je, s obzirom na dalekosežne implikacije i posljedice te zakonske inicijative, raspoloživi rok za raspravu prekratak, te je utvrđen vremenski plan i način provođenja javne rasprave u vremenski zadanom okviru. Slijedom rasprave i mišljenja, donesenog na Rektorskom kolegiju, rektor prof. dr. sc. Damir Boras uputio je 28. veljače 2022. poziv dekanicama i dekanima, članovima Senata i članovima vijeća područja da se, povodom zakonske inicijative Ministarstva znanosti i obrazovanja, aktivno uključe u šire zasnovanu raspravu o stvaranju novog zakonodavnog okvira za sveobuhvatnu reformu sustava znanosti i visokog obrazovanja. U pozivu su dane smjernice o načinu provođenja rasprave:

„S obzirom na činjenicu da je problematika znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, osim u temeljnom Zakonu, regulirana dijelom ili u cijelosti u čak 15 drugih zakona, jasno je da se o Nacrtu zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokog obrazovanja ne može raspravljati izolirano, ne uzimajući u obzir cjelinu zakonske regulative za to područje. Takav cjeloviti pristup primijenjen je u paralelnoj zakonskoj inicijativi Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. Nacionalno vijeće imenovalo je 21. prosinca 2020. godine *Povjerenstvo zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja*. Povjerenstvo je imenovano u reprezentativnom sastavu u koji su ušli predstavnici svih sveučilišta i više znanstvenih instituta. Nakon devetomjesečnog rada Povjerenstvo je završilo rad te je 14. listopada 2021. Nacionalnom vijeću uputilo Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Posebna vrijednost ovog zakonskog nacрта sastoji se u cjelovitom pristupu kojim je zakonsko uređenje područja znanosti i visokog obrazovanja sagledano u cjelini i u relaciji prema zakonskim rješenjima u drugim zakonima.

U tom smislu, radi cjelovitog sagledavanja zakonskih rješenja u javnu raspravu na Sveučilištu u Zagrebu, koja se ne bi trebala odvijati kao rasprava o jednom nacrtu zakona nego kao rasprava o cjelovitoj reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja, upućujemo oba zakonska nacrt.

Molimo čelnike sastavnica Sveučilišta da s priloženim materijalima upoznaju sve djelatnike svojih sastavnica, da organiziraju tematske sjednice fakultetskih i akademijskih vijeća te da rezultate provedene javne rasprave dostave na Sveučilište najkasnije do utorka 15. ožujka 2022. kako bi posebno povjerenstvo, na temelju rezultata javne rasprave, moglo pripremiti platformu za raspravu na sjednici Senata.“

U raspravi je dostavljenim komentarima, primjedbama i sugestijama sudjelovalo pet vijeća područja kao i 24 sastavnice Sveučilišta te više djelatnika Sveučilišta s individualnim priložima:

- a) **Vijeće umjetničkoga područja** s dokumentom u kojem su objedinjeni prilozi tri akademije i jednog fakulteta:
 - Akademija dramske umjetnosti
 - Akademija likovnih umjetnosti
 - Muzička akademija
 - Arhitektonski fakultet
- b) **Vijeće tehničkoga područja** te dodatno sa zasebnim priložima fakulteta iz tog područja:
 - Fakulteta elektrotehnike i računarstva
 - Fakulteta strojarstva i brodogradnje
 - Fakulteta prometnih znanosti
 - Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta
 - Tekstilno-tehnološkog fakulteta
 - Geotehničkog fakulteta
 - Grafičkog fakulteta
 - Metalurškog fakulteta
- c) **Vijeće društveno-humanističkoga područja** te dodatno sa zasebnim priložima fakulteta iz tog područja:
 - Fakulteta hrvatskih studija
 - Ekonomskog fakulteta
 - Fakulteta organizacije i informatike
 - Fakulteta političkih znanosti
 - Fakulteta filozofije i religijskih znanosti
 - Kineziološkog fakulteta
 - Učiteljskog fakulteta
- d) **Vijeće biotehničkoga područja** te dodatno sa zasebnim priložima fakulteta iz tog područja:
 - Agronomskog fakulteta
 - Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije
 - Prehrambeno-biotehničkog fakulteta
- e) **Vijeće biomedicinskoga područja**
- f) Prirodoslovno-matematički fakultet
- g) Sveučilišni računski centar Sveučilišta u Zagrebu

2) Usporedna sadržajna analiza Nacrta Prijedloga Zakona MZO-a i Nacrta Prijedloga Zakona Povjerenstva Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA MZO: ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI (dr. član(ajka u zagradama))	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POVJERENSTVA NACIONALNOG VJEĆA: ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (dr. član(ajka u zagradama))	KOMENTARI
<p>OPĆE ODREDBE</p>	<p>PRIVIDIO</p> <p>OPĆE ODREDBE (1-5)</p> <p>Predmeti normiranja (1)</p> <p>Osnovna načela visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti (2)</p> <p>Akademski zajednica (3)</p> <p>Akademski samopravna i autonomija sveučilišta (4)</p> <p>Područna primljena propisa (5)</p>	<p>1. OPĆE ODREDBE (1-9)</p> <p>Predmeti normiranja (1)</p> <p>Definiranje pojnova (2)</p> <p>Rođna neutralnost (3)</p> <p>Osnovna načela o znanosti i visokom obrazovanju (4)</p> <p>Zadaci visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta (5)</p> <p>Akademski zajednica i slobode (6)</p> <p>Autonomija sveučilišta (7)</p> <p>Odgovornost akademске zajednice (8)</p> <p>Primljena propisa o ustanovama (9)</p>	<p>NVZ/OTR:</p> <p>Učudo se dva veća poglavlja koja se odnose na zadake visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta i odgovornosti akademске zajednice. U čl. 5 definiraju se zadaci sveučilišta znanstveno, umjetničko i razvojno istraživanje, ostvarivanje znanstvenih programa od interesa za RH, umjetničko stvaralaštvo i stručni rad te na njima utemeljeno prediplomsko, diplomsko, poslijediplomsko i javno obrazovanje). Definiraju se zadaci i visokih škola i veleučilišta kao i zadaci javnih instituta.</p> <p>Akademski zajednica pozari sa svoje odgovornosti – dvostruke osobne odgovornosti (prema poreznom zakoniku), identitetske odgovornosti, razgovne odgovornosti. Pozari i od svoje samoodgovornosti – veća povjerenje u potencijale nacionalne znanosti i u hrvatsko visoko obrazovanje.</p>
<p>NACIONALNO VJEĆE ZA ZNANOST, VISOKO OBRAZOVANJE I TEHNOLOŠKI RAZVOJ</p>	<p>SESTI DIO</p> <p>POTPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENOJ I UMJETNIČKOJ DJELATNOSTI</p> <p>(68-89)</p> <p>Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj (86)</p> <p>Sastav Nacionalnog vijeća (87)</p> <p>Zbor članova Nacionalnog vijeća (88)</p> <p>Razrješenje članova Nacionalnog vijeća (89)</p>	<p>II. NACIONALNO VJEĆE (10-21)</p> <p>Nacionalno vijeće (10)</p> <p>Sastav Nacionalnog vijeća (11)</p> <p>Imenovanje članova (12)</p> <p>Razrješenje članova (13)</p> <p>Rad i odlučivanje članova (14)</p> <p>Stručna tijela (15)</p> <p>Područna znanstvena i umjetnička vijeća (16)</p> <p>Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i VO (16)</p> <p>Hrvatski strateški forum istraživačkih infrastrukture (17)</p> <p>Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i VO (16)</p> <p>Savjet Hrvatskog istraživačkog posrta (19)</p> <p>Povjerenstvo za znanstveno i tehnološki razvoj (21)</p>	<p>MZO:</p> <p>Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, koje imenuje hrvatski sabor ovim nacrtom prijedloga zakona guđi svoju ulogu najvišega strateškoga tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Nacionalno vijeće pošalje tek savjetodavno lijeo Ministarstva. Nacionalno vijeće u ovome nacrtu obradilo se tek u Sestome dijelu, u okviru Popore visokom obrazovanju, znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti. Što je degradacija toga tijela. Sustav time ostaje bez najvišega stručnoga tijela koje strči o znanosti i VO.</p> <p>NVZ/OTR:</p> <p>Drugi veliki razlije posvećen je Nacionalnom vijeću, njegovu ustroju, zadacima i ovlastima. Formiraju se njegova različita stručna tijela koja imaju zadake prathi i unaprijediti pojedine dijelove sustava. Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti, hrvatski strateški forum istraživačkih infrastrukture, Hrvatsko povjerenstvo za praćenje i unaprijeđenje bolonijskog procesa, Savjet Hrvatskog istraživačkog posrta, Vijeće za tehnološki i inovacijski Povjerenstvo za znanstveno i tehnološki razvoj.</p>
<p>OSIGURAVANJE KVALITETE U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU</p>	<p>Ne sadrži odredbe o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju</p>	<p>III. OSIGURAVANJE KVALITETE U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU</p> <p>OPĆE ODREDBE (22-75)</p> <p>Osiguravanje kvalitete (22-25)</p> <p>Sustav osiguravanja i unaprijeđivanja kvalitete VO i znanstvene djelatnosti (26-29)</p> <p>Inicijalna akreditacija za obavljanje djelatnosti VO (30-35)</p> <p>Inicijalna akreditacija za izvođenje studijskog programa (36-42)</p> <p>Inicijalna akreditacija za obavljanje znanstvene djelatnosti (43-46)</p> <p>Reakreditacija visokih učilišta i znanstvenih organizacija (46-48)</p> <p>Vanjsko vrednovanje unutarnjega sustava i unaprijeđivanja kvalitete (Audiit) (49-50)</p> <p>Tematsko vrednovanje (51-52)</p> <p>Postupak vanjskog vrednovanja s hozezamin obilježima (53-56)</p> <p>Dionici sustava osiguravanja i unaprijeđivanja kvalitete VO i ZD (57-75)</p> <p>Opće odredbe (57)</p> <p>Agenacija za znanost i visoko obrazovanje (58-75)</p>	<p>MZO:</p> <p>Opći nacrt prijedloga zakona ne sadrži odredbe o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Time se ostudo osuju izvan temeljnoga zakona, a time se nastavlja praksa većega broja propisa (zakona) koji reguliraju znanost i visoko obrazovanje. Nastupajućim odredbama o osiguravanju i unaprijeđivanju kvalitete u sustavu i ođle ostaje nizak nekonzistentnosti i rraspisanosti odredaba na više mjesta (više propisa).</p> <p>NVZ/OTR:</p> <p>Odredbe o osiguravanju kvalitete uključuju su u ovaj nacrt prijedloga zakona s naglaaskom na stručnu neovisnost Agencije za znanost i visoko obrazovanje.</p>

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA MZO: ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI (br. član(e)ka u zagradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POVIJERENSTVA NACIONALNOG VIJEĆA: ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (br. član(e)ka u zagradama)	KOMENTARI
<p>DRUGI DIO</p> <p>USTANOVE U SUSTAVU VISOKOG OBRAZOVANJA, ZNANSTVENE I UMJETNIČKE DJELATNOSTI</p> <p>Glava II.</p> <p>ZNANSTVENI INSTITUTI (28-36)</p> <p>Znanstveni institut (29)</p> <p>Osnivanje znanstvenog instituta (30)</p> <p>Javni znanstveni institut (31)</p> <p>Ustroj znanstvenog instituta (32)</p> <p>Upravno vijeće znanstvenog instituta (33)</p> <p>Znanstveno vijeće (34)</p> <p>Ravnatelj (35)</p> <p>Imenovanje i razrješenje ravnatelja znanstvenog instituta (36)</p> <p>TRÉCI DIO</p> <p>RADNA MJESTA NASTAVNIKA, ZNANSTVENIKA I SURADNIKA (37-56)</p> <p>Radna mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika (37)</p> <p>Higijena radnih mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika (38)</p> <p>Kriteriji za izbor na radno mjesto (39)</p> <p>Radno mjesto (40)</p> <p>Iskorisćenost, znanstvenika i suradnika na slobodno radno mjesto (40)</p> <p>Trgovanje izborom na radno mjesto nastavnika i znanstvenika (41)</p> <p>Rad na radno mjesto nastavnika i znanstvenika (42)</p> <p>Sudac (44)</p> <p>Općina rada suradnika (45)</p> <p>Slobodna sutujska godina (46)</p> <p>Prava nastavnika i znanstvenika inzerovanih na rukovodeće dužnosti (47)</p> <p>Mirovanje rokova i produženje ugovora o radu (48)</p> <p>Rad zaposlenika izvan javnoga visokog učilišta, odnosno javnoga znanstvenog instituta (49)</p> <p>Lektori stranih jezika i lektori hrvatskog jezika (50)</p> <p>Prestanak ugovora o radu nastavnika i znanstvenika (51)</p> <p>Zamjena primremeno nezaposlenog zaposlenika (52)</p> <p>Naslodni nastnik, odnosno naslovni znanstvenik (53)</p> <p>Počasní nastoj nastavnika, odnosno znanstvenika (54)</p> <p>Etička odgovornost nastavnika, znanstvenika i suradnika (55)</p> <p>Stegovna odgovornost (56)</p> <p>PETI DIO</p> <p>ZNANSTVENA I UMJETNIČKA DJELATNOST (61-85)</p> <p>Znanstvena i umjetnička područja (61)</p> <p>Ciljev znanstvene i umjetničke djelatnosti (62)</p> <p>Obuhvat znanstvene djelatnosti (63)</p> <p>Obuhvat umjetničke djelatnosti (64)</p> <p>Ups u Uspensik znanstvenika i Uspensik umjetnika (65)</p> <p>ŠESTI DIO</p> <p>POTPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENOJ I UMJETNIČKOJ DJELATNOSTI</p> <p>Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanosti i tehnološki razvoj (86-89)</p> <p>(Sastav NV, Izbor članova NV, Razrješene članova NV)</p> <p>Matični odbori i matična povjerenstva (90-92)</p> <p>Rektorski zbor RH (93)</p> <p>Zbor veleučilišta RH (94)</p> <p>Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti (95)</p>	<p>ZNANSTVENI INSTITUTI (82-88)</p> <p>Osnivanje znanstvenih instituta (82)</p> <p>Osnovne odredbe o unutarinijem ustroju znanstvenog instituta (83)</p> <p>Upravno vijeće znanstvenog instituta (84)</p> <p>Ravnatelj znanstvenog instituta (85)</p> <p>Znanstveno vijeće znanstvenog instituta (86)</p> <p>Sudjelovanje znanstvenih instituta u VO (87)</p> <p>Vijeće javnih znanstvenih instituta (88)</p> <p>3. KOLABORATIVNI ZNANSTVENI PROGRAMI, ZNANSTVENI CENTRI IZVRŠNOSTI I ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI PARKOVI (89-91)</p> <p>Kolaborativni znanstveni programi (89)</p> <p>Znanstveni centar izvrsnosti (90)</p> <p>Znanstveno-tehnološki park (91)</p> <p>4. ZNANSTVENICI I SURADNICI (92-115)</p> <p>Znanstvenici (92)</p> <p>Znanstvena zvanja (93)</p> <p>Uvjeti Nacionalnog vijeća (94)</p> <p>Izbor u znanstveno zvanje prije isleka propisanih rokova (95)</p> <p>Pokretanje postupka za slijecanje zvanja (96)</p> <p>Ovlast za provođenje dijela postupka izbora (97)</p> <p>Postupak izbora (98)</p> <p>Odluka Matičnog odbora (99)</p> <p>Odgovornjacija primjena pravila o izboru u znanstveno zvanje (100)</p> <p>Rokovi u postupku izbora i posljedice prekoračenja (101)</p> <p>Trajnost zvanja i njegov presman (102)</p> <p>Počasno zvanje (103)</p> <p>Radna mjesta u znanstvenim organizacijama (104)</p> <p>Postupak izbora na radna mjesta (105)</p> <p>Pravna zaštita (106)</p> <p>Znanstvena radna mjesta (107)</p> <p>Pripremanje izboru na znanstveno radno mjesto (108)</p> <p>Ugovor o radu (109)</p> <p>Izmirne od prestanka ugovora o radu nakon navršenih 67 godina života (110)</p> <p>Suradnička zvanja i radna mjesta (111)</p> <p>Vrednovanje rada asistenta, poslijedoktoranada i mentora (112)</p> <p>Stručna zvanja i radna mjesta (113)</p> <p>Mirovanje rokova za izbor (114)</p> <p>Rad izvan znanstvene organizacije (115)</p>	<p>IV. SUSTAV ZNANSTVENE DJELATNOSTI (76-115)</p> <p>1. OPĆE ODREDBE O ZNANSTVENOM RADU I DJELATNOSTI (76-81)</p> <p>Sloboda znanstvenog rada i djelovanja (76)</p> <p>Znanstveni rad (77)</p> <p>Znanstvena djelatnost (78)</p> <p>Dostupnost informacija o znanstvenim organizacijama (79)</p> <p>Uspensik znanstvenih organizacija (80)</p> <p>Ostali subjekti znanstvene djelatnosti (81)</p> <p>2. ZNANSTVENI INSTITUTI (82-88)</p> <p>Osnivanje znanstvenih instituta (82)</p> <p>Osnovne odredbe o unutarinijem ustroju znanstvenog instituta (83)</p> <p>Upravno vijeće znanstvenog instituta (84)</p> <p>Ravnatelj znanstvenog instituta (85)</p> <p>Znanstveno vijeće znanstvenog instituta (86)</p> <p>Sudjelovanje znanstvenih instituta u VO (87)</p> <p>Vijeće javnih znanstvenih instituta (88)</p> <p>3. KOLABORATIVNI ZNANSTVENI PROGRAMI, ZNANSTVENI CENTRI IZVRŠNOSTI I ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI PARKOVI (89-91)</p> <p>Kolaborativni znanstveni programi (89)</p> <p>Znanstveni centar izvrsnosti (90)</p> <p>Znanstveno-tehnološki park (91)</p> <p>4. ZNANSTVENICI I SURADNICI (92-115)</p> <p>Znanstvenici (92)</p> <p>Znanstvena zvanja (93)</p> <p>Uvjeti Nacionalnog vijeća (94)</p> <p>Izbor u znanstveno zvanje prije isleka propisanih rokova (95)</p> <p>Pokretanje postupka za slijecanje zvanja (96)</p> <p>Ovlast za provođenje dijela postupka izbora (97)</p> <p>Postupak izbora (98)</p> <p>Odluka Matičnog odbora (99)</p> <p>Odgovornjacija primjena pravila o izboru u znanstveno zvanje (100)</p> <p>Rokovi u postupku izbora i posljedice prekoračenja (101)</p> <p>Trajnost zvanja i njegov presman (102)</p> <p>Počasno zvanje (103)</p> <p>Radna mjesta u znanstvenim organizacijama (104)</p> <p>Postupak izbora na radna mjesta (105)</p> <p>Pravna zaštita (106)</p> <p>Znanstvena radna mjesta (107)</p> <p>Pripremanje izboru na znanstveno radno mjesto (108)</p> <p>Ugovor o radu (109)</p> <p>Izmirne od prestanka ugovora o radu nakon navršenih 67 godina života (110)</p> <p>Suradnička zvanja i radna mjesta (111)</p> <p>Vrednovanje rada asistenta, poslijedoktoranada i mentora (112)</p> <p>Stručna zvanja i radna mjesta (113)</p> <p>Mirovanje rokova za izbor (114)</p> <p>Rad izvan znanstvene organizacije (115)</p>	<p>MZO:</p> <p>Područje i sustav znanstvene djelatnosti u ovome se nacrtu rješava u više dijelova teksta: drugom, trećem, petom i šestom dijelu. U drugom dijelu obrađuju se ustanove u sustavu znanosti – znanstveni institut. U trećem dijelu opisuju se radna mjesta znanstvenika i suradnika, u petom dijelu govori se o znanstvenoj djelatnosti, njezinim ciljevima, znanstvenim područjima, obuhvatu znanstvene djelatnosti i odgovarajućim upisnicima. U šestom dijelu obrađuju se tijela koja su potpora znanstvenoj djelatnosti, Nacionalno vijeće, matični odbori i elektronička infrastruktura.</p> <p>Odredbe o znanstvenoj djelatnosti ne obrađuju, se sustavno, već su raspršene pa je i snalaženje u prosupu otežano. Znanstvenoj se djelatnosti ne pristupa cjelovito.</p> <p>Posebno je problematično pitanje ukidanja znanstvenih zvanja. Naime, u ovome nacrtu prijedloga zakona postoje samo znanstvenici na znanstvenim radnim mjestima, što zriadi opću degradaciju sustava i nositelja znanstvenih aktivnosti, znanstvenika.</p> <p>Postavlja se pitanje i hoće li osobe izvan sustava znanosti moći biti nositelji znanstvenih zvanja, ako nemaju radno mjesto u znanstvenoj instituciji.</p> <p>I u samome nazivu zakona vidljivo je da znanstvena djelatnost poslaže sekundarna i manje bitna: Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti znanstvena djelatnost na drugom je mjestu.</p> <p>NVZVOTR:</p> <p>Ovaj nacrt prijedloga zakona definira i daje sustavan pregled znanstvene djelatnosti, od slobode znanstvenoga rada, definicija znanstvenoga rada i znanstvene djelatnosti. Znanstvena zvanja postoje u ovome nacrtu te se razrađuju uvjeti, postupci izbora i nositelji pojedinih aktivnosti. Ovim se nacrtom prijedloga zakona uvode novi koncepti kolaborativnih znanstvenih programa, znanstvenih centara izvrsnosti i znanstveno-tehnoloških parkova. Predlaže se obaveza znanstvenoga napredovanja prema međunarodnim kriterijima znanstvene izvrsnosti, mogućnosti ubrzanoga napredovanja posebno nadarenih znanstvenika s međunarodno priznatim rezultatima te regulirana mogućnost gubitka radnog mjesta u slučaju neispunjenja uvjeta za izbor u znanstveno zvanje.</p>

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA MZO-ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI (br.: član(ici) u zagradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POUJERENSTVA NACIONALNOG VIJEĆA: ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (br.: član(ici) u zagradama)	KOMENTARI
<p>POGLAVLJE I</p> <p>VIŠOKO OBRAZOVANJE</p>	<p>DRUGI DIO</p> <p>USTANOVE I SUSTAVI VISOKOG OBRAZOVANJA, ZNANSTVENE I UMJETNIČKE DJELATNOSTI</p> <p>Glava I</p> <p>VIŠOKA UČILIŠTA (6-9)</p> <p>Viseća učilišta (6)</p> <p>Osnovanje visokog učilišta (7)</p> <p>Naziv visokog učilišta i znanstvenog instituta (8)</p> <p>Upis u upisnik visokih učilišta (9)</p> <p>Pogovajne I</p> <p>Sveučilište (10-16)</p> <p>Sveučilište (10)</p> <p>Tijela sveučilišta (11)</p> <p>Senat (12)</p> <p>Rektor (13)</p> <p>Izbor i razrješenje rektora (14)</p> <p>Sveučilišno vijeće (15)</p> <p>Statusne promjene prvog sveučilišta (16)</p> <p>Pogovajne II</p> <p>Fakulteti i umjetnička akademija (17-22)</p> <p>Fakulteti i umjetnička akademija (17)</p> <p>Tijela fakulteta i umjetničke akademije (18)</p> <p>Fakultetsko, odnosno akademjsko vijeće (19)</p> <p>Dekan fakulteta, odnosno umjetničke akademije (20)</p> <p>Izbor i razrješenje dekana fakulteta, odnosno umjetničke akademije (21)</p> <p>Nadzorne odjeli sveučilišta nad fakultetom, odnosno umjetničkom akademijom (22)</p> <p>Pogovajne III</p> <p>Veledžišje (23-28)</p> <p>Veledžišje (23)</p> <p>Tijela veledžišja (24)</p> <p>Upravo veledžišja (25)</p> <p>Višje veledžišje (26)</p> <p>Dekan veledžišja (27)</p> <p>Izbor i razrješenje dekana veledžišja (28)</p> <p>TREĆI DIO</p> <p>RODINA, MJESTA NASTAVNIKA, ZNANSTVENIKA I SURADNIKA (37-58)</p> <p>Rodina i mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika (37)</p> <p>Hijerarhijski radni mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika (38)</p> <p>Kriteriji za izbor na radno mjesto (39)</p> <p>Iskor nastavnika, znanstvenika i suradnika na slobodno radno mjesto (40)</p> <p>Trajanje izbora na radno mjesto nastavnika i znanstvenika (41)</p> <p>Rezor na više radno mjesto nastavnika i znanstvenika (42)</p> <p>Izbor na više radno mjesto nastavnika i znanstvenika (43)</p> <p>Suradnici (44)</p> <p>Ocjena rada suradnika (45)</p> <p>Soborna službena godina (46)</p> <p>Soborna nastavnika i znanstvenika imenovanih na rukovodeće dužnosti (47)</p> <p>Prijava nastavnika i znanstvenika imenovanih na radu (48)</p> <p>Mirovine i otkovi i produljenje ugovora o radu (49)</p> <p>Rad zaposlenika zvan javnoga visokog učilišta, odnosno javnoga znanstvenog instituta (49)</p> <p>Letak strahni ježaka i letak hrvatskog ježaka (50)</p> <p>Prestanak ugovora o radu nastavnika i znanstvenika (51)</p> <p>Zamjena privremeno nezadovoljnog zaposlenika (52)</p> <p>Nastavni nastavnik, odnosno nastavni znanstvenik (53)</p> <p>Počasnii nastavnik, odnosno znanstvenika (54)</p> <p>Počasnii nastavnik, odnosno znanstvenika i suradnika (55)</p> <p>Etika odgovornosti nastavnika, znanstvenika i suradnika (55)</p>	<p>V. SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA (116-205)</p> <p>1. VISOKA UČILIŠTA</p> <p>A. Osnivanje i podetak rada visokih učilišta (116-121)</p> <p>Vise visokih učilišta i njihova zadatka (116)</p> <p>Osnivanje visokih učilišta (117)</p> <p>Jama, vjerska i privatna visoka učilišta (118)</p> <p>Naziv visokih učilišta (119)</p> <p>Dopusnica za obavljanje djelatnosti VIU i upis u upisnik (120)</p> <p>Višnja vjerska učilišta i njihov studij (121)</p> <p>B. Sveučilište (122-134)</p> <p>Osnove osnove o sveučilištu (122)</p> <p>Usvoj sveučilišta i njegove sastavnice (123)</p> <p>Neopredviđeno sveučilišta (124)</p> <p>Tijela sveučilišta (125)</p> <p>Senatistički savjet (126)</p> <p>Senat (128)</p> <p>Nadzorne odjeli (129)</p> <p>Godišnje izvješće rektora o radu sveučilišta (130)</p> <p>Rektor (131)</p> <p>Prijava za priznanje dužnosti (132)</p> <p>Posebne odjeli senata i rektora (133)</p> <p>Prijava od posebnog interesa za studenje (134)</p> <p>C. Sastavnice sveučilišta (135-144)</p> <p>Fakulteti i umjetnička akademija (135)</p> <p>Tijela fakulteta i umjetničke akademije (136)</p> <p>Fakultetsko vijeće (137)</p> <p>Godišnje izvješće dekana o radu fakulteta ili akademije (138)</p> <p>Dekan (139)</p> <p>Sveučilišni odjel (140)</p> <p>Sveučilišni znanstveno-istraživački institut (141)</p> <p>Prometna praksa i znanost i umjetnost u visokom obrazovanju (142)</p> <p>Sveučilišne bolnice i odjeli (143)</p> <p>Centri za transfer tehnologija, inovacija i drugih oblika komercijalizacije znanstvenih istraživanja (144)</p> <p>D. Veledžišje i visoka škola (145-149)</p> <p>Osnove osnove (145)</p> <p>Tijela veledžišja i visoke škole (146)</p> <p>2. STUDIJ I NA VISOKIM UČILIŠTIMA</p> <p>A. Vise studij (147-160)</p> <p>Vise studija, sveučilišni i studiji studija (147)</p> <p>Preodnosni studij (148)</p> <p>Preodnosni studij (149)</p> <p>Diplomski studij (150)</p> <p>Religioznost studija (151)</p> <p>Akademski naziv u postdiplomskom studiju (152)</p> <p>Studij studija (153)</p> <p>Akademski naziv u studijem studija (154)</p> <p>Prijava ECES bodova (155)</p> <p>Prometna i međunarodna suradnja (156, 157)</p> <p>Centri za međunarodnu suradnju i mobilnosti (158)</p> <p>Godišnje izvješće (159)</p> <p>Sveučilišni centri za globalizaciju obrazovanja (160)</p> <p>Upis na studij, njegovo ustrojstvo i izvedba (161-166)</p> <p>Upisni za upis (161)</p> <p>Studijski program (162)</p>	<p>MZO:</p> <p>Područje i sustav visokoga obrazovanja u ovome se nacrtu prijedloga zakona rješava u više dijelova: težište drugom, trećem, četvrtom i šestom dijelu. U drugom dijelu obrađuju se ustanove u sustavu visokoga obrazovanja – visoka učilišta. U trećem dijelu opisuju se radna mjesta znanstvenika i suradnika, u četvrtom dijelu govori se o visokome obrazovanju, studijima i studentima, odgovarajućim upisnicima. U šestom dijelu obrađuju se tijela koja su podjela visokom obrazovanju. Nacionalno vijeće, Rektoristički zbor i Zbor veledžišja i elektronika infrastrukture.</p> <p>Odredbi o visokom obrazovanju ne obrađuju se jedinstveno i sustavno, već su raspisane po je i smatrane i problematično rješenje. Ujedinjena vanjskih dimenzija, uloge osnivača i sveučilišneone vijeća (čl. 15) time se naravno usustava vijećnosud autonomije sveučilišta. Sastav je vijeća problematiziran jer potpuno članova menjuje osnivač. U studiju da članovi među sobom ne mogu izabrati predsjednika, postavlja ga Vlada RH. Sve to znači direktn nadzor nad djelatnostima i odlukama sveučilišta što se protiv ustavnog odredbi o autonomiji sveučilišta.</p> <p>Izrazio je potpuno problematizirao određena o statusnoj promjeni javnoga sveučilišta (čl. 16) kojim bi se omogućilo izdavanje fakulteta, umjetničke akademije ili više fakulteta iz sastava postojećega javnog sveučilišta i osnivanje novog sveučilišta – senat i dalje statusne promjene predlaže Vlada RH i to odlukom donesenom malopredviđenom većinom svih članova te odlukom fakultetskoga vijeća sastavnica koje se izdvojilo.</p> <p>Posebno je problematizirano pitanje ukidanja znanstveno-nastavnih zvanja. Naime, u ovome nacrtu postoje samo nastavnik na znanstveno-nastavnim radnim mjestima, što znači opću degradaciju sastava i nositelja znanstvene djelatnosti i nastava na sveučilištima. Studenti ne sudjeluju u glasanju u postulu izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta te u postulu izbora dekana, prodakana (čl. 19) i rektora i prorektora (čl. 12). Studenti u redovnom statusu ne mogu biti u radnom odnosu niti obavljati samostalan djelatnost odra ili drugog slobodnog zanimanja. (čl. 76)</p>
			<p>NAZIVOTR:</p> <p>Ovaj nacrt prijedloga zakona definira i daje sustavan pregled uloge i djelatnosti visokih učilišta, osobito sveučilišta. Razraduje se koncept sveučilišne autonomije u uvjetima polaganja društvene odgovornosti: čl. 7. Sveučilište je slobodno od svih vanjskih utjecaja u ostvarenju svojih zadataka u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, ovm Zakonom i na temelju njega donesenim propisima. U čl. 126 razraduju se gljokovni rada i zadaje sveučilišnog savjeta, a posebno njegova nadeljnost u pogledu uzajm nepravnosti u općim ili pojedinačnim aktima sveučilišta.</p> <p>U nacrtu se donosi koncept mentorstva nastave (čl. 176) i mentorstve studentstve prakse. Znanstveno-nastavna zvanja postoje u ovome nacrtu prijedloga zakona te se razraduju uveći, postupki izbora i nositelji pojedinih aktivnosti. Definiraju se i minimalni uvjeti za napredovanje u više znanstveno-nastavno zvanje od docenta (čl. 187).</p> <p>Uvodje se mogućnosti usvajenjanje u okviru sveučilišna sveučiliškoga znanstveno-inovacijskoga instituta (čl. 141) i centara za transfer tehnologije, inovacija i drugih oblika komercijalizacije znanstvenih istraživanja (čl. 144). Razraduje se povećanje profese, znanosti i umjetnosti i visokog obrazovanja (čl. 142), a navodi se određena o sveučilišnoj bolnici i odjelima (čl. 143). Sveučilišta, prema ovom nacrtu, mogu usvojiti i centne za međunarodnu suradnju i mobilnosti, radi pojačane međunarodnizacije (čl. 156) kao i sveučilišne centre za globalizaciju obrazovanja (čl. 160).</p> <p>U ovaj nacrt prijedloga zakona integrirane su zakonike određene o akademskim i studijem nazivima i studijskom zboru, o priznavanju stječenih sklopike spremne.</p> <p>U određena o zvanjsku studija integrirane su i određene o standardima zanimanja i standardima kvalifikacija (čl. 169) kao i vrednovanju prethodnoga zvanja (sloboda učenja) (čl. 170).</p>

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA MZO: ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENO-DJELATNOSTI (br. člani(e)ka u zagradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POUVERENSTVA NACIONALNOG VIJEĆA: ZAKON O ZNANSTVENO-DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (br. člani(e)ka u zagradama)	KOMENTARI
<p>ČETVRTI DIO VISOKO OBRAZOVANJE Glava I. Studiji (67-75) Vrste studija (67) Prijeđiplomski studij (58) Diplomski studij (69) Integrirani studij (60) Specijalistički studij (61) Doktorski studij (62) Kratki studij (63) Zduženi studij (64) Upišnik studijskih programa (65) Studijski program (66) Studijski program (66) ECTS bodovi (67) Studij u redovitom i izvanrednom statusu (68) Upiš na studij (69) Akademsko godina (70) Izveštaja studija (71) Provjera stečenih ishoda učenja, ispiti i ocjene (72) Isprava o završenom studiju (73) Akademski stručni nazivi i akademski stupanj (74) Evidencije i informacijski sustavi u visokom obrazovanju (75)</p> <p>Glava II. Studenti (76-80) Status studenta (76) Prava i obveze studenta (77) Prava iz studentskog standarda (78) Subvencioniranje troškova školarine (79) Mirovanje prava i obveza studenta (80)</p> <p>ŠESTI DIO POTPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENO I UMJETNIČKOJ DJELATNOSTI (86-95) Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnoški razvoj (86-88) (Sektar NV, izbor članova NV, proširenje članova NV) Međini odbor za nacionalna poverenstva (90-92) Rektorski zbor RH (93) Zbor rektora RH (94) Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti (95)</p>	<p>Stegovna odgovornost (56)</p> <p>ČETVRTI DIO VISOKO OBRAZOVANJE Glava I. Studiji (67-75) Vrste studija (67) Prijeđiplomski studij (58) Diplomski studij (69) Integrirani studij (60) Specijalistički studij (61) Doktorski studij (62) Kratki studij (63) Zduženi studij (64) Upišnik studijskih programa (65) Studijski program (66) Studijski program (66) ECTS bodovi (67) Studij u redovitom i izvanrednom statusu (68) Upiš na studij (69) Akademsko godina (70) Izveštaja studija (71) Provjera stečenih ishoda učenja, ispiti i ocjene (72) Isprava o završenom studiju (73) Akademski stručni nazivi i akademski stupanj (74) Evidencije i informacijski sustavi u visokom obrazovanju (75)</p> <p>Glava II. Studenti (76-80) Status studenta (76) Prava i obveze studenta (77) Prava iz studentskog standarda (78) Subvencioniranje troškova školarine (79) Mirovanje prava i obveza studenta (80)</p> <p>ŠESTI DIO POTPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENO I UMJETNIČKOJ DJELATNOSTI (86-95) Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnoški razvoj (86-88) (Sektar NV, izbor članova NV, proširenje članova NV) Međini odbor za nacionalna poverenstva (90-92) Rektorski zbor RH (93) Zbor rektora RH (94) Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti (95)</p>	<p>Izredbeni plan (163) Akademsko godina (164) Ocjene (165) Ostale pitanja vezana uz studij (166)</p> <p>C. Završetak studija (167-174) Uvjeti za završetak studija (167) Standardi zanimanja i standardi kvalifikacije (169) Vrednotenje prethodnog učenja (ishodi učenja) (170) Priznavanje inozemnih diploma i stručnih kvalifikacija (171) Akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i priznavanje razdoblja studija odnosno ECTS bodova (172) Stručno priznavanje inozemne visokoškolske kvalifikacije (173) Dostava prešjenja o priznavanju ENIC/NARIC uredu (174)</p> <p>3. STUDENTI (175-183) Stjecanje statusa studenta (175) Voditelji i mentor (176) Prava i obveze studenta (177) Prestanak statusa studenta (178) Studentsko predstavnništvo (studentski zbor) (179) Status studentskog zbora (180) Financiranje studentskog zbora i studentskih udruga (181) Studentski pravobranitelji (182) Evidencije u visokom obrazovanju (183)</p> <p>4. NASTAVNICI I SURADNICI (184-205) Znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna, suradnička i stručna zvanja (184) Zvanja na sveučilištu i odgovarajuća radna mjesta (185) Uvjeti za izbor u znanstveno-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta (186) Minimalni uvjeti za navedovanje u više znanstveno-nastavno zvanje od docenta (187) Postupak izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja te odgovarajuća radna mjesta (188) Mogućnost reizbora i rokovi za pokretanje postupka (189) Prijemni izbor na znanstveno-nastavno radno mjesto (190) Odgovarajuća primljena uvjeta za izbor (191) Mirovanje prava i obveza (192) Prava zaštitna (193) Povećana zvanja (194) Sudačko zvanje i odgovarajuća radna mjesta na sveučilištu (195) Vrednotenje rada stručnim asistentima, asistentima, profesorima i mentorima (196) Nastavna stručna zvanja na sveučilištu, veleučilištu i visokoj školi te odgovarajuća radna mjesta (197) Lektorska stručna zvanja na visokim učilištima u RH i lektori hrvatskog jezika na visokim učilištima u inozemstvu (198) Suradničko zvanje i odgovarajuće radno mjesto na veleučilištu i visokoj školi (199) Stručna zvanja i odgovarajuća radna mjesta na visokim učilištima (200) Postupak izbora u nastavna i stručna zvanja te na odgovarajuća radna mjesta na visokim učilištima (201) Ugovor o radu za znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i stručna radna mjesta (202) Znimke od prestanka ugovora o radu nakon navršanih 67 godina života (203) Prava i obveze nastavnika i suradnika (204) Stegovna odgovornost (205)</p>	<p>KOMENTARI</p>

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJE IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA NZO- ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DIELATNOSTI (br. članička u zagradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POVJERENSTVA NACIONALNOG VIJEĆA- ZAKON O ZNANSTVENOJ DIELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (br. članička u zagradama)	KOMENTARI
REKTORSKI ZBOR I VIEĆE VELEUČILISTA I VISOKIH ŠKOLA	ŠESTI DIO POPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENO I UMJELNIČKOG DIELATNOSTI (86-95) Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj (86-89) (Saspari NV, Izbor danova NV, Razjašnjenje danova NV) Matični odbor i matična povjerenstva (90-92) Rektorski zbor RH (93) Zbor veleučilišta RH (94) Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti (95)	VI. REKTORSKI ZBOR I VIEĆE VELEUČILISTA I VISOKIH ŠKOLA (206-207) Rektorski zbor (206) Vijeće veleučilišta i visokih škola (207)	MZO: Rektorski zbor jedno je od tijela koje se spominje u šestome dijelu. Popora visokom obrazovanju, znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti. Uvodi se novo tijelo, zbor veleučilišta, umjesto dosadašnjega Vijeća veleučilišta i visokih škola. Osim je Rektorski zbor izdvojen iz sustava i glatkoće obrade podružja visokoga obrazovanja te se javlja u dijelu popore, što znači njegovo stabilnije i svodjenje na popornu tijelo koje su uduge uglavnom predlagatelja, ne više donositelja bitnih propisa u okviru djelatnosti sveučilišta.
SEDMI DIO FINANCIRANJE VISOKOG OBRAZOVANJA I ZNANSTVENE DIELATNOSTI (96-103) Izvori sredstava za financiranje visokih učilišta i znanstvenih instituta (96) Financiranje javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta (97) Proračun visokog učilišta i znanstvenog instituta (98) Osnovna proračunska komponenta (99) Razvojna proračunska komponenta (100) Izvedbena (varijabilna) proračunska komponenta (101) Okvira sadržaji i postupak sklopljenja programskog ugovora (102) Privremeno financiranje javnoga visokog učilišta i javnoga znanstvenog instituta (103)	VIII. FINANCIRANJE ZNANSTVENE DIELATNOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA (208-226) Izvori financiranja (208) 1. Financiranje iz proračuna RH (209-215) Prijedlog proračunskih sredstava i njihova raspodjela (209, 210) Odluke o prijedlogu raspodjele proračunskih sredstava (211, 212, 213) Financiranje visokih učilišta (214) Financiranje javnih znanstvenih instituta (215) 2. Plaće i primanja zaposlenika i vanjskih suradnika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (216-220) Plićak (216) Dodatak na plaću, ugovori o djelu i autorski ugovori (217, 218, 219) Ugovor o radu na nepuno radno vrijeme za programse odnosno projekatne aktivnosti (220) 3. Financiranje mjerama potpore istraživanja i razvoja (221-226) Cilji mjera potpore istraživanju i razvoju (221) Uvjeti za dočeljnike državne potpore (222) Uloga Nacionalnog vijeća (223) Uloga Znanstveno-stručnog savjeta (224) Pitanje obvezujućih pretnosnih mišljenja (225) Ovlašti Nacionalnog vijeća (226)	VIII. ETIKA U ZNANSTVENOJ DIELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (227-229) Etičnost u znanosti i visokom obrazovanju (227) Odlučivanje etički povjerenstava i pravna zaštita (228) Odbor za etiku, etički kodeksi i etička povjerenstva (229)	MZO: Uvodi se financiranje na temelju programskih ugovora. Problematična je određba po kojoj će ministar predložiti pravilnik o kriterijima raspodjele (osim) vlastitim prihodima (čl. 97). U članku 102. predviđa se sklapanje PU sa svakim javnim visokim učilištem i javnim znanstvenim institutom, u skladu s jednakim kriterijima. Nije jasno što znače „jednaki kriteriji“. Ne spominju se specifičnosti znanstvenih područja (npr. DH područje) i disciplina. Hoće li se uzdazavati specifičnosti znanstvene produktivnosti u npr. humanističkim znanostima, a to je u prvom redu znanstvena knjiga?
FINANCIRANJE ZNANSTVENE DIELATNOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA (104)	RAČNA MJESTA NASTAVNIKA, ZNANSTVENIKA I SURADNIKA Etička odgovornost nastavnika, znanstvenika i suradnika (65) Stegovna odgovornost (66)	VIII. ETIKA U ZNANSTVENOJ DIELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (227-229) Etičnost u znanosti i visokom obrazovanju (227) Odlučivanje etički povjerenstava i pravna zaštita (228) Odbor za etiku, etički kodeksi i etička povjerenstva (229)	MZO: Etičke odredbe nalaze se samo u dijelu o radnim mjestima nastavnika, znanstvenika i suradnika, jedan članak (čl. 65) govori o etičkoj odgovornosti nastavnika, znanstvenika i suradnika, a jedan (čl. 66) o stegovnoj odgovornosti. Nacionalno vijeće propisuje minimalna etička načela.
ETIKA U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU	RAČNA MJESTA NASTAVNIKA, ZNANSTVENIKA I SURADNIKA Etička odgovornost nastavnika, znanstvenika i suradnika (65) Stegovna odgovornost (66)	VIII. ETIKA U ZNANSTVENOJ DIELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (227-229) Etičnost u znanosti i visokom obrazovanju (227) Odlučivanje etički povjerenstava i pravna zaštita (228) Odbor za etiku, etički kodeksi i etička povjerenstva (229)	MZO/OTR: Ovakv narat prijedloga zakona detaljno razrađuje odredbe o etici, ponajprije u okviru čl. 227 posvećenoga etičnosti u znanosti i visokom obrazovanju. O odlučivanju etičkih povjerenstava i pravnoj zaštiti govori čl. 228, a u čl. 229 opisuju se nadležnosti Odbora za etiku, definiše se etički kodeksi i nadležnost Odbora u vezi s odlučivanjem etičkih povjerenstava znanstvenih instituta. Ovakv narat prijedloga zakona pristupa glatkoću pitanju etičke i etičnosti. Etičnost je jedna od najviših vrijednosti u visokom obrazovanju i znanosti i uvjet njihova opimalnog funkcioniranja pa je treba trajno osnaživati i štiti. - (čl. 227)

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA MZO: ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI (br. član(aj)ka u zgradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POVIJERENSTVA NACIONALNOG VJEEČA: ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU (br. član(aj)ka u zgradama)	KOMENTARI
<p>OSMI DIO NADZOR Nadzor primjene ovog Zakona (104) Upravni nadzor (105) Nadzor primijene propisa o radu (106)</p>	<p>IX. NADZOR (230-231) Nadzor nad zakonitošću (230) Posebne ovlasti Ministarstva (231)</p>	<p>MZO: Određuje se da Ministarstvo nadzire primjenu odredaba ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega ako drugim propisom nije određeno da nadzor obavlja drugo tijelo državne uprave. Nema posebne odredbe o tome da je potrebno voditi računa o autonomiji sveučilišta. Propisuje se da nadzor primijene propisa kojima se uređuju radni odnosi na visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu obavlja tijelo državne uprave nadležno za poslovne inspekcije rada. Problematično je da u ovome nacrtu prijedloga zakona izostaje odredba o provođenju nadzora na način da se ne narušava autonomija sveučilišta. U tom smislu, nije jasan ni motiv za uvođenje slijedećih odredaba u okviru čl. 105 Upravni nadzor, u pogledu područja reguliranja i nadležnosti: „(2) Ako Ministarstvo utvrdi da su opći akt ili pojedine njegove odredbe protivne ovom Zakonu ili na temelju njega donesenom drugom propisu, zatražit će od visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta da ih uskladi s ovim Zakonom ili drugim propisom u roku 30 dana. Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut ne postupi prema traženju Ministarstva, Ministarstvo će obavijesti od izvršenja opći akt te Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske podnijeti prijedlog za ocjenu zakonitosti općeg akta. (3) Ako Ministarstvo utvrdi nedostizak ili propuste u radu visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta zatražit će otklanjanje nedostataka ili propusta u roku 60 dana. Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut u postavljenom roku ne otkloni nedostatak ili propust u radu, protiv visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta i odgovorne osobe u visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu pokrenut će se prekršajni postupak u skladu s devetim dijelom ovog Zakona.“</p>	<p>NVZVOTR: Određuje se da Ministarstvo provodi upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija, ali se ističe da se taj nadzor provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redovni rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija. Utvrđuju se posebne zadužbe Ministarstva (15 zadataka), osobito u području vođenja evidencija i upisnika, izrade analitičkih podloga, upravljanja krupnim investicijskim projektima. Člankom 127. st. 9-15 propisuje se nadležnost i postupanje Sveučilišnog savjeta u pogledu ispravljanja teži nepravilnosti u općim ili pojedinačnim aktima sveučilišta. Isto tako, u nacrtu prijedloga zakona propisuje se cijeli postupak od sazivanja sjednice Senata, ocjene zakonitosti općih i pojedinačnih akata prema Visokom upravnom sudu RH pa sve do usklade općeg akta, obustave primjene pojedinačnih akata sveučilišta i pokretanja upravnog spora pred nadležnim upravnim sudom. Na taj način uočavanjem možebitne nepravilnosti kod općih ili pojedinačnih akata sveučilišta navedena nadležnost i sam postupak ispravljanja, izmjene ili obustave pripada Sveučilištu, dio je njegove odgovornosti i autonomije, dakle ostaje na razini sveučilišta, bez uplitanja resornog ministarstva.</p>
NADZOR			

ANALIZA DVAJU NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA

POGLAVLJA IZ NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA NZO- OBRZOVANJU I ZNANSTVENO DIELATNOSTI (br. član(a)ka u zagradama)	NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA POUJERENSTVA NACIONALNOG VIEČKA- ZAKON O ZNANSTVENO DIELATNOSTI I VISOKOM OBRZOVANJU (br. član(a)ka u zagradama)	KOMENTARI
PREKRSŠAJNE ODREDBE	<p>DEVIITI DIO</p> <p>Prekrsšajne odredbe</p> <p>Prekrsšajne kazne (107)</p>	<p>X. PREKRSŠAJNE ODREDBE (232-233)</p>	<p>MZO- Na prvom mjestu se navodi odredba po kojoj se kaznjava sveučilište odnosno znanstveni institut koji ne posujdu prema zahtjevu Ministarstva za otklanjanje nedostataka ili propisa u određenom roku. Jednako tako, kazni će se i ove organizacija koje ne vodi evidencije o studentima i poduzimaju obrazovni programe i koje ne učini dostupnim javnosti doktorski rad objavljen na mrežnim stranicama najmanje 30 dana prije obrane doktorskog rada ili koje ne objavi doktorski rad u roku 30 dana od dana obrane na nacionalnoj repoziciji ili koje ne uskladi svoj uslog i rad s odredbama zakona.</p> <p>Previdjena je kazna i za slučaji da javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut ne upište višeak, prihoda, u skladu sa zakonom kojim se uređuje proračunsko financiranje (prekrsšajno s obzrom na sveučilišta i njihovu autonomiju), izostaje odredba o tome da će se kazni uprava naziva sveučilište, fakultet, umjetnička akademija i akademija suprotno odredbama zakona.</p>
PREKRSŠAJNE ODREDBE	<p>Prijelazne i završne odredbe (108-120)</p> <p>Ustrojstvene i druge promjene visokog učilišta i znanstvenog instituta (108)</p> <p>Imenovanje sveučilišnog vijeća (109)</p> <p>Zatečena radna mjesta i zvanja (110)</p> <p>Najčešnji postupci (111)</p> <p>Uins na studij osoba koje su sveučilištskišto obrazovanje završile prije 2010. godine (112)</p> <p>Ustavdavanje oduvodi o studiju (113)</p> <p>Imenovanje Nacionalnog vijeća (114)</p> <p>Imenovanje matičnih odbora i matičnih povjerenstava (115)</p> <p>Imenovanje Rektorskog zbora i Zbora veleučilišta (116)</p> <p>Donošenje podzakonskih propisa (117)</p> <p>Uisniti i evidencije (118)</p> <p>Prestanak vezanje ranije važećih propisa (119)</p> <p>Stupanje na snagu (120)</p>	<p>XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (234 – 243)</p> <p>Okončanje zapošlenih posujduka (234)</p> <p>Nastanak rada Agencije (235)</p> <p>Među visokih učilišta i među javnih znanstvenih instituta (236)</p> <p>Mandat članika visokih učilišta i znanstvenih organizacija (237)</p> <p>Mandat članova vijeća Agencije (238)</p> <p>Ustavdavanje Statuta Agencije (239)</p> <p>Donošenje pravilnika i drugih akata (240)</p> <p>Prestanak vezanja dosadašnjih propisa (241)</p> <p>Izmjena i dopuna drugih zakona (242)</p> <p>Stupanje na snagu (243)</p>	<p>MZO- Velik broj prijelaznih i završnih odredaba govori o kolikim i razmjernima izmjenama u sustavu koje predviđa ovaj nacrt prijedloga zakona.</p> <p>O radikalnim izmjenama u statutu i uslogu sveučilišta i znanstvenih organizacija te u statusu znanstvenika i sveučilišnih nastavnika osobito sječešći razdijel. Ustrojstvene i druge promjene visokog učilišta i znanstvenog instituta, Zatečena radna mjesta i zvanja. Najčešći postupci.</p> <p>Razdalne izmjene u uslogu, ovlastima i sastavu pojedinih najviših studijskih i matičnih vijeća razvidne su iz odredaba: Imenovanje sveučilišnog vijeća, Imenovanje Nacionalnog vijeća, Imenovanje matičnih odbora i matičnih povjerenstava, Imenovanje Rektorskog zbora i Zbora veleučilišta.</p> <p>NVZ/OTR- Prijelazne i završne odredbe odnose se osobito na Među visokih učilišta i među javnih znanstvenih instituta, na odredbe o Agenciji za znanost i visoko obrazovanje, na donošenje pravilnika i drugih akata, prestanak vezanja dosadašnjih propisa i izmjenom i dopunom drugih zakona.</p>
PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE			

3) Pravna analiza ključnih odredbi i implikacija u Nacrtu prijedloga Zakona MZO-te u Nacrtu prijedloga Zakona Povjerenstva Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj

a) Neodrživost argumenta da brojnost novela i četiri odluke Ustavnog suda RH zahtijevaju novi zakon

U nastavku se donosi izbor različitih općih akata (namjerno su obuhvaćeni različiti takvi akti da se vidi netočnost tvrdnje Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske) koji su novelirani jednako ili više nego važeći *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, a nikada se nije postavljalo pitanje donošenje novoga propisa.

- *Zakon o obvezama i pravima državnih dužnosnika* (NN br. 101/98, 135/98, 105/99, 25/00, 73/00, 30/01, 59/01, 114/01, 153/02, 163/03 – vidjeti članak 21. Zakona o sprječavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, 16/04, 30/04, 187/04, 121/05, 151/05 - Uredba o dopuni, 141/06, 17/07, 34/07 – Odluka USRH, 107/07, 60/08, 38/09, 150/11, 22/13, 22/13 – vidjeti članak 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnim pravima predsjednika Republike Hrvatske po prestanku obnašanja dužnosti, 103/14 – Odluka USRH, 3/15 – Uredba, 93/16, 44/17 – vidjeti članak 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom saboru i 66/19)
- *Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u državnoj službi* (NN, br. 37/01, 38/01 - ispravak, 71/01, 89/01, 112/01, 7/02 – ispravak, 17/03, 197/03, 21/04, 25/04, 92/05, 131/05, 81/06, 11/07, 47/07, 109/07, 58/08, 32/09, 140/09, 21/10, 38/10, 77/10, 113/10, 22/11, 142/11, 31/12, 49/12, 60/12, 65/12, 78/12, 82/12, 100/12, 124/12, 140/12, 16/13, 25/13, 52/13, 96/13, 126/13, 2/14, 94/14, 140/14, 151/14, 76/15, 100/15, 71/18, 73/19, 63/21 i 13/22)
- *Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama* (NN, broj 25/13, 72/13, 151/13, 09/14, 40/14, 51/14, 77/14, 83/14, 87/14, 120/14, 147/14, 151/14, 11/15, 32/15, 38/15, 60/15, 83/15, 112/15, 122/15, 10/17, 39/17, 40/17, 74/17, 122/17, 9/18, 57/18, 59/19, 79/19, 119/19, 50/20, 128/20, 141/20, 17/21, 26/21, 137/21 i 9/22)
- *Zakon o plaćama sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika* (NN, br. 10/99, 25/00, 1/01-Uredba, 30/01, 59/01, 114/01, 116/01, 64/02, 153/02, 17/04, 8/06, 142/06, 34/07 - Odluka USRH, 134/07 - Uredba, 146/08, 155/08 – Uredba, 39/09, 155/09 – Uredba, 14/11, 154/11 – Uredba – prestala važiti, 12/12, 143/12, 100/14 – Odluka USRH, 147/14, 120/16 i 16/19)
- *Sudski poslovnik* (NN, br. 37/14, 49/14, 8/15, 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 33/17 – ispravak, 34/17, 57/17, 101/18, 119/18, 81/19, 128/19, 39/20, 47/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21 i 145/21)
- *Zakon o parničnom postupku*, Službeni list SFRJ, br. 4/77 – 35/91; Nar. nov., br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – v. Odluku USRH od 11. srpnja 2014., 70/19.
- *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* (NN, br. 91/96, 68/98 – vidjeti članak 12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji

stanarsko pravo, 137/99 - Odluka USRH, 22/00 - Odluka USRH, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15 – pročišćeni tekst i 94/17 – ispravak)

- Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (NN, br. 92/96, 39/99 - Odluka USRH, 42/99 - ispravak Odluke USRH, 92/99 - ispravak, 43/00 - Odluka USRH, 131/00 - Odluka USRH, 27/01 - Odluka USRH, 34/01 – ispravak Odluke USRH, 65/01 - Odluka USRH, 118/01 - Odluka USRH, 80/02, 81/02 – ispravak i 98/19) **[ovdje imamo 7 odluka Ustavnog suda RH + 1 ispravak odluke Ustavnog suda RH pa nije donesen novi zakon]**
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN, br. 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 126/12 – pročišćeni tekst, 94/13, 152/14, 7/17, 68/18, 98/19 i 64720 - Uredba)
- Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN, br. 33/92, 57/92 – Uredba, 77/92, 86/92 - pročišćeni tekst, 58/93, 2/94, 76/94, 108/95, 108/96 – vidjeti članak 77. Zakona o pravima hrv. branitelja..., 82/01, 94/01 – vidjeti članak 148. Zakona o pravima hrvatskih..., 103/03, 148/13 i 98/19)
- Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN, br. 174/04, 92/05, 2/07, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10, 55/11, 140/12, 19/13 – pročišćeni tekst, 33/13, 148/13 i 92/14 i 121/17- vidjeti članak 216. Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, njegovim stupanjem na snagu 14. prosinca 2017. prestaje važiti Zakon, osim članaka 13. – 30., 33. i 33.a koji prestaju važiti 1. siječnja 2019.)
- Odluka o utvrđivanju Popisa dijagnostičkih i terapijskih postupaka u zdravstvenim djelatnostima - vremenski i kadrovski normativi (NN br. 15/92, 29/93, 65/93, 31/95, 73/99, 3/00, 18/00, 118/01, 44/02, 76/02, 85/02, 92/02, 130/02, 151/02, 11/03, 32/03, 43/03, 203/03, 30/05, 88/05, 136/06, 16/07, 40/07, 57/07, 80/07, 84/07 - ispravak, 98/07, 111/07, 130/07, 54/08, 85/08, 133/08, 2/09, 10/09 – ispravak, 17/09, 110/10, 49/13, 65/13, 99/13, 103/13, 125/13, 34/14 i 74/14)
- Odluka o osnovama za sklapanje ugovora u provođenju specifične zdravstvene zaštite (NN, br. 47/14, 157/14, 139/15, 28/16, 26/17, 132/17, 119/18, 32/19, 128/19, 22/20, 147/20, 119/21 i 145/21)
- Odluka o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja (NN, br. 56/17, 73/17 – ispravak, 30/18, 35/18 – ispravak, 119/18, 32/19, 62/19, 94/19, 104/19, 22/20, 84/20, 123/20, 147/20, 12/21, 45/21 i 144/21)
- Pravilnik o plaćanju naknada za pravo uporabe adresa, brojeva i radiofrekvencijskog spektra (NN, br. 154/08, 28/09 – ispravak, 97/10, 92/12, 62/14, 147/14, 138/15, 77/16, 126/17, 55/18, 99/18, 64/19, 73/20, 139/21 i 141/21)

b) Sustavnost pristupa i drugi opći akti

Izrada nacрта prijedloga zakona iz područja znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja podrazumijeva sustavnost pristupa i uzimanje u obzir analizu čitavoga niza općih akata, počevši od Ustava RH i pravoga značenja njegova čl. 68, preko općih akata zakonskog i podzakonskog ranga, ali i na osobit način kolektivnih ugovora koji predstavljaju mjerodavno pravo i specijalniji akt u odnosu na opći radnopravni režim. Propis zakonskoga ranga zakona iz područja znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja čini *sedes mate-*

riae, pa čak i svojevrsan zakon od sistemskog značenja, međutim on tu nije ni približno jedini režim koji se pojavljuje, nego postoji još niz specijalnih i nadovezujući režima s kojima on mora biti usklađen i kojima se nužno mora prilagoditi. Također, pristupanje izradi takvog zakonskoga općeg akta prethodno podrazumijeva široku i stručnu analizu područja i predmeta normiranja kako bi se ono temeljilo na pouzdanim i empirijski potvrđenim podatcima. Naznačene zahtjeve poštovao je *Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja, dok *Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* ne samo da to nije proveo i uvažio, nego je u mnogim područjima proturječan specijalnim važećim zakonskim režimima.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u normativnom smislu je *lex specialis* i *sedes materiae*. U tom području on je pravi sistemski zakon, a takvi zakoni traže stabilnost i kontinuitet, poput – primjerice – Zakona o parničnom postupku, čija se novela baš sada priprema i koji je isti zakon kakav je donesen 1978. godine. Premda je potonji zakon izrazito noveliran, mijenjan odlukama Ustavnog suda RH, a u krajnjoj liniji pisan je i na više jezika, on je uvijek ostao onaj isti zakon iz 1978. godine.³ Status i funkciju kakav u parničnom procesu ima Zakon o parničnom postupku, u području znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja ima *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* i stoga ni meritorno ni nomotehnički ne postoji potreba za donošenjem novoga zakona ili uvođenjem kakvih oštih obrata u kontinuitet i ustaljenu paradigmu na kojoj počiva to područje. Dakako, određene intervencije i poboljšice potrebne su i dobrodošle, ali ne oštri obrati poput takvih koji su predviđeni u *Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*.

e) Koncept i naziv zakona te pitanje kontinuiteta

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju sistemski je zakon koji ima načelno i konceptualno značenje. Kada se kaže da je sistemski misli se na to da je on postavio paradigmu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja koja ne samo da je trajna i dugovjeka kategorija, nego je ujedno riječ o sistemskoj paradigmi koja podrazumijeva kontinuitet, stečenost određenih prava, ali i činjenicu da su neke njegove norme primjenom konzumirale prava i ovlaštenja njegovih adresata te da se u njih, stoga jer su stečena i konzumirana, ne može povratno (retroaktivno) zadirati. *Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja temelji se na institucionalnom kontinuitetu, svijesti o konzumiranju postojećih normi i stečenim pravima, te stoga zadržava postojeći naziv zakona (koji se uvriježio i koji faktički u stvarnosti ima svoju ustaljenu pokratu (ZZDVO)). To nužno podrazumijeva i zadržavanje postojeće strukture i dvodijelnosti kod kojih na prvo mjesto ide znanstvena djelatnost, a zatim visoko obrazovanje.

Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti u cijelosti napušta postojeću paradigmu i kontinuitet stvarajući ni iz čega neka nova i revolucionarna rješenja koja nemaju ni tradiciju ni kontinuitet i koja ne pokazuju svijest o tome da se neke stvari ne mogu mijenjati jer su normativno konzumirane i pripada-

³ *Zakon o parničnom postupku*, Službeni list SFRJ, br. 4/77 – 35/91; Nar. nov., br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – v. Odluku USRH od 11. srpnja 2014., 70/19.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. godine, Nar. nov., br. 117/03.

ju kategoriji stečenih prava. To se dijelom ogleda i u sasvim novom nazivu zakona, koji suprotno svoj dosadašnjoj normativnoj stvarnosti i praksi na prvo mjesto stavlja visoko obrazovanje, a na drugo znanstvenu djelatnost. To se onda nužno prelijeva i na strukturu zakona, jer se na prvom mjestu uređuje visoko obrazovanje, a zatim znanstvena djelatnost, što je potpuno obrnuto nego sve što je do sada postojalo. Osim diskontinuiteta, koji je i meritorno i tehnički, pa i nomotehnički nepotreban i neoportun, postavlja se pitanje poručuje li se time nešto što je u biti drugačije od dosadašnjih shvaćanja, tj. poručuje li se da znanstvena djelatnost jest drugotna i da nju stvara visoko obrazovanje, a ne kao do sada da visoko obrazovanje proizlazi iz znanstvene djelatnosti kao prvotne i najvažnije kategorije.

Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja sveobuhvatniji je u kontekstu opsežne analize predstavljene u uvodnom obrazloženju. Jasno se može vidjeti da se reforme pokreću radi potreba društva, a ne radi pristupa sredstvima iz EU fondova – kao što je to slučaj u *Nacrtu prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*. Na taj način je prijedlog koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja sustavno promišljen, dubinski, nudi sustavna dugoročna rješenja i ima cjelovit obuhvat. Važno je napomenuti da je taj prijedlog također usuglašen s temeljnim i aktualnim dokumentima kao što su *Program Vlade Republike Hrvatske (2020.-2024.)*, *Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021.-2026.)* i *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.* U obrazloženju *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* može se zaključiti da su izmjene gotovo isključivo temeljene na novom modelu financiranja, odnosno implementaciji cjelovitih programskih ugovora čija je strateška podloga Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2020.-2026.

Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti ne sadržava analizu postojećeg stanja te jasnu nit vodilju koja povezuje postojeće stanje s ciljevima iz nacionalne strategije ili EU strateških okvira i ciljeva. Osim toga, podcijenjena je uloga sveučilišta te se zakonom ruši autonomija sveučilišta i njegovih sastavnica.

d) Autonomija Sveučilišta

Članak 68. Ustava RH jamči autonomiju Sveučilišta. Riječ je o, normativno gledajući, vrlo snažnom i rezolutnom ustavnom izričaju koji se ne svodi samo na to da sveučilišna sloboda postoji ili da se podrazumijeva, nego da se ona baš jamči. Bit toga je da je sveučilište samosvojno, a njegovo ustrojstvo, unutarnja organizacija i djelovanje njegovi vlastiti, i ničiji tuđi – pogotovo ne političke vlasti. Jamstvo autonomije sveučilišta iz čl. 68. Ustava RH znači da ona predstavlja stvarnost i da efektivno postoji, a ne to da je krinka ili privid ili kakva nominalna ili deklarativna kategorija koja efektivno ne postoji. Takva autonomija sveučilišta postoji od osnivanja suvremene hrvatske države i odgovarajuće je vrednovana u *Nacrtu prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja.

Autonomija sveučilišta ponajprije podrazumijeva da je sveučilište stvarno i kao partner otpočetak uključeno u izradu propisa koji se na njega odnose. To sa *Nacrtom prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* uopće nije bio slučaj, nego je Rektorskom zboru taj tekst dostavljen na očitovanje kao gotov i zadan manje od 24 sata prije negoli im je predstavljen, a zatim je za tako važan i sistemski zakon ostavljeno samo tri tjedna za očitovanje, i to u uvjetima kada je riječ o sasvim novom zakonu koji

stubokom, konceptualno i paradigmatički mijenja čitav koncept znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja. To sveučilišna autonomija sigurno nije jer je u takvom kontekstu uključivanje sveučilišta u nešto što je zadano i već gotovo ekscesni formalizam i samo razlog da je akademska zajednica tobože formalno bila upoznata s njegovim sadržajem, a u stvarnosti je dovedena pred potpuno gotov čin.

Smisao primjene zakona iz čl. 68. st. 2. Ustava RH nije da se njegovim pravilima autonomija ograničuje i sužuje, devalvira ili u cijelosti obezvrjeđuje, što se *Nacrtom prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* grubo čini. U najvećoj mjeri to se čini **uvodenjem Sveučilišnog vijeća, njegovom strukturom, načinom izbora njegova predsjednika u kojem može sudjelovati Vlada RH (čl. 15. st. 1.) i posebno njegovim ovlastima u čl. 15. st. 4. koje, kako god se nazivale, sigurno se ne svode na nadzor (kao nadzornog tijela, što je dobrodošlo), nego su čisti čini upravljanja, a to dodatno postaje vidljivim u tome da ono može pokrenuti postupak za razrješenje rektora.** Premda Ustav RH jamči da sveučilište samostalno odlučuje o svojem ustrojstvu i djelovanju, politička vlast posredstvom Sveučilišnog vijeća, osim upravljanja sveučilištem, zapravo može utjecati i na to tko će biti rektor. Prema tome, zakonska razrada čl. 69. Ustava RH u biti znači devalvaciju te ustavne odredbe i negiranja sveučilišne autonomije. Postojeći Sveučilišni savjet ima isključivo nadzorne ovlasti.

Sveučilišno vijeće – nominalno je nadzorno tijelo, u stvarnosti upravlja sveučilištem.

U čl. 11. st. 1. normativno se utvrđuje da je sveučilišno vijeće nadzorno tijelo. To je tijelo koje bi trebalo zamijeniti savjet sveučilišta, međutim, s njime nema gotovo nikakve poveznice. Apsurdan je broj i način imenovanja četvorice od sedam članova što u biti čini politička vlast. Trojicu imenuje osnivač (=Hrvatski sabor), a predsjednika imenuje šest članova (ali ne među sobom, nego to mora biti netko sedmi), no ako se ne mogu među sobom dogovoriti, toga sedmoga imenuje Vlada RH kao politička vlast. To otvara golem prostor manipulacijama, tj. da se svjesno izbjegava dogovor šestorice članova kako bi politička vlast mogla postaviti predsjednika toga tijela. Osim što može pokrenuti postupak razrješenja rektora, to tijelo temeljem čl. 15. st. 4. u stvarnosti, gledajući meritum, a ne pogrešno nazivanje stvari, ima upravljačke, a ne samo nadzorne ovlasti, što je iz perspektive sveučilišne autonomije neprihvatljivo.

Posebno se te stvarne upravljačke kompetencije ogledaju u njegovoj ovlasti da potvrđuje prijedloge Programskog ugovora. Riječ je o zadnjem koraku prije negoli se temeljem čl. 98 započnu pregovori s Ministarstvom o programskom ugovoru, jer taj članak predviđa njegovo formuliranje kroz neku vrstu pregovora tih dviju strana.

Položaj Sveučilišnog vijeća je takav da nakon niza koraka koji se poduzimaju najprije na sastavnicama, pa zatim na sveučilištu, na kraju sve ovisi o njemu i njegovoj odluci hoće li ga potvrditi ili ne. Potvrđivanje nije nadzorna funkcija, nego takva koja odlučuje, a samim time je i upraviteljska. Sveučilišno vijeće pritom može obezvrjediti čak četiri prethodna koraka od kojih se dva odvijaju na sastavnici (izrada prijedloga programskog ugovora od dekana – čl. 20. prihvaćanje dekanova prijedloga na vijeću sastavnice – čl. 19.), rektorov prijedlog ukupnog programskog ugovora – čl. 13 i prijedlog programskog ugovora koji prihvaća senat – čl. 13.)

Sveučilišno vijeće kao koncept je neodrživo. Kada se uređuje sastav Sveučilišnog vijeća ide se logikom 3 člana (daje Sveučilište) + 3 (daje Sabor RH) + 1 (koji je predsjednik i kojega *in ultima linea* imenuje Vlada RH). Postavlja se pitanje o tome tko saziva sjednicu vijeća s 3+3, prema kojim pravilima, kako to vijeće djeluje i odlučuje, jer ono se u biti konstituira tek izborom sedmoga članka koji je predsjednik i koji glede toga ima

inicijativu, no on dok nije imenovan ne postoji. Osim što je takav sastav i provenijencija članova nonsens (to je specifikum kakav nigdje drugdje ne postoji) i flagrantni mehanizam potencijalne političke kontrole nad sveučilištem, on ne može funkcionirati jer u biti to vijeće mora djelovati prije svojega konstituiranja i vrlo vjerojatno morat će djelovati na više sjednica za koje se ne zna tko ih saziva, tko ih vodi, kojom se većinom odlučuje, kako se odlučuje i dr.

Sastav Sveučilišnog vijeća ne odražava dalekosežnost i heterogenost utjecaja te temeljnu važnost sveučilišta kao integrativnog čimbenika. U sastav sveučilišnog vijeća ne uključuju se predstavnici gradova u kojima djeluju sastavnice, ne uključuju se komorske organizacije niti ikakvi drugi važni društveni čimbenici, nego 3 predstavnika bira Hrvatski sabor, a još jednoga potencijalno Vlada RH. Takav sastav ne odražava ono što sveučilište jest i još više što bi u perspektivi trebalo biti, kao najširi društveni medij koji pripada svima i koji izgrađuje društvo. Napokon, sastav toga vijeća potpuno razbija koncept dosadašnjeg savjeta kao nadzornog tijela, logiku njegova strukturiranja prema provenijencijama članova.

Statusne promjene javnog sveučilišta iz čl. 16. Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti kao put razbijanja sveučilišta. O izdvajanju sastavnice iz javnog sveučilišta odlučuje Vlada RH, a ne javno sveučilište. Senat javnog sveučilišta daje prijedlog za to, a da bi se podnio prijedlog potrebna je pretjerano mala većina – natpolovična većina svih članova Senata. Ta bi većina trebala biti najmanje 2/3 jer je riječ o bitnoj i velikoj statusnoj promjeni koja nepovratno razbija javno sveučilište pa bi za nju trebala biti potrebna kvalificirana, a ne obična većina. I ovdje zakonska odredba ne ostavlja nikakvu autonomiju sveučilištu premda mu je nominalno i puko formalno na beznačajan način dodjeljuje u svemu nebitnome, osim u meritorno važnim stvarima.

Pokretanje postupka razrješenja rektora i njegovo razrješenje. Teška je povreda sveučilišne autonomije da Sveučilišno vijeće temeljem čl. 14. st. 7. može pokrenuti postupak razrješenja rektora. Ako je Sveučilišno vijeće nadzorno tijelo (a to jedino smije biti temeljem čl. 68. Ustava RH), neodrživa je takva odredba temeljem koje bi se ono direktno miješalo u unutarnje poslove sveučilišta. Jednako je neodrživa i premala većina u Senatu (1/3 članova) koja se zahtijeva za donošenje odluke o razrješenju rektora. To stubokom odudara od dosadašnjih rješenja i čitavu stvar čini krajnje jednostavnom, a rektorovu poziciju teškom, nezahvalnom i nadasve lako ucjenjivom. Znajući, k tome, kako se imenuje Sveučilišno vijeće, to ostavlja golem prostor političkim utjecajima na rad i razrješenje rektora, što je duboko protivno Ustavom RH proklamiranoj sveučilišnoj autonomiji.

Ova materija nalazi se u očiglednoj neravnoteži s funkcijom i položajem dekana sastavnice. Za pokretanje postupka razrješenja dekana Sveučilišno vijeće nema ovlasti, nego ovlast za to ima samo fakultetsko vijeće, a većina potrebna za razrješenje dekana u fakultetskom ili akademijском vijeću jednaka je kao i u Senatu za razrješenje rektora. Prema tome, lakše je razriješiti rektora sveučilišta nego dekana sastavnice, jer postupak razrješenja rektora dodatno može pokrenuti Sveučilišno vijeće. Riječ je o apsurd.

e) Osnivačka prava nad sveučilištem i sastavnicama

Apsurd je da *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* u čl. 7. st. 2. uređuje da osnivačka prava nad fakultetima, umjetničkim akademijama i ostalim sastavnicama sveučilišta može imati i nadležno ministarstvo. Svako sveučilište i njegova sastavnica osnovano je u određenom trenutku temeljem odgovarajućega općega pravnog akta (u pravilu zakona) iz kojega proizlazi tko mu je osnivač i tko je imatelj osnivačkih prava. Nonsens je 2022. godine uređivati nešto što se dogodilo i što je nepro-

mjenjiva činjenica te, napokon, konzumirana norma. Primjerice, Sveučilište u Zagrebu osnovano je odgovarajućim zakonskim člankom iz 1874. godine (u doba bana Ivana Mažuranića), iz čega je sasvim razvidno tko mu je tada bio i tko je do danas ostao osnivač i imatelj osnivačkih prava. Zar će se nakon otprilike 150 godina nekakvim zakonom uređivati ili revidirati ta činjenica?!

f) Radnopravni status rektora i prorektora.

U čl. 14. st. 2. *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* određuje se da: *Na javnom sveučilištu rektor zasniva radni odnos u punom radnom vremenu.* Riječ je o dubioznoj i radnopravno neodrživoj odredbi koja podrazumijeva prestanak radnog odnosa na sastavnici rektoru i prorektorima, prekid svake radnopravne formalne poveznice sa sastavnicom, i isključivo radni odnos na javnom sveučilištu. Kako se rektori biraju iz reda redovitih profesora i redovitih u trajnom zvanju koji potječu sa sastavnica, takva im odredba onemogućava ikakvu znanstveno nastavnu poveznicu sa sastavnicom s koje potječu, primjerice oni tamo ne mogu ni najmanje sudjelovati u nastavi, konzultativnoj djelatnosti i sl. (što ako su jedini nositelji kolegija i sl.), što je i znanstveno i nastavno neprihvatljivo. Prihvatljivo je takva apsolutna ograničenja možda postaviti glede drugih javnih i privatnih sveučilišta, ali ne i glede sastavnica javnog sveučilišta s kojih rektor (i prorektori) potječe. Potonje ne isključuje mogućnost određivanja limita koliko rektor (i prorektori) smiju sudjelovati u nastavnom procesu na sastavnicama. Međutim, ovdje se nameće problematika radnopravnog odnosa na sastavnici, što kad rektor (i prorektor) prestanu biti rektorima (i prorektorima), što je s postojećim radnim odnosom na sastavnici, uvjetima za napredovanje i sl.

g) Rektorski zbor

Rektorski zbor u Republici Hrvatskoj trebali bi činiti samo rektori javnih sveučilišta, pri čemu rektori privatnih sveučilišta mogu biti samo pridruženi bez prava glasa. Anomalija se sastoji i u tome da ne postoji odredba da se u Rektorskom zboru glasovi ponderiraju ovisno o veličini sveučilišta.

h) Predstavnik reprezentativnog sindikata u Senatu

Vrlo je dvojbeno što je reprezentativan sindikat iz čl. 12. st. 4., prema kojem kriteriju i s obzirom na koju se sastavnicu određuje takav status. Primjerice, neki sindikat na jednoj sastavnici može biti izrazito zastupljen, na drugoj ne, pa se opravdano nameće pitanje o kriteriju i mjestu reprezentativnosti kao pretpostavci pozivanja njegova predstavnika na sjednice senata.

i) Nejasnost položaja studenata i studentskih predstavnika

Bit sveučilišta čine i studenti koji svoju volju, htjenja i dr. izražavaju posredstvom vlastitih izabраниh predstavnika u sveučilišnim tijelima, na sastavnicama i njihovim tijelima te drugdje. To je i tradicija u hrvatskom i europskom visokom obrazovanju,⁴ ali prvenstveno stečeno pravo studentske populacije da bude zastupljena s 15 % u kolegijalnim tijelima, posebno u Senatu sveučilišta, Savjetu sveučilišta, fakultetskim vijećima i drugdje te da se ta njezina zastupljenost ogleda i kroz efektivno pravo glasa u stvarima koje se odnose na tu sveučilišnu kategoriju osoba. *Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i*

⁴ O važnosti studentskog sudjelovanja u sveučilišnim tijelima vidi više u: *Student Engagement in Europe: society, higher education and student governance* (eds. M. Klemenčić, S. Bergan, R. Primožić, Council of Europe Higher Education Series No. 20, Strasbourg: Council of Europe, 2015.

znanstvenoj djelatnosti ne jamči mjesto studentskom predstavniku u Sveučilišnom vijeću, dok studentskim predstavnicima u fakultetskim vijećima daje samo pravo tražiti suspenzivni veto (čl. 19. st. 5.), što je više iluzorno nego efektivno pravo. S druge strane, *Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja poštuje tu tradiciju i stečeno pravo, ali i pitanja od posebnog interesa za studente (u čl. 134.), što je hvalevrijedno. Također, glede studenata *Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* koji je izradilo Povjerenstvo za zakonske akte koji uređuju sustav znanosti i visokog obrazovanja sadržava jedan čitav zaseban dio (čl. 175.-183.) vrednujući time važnost studenata, njihova prava, organizacijska pitanja, tijela i dr.

Glede studenata još je nekoliko važnih nejasnoća i nedosljednosti. Temeljem čl. 12. st. 5. studentski predstavnici ne sudjeluju u biranju rektora (i prorektora),⁵ ali iz članka 14. proizlazi da se računaju u trećinu članova senata koja pokreće postupak razrješenja rektora, pa i u natpolovičnu većinu svih članova senata kada se donosi odluka o njegovu razrješenju („o razrješenju rektora odlučuje senat natpolovičnom većinom glasova SVIH članova“). Dakle, ne biraju, ali razrješuju rektora i dekana, što predstavlja zakonski i logični neodrživo pravno rješenje. Jednako je i na sastavnicama u pogledu funkcije dekana. S obzirom da za odluku senata o izlasku neke sastavnice iz sveučilišta Zakon zahtijeva natpolovična većina SVIH članova senata, ako studentski predstavnici čine 15 % Senata, u tim konstelacijama studentski predstavnici predstavljaju važan i snažan, a moguće je i presudan čimbenik, u donošenju ovako ključnih odluka. **Drugim riječima, dok se studentima oduzima ili ograničava pravo glasa u pitanjima koja su od njihova neposredna interesa, istovremeno im se daje pravo glasa koja su prvenstveno od interesa za nastavnike zaposlene na sveučilištima i njihovim sastavnicama.**

j) Obezvredivanje autonomije sveučilišta glede nadzornih ovlasti sveučilišta nad fakultetom, odnosno umjetničkom akademijom

S gledišta RH svi autonomni opći akti koje donosi sveučilište ili njegove sastavnice su podzakonski akti, i među njima iz perspektive RH nema niti može biti hijerarhije. Međutim, u vlastitim (unutarnjim) okvirima sveučilišta, što je izričaj njegove autonomije, postoji hijerarhija među aktima koje donosi sveučilište i onima koje donose sastavnice, jer opći akti sveučilišta na sveučilištu su većeg ranga od općih akata sastavnica te potonje moraju biti u skladu kako s njima tako i sa zakonskim i ustavnim okvirom u RH. To podrazumijeva da sveučilište mora imati vlastito tijelo koje nadzire usklađenost općih akata sastavnica s općim aktima sveučilišta i dodatno sa pozitivnim zakonodavstvom RH. Praksa je da sveučilište u stvarnosti ima to tijelo i da je riječ o jednom od najvažnijih tijela sveučilišta.

Člankom 22. st. 1. *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* opisane nadzorne ovlasti sveučilišta glede usklađenosti sa zakonskim i statutarnim režimom (koje obavlja Odbor za Statutarna pitanja) ukidaju se te se ovlasti prenose na Visoki upravni sud RH. Potonje odredbe su konfuzne, jer se najprije govori o tome da rektor provodi nadzor jesu li *opći akti fakulteta, odnosno umjetničke akademije u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom sveučilišta*, da bi se zatim odredilo da će rektor *Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske podnijeti zahtjev za ocjenu zakonitosti općeg akta*. **Premda**

⁵ Navedeno se ističe i u dokumentu koji je Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo u veljači ove godine (Novosti u Zakonu – studenti ne sudjeluju u izboru dekana i rektora te izboru na radna mjesta nastavnika i profesora). Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, veljača 2022. godine.

se isprva naznačuje, no tom odredbom nije obuhvaćen nadzor nad statutarnošću i usklađenošću općih akata sastavnice s općim aktima sveučilišta, u nadolazećim stavcima opet se uređuje nadzor nad zakonitošću i statutarnošću koje provodi sam rektor. Odredbe st. 1. i st. 2.-4. ne mogu se međusobno pomiriti, one su duboko proturječne i međusobno isključujuće. Postavlja se, na kraju, pitanje tko i kada odlučuje o zakonitosti i statutarnosti? Visoki upravni sud RH ili Senat na inicijativu rektora? Koga rektor o tome izvještava: Visoki upravni sud RH ili Senat?

k) Umjesto integracije, daljnja fragmentacija Sveučilišta

Integracija sveučilišta trend je u Europi i svijetu, a međunarodna iskustva pokazuju kako pridonosi učinkovitijem upravljanju i raspolaganju resursima, strateškom planiranju, fleksibilnosti, boljoj vidljivosti i brendiranju. Integrirana sveučilišta moćnija su u prezentaciji rezultata svoga rada, posebno znanstvenih rezultata. Predloženi Zakon ne pridonosi jačanju suradnje između sastavnica Sveučilišta, nego upravo suprotno, zadržava se fragmentirana struktura i mogućnost da se svaki fakultet „ponaša“ kao malo Sveučilište. Navedeno vidimo u derogiranju odredbi sadašnjeg zakona u pogledu nadzornih ovlasti sveučilišta nad fakultetom, odnosno umjetničkom akademijom, ali i u pogledu načina biranja dekana. Prema sadašnjem zakonu senat sveučilišta potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija (čl. 59. st. 2). Prijedlog Zakona ne navodi ovu nadležnost senata (čl. 12. st. 3), već određuje da je konačna odluka o izboru i razrješenju dekana u nadležnosti fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća, što dodatno slabi položaj sveučilišta. Zajedno s ukidanjem ovlasti Senata da većinom ukupnog broja članova donosi konačnu odluku o suspenziji dekana ili drugog člnika sastavnice sveučilišta koju u slučaju nepoštivanja zakona, drugih propisa i statuta donosi rektor, te o obustavljanju od izvršenja odluke dekana i ostalih člnika sastavnica Sveučilišta, ako je navedena odluka protivna zakonu ili statutu, koju također donosi rektor, a senat je treba potvrditi, Zakon ovakvim rješenjima slabi upravljački položaj i mogućnost nadzora sveučilišnih tijela u odnosu na sveučilišne sastavnice, te time doprinosi daljnjoj fragmentiranosti sveučilišta.

l) Ukidaju se zvanja i zamjenjuju radnim mjestima

Članak 110. *Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* ni ne spominje znanstveno-nastavna zvanja premda su ona prema pozitivnom pravnom okviru stvarnosti. Naime, sada se osobe izabiru u zvanja, a ne na radna mjesta čiji su nazivi jednaki nazivu zvanja. Navedeni članak predviđa postojanje samo radnih mjesta te, još k tome, stvara privid kao da sada zvanja ne postoje nego radna mjesta. U biti čl. 110. ukida znanstveno-nastavna zvanja te ih pretvara u radna mjesta. Razlika među tim konceptima je bitna. Navedeni obrat protivan je stečenim pravima (jer tko je u nastavno-nastavnom zvanju ostaje u njemu jer je to pravo stekao izborom) i ima legitimno očekivanje da će ispunjenjem uvjeta biti izabran u više takvo zvanje) i kolektivnom ugovoru. Radno mjesto je nestalna i nestabilna kategorija koja je isključivo radnopravne provenijencije, ono znanstveno-nastavnu kategoriju veže samo uz sebe i dok se osoba nalazi na radnom mjestu, a ne i izvan toga (dakle, netko je redoviti profesor u trajnom zvanju dok je na radnom mjestu, izvan toga on to nije niti bi se takvim smio predstavljati). Napokon, radno se mjesto može ukinuti, znanstveno-nastavno zvanje ne! U tom smislu, posebno je potrebno upozoriti na članak 37. st. 6, koji određuje da se ustroj radnih mjesta nastavnika, znanstvenika suradnika i drugih zaposlenika propisuje općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

4. Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020.

OPĆE ODREDBE

Predmet normiranja

Članak 1.

(1) Ovim se Zakonom uređuje organizacija i financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Primjena propisa o ustanovama

Članak 2.

(1) Ako ovim Zakonom nije određeno drukčije, na visoka učilišta i ustanove u sustavu znanstvene djelatnosti primjenjuju se odredbe Zakona o ustanovama.

(2) Visoka učilišta i ustanove u sustavu znanstvene djelatnosti mogu ustrojivati zajedničke službe u cilju racionalizacije poslovanja, a posebno računovodstvo, kadrovsku službu i službu za javnu nabavu.

Rodna neutralnost

Članak 3.

(1) Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Temeljna načela znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Članak 4.

(1) Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje predstavljaju djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskoga, znanstvenoga, umjetničkog i obrazovnog prostora.

(2) Temeljna načela znanstvene djelatnosti su:

- sloboda znanstvene djelatnosti i stvaralaštva, što uključuje zajamčenu slobodu misli i izražavanja te slobodu određivanja metoda rješavanja znanstvenih pitanja
- nedodirljivost i sigurnost čovjekove osobnosti i dostojanstva
- etičnost znanstvene djelatnosti
- profesionalna odgovornost znanstvenika za tijek, rezultate i posljedice znanstvene djelatnosti
- dostupnost znanstvene djelatnosti u skladu sa zakonom i načelima otvorene znanosti
- međunarodna važnost i internacionalizacija znanstvene djelatnosti, usmjerene na dobiti čovječanstva i pomicanje granica znanstvenih spoznaja
- objektivno i neovisno vrednovanje znanstvene djelatnosti

- zaštita prava intelektualnoga vlasništva
- briga za zaštitu okoliša i održivi razvoj
- poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda
- zaštita životinja pri eksperimentalnim istraživanjima
- poštovanje ravnopravnosti spolova u znanstvenom istraživanju i stvaralaštvu
- odgovoran odnos prema odgoju generacija mladih znanstvenika
- poticanje interdisciplinarnosti i multidisciplinarnosti znanstvene djelatnosti.

(3) Temeljna načela visokog obrazovanja su:

- autonomija sveučilišta
- jednaka dostupnost visokog obrazovanja svima pod jednakim uvjetima
- briga o visokom obrazovanju kao o djelatnosti od interesa za Republiku Hrvatsku
- jamstvo akademskih sloboda
- jamstvo akademske samouprave visokih učilišta
- nedjeljivost sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva
- uzajamnost i partnerstvo pripadnika akademske zajednice
- europska humanistička i demokratska tradicija
- promicanje uključenosti u međunarodni visokoobrazovni prostor, posebice u Europski prostor visokog obrazovanja
- poštovanje i promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda
- razvoj etičnosti i društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice
- jedinstvo stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine
- koncepcija cjeloživotnog obrazovanja
- povezanost s predtercijarnim obrazovanjem.

Otvorena znanost i otvoreno obrazovanje

Članak 5.

(1) Znanstvena se istraživanja provode u skladu s načelima otvorene znanosti i temelje se na otvorenom i suradničkom procesu istraživanja, na otvorenom pristupu svim proizvodima znanstveno-istraživačkog rada (publikacijama, istraživačkim podacima, softveru i dr.) te otvorenoj i interoperabilnoj istraživačkoj infrastrukturi.

(2) Rezultati istraživanja koja se financiraju sredstvima iz državnog proračuna objavljuju se u otvorenom pristupu po načelu “otvoreni koliko god je moguće, zatvoreni samo koliko je neophodno”, i u skladu sa stavkom 1. ovog članka.

(3) U cilju postizanja široke i jednake dostupnosti obrazovanja i unapređenja kvalitete obrazovnog procesa i ishoda obrazovanja, potiče se primjena načela otvorenog obrazovanja, posebno različitosti u načinima učenja i poučavanja, načinima stvaranja i dijeljenja znanja te uporaba i stvaranje otvorenih obrazovnih sadržaja.

(4) Otvorena istraživačka i obrazovna infrastruktura uključuje otvoreno dostupne publikacije, otvorene istraživačke podatke, ostale oblike izvještavanja o znanstvenom radu, otvorene obrazovne sadržaje, istraživačku opremu i uređaje, softver otvorenog koda, baze podataka, digitalne repozitorije i arhive, računalne sustave i mreže, te ostale komponente e- infrastrukture, kao i istraživačke usluge i druge alate.

Akadska samouprava na visokim učilištima

Članak 6.

(1) Akadska samouprava na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća:

- utvrđivanje pravila studiranja
- utvrđivanje uvjeta za upis studenata
- izbor čelnika, nastavnika i znanstvenika
- upravljanje resursima kojima raspolažu visoka učilišta.

Autonomija sveučilišta

Članak 7.

(1) Autonomija sveučilišta obuhvaća:

- uređenje unutarnjeg ustroja
- utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa
- finansijsku autonomiju, u skladu s ovim Zakonom
- odlučivanje o prihvaćanju projekata i međunarodnoj suradnji
- ostale oblike autonomije, u skladu s ovim Zakonom.

Znanstvenici, umjetnici i nastavnici

Članak 8.

(1) Znanstvenici su u smislu ovog Zakona su osobe koje se bave znanstvenom djelatnošću, što uključuje i studente na doktorskim studijima.

(2) Riječ istraživač u smislu ovog Zakona ima isto značenje kao i riječ znanstvenik.

(3) Nastavnici su u smislu ovog Zakona osobe zaposlene na visokim učilištima na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim ili nastavnim radnim mjestima, naslovni nastavnici, gostujući nastavnici, asistenti i druge osobe koje sudjeluju u nastavi.

(4) Vrhunski znanstvenici u smislu ovog Zakona su znanstvenici koji su u svojem području rada stekli međunarodnu afirmaciju, što se dokazuje brojem i kvalitetom međunarodnih publikacija i/ili brojem i kvalitetom monografija, brojem pozvanih predavanja na međunarodnim znanstvenim skupovima i vođenjem projekata.

(5) Vrhunski umjetnici u smislu ovog Zakona su umjetnici koji su u svojem području umjetničkog stvaranja stekli međunarodnu afirmaciju.

Akadska zajednica, akademske slobode i odgovornost

Članak 9.

(1) Akademska zajednicu čine znanstvenici, umjetnici, nastavnici, studenti i drugi sudionici u sustavu visokog obrazovanja i znanosti.

(2) Akademske slobode pripadaju članovima akademske zajednice, a obuhvaćaju slobodu i javnost znanstvenog istraživanja, umjetničkog stvaralaštva, poučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i s ovim Zakonom.

(3) Akademske slobode, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju poštovanje etičkih načela te odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje, što podrazumijeva:

- odgovorno i transparentno korištenje sredstava
- odgovorno i transparentno upravljanje u svim segmentima znanosti i visokog obrazovanja

- javnu dostupnost informacija i istraživačkih podataka i diseminaciju znanstvenih rezultata, u skladu sa zakonom
- promicanje akademske čestitosti i izvrsnosti.

Znanstvena djelatnost i znanstvene organizacije

Članak 10.

(1) Organiziranu znanstvenu djelatnost u smislu ovoga Zakona u Republici Hrvatskoj obavljaju znanstvene organizacije.

(2) Izraz znanstvena organizacija u smislu ovog Zakona ima isto značenje kao i izraz istraživačka organizacija.

(3) Znanstvene organizacije su:

- sveučilišta i njihove sastavnice
- javni znanstveni instituti
- znanstveni instituti
- znanstveno-tehnolojske organizacije
- znanstveno-tehnolojski parkovi
- ustanove od posebne važnosti za Republiku Hrvatsku kao što su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (dalje u tekstu: HAZU), Leksikografski zavod "Miroslav Krleža" i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
- druge pravne osobe koje imaju dopusnicu za obavljanje znanstvene djelatnosti.

(4) Djelatnosti ustanova od posebne važnosti za Republiku Hrvatsku uređuju se i posebnim zakonom.

(5) Domaće i/ili strane pravne i/ili fizičke osobe mogu osnovati i druge pravne osobe za obavljanje znanstvene djelatnosti prema odredbama ovoga Zakona i u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

(6) U znanstvene organizacije u smislu ovog zakona pripadaju i umjetničke akademije u sustavu visokog obrazovanja.

Ostali subjekti znanstvene djelatnosti

Članak 11.

(1) Uz fizičke osobe koje se bave znanstvenim radom i subjekte koji obavljaju znanstvenu djelatnost, subjekti znanstvene djelatnosti su i Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, Sveučilišni računski centar (Srce), Hrvatska zaklada za znanost te, u skladu sa zakonom, nastavne baze medicinskih, stomatoloških, veterinarskih i farmaceutskih fakulteta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene udruge, muzeji, arhivi i druge pravne osobe i njihove ustrojstvene jedinice čije je djelovanje od interesa za obavljanje znanstvene djelatnosti.

(2) Način sudjelovanja subjekata iz stavka 1. ovoga članka u organizaciji i provedbi znanstvene djelatnosti uređuje se zakonom, na njemu utemeljenom propisu te odlukama nadležnih tijela.

Projekti

Članak 12.

(1) Projekt u smislu ovog Zakona ugovoreno je istraživanje, razvoj ili umjetnički rad organiziran na temelju unaprijed definiranih aktivnosti, ljudskih resursa, sredstava, proračuna i provedbenih rokova za ostvarenje znanstvenih, gospodarskih, tehničkih, društvenih, kulturnih, nastavnih ili umjetničkih ciljeva.

(2) Kompetitivni projekt u smislu ovog Zakona projekt je dobiven na temelju javnog poziva/ natječaja od strane zaklada, Europske komisije, tijela državne uprave ili drugih domaćih ili inozemnih pravnih osoba, koji je prošao istorazinsku recenziju i čiji je primarni cilj nova znanstvena spoznaja.

(3) Vrste kompetitivnih projekata iz stavka 2. ovog članka napatkom propisuje ministar nadležan za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje (dalje u tekstu: ministar), uz privržljeno pozitivno mišljenje Hrvatske zaklade za znanost.

VISOKO OBRAZOVANJE

VISOKA UČILIŠTA

Vrste visokih učilišta

Članak 13.

(1) Visoka učilišta su:

- sveučilište
- fakultet i umjetnička akademija u sastavu sveučilišta
- veleučilište
- visoka škola.

(2) Visoka učilišta obavljaju djelatnost visokog obrazovanja kao javnu službu.

(3) Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu s ovim Zakonom, aktom o osnivanju i statutom.

(4) Veleučilište i visoka škola osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja stručnih studija te obavljaju stručnu, znanstvenu i umjetničku djelatnost u skladu s ovim Zakonom, aktom o osnivanju i statutom.

Osnivanje visokih učilišta

Članak 14.

(1) Sveučilišta, veleučilišta i visoke škole osnivaju se kao ustanove.

(2) Sveučilište može ustrojiti i/ili osnovati i u svojem sastavu imati fakultete, umjetničke akademije, odjele, sveučilišne institute te druge sastavnice u skladu sa zakonom.

(3) Veleučilišta i visoke škole ne mogu osnivati druga visoka učilišta.

Javna i privatna visoka učilišta

Članak 15.

(1) Visoka učilišta su javna visoka učilišta, privatna visoka učilišta osnovana od strane vjerskih zajednica te ostala privatna visoka učilišta.

(2) Javna visoka učilišta iz stavka 1. ovoga članka ona su koja osniva Republika Hrvatska. Republika Hrvatska sveučilište osniva zakonom, a veleučilište i visoku školu uredbom Vlade Republike Hrvatske. Osnivačka prava nad visokim učilištima u ime Republike Hrvatske obnaša Vlada Republike Hrvatske ili Ministarstvo znanosti i obrazovanja (dalje u tekstu: Ministarstvo), u skladu s aktom o osnivanju ili drugim odgovarajućim propisom.

(3) Iznimno od stavka 2. ovog članka osnivačka prava nad sveučilištem za potrebe obrane i sigurnosti u ime Republike Hrvatske obnaša Vlada Republike Hrvatske ili ministarstvo nadležno za obranu, u skladu s aktom o osnivanju ili drugim odgovarajućim propisom.

(4) Privatna visoka učilišta osnivaju se odlukom osnivača u skladu s ovim Zakonom i propisima koji se odnose na osnivanje ustanova i osnivanje visokih učilišta.

(5) Vlada Republike Hrvatske može osnovati javno visoko učilište i na prijedlog i uz sufinanciranje županije, grada ili općine.

Visoka učilišta za potrebe obrane i sigurnosti

Članak 16.

(1) Visoka učilišta za potrebe obrane i sigurnosti osniva Republika Hrvatska u skladu s ovim Zakonom ili u skladu s posebnim zakonom iz područja obrane i unutarnjih poslova.

(2) Aktom o osnivanju uređuju se posebnosti visokih učilišta iz stavka 1. ovoga članka, posebice njihovo ustrojstvo, upravljačka i nadzorna tijela, vrste studija te prava i obveze nastavnika, u skladu s ovim Zakonom ili u skladu s posebnim zakonom iz područja obrane i unutarnjih poslova, s obzirom na specifičnosti obrambenog i sigurnosnog sustava.

(3) Sveučilište za potrebe obrane i sigurnosti osniva se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja sveučilišnih i stručnih studija, znanstvene i stručne djelatnosti te druge djelatnosti od interesa za obranu i sigurnost, u skladu s ovim Zakonom ili s posebnim zakonom iz područja obrane i unutarnjih poslova, i svojim statutom. Financiranje ovog sveučilišta u cijelosti će biti iz državnog proračuna, na razdjelu ministarstva nadležnog za obranu.

(4) Veleučilište i visoka škola za potrebe obrane i sigurnosti osnivaju se radi obavljanja stručne djelatnosti i djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja stručnih studija za potrebe obrane i sigurnosti, posebice vojnog i policijskog obrazovanja te obavljaju znanstvenu djelatnost u skladu s ovim Zakonom, aktom o osnivanju i statutom.

(5) Vlada Republike Hrvatske može osnovati visoka učilišta za potrebe obrane i sigurnosti i unutarnjih poslova i kao ustrojbene jedinice nadležnih ministarstava. Tako osnovana učilišta sudjeluju u izvođenju sveučilišnog studija u skladu s ugovorom sa sveučilištem kojemu povjerava izvođenje studija. Za takav studij jamstvo i odgovornost snosi sveučilište.

(6) Sveučilište ili veleučilište i Vlada Republike Hrvatske mogu posebnim sporazumom ustrojiti posebne studijske programe za potrebe vojnog ili policijskog obrazovanja u okviru sveučilišta ili veleučilišta.

(7) Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta iz stavka 1. i 5. ovoga članka obavljaju ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, odnosno ministarstvo nadležno za obranu, u skladu s posebnim sporazumom i u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

Visoka vjerska učilišta

Članak 17.

(1) Visoka vjerska učilišta osnovana općim aktima vjerskih zajednica imaju prava i obveze kao i visoka učilišta iz ovoga Zakona, ako ispunjavaju uvjete iz ovoga Zakona i drugih propisa kojima se regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

(2) Položaj visokih vjerskih učilišta iz stavka 1. ovoga članka koja djeluju kao sastavnice u sastavu nekog od javnih sveučilišta uređuje se ugovorom između sveučilišta i osnivača visokog učilišta.

(3) Položaj i djelovanje katoličkih bogoslovnih fakulteta u sastavu javnih sveučilišta i drugih vjerskih učilišta koja djeluju u okviru javnih sveučilišta uređuju se uz poštovanje

važućih međunarodnih ugovora i ugovora između osnivača i sveučilišta, uz suglasnost nadležnih državnih i crkvenih vlasti.

(4) Vjerske zajednice mogu osnivati visoka učilišta i ustrojavati studije koji nisu vjerski, u skladu s odredbama ovoga Zakona koje se odnose na privatna visoka učilišta.

Naziv visokih učilišta

Članak 18.

(1) Naziv sveučilište, fakultet i umjetnička akademija, odnosno riječ “akademija” uz naziv područja umjetnosti te veleučilište i visoka škola, ili drugi naziv koji sadržava neki od tih pojmova, mogu nositi samo visoka učilišta osnovana u skladu s ovim Zakonom. Sud ili drugo nadležno državno tijelo neće odobriti upis u odgovarajući registar pravne osobe ili njezine podružnice koja nosi neki od tih naziva, ili ako ti pojmovi čine dio naziva, ako ta pravna osoba nije osnovana u skladu s ovim Zakonom.

(2) Umjetnička akademija u svojem nazivu može umjesto riječi “umjetnička” koristiti naziv područja umjetnosti u kojemu djeluje.

(3) Nazive iz stavaka 1. i 2. ovoga članka mogu iznimno koristiti i pravne osobe koje nisu ustrojene prema ovome Zakonu, ako je to moguće prema posebnom zakonu.

(4) Sveučilište se na engleski jezik prevodi kao University, veleučilište se na engleski jezik prevodi kao University of Applied Sciences, a visoka škola se na engleski jezik prevodi kao College.

(5) Nazive na engleskom jeziku Faculty odnosno Academy mogu koristiti isključivo fakulteti odnosno umjetničke akademije, a naziv University isključivo sveučilišta.

SVEUČILIŠTA

Zadaća sveučilišta

Članak 19.

(1) Zadaće sveučilišta su znanstveno, umjetničko i razvojno istraživanje, posebice ostvarivanje znanstvenih programa od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku, umjetničko stvaralaštvo i stručni rad te na njima utemeljeno preddiplomsko, diplomsko, doktorsko obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, uključujući programe tercijarnog obrazovanja i vrednovanje i poticanje informalnog i neformalnog obrazovanja.

(2) Sveučilišta svoju zadaću obavljaju u interakciji s društvom, promičući obrazovanje, znanost i umjetnost na korist zajednice u kojoj djeluju.

(3) Sveučilište ostvaruje svoju zadaću u skladu s ovom Zakonom, načelima sustavnog osiguravanja i unapređivanja kvalitete, etičkim standardima i dobrom međunarodnom praksom te aktivno djeluje u Europskom prostoru obrazovanja i Europskom istraživačkom prostoru.

Osnovne odredbe o sveučilištu

Članak 20.

(1) U skladu sa svojom zadaćom sveučilišta su obrazovne ustanove koje povezivanjem znanstvenog istraživanja, umjetničkog stvaralaštva, studijskih programa i nastave razvijaju znanost, struku i umjetnost, pripremaju studente za cjeloživotno učenje, aktivno građanstvo, obavljanje profesionalnih djelatnosti na temelju znanstvenih spoznaja i metoda te umjetničkih vrijednosti, obrazuju znanstveni i umjetnički podmladak, sudjeluju u

ostvarivanju društvenih interesa studenata te promiču međunarodnu, posebice europsku suradnju u visokom obrazovanju te znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti. O ispunjavanju svojih zadaća, posebno u izgradnji hrvatske nacionalne kulture, sveučilišta obavještavaju javnost najmanje jednom godišnje.

(2) Sveučilište integrira funkcije svojih sastavnica, posebno fakulteta, akademija i odjela (funkcionalna integracija) te putem svojih tijela osigurava njihovo jedinstveno i usklađeno djelovanje u skladu sa strateškim i razvojnim odlukama o akademskim pitanjima i o profiliranju znanstvenih istraživanja te jedinstveno i usklađeno djelovanje u financijskom poslovanju i pravnom prometu, investicijama, razvojnim planovima te u nastupu prema vanjskim partnerima u znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

(3) Sveučilište osigurava unutarnju i vanjsku mobilnost studenata i nastavnika, racionalno korištenje ljudskih i materijalnih resursa, razvoj multidisciplinarnih studijskih programa te nadzor i stalni rast kvalitete i konkurentnosti nastavnoga, znanstvenoga, umjetničkog i stručnog rada.

Ustroj sveučilišta i njegove sastavnice

Članak 21.

(1) Sveučilište je ustanova koja osniva i provodi studijske programe u najmanje dva znanstvena i/ili umjetnička područja u najmanje dva polja te najmanje jedan interdisciplinarni studijski program kao autonomni i integrirani proces, neposredno ili putem svojih fakulteta, umjetničkih akademija i odjela koje osniva u skladu s ovim Zakonom. Sveučilište također izvodi najmanje jedan doktorski studijski program.

(2) Sveučilište i njegova visoka učilišta (fakulteti i umjetničke akademije) mogu u skladu s ovim Zakonom provoditi i stručne studije.

(3) Sveučilište može kao sastavnice (podružnice, pravne osobe ili ustrojbene jedinice) imati fakultete, umjetničke akademije, odjele i sveučilišne institute te druge sastavnice, i to: zaklade, udruge, studentske centre, zdravstvene ustanove, knjižnice, tehnolojske centre, informatičke, kulturne i sportske centre te one sastavnice (ustanove ili trgovačka društva) koje služe zadovoljavanju potreba studenata i sveučilišta.

(4) Statutom sveučilišta, aktom o osnivanju te općim aktima sastavnica utvrđuje se način upravljanja koji osigurava integriranost funkcija sveučilišta i ostvarenje interesa i ciljeva radi kojih je sveučilište osnovalo sastavnicu.

Nepovredivost sveučilišta

Članak 22.

(1) Prostor sveučilišta je nepovrediv.

(2) Nadležna državna tijela na prostoru sveučilišta mogu uredovati samo uz suglasnost čelnika, prema odluci nadležnog suda ili ako postoji neposredna opasnost za život i zdravlje ljudi ili za imovinu.

(3) Pretragu prostora sveučilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o kaznenom postupku.

(4) Pretraga visokog učilišta može se poduzeti bez nazočnosti čelnika, odnosno osobe koju on ovlasti, samo ako se oni bez opravdana razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu.

TIJELA SVEUČILIŠTA

Tijela sveučilišta

Članak 23.

- (1) Tijela sveučilišta su:
 - rektor
 - senat
 - sveučilišni savjet.
- (2) Sveučilište svojim statutom može vođenje poslovanja ili njegova dijela povjeriti određenom tijelu
- (3) Sveučilište može imati i druga tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuje statutom ili drugim općim aktom.

Dužnosti i ovlasti rektora

Članak 24.

- (1) Rektor predstavlja i zastupa sveučilište, usklađuje rad tijela sveučilišta, u svojem radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove te mandat i ovlasti predviđene ovim Zakonom i statutom sveučilišta.
- (2) Mandat rektora traje četiri godine i može se jednom ponoviti.
- (3) Rektor može imati jednog ili više prorektora koje imenuje senat.
- (4) Rektor je član senata po položaju te saziva sjednice senata i predsjedja sjednicama.
- (5) Rektor:
 - predlaže senatu kandidate za prorektore
 - predlaže senatu financijski plan
 - predlaže senatu prijedlog programskog ugovora.
- (6) Rektor pregovara i zaključuje programski ugovor s ministrom.
- (7) Rektor podnosi sveučilišnom savjetu i senatu godišnje izvješće o provedbi strategije i programskog ugovora.
- (8) Rektor obustavlja od izvršenja odluke sastavnica i tijela sveučilišta koje su u suprotnosti sa zakonima i/ili statutom i/ili općim aktom.
- (9) Rektor u slučajevima ozbiljnog ili opetovanog kršenja zakona ili statuta suspendira čelnika sastavnice i postavlja vršitelja dužnosti s kvalifikacijama određenim općim aktom, u skladu s procedurom utvrđenom statutom.
- (10) Senat, u roku od mjesec dana, odlučuje o odlukama rektora iz stavka 8. i 9. ovoga članka. Za potvrdu odluke rektora potrebna je većina ukupnog broja članova. Potvrdom suspenzije čelnika sastavnice čelnik se razrješava dužnosti, nakon čega se u roku od tri mjeseca provodi postupak za izbor novog čelnika sastavnice u kojem se razriješeni čelnik sastavnice ne smije kandidirati.
- (11) Rektor obavlja i druge poslove utvrđene statutom i općim aktima.

Izbor i razrješenje rektora

Članak 25.

- (1) Rektor mora biti vrhunski znanstvenik ili vrhunski umjetnik i mora imati prethodno uspješno iskustvo u upravljanju sustavom visokog obrazovanja i/ili znanosti ili u vođenju kompetitivnih projekata.

(2) Iznimno od uvjeta iz stavka 1. ovog članka, ako je riječ o sveučilištu za potrebe obrane i sigurnosti, rektor mora biti znanstvenik koji ima upravljačka iskustva u vojno-obrambenom sustavu.

(3) Rektor ne može biti osoba za koju je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela sadržanih u općim aktima sveučilišta.

(4) Rektora se bira tajnim glasovanjem većinom glasova ukupnog broja članova biračkog tijela na temelju javnog poziva iz redova vrhunskih znanstvenika ili vrhunskih umjetnika zaposlenih na sveučilištu ili na temelju javnog natječaja iz redova šire akademske zajednice, u skladu s odlukom senata i statutom. Sastav biračkog tijela za izbor rektora propisuje se statutom.

(5) Dodatni uvjeti i postupak izbora i razrješenja te razlozi za razrješenje rektora prije isteka mandata propisuju se statutom.

Sastav senata

Članak 26.

(1) Senat je najviše stručno tijelo sveučilišta koje se bira u skladu sa statutom.

(2) Studentski predstavnici čine najmanje 15% ukupnog broja članova senata. Ostali zaposlenici zastupljeni su u senatu u skladu sa statutom.

(3) Zaposlenici na znanstveno-nastavnim radnim mjestima čine najmanje 60 % članova senata.

(4) Izbor i raspodjela studentskih predstavnika u senatu te njihovo sudjelovanje u radu senata određuju se statutom i u skladu sa zakonom

(5) Prorektori sudjeluju u radu senata bez prava glasovanja

(6) U radu senata bez prava glasovanja sudjeluju i predstavnici sindikata u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja.

Nadležnost senata

Članak 27.

(1) Senat u skladu sa statutom i ovim Zakonom:

- odlučuje o obrazovnoj, znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti
- odlučuje o akademskim i istraživačkim pitanjima
- utvrđuje upisnu politiku, uvjete i standarde studiranja te nadzire njihovo poštovanje
- određuje upisne kvote na studentske programe u okviru kapaciteta utvrđenih vanjskim vrednovanjem u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i u skladu s potpisanim programskim ugovorom između Ministarstva i sveučilišta
- provodi ili povjerava sastavnicama provedbu postupka stjecanja doktorata
- dodjeljuje počasne doktorate, bira profesore emerituse i znanstvenike emerituse
- odlučuje o izdavačkoj djelatnosti
- odlučuje o modelu upravljanja sveučilištem
- donosi statut sveučilišta, osim u slučaju sveučilišta za potrebe obrane i sigurnosti
- imenuje članove drugih tijela sveučilišta u skladu sa statutom ili općim aktom
- imenuje čelnike sastavnica sveučilišta, ako ovim Zakonom, statutom sveučilišta ili aktom o osnivanju i statutom sastavnice nije određeno drukčije.

(2) Na prijedlog izabranog rektora imenuje i razrješuje prorektore.

(3) Senat u skladu sa statutom i ovim Zakonom odlučuje o strateškom i razvojnom usmjerenju; financijskim i poslovnim pitanjima; organizaciji i ustroju te vezanim pitanjima sveučilišta, a posebice:

- Koordinira međunarodnu suradnju.
- Odlučuje o osnivanju, osnovama ustroja i ukidanju sastavnica sveučilišta te usklađuje njihov rad i poslovanje.
- Odlučuje o osnivanju trgovačkih društava i zaklada čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruju zadaće i strategija sveučilišta.
- Daje suglasnost na prijedlog programskog ugovora na prijedlog rektora.
- Vodi financijsku politiku i donosi financijski plan sveučilišta, raspravlja o financijskim izvješćima i prihvaća završni obračun te odlučuje o kapitalnim ulaganjima.
- Odlučuje o statusnoj promjeni sastavnica u okviru sveučilišta ili izlasku pojedinih sastavnica iz sveučilišta dvotrećinskom većinom ukupnog broja glasova. Statutom sveučilišta detaljnije se uređuje postupak provođenja statusnih promjena sastavnica. Ako statutom sveučilišta nije određeno drukčije, protiv odluke senata ne može se podnijeti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

(4) Senat obavlja i druge poslove određene statutom i drugim općim aktima.

(5) Odlučivanje o pojedinim pitanjima iz nadležnosti senata statutom se može povjeriti odgovarajućim sastavnicama sveučilišta. Statutom sveučilišta može se, radi osiguranja integritetnosti nastavnog i znanstvenog procesa na sveučilištu, predvidjeti pravo suspenzivnog veta na pojedine odluke nadležnih tijela sastavnica o tim pitanjima, ali tako da se ne naruše njihove akademske slobode i akademska samouprava.

(6) Senat može promijeniti model upravljanja sveučilištem, dvotrećinskom većinom svih članova senata u skladu s ovim Zakonom.

Sveučilišni savjet

Članak 28.

(1) Sveučilišni je savjet tijelo koje se brine o ostvarivanju djelatnosti sveučilišta prema aktu o osnivanju i statutu. Sveučilišni se savjet posebice brine o razvoju sveučilišta i njegovoj interakciji s društvom u kojemu djeluje te raspravlja o strateškim i razvojnim odlukama senata i potvrđuje ih, u skladu sa statutom sveučilišta.

(2) Sveučilišni savjet nadzire izvršavanje zadaća sveučilišta u skladu s ovim Zakonom, posebno zakonitost njegova rada, racionalnu uporabu kadrovskih i materijalnih resursa, ostvarivanje odluka senata te obavlja druge poslove predviđene aktom o osnivanju i statutom. Sveučilišnom savjetu ne mogu se dati nadležnosti kojima bi se utjecalo na autonomiju sveučilišta.

(3) Sveučilišni savjet ima šest ili dvanaest članova, i to:

- polovicu članova, među kojima je najmanje jedan student, koje imenuje senat
- po šestinu članova koje imenuju: osnivač, tijelo (ili tijela) jedinice lokalne samouprave i gospodarska komora.

(4) U sveučilišnom savjetu ne mogu biti članovi senata i čelnici sastavnica sveučilišta.

(5) Uvjeti iz stavka 3. ovog članka ne odnose se na privatna sveučilišta.

(6) U radu sveučilišnog savjeta sudjeluje rektor bez prava glasanja.

(7) Članovi sveučilišnog savjeta tajnim glasanjem izabiru predsjednika savjeta.

(8) Postupak kandidiranja članova sveučilišnog savjeta i njihova razrješenja, trajanje mandata, način zamjene članova kojima je članstvo u sveučilišnom savjetu prestalo prije isteka mandata te način donošenja odluka utvrđuju se statutom sveučilišta.

(9) Sveučilišni savjet radi na sjednicama. Sveučilišni savjet najmanje jednom godišnje podnosi izvješće osnivaču. O podnesenom izvješću obavještava se senat sveučilišta. U slučaju težih nepravilnosti u radu sveučilišta, a posebice ako nadležna tijela ne otklone uočene nepravilnosti, sveučilišni savjet može sazvati senat radi raspravljanja odnosno pitanja, izvijestiti osnivača o nepravilnostima i predlagati potrebne mjere, uključivši izmjene akta o osnivanju, statuta i drugih općih akata sveučilišta.

SASTAVNICE SVEUČILIŠTA

Fakultet i umjetnička akademija

Članak 29.

- (1) Fakultet je visoko učilište koje kao sastavnica sveučilišta ustrojava i izvodi sveučilišne studije te razvija znanstveni i stručni rad u jednom znanstvenom polju ili više njih.
- (2) Fakultet može osnivati i izvoditi i stručne studije u skladu s ovim Zakonom.
- (3) Umjetnička akademija visoko je učilište koje kao sastavnica sveučilišta ustrojava i izvodi sveučilišne umjetničke studije te razvija vrhunsko umjetničko stvaralaštvo i znanstvenu djelatnost u području umjetnosti.
- (4) Umjetnička akademija može ustrojavati i izvoditi i stručne umjetničke studije u skladu s ovim Zakonom.
- (5) Fakulteti i umjetničke akademije mogu imati statut, u skladu sa statutom sveučilišta.
- (6) Fakulteti i umjetničke akademije u pravnom prometu mogu sudjelovati pod nazivom sveučilišta i svojim nazivom, ako je tako utvrđeno statutom sveučilišta.

Tijela fakulteta i umjetničke akademije

Članak 30.

- (1) Tijela fakulteta ili umjetničke akademije su:
 - dekan
 - fakultetsko vijeće odnosno vijeće akademije.
- (2) Fakultet odnosno umjetnička akademija može imati i druga tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuju statutom sveučilišta, svojim statutom ili drugim općim aktom.

Dekan fakulteta odnosno umjetničke akademije

Članak 31.

- (1) Dekan fakulteta odnosno umjetničke akademije predstavlja i zastupa fakultet odnosno umjetničku akademiju i ima prava i obveze u skladu sa statutom sveučilišta i statutom fakulteta odnosno umjetničke akademije.
- (2) Dekanu u radu pomažu prodekani te statutom sveučilišta ili drugim općim aktom utvrđena druga tijela.
- (3) Dekan je odgovoran za zakonitost rada i provedbu statuta i odluka fakulteta odnosno umjetničke akademije.
- (4) Statutom fakulteta odnosno umjetničke akademije posebno se može predvidjeti da dekanu u financijskom poslovanju pomaže financijski direktor fakulteta odnosno umjetničke akademije, kojeg na prijedlog dekana bira fakultetsko ili akademijsko vijeće.

Izbor dekana fakulteta odnosno umjetničke akademije

Članak 32.

- (1) Dekana bira i razrješava vijeće u skladu sa statutom sveučilišta i drugim općim aktima.
- (2) Dekana se može birati na sljedeće načine, u skladu s odlukom vijeća, statutom sveučilišta i drugim općim aktima:
 - na temelju javnog poziva iz redova znanstvenika ili umjetnika na fakultetu odnosno umjetničkoj akademiji
 - na temelju javnog poziva iz redova znanstvenika ili umjetnika na sveučilištu
 - na temelju javnog natječaja iz redova šire akademske zajednice.
- (3) Mandat dekana traje od dvije do četiri godine, u skladu sa statutom sveučilišta i drugim općim aktima, i može se jednom ponoviti.

Fakultetsko vijeće odnosno vijeće umjetničke akademije

Članak 33.

- (1) Fakultetsko vijeće odnosno vijeće umjetničke akademije (dalje u tekstu: vijeće) čine predstavnici nastavnika, suradnika i studenata te jedan predstavnik zaposlenika, u skladu sa svojim statutom odnosno statutom sveučilišta.
- (2) Studentski predstavnici čine najmanje 15 % ukupnog broja članova vijeća.
- (3) Izbor i raspodjela predstavnika studenata u vijeću te njihov način sudjelovanja u radu vijeća određuje se svojim statutom odnosno statutom sveučilišta i u skladu sa zakonom.
- (4) Vijeće bira i razrješuje dekana i prodekane.
- (5) Vijeće, u skladu sa statutom sveučilišta:
donosi odluke o akademskim, znanstvenim, umjetničkim i stručnim pitanjima, posebno o izboru i zapošljavanju nastavnika
donosi statut fakulteta odnosno umjetničke akademije i druge opće akte
obavlja i druge poslove utvrđene statutom sveučilišta i općim aktima.
- (6) Statutom fakulteta odnosno umjetničke akademije, u skladu sa statutom sveučilišta i ovim Zakonom, utvrđuju se pitanja od posebnog interesa za studente za koja prilikom odlučivanja u vijeću studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta.

Sveučilišni odjel

Članak 34.

- (1) Sveučilišni odjel ustrojava se kao sastavnica sveučilišta koja izvodi ili sudjeluje u izvedbi studijskih programa te razvija znanstveni, umjetnički i stručni rad u jednom znanstvenom ili umjetničkom polju ili interdisciplinarnom znanstvenom području.
- (2) Sveučilišni odjel ima pročelnika, stručno vijeće i druga tijela čiji se sastav, način osnivanja, djelokrug rada i ovlasti utvrđuju statutom sveučilišta i općim aktima odjela.
- (3) Trajanje mandata pročelnika utvrđuje se statutom sveučilišta.
- (4) Pročelnika bira i razrješava stručno vijeće na način i u postupku utvrđenom statutom sveučilišta.
- (5) Na pročelnika i stručno vijeće odjela na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona koje se tiču dekana i vijeća.
- (6) Sveučilišni odjel može sudjelovati u pravnom prometu pod nazivom sveučilišta i svojim nazivom, ako je tako utvrđeno statutom sveučilišta.

Sveučilišni institut

Članak 35.

- (1) Sveučilišni institut sastavnica je sveučilišta koja se ustrojava ili osniva radi obavljanja znanstvene djelatnosti u jednom znanstvenom polju ili više srodnih znanstvenih polja, u pravilu povezano s procesom visokog obrazovanja na sveučilištu.
- (2) Sveučilišni institut može sudjelovati u nastavi u skladu s općim aktima sveučilišta.
- (3) Unutarnji ustroj sveučilišnog instituta, sastav i ovlasti ravnatelja i stručnog vijeća, sastav i ovlasti drugih tijela te ostala pitanja rada sveučilišnog instituta uređuju se statutom sveučilišta i općim aktima sveučilišnog instituta, uz odgovarajuću primjenu odredaba ovoga Zakona koje se odnose na znanstvene institute.
- (4) Znanstveni institut može se preustrojiti u sveučilišni institut, uz suglasnost upravnog vijeća znanstvenog instituta i uz suglasnost senata sveučilišta, i u skladu sa zakonom. Sporazum između znanstvenog instituta i sveučilišta utvrđuje detalje rada budućeg sveučilišnog instituta kada se znanstveni institut preustroji u sveučilišni institut. Sporazum se može odnositi na pitanja rada sveučilišnog instituta iz stavka 3. ovog članka.
- (5) Mandat ravnatelja traje četiri godine i može se jednom ponoviti.
- (6) Ravnatelja bira i razrješava senat na način i u postupku utvrđenom statutom sveučilišta i općim aktima sveučilišnog instituta odnosno sporazumom između javnog znanstvenog instituta i sveučilišta iz stavka 4. ovog članka.
- (7) Nova radna mjesta na sveučilišnom institutu ne mogu biti znanstvena radna mjesta, osim ako sporazum između javnog znanstvenog instituta i sveučilišta iz stavka 4. ovog članka ne utvrdi drukčije.
- (8) Sveučilišni instituti mogu sudjelovati u pravnom prometu pod nazivom sveučilišta i svojim nazivom, ako je tako utvrđeno statutom sveučilišta odnosno sporazumom između javnog znanstvenog instituta i sveučilišta iz stavka 4. ovog članka.
- (9) Sveučilišni se institut može, odlukom senata i stručnog vijeća sveučilišnog instituta, preustrojiti u sveučilišni odjel.

DVOJNI MODEL UPRAVLJANJA SVEUČILIŠTEM

Dvojni i unitarni model upravljanja sveučilištem

Članak 36.

- (1) Sveučilištem se može upravljati na temelju unitarnog modela upravljanja ili na temelju dvojnog modela upravljanja.
- (2) Unitarni model upravljanja sveučilištem je u skladu s Članak 24.-Članak 28. ovog Zakona.
- (3) U unitarnom modelu upravljanja sveučilištem senat odlučuje o akademskim pitanjima; obrazovnoj, znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti i problematici; izboru nastavnika i znanstvenika; statutu; strateškom i razvojnom usmjerenju; izboru rektora; financijskim i poslovnim pitanjima; organizaciji i ustroju te s time povezanim pitanjima sveučilišta.
- (4) U dvojnog su modelu upravljanja sveučilištem funkcije iz stavka 2. ovog članka podijeljene između senata i sveučilišnog savjeta:
 - sveučilišni savjet odlučuje o strateškom i razvojnom usmjerenju, izboru rektora, financijskim i poslovnim pitanjima, organizaciji i ustroju te s time povezanim pitanjima sveučilišta

- senat odlučuje o akademskim pitanjima; obrazovnoj, znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti i problematici; izboru nastavnika i znanstvenika; statutu te s povezanim pitanjima sveučilišta.

Dužnosti i ovlasti rektora u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 37.

- (1) Na dužnosti i ovlasti rektora u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem primjenjuje se Članak 24. stavci 1.-7. i 9.-14. ovog Zakona.
- (2) Rektora u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem ima i sljedeće dužnosti i ovlasti:
 - predlaže sveučilišnom savjetu kandidate za prorektore
 - predlaže senatu statut
 - predlaže sveučilišnom savjetu strategiju sveučilišta, uz pribavljeno mišljenje senata
 - predlaže sveučilišnom savjetu financijski plan
 - predlaže sveučilišnom savjetu prijedlog programskog ugovora uz pribavljeno mišljenje senata.

Izbor i razrješenje rektora u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 38.

- (1) Rektora u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem bira sveučilišni savjet tajnim glasovanjem između kandidata s popisa koji sastavlja senat, na temelju javnog natječaja koji raspisuje senat i u skladu sa statutom i ovim Zakonom.
- (2) Sveučilišni savjet pokrenut će postupak o razrješenju rektora prije isteka mandata u slučajevima predviđenim zakonom ili statutom te:
 - na temelju prijedloga senata, usvojenog dvotrećinskom većinom glasova svih članova senata
 - u slučaju kada sveučilišni savjet i senat ne prihvate godišnje izvješće o provedbi strategije i programskog ugovora.
- (3) Odluka o razrješenju rektora iz stavka 2. ovoga članka donosi se tajnim glasovanjem dvotrećinskom većinom glasova svih članova sveučilišnog savjeta.

Sastav senata u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 39.

- (1) Na sastav senata u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem primjenjuje se Članak 26. stavci 1.-2. i 4.-6. ovog Zakona.
- (2) U dvojnog modelu upravljanja sveučilištem:
 - zaposlenici na znanstveno-nastavnim radnim mjestima čine najmanje 70 % članova senata
 - čelnici sastavnica sveučilišta ne mogu biti članovi senata.

Nadležnost senata u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 40.

- (1) Na nadležnosti senata u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem primjenjuje se Članak 27. stavci 1. i 4.-6. ovog Zakona.
- (2) U dvojnog modelu upravljanja sveučilištem senat:
 - bira tri najbolja kandidata za rektora, odnosno sve kandidate u slučaju samo tri ili manje prijavljenih kandidata na osnovi raspisanog javnog natječaja te popis dostav-

lja sveučilišnom savjetu i daje sveučilišnom savjetu prethodno mišljenje o kandidatima za prorektore

- daje rektoru i sveučilišnom savjetu prethodno mišljenje u postupku donošenja strategije sveučilišta.

Sveučilišni savjet u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 41.

- (1) Sveučilišni savjet ima nadležnosti senata iz Članak 27. stavka 3. ovog Zakona.
- (2) Sveučilišni savjet u dvojnog modelu upravljanja ima i sljedeće nadležnosti:
 - bira rektora između tri kandidata s popisa koji dostavlja senat te razrješava rektora
 - imenuje i razrješuje prorektore na osnovi prijedloga rektora i uz pribavljeno mišljenje senata
 - daje senatu prijedlog i prethodno mišljenje u postupku donošenja statuta
 - ukida ili obustavlja od izvršenja odluke koje su donijela tijela sveučilišta ako su takve odluke u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom, u postupku utvrđenom općim aktom
 - donosi strategiju sveučilišta na prijedlog rektora i uz pribavljeno pozitivno mišljenje senata.
- (3) Sveučilišni savjet obavlja i druge poslove određene statutom i drugim općim aktima.
- (4) U slučaju sveučilišta za potrebe obrane i sigurnosti, statut sveučilišta donosi sveučilišni savjet.
- (5) Način rada i odlučivanja sveučilišnog savjeta detaljnije se uređuje poslovnikom o radu sveučilišnog savjeta, u skladu s ovim Zakonom i statutom sveučilišta.

Sastav i rad sveučilišnog savjeta u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem

Članak 42.

- (1) Sveučilišni savjet u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem ima devet članova.
- (2) Članovi sveučilišnog savjeta imenuju se po sljedećem ključu:
 - četiri člana imenuje senat samostalno, od kojih najmanje dva člana nisu zaposlenici ili vanjski suradnici na tom sveučilištu
 - tri člana imenuje Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (dalje u tekstu: Nacionalno vijeće)
 - jednog člana imenuje ministar
 - jednog člana imenuje HAZU.
- (3) Članovi sveučilišnog savjeta moraju imati odgovarajuće iskustvo i obrazovanje nužno za osiguranje provedbe zadaće sveučilišta.
- (4) Najmanje tri člana sveučilišnog savjeta koje imenuje senat i najmanje dva člana sveučilišnog savjeta koje imenuje Nacionalno vijeće moraju biti vrhunski znanstvenici odnosno vrhunski umjetnici. U slučaju vrhunskih znanstvenika nužan uvjet je i vođenje kompetitivnih projekata i vodeće uloge u međunarodnim kompetitivnim projektima.
- (5) Članovi sveučilišnog savjeta ne mogu biti državni dužnosnici, čelnici tijela lokalne, područne (regionalne) samouprave, članovi senata, prorektori, čelnici sveučilišnih sastavnica, članovi Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, ni službenici nadležnog ministarstva.
- (6) Članovi sveučilišnog savjeta ne mogu biti osobe za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

- (7) Uvjeti iz stavaka 2., 4. i 5. ovog članka se ne primjenjuju na privatna sveučilišta i na sveučilište za potrebe obrane i sigurnosti.
- (8) U slučaju sveučilišta za potrebe obrane i sigurnosti ministarstvo nadležno za obranu imenuje sveučilišni savjet.
- (9) Mandat članova sveučilišnog savjeta traje četiri godine.
- (10) Ista osoba može se ponovno imenovati za člana sveučilišnog savjeta, ali ne više od dva puta uzastopno.
- (11) Predsjednika sveučilišnog savjeta izabiru članovi sveučilišnog savjeta između onih članova koje je senat samostalno imenovao i to većinom glasova svih članova.
- (12) Ista osoba može biti članom samo jednog sveučilišnog savjeta.

Promjena modela upravljanja sveučilištem

Članak 43.

- (1) U slučaju da Senat u skladu sa Članak 27. stavak 6. ovog Zakona glasuje za promjenu modela upravljanja, Senat u roku od šest mjeseci donosi novi statut sveučilišta i statute sastavnica u skladu s izabranim modelom upravljanja i s prijelaznim odredbama u skladu s ovim člankom. Danom stupanja na snagu novog statuta prestaju vrijediti postojeći statuti sveučilišta i sastavnica. Sveučilište u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu novog statuta provodi izbore za senat u skladu s novim statutom i ovim Zakonom. Danom održavanja prve sjednice novo izabranog senata prestaje mandat članovima senata ustrojenog po prijašnjem modelu upravljanja sveučilištem. Novo izabrani senat, Nacionalno vijeće, ministar i HAZU će u roku od tri mjeseca od dana održavanja prve sjednice novo izabranog senata imenovati članove sveučilišnog savjeta u skladu s odredbama statuta i ovim Zakonom.
- (2) U slučaju da Senat glasuje za promjenu modela upravljanja, rektori i prorektori ostaju na funkciji do isteka mandata. U slučaju da mandat rektora i prorektora istječe prije formiranja sveučilišnog savjeta u skladu sa stavkom 1. ovog članka, sveučilište pokreće postupak izbora rektora nakon formiranja sveučilišnog savjeta, a mandati rektora i prorektora produžuju se do izbora novog rektora.

VELEUČILIŠTE I VISOKA ŠKOLA

Osnovne odredbe o veleučilištu i visokoj školi

Članak 44.

- (1) Veleučilište i visoka škola ustanove su koje ustrojavaju i izvode stručne studije te obavljaju djelatnost u skladu s ovim Zakonom i statutom.
- (2) Veleučilište je visoko učilište koje izvodi najmanje jedan preddiplomski stručni studij i najmanje jedan diplomski stručni studij i akreditirano je za primijenjena istraživanja u području diplomskih studija.
- (3) Visoka škola visoko je učilište koje izvodi najmanje jedan preddiplomski stručni studij i ne može izvoditi diplomske stručne studije.
- (4) Visoka škola ne mora provoditi primijenjena istraživanja.
- (5) Statutom veleučilišta i visoke škole uređuju se pitanja unutarnjeg ustroja, upravljanja i odlučivanja, u skladu s ovim Zakonom.
- (6) Statut veleučilišta i visoke škole donosi upravno vijeće na prijedlog stručnog vijeća, a potvrđuje ga osnivač.

Tijela veleučilišta i visoke škole

Članak 45.

(1) Tijela veleučilišta i visoke škole su:

- dekan
- stručno vijeće
- upravno vijeće.

(2) Veleučilište i visoka škola mogu imati i druga stručna i savjetodavna tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuju statutom.

Dekan veleučilišta i visoke škole

Članak 46.

(1) Dekan predstavlja i zastupa veleučilište odnosno visoku školu te u svojem radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove.

(2) Dekan:

- organizira i vodi rad i poslovanje ustanove
- usklađuje rad tijela ustanove
- upravlja imovinom ustanove
- predlaže upravnom vijeću strategiju ustanove
- predlaže upravnom vijeću financijski plan
- izvršava odluke upravnog vijeća.

(3) Dekan podnosi upravnom vijeću i stručnom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije.

(4) Za akademska, nastavna i stručna pitanja dekan je odgovoran stručnom vijeću, a za zakonitost rada financijskog poslovanja i racionalne uporabe materijalnih i kadrovskih resursa upravnom vijeću.

Izbor dekana veleučilišta i visoke škole

Članak 47.

(1) Dekana bira upravno vijeće tajnim glasovanjem između jednog ili više kandidata s popisa koji dostavlja stručno vijeće, na temelju provedenog javnog natječaja koji raspisuje upravno vijeće u skladu sa statutom i ovim Zakonom.

(2) Mandat dekana traje četiri godine.

(3) Ista osoba može ponovno biti izabrana za dekana, ali ne više od dva puta uzastopno.

(4) Uvjeti iz stavaka 1. i 3. ovog članka ne primjenjuju se na privatna veleučilišta ili visoke škole.

(5) Dekan ne može biti osoba za koju je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

(6) Upravno vijeće pokrenut će postupak razrješenja dekana prije isteka mandata u slučajevima predviđenim zakonom ili statutom te:

na temelju prijedloga stručnog vijeća, usvojenog dvotrećinskom većinom glasova svih članova stručnog vijeća

u slučaju kada ni upravno vijeće ni stručno vijeće ne prihvate godišnje izvješće dekana o provedbi strategije.

(7) Odluka o razrješenju dekana iz stavka 6. ovoga članka donosi se dvotrećinskom većinom glasova svih članova upravnog vijeća.

Stručno vijeće veleučilišta i visoke škole

Članak 48.

- (1) Stručno vijeće veleučilišta odnosno visoke škole u skladu sa statutom i ovim Zakonom odlučuje o nastavnim i stručnim pitanjima i drugim pitanjima važnim za obavljanje djelatnosti.
- (2) Stručno vijeće čine dekan, prodekani, voditelji studija, čelnici ustrojbenih jedinica, jedan predstavnik zaposlenika, studentski predstavnici i drugi članovi stručnog vijeća u skladu sa statutom.
- (3) Studentski predstavnici čine najmanje 15 % ukupnog broja članova stručnog vijeća.
- (4) Izbor i raspodjela predstavnika studenata u stručnom vijeću te njihov način sudjelovanja u radu stručnog vijeća određuje se statutom i u skladu sa zakonom.

Upravno vijeće veleučilišta i visoke škole

Članak 49.

- (1) Upravno vijeće veleučilišta odnosno visoke škole brine se o obavljanju djelatnosti veleučilišta odnosno visoke škole, u skladu s aktom o osnivanju i statutom, a osobito:
 - bira dekana između jednog ili više kandidata s popisa koji dostavlja stručno vijeće te razrješava dekana
 - donosi statut na prijedlog stručnog vijeća
 - donosi odluku o financijskom planu na prijedlog dekana i uz prethodnu suglasnost osnivača
 - brine se o zakonitosti rada veleučilišta odnosno visoke škole
 - brine se o racionalnoj upotrebi materijalnih i kadrovskih resursa
 - nadzire provedbu odluka stručnog vijeća
 - donosi strategiju veleučilišta odnosno visoke škole na prijedlog dekana
 - daje suglasnost na pojedine odluke dekana i stručnog vijeća u skladu sa statutom
 - određuje upisne kvote u okviru kapaciteta utvrđenih vanjskim vrednovanjem u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i u skladu s potpisanim programskim ugovorom između ministarstva i javnog veleučilišta odnosno javne visoke škole
 - donosi mišljenje o radu dekana na temelju godišnjeg izvješća dekana o provedbi strategije
 - donosi opće akte, odluke i obavlja druge poslove određene statutom i općim aktima.
- (2) Upravno vijeće ima predsjednika i četiri člana.
- (3) Predsjednika i dva člana upravnog vijeća imenuje osnivač, s time da najmanje jedan član mora biti stručnjak iz područja djelatnosti ustanove ili stručnjak iz područja upravljanja sustavom.
- (4) Jednog člana upravnog vijeća bira stručno vijeće, a jedan je član predstavnik zaposlenika.
- (5) Članovi upravnog vijeća moraju imati kvalifikaciju obrazovanja na razini od najmanje 7 Europskog kvalifikacijskog okvira .
- (6) Uvjet iz stavka 5. ovog članka ne odnosi se na privatna veleučilišta i visoke škole.
- (7) Članovi upravnog vijeća ne mogu biti pojedinci za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.
- (8) U radu upravnog vijeća bez prava glasovanja sudjeluje dekan.

STUDIJI NA VISOKIM UČILIŠTIMA

VRSTE STUDIJA

Sveučilišni i stručni studij

Članak 50.

- (1) Visoko obrazovanje provodi se kroz sveučilišne i stručne studije.
- (2) Sveučilišni i stručni studijski programi usklađuju se sa strukturom razina visokog obrazovanja u Europskom prostoru visokog obrazovanja, uz uzimanje u obzir pozitivnih iskustava drugih sustava visokog obrazovanja.
- (3) Sveučilišni i stručni studijski programi usklađeni su s opisom razina ishoda učenja i standardima kvalifikacija koje se stječu njihovim završetkom prema propisima koji uređuju Hrvatski kvalifikacijski okvir.
- (4) Sveučilišni i stručni studijski programi moraju biti u skladu s europskim sustavom stjecanja i prijenosa bodova (dalje u tekstu: ECTS) po kojem se jednom godinom studija u punom radnom opterećenju u pravilu stječe najmanje 60 ECTS bodova.
- (5) ECTS bodovi dodjeljuju se studijskim obvezama studenata na temelju prosječno ukupno utrošenog rada koji student mora uložiti kako bi stekao predviđene ishode učenja u sklopu te obveze, pri čemu jedan ECTS bod predstavlja u pravilu 30 sati ukupnog prosječnog studentskog rada uloženog za stjecanje ishoda učenja.

Razine sveučilišnih studija i kvalifikacije koje se njima stječu

Članak 51.

- (1) Sveučilišno obrazovanje provodi se na tri razine visokog obrazovanja:
 - preddiplomski sveučilišni studij
 - diplomski sveučilišni studij
 - doktorski studij.
- (2) Iznimno, sveučilišno obrazovanje provodi se kroz specijalistički sveučilišni studij.
- (3) Sveučilišni studiji ustrojavaju se i izvode na sveučilištu.
- (4) Svaka razina sveučilišnog studija završava stjecanjem određenog naziva ili stupnja.
- (5) Studiji se mogu provoditi i kao integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji ako se njima stječu stručne kvalifikacije u skladu s Zakonom o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (Narodne novine, broj 82/15, 70/19, 47/20). Iznimno, studiji se mogu provoditi i kao integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji i u ostalim strateški opravdanim slučajevima, za što je potrebna suglasnost Nacionalnog vijeća i ministra.

Razine stručnih studijskih programa i kvalifikacije koje se njima stječu

Članak 52.

- (1) Stručno obrazovanje provodi se na tri razine visokog obrazovanja:
 - kratki stručni studij
 - preddiplomski stručni studij
 - diplomski stručni studij.
- (2) Preddiplomski stručni studiji i kratki stručni studiji provode se na sveučilištu, veleučilištu ili visokoj školi.
- (3) Diplomski stručni studiji provode se na sveučilištu i veleučilištu.

(4) Svi stručni studijski programi moraju sadržavati i studentsku stručnu praksu u ekvivalentu od najmanje 10 % ukupnog broja ECTS bodova stručnog studijskog programa.

Akademski i stručni nazivi te akademski stupanj

Članak 53.

- (1) Akademski naziv stječe osoba koja završi preddiplomski sveučilišni, diplomski sveučilišni ili specijalistički sveučilišni studij.
- (2) Stručni naziv stječe osoba koja završi kratki stručni, preddiplomski stručni ili diplomski stručni studij.
- (3) Akademski stupanj stječe osoba koja završi doktorski studij.
- (4) Akademski i stručni nazivi i akademski stupanj stječu se u skladu s odgovarajućim standardom kvalifikacije prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru.
- (5) Prema nazivu standarda kvalifikacije iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira kraticu akademskog naziva ili akademskog stupnja utvrđuje Rektorski zbor, a kraticu stručnog naziva utvrđuje Vijeće veleučilišta i visokih škola i Rektorski zbor, u skladu s ovim Zakonom.

Korištenje akademskih i stručnih naziva i akademskog stupnja

Članak 54.

- (1) Akademski i stručni nazivi i akademski stupanj unose se u diplomu o završenom studiju te u dopunsku ispravu o studiju.
- (2) Stečeni akademski i stručni nazivi i akademski stupanj koriste se u skladu s diplomom o završenom studiju.

Kratki stručni studijski programi

Članak 55.

- (1) Kratki stručni studiji traju od godinu i pol do dvije godine i njihovim se završetkom stječe od 90 do 120 ECTS bodova te kvalifikacija razine sukladno zakonu kojim se propisuje HKO.
- (2) Završetkom studija iz stavka 1. ovog članka omogućen je prijelaz, odnosno nastavak obrazovanja na preddiplomskoj razini, u skladu s uvjetima pristupa studijskom programu koje propisuje visoko učilište na kojem se nastavlja obrazovanje.
- (3) Završetkom kratkog stručnog studija osoba stječe stručni naziv stručni pristupnik uz naznaku struke (na primjer: stručni pristupnik ekonomije, stručni pristupnik medicinske radiologije, stručni pristupnik politologije i slično).
- (4) Kratica naziva iz stavka 3. ovog članka je pristup. uz naznaku struke (na primjer: pristup. oec., pristup. med. rad., pristup. polit. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

Preddiplomski sveučilišni i preddiplomski stručni studijski program

Članak 56.

- (1) Preddiplomski studijski program osposobljava studente za tržište rada ili za nastavak obrazovanja.
- (2) Preddiplomski studijski program može biti sveučilišni ili stručni, traje od tri do četiri godine i njegovim se završetkom stječe od 180 do 240 ECTS bodova te kvalifikacija razine sukladno zakonu kojim se propisuje HKO.

(3) Završetkom preddiplomskog sveučilišnog studija osoba stječe akademski naziv sveučilišni prvostupnik (*baccalaureus*), uz naznaku struke (na primjer: sveučilišni prvostupnik (*baccalaureus*) arheologije, sveučilišni prvostupnik (*baccalaureus*) ekonomije, sveučilišni prvostupnik (*baccalaureus*) prava i slično).

(4) Kratica naziva iz stavka 3. ovoga članka je univ. bacc. uz naznaku struke (na primjer: univ. bacc. arh., univ. bacc. oec., univ. bacc. iur. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(5) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, završetkom preddiplomskoga sveučilišnog studija u znanstvenom području tehničkih i biotehničkih znanosti osoba stječe akademski naziv sveučilišni prvostupnik inženjer (*baccalaureus*) uz naznaku struke (na primjer: sveučilišni prvostupnik (*baccalaureus*) inženjer geodezije i slično).

(6) Kratica naziva iz stavka 5. ovoga članka je univ. bacc. ing. uz naznaku struke (na primjer: univ. bacc. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(7) Završetkom preddiplomskog stručnog studija osoba stječe stručni naziv stručni prvostupnik (*baccalaureus*) uz naznaku struke (na primjer: stručni prvostupnik (*baccalaureus*) ekonomije, stručni prvostupnik (*baccalaureus*) medicinske radiologije, stručni prvostupnik (*baccalaureus*) politologije i slično).

(8) Kratica naziva iz stavka 7. ovoga članka je bacc. uz naznaku struke (na primjer: bacc. oec., bacc. med. rad., bacc. polit. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(9) Iznimno od stavka 7. ovoga članka, završetkom preddiplomskog stručnog studija u znanstvenom području tehničkih i biotehničkih znanosti osoba stječe stručni naziv stručni prvostupnik (*baccalaureus*) inženjer, uz naznaku struke (na primjer: stručni prvostupnik (*baccalaureus*) inženjer geodezije i slično).

(10) Kratica naziva iz stavka 9. ovoga članka je bacc. ing. uz naznaku struke (na primjer: bacc. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(11) U međunarodnom prometu i diplomu na engleskom jeziku akademski naziv nakon završetka preddiplomskog sveučilišnog studija je university bachelor, a preddiplomskog stručnog studija je professional bachelor.

Diplomski sveučilišni i diplomski stručni studijski programi

Članak 57.

(1) Diplomski studijski program osposobljava studente za tržište rada omogućujući im stjecanje odgovarajućih znanja i vještina kao pretpostavki za zapošljavanje u određenom području rada, uz istodobnu pripremu koja omogućava nastavak znanstvenog usavršavanja.

(2) Diplomski studijski program može biti sveučilišni ili stručni, traje od jedne do dvije godine i njegovim završetkom stječe se od 60 do 120 ECTS bodova te kvalifikacija razine sukladno zakonu kojim se propisuje HKO.

(3) Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i diplomskom studijskom programu ili na integriranom preddiplomskom i diplomskom studijskom programu iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

(4) Završetkom diplomskoga sveučilišnog studija ili integriranoga preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija osoba stječe akademski naziv magistar uz naznaku struke (na primjer: magistar arheologije, magistar ekonomije, magistar prava i slično).

(5) Kratica naziva iz stavka 4. ovoga članka je mag. uz naznaku struke (na primjer: mag. arh., mag. oec., mag. iur. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

- (6) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, završetkom diplomskoga sveučilišnog studija ili integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija iz područja tehničkih i biotehničkih znanosti osoba stječe akademski naziv magistar inženjer uz naznaku struke (na primjer: magistar inženjer geodezije i slično).
- (7) Kratica naziva iz stavka 6. ovoga članka je mag. ing. uz naznaku struke (na primjer: mag. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (8) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, završetkom diplomskog sveučilišnog studija medicine, stomatologije ili veterine osoba stječe akademski naziv doktor uz naznaku struke (na primjer: doktor medicine i slično).
- (9) Kratica naziva iz stavka 8. ovoga članka je dr. uz naznaku struke (na primjer: dr. med. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (10) Završetkom diplomskoga stručnog studija osoba stječe stručni naziv stručni magistar uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: stručni magistar politehnike i slično).
- (11) Kratica naziva iz stavka 10. ovoga članka je struč. mag. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: struč. mag. politech. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (12) Iznimno od stavka 10. ovoga članka, završetkom diplomskoga stručnog studija iz područja tehničkih i biotehničkih znanosti osoba stječe stručni naziv stručni magistar inženjer uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: stručni magistar inženjer geodezije i slično).
- (13) Kratica naziva iz stavka 12. ovoga članka je struč. mag. ing. uz naznaku struke ili dijela struke sukladno nazivu studijskog programa (na primjer: struč. mag. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (14) Iznimno od stavka 10. ovoga članka, završetkom diplomskoga stručnog studijskog programa medicine, stomatologije i veterine osoba stječe stručni naziv diplomirani uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: diplomirana medicinska sestra, diplomirani medicinski tehničar i slično).
- (15) Kratica naziva iz stavka 14. ovoga članka je dipl. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: dipl. ms., dipl. mt. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (16) U međunarodnom prometu i diplomu na engleskom jeziku akademski naziv nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija je university master, a diplomskog stručnog studija je professional master.

Specijalistički sveučilišni studijski programi

Članak 58.

- (1) Sveučilište može organizirati specijalistički sveučilišni studijski program u trajanju od jedne do dvije godine.
- (2) Završetkom specijalističkog sveučilišnog studijskog programa stječe se od 60 do 120 ECTS bodova te kvalifikacija razine sukladno zakonu kojim se propisuje HKO.
- (3) Završetkom specijalističkog sveučilišnog studija osoba stječe akademski naziv sveučilišni specijalist uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: sveučilišni specijalist ekonomije, sveučilišni specijalist socijalne politike, sveučilišni specijalist financijske analize i slično).

(4) Kratica naziva iz stavka 3. ovoga članka je univ. spec. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: univ. spec. oec., univ. spec. soc. polit., univ. spec. fin. anal. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(5) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, završetkom specijalističkog sveučilišnog studija u medicini, stomatologiji i veterini osoba stječe naziv sveučilišni magistar uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa.

(6) Kratica naziva iz stavka 5. ovoga članka je univ. spec. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(7) U međunarodnom prometu i diplomu na engleskom jeziku akademski naziv nakon završetka specijalističkog sveučilišnog studija je advanced master.

Doktorski studijski program

Članak 59.

(1) Doktorski studijski program obuhvaća najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena i njegovim završetkom stječe se kvalifikacija razine sukladno zakonu kojim se propisuje HKO.

(2) Iznimno, osobe koje su ostvarile znanstvena dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju minimalnim uvjetima za izbor na znanstveno-nastavno radno mjesto u zvanju docent, na temelju odluke nadležnog vijeća utvrđenog statutom sveučilišta o ispunjavanju propisanih uvjeta te izrade i javne obrane doktorske disertacije, a uz suglasnost senata sveučilišta, mogu steći doktorat znanosti.

(3) Iznimno, osobe koje su ostvarile umjetnička dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju minimalnim uvjetima za izbor na umjetničko-nastavno radno mjesto u zvanju docent, na temelju odluke nadležnog vijeća utvrđenog statutom sveučilišta o ispunjavanju propisanih uvjeta te izrade i javne obrane doktorske disertacije, a uz suglasnost senata sveučilišta, mogu steći doktorat umjetnosti.

(4) Iznimno, osobe izabrane na umjetničko-nastavna radna mjesta mogu na temelju umjetničkih radova, na temelju odluke nadležnog vijeća, utvrđenog statutom sveučilišta o ispunjavanju propisanih uvjeta koje donosi senat sveučilišta, steći doktorat umjetnosti.

(5) Sveučilište općim aktom može odrediti stjecanje ECTS bodova na doktorskom studijskom programu.

(6) Završetkom dokorskog studija osoba stječe akademski stupanj doktor znanosti ili doktor umjetnosti, uz naznaku znanstvenog ili umjetničkog područja. Iznimno, ako je to predviđeno općim aktom sveučilišta, uz znanstveno ili umjetničko područje može biti naznačeno i polje.

(7) Kratica akademskog stupnja iz stavka 6. ovoga članka je dr. sc., odnosno dr. art. i stavlja se ispred imena i prezimena osobe.

Prijenos ECTS bodova

Članak 60.

(1) Prijenos ECTS bodova može se provesti između različitih studijskih ili obrazovnih programa iz ovoga Zakona koji se temelje na načelima cjeloživotnog učenja.

(2) Kriteriji i uvjeti prijena ECTS bodova iz stavka 1. ovoga članka propisuju se općim aktom visokog učilišta, odnosno ugovorom između visokih učilišta.

Zajednički i združeni studijski programi

Članak 61.

(1) Zajednički studijski program je studijski program kojeg izvode dva ili više akreditirana visoka učilišta (za doktorske studije i jedan ili više znanstvena instituta mogu ravnopravno sudjelovati) u Republici Hrvatskoj, pri čemu je samo jedno visoko učilište nositelj.

(2) Združeni studijski program je zajednički program dvaju ili više akreditirana visoka učilišta (za doktorske studije i jedan ili više znanstvena instituta mogu ravnopravno sudjelovati) od koji je najmanje jedno izvan Republike Hrvatske, a završetkom kojeg se stječe jedna (združena kvalifikacija) koja se potvrđuje diplomom koja sadrži obilježja svih visokih učilišta i znanstvenih instituta koja sudjeluju u izvedbi studijskog programa ili više istovjetnih kvalifikacija od strane izvoditelja, pri čemu samo jedno od visokih učilišta u Republici Hrvatskoj može biti nositelj.

(3) Zajednički studijski programi i vezani akreditacijski postupci određeni su u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

(4) Na akreditacijske postupke združenih studijskih programa primjenjuje se dokument pod nazivom Europski pristup prema osiguravanju kvalitete združenih studijskih programa.

Cjeloživotno učenje, izvođenje programa koji se ne smatraju studijem i razlikovne obveze u studijskim programima

Članak 62.

(1) Visoka učilišta mogu izvoditi različite obrazovne programe koji se ne smatraju studijem u smislu ovoga Zakona te se temelje na načelima cjeloživotnog učenja.

(2) Obrazovnim programima kojima se stječe najmanje 10 ECTS bodova i koji su u skladu sa standardima kvalifikacija iz Registra HKO-a dodjeljuju se djelomične kvalifikacije koje se potvrđuju javnim ispravama.

(3) Visoka učilišta općim aktom uređuju načine i oblike provođenja aktivnosti koje se temelje na načelima cjeloživotnog učenja, uključujući načine i postupke utvrđivanja razlikovnih obveza studenata za potrebe promjene studijskog programa i/ili upisa na studij, dovršetka ranije započetog studija i priznavanja kompetencija stečenih izvan studijskog programa, a koje su uvjet za sudjelovanje na studiju ili dovršetak studija.

(4) Visoka učilišta općim aktom uređuju status studenata na razlikovnim obvezama, polaznika obrazovnih programa koji se ne smatraju studijem i sudionika u aktivnostima kojima se promoviraju načela cjeloživotnog učenja.

(5) Svi programi i postupci iz ovoga članka sastavni su dio unutarnjeg sustava osiguravanja i unapređivanja kvalitete te na odgovarajući način podliježu postupcima vanjskog osiguravanja i unapređivanja kvalitete.

UPIS NA STUDIJ, NJEGOVO USTROJSTVO I IZVEDBA

Uvjeti za upis

Članak 63.

(1) Upis studija obavlja se na temelju javnog natječaja koji objavljuje visoko učilište koje provodi studij najmanje šest mjeseci prije početka nastave. Natječaj za upis mora sadržavati: uvjete za upis, broj mjesta za upis, postupak, podatke o ispravama koje se podnose i rokove za prijavu na natječaj i upis.

- (2) Visoka učilišta utvrđuju postupak odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, društveni položaj, invaliditet, spolnu orijentaciju i dob.
- (3) Visoka učilišta, uz državnu maturu (uključujući inozemne mature), utvrđuju kriterije (uspjeh u prethodnom školovanju, vrsta završenog školovanja, uspjeh na klasifikacijskom ili drugom ispitu, posebna znanja, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih se obavlja klasifikacija i odabir kandidata za upis na preddiplomski studij.
- (4) Visoka učilišta utvrđuju koji su srednjoškolski programi odgovarajući preduvjet za upis pojedinoga preddiplomskog sveučilišnog studijskog programa, integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studijskog programa, preddiplomskog stručnog studijskog programa ili kratkog stručnog studijskog programa.
- (5) Diplomski sveučilišni studij ili diplomski stručni studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući preddiplomski studij, u skladu s odgovarajućim standardom kvalifikacije. Visoka učilišta propisuju koji se studiji smatraju odgovarajućim za upis pojedinog diplomskog studija te uvjete upisa.
- (6) Osobe koje su završile preddiplomski stručni studij mogu se kandidirati za upis na diplomski sveučilišni studij u skladu s općim aktom sveučilišta koje provodi taj studij, pri čemu se upis može uvjetovati polaganjem ispita kompetencija tijekom razredbenog postupka i/ili razlikovnih ispita na početku studija.
- (7) Uvjet pristupanja doktorskom studiju je posjedovanje prethodne kvalifikacije koja se steče završetkom diplomskoga sveučilišnog studija ili integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija u skladu s odgovarajućim standardom kvalifikacije i uvjetima koje općim aktom utvrdi sveučilište, odnosno sastavnica sveučilišta, uz ispunjavanje uvjeta utvrđenih studijskim programom sveučilišta ili njegove sastavnice. Iznimno, sveučilište može svojim općim aktom kao uvjet pristupanja utvrditi i drugu prethodno stečenu kvalifikaciju uz završen odgovarajući razlikovni program.
- (8) Iznimno, visoko učilište može općim aktima koji su sastavni dio unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete propisati mogućnost pristupa za upis pojedinoga studija i bez prethodno završenoga odgovarajućeg školovanja ako je riječ o iznimno darovitim osobama za koje se može očekivati da će i bez završenog prethodnog školovanja uspješno svladati studij na temelju vrednovanja prethodnog znanja.
- (9) Visoko učilište može općim aktima koji su sastavni dio unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete propisati mogućnost upisa pojedinoga studija i bez prethodno završenoga odgovarajućeg školovanja na temelju vrednovanja prethodnog učenja te u skladu s odgovarajućim standardom kvalifikacije.
- (10) Strani državljani upisuju se na studij pod jednakim uvjetima kao hrvatski državljani ali se, u skladu s odlukom nadležnoga državnog tijela ili visokog učilišta, od njih može tražiti plaćanje dijela ili pune cijene studiranja. Strani državljani s dugotrajnim boravištem, osobe pod međunarodnom zaštitom te studenti državljani država članica EU-a i država Europskog gospodarskog prostora upisuju se pod jednakim uvjetima kao hrvatski državljani. Stranim državljanima upis se može ograničiti ili uskratiti ako je riječ o studiju koji se odnosi na vojno ili policijsko obrazovanje ili drugi studij od interesa za nacionalnu sigurnost.
- (11) Visoko učilište ne smije odrediti upisne kvote na studijske programe koje su veće od kapaciteta utvrđenih vanjskim vrednovanjem u skladu sa zakonom koji regulira osigura-

vanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i u skladu s potpisanim programskim ugovorom između Ministarstva i visokog učilišta.

Studijski i obrazovni programi

Članak 64.

- (1) Studijske i obrazovne programe koji se izvode na sveučilištu utvrđuje senat sveučilišta u skladu s unutarnjim sustavom osiguravanja kvalitete sveučilišta.
- (2) Studijske i obrazovne programe koji se izvode na veleučilištu i visokoj školi utvrđuje stručno vijeće veleučilišta ili visoke škole u skladu s unutarnjim sustavom osiguravanja kvalitete veleučilišta odnosno visoke škole.
- (3) Kod utvrđivanja studijskog programa visoko učilište treba se osobito brinuti da studij bude:
 - na razini najnovijih znanstvenih spoznaja i na njima temeljenih znanja i vještina
 - usklađen s nacionalnim prioritetima i potrebama sektora
 - usklađen s opisnicama razina ishoda učenja i (ako je primjenjivo) standarda kvalifikacije koja se stječe završetkom studijskog programa prema propisima koji uređuju Hrvatski kvalifikacijski okvir.
- (4) Studijski program utvrđuje se u skladu sa statutom i drugim općim aktom visokog učilišta i u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju te sadržava:
 - stručni ili akademski naziv ili stupanj koji se stječe završetkom studija
 - akademske uvjete upisa na studij na početku studija, uvjete upisa studenta u sljedeći semestar ili trimestar, odnosno sljedeću godinu studija i uvjete upisa studijskih obveza
 - predviđene ishode učenja koji se stječu ispunjavanjem pojedinačnih studijskih obveza, modula studija i ukupnog studijskog programa i predviđen broj sati za svaku studijsku obvezu koji osigurava stjecanje predviđenih ishoda učenja
 - za svaku studijsku obvezu dodijeljen odgovarajući broj ECTS bodova temeljen na prosječno ukupno utrošenom radu koji student mora uložiti kako bi stekao predviđene ishode učenja u sklopu te obveze
 - oblik provođenja nastave i način provjere stečenih ishoda učenja za svaku studijsku obvezu
 - način završetka studija
 - odredbe o tome mogu li i pod kojim uvjetima studenti koji su prekinuli studij ili su izgubili pravo studiranja nastaviti studij.
- (5) ECTS bodovi ne navode se na doktorskom studiju na kojem nije predviđeno njihovo stjecanje.
- (6) Visoka učilišta provode periodičnu evaluaciju studija, uključujući vrednovanje nastavnika na studiju studentskom anketom ili na drugi primjereni način. Rezultati evaluacije služe visokim učilištima za unapređenje nastavne djelatnosti. Rezultati evaluacije u odgovarajućem se obliku javno objavljuju.

Izvedbeni plan

Članak 65.

- (1) Studiji se izvode prema izvedbenom planu nastave koji donosi visoko učilište.
- (2) Izvedbeni plan nastave objavljuje se na mrežnim stranicama visokog učilišta.
- (3) Izvedbenim planom nastave utvrđuju se:
 - nastavnici i suradnici koji će izvoditi nastavu prema studijskom programu

- mjesta izvođenja nastave u skladu s dopusnicom dobivenom u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju
 - početak i završetak te satnica izvođenja nastave
 - načini izvođenja nastave (predavanja, seminari, vježbe, konzultacije, provjere znanja i sl.)
 - predviđeni ishodi učenja u pojedinačnim nastavnim cjelinama
 - načini provjere stečenih ishoda učenja tijekom nastave i na završnim ispitima
 - kalendar ispitnih rokova i ispitnih termina
 - popis literature za pojedine nastavne obveze i za polaganje ispita
 - mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku, u skladu s dopusnicom dobivenom u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju
 - ostale važne činjenice za uredno izvođenje nastave.
- (4) Ako se na studij upisuju izvanredni studenti, u izvedbenom planu nastave definira se ustroj i način izvođenja nastave za izvanredne studente. Izvedbeni plan nastave za izvanredne studente mora osigurati stjecanje istih ishoda učenja programa.
- (5) Donošenje izvedbenog plana nastave uvjet je za početak izvođenja nastave u toj akademskoj godini.
- (6) Izvedbeni je plan moguće naknadno mijenjati isključivo u slučaju izvanrednih okolnosti poput rata i prirodnih nepogoda, odnosno drugih nepredviđenih okolnosti uzrokovanih vanjskim događajima koje onemogućuju njegovu provedbu.
- (7) Studij se može organizirati kroz sustav učenja na daljinu, pri čemu je visoko učilište dužno osigurati barem jednaku razinu kvalitete nastave kao i kroz tradicionalan način izvođenja nastave.

Akadska godina

Članak 66.

- (1) Akadska godina počinje 1. listopada tekuće, a završava 30. rujna sljedeće kalendarske godine.
- (2) Nastava se ustrojava po semestrima ili trimestrima, prema odredbama statuta sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole.
- (3) Nastava može početi i prije početka akadske godine iz stavka 1. ovoga članka ako je tako propisano izvedbenim planom nastave za tu akadsku godinu, ali ne prije 1. rujna.

Provjere stečenih ishoda učenja, ispiti i ocjene

Članak 67.

- (1) Ishodi učenja studenta mogu se pratiti i vrednovati tijekom nastave, a konačna se ocjena utvrđuje na ispitu.
- (2) Ako se provjeravanje i ocjenjivanje obavlja tijekom nastave, konačna se ocjena može utvrditi i bez ispita.
- (3) Uspjeh studenta na ispitu i drugim provjerama znanja izražava se sljedećim ocjenama: 5 – izvrstan, 4 – vrlo dobar, 3 – dobar, 2 – dovoljan, 1 – nedovoljan.
- (4) U odgovarajuću fizičku ispravu i evidenciju studenta unose se prolazne ocjene: 5, 4, 3 i 2. Ministar određuje format fizičke isprave.

- (5) Izvedbenim planom može se utvrditi da se neki oblici nastave provode bez ocjenjivanja ili da se ocjenjuju opisno.
- (6) Student ima pravo uvida u ispitnu dokumentaciju.
- (7) Student ima pravo žalbe na ishod provjere učenja, a visoko učilište je dužno općim aktima propisati postupak.

Ostala pitanja vezana uz studij

Članak 68.

- (1) Statutom visokog učilišta, odnosno općim aktom o pravilima studiranja poblize se uređuju pravila o ispitima (pisani, usmeni, praktični dio ispita, sustav preduvjeta i sl.), o žalbi na ocjenu, o postupku ponavljanja ispita, sadržaju, obliku i načina vođenja isprava o ispitima, o osiguranju javnosti na ispitima, o pravu uvida u ispitne rezultate te po potrebi i o drugim pitanjima.
- (2) Opći akti iz stavka 1. objavljuju se na način da budu dostupni javnosti, posebice studentima i pristupnicima za stjecanje statusa studenta.
- (3) Akademski ili stručni naziv ili stupanj oduzimaju se ako se utvrdi da je stečen protivno propisanim uvjetima za njegovo stjecanje, grubim kršenjem pravila studija ili na temelju plagijata ili krivotvorina.
- (4) Pokretanje i provođenje postupka oduzimanja akademskog ili stručnog naziva ili stupnja provodi se u skladu s odredbama statuta ili drugog općeg akta visokog učilišta na kojemu je stečen akademski ili stručni naziv ili stupanj.

ZAVRŠETAK STUDIJA

Uvjeti za završetak studija

Članak 69.

- (1) Preddiplomski sveučilišni i preddiplomski stručni studij završava polaganjem svih ispita te, ukoliko to predviđa studijski program, izradom završnog rada i/ili polaganjem završnog ispita u skladu sa studijskim programom.
- (2) Diplomski sveučilišni studij i integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij završava polaganjem svih ispita, izradom i javnom obranom diplomskog rada i/ili polaganjem diplomskog ispita i/ili izradom ili izvedbom umjetničkog djela u skladu sa studijskim programom.
- (3) Specijalistički sveučilišni studij završava polaganjem svih ispita, izradom završnog rada i/ili polaganjem odgovarajućeg završnog ispita u skladu sa studijskim programom.
- (4) Doktorski studij završava izradom i javnom obranom znanstvene ili umjetničke doktorske disertacije. Dio doktorske disertacije može biti sastavljen od objavljenih recenziranih znanstvenih radova.
- (5) Javna obrana iz stavka 4. ovog članka uključuje ocjenu od strane povjerenstva koje se sastoji od najmanje tri člana, od kojih najmanje jedan nije zaposlenik ustanove u kojoj se provodi doktorski studij.
- (6) Postupak prijave, ocjene i obrane doktorske disertacije odnosno izrade i/ili izvedbe umjetničkog djela uređuje se statutom sveučilišta ili općim aktom sveučilišta.
- (7) Kratki stručni studij završava polaganjem svih ispita. Studijskim programom može se predvidjeti i polaganje završnog ispita i/ili izrada završnog rada.

(8) Diplomski stručni studij završava polaganjem svih ispita, izradom i javnom obranom diplomskog rada i polaganjem odgovarajućeg diplomskog ispita u skladu sa studijskim programom.

(9) Sveučilišta i njihove sastavnice, kao i veleučilišta i visoke škole, dužni su sve završne radove trajno pohraniti i objaviti u otvorenom pristupu putem institucijskog repozitorija, repozitorija sveučilišta ili veleučilišta ili odgovarajućeg nacionalnog repozitorija završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

(10) Sveučilišta i fakulteti dužni su trajno objaviti završne radove u javnoj bazi podataka završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

(11) Doktorske disertacije visoko učilište dužno je trajno objaviti u javnoj internetskoj bazi doktorskih disertacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Sveučilište je dužno osigurati da se i jedan otisnuti primjerak doktorske disertacije dostavi Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

(12) Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja pohranjuju se i objavljuju u otvorenom pristupu putem otvorenog repozitorija namijenjenog pohrani multimedijalnih sadržaja uspostavljenog korištenjem zajedničke i dijeljene infrastrukture.

(13) Objava radova u otvorenom pristupu putem repozitorija može se ograničiti na određeno vrijeme uz jasno obrazloženje, u skladu s općim aktom kojim se uređuju pitanja skrbi o rezultatima znanstvene djelatnosti studenata. Pri upisu studenata na studij sveučilište je dužno upoznati studente s njihovim pravima i obvezama u pogledu zaštite intelektualnog vlasništva koje proizlaze iz njihove znanstvene i akademske djelatnosti tijekom studija te pribaviti odgovarajuću suglasnost za trajnu pohranu njihovih radova i objavu tih radova u otvorenom pristupu.

Isprave o studiju

Članak 70.

(1) Diplome, svjedodžbe i potvrde koje izdaju visoka učilišta javne su isprave.

(2) Obvezni sadržaj diploma i dopunskih isprava o studiju propisuje ministar.

(3) Oblik diploma i dopunskih isprava o studiju, sadržaj i oblik svjedodžbi i potvrda te informacijskih paketa za prijenos ECTS bodova propisuje visoko učilište. U slučaju zajedničkih studijskih programa ili združenih studijskih programa oblik i sadržaj diplome mogu zajednički propisati ustanove koje sudjeluju u studijskom programu, u skladu sa zakonom i općim aktima.

(4) Završetkom studija studentu se izdaje diploma kojom se potvrđuje završetak studija i stjecanje kvalifikacije, odnosno određenog akademskog ili stručnog naziva ili akademskog stupnja. Završetkom kratkog stručnog studija studentu se izdaje svjedodžba i ne dodjeljuje se akademski odnosno stručni naziv.

(5) Završetkom obrazovnog programa koji se temelji na načelima cjeloživotnog učenja visoko učilište polazniku izdaje potvrdu koja sadržava opis ispunjenih obveza polaznika, a ako se opterećenje u sklopu programa mjeri ECTS bodovima, sadržava i ECTS bodove.

(6) Uz svjedodžbu, diplomu ili potvrdu studentu se bez naknade i na hrvatskome i engleskom jeziku izdaje i dopunska isprava o studiju kojom se potvrđuje koje je ispите položio i s kojom ocjenom te s drugim podacima potrebnim za razumijevanje stečene kvalifikacije.

STUDENTI

Stjecanje statusa studenta

Članak 71.

(1) Status studenta stječe se upisom na visoko učilište u Republici Hrvatskoj, a dokazuje se odgovarajućom studentskom ispravom, čiji sadržaj te pristup i uređivanje sadržaja, izradu, izdavanje, korištenje i poništavanje pravilnikom propisuje ministar, a oblik visoko učilište.

(2) Pravo na upis na visoko učilište ima svaka osoba koja je ispunila uvjete za upis na studij u okviru kapaciteta visokog učilišta. Ako broj osoba koje su ispunile uvjete za upis na studij prelazi kapacitet visokog učilišta, pravo na studij imaju one osobe koje su u postupku klasifikacije ostvarile bolje rezultate unutar kapaciteta.

(3) Studenti mogu biti redoviti ili izvanredni.

(4) Redoviti su studenti oni studenti koji studiraju prema programu koji se temelji na punoj nastavnoj satnici (puno radno vrijeme). Troškovi studija (studijskog programa) mogu redovitim studentima biti dijelom ili u cijelosti financirani iz državnog proračuna.

(5) Izvanredni su studenti oni studenti koji studiraju s prilagođenim opterećenjem zbog čega pohađaju studijski program koji traži posebno prilagođene termine i načine izvođenja studija te mogu upisati manje, jednako ili više ECTS bodova koji su previđeni u toj studijskoj godini, ali završetkom studija ostvaruju sve ishode učenja predviđene studijskim programom te jednak broj ECTS bodova kao redoviti studenti.

Voditelj studenta

Članak 72.

(1) Statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta može se utvrditi da se studentu imenuje voditelj koji mu pomaže u studiju te prati studentov rad i postignuća.

(2) Poblize odredbe o voditelju studenta utvrđuju visoka učilišta općim aktom.

Prava i obveze studenta

Članak 73.

(1) Student ima pravo na:

- kvalitetan studij i obrazovni proces kako je to predviđeno studijskim programom
- sudjelovanje u stručnom i znanstvenom radu
- konzultacije i mentorski rad
- slobodu mišljenja i izražavanja stavova tijekom nastave i drugih aktivnosti na visokim učilištima
- završetak studija u kraćem roku od roka predviđenog studijskim programom
- studij po prilagođenom programu prema prethodnoj procjeni studentskih liječnika i u skladu s općim aktima
- slobodno korištenje knjižnica i ostalih izvora informacija
- upisivanje predmeta iz drugih programa, u skladu sa statutom i općim aktima
- izjašnjavanje o kvaliteti (ocjenjivanje) nastave i nastavnika
- sudjelovanje u odlučivanju, sukladno statutu visokog učilišta
- pritužbu za slučaj povrede nekog od njegovih prava predviđenih zakonom ili općim aktima visokog učilišta
- sudjelovanje u radu studentskih organizacija
- mirovanje obveza studenta za vrijeme vojnog osposobljavanja, za vrijeme trudnoće, do godine dana starosti djeteta, za vrijeme dulje bolesti uz prethodno odobrenje

- studentskih liječnika, te u drugim opravdanim slučajevima prekida studija, u skladu s općim aktima
- odgovarajuću psihološku i zdravstvenu pomoć u studentskim poliklinikama ili drugim odgovarajućim zdravstvenim ustanovama
 - druga prava predviđena statutom i drugim općim aktima visokog učilišta.
- (2) Student ima obvezu poštovati opće akte visokog učilišta te uredno izvršavati svoje nastavne i druge obveze na visokom učilištu. Stegovna odgovornost studenta uređuje se općim aktima visokog učilišta.
- (3) Redoviti studenti imaju prava iz zdravstvenog osiguranja u skladu s posebnim propisima.
- (4) Strani državljani s dugotrajnim boravištem i studenti pod međunarodnim zaštitom imaju ista prava kao i studenti državljani Republike Hrvatske te studenti državljani država članica Europske unije i država Europskog gospodarskog prostora.
- (5) Pravilnicima koje donosi ministar uredit će se uvjeti i način ostvarivanja prava redovitih studenata iz studentskog standarda i to na: subvencionirano stanovanje, subvencioniranu prehranu, subvencionirani prijevoz studenata, državne stipendije i druge novčane potpore te zapošljavanje posredstvom studentskih centara.

Prestanak statusa studenta

Članak 74.

- (1) Studentu prestaje status:
- kad završi studij
 - kad se ispiše s visokog učilišta
 - kad je isključen sa studija po postupku i uz uvjete utvrđene statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta
 - kad ne završi studij u roku utvrđenom statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta
 - iz ostalih razloga utvrđenih statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta.

Studenti s invaliditetom

Članak 75.

- (1) Studenti s invaliditetom oni su koji zbog bolesti i/ili oštećenja zdravlja imaju teškoće u realizaciji akademskih aktivnosti te im je potrebno osigurati odgovarajuće prilagodbe i podršku.
- (2) Visoka učilišta dužna su osigurati razumnu prilagodbu za studente s invaliditetom u svrhu njihova ravnopravnog uključivanja u visoko obrazovanje.
- (3) Oblik i vrsta razumne prilagodbe određuje se na temelju dokaza o primjenjivanoj prilagodbi osiguranoj u prethodnim obrazovnim fazama odnosno ispitu državne mature ili na temelju stručne individualne procjene nadležnog tijela/sluzbe za odgovarajuću razumnu prilagodbu odnosno studentskih liječnika, i u skladu s općim aktima visokog učilišta.

Pitanja od posebnog interesa za studente

Članak 76.

- (1) Statutom visokog učilišta utvrđuju se pitanja od posebnog interesa za studente, za koja prilikom odlučivanja u nadležnom vijeću studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta.

(2) Pitanja od posebnog interesa za studente posebice su ona vezana uz promjenu sustava studija, osiguravanje kvalitete studija, donošenje nastavnih programa, utvrđivanje izvedbenih planova nastave, studentske školarine i naknade i studentski standard.

(3) Nakon suspenzivnog veta nadležno vijeće ponovno raspravlja o navedenom pitanju najranije u roku od 15 dana.

(4) Način upotrebe studentskoga suspenzivnog veta i potrebna većina u ponovnom odlučivanju nakon suspenzivnog veta pobliže se utvrđuju statutom visokog učilišta.

(5) U smislu ovog članka nadležno vijeće je senat u slučaju sveučilišta, odnosno stručno vijeće u slučaju veleučilišta ili visoke škole.

DOKTORANDI

Prava i obveze doktoranda i mentora doktoranda

Članak 77.

(1) Doktorand je osoba koja je upisala doktorski studij.

(2) Doktorandu se dodjeljuje mentor koji je vrhunski znanstvenik, i koji svojom aktivnošću osigurava učinkovito znanstveno osposobljavanje i usavršavanje doktoranda.

(3) Doktorandu se mogu dodijeliti i dodatni mentori koji zadovoljavaju uvjete iz stavka 2. ovog članka, i koji ne moraju biti zaposlenici sveučilišta na kojem doktorand pohađa doktorski studij.

(4) Najmanje jedan mentor mora biti zaposlenik sveučilišta na kojem doktorand pohađa doktorski studij.

(5) Mentor ima obvezu poticati doktoranda na objavljivanje znanstvenih radova, na sudjelovanje na međunarodnim znanstvenim skupovima te na uključivanje u znanstvene projekte koji su relevantni za doktorandova doktorska istraživanja.

(6) Doktorand ima obvezu znanstvenog osposobljavanja i usavršavanja u svrhu stjecanja akademskog stupnja doktora znanosti, uključujući izradu i objavljivanje znanstvenih radova.

(7) Doktorand ima pravo sudjelovati u znanstvenoj djelatnosti ustanove na kojoj je zaposlen, a ustanova ima obvezu omogućiti doktorandu učinkovito znanstveno usavršavanje.

(8) Doktorand može sudjelovati u izvođenju nastave preddiplomskog ili diplomskog studija u skladu sa studijskim programom dokorskog studija i općim aktom.

(9) Doktorand ima pravo na vlastiti zahtjev najmanje jedanput promijeniti mentora, u skladu s općim aktom.

(10) Doktorand ima obvezu jednom godišnje podnositi nadležnom vijeću ocjenu o mentoru, u skladu s općim aktom.

(11) Mentor ima obvezu jednom godišnje podnositi izvješće o radu doktoranda nadležnom vijeću. Izvješće o radu doktoranda mora, među ostalim, sadržavati opis napretka rada na doktorskom radu, popis publikacija načinjenih u izvještajnoj godini, popis znanstvenih skupova na kojima je doktorand sudjelovao, popis specijalizacija i istraživačkih posjeta doktoranda, popis znanstvenih projekata u kojima doktorand sudjeluje te doprinos doktoranda realizaciji tih projekata.

(12) U smislu ovog članka nadležno vijeće u pravilu je vijeće dokorskog studija koji doktorand pohađa. U slučaju da je doktorand zaposlen na suradničkom mjestu asistenta, nadležno vijeće je i stručno vijeće ustanove na kojoj je doktorand zaposlen. Nadležno vijeće odgovorno je za vrednovanje uspješnosti mentorstva.

(13) Druga prava i obveze doktoranda propisuju se općim aktom sveučilišta.

ZNANSTVENI INSTITUTI

Znanstveni instituti

Članak 78.

- (1) Znanstvene institute osnivaju domaće i inozemne pravne i fizičke osobe, u skladu s odredbama ovog Zakona i Zakona o ustanovama.
- (2) Javni znanstveni instituti znanstveni su instituti osnovani kao ustanove kojima je osnivač Republika Hrvatska, a osnivaju se radi ostvarivanja znanstvenih programa od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku.
- (3) Privatni znanstveni instituti osnivaju se odlukom osnivača na način propisan odredbama ovoga Zakona i propisima kojima se uređuju ustanove ili trgovačka društava.

Zadaće javnih znanstvenih instituta

Članak 79.

- (1) Zadaće javnih znanstvenih instituta obuhvaćaju:
 - poticanje, provedbu, internacionalizaciju i sustavno unapređivanje znanstvene djelatnosti po međunarodnim kriterijima izvrsnosti u području istraživanja znanstvenih instituta, uz uzimanje u obzir posebnosti znanstvenih instituta čija je temeljna djelatnost u pojedinim znanstvenim područjima
 - primjenu rezultata istraživanja te promicanje i prijenos novih tehnologija temeljenih na znanstvenim otkrićima kao mjera za povećanje konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva, uređenosti društva te njegovanju i obogaćivanju kulture
 - prijenos stečenih znanja prema dionicima visokog obrazovanja radi povećanja kvalitete studijskih programa
 - doprinos javnim politikama i razvoju strategija, u skladu s programskim ugovorom
 - postizanje veće integriranosti i relevantnosti hrvatske znanosti u europski istraživački prostor
 - poticanje popularizacije i promocije znanosti prema dionicima sustava znanosti i visokog obrazovanja, korisnicima i javnosti.

Statut znanstvenog instituta

Članak 80.

- (1) Ustrojstvo, ovlasti i način odlučivanja pojedinih tijela te druga pitanja od značenja za obavljanje djelatnosti i poslovanje znanstvenog instituta koji je osnovan kao ustanova uređuje se statutom u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju.
- (2) Statut znanstvenog instituta koji je osnovan kao ustanova donosi upravno vijeće u skladu s ovim Zakonom.
- (3) Statut znanstvenog instituta koji je osnovan kao trgovačko društvo donosi tijelo predviđeno propisom kojim se uređuju trgovačka društva.

Tijela znanstvenog instituta

Članak 81.

- (1) Tijela znanstvenog instituta osnovanog kao ustanova su:
 - upravno vijeće
 - znanstveno vijeće
 - ravnatelj.
- (2) Znanstveni institut može imati i druga stručna i savjetodavna tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuju statutom ili na njemu utemeljenim drugim općim aktom.

(3) Tijela znanstvenog instituta osnovanog kao trgovačko društvo određena su općim propisom kojim se uređuju trgovačka društva.

Upravno vijeće znanstvenog instituta

Članak 82.

(1) Znanstvenim institutom upravlja upravno vijeće.

(2) Upravno vijeće:

- Bira i razrješava ravnatelja, uz prethodno pribavljeno mišljenje znanstvenog vijeća.
- Donosi statut, uz pribavljena mišljenja znanstvenog vijeća i ravnatelja, i u slučaju javnog znanstvenog instituta uz prethodnu suglasnost ministra. Postupak donošenja statuta može se pokrenuti i na prijedlog znanstvenog vijeća ili ravnatelja.
- Donosi strategiju znanstvenog instituta na prijedlog ravnatelja i u slučaju javnog znanstvenog instituta u skladu sa strateškim dokumentima Republike Hrvatske.
- Donosi pravilnik o postupku, uvjetima i kriterijima za izbor, reizbor i napredovanje na znanstvena radna mjesta, na prijedlog ravnatelja.
- Donosi pravilnik o kriterijima i postupcima poticanja vrhunskih znanstvenika, na prijedlog ravnatelja.
- Donosi pravilnik o unutarnjem ustroju i pravilnik o ustroju radnih mjesta, na prijedlog ravnatelja i, u slučaju javnog znanstvenog instituta, uz prethodnu suglasnost ministra.
- Donosi izmjene i dopune pravilnika o unutarnjem ustroju i pravilnika o ustroju radnih mjesta, na prijedlog ravnatelja i bez potrebe za suglasnost ministra, pod uvjetom da se na teret državnog proračuna ne povećava broj zaposlenika i ukupan iznos plaće.
- Donosi pravilnik kojim se utvrđuje način evaluacije djelatnika administrativnih i tehničkih službi, na prijedlog ravnatelja.
- Imenuje pomoćnike ravnatelja, na prijedlog ravnatelja.
- Donosi odluku o financijskom planu, na prijedlog ravnatelja i uz prethodnu suglasnost ministra.
- Daje suglasnost na prijedlog programskog ugovora, na prijedlog ravnatelja.
- Vodi financijsku i poslovnu politiku te odlučuje o raspolaganju imovinom veće vrijednosti, u skladu sa statutom.
- Donosi mišljenje o radu ravnatelja na temelju godišnjeg izvješća ravnatelja o provedbi strategije i programskog ugovora.
- Najmanje jednom godišnje podnosi izvješće Ministarstvu u slučaju javnog znanstvenog instituta.
- Donosi opće akte i odluke i obavlja druge poslove određene statutom i općim aktima.

(3) U radu upravnog vijeća javnog znanstvenog instituta bez prava glasovanja sudjeluje i ravnatelj.

(4) U radu upravnog vijeća javnog znanstvenog instituta bez prava glasovanja može sudjelovati i predsjednik znanstvenog vijeća, u skladu sa statutom.

Ustrojstvo upravnog vijeća javnog znanstvenog instituta

Članak 83.

(1) Upravno vijeće javnog znanstvenog instituta ima pet, sedam ili devet članova.

(2) Broj članova upravnog vijeća određuje se statutom.

- (3) Upravno vijeće čine članovi koje imenuje osnivač, članovi koji su izabrani od strane znanstvenog vijeća te jedan predstavnik zaposlenika, s time da članovi upravnog vijeća koje imenuje osnivač moraju činiti većinu u upravnom vijeću.
- (4) Statut određuje i način izbora i razrješenja članova upravnog vijeća koji su izabrani od strane znanstvenog vijeća i predstavnika zaposlenika.
- (5) Član upravnog vijeća predstavnika zaposlenika je zaposlenik izabran i imenovan u skladu s općim propisom o radu.
- (6) Osnivač imenuje i razrješava svoje članove upravnog vijeća.
- (7) Osnivač imenuje i razrješava predsjednika upravnog vijeća iz redova svih članova upravnog vijeća.
- (8) U slučaju kad upravno vijeće instituta ima pet članova, jednog člana bira znanstveno vijeće iz redova zaposlenika na znanstvenim radnim mjestima.
- (9) U slučaju kad upravno vijeće instituta ima sedam članova, dva člana bira znanstveno vijeće iz redova zaposlenika na znanstvenim radnim mjestima.
- (10) U slučaju kad upravno vijeće instituta ima devet članova, tri člana bira znanstveno vijeće iz redova zaposlenika na znanstvenim radnim mjestima.
- (11) Članovi upravnog vijeća koje bira znanstveno vijeće moraju biti vrhunski znanstvenici.
- (12) Predsjednik znanstvenog vijeća ne može biti član upravnog vijeća.
- (13) Većina članova upravnog vijeća koje imenuje osnivač moraju biti stručnjaci iz područja djelatnosti znanstvenog instituta, ili imati iskustvo upravljanja sustavom, ili ustanovama u sustavu, znanosti i visokog obrazovanja.
- (14) Članovi upravnog vijeća ne mogu biti pojedinci za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.
- (15) Mandat članova upravnog vijeća traje četiri godine.
- (16) Ista osoba može se ponovo izabrati za člana upravnog vijeća iz redova predstavnika znanstvenog vijeća odnosno predstavnika zaposlenika, ali ne više od dva puta uzastopno.

Znanstveno vijeće znanstvenog instituta

Članak 84.

- (1) Znanstveno vijeće znanstvenog instituta obavlja funkciju stručnog vijeća u smislu propisa kojim se uređuju ustanove.
- (2) Znanstveno vijeće čine predstavnici znanstvenika zaposlenih na znanstvenim radnim mjestima.
- (3) Članovi znanstvenog vijeća su i do pet voditelja međunarodnih kompetitivnih projekata ako već nisu izabrani u znanstveno vijeće u skladu sa stavkom 2. ovog članka, i to za vrijeme trajanja projekta.
- (4) U slučaju da više od pet znanstvenika zadovoljava uvjete iz stavka 3. ovog članka, u znanstveno vijeće imenovat će se samo voditelji pet najvećih međunarodnih kompetitivnih projekata, rangiranih prema financijskim iznosima koje ti projekti donose znanstvenom institutu. U slučaju da znanstvenik u isto vrijeme vodi više od jednog međunarodnog kompetitivnog projekta, za svrhe rangiranja iz ovog stavka uzet će se u obzir samo onaj projekt koji među tim projektima znanstvenom institutu donosi najveći financijski iznos.
- (5) Članovi znanstvenog vijeća ne mogu biti pojedinci za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.
- (6) Postupak i uvjeti izbora članova znanstvenog vijeća utvrđuju se statutom.

(7) Znanstveno vijeće:

- daje upravnom vijeću prijedlog statute ili prethodno mišljenje u postupku donošenja statute, u skladu s ovim Zakonom
- daje ravnatelju prethodno mišljenje u postupku donošenja pravilnika o ustroju i pravilnika o ustroju radnih mjesta
- daje ravnatelju prethodno mišljenje u postupku donošenja strategije znanstvenog instituta
- daje ravnatelju prethodno mišljenje u postupku donošenja pravilnika o postupku, uvjetima i kriterijima za izbor, reizbor i napredovanje na znanstvena radna mjesta
- daje ravnatelju prethodno mišljenje u postupku sklapanja programskog ugovora
- ocjenjuje rad asistenata, poslijedoktoranada i mentora asistenata
- imenuje dio članova upravnog vijeća, u skladu sa statutom
- daje upravnom vijeću mišljenje o programima rada kandidata koji su se javili na natječaj za izbor na mjesto ravnatelja
- imenuje stručna povjerenstva te donosi stručnu odluku o izboru, napredovanju i reizboru na znanstvena radna mjesta, u skladu s općim aktima i ovim Zakonom bira znanstvenike emerituse
- raspravlja o znanstvenim i stručnim pitanjima te sudjeluje u kreiranju znanstvene politike instituta
- sudjeluje u postupku razrješavanja ravnatelja prije isteka mandata
- obavlja druge poslove utvrđene statutom i općim aktima.

Ravnatelj znanstvenog instituta

Članak 85.

(1) Ravnatelj predstavlja i zastupa znanstveni institut, usklađuje rad tijela znanstvenog instituta, u svojem radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove te mandat i ovlasti predviđene ovim Zakonom i statutom znanstvenog instituta.

(2) Ravnatelj može imati jednog ili više pomoćnika ravnatelja.

(3) Ravnatelj:

- daje upravnom vijeću prijedlog statute ili prethodno mišljenje u postupku donošenja statute, u skladu s ovim Zakonom
- predlaže upravnom vijeću pravilnik o unutarnjem ustroju i pravilnik o ustroju radnih mjesta, uz pribavljeno pozitivno mišljenje znanstvenog vijeća
- predlaže upravnom vijeću strategiju znanstvenog instituta, uz pribavljeno mišljenje znanstvenog vijeća
- predlaže upravnom vijeću pravilnik o postupku, uvjetima i kriterijima za izbor, reizbor i napredovanje na znanstvena radna mjesta, uz pribavljeno pozitivno mišljenje znanstvenog vijeća
- predlaže upravnom vijeću pravilnik o kriterijima i postupcima poticanja vrhunskih znanstvenika, uz pribavljeno mišljenje znanstvenog vijeća
- predlaže upravnom vijeću pravilnik koji regulira način evaluacije djelatnika administrativnih i tehničkih službi
- predlaže upravnom vijeću kandidate za pomoćnike ravnatelja
- predlaže upravnom vijeću proračun
- predlaže upravnom vijeću prijedlog programskog ugovora, uz pribavljeno mišljenje znanstvenog vijeća
- pregovara o sadržaju programskog ugovora te sklapa programski ugovor s ministrom

- odlučuje o zasnivanju, produženju, nastavku i prestanku radnog odnosa zaposlenika u skladu s ovim Zakonom, propisima koji reguliraju radne odnose, i općim aktima
- odlučuje o pravima iz radnog odnosa zaposlenika
- usklađuje rad tijela i upravlja imovinom znanstvenog instituta
- podnosi upravnom vijeću i znanstvenom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije i programskog ugovora
- izvršava odluke upravnog vijeća
- predlaže upravnom vijeću i druge opće akte, uz pribavljeno mišljenje znanstvenog vijeća te obavlja i druge poslove određene statutom i općim aktima.

Izbor ravnatelja javnog znanstvenog instituta

Članak 86.

- (1) Ravnatelja javnog znanstvenog instituta bira se na temelju javnog natječaja koji raspisuje upravno vijeće.
- (2) Mandat ravnatelja traje četiri godine.
- (3) Ista osoba može ponovno biti izabrana za ravnatelja, ali ne više od dva puta uzastopno.
- (4) Uvjeti i postupak izbora ravnatelja propisuju se općim aktima znanstvenog instituta.
- (5) Ravnatelj mora biti vrhunski znanstvenik i mora imati prethodno uspješno iskustvo u upravljanju sustavom visokog obrazovanja i/ili znanosti ili u vođenju kompetitivnih projekata.
- (6) Ravnatelj ne može biti osoba za koju je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela sadržanih u općim aktima instituta.
- (7) U postupku izbora ravnatelja znanstveno vijeće daje upravnom vijeću mišljenje o programima rada kandidata koji su se javili na natječaj za izbor na mjesto ravnatelja.
- (8) Osoba izabrana na mjesto ravnatelja sklapa s znanstvenim institutom ugovor o radu na rok od četiri godine.
- (9) Upravno vijeće pokrenut će postupak razrješenja ravnatelja prije isteka mandata u slučajevima predviđenim zakonom ili statutom te:
 - na temelju prijedloga znanstvenog vijeća, usvojenog dvotrećinskom većinom glasova svih članova znanstvenog vijeća
 - u slučaju kada ni upravno vijeće ni znanstveno vijeće ne prihvate godišnje izvješće ravnatelja o provedbi strategije i programskog ugovora.
- (10) Odluka o razrješenju ravnatelja iz stavka 12. ovoga članka donosi se natpolovičnom većinom glasova svih članova upravnog vijeća.

Znanstveni savjet znanstvenog instituta

Članak 87.

- (1) Znanstveni institut može imati znanstveni savjet.
- (2) Članovi znanstvenog savjeta istaknuti su javni djelatnici čije članstvo nije uvjetovano sklopljenim ugovorom o radu sa znanstvenim institutom.
- (3) Ustroj, nadležnosti i način rada znanstvenog savjeta uređuju se općim aktom znanstvenog instituta.

Znanstvena suradnja znanstvenog instituta s drugim znanstvenim organizacijama i s visokim učilištima

Članak 88.

- (1) Znanstveni institut može surađivati s drugim znanstvenim organizacijama i s visokim učilištima u znanstvenoj djelatnosti, u skladu sa svojom strategijom razvoja.
- (2) Ako je osnova za suradnju projekt na kojem sudjeluju institucije iz stavka 1. ovog članka, onda se suradnja uređuje pravilima projekta.
- (3) Ako osnova za suradnju nije projekt, onda se suradnja uređuje ugovorom između znanstvenog instituta i znanstvene organizacije odnosno visokog učilišta.

Uloga znanstvenih instituta u nastavi na visokim učilištima

Članak 89.

- (1) Znanstveni institut može sudjelovati u izvođenju nastave na visokom učilištu u sklopu studija na preddiplomskoj, diplomskoj ili doktorskoj razini.
- (2) Uloga znanstvenog instituta u određivanju studijskog programa, moguća raspodjela sredstava školarina i drugih resursa između ustanova koje sudjeluju u studiju te način provedbe studija određuje se ugovorom između visokog učilišta i znanstvenog instituta.
- (3) Zaposlenici znanstvenih instituta mogu sudjelovati u studijima iz stavka 1. ovog članka samo ako je sklopljen ugovor u skladu sa stavkom 2. ovog članka.
- (4) Sudjelovanje znanstvenika na znanstvenim institutima u nastavi može biti dio njihovih radnih obveza.

ZNANSTVENI CENTAR IZVRSNOSTI, ZNANSTVENO-TEHNOLOGIJSKI PARK, I ZNANSTVENO-TEHNOLOGIJSKA ORGANIZACIJA

Znanstveni centar izvrsnosti

Članak 90.

- (1) Znanstveni centar izvrsnosti znanstvena je organizacija ili njezin ustrojbeni dio ili skupina znanstvenika koja po izvrsnosti, značenju i aktualnosti rezultata svojeg znanstvenog rada ide u red najkvalitetnijih organizacija ili skupina u svijetu unutar svoje znanstvene discipline.
- (2) Znanstvenu organizaciju ili njezin ustrojbeni dio ili skupinu znanstvenika centrom izvrsnosti proglašava ministar, uz suglasnost znanstvene organizacije ili skupine znanstvenika, na temelju javnog poziva i vrednovanja u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i postupka koji obvezno uključuje međunarodnu prosudbu. Ministar u ovom procesu može pribaviti mišljenje od Nacionalnog vijeća, Hrvatske zaklade za znanost i Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu.
- (3) Odluka ministra o proglašenju znanstvenog centra izvrsnosti sadržava prava i obveze koje taj centar dobiva. Odluka se donosi na pet godina, a na temelju svakog novog vrednovanja u postupku predviđenom stavkom 2. ovog članka može se produžiti za idućih pet godina ili ukinuti.

Znanstveno-tehnologijski park

Članak 91.

- (1) Znanstveno-tehnologijski park trgovačko je društvo kojemu je temeljna zadaća pružanje potpore razvoju strukturiranih inovacija i novih visokotehnoloških proizvoda i procesa, omogućujući njihov organski rast u zemljopisnom području u kojemu je osnovan.
- (2) Znanstveno-tehnologijski park djeluje kao trajno kolaborativno tijelo znanstvenih organizacija, tijela lokalne uprave i industrijskih partnera s jasnom zajedničkom dugoročnom strateškom vizijom i jasno definiranim ciljevima.
- (3) Znanstveno-tehnologijski park ima barem tri suosnivača koje čine znanstvena organizacija, jedinica lokalne uprave te trgovačko društvo ili znanstveno-tehnologijska organizacija.
- (4) Načela na kojima djeluje znanstveno-tehnologijski park su:
 - upravljanje i organizacija koje odražavaju suradnju barem tri razine inovacijskog ekosustava (znanstvena organizacija, tijelo lokalne uprave i trgovačko društvo)
 - struktura koja osigurava ostvarenje dugoročne vizije i ciljeva parka
 - otvorenost za uključivanje novih članova parka
 - neprofitnost u smislu da se dobit ostvarena djelatnostima znanstveno-tehnologijskog parka mora reinvestirati u njegov daljnji razvoj.
- (5) Suosnivači znanstveno-tehnologijskog parka dužni su osigurati osnovna sredstva za financiranje rada znanstveno-tehnologijskog parka.
- (6) Suglasnost za korištenje naziva znanstveno-tehnologijskog parka daje Ministarstvo uz pribavljeno pozitivno mišljenje Nacionalnog vijeća.

Znanstveno-tehnologijska organizacija

Članak 92.

- (1) Znanstveno-tehnologijske organizacije znanstvene su organizacije koje se bave primijenjenim znanstvenim istraživanjima kao svojom osnovnom djelatnošću te su osnovane i ustrojene prema odredbama ovoga Zakona.
- (2) Znanstveno-tehnologijske organizacije provode znanstvena istraživanja s ciljem razvoja novih tehnologija i stvaranja inovacija te njihova prijenosa u gospodarstvo.
- (3) Znanstveno-tehnologijska organizacija osniva se kao neprofitna ustanova ili trgovačko društvo. Ako je osnovana kao trgovačko društvo, sva se eventualna dobit mora reinvestirati u daljnji razvoj znanstveno-tehnologijske organizacije.
- (4) Znanstveno-tehnologijska organizacija osniva se odlukom osnivača na način propisan odredbama ovoga Zakona i propisima kojima se uređuju ustanove odnosno trgovačka društva.
- (5) U pravilu je osnivač znanstveno-tehnologijske organizacije Republika Hrvatska, a moguće je primijeniti i suvlasničke modele u kojima su partneri tijela lokalne ili državne uprave, znanstvene organizacije te u manjem udjelu industrijski partneri uz uvjet da nemaju prednost pristupa rezultatima istraživanja.
- (6) Znanstveno-tehnologijska organizacija pretežno se financira iz tri izvora:
 - godišnjom dodjelom sredstava osnivača za sufinanciranje neekonomskih aktivnosti
 - provedbom znanstvenih projekata
 - izravnim ugovorima s trgovačkim društvima za provedbu aktivnosti istraživanja i razvoja.
- (7) Zapošljavanje u znanstveno-tehnologijskoj organizaciji ne podliježe primjeni uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama.

**TIJELA POTPORE SUSTAVU ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA
NACIONALNO VIJEĆE ZA ZNANOST, VISOKO OBRAZOVANJE
I TEHNOLOŠKI RAZVOJ**

Dužnosti Nacionalnog vijeća

Članak 93.

(1) Nacionalno vijeće najviše je stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene i umjetničke djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj.

(2) Nacionalno vijeće:

- Predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje znanstvene djelatnosti.
- Predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje visokog obrazovanja.
- Predlaže i potiče donošenje mjera za poticanje tehnološkog razvoja.
- Predlaže i potiče donošenje mjera za kvalitetniju suradnju znanosti, visokog obrazovanja i gospodarstva.
- Prati razvitak i pravilnikom utvrđuje znanstvena i umjetnička područja, polja i za umjetničko područje i grane, vodeći brigu o suvremenom razvoju znanstvenih istraživanja i umjetničkog stvaralaštva te imenuje, temeljem javnog poziva, područna znanstvena i umjetnička vijeća.
- Pravilnikom utvrđuje minimalne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na znanstveno- nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta, u skladu s ovim Zakonom.
- Daje suglasnost na dodatne uvjete Rektorskog zbora i Vijeća veleučilišta i visokih škola za izbor, napredovanje i reizbor na radna mjesta na visokim učilištima, u skladu s ovim Zakonom.
- Predlaže i potiče sudjelovanje drugih subjekata i organizacija civilnog društva, posebno tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te gospodarskih subjekata u sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.
- Predlaže članove Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.
- Imenuje članove sveučilišnog savjeta u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem.
- Donosi uvjete i kriterije izvrsnosti za odabir zaposlenika za sklapanje ugovora o radu na određeno vrijeme nakon 65 godina života, u skladu s ovim Zakonom.
- Preuzima po potrebi dužnosti stručnog povjerenstva te stručne odluke nadležnog vijeća u skladu s ovim Zakonom.
- Sudjeluje u radu Nacionalnog inovacijskog vijeća.
- Sudjeluje u radu Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu.
- Razmatra prijedloge i odgovara na upite Rektorskog zbora, Vijeća veleučilišta i visokih škola i Vijeća znanstvenih instituta.
- Savjetuje ministra o pitanjima iz svoje nadležnosti.
- Razmatra i daje mišljenje o drugim pitanjima važnim za razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

(3) Nacionalno vijeće na vlastitu inicijativu, ili na zahtjev ustanova ili drugih tijela, može provjeriti zadovoljavanje minimalnih uvjeta propisanih od strane Nacionalnog vijeća za pojedini izbor, napredovanje ili reizbor na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno ili znanstveno radno mjesto. Ako Nacionalno vijeće utvrdi da minimalni uvjeti nisu zadovoljeni, obavještava ministra koji može pokrenuti prekršajni postupak u skladu s Članak 176. ovog Zakona.

Sastav i imenovanje Nacionalnog vijeća

Članak 94.

- (1) Članove Nacionalnog vijeća imenuje Hrvatski sabor temeljem javnog poziva, a na prijedlog sveučilišta, znanstvenih instituta, Rektorskog zbora, Vijeća znanstvenih instituta, Vijeća veleučilišta i visokih škola, ministra, HAZU-a i Hrvatske udruge poslodavaca.
- (2) Nacionalno vijeće ima sedamnaest članova.
- (3) Predsjednika Nacionalnog vijeća biraju, natpolovičnom većinom, članovi Nacionalnog vijeća.
- (4) Mandat predsjednika i članova Nacionalnog vijeća je četiri godine i ne može se ponoviti.
- (5) Hrvatski sabor, u skladu sa stavkom 1. ovoga članka, svake dvije godine naizmjenice imenuje osam te devet članova Nacionalnog vijeća.
- (6) U radu Nacionalnog vijeća bez prava glasovanja sudjeluje predstavnik reprezentativnih sindikata u znanosti i visokom obrazovanju.
- (7) Članovi Nacionalnog vijeća iz reda sveučilišta predlažu se na sljedeći način:
 - sveučilište s najvećim brojem zaposlenih na znanstveno-nastavnim i umjetničko-nastavnim radnim mjestima predlaže dva člana, uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja
 - sljedeća tri najveća sveučilišta po broju zaposlenih na znanstveno-nastavnim i umjetničko-nastavnim radnim mjestima predlažu po jednog člana
 - Rektorski zbor predlaže dva člana, uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja i uz uvjet da jedan član mora biti iz redova sveučilišta koja nisu obuhvaćena unutar prve dvije alineje ovog stavka.
- (8) Članovi Nacionalnog vijeća iz reda javnih znanstvenih instituta predlažu se na sljedeći način:
 - znanstveni institut s najvećim brojem zaposlenih na znanstvenim radnim mjestima predlaže jednog člana
 - Vijeće znanstvenih instituta predlaže dva člana iz redova ostalih znanstvenih instituta, uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja.
- (9) Dva člana Nacionalnog vijeća predlaže Vijeće veleučilišta i visokih škola iz redova profesora stručnih studija.
- (10) Dva člana Nacionalnog vijeća predlaže HAZU, vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti znanstvenih područja.
- (11) Tri člana Nacionalnog vijeća predlaže Hrvatska udruga poslodavaca, od kojih su dva člana predstavnici visokotehnoloških trgovačkih društava i jedan član predstavnik visokoškolskih ustanova.
- (12) Članovi Nacionalnog vijeća predloženi od strane sveučilišta, znanstvenih instituta i HAZU-a moraju biti vrhunski znanstvenici ili vrhunski umjetnici. U slučaju vrhunskih znanstvenika, nužan uvjet je i vođenje kompetitivnih projekata te vodeće uloge u međunarodnim kompetitivnim projektima.
- (13) Članovi Nacionalnog vijeća ne mogu biti državni dužnosnici, čelnici tijela lokalne, područne (regionalne) samouprave i osobe koje su na rukovodećim mjestima na javnim ili privatnim ustanovama visokog obrazovanja i znanosti.
- (14) Članovi Nacionalnog vijeća ne mogu biti osobe za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

(15) Ministarstvo provjerava zadovoljavanje uvjeta iz stavaka 13. i 14. ovog članka i uvjeta vođenja kompetitivnih projekata te vodećih uloga u međunarodnim kompetitivnim projektima iz stavka 12. ovog članka.

Način rada Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj

Članak 95.

(1) Nacionalno vijeće donosi poslovnike o svom radu u skladu s ovim Zakonom i drugim propisima.

(2) Za raspravu o nekom pitanju ili za praćenje nekog područja Nacionalno vijeće može osnovati svoja radna tijela u čijem radu mogu sudjelovati i osobe koje nisu članovi Nacionalnog vijeća.

(3) Nacionalno vijeće na sjednice poziva ministra te po potrebi druge članove Vlade Republike Hrvatske, koji mogu sudjelovati u raspravi bez prava glasanja.

(4) Raspravljajući o pitanjima iz svoje nadležnosti Nacionalno vijeće može tražiti mišljenje nadležnog ministarstva i odgovarajućih stručnjaka. Nadležna ministarstva dužna su dati zatražena mišljenja u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva za njihovo davanje.

(5) Članovi Nacionalnog vijeća te članovi radnih tijela izuzet će se od odlučivanja o pitanjima kada kod njih postoji sukob interesa. Pitanje izuzeća članova Nacionalnog vijeća uređuje se poslovníkom o radu Nacionalnog vijeća i poslovnícima o radu radnih tijela.

(6) Nacionalno vijeće donosi program rada za mandatno razdoblje te godišnji program rada koje potvrđuje ministar.

(7) Administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Agencija nadležna za visoko obrazovanje i znanost i Ministarstvo.

Razrješenje članova Nacionalnog vijeća

Članak 96.

(1) Tijelo koje je imenovalo predsjednika ili člana Nacionalnog vijeća razriješit će ga dužnosti prije isteka vremena na koje je imenovan ako:

- sam zatraži razrješenje
- stupi na dužnost koja priječi rad u Nacionalnom vijeću
- ne ispunjava svoju dužnost
- izgubi sposobnost obnašanja dužnosti
- svojim postupcima povrijedi ugled dužnosti koju obnaša.

(2) U slučaju razrješenja iz stavka 1. ovoga članka odgovarajuće tijelo imenovat će novog predsjednika ili člana na vrijeme do isteka mandata razriješenog predsjednika ili člana.

Područna znanstvena i umjetnička vijeća

Članak 97.

(1) Nacionalno vijeće imenuje članove područnih znanstvenih i umjetničkih vijeća (dalje u tekstu: područna vijeća) na vrijeme od četiri godine.

(2) Prijedloge za članove područnih vijeća daju Rektorski zbor, sveučilišta, Vijeće znanstvenih instituta, znanstveni instituti i članovi akademske zajednice na temelju javnog poziva za predlaganje kandidata za područna vijeća.

(3) Područna vijeća osnivaju se radi razmatranja pitanja koja se tiču predlaganja i poticanja donošenja mjera za unapređenje visokog obrazovanja, znanstvene djelatnosti i tehnološkog razvoja.

(4) Područna vijeća preuzimaju po potrebi dužnosti stručnog povjerenstva te stručne odluke nadležnog vijeća u skladu s ovim Zakonom.

(5) Sastav područnih vijeća te način njihova rada uređuje se pravilnikom koji donosi Nacionalno vijeće.

(6) Članovi područnih vijeća moraju biti vrhunski znanstvenici ili umjetnici.

Minimalni uvjeti Nacionalnog vijeća

Članak 98.

(1) Nacionalno vijeće pravilnikom propisuje minimalne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta, u skladu s ovim Zakonom i vodeći računa o posebnostima pojedinih znanstvenih i umjetničkih područja te pojedinih znanstvenih polja i interdisciplinarnog područja. Minimalni uvjeti moraju se moći na jednostavan način kvantificirati i neovisno utvrditi, i moraju zadovoljavati i uvjete propisane ovim Zakonom. U slučaju znanstveno-nastavnih i znanstvenih radnih mjesta uvjeti se sastoje od vrste i broja znanstvenih radova te od vrednovanja radova. Propisani minimalni uvjeti moraju se jednako primjenjivati na državljane država članica Europske unije i država Europskog gospodarskog prostora.

(2) Prilikom propisivanja minimalnih uvjeta iz stavka 1. ovog članka, Nacionalno vijeće dužno je predvidjeti primjereno vremensko razdoblje primjene do tada važećih uvjeta kojim će se omogućiti napredovanje ili reizbor onih zaposlenika koji su svoj znanstveni rad obavljali prema tim uvjetima. To primjereno vremensko razdoblje ne može biti kraće od 18 mjeseci. U slučaju promjene minimalnih uvjeta, novi se uvjeti ne mogu primijeniti na znanstvenika kojemu je od zadnjeg izbora, napredovanje ili reizbora na radno mjesto proteklo duže od 18 mjeseci, osim ako zaposlenik to sam zatraži.

OSTALA TIJELA POTPORE SUSTAVU ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

Rektorski zbor

Članak 99.

(1) Rektorski zbor čine svi rektori javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj.

(2) Jedan član Rektorskog zbora je i predstavnik privatnih sveučilišta osnovanih od strane vjerskih zajednica i ostalih privatnih sveučilišta.

(3) U radu Rektorskog zbora sudjeluje, bez prava odlučivanja, predstavnik Vijeća veleučilišta i visokih škola.

(4) Rektorski zbor razmatra pitanja od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveučilišta u Republici Hrvatskoj, a osobito:

- razmatra problematiku rada i razvoja sveučilišta i o tome donosi preporuke i mišljenja
- obavlja poslove koje mu povjere sveučilišta
- predlaže članove Nacionalnog vijeća
- predlaže članove područnih vijeća

- propisuje pravilnikom dodatne uvjete za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna radna mjesta, u skladu s ovom Zakonom
 - propisuje pravilnikom dodatne uvjete za reizbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna radna mjesta, u skladu s ovom Zakonom
 - obavlja poslove koje mu povjere sveučilišta
 - obavlja i druge poslove predviđene ovim Zakonom i općim aktom.
- (5) Rektorski zbor donosi poslovnik kojim uređuje svoj rad i način odlučivanja.
- (6) Članovi Rektorskog zbora biraju između sebe predsjednika, u skladu s poslovníkom iz stavka 5. ovog članka.

Vijeće veleučilišta i visokih škola

Članak 100.

- (1) Vijeće veleučilišta i visokih škola čine dekani svih veleučilišta i visokih škola u Republici Hrvatskoj.
- (2) Predstavnik Rektorskog zbora sudjeluje u radu Vijeća veleučilišta i visokih škola bez prava glasovanja.
- (3) Predstavnik studenata veleučilišta i visokih škola sudjeluje u radu Vijeća veleučilišta i visokih škola bez prava glasovanja.
- (4) Vijeće veleučilišta i visokih škola skrbi o sustavnom razvoju veleučilišta i visokih škola, a osobito:
- Propisuje pravilnikom dodatne uvjete za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora na nastavna radna mjesta, u skladu s ovom Zakonom
 - predlaže članove Nacionalnog vijeća
 - prati rad i razvoj veleučilišta i visokih škola i o tome donosi preporuke i mišljenja
 - obavlja poslove koje mu povjere veleučilišta i visoke škole
 - obavlja i druge poslove predviđene ovim Zakonom i općim aktima.
- (5) Vijeće veleučilišta i visokih škola donosi poslovnik kojim uređuje svoj rad i način odlučivanja.
- (6) Članovi Vijeća veleučilišta i visokih škola biraju između sebe predsjednika, u skladu s poslovníkom iz stavka 5. ovog članka.

Vijeće znanstvenih instituta

Članak 101.

- (1) Vijeće znanstvenih instituta čine svi ravnatelji javnih instituta u Republici Hrvatskoj.
- (2) Član Vijeća znanstvenih instituta je i predstavnik svih privatnih znanstvenih instituta.
- (3) Član Vijeća znanstvenih instituta je i predstavnik svih znanstveno-tehnoloških organizacija.
- (4) Vijeće znanstvenih instituta razmatra pitanja od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj znanstvenih instituta u Republici Hrvatskoj, a osobito:
- razmatra problematiku rada i razvoja znanstvenih instituta i o tome donosi preporuke i mišljenja
 - obavlja poslove koje mu povjere znanstveni instituti
 - predlaže članove područnih vijeća
 - imenuje članove Nacionalnog vijeća
 - obavlja i druge poslove predviđene ovim Zakonom i općim aktima.

(5) Vijeće znanstvenih instituta donosi poslovnik kojim uređuje svoj rad i način odlučivanja.

(6) Članovi Vijeća znanstvenih instituta biraju između sebe predsjednika, u skladu s poslovnikom iz stavka 5. ovog članka.

Strateški odbor za istraživačku infrastrukturu

Članak 102.

(1) Ministar imenuje Strateški odbor za istraživačku infrastrukturu sa svrhom uspostave sustava, dugoročnog planiranja te koordinacije politike ulaganja u otvorenu istraživačku infrastrukturu utemeljene na jasnim kriterijima i indikatorima, a s ciljem učinkovitijeg korištenja i daljnjeg razvoja otvorene istraživačke infrastrukture na nacionalnoj razini te omogućavanja pristupa europskim infrastrukturnim kapacitetima.

(2) Strateški odbor za istraživačku infrastrukturu neovisno je tijelo stručnjaka koje djeluje kao savjetodavno tijelo ministra.

(3) Članovi Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu su:

- Od pet do sedam vrhunskih znanstvenika koji su koordinatori međunarodnih kompetitivnih projekata financiranih iz okvirnog programa Europske unije i/ili imaju vodeću ulogu u projektima Europskog strateškog foruma za istraživačke infrastrukture.
- Jedan predstavnik Nacionalnog vijeća.
- Od dva do četiri gospodarstvenika iz redova visokotehnoških trgovačkih društava.
- Jedan predstavnik Srca.

(4) Strateški odbor za istraživačku infrastrukturu:

- predlaže smjernice za koordinaciju, izgradnju i razvoj nacionalnih istraživačkih infrastrukture, uključujući e-infrastrukturu, te povezivanje institucija u planiranju i provedbi velikih infrastrukturnih projekata od nacionalne važnosti u svrhu povećanja učinkovitosti ulaganja
- predlaže smjernice za uspostavu transparentnog sustava vrednovanja prijedloga infrastrukturnih projekata, projekata nabave opreme i projekata koji predviđaju uporabu inozemnih ili međunarodnih infrastrukture
- daje mišljenje o relevantnosti uključivanja u međunarodne istraživačke infrastrukture i udruge i o uspostavi novih ili uključivanju u postojeće projekte Europskog strateškog foruma za istraživačke infrastrukture
- predlaže mjere za poticanje suradnje istraživačkog i gospodarskog sektora
- predlaže mjere za transparentno, otvoreno i učinkovito korištenje istraživačke infrastrukture
- predlaže Plan razvoja istraživačke i inovacijske infrastrukture Republike Hrvatske
- predlaže mjere za povećanje uspješnosti u dobivanju projekata okvirnog programa Europske unije
- obavlja i druge zadaće u skladu s odlukom o imenovanju Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu.

(5) Članovi Strateškog odbora za istraživačku infrastrukturu ne mogu biti osobe za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

RADNA MJESTA NA VISOKIM UČILIŠTIMA, ZNANSTVENIM INSTITUTIMA I DRUGIM ZNANSTVENIM ORGANIZACIJAMA

Znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna radna mjesta na sveučilištima

Članak 103.

(1) Na sveučilištima zapošljava se na znanstveno-nastavno i umjetničko-nastavno radno mjesto u četiri zvanja redosljedom od početnog zvanja prema višim zvanjima:

- docent
- izvanredni profesor
- redoviti profesor
- redoviti profesor u trajnom zvanju.

(2) Ugovori o radu za znanstveno-nastavna radna mjesta u zvanju izvanredni profesor, redoviti profesor, i redoviti profesor u trajnom zvanju te za umjetničko-nastavna radna mjesta u zvanju docent, izvanredni profesor, redoviti profesor, i redoviti profesor u trajnom zvanju sklapaju se na neodređeno vrijeme.

(3) Ugovori o radu za znanstveno-nastavna radna mjesta u zvanju docent mogu se sklopiti na neodređeno vrijeme, ili na određeno vrijeme od šest godina. Sveučilište će prilikom raspisivanja natječaja za znanstveno-nastavno radno mjesto u zvanju docent navesti da li će ugovor o radu biti sklopljen na neodređeno vrijeme ili na određeno vrijeme od šest godina.

Nastavna radna mjesta na visokim učilištima

Članak 104.

(1) Na visokim učilištima zapošljava se na nastavno radno mjesto u tri zvanja, redosljedom od početnog zvanja prema višim zvanjima:

- predavač
- viši predavač
- profesor stručnog studija.

(2) Na sveučilištima zapošljava se na nastavno radno mjesto lektor u dva zvanja, redosljedom od početnog zvanja prema višem zvanju:

- lektor
- viši lektor.

(3) Na umjetničkim akademijama i/ili umjetničkim odjelima sveučilišta zapošljava se na nastavno radno mjesto u tri zvanja, redosljedom od početnog zvanja prema višim zvanjima:

- umjetnički suradnik
- viši umjetnički suradnik
- umjetnički savjetnik.

(4) Ugovori o radu za nastavna i lektorska radna mjesta sklapaju se na neodređeno vrijeme.

Znanstvena radna mjesta na znanstvenim institutima

Članak 105.

(1) Na znanstvenim institutima zapošljava se na znanstveno radno mjesto u četiri zvanja, redosljedom od početnog zvanja prema višim zvanjima:

- znanstveni suradnik
- viši znanstveni suradnik
- znanstveni savjetnik
- znanstveni savjetnik u trajnom zvanju.

(2) Ugovori o radu za znanstvena mjesta u zvanju viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik, i znanstveni savjetnik u trajnom zvanju sklapaju se na neodređeno vrijeme.

(3) Ugovori o radu za znanstvena radna mjesta u zvanju znanstveni suradnik mogu se sklopiti na neodređeno vrijeme, ili na određeno vrijeme od šest godina. Znanstveni institut će prilikom raspisivanja natječaja za znanstveno radno mjesto u zvanju znanstveni suradnik, navesti da li će ugovor o radu biti sklopljen na neodređeno vrijeme ili na određeno vrijeme od šest godina.

Normiranje rada u znanosti i visokom obrazovanju

Članak 106.

Normiranje rada u znanosti i visokom obrazovanju podrazumijeva kvantificiranje (ponderiranje) pojedinih elemenata radnog procesa brojem potrebnih radnih sati za zaposlenike na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, znanstvenim, nastavnim i suradničkim radnim mjestima.

Normiranje radnog vremena u svim javnim ustanovama u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj kojima se sredstva za rad osiguravaju iz državnog proračuna regulira se odgovarajućim kolektivnim ugovorom.

Normiranje radnog vremena u ustanovama u sustavu znanosti i visokog obrazovanja na koje se ne odnose uvjeti iz stavka 2. ovog članka mogu se regulirati pravilnikom koji donosi ministar.

Zapošljavanje i napredovanje na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta

Članak 107.

(1) Na visokim učilištima, znanstvenim institutima i drugim znanstvenim organizacijama se na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta zapošljava na temelju javnog natječaja i napreduje na temelju internog natječaja.

(2) Načini zapošljavanja na temelju javnog natječaja su:

- izbor na radna mjesta u zvanju docenta ili zvanju znanstvenog suradnika s ugovorom o radu na određeno vrijeme od šest godina
- izbor na radna mjesta u početnim znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim zvanjima s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme
- izbor na radna mjesta u višim znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim zvanjima s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme.

(3) Na visokim učilištima, znanstvenim institutima i drugim znanstvenim organizacijama napreduje se na radna mjesta u višim znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim zvanjima na temelju internog natječaja.

(4) Načini napredovanja na temelju internog natječaja su:

- napredovanje zaposlenika na radnom mjestu u zvanju docenta odnosno zvanju znanstvenog suradnika s ugovorom o radu na određeno vrijeme od šest godina na radna mjesta u višim znanstveno-nastavnim odnosno znanstvenim zvanjima
- napredovanje zaposlenika s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme na radna mjesta u sljedećem višem znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom i znanstvenom zvanju.

(5) Ustanova općim aktom propisuje postupak izbora odnosno napredovanja, uvjete, kriterije i postupak ocjenjivanja kriterija u skladu s kojima se biraju najbolji kandidati za

izbor ili najbolji zaposlenik za napredovanje, uzimajući u obzir strategiju i druge opće akte ustanove.

(6) Strategija i opći akti iz stavka 5. ovog članka moraju, u skladu sa zakonom:

- poticati znanstvenu izvrsnost i/ili umjetničku izvrsnost i/ili projektnu uspješnost i/ili razvoj novih tehnologija radi njihove primjene u gospodarstvu i/ili suradnju s gospodarstvom i/ili kvalitetu nastave
- definirati politiku i dinamiku mogućeg zapošljavanja na radna mjesta u zvanju docenta odnosno znanstvenog suradnika zaposlenih na određeno vrijeme od šest godina u odnosu na zapošljavanja na radna mjesta u zvanju docenta odnosno znanstvenog suradnika na neodređeno radno vrijeme
- definirati politiku i dinamiku mogućeg zapošljavanja na radna mjesta u višim znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim odnosno znanstvenim zvanjima na temelju javnog natječaja u odnosu na napredovanja na temelju internog natječaja.

(7) Stručnu odluku o zapošljavanju, napredovanju ili reizboru donosi nadležno vijeće, na osnovi izvješća stručnog povjerenstva. U odluci nadležnog vijeća sudjeluju samo članovi nadležnog vijeća na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim radnim mjestima. Na osnovi odluke nadležnog vijeća čelnik ustanove odlučuje o zapošljavanju, napredovanju ili reizboru, u skladu s ovim zakonom, propisima koji reguliraju radne odnose i općim aktima.

(8) Nadležno vijeće iz stavka 7. ovog članka je:

- znanstveno vijeće kada je zapošljavanje na znanstvenom institutu
- senat sveučilišta ili stručno vijeće sastavnice kada je zapošljavanje na sveučilištu, ili druga tijela u skladu sa statutom sveučilišta, statutom sastavnice i drugim općim aktima sveučilišta
- stručno vijeće kada je zapošljavanje na veleučilištu ili visokoj školi.

(9) Čelnik iz stavka 7. ovog članka je:

- ravnatelj kada je zapošljavanje na znanstvenom institutu
- rektor ili čelnik sastavnice kada je zapošljavanje na sveučilištu, u skladu sa statutom sveučilišta, statutom sastavnice i drugim općim aktima sveučilišta
- dekan kada je zapošljavanje na veleučilištu ili visokoj školi.

(10) Izbor na radno mjesto odnosno napredovanje na radno mjesto u višem zvanju provodi se samo kada ustanova ima za tu svrhu osigurana financijska sredstva.

Sastav i način rada stručnog povjerenstva

Članak 108.

(1) Postupak izbora, napredovanja i reizbora na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta nužno uključuje i mišljenje stručnog povjerenstva.

(2) Stručno povjerenstvo sastoji se od najmanje tri člana koji moraju biti na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom ili znanstvenom radnom mjestu u istom ili višem zvanju u odnosu na radno mjesto u zvanju za koje se provodi postupak izbora, napredovanja ili reizbora.

(3) Najmanje jedan član stručnog povjerenstva mora biti neovisan o ustanovi u kojoj se provodi izbor, napredovanje ili reizbor, što znači da član stručnog povjerenstva nije zaposlenik ustanove, da nema zajedničkih publikacija sa zaposlenicima ustanove i da nije imao s ustanovom ugovore o djelu ili radu ili autorske ugovore.

(4) U slučaju kada se provodi postupak za znanstveno radno mjesto, najmanje jedan član stručnog povjerenstva morao je voditi kompetitivni projekt.

(5) Svi članovi stručnog povjerenstva moraju imati znanstvene odnosno umjetničke kompetencije iz znanstvenog odnosno umjetničkog polja za koje se traži izbor, napredovanje ili reizbor.

Izbor stručnog povjerenstva za znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna ili znanstvena radna mjesta

Članak 109.

(1) Nadležno vijeće bira stručno povjerenstvo ako ustanova ima ovlast za provođenje postupka izbora za pojedino znanstveno ili umjetničko polje.

(2) U izboru stručnog povjerenstva sudjeluju samo članovi nadležnog vijeća na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim radnim mjestima.

(3) U slučaju da matična ustanova nema ovlast za provođenje postupka izbora za znanstveno ili umjetničko polje za koje se provodi postupak izbora, napredovanja ili reizbora, dužnosti stručnog povjerenstva te stručne odluke nadležnog vijeća u skladu s ovim Zakonom mogu se povjeriti drugoj ustanovi koja ima ovlast za provođenje postupka izbora za traženo znanstveno ili umjetničko polje. Jedan član stručnog povjerenstva može biti imenovan od strane matične ustanove. Nadležno vijeće matične ustanove donosi stručno mišljenje na osnovi stručne odluke nadležnog vijeća ustanove kojoj je povjereno provođenje postupka izbora.

(4) Ako stručno povjerenstvo iz ustanove kojoj je povjereno provođenje postupka izbora iz stavka 3. ovog članka u roku od 90 dana nije dostavilo traženo izvješće, matična ustanova može zatražiti od područnih znanstvenih ili umjetničkih vijeća ili od Nacionalnog vijeća obavljanje dužnosti stručnog povjerenstva te stručne odluke nadležnog vijeća u skladu s stavkom 3. ovog članka.

Ovlast za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora

Članak 110.

(1) Rješenje o ovlaštenju za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora za znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta izdaje ministar onoj znanstvenoj organizaciji koja u radnom odnosu na neodređeno vrijeme s punim radnim vremenom ima najmanje petnaest zaposlenika na znanstveno-nastavnim ili znanstvenim radnim mjestima u odgovarajućem području i najmanje sedam u odgovarajućem znanstvenom polju odnosno interdisciplinarnom području.

(2) Ovlaštenje za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora za umjetničko-nastavna radna mjesta imaju umjetničke akademije koje u stalnom radnom odnosu s punim radnim vremenom imaju najmanje dvanaest zaposlenika na umjetničko-nastavnim radnim mjestima u odgovarajućem polju.

(3) HAZU je ovlaštena za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora za svoje zaposlenike na znanstvenim radnim mjestima za sva znanstvena područja i polja, u skladu sa Zakonom o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti i njezinim Statutom.

(4) Ispunjavanje uvjeta iz stavaka 1. i 2. ovog članka provjerava Ministarstvo po službenoj dužnosti.

Izbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta

Članak 111.

(1) Izbor na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno ili znanstveno radno mjesto obavlja se na temelju javnog natječaja. Javni natječaj objavljuje se u Narodnim

novinama i na službenim internetskim stranicama visokog učilišta, znanstvenog instituta ili druge znanstvene organizacije. Natječaj se objavljuje i na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora. Natječaj mora biti otvoren najmanje 30, a najviše 60 dana.

(2) Nadležno vijeće raspisuje natječaj za izbor na radno mjesto, u skladu s Članak 107. ovog Zakona.

(3) Stručno povjerenstvo procjenjuje sve kandidate te podnosi nadležnom vijeću izvješće o kandidatima, što uključuje i prijedlog najboljeg kandidata za radno mjesto. Ako po prikupljenim prijavama na natječaj bude više pristupnika koji zadovoljavaju uvjete natječaja, predlaže se onaj pristupnik koji je među njima najbolji kandidat, u skladu sa strategijom i općim aktima iz Članak 107. ovog Zakona.

(4) Nadležno vijeće donosi stručnu odluku o izboru na temelju izvješća stručnog povjerenstva i u skladu sa strategijom i općim aktima iz Članak 107. ovog Zakona.

(5) Pozitivna odluka iz stavka 4. ovog članka može se donijeti samo ako pristupnik zadovoljava uvjete i kriterije za radno mjesto, u skladu s ovim Zakonom.

(6) Zadovoljavanje uvjeta i kriterija za radno mjesto od strane pristupnika ne obvezuje ni na koji način nadležno vijeće na pozitivnu odluku o izboru dotičnog pristupnika.

(7) U slučaju da nadležno vijeće donese pozitivnu odluku o izboru jednog pristupnika, predložit će čelniku ustanove da s tim pristupnikom sklopi ugovor o radu za radno mjesto u skladu s odredbama javnog natječaja.

(8) Ustanova je dužna elektroničkim putem obavijestiti o rezultatu izbora sve pristupnike u roku od petnaest dana od dana donošenja odluke o izboru.

Napredovanje zaposlenika s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme na radna mjesta u višim znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim zvanjima

Članak 112.

(1) Zaposlenici na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim ili znanstvenim radnim mjestima s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme i kojima je prošlo najmanje pet godina od posljednjeg izbora, napredovanja ili reizbora imaju mogućnost napredovanja na radno mjesto u sljedećem višem zvanju na temelju internog natječaja, bez mogućnosti preskakanja radnog mjesta u sljedećem višem zvanju.

(2) Ako zaposlenik na radnom mjestu iz stavka 1. ovog članka ispunjava kriterije za izbor na radno mjesto u zvanju koje je iznad radnog mjesta u sljedećem višem zvanju, i ako je zaposlenik na radnom mjestu u najnižem zvanju, zaposlenik ima mogućnost napredovanja na radno mjesto u sljedećem višem zvanju na temelju internog natječaja, bez mogućnosti preskakanja radnog mjesta u sljedećem višem zvanju, već nakon tri godine od posljednjeg izbora ili reizbora.

(3) Za zaposlenike na radnim mjestima iz stavki 1. ili 2. ovog članka ne postoji obveza napredovanja.

(4) Nadležno vijeće raspisuje interni natječaj za napredovanje, u skladu s Članak 107. ovog Zakona.

(5) Stručno povjerenstvo procjenjuje zaposlenike iz stavka 1. ili 2. ovog članka u skladu s internim natječajem iz stavka 4. ovog članka te podnosi nadležnom vijeću izvješće o navedenim zaposlenicima. Izvješće sadržava i prioritarnu rang-listu za napredovanje.

(6) Nadležno vijeće donosi stručnu odluku o napredovanju najboljeg zaposlenika na osnovi izvješća stručnog povjerenstva i u skladu sa strategijom i općim aktima iz Članak 107. ovog Zakona.

(7) Pozitivna odluka iz stavka 6. ovog članka može se donijeti samo ako zaposlenik zadovoljava uvjete i kriterije za radno mjesto u sljedećem višem zvanju, u skladu s ovim Zakonom.

(8) Zadovoljavanje uvjeta i kriterija za napredovanje od strane zaposlenika ne obvezuje ni na koji način nadležno vijeće na pozitivnu odluku o napredovanju dotičnog zaposlenika.

(9) U slučaju da nadležno vijeće donese pozitivnu odluku o napredovanju zaposlenika, predložiti će čelniku ustanove da ustanova s tim zaposlenikom sklopi novi ugovor o radu za radno mjesto u višem zvanju.

**Napredovanje zaposlenika na radnom mjestu u zvanju docenta
odnosno znanstvenog suradnika s ugovorom o radu na
određeno vrijeme od šest godina**

Članak 113.

(1) Zaposlenik na radnom mjestu u zvanju docenta odnosno znanstvenog suradnika s ugovorom o radu na određeno vrijeme od šest godina (dalje u tekstu ovog članka: zaposlenik) ima mogućnost napredovanja na radno mjesto u višem zvanju na temelju internog natječaja.

(2) Nadležno vijeće na godišnjoj razini raspisuje interni natječaj za napredovanje zaposlenika, počevši od 36. mjeseca od dana zaposlenja zaposlenika, u skladu s Članak 107. ovog Zakona.

(3) Zaposlenik podnosi godišnje izvješće o radu nadležnom vijeću, počevši od 24. mjeseca od dana zaposlenja.

(4) Stručno povjerenstvo procjenjuje zaposlenika u skladu s internim natječajem iz stavka 2. ovog članka i na osnovi izvješća zaposlenika te podnosi nadležnom vijeću izvješće o zaposleniku, što uključuje i pozitivni ili negativni prijedlog o napredovanju.

(5) Nadležno vijeće donosi stručnu odluku o napredovanju na osnovi izvješća stručnog povjerenstva i izvješća zaposlenika i u skladu sa strategijom i općim aktima iz Članak 107. ovog Zakona.

(6) Odluka iz stavka 5. ovog članka mora sadržavati jednu od sljedećih odluka:

- Pozitivna odluka da će zaposlenik napredovati na radno mjesto u zvanju izvanrednog profesora odnosno višeg znanstvenog suradnika s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme, u skladu s ovim Zakonom.
- Negativna odluka da zaposlenik neće napredovati. Nadležno vijeće će u svojoj odluci obrazložiti razloge negativne odluke. U slučaju da je riječ o odlukama prije isteka roka na koji je ugovor sklopljen, nadležno vijeće u svojoj će odluci dati preporuke što zaposlenik mora dodatno napraviti da šeste godine rada dobije pozitivnu odluku za napredovanje.

(7) Pozitivna odluka iz stavka 6. ovog članka može se donijeti samo ako zaposlenik zadovoljava uvjete i kriterije za radno mjesto u zvanju izvanrednog profesora odnosno višeg znanstvenog suradnika, u skladu s ovim Zakonom.

(8) Zadovoljavanje uvjeta i kriterija za napredovanje od strane zaposlenika ne obvezuje ni na koji način nadležno vijeće na pozitivnu odluku o napredovanju.

(9) U slučaju da nadležno vijeće donese pozitivnu odluku o napredovanju zaposlenika, predložiti će čelniku ustanove da s tim zaposlenikom sklopi ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

no vrijeme za radno mjesto u zvanju izvanrednog profesora odnosno višeg znanstvenog suradnika.

(10) Ako nadležno vijeće ne donose pozitivnu odluku o napredovanju do isteka ugovora o radu za zaposlenika, radni odnos prestaje istekom roka na koji je ugovor sklopljen.

Reizbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta

Članak 114.

(1) Postupak reizbora provodi se za sve zaposlenike na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim radnim mjestima s ugovorom o radu na neodređeno vrijeme.

(2) Postupak reizbora se provodi svakih 5 godina računajući od posljednjeg izbora, napredovanja ili reizbora.

(3) Nadležno vijeće pokreće postupak reizbora.

(4) Stručno povjerenstvo procjenjuje sve zaposlenike iz stavka 2. ovog članka te podnosi nadležnom vijeću izvješće o navedenim zaposlenicima, što uključuje i mišljenje o zadovoljavanju ili nezadovoljavanju uvjeta za reizbor.

(5) Nadležno vijeće donosi stručnu odluku o reizboru zaposlenika na osnovi izvješća stručnog povjerenstva i u skladu s uvjetima za reizbor iz općih akata.

(6) Ako nadležno vijeće prihvati mišljenje stručnog povjerenstva da zaposlenik ne zadovoljava uvjete za reizbor ili ako nadležno vijeće ne prihvati mišljenje stručnog povjerenstva da zaposlenik zadovoljava uvjete za reizbor, nakon 18 mjeseci od dana donošenja navedene odluke ponavlja se postupak reizbora. Ako nadležno vijeće i u ponovljenom postupku prihvati mišljenje stručnog povjerenstva da zaposlenik ne zadovoljava uvjete za reizbor ili ako nadležno vijeće ne prihvati mišljenje stručnog povjerenstva da zaposlenik zadovoljava uvjete za reizbor, zaposleniku će se otkazati ugovor o radu redovitim otkazom ugovora o radu (otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika) u skladu s propisima koji reguliraju radne odnose i općim aktima.

(7) Obveza postupka reizbora prestaje nakon što zaposlenik bude reizabran na radno mjesto u zvanju redoviti profesor u trajnom zvanju odnosno u zvanju znanstveni savjetnik u trajnom zvanju.

(8) Ustanova je odgovorna za pravodobno provođenje postupka reizbora.

(9) Prava zaposlenika nisu ovisna o tome je li ustanova pravodobno pokrenula postupak reizbora.

Uvjeti i kriteriji za izbor, napredovanje i reizbor na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta

Članak 115.

(1) Uvjet za izbor na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta je stečeni akademski stupanj doktora znanosti.

(2) Posebno se vrednuje, pri izboru na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta u svim zvanjima, ispunjavanje jednog ili više od sljedećih uvjeta:

- Poslijedoktorsko usavršavanje u uglednoj instituciji u inozemstvu u trajanju od najmanje dvanaest mjeseci. Usavršavanje se može ostvariti odjednom, ali i u višekratnim kraćim boravcima u inozemstvu koji ne smiju biti kraći od mjesec dana.
- Doktorsko usavršavanje u uglednoj instituciji u inozemstvu u trajanju od najmanje šest mjeseci. Usavršavanje se može ostvariti odjednom, ali i u višekratnim boravcima u inozemstvu koji ne smiju biti kraći od mjesec dana.

- Obavljanje za traženo radno mjesto relevantnog stručnog ili znanstvenog rada u pravnoj osobi čija poslovna djelatnost obuhvaća i istraživanje u kumulativnom trajanju od najmanje dvije godine, što se dokazuje ugovorom ili ugovorima o radu.
- (3) Uvjet za izbor ili napredovanje na radna mjesta u zvanju redoviti profesor i viši znanstveni suradnik je vođenje projekta.
 - (4) Uvjet za izbor ili napredovanje na znanstveno radno mjesto u zvanju znanstveni savjetnik je vođenje kompetitivnog projekta.
 - (5) Uvjet za izbor ili napredovanje na znanstveno radno mjesto u zvanju znanstveni savjetnik u trajnom zvanju je vođenje kompetitivnog projekta i sudjelovanje u međunarodnim kompetitivnim projektima.
 - (6) Uvjet za reizbor na znanstveno-nastavna radna mjesta je autorstvo ili suautorstvo najmanje jednog međunarodno recenziranog znanstvenog rada ili objava jednog domaćeg ili međunarodno priznatog patenta ili vođenje jednog kompetitivnog projekta u posljednjih pet godina.
 - (7) Uvjet za reizbor na znanstvena radna mjesta je autorstvo ili suautorstvo najmanje dva međunarodno recenzirana znanstvena rada ili objava jednog domaćeg ili međunarodno priznatog patenta ili vođenje jednog kompetitivnog projekta u posljednjih pet godina.
 - (8) Za znanstvenike iz društvenih i humanističkih znanstvenih područja uvjeti za reizbor iz stavaka 6. i 7. ovog članka mogu se zamijeniti objavljivanjem jedne autorske ili uredničke znanstvene knjige u međunarodnim bazama podataka, s dvjema istorazinskim recenzijama koje ju kategoriziraju kao znanstveni rad.
 - (9) Nacionalno vijeće, u skladu s Članak 98. ovog Zakona, propisuje minimalne uvjete za izbor, reizbor i napredovanje.
 - (10) Rektorski zbor propisuje pravilnikom dodatne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na znanstveno-nastavna radna mjesta na sveučilištima.
 - (11) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije propisuju općim aktom dodatne uvjete i kriterije te način ocjenjivanja kriterija za izbor, napredovanje i reizbor, osobito uzimajući u obzir: broj i kvaliteta objavljenih znanstvenih i stručnih radova, međunarodno znanstveno i stručno iskustvo, nastavno iskustvo, mentoriranje znanstvenika ili umjetnika, uloge u kompetitivnim projektima ili u komercijalnim projektima, pisma preporuke, motivacijsko pismo, intervju, predavanja, javna predstavljanja, ostvareni posebni uspjesi, i sl.

Uvjeti i kriteriji za izbor, napredovanje i reizbor na umjetničko-nastavna radna mjesta

Članak 116.

- (1) Za izvođenje nastave predmeta iz umjetničkog područja koje može izvoditi samo umjetnik, osobe se biraju na umjetničko-nastavna radna mjesta. Na umjetničko-nastavna biraju se osobe koje su ostvarile umjetnička dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju uvjetima za izbor na znanstveno-nastavno radno mjesto.
- (2) Umjetničko-nastavna radna mjesta u svemu su izjednačena sa znanstveno-nastavnim radnim mjestima i odredbe ovog Zakona koje se odnose na znanstveno-nastavna radna mjesta na odgovarajući se način primjenjuju i na umjetničko-nastavna radna mjesta.
- (3) Rektorski zbor pobliže određuje uvjete u pogledu obrazovnoga, nastavnog i stručnog rada za izbor nastavnika iz stavka 1. ovog članka, a koji se temelje na umjetničkoj djelatnosti, i to:

- koja je bila predstavljena javnosti
- iznimno koja nije bila predstavljena javnosti, ali je bila u razmatranju za realizaciju a koju kroz projektnu dokumentaciju mogu vrednovati predstavnici određene umjetničke struke
- umjetničkoj nastavi i javnoj umjetničkoj nastavnoj produkciji, u kojoj se ostvaruje čin autorskog umjetničkog stvaranja, koje mogu vrednovati predstavnici određene umjetničke struke.

(4) Vrednovanje umjetničkih dostignuća i uspjeha u svom opsegu i strukturi mora odgovarati nacionalnim i međunarodnim mjerilima izvrsnosti.

Uvjeti za izbor, napredovanje i reizbor na nastavna radna mjesta

Članak 117.

(1) Uvjet za izbor i napredovanje na sva nastavna radna mjesta osim nastavnih radnih mjesta na umjetničkim akademijama ili umjetničkim odjelima sveučilišta je od strane nadležnog vijeća pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima.

(2) Nacionalno vijeće, u skladu s Članak 98. ovog Zakona, propisuje minimalne uvjete za izbor, reizbor i napredovanje na nastavna radna mjesta.

(3) Rektorski zbor propisuje pravilnikom dodatne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na nastavna radna mjesta na sveučilištima.

(4) Vijeće veleučilišta i visokih škola može propisati pravilnikom dodatne uvjete za izbor, napredovanje i reizbor na nastavna radna mjesta na veleučilištima i visokim školama.

(5) Uvjet za izbor na nastavna radna mjesta u zvanju predavač i viši predavač je završen diplomski sveučilišni studij ili diplomski stručni studij.

(6) Na radno mjesto u zvanju predavač može biti izabrana ili reizabrana osoba koja ima najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

(7) Na radno mjesto u zvanju viši predavač može biti izabrana, napredovati ili biti reizabrana osoba koja ima objavljene stručne radove i najmanje pet godina radnog iskustva u struci.

(8) Na radno mjesto u zvanju profesor stručnog studija može biti izabrana, napredovati ili biti reizabrana osoba s doktoratom, izvedenim značajnijim projektima, objavljenim radovima koji su znatno unaprijedili struku ili novim radovima nakon izbora ili napredovanja na radno mjesto u zvanju viši predavač i najmanje osam godina radnog iskustva u struci.

(9) Uvjet za izbor na nastavna radna mjesta u zvanju lektor i viši lektor je završen diplomski sveučilišni studij. Isključivo za potrebe sveučilišnog studija jezika i književnosti nastavnici se biraju, napreduju ili reizabiru na nastavna radna mjesta u zvanju lektor i viši lektor.

(10) Na radno mjesto u zvanju lektor može biti izabrana ili reizabrana osoba koja ima objavljene stručne radove i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

(11) Na radno mjesto u zvanju viši lektor može biti izabrana, napredovati ili biti reizabrana osoba koja ima objavljene stručne radove i najmanje pet godina radnog iskustva u struci.

(12) Uvjet za izbor na radna mjesta u zvanju umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik je završen umjetnički diplomski studij i dokazana umjetnička djelatnost.

(13) Na radno mjesto u zvanju umjetnički suradnik može biti izabrana ili reizabrana osoba koja ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci.

(14) Na radno mjesto u zvanju viši umjetnički suradnik može biti izabrana, napredovati ili biti reizabrana osoba koja ima najmanje deset godina radnog iskustva u struci.

(15) Na radno mjesto u zvanju umjetnički savjetnik može biti izabrana, napredovati ili biti reizabrana osoba koja ima najmanje 20 godina radnog iskustva u struci.

Izvođenje nastave od strane osoba koje nisu zaposlene na visokom učilištu

Članak 118.

(1) Visoko učilište može ugovoriti izvođenje nastave s osobama koje nisu zaposlene na visokom učilištu, već s njima ostvaruje suradnju bez zasnivanja radnog odnosa. U tom slučaju visoko učilište dužno je utvrditi zadovoljavanje uvjeta za izvođenje nastave, jednake onima koje moraju zadovoljiti nastavnici i suradnici u radnom odnosu na visokom učilištu.

(2) Nadležno vijeće visokog učilišta, na temelju mišljenja stručnog povjerenstva u skladu s Članak 108. ovog Zakona, utvrđuje zadovoljava li osoba iz stavka 1. ovog članka uvjete jednake onima za znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno ili suradničko radno mjesto u pojedinom zvanju na visokom učilištu te, u slučaju njihova zadovoljenja, izdaje potvrdu na temelju koje osoba može izvoditi nastavu na visokom učilištu, i to u trajanju od najmanje tri do najviše pet godina (naslovni nastavnik).

(3) Osobe kojima je izdana potvrda iz stavka 2. ovog članka mogu za vrijeme valjanosti potvrde koristiti kao naslov naziv jednak onomu na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom ili suradničkom radnom mjestu u pojedinom zvanju na visokom učilištu za koje je izdavanjem potvrde prethodno utvrđeno da zadovoljava uvjete, uz stavljanje riječ naslovni ispred naslova.

(4) Visoko učilište može povjeriti izvedbu do jedne trećine nastavnog predmeta stručnjacima kojima nije izdana potvrda iz stavka 2. ovog članka uz uvjet da osnovni dio nastavnog predmeta izvode osobe izabrane na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna ili nastavna radna mjesta ili osobe kojima je izdana potvrda iz stavka 2. ovog članka (gostujući nastavnik).

(5) Sveučilište može, pod uvjetima predviđenim statutom i uz suglasnost senata, povjeriti izvedbu nastavnog predmeta uglednim inozemnim profesorima ili istaknutim stručnjacima kojima nije izdana potvrda iz stavka 2. ovog članka, najdulje u dvije uzastopne akademske godine .

(6) Sveučilište može, pod uvjetima predviđenim statutom i uz suglasnost senata, za glavne umjetničke predmete, odnosno studijske programe, koji se realiziraju kroz individualnu ili grupnu umjetničku nastavu i umjetničku nastavnu produkciju, u punom nastavnom opsegu predmeta angažirati vrhunske umjetnike kojima nije izdana potvrda iz stavka 2. ovog članka, najdulje u dvije uzastopne akademske godine.

(7) Ugovaranje izvođenja nastave s osobama koje nisu zaposlene na visokom učilištu mora biti u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

Lektori stranih jezika na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj i lektori hrvatskog jezika na visokim učilištima u inozemstvu

Članak 119.

(1) Na temelju međunarodnih ugovora i drugih akata na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj mogu se zaposliti lektori stranih jezika i lektori hrvatskog jezika i književnosti na stranim visokim učilištima, na osnovi ugovora o radu na određeno vrijeme.

(2) Uvjete za izbor i zasnivanje radnog odnosa lektora hrvatskog jezika na visokim učilištima u inozemstvu, uključujući mjerila za plaće, dodatke i druge novčane naknade, propisuje ministar pravilnikom.

(3) Lektor iz stavka 2. ovoga članka, koji je prethodno zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme u sustavu obrazovanja i znanstvene djelatnosti u Republici Hrvatskoj, ima pravo povratka na poslove na kojima je prethodno radio ili na druge poslove za koje ispunjava uvjete u roku od 30 dana od dana prestanka ugovora o radu lektora hrvatskog jezika na visokom učilištu u inozemstvu.

(4) Uvjete za izbor i zasnivanje radnog odnosa lektora stranih jezika na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj propisuje visoko učilište općim aktom.

SURADNIČKA RADNA MJESTA NA VELEUČILIŠTU I VISOKOJ ŠKOLI

Suradnička radna mjesta na veleučilištu i visokoj školi

Članak 120.

(1) Suradničko radno mjesto na veleučilištu i visokoj školi je asistent.

(2) Kvalifikacije osobe zaposlene na suradničko radno mjesto asistenta moraju biti na najmanje istoj razini kao i razina studijskog programa na kojoj sudjeluje u izvedbi nastave, osim za preddiplomsku razinu u kojem slučaju asistent mora imati barem diplomsku razinu.

(3) Veleučilište i visoka škola mogu propisati i dodatne uvjete za izbor na suradničko radno mjesto asistenta.

SURADNIČKA RADNA MJESTA NA ZNANSTVENIM ORGANIZACIJAMA

Suradnička radna mjesta na znanstvenim organizacijama

Članak 121.

(1) Suradnička radna mjesta na znanstvenoj organizaciji su asistent i poslijedoktorand.

(2) Asistent je osoba zaposlena na određeno vrijeme na znanstvenoj organizaciji u svrhu stjecanja akademskog stupnja doktora znanosti.

(3) Poslijedoktorand je osoba zaposlena na određeno vrijeme na znanstvenoj organizaciji u svrhu znanstvenog usavršavanja i osposobljavanja za samostalno znanstveno istraživanje.

(4) Izbor na radno mjesto asistent i poslijedoktorand provodi se na temelju javnog natječaja koji se objavljuje u Narodnim novinama, na službenim internetskim stranicama znanstvene organizacije i na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora. Natječaj mora biti otvoren najmanje 30, a najviše 60 dana.

(5) Znanstvena organizacija općim aktom propisuje postupak izbora, uvjete, kriterije i način ocjenjivanja kriterija prema kojima se biraju najuspješniji kandidati za asistente i poslijedoktorande, a osobito uzimajući u obzir:

- za asistenta: prosjek ocjena na diplomskom studiju i preddiplomskom studiju, trajanje studija, ostvareni posebni uspjesi na studiju (dekanova nagrada, rektorova nagrada i sl.), broj i kvaliteta objavljenih znanstvenih i stručnih radova, međunarodno iskustvo, pisma preporuke, motivacijsko pismo, intervju, predavanja i sl.

- za poslijedoktoranda: prosjek ocjena na doktorskom studiju, trajanje studija, broj i kvaliteta objavljenih znanstvenih i stručnih radova, uloge u projektima, međunarodno iskustvo, pisma preporuke, motivacijsko pismo, intervju, predavanja i sl.
- (6) Zadovoljavanje uvjeta iz stavke 5. ovog članka od strane kandidata ne obvezuje ni na koji način znanstvenu organizaciju na izbor dotičnog kandidata.
- (7) Asistenti i poslijedoktorandi na sveučilištima mogu pomagati, u skladu s općim aktima, u provođenju dijela nastavnog procesa, u provjeri znanja te u znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti sveučilišta.
- (8) Asistenti i poslijedoktorandi mogu na zahtjev znanstvene organizacije sudjelovati u pripremi i javnoj vidljivosti znanstvene djelatnosti te u ostvarenju ugovorenih znanstvenih projekata.

Suradničko radno mjesto asistent

Članak 122.

- (1) Minimalni uvjet za izbor na suradničko radno mjesto asistenta je završeni diplomski sveučilišni studij.
- (2) S izabranom osobom na znanstvenom institutu zaključuje se ugovor o radu u trajanju od pet godina.
- (3) S izabranom osobom na sveučilištu zaključuje se ugovor o radu u trajanju od šest godina.
- (4) Vremenski rokovi iz stavka 2. i 3. ovog članka mogu biti kraći od navedenih rokova ako se asistent zapošljava na temelju projektnih sredstava.
- (5) Ugovor o radu na određeno vrijeme može se, u skladu s općim aktom i ovim Zakonom, produžiti više puta i biti financiran iz više izvora pod uvjetom da je kumulativno trajanje ugovora o radu u skladu s vremenskim ograničenjem iz stavka 1. odnosno stavka 2. ovog članka.
- (6) Asistent je dužan upisati i redovito pohađati doktorski studij, osim za asistente u umjetničkom području.
- (8) Asistent može upisati doktorski studij i na inozemnom sveučilištu.

Suradničko radno mjesto poslijedoktorand

Članak 123.

- (1) Minimalni uvjet za izbor na suradničko radno mjesto poslijedoktoranda je stečen akademski stupanj doktora znanosti.
- (2) Iznimno od uvjeta predviđenim stavkom 1 .ovog članka, na radno mjesto poslijedoktoranda u umjetničkom području, temeljem javnog natječaja, može biti izabran pristupnik koji nije završio doktorski studij, pod uvjetom da stručno povjerenstvo, sastavljeno u skladu s Članak 108. ovog Zakona, prethodno pozitivno ocijeni umjetničku izvrsnost pristupnika.
- (3) S izabranom osobom zaključuje se ugovor o radu na određeno vrijeme u trajanju od najmanje jedne godine i najdulje četiri godine.
- (4) Ugovor o radu za poslijedoktoranda na određeno vrijeme može se sklopiti više puta i biti financiran iz više izvora pod uvjetom da je kumulativno trajanje ugovora o radu s financiranjem iz državnog proračuna ili iz sredstava projekata Hrvatske zaklade za znanost najviše šest godina.

Ocjena rada mentora asistenta

Članak 124.

- (1) Znanstvenik izabran za mentora asistentu obavezan je svojim unaprijed planiranim radom omogućiti asistentu učinkovito znanstveno osposobljavanje i usavršavanje.
- (2) Nadležno vijeće znanstvene organizacije jedanput godišnje ocjenjuje rad mentora asistenta na temelju izvješća mentora čiji je sastavni dio i ocjena asistenta o mentoru.
- (3) Mentor koji je od strane nadležnog vijeća znanstvene organizacije dva puta ocijenjen negativno ne može više biti imenovan za mentora.
- (4) Postupak i kriteriji ocjene mentora propisuju se općim aktom znanstvene organizacije.

Ocjena rada asistenta i poslijedoktoranda

Članak 125.

- (1) Nadležno vijeće znanstvene organizacije jedanput godišnje ocjenjuje rad asistenta i poslijedoktoranda.
- (2) Postupak, uvjeti, kriteriji i način ocjenjivanja rada asistenta i poslijedoktoranda propisuju se općim aktom znanstvene organizacije.
- (3) Asistentu ili poslijedoktorandu otkazat će se ugovor o radu redovitim otkazom ugovora o radu (otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika) ako dva puta uzastopno bude negativno ocijenjen.

STRUČNA RADNA MJESTA NA VISOKIM UČILIŠTIMA I ZNANSTVENIM INSTITUTIMA

Stručna radna mjesta na visokim učilištima i znanstvenim institutima

Članak 126.

- (1) Stručna radna mjesta su stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik.
- (2) Osobe na stručnim radnim mjestima rade stručne poslove povezane sa znanstvenim istraživanjima ili unapređenjem obrazovne djelatnosti.
- (3) Izbor na stručna radna mjesta u javnim znanstvenim organizacijama obavlja se na temelju javnog natječaja koji se objavljuje u „Narodnim novinama“ i na službenim internetskim stranicama znanstvene organizacije.
- (4) Natječaj mora biti otvoren najmanje 8, a najviše 30 dana.
- (5) Ako po prikupljenim prijavama na natječaj bude više pristupnika koji zadovoljavaju uvjete natječaja, izabire se najbolji pristupnik. Kriterije za izbor među više pristupnika propisuje ustanova općim aktom, u skladu s ovim Zakonom.
- (6) Uvjet za izbor na radno mjesto stručnog suradnika i višeg stručnog suradnika je završeni diplomski studij.
- (7) Uvjet za izbor na radno mjesto stručnog savjetnika je doktorat ili najmanje deset godina relevantnog radnog iskustva za radno mjesto.
- (8) Daljnje uvjete za izbor na stručna radna mjesta propisuje visoko učilište odnosno znanstveni institut statutom ili općim aktom, osim u slučaju zapošljavanja osoba koje rade na projektu ograničena trajanja, kada uvjete za izbor propisuju pravila projekta.

PRODUŽENJE I MIROVANJE UGOVORA O RADU

Projektni rad na određeno vrijeme u znanstvenim organizacijama

Članak 127.

(1) S osobama u znanstvenim organizacijama koje rade na projektu ograničenog trajanja ugovor o radu zaključuje se na određeno vrijeme, dok traje projekt ili njegova dionica na kojoj je ta osoba angažirana.

(2) S osobama u znanstvenim organizacijama koje rade na projektu ograničenog trajanja moguće je sklapanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme duže od tri godine ako je opravdano objektivnim projektnim razlozima, odnosno razlozima pravodobnog i kvalitetnog provođenja projekta ili dionice projekta na kojoj je ta osoba angažirana, s tim da ukupno trajanje svih uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme na svim projektima ne smije trajati neprekidno dulje od šest godina.

(3) U rokove iz ovog članka ne odnosi se vrijeme provedeno kao asistent ili poslijedoktorand.

Produženje ugovora o radu na određeno vrijeme

Članak 128.

(1) Osobama financiranim iz državnog proračuna i zaposlenim na visokim učilištima ili znanstvenim institutima, produžuje se ugovor o radu na određeno vrijeme za onoliko vremena koliko im je trajao roditeljni odnosno roditeljski dopust, bolovanje dulje od 90 dana, obavljanje javne službe ili dužnosti te drugi opravdani slučajevi predviđeni zakonom, kolektivnim ugovorom ili općim aktom visokog učilišta ili instituta, osim u slučaju kada navedena osoba zatraži da joj se za navedeno razdoblje ne produžuje ugovor o radu na određeno vrijeme.

Produženje roka za reizbor

Članak 129.

(1) Osobama zaposlenim na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i znanstvenim radnim mjestima koje imaju sklopljene ugovore o radu na neodređeno vrijeme produljuju se rokovi za reizbor za onoliko vremena koliko im je trajao roditeljni odnosno roditeljski dopust, bolovanje dulje od 90 dana, obnašanje čelne pozicije u tijelima subjekata znanstvene djelatnosti, obavljanje javne službe ili dužnosti, te drugi opravdani slučaj propisan kolektivnim ugovorom ili općim aktom poslodavca.

Povratak na radno mjesto nakon obavljanja javne službe ili dužnosti

Članak 130.

(1) Zaposlenik visokog učilišta ili znanstvenog instituta koji obnaša javnu službu ili dužnost ili obnaša čelnu poziciju u tijelima subjekata znanstvene djelatnosti ima pravo vratiti se na radno mjesto na kojem je radio prije odlaska na javnu službu ili dužnost ili na drugo odgovarajuće radno mjesto.

Prestanak ugovora o radu na javnom visokom učilištu i javnom znanstvenom institutu

Članak 131.

(1) Zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom, i znanstvenom radnom mjestu na javnom visokom učilištu prestaje ugovor o radu istekom akademске godine u kojoj je navršio 65 godina života.

(2) Zaposleniku na znanstvenom radnom mjestu na javnom znanstvenom institutu prestaje ugovor o radu istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života.

Iznimke od prestanka ugovora o radu

Članak 132.

(1) Kada su sredstva za plaću zaposlenika iz Članak 131. ovog Zakona osigurana iz namjenskih sredstava za projekte (ako je takav izdatak u skladu s odredbama projekta) ili iz slobodnog iznosa vlastitih prihoda, ustanova zaposleniku može produljiti, ukoliko postoji potreba, radni odnos i izvan ograničenja propisanih Članak 131. ovog Zakona u trajanju do dvije godine, uz mogućnost sklapanja daljnjih ugovora o radu u trajanju do dvije godine. Uvjete i kriterije donosi javno visoko učilište odnosno javni znanstveni institut općim aktom.

(2) Postojanje potrebe i zadovoljavanje kriterija iz stavka 1. ovog članka utvrđuje čelnik ustanove, temeljem mišljenja stručnog vijeća.

(3) Iznimno, javno visoko učilište odnosno javni znanstveni institut može, ukoliko postoji potreba, sa svojim vrhunskim znanstvenicima ili vrhunskim umjetnicima jednokratno sklopiti ugovor o radu na određeno vrijeme na teret državnog proračuna i nakon nastupa uvjeta iz Članak 131. ovog Zakona, u maksimalnom trajanju od dvije godine. Uvjete i kriterije izvrsnosti za odabir zaposlenika za zaključenje ugovora o radu nakon 65 godina života donosi Nacionalno vijeće, a dodatne uvjete i kriterije izvrsnosti donosi javno visoko učilište odnosno javni znanstveni institut općim aktom. Minimalni uvjet u slučaju znanstveno-nastavnog radnog mjesta je prijašnje vođenje kompetitivnog projekta. Minimalni uvjet u slučaju znanstvenog radnog mjesta je prijašnje vođenje međunarodnog kompetitivnog projekta.

(4) Postojanje potrebe iz stavka 3. ovog članka utvrđuje čelnik ustanove, temeljem mišljenja stručnog vijeća. Zadovoljenje kriterija izvrsnosti iz stavka 3. ovog članka utvrđuje stručno vijeće uz pribavljeno mišljenje senata u slučaju javnih visokih učilišta odnosno upravnog vijeća u slučaju javnih znanstvenih instituta. U slučaju javnih znanstvenih instituta potrebna je i prethodna suglasnost Ministarstva.

(5) Za vrijeme trajanja ugovora o radu na određeno vrijeme sklopljenih temeljem stavaka 1. ili 3. ovog članka, osoba ne smije biti na upravljačkim pozicijama ustanove.

Počasni naslov na sveučilištima

Članak 133.

(1) Počasni naslov professor emeritus dodjeljuje sveučilište svojim umirovljenim zaslužnim profesorima koji su se svojim znanstvenim ili umjetničkim radom posebno istakli i ostvarili međunarodnu reputaciju.

(2) Professor emeritus ne može biti osoba za koju je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

(3) Postupak imenovanja i prava profesora emeritusa pobliže se uređuju statutom sveučilišta.

Počasni naslov na znanstvenim institutima

Članak 134.

(1) Počasni naslov znanstvenik emeritus dodjeljuje znanstveni institut svojim umirovljenim vrhunskim znanstvenicima koji su se svojim znanstvenim ili umjetničkim radom

posebno istakli i ostvarili međunarodnu reputaciju te koji su vodili kompetitivne projekte i sudjelovali u međunarodnim kompetitivnim projektima.

(2) Znanstvenik emeritus može, u skladu s potrebama znanstvenog instituta, sudjelovati u znanstvenoj djelatnosti, kompetitivnim projektima i ostalim znanstvenim aktivnostima znanstvenog instituta na kojem je bio zaposlen.

(3) Znanstvenik emeritus ne može biti voditelj ustrojbenih jedinica znanstvenog instituta.

(4) Znanstvenik emeritus ne može biti osoba za koju je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

(5) Postupak imenovanja i prava znanstvenika emeritusa te njihov broj pobliže se uređuju općim aktom znanstvenog instituta.

RAD I DOPUST IZVAN VISOKOG UČILIŠTA, ZNANSTVENOG INSTITUTA I DRUGIH ZNANSTVENIH ORGANIZACIJA

Rad izvan visokog učilišta, znanstvenog instituta i drugih znanstvenih organizacija

Članak 135.

(1) Ugovorni odnosi zaposlenika u visokim učilištima, znanstvenim institutima i drugim znanstvenim organizacijama o znanstvenom ili stručnom radu kod trećih osoba mogu se ograničiti ili uvjetovati suglasnošću matične ustanove kada je to predviđeno statutom ili drugim općim aktom ustanove, ako se radi o znanstvenom ili stručnom radu koji bi negativno utjecali na rad matične ustanove ili ako je riječ o ugovoru s organizacijom koja svojom djelatnošću konkurira matičnoj ustanovi s kojom zaposlenik ima ugovor o radu.

(2) Rad protivno takvom ograničenju ili uvjetu razlog je za otkaz ugovora o radu.

Uvjeti za odobravanje plaćenog odnosno neplaćenog dopusta

Članak 136.

(1) Visoko učilište, znanstveni institut i druge znanstvene organizacije mogu na zahtjev zaposlenika odobriti plaćeni ili neplaćeni dopust radi:

- znanstvenog, umjetničkog ili stručnog rada i usavršavanja
- suradnje na projektima
- upoznavanja s novom opremom, tehnikama ili metodama rada
- sudjelovanja u radu sveučilišnih ili znanstvenih institucija ili međunarodnih organizacija.

(3) U slučaju zahtjeva zaposlenika za dopust iz stavka 1. ovoga članka koji bi neprekinuto trajao duže od 30 dana potrebna je prethodna suglasnost nadležnog vijeća.

(4) Za vrijeme odobrenog plaćenog ili neplaćenog dopusta zaposlenika ustanova je dužna u tom razdoblju osigurati nesmetano obavljanje nastavnih, znanstvenih i drugih obveza.

(5) Ustanova ne može umjesto zaposlenika na plaćenom dopustu zaposliti novu osobu na teret sredstava državnog proračuna.

(5) Svi novčani primici vezani uz usavršavanje i suradnje te pokriće troškova boravka u inozemstvu koje zaposlenik tijekom dopusta u trajanju od najdulje 60 mjeseci ostvari u inozemstvu iz inozemnih izvora financiranja smatraju se stipendijom i neoporezivi su u Republici Hrvatskoj.

Plaćeni dopust zaposlenika

Članak 137.

(1) Visoko učilište odnosno znanstveni institut može, uz prethodnu suglasnost nadležnog vijeća, jednom u akademskoj odnosno kalendarskoj godini svakom zaposleniku odobriti plaćeni dopust u inozemstvu u trajanju do tri mjeseca u skladu s ovim Zakonom.

(2) Visoko učilište odnosno znanstveni institut može, uz prethodnu suglasnost nadležnog vijeća, jednom u dvije akademske odnosno kalendarske godine svakom zaposleniku odobriti plaćeni dopust u inozemstvu u trajanju do šest mjeseci u skladu s ovim Zakonom.

Dopust za doktorsko i poslijedoktorsko usavršavanje i za sudjelovanje na međunarodnim kolaboracijama u inozemstvu

Članak 138.

(1) Za znanstveno, umjetničko ili stručno usavršavanje zaposleniku se može odobriti plaćeni ili neplaćeni dopust u ukupnom trajanju do tri godine radi:

- doktorskog studija u inozemstvu
- poslijedoktorskog usavršavanja u inozemstvu
- sudjelovanja na međunarodnim kolaborativnim projektima u inozemstvu.

(2) Po svakoj od osnova iz stavka 1. ovoga članka zaposlenik ima pravo na plaćeni dopust u trajanju od jedne godine (po svim osnovama ukupno do dvije godine), a u preostalom dijelu boravka u inozemstvu na doktorskome studiju ili poslijedoktorskome usavršavanju ili sudjelovanju na međunarodnim kolaborativnim projektima u inozemstvu priznaje mu se pravo na neplaćeni dopust.

(3) Zaposlenik koji napusti usavršavanje bez suglasnosti matične ustanove dužan je na zahtjev matične ustanove vratiti iznos svih troškova koje je matična ustanova imala, osim ako ga matična ustanova ne oslobodi te obveze iz razloga više sile, teže bolesti ili drugog opravdanog razloga.

(4) Odluku o oslobađanju od obveze povrata troškova iz stavka 3. ovog članka, na zahtjev zaposlenika, donosi čelnik matične ustanove uz prethodno pribavljeno mišljenje nadležnog vijeća.

(5) Zaposlenik koji napusti usavršavanje bez suglasnosti matične ustanove radi neispunjenja od strane matične ustanove dogovorenih obveza nije dužan vratiti matičnoj ustanovi troškove iz stavka 3. ovog članka.

Slobodna studijska godina (sabbatical)

Članak 139.

(1) U svrhu znanstvenog, umjetničkog ili stručnog rada zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom i znanstvenom radnom mjestu može se odobriti pravo na slobodnu studijsku godinu (*sabbatical*).

(2) Za vrijeme korištenja prava na slobodnu studijsku godinu zaposleniku se isplaćuju naknade plaća u visini prosječne plaće isplaćene zaposleniku u zadnja tri mjeseca.

(3) Pravo iz stavka 1. ovoga članka zaposlenici mogu koristiti jednom u svakih sedam godina i to nakon šest godina efektivnog rada na pojedinom visokom učilištu ili znanstvenom institutu na znanstvenom, znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom ili nastavnom radnom mjestu.

(4) Efektivnim radom u smislu prethodnog stavka ovog članka smatra se redovito ispunjavanje obveza iz ugovora o radu zaposlenika te se u isti ne uračunavaju razdoblja u kojima zaposlenik po bilo kojoj osnovi nije bio dužan ispunjavati svoje obveze iz ugovora

o radu dulje od tri mjeseca (bolovanja, roditeljni i/ili roditeljski dopust, obavljanja javne službe ili dužnosti, neplaćeni dopust te drugi opravdani slučajevi kada zaposlenik dulje od tri mjeseca nije dužan ispunjavati svoje obveze iz ugovora o radu).

(5) Općim aktom visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta propisuju se daljnji uvjeti korištenja prava na slobodnu studijsku godinu.

(6) Iznimno od stavka 1. ovoga članka pravo na korištenje slobodne studijske godine ne ostvaruje zaposlenik poslije isteka akademske odnosno kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života.

(7) Zaposlenik je dužan podnijeti nadležnom vijeću izvješće o rezultatima obavljenog znanstvenog, umjetničkog ili stručnog rada. Izvješće se podnosi u roku od tri mjeseca od povratka sa slobodne studijske godine.

Poduzetnički dopust

Članak 140.

(1) U svrhu poduzetničkog rada zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom i znanstvenom radnom mjestu može se odobriti pravo na slobodnu poduzetničku godinu.

(2) Za vrijeme korištenja prava na slobodnu poduzetničku godinu zaposleniku se isplaćuju naknade plaća u visini polovice prosječne plaće isplaćene zaposleniku u zadnja tri mjeseca.

(3) Pravo iz stavka 1. ovoga članka zaposlenici imaju pravo koristiti jednom na pojedinoj ustanovi i uz prethodnu suglasnost nadležnog vijeća i čelnika matične institucije.

(4) Općim aktom visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta propisuju se daljnji uvjeti korištenja prava na slobodnu poduzetničku godinu.

(5) Iznimno od stavka 1. ovoga članka pravo na korištenje slobodne poduzetničke godine ne ostvaruje zaposlenik poslije isteka akademske odnosno kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života.

(6) Tijekom poduzetničkog dopusta od zaposlenika se očekuje da svaka četiri mjeseca pismeno obavještava nadležno vijeće matične institucije o statusu poduzetničke aktivnosti. Nadležno vijeće može na osnovi izvješća glasovati da zaposlenik nema više pravo na slobodnu poduzetničku godinu, u kojem slučaju je zaposlenik dužan u roku od tri mjeseca prekinuti slobodnu poduzetničku godinu i vratiti se na matičnu instituciju.

(7) Zaposlenik je dužan podnijeti nadležnom vijeću izvješće o rezultatima obavljenog poduzetničkog rada. Izvješće se podnosi u roku od tri mjeseca od povratka sa slobodne poduzetničke godine.

ADMINISTRATIVNE I TEHNIČKE SLUŽBE

Evaluacija administrativnih i tehničkih službi

Članak 141.

(1) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije provode periodičnu evaluaciju zaposlenika na radnim mjestima u administrativnim i tehničkim službama, uključujući vrednovanje zaposlenika anketom svih zaposlenika ustanove, u skladu s općim aktom ustanove.

(2) Rezultati evaluacije zaposlenika služe ustanovama za poboljšanje kvalitete rada ustanove, što može uključiti i preraspodjelu zaposlenika iz stavka 1. ovog članka na druga radna mjesta u administrativnim i tehničkim službama, u skladu s općim aktom ustanove.

(3) Ako evaluacija pojedinog zaposlenika tri puta zaredom utvrdi da zaposlenik nedovoljno kvalitetno izvršava svoje dužnosti, onda je to temelj za otkaz ugovora o radu (otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika), u skladu s općim aktom ustanove.

MJERE ZA MOBILNOST

Ugovor o radu na nepuno radno vrijeme za znanstvenika na hrvatskoj i inozemnoj znanstvenoj organizaciji

Članak 142.

(1) Znanstvenik koji je sklopio sa znanstvenom organizacijom u Hrvatskoj ugovor o radu na nepuno radno može sklopiti ugovor o radu na nepuno radno vrijeme i sa znanstvenom organizacijom u inozemstvu, uz odobrenje čelnika hrvatske znanstvene organizacije i u skladu s općim aktima hrvatske znanstvene organizacije.

(2) U slučaju ugovora o radu na nepuno radno vrijeme iz stavka 1. ovog članka, evidencija rada znanstvenika na znanstvenoj organizaciji u Hrvatskoj vodi se na godišnjoj razini, a ne na mjesečnoj ili drugoj vremenskoj razini.

(3) Ako je za stjecanje određenih prava važno prethodno trajanje radnog odnosa na znanstvenoj organizaciji u Hrvatskoj, razdoblja rada u nepunom radnom vremenu smatrat će se radom u punom radnom vremenu.

(4) Promjene radnog odnosa iz stavka 1. ovog članka ne utječu na rokove za reizbor ili za napredovanje.

Financiranje školarina na visokim učilištima izvan Republike Hrvatske

Članak 143.

(1) Trošak školarine za osobu koja pohađa visoko učilište izvan Hrvatske porezno je priznati trošak za pravne osobe, pod uvjetom da pravna osoba ima sporazum s navedenom osobom o načinu otplaćivanja školarine.

Izuzeće od potrebe raspisivanja javnog natječaja za znanstvenike povratnike

Članak 144.

(1) Ministar donosi Odluku o kriterijima za odobravanje radnih mjesta znanstvenika-povratnika na javnim sveučilištima i javnim znanstvenim institutima u Republici Hrvatskoj.

(2) U postupku zapošljavanja znanstvenika povratnika koji je dobio odobrenje u skladu s odlukom iz stavke 1. ovog članka ne provodi se javni natječaj.

FINANCIRANJE ZNANSTVENE DJELATNOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

Izvori financiranja

Članak 145.

(1) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije te studentski centri financiraju se iz:

1. sredstava iz državnog proračuna Republike Hrvatske, uključujući namjenska sredstva iz programskih ugovora
2. sredstava osnivača
3. proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

4. zaklada, fondova i donacija
 5. znanstvenih projekata kao što su projekti Hrvatske zaklade za znanost, projekti okvirnog programa Europske unije i projekti iz drugih međunarodnih izvora
 6. namjenskih prihoda ostvarenih od školarina i ostalih prihoda kojima studenti sudjeluju u troškovima studija (upisnine, potvrde, molbe, diplome i drugo)
 7. vlastitih prihoda
 8. ostalih izvora prihoda u skladu s ovim Zakonom i općim aktima.
- (2) Vlastiti prihodi iz podstavka 7. stavka 1. ovog članka ostvaruju se obavljanjem poslova koji se smatraju gospodarskom djelatnošću. Takvi prihodi nastaju obavljanjem poslova u sljedećim djelatnostima:
1. stručna djelatnost kroz projekte, elaborate i ostale poslove ugovorene na nacionalnom i međunarodnom gospodarskom tržištu i u tržišnim uvjetima
 2. nakladnička djelatnost
 3. nastavna djelatnost kroz obrazovne programe koji se ne smatraju studijima u smislu odredbi ovog Zakona i zakona koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, kao i studentske programe koji se ne subvencioniraju iz državnog proračuna nego ih financiraju polaznici/studenti za vlastite potrebe
 4. organizacija znanstvenih i stručnih konferencija i radionica
 5. davanje u zakup zemljišta, prostora i opreme
 6. prihoda od imovine, udjela u trgovačkim društvima, prihoda ostvarenih od pravnih osoba sukladno ovom Zakonu, prihoda od prava intelektualnog vlasništva i prihoda od ulaganja fizičkih i pravnih osoba
 7. ostalih izvora vlastitih prihoda u skladu s ovim Zakonom i općim aktima.
- (3) Vlastiti prihodi iz podstavka 7. stavka 1. ovog članka su i sredstva nadoknade troška plaća koja se ostvare na projektima sufinanciranim iz strukturnih fondova, projektima okvirnog programa Europske unije i drugih međunarodnih izvora i projekata s gospodarstvom, u skladu s pravilima projekta i općim aktima.
- (4) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije mogu se financirati samo iz onih izvora koji ne utječu na njihovu neovisnost i dostojanstvo.
- (5) Vlastiti prihodi mogu se ostvarivati samo djelatnostima koje ne štete ostvarenju osnovnih zadaća visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija.
- (6) Minimalne plaće sudionika u znanosti i visokom obrazovanju utvrđuju se kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom.
- (7) Zapošljavanje na osnovi sredstava navedena u podstavcima 1., 2., i 3. stavka 1. ovog članka podliježe primjeni Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama, osim ako ovim Zakonom nije određeno drukčije.
- (8) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije po svojim odlukama o izboru ili napredovanju ne smiju prijeći ukupni financijski iznos koji imaju na raspolaganju za plaće svojih zaposlenika.

Slobodni iznos vlastitih prihoda

Članak 146.

- (1) Slobodni iznos vlastitih prihoda dobiva se umanjnjem izravnih i neizravnih troškova od vlastitih prihoda.
- (2) Izravni troškovi su svi materijalni troškovi, troškovi hladnog pogona, troškovi rada zaposlenika angažiranih za ostvarenje vlastitih prihoda te drugi troškovi predviđeni ugovorom na osnovi kojeg su vlastiti prihodi ostvareni.

(3) Neizravni troškovi drugi su rashodi i izdaci za razvoj visokog učilišta, javnog instituta i drugih znanstvenih organizacija.

(4) Način izračuna troškova iz stavka 2. i 3. ovog članka određuje se općim aktom.

(5) Za poslove navedene u podstavcima 1. do 3. stavka 2. Članak 145. ovog Zakona ukupan izravni i neizravni trošak ne smije biti manji od 15 % ukupnoga iznosa vlastitog prihoda.

(6) Iznimno od stavka 5. ovog članka, ukupan udio izravnih i neizravnih troškova, u slučaju da je riječ o stručnom projektu, može biti reguliran i posebnim odredbama ugovora o stručnom projektu na temelju propisanih pravila.

(7) Slobodni iznos vlastitih prihoda mora se koristiti za unapređenje znanstvene, nastavne i druge djelatnosti matične ustanove odnosno djelatnosti i razvoja ustanove kojoj je osnivač matična ustanova.

(8) Slobodni iznos vlastitih prihoda može se među ostalim koristiti i za isplate dodataka na plaću, ugovora o djelu, autorskih ugovora i ugovora o radu u skladu s ovim Zakonom i općim aktima.

Slobodni iznos namjenskih prihoda školarina

Članak 147.

(1) Slobodni iznos namjenskih prihoda školarina dobiva se umanjeno svih troškova izvođenja studija i vezanih materijalnih troškova visokog učilišta od namjenskih prihoda ostvarenih od školarina i ostalih prihoda kojima studenti sudjeluju u troškovima studija.

(2) Način izračuna troškova iz stavka 1. ovog članka određuje se općim aktom visokog učilišta.

(3) Slobodni iznos namjenskih prihoda školarina može se koristiti za sljedeće aktivnosti, pod uvjetom da je cilj aktivnosti poboljšanje nastavne djelatnosti i s njom povezane znanstvene djelatnosti:

- unapređenje znanstvene, nastavne i druge djelatnosti visokog učilišta
- ulaganje u studentski standard i ulaganje u studente, potpomaganje njihovih aktivnosti i razvoj infrastrukture i opreme za njihovo učenje
- isplate dodataka na plaću, ugovora o djelu, autorskih ugovora i ugovora o radu u skladu s ovim Zakonom
- povećanje redovite plaće zaposlenika razmjerno radu iznad norme, a po cijeni rada u sustavu visokog obrazovanja i znanosti
- isplate naknada za rad u nastavi vanjskim suradnicima na temelju ugovora o djelu u skladu s propisom kojim se uređuju obvezni odnosi.

Zapošljavanje na temelju slobodnog iznosa vlastitih prihoda i projektnih sredstava

Članak 148.

(1) Čelnik visokog učilišta, znanstvenog instituta ili druge znanstvene organizacije može općim aktom definirati nova radna mjesta na određeno ili neodređeno vrijeme za istraživačko osoblje, administrativno osoblje i tehničko osoblje.

(2) Financiranje radnih mjesta iz stavka 1. ovog članka može se ostvariti na temelju slobodnog iznosa vlastitih prihoda u skladu s Članak 146. ovog Zakona.

(3) Financiranje radnih mjesta iz stavka 1. ovog članka može se ostvariti i na temelju projektnih sredstava ako pravila projekta dopuštaju takvo financiranje.

(4) Zapošljavanje na radnim mjestima iz stavka 1. ovog članka ne podliježe primjeni Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama, već će iznos plaće i uvjeti ugovora biti definirani prema stručnosti i potražnji za navedenim osobljem na tržištu rada, u skladu s općim aktima, u skladu s propisima koji reguliraju radne odnose te pravilima projekta ako je riječ o financiranju iz projekata.

Dodatak na plaću, ugovori o djelu i autorski ugovori

Članak 149.

(1) Slobodni iznos vlastitih prihoda i slobodni iznos namjenskih prihoda školarina može se isplatiti zaposlenicima i vanjskim suradnicima visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija za:

- rad na temelju ugovora o djelu u skladu s propisom kojim se uređuju obvezni odnosi
- rad na temelju ugovora o autorskom djelu kada rezultat rada zaposlenika ima obilježja autorskog djela, u skladu s posebnim propisom kojim se uređuju autorska prava i srodna prava.

(2) Slobodni iznos vlastitih prihoda i slobodni iznos namjenskih prihoda školarina može se isplatiti zaposlenicima za dodatak na plaću u maksimalnom kumulativnom iznosu do 30 % u odnosu na plaću koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svojeg radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja) ako je isplata utemeljena na objektivnim kriterijima koji se općenito primjenjuju u ustanovi u skladu s općim aktom.

(3) Namjenska sredstva projekta se po projektu mogu isplatiti voditeljima projekta za dodatak na plaću u maksimalnom iznosu do 100 % te ključnim suradnicima projekta za dodatak na plaću u maksimalnom iznosu do 50 % u odnosu na plaću koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svojeg radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja), a radi obavljanja aktivnosti vezanih uz provedbu projekata. Isplata mora biti utemeljena na objektivnim kriterijima koji se općenito primjenjuju u ustanovi u skladu s općim aktom, koje uvećanje se obračunava i isplaćuje za radno vrijeme na poslovima na projektu za vrijeme u kojem obavlja poslove na projektu, i mora biti u skladu s pravilima i obvezama projekta.

(4) Isplate iz stavka 1. i 2. ovog članka moraju biti u skladu s Članak 146. i Članak 147. ovog Zakona.

(5) Isplate iz stavka 1., 2., i 3. ovog članka moraju biti u skladu s općim aktima koji reguliraju poticanje kvalitetnog obavljanja rada zaposlenika i moraju imati suglasnost čelnika ustanove.

Ugovor o radu na nepuno radno vrijeme za projektne aktivnosti

Članak 150.

(1) Zaposlenici znanstvene organizacije (znanstveni, stručni, tehnički i administrativni kadar), ako su ključni suradnici međunarodnog kompetitivnog projekta, mogu za trajanja međunarodnog kompetitivnog projekta sporazumno izmijeniti odredbe postojećeg ugovora o radu tako da je dio radnog vremena plaćen iz istog izvora iz kojeg je bio plaćen prije dobivanja projekta, dok bi za ostatak radnog vremena isplata plaće bila iz sredstava projekta, ako je takva promjena radnog odnosa u skladu s pravilima projekta i općim aktima.

(2) U slučaju promjene ugovora o radu iz stavka 1. ovog članka, satnica rada za radno vrijeme rada na međunarodnom kompetitivnom projektu mora biti u skladu s pravilima

projekta i može iznositi do 400% u odnosu na satnicu rada koju bi ostvarivao obavljajući poslove svojeg radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja).

(3) Ako je za stjecanje određenih prava važno prethodno trajanje radnog odnosa na znanstvenoj organizaciji, razdoblja rada u nepunom radnom vremenu smatrat će se radom u punom radnom vremenu.

(4) Promjene ugovora o radu iz stavka 1. ovog članka za znanstvenike ne utječu na rokove za reizbor ili za napredovanje.

(5) Promjene ugovora o radu iz stavka 1. ovog članka moraju biti u skladu s općim aktima koji reguliraju poticanje kvalitetnog obavljanja rada zaposlenika i moraju imati suglasnost čelnika ustanove.

PROGRAMSKI UGOVORI

Programski ugovori

Članak 151.

(1) Sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske namijenjena visokim učilištima, znanstvenim institutima i drugim znanstvenim organizacijama utvrđuju se kao ukupni iznos za njihov rad, a ona ih svojim proračunom raspoređuju na pojedine troškovne stavke, u skladu s ovim Zakonom, statutom i odlukama svojih nadležnih tijela.

(2) Javna visoka učilišta, znanstveni instituti, znanstveno-tehnološki organizacije i HAZU mogu se financirati, u skladu s posebnom odlukom nadležnog ministra, putem programskih ugovora tijekom jednogodišnjeg ili višegodišnjeg razdoblja.

(3) Privatna visoka učilišta mogu se financirati, u skladu s posebnom odlukom ministra, putem programskih ugovora tijekom jednogodišnjeg ili višegodišnjeg razdoblja pod uvjetom da obavljaju djelatnost u kojoj društvene potrebe nadilaze raspoložive mogućnosti javnih visokih učilišta ili je njihova djelatnost od posebnoga državnog interesa te da ispunjavaju uvjete propisane zakonom.

(4) Programskim ugovorom utvrđuju se sredstva potrebna za sufinanciranje materijalnih troškova:

- nastavne, znanstvene i umjetničke djelatnosti na sveučilištima
- nastavne djelatnosti na veleučilištima i visokim školama
- znanstvene djelatnosti na znanstvenim institutima, u znanstveno-tehnološkim organizacijama i u HAZU-u.

(5) Sufinanciranje materijalnih troškova nastavne djelatnosti iz stavka 4. ovog članka uključuje i punu subvenciju sudjelovanja redovitih studenata u troškovima studija i sufinanciranje materijalnih troškova visokim učilištima.

(6) Sufinanciranje materijalnih troškova znanstvene djelatnosti iz stavka 4. ovog članka uključuje sufinanciranje osnovne znanstvene djelatnosti; razvoja sustava znanosti; znanstvene, umjetničke i istraživačke infrastrukture i opreme te sufinanciranje izdavanja znanstvenih časopisa.

(7) Ciljevi programskog financiranja nastavne, znanstvene i umjetničke djelatnosti su:

- relevantnost u odnosu na sadašnje i buduće potrebe tržišta rada te razvoja gospodarstva i društva, učinkovitost i internacionalizacija visokog obrazovanja
- izvrsnost znanstvenog i umjetničkog rada
- znanost, umjetnost i visoko obrazovanje kao pokretači pozitivnih promjena u društvu i gospodarstvu.

(8) Sufinanciranje materijalnih troškova nastavne, znanstvene i umjetničke djelatnosti sastoji se od temeljnog financiranja i financiranja temeljenog na rezultatima.

(9) Ustanovama se može osigurati i financiranje aktivnosti za ostvarenje specifičnih institucijskih ciljeva.

(10) Sveučilišta samostalno donose odluku na koji će način raspoređivati ukupna sredstva dodijeljena sveučilištu po sastavnicama vodeći se načelom transparentnosti i javne odgovornosti.

(11) Ustanove koje sklope programske ugovore raspoložu svojim ukupnim proračunom u skladu s odredbama programskog ugovora.

Temeljno financiranje i dodatno financiranje temeljeno na rezultatima nastavne djelatnosti za visoka učilišta

Članak 152.

(1) Temeljno financiranje materijalnih troškova nastavne djelatnosti obračunava se na temelju iznosa pune subvencije sudjelovanja u troškovima studija pojedinog studenta u skladu s odlukom nadležnog Ministarstva, ovisno o vrsti studijskog programa i znanstvenom ili umjetničkom području i na temelju broja studenata koji ispunjavaju uvjete za oslobođenje od sudjelovanja u troškovima studija.

(2) Visokim učilištima koja sklope programske ugovore osigurat će se dodatno financiranje temeljeno na rezultatima u skladu s programskim ugovorom.

Temeljno financiranje i dodatno financiranje temeljeno na rezultatima znanstvene i umjetničke djelatnosti za sveučilišta

Članak 153.

(1) Temeljno financiranje materijalnih troškova znanstvene i umjetničke djelatnosti za sveučilišta obračunava se na temelju znanstvenih rezultata zaposlenih znanstvenika u punom radnom vremenu u određenom znanstvenom području, u skladu s programskim ugovorom.

(2) Za sveučilišta koja sklope programski ugovor osigurat će se, dodatno financiranje temeljeno na rezultatima, uključujući financiranje materijalnih troškova umjetničke djelatnosti, u skladu s programskim ugovorom.

Financiranje specifičnog profila visokog učilišta

Članak 154.

(1) Visokim učilištima koja sklope programske ugovore osigurat će se i financiranje aktivnosti za ostvarenje specifičnih institucijskih ciljeva.

(2) Kroz programske ugovore moguće je financirati aktivnosti za ostvarenje specifičnih ciljeva pravnih osoba koje obavljaju djelatnost od nacionalnog interesa.

(3) Ciljevi, pokazatelji i rezultati definirat će se u postupku pregovora sa svakim visokim učilištem posebno i bit će sastavni dio programskih ugovora.

Temeljno financiranje i dodatno financiranje temeljeno na rezultatima znanstvene djelatnosti za znanstvene institute, znanstveno-tehnološke organizacije i HAZU

Članak 155.

(1) Temeljno financiranje materijalnih troškova znanstvene djelatnosti za znanstvene institute, znanstveno-tehnološke organizacije i HAZU obračunava se na temelju znan-

stvenih rezultata zaposlenih znanstvenika u punom radnom vremenu u određenom znanstvenom području, u skladu s programskim ugovorom.

(2) Osim temeljnog financiranja materijalnih troškova znanstvene djelatnosti, znanstveni instituti, znanstveno-tehnološki organizacije i HAZU bit će dodatno financirani na temelju rezultata, u skladu s programskim ugovorom.

Financiranje specifičnog profila znanstvenih instituta, znanstveno-tehnoloških organizacija i HAZU-a

Članak 156.

(1) Znanstvenim institutima, znanstveno-tehnološkim organizacijama i HAZU-u koji sklope programske ugovore osigurat će se i financiranje aktivnosti za ostvarenje specifičnih institucijskih ciljeva.

(2) Ciljevi, pokazatelji i rezultati definirat će se u postupku pregovora sa svakom ustanovom posebno i bit će sastavni dio programskih ugovora.

Sklapanje programskog ugovora

Članak 157.

(1) Programski ugovori sklapaju se između ustanove i nadležnog Ministarstva za dogovoreno jednogodišnje ili višegodišnje razdoblje, s time da se sredstva utvrđena programskim ugovorom doznaju ustanovama na godišnjoj razini, u podjednakim mjesečnim obrocima.

(2) Ustanova je dužna dostaviti nadležnom Ministarstvu prijedlog programskog ugovora do 31. ožujka posljednje godine primjene programskog ugovora koji je na snazi. Nadležno Ministarstvo dužno je očitovati se na dostavljeni prijedlog najkasnije do 31. svibnja posljednje godine primjene programskog ugovora koji je na snazi.

(3) Pregovori o programskom ugovoru moraju se dovršiti do 15. rujna iste godine.

(4) Programski ugovor za sljedeće razdoblje zaključuje se u posljednjoj godini primjene programskog ugovora koji je na snazi, a nakon usvajanja državnog proračuna u Hrvatskom saboru.

(5) Za vrijeme ugovornog razdoblja iz stavka 1. ovoga članka, u opravdanim slučajevima, programski ugovor može se izmijeniti i/ili dopuniti, o čemu se sklapa aneks programskog ugovora.

(6) Inicijativu za sklapanje aneksa programskom ugovoru iz stavka 5. ovoga članka može pokrenuti bilo koja od ugovornih strana. Na način i postupak sklapanja aneksa programskom ugovoru odgovarajuće se primjenjuju odredbe ovoga Zakona kojima se uređuje sklapanje programskog ugovora.

Privremeno financiranje ustanove kroz programske ugovore

Članak 158.

(1) Ako dogovor oko sadržaja programskog ugovora ne bude postignut do početka rasprave prijedlogu državnoga proračuna za sljedeću godinu u Hrvatskom saboru, ustanovi će se za sljedeću godinu doznati 95 % temeljnog financiranja i financiranja temeljenog rezultatima iz prve godine prethodnog razdoblja.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka pregovori o programskom ugovoru nastaviti će se u godini privremenog financiranja, u skladu s rokovima navedenim u Članak 157. ovoga Zakona.

Izvjeshčivanje o provedbi programskog ugovora

Članak 159.

(1) Ustanove koje sklope programske ugovore dužne su o ostvarivanju ciljeva, provedbi aktivnosti i rezultatima te praćenju pokazatelja i potrošnje dodijeljenih sredstava na godišnjoj razini izvješćivati nadležno Ministarstvo do 28. veljače tekuće godine za prethodnu godinu.

(2) Čelnik ustanove dužan je nadležnom tijelu dostaviti izvješće o provedbi programskog ugovora na odobrenje najkasnije petnaest dana prije isteka roka iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Nadležno tijelo iz stavka 2. ovoga članka je:

- senat u sadašnjem (unitarnom) modelu upravljanja sveučilištem
- sveučilišni savjet u dvojnog modelu upravljanja sveučilištem
- upravno vijeće u znanstvenim institutima, veleučilištima i visokim školama
- druga tijela propisana programskim ugovorom, u skladu s ovim Zakonom.

(4) Ako nadležno tijelo iz bilo kojeg razloga ne odobri izvješće do roka utvrđenog stavkom 1. ovoga članka, ustanova će prosljediti izvješće nadležnom ministru uz naznaku da izvješće nije odobreno od strane nadležnog tijela.

(5) U slučaju iz stavka 4. ovoga članka nadležni ministar može pokrenuti postupak nadzora nad namjenskim trošenjem sredstava doznačenih putem programskog ugovora.

(6) Ako se na temelju izvješća iz stavka 1. ovoga članka utvrdi da ciljevi iz programskog ugovora nisu ostvareni, ukupni iznos programskog ugovora može se umanjiti najviše do 5 % godišnje.

(7) Sadržaj i oblik izvješća o provedbi programskog ugovora propisat će nadležni ministar pravilnikom, s time da pokazatelji provedbe programskog ugovora, navedeni u programskom ugovoru, čine obvezni dio propisanih izvješća.

GOSPODARSKE AKTIVNOSTI

Posebna skrb o rezultatima znanstvene djelatnosti

Članak 160.

(1) Znanstvene organizacije koje se koriste javnim sredstvima za financiranje znanstvene djelatnosti dužne su skrbiti o rezultatima znanstvene djelatnosti i poticati njihovu primjenu u gospodarstvu, društvu i kulturi, u skladu s propisima kojima se uređuju radni odnosi i prava intelektualnog vlasništva.

(2) Znanstvene organizacije iz stavka 1. ovoga članka obvezne su donijeti opći akt u okviru svoje nadležnosti kojim se uređuje postupanje s ishodima znanstvenih i stručnih istraživanja.

(3) Odredbe stavka 2. ovoga članka odnose se na rezultate znanstvene djelatnosti koji su prikladni za zaštitu prava intelektualnog vlasništva, ali i na sva druga materijalna i nematerijalna dobra proistekla iz znanstvenih istraživanja djelomično ili u potpunosti financiranih iz javnih izvora, a koja se mogu iskorištavati u gospodarstvu, društvu i kulturi.

Osnivanje trgovačkih društava

Članak 161.

(1) Znanstvene organizacije mogu, radi komercijalizacije intelektualnog vlasništva znanstvene organizacije, umjetničkih ostvarenja, poticanja suradnje s gospodarstvenicima ili

jačanja na znanju temeljenog gospodarstva, dopustiti svojim zaposlenicima da uspostave vlastita trgovačka društva ili da same budu osnivači trgovačkih društava.

(2) Znanstvene organizacije društvenim će ugovorom odrediti detalje suradnje s osnovanim trgovačkim društvom, uključujući mogući postotak vlasničkog udjela i postotak ostvarenog prometa ili dobiti trgovačkog društva koji pripada znanstvenoj organizaciji.

(3) Dio dobiti takvih trgovačkih društava koji pripada znanstvenoj organizaciji može se koristiti isključivo za unapređenje djelatnosti znanstvene organizacije.

(4) Trgovačka društva iz stavka 1. ovog članka smiju koristiti prostor, opremu i ljudske resurse matične znanstvene organizacije isključivo po tržišnim uvjetima. Znanstvena organizacija može, radi poticanja uspješne komercijalizacije intelektualnog vlasništva, i u skladu s općim aktom, zakonom i dozvolom čelnika, dozvoliti iznimku ali ne duže od godinu dana.

(5) Trgovačka društva iz stavka 1. ovog članka mogu, pod uvjetom da nije riječ o sukobu interesa, znanstveno i komercijalno surađivati s matičnom znanstvenom organizacijom.

Povezivanje prakse, znanosti, umjetnosti i visokog obrazovanja

Članak 162.

(1) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije mogu, u cilju komercijalizacije znanstvenih istraživanja te stručnog osposobljavanja istraživača, i u skladu sa statutom i općim aktima ustrojiti ili osnovati organizacije ili svoje unutarnje organizacijske cjeline u kojima se obavlja neprofitna djelatnost.

(2) Tijela iz stavke 1. ovog članka potiču gospodarske i društvene inovacije, njihovu primjenu u praksi, brinu se o zaštiti intelektualnog vlasništva te promoviranju patentiranja i drugih oblika zaštite inovacija.

(3) Tijela iz stavke 1. ovog članka potiču i stručno podupiru spin-out, spin-off i start-up projekte, tvrtke i centre kompetencije koji stvaraju i primjenjuju inovacije, i kojima se povezuju praksa, znanost, umjetnost i visoko obrazovanje u svim područjima.

(4) Tijela iz stavke 1. ovog članka mogu činiti uredi ili centri za transfer tehnologije, inženjerski biro, robotičke i druge radionice, pravni centri, centri za socijalni rad i drugu pomoć građanima, veterinarske i druge ambulante, sveučilišne i/ili kliničke bolnice, pokušališta, poljoprivredna dobra i farme, proizvodni centri, turističke i slične organizacije, studiji, umjetnički sastavi, glazbeni orkestri i produkcija, galerije, radio, film, TV i internetske platforme i online servisi, sportsko-rekreacijski centri i drugo).

(5) U radu tijela iz stavke 1. ovog članka mogu sudjelovati i studenti.

(6) Slobodni iznos vlastitih prihoda ostvaren obavljanjem poslova prema stavku 1. ovog članka dobiva se umanjeanjem izravnih i neizravnih troškova od prihoda u skladu s Članak 146. ovog Zakona i koristi se isključivo za unapređenje rada matične institucije.

(7) U slučaju kada je pojedina djelatnost uređena posebnim propisima, organizacije iz stavka 1. ovog članka osnivaju se i njihov se rad uređuje uz suglasnost ministra nadležnog za određeno područje. U skladu sa statutom i svojom dopusnicom visoka učilišta na temelju ugovora s odgovarajućom organizacijom (bolnicom, domom zdravlja, odvjetničkom tvrtkom, inženjerskim biroom, trgovačkim društvom, specijaliziranom ustanovom, državnim tijelom i sl.) mogu izvođenje dijela nastave organizirati u toj pravnoj osobi pod vodstvom svojih nastavnika, uz primjereno sudjelovanje stručnjaka iz te pravne osobe.

UPISNICI, EVIDENCIJE I INFORMACIJSKI SUSTAVI

Dostupnost informacija

Članak 163.

(1) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije dužni su objaviti na svojim mrežnim stranicama ili na drugi način dostupan javnosti sve informacije od važnosti za ustanovu, i to:

- statut i ostale opće akte
- strategiju razvoja
- ustroj radnih mjesta
- informacije o članovima tijela ustanove i trajanju njihova mandata
- poslovnike kojima se uređuje način rada i odlučivanja tijela ustanove
- opći akt koji uređuje postupanje s ishodima znanstvenih i stručnih istraživanja
- politiku osiguravanja kvalitete te rezultate unutarnjeg i vanjskog vrednovanja, u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju
- etički kodeks
- ostale podatke utvrđene općim aktom ustanove.

(2) Na rad visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija se primjenjuju propisi o pravu na pristup informacijama.

Informacijski sustav visokog obrazovanja Republike Hrvatske

Članak 164.

(1) Visoka učilišta i Ministarstvo elektronički vode evidencije i baze podataka te obrađuju prikupljene osobne i druge podatke za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti te radi provođenja analiza i istraživanja rezultata koji se koriste u svrhu unapređenja kvalitete i relevantnosti visokog obrazovanja (dalje u tekstu: Informacijski sustav visokog obrazovanja).

(2) U Informacijskom sustavu visokog obrazovanja vode se svi podaci važni za djelatnost visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj na državnoj razini.

(3) Sastavnice Informacijskog sustava visokog obrazovanja među ostalim jesu:

- evidencije o stečenim kvalifikacijama u visokom obrazovanju (Registar kvalifikacija)
- evidencije o nastavi
- evidencije o troškovima studiranja po upisanom i završenom studiju na svakoj javnoj ustanovi koju Ministarstvo financira
- evidencije za potrebe subvencioniranja studentskog standarda
- upisnik visokih učilišta i studijskih programa.

(4) Postupak vođenja Informacijskog sustava visokog obrazovanja u nadležnosti visokog učilišta sastavni je dio unutarnjeg sustava osiguravanja i unapređivanja kvalitete te podliježe postupcima vrednovanja i služi za unapređivanje kvalitete.

(5) Informacijski sustav visokog obrazovanja podržava poslovne procese u sustavu visokog obrazovanja na državnoj razini, a u skladu s mogućnostima i poslovne procese u visokim učilištima koja djeluju u sustavu visokog obrazovanja Republike Hrvatske.

(6) Informacijski sustav visokog obrazovanja polazište je za razmjenu službenih evidencija u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj s odgovarajućim međunarodnim informacijskim sustavima, ali i komplementarnim informacijskim sustavima drugih tijela državne uprave i javnoga sektora.

(7) Ministar Pravilnikom o Informacijskom sustavu visokog obrazovanja detaljnije uređuje sadržaj, uvjete upisa, način dostave, vođenja i uporabe podataka iz Informacijskog sustava visokog obrazovanja i njegovih sastavnica. Na razini Pravilnika osigurava se povezanost s Informacijskim sustavom znanosti.

(8) Visoka učilišta dužna su u Informacijskom sustavu visokog obrazovanja evidentirati podatke i osiguravati ažurnost podataka u skladu s Pravilnikom o Informacijskom sustavu visokog obrazovanja.

(9) Visoka učilišta dužna su Ministarstvu redovito ili na zahtjev dostavljati skupove podataka iz ovog članka u strojno čitljivom obliku, kako je detaljnije propisano Pravilnikom o Informacijskom sustavu visokog obrazovanja.

(10) Poslove koordinacije razvoja, održavanja i uporabe Informacijskog sustava visokog obrazovanja, odnosno pojedine poslove razvoja i održavanja Informacijskog sustava visokog obrazovanja ili pojedinih sastavnica toga sustava Ministarstvo može povjeriti javnoj ustanovi kvalificiranoj za razvoj i održavanje informacijskih sustava u području znanosti i obrazovanja.

(11) Javne ustanove zadužene za razvoj i održavanje Informacijskog sustava visokog obrazovanja ili njegovih sastavnica obvezne su poduzimati mjere kojima se osigurava sigurnost i zaštita podataka te održivost, kontinuitet funkcioniranja i dostupnost Informacijskog sustava visokog obrazovanja i njegovih sastavnica. Pri tome se osigurava i nužna povezanost i integritet podataka s Informacijskim sustavom znanosti.

(12) Ministarstvo ima pravo pristupa svim podacima iz Informacijskog sustava visokog obrazovanja u svrhu izrade analiza i statističkih izvješća na razini Republike Hrvatske, utvrđivanja prava studenata na studij i drugih prava na teret javnih sredstava, provedbu postupaka vanjskog vrednovanja, praćenja zaposlenosti osoba s kvalifikacijom te pravo utvrđivanja točnosti podataka iz upisnika propisanih ovim Zakonom.

Informacijski sustav znanosti Republike Hrvatske

Članak 165.

(1) Ministarstvo osigurava razvoj i održavanje te organizira uporabu jedinstvenog Informacijskog sustava znanosti Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Informacijski sustav znanosti).

(2) U Informacijskom sustavu znanosti vode se svi podaci važni za znanstvenu djelatnost u Republici Hrvatskoj.

(3) Sastavnice Informacijskog sustava znanosti među ostalim jesu:

- upisnik znanstvenih organizacija
- upisnik znanstvenika
- evidencija projekata
- evidencija istraživačkih infrastruktura, opreme i usluga
- evidencija znanstvenih i stručnih časopisa, skupova i drugih
- znanstvena bibliografija.

(4) Informacijski sustav znanosti podržava poslovne procese u sustavu znanosti na državnoj razini, a u skladu s mogućnostima i poslovne procese u znanstvenim organizacijama koje djeluju u sustavu znanosti Republike Hrvatske.

(5) Informacijski sustav znanosti polazište je za razmjenu službenih evidencija u znanstvenoj djelatnosti u Republici Hrvatskoj s odgovarajućim međunarodnim informacijskim sustavima, ali i komplementarnim informacijskim sustavima drugih tijela državne uprave i javnog sektora.

(6) Ministar Pravilnikom o Informacijskom sustavu znanosti detaljnije uređuje sadržaj, uvjete upisa, način dostave, vođenja i uporabe podataka iz Informacijskog sustava znanosti, a u skladu s načelima otvorene znanosti. Na razini Pravilnika osigurava se povezanost s Informacijskim sustavom visokog obrazovanja.

(7) U skladu s načelima otvorene znanosti podaci iz Informacijskog sustava znanosti dostupni su i moguće ih je koristiti u skladu s otvorenim licencijama, osim ako pravilnikom iz stavka 6. ovog članka nije drukčije propisano.

(8) Znanstvene organizacije dužne su u Informacijskom sustavu znanosti evidentirati podatke i osiguravati ažurnost podataka sukladno pravilnikom iz stavka 6. ovog članka.

(9) Poslove koordinacije razvoja, održavanja i uporabe Informacijskog sustava znanosti, odnosno pojedine poslove razvoja i održavanja Informacijskog sustava znanosti ili pojedinih sastavnica toga sustava Ministarstvo može povjeriti javnoj ustanovi kvalificiranoj za razvoj i održavanje informacijskih sustava u području znanosti i obrazovanja.

(10) Javne ustanove zadužene za razvoj i održavanje Informacijskog sustava znanosti ili njegovih sastavnica obvezne su poduzimati mjere kojima se osigurava sigurnost i zaštita podataka te održivost, kontinuitet funkcioniranja i dostupnost Informacijskog sustava znanosti i njegovih sastavnica. Pri tome se osigurava i nužna povezanost i integritet podataka s Informacijskim sustavom visokog obrazovanja.

(11) Ministarstvo ima pravo pristupa svim podacima iz Informacijskog sustava znanosti u svrhu izrade analiza i statističkih izvješća na razini Republike Hrvatske i drugih potreba vezanih uz znanstvenu djelatnost u Republici Hrvatskoj te pravo utvrđivanja točnosti podataka iz upisnika propisanih ovim Zakonom.

ODGOVORNOST ZAPOSLENIKA

Etika i etička tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja

Članak 166.

(1) Etička tijela u sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja jesu:

- Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju
- etički savjeti sveučilišta
- etička povjerenstva sastavnica sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i znanstvenih instituta.

Etički savjet i etičko povjerenstvo

Članak 167.

(1) Sveučilišta su obvezna imenovati etički savjet.

(2) Fakulteti, umjetničke akademije, veleučilišta, visoke škole i znanstveni instituti obvezni su osnovati etička povjerenstva.

(3) Etički savjeti i etička povjerenstva imaju sljedeće ciljeve:

- promicanje i zaštita etičkih načela
- promicanje odgovornosti i čestitosti u znanstvenim istraživanjima, u nastavnoj djelatnosti i u međusobnim odnosima te u javnom istupanju nastavnika, znanstvenika i ostalog osoblja matične institucije
- davanje mišljenja o pojedinim slučajevima kršenja etičkih načela na temelju prijava pojedinaca i dionika u znanosti i visokom obrazovanju.

(4) Članovi etičkih savjeta i etičkih povjerenstava moraju biti znanstvenici, nastavnici i umjetnici koji su u svojem dosadašnjem radu promicali etička načela u znanstvenim istraživanjima i nastavnoj djelatnosti.

(5) Članovi etičkih savjeta i etičkih povjerenstava ne mogu biti državni dužnosnici, zaposlenici uključeni u upravljačke strukture matične institucije i osobe u bilo kojem odnosu s upravljačkim strukturama koji mogu dovesti do sukoba interesa pri odlučivanju u etičkim postupcima.

(6) Članovi etičkih savjeta i etičkih povjerenstava ne mogu biti osobe za koje je utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa ili etičkih načela.

(7) Članove etičkih savjeta imenuje senat sveučilišta.

(8) Članove etičkih povjerenstava imenuje nadležno vijeće.

(9) Članovi etičkih savjeta i etičkih povjerenstava uživaju potpunu zaštitu u smislu neovisnog i nepristranog provođenja etičkih postupaka, za što je odgovoran čelnik ustanove.

(10) U smislu Zakona o radu, težim prekršajem čelnika, odnosno člana upravljačke strukture ustanove smatrati će se kada čelnik odnosno član upravljačke strukture dokazivo vrši pritisak na rad etičkog savjeta ili etičkog povjerenstva.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju

Članak 168.

(1) Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (dalje u tekstu: Odbor) najviše je savjetodavno stručno tijelo koje ima cilj promicati etička načela i vrijednosti u visokom obrazovanju.

(2) Odbor ima predsjednika, zamjenika predsjednika i sedam članova koje imenuje Vlada Republike Hrvatske na temelju javnog natječaja koji traje najmanje 30 dana.

(3) Mandat članova Odbora traje četiri godine.

(4) Članovi Odbora su vrhunski znanstvenici ili umjetnici s primjerenim ugledom u javnosti, koji imaju iskustva i integritet u rješavanju etičkih postupaka i promicanju etičkih načela u znanosti i visokom obrazovanju.

(5) Članovi Odbora ne mogu biti članovi Nacionalnog vijeća, u upravljačkoj strukturi javnih i privatnih ustanova visokog obrazovanja i znanosti ili u upravljačkoj strukturi HAZU-a.

(6) Sveučilišta, znanstveni instituti i ostale institucije u sustavu znanosti i visokog obrazovanja mogu donijeti svoje etičke kodekse, koji moraju biti u skladu s Etičkim kodeksom Odbora.

Zadaće i rad Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju

Članak 169.

(1) Odbor ima sljedeće zadaće:

- javno upozoravati na probleme u sustavu znanosti i visokog obrazovanja koji mogu dovesti do urušavanja etičkih načela i odgovornosti u znanstvenim istraživanjima
- promovirati etička načela u javnosti i među dionicima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja
- donijeti Etički kodeks koji utvrđuje etička načela te načela odgovornosti u visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavnicima i drugim sudionicima u znanstvenom i obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim uz tržišno natjecanje te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja.

- donijeti poslovnik o radu i ostale dokumente potrebne za rad Odbora
 - osnovati povjerenstva za rješavanje pojedinih pitanja u djelokrugu rada Odbora
 - na temelju prijava etičkih povjerenstava ili etičkih savjeta provoditi postupke utvrđivanja kršenja etičkih načela sadržanih u Etičkom kodeksu u drugom stupnju te davati mišljenja i preporuke
 - na temelju prijava pojedinaca, pravnih osoba ili tijela u skladu sa stavkom 2. Članak 171. ovog Zakona provoditi postupke utvrđivanja kršenja etičkih načela sadržanih u Etičkom kodeksu te davati mišljenja i preporuke
 - na vlastitu inicijativu donositi mišljenja o kršenju Etičkog kodeksa od strane institucija u sustavu znanosti i visokog obrazovanja
 - sudjelovati u radu Europske mreže ureda za znanstvenu čestitost (European Network of Research Integrity Offices).
- (2) Odbor radi na sjednicama.
- (3) Odbor može angažirati vanjske stručnjake u svojstvu savjetnika za pojedine predmete.
- (4) Članovi Odbora mogu imati izdvojeno mišljenje.
- (5) Odbor može imati tajnika s obrazovnom kvalifikacijom magistra prava iz redova zaposlenika Ministarstva, koji operativno vodi rad Odbora.

Mišljenja i preporuke Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju

Članak 170.

- (1) Mišljenja i preporuke Odbora objavljuju se na mrežnim stranicama Odbora, osim u slučajevima kada objavljivanje informacija nije u skladu sa zakonom.
- (2) Odbor je neovisan i nepristran u radu. Ministar je dužan omogućiti neovisnost i održivost rada Odbora.
- (3) Odbor je dužan najmanje jednom godišnje podnijeti Vladi izvješće o radu.

Postupak provođenja etičkih postupaka

Članak 171.

- (1) Pojedinaac, pravna osoba ili tijelo iz sustava znanosti i visokog obrazovanja (dalje u tekstu: prijavitelj) u pravilu pokreće postupak pred etičkim povjerenstvom ili etičkim savjetom na ustanovi na kojoj je etički prekršaj načinjen.
- (2) Prijavitelj može tražiti mišljenje Odbora:
- u slučaju neslaganja s mišljenjem etičkog povjerenstva odnosno etičkog savjeta
 - u slučaju postojanja sukoba interesa između prijavitelja i članova etičkog povjerenstva odnosno etičkog savjeta
 - u slučaju opravdane i dokazive sumnje da postupak neće biti neovisan i nepristran na etičkom povjerenstvu odnosno etičkom savjetu.
- (3) Tijela, pravne osobe i pojedinci obvezni su dati informacije potrebne za provođenje postupaka utvrđivanja kršenja Etičkog kodeksa, osim u slučajevima propisanim zakonom. Odbijanje davanja informacija predstavlja prekršaj u skladu sa Zakonom o radu.
- (4) U slučaju utvrđenog kršenja Etičkog kodeksa od strane pojedinaca matična institucija je dužna odrediti odgovarajuće sankcije u skladu s težinom načinjenog prekršaja.
- (5) U slučaju utvrđenog kršenja Etičkog kodeksa od strane institucije iz sustava znanosti i visokog obrazovanja Ministarstvo je dužno donijeti odluku kojom se sankcionira ponašanje institucije u skladu s težinom načinjenog prekršaja.

Suzdržavanje od štrajka i uvjeti za dopuštenje štrajka

Članak 172.

- (1) Sindikat ima pravo organizirati štrajk radi zaštite i promicanja prava i interesa zaposlenika iz Članak 9. ovog Zakona.
- (2) Sindikat ima pravo organizirati štrajk solidarnosti s drugim sindikatima.

Stegovna odgovornost na visokim učilištima i znanstvenim institutima

Članak 173.

- (1) Znanstvenici i nastavnici visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija stegovno odgovaraju za povrede radnih obveza i obveza koje iz njih proizlaze i za grubo narušavanje ugleda ustanove, u skladu s općim aktom.
- (2) Stegovno se može odgovarati samo za djelo koje je u vrijeme počinjenja općim aktom bilo predviđeno kao stegovno djelo i za koje je bila predviđena stegovna mjera.

Davanje netočnih podataka pri prijavi za radno mjesto ili pri postupku reizbora ili napredovanja

Članak 174.

- (1) Ako čelnik ili nadležno vijeće ustanove utvrdi, u skladu s općim aktom, da je zaposlenik ustanovi pri prijavi za radno mjesto ili pri postupku reizbora ili napredovanja svjesno dao netočne podatke o sebi ili svojim postignućima, i ako su ti netočni podatci bili važni pri pozitivnoj odluci o izboru, napredovanju ili reizboru, onda je to temelj za otkaz ugovora o radu zaposleniku (otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika).

PREKRŠAJNE ODREDBE

Zabrana povećanja dozvoljene mase plaća

Članak 175.

- (1) Čelnici ustanova kaznit će se s 5000 kuna za svako individualno utvrđeno povećanje iznosa za plaću iznad dostupnih financijskih iznosa koji imaju na raspolaganju za plaće svojih zaposlenika, kao rezultat odobrenog izbora ili napredovanja.
- (2) Ukupni financijski iznos koji je premašen u skladu sa stavkom 2. ovog članka oduzet će se iz sredstava programskog ugovora za ustanovu za sljedeću godinu.
- (3) Za prekršaje iz ovoga članka ovlašteni podnositelj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka su tijela državne uprave.

Prekršaji pri izboru, napredovanju i reizboru

Članak 176.

- (1) Novčanom kaznom od 30.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja:
 1. izabere osobu za koju zna ili mora znati da ne ispunjava uvjete za izbor ili izbor obavi ne poštujući postupak izbora predviđen ovim Zakonom (Članak 107., Članak 111., Članak 115., Članak 116., Članak 117., Članak 121., Članak 126.)
 2. omogući napredovanje ili reizbor zaposlenika koji ne zadovoljava minimalne uvjete za napredovanje odnosno reizbor u skladu s ovim Zakonom (Članak 112., Članak 113., Članak 114., Članak 115., Članak 116., Članak 117.)

3. onemogućiti reizbor zaposlenika ako zaposlenik zadovoljava minimalne uvjete za reizbor u skladu s ovim Zakonom (Članak 114.)
 4. obavlja izbor, napredovanje ili reizbor bez posjedovanja rješenja o ovlaštenju za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora za znanstveno polje u kojem je izbor, napredovanje ili reizbor provedeno (Članak 110.)
 5. ne otkáže ugovor o radu osobi kada ovaj Zakon predviđa otkazivanje ugovora o radu zbog neispunjavanja uvjeta za reizbor ili ako ne poštuje odredbe ovoga Zakona o prestanku ugovora o radu radi navršenja određene dobi ili radu izvan znanstvene organizacije ili visokog učilišta (Članak 114. stavak 6., Članak 125. stavak 3., Članak 135., Članak 141. stavak 3., Članak 174.)
 6. obavlja izbor na radno mjesto bez natječaja ako je ovim Zakonom predviđeno da će se izbor obaviti na temelju natječaja (Članak 25. stavak 4., Članak 32. stavak 2., Članak 38. stavak 1., Članak 40. stavak 2., Članak 47. stavak 1., Članak 86. stavak 1., Članak 107. stavci 1. do 4., Članak 111. stavak 1., Članak 112. stavci 1. i 2., Članak 113. stavak 1., Članak 121. stavak 4, Članak 123. stavak 2., Članak 126. stavak 3., Članak 168. stavak 2.)
 7. suprotno Članak 18. ovoga Zakona koristi naziv sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, odnosno riječ akademija uz naziv područja umjetnosti te veleučilište i visoka škola ili drugi naziv koji sadržava neki od tih pojmova
 8. obavlja znanstvenu djelatnost ili djelatnost visokog obrazovanja bez dopusnice ili na način koji nije predviđen dopusnicom, kada je, u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, dopusnica potrebna
 9. svojim statutom ne predvidi tijela upravljanja ili njihov sastav kako je to predviđeno ovim Zakonom
 10. upiše studente na studij ili u višu godinu studija, a da za to nisu ispunjeni uvjeti predviđeni ovim Zakonom i općim aktom visokog učilišta (Članak 63.)
 11. upiše broj osoba na studijske programe koji je veći od kapaciteta utvrđenih u skladu sa zakonom koji regulira osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i u skladu s potpisanim programskim ugovorom između Ministarstva i sveučilišta (Članak 63. stavak 11.)
 12. izdaje isprave o studiju suprotno Članak 70. ovoga Zakona ili studentu ne izda ispravu o studiju iako su za to ispunjeni, u skladu s ovim Zakonom i općim aktima visokog učilišta, predviđeni uvjeti
 13. ne vodi evidencije propisane odredbama ovoga Zakona i ne učini dostupnim informacije od važnosti za ustanovu, u skladu s ovim Zakonom (Članak 164., Članak 165., Članak 163.)
- (2) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (3) Novčanom kaznom od 2.000,00 do 10.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj navedena u podstavcima 7,8, 12 i 13 stavka 1. ovoga članka fizička osoba.
- (4) Osobi koja je počinitelj prekršaja iz stavka 1. i 2. ovoga članka može se izreći zaštitna mjera u skladu s Prekršajnim zakonom (Narodne novine 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18).
- (5) Za prekršaje iz ovoga članka ovlašteni podnositelj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka su tijela državne uprave.

NADZOR

Nadzor nad primjenom ovoga Zakona

Članak 177.

- (1) Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija provodi Ministarstvo.
- (2) Nadzor iz stavka 1. ovoga članka provodi se na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija.
- (3) Na temelju rezultata nadzora Ministarstvo može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta, znanstvenih instituta i znanstvenih organizacija.

Nadzor nad izvršenjem preuzetih obveza

Članak 178.

- (1) Ministarstvo nadzire izvršenje obveza preuzetih programskim ugovorima, proračunima visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija, namjensko trošenje sredstava dodijeljenih iz državnog proračuna Republike Hrvatske i izvršenje ugovora sklopljenih između visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija i Ministarstva.
- (2) Ako Ministarstvo u obavljanju nadzora iz stavka 1. ovoga članka utvrdi da visoko učilište, znanstveni institut ili druga znanstvena organizacija ne izvršava ugovorne obveze ili nenamjenski troši dodijeljena sredstva, Ministarstvo može raskinuti ugovor i donijeti odluku o obustavi daljnje novčane potpore koja je predmet ugovora i zatražiti povrat nenamjenski korištenih sredstava u državni proračun.
- (3) U slučaju iz stavka 2. ovoga članka Ministarstvo će pokrenuti pred nadležnim državnim tijelima postupak protiv odgovornih osoba visokog učilišta, znanstvenog instituta, odnosno druge znanstvene organizacije te izvijestiti osnivača radi poduzimanja mjera koje su u njegovu djelokrugu.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Organizacijske promjene

Članak 179.

- (1) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije uskladit će svoje statute s odredbama ovoga Zakona u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije uskladit će ostale opće akte u roku od dva mjeseca od dana donošenja statuta iz stavka 1. ovoga članka.
- (3) Ukoliko veleučilište ili visoka škola na dan stupanja na snagu ovoga Zakona ne udovoljava uvjetima iz Članak 44. ovoga Zakona, može zadržati postojeći naziv.
- (4) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije nastavljaju s radom prema postojećim statutima i drugim općim aktima do njihova usklađivanja s ovim Zakonom.
- (5) Visoka učilišta, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije uskladit će sastav i rad svojih tijela te svoj rad i poslovanje s ovim Zakonom u roku od dva mjeseca od dana isteka roka iz stavka 2. ovoga članka.

(6) Privatna visoka učilišta osnovana od strane jedinica lokalne samouprave ne moraju promijeniti svoj pravni status.

(7) Unitarni model upravljanja sveučilištima u smislu ovog Zakona implementiran je na sveučilištima ustrojenim u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 2/07 – OUSRH, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – OUSRH i 60/2015. – OUSRH).

Mandat čelnika visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta

Članak 180.

(1) Čelnici visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta izabrani prije stupanja na snagu ovoga Zakona ostaju na dužnosti do isteka mandata na koji su izabrani.

(2) Postupci izbora čelnika visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta koji su započeti, a nisu dovršeni prije stupanja na snagu ovoga Zakona, dovršit će se prema odredbama propisa i općih akata prema kojima su započeti.

Započeti postupci izbora na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna, znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta

Članak 181.

(1) Natječajni postupci izbora na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna, znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta započeti prema propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu ovoga Zakona dovršit će se prema propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu ovoga Zakona, a najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Tijela koja sudjeluju u postupcima izbora iz stavka 1. ovog članka obvezna su svoj rad uskladiti s rokovima iz stavka 1. ovoga članka.

Ovlaštenje za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora

Članak 182.

(1) Ustanove koje su imale rješenje o ovlaštenju za provođenje dijela postupka izbora u znanstveno zvanje za pojedino znanstveno polje imaju rješenje o ovlaštenju za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora za znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta za to polje, u skladu s ovim Zakonom, osim ako Ministarstvo uskrati rješenje o ovlaštenju za provođenje postupka izbora, napredovanja, ili reizbora u skladu s ovim Zakonom.

Zatečena radna mjesta

Članak 183.

(1) Osobe koje su na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zatečene na znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim, stručnim, suradničkim i znanstvenim radnim mjestima zadržavaju postojeće ugovore o radu, odnosno smatra se da su izabrane u skladu s odredbama ovog Zakona koje se odnose na izbor na radna mjesta na neodređeno vrijeme.

Promjena naziva

Članak 184.

(1) Nazivi definirani prema odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 2/2007.– OUSRH, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – OUSRH i

60/2015. – OUSRH) u skladu s ovim Zakonom mijenjaju se u jednoznačne nazive na sljedeći način:

- Nazivi poslijediplomski studij, poslijediplomski sveučilišni studij i poslijediplomski (doktorski) studij mijenjaju se u doktorski studij.
- Naziv specijalistički diplomski stručni studij mijenja se u diplomski stručni studij.
- Naziv poslijediplomski specijalistički studij mijenja se u specijalistički sveučilišni studij.
- Naziv profesor visoke škole mijenja se u profesor stručnog studija.
- Naziv znanstveno-nastavno radno mjesto docent mijenja se u znanstveno-nastavno radno mjesto u zvanju docent. Na istovjetan način mijenjaju se nazivi znanstveno-nastavnih, umjetničko-nastavnih, nastavnih i znanstvenih radnih mjesta za sva zvanja.

Reizbor

Članak 185.

(1) Reizbori predviđeni ovim Zakonom ili ranijim propisima provest će se u skladu s odredbama ovoga Zakona i u predviđenom roku u skladu s propisima prema kojemu je posljednji izbor izvršen, ali ne ranije od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Rad Nacionalnog vijeća

Članak 186.

(1) Nacionalno vijeće i sva njegova tijela, ustrojeno prema odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 2/2007. – OUSRH, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – OUSRH i 60/2015. – OUSRH), nastavlja s radom 12 mjeseci nakon dana stupanja na snagu ovog Zakona.

(2) Članovi Nacionalnog vijeća imenovat će se u skladu s odredbama ovoga Zakona najkasnije u roku od 3 mjeseca od dana isteka roka iz stavka 1. ovog članka.

(3) Nacionalno vijeće će u roku od tri mjeseca nakon saziva Nacionalnog vijeća iz stavka 2. ovog članka donijeti opći akt koji utvrđuje minimalne uvjete za izbor, reizbor i napredovanje na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i znanstvena radna mjesta u skladu s ovim Zakonom.

Minimalni uvjeti za izbor i napredovanje na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta

Članak 187.

(1) Postojeći Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (Narodne novine, broj 28/2017.) primjenjivat će se za izbore i napredovanja na znanstveno-nastavna i znanstvena radna mjesta do datuma kada Nacionalno vijeće donese opći akt koji utvrđuje minimalne uvjete za izbor, reizbor i napredovanje na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i znanstvena radna mjesta u skladu s ovim Zakonom.

(2) Uvjeti iz Pravilnika iz stavka 1. ovog članka koji se odnose na izbor na pojedino znanstveno zvanje primjenjivat će se na izbor i napredovanje na istovjetno znanstveno radno mjesto u tom zvanju te na ekvivalentno znanstveno-nastavno radno mjesto u tom zvanju.

Obveza donošenja podzakonskih akata

Članak 188.

- (1) Podzakonske akte na temelju ovoga Zakona ministar će donijeti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona.
- (2) Ostala tijela ovlaštena za donošenje podzakonskih akata predviđenih ovim Zakonom učinit će to najkasnije tri mjeseca od dana svojeg osnivanja.

Prestanak važenja dosadašnjih akata

Članak 189.

- (1) Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 2/2007. – OUSRH, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – OUSRH i 60/2015. – OUSRH).
- (2) Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (Narodne novine, broj 107/07, 118/12).
- (3) Podzakonski akti doneseni na temelju Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 2/2007. – OUSRH, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – OUSRH i 60/2015. – OUSRH) primjenjivat će se i nakon prestanka važenja navedenog zakona sve do donošenja odgovarajućih podzakonskih akata u skladu s ovim Zakonom, osim ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Završna odredba – stupanje na snagu

Članak 190.

- (1) Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama.

5. Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, rujan 2021.

I. OPĆE ODREDBE

Predmet normiranja

Članak 1.

(1) Ovim se Zakonom uređuju sustavi znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, osiguravanje kvalitete u tim sustavima, stjecanje i vrste akademskih i stručnih naziva, priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija te studentsko predstavništvo na visokim učilištima.

(2) Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje su djelatnosti od interesa za Republiku Hrvatsku koje se obavljaju kao javna služba.

Definiranje pojmova

Članak 2.

Pojedini pojmovi u smislu ovog Zakona imaju sljedeće značenje:

1. Dopusnica za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i dopusnica za izvođenje studijskog programa su upravni akti kojima Akreditacijski savjet utvrđuje da kvaliteta djelatnosti visokog obrazovanja vrednovanog visokog učilišta ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom te na temelju njega donesenim propisima za izdavanje diploma, isprava o završetku studijskog programa ili drugih javnih isprava, a kojima se jamči uspješan završetak određenog studijskog programa i stjecanje njime utvrđenih znanja, sposobnosti i odgovornosti odgovarajućeg standarda kvalifikacije iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira;
2. Dopusnica za obavljanje znanstvene djelatnosti je upravni akt kojim Agencija utvrđuje da kvaliteta znanstvene djelatnosti vrednovane znanstvene organizacije opravdava njezino javno financiranje ili drugu javnu potporu za znanstvenu djelatnost koju obavlja;
3. ECTS je Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova (*European Credit Transfer and Accumulation System*);
4. Fakultet je sastavnica sveučilišta koja se osniva radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene i stručne djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom;
5. Funkcionalno integrirano sveučilište je sveučilište koje je ustrojilo sastavnice s pravnom osobnošću.
6. Inicijalna akreditacija je postupak vanjskog vrednovanja u kojem se utvrđuje ima li subjekt vrednovanja koji prvi put počinje obavljati djelatnost visokog obrazovanja i/ili znanstvenu djelatnost na određenoj razini i/ili na određenom području ljudske potencijale, organizaciju, unutarnji sustav osiguravanja kvalitete, prostor, opremu i

- sredstva za obavljanje djelatnosti na način koji jamči postizanje unaprijed određenih, jasnih i objektivnih kriterija kvalitete;
7. Institucijska akreditacija je postupak vanjskog vrednovanja u kojem se utvrđuje osposobljenost određenog subjekta vrednovanja (njegovih ljudskih potencijala, organizacije, unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete, prostora, opreme i sredstva za rad) za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti;
 8. Institucionalno integrirano sveučilište je sveučilište koje nije ustrojilo sastavnice s pravnom osobnošću;
 9. Izvođač je svako visoko učilište koje samostalno ili u suradnji s drugim visokim učilištem izvodi određeni studijski program, a u slučaju sveučilišnih studijskih programa izvođač je sastavnica sveučilišta;
 10. Javni znanstveni institut je ustanova kojoj je zadaća provođenje znanstvenog i razvojnog istraživanja usmjerenog na ostvarenje utvrđenih društvenih potreba, a čiji je osnivač Republika Hrvatska;
 11. Ministar je ministar nadležan za znanost i visoko obrazovanje;
 12. Ministarstvo je središnje tijelo državne uprave nadležno za znanost i visoko obrazovanje;
 13. Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj je najviše stručno i strateško tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj;
 14. Nositelj je visoko učilište koje je akreditiralo određeni studijski program, ali u čijem izvođenju sudjeluje jedno ili više drugih visokih učilišta kao izvođači;
 15. Osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti je postupak u kojem dionici sustava na temelju unaprijed određenih i jasnih ciljeva te kriterija kvalitete nastoje stalno unaprjeđivati sustav visokog obrazovanja i znanosti radi stjecanja novih znanstvenih spoznaja, njihove humane i etičke primjene te razvijati visoko obrazovanje u skladu s potrebama socijalnog, gospodarskog, kulturnog, znanstvenog i tehnološkog napretka (u daljnjem tekstu: društvene potrebe);
 16. Plaća – osnovna plaća i dodaci na osnovnu plaću koje zaposlenik ostvaruje obavljajući redovne poslove svog radnog mjesta, odnosno položaja sukladno Zakonu i kolektivnom ugovoru;
 17. Privatna visoka učilišta su ustanove koje obavljaju djelatnost visokog obrazovanja i znanosti ako su osnovana kao sveučilišta, odnosno djelatnost visokog obrazovanja ako su osnovana kao veleučilišta ili visoke škole a čiji je osnivač osoba privatnog prava;
 18. Programska akreditacija je postupak vanjskog vrednovanja u kojem se utvrđuje jesu li određeni studijski ili istraživački programi usklađeni s najnovijim znanstvenim spoznajama te društvenim, gospodarskim i tehnološkim razvojem. Posebna se pozornost posvećuje iskustvima primjene usporedivih akreditiranih programa u Europskom prostoru visokog obrazovanja te usklađenosti studijskog programa s odgovarajućim standardom kvalifikacije iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (u daljnjem tekstu: Registar HKO-a);
 19. Razvojna istraživanja predstavljaju planirana istraživanja ili kritički pregled u cilju stjecanja novih znanja i vještina za razvoj novih proizvoda, procesa ili usluga odnosno za postizanje znatnog poboljšanja postojećih proizvoda, procesa ili usluga;
 20. Reakreditacija je periodični postupak vanjskog vrednovanja u kojem se u dinamičnim uvjetima razvoja znanosti, društva, gospodarstva i tehnologije utvrđuje zado-

- voljavaju li akreditirani subjekt vrednovanja i/ili studijski programi koji se izvode unaprijed određene, jasne i objektivne kriterije kvalitete;
21. Rektorski zbor je tijelo koje čine rektori javnih sveučilišta ili od njih ovlašteni predstavnici te jedan predstavnik rektora privatnih sveučilišta i jedan predstavnik Vijeća veleučilišta i visokih škola, a ovlašteno je odlučivati o određenim pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveučilišta u Republici Hrvatskoj;
 22. Samoanaliza je izvješće o stanju i perspektivama razvoja određenog subjekta vrednovanja koje u postupku akreditacije ili reakreditacije priprema sam taj subjekt;
 23. Student je osoba upisana na sveučilište, veleučilište ili visoku školu;
 24. Sveučilište je ustanova koja se osniva radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom;
 25. Tematsko vrednovanje je vanjsko vrednovanje samo jedne skupine istovrsnih subjekata vrednovanja ili određenog dijela djelatnosti jednog ili većeg broja istovrsnih subjekata vrednovanja;
 26. Umjetnička akademija je sastavnica sveučilišta koja se osniva radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, umjetničke i znanstvene djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom;
 27. Umjetnička i umjetničko-nastavna djelatnost u sustavu visokoškolske naobrazbe usporedno je područje jednakopravno s područjem znanosti te u njemu individualni pristup i kreativni proces umjetničkog stvaranja imaju posebno značenje u poučavanju i istraživanju;
 28. Unutarnje osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete je skup mjera i aktivnosti kojima dionici sustava iskazuju svijest, opredjeljenje i odgovornost za stalno unaprjeđivanje kvalitete vlastite djelatnosti;
 29. Vanjsko osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete je vrednovanje kvalitete određenog subjekta vrednovanja koje se provodi na temelju unaprijed određenih, jasnih i objektivnih kriterija u cilju unaprjeđivanja kvalitete visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti.
 30. Postupci vanjskog vrednovanja su institucijska ili programska akreditacija, inicijalna ili periodična akreditacija (reakreditacija), tematsko vrednovanje te vrednovanje unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete (audit). Pojedini oblici akreditacije mogu se provoditi istodobno;
 31. Vanjsko vrednovanje unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete (audit) je postupak vrednovanja razvijenosti i funkcionalnosti unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete subjekata vrednovanja;
 32. Veleučilište i visoka škola su ustanove koja se osniva radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja stručnih studija;
 33. Vijeće javnih znanstvenih instituta je tijelo koje čine ravnatelji javnih znanstvenih instituta ili od njih ovlašteni predstavnici, a ovlašteno je odlučivati o određenim pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj instituta u Republici Hrvatskoj;
 34. Visoko obrazovanje je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku koja se provodi kroz stručne i sveučilišne studije;
 35. Visoka učilišta su sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, veleučilište i visoka škola.

36. Zajednički studijski program je zajednički program koji izvode dva ili više akreditirana visoka učilišta u Republici Hrvatskoj, pri čemu je samo jedno visoko učilište nositelj;
37. Združena kvalifikacija je kvalifikacija koju zajednički dodjeljuju sva visoka učilišta koja sudjeluju u ustrojavanju i izvedbi združenog studija;
38. Združeni studij je zajednički program dva ili više akreditirana visoka učilišta od koji je najmanje jedno izvan Republike Hrvatske, a završetkom kojeg se stječe jedna združena kvalifikacija ili se stječu dvije ili više kvalifikacija;
39. Znanstvena djelatnost je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku koja se obavlja na sveučilištima, javnim znanstvenim institutima i znanstvenim institutima, Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti te drugim pravnim osobama koje su upisane u Upisnik znanstvenih organizacija te obuhvaća znanstvena i razvojna istraživanja;
40. Znanstvena istraživanja predstavljaju eksperimentalni ili teorijski rad poduzet prvenstveno kako bi se stekla nova znanja o temeljnim načelima fenomena i vidljivih činjenica, bez predviđene izravne tržišne primjene ili uporabe;
41. Znanstveni institut je ustanova kojoj je zadaća provođenje znanstvenog i razvojnog istraživanja.

Rodna neutralnost

Članak 3.

Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Osnovna načela o znanosti i visokom obrazovanju

Članak 4.

- (1) Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje predstavljaju djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskoga, znanstvenoga, umjetničkog i obrazovnog prostora.
- (2) Znanstvena djelatnost se temelji na:
 - slobodi i autonomiji stvaralaštva,
 - etičnosti znanstvenika i umjetnika,
 - javnosti rada,
 - povezanosti sa sustavom obrazovanja,
 - međunarodnim mjerilima kvalitete,
 - poticanju i uvažavanju specifičnosti nacionalnih sadržaja i
 - zaštiti intelektualnog vlasništva.
- (3) Visoko obrazovanje se temelji i na:
 - akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta,
 - otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici,
 - nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno
 - umjetničkog stvaralaštva,
 - uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice,
 - europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja,
 - poštivanju i afirmaciji ljudskih prava,
 - jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine,

- koncepciji cjeloživotnog obrazovanja,
- povezanosti s predtercijarnim obrazovanjem te interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice.

Zadaće visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta

Članak 5.

(1) Zadaće sveučilišta su znanstveno, umjetničko i razvojno istraživanje, posebice ostvarivanje znanstvenih programa od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku, umjetničko stvaralaštvo i stručni rad te na njima utemeljeno preddiplomsko, diplomsko, integrirano preddiplomsko i diplomsko, poslijediplomsko (specijalistički i sveučilišni doktorski studiji) te cjeloživotno obrazovanje, uključujući programe tercijarnog obrazovanja i vrednovanje i poticanje informalnog i neformalnog obrazovanja. Svoje zadaće sveučilište ostvaruje u skladu s društvenim potrebama te u suradnji sa zajednicom u kojoj djeluje.

(2) Zadaće visokih škola i veleučilišta su stručno visoko obrazovanje, umjetnička i stručna djelatnost u skladu s društvenim potrebama te u suradnji sa zajednicom u kojoj djeluje.

(3) Zadaća javnih znanstvenih instituta je znanstveno istraživanje. Posebice, javni znanstveni instituti imaju zadaću ostvarivati znanstvene programe od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku te, zajedno sa sveučilištima, uspostavljati znanstvenu infrastrukturu od interesa za cjelokupni sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja. Javni znanstveni instituti mogu sudjelovati u procesu visokog obrazovanja u skladu ovom Zakonu.

Akademska zajednica i njene slobode

Članak 6.

(1) Akademsku zajednicu čine svi nastavnici, suradnici, studenti i drugi sudionici u procesu visokog obrazovanja.

(2) Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji se na akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta, u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i ovim Zakonom.

(3) Akademске slobode pripadaju svim članovima akademske zajednice, a obuhvaćaju slobodu znanstvenog i umjetničkog istraživanja i stvaralaštva, poučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i ovim Zakonom.

(4) Akademška samouprava na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća:

- utvrđivanje pravila studiranja i upisa studenata,
- izbor čelnika i nastavnika,
- upravljanje resursima s kojima raspolažu visoka učilišta.

Autonomija sveučilišta

Članak 7.

(1) Sveučilište je slobodno od svih vanjskih utjecaja u ostvarivanju svojih zadaća u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, ovim Zakonom i na temelju njega donesenim propisima.

(2) Autonomija sveučilišta na svim sveučilišnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj, u skladu ovom Zakonu, obuhvaća:

- uređenje unutarnjeg ustroja, uključujući izbor vlastitih nositelja čelnih dužnosti na visokom učilištu te njegovim ustrojbenim jedinicama i tijelima,

- izbor nastavnika i suradnika te odlučivanje o njihovim pravima, obvezama i odgovornostima,
- utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa,
- financijsku autonomiju u skladu s ovim Zakonom, a posebno u pogledu trošenja sredstava iz vlastitih prihoda i ostalih izvanproračunskih prihoda,
- odlučivanje o prihvaćanju projekata i međunarodnoj suradnji,
- ostale oblike autonomije, u skladu s ovim Zakonom.

Odgovornost akademske zajednice

Članak 8.

(1) Akademske slobode, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje.

(2) Akademska zajednica odgovara za zakonit i transparentan rad te je dužna svoj rad otvoriti javnosti.

(3) Akademska zajednica, sveučilišta i njihove sastavnice, veleučilišta, visoke škole, znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije dužni su primjenjivati etička pravila kojima se štiti znanstvena istina, etička načela u istraživanjima koja se provode na ljudima i životinjama, etička načela u ugovornim odnosima s industrijom i privatnim gospodarskim subjektima, istraživačka nepristranost, izvornost znanstvenog istraživanja i objave rezultata znanstvenog rada, zaštita od svih oblika ugroze znanstvenog poštenja, neovlaštenog prisvajanja tuđeg intelektualnog vlasništva i rezultata istraživanja te rezultata svih oblika umjetničkog izražavanja kao autorskog djela, koje djelatnosti moraju biti usklađene s visokim standardima akademskog poštenja utvrđenim etičkim načelima Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.

(4) Odnosi između nastavnika i suradnika koji sudjeluju u izvođenju nastave te studenata temelje se na međusobnoj suradnji, povjerenju i uvažavanju te poštivanju dostojanstva svake osobe. Nastavnici i suradnici imaju etičku odgovornost prema studentima i njihovoj naobrazbi i odgoju.

Primjena propisa o ustanovama

Članak 9.

(1) Ako ovim Zakonom nije određeno drukčije, na visoka učilišta i ustanove u sustavu znanstvene djelatnosti primjenjuju se odredbe Zakona o ustanovama.

(2) Visoka učilišta i ustanove u sustavu znanstvene djelatnosti mogu ustrojavati zajedničke službe u cilju racionalizacije poslovanja, a posebno računovodstvo, kadrovsku službu i službu za javnu nabavu.

II. NACIONALNO VIJEĆE ZA ZNANOST, VISOKO OBRAZOVANJE I TEHNOLOŠKI RAZVOJ

Nacionalno vijeće

Članak 10.

(1) Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (u daljnjem tekstu: Nacionalno vijeće) najviše je stručno i strateško tijelo koje se brine za strategiju razvitka i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj.

(2) Nacionalno vijeće:

1. raspravlja pitanja od važnosti za znanstvenu djelatnost te predlaže i potiče donošenje mjera za njezino unapređenje,
2. predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje visokog obrazovanja,
3. sudjeluje izravno ili putem svojih imenovanih predstavnika u izradi nacrtu prijedloga zakona i drugih propisa te strateških ili planskih dokumenata koje nadležna državna tijela donose u području znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja,
4. donosi strateške dokumente Mrežu visokih učilišta i studijskih programa i Mrežu javnih znanstvenih instituta,
5. daje suglasnost na uvjete Rektorskog zbora i Vijeća veleučilišta i visokih škola za stjecanje znanstveno-nastavnih, umjetničko-nastavnih i nastavnih zvanja,
6. prati razvitak i pravilnikom utvrđuje znanstvena i umjetnička područja, polja grane, utvrđuje inter-, multi- i trans-disciplinarna znanstvena i umjetnička područja vodeći brigu u suvremenom razvoju znanstvenih istraživanja i umjetničkog stvaralaštva,
7. pravilnikom utvrđuje uvjete za stjecanje znanstvenih zvanja u skladu s ovim Zakonom, razvijajući međunarodni sustav istorazinske (sustručnjačke; *peerreview*) ocjene kvalitete individualnog znanstvenog doprinosa znanstvenika u postupku izbora za znanstvena, znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja,
8. utvrđuje uvjete koje trebaju ispuniti znanstvene organizacije i visoka učilišta u području umjetnosti da bi dobile ovlaštenje za provođenje postupka izbora u znanstvena zvanja odnosno potvrde umjetničke komponente umjetničko-nastavnih zvanja u skladu s ovim Zakonom,
9. daje suglasnost na kriterije izvrsnosti Rektorskog zbora i Vijeća javnih znanstvenih instituta za odabir znanstvenika i nastavnika za sklapanje ugovora na određeno vrijeme nakon 67 godina života,
10. proglašava znanstvene centre izvrsnosti te daje mišljenje o osnivanju znanstveno-tehnoloških parkova i kolaborativnih tehnoloških centara te periodično prati njihov rad,
11. predlaže i potiče sudjelovanje drugih subjekata i organizacija civilnog društva, posebno tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te gospodarskih subjekata u sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja,
12. predlaže mjere i poduzima aktivnosti za afirmaciju, napredovanje i poticanje izvrsnosti znanstvenog i nastavnog podmlatka,
13. utvrđuje kriterije i odnose raspodjele proračunskih sredstava za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje te tehnološki razvoj,
14. imenuje članove Savjeta za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja i donosi Poslovnik o njegovom radu,
15. temeljem razmatranja i stavova Savjeta za financiranje znanosti i visokog obrazovanja, Vladi Republike Hrvatske predlaže kriterije raspodjele financijskih sredstava predviđenih u proračunu Republike Hrvatske za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje,
16. upućuje ministru prijedlog kriterija i prijedlog raspodjele proračunskih sredstava za znanost i visoko obrazovanje,
17. predlaže i potiče mjere vezane za policentrični sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj,

18. raspravlja pitanja od važnosti za razvoj nacionalnoga inovacijskog sustava i predlaže i potiče donošenje mjera za njegovo unapređenje te poticanje tehnološkog razvoja,
19. objavljuje javni poziv za članove područnih znanstvenih i umjetničkih vijeća te matičnih odbora za pojedina polja te ih, temeljem javnog poziva, imenuje,
20. imenuje članove Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju,
21. imenuje, temeljem javnog poziva, članove Upravnog odbora Hrvatske zaklade za znanost te ih razrješuje u skladu s odredbama zakona kojim se osniva i uređuje Hrvatska zaklada za znanost,
22. imenuje, temeljem javnog poziva, članove Upravnog vijeća Agencije za znanost i visoko obrazovanje (u daljnjem tekstu: Agencija),
23. imenuje, posebnom odlukom, Hrvatski strateški forum istraživačkih infrastruktura (dalje u tekstu: HSFII) od 15 članova i donosi Poslovnik o njegovom radu,
24. imenuje posebnom odlukom, Hrvatsko povjerenstvo za praćenje i unapređenje Bolonjskog procesa (dalje u tekstu: HPBP) od 15 članova i donosi Poslovnik o njegovom radu, razrada aktivnosti i mjera za povećanje interesa hrvatske dijaspore i inozemnih studenta za studiranje na hrvatskim visokim učilištima,
25. imenuje Savjet Hrvatskog istraživačkog prostora (dalje u tekstu: Savjet HIP-a) od 15 članova i donosi Poslovnik o njegovom radu,
26. imenuje, temeljem javnog poziva, Vijeće za tehnologiju i inovacije (dalje u tekstu: VTI) od 15 članova i donosi Poslovnik o njegovom radu,
27. imenuje, temeljem javnog poziva, Povjerenstvo za znanstveno izdavačku djelatnost od 15 članova i donosi Poslovnik o njegovom radu,
28. razmatra i javno objavljuje svoje mišljenje o drugim pitanjima važnima za razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Sastav Nacionalnog vijeća

Članak 11.

(1) Nacionalno vijeće ima predsjednika i dvadeset članova, od kojih su pet znanstvenih savjetnika u trajnom zvanju zaposlena u znanstvenim institutima, deset redovitih profesora u trajnom zvanju, uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja, tri profesora visoke škole u trajnom zvanju, jedan predstavnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, jedan predstavnik Hrvatske gospodarske komore te jedan predstavnik Hrvatske udruge poslodavaca. U radu Nacionalnog vijeća sudjeluju i predstavnici reprezentativnih sindikata u znanosti i visokom obrazovanju bez prava odlučivanja.

(2) Članovi Nacionalnog vijeća u zvanju znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju te redovitog profesora u trajnom zvanju biraju se iz redova vrhunskih znanstvenika, odnosno umjetnika, a osobito onih koji imaju svjetski priznate znanstvene radove iz više znanstvenih polja, odnosno radove iz više umjetničkih polja.

Imenovanje članova Nacionalnog vijeća

Članak 12.

(1) Članove Nacionalnog vijeća imenuje Hrvatski sabor temeljem javnog poziva, a na prijedlog Rektorskog zbora, Vijeća znanstvenih instituta, Vijeća veleučilišta i visokih škola, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske udruge poslodavaca.

(2) Hrvatski sabor imenuje dvadeset i jednog člana Nacionalnog vijeća uz prethodno obrazloženo mišljenje odbora Hrvatskog sabora nadležnog za znanost i visoko obrazovanje na sljedeći način:

1. Rektorski zbor, na temelju prijedloga senata pojedinih sveučilišta, uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja, predlaže deset članova Nacionalnog vijeća, od kojih pet mora biti sa Sveučilišta u Zagrebu
2. Vijeće znanstvenih instituta, na temelju prijedloga pojedinih znanstvenih instituta, predlaže pet članova Nacionalnog vijeća, od kojih dva moraju biti s instituta Ruđer Bošković
3. Vijeće veleučilišta i visokih škola predlaže tri člana Nacionalnog vijeća
4. Hrvatska gospodarska komora predlaže jednog člana Nacionalnog vijeća
5. Hrvatska udruga poslodavaca predlaže jednog člana Nacionalnog vijeća
6. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti predlaže jednog člana Nacionalnog vijeća.

(3) Tijela i pravne osobe iz stavka 2. ovog članka mogu predložiti i više članova Nacionalnog vijeća od kojih Hrvatski sabor na njihov prijedlog imenuje potreban najmanji broj članova u skladu sa stavkom 2. ovog članka te člankom 11. stavkom 1. ovog Zakona.

(4) Predsjednika Nacionalnog vijeća imenuje Hrvatski sabor.

(5) Mandat predsjednika i članova Nacionalnog vijeća za znanost je šest godina i ne može se ponoviti, s time da iznimno traje do imenovanja novih članova. Hrvatski sabor, u skladu sa ovim člankom, svake tri godine imenuje deset članova Nacionalnog vijeća.

(6) Nacionalno vijeće na svoje sjednice poziva ministra te po potrebi druge članove Vlade Republike Hrvatske, koji mogu sudjelovati u raspravi bez prava glasa.

(7) Rektori, prorektori, dekani i prodekani te čelnici znanstvenih instituta odjela, centara i zavoda, državni dužnosnici i članovi drugih najviših stručnih tijela koja se brinu za razvitak i kvalitetu cjelokupnog sustava znanosti i visokog obrazovanja ne mogu biti članovi Nacionalnog vijeća. Predstavnici Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske udruge poslodavaca u Nacionalnom vijeću ne mogu biti predstavnici pravnih osoba koje imaju visoko obrazovanje kao svoju osnovnu djelatnost.

Razrješenje članova Nacionalnog vijeća

Članak 13.

(1) Predsjednik ili član Nacionalnog vijeća bit će razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je imenovan ako:

1. sam zatraži razrješenje,
2. stupi na dužnost koja priječi rad u Nacionalnom vijeću,
3. ne ispunjava svoju dužnost,
4. izgubi sposobnost obnašanja dužnosti,
5. svojim postupcima povrijedi ugled dužnosti koju obnaša.

(2) U slučaju razrješenja iz stavka 1. ovoga članka Hrvatski sabor će, u skladu s člankom 12. ovoga Zakona, imenovati novog predsjednika ili člana na vrijeme do isteka mandata razriješenog predsjednika ili člana.

Rad i odlučivanje Nacionalnog vijeća

Članak 14.

(1) Nacionalno vijeće donosi poslovnike o svom radu u skladu s ovim Zakonom i drugim propisima.

(2) Za raspravu o nekom pitanju ili za praćenje nekog područja Nacionalno vijeće može osnovati svoja radna tijela u čijem radu mogu sudjelovati i osobe koje nisu članovi Nacionalnog vijeća.

(3) Raspravljajući o pitanjima iz svoje nadležnosti Nacionalno vijeće može tražiti mišljenje nadležnog ministarstva i odgovarajućih stručnjaka. Nadležna ministarstva dužna su dati zatražena mišljenja u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva za njihovo davanje.

(4) Članovi Nacionalnog vijeća te članovi radnih tijela izuzet će se od odlučivanja o pitanjima kada kod njih postoji sukob interesa. Pitanje izuzeća članova Nacionalnog vijeća pobliže se uređuje poslovnica o radu tih tijela.

(6) Nacionalno vijeće predlaže Hrvatskom saboru program rada za mandatno razdoblje i podnosi redovito godišnje izvješće o svom radu. Financiranje djelatnosti Nacionalnog vijeća osigurava se u državnom proračunu na prijedlog ministra. Za svoj rad članovi Nacionalnog vijeća odgovaraju tijelima koja su ih predložila Hrvatskom saboru kojima najmanje jednom godišnje podnose izvještaje.

(7) U slučajevima kada Nacionalno vijeće ministru predlaže donošenje kakvog općeg akta ili odluke, a ministar takav prijedlog ne prihvati, zatražit će ponovno razmatranje predmetnog prijedloga. Ako ni nakon tako provedenog postupka ne dođe do usuglašavanja o spornom pitanju o njemu će odlučiti Vlada Republike Hrvatske.

(8) Administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Agencija u skladu s poslovníkom o radu koji donosi Nacionalno vijeće. U okviru Agencije ustrojava se posebno tajništvo za potrebe Nacionalnog vijeća.

(9) Ministarstvo je dužno pružati stručnu pomoć Nacionalnom vijeću u granicama svojeg djelokruga i nadležnosti. Ministarstvo će pružiti stručnu pomoć Nacionalnom vijeću kad su mu potrebna saznanja o činjenicama i podacima kojima Ministarstvo raspolaze. Stručna pomoć pružit će se najkasnije u roku od osam dana od dana kada je zatražena.

Stručna tijela Nacionalnog vijeća

Područna znanstvena i umjetnička vijeća i matični odbori

Članak 15.

(1) Nacionalno vijeće imenuje područna znanstvena i umjetnička vijeća (u daljnjem tekstu: područna vijeća) i matične odbore iz redova istaknutih znanstvenika, umjetnika i profesora odgovarajuće struke na vrijeme od četiri godine, na temelju javnog poziva za predlaganje kandidata za područna vijeća i matične odbore.

(2) Područna vijeća osnivaju se radi razmatranja pitanja iz nadležnosti Nacionalnog vijeća za pojedina znanstvena i umjetnička područja navedena u članku 10. stavku 2. ovog Zakona. Područna vijeća sudjeluju u izboru u znanstvena zvanja u posebnim slučajevima navedenim u članku 91. stavku 5. ovog Zakona.

(3) Matični odbori odlučuju o izboru u znanstvena zvanja i potvrde umjetničke komponente u skladu s ovim zakonom i na njemu utemeljenim propisima.

(4) Sastav područnih vijeća i matičnih odbora te način njihova rada utvrđuje se detaljnije pravilnikom koji donosi Nacionalno vijeće, pri čemu se vodi računa o pravičnoj regionalnoj zastupljenosti. Članovi matičnih odbora mogu biti znanstvenici koji su izabrani u znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika ili znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju. Članovi matičnih odbora su osobito svjetski priznati znanstvenici.

(5) Područna vijeća i matični odbori razmatraju i ona pitanja iz nadležnosti Nacionalnog vijeća koja se odnose na pojedina znanstvena i umjetnička područja ili polja, a za čije razmatranje ih Nacionalno vijeće posebno ovlasti svojom odlukom.

Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja

Članak 16.

(1) Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja (u daljnjem tekstu: Savjet) je stručno tijelo Nacionalnog vijeća. Savjet čini petnaest članova i to tako da su u njemu tri člana sa znanstvenih instituta, šest članova sa sveučilišta, dva člana s veleučilišta, dva predstavnika sindikata te dva predstavnika koje u Savjet imenuje ministar.

(2) Članove Savjeta imenuje Nacionalno vijeće natpolovičnom većinom ukupnog broja glasova na temelju na temelju javnog poziva, osim za predstavnike ministra, koji je Nacionalno vijeće dužno raspisati najkasnije šest mjeseci prije isteka mandata ranijeg saziva Savjeta. Mandat članova Savjeta traje šest godina.

Hrvatski strateški forum istraživačkih infrastruktura

Članak 17.

HSFII, primjenjujući obrasce Europskog strateškog foruma istraživačkih infrastruktura (dalje u tekstu: ESFRI) obavlja sljedeće stručne poslove:

1. utvrđuje kriterije za ocjenu kvalitete javno prikupljenih prijedloga nabavke kapitalne istraživačke opreme i infrastrukture u skladu sa nacionalnim razvojnim prioritetima,
2. pruža stručnu potporu Ministarstvu u mapiranju kapitalne opreme i predlaže nediskriminirajuće kriterije njenog učinkovitog korištenja,
3. predlaže Ministarstvu kriterije financiranja nabavke i održavanja opreme i infrastrukture, te zapošljavanja potrebnih stručnih suradnika.
4. nadzire učinkovitost, svrsishodnost i dostupnost korištenja kapitalne znanstveno-istraživačke opreme i infrastrukture svim hrvatskim znanstvenicima bez obzira na njenu fizičku lokaciju,
5. poduzima druge aktivnosti u skladu s Poslovníkom o svom radu.

Hrvatsko povjerenstvo za praćenje i unapređenje Bolonjskog procesa

Članak 18.

(1) HPBP djeluje u skladu s ustrojem i zadaćama povjerenstava Vijeća ministara EU za praćenje Bolonjskog procesa.

(2) HPBP kao sastavnica Hrvatskog prostora visokog obrazovanja i njegovog umrežavanja u Europski prostor visokog obrazovanja (dalje u tekstu: EHEA) obavlja sljedeće stručne poslove:

1. analizira rezultate srednjoročne upisne politike, njene usklađenosti sa strateškim potrebama visokoga obrazovanja i znanosti, sa spoznajnim potrebama, sadašnjim i dugoročnim društvenim, kulturnim, znanstvenim potrebama i potrebama tržišta rada te nacionalnom razvojnom strategijom, te predlaže mjere njenog unapređenja,
2. razmatra izlazne rezultate procesa visokog obrazovanja i predlaže mjere poticanja obrazovne (naobrazbene) i nastavne izvrsnosti i redovitog završetka studija,
3. analizira primjenu i kvantificiranje graničnih vrijednosti te u suradnji s Akreditacijskim savjetom Agencije predlaže mjere njihovog unapređenja, a tim se para-

metrima vodi i u vlastitim procjenama učilišta i studijskih programa kada joj je to zadatak,

4. daje mišljenje Nacionalnom vijeću o strateškoj procjeni potrebe za pokretanjem novih studijskih programa ili osnivanjem novih visokoobrazovnih ustanova,
5. razmatra i predlaže poticajne mjere i instrumente internacionalizacije hrvatskog sustava visokog obrazovanja te uključivanja u mrežu europskih sveučilišta, prateći među ostalim i:
 - dolaznu i odlaznu mobilnost nastavnika i studenata,
 - razvoj višjezičnih programa i nastave na hrvatskim visokim učilištima,
 - umrežavanje višjezičnih studija u zajedničke studijske programe (zajedničke diplome) s europskim i drugim sveučilištima,
 - razvoj alata i mjera za unapređenje rangiranosti hrvatskih sveučilišta,
 - razradu aktivnosti i mjera za povećanje interesa hrvatske dijaspore i inozemnih studenta za studiranje na hrvatskim visokim učilištima,
6. poduzima druge aktivnosti u skladu s Poslovníkom o svom radu.

Savjet Hrvatskog istraživačkog prostora

Članak 19.

(1) Savjet HIP-a uspostavlja digitalnu otvorenu (virtualnu) platformu kojoj je svrha integriranje znanstvenih resursa u državi, a osobito:

1. integriranje evidencije individualnog i kolektivnog znanstvenog doprinosa hrvatskih znanstvenika i njihove znanstveno-istraživačke produktivnosti i izvrsnosti,
2. umrežavanje različitih oblika evidencije znanstvene i stručne djelatnosti hrvatskih znanstvenika,
3. umrežavanje drugih portala, repozitorija, baza, mrežnih mjesta i drugih oblika javne prezentacije i pohranjivanja rezultata znanstvenih istraživanja hrvatskih autora, te
4. povećanje međunarodne vidljivosti hrvatske znanosti i prepoznatljivosti hrvatskih znanstvenika organiziranim uključivanjem u Europski istraživački prostor (ERA),

(2) Savjet HIP-a poduzima i druge aktivnosti u skladu s Poslovníkom o svom radu.

Vijeće za tehnologiju i inovacije

Članak 20.

VTI obavlja sljedeće stručne poslove:

1. predlaže i potiče mjere za razvoj nacionalnoga inovacijskog sustava i unapređenje te potiče tehnološki razvoj u skladu sa strateškim dokumentima Republike Hrvatske,
2. predlaže i prati mjere za poticanje ulaganja osobito privatnog sektora u istraživanje i razvoj te povećanje broja poduzetnika i drugih subjekata koji ulažu u istraživanje i razvoj
3. potiče inovacijske aktivnosti, inovacije i zaštitu intelektualnog vlasništva,
4. predlaže mjere ubrzane identifikacije, adaptacije i implementacije suvremenih tehnologija koje inovativno optimiziraju uporabu hrvatskih prirodnih, proizvodnih i intelektualnih potencijala,
5. u velikim hrvatskim gospodarskim subjektima potiče i nadzire jačanje postojećih istraživačkih centara/instituta u projektnom povezivanju sa znanstvenim centrima izvrsnosti i javnim istraživačkim institucijama, potiče zajedničke doktorske studije i njihove istraživačke programe te zapošljavanje magistara i doktora znanosti,

6. u malim i srednjim poduzećima potiče i nadzire zajedničke projekte tehnoloških unapređenja i inovacija te njihovo umrežavanje i klustersko povezivanje u centrima kompetencije, znanstveno-tehnologijskim parkovima i drugim oblicima razvojno-istraživačke djelatnosti,
7. osmišljava i potiče posredničke uloge centara kompetencije i znanstveno tehnoloških parkova između znanstvenih centara izvrsnosti i jačanja inovativnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća,
8. predlaže mjere i instrumente stipendiranja i zapošljavanja doktora znanosti u centrima kompetencije koji će osiguravati tehnološka, organizacijska i inovacijska rješenja za mala i srednja poduzeća,
9. u ulozi Znanstveno-stručnog savjeta, daje obvezujuće prethodno stručno mišljenje koje je sastavni dio godišnjeg izvješća o radu, godišnjeg plana rada i godišnjeg financijskog plana davatelja potpore i provedbenog tijela za dodjelu državnih potpora za istraživanje i razvoj u skladu zakonom koji uređuje državne potpore za istraživačko-znanstvene projekte te na temelju njega donesenim propisima,
10. poduzima i druge aktivnosti u skladu s Poslovníkom o svom radu.

Povjerenstvo za znanstveno izdavačku djelatnost

Članak 21.

Povjerenstvo za znanstveno izdavačku djelatnost obavlja sljedeće stručne poslove:

1. razrađuje kriterije za financijsku potporu znanstvenim časopisima i časopisima za popularizaciju znanosti,
2. potiče višejezična tiskana i online izdanja znanstvenih časopisa i časopisa za popularizaciju znanosti na hrvatskom i stranim jezicima,
3. potiče tiskana i online izdanja znanstvenih monografija, sveučilišnih udžbenika i ostalih znanstvenih publikacija,
4. potiče tiskana i online izdanja znanstvenih radova i zbornika s međunarodnih znanstvenih konferencija organiziranih u Hrvatskoj te indeksiranih u relevantnim bazama,
5. poduzima i druge aktivnosti u skladu s Poslovníkom o svom radu.

III. OSIGURAVANJE KVALITETE U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU

1. OPĆE ODREDBE

Osiguravanje kvalitete

Članak 22.

- (1) Ovim se Zakonom uređuje i nadležnost tijela koja provode postupke vrednovanja.
- (2) Kriteriji i postupci osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete javnih i privatnih visokih učilišta upisanih u Upisnik visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija kojima je osnivač Republika Hrvatska te privatnih znanstvenih instituta i drugih pravnih osoba koje se javno financiraju ili na drugi način ostvaruju potporu iz javnih sredstava upisanih u Upisnik znanstvenih organizacija (u daljnjem tekstu: visoka učilišta i znanstvene organizacije ili subjekti vrednovanja propisuju se ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovog Zakona usklađenim sa Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (Standards

and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), u daljnjem tekstu: Europski standardi i smjernice ili ESS).

(3) Ovim se Zakonom uređuje djelatnost Agencije kao javne ustanove odgovorne za provođenje postupaka vrednovanja kvalitete subjekata vrednovanja iz stavka 1. ovog članka.

Cilj osiguravanja kvalitete

Članak 23.

(1) Cilj je zakonodavnog uređenja osiguranja kvalitete osigurati i unaprijediti kvalitetu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti u Republici Hrvatskoj.

(2) Sustavom osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti osigurava se povezanost i uklopljenost hrvatskog sustava visokog obrazovanja i znanosti u Europski prostor visokog obrazovanja (European Higher Education Area (EHEA)) i Europski istraživački prostor (European Research Area (ERA)).

Akreditacija kao uvjet za izdavanje javnih isprava u sustavu visokog obrazovanja i javno financiranje znanstvene djelatnosti

Članak 24.

(1) Visoko obrazovanje temeljem kojeg se stječe diploma, isprava o završetku studijskog programa ili druga javna isprava koja potvrđuje uspješan završetak određenog studijskog programa i stjecanje njime utvrđenih znanja, sposobnosti i odgovornosti odgovarajućeg standarda kvalifikacije iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (u daljnjem tekstu: Registar HKO-a) u Republici Hrvatskoj mogu obavljati samo visoka učilišta kvaliteta kojih je utvrđena u skladu s odredbama ovog Zakona te koja su upisana u Upisnik visokih učilišta i koja izvode akreditirane studijske programe upisane u Upisnik studijskih programa.

(2) Visoko učilište će se akreditirati, odnosno reakreditirati samo ako ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovog Zakona.

(3) Znanstveni instituti i druge znanstvene organizacije mogu biti javno financirani ili na drugi način ostvarivati potporu iz javnih sredstava samo ako je kvaliteta njihovog znanstvenog rada utvrđena u skladu s kriterijima i u postupku propisanom ovim Zakonom te propisima donesenim na temelju ovog Zakona. Znanstvene organizacije akreditirane u skladu s odredbama ovog Zakona upisuju se u Upisnik znanstvenih organizacija.

(4) Znanstveni institut ili druga znanstvena organizacija će se akreditirati, odnosno reakreditirati samo ako ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom te propisima donesenim na temelju ovog Zakona.

Iznimke od primjene

Članak 25.

Odredbe ovog Zakona koje uređuju osiguravanje kvalitete ne primjenjuju se na znanstvene organizacije od posebnog značenja za Republiku Hrvatsku čija je djelatnost uređena posebnim zakonom (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Leksikografski zavod Miroslav Krleža).

2. SUSTAV OSIGURAVANJA I UNAPRJEĐIVANJA KVALITETE VISOKOG OBRAZOVANJA I ZNANSTVENE DJELATNOSTI

Unutarnji i vanjski sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete

Članak 26.

- (1) Sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sastoji se od unutarnjeg i vanjskog dijela.
- (2) Visoka učilišta i znanstvene organizacije dužne su uspostaviti unutarnji sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete te ga urediti općim aktom.
- (3) Unutarnji sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sastavnica sveučilišta dio je jedinstvenog sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sveučilišta kojega su one sastavnice.
- (4) Postojanje i učinkovitost unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete može biti predmet posebnog vanjskog vrednovanja.
- (5) Vanjski sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete uređuje se ovim Zakonom te propisima donesenim na temelju njega usklađenim s europskim i međunarodnim standardima u području osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

Mreža visokih učilišta i studijskih programa

Članak 27.

- (1) Visoka učilišta se osnivaju i studijski programi koje ona izvode se odobravaju u skladu s kriterijima propisanim Mrežom visokih učilišta i studijskih programa koju donosi Nacionalno vijeće.
- (2) Mreža iz stavka 1. ovog članka sadržava kriterije za osnivanje visokih učilišta i odobranje studijskih programa.
- (3) Kada se utvrdi potreba revizije, Nacionalno vijeće će po službenoj dužnosti ili na obrazloženi prijedlog Akreditacijskog savjeta revidirati Mrežu iz stavka 1. ovog članka.
- (4) Mreža iz stavka 1. ovog članka ima snagu i pravnu prirodu podzakonskog propisa i objavljuje se u »Narodnim novinama«.
- (5) Odluka Akreditacijskog savjeta u postupku institucijske ili programske akreditacije sadržava i obrazloženje zadovoljava li određena institucija, odnosno studijski program kriterije iz Mreže iz stavka 1. ovog članka.

Mreža javnih znanstvenih instituta

Članak 28.

- (1) Javni znanstveni instituti osnivaju se u skladu s kriterijima propisanim Mrežom javnih znanstvenih instituta koju donosi Nacionalno vijeće.
- (2) Mreža iz stavka 1. ovog članka sadržava kriterije za osnivanje javnih znanstvenih instituta.
- (3) Kada se utvrdi potreba revizije, Nacionalno vijeće će po službenoj dužnosti ili na obrazloženi prijedlog Akreditacijskog savjeta revidirati Mrežu iz stavka 1. ovog članka.
- (4) Mreža iz stavka 1. ovog članka ima snagu i pravnu prirodu podzakonskog propisa i objavljuje se u »Narodnim novinama«.
- (5) Odluka Akreditacijskog savjeta u postupku inicijalne akreditacije sadržava i obrazloženje zadovoljava li javni znanstveni institut u osnivanju kriterije iz Mreže iz stavka 1. ovog članka.

Zastoj tijeka roka

Članak 29.

Rokovi u postupcima vrednovanja iz ovog Zakona ne teku od 15. srpnja do 31. kolovoza te od 20. prosinca do 7. siječnja.

3. INICIJALNA AKREDITACIJA ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA

Inicijalna akreditacija visokih učilišta

Članak 30.

(1) Visoko učilište koje na određenom području prvi put namjerava početi izvoditi jedan ili više studijskih program za stjecanje neke od kvalifikacija iz Registra HKO-a razvrstane na razine 6, 7 ili 8 Hrvatskog kvalifikacijskog okvira mora prije osnivanja i početka obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja ishoditi dopusnicu kojom dokazuje da ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom i drugim zakonima koji uređuju visoko obrazovanje te propisima donesenim na temelju ovog Zakona.

(2) U postupku inicijalne akreditacije visokog učilišta provode se institucijska akreditacija za izvođenje djelatnosti visokog obrazovanja i programska akreditacija za izvođenje predloženog odnosno predloženih studijskih programa.

(3) U slučaju osnivanja sveučilišta zahtjev za izdavanje dopusnice mora se podnijeti za najmanje tri sveučilišna studijska programa iz najmanje dva znanstvena i/ili umjetnička područja u većem broju polja, a u slučaju osnivanja veleučilišta za najmanje tri stručna studijska programa iz različitih polja.

Zahtjev za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i izvođenje studijskog programa

Članak 31.

(1) Zahtjev za izdavanje dopusnice podnosi se Agenciji najmanje godinu dana prije početka akademske godine u kojoj se namjerava započeti izvođenje određenog studijskog programa.

(2) Uz zahtjev za izdavanje dopusnice podnositelj dostavlja samoanalizu, mišljenje Sveučilišnog savjeta, odnosno Nacionalnog vijeća o usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i dugoročnim potrebama tržišta rada iz članka 31. ovog Zakona te druge podatke o ispunjavanju uvjeta propisanih ovim Zakonom i drugim zakonima koji uređuju sustav visokog obrazovanja te propisima donesenim na temelju tih zakona. Zahtjev i njegovi prilozi podnose se prema uputama i obrascu koje utvrđuje Akreditacijski savjet.

(3) Samoanaliza iz stavka 2. ovog članka mora sadržavati:

- a) podatke o studijskom programu ili programima koje podnositelj namjerava izvoditi,
- b) dokaz o ispunjavanju posebnih uvjeta propisanih za te profesije ako se studijski program odnosi na regulirane profesije,
- c) dokaz o potrebnom broju nastavnika za izvođenje studijskih programa u skladu s odredbama članaka 27. i 28. ovog Zakona,
- d) dokaz o osiguranom odgovarajućem prostoru i opremi za izvođenje studijskih programa u skladu s odredbama članka 29. ovog Zakona,

- e) dokaz o osiguranim potrebnim sredstvima za rad, odnosno troškovnik s projekcijom troškova za organizaciju rada i za provođenje studijskog programa te dokaz o osiguranim sredstvima u skladu troškovniku,
- f) dokaze o zadovoljavanju kriterija iz Mreže visokih učilišta i studijskih programa,
- g) dokaz o akreditaciji za obavljanje znanstvene djelatnosti u područjima u kojima će se izvoditi sveučilišni studijski programi u slučaju inicijalne akreditacije novog sveučilišta.

(4) Ako zahtjev nije potpun Akreditacijski savjet će zaključkom upozoriti na to podnositelja i odredit će primjereni rok u kojem je podnositelj dužan otkloniti nedostatak, uz upozorenje na pravne posljedice ako to u određenom roku ne učini. Ako podnositelj ne dopuni zahtjev u skladu sa zaključkom, Akreditacijski savjet će zahtjev odbaciti rješenjem.

(5) Ako je sveučilišni savjet, odnosno Nacionalno vijeće izdalo negativno mišljenje o usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i/ili dugoročnim potrebama tržišta rada, Akreditacijski savjet će zahtjev odbaciti rješenjem.

(6) U slučaju pripajanja jednog visokog učilišta drugom, spajanja dvaju ili više visokih učilišta u jedno visoko učilište ili podjele jednog visokog učilišta na dva ili više visokih učilišta, odnosno u slučaju promjene vrste visokog učilišta, visoko učilište mora podnijeti novi zahtjev za izdavanje dopusnice.

Nastavnici

Članak 32.

(1) Za izvođenje svakog sveučilišnog studijskog programa visoko učilište koje ga izvodi mora zapošljavati u punom radnom vremenu na neodređeno vrijeme najmanje deset nastavnika izabranih u znanstveno-nastavno zvanje odnosno umjetničko-nastavno zvanje, uz iznimku da u filološkim studijima do polovice potrebnog broja nastavnika može biti izabrano i u nastavno zvanje lektora i višeg lektora.

(2) Do polovice najmanjeg broja stalno zaposlenih nastavnika izabranih u znanstveno-nastavno zvanje potrebnih za izvođenje sveučilišnog studijskog programa iz stavka 1. ovog članka mogu biti nastavnici zaposleni na visokom učilištu na nepuno radno vrijeme, uz uvjet da su zaposleni na pola radnog vremena ili više.

(3). Najmanje tri četvrtine nastavnika iz stavka 1. i 2. ovog članka moraju biti izabrani u znanstveno-nastavna odnosno umjetničko-nastavna zvanja u polju odnosno umjetničko-nastavna zvanja u grani u kojem se izvodi studijski program.

(4) Nastavno opterećenje nastavnika iz stavka 1. ovog članka ne smije biti veće za više od jedne petine od propisanog nastavnog opterećenja.

(5) Za izvođenje svakog stručnog studijskog programa visoko učilište koja ga izvodi mora zapošljavati u punom radnom vremenu na neodređeno vrijeme najmanje deset nastavnika izabranih u znanstveno-nastavno ili nastavno zvanje.

(6) Do polovice najmanjeg broja stalno zaposlenih nastavnika izabranih u znanstveno-nastavno ili nastavno zvanje potrebnih za izvođenje stručnog studijskog programa iz stavka 5. Ovog članka može se popuniti nastavnicima koji su zaposleni na visokom učilištu na nepuno radno vrijeme, uz uvjet da su zaposleni na pola radnog vremena ili više.

(7) Najmanje tri četvrtine nastavnika iz stavka 5. ovog članka moraju biti izabrane u nastavna zvanja u polju u kojem se izvodi studijski program.

(8) Nastavno opterećenje nastavnika iz stavka 5. ovog članka ne smije za više od jedne petine prelaziti propisano nastavno opterećenje.

(9) Kod izračuna nastavnog opterećenja u obzir se uzimaju svi oblici izvođenja nastave (predavanja, seminari i vježbe, grupna, individualna i mentorska umjetnička nastava) u skladu s pravilnikom koji o tome donosi ministar, odnosno sklopljenim kolektivnim ugovorom, uz prethodnu suglasnost Rektorskog zbora.

(10) Najmanje polovicu nastave predviđene određenim studijskim programom moraju izvoditi nastavnici zaposleni s punim radnim vremenom na neodređeno vrijeme na visokom učilištu koje izvodi taj program.

(11) U trenutku podnošenja zahtjeva za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa, visoko učilište mora imati najmanje pet nastavnika zaposlenih u skladu sa stavcima 2. ili 5. ovog članka, a dinamika daljnjeg zapošljavanja preostalih nastavnika može biti usklađena s dinamikom odvijanja studijskog programa u izvođenju kojeg ili kojih oni sudjeluju.

(12) Nositelji kolegija za sveučilišni preddiplomski, diplomski, integrirani preddiplomski i diplomski studijski program mogu biti isključivo zaposlenici u znanstveno-nastavnim ili/I umjetničko-nastavnim zvanjima, a samo iznimno, ako postoji opravdan razlog vezan za određenu struku, mogu biti i zaposlenici u nastavnim zvanjima. Nositelji kolegija za stručni preddiplomski i specijalistički diplomski stručni studijski program mogu biti i zaposlenici u nastavnim zvanjima.

(13) Nositelji kolegija na poslijediplomskom specijalističkom i doktorskom sveučilišnom studijskom programu osim zaposlenika nositelja i/ili izvođača određenog studijskog programa u znanstveno-nastavnom i/ili umjetničko-nastavnom zvanju mogu biti svi nastavnici u znanstveno-nastavnom i/ili umjetničko-nastavnom zvanju koji sudjeluju u izvođenju određenog studijskog programa.

Omjer između broja nastavnika i studenata

Članak 33.

(1) Omjer između ukupnog broja stalno zaposlenih nastavnika (u koji broj se uračunavaju nastavnici zaposleni s punim radnim vremenom i nastavnici zaposleni najmanje s polovicom punog radnog vremena koje se preračunava na puno radno vrijeme) i ukupnog broja upisanih studenata ne smije biti nepovoljniji od 1:30, pri čemu se broj redovitih studenata množi s koeficijentom 1, a broj izvanrednih studenata s koeficijentom 0,5.

(2) Pri izračunu omjera iz stavka 1. ovog članka asistenti se uračunavaju s koeficijentom 0,5, a poslijedoktorandi s koeficijentom 0,75.

(3) U postupku inicijalne akreditacije, pri izračunu omjera iz stavka 1. ovog članka, uzimat će se u obzir isključivo predviđeni broj upisanih studenata u prve tri godine izvođenja predloženog studijskog programa.

Prostor

Članak 34.

Za izvođenje nastave visoko učilište mora svakodobno imati najmanje 1,25 m² upotrebljivog prostora po studentu.

Odlučivanje o zahtjevu za izdavanje dopusnice

Članak 35.

(1) O zahtjevu za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti i izvođenje studijskog, odnosno studijskih programa odlučuje Akreditacijski savjet rješenjem koje sadržava mi-

šljenje o ispunjavanju propisanih uvjeta i o usklađenosti studijskog odnosno studijskih programa s odgovarajućim standardom kvalifikacije iz Registra HKO-a.

(2) Rješenje iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet donosi na temelju izvješća stručnog povjerenstva sastavljenog od uglednih međunarodnih i domaćih znanstvenika i sveučilišnih nastavnika. Ako se akreditacija odnosi na veleučilišta ili visoke škole i njihove programe članovi stručnog povjerenstva mogu biti i profesori visoke škole te istaknuti stručnjaci u polju na koje se akreditacija odnosi. Jedan član stručnog povjerenstva mora biti predstavnik studenata.

(3) U postupku utvrđivanja relevantnih činjenica stručno povjerenstvo će posjetiti visoko učilište koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dopusnice.

(4) O zahtjevu iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet odlučuje rješenjem najkasnije u roku od devet mjeseci od dana zaprimanja urednog zahtjeva.

(5) Akreditacijski savjet će odbiti zahtjev za izdavanje dopusnice ako visoko učilište ne ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom te propisima donesenim na temelju ovog Zakona.

(6) Protiv rješenja Akreditacijskog savjeta ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(7) U slučaju izdavanja dopusnice Ministarstvo, nakon obavijesti od strane Agencije, upisuje visoko učilište u Upisnik visokih učilišta, a studijske programe u Upisnik studijskih programa.

4. INICIJALNA AKREDITACIJA ZA IZVOĐENJE STUDIJSKOG PROGRAMA

Procjena usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i dugoročnim potrebama tržišta rada

Članak 36.

(1) Prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa visoko učilište je dužno ishoditi stratešku procjenu o usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i dugoročnim potrebama tržišta rada.

(2) Stratešku procjenu iz stavka 1. izdaje sveučilišni savjet za studijske programe sveučilišta ili njihovih sastavnica, a Nacionalno vijeće za studijske programe koji nisu sveučilišni te u slučaju osnivanja novog sveučilišta.

(3) Usklađenost studijskog programa s društvenim potrebama i dugoročnim potrebama tržišta rada procjenjuje se na temelju kriterija propisanih Mrežom visokih učilišta i studijskih programa.

(4) Nadležno tijelo iz stavka 2. ovog članka izdat će mišljenje u roku od 60 dana od dana kada mu je visoko učilište dostavilo uredan zahtjev koji sadržava dokaze o zadovoljavanju propisanih kriterija.

Zahtjev za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa

Članak 37.

(1) Visoko učilište podnosi zahtjev za izdavanje dopusnice za izvođenje novog studijskog programa Agenciji najmanje godinu dana prije početka akademske godine u kojoj namjerava započeti izvođenje studijskog programa.

(2) Visoko učilište kojemu je u prethodnom postupku reakreditacije izdano pismo očekivanja ne može podnijeti zahtjev za izdavanje dopusnice za izvođenje novog studijskog prije otklanjanja prethodno utvrđenih nedostataka.

(3) Uz zahtjev za izdavanje dopusnice podnositelj dostavlja samoanalizu, mišljenje sveučilišnog savjeta, odnosno Nacionalnog vijeća o usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i dugoročnim potrebama tržišta rada te druge podatke o ispunjavanju uvjeta propisanih ovim Zakonom i drugim zakonima koji uređuju sustav visokog obrazovanja te propisima donesenim na temelju tih zakona. Zahtjev i njegovi prilozi podnose se prema uputama i obrascu koje utvrđuje Akreditacijski savjet.

(4) Samoanaliza iz stavka 3. ovog članka mora sadržavati:

- a) podatke o studijskom programu koje podnositelj namjerava izvoditi,
- b) dokaz o ispunjavanju posebnih uvjeta propisanih za te profesije ako se studijski program odnosi na regulirane profesije,
- c) dokaz o potrebnom broju nastavnika za izvođenje već akreditiranih i novoga studijskog programa u skladu s odredbama članaka 32. i 33. ovog Zakona,
- d) dokaz o osiguranom odgovarajućem prostoru i opremi za izvođenje već akreditiranog i novoga studijskog programa u skladu s odredbama članka 34. ovog Zakona,
- e) dokaz o osiguranim potrebnim sredstvima za rad, odnosno troškovnik s projekcijom troškova za organizaciju rada i za provođenje već akreditiranih i novoga studijskog programa te dokaz o osiguranim sredstvima u skladu s troškovnikom,
- f) dokaze o zadovoljavanju kriterija iz Mreže visokih učilišta i studijskih programa.

(5) Ako se zahtjev odnosi na sveučilišni studijski program podnositelj mora uz zahtjev za izdavanje dopusnice podnijeti i dokaz o upisu u Upisnik znanstvenih organizacija u polju na koje se program odnosi.

(6) Ako zahtjev nije potpun Akreditacijski savjet će zaključkom upozoriti na to podnositelja i odredit će primjereni rok u kojem je podnositelj dužan otkloniti nedostatak, uz upozorenje na pravne posljedice ako to u određenom roku ne učini. Ako podnositelj ne dopuni zahtjev u skladu sa zaključkom, Akreditacijski savjet će zahtjev odbaciti rješenjem.

(7) Ako je sveučilišni savjet, odnosno Nacionalno vijeće izdalo negativno mišljenje o usklađenosti studijskog programa s društvenim potrebama i/ili dugoročnim potrebama tržišta rada, Akreditacijski savjet će zahtjev odbaciti rješenjem.

(8) Visoko učilište dužno je podnijeti zahtjev za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa i u slučaju kada želi izmijeniti nositelja, odnosno u slučaju zajedničkog studija i/ili izvođača, mjesto izvođenja, jezik izvođenja, područje ili polje kvalifikacije, naziv kvalifikacije te način izvođenja studijskog programa za koji je izdana dopusnica.

(9) Izvođenje studijskog programa izvan sjedišta visokog učilišta te kroz sustav učenja na daljinu (on-line) smatra se novim studijskim programom koji mora biti inicijalno akreditiran u skladu s odredbama ovog Zakona.

Zajednički i interdisciplinarni sveučilišni studijski program

Članak 38.

(1) Ako se zahtjev odnosi na zajednički sveučilišni studijski program, nositelj i svaki od izvođača moraju biti upisani u Upisnik znanstvenih organizacija u polju na koje se studijski program odnosi.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovog članka visoka učilišta će sklopiti i Agenciji dostaviti sporazum kojim se uređuje ustroj, izvedba i završetak zajedničkog studija.

(3) U slučaju iz stavka 1. ovog članka nositelj i izvođači moraju osigurati izvođenje najmanje tri četvrtine nastave nastavnicima koji su kod njih zaposleni u punom radnom vremenu na neodređeno vrijeme.

(4) Ako se zahtjev odnosi na interdisciplinarni sveučilišni studijski program nositelj i svaki od izvođača moraju biti upisani u Upisnik znanstvenih organizacija u nekom od polja koja u međusobnoj povezanosti osiguravaju interdisciplinarnost.

Odlučivanje o zahtjevu za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa

Članak 39.

(1) O zahtjevu za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa odlučuje Akreditacijski savjet rješenjem koje sadržava mišljenje o ispunjavanju propisanih uvjeta i o usklađenosti studijskog programa s odgovarajućim standardom kvalifikacije iz Registra HKO-a ako za predloženi studijski program postoji standard kvalifikacije upisan u Registar.

(2) Rješenje iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet donosi na temelju izvješća stručnog povjerenstva sastavljenog od uglednih međunarodnih i domaćih znanstvenika i sveučilišnih nastavnika. Ako se akreditacija odnosi na veleučilišta ili visoke škole i njihove programe članovi stručnog povjerenstva mogu biti i profesori visoke škole te istaknuti stručnjaci u polju na koje se akreditacija odnosi. Jedan član stručnog povjerenstva mora biti predstavnik studenata.

(3) U postupku utvrđivanja relevantnih činjenica stručno povjerenstvo će posjetiti visoko učilište koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dopusnice.

(4) O zahtjevu iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet odlučuje rješenjem najkasnije u roku od devet mjeseci od dana zaprimanja urednog zahtjeva.

(5) Akreditacijski savjet će odbiti zahtjev za izdavanje dopusnice, ako visoko učilište ne ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom te propisima donesenim na temelju ovog Zakona.

(6) Protiv rješenja Akreditacijskog savjeta ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(7) U slučaju izdavanja dopusnice Ministarstvo, nakon obavijesti od strane Agencije, upisuje studijski program u Upisnik studijskih programa.

Sadržaj dopusnice za izvođenje studijskog programa

Članak 40.

Dopusnica za izvođenje studijskog programa obvezno sadržava:

- a) naziv i sjedište visokog učilišta (za nositelja i izvođače),
- b) naziv i vrstu studijskog programa,
- c) naznaku akademske godine u kojoj će se studijski program početi izvoditi, d) trajanje studija u godinama,
- e) broj ECTS bodova koji se stječu završetkom studija,
- f) mjesto izvođenja studijskog programa (u sjedištu ili izvan sjedišta visokog učilišta),
- g) jezik izvođenja (hrvatski jezik ili drugi jezik),
- h) način izvođenja (klasični ili kroz sustav učenja na daljinu (on-line) ili kombinirani),
- i) akademski ili stručni naziv, odnosno akademski stupanj koji se stječe po završetku studija, j) znanstveno ili umjetničko područje i polje studijskog programa,
- k) predviđeni broj studenata (redovitih i/ili izvanrednih).

Samostalno odlučivanje o ukidanju ili promjeni studijskog programa

Članak 41.

- (1) Postojeća javna sveučilišta mogu samostalno odlučivati o ukidanju ili promjeni postojećeg studijskog programa u granicama odobrenih financijskih sredstava.
- (2) Podatke o ukidanju ili promjeni postojećeg studijskog programa javna sveučilišta su dužna dostaviti Ministarstvu radi upisa u Upisnik studijskih programa.

Samostalno odlučivanje o izmjenama ili dopunama studijskog programa

Članak 42.

- (1) Visoko učilište može samostalno izmijeniti i/ili dopuniti najviše jednu trećinu ishoda učenja studijskog programa u odnosu na studijski program za koji je izdana dopusnica. Izmjene veće od jedne trećine smatraju se novim studijskim programom koji je potrebno akreditirati u skladu s odredbama ovog Zakona.
- (2) Visoko učilište koje je dobilo certifikat o visokoj razvijenosti i funkcionalnosti unutar-njeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete može postojeće studijske programe mijenjati odlukom svojih tijela u opsegu većem od jedne trećine ishoda učenja.
- (3) Podatke o promjeni postojećeg studijskog programa visoko učilište je dužno dostaviti Ministarstvu radi upisa u Upisnik studijskih programa.

5. INICIJALNA AKREDITACIJA ZA OBAVLJANJE ZNANSTVENE DJELATNOSTI

Znanstvene organizacije koje podliježu inicijalnoj akreditaciji

Članak 43.

- (1) Znanstvena organizacija može biti javno financirana ili na drugi način ostvarivati potporu iz javnih sredstava samo ako prethodno bude akreditirana u skladu s odredbama ovog Zakona te na temelju njega donesenim propisima.
- (2) Znanstvena organizacija koja se javno financira ili na drugi način ostvaruje potporu iz javnih sredstava može obavljati znanstvenu djelatnost, odnosno u sudski registar upisati takvu djelatnost samo na temelju dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti.

Zahtjev za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti

Članak 44.

- (1) Zahtjev za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti podnosi se Agenciji.
- (2) Uz zahtjev za izdavanje dopusnice podnositelj dostavlja samoanalizu i druge podatke o ispunjavanju uvjeta propisanih ovim Zakonom. Zahtjev i njegovi prilozi podnose se prema uputama i obrascu koje utvrđuje Akreditacijski savjet.
- (3) Samoanaliza iz stavka 3. ovog članka mora sadržavati:
 - a) osnivački akt,
 - b) strateški program znanstvenih istraživanja za razdoblje od najmanje pet godina u znanstvenome polju za koje se traži izdavanje dopusnice, a u slučaju osnivanja javnog znanstvenog instituta i dokaze o zadovoljavanju kriterija iz Mreže javnih znanstvenih instituta,
 - c) dokaz o zapošljavanju određenog broja znanstvenika u skladu s člankom 27. ovog Zakona, izabranih u odgovarajuće znanstveno zvanje, odnosno umjetničko-nastavno zvanje, pri čemu:

- sveučilište mora imati najmanje 30 znanstvenika, od čega najmanje 15 u znanstvenom području u kojem se traži dopusnica, a u umjetničkom području 10 nastavnika u umjetničko- nastavnom zvanju u umjetničkom polju, od čega najmanje 5 u grani u kojoj se traži dopusnica,
 - javni znanstveni institut i sastavnica sveučilišta moraju imati najmanje 10 znanstvenika, od čega najmanje 5 u znanstvenom području u kojem se traži dopusnica,
 - sve ostale znanstvene organizacije upisane u Upisnik znanstvenih organizacija moraju imati najmanje 5 znanstvenika, od čega najmanje 3 u znanstvenom području u kojem se traži dopusnica,
- d) dokaz o odgovarajućem prostoru i opremi za provedbu strateškog programa znanstvenih istraživanja,
- e) dokaze o osiguranim potrebnim sredstvima za rad organizacije, odnosno financijski plan prihoda i rashoda za razdoblje od pet godina iz koje su razvidni izvori financiranja znanstvene organizacije i struktura rashoda prema namjenama.
- (4) Ako zahtjev nije potpun Akreditacijski savjet će zaključkom upozoriti na to podnositelja i odredit će primjereni rok u kojem je podnositelj dužan otkloniti nedostatak, uz upozorenje na pravne posljedice ako to u određenom roku ne učini. Ako podnositelj ne dopuni zahtjev u skladu sa zaključkom, Akreditacijski savjet će zahtjev odbaciti rješenjem.

Odlučivanje o zahtjevu za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti

Članak 45.

- (1) O zahtjevu za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti odlučuje Akreditacijski savjet rješenjem koje sadržava mišljenje o ispunjavanju propisanih uvjeta.
- (2) Rješenje iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet donosi na temelju izvješća stručnog povjerenstva sastavljenog od uglednih međunarodnih i domaćih znanstvenika.
- (3) U postupku utvrđivanja relevantnih činjenica stručno povjerenstvo će posjetiti institut koji je podnio zahtjev za izdavanje dopusnice.
- (4) O zahtjevu iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet odlučuje rješenjem najkasnije u roku od devet mjeseci od dana zaprimanja urednog zahtjeva.
- (5) Akreditacijski savjet će odbiti zahtjev za izdavanje dopusnice, ako podnositelj zahtjeva ne ispunjava uvjete propisane ovim te propisima donesenim na temelju ovog Zakona.
- (6) Protiv rješenja Akreditacijskog savjeta ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.
- (7) U slučaju izdavanja dopusnice Ministarstvo, po obavijesti od strane Agencije, upisuje podnositelja zahtjeva u Upisnik znanstvenih organizacija.

6. REAKREDITACIJA VISOKIH UČILIŠTA I ZNANSTVENIH ORGANIZACIJA

Periodična i izvanredna reakreditacija

Članak 46.

- (1) Reakreditacija javnih i privatnih visokih učilišta te znanstvenih organizacija koje su javno financirane ili na drugi način ostvaruju potporu iz javnih sredstava provodi se svakih pet godina (periodična akreditacija).
- (2) Akreditacijski savjet utvrđuje godišnji plan reakreditacije.

(3) Na zahtjev nadležnog ministra ili po službenoj dužnosti, ako to okolnosti slučaja zahtijevaju, Akreditacijski savjet može odlučiti o izvanrednoj akreditaciji određenog subjekta vrednovanja te odrediti hoće li ona biti institucijska i/ili programska.

(4) Zahtjev za provođenje postupka reakreditacije može podnijeti i sam subjekt vrednovanja.

(5) Zahtjev iz stavka 4. podnosi se Agenciji koja ga dostavlja Akreditacijskom savjetu.

Standardi za vrednovanje kvalitete

Članak 47.

(1) U postupku institucijske i/ili programske reakreditacije utvrđuje se ispunjava li subjekt vrednovanja standarde kvalitete u pogledu ljudskih potencijala, organizacije, unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete, raspoloživog prostora, opreme i financijskih sredstava te studijskog odnosno studijskih programa koje izvodi i drugih osobitosti obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

(2) Postupak reakreditacije provodi se na temelju standarda za vrednovanje kvalitete koje će donijeti Akreditacijski savjet i objaviti na mrežnim stranicama Agencije.

(3) Standardi iz stavka 2. ovog članka moraju se temeljiti na Europskim standardima i smjernicama (ESS-u), a naročito moraju uključivati standarde iz kojih je vidljiva ispunjenost uvjeta propisanih ovim Zakonom koji se odnose na provođenje postupka inicijalne akreditacije.

Odlučivanje u postupku reakreditacije

Članak 48.

(1) U postupku reakreditacije Akreditacijski savjet odlučuje rješenjem koje sadržava mišljenje o ispunjavanju standarda kvalitete iz članka 42. ovog Zakona te o usklađenosti studijskog odnosno studijskih programa s odgovarajućim standardom kvalifikacije iz Registra HKO-a.

(2) Rješenje iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet donosi na temelju izvješća stručnog povjerenstva sastavljenog od uglednih međunarodnih i domaćih znanstvenika i sveučilišnih nastavnika. Ako se akreditacija odnosi na veleučilišta ili visoke škole i njihove programe članovi stručnog povjerenstva mogu biti i profesori visoke škole te istaknuti stručnjaci u polju na koje se akreditacija odnosi. Jedan član stručnog povjerenstva mora biti predstavnik studenata.

(3) U postupku utvrđivanja relevantnih činjenica stručno povjerenstvo će posjetiti subjekt reakreditacije.

(4) Rješenjem iz stavka 1. ovog članka Akreditacijski savjet će izdati dopusnicu, uskratiti dopusnicu ili izdati pismo očekivanja kojim se utvrđuju nedostaci i rok u kojemu se oni moraju otkloniti.

(5) Protiv rješenja Akreditacijskog savjeta ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(6) U slučaju uskrate dopusnice Ministarstvo će odlučiti kako će se studentima omogućiti nastavak i dovršenje započetih studija. Na zahtjev Ministarstva Akreditacijski savjet će predložiti za to prikladne mjere.

7. VANJSKO VREDNOVANJE UNUTARNJEG SUSTAVA OSIGURAVANJA I UNAPRJEĐIVANJA KVALITETE (AUDIT)

Audit

Članak 49.

- (1) Postojanje, razvijenost i funkcionalnost unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete subjekata vrednovanja može biti predmet posebnog postupka vanjskog vrednovanja (audit).
- (2) Postupak iz stavka 1. ovog članka provodi Akreditacijski savjet na vlastiti poticaj, na zahtjev nadležnog ministra ili na zahtjev subjekta vrednovanja.
- (3) Akreditacijski savjet imenuje stručno povjerenstvo na čiji prijedlog daje mišljenje o postojanju, razvijenosti i funkcionalnosti unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.
- (4) Akreditacijski savjet donijet će pravilnik kojim će urediti postupak i kriterije vrednovanja unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.
- (5) Pravilnik iz stavka 4. ovog članka objavit će se na mrežnim stranicama Agencije.

Odlučivanje u postupku audita

Članak 50.

- (1) Agencija objavljuje izvješće Akreditacijskog savjeta s ocjenom razvijenosti i funkcionalnosti unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete subjekta vrednovanja na mrežnim stranicama Agencije.
- (2) Ako Akreditacijski savjet utvrdi da subjekt vrednovanja nema unutarnji sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete, odnosno da je on nerazvijen i nefunkcionalan može donijeti odluku o pokretanju postupka izvanredne reakreditacije subjekta vrednovanja.
- (3) Ako Akreditacijski savjet utvrdi da je unutarnji sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete visoko razvijen i funkcionalan donijet će o tome odluku te subjektu vrednovanja izdati certifikat o visokoj razvijenosti i funkcionalnosti unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete.
- (4) Ako u ponovnom postupku audita Akreditacijski savjet utvrdi da unutarnji sustav osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete subjekta vrednovanja više ne ispunjava uvjete visoke razvijenosti i funkcionalnosti, donijet će odluku o ukidanju certifikata iz stavka 3. ovog članka.

8. TEMATSKO VREDNOVANJE

Postupak tematskog vrednovanja

Članak 51.

- (1) Tematsko vrednovanje je postupak vanjskog vrednovanja određenih istovrsnih subjekata vrednovanja ili dijela djelatnosti jednog ili većeg broja istovrsnih subjekata vrednovanja.
- (2) Postupak tematskog vrednovanja provodi Akreditacijski savjet na vlastiti poticaj, na zahtjev nadležnog ministra ili na zahtjev jednog ili većeg broja subjekata vrednovanja.
- (3) Akreditacijski savjet imenuje stručno povjerenstvo na čiji prijedlog utvrđuje ishode tematskog vrednovanja.
- (4) Akreditacijski savjet donijet će pravilnik kojim će urediti postupak i kriterije po kojima će se utvrditi ishodi tematskog vrednovanja.

(5) Pravilnik iz stavka 3. ovog članka objavit će se na mrežnim stranicama Agencije.

Odlučivanje u postupku tematskog vrednovanja

Članak 52.

(1) Na temelju provedenog postupka, Akreditacijski savjet izrađuje izvješće o ishodima tematskog vrednovanja koje se objavljuje na mrežnim stranicama Agencije.

(2) Na temelju ishoda tematskog vrednovanja Akreditacijski savjet može predložiti nadležnom ministru provođenje određenih mjera u području visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti, a može i donijeti odluku o pokretanju postupka izvanredne reakreditacije jednog ili većeg broja subjekata vrednovanja.

9. POSTUPCI VANJSKOG VREDNOVANJA S INOZEMNIM OBILJEŽJIMA

Vrednovanje inozemnih visokih učilišta i znanstvenih organizacija

Članak 53.

(1) Na zahtjev inozemnog visokog učilišta ili znanstvene organizacije ili na temelju javnog poziva Agencija može provesti postupak vanjskog vrednovanja inozemnog visokog učilišta ili znanstvene organizacije.

(2) O provođenju postupka vrednovanja iz stavka 1. ovog članka Agencija sklapa ugovor s organizacijom koja traži provođenje tog postupka.

(3) Za sklapanje ugovora iz stavka 2. ovog članka ravnatelju Agencije je potrebna prethodna suglasnost Upravnog vijeća Agencije.

(4) Vanjsko vrednovanje iz stavka 1. ovog članka provodi se na temelju Europskih standarda i smjernica (ESS-a) i propisa o osiguravanju i unaprjeđivanju kvalitete visokog obrazovanja i/ili znanstvene djelatnosti zemlje u kojoj je sjedište organizacije koja traži provođenje vanjskog vrednovanja.

(5) Akreditacijski savjet imenuje stručno povjerenstvo na temelju čijeg prijedloga donosi mišljenje u postupku vrednovanja iz stavka 1. ovog članka.

(6) Ugovorom iz stavka 2. ovog članka utvrđuje se način podmirenja troškova provođenja postupka iz stavka 1. ovog članka.

(7) Prihod ostvaren na temelju ugovora iz stavka 2. ovog članka je prihod Agencije.

Akreditacija združenog studija i združene kvalifikacije

Članak 54.

(1) Postupak vanjskog vrednovanja kvalitete združenog studija provodi se u skladu s Europskim pristupom osiguravanju kvalitete združenih studija.

(2) Visoka učilišta koja sudjeluju u izvođenju združenog studija zajedno će odabrati agenciju koja će provesti postupak iz stavka 1. ovog članka pod uvjetom da je upisana u Europski registar institucija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR)).

(3) Prije odabira agencije iz stavka 2. ovog članka, hrvatsko visoko učilište koje sudjeluje u izvođenju združenog studija može zatražiti mišljenje Agencije o statusu odabrane agencije.

(4) Ako visoka učilišta koja sudjeluju u izvođenju združenog studija zajedno odaberu Agenciju za provođenje postupka vanjskog vrednovanja iz stavka 1. ovog članka, postupak se obavlja na način pobliže propisan općim aktom Agencije.

(5) Postupak iz stavka 4. ovog članka provodi se na temelju standarda kvalitete koje propisuje

Europski pristup osiguravanju kvalitete združenih studija.

(6) Ako visoka učilišta koja sudjeluju u izvođenju združenog studija zajedno odaberu drugu agenciju upisanu u Europski registar iz stavka 2. ovog članka, ta agencija i/ili visoko učilište nakon provedenog postupka dostavljaju Agenciji izvješće o provedenom postupku vanjskog vrednovanja i odluku.

(7) Akreditacijski savjet provjerava je li postupak iz stavka 6. proveden u skladu s Europskim pristupom osiguravanju kvalitete združenih studija te mišljenje o tome dostavlja Ministarstvu koje, u slučaju pozitivnog mišljenja, takav program upisuje u Upisnik studijskih programa.

(8) Združena kvalifikacija potvrđuje se javnom ispravom koja sadržava obilježja svih visokih učilišta koja sudjeluju u ustrojavanju i izvedbi združenog studija u skladu propisima kojima se uređuje izgled diploma i dopunskih isprava o studiju.

(9) Javne isprave kojima se potvrđuje stjecanje združene kvalifikacije i javne isprave koje se steču završetkom združenog studija ne podliježu postupku priznavanja inozemnih visokoškolskih obrazovnih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja.

Izvođenje inozemnih studijskih programa

Članak 55.

(1) Inozemno visoko učilište sa sjedištem u državama Europskog gospodarskog prostora, samostalno ili u suradnji s hrvatskim visokim učilištem, može u Republici Hrvatskoj obavljati djelatnost visokog obrazovanja i izvoditi inozemni studijski program ako je inozemno visoko učilište akreditirano u matičnoj državi od neke od institucija upisanih u Europski registar iz članka 49. stavka 2. ovog Zakona i ako je inozemni studijski program kojeg izvodi u Republici Hrvatskoj akreditiran od neke od institucija upisanih u Europski registar i pripada sustavu visokog obrazovanja države u kojoj je sjedište tog visokog učilišta.

(2) Inozemno visoko učilište iz stavka 1. ovog članka dužno je obavijestiti Ministarstvo o pokretanju inozemnog studijskog programa u Republici Hrvatskoj najkasnije godinu dana prije početka izvedbe studijskog programa te priložiti dokaz o svojoj akreditaciji i akreditaciji programa koji izvodi u matičnoj državi. Ministarstvo upisuje takav studijski program u Upisnik inozemnih studijskih programa koje izvode inozemna visoka učilišta u Republici Hrvatskoj.

(3) Pri izvođenju inozemnog studijskog programa na stabilnoj i trajnoj osnovi, inozemno visoko učilište koje ga izvodi samostalno i domaće visoko učilište koje sudjeluje u izvođenju određenog studijskog programa moraju ispunjavati uvjete propisane ovim Zakonom.

(4) Ako Akreditacijski savjet dođe do saznanja da se studijski programi iz stavka 1. ovog članka ne izvode u skladu s uvjetima iz stavka 3. ovog članka zatražit će od agencije koja je akreditirala inozemno visoko učilište i/ili studijski program koji ono izvodi u Republici Hrvatskoj potrebne informacije temeljem kojih će Agencija donijeti odluku o dopustivosti daljnjeg izvođenja studijskih programa iz stavka 1. ovog članka.

(5) Ako inozemno visoko učilište iz stavka 1. ovog članka izvodi inozemni studijski program suradnji s hrvatskim visokim učilištem, hrvatsko visoko učilište je dužno o tome obavijestiti Ministarstvo u roku propisanom stavkom 2. ovog članka.

(6) Sudjelovanje hrvatskog visokog učilišta u izvedbi inozemnog studijskog programa dio je unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete i vanjskog vrednovanja u skladu s odredbama ovog Zakona.

(7) Studenti koji se upisuju na inozemni studijski program koji je dio sustava visokog obrazovanja druge države ne smatraju se redovitim studentima u Republici Hrvatskoj i ne ostvaruju prava koja ostvaruju redoviti studenti u Republici Hrvatskoj.

(8) Po završetku inozemnog studijskog programa iz stavka 1. ovog članka dodjeljuje se inozemna visokoškolska kvalifikacija koja podliježe postupku priznavanju inozemne obrazovne kvalifikacije u skladu s propisima kojima se uređuje priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja.

(9) Inozemno visoko učilište iz stavka 1. ovog članka dužno je na mrežnim stranicama objaviti i prije upisa informirati studente o njihovom statusu i kvalifikaciji koju stječu završetkom inozemnog studija.

Izvođenje studijskih programa u inozemstvu

Članak 56.

(1) Visoko učilište koje je akreditirano i ima sjedište u Republici Hrvatskoj (hrvatsko visoko učilište) može samostalno ili u suradnji s akreditiranim inozemnim visokim učilištem izvoditi svoj studijski program izvan teritorija Republike Hrvatske.

(2) Studijski program iz stavka 1. ovog članka koji se izvodi na stabilnoj i trajnoj osnovi mora biti u skladu s propisima države u kojoj se izvodi.

(3) Studijski program kojeg izvodi hrvatsko visoko učilište iz stavka 1. ovog članka u inozemstvu dio je sustava visokog obrazovanja Republike Hrvatske.

(4) Visoko učilište iz stavka 1. ovog članka podnosi zahtjev za izdavanje dopusnice za izvođenje studijskog programa izvan sjedišta, s mjestom izvođenja u inozemstvu (dislocirani studijski program s mjestom izvođenja u inozemstvu). U zahtjevu se mora navesti mjesto izvođenja dislociranog studijskog programa. Zahtjev se podnosi Ministarstvu najmanje godinu dana prije početka akademske godine u kojoj će započeti izvođenje dislociranog studijskog programa.

(5) Na postupak akreditacije studijskog programa iz stavka 1. ovog članka primjenjuju se odredbe ovog Zakona o inicijalnoj akreditaciji studijskih programa.

(6) Studijski program koji visoko učilište iz stavka 1. ovog članka izvodi u inozemstvu upisuje se u Upisnik studijskih programa.

(7) Studenti koji se upisuju na studijski program iz stavka 1. ovog članka ne smatraju se redovitim studentima u Republici Hrvatskoj i ne ostvaruju prava na subvencioniranu školarinu, prehranu i smještaj te ostala prava koja ostvaruju redoviti studenti u Republici Hrvatskoj.

(8) Po završetku studijskog programa iz stavka 1. ovog članka dodjeljuje se hrvatska obrazovna kvalifikacija koja ne podliježe postupku priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja.

10. DIONICI SUSTAVA OSIGURAVANJA I UNAPRJEĐIVANJA KVALITETE VISOKOG OBRAZOVANJA I ZNANSTVENE DJELATNOSTI

10.1. OPĆE ODREDBE

Dionici sustava

Članak 57.

Dionici sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti su visoka učilišta i znanstvene organizacije koje djeluju u Republici Hrvatskoj, Nacionalno vijeće, Rektorski zbor, Vijeće javnih znanstvenih instituta, Vijeće veleučilišta i visokih škola, Agencija, Ministarstvo te druge institucije i tijela koja u skladu sa zakonima koji uređuju znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje te propisima donesenim na temelju tih zakona osiguravaju stalno unaprjeđivanje kvalitete znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

10.2. AGENCIJA ZA ZNANOST I VISOKO OBRAZOVANJE

Pravni status Agencije

Članak 58.

- (1) Agencija je pravna osoba s javnim ovlastima upisana u sudski registar.
- (2) Osnivač Agencije je Republika Hrvatska.
- (3) Sjedište Agencije je u Zagrebu.
- (4) Agencija ima statut koji donosi Upravno vijeće, a potvrđuje ga Nacionalno vijeće.
- (5) Agencija mora biti akreditirana i periodično vrednovana od strane Europskog udruženja za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)) i biti upisana u Europski registar institucija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (EQAR).

Samostalnost i neovisnost Agencije

Članak 59.

- (1) Agencija samostalno i neovisno obavlja poslove akreditacije te druge poslove propisane ovim i drugim zakonima te propisima donesenim na temelju tih zakona.
- (2) Pri propisivanju standarda za vrednovanje kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti Agencija se rukovodi standardima i smjericama razvijenim u Europskom prostoru visokog obrazovanja te iskustvima drugih nacionalnih i međunarodnih institucija koje djeluju u području osiguravanja kvalitete visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.
- (3) Zabranjen je svaki oblik utjecaja na rad Agencije koji bi mogao ugroziti njezinu samostalnost i neovisnost.
- (4) U obavljanju svojih poslova Agencija se povezuje i surađuje s drugim institucijama u području znanosti i visokog obrazovanja, a posebno sa središnjim tijelima državne uprave, znanstvenim organizacijama, visokim učilištima te drugim pravnim osobama koje imaju javne ovlasti i udrugama koje djeluju u području znanosti i visokog obrazovanja. Suradnja se obavlja na način koji ne utječe na samostalnost, neovisnost i nepristranost Agencije.

Djelokrug i nadležnost Agencije

Članak 60.

(1) U okviru svoga djelokruga Agencija:

- a) provodi postupke vrednovanja u skladu s odredbama ovog Zakona,
- b) obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe Nacionalnog vijeća, područnih znanstvenih vijeća i matičnih odbora te za njih poduzima radnje u upravnom sporu,
- c) prikuplja i obrađuje podatke o sustavu znanosti i visokog obrazovanja i drugim sustavima s kojima je znanost i visoko obrazovanje u međuovisnosti, na kojim se podacima temelje analize potrebne za propisivanje standarda i kriterija vrednovanja što ih provodi Agencija, za praćenje stanja i učinkovitosti sustava znanosti i visokog obrazovanja te za donošenje ocjena u tim postupcima, a koji su podaci potrebni državnim i drugim tijelima za donošenje strateških odluka o razvoju znanosti i visokog obrazovanja. To su osobito podaci:
 - o resursima znanosti i visokog obrazovanja i njihovoj primjerenosti društvenim potrebama,
 - o kvaliteti i učinkovitosti znanstvene djelatnosti i djelatnosti visokog obrazovanja,
 - o trendovima razvoja sustava znanosti i visokog obrazovanja te njihovih dijelova,
- d) provodi postupak stručnog priznavanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija sa svrhom zapošljavanja u skladu s posebnim propisima,
- e) obavlja poslove povezivanja i uključivanja u međunarodna udruženja i mreže koje se bave osiguravanjem kvalitete u sustavu znanosti i visokog obrazovanja,
- f) radi na poticanju znanja i istraživanja o kvaliteti sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i provodi sustavne edukacijske aktivnosti na nacionalnoj razini, a posebno edukaciji članova stručnih tijela u postupcima vrednovanja u okviru vanjskog sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete,
- g) obavlja i druge poslove u skladu s posebnim propisima.

(2) U obavljanju svoje djelatnosti Agencija poslove iz stavka 1. točke a) do d) i f) ovog članka obavlja kao javnu ovlast.

(3) Djelatnost Agencije pobliže se uređuje Statutom i drugim općim aktima Agencije, u skladu s ovim i drugim zakonima te propisima donesenim na temelju tih zakona.

(4) Statut i drugi opći akti Agencije objavljuju se na mrežnim stranicama Agencije.

(5) Sve prikupljene podatke, analize i statistike iz stavka 1. točke c) ovog članka Agencija dostavlja Ministarstvu na njegov zahtjev, a zajedno s Ministarstvom usklađuje evidencije koje ono vodi na temelju svojih zakonskih ovlasti.

(6) Prikupljanje i obradu podataka iz stavka 1. točke c) ovog članka, Agencija uređuje općim aktom u skladu s propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka te tajnost podataka.

Financiranje Agencije

Članak 61.

(1) Sredstva za obavljanje djelatnosti Agencije osiguravaju se iz državnog proračuna.

(2) Agencija može stjecati sredstva i iz drugih izvora u skladu s ovim i drugim zakonima te propisima donesenim na temelju tih zakona.

Tijela Agencije

Članak 62.

- (1) Tijela Agencije su Upravno vijeće, Akreditacijski savjet, ravnatelj i Povjerenstvo za prigovore.
- (2) Agencija može imati i druga stručna i savjetodavna tijela čiji se sastav, način osnivanja i djelokrug uređuju Statutom Agencije.

Upravno vijeće Agencije

Članak 63.

- (1) Agencijom upravlja Upravno vijeće koje ima predsjednika i osam članova.
- (2) Predsjednik i članovi Upravnog vijeća imenuju se na razdoblje od četiri godine i najviše jedanput uzastopno mogu biti ponovno imenovani.
- (3) Predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenuje i razrješava Nacionalno vijeće i to:
 - tri člana na prijedlog nadležnog ministra,
 - tri člana na prijedlog Rektorskoga zbora,
 - jednog člana na prijedlog Vijeća veleučilišta i visokih škola,
 - jednog člana iz reda studenata na prijedlog Hrvatskoga studentskog zbora.
- (4) Jednog člana Upravnog vijeća imenuju zaposlenici Agencije.
- (5) Način i postupak predlaganja predsjednika i članova Upravnog vijeća pobliže se uređuju Statutom Agencije.
- (6) Predsjedniku, odnosno članu Upravnog vijeća mandat može prestati i prije isteka vremena iz stavka 2. ovog članka, a osobito ako sam zatraži razrješenje, ako teže povrijedi dužnosti propisane Statutom Agencije, u slučaju nemogućnosti urednog obavljanja dužnosti dulje od šest mjeseci, u slučaju trajnoga gubitka sposobnosti za obavljanje dužnosti te u slučaju pravomoćne osude za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim obavljanja dužnosti.
- (7) O postojanju razloga za razrješenje predsjednika i člana Upravnog vijeća prije isteka razdoblja na koje je imenovan, Upravno vijeće obavještava Nacionalno vijeće.

Nadležnosti Upravnog vijeća

Članak 64.

- (1) Upravno vijeće Agencije:
 - donosi statut Agencije,
 - imenuje i razrješava članove Akreditacijskog savjeta,
 - imenuje i razrješava članove Povjerenstva za prigovore,
 - imenuje i razrješava ravnatelja,
 - imenuje i razrješava zamjenika ravnatelja Agencije na prijedlog ravnatelja,
 - na prijedlog ravnatelja donosi Pravilnik o unutarnjem redu kojim se pobliže uređuje
 - unutarnji ustroj Agencije,
 - donosi godišnji program rada Agencije kojim se detaljno uređuju aktivnosti i poslovi
 - Agencije za kalendarsku godinu te nadzire provođenje programa,
 - usvaja godišnji proračun Agencije na prijedlog ravnatelja,
 - prihvaća završno financijsko izvješće Agencije,

- određuje vrste usluga koje Agencija pruža uz naknadu, kao i visinu naknade za pružene usluge na prijedlog ravnatelja,
 - usvaja godišnje izvješće o radu Agencije koje podnosi ravnatelj te ga dostavlja nadležnom ministru i Nacionalnom vijeću,
 - obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.
- (2) Upravno vijeće odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova.
- (3) Način rada Upravnog vijeća pobliže se uređuje Statutom Agencije i Poslovníkom o radu Upravnog vijeća.

Akreditacijski savjet

Članak 65.

- (1) Akreditacijski savjet je stručno tijelo Agencije koje čine dionici iz sustava znanosti i visokog obrazovanja.
- (2) Akreditacijski savjet ima petnaest članova koje imenuje Upravno vijeće na razdoblje od četiri godine i to:
- deset članova iz reda sveučilišnih nastavnika uvažavajući ravnomjernost zastupljenosti znanstvenih i umjetničkih područja,
 - jednog člana iz reda znanstvenika zaposlenih u znanstvenim institutima,
 - jednog člana iz reda nastavnika veleučilišta i visokih škola na prijedlog Vijeća veleučilišta i visokih škola,
 - jednog člana na prijedlog Hrvatske udruge poslodavaca,
 - jednog člana iz reda studenata na prijedlog Hrvatskoga studentskog zbora,
 - jednog člana iz reda predstavnika nevladinih i neprofitnih organizacija koje djeluju u području znanosti i visokog obrazovanja.
- (3) Članovi Akreditacijskog savjeta mogu biti najviše jednom uzastopno ponovno imenovani.
- (4) Kandidate za članove Akreditacijskog savjeta predlažu Rektorski zbor, Vijeće javnih znanstvenih instituta, Vijeće veleučilišta i visokih škola, Hrvatski studentski zbor, Hrvatska udruga poslodavaca, visoka učilišta, znanstvene organizacije te znanstvenici i članovi akademske zajednice na temelju javnog poziva za predlaganje kandidata koji upućuje Upravno vijeće.
- (5) Članovi Akreditacijskog savjeta imenuju se na način da se osigura zastupljenost svih znanstvenih i umjetničkih područja.
- (6) Državni dužnosnici i čelnici institucija u sustavu znanosti i visokog obrazovanja ne mogu biti članovi Akreditacijskog savjeta.
- (7) Akreditacijski savjet ima predsjednika i zamjenika predsjednika, koje članovi Akreditacijskog savjeta biraju između sebe.
- (8) Sastav, način rada te druga pitanja od značaja za rad Akreditacijskog savjeta pobliže se određuju Statutom Agencije i Poslovníkom o radu Akreditacijskog savjeta.

Nadležnosti Akreditacijskog savjeta

Članak 66.

Akreditacijski savjet obavlja sljedeće poslove:

- donosi pravilnike kojima propisuje kriterije i standarde na temelju kojih se ocjenjuje kvaliteta subjekata vrednovanja i studijskih programa koje izvode,
- utvrđuje postupak vrednovanja,
- donosi plan provođenja postupaka vrednovanja,

- na prijedlog visokih učilišta, znanstvenih organizacija, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatske zaklade za znanost, stručnih službi Ministarstva i Agencije utvrđuje liste uglednih stranih i domaćih sveučilišnih nastavnika i znanstvenika po znanstvenim područjima i poljima s koje se imenuju članovi stručnih povjerenstava, a potvrđuje ju Nacionalno vijeće,
- na prijedlog Hrvatskog studentskog zbora utvrđuje listu studenata koji sudjeluju u postupcima akreditacije,
- transparentnim postupkom (ždrijebom) imenuje članove stručnih povjerenstava za
- provođenje postupaka vrednovanja,
- izdaje dopusnice u postupcima vanjskog vrednovanja,
- donosi kodeks ponašanja radi sprječavanja sukoba interesa i drugih neprihvatljivih
- ponašanja predsjednika i članova Akreditacijskog savjeta,
- odlučuje o drugim stručnim pitanjima na zahtjev nadležnog ministra, Upravnog vijeća i Nacionalnog vijeća,
- obavlja i druge poslove u skladu s ovim Zakonom i Statutom Agencije.

Ravnatelj Agencije

Članak 67.

- (1) Ravnatelj je poslovodni i stručni voditelj Agencije.
- (2) Ravnatelja imenuje i razrješava Upravno vijeće.
- (3) Ravnatelj se, na temelju javnog natječaja, imenuje na razdoblje od četiri godine i može biti ponovno imenovan.
- (4) Za ravnatelja može biti imenovan sveučilišni nastavnik ili znanstvenik koji ispunjava uvjete propisane Statutom Agencije.
- (5) Postupak imenovanja i razrješavanja ravnatelja pobliže se uređuje Statutom Agencije.

Nadležnosti ravnatelja Agencije

Članak 68.

Ravnatelj Agencije:

- predstavlja i zastupa Agenciju, vodi poslovanje i stručni rad Agencije,
- predlaže Upravnom vijeću Statut, njegove izmjene i dopune, pravilnik o unutarnjem redu i godišnji proračun,
- donosi druge opće akte iz djelokruga rada Agencije,
- samostalno poduzima pravne radnje u ime i za račun Agencije do vrijednosti propisane Statutom Agencije,
- odlučuje o zasnivanju i prestanku radnog odnosa radnika Agencije,
- sudjeluje u radu Upravnog vijeća i Akreditacijskog savjeta bez prava odlučivanja,
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.

Zamjenik i pomoćnici ravnatelja

Članak 69.

- (1) Ravnatelj Agencije ima zamjenika i pomoćnike ravnatelja.
- (2) Za zamjenika i pomoćnika ravnatelja može biti imenovana osoba koja ispunjava uvjete propisane Statutom Agencije.

(3) Broj pomoćnika ravnatelja, način i postupak za imenovanje zamjenika i pomoćnika ravnatelja te djelokrug njihova rada uređuju se Statutom Agencije i drugim općim aktom Agencije.

Povjerenstvo za prigovore

Članak 70.

(1) Povjerenstvo za prigovore je stalno, neovisno i nepristrano tijelo Agencije koje raspravlja i odlučuje o osnovanosti prigovora na odluke o dopusnici ili druge odluke Akreditacijskog savjeta donesene u postupcima vrednovanja.

(2) Povjerenstvo za prigovore se sastoji od predsjednika Povjerenstva i četiri člana, a imenuju se i četiri zamjenika člana. Zamjenik člana preuzima prava i obveze člana Povjerenstva u slučaju odsutnosti i spriječenosti člana čijim je zamjenikom imenovan. Predsjednik i dva zamjenika člana moraju biti osobe pravne struke.

(3) Članove Povjerenstva za prigovore imenuje Upravno vijeće Agencije na prijedlog Rektorskog zbora, Vijeća javnih znanstvenih instituta i Vijeća veleučilišta i visokih škola. Članovi Povjerenstva za prigovore imenuju se na razdoblje od četiri godine i najviše jedanput uzastopno mogu biti ponovno imenovani. Ovlašteni predloženci dužni su predložiti po dva kandidata za predsjednika. Rektorski zbor predlaže četiri kandidata za dva člana i četiri kandidata za dva zamjenika člana, Vijeće javnih znanstvenih instituta predlaže dva kandidata za člana i dva kandidata za zamjenika člana, jednako kao i Vijeće veleučilišta i visokih škola.

(4) Ako utvrdi da odluka o dopisnici ili druga odluka Akreditacijskog savjeta nije u skladu s odredbama ovog Zakona i propisima donesenim na temelju njega Povjerenstvo za prigovore će uz odgovarajuće obrazloženje predmet vratiti Akreditacijskom savjetu na ponovno odlučivanje. Pri donošenju nove odluke Akreditacijski savjet je dužan razmotriti stajališta Povjerenstva za prigovore te se o njima očitovati ako ih ne prihvaća.

(5) Pri odlučivanju o izdavanju dopusnice Akreditacijski savjet će razmotriti navode prigovora i odluku Povjerenstva za prigovore.

(6) Sastav, način rada te druga pitanja od značaja za rad Povjerenstva za prigovore pobliže se uređuju Statutom Agencije i Poslovníkom o radu Povjerenstva za prigovore.

Nacionalni ENIC/NARIC ured

Članak 71.

(1) U Agenciji se ustrojjava Nacionalni ENIC/NARIC ured kao izvještajni centar o akademskoj pokretljivosti i priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja.

(2) Ustrojstvo i djelokrug Nacionalnog ENIC/NARIC ureda pobliže se uređuju Statutom i drugim općim aktom Agencije.

Središnji informacijski ured

Članak 72.

(1) U Agenciji se ustrojjava Središnji informacijski ured sa zadaćom objedinjavanja podataka i ispunjavanju uvjeta za upis pristupnika na visoka učilišta i pružanja informacija o studijskim programima i visokim učilištima u Republici Hrvatskoj te uvjetima upisa.

(2) U radu Središnjeg informacijskog ureda mogu sudjelovati predstavnici svakog sveučilišta i predstavnik Vijeća veleučilišta i visokih škola.

(3) Ustrojstvo i djelokrug Središnjeg informacijskog ureda poblize se uređuju Statutom i drugim općim aktom Agencije.

Nadzor nad radom Agencije

Članak 73.

- (1) Upravni nadzor nad zakonitošću rada Agencije obavlja Ministarstvo.
- (2) Upravno vijeće najmanje jedanput godišnje podnosi izvještaj o svom radu Nacionalnom vijeću te o tome izvješćuje Ministarstvo.

Imovina Agencije

Članak 74.

- (1) Imovinu Agencije čine sredstva za rad pribavljena od osnivača te iz drugih izvora, u skladu sa zakonom.
- (2) Agencija ne može bez suglasnosti osnivača steći, opteretiti ili otuđiti nekretnine i drugu imovinu čija je vrijednost veća od vrijednosti propisane Statutom Agencije.

Odgovornost za obveze Agencije

Članak 75.

- (1) Agencija odgovara za svoje obveze cijelom svojom imovinom.
- (2) Za obveze Agencije solidarno i neograničeno odgovara osnivač.

IV. SUSTAV ZNANSTVENE DJELATNOSTI

1. OPĆE ODREDBE O ZNANSTVENOM RADU I DJELATNOSTI

Sloboda znanstvenog rada i djelovanja

Članak 76.

- (1) Znanstveni rad ne podliježe nikakvim ograničenjima ili formalnim zahtjevima osim onih koji proizlaze iz poštivanja etičnosti u znanstvenom i istraživačkom radu, zaštite ljudskih prava te zaštite osobne i opće sigurnosti na radu.
- (2) Formalni zahtjevi vezani za obavljanje znanstvene djelatnosti i bavljenje znanošću ne mogu biti zapreka slobodnom bavljenju znanošću i predviđene su isključivo radi stjecanja pojedinih prava predviđenih ovim Zakonom i na njemu utemeljenim propisima.
- (3) Načela iz prethodnih stavaka ovoga članka se na odgovarajući način primjenjuju i na istraživanja u umjetničkom području.

Znanstveni rad

Članak 77.

- (1) Znanstvenim radom u smislu ovog Zakona bave se znanstvenici na sveučilištima, institutima i drugim znanstvenim organizacijama te drugi znanstvenici u skladu s ovim Zakonom.
- (2) U znanstvenom radu sudjeluju studenti poslijediplomskih sveučilišnih studija te osobe izabrane na stručna radna mjesta prema ovome Zakonu. U znanstvenom radu mogu sudjelovati i ostali studenti te druge osobe koje sudjeluju u znanstvenom i nastavnom radu.

Znanstvena djelatnost

Članak 78.

Znanstvenu djelatnost u smislu ovog Zakona obavljaju sveučilišta i njihove sastavnice, javni znanstveni instituti, znanstveni instituti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti kao i druge pravne osobe i njihove ustrojstvene jedinice upisane u Upisnik znanstvenih organizacija (u daljnjem tekstu: znanstvene organizacije).

Dostupnost informacija o znanstvenim organizacijama

Članak 79.

(1) Znanstvene organizacije su dužne javno objaviti, na svojim mrežnim stranicama ili na drugi način dostupan javnosti sljedeće informacije:

1. statut i druge opće akte,
2. uređenje unutarnjeg ustroja,
3. informacije o upravljačkim tijelima i njihovom sastavu,

(2) Na rad znanstvenih organizacija se primjenjuju propisi o pravu na pristup informacijama.

Upisnik znanstvenih organizacija

Članak 80.

(1) Ministarstvo vodi Upisnik znanstvenih organizacija.

(2) Upis u Upisnik znanstvenih organizacija provodi se na temelju zahtjeva zainteresirane organizacije koja se bavi znanstvenom djelatnošću.

(3) Ministar posebnim pravilnikom propisuje uvjete i postupak za upis u upisnik iz stavka 1. ovog Zakona i brisanje iz upisnika, ustroj i način njegova vođenja te sadržaj obrazaca za podnošenje zahtjeva za upis i obrazaca za izvod iz upisnika.

(4) U postupku utvrđivanja uvjeta za upis u Upisnik znanstvenih organizacija Agencija za znanost i visoko obrazovanje utvrđuje ispunjava li organizacija koja je podnijela zahtjev popisane uvjete kvalitete.

(5) Ministar upisuje organizaciju koja je podnijela zahtjev za upis u Upisnik iz stavka 1. ovoga članka na temelju provedenog postupka vrednovanja kvalitete (inicijalne akreditacije) koju provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje.

(6) Kvaliteta znanstvenog rada znanstvenih organizacija upisanih u Upisnik iz stavka 1. ovoga članka periodično se provjerava od strane Agencije za znanost i visoko obrazovanje (reakreditacija znanstvene djelatnosti) u skladu s odredbama ovog zakona o vanjskom vrednovanju kvalitete znanstvenog rada.

(7) Organizacije koje nisu upisani u upisnik ili koji su brisani iz njega ne mogu se financirati iz državnog proračuna.

(8) U znanstvene organizacije u smislu ovog zakona pripadaju i umjetničke akademije u sustavu visokog obrazovanja.

Ostali subjekti znanstvene djelatnosti

Članak 81.

(1) Uz fizičke osobe koje se bave znanstvenim radom i subjekte koji obavljaju znanstvenu djelatnost, subjekti znanstvene djelatnosti su i Nacionalno vijeće, Ministarstvo, Hrvatska akademska i istraživačka mreža (CARNET), Hrvatska zaklada za znanost te,

u skladu sa zakonom, na temelju zakona donesenim propisom te ugovorom sklopljenim s visokim učilištem nastavne baze medicinskih, stomatoloških, veterinarskih i farmaceutskih fakulteta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene udruge, knjižnice na visokim učilištima, muzeji, arhivi i druge pravne osobe i njihove ustrojstvene jedinice čije je djelovanje od interesa za obavljanje znanstvene djelatnosti.

(2) Način sudjelovanja subjekata iz stavka 1. ovog članka u organizaciji i provedbi znanstvene djelatnosti uređuje se zakonom, na njemu utemeljenom propisu te odlukama nadležnih tijela.

2. ZNANSTVENI INSTITUTI

Osnivanje znanstvenih instituta

Članak 82.

(1) Znanstvene institute osnivaju domaće i inozemne pravne i fizičke osobe, u skladu s odredbama ovog Zakona i Zakona o ustanovama.

(2) Radi ostvarivanja znanstvenih programa od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku, Vlada Republike Hrvatske uredbom osniva javne znanstvene institute.

Osnovne odredbe o unutarnjem ustroju znanstvenog instituta

Članak 83.

(1) Na unutarnji ustroj i upravljanje javnim znanstvenim institutom i znanstvenim institutom (u daljnjem tekstu: znanstveni institut) primjenjuju se odredbe Zakona o ustanovama, ako ovim Zakonom nije određeno drukčije.

(2) Statut znanstvenog instituta donosi njegovo upravno vijeće uz suglasnost osnivača. Suglasnost na statut javnoga znanstvenog instituta daje ministar na prijedlog Nacionalnog vijeća u roku od dva mjeseca od dana zaprimanja prijedloga upravnog vijeća. Ako ministar ne da suglasnost u roku, ne smatra se da je suglasnost dana.

(3) Institut ima:

- upravno vijeće
- znanstveno vijeće,
- ravnatelja,
- druga tijela predviđena statutom ili na njemu utemeljenim drugim općim aktom.

Upravno vijeće znanstvenog instituta

Članak 84.

(1) Upravno vijeće instituta, u skladu sa statutom, čine članovi koje imenuje osnivač te članovi koje izabere znanstveno vijeće instituta, uz jednog predstavnika zaposlenika.

(2) Broj članova upravnog vijeća instituta određuje se statutom, uz ograničenje da ne može biti manji od pet ni veći od devet.

(3) Članovi koje imenuje osnivač čine većinu članova upravnog vijeća.

(4) Predsjednika upravnog vijeća iz reda njegovih članova imenuje osnivač.

(5) Upravno vijeće donosi statut i ostale opće akte znanstvenog instituta

(6) Upravno vijeće na prijedlog znanstvenog vijeća utvrđuje znanstvenu politiku te u skladu s njom vodi financijsku i poslovnu politiku, odlučuje o raspolaganju imovinom

veće vrijednosti u skladu sa statutom te odlučuje o pitanjima koja statutom nisu stavljena u nadležnost ravnatelja ili drugih tijela instituta.

Ravnatelj znanstvenog instituta

Članak 85.

- (1) Ravnatelja znanstvenog instituta imenuje, temeljem javnog natječaja, upravno vijeće na mandat od pet godina.
- (2) Ravnatelj javnog znanstvenog instituta ne može ponoviti mandat uzastopce.
- (3) Ravnatelj javnog znanstvenog instituta mora biti ugledni znanstvenik koji ispunjava uvjete propisane statutom instituta, u skladu s kriterijima propisanim općim aktom koji donosi Vijeće javnih znanstvenih instituta.
- (4) Ravnatelj znanstvenog instituta osobito:
 - predlaže statut i druge opće akte, za donošenje kojih je nadležno upravno vijeće, uz prethodno mišljenje znanstvenog vijeća,
 - predlaže upravnom vijeću prijedlog programskog ugovora uz prethodno mišljenje znanstvenog vijeća,
 - odlučuje o pravima iz radnog odnosa zaposlenika znanstvenog instituta,
 - podnosi upravnom vijeću godišnje izvješće o radu i poslovanju.
- (5) Ravnatelj ima pravo povratka na radno mjesto na kojem je radio prije izbora u roku od 30 dana od dana prestanka mandata.

Znanstveno vijeće znanstvenog instituta

Članak 86.

- (1) Znanstveno vijeće, koje čine predstavnici znanstvenika i suradnika u skladu sa statutom,
 - odlučuje o znanstvenim i stručnim pitanjima. Znanstveno vijeće:
 - predlaže upravnom vijeću cjelovit prijedlog znanstvene politike instituta,
 - provodi znanstvenu politiku instituta,
 - raspravlja i odlučuje o znanstvenim i stručnim pitanjima,
 - provodi dio postupka izbora u znanstvena zvanja, ako je institut za to ovlašten,
 - provodi postupke izbora na znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta,
 - imenuje i razrješuje dio članova upravnog vijeća instituta, u skladu sa statutom,
 - daje upravnom vijeću mišljenje o kandidatima za ravnatelja instituta i njihovim programima tajnim glasanjem natpolovičnom većinom članova,
 - daje upravnom vijeću instituta prethodno mišljenje u postupku donošenja statuta i ostalih općih akata, sklapanja programskog ugovora te
 - obavlja druge poslove određene odlukom o osnivanju i statutom instituta.
- (2) U znanstvenim institutima koji zapošljavaju više od šezdeset znanstvenika mora se statutom predvidjeti sastav i način izbora članova znanstvenog vijeća, vodeći računa o znanstvenoj izvrsnosti i zastupljenosti različitih skupina znanstvenika.
- (3) Znanstveno vijeće ne smije imati više od četrdeset članova.
- (4) Znanstveni institut može imati znanstveni savjet. Članovi znanstvenog savjeta su istaknuti znanstvenici i gospodarstvenici koji rade u područjima od interesa za djelatnosti instituta. Ustroj, nadležnosti i način rada znanstvenog savjeta uređuje se statutom.

Sudjelovanje znanstvenih instituta u visokom obrazovanju

Članak 87.

- (1) Znanstveni instituti surađuju s visokim učilištima u znanstvenom radu i izvođenju studijskih programa u skladu sa znanstvenim programom instituta te znanstvenim i studijskim programima visokih učilišta.
- (2) Jedan ili više znanstvenih instituta mogu zajedno sa sveučilištima biti nositelji doktorskih studijskih programa.
- (3) Suradnja iz stavka 1. i 2. ovog članka potanje se uređuje ugovorom visokog učilišta i instituta.
- (4) Visoka učilišta i instituti dogovaraju uspostavu znanstvene infrastrukture od interesa za cjelokupni sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja i ugovorom uređuju uvjete nabave, održavanja i korištenja takve infrastrukture.

Vijeće javnih znanstvenih instituta

Članak 88.

- (1) Vijeće javnih znanstvenih instituta čine predsjednici znanstvenih vijeća i ravnatelji javnih znanstvenih instituta.
- (2) Vijeće javnih znanstvenih instituta odlučuje o pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj javnih znanstvenih instituta.
- (3) Vijeće javnih znanstvenih instituta donosi poslovnik o svojem radu uz suglasnost Nacionalnog vijeća.
- (4) Vijeće javnih znanstvenih instituta:
 1. propisuje, Pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, kriterije izvrsnosti za sklapanje ugovora o radu sa znanstvenicima zaposlenim u javnim znanstvenim institutima nakon 67 godina života uz prethodnu suglasnost Nacionalnog vijeća,
 2. propisuje, Pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, minimalne uvjete za izbor na znanstveno radno mjesto, uz prethodnu suglasnost Nacionalnog vijeća,
 3. razmatra problematiku rada i razvoja javnih znanstvenih instituta i o tome donosi preporuke i mišljenja,
 4. odlučuje o zadovoljenju kriterija iz točke 1. ovog stavka,
 5. utvrđuje, uz prethodnu suglasnost Nacionalnog vijeća, minimalne uvjete kojima moraju udovoljavati ravnatelji javnih znanstvenih instituta.

3. KOLABORATIVNI ZNANSTVENI PROGRAMI, ZNANSTVENI CENTRI IZVRSNOSTI I ZNANSTVENO-TEHNOLOGIJSKI PARKOVI

Kolaborativni znanstveni programi

Članak 89.

- (1) Kolaborativni znanstveni program je interdisciplinarni, multidisciplinarni i transdisciplinarni istraživački program od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku koje na zahtjev ministra i prethodno odobreno posebnog javnog financiranja provode sveučilišta i javni znanstveni instituti i koji se u pravilu sastoji od većeg broja problemski povezanih znanstvenih projekata.

- (2) Nacionalno vijeće predlaže ministru provođenje jednog ili više kolaborativnih znanstvenih programa na poticaj visokih učilišta i znanstvenih instituta te potrebna sredstva i način financiranja tih programa.
- (3) Ako ministar prihvati prijedlog Nacionalnog vijeća za provođenje određenog kolaborativnog znanstvenog programa, sveučilište i institut raspisuje natječaj za prijavu projekata u sklopu tog programa.
- (4) Voditelja kolaborativnog znanstvenog programa imenuje Nacionalno vijeće na prijedlog podnositelja kolaborativnog znanstvenog programa.
- (5) Prihvaćenim kolaborativnim znanstvenim programom utvrđuju se sadržaji svi projekata koji će se provesti u sklopu određenog programa, njihovi voditelji, način financiranja i način utvrđivanja ispunjenja ciljeva predviđenih kolaborativnim znanstvenim programom.
- (6) Nacionalno vijeće donosi Postupovnik o vrednovanju prijedloga kolaboracijskih programa koje uključuje I vanjsko vrednovanje kvalitete
- (7) Nacionalno vijeće odluke o kvaliteti i rangiranju kolaborativnog znanstvenog programa i njime obuhvaćenih projekata donosi na temelju postupka vrednovanja kojega provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje u skladu s odredbama Postupovnika iz stavka 6. ovog članka.
- (8) Kolaborativni znanstveni istraživački programi financiraju se iz posebne proračunske stavke Ministarstva. Potreban iznos proračunskih sredstava predlaže Nacionalno vijeće.

Znanstveni centar izvrsnosti

Članak 90.

- (1) Znanstveni centar izvrsnosti je znanstvena organizacija ili njezin ustrojbeni dio ili skupina znanstvenika koja po originalnosti, značenju i aktualnosti rezultata svoga znanstvenog rada ide u red najkvalitetnijih organizacija ili skupina u svijetu unutar svoje znanstvene discipline.
- (2) Znanstveni centar izvrsnosti može biti posebna pravna osoba ili organizacijska jedinica jednog od njezinih osnivača.
- (3) Ako u nadmetanju za proglašenje znanstvenog centra izvrsnosti sudjeluje više znanstvenih organizacija one ugovorom uređuju pravni status znanstvenog centra izvrsnosti i međusobne odnose.
- (4) Znanstveni centar izvrsnosti na temelju prijedloga Nacionalnog vijeća proglašava ministar.
- (5) Nacionalno vijeće dužno je najmanje svakih pet godina objaviti javni poziv za proglašenje centara izvrsnosti. Uz javni poziv Nacionalno vijeće donosi Postupovnik o prosudbi kvalitete i rangiranja prijedloga znanstvenih centara izvrsnosti koji mora uključivati kriterije međunarodne prosudbe kvalitete te prava koja će na temelju odluke o proglašenju ostvarivati znanstveni centar izvrsnosti.
- (6.) Znanstveni centar izvrsnosti proglašava se na razdoblje od pet godina, koje se na temelju pozitivne odluke o vrednovanju može produljiti za narednih pet godina.
- (7) Znanstveni centar izvrsnosti dužan je Nacionalnom vijeću jednom godišnje podnijeti skraćeno izvješće o rezultatima rada, a prije proteka petogodišnjeg razdoblja i detaljno izvješće o radu i raspolaganju dobivanim sredstvima. Nacionalno vijeće može ministru

predložiti prestanak financiranja znanstvenog centra izvrsnosti prije isteka ugovorenog roka, ako ne prihvati njegovo godišnje izvješće o rezultatima rada.

(8) Znanstveni centri izvrsnosti financiraju se iz posebne proračunske stavke Ministarstva. Potreban iznos proračunskih sredstava predlaže Nacionalno vijeće.

Znanstveno-tehnologijski park

Članak 91.

(1) Znanstveno-tehnologijski park je trgovačko društvo koje se osniva radi komercijalizacije znanstvenih rezultata, poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika te jačanja na znanosti utemeljenog gospodarstva.

(2) Suglasnost za korištenje naziva znanstveno–tehnologijskog parka daje ministar na prijedlog Nacionalnog vijeća.

(3) Znanstveno-tehnologijski park uživa porezne olakšice i druge pogodnosti kojima se potiče ostvarivanje njegovih ciljeva, u skladu sa zakonom.

4. ZNANSTVENICI I SURADNICI

Znanstvenici

Članak 92.

Znanstvenici u smislu ovog Zakona su osobe koje se bave znanstvenom djelatnošću, što uključuje i studente na sveučilišnim doktorskim studijima.

Znanstvena zvanja

Članak 93.

(1) Znanstvena su zvanja: znanstveni suradnik, viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik i znanstveni savjetnik u trajnom zvanju. Znanstvena zvanja stječu se u postupku i pod uvjetima predviđenim ovim Zakonom te na njemu utemeljenim propisima.

(2) Za znanstvenog suradnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i koji zadovoljava uvjete koje je utvrdilo Nacionalno vijeće.

(3) Za višeg znanstvenog suradnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i koji zadovoljava uvjete koje je utvrdilo Nacionalno vijeće te koji je najmanje pet godina bio u zvanju znanstvenog suradnika.

(4) Za znanstvenog savjetnika može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i koji zadovoljava uvjete koje je utvrdilo Nacionalno vijeće te koji je najmanje pet godina bio u zvanju višeg znanstvenog suradnika.

(5) Za znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju može biti izabran istraživač koji ima doktorat znanosti i koji zadovoljava uvjete koje je utvrdilo Nacionalno vijeće te koji je najmanje pet godina bio u zvanju znanstvenog savjetnika.

Uvjeti Nacionalnog vijeća

Članak 94.

(1) Nacionalno vijeće pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, vodeći računa o posebnostima pojedinih znanstvenih i umjetničkih područja te pojedinih znanstvenih polja i interdisciplinarnog područja, propisuje uvjete za izbor u znanstvena zvanja iz stavaka 2., 3. i 4. članka 93. ovog Zakona (vrsta i broj znanstvenih radova, vrednovanje radova i sl.).

(2) Znanstvene organizacije nadležne za provedbu dijela postupka izbora u zvanja provode dio postupka iz svog djelokruga, a nadležni matični odbori provode izbor u znanstvena zvanja na temelju uvjeta Nacionalnog vijeća.

(3) Prilikom propisivanja uvjeta iz stavka 1. ovog članka, Nacionalno vijeće dužno je predvidjeti primjereno vremensko razdoblje primjene do tada važećih uvjeta kojim će se omogućiti reizbor ili napredovanje onih istraživača koji su svoj znanstveni rad obavljali prema tim uvjetima. To primjereno vremensko razdoblje ne može biti kraće od 30 mjeseci. U slučaju promjene uvjeta iz stavka 1. ovog članka, novi se uvjeti ne mogu primijeniti na istraživača kojemu je od zadnjeg izbora u znanstveno zvanje proteklo duže od 30 mjeseci, osim ako on to sam zatraži.

Izbor u znanstveno zvanje prije isteka propisanih rokova

Članak 95.

(1) Iznimno od rokova za izbor u zvanje propisanih člankom 93. stavcima 3. i 4. ovog Zakona, istraživač koji zadovoljava uvjete za izbor u više zvanje u odnosu na ono u koje se bira može biti izabran u znanstveno zvanje višeg znanstvenog suradnika, ali ne prije nego što isteknu tri godine od njegova izbora u prethodno zvanje. Prijevremeni izbor u zvanje znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju nije dopušten.

(2) Znanstvena organizacija ovlaštena za provođenje dijela postupka izbora, koja provodi dio postupka izbora u skladu sa stavkom 1. ovog članka dužna je u postupku izbora donijeti mišljenje o tome ispunjava li pristupnik uvjete za više znanstveno zvanje od onog zvanja u koje se pristupnik bira u postupku u skladu sa člankom 98. ovog Zakona. Ako se utvrdi da pristupnik ne zadovoljava propisane uvjete, postupak izbora se obustavlja.

(3) Matični odbor može odobriti zahtjev za izravan izbor u znanstvena zvanja viša od znanstvenog suradnika pristupniku koji prethodno u Republici Hrvatskoj nije bio izabran u znanstveno zvanje, samo ako je za vrijeme rada na znanstvenoj ustanovi u inozemstvu zadovoljio uvjete iz članka 93. ovog Zakona za izbor u odgovarajuće znanstveno zvanje.

Pokretanje postupka za stjecanje zvanja

Članak 96.

(1) Postupak izbora u znanstveno zvanje pokreće se zahtjevom osobe koja smatra da ispunjava uvjete za izbor u određeno znanstveno zvanje. Postupak može pokrenuti i znanstvena organizacija s kojom pristupnik ima ugovor o radu. Raspoloživost slobodnog radnog mjesta nije uvjet za provođenje izbora u određeno znanstveno zvanje.

(2) Zahtjev za izbor u znanstveno zvanje podnosi se znanstvenoj organizaciji ovlaštenoj za provođenje dijela postupka izbora. Ako je osoba koja se bira zaposlena u znanstvenoj organizaciji koja je ovlaštena za provođenje dijela postupka izbora, ta je znanstvena organizacija isključivo nadležna za provođenje dijela postupka izbora u znanstveno zvanje. Na obrazloženi zahtjev osobe koja pokreće postupak izbora, Nacionalno vijeće za znanost može za provođenje dijela postupka odrediti i drugu ovlaštenu znanstvenu organizaciju.

(3) Znanstvena organizacija ovlaštena za provođenje dijela postupka izbora koja zaprimi zahtjev pristupnika za izbor u znanstveno zvanje u određenom znanstvenom području i polju dužna je u propisanom roku provesti dio postupka izbora u znanstveno zvanje.

(4) Ako nijedna znanstvena organizacija nije ovlaštena za provođenje dijela postupka izbora u pojedino znanstveno zvanje u određenom znanstvenom polju ili potvrde umjetničke komponente umjetničko-nastavnog zvanja ili interdisciplinarnom znanstvenom ili

umjetničkom području, a matični odbor za to polje ili interdisciplinarno područje nije imenovan, postupak izbora provodi odgovarajuće područno znanstveno ili umjetničko vijeće. Ako nijedno područno znanstveno ili umjetničko vijeće nije ovlašteno za provođenje postupka, postupak izbora provodi Nacionalno vijeće za znanost.

(5) Potvrda umjetničke komponente nije samostalna kategorija i izbor u zvanje već je vezana uz postupak izbora u umjetničko-nastavno zvanje, kojem je preduvjet.

Ovlast za provođenje dijela postupka izbora

Članak 97.

(1) Ministar na prijedlog Nacionalnog vijeća rješenjem utvrđuje znanstvenu organizaciju ovlaštenu za provođenje dijela postupka izbora u znanstveno zvanje u određenom znanstvenom području i polju koja u stalnom radnom odnosu s punim radnim vremenom ima zaposlenike sa znanstvenim zvanjem, i to najmanje petnaest u odgovarajućem znanstvenom području te najmanje sedam u odgovarajućem znanstvenom polju, odnosno interdisciplinarnom području, od čega najmanje tri znanstvena savjetnika.

(2) U umjetničkom području ovlaštenje za provođenje dijela postupka potvrde umjetničke komponente umjetničko-nastavnog zvanja imaju umjetničke akademije koje zapošljavaju najmanje deset nastavnika u umjetničko-nastavnom zvanju izabrana u odgovarajućem polju te najmanje pet u odgovarajućoj grani.

(3) Na temelju rješenja iz stavka 1. ovog članka to se ovlaštenje znanstvene organizacije upisuje u Upisnik znanstvenih organizacija.

(4) Postupak izbora u znanstvenoj organizaciji provodi stručno tijelo kojemu su statutom u

nadležnost stavljena znanstvena pitanja.

(5) Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti ovlaštena je, na temelju odluke nadležnoga matičnog odbora, za provođenje dijela postupka izbora u znanstvena zvanja za svoje zaposlenike na znanstvenim radnim mjestima za sva znanstvena područja i polja, u skladu sa Zakonom o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti i njezinim Statutom.

(6) Ovlaštena znanstvena organizacija može posebnim pravilnikom pobliže urediti onaj dio postupka izbora u znanstvena zvanja odnosno potvrde umjetničke komponente koji ona provodi.

Postupak izbora

Članak 98.

(1) Zahtjev za izbor u znanstveno zvanje mora sadržavati ili imati priložene dokaze o ispunjavanju uvjeta za izbor u određeno zvanje. Podnositelj zahtjeva obavještava odgovarajući matični odbor ili područno znanstveno ili umjetničko vijeće o podnošenju zahtjeva.

(2) Ovlaštena znanstvena organizacija, najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva za izbor u znanstveno zvanje, imenuje stručno povjerenstvo. Stručno povjerenstvo se sastoji od najmanje tri člana koji moraju biti u istom ili višem znanstvenom zvanju u odnosu na ono za koje se traži izbor. Članovi stručnog povjerenstva moraju biti iz znanstvenog polja u kojem se traži izbor. Ako se stručno povjerenstvo ne može imenovati od znanstvenika u polju u kojem se traži izbor, onda članovi stručnog povjerenstva mogu biti iz srodnih polja odnosno odgovarajućeg područja znanosti, s tim da barem jedan član mora biti iz znanstvenog polja u koje se traži izbor. Najmanje jedan član povjerenstva ne smije biti zaposlenik znanstvene organizacije u kojoj je pristupnik zaposlen.

(3) U slučaju izbora u znanstveno zvanje u skladu s člankom 95. stavka 1. ovog Zakona, stručno povjerenstvo mora biti u sastavu koji je propisan za više zvanje od onoga u koje se pristupnik bira.

(4) Ovlaštena znanstvena organizacija imenuje stručno povjerenstvo transparentnim postupkom - ždrijebom sa svojih institucijskih lista i nacionalnih lista matičnih odbora, znanstvenika u odgovarajućim znanstvenim zvanjima u pripadajućem znanstvenom polju ili interdisciplinarnom polju na sljedeći način:

- Institucijske liste čine znanstvenici, zaposlenici znanstvene organizacije, razvrstani u znanstvena polja prema znanstvenim zvanjima. Ovlaštena znanstvena organizacija može svoje institucijske liste razraditi razvrstavanjem znanstvenika po granama unutar znanstvenog polja.
- Člana (članove) stručnog povjerenstva određuje znanstvena organizacija, ždrijebom s institucijske liste znanstvenog polja ili razrađene liste, na kojoj mora biti najmanje tri puta veći broj znanstvenika u potrebnom znanstvenom zvanju, od broja članova stručnog povjerenstva koje imenuje ovlaštena znanstvena organizacija od svojih zaposlenika. Ako znanstvena organizacija nema potreban broj znanstvenika u odgovarajućim znanstvenim zvanjima da bi ždrijeb bio pravovaljan, član ili članovi stručnog povjerenstva imenovat će se s nacionalne liste.
- Nacionalne liste matičnih odbora čine svi znanstvenici koje je matični odbor birao, razvrstani prema znanstvenim zvanjima, koji su zaposleni u znanstvenim organizacijama u trenutku pokretanja izbora u znanstveno zvanje. Broj nacionalnih lista matičnog odbora jednak je broju znanstvenih polja u koja matični odbor bira znanstvenike. Svaka ovlaštena znanstvena organizacija ždrijebom imenuje potreban broj članova svog stručnog povjerenstva, u propisanom zvanju, s nacionalne liste matičnog odbora odnosno odgovarajućeg znanstvenog polja, s koje su izuzeti zaposlenici znanstvene organizacije koja je pokrenula i provodi dio izbora u znanstvena zvanja, te zaposlenici znanstvene organizacije u kojoj je zaposlen kandidat za izbor u znanstveno zvanje.

(5) Stručno povjerenstvo na temelju podnesene dokumentacije ocjenjuje jesu li ispunjeni uvjeti za izbor te daje prijedlog da se pristupnik izabere ili ne izabere u znanstveno zvanje. Stručno povjerenstvo svoje izvješće podnosi u roku od najkasnije četrdeset i pet dana od dana imenovanja odnosno od isteka roka za prijave na natječaj ako se zajedno provode izbor u znanstveno zvanje i izbor u znanstveno ili znanstveno-nastavno radno mjesto.

(6) Na temelju izvješća stručnog povjerenstva i odluke stručnog tijela iz članka 92. stavak 3. ovog Zakona ovlaštena znanstvena organizacija u roku od trideset dana daje mišljenje i prijedlog odgovarajućem matičnom odboru da se pristupnik izabere ili ne izabere u znanstveno zvanje.

Odluka matičnog odbora

Članak 99.

(1) Matični odbor u roku od šezdeset dana od primitka mišljenja i prijedloga znanstvene organizacije bira ili ne bira pristupnika u znanstveno zvanje odnosno potvrđuje umjetničku komponentu. Propuštanje navedenog roka ne može rezultirati stjecanjem znanstvenog zvanja. (2) Matični odbor neće izabrati pristupnika u znanstveno zvanje te će donijeti odluku da se odbija izbor u znanstveno zvanje, odnosno potvrda umjetničke komponente ako:

1. smatra da je mišljenje ovlaštene znanstvene organizacije doneseno protivno uvjetima za izbor,

2. je mišljenje ovlaštene znanstvene organizacije u očitj nesuglasnosti s podnešenim dokazima o ispunjavanju uvjeta ili

3. je bitno povrijeđen postupak provođenja izbora.

(3) U slučajevima iz stavka 2. ovog članka matični odbor može odlučiti da će sam provesti postupak izbora koji će dovršiti u roku od devedeset dana ili zatražiti od druge ovlaštene znanstvene organizacije da provede dio postupka izbora.

(4) Matični odbor će u roku od petnaest dana od donošenja odluku o izboru (pozitivnu ili negativnu) dostaviti pristupniku i znanstvenoj organizaciji koja je provodila dio postupka izbora u znanstveno zvanje.

(5) U slučaju da se izbor provodi po članku 94. stavku 4. ovog Zakona zahtjev za izbor u znanstveno zvanje podnosi se odgovarajućem matičnom odboru ili područnom vijeću, odnosno Nacionalnom vijeću. Odgovarajući postupak provest će se u roku od 90 dana.

(6) Protiv odluke matičnog odbora o izboru pristupnik nema pravo žalbe, ali može pokrenuti upravni spor. U upravnom sporu ne može se donijeti odluka o izboru pristupnika u znanstveno zvanje već samo poništiti odluka i odrediti ponovno provođenje postupka.

Odgovarajuća primjena pravila o izboru u znanstveno zvanje

Članak 100.

Postupak za izbor u znanstvena zvanja primjenjuje se na odgovarajući način i na potvrdu umjetničke komponente umjetničko-nastavnog zvanja koja je u svemu izjednačena sa znanstvenim zvanjem.

Rokovi u postupku izbora i posljedice prekoračenja

Članak 101.

(1) Rokovi u postupku izbora u znanstveno zvanje odnosno potvrde umjetničke komponente iz članka 98. ovog Zakona ne teku u razdobljima od 15. srpnja do 31. kolovoza te od 20. prosinca do 7. siječnja.

(2) Prekoračenje rokova ne utječe na valjanost postupka, osim u slučaju iz članka 98. stavka 4. ovog Zakona. U slučaju da nadležna organizacija ne dostavi matičnom odboru mišljenje u roku od 70 dana od zaprimanja zahtjeva, po pritužbi pristupnika ili znanstvene organizacije u kojoj je pristupnik zaposlen, matični odbor može preuzeti postupak izbora i sam ga provesti.

(3) Ovlaštenoj znanstvenoj organizaciji koja učestalo i neopravdano ne poštuje rokove propisane u članku 98. ovog Zakona ministar će, na prijedlog Nacionalnog vijeća, oduzeti ovlaštenje za provođenje postupka izbora u znanstvena zvanje.

(4) Ako matični odbor učestalo ne poštuje rokove propisane u članku 99. ovog Zakona, Nacionalno vijeće će razriješiti predsjednika, zamjenika predsjednika odnosno za kašnjenja odgovorne članove matičnog odbora te provesti postupak izbora novih članova matičnog odbora.

Trajnost zvanja i njegov prestanak

Članak 102.

(1) Znanstveno zvanje je trajno a prestaje prelaskom u više zvanje ili njegovim oduzimanjem. (2) Znanstveno zvanje može se oduzeti, odnosno potvrda umjetničke komponente poništiti:

1. ako se utvrde činjenice iz kojih proizlazi da u trenutku izbora u znanstveno zvanje pristupnik nije ispunjavao uvjete za izbor propisane ovim zakonom ili na temelju njega donesenih propisa,
 2. ako se utvrdi da su znanstveni radovi na temelju kojih je znanstvenik izabran u znanstveno zvanje plagijat, da su istraživanja na kojima se temelje krivotvorena ili provedena protivno propisanim etičkim standardima.
- (3) Postupak oduzimanja zvanja može pokrenuti znanstvena organizacija, matični odbor, područno vijeće ili Nacionalno vijeće na prijedlog Odbora za etiku. Postupak oduzimanja znanstvenog zvanja provodi se odgovarajućom primjenom odredbi članka 96.-101. ovog Zakona.
- (4) U slučajevima iz stavka 2. ovoga članka postupak oduzimanja znanstvenog zvanja može se pokrenuti i provesti bez obzira na rokove propisane Zakonom o općem upravnom postupku za pokretanje i obnovu upravnog postupka.
- (5) Postupak oduzimanja znanstvenog odnosno poništenja umjetničke komponente provodi, temeljem odgovarajuće primjene odredbi članaka 97.-99. ovog Zakona, odgovarajući matični odbor u roku od najviše 90 dana od dana pokretanja postupka.

Počasno zvanje

Članak 103.

- (1) Instituti i druge znanstvene organizacije svojim istaknutim umirovljenim znanstvenim savjetnicima mogu, bez provođenja javnog natječaja, dodijeliti počasno znanstveno zvanje zaslužni znanstvenik.
- (2) Zaslužni znanstvenik može, u skladu s potrebama znanstvene organizacije, sudjelovati u znanstvenim projektima i ostalim aktivnostima.
- (3) Postupak imenovanja i prava zaslužnog znanstvenika pobliže se uređuju statutom znanstvene organizacije.

Radna mjesta u znanstvenim organizacijama

Članak 104.

- (1) Znanstvena radna mjesta u znanstvenim organizacijama su znanstveni suradnik, viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik i znanstveni savjetnik u trajnom zvanju.
- (2) Suradnička radna mjesta u znanstvenim organizacijama su asistent i poslijedoktorand.
- (3) Stručna radna mjesta u znanstvenim organizacijama za zaposlenike koji sudjeluju u obavljanju znanstvene djelatnosti su stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik.

Postupak izbora na radna mjesta

Članak 105.

- (1) Postupak izbora na znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta uređuje se statutom znanstvene organizacije.
- (2) Izbor na znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta u javnim znanstvenim organizacijama obavlja se na temelju javnog natječaja koji se objavljuje u „Narodnim novinama“ i na službenim internetskim stranicama znanstvene organizacije te na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora. Natječaj za znanstvena i suradnička radna mjesta mora biti otvoren najmanje 30, a najviše 60 dana. Natječaj za stručna radna mjesta mora biti otvoren najmanje 8, a najviše 30 dana.

(3) Ako po prikupljenim prijavama na natječaj bude više pristupnika koji zadovoljavaju uvjete natječaja, izabire se najbolji pristupnik. Kriterije za izbor među više pristupnika propisuje znanstvena organizacija svojim općim aktom.

(4) Kada je raspisan natječaj za znanstveno radno mjesto u okviru istog postupka može se obaviti i izbor u znanstveno zvanje u skladu s člankom 96. ovog zakona ako pristupnik, koji je prema kriterijima iz stavka 3. ovog članka najbolji pristupnik, nema obavljen taj izbor, uz dodatni uvjet, kod izbora na znanstvena radna mjesta viša od znanstvenog suradnika, da je izabran u niže znanstveno zvanje od onoga u koje bi se birao, uz iznimku propisanu člankom

95. stavkom 3. ovoga Zakona. Nakon provedenog postupka izbora u znanstveno zvanje, znanstvena organizacija odlukom znanstvenog vijeća u roku od 60 dana dovršava postupak izbora na radno mjesto takvog pristupnika.

(5) Znanstvena organizacija dužna je, elektroničkim putem, obavijestiti o rezultatu izbora sve pristupnike u roku od petnaest dana od dana donošenja odluke o izboru.

(6) Ako odluka o izboru na isto ili više radno mjesto ne bude donesena do isteka roka na koji je neki od pristupnika bio izabran u prethodnom izboru u istoj znanstvenoj organizaciji, njegov ugovor o radu traje do donošenja odluke o izboru.

Pravna zaštita

Članak 106.

(1) Protiv odluke znanstvene organizacije o izboru pristupnika na znanstveno radno mjesto i odluke iz članka 109. stavka 4. ovog zakona može se pokrenuti radni spor pred nadležnim sudom.

(2) U radnom sporu ne može se donijeti odluka o izboru pristupnika na znanstveno radno mjesto nego samo poništiti nezakonita odluka i odrediti ponovno provođenje postupka.

(3) Poništavanje odluke znanstvene organizacije o izboru na znanstveno radno mjesto predstavlja osobito važnu činjenicu radi koje će se izvanredno otkazati ugovor o radu zaključen na temelju poništene odluke.

Znanstvena radna mjesta

Članak 107.

(1) U institutima se znanstvenici biraju na znanstvena radna mjesta.

(2) Opći uvjet za izbor na znanstveno radno mjesto je izbor u isto ili više znanstveno zvanje, odnosno izbor proveden u skladu s člankom 105. stavkom 4. ovog Zakona.

(3) Posebno se vrednuje, pri izboru na znanstveno radno mjesto znanstvenog suradnika, doktorsko ili poslijedoktorsko usavršavanje na drugoj uglednoj znanstvenoj instituciji. Uvjete ovog vrednovanja odredit će Rektorski zbor.

(4) Na radno mjesto višeg znanstvenog suradnika može biti izabrana osoba koja je najmanje pet godina bila u znanstvenom zvanju znanstvenog suradnika.

(5) Na radno mjesto znanstvenog savjetnika može biti izabrana osoba koja je najmanje pet godina bila u znanstvenom zvanju višeg znanstvenog suradnika.

(6) Na radno mjesto znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju može biti izabrana osoba koja je najmanje pet godina bila u znanstvenom zvanju znanstvenog savjetnika.

(7) Znanstvenik izabran na znanstveno radno mjesto ima pravo na jedan reizbor na isto znanstveno radno mjesto.

(8) Javni natječaj za izbor se raspisuje, odnosno postupak reizbora se pokreće najranije šest mjeseci, a najkasnije tri mjeseca prije isteka roka od pet godina od dana izbora odnosno reizbora na trenutno znanstveno radno mjesto.

(9) Institut će općim aktom uz uvjete za izbor na radno mjesto propisani ovim Zakonom utvrditi i dodatne uvjete koje mora ispunjavati znanstvenik za rad na tom radnom mjestu.

Prijevremeni izbor na znanstveno radno mjesto

Članak 108.

(1) Ako se utvrdi da pristupnik ispunjava kriterije za izbor na više znanstveno radno mjesto u odnosu na ono na koje se bira, natječaj za izbor iz članka 107. stavaka 4. i 5. ovog Zakona može biti raspisan i ranije od rokova propisanih tim stavcima, ali ne prije nego isteknu tri godine od njegovog prethodnog izbora na niže znanstveno radno mjesto. Prijevremeni izbor na radno mjesto znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju nije dopušten.

(2) Prije raspisivanja natječaja iz stavka 1. ovog članka znanstveno vijeće mora prethodno utvrditi da pristupnik ispunjava kriterije za izbor na više znanstveno radno mjesto u postupku provedenom prema odredbama članka 95. ovog Zakona, odnosno utvrditi da je pristupnik izabran u znanstveno zvanje koje odgovara znanstvenom radnom mjestu koje je više od onoga u koje bi se birao, uz primjenu kriterija iz članka 93. stavka 5. ovog Zakona.

(3) Ispunjenje uvjeta iz stavka 1. ovog članka utvrđuju se u postupku izbora na znanstveno radno mjesto.

Ugovor o radu

Članak 109.

(1) S osobom izabranom na znanstveno radno mjesto javni znanstveni institut sklapa ugovor o radu na neodređeno vrijeme, s obvezom provođenja izbora na više radno mjesto i mogućnošću provođenja jednog reizbora za svako znanstveno radno mjesto.

(2) Reizbor znanstvenika na znanstvenom radnom mjestu znanstvenog suradnika, višega znanstvenog suradnika i znanstvenog savjetnika obavlja se na način da stručno povjerenstvo ovlaštene znanstvene organizacije podnosi znanstvenom vijeću javnog znanstvenog instituta u kojem je pristupnik zaposlen, svakih pet godina nakon izbora odnosno reizbora na znanstveno radno mjesto, izvješće o radu znanstvenika. Stručno povjerenstvo se sastoji od tri člana koji moraju biti u istom ili višem znanstvenom zvanju i na odgovarajućem radnom mjestu, s obzirom na ono za koje se traži reizbor. Barem jedan član povjerenstva ne može biti zaposlenik znanstvene organizacije u kojoj je zaposlen pristupnik.

(3) Oblik izvješća te uvjete radnih obveza za znanstvena radna mjesta za koje se podnosi izvješće iz stavka 2. ovog članka propisuje Vijeće javnih znanstvenih instituta. Javni znanstveni institut općim aktom propisuje postupak odlučivanja o prihvaćanju izvješća, a može propisati i dodatne uvjete radnih obveza na znanstvenim radnim mjestima za koje se podnosi izvješće iz stavka 2. ovog članka.

(4) Ako znanstvenik izabran na znanstveno radno mjesto ne bude izabran na više radno mjesto istekom pet godina od reizbora na isto znanstveno radno mjesto, prestaje mu okončanjem postupka izbora ugovor o radu. Ugovor o radu prestaje i ako u postupku reizbora znanstveno vijeće javnog znanstvenog instituta ne prihvati pozitivno izvješće stručnog povjerenstva ili prihvati negativno izvješće o radu znanstvenika.

(5) S osobom izabranom na znanstveno i suradničko radno mjesto, a koja radi na projektu ograničenog trajanja, ugovor o radu može se zaključiti se na određeno vrijeme, bez obzira

na ograničenja propisana Zakonom o radu, koje je jednako vremenu trajanja projekta ili dijela projekta na kojoj ta osoba radi.

(6) Obveza podnošenja izvješća o radu znanstvenika iz ovog članka prestaje nakon što zaposlenik bude izabran na znanstveno radno mjesto znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju.

(7) Znanstveniku u javnom znanstvenom institutu istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 67 godina života prestaje ugovor o radu.

(8) Kada su sredstva za plaću znanstvenika iz stavka 7. ovog članka osigurana iz namjenskih sredstava za znanstvene ili stručne projekte ili iz vlastitih sredstava, javni znanstveni institut može mu produljiti radni odnos i izvan ograničenja propisanih stavkom 7. ovog članka.

(9) Voditelj znanstvenog projekata u kojem su predviđena namjenska sredstva za njegovu plaću može ostati u radnom odnosu do okončanja projekta.

(10) Znanstvenik stariji od 67 godina kojem je prestao ugovor o radu zbog odlaska u mirovinu može se zaposliti na određeno vrijeme u drugoj znanstvenoj organizaciji, ako se na raspisani natječaj u toj znanstvenoj organizaciji nije javio pristupnik koji ispunjava uvjete iz natječaja.

(11) Sredstva potrebna za povećanje plaća koje je rezultat redovitog izbora na više radno mjesto osigurava Ministarstvo u državnom proračunu.

Iznimke od prestanka ugovora o radu navršениh 67 godina života

Članak 110.

(1) Iznimno, sa znanstvenikom koji je zaposlen na znanstvenom radnom mjestu znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju javni znanstveni institut može na teret državnog proračuna sklopiti ugovor o radu na određeno vrijeme i nakon nastupa uvjeta iz čl. 109. st. 7. ovog Zakona, u trajanju do tri godine, ako postoji potreba, a znanstvenik zadovoljava kriterije izvrsnosti koje je propisalo Vijeće javnih znanstvenih instituta.

(2) Postojanje potrebe iz stavka 1. ovog članka utvrđuje, na temelju prethodno pribavljenog mišljenja znanstvenog vijeća, ravnatelj javnog znanstvenog instituta, a ispunjavanje kriterija izvrsnosti nadležni matični odbor.

Suradnička zvanja i radna mjesta

Članak 111.

(1) Suradnička zvanja i radna mjesta su asistent i poslijedoktorand. Izbor na radno mjesto asistenta ili poslijedoktoranda provodi se na temelju javnog natječaja. Pri izboru asistenta ili poslijedoktoranda uzimaju se u obzir kriteriji iz članka 194. ovog Zakona, a znanstvena organizacija može propisati i dodatne kriterije.

(2) S osobom koja je završila sveučilišni diplomski studij znanstveni institut može zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme u trajanju do najviše šest godina na suradničkom radnom mjestu asistenta. Asistent je dužan upisati poslijediplomski studij.

(3) Osobu koja je završila poslijediplomski sveučilišni studij znanstvena organizacija može na temelju javnog natječaja izabrati u zvanje poslijedoktoranda te s njom zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme, u trajanju do najviše četiri godine na suradničkom radnome mjestu poslijedoktoranda. Iznimno od odredaba Zakona o radu o sklapanju ugovora o radu na određeno vrijeme, s poslijedoktorandom se može, neposredno nakon pre-

stanka prethodnog ugovora o radu na određeno vrijeme, sklopiti novi ugovor o radu na određeno vrijeme radi rada na znanstvenom projektu određenog trajanja.

(4) Ako se plaća i/ili troškovi poslijediplomskog sveučilišnog studija asistenta ili poslijedoktoranda ne osiguravaju iz vlastitih prihoda javnoga znanstvenog instituta nego iz sredstava državnog proračuna, suglasnost za zaključenje ugovora o radu iz stavka 1. ovog članka daje ministar.

(5) Na traženje voditelja znanstvenog ili tehnologijskog projekta, znanstvena organizacija može zaposliti asistenta ili poslijedoktoranda za rad na projektu na teret sredstava projekta i na rok koliko traje znanstveni projekt.

Vrednovanje rada asistenata, poslijedoktoranada i mentora

Članak 112.

(1) Svaki asistent ima jednog ili više mentora koje imenuje institut na način propisan općim aktom. Mentor može biti osoba koja svojom znanstvenom ili umjetničkom aktivnošću osigurava učinkovito obrazovanje asistenta.

(2) Svake godine znanstvena organizacija ocjenjuje rad asistenta. Ocjena se temelji na pisanom izvješću mentora u kojem se vrednuje njegova uspješnost na poslijediplomskom sveučilišnom studiju.

(3) Najmanje jednom u dvije godine poslijedoktorand podnosi izvješće znanstvenom vijeću o svom radu temeljem kojeg se vrednuje njegova uspješnost u znanstvenom ili umjetničkom te nastavnom radu.

(4) Ako je asistent ili poslijedoktorand dva puta ocijenjen negativno, o drugom izvješću mišljenje donosi upravno vijeće javnog znanstvenog instituta. Ako se usvoji drugo negativno izvješće, koje sadrži i očitovanje asistenta ili poslijedoktoranda, otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom.

(5) Sadržaj, kriterije te postupak usvajanja izvješća iz stavaka 1., 2. i 3. ovog članka propisuje znanstvena organizacija općim aktom.

(6) Najmanje jedanput u dvije godine znanstvena organizacija ocjenjuje rad mentora asistenta na temelju izvješća o radu te izvješća i ocjene asistenta o mentoru. Mentor koji je dva puta ocijenjen negativno, ne može više biti imenovan za mentora. Postupak, kriteriji ocjene i imenovanja mentora propisuju se općim aktom znanstvene organizacije.

Stručna zvanja i radna mjesta

Članak 113.

(1) Stručna zvanja su stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik.

(2) Osobe u stručnim zvanjima rade na odgovarajućim radnim mjestima stručne poslove vezane za znanstvena istraživanja.

(3) Uvjete za izbor u stručna zvanja i izbor na odgovarajuća radna mjesta propisuje znanstvena organizacija općim aktom.

Mirovanje rokova za izbor

Članak 114.

(1) Za vrijeme bolovanja dužih od tri mjeseca, izvršenja vojne obveze, korištenje roditeljnog ili roditeljskog dopusta ili nekog drugog prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora, a tijekom korištenja kojih znanstvenik ne radi ili radi sa skraćenim radnim vremenom, rokovi za izbor odnosno reizbor na znanstvena radna mjesta i znanstveno-na-

stavna zvanja te suradnička zvanja i odgovarajuća radna mjesta ne teku ili se razmjerno produžuju. Rokovi za izbor odnosno reizbor miruju i u slučajevima iz članka 203. stavka 5. ovog Zakona, ako to osoba zatraži.

(2) Osobama zaposlenima u suradničkim zvanjima produžuje se ugovor o radu na određeno vrijeme za onoliko vremena koliko je trajao neki od razloga propisanih stavkom 1. ovog članka.

Rad izvan znanstvene organizacije

Članak 115.

(1) Ugovorni odnosi zaposlenika u znanstvenim organizacijama o znanstvenom ili stručnom radu kod trećih osoba mogu se ograničiti ili uvjetovati suglasnošću matične znanstvene organizacije kada je to predviđeno statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta, ako se radi o znanstvenom ili stručnom radu koji bi negativno utjecali na rad matične znanstvene organizacije ili ako je riječ o ugovoru s organizacijom koja svojom djelatnošću konkurrira matičnoj znanstvenoj organizaciji s kojom zaposlenik ima ugovor o radu.

(2) Rad protivno takvom ograničenju ili uvjetu razlog je za otkaz ugovora o radu.

V. SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA

1. VISOKA UČILIŠTA

A. OSNIVANJE I POČETAK RADA VISOKIH UČILIŠTA

Vrste visokih učilišta i njihova zadaća

Članak 116.

(1) Visoka učilišta su sveučilište te fakultet i umjetnička akademija u njegovom sastavu, veleučilište i visoka škola.

(2) Visoka učilišta obavljaju svoju djelatnost kao javnu službu.

(3) Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom. U okviru djelatnosti visokog obrazovanja ta visoka učilišta organiziraju i izvode sveučilišne a, u skladu s ovim Zakonom, mogu organizirati i izvoditi i stručne studije.

(4) Veleučilište i visoka škola osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja putem organizacije i izvođenja stručnih studija te mogu obavljati stručnu i umjetničku djelatnost u skladu s ovim Zakonom i svojim statutom.

Osnivanje visokih učilišta

Članak 117.

(1) Sveučilišta, veleučilišta i visoke škole osnivaju se kao javne ustanove.

(2) Sveučilište može osnovati i u svom sastavu imati fakultete, umjetničke akademije i sveučilišne odjele te druge sastavnice u skladu sa zakonom.

(3) Veleučilišta i visoke škole ne mogu osnovati druga visoka učilišta.

(4) Visoka učilišta za potrebe vojnog i policijskog obrazovanja osniva Vlada Republike Hrvatske u skladu s uvjetima koje predviđa ovaj Zakon.

(5) Posebnim sporazumom sveučilišta ili veleučilišta i Vlade Republike Hrvatske ustrojava se studij u okviru određenog sveučilišta ili veleučilišta te položaj visokih učilišta osnovanih prema stavku 4. ovog članka u okviru sveučilišta. Za takav studij jamstvo i odgovornost snosi sveučilište.

(6) Uredbom Vlade Republike Hrvatske uređuju se posebnosti studija iz stavka 4. ovog članka, posebice njihov ustroj, prava i obveze nastavnika i studenata s obzirom na njihove vojne ili policijske zadaće.

(7) Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta iz stavka 4. ovog članka obavljaju ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, odnosno ministarstvo nadležno za obranu, u skladu s posebnim sporazumom.

Javna, vjerska i privatna visoka učilišta

Članak 118.

(1) Visoka učilišta mogu biti javna, vjerska i privatna.

(2) Javna visoka učilišta iz stavka 1. ovog članka su ona koja osniva Republika Hrvatska. Republika Hrvatska osniva sveučilište zakonom, a veleučilište i visoku školu uredbom Vlade Republike Hrvatske. Osnivačka prava nad visokim učilištima u ime Republike Hrvatske obnaša Vlada Republike Hrvatske, u skladu s aktom o osnivanju ili drugim odgovarajućim propisom.

(3) Javna visoka učilišta su i ona koja najmanje dvije trećine svojih ukupnih prihoda trajno ostvaruju iz državnog i/ili proračuna jedinica lokalne samouprave.

(3) Nije dopušteno osnivanje novih sveučilišta nastalih izdvajanjem iz postojećeg sveučilišta bez dvotrećinske suglasnosti senata sveučilišta iz kojeg bi se novo sveučilište izdvojilo.

(4) Privatno sveučilište, veleučilište i visoka škola osnivaju se odlukom osnivača na način propisan odredbama ovog Zakona i propisima koji se odnose na osnivanje ustanova.

Naziv visokih učilišta

Članak 119.

(1) Naziv sveučilište, fakultet i umjetnička akademija, odnosno riječ »akademija« uz naziv područja umjetnosti te veleučilište i visoka škola, ili drugi naziv koji sadrži neki od tih pojmova, mogu nositi samo visoka učilišta osnovana prema ovom Zakonu. Sud ili drugo nadležno državno tijelo neće odobriti upis u odgovarajući registar pravne osobe ili njene podružnice koja nosi neki od tih naziva, ili ako ti pojmovi čine dio naziva, ako ta pravna osoba nije osnovana u skladu s ovim Zakonom.

(2) Umjetnička akademija u svom nazivu može umjesto riječi »umjetnička« koristiti naziv područja umjetnosti u kojemu djeluje.

(3) Nazive iz stavaka 1. i 2. ovog članka mogu iznimno koristiti i pravne osobe koje nisu ustrojene prema ovome Zakonu, ako je to moguće prema posebnom zakonu ili ako uporabu naziva odobri ministar.

Dopusnica za obavljanje djelatnosti visokih učilišta i upis u Upisnik

Članak 120.

(1) Visoko učilište osnovano prema ovome Zakonu i propisima koji se odnose na osnivanje ustanova može započeti obavljanje djelatnosti i izvođenje određenih studija nakon upisa u Upisnik visokih učilišta i sudski registar kao ustanove pri trgovačkom sudu.

(2) Visoka učilišta u okviru svoje nastavne aktivnosti obvezuju se promicati tjelovježbu i studentski šport u skladu s posebnim zakonom.

(3) Obrazovni programi provedeni bez dopusnice dobivene prema odredbama ovog Zakona ne smatraju se sveučilišnim ili stručnim studijem niti se njihovim završetkom stječu akademska zvanja i stupnjevi kao ni stručna zvanja. Organizatori takvih programa ne mogu izdavati diplome ili druge isprave o studiju predviđene ovim Zakonom, ali mogu izdavati potvrde o završenom obrazovanju.

Visoka vjerska učilišta i njihov studij

Članak 121.

(1) Visoka vjerska učilišta osnovana po općim aktima vjerskih zajednica imaju prava i obveze kao i visoka učilišta iz ovog Zakona, ako ispunjavaju uvjete iz ovog Zakona.

(2) Položaj visokih vjerskih učilišta iz stavka 1. ovog članka koja djeluju kao fakulteti u sastavu nekog od javnih sveučilišta uređuje se ugovorom između sveučilišta i osnivatelja učilišta.

(3) Položaj i djelovanje katoličkih bogoslovnih fakulteta u sastavu javnih sveučilišta i drugih vjerskih učilišta koje djeluju u okviru javnih sveučilišta uređuju se uz poštivanje važećih međunarodnih ugovora i ugovora između osnivatelja i sveučilišta, uz suglasnost nadležnih državnih i crkvenih vlasti.

(4) Vjerske zajednice mogu osnivati visoka učilišta i ustrojavati studije koji nisu vjerski u skladu s odredbama ovoga Zakona koje se odnose na privatna visoka učilišta.

B. SVEUČILIŠTE

Osnovne odredbe o sveučilištu

Članak 122.

(1) U skladu sa svojom zadaćom iz članka 5. ovog Zakona, sveučilišta su obrazovne ustanove koje povezivanjem znanstvenog istraživanja, umjetničkog stvaralaštva, studija i nastave razvijaju znanost, struku i umjetnost, pripremaju studente za obavljanje profesionalnih djelatnosti na temelju znanstvenih spoznaja i metoda kao i umjetnosti, obrazuju znanstveni i umjetnički podmladak, sudjeluju u ostvarivanju društvenih interesa studenata te promiču međunarodnu, posebice europsku suradnju u visokom obrazovanju te znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti.

(2) O ispunjavanju svojih zadaća doprinosom univerzalnom znanju, znanosti i visokom obrazovanju, doprinosom svekolikom hrvatskom razvitku, posebno u izgradnji hrvatske nacionalne kulture, sveučilišta obavještavaju javnost najmanje jednom godišnje javno objavljujući na svojim mrežnim stranicama godišnje izvješće o radu sveučilišta koje na prijedlog rektora raspravlja i usvaja senat.

(3) Sveučilište integrira funkcije svojih sastavnica, posebno fakulteta, akademija i odjela (dalje: funkcionalna integracija) te putem svojih tijela osigurava njihovo jedinstveno i usklađeno djelovanje u skladu sa strateškim i razvojnim odlukama o akademskim pitanjima i o profiliranju znanstvenih istraživanja te jedinstveno i usklađeno djelovanje u financijskom poslovanju i pravnom prometu, investicijama, razvojnim planovima te u nastupu prema vanjskim partnerima u znanstvenim djelatnostima i visokom obrazovanju.

(4) Digitalizacijom istraživačkih aktivnosti i prezentacije rezultata istraživanja, kreiranjem vlastitih mrežnih mjesta, platformi i virtualnih mreža i njihovim nacionalnim i međunarodnim povezivanjem sveučilište aktivno sudjeluju u kreiranju Hrvatskog istra-

živačkog i prostora visokog obrazovanja i njihovim integriranju u europski istraživački i obrazovni prostor.

(5) Sveučilište osigurava unutarnju i vanjsku mobilnost studenata i nastavnika, racionalno korištenje ljudskih potencijala i materijalnih resursa, razvoj interdisciplinarnih i multidisciplinarnih studija te nadzor i stalni rast kvalitete kao i konkurentnosti nastavnoga, znanstvenoga, umjetničkog i stručnog rada.

(6) Sveučilište razvija jedinstveni informacijski i knjižnični sustav kao dio Hrvatskog istraživačkog i prostora visokog obrazovanja.

Ustroj sveučilišta i njegove sastavnice

Članak 123.

(1) Sveučilište je javna ustanova koja osniva i provodi sveučilišne studije u najmanje tri znanstvena i/ili umjetnička područja u većem broju polja te interdisciplinarne studije kao autonomni i integrirani proces, neposredno ili putem svojih fakulteta, umjetničkih akademija i odjela koje osniva u skladu s ovim Zakonom. Sveučilište i njegova visoka učilišta (fakulteti i umjetničke akademije) mogu u skladu s ovim Zakonom provoditi i stručne studije.

(2) Sveučilište može kao sastavnice (podružnice, ustanove ili pravne osobe) imati fakultete, umjetničke akademije, odjele i institute te druge sastavnice i to: zaklade, fondacije, udruge, studentske centre, zdravstvene ustanove, knjižnice, tehnologijske centre, informatičke, kulturne, sportske kao i one sastavnice (ustanove ili trgovačka društva) koji služe zadovoljavanju potreba studenata i sveučilišta.

(3) Statutom sveučilišta, aktom o osnivanju te općim aktima sastavnica utvrđuje se način upravljanja koji osigurava integriranost funkcija sveučilišta i ostvarenje interesa i ciljeve radi kojih je sveučilište osnovalo sastavnicu.

(4) Djelovanje pojedinih sastavnica, posebice razina njihovih ovlasti u pravnom prometu i poslovanju, utvrđuje se statutom sveučilišta i aktom o njihovu osnivanju. Aktom o osnivanju može se predvidjeti davanje suglasnosti osnivača na statut.

(5) Odluke o statusnoj promjeni sastavnica u okviru sveučilišta ili izlasku pojedinih sastavnica iz sveučilišta donosi senat dvotrećinskom većinom ukupnog broja glasova. Statutom sveučilišta detaljnije se uređuje postupak provođenja statusnih promjena sastavnica. Ako statutom sveučilišta nije određeno drukčije, protiv odluke senata ne može se podnijeti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

(6) Nije dopušteno posebnim zakonom izdvajati sastavnice i/ili studije sa sveučilišta u cilju osnivanja novog sveučilišta.

(7) Sveučilište radi komercijalizacije znanstvenih rezultata, otkrića ili patenata te umjetničkih ostvarenja, poticanja suradnje s gospodarstvenicima ili jačanja na znanju temeljnog gospodarstva može biti osnivač ili suosnivač trgovačkih društava. Dio dobiti takvih trgovačkih društava koji pripada sveučilištu može se koristiti isključivo za unapređenje djelatnosti sveučilišta.

Nepovredivost sveučilišta

Članak 124.

(1) Prostor sveučilišta je nepovrediv.

(2) Nadležna državna tijela na prostoru sveučilišta mogu postupati samo uz suglasnost čelnika, prema odluci nadležnog suda ili ako postoji neposredna opasnost za život i zdravlje ljudi ili za imovinu.

(3) Pretragu prostora sveučilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani zakonom koji uređuje kazneni postupak.

(4) Pretraga visokog učilišta može se poduzeti bez nazočnosti člника, odnosno osobe koju on ovlasti, samo ako se oni bez opravdana razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu.

Tijela sveučilišta

Članak 125.

(1) Sveučilište ima:

- sveučilišni savjet,
- senat
- rektora

(2) Sveučilište može imati i druga stručna i savjetodavna tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuje statutom ili drugim općim aktom. Uz to, sveučilište svojim statutom može vođenje poslovanja ili njegova dijela povjeriti određenom tijelu (poslovni ravnatelj, poslovni odbor i sl.).

Sveučilišni savjet

Članak 126.

(1) Sveučilišni savjet je tijelo koje brine za ostvarivanje djelatnosti sveučilišta prema aktu o osnivanju i statutu. Posebice, sveučilišni savjet brine o razvoju sveučilišta i njegovoj interakciji s društvom u kojemu djeluje te raspravlja i potvrđuje strateške i razvojne odluke senata, u skladu sa statutom sveučilišta.

(2) Sveučilišni savjet nadzire izvršavanje zadaća sveučilišta u skladu s člankom 5. i 122. ovog Zakona, posebno zakonitost njegova rada, racionalnu uporabu kadrovskih i materijalnih resursa, ostvarivanje odluka senata te obavlja druge poslove predviđene aktom o osnivanju i statutom. Sveučilišnom savjetu ne mogu se dati nadležnosti kojima bi se utjecalo na autonomiju sveučilišta.

(3) Sveučilišni savjet ima do dvadeset članova i to:

- dvije petine članova, među kojima je najmanje jedan student, koje imenuje senat,
- tri petine članova koje imenuju: osnivač (do četiri), županija (do dva), grad u kojem je sjedište (do dva) i Hrvatska gospodarska komora (do dva).
- ako je sjedište sveučilišta u Gradu Zagrebu, Grad Zagreb imenuje do četiri člana.

(4) U sveučilišnom savjetu ne mogu biti članovi senata i člnici sastavnica sveučilišta. Članovi sveučilišnog savjeta biraju između sebe predsjednika savjeta. Postupak kandidiranja članova sveučilišnog savjeta i njihovog razrješenja, trajanje mandata, način zamjene članova kojima je članstvo u sveučilišnom savjetu prestalo prije isteka mandata te način donošenja odluka utvrđuju se statutom sveučilišta.

(5) Sveučilišni savjet sudjeluje u pokretanju studijskih programa i osnivanju novih sastavnica i nastavku njihovog rada donoseći stratešku procjenu o društvenoj relevantnosti i potrebama tržišta rada (dalje u tekstu: strateška procjena). Strateška procjena je obavezno prethodno mišljenje koje senat ili njegova sastavnica trebaju pribaviti prije pokretanju novog studijskog programa i procjeni društvenih i potreba tržišta rada za nastavak rada sastavnica i obrazovanih programa.

(6) Savjet može imati obrazovno-gospodarska vijeća kao svoja stručna radna tijela koja se osnivaju u skladu s potrebama (veličinom) sveučilišta. Ona za potrebe savjeta prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) i teritorijalnim jedinicama analiziraju i identificiraju potrebe društva i sadašnje i buduće potrebe tržišta rada za obrazovnim profilima i

strukama te daju stručno mišljenje Obrazovno-gospodarskog vijeća kada postoje senatska vijeća područja.

(7) Obrazovno-gospodarsko vijeće donosi Stručno mišljenje uzimajući u obzir analitičku provjeru prijedloga programa u strateškom dokumentu Mreža institucija visokog obrazovanja te usporedbu s Registrom HKO. Ako savjet sveučilišta nema obrazovno-gospodarska vijeća, tada sam obavlja ove poslove.

(8) Sveučilišni savjet radi na sjednicama koje se održavaju najmanje jednom u šest mjeseci. U radu sveučilišnog savjeta sudjeluje rektor bez prava glasa. Sveučilišni savjet najmanje jednom godišnje podnosi izvješće osnivaču. O podnesenom izvješću obavještava se senat sveučilišta.

(9) Sveučilišni savjet ima pravo uvida u sve pojedinačne i opće akte sveučilišta, a u njegovom radu administrativnu mu potporu osigurava sveučilište.

(10) Sveučilišni savjet može, natpolovičnom većinom svih članova, u slučaju uočavanja težih nepravilnosti u općim ili pojedinačnim aktima sveučilišta, obrazloženom odlukom, naložiti nadležnim tijelima njihovo ispravljanje.

(11) Sveučilišni savjet može, dvotrećinskom većinom svih članova, u slučaju da nadležna tijela ne isprave uočene nepravilnosti u općim ili pojedinačnim aktima sazvati sjednicu senata i odrediti dnevni red s obrazloženim prijedlogom odluka.

(12) Sveučilišni savjet će, ako senat ne prihvati predložene odluke, u roku od 15 dana od njihovog odbijanja na senatu, od Visokog upravnog sud Republike Hrvatske, zatražiti ocjenu zakonitosti općeg akta sveučilišta, odnosno obustaviti od primjene pojedinačni akt sveučilišta.

(13) Visoki upravni sud Republike Hrvatske dužan je riješiti o zakonitosti osporenog općeg akta u roku od 30 dana od primitka zahtjeva sveučilišnog savjeta.

(14) Sveučilišni senat dužan je uskladiti opći akt sa zakonom u roku od 30 dana od primitka odluke Visokog upravnog suda.

(15) Ako Sveučilišni savjet obustavi od primjene pojedinačni akt sveučilišta, protiv odluke o obustavi sveučilište može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

Senat

Članak 128.

(1) Senat je najviše stručno tijelo koje čine dekani sastavnica kod funkcionalno integriranih sveučilišta odnosno čelnici organizacijskih jedinica kod institucionalno integriranih sveučilišta, osim kada je drugačije propisano statutom sveučilišta, kada se senat bira u skladu sa statutom Sveučilišta

(2) Studentski predstavnici koje u skladu ovim Zakonom i općim aktom sveučilišta biraju sami studenti, čine 15% ukupnog broja članova senata. Ostali zaposlenici zastupljeni su u senatu u skladu sa statutom sveučilišta.

(3) Raspodjela mjesta predstavnika studenata u senatu određuje se statutom sveučilišta. Predstavnici studenata sudjeluju u radu senata u skladu sa statutom sveučilišta.

(4) Rektor je član senata po položaju. Prorektori sudjeluju u radu senata bez prava glasanja.

(4) U radu senata bez prava glasanja sudjeluju i predstavnici sindikata u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja.

Nadležnost senata

Članak 129.

(1) Senat, tajnim glasovanjem, dvotrećinskom većinom članova, donosi i mijenja statut sveučilišta. Senat donosi i druge opće akte sveučilišta, natpolovičnom većinom članova, ako statutom sveučilišta nije određeno drugačije.

(2) Senat, u skladu sa statutom, odlučuje o svim akademskim, stručnim, znanstvenim i umjetničkim pitanjima, uključivši odlučivanje o organizaciji znanstvene, stručne i nastavne djelatnosti, izboru nastavnika, o razvojnim i poslovnim pitanjima kao i o drugim pitanjima predviđenim ovim Zakonom, a posebice:

1. odlučuje o obrazovnoj, znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti,
2. odlučuje o akademskim pitanjima,
3. odlučuje o razvojnim i istraživačkim planovima,
4. utvrđuje studijske kapacitete i upisnu politiku, određuje upisne kvote te utvrđuje standarde studiranja i nadzire njihovo poštovanje,
5. provodi ili povjerava sastavnicama provedbu postupka stjecanja doktorata,
6. dodjeljuje počasne doktorate,
7. bira professore emerituse i znanstvenike emerituse,
8. odlučuje o uvjetima studiranja i studentskom standardu,
9. koordinira međunarodnu suradnju,
10. odlučuje o izdavačkoj djelatnosti,
11. na prijedlog izabranog rektora imenuje prorektore,
12. imenuje članove drugih tijela sveučilišta kada je to određeno statutom ili drugim općim aktom,
13. potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija i pročelnika sveučilišnih odjela,
14. imenuje čelnike drugih sastavnica sveučilišta, ako statutom sveučilišta ili aktom o osnivanju i statutom sastavnice nije drugačije određeno,
15. bira nastavnike i suradnike, ako statutom ili na njemu utemeljenom propisu nije drugačije određeno,
16. odlučuje o osnivanju, osnovama ustroja i ukidanju sastavnica sveučilišta te usklađuje njihov rad i poslovanje,
17. odlučuje o osnivanju znanstveno-tehnoloških parkova i drugih trgovačkih društava,
18. vodi financijsku politiku i donosi proračun sveučilišta, raspravlja o financijskim izvješćima i prihvaća završni račun te odlučuje o kapitalnim ulaganjima.

(3) Senat obavlja i druge poslove predviđene statutom i drugim općim aktima.

(4) Odlučivanje o pojedinim pitanjima iz nadležnosti senata statutom se može povjeriti odgovarajućim sastavnicama sveučilišta. Statutom sveučilišta može se, radi osiguranja integriteta nastavnog i znanstvenog procesa na sveučilištu, predvidjeti pravo suspenzivnog veta na pojedine odluke nadležnih tijela sastavnica koje nemaju vlastiti statut, o tim pitanjima, ali tako da se ne naruše njihove akademske slobode i akademska samouprava.

Godišnje izvješće rektora o radu sveučilišta

Članak 130.

(1) Senat na posebnoj sjednici raspravlja i tajnim glasovanjem, natpolovičnom većinom svih članova, usvaja godišnje izvješće o radu sveučilišta, koje podnosi rektor, najkasnije u roku od 60 dana od završetka akademske godine za koju se podnosi izvješće.

(2) Ako rektor ne podnese godišnje izvješće u roku određenom ovim stavkom, Savjet sveučilišta je obvezan, u roku od 30 dana, sazvati izvanrednu sjednicu senata sa samo jednom točkom dnevnog reda: Godišnje izvješće rektora o radu sveučilišta u protekloj godini.

(3) U slučaju da rektor ne podnese godišnje izvješće u propisanom roku ili da senat ne prihvati godišnje izvješće, rektoru, prorektorima i od rektora imenovanim savjetnicima i pomoćnicima prestaje mandat idućeg dana od proteka roka iz stavka 1. ovog članka ili danom odbijanja izvješća na senatu. Na istoj sjednici se najstariji član senata u znanstveno-nastavnom zvanju redoviti profesor ili redoviti profesor u trajnom zvanju, imenuje obnašateljem dužnosti rektora.

(4) Ako najstariji profesor ne prihvati imenovanje za obnašatelja dužnosti rektora, senat će, na istoj sjednici redoslijedom prema godinama starosti, imenovati slijedećeg obnašatelja koji prihvaća imenovanje,

(5) Obnašatelj će u roku od 90 dana, u skladu sa statutom, organizirati i provesti postupak izbora novog rektora. Razriješeni rektor i prorektori ne mogu biti kandidati u ovom postupku.

Rektor

Članak 131.

(1) Rektor sveučilišta bira se iz redova redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom zvanju zaposlenih na sveučilištu tajnim glasovanjem, većinom glasova ukupnog broja članova biračkog tijela određenog statutom sveučilišta. Mandat rektora traje šest godina i ne može se ponoviti.

(2) Postupak izbora i razrješenja te razlozi za razrješenje rektora prije isteka mandata, osim onih navedenih u članku 130. ovoga Zakona, propisuju se statutom sveučilišta,

(3) U svom radu rektor ima prava i obveze ravnatelja ustanove te mandat i ovlasti predviđene ovim Zakonom i drugim zakonima te statutom sveučilišta. Rektor saziva i predsjedava sjednicama senata.

(4) Rektor može imati jednog ili više prorektora koje imenuje senat, tajnim glasovanjem natpolovičnom većinom svih članova, na način predviđen statutom sveučilišta.

Priprema za preuzimanje dužnosti

Članak 132.

(1) Izabrani rektor i njegovi prorektori, u razdoblju pripreme, prije preuzimanja dužnosti, obvezno pohađaju "Program stručne pripreme čelnika visokih učilišta i njihovih sastavnica", koji donosi senat sveučilišta.

(2) Senat će donijeti pravilnik o programu stručne pripreme čelnika visokih učilišta i njihovih sastavnica kojim će pobliže urediti način pripreme, odvijanja i opsega programa.

(3) Obveza pohađanja Programa stručne pripreme odnosi se i na novoizabrane čelnike sastavnica; pročelnike sveučilišnih odjela, dekane i prodekane fakulteta, te druge čelnike koje odredi senat sveučilišta

Posebne ovlasti senata i rektora

Članak 133.

(1) Rektor svojom odlukom može upozoriti dekana fakulteta, umjetničke akademije i ostale čelnike sastavnica, odnosno čelnike ustrojbenih jedinica sveučilišta, koje donose

vlastiti statut kako je propisano statutom sveučilišta (dalje u tekstu; sastavnica), na protuzakonitost ili protustatutarnost njihovih planiranih ili donesenih odluka, koje se moraju ispraviti u roku od 15 dana od primitka upozorenja. Upozorenje rektora mora biti obrazloženo ili čelnik nije dužan postupiti po njemu.

(2) Ako nadležna tijela sastavnica iz stavka 1. ovog članka, na prijedlog njihovih čelnika, ne isprave, u propisanom roku protuzakonite ili protustatutarne opće akte i na njima temeljene pojedinačne odluke ili druge pojedinačne odluke, rektor će privremeno obustaviti od izvršenja opći akt sastavnice i/ili pojedinačne odluke, te u roku od 15 dana od dana obustave, od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, tražiti ocjenu zakonitosti općeg akta. Visoki upravni sud Republike Hrvatske dužan je riješiti o zakonitosti obustavljenog općeg akta u roku od 30 dana od primitka zahtjeva rektora.

(3) Ako Visoki upravni sud Republike Hrvatske ocijeni obustavljeni opći akt nezakonitim, prestaju važiti svi pojedinačni akti doneseni temeljem nezakonitog općeg akta.

(4) Ako sastavnica pokrene upravni spor pred nadležnim upravnim sudom protiv odluke rektora o obustavi pojedinačnog akta, spor će se prekinuti do okončanja ocjene zakonitosti općeg akta temeljem kojega je donesen pojedinačni akt, ako je i taj akt osporen u postupku pred Visokim upravnim sudom Republike Hrvatske.

(4) Nadležna tijela sastavnica uskladit će svoje akte i na njima temeljene odluke s presudom Visokog upravnog suda, u roku od 15 dana od objave presude u Narodnim novinama.

(5) Senat sveučilišta, na prijedlog rektora, može u statutom utvrđenim slučajevima nepoštivanja zakona, drugih propisa, statuta ili na njima utemeljenih sveučilišnih odluka dvotrećinskom većinom članova i tajnim glasovanjem, razriješiti dekana i na istoj sjednici postaviti većinom glasova kao obnašatelja dužnosti dekana najstarijeg redovitog profesora u trajnom zvanju na sastavnici, kako bi se osiguralo funkcioniranje sastavnice odnosno ustrojbene jedinice sveučilišta. Rektor je prije predlaganja suspenzije dužan provesti postupak u skladu sa stavicima 1. i 2. ovog članka.

(6) Ako najstariji profesor ne prihvati imenovanje za obnašatelja dužnosti dekana, senat će, na istoj sjednici redosljedom prema godinama starosti, imenovati slijedećeg obnašatelja koji prihvaća imenovanje,

(7) Prestankom mandata dekana, prestaje i mandat svim čelnicima (prodekanima i osobama koje pomažu dekanu) izabranima na prijedlog dekana te rektor na prijedlog vršitelja dužnosti dekana imenuje te osobe.

(8) Obnašatelj dužnosti dekana, obvezan je organizirati i provesti izbore za novog dekana, u skladu sa statutom sveučilišta i statutom sastavnica koje donose vlastiti statut, u roku od 90 dana od dana svog imenovanja. Razriješeni dekan i prodekani ne mogu biti kandidati u ovom postupku.

Pitanja od posebnog interesa za studente

Članak 134.

Statutom sveučilišta utvrđuju se pitanja od posebnog interesa za studente, za koja prilikom odlučivanja u senatu studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta. Pitanja od posebnog interesa za studente posebice su ona vezana za promjenu sustava studija, osiguranje kvalitete studija, donošenje nastavnih programa, utvrđivanja izvedbenih planova nastave, participacije studenata u troškovima studiranja te studentskog standarda. Nakon suspenzivnog veta senat ponovo raspravlja o navedenom pitanju najranije u roku od 8 dana. U ponovljenom odlučivanju nema suspenzivnog veta. Način upotrebe student-

skoga suspenzivnog veta kao i potrebna većina u ponovnom odlučivanju nakon suspenzivnog veta pobliže se utvrđuju statutom sveučilišta.

C. SASTAVNICE SVEUČILIŠTA

Fakultet i umjetnička akademija

Članak 135.

(1) Fakultet je visoko učilište koje kao sastavnica sveučilišta ustrojava i izvodi sveučilišne studije te razvija znanstveni i stručni rad u jednom ili više znanstvenih i stručnih polja. Fakultet može osnivati i izvoditi i stručne studije u skladu s ovim Zakonom.

(2) Umjetnička akademija je visoko učilište koje kao sastavnica sveučilišta ustrojava i izvodi sveučilišne umjetničke studije te razvija vrhunsko umjetničko stvaralaštvo i znanstvenoistraživačku djelatnost u području umjetnosti. Umjetnička akademija može ustrojavati i izvoditi i stručne umjetničke studije u skladu s ovim Zakonom.

(3) Fakulteti i umjetničke akademije moraju imati statut. Statut mora biti suglasan sa statutom sveučilišta.

(4) Fakulteti i umjetničke akademije u pravnom prometu sudjeluju pod svojim nazivom i pod nazivom sveučilišta.

Tijela fakulteta i umjetničke akademije

Članak 136.

Fakultet i umjetnička akademija imaju:

- stručno vijeće (fakultetsko ili akademijsko vijeće)
- dekana, te
- druga tijela predviđena statutom sveučilišta, njihovim statutom ili drugim općim aktom.

Fakultetsko vijeće

Članak 137.

(1) Fakultetsko vijeće fakulteta i akademijsko vijeće umjetničke akademije (dalje u tekstu fakultetsko vijeće) čine predstavnici nastavnika, suradnika, studenata i jedan predstavnik zaposlenika, u skladu sa statutom fakulteta ili umjetničke akademije. Studentski predstavnici koje u skladu s posebnim zakonom i statutom sveučilišta biraju sami studenti, čine 15% ukupnog broja članova vijeća.

(2) Raspodjela mjesta predstavnika studenata u fakultetskom ili akademijskom vijeću određuje se statutom fakulteta ili umjetničke akademije.

(3) Predstavnici studenata sudjeluju u radu fakultetskom ili akademijskom vijeću u skladu sa statutom fakulteta i umjetničke akademije.

(4) Fakultetsko ili akademijsko vijeće donosi plan razvoja fakulteta u skladu sa statutom sveučilišta i statutom fakulteta

(5) Fakultetsko ili akademijsko vijeće u skladu sa statutom sveučilišta:

1. donosi odluke o akademskim, znanstvenim, umjetničkim i stručnim pitanjima, posebno o izboru i zapošljavanju nastavnika,
2. donosi godišnji plan zapošljavanja i napredovanja koji sadrži popis zaposlenika za čijim ostankom nakon 67. godine života postoji potreba, na prijedlog dekana,
3. bira i razrješuje dekana i prodekane,

4. donosi statut i druge opće akte,

5. obavlja druge poslove utvrđene statutom sveučilišta, statutom visokog učilišta ili drugim općim aktom.

(6) Statutom fakulteta i umjetničke akademije se, u skladu s ovim Zakonom i statutom sveučilišta, utvrđuju pitanja od posebnog interesa za studente, za koja prilikom odlučivanja fakultetskog ili akademijskog vijeća studentski predstavnici imaju pravo suspenzivnog veta u skladu s člankom 131. ovog Zakona.

Godišnje izvješće dekana o radu fakulteta ili akademije

Članak 138.

(1) Fakultetsko vijeće raspravlja i tajnim glasovanjem, natpolovičnom većinom svih članova, usvaja godišnje izvješće o radu fakulteta, koje podnosi dekan, najkasnije u roku od 60 dana od završetka akademske godine za koju se podnosi izvješće.

(2) Godišnje izvješće o radu fakulteta ili akademije dostavlja se rektoru u roku od osam dana od dana njegovog usvajanja, a u svrhu eventualne primjene stavka 3. ovog članka.

(3) Ako dekan ne podnese godišnje izvješće u roku određenom stavkom 5. ovog članka senat sveučilišta je na prijedlog rektora, obvezan je u roku od 30 dana sazvati izvanrednu sjednicu fakultetskog vijeća sa samo jednom točkom dnevnog reda; Godišnje izvješće dekana o radu fakulteta odnosno sastavnice u protekloj godini.

(4) U slučaju da dekan u roku ne podnese godišnje izvješće, odnosno ako fakultetsko ili akademijsko vijeće tajnim glasovanjem natpolovičnom većinom članova, ne prihvati godišnje izvješće, dekanu, prodekanima i od dekana imenovanima savjetnicima i pomoćnicima prestaje mandat idućeg dana od proteka roka iz stavka 5. ovog članka za podnošenje izvješća, odnosno danom odbijanja izvješća, Na istoj sjednici se najstariji član fakultetskog ili akademijskog vijeća u nastavno znanstvenom zvanju redoviti profesor ili redoviti profesor u trajnom zvanju imenuje obnašateljem dužnosti dekana.

(5) Ako najstariji profesor ne prihvati imenovanje za obnašatelja, fakultetsko vijeće će, na istoj sjednici redosljedom prema godinama starosti, imenovati slijedećeg obnašatelja dužnosti dekana koji prihvaća imenovanje,

(6) Obnašatelj će u roku od 90 dana, u skladu sa statutom fakulteta i statutom sveučilišta, organizirati i provesti postupak izbora novog dekana. Razriješeni dekan i prodekani ne mogu biti kandidati u ovom postupku.

Dekan

Članak 139.

(1) Dekana fakulteta ili umjetničke akademije bira, uz suglasnost senata sveučilišta, i razrješava fakultetsko vijeće ili akademijsko vijeće na način i u postupku utvrđenim statutom sveučilišta odnosno općim aktom fakulteta ili umjetničke akademije.

(2) Ako senat sveučilišta ne da suglasnost na izbor dekana fakultetsko vijeće dužno je u roku od 30 dana predložiti drugog kandidata.

(3) Mandat dekana ne smije biti kraći od tri godine, niti duži od četiri godine i ne može se ponoviti.

(4) Dekan predstavlja i zastupa fakultet ili umjetničku akademiju, i ima prava i obveze u skladu sa statutom sveučilišta i statutom fakulteta ili umjetničke akademije. Dekanu u radu pomažu prodekani te statutom utvrđena druga tijela.

(5) Dekan je odgovoran za provedbu odluka fakultetskog vijeća i senata sveučilišta na fakultetu ili umjetničkoj akademiji.

Sveučilišni odjel

Članak 140.

- (1) Sveučilišni odjel se osniva kao sastavnica sveučilišta koja sudjeluje u izvedbi studijskih programa ili samostalno izvodi studijski program te razvija znanstveni, umjetnički i stručni rad u jednom znanstvenom polju ili interdisciplinarnom znanstvenom području te sudjeluje u izvedbi studija.
- (2) U sveučilišnom odjelu su nastavnici, znanstvenici i suradnici sveučilišta iz određenoga znanstvenog polja ili interdisciplinarnoga znanstvenog područja, odnosno iz nekog područja umjetnosti.
- (3) Sveučilišni odjel ima pročelnika, stručno vijeće i druga tijela čiji se sastav, način osnivanja, djelokrug rada i ovlasti utvrđuju statutom sveučilišta i općim aktima odjela. Pročelnika bira i razrješava stručno vijeće s trajanjem mandata, na način i u postupku utvrđenim statutom sveučilišta. U odnosu na pročelnika i stručno vijeće odjela na odgovarajući će se način primijeniti odredbe članka 137.-139. ovog Zakona.
- (4) Sveučilišni odjeli sudjeluju u pravnom prometu pod nazivom sveučilišta i svojim nazivom, ako je tako utvrđeno statutom sveučilišta.

Sveučilišni znanstveno-inovacijski institut

Članak 141.

- (1) Sveučilišni i fakultetski znanstveno-inovacijski institut (dalje u tekstu: znanstveni institut sveučilišta) je pravna osoba koja se osniva radi obavljanja znanstvene djelatnosti u jednom ili više srodnih znanstvenih polja temeljnom zadaćom poticanja znanstveno-istraživačke preobrazbe i snažnijeg povezivanja procesa visokog obrazovanja s potrebama društva i gospodarstva. Sveučilišni institut može obavljati i visokostručni rad, te sudjelovati u nastavi u skladu s općim aktima sveučilišta. Djelatnost instituta ne financira se iz proračuna Ministarstva kao dijela državnog proračuna Republike Hrvatske.
- (2) Znanstveni instituti sveučilišta i njegovih fakulteta organiziraju i provode znanstvena istraživanja i obavljaju druge znanstveno-istraživačke zadaće financirajući ih iz sredstava europskih i međunarodnih fondova, kompetitivnih i drugih projekata Hrvatske zaklade za znanost, suradnje s hrvatskim i inozemnim društvenim i gospodarskim subjektima te iz drugih izvan proračunskih izvora.
- (3) Znanstveni instituti sveučilišta i njegovih fakulteta mogu biti sudjelovati u izvođenju poslijediplomskih studija sveučilišta i sastavnica s naglašenom istraživačkom funkcijom.
- (4) Sredstva ostvarena aktivnostima iz st. 2. i 3. ovog članka i drugim aktivnostima vlastita su sredstava sveučilišnih znanstvenih instituta te ne podliježu propisima kojima se regulira izvršavanje državnog proračuna.
- (5) Znanstveni institut sveučilišta ima ravnatelja, stručno vijeće i druga tijela čiji se sastav, način osnivanja, djelokrug rada i ovlasti utvrđuju statutom sveučilišta, ili statutom fakulteta i općim aktima sveučilišnog instituta. Ravnatelja imenuje senat sveučilišta ili fakultetsko vijeće trajanje mandata, način i postupak se utvrđuje statutom sveučilišta ili statutom fakulteta.
- (6) Unutarnji ustroj sveučilišnog instituta, njegova tijela i njihove ovlasti te ostala pitanja rada sveučilišnog instituta uređuju se statutom i/ili općim aktima sveučilišnog instituta, uz odgovarajuću primjenu odredbi ovoga Zakona koje se odnose na znanstvene institute.
- (7) Znanstveni instituti sveučilišta angažiraju istraživače u znanstveno-nastavnim zvanjima sa sveučilišta i sastavnica ugovorom o radu na određeno i neodređeno vrijeme u

punom radnom vremenu, ugovorom o radu kod drugog poslodavca iznad punog radnog vremena, ugovorom o autorskom radu, ugovorom o djelu i drugim oblicima stalnog, privremenog i povremenog rada reguliranih Zakonom.

(8) Znanstveni institut sveučilišta sudjeluju u pravnom prometu pod nazivom sveučilišta i svojim nazivom, ako je tako utvrđeno statutom sveučilišta.

Povezivanje prakse, znanosti, umjetnosti i visokog obrazovanja

Članak 142.

(1) Sveučilište te fakulteti i umjetničke akademije, uz suglasnost sveučilišta, mogu osnovati organizacije ili svoje unutarnje organizacijske cjeline u kojima se obavlja djelatnost kojom se povezuje praksa, znanost, umjetnost i visoko obrazovanje i u čijem radu mogu sudjelovati i studenti (inženjerijski biro, radionice, pravni centri, centri za socijalni rad i drugu pomoć građanima, pokušališta, proizvodni centri, turističke i slične organizacije, studiji, umjetnički sastavi, kazališta, galerije, radio i televizijske postaje, društvene i druge digitalne mreže i drugo).

(2) Dobit ostvarena obavljanjem poslova prema stavku 1. ovog članka koristi se isključivo za unapređenje rada sveučilišta, odnosno njegovih sastavnica, a u skladu s odlukom sveučilišta.

(3) U slučaju kada je pojedina djelatnost uređena posebnim propisima, organizacije iz stavka 1. ovog članka osnivaju se i njihov se rad uređuje uz suglasnost ministra nadležnog za određeno područje.

(4) U skladu sa statutom i svojom dopusnicom, visoka učilišta na temelju ugovora s organizacijom iz stavka 1. ovoga članka mogu izvođenje dijela nastave organizirati u toj pravnoj osobi pod vodstvom svojih nastavnika, a uz primjereno sudjelovanje stručnjaka iz te pravne osobe.

Sveučilišne bolnice i odjeli

Članak 143.

(1) U području biomedicine i zdravstva nastava, znanstveni i stručni rad obavlja se istodobno s pružanjem zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi utemeljenoj u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, a s kojom je uz suglasnost ministra nadležnog za zdravstvo visoko učilište o tome sklopilo ugovor.

(2) Zdravstvena ustanova koja je sa sveučilištem ili njegovom sastavnicom sklopila ugovor iz stavka 1. ovoga članka u svojem nazivu ili u nazivu određene organizacijske jedinice koristi naziv „sveučilišni“ u skladu s pravilnikom koji donosi ministar uz prethodnu suglasnost ministra nadležan za zdravstvo.

(3) Nastavnici, znanstvenici i suradnici sveučilišta ili njegove sastavnice koji rade u zdravstvenoj ustanovi iz stavka 1. ovoga članka, nastavnoj bazi toga sveučilišta ili njegove sastavnice, imenuju se na mjesta ravnatelja, zamjenika ravnatelja i druga odgovarajuća rukovodna radna mjesta u toj zdravstvenoj ustanovi ili njenim organizacijskim dijelovima u kojima se obavlja rad iz stavka 1. ovoga članka.

(4) Radno vrijeme nastavnika, znanstvenika i suradnika iz stavka 1. ovoga članka uređuje se propisima o zdravstvenoj zaštiti.

(5) Za rad iz stavka 1. ovoga članka kojim istodobno pružaju zdravstvenu zaštitu i sudjeluju u visokom obrazovanju nastavnici, znanstvenici i suradnici imaju pravo na plaću prema propisima koji uređuju plaće u zdravstvu i visokom obrazovanju.

Centri za transfer tehnologije, inovacija i drugih oblika komercijalizacije znanstvenih istraživanja

Članak 144.

(1) Visoka učilišta, u cilju komercijalizacije znanstvenih istraživanja te stručnog osposobljavanja istraživača, mogu samostalno i zajedno s partnerima iz gospodarstva i javnog sektora, privatnim poduzetnicima i društvenim institucijama osnivati centre transfera tehnologije, inovacija i drugih oblika komercijalizacije znanstvenih istraživanja (dalje u tekstu: centri).

(2) Centri iz stavka 1. ovoga članka:

1. potiču gospodarske i društvene inovacije, njihovu primjenu u praksi, brinu se o zaštiti intelektualnog vlasništva, te promoviranju inovacije i patente i njihovu registraciju,
2. potiču i stručno podupiru spin-out, spin-off i start-up projekte, tvrtke i centre kompetencije koji stvaraju i primjenjuju inovacije, i kojima se povezuju praksa, znanost, umjetnost i visoko obrazovanje u svim područjima. Mogu ih činiti i inženjerski biro, robotičke i druge radionice, pravni centri i centri za socijalan rad, veterinarske i druge ambulante, sveučilišne/kliničke bolnice, pokušališta, poljoprivredna dobra i farme, proizvodni centri, turističke i organizacije integralnog destinacijskog menadžmenta, umjetnički sustavi, glazbeni orkestri i produkcija, galerije, radio, film, TV i internetske platforme i online servisi, sportsko-rekreacijski centri i sl.,
3. potiču i organiziraju sudjelovanje studenata poslijediplomskih (doktorskih) studija U istraživanjima i aktivnostima subjekata I tijela iz stavka 2. ovog članka,
4. potiču uvođenje i primjena najnovijih vrhunskih tehnologija i inovacija koje korjenito mijenjaju način kreiranja proizvoda, usluga i socijalne komunikacije u svim područjima,
5. potiču rast inovacijskog potencijala prioritarnom ulogom inter/multi/transdisciplinarnih istraživanja.

(3) Centri iz stavka 1. ovoga članka djeluju kao samostalne organizacije u pravnom prometu koje osniva sveučilište ili njegova sastavnica. Ostvarena se sredstva raspodjeljuju prema kriterijima i pravilnicima koje donosi upravljačko tijelo imenovano od osnivača.

(4) Djelatnost centra ne financira se iz proračuna Ministarstva kao dijela državnog proračuna Republike Hrvatske.

(5) Sredstva ostvarena aktivnostima centra vlastita su sredstava centra te ne podliježu odredbama Zakona o državnom proračunu odnosno Zakona o izvršenju državnog proračuna.

D. VELEUČILIŠTE I VISOKA ŠKOLA

Osnovne odredbe

Članak 145.

(1) Veleučilište i visoka škola su ustanove koje ustrojavaju i izvode stručne studije te obavljaju djelatnost u skladu s člankom 116. stavkom 4. ovog Zakona i svojem statutu.

(2) Veleučilište je visoka škola koja izvodi barem tri različita studija iz barem tri različita polja. Veleučilište ne može imati visoke škole kao sastavnice.

(3) Statutom veleučilišta i visoke škole uređuju se pitanja unutarnjeg ustroja, upravljanja i odlučivanja.

(4) Statut veleučilišta i visoke škole donosi upravno vijeće na prijedlog stručnog vijeća, a potvrđuje ga osnivač.

Tijela veleučilišta i visoke škole

Članak 146.

(1) Veleučilište i visoka škola imaju:

- upravno vijeće,
- stručno vijeće,
- dekana,
- i druga stručna i savjetodavna tijela čije se osnivanje, sastav i nadležnost uređuje statutom ili drugim općim aktom.

(2) Dekana veleučilišta ili visoke škole bira i razrješava stručno vijeće s mandatom, na način i u postupku utvrđenim statutom veleučilišta ili visoke škole. Izbor dekana potvrđuje upravno vijeće. Dekan ima prava i obveze u smislu Zakona o ustanovama i za svoj rad je odgovoran stručnom vijeću i upravnom vijeću.

(3) Stručno vijeće veleučilišta i visoke škole čine nastavnici, suradnici i studenti, u skladu sa statutom. Stručno vijeće, u skladu sa statutom, odlučuje o stručnim i nastavnim pitanjima. Studenti čine najmanje 15% ukupnog broja članova stručnog vijeća. Studente – članove stručnog vijeća biraju sami studenti u skladu sa statutom veleučilišta i visoke škole. Na odlučivanje studenata u stručnom vijeću odnose se na odgovarajući način odredbe članka 134. ovog Zakona o suspenzivnog vetu na sveučilištu.

(4) Upravno vijeće veleučilišta ili visoke škole ima pet članova od kojih tri imenuje osnivač a dva bira stručno vijeće veleučilišta ili visoke škole. Predsjednika upravnog vijeća biraju članovi između sebe. Dekan veleučilišta i visoke škole sudjeluje u radu upravnog vijeća bez prava glasanja.

(5) Upravno vijeće brine o ostvarivanju djelatnosti veleučilišta i visoke škole prema aktu o osnivanju i statutu, posebice brine o zakonitosti njihova rada, racionalnoj uporabi materijalnih i kadrovskih resursa, provođenju odluka stručnog vijeća, daje suglasnost na pojedine odluke dekana i stručnog vijeća u skladu sa statutom te obavlja ostale poslove predviđene statutom.

2. STUDIJI NA VISOKIM UČILIŠTIMA

A. VRSTE STUDIJA

Vrste studija: sveučilišni i stručni studij

Članak 147.

(1) Visoko obrazovanje provodi se kroz sveučilišne i stručne studije.

(2) Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih i stručnih dostignuća.

(3) Stručni studij pruža studentima primjerenu razinu znanja i vještina koje omogućavaju obavljanje stručnih zanimanja i osposobljava ih za neposredno uključivanje u radni proces.

(4) Sveučilišni i stručni studiji usklađuju se s opisom razina kvalifikacija koje se stječu njihovim završetkom prema propisima koji uređuju nacionalni kvalifikacijski okvir.

(5) Studiji iz stavka 1. ovog članka moraju biti u skladu s europskim sustavom stjecanja i prijenosa bodova (u daljnjem tekstu: ECTS) po kojem se jednom godinom studija u punom nastavnom opterećenju u pravilu stječe najmanje 60 ECTS bodova.

(6) ECTS bodovi dodjeljuju se studijskim obvezama studenata na temelju prosječno ukupno utrošenog rada koji student mora uložiti kako bi stekao predviđene ishode učenja u sklopu te obveze, pri čemu jedan ECTS bod predstavlja u pravilu 30 sati ukupnog prosječnog studentskog rada uloženog za stjecanje ishoda učenja.

Sveučilišni studij

Članak 148.

- (1) Sveučilišno obrazovanje obuhvaća:
 1. preddiplomski sveučilišni studij,
 2. diplomski sveučilišni studij i
 3. poslijediplomski studij.
- (2) Sveučilišni studiji ustrojavaju se i izvode na sveučilištu. Poslijediplomski studiji mogu se izvoditi i u sveučilišnom i fakultetskom znanstveno inovacijskom institutu i u suradnji sa znanstvenim institutima.
- (3) Svaka razina sveučilišnog studija završava stjecanjem određenog naziva ili stupnja.
- (4) Studijski programi mogu se provoditi i kao integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji čijim završetkom se stječe najmanje 300 ECTS bodova.

Preddiplomski studij

Članak 149.

- (1) Na preddiplomskom sveučilišnom studiju, koji u pravilu traje tri do četiri godine, stječe se od 180 do 240 ECTS bodova. Preddiplomski studij osposobljava studente za diplomski studij te im daje mogućnost zapošljavanja na odgovarajućim poslovima.
- (2) Završetkom preddiplomskog studija stječe se akademski naziv prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) uz naznaku struke, ako posebnim zakonom nije određeno drukčije.
- (3) U međunarodnom prometu i diplomu na engleskom jeziku stručni naziv po završetku preddiplomskog studija je baccalaureus, odnosno baccalaurea.
- (4) Završetkom preddiplomskog sveučilišnog studija koji u pravilu traje tri do četiri godine, čijim završetkom se stječe od 180 do 240 bodova u skladu s europskim sustavom prijenosa bodova (u daljnjem tekstu: ECTS bodova), osoba stječe akademski naziv sveučilišni prvostupnik (baccalaureus), odnosno sveučilišna prvostupnica (baccalaurea) uz naznaku struke (na primjer: sveučilišni/a prvostupnik/prvostupnica baccalaureus/baccalaurea) arheologije, sveučilišni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) ekonomije, sveučilišni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) prava i slično).
- (5) Kratica naziva iz stavka 4. ovoga članka je univ. bacc. uz naznaku struke (na primjer: univ. bacc. arh., univ. bacc. oec., univ. bacc. iur. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (6) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, završetkom preddiplomskoga sveučilišnog studija u znanstvenom području tehničkih znanosti, osoba stječe akademski naziv sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) inženjer, odnosno sveučilišna prvostupnica (baccalaurea) inženjerka uz naznaku struke (na primjer: sveučilišni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) inženjer/inženjerka geodezije i slično).
- (7) Kratica naziva iz stavka 6. ovoga članka je univ. bacc. ing. uz naznaku struke (na primjer: univ. bacc. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

Diplomski studij

Članak 150.

- (1) Na diplomskom sveučilišnom studiju, koji u pravilu traje jednu do dvije godine, stječe se od 60 do 120 ECTS bodova.
- (2) Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i diplomskom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.
- (3) Završetkom diplomskog sveučilišnog studija stječu se akademski nazivi u skladu s posebnim zakonom koji uređuje akademske nazive.
- (4) Završetkom preddiplomskog i diplomskoga sveučilišnog studija ili integriranoga preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija, čijim završetkom se stječe najmanje 300 ECTS bodova, osoba stječe akademski naziv magistar, odnosno magistra uz naznaku struke (na primjer: magistar/magistra arheologije, magistar/magistra ekonomije, magistar/magistra prava i slično).
- (5) Kratica naziva iz stavka 1. ovoga članka je mag. uz naznaku struke (na primjer: mag. arh., mag. oec., mag. iur. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (6) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, završetkom preddiplomskog i diplomskoga sveučilišnog studija ili integriranog preddiplomskog i diplomskoga sveučilišnog studija iz područja tehničkih znanosti, osoba stječe akademski naziv magistar inženjer odnosno magistra inženjerka uz naznaku struke (na primjer: magistar/magistra inženjer/inženjerka geodezije i slično).
- (7) Kratica naziva iz stavka 3. ovoga članka je mag. ing. uz naznaku struke (na primjer: mag. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (8) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, završetkom diplomskog sveučilišnog studija medicine, stomatologije ili veterine osoba stječe akademski naziv doktor, odnosno doktorica uz naznaku struke (na primjer: doktor/doktorica medicine i slično).
- (9) Kratica naziva iz stavka 8. ovoga članka je dr. uz naznaku struke (na primjer: dr. med. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

Poslijediplomski studij

Članak 151.

- (1) Poslijediplomski studiji su poslijediplomski doktorski i poslijediplomski specijalistički studij.
- (2) Poslijediplomski doktorski studij i poslijediplomski specijalistički studij može se upisati nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija.
- (3) Poslijediplomski doktorski studij traje najmanje tri godine. Ispunjenjem svih propisanih uvjeta i javnom obranom doktorske disertacije u znanstvenim područjima se stječe akademski stupanj doktora znanosti (dr. sc.). Ispunjenjem svih propisanih uvjeta u umjetničkom području se stječe akademski stupanj doktora umjetnosti (dr. art.).
- (4) Iznimno, osobe koje su ostvarile znanstvena dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, na temelju odluke nadležnog vijeća utvrđenog statutom sveučilišta o ispunjavanju propisanih uvjeta te izrade i javne obrane doktorske disertacije, a uz suglasnost senata sveučilišta, mogu steći doktorat znanosti.
- (5) Iznimno, osobe koje su ostvarile umjetnička dostignuća koja svojim značenjem odgovaraju uvjetima za izbor u umjetničko-nastavna zvanja, na temelju odluke nadležnog vijeća utvrđenog statutom sveučilišta, o ispunjavanju propisanih uvjeta te izrade i javne

obrane doktorske disertacije, a uz suglasnost senata sveučilišta, mogu steći doktorat umjetnosti.

(6) Iznimno, osobe izabrane u umjetničko-nastavna zvanja i na umjetničko-nastavna radna mjesta, mogu temeljem umjetničkih radova, na temelju odluke nadležnog vijeća, utvrđenog statutom sveučilišta, o ispunjavanju propisanih uvjeta koje donosi senat sveučilišta, steći doktorat umjetnosti.

(7) Kratica dokorskog akademskog stupnja stavlja se ispred imena i prezimena osobe.

(8) Sveučilište može organizirati poslijediplomski specijalistički studij u trajanju od jedne do dvije godine, odnosno s radnim opterećenjem studenata od 60 do 120 ECTS bodova, kojim se stječe akademski naziv specijalist određenog područja (spec.), u skladu s posebnim zakonom. Naziv specijalist, odnosno njegova kratica dodaju se akademskom nazivu iz članka 149. stavka 3. ovoga Zakona.

(9) Posebnim propisom utvrdit će se akademski naziv koji se stječe završetkom poslijediplomskog specijalističkog studija, u slučaju kada je za određeno stručno područje posebnim zakonom propisano specijalističko usavršavanje.

(10) Sveučilište općim aktom može odrediti stjecanje ECTS bodova na doktorskom studiju.

Akademski nazivi u poslijediplomskom studiju

Članak 152.

(1) Završetkom poslijediplomskog specijalističkog studija osoba stječe akademski naziv sveučilišni specijalist, odnosno sveučilišna specijalistica uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: sveučilišni/a specijalist/specijalistica ekonomije, sveučilišni/a specijalist/specijalistica socijalne politike, sveučilišni/a specijalist/specijalistica financijske analize i slično), koji se može koristiti uz akademski naziv iz članka 150. ovoga Zakona.

(2) Kratica naziva iz stavka 1. ovoga članka je univ. spec. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: univ. spec. oec., univ. spec. soc. polit., univ. spec. fin. anal. i slično), može se koristiti uz kraticu akademskog naziva iz članka 151. ovoga Zakona (na primjer: mag. oec. univ. spec. oec., mag. oec. univ. spec. soc. polit.) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(3) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, završetkom poslijediplomskoga specijalističkog studija u medicini, stomatologiji i veterini, osoba stječe naziv sveučilišni magistar odnosno sveučilišna magistra uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa koji se može koristiti uz akademski naziv iz članka 150. ovoga Zakona.

(4) Kratica naziva iz stavka 3. ovoga članka je univ. mag. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa, može se koristiti uz kraticu akademskog naziva iz članka 150. ovoga Zakona (na primjer: dr. med. univ. mag. epidem.) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

Stručni studiji

Članak 153.

(1) Stručno obrazovanje obuhvaća: kratki stručni studij, preddiplomski stručni studij, specijalistički diplomski stručni studij.

(2) Stručni studiji provode se na visokoj školi ili veleučilištu. Stručni studiji mogu se provoditi i na sveučilištu.

- (3) Svaka razina stručnog studija završava stjecanjem određenog stručnog naziva.
- (4) Kratki stručni studiji traju od dvije do dvije i pol godine i njihovim se završetkom stječe od 120 do 150 ECTS bodova. Završetkom kratkoga stručnog studija stječe se stručni naziv stručni pristupnik/pristupnica uz naznaku struke, u skladu s posebnim zakonom.
- (5) Preddiplomski stručni studij traje tri godine može trajati do četiri godine, u slučaju kada je to u skladu s međunarodno prihvaćenim standardima. Završetkom preddiplomskog stručnog studija stječe se od 180 do 240 ECTS bodova te stručni naziv stručni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) uz naznaku struke, u skladu s posebnim zakonom.
- (6) Kratica stručnog naziva stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (7) Specijalistički diplomski stručni studij traje jednu ili dvije godine i njegovim se završetkom stječe od 60 do 120 ECTS bodova. Završetkom specijalističkog diplomskog stručnog studija stječe se stručni naziv stručni/a specijalist/ica određene struke, u skladu s posebnim zakonom.
- (8) Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i specijalističkom diplomskom stručnom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.
- (9) U slučaju kada je za određeno stručno područje posebnim zakonom propisano usavršavanje na razini specijalističkog diplomskog stručnog studija, odgovarajući stručni naziv utvrdit će se provedbenim propisom koji se donosi temeljem posebnog zakona.

Akademski nazivi u stručnom studiju

Članak 154.

- (1) Završetkom stručnog studija u trajanju kraćem od tri godine, čijim završetkom se stječe manje od 180 ECTS bodova, osoba stječe stručni naziv stručni pristupnik odnosno stručna pristupnica uz naznaku struke (na primjer: stručni/a pristupnik/pristupnica ekonomije, stručni/a pristupnik/pristupnica medicinske radiologije, stručni/a pristupnik/pristupnica politologije i slično).
- (2) Kratica naziva iz stavka 1. ovoga članka je pristup. uz naznaku struke (na primjer: pristup. oec., pristup. med. rad., pristup. polit. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (3) Završetkom stručnog studija u trajanju od najmanje tri godine, čijim završetkom se stječe najmanje 180 ili više ECTS bodova, osoba stječe stručni naziv stručni prvostupnik (baccalaureus) odnosno stručna prvostupnica (baccalaurea) uz naznaku struke (na primjer: stručni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) ekonomije, stručni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) medicinske radiologije, stručni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) politologije i slično).
- (4) Kratica naziva iz stavka 3. ovoga članka je bacc. uz naznaku struke (na primjer: bacc. oec., bacc. med. rad., bacc. polit. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (5) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, završetkom stručnog studija u znanstvenom području tehničkih znanosti, osoba stječe stručni naziv stručni prvostupnik (baccalaureus) inženjer, odnosno stručna prvostupnica (baccalaurea) inženjerka uz naznaku struke (na primjer: stručni/a prvostupnik/prvostupnica (baccalaureus/baccalaurea) inženjer/inženjerka geodezije i slično).
- (6) Kratica naziva iz stavka 5. ovoga članka je bacc. ing. uz naznaku struke (na primjer: bacc. ing. geod. i slično) i stavlja se iza imena i prezimena osobe.
- (7) Završetkom specijalističkoga diplomskoga stručnog studija koji traje jednu do dvije godine, čijim završetkom se stječe u pravilu 60 do 120 ECTS bodova, osoba stječe stručni naziv stručni specijalist, odnosno stručna specijalistica uz naznaku struke ili dijela struke

u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: stručni/a specijalist/specijalistica politehnike i slično), koji se može koristiti uz naziv stečen na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju.

(8) Kratica naziva iz stavka 7. ovoga članka je struč. spec. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: struč. spec. politeh. i slično), može se koristiti uz kraticu naziva stečenog na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(9) Iznimno od stavka 8. ovoga članka, završetkom specijalističkoga diplomskoga stručnog studija iz područja tehničkih znanosti osoba stječe stručni naziv stručni specijalist inženjer, odnosno stručna specijalistica inženjerka uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: stručni/a specijalist/specijalistica inženjer/inženjerka geodezije i slično), koji se može koristiti uz naziv stečen na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju.

(10) Kratica naziva iz stavka 9. ovoga članka je struč. spec. ing. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: struč. spec. ing. geod. i slično), može se koristiti uz kraticu naziva stečenog na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

(11) Iznimno od stavka 7. ovoga članka, završetkom specijalističkoga diplomskoga stručnog studija u medicini, stomatologiji i veterini, osoba stječe stručni naziv diplomirani, odnosno diplomirana uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: diplomirana medicinska sestra, diplomirani medicinski tehničar i slično), koji se može koristiti uz naziv stečen na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju.

(12) Kratica naziva iz stavka 11. ovoga članka je dipl. uz naznaku struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa (na primjer: dipl. ms., dipl. mt. i slično), može se koristiti uz kraticu naziva stečenog na stručnom studiju ili preddiplomskom sveučilišnom studiju i stavlja se iza imena i prezimena osobe.

Prijenos ECTS bodova

Članak 155.

(1) Prijenos ECTS bodova može se provesti između različitih studija.

(2) Kriteriji i uvjeti prijena ECTS bodova iz stavka 1. ovog članka propisuju se općim aktom visokog učilišta, odnosno ugovorom između visokih učilišta.

Međunarodna suradnja, mobilnost i kompetitivnost

Promicanje međunarodne suradnje

Članak 156.

Visoka učilišta promiču međunarodnu posebice europsku suradnju putem prekogranične suradnje, zajedničkih i združenih studija, mobilnosti studenata i nastavnika, izvođenjem nastave na hrvatskom i svjetskim jezicima.

Članak 157.

Prekogranično visoko obrazovanje podrazumijeva različite oblike suradnje visokih učilišta u izradi, odobravanju i izvedbi združenih studija i obrazovnih programa za stjecanje djelomične kvalifikacije, izvođenje studija koji su akreditirani u inozemstvu, na teritoriju

Republike Hrvatske i izvođenje studija, koji su akreditirani u Republici Hrvatskoj u inozemstvu.

Centri za međunarodnu suradnju i mobilnost

Članak 158.

(1) Visoka učilišta mogu osnivati centre za međunarodnu suradnju i mobilnost u svrhu internacionalizacije hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja i unaprjeđenja njezove međunarodne konkurentnosti. Centri posebno:

1. potiču više-jezično izvođenje obrazovnih programa na hrvatskom i svjetskim jezicima.
2. potiču i organiziraju osobito inozemno osposobljavanje hrvatskih nastavnika za izvođenje programa na drugim jezicima kao oblika odlazne mobilnosti.
3. organiziraju i realiziraju osobito dolaznu mobilnost inozemnih nastavnika za izvođenje nastave na drugim jezicima.
4. organiziraju i vode sustav odlazne i dolazne mobilnosti studenata u okviru programa i fondova EU.
5. brinu se za međunarodnu promociju studija na drugim jezicima unutar EU i posebno na svjetskom tržištu visokog obrazovanja,
6. organiziraju i promoviraju sustav stipendiranja za inozemne studente izvan EU,
7. predlažu aktivnosti i mjere za napredovanje hrvatskih sveučilišta i fakulteta na svjetskim rang-listama sveučilišta i povećanje broja inozemnih studenata na hrvatskim visokim učilištima.

(2) Centri za međunarodnu suradnju i mobilnost djeluju kao samostalne organizacije u pravnom prometu koje osniva sveučilište ili njegova sastavnica. Ostvarena se sredstva raspodjeljuju prema kriterijima i pravilnicima koje donosi upravljačko tijelo imenovano od osnivača.

Cjeloživotno učenje

Članak 159.

(1) Visoka učilišta mogu izvoditi različite obrazovne programe koji se ne smatraju studijem u smislu ovog Zakona, te se temelje na načelima cjeloživotnog učenja.

(2) Visoka učilišta mogu u sklopu cjeloživotnog obrazovanja izvoditi cjelovite preddiplomske/diplomske studije s djelomičnim opterećenjem (izvanredni studiji), troškove kojih snose sami studenti i/ili poslodavci.

(3) Visoka učilišta općim aktom uređuju načine i oblike provođenja aktivnosti koje se temelje na načelima cjeloživotnog učenja, uključujući načine i postupke utvrđivanja razlikovnih obveza studenata za potrebe promjene studijskog programa i/ili upisa na studij, dovršetka ranije započetog studija i priznavanja kompetencija stečenih izvan studijskog programa, a koje su uvjet za sudjelovanje na studiju.

(4) Visoka učilišta općim aktom uređuju status studenata sa razlikovnim obvezama, polaznika obrazovnih programa koji se ne smatraju studijem i sudionika u aktivnostima kojima se promoviraju načela cjeloživotnog učenja.

(5) Svi programi i postupci iz ovog članka sastavni su dio unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete te na odgovarajući način podliježu postupcima vanjskog osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.

(6) Izvođenje programa iz stavka 1. ovog članka oslobođeno je poreza na dodanu vrijednost.

Sveučilišni centri za cjeloživotno obrazovanje

Članak 160.

- (1) Sveučilište i njegove sastavnice mogu osnivati sveučilišne centre za cjeloživotno obrazovanje i stručnu praksu studenata (dalje u tekstu: centri). Njihova je zadaća programiranje i organizacija različitih oblika obrazovanja i dodatnog/novog osposobljavanja stručnjaka kojima se prati i usavršava razvoj pojedinih struka u skladu s razvojem znanosti i tehnološkim napretkom.
- (2) Centar organizira seminare, kolokvije, radionice, tečajeve, tribine, konferencije i druge oblike osposobljavanja i dopunskog obrazovanja.
- (3) Posebnu djelatnost centra predstavlja odabir mentora i organizacija obvezne stručne prakse studenata nakon prve, na svakoj godini studija. Sredstva za mentorsku praksu osigurava državni proračun.
- (4) Centri za cjeloživotno obrazovanje i stručnu praksu studenata djeluju kao samostalne organizacije u pravnom prometu koje osniva sveučilište ili njegova sastavnica. Ostvarena se sredstva raspodjeljuju prema kriterijima i pravilnicima koje donosi upravljačko tijelo imenovano od osnivača.

B. UPIS NA STUDIJ, NJEGOVO USTROJSTVO I IZVEDBA

Uvjeti za upis

Članak 161.

- (1) Upis studija obavlja se na temelju javnog natječaja koji objavljuje sveučilište, veleučilište ili visoka škola koji provode studij najmanje šest mjeseci prije početka nastave. Natječaj za upis mora sadržavati: uvjete za upis, broj mjesta za upis, postupak, podatke o ispravama koje se podnose i rokove za prijavu na natječaj i upis.
- (2) Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju postupak odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob. Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju kriterije (uspjeh u prethodnom školovanju, vrsta završenog školovanja, uspjeh na klasifikacijskom ili drugom ispitu, posebna znanja, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih se obavlja klasifikacija i odabir kandidata za upis.
- (3) Sveučilište, veleučilište i visoka škola utvrđuju koji su srednjoškolski programi odgovarajući preduvjet za upis pojedinoga studija.
- (4) Diplomski sveučilišni studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući preddiplomski sveučilišni studij, a specijalistički diplomski stručni studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući preddiplomski stručni studij. Visoka učilišta propisuju uvjete upisa.
- (5) Poslijediplomski studij može upisati osoba koja je završila diplomski sveučilišni studij. Sveučilište može propisati i druge uvjete za upis poslijediplomskog studija.
- (6) Iznimno, pod uvjetima koje propiše visoko učilište, studij se može upisati i bez prethodno završenoga odgovarajućeg školovanja, ako je riječ o iznimno nadarenim osobama za koje se može očekivati da će i bez završenoga prethodnog školovanja uspješno svladati studiji ako je sveučilište, veleučilište i visoka škola općim aktom definiralo kriterije za takve procjene.

(7) Strani državljani upisuju se na studij pod jednakim uvjetima kao hrvatski državljani. Od državljana država koje nisu članice Europskog gospodarskog prostora se, u skladu s odlukom nadležnoga državnog tijela ili visokog učilišta, može tražiti plaćanje dijela ili pune cijene studija. Stranim državljanima se upis može ograničiti ili uskratiti ako je riječ o studiju koji se odnosi na vojno ili policijsko obrazovanje ili drugi studij od interesa za nacionalnu sigurnost.

Studijski program

Članak 162.

(1) Studiji se ustrojavaju prema studijskom programu koji donosi visoko učilište. Studijske programe koji se izvode na sveučilištu donosi senat sveučilišta.

(2) Kod utvrđivanja studijskog programa visoko učilište treba osobito brinuti da studij bude: usklađen s opisom skupova ishoda učenja, standardima zanimanja, programima za stjecanje i vrednovanje skupova ishoda učenja, programima za stjecanje kvalifikacija standarda i razinom kvalifikacije koja se stječe završetkom studijskog programa prema propisima koji uređuju hrvatski kvalifikacijski okvir u skladu s ovim Zakonom, usklađen sa strateškim dokumentom mreže visokih učilišta, na razini najnovijih znanstvenih spoznaja i na njima temeljenih vještina, usklađen s nacionalnim prioritetima i potrebama profesionalnog sektora, usporediv s programima u zemljama Europske unije.

(3) Studijski program donosi se u skladu sa statutom i drugim općim aktom sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole te sadrži:

1. stručni ili akademski naziv ili stupanj koji se stječe završetkom studija,
2. akademske uvjete upisa na studij na početku studija, uvjete upisa studenta u sljedeći semestar ili trimestar, odnosno sljedeću godinu studija, kao i preduvjete upisa studijskih obveza,
3. predviđene ishode učenja koji se stječu ispunjavanjem pojedinačnih studijskih obveza, modula studija i ukupnog studijskog programa, kao i predviđen broj sati za svaku studijsku obvezu koji osigurava stjecanje predviđenih ishoda učenja,
4. za svaku studijsku obvezu dodijeljen odgovarajući broj ECTS bodova temeljen na prosječno ukupno utrošenom radu koji student mora uložiti kako bi stekao predviđene ishode učenja u sklopu te obveze,
5. oblik provođenja nastave i način provjere stečenih ishoda učenja za svaku studijsku obvezu,
6. popis drugih studijskih programa iz kojih se mogu steći ECTS bodovi,
7. način završetka studija,
8. odredbe o tome mogu li i pod kojim uvjetima studenti koji su prekinuli studij ili su izgubili pravo studiranja nastaviti studij.

(4) ECTS bodovi ne trebaju biti navedeni na doktorskom studiju na kojem nije predviđeno njihovo stjecanje.

Izvedbeni plan

Članak 163.

(1) Studiji se izvode prema izvedbenom planu nastave koji donosi visoko učilište. Izvedbeni plan se objavljuje prije početka nastave u odnosnoj akademskoj godini i dostupan je javnosti. Izvedbeni plan nastave obvezno se objavljuje na službenim Internet stranicama visokog učilišta, uključujući sažetke predavanja i drugih oblika nastave kao i tekst samih

predavanja te drugih oblika nastave u iznimnim slučajevima nedostupnosti odgovarajuće literature. Izvedbenim planom nastave utvrđuju se:

1. nastavnici i suradnici koji će izvoditi nastavu prema studijskom programu,
2. mjesta izvođenja nastave,
3. početak i završetak te satnica izvođenja nastave,
4. oblici nastave (predavanja, seminari, vježbe, konzultacije, provjere znanja, individualna, grupna i mentorska umjetnička nastava, umjetnička nastavna produkcija i sl.),
5. način polaganja ispita,
6. ispitni rokovi,
7. popis literature za studij i polaganje ispita,
8. mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku te
9. ostale činjenice važne za uredno izvođenje nastave.

(2) Ako se na studijski program upisuju studenti s djelomičnim opterećenjem, u izvedbenom planu nastave definira se ustroj i način izvođenja nastave za njih.

(3) Donošenje izvedbenog plana nastave uvjet je za početak izvođenja nastave u toj akademskoj godini.

(4) Studij se može organizirati kroz sustav učenja na daljinu, uz suglasnost senata odnosno Vijeća veleučilišta i visokih škola.

Akadska godina

Članak 164.

(1) Akadska godina počinje 1. listopada tekuće a završava 30. rujna sljedeće kalendarske godine.

(2) Nastava se ustrojava po semestrima ili trimestrima, prema odredbama statuta sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole.

(3) Nastava može početi i prije početka akademske godine iz stavka 1. ovog članka, ako je tako propisano izvedbenim planom nastave za tu akademsku godinu, ali ne prije 1. rujna.

Ocjene

Članak 165.

(1) Uspjeh studenta na ispitu i drugim provjerama znanja izražava se sljedećim ocjenama: 5 – izvrsan, 4 – vrlo dobar, 3 – dobar, 2 – dovoljan, 1 – nedovoljan. U indeks i/ili drugu odgovarajuću ispravu i/ili evidenciju studenta unose se prolazne ocjene: 5, 4, 3 i 2.

(2) Izvedbenim programom može se utvrditi da se neki oblici nastave provode bez ocjenjivanja, ili da se ocjenjuju opisno.

Ostala pitanja vezana uz studij

Članak 166.

(1) Statutom visokog učilišta, odnosno općim aktom o pravilima studiranja pobliže se uređuju pravila o ispitima (pisani, usmeni, praktični dio ispita, sustav preduvjeta i sl.), žalbi na ocjenu, postupku ponavljanja ispita, sadržaju, obliku i načina vođenja isprava o ispitima, o javnosti ispita, pravu uvida u ispitne rezultate te po potrebi i o drugim pitanjima.

(2) Opći akti iz stavka 1. ovoga članka objavljuju se na način da budu dostupni javnosti, posebice studentima i pristupnicima za stjecanje statusa studenta.

(3) Akademski ili stručni naziv ili stupanj oduzimaju se ako se utvrdi da je stečen protivno propisanim uvjetima za njegovo stjecanje, grubim kršenjem pravila studija ili na temelju doktorskog rada (disertacije) koji je plagijat ili krivotvorina.

(4) Pokretanje i provođenje postupka oduzimanja akademskog ili stručnog zvanja provodi se u skladu s odredbama statuta ili drugog općeg akta visokog učilišta na kojemu je stečeno akademsko ili stručno zvanje ili stupanj.

C. ZAVRŠETAK STUDIJA

Uvjeti za završetak studija

Članak 167.

(1) Preddiplomski studij završava polaganjem svih ispita te, ovisno o studijskom programu, izradom završnog rada i/ili polaganjem završnog ispita u skladu sa studijskim programom.

(2) Diplomski studij završava polaganjem svih ispita, izradom diplomskog rada i polaganjem diplomskog ispita i/ili izradom ili izvedbom umjetničkog djela u skladu sa studijskim programom.

(3) Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij završava polaganjem svih ispita, izradom diplomskog rada i polaganjem diplomskog ispita i/ili izradom ili izvedbom umjetničkog djela u skladu sa studijskim programom.

(4) Doktorski studij završava polaganjem svih ispita, izradom i javnom obranom znanstvene ili umjetničke doktorske disertacije.

(5) Poslijediplomski specijalistički studij završava polaganjem svih ispita, izradom završnog rada i/ili polaganjem odgovarajućeg završnog ispita u skladu sa studijskim programom.

(6) Studijskim programom može se utvrditi da poslijediplomski umjetnički studij završava polaganjem svih ispita te polaganjem završnog ispita pred ispitnim povjerenstvom i/ili izradom ili izvedbom umjetničkog djela.

(7) Postupak prijave, ocjene i obrane doktorske disertacije odnosno izrade i/ili izvedbe umjetničkog djela uređuje se statutom sveučilišta ili općim aktom sveučilišta.

(8) Kratki stručni studij i preddiplomski stručni studij završava polaganjem svih ispita. Studijskim programom može se predvidjeti i polaganje završnog ispita i/ili izrada završnog rada.

(9) Specijalistički diplomski stručni studij završava polaganjem svih ispita, izradom završnog rada i polaganjem odgovarajućeg završnog ispita u skladu sa studijskim programom.

(10) Završetkom studija u skladu s odredbama ovog članka student stječe odgovarajući stručni ili akademski naziv ili stupanj te druga prava u skladu s posebnim propisima.

(11) Visoka učilišta dužna su donijeti pravilnike i prije početka studija sa studentima sklopiti ugovore kojima će urediti pitanja autorskih prava nad završnim radovima i time omogućiti njihovu javnu objavu.

(12) Sveučilišta i fakulteti dužni su trajno objaviti završne radove u javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

(13) Visoka učilišta dužna su donijeti pravilnike i prije početka studija sa studentima sklopiti ugovore kojima će urediti pitanja autorskih prava nad doktorskim disertacijama i time omogućiti njihovu javnu objavu.

(14) Doktorske disertacije visoko učilište dužno je trajno objaviti u javnoj internetskoj bazi doktorskih disertacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Sveučilište je dužno osigurati da se i jedan otisnuti primjerak doktorske disertacije dostavi Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

(15) Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Isprave o studiju

Članak 168.

(1) Po završetku sveučilišnoga preddiplomskog studija studentu se izdaje diploma kojom se potvrđuje završetak studija i stjecanje određenog akademskog naziva.

(2) Nakon završetka diplomskog sveučilišnoga, integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnoga studija, poslijediplomskog sveučilišnoga i poslijediplomskog specijalističkog studija studentu se izdaje diploma. Diplomom se potvrđuje da je student završio određeni studij i stekao pravo na akademski naziv ili stupanj.

(3) Nakon završetka kratkog stručnog studija studentu se izdaje svjedodžba, a nakon završetka preddiplomskog stručnog studija i specijalističkog diplomskog stručnog studija studentu se izdaje diploma kojima se potvrđuje završetak studija i stjecanje određenog stručnog naziva.

(4) Nakon završenog programa stručnog usavršavanja visoko učilište polazniku izdaje potvrdu koja sadrži opis obveza polaznika, a ako se opterećenje u sklopu programa mjeri ECTS bodovima, sadrži i ECTS bodove.

(5) Uz svjedodžbu, diplomu ili potvrdu studentu se bez naknade i na hrvatskome i engleskom jeziku izdaje i dopunska isprava o studiju kojom se potvrđuje koje je ispite položio i s kojom ocjenom te s drugim podacima potrebnim za razumijevanje stečene kvalifikacije.

(6) Diplome, svjedodžbe i potvrde koje izdaju visoka učilišta javne su isprave.

(7) Sadržaj diploma i dopunskih isprava o studiju propisuje ministar.

(8) Oblik diploma i dopunskih isprava o studiju, sadržaj i oblik svjedodžbi i potvrda te informacijskih paketa za prijenos ECTS bodova propisuje sveučilište, veleučilište i visoka škola.

(9) Akademski i stručni nazivi i akademski stupanj unose se u potvrdu, svjedodžbu odnosno diplomu o završenom studiju te u dopunsku ispravu o studiju.

(10) Akademski i stručni nazivi i akademski stupanj i njihove kratice na hrvatskom jeziku u potvrdi, svjedodžbi, odnosno diplomu te u dopunskoj ispravi o studiju, koje se izdaju na stranom jeziku, prevode se u odgovarajuće nazive i njihove kratice koje su prihvaćene u odnosnom jeziku.

(11) Stečeni akademski i stručni nazivi i akademski stupanj koriste se u skladu s potvrdom, svjedodžbom, odnosno diplomom o završenom studiju.

Standardi zanimanja i standard kvalifikacije

Članak 169.

(1) Standarde zanimanja, standarde kvalifikacija odnosno skupove ishoda učenja za upis u Registar Hrvatskog kvalifikacijskog okvira predlažu visoka učilišta koja su nositelji studijskih programa za zanimanja odnosno kvalifikaciju za koje se pojedini standard predlaže.

(2) Uz zahtjev za upis standarda zanimanja, standarda kvalifikacije odnosno skupova ishoda učenja, pored dokumentacije predviđene zakonom, visoko učilište kao predlagatelj dostavlja i mišljenje o predloženom standardu zanimanja ili kvalifikacije drugih zainteresiranih visokih učilišta u svojstvu nositelja studijskih programa kojima se stječe zanimanje ili kvalifikacija za koji se predlaže standard.

Vrednovanje prethodnoga učenja (ishodi učenja)

Članak 170.

(1) Visoko učilište općim aktom uređuje postupak priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja stečenih kroz formalno, neformalno obrazovanje te informalno učenje.

(2) Postupkom priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja provjeravaju se ishodi učenja u svrhu određivanja profila i razine kompetencija te obujma izraženih u ECTS bodovima.

(3) Općim aktom iz stavka 1. ovog članka utvrđuju se postupak podnošenja zahtjeva, sadržaj zahtjeva, tijela nadležna za odlučivanje, načini provjere te druga pitanja važna za provedbu postupaka koja uključuju i postupke unutarnjeg osiguravanja kvalitete.

Priznavanje inozemnih diploma i stručnih kvalifikacija

Članak 171.

Postupak priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija i inozemnih stručnih kvalifikacija za potrebe zapošljavanja provodi se u skladu s ovim Zakonom i Pravilnikom koji donosi ministar, te na temelju bilateralnih ili multilateralnih ugovora koji obvezuju Republiku Hrvatsku.

Akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i priznavanje razdoblja studija odnosno ECTS bodova

Članak 172.

(1) Akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i priznavanje razdoblja studija, odnosno ECTS bodova, obavlja visoko učilište u Republici Hrvatskoj na kojemu osoba želi nastaviti visokoškolsko obrazovanje. Vrednovanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija provodi stručno tijelo visokog učilišta u skladu s odredbama statuta.

(2) U postupku vrednovanja inozemne visokoškolske kvalifikacije uzima se u obzir isključivo stupanj postignutih znanja, vještina i kompetencija koji je stečen kvalifikacijom, bez usporedbe nastavnih programa.

(2) Zahtjev za stručno priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija podnosi se Nacionalnom ENIC/NARIC uredu pri Agenciji za znanost i visoko obrazovanje. Zahtjev za akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija podnosi se nadležnom uredu za akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija na visokom učilištu.

Stručno priznavanje inozemne visokoškolske kvalifikacije

Članak 173.

(1) Agencija za znanost i visoko obrazovanje dužna je donijeti rješenje o priznavanju visokoškolske kvalifikacije u roku od 60 dana od dana podnošenja zahtjeva za stručno priznavanje.

(2) Protiv rješenja o priznavanju inozemne visokoškolske kvalifikacije stranka nema pravo žalbe, ali se može pokrenuti upravni spor pred mjesno nadležnim upravnim sudom.

Dostava rješenja o priznavanju ENIC/NARIC uredu

Članak 174.

Visoko učilište nadležno za priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija obavezno dostavlja Nacionalnom ENIC/NARIC uredu izvornik i kopiju rješenja s preslikom dokumentacije o provedenom postupku najkasnije u roku od mjesec dana od dana donošenja rješenja.

3. STUDENTI

Stjecanje statusa studenta

Članak 175.

- (1) Status studenta stječe se upisom na sveučilište, veleučilište ili visoku školu a dokazuje se odgovarajućom studentskom ispravom, čiji minimalni sadržaj propisuje ministar a oblik sveučilište, veleučilište ili visoka škola.
- (2) Pravo na upis na visoko učilište ima svaka osoba koja je ispunila uvjete iz članka 161. ovog Zakona, u okviru kapaciteta visokog učilišta. Ako broj osoba koje su ispunile uvjete iz članka 161. ovog Zakona prelazi kapacitet visokog učilišta, pravo na studij imaju one osobe koje su u postupku klasifikacije ostvarile bolje rezultate.
- (3) Studenti mogu biti redoviti ili s djelomičnim nastavnim opterećenjem.
- (4) Redoviti su oni studenti koji studiraju prema programu koji se temelji na punoj nastavnoj satnici (puno radno vrijeme). Troškovi studija (studijskog programa) mogu redovitim studentima biti dijelom ili u cijelosti financirani iz državnog proračuna, u skladu s općim aktom sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole.
- (5) Sveučilišta, veleučilišta i visoke škole mogu s Ministarstvom potpisati jednogodišnje ili višegodišnje ugovore o subvenciji participacije redovitih studenata u troškovima studija, u kojima se obvezno navode ciljevi subvencije, aktivnosti i rezultati za ostvarenje ciljeva, indikatori praćenja provedbe te dinamika dostave izvještaja o provedbi ugovora.
- (6) Studenti s djelomičnim nastavnim opterećenjem su oni koji obrazovni program pohađaju uz rad ili drugu aktivnost koja traži posebno prilagođene termine i načine izvođenja studija u skladu s izvedbenim planom nastave. Troškove takvog studija u cijelosti ili dijelom snosi sam student, u skladu s općim aktom sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole.

Voditelj i mentor

Članak 176.

- (1) Statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta utvrdit će se da se studentu odnosno grupi studenata imenuje voditelj iz redova nastavnika ili suradnika koji pomaže u studiju te prati studentov rad i postignuća.
- (2) Studentu poslijediplomskog studija obvezno se imenuje mentor pri čemu će se, prema mogućnostima, voditi računa o želji studenta.
- (3) Poblize odredbe o voditelju i mentoru studenta utvrđuju visoka učilišta općim aktom.
- (4) Sveučilišta i njihove sastavnice mogu svojim općim aktom urediti uvođenje mentorske nastave u cjelinu ili dio preddiplomskog i diplomskog studijskog programa. O djelomičnom ili cjelovitom uvođenju mentorske nastave sveučilište i sastavnica potpisuju s nadležnim ministrom poseban ugovor kojim se definira način izvođenja i potrebna dodatna proračunska sredstva.

Prava i obveze studenta

Članak 177.

(1) Student ima pravo na:

1. kvalitetan studij i obrazovni proces kako je to predviđeno studijskim programom,
2. sudjelovanje u stručnom i znanstvenom radu,
3. konzultacije i mentorski rad,
4. slobodu mišljenja i iskazivanja stavova tijekom nastave i drugih aktivnosti na visokim učilištima,
5. završetak studija u kraćem roku,
6. slobodno korištenje knjižnica i ostalih izvora informacija,
7. upisivanje predmeta iz drugih programa, u skladu sa statutom i na njemu utemeljenim propisima sveučilišta,
8. izjašnjavanje o kvaliteti (ocjenjivanje) nastave i nastavnika,
9. sudjelovanje u odlučivanju, u skladu sa statutom visokog učilišta,
10. pritužbu za slučaj povrede nekog od njegovih prava predviđenih zakonom ili općim aktima visokog učilišta,
11. sudjelovanje u radu studentskih organizacija,
12. mirovanje obveza studenta za vrijeme služenja vojnoga roka, za vrijeme trudnoće i do godine dana starosti djeteta, za vrijeme dulje bolesti te u drugim opravdanim slučajevima prekida studija,
13. odgovarajuću psihološku i zdravstvenu pomoć u studentskim poliklinikama ili drugim odgovarajućim zdravstvenim ustanovama te
14. druga prava predviđena statutom i drugim općim aktima visokog učilišta.

(2) Student ima obvezu poštovati režim studija i opće akte visokog učilišta te uredno izvršavati svoje nastavne i druge obveze na visokom učilištu. Stegovna odgovornost studenata uređuje se općim aktima visokog učilišta.

(3) Redoviti studenti imaju prava iz zdravstvenog osiguranja u skladu s posebnim propisima.

(4) Pravilnicima koje donosi ministar uredit će se uvjeti i način ostvarivanja prava redovitih studenata iz studentskog standarda, i to na: subvencionirano stanovanje, subvencioniranu prehranu, prijevoz studenata s invaliditetom, državne stipendije, zajmove i druge novčane potpore.

(5) Visoka učilišta provode studentsku evaluaciju studija putem ankete ili na drugi primjereni način. Rezultati evaluacije služe planiranju nastavnog i znanstvenog programa na visokim učilištima. Studentske ankete pomoćno su sredstvo programiranja nastavno-pedagoškog osposobljavanja mlađih suradnika i nastavnika, poticanja i isticanja nastavne izvrsnosti i uspjeha u podučavanju i mentorskom radu.

Prestanak statusa studenta

Članak 178.

(1) Studentu prestaje status studenta: 1. kad završi studij, 2. kad se ispiše sa sveučilišta, veleučilišta ili visoke škole, 3. kad je isključena sa studija po postupku i uz uvjete utvrđene statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta, 4. kad ne završi studij u roku utvrđenom statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta te 5. iz ostalih razloga utvrđenim statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta.

(2) Studenti kojima prestane status studenta iz razloga navedenih u stavku 1. ovog članka, ne ulaze u evidenciju kojom se izračunava broj studenata po nastavniku u procesu (re) akreditacije visokih učilišta i drugim mjerilima kvalitete visokih učilišta.

Studentsko predstavništvo (studentski zbor)

Članak 179.

(1) Studenti sudjeluju u upravljanju visokim učilištem kroz studentski zbor kao izorno predstavničko tijelo studenata visokog učilišta.

(2) Studentski zbor visokog učilišta čine studenti visokog učilišta koje studenti izabiru na izborima između kandidata navedenih na izornoj listi.

(3) Studentski izbori uređuju se općim aktom sveučilišta.

(4) Studentski zbor na visokom učilištu:

1. bira studentske predstavnike u senat i druga tijela sveučilišta te u vijeće i druga tijela drugih visokih učilišta,
2. bira studentske predstavnike u odgovarajuće organizacije, ustanove i trgovačka društva kojima je osnivač visoko učilište,
3. donosi plan i program rada studentskog zbora,
4. imenuje studentskog pravobranitelja,
5. brine o kvaliteti života studenata, a posebice o kvaliteti studijskog procesa, studentskom standardu, ostvarivanju studentskih prava i drugim pitanjima važnim za studente,
6. predlaže nadležnim tijelima visokih učilišta plan financiranja studentskih aktivnosti,
7. potiče izvannastavne aktivnosti studenata,
8. donosi opće akte studentskog zbora,
9. obavlja druge poslove od interesa za studente visokog učilišta.

(5) Nadzor nad zakonitošću rada studentskog zbora obavlja čelnik visokog učilišta.

(6) Hrvatski studentski zbor je koordinativno tijelo koje usklađuje rad svih studentskih zborova visokih učilišta u Republici Hrvatskoj na zajedničkim programima, raspravlja o pitanjima od zajedničkog interesa za studente te rukovodi aktivnostima u međunarodnoj suradnji.

(7) Hrvatski studentski zbor donosi opće akte Hrvatskog studentskog zbora i poslovnik o svome radu. Poslovnik o radu Hrvatskog studentskog zbora stupa na snagu kada ga potvrdi većina studentskih zborova sveučilišta, veleučilišta i visokih škola.

(8) Hrvatski studentski zbor ima svog predsjednika, zamjenika predsjednika i druga tijela Hrvatskog studentskog zbora, sukladno općim aktima Hrvatskog studentskog zbora.

Statut studentskog zbora

Članak 180.

(1) Studentski zbor ima statut. Statut donosi visoko učilište, na prijedlog studentskog zbora pri čemu za njegovo donošenje treba glasovati većina ukupnog broja studentskih predstavnika u senatu sveučilišta, odnosno vijeću visokog učilišta.

(2) Statutom studentskog zbora propisuje se:

1. način rada studentskog zbora,
2. tijela studentskog zbora,
3. sastav, način izbora i nadležnost pojedinog tijela studentskog zbora,
4. način imenovanja studentskog pravobranitelja,

5. način izbora predstavnika studenata u tijela visokog učilišta,
6. odgovornost tijela i članova studentskog zbora za neispunjavanje povjerenih im poslova vezanih uz rad studentskog zbora,
7. ostala pitanja važna za rad studentskog zbora.

Financiranje studentskog zbora i studentskih udruga

Članak 181.

- (1) Rad studentskog zbora financira se iz proračuna visokog učilišta na kojem studentski zbor djeluje.
- (2) Visoko učilište može, u skladu sa svojim mogućnostima, financirati i rad studentskih udruga koje na njemu djeluju.
- (3) Studentski zbor visokog učilišta dužan je raspisati javni natječaj za financiranje studentskih programa koje provode studentske udruge ili pojedini studenti. Studentski zbor koji je raspisao javni natječaj ne može na natječaj prijaviti svoj studentski program.
- (4) Proračunski fondovi, kriteriji za natječaje te način vrednovanja studentskih programa koje provode studentske udruge ili pojedini studenti, osim studentskih zborova, propisuju se općim aktom, kojeg predlaže studentski zbor, natpolovičnom većinom svih članova, a donosi senat sveučilišta odnosno vijeće visokog učilišta.

Studentski pravobranitelj

Članak 182.

- (1) Visoko učilište ima studentskog pravobranitelja kojeg imenuje studentski zbor na vrijeme od jedne godine, u skladu s općim aktom studentskog zbora. Mandat studentskog pravobranitelja može se jednom ponoviti.
- (2) Studentski pravobranitelj:
 1. prima pritužbe studenata koje se odnose na njihova prava i raspravlja o njima s nadležnim tijelima visokog učilišta,
 2. savjetuje studente o načinu ostvarivanja njihovih prava,
 3. može sudjelovati u stegovnim postupcima protiv studenata radi zaštite njihovih prava,
 4. obavlja druge poslove utvrđene općim aktom visokog učilišta.

Evidencije u visokom obrazovanju

Članak 183.

- (1) Visoka učilišta elektronički vode evidencije i zbirke podataka te obrađuju prikupljene osobne i druge podatke za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti. Navedene evidencije visoka učilišta mogu voditi i u tiskanom obliku.
- (2) Visoko učilište vodi sljedeće evidencije o osobnim podacima studenata:
 1. evidenciju prijavljenih za postupke upisa na studij i programe stručnog usavršavanja, koja uključuje i rezultate postupka;
 2. evidenciju studenata i polaznika programa stručnog usavršavanja;
 3. osobni karton studenata i polaznika programa stručnog usavršavanja;
 4. evidenciju o ispitima i drugim studijskim obvezama;
 5. evidenciju studenata s punim (redoviti studenti) i djelomičnim nastavnim opterećenjem koji redovito upisuju narednu studijsku godinu ili semestar ili trimestar;
 6. evidenciju studenata s punim (redoviti studenti) i djelomičnim nastavnim opterećenjem (izvanredni studenti) koji nisu u redovitom roku upisali narednu studijsku godinu ili semestar ili trimestar;

7. evidenciju studenata kojima je prestao status studenta;
 8. evidenciju izdanih isprava o završetku studija te stečenih akademskih i stručnih naziva i akademskih stupnjeva;
 9. druge evidencije propisane zakonom, provedbenim aktima i općim aktima visokog učilišta.
- (3) Visoko učilište vodi sljedeće evidencije o osobnim podacima zaposlenika:
1. osobni karton zaposlenika;
 2. evidenciju nastavnika, suradnika i drugih osoba koje sudjeluju u nastavi te o njihovom nastavnom opterećenju;
 3. druge evidencije propisane zakonom, provedbenim aktima i općim aktima visokog učilišta.
- (4) Visoka učilišta i studentski centri obvezni su za potrebe subvencioniranja studentskog standarda voditi sljedeće evidencije:
1. evidenciju prijava za subvencionirano stanovanje i korisnika subvencioniranog stanovanja;
 2. evidenciju korisnika i razine prava na subvencioniranu prehranu,
 3. evidenciju korisnika subvencioniranih troškova studija.
- (5) Postupak vođenja evidencija iz stavaka 2. do 4. ovog članka sastavni je dio unutarnjeg sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete te podliježe postupcima vanjskog osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.
- (6) Ministarstvo vodi sljedeće zbirke podataka o visokom obrazovanju:
1. Upisnik visokih učilišta;
 2. Upisnik studijskih programa;
 3. Evidenciju studenata;
 4. Evidenciju studenata s punim (redoviti) i djelomičnim nastavnim opterećenjem (koji redovito upisuju narednu studijsku godinu ili semestar ili trimestar; i u redovitom roku stječu svjedodžbu o završetku preddiplomskog studija i diplomu o završetku diplomskog studija,
 5. Evidenciju studenata s punim (redoviti) i djelomičnim nastavnim opterećenjem koji nisu u redovitom roku upisali narednu studijsku godinu ili semestar ili trimestar, i nisu u redovitom roku stekli svjedodžbu o završetku preddiplomskog studija i diplomu o završetku diplomskog studija, a kojima nije prestao status studenta prema članku 162. st. 3. ovog Zakona
 6. Evidenciju studenata s invaliditetom;
 7. Evidenciju diplomiranih studenata;
 8. Evidenciju prijavljenih za upisni postupak koja uključuje i rezultate postupka;
 9. Evidenciju prijavljenih i korisnike subvencioniranog stanovanja, prehrane i troškova studija;
 10. Evidenciju zaposlenika visokih učilišta;
 11. Evidenciju nastavnog osoblja i opterećenja u nastavi;
 12. Druge evidencije i zbirke podataka propisane zakonom i provedbenim aktima te potrebne za provedbu zakonskih ovlasti.
- (7) Podatke za zbirke podataka iz stavka 6. ovog članka prikupljaju i obrađuju Ministarstvo i Agencija za:
1. potrebe utvrđivanja prava studenata na studij i drugih prava na teret javnih sredstava,
 2. planiranje politika i praćenja visokog obrazovanja koje utvrđuje Nacionalno vijeće i druga tijela,

3. obavještanja javnosti, planiranja i praćenja mreže visokih učilišta i studijskih programa koju predlaže i prati Nacionalno vijeće,
4. izradu analiza, statistika i provedbu istraživanja iz područja visokog obrazovanja,
5. provedbu postupaka vanjskog osiguranja kvalitete te izrade analiza i statističkih izvješća o visokom obrazovanju.

(8) Ministar će, uz prethodno mišljenje Agencije, pravilnikom propisati sadržaj, način vođenja i način dostave podataka iz evidencija i zbirki podataka iz stavaka 2., 3., 4. i 6. ovog članka.

4. NASTAVNICI I SURADNICI

Znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna, suradnička i stručna zvanja

Članak 184.

(1) Znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja su docent (doc. dr. sc./dr. art., odnosno doc. art.), izvanredni profesor (izv. prof. dr. sc./dr. art., izv. prof. art.), redoviti profesor i redoviti profesor u trajnom zvanju (prof. dr. sc./dr. art., prof. art.). Kratice naziva znanstveno-nastavnih i umjetničko-nastavnih radnih mjesta pišu se ispred imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno mjesto.

(2) Znanstveno-nastavna zvanja odgovaraju znanstvenim zvanjima kako slijedi:

1. docent odgovara znanstvenom suradniku,
2. izvanredni profesor odgovara višem znanstvenom suradniku,
3. redoviti profesor odgovara znanstvenom savjetniku,
4. redoviti profesor u trajnom zvanju odgovara znanstvenom savjetniku u trajnom zvanju.

(3) Nastavna zvanja su predavač (pred.), viši predavač (v. pred.), profesor visoke škole (prof. v. š.), profesor visoke škole u trajnom zvanju (prof. v. š. tz.), lektor, viši lektor, umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik. Kratice naziva nastavnih zvanja na nastavnim radnim mjestima pišu se iza imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno nastavno radno mjesto.

(4) Suradnička zvanja su asistent i poslijedoktorand.

(5) Stručna zvanja su stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik.

Zvanja na sveučilištu i odgovarajuća radna mjesta

Članak 185.

(1) Na sveučilištu ili sastavnici se provode izbori u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i suradnička zvanja te nastavna zvanja iz članka 184. stavka 3. ovog Zakona, kao i stručna zvanja, u skladu s ovim Zakonom.

(2) Na sveučilištu ili sastavnici se nastavnici biraju u zvanja iz stavka 1. ovog članka i na odgovarajuća radna mjesta putem javnog natječaja te se s izabranim pristupnikom zaključuje ugovor o radu.

(3) Sveučilište ili sastavnica statutom propisuje postupak izbora za zapošljavanje odnosno napredovanja, uvjete i kriterije za odabir najboljih kandidata u skladu sa strategijom sveučilišta u području zapošljavanja i napredovanja te godišnjim planom sveučilišta ili sastavnice zapošljavanja i napredovanja nastavnika i suradnika.

(4) U odgovarajuće znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, suradničko i nastavno zvanje može se izabrati osoba i bez zaključivanja ugovora o radu koja ispunjava uvjete za

izbor u odnosno zvanje ako sudjeluje ili će sudjelovati u izvođenju dijela ili cijele nastave određenog predmeta (naslovno zvanje) na visokom učilištu.

(5) Provedba postupka izbora u naslovna znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna zvanja, nastavna i suradnička zvanja istovjetna je provedbi postupka izbora u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i suradnička zvanja na sveučilištu i sastavnicama i provodi se u skladu s ovim Zakonom i općim aktom Sveučilišta.

(6) Visoko učilište može povjeriti izvedbu do jedne trećine nastavnog predmeta nastavnicima, znanstvenicima, umjetnicima ili stručnjacima bez obveze sklapanja ugovora o radu, a u skladu s odredbama statuta sveučilišta ili sastavnice i bez izbora u znanstveno-nastavno zvanje (gostujući profesor ili nastavnik), uz uvjet da ostatak nastavnog predmeta izvode osobe izabrane u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna ili nastavna zvanja.

(7) Pod uvjetima predviđenim statutom sveučilišta uglednom inozemnom profesoru ili istaknutom stručnjaku može se bez izbora u znanstveno-nastavno zvanje odnosno umjetničko-nastavno povjeriti izvođenje nastave iz određenog predmeta najdulje u dvije uzastopne akademske godine.

(8) Iznimno, za glavne umjetničke predmete, odnosno studentske programe, koji se realiziraju kroz individualnu ili grupnu umjetničku nastavu i umjetničku nastavnu produkciju, mogu se u punom nastavnom opsegu predmeta angažirati vrhunski umjetnici, najdulje u dvije uzastopne akademske godine.

(9) Studenti poslijediplomskog sveučilišnog studija mogu sudjelovati u izvođenju dijela nastave: seminara i vježbi preddiplomskog stručnog ili sveučilišnog studija, ili diplomskog sveučilišnog ili specijalističkog diplomskog stručnog studija, u skladu sa studentskim programom poslijediplomskog sveučilišnog studija i općim aktom sveučilišta, veleučilišta i visoke škole.

Uvjeti za izbor u znanstveno-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta

Članak 186.

(3) U znanstveno-nastavno ili umjetničko-nastavno zvanje može biti izabrana osoba sa znanstvenim zvanjem stečenim u odgovarajućem polju ili koja ispunjava uvjete za stjecanje toga znanstvenog zvanja pod uvjetom propisanim u članku 187. stavku 5. ovog Zakona i uvjete u pogledu obrazovnoga, nastavnog i stručnog rada koje propisuje Rektorski zbor, ako zadovoljava i druge uvjete propisane statutom sveučilišta odnosno sastavnice.

(3) Pristupnik može biti izabran u znanstveno-nastavno zvanje i na odgovarajuće radno mjesto ako ispunjava uvjete Rektorskog zbora te uvjete za izbor u odgovarajuće znanstveno zvanje kako slijedi:

1. docenta: znanstveni suradnik, viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik, ili znanstveni savjetnik u trajnom zvanju,
2. izvanrednog profesora: viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik, ili znanstveni savjetnik u trajnom zvanju,
3. redovitog profesora: znanstveni savjetnik ili znanstveni savjetnik u trajnom zvanju,
4. redovitog profesora u trajnom zvanju - znanstveni savjetnik u trajnom zvanju.

(3) Pri izboru na znanstveno-nastavno radno mjesto docenta posebno se vrednuje doktorsko ili poslijedoktorsko usavršavanje na drugoj uglednoj instituciji. Način vrednovanja utvrdit će Rektorski zbor u uvjetima iz stavka 1. ovog članka.

(4) Uvjeti Rektorskog zbora iz stavka 1. ovog članka objavljuju se u »Narodnim novinama«. Način provjere ispunjavanja tih uvjeta te potreba i način provjere psihofizičkih osobina propisuje se statutom ili drugim općim aktom sveučilišta.

(5) U znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto docenta može biti izabran onaj pristupnik koji je izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta.

(6) U znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto izvanrednog profesora može biti izabran onaj pristupnik koji je izabran u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora i koji je bio najmanje pet godina u znanstveno-nastavnom zvanju docenta ili znanstvenom radnom mjestu znanstvenog suradnika.

(7) U znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto redovitog profesora može biti izabran onaj pristupnik koji je izabran u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora i koji je bio najmanje pet godina u znanstveno-nastavnom zvanju izvanrednog profesora ili znanstvenom radnom mjestu višeg znanstvenog suradnika.

(8) U znanstveno-nastavno zvanje i na radno mjesto redovitog profesora u trajnom zvanju može biti izabran onaj pristupnik koji je izabran u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju i koji je bio najmanje pet godina u znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora ili znanstvenom radnom mjestu znanstvenog savjetnika.

(9) Ako je izbor redovitog profesora ili redovitog profesora u trajnom zvanju proveden na sastavnici sveučilišta, izbor potvrđuje senat sveučilišta.

Minimalni uvjeti za napredovanje u više znanstveno-nastavno zvanje od docenta

Članak 187.

(1) Minimalni uvjet za napredovanje u više znanstveno-nastavno zvanje od docenta jest autorstvo ili suautorstvo najmanje dva međunarodna recenzirana znanstvena rada ili jednog međunarodnog patenta ili vođenje kompetitivnog projekta u posljednjih pet godina.

(2) Za znanstvenike iz društvenih i humanističkih znanstvenih područja ovi uvjeti mogu se zamijeniti objavljivanjem jedne autorske ili uredničke znanstvene knjige u međunarodnim bazama podataka s priloženim dvjema istorazinskim recenzijama koje ju kategoriziraju kao znanstveni rad.

Postupak izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja te odgovarajuća radna mjesta

Članak 188.

(1) Postupak izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta provodi sveučilište kod institucionalno integriranih sveučilišta, a sastavnica sveučilišta kod funkcionalno integriranih sveučilišta uz odgovarajuću primjenu članaka 93. i 94. ovog Zakona, odredaba statuta sveučilišta i statuta sastavnice te općeg akta kojim su utvrđeni kriteriji za izbor najboljeg kandidata.

(2) Postupci izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta provode se, osim onih temeljem članka 186. stavka 3. ovog Zakona, temeljem javnog natječaja koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, na mrežnoj stranici sveučilišta odnosno sastavnice sveučilišta te na službenom mrežnom portalu za radna mjesta Europskog istraživačkog prostora. Natječaj mora biti otvoren najmanje 30, a najviše 60 dana. Odluka o izabranom kandidatu objavljuje se na mrežnoj stranici sveučilišta ili njegovoj sastavnici u roku od 8 dana od dana njegova dovršetka. Svi pristupnici obavješćuju se o rezultatima natječaja u roku od 15 dana od dana njegova dovršetka.

(3) Odluku o raspisivanju javnog natječaja iz stavka 2. ovog članka donosi sveučilište kod institucionalno integriranih sveučilišta odnosno sastavnica sveučilišta kod funkcionalno

integriranih sveučilišta, uz prethodnu suglasnost sveučilišta, u skladu sa statutom sveučilišta i statutom sastavnice.

(4) Ako više pristupnika ispunjava uvjete natječaja, izabire se onaj pristupnik koji je među njima najbolji kandidat. Kriterije za izbor između više kandidata propisuje sveučilište odnosno sastavnica koja provodi postupak izbora svojim općim aktom. Uz uvjete za izbor na radno mjesto koji su propisani ovim Zakonom sveučilište i sastavnica sveučilišta može svojim statutom ili drugim općim aktom utvrditi i dodatne uvjete.

(6) Ako u je natječajnom postupku obveznog izbora izabrana druga osoba od zaposlenika koji se javio na natječaj za napredovanje u više zvanje, tom zaposleniku ponudit će se drugo odgovarajuće radno mjesto ili će mu se u nedostatku takvog radnog mjesta redovito otkazati ugovor o radu.

(7) Ako se zaposlenik ne javi na javni natječaj za napredovanje, a ne bude reizabran u isto zvanje zbog neispunjenja propisanih uvjeta, otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom.

Mogućnost reizbora i rokovi za pokretanje postupka

Članak 189.

(1) Zaposlenik izabran na znanstveno-nastavno radno mjesto ima pravo na jedan reizbor na isto znanstveno-nastavno radno mjesto, odnosno može ukupno provesti najviše deset godina u istom odnosno svakom nastavno-znanstvenom zvanju i radnom mjestu, osim u zvanju i na rednom mjestu redovitog profesora u trajnom zvanju za koje nema ponovnog izbora odnosno reizbora.

(2) Postupak izbora u više znanstveno-nastavno zvanje odnosno postupak reizbora pokreće se, uz suglasnost zaposlenika, najranije šest mjeseci, a najkasnije tri mjeseca prije isteka roka od pet godina od dana izbora odnosno reizbora na postojeće znanstveno-nastavno radno mjesto.

(3) Ako odluka o izboru na isto ili više zvanje i odgovarajuće radno mjesto ne bude done-sena do isteka roka na koji je zaposlenik bio izabran u prethodnom izboru na sveučilištu ili sastavnici, njegov ugovor o radu traje do donošenja odluke o izboru.

(4) Sredstva potrebna za povećanje plaća koje je rezultat redovitog izbora u više zvanje osigurava Ministarstvo u državnom proračunu.

Prijevremeni izbor na znanstveno-nastavno radno mjesto

Članak 190.

(1) Ako se utvrdi da pristupnik ispunjava kriterije za izbor na više znanstveno-nastavno radno mjesto u odnosu na ono na koje se bira, natječaj za izbor iz članka 185. stavka 2. i 3. ovog Zakona može biti raspisan i ranije od rokova propisanih tim stavicama, ali ne prije nego isteknu tri godine od njegovog prethodnog izbora na radno mjesto s nižim znanstveno-nastavnim zvanjem ako su osigurana sredstva potrebna za povećanje plaće zbog prijevremenog izbora na znanstveno radno mjesto. Prijevremeni izbor na znanstveno radno mjesto redovitog profesora u trajnom zvanju nije dopušten.

(2) Prije objave javnog natječaja iz stavka 1. ovog članka stručno vijeće mora na temelju mišljenja povjerenstva imenovanog u skladu s člankom 95. ovog Zakona prethodno utvrditi da pristupnik ispunjava kriterije za izbor na više znanstveno-nastavno radno mjesto od onoga u koje bi se birao te je potrebno da je pristupnik izabran u znanstveno zvanje koje je propisano za znanstveno-nastavno radno mjesto u koje bi se birao.

(3). Sastav i imenovanje stručnog povjerenstva te postupak utvrđivanja ispunjenost kriterija za prijevremeni izbor na znanstveno-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta određuje sveučilište ili sastavnica svojim općim aktom.

Odgovarajuća primjena uvjeta za izbor

Članak 191.

(1) Odredbe članka 184. i 185. ovog Zakona na odgovarajući se način primjenjuju na nastavnike izabrane u umjetničko-nastavna zvanja i umjetničko-nastavna radna mjesta.

(2) Odredbe članka 184. i 185. ovog Zakona primjenjuju se u postupcima izbora u naslovna znanstveno-nastavna i nastavna zvanja.

Mirovanje prava i obveza

Članak 192.

Za vrijeme bolovanja dužeg od tri mjeseca, izvršenja vojne obveze ili korištenja roditeljskog dopusta ili nekog drugog prava iz sustava roditeljskih potpora, a tijekom korištenja kojih zaposlenik ne radi ili radi sa skraćenim radnim vremenom, rokovi za izbor odnosno reizbor na znanstveno-nastavna zvanja, nastavna zvanja, suradnička zvanja, stručna zvanja i odgovarajuća radna mjesta ne teku. Rokovi za izbor odnosno reizbor ne teku i u slučajevima kad nastavnik obavlja javnu dužnost iz članka 204. stavka 5. ovog Zakona na njegov osobni zahtjev.

(2) Osobama zaposlenima u suradničkim zvanjima produžuje se ugovor o radu na određeno vrijeme za onoliko vremena koliko je trajao neki od razloga iz stavka 1. ovog članka.

Pravna zaštita

Članak 193.

(1) Protiv odluke sveučilišta ili sastavnice sveučilišta o izboru pristupnika u znanstveno-nastavno zvanje i odgovarajuće radno mjesto može se pokrenuti upravni spor, a protiv odluke iz članka 202. stavka 5. ovog Zakona može se pokrenuti radni spor pred nadležnim sudom.

(2) U radnom sporu ne može se donijeti odluka o izboru pristupnika u znanstveno-nastavno zvanje i odgovarajuće radno mjesto nego samo poništiti nezakonita odluka i odrediti ponovno provođenje postupka.

Poništavanje odluke znanstvene organizacije o izboru na znanstveno radno mjesto predstavlja osobito važnu činjenicu radi koje će se izvanredno otkazati ugovor o radu zaključen na temelju poništene odluke.

Počasno zvanje

Članak 194.

(1) Počasno znanstveno-nastavno ili umjetničko-nastavno zvanje je *professor emeritus*.

(2) Počasno zvanje *professor emeritus* dodjeljuje sveučilište bez provođenja javnog natječaja zaslužnim redovitim profesorima u mirovini koji su se svojim znanstvenim ili umjetničkim radom posebno istakli i ostvarili međunarodnu reputaciju.

(3) Postupak imenovanja i prava *professora emeritusa* pobliže se uređuju pravilnikom sveučilišta.

Suradnička zvanja i odgovarajuća radna mjesta na sveučilištu

Članak 195.

(1) Suradnička zvanja i odgovarajuća radna mjesta na sveučilištu su stručni asistent, asistent i poslijedoktorand. Asistent i poslijedoktorand biraju se iz redova najuspješnijih studenata temeljem javnog natječaja, a osobito uzimajući u obzir:

- za asistenta: prosjek ocjena, duljinu studija, ostvarene posebne uspjehe na studiju (dekanova nagrada, rektorova nagrada i sl.), objavljene znanstvene i stručne radovi;
- za poslijedoktoranda: prosjek ocjena na poslijediplomskom studiju, duljinu studija, broj i kvalitetu objavljenih znanstvenih i stručnih radova, sudjelovanje na znanstvenim projektima.

(2) Izbor kandidata u suradničko zvanje i odgovarajuće radno mjesto mora biti obrazložen na način da se utvrdi zadovoljenje kriterija iz stavka 1. ovog članka.

(3) Stručni asistenti, asistenti i poslijedoktorandi pomažu u provođenju dijela nastavnog procesa, provjeri znanja, znanstvenoj, umjetničkoj i stručnoj djelatnosti visokog učilišta u skladu s njegovom općim aktom.

(4) Suradnici u suradničkom zvanju i radnom mjestu asistenta i poslijedoktoranda koji nisu završili nastavničke studije odnosno dužni su u roku od dvije godine od dana zasnivanja radnog odnosa završiti program pedagoških kompetencija na sveučilištu ili sastavnici. Sveučilište kod integriranih sveučilišta, a sastavnica kod funkcionalno integriranih sveučilišta, obvezni su osigurati sredstva za troškove programa pedagoških kompetencija.

(5) Osobu koja je završila najmanje specijalistički diplomski stručni studij sveučilište odnosno sastavnica može izabrati u zvanje stručnog asistenta te s njom zaključiti ugovor o radu na neodređeno vrijeme u svrhu održavanja nastave na visokom učilištu u skladu s njegovim općim aktom.

(6) Osobu koja je završila diplomski sveučilišni studij, sveučilište odnosno sastavnica može izabrati u zvanje asistenta te s njom zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme, u najdužem trajanju od šest godina na suradničkom radnom mjestu asistenta. Asistent je dužan upisati i redovito pohađati poslijediplomski sveučilišni studij, osim za asistente u umjetničkom području.

(7) Osobu koja je završila doktorski studij sveučilište odnosno sastavnica može izabrati u zvanje poslijedoktoranda te s njom zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme, u najdužem trajanju od četiri godina na suradničkom radnom mjestu poslijedoktoranda.

(8) Suradnici na sveučilištu biraju se u skladu s općim aktom visokog učilišta pod uvjetima predviđenim člankom 111. ovog Zakona.

(9) Iznimno od uvjeta predviđenih člankom 111. stavkom 3. ovog Zakona, na radno mjesto poslijedoktoranda u umjetničkom području, temeljem javnog natječaja, može biti izabran pristupnik koji nije završio sveučilišni (doktorski) studij, pod uvjetom da stručno povjerenstvo, sastavljeno u skladu s člankom 98. stavkom 2. ovog Zakona, prethodno pozitivno ocijeni umjetničku izvrsnost pristupnika.

Vrednovanje rada stručnih asistenata, asistenata, poslijedoktoranada i mentora

Članak 196.

(1) Svake godine sveučilište odnosno sastavnica ocjenjuje rad stručnog asistenta. Ocjena se temelji na pisanom izvješću mentora u kojem se vrednuje kandidatova uspješnost u nastavnom radu.

(2) Svake godine sveučilište odnosno sastavnica ocjenjuje rad asistenta. Ocjena se temelji na pisanom izvješću mentora u kojem se vrednuje kandidatova uspješnost u znanstvenom ili umjetničkom te nastavnom radu, kao i uspješnost na poslijediplomskom sveučilišnom studiju.

(3) Najmanje jednom u dvije godine poslijedoktorand podnosi stručnom vijeću izvješće o svom radu temeljem kojeg se vrednuje njegova uspješnost u znanstvenom ili umjetničkom te nastavnom radu.

(4) Ako stručno vijeće sveučilišta odnosno sastavnice drugi puta negativno ocjeni rad stručnog asistenta, asistenta ili poslijedoktoranda, otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom. Sadržaj, kriterije te postupak usvajanja izvješća iz stavaka 1. i 2. ovog članka propisuje visoko učilište općim aktom.

(5) Najmanje jednom u dvije godine sveučilište odnosno sastavnica ocjenjuje rad mentora na temelju njegovog izvješća o radu te izvješća i ocjene stručnog asistenta ili asistenta o mentoru. Mentor koji je dva puta ocijenjen negativno ne može više biti imenovan za mentora. Kriteriji ocjene i imenovanja mentora utvrđuju se općim aktom sveučilišta odnosno sastavnice.

Nastavna i stručna zvanja na sveučilištu, veleučilištu i visokoj školi te odgovarajuća radna mjesta

Članak 197.

(1) Na veleučilištu i visokoj školi nastavnici se biraju u nastavna zvanja i na radna mjesta koja odgovaraju tim zvanjima. Iznimno, u slučajevima iz stavka 2. ovog članka, osobe se biraju u nastavna zvanja i na sveučilištu. Na veleučilištu i visokoj školi nema radnih mjesta koja odgovaraju znanstveno-nastavnim zvanjima, ali nastavu u svom zvanju mogu izvoditi nastavnici izabrani u znanstveno nastavna ili naslovna zvanja na sveučilištu.

(2) Na sveučilištu, fakultetu i umjetničkoj akademiji izbor u nastavna zvanja obavlja se prema njihovom statutu u slučaju ako izvode stručni studij za potrebe toga studija, kao i ako je riječ o predmetu koji ne zahtijeva znanstveni pristup, ili na umjetničkoj akademiji za potrebe korepeticije i druge suradnje u obrazovnom procesu.

(3) Isključivo za potrebe sveučilišnog studija jezika i književnosti nastavnici se biraju u nastavna zvanja lektora, višeg lektora i lektora savjetnika kao i za odgovarajuću glumačku glazbenu nastavu na umjetničkim akademijama.

(4) U nastavno zvanje predavača i odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuje Rektorski zbor za sveučilište, odnosno Vijeće veleučilišta i visokih škola, najmanje tri godine radnog iskustva u struci, pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima, ako se prvi put izabire na nastavno radno mjesto, te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(5) U nastavno zvanje višeg predavača i odgovarajuće radno mjesto kod zasnivanja radnog odnosa može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski studij ili stručni i specijalistički studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuje Rektorski zbor za sveučilište, odnosno Vijeće veleučilišta i visokih škola, objavljene stručne radove, najmanje pet godina rada u struci, pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima ako se prvi put izabire na nastavno radno mjesto te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(6) U zvanje profesora visoke škole i na odgovarajuće radno mjesto na veleučilištu ili visokoj školi odnosno na sveučilištu može biti izabrana osoba s doktoratom, ispunjenim

nužnim uvjetima koje propisuje Vijeće veleučilišta i visokih škola, odnosno Rektorski zbor, izvedenim značajnijim projektima, objavljenim radovima koji su znatno unaprijedili struku ili novim radovima nakon izbora na radno mjesto višeg predavača, najmanje osam godina radnog iskustva u struci, pozitivno ocijenjenim nastupnim predavanjem pred nastavnicima i studentima ako se prvi put izabire na nastavno radno mjesto te ispunjenim uvjetima propisanim od veleučilišta, visoke škole ili sveučilišta.

(7) U zvanje lektora i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuju Rektorski zbor, objavljene stručne radove, najmanje tri godine radnog iskustva u struci, kod prvog izbora na nastavno radno mjesto, pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(8) U zvanje višeg lektora i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski sveučilišni studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuju Rektorski zbor, objavljene stručne radove, najmanje pet godina radnog iskustva u struci, kod prvog izbora na nastavno radno mjesto pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(9) U zvanje lektora savjetnika lektora i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski sveučilišni studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuju Rektorski zbor, objavljene stručne radove, najmanje osam godina radnog iskustva u struci, kod prvog izbora na nastavno radno mjesto pozitivno ocijenjeno nastupno predavanje pred nastavnicima i studentima te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(10) U zvanje umjetničkog suradnika i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski umjetnički studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuju Rektorski zbor, odnosno Vijeće veleučilišta i visokih škola, dokazanu umjetničku djelatnost, najmanje pet godina radnog iskustva u struci te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(11) U zvanje višega umjetničkog suradnika i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen diplomski umjetnički studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuju Rektorski zbor, odnosno Vijeće veleučilišta i visokih škola, dokazanu umjetničku djelatnost, najmanje deset godina radnog iskustva u struci te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

(12) U zvanje umjetničkog savjetnika i na odgovarajuće radno mjesto može biti izabrana osoba koja ima završen umjetnički diplomski sveučilišni studij, ispunjene nužne uvjete koje propisuje Rektorski zbor, odnosno Vijeće veleučilišta i visokih škola, dokazanu umjetničku djelatnost, najmanje 20 godina radnog iskustva u struci te ispunjene uvjete propisane statutom visokog učilišta.

Lektori stranih jezika na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj i lektori hrvatskog jezika na visokim učilištima u inozemstvu

Članak 198.

(1) Na temelju međunarodnih ugovora i drugih akata, na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj mogu se zaposliti lektori stranih jezika, kao i lektori hrvatskog jezika i književnosti na stranim visokim učilištima, na osnovi ugovora o radu na određeno vrijeme.

(2) Uvjete za izbor i zasnivanje radnog odnosa lektora hrvatskog jezika na stranim visokim učilištima propisuje pravilnikom ministar.

(3) Lektor iz stavka 2. ovog članka koji je prethodno zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme u sustavu obrazovanja i znanosti u Republici Hrvatskoj ima pravo povratka na poslove na kojima je prethodno radio ili na druge poslove za koje ispunjava uvjete u roku od 30 dana od dana prestanka ugovora o radu lektora hrvatskog jezika na stranom visokom učilištu.

(4) Uvjete za izbor i zasnivanje radnog odnosa lektora stranih jezika na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj propisuje visoko učilište svojim statutom.

Suradničko zvanje i odgovarajuće radno mjesto na veleučilištu i visokoj školi

Članak 199.

(1) Suradničko zvanje na veleučilištu i visokoj školi je asistent.

(2) Uvjete za izbor u suradničko zvanje asistenta i na odgovarajuće radno mjesto propisuje veleučilište i visoka škola svojim statutom.

Stručna zvanja i odgovarajuća radna mjesta na visokim učilištima

Članak 200.

U stručna zvanja i na odgovarajuća radna mjesta na visokim učilištima mogu se izabrati osobe radi izvođenja dijela nastave i praktične nastave ili za provođenja znanstvenih i stručnih projekata pod uvjetima i u postupku predviđenom statutom visokog učilišta.

Postupak izbora u nastavna i stručna zvanja te na odgovarajuća radna mjesta na visokim učilištima

Članak 201.

(1) Postupak izbora u nastavna i stručna zvanja te odgovarajuća radna mjesta provodi visoko učilište u skladu sa statutom, na temelju javnog natječaja koji se objavljuje u „Narodnim novinama“ i na internetskoj stranici visokog učilišta te na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora. Natječaj za nastavna radna mjesta mora biti otvoren najmanje 30 dana, a najviše 60 dana. Natječaj za stručna radna mjesta mora biti otvoren najmanje 8 dana, a najviše 30 dana.

(2) Natječaj koji se raspisuje za izbor u više nastavno, odnosno stručno zvanje i radno mjesto, odnosno reizbor, zbog isteka roka na koji je zaposlenik izabran u prethodnom natječaju raspisuje se najkasnije tri mjeseca prije isteka roka i objavljuje se na mrežnim stranicama sveučilišta i sastavnice te mrežnim stranicama veleučilišta ili visoke škole. Posebnom odlukom stručnog vijeća visokog učilišta, i uz suglasnost zaposlenika, natječaj može biti raspisan i ranije od godine dana prije isteka roka na koji je zaposlenik izabran, ali ne prije nego što isteknu tri godine od prethodnog izbora. Natječaj za ponovni izbor u zvanje i odgovarajuće radno mjesto profesora visoke škole (trajno zvanje) raspisuje se najranije šest mjeseci prije isteka roka od pet godina od prvog izbora.

(3) Stručno vijeće visokog učilišta najkasnije 90 dana od zaključenja natječaja izabire u nastavno ili stručno zvanje i na odgovarajuće radno mjesto onog pristupnika koji u najvećoj mjeri udovoljava uvjetima natječaja i uvjetima Rektorskog zbora i uvjetima iz članka 199. ovog Zakona. Odluka o izabranom kandidatu objavljuje se na mrežnoj stranici sveučilišta ili njegovoj sastavnici odnosno veleučilištu ili visokoj školi u roku od 8 dana od dana njegova dovršetka. Svi pristupnici obavješćuju se o rezultatima natječaja u roku 15 dana od dana njegova dovršetka.

(4) Ako je u natječajnom postupku izabrana druga osoba, zaposleniku koji je do tada radio na tom radnom mjestu ponudit će se drugo radno mjesto, a ako takvog radnog mjesta nema otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom.

(5) Ako na natječaj iz stavka 1. ovog članka zaposlenik ne podnese prijavu ili ne bude izabran zbog neispunjavanja uvjeta za ponovni izbor, otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom.

Ugovor o radu za znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i stručna radna mjesta

Članak 202.

(1) S osobama izabranim putem javnog natječaja u znanstveno-nastavna zvanja, umjetničko-nastavna zvanja, nastavna zvanja i stručna zvanja te odgovarajuća radna mjesta sklapa se ugovor o radu na neodređeno vrijeme s obvezom provođenja izbora na više radno mjesto i mogućnošću jednog reizbora.

(2) S osobama koje su u postupku napredovanja izabrane putem javnog natječaja u viša znanstveno-nastavna zvanja, umjetničko-nastavna zvanja, nastavna zvanja i stručna zvanja te odgovarajuća radna mjesta osim redovitog profesora u trajnom zvanju te profesora visokog učilišta u trajnom zvanju sklapa se dodatak ugovora o radu s obvezom provođenja izbora na više radno mjesto i mogućnošću jednog reizbora.

(3) Reizbor osobe u znanstveno-nastavnim, umjetničko-nastavnim, nastavnim i stručnim zvanjima i na odgovarajućim radnim mjestima, osim redovitih profesora u trajnom zvanju i profesora visoke škole u trajnom zvanju, vrši se na način da stručno povjerenstvo visokog učilišta podnosi stručnom vijeću visokog učilišta u kojem je pristupnik zaposlen izvješće o radu zaposlenika za razdoblje od pet godina od izbora odnosno reizbora na znanstveno-nastavno radno mjesto, umjetničko-nastavno radno mjesto, nastavno radno mjesto i stručno radno mjesto u skladu s općim aktima visokog učilišta. Stručno povjerenstvo se sastoji od tri člana koji moraju biti u istom ili višem zvanju i odgovarajućem radnom mjestu s obzirom na ono za koje se traži reizbor pri čemu dva člana stručnog povjerenstva moraju biti iz znanstvenog polja u kojem se traži reizbor. Ako se stručno povjerenstvo ne može sastaviti od znanstvenika u polju u kojem se traži reizbor, onda članovi stručnog povjerenstva mogu biti iz srodnih polja odnosno odgovarajućeg područja znanosti. Barem jedan član povjerenstva ne može biti zaposlenik visokog učilišta u kojem je zaposlen pristupnik.

(4) Oblik izvješća te minimalne uvjete radnih obveza o kojima se podnosi izvješće iz stavka ovog članka za znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno i stručno radno mjesto propisuje Rektorski zbor. Visoko učilište općim aktom propisuje postupak odlučivanja o prihvaćanju izvješća, a može propisati i dodatne uvjete o kojima se podnosi izvješće iz stavka 2. ovog članka.

(5) Ako zaposlenik izabran u znanstveno-nastavno zvanje, umjetničko-nastavno zvanje, nastavno zvanje i stručno zvanje te odgovarajuće radno mjesto ne bude izabran u više znanstveno-nastavno zvanje, umjetničko-nastavno zvanje, nastavno zvanje i stručno zvanje te na odgovarajuće radno mjesto istekom pet godina od reizbora na isto znanstveno-nastavno radno mjesto, umjetničko-nastavno radno mjesto, nastavno radno mjesto i stručno radno mjesto otkazat će mu se ugovor o radu redovitim otkazom. Zaposleniku će se otkazati ugovor o radu redovitim otkazom i ako u postupku reizbora stručno vijeće visokog učilišta ne prihvati pozitivno izvješće stručnog povjerenstva ili prihvati negativno izvješće o radu.

(6) S osobom izabranom na znanstveno-nastavno, umjetničko—nastavno i stručno radno mjesto, a koja radi na projektu ograničenog trajanja, ugovor o radu može se zaključiti se na određeno vrijeme, bez obzira na ograničenja propisana Zakonom o radu, koje je jednako vremenu trajanja projekta ili dijela projekta na kojoj ta osoba radi.

(7) Obveza podnošenja izvješća iz ovog članka prestaje nakon što zaposlenik bude izabran u znanstveno-nastavno zvanje i odgovarajuće radno mjesto redovitog profesora u trajnom zvanju, i profesora visoke škole u trajnom zvanju.

(8) Zaposleniku u znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom i nastavnom zvanju na visokom učilištu prestaje ugovor o radu istekom akademske godine u kojoj je navršio 67 godina života i najmanje 15 godina mirovinskog staža.

(9) Ako su sredstva za plaću nastavnika iz stavka 6. ovog članka osigurana iz namjenskih sredstava za znanstvene ili stručne projekte ili iz vlastitih sredstava visokog učilišta, visoko učilište mu može produljiti radni odnos i izvan ograničenja propisanih stavkom 6. ovog članka.

(10) Nastavnik iz stavka 6. ovoga članka može se zaposliti na određeno vrijeme u drugom visokom učilištu, ako se na raspisani natječaj nije javio pristupnik koji ispunjava propisani uvjete za izbor na to radno mjesto. Takav nastavnik ne može biti jedini nositelj obveznih predmeta na tom visokom učilištu.

Iznimke od prestanka ugovora o radu nakon navršenih 67 godina života

Članak 203.

(1) Iznimno, s nastavnikom visokog učilišta koji je zaposlen na znanstveno-nastavnom radnom mjestu redovitog profesora u trajnom zvanju odnosno profesora visoke škole u trajnom zvanju (drugi izbor) može se, na teret državnog proračuna, sklopiti ugovor o radu na određeno vrijeme i nakon nastupa uvjeta iz čl. 202. stavka 7. ovog Zakona, u maksimalnom trajanju do kraja akademske godine u kojoj navršava 70 godina života ako postoji potreba i znanstvenik zadovoljava kriterije izvrsnosti koje je propisao Nacionalno vijeće.

(2) Postojanje potrebe iz stavka 1. ovog članka utvrđuje čelnik visokog učilišta, na temelju mišljenja stručnog povjerenstva kojega je imenovao senat.

(3) Mišljenje o udovoljenim kriterijima izvrsnosti iz stavka 1. ovog članka, utvrđuje Nacionalno vijeće temeljem prethodnog mišljenja odgovarajućeg matičnog odbora o znanstvenoj izvrsnosti i prethodnog mišljenja senata o nastavnoj izvrsnosti.

(4) Protiv odluke čelnika koja je donesena protivno mišljenju stručnog vijeća iz stavka 2 ovog članka i mišljenja Nacionalnog vijeća iz stavka 3. ovog članka, moguće je pokrenuti postupak iz članka 133. stavka 2. ovog Zakona.

(5) Iznimno od odredbe članka 202. stavka 7. ovog Zakona, zaposlenicima izabranim na položaj dekana i rektora produljuje se radni odnos do isteka mandata na koji su izabrani.

Prava i obveze nastavnika i suradnika

Članak 204.

(1) Nastavnici i suradnici dužni su uredno izvršavati nastavne i druge obveze u skladu s općim aktima visokog učilišta te ispunjavati obveze u odnosu na znanstveni, umjetnički i stručni rad koji obavljaju na visokom učilištu. Posebnu pozornost dužni su posvetiti radu sa studentima, poticanju njihova samostalnog rada i kreativnosti te uključivanju u stručni, znanstveni i umjetnički rad.

(2) Ugovori nastavnika i suradnika s drugim pravnim osobama izvan ustanove zaposlenja mogu se zabraniti, ograničiti ili uvjetovati ako se radi o ugovorima koji bi negativno utjecali na rad visokog učilišta ili ako je riječ o ugovoru s organizacijom koja svojom djelatnošću konkurira visokom učilištu s kojim nastavnik ili suradnik ima ugovor o radu. Rad protivno takvoj zabrani, ograničenju ili uvjetu razlog je za otkaz ugovora o radu.

(3) Nastavnik ili znanstvenik može, uz uvjete propisane općim aktom visokog učilišta, koristiti plaćenu slobodnu studijsku godinu (*sabbatical*) radi znanstvenog, umjetničkog ili stručnog rada. Visoko učilište je dužno u tom razdoblju organizirati uredno izvođenje nastave te ispunjavanje drugih obveza umjesto odsutnog nastavnika.

(4) Odlukom nadležnog tijela visokog učilišta nastavniku se mogu odobriti kraća (do šest mjeseci) ili dulja izbjivanja (do dvije godine, a iznimno za trajanja projekta) zbog znanstvenog, umjetničkog i stručnog usavršavanja ili kojega drugoga opravdanog razloga. U vrijeme takve odsutnosti nastavniku mogu mirovati prava i obveze iz ugovora o radu ili se mogu izvršavati djelomično, u skladu s odlukom nadležnog tijela i/ili ugovora koji je sklopljen između nastavnika i visokog učilišta. Pri tome se mora osigurati uredno odvijanje nastave ili odgovarajuća zamjena za nastavnika.

(5) Nastavnik ili znanstvenik tijekom obavljanja javne dužnosti na koju je imenovan ili izabran (npr. nastavnik ili znanstvenik izabran u Hrvatski sabor, dužnosnik kojeg je na dužnost imenovao Hrvatski sabor, predsjednik Republike, Vlada ili Ustavni sud, župan, gradonačelnik ili načelnik općine), i nastavnik ili znanstvenik izabran u Europski sud za ljudska prava, Europski parlament, Sud Europske unije te dužnosnik kojeg je na dužnost imenovala Europska komisija, odnosno radi čijeg je obavljanja sklopio odgovarajući ugovor, može obavljati nastavu i baviti se znanstvenim radom na visokom učilištu ili u drugoj znanstvenoj organizaciji tako da s visokim učilištem ili drugom znanstvenom organizacijom sklopi odgovarajući ugovor. Nastavnik ili znanstvenik koji obnaša javnu dužnost ima se pravo, u skladu s ugovorom sklopljenim s visokim učilištem ili drugom znanstvenom organizacijom, vratiti na radno mjesto na kojem je radio prije odlaska na javnu dužnost ili drugo odgovarajuće radno mjesto.

(6) Osoba izabrana na položaj prorektora ili rektora može za vrijeme trajanja mandata pokrenuti i provesti izbor u više znanstveno zvanje, odnosno javiti se na raspisani natječaj za izbor u više znanstveno-nastavno zvanje te na odgovarajuće znanstveno-nastavno radno mjesto te nakon isteka mandata ima se pravo povratka na visoko učilište na kojem je radila prije izbora.

(7) Odredbe ovog članka primjenjuju se na odgovarajući način i na znanstvenike u javnim znanstvenim organizacijama.

Stegovna odgovornost

Članak 205.

Na povrede radnih i drugih obveza zaposlenika u znanosti i visokom obrazovanju primjenjuje se opći propisu o radnim odnosima.

VI. REKTORSKI ZBOR I VIJEĆE VELEUČILIŠTA I VISOKIH ŠKOLA

Rektorski zbor

Članak 206.

- (1) Rektorski čine rektori javnih sveučilišta ili od njih ovlaštene predstavnici te jedan predstavnik rektora privatnih sveučilišta s pravom glasa i jedan predstavnik Vijeća veleučilišta i visokih škola bez prava glasa, a ovlašteno je odlučivati o određenim pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveučilišta u Republici Hrvatskoj
- (2) Postupak i način izbora predstavnika privatnih sveučilišta utvrđuju privatna sveučilišta na zajedničkom sastanku rektora privatnih sveučilišta, a postupak i način izbora predstavnika Vijeća veleučilišta i visokih škola utvrđuje Vijeće veleučilišta i visokih škola.
- (3) Rektorski zbor odlučuje o pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveučilišta u Republici Hrvatskoj.
- (4) Rektorski zbor donosi poslovnik kojim uređuje svoj rad i način odlučivanja.
- (5) Rektorski zbor:
 1. propisuje, pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, nužne uvjete za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna zvanja odnosno radna mjesta,
 2. propisuje, pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, nužne uvjete za reizborna znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna zvanja odnosno radna mjesta,
 3. predlaže članove područnih znanstvenih i umjetničkih vijeća i matičnih odbora,
 4. predlaže članove Savjeta za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja,
 5. razmatra problematiku rada i razvoja sveučilišta i o tome donosi preporuke i mišljenja,
 6. daje prethodno mišljenje na propise koji se odnose na sustav visokog obrazovanja te
 7. obavlja i druge poslove predviđene ovim Zakonom i poslove koje mu povjere sveučilišta

Vijeće veleučilišta i visokih škola

Članak 207.

- (1) Vijeće veleučilišta i visokih škola čine dekani svih veleučilišta i visokih škola u Republici Hrvatskoj. U radu Vijeća, bez prava odlučivanja, sudjeluje i predstavnik Rektorskog zbora.
- (2) Vijeće veleučilišta i visokih škola odlučuje o pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj veleučilišta i visokih škola.
- (3) Vijeće veleučilišta i visokih škola donosi poslovnik o svom radu.
- (4) Vijeće veleučilišta i visokih škola:
 1. propisuje, pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, nužne uvjete za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora na nastavna zvanja, odnosno radna mjesta,
 2. propisuje, pravilnikom koji se objavljuje u „Narodnim novinama“, nužne uvjete za reizbor na znanstvena radna mjesta,

3. predlaže članove iz veleučilišnih i visokoškolskih redova u Savjet za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja,
4. razmatra problematiku rada i razvoja veleučilišta i visokih škola i o tome donosi preporuke i mišljenja, te
5. obavlja druge poslove predviđene ovim Zakonom i poslove koje mu povjere visoka učilišta.

VII. FINANCIRANJE ZNANSTVENE DJELATNOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

Izvori financiranja

Članak 208.

- (1) Visoka učilišta, instituti i druge znanstvene organizacije financiraju se iz:
 1. sredstava osnivača,
 2. državnog proračuna Republike Hrvatske,
 3. proračuna jedinica lokalne, područne (regionalne) samouprave (dalje u tekstu proračuna JLP(R)S),
 4. namjenskih sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske za:
 - znanstvene programe i projekte raspodijeljenih preko Hrvatske zaklade za znanost,
 - znanstvenih centara izvrsnosti i kolaborativnih znanstveno-tehnoloških programa i projekata prema prijedlogu Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj,
 - za nastavno-umjetničku djelatnost prema prijedlogu Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj
 5. namjenskih izvanproračunskih sredstava za istraživačke i druge znanstveno-stručne projekte i programe Hrvatske zaklade za znanost, fondova i programa Europske unije i drugih međunarodnih organizacija, zaklada i drugih oblika financiranja znanstveno-istraživačke, nastavno-umjetničke djelatnosti i znanstveno-istraživačke infrastrukture,
 6. vlastitih prihoda ostvarenih od participacija studenata u troškovima studija, istraživačkih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih djelatnosti,
 7. vlastitih prihoda ostvarenih od sveučilišnih i ostalih zaklada, ostvarene dobiti trgovačkih društava i drugih pravnih osoba iz članka 123. stavka 2. ovog Zakona,
 8. vlastitih prihoda od izravnih ulaganja pojedinaca, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba, što se odnosi na prihode od financijske i nefinancijske imovine, kamata, najma, zakupa i ostalih prihoda
 9. donacija te
 10. ostalih izvora.
- (2) Sveučilišta, veleučilišta, visoke škole i javni znanstveni instituti mogu se financirati samo iz onih izvora koji ne utječu na njihovu neovisnost i dostojanstvo. Vlastiti prihodi mogu se ostvarivati samo djelatnostima koje ne štete ostvarenju osnovnih zadaća sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta.
- (3) Izvori financiranja evidentiraju se kako slijedi:

1. sredstva javnih sveučilišta, veleučilišta, javnih znanstvenih instituta i visokih škola navedena u točkama 1., 2., 3. i 4. stavka 1. dio su proračunskih sredstava Ministarstva odnosno državnog proračuna i ulaze u državnu riznicu, te proračunskih sredstava JLP(R)S.
 2. sredstva sveučilišta, veleučilišta, javnih znanstvenih instituta i visokih škola navedena u točkama 5., 6., 7., 8. 9. i 10. stavka 1. ovog članka ostvarena samostalnom aktivnošću ne ulaze u proračunska sredstva Ministarstva odnosno u državni proračun i državnu riznicu i raspodjeljuju se u skladu s općim aktom znanstveno-obrazovne institucije u razmjernim iznosima na:
 - unapređenje znanstvene, nastavne i druge djelatnosti,
 - ulaganje u studentski standard i unapređenje studiranja, potpomaganje studentskih aktivnosti i razvoj infrastrukture i opreme za njihovo učenje,
 - isplate dodatka na plaću, ugovora o djelu, autorskih ugovora i ugovora o radu u skladu s ovim Zakonom,
 - povećanje redovite plaće zaposlenika razmjerno radu iznad norme, prema satnici u sustavu znanosti i visokog obrazovanja,
 - isplate naknada za rad u nastavi vanjskim suradnicima na temelju ugovora o djelu u skladu s propisom kojim se uređuju obvezni odnosi
- (4) Sredstva ostvarena podstavkom 2. stavka 3. ovog članka bilježe se u posebnoj statističkoj evidenciji Ministarstva potrebnoj za razvoj sustava i planiranje mreže institucija znanosti i visokog obrazovanja. Odluku o načinu vođenja evidencije propisuje ministar uz prethodno mišljenje Nacionalnog vijeća.

1. FINANCIRANJE IZ PRORAČUNA REPUBLIKE HRVATSKE

Prijedlog proračunskih sredstava i njihova raspodjela

Članak 209.

Ministar nadležan za područje znanosti i visokog obrazovanja (dalje u tekstu; ministar) utvrđuje i Vladi Republike Hrvatske podnosi konačan prijedlog proračunskih sredstava za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje, uzimajući u obzir kriterije i prijedloge Nacionalnog vijeća.

Članak 210.

(1) Nacionalno vijeće posebnim „Naputkom o utvrđivanju kriterija za raspodjelu proračunskih sredstava za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje“ (dalje u tekstu Naputak), utvrđuje kriterije za raspodjelu proračunskih sredstava za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje, na temelju prijedloga Savjeta za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u skladu s člankom 10., t. 11. i t. 18. i člankom 16. ovog Zakona. Naputak kao svoj sastavni dio može uključivati i međusobno usklađene kriterije institucijskog, programskog i drugih modela temeljnog, varijabilnog i stimulativnog proračunskog financiranja visokog obrazovanja i znanosti. Kriteriji mogu uključivati pokazatelje i odnose; broja nastavnika i studenta, raspoložive površine, znanstveno-istraživačke i znanstveno-nastavne izvrsnosti te umjetničko-nastavne izvrsnosti i druge relevantne pokazatelje iz *Mreže visokih učilišta* i *Mreže javnih instituta*, izvještaja matičnih odbora o izborima u znanstvena i umjetnička zvanja, dokumentacije akreditacijskih postupaka AZVO, izvještaja i ocjene znanstvenih projekata Hrvatske zaklade za znanost i drugih službenih izvora.

(2) U skladu s kriterijima iz stavka 1. ovog članka ministar prikuplja prijedloge proračuna za financiranje znanosti i visokog obrazovanja na temelju prikupljenih prijedloga proračuna znanstvenih organizacija, sveučilišta, veleučilišta i visokih škola, u skladu s propisima kojima se planiraju i izvršavaju proračunska sredstva iz državnog proračuna te sačinjava početni prijedlog proračuna. Ako se uvodi posebno institucijsko, programsko ili neki drugi oblik varijabilnog, stimulativnog ili drukčijeg proračunskog financiranja na temelju kojih se donose posebne odluke Vlade ili ministra, ono mora biti transparentno prikazano dodatnim sredstvima, planiranim na temelju javnog poziva, u prijedlogu proračuna. Tako izrađeni početni prijedlog ministar dostavlja Savjetu za financiranje znanosti i visokog obrazovanja.

Odluke o prijedlogu raspodjele proračunskih sredstava

Članak 211.

Savjet za financiranje znanosti i visokog obrazovanja, uzimajući u obzir Naputak iz stavka 1. članka 210. razmatra početni prijedlog proračuna te ga sa svojim mišljenjem dostavlja Nacionalnom vijeću. Nacionalno vijeće donosi „Objedinjenu odluku o prijedlogu raspodjele proračunskih sredstava“ (dalje u tekstu; Objedinjena odluka) i dostavlja je ministru. Objedinjena odluka sastoji se od; Odluke o prijedlogu financiranja institucija visokog obrazovanja i znanosti i Odluke o prijedlogu financiranja znanstvenih istraživanja i znanstveno-istraživačke infrastrukture.

Članak 212.

(1) Odluka o prijedlogu financiranja institucija visokog obrazovanja i znanosti obuhvaća ukupna sredstva za temeljno, varijabilno i stimulativno financiranje pojedinih sveučilišta, veleučilišta, visokih škola, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija.

(2) Prijedlog ukupnih sredstava temeljnog institucijskog financiranja za pojedina sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene institute i druge znanstvene organizacije sastoji se od:

6. sredstva za plaće zaposlenih prema Kolektivnom ugovoru i Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, a koji za zaposlene u znanstveno-nastavnim zvanjima naznačuje dio za znanstvenu i dio za nastavnu komponentu plaće prema nastavnim zvanjima,
7. sredstva za razvoj ljudskih potencijala u skladu sa zahtjevima i kriterijima osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju,
8. sredstva za troškove održavanja prostora, opreme i programa

(3) Prijedlog ukupnih sredstava varijabilnog institucijskog ili programskog financiranja za sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene institute i druge znanstvene organizacije sastoji se od:

1. sredstava nagrađivanja nastavne izvrsnosti i inovativnosti, prema kriterijima i prijedlogu HPBP u skladu s člankom 10. t. 24. i člankom 18. ovog Zakona uz uvažavanje rezultata anonimnih studentskih anketa o kvaliteti nastave i nastavnika,
2. sredstva za nagrađivanje znanstveno istraživačke i umjetničke izvrsnosti, prema kriterijima i prijedlogu Savjeta HIP-a u skladu s člankom 10. t. 25. i člankom 19. ovog Zakona,
3. sredstva za nagrađivanje registriranih i nagrađivanih inovacija, prema kriterijima i prijedlogu VTI u skladu s člankom 10. t. 26. i člankom 20. ovog Zakona

(4) Prijedlog ukupnih sredstava stimulativnog institucijskog ili programskog financiranja za sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene institute i druge znanstvene organizacije koji obuhvaća:

1. sredstva za poticanje studentske mentorske stručne prakse i pripremu mentora stručne prakse, prema kriterijima i prijedlogu HPBP, u skladu s člankom 10. točkom 24. i člankom 18. ovog Zakona,
2. sredstva za poticanje i provođenje mentorske nastave, prema kriterijima i prijedlogu HPBP, u skladu s člankom 10. točkom 24. i člankom 18. ovog Zakona,
3. sredstva za poticanje i provođenje višejezične nastave, prema kriterijima i prijedlogu HPBP, u skladu s člankom 10. t. 24. i člankom 18. ovog Zakona,
4. sredstva za pripremu i prijavu projekata i programa fondova EU, Europskog istraživačkog prostora (ERA), Europskog istraživačkog savjeta (ERC), temeljem javnog poziva, prema kriterijima i prijedlogu Savjeta HIP-a, u skladu s člankom 10. točkom 25. i člankom 19. ovog Zakona,
5. sredstva za pripremu i prijavu inovacija, патената i zaštite intelektualnog vlasništva prema kriterijima i prijedlogu VTI u skladu s člankom 10. točkom 26. i člankom 20. ovog Zakona.

Članak 213.

(1) Odluka o prijedlogu financiranja znanstvenih istraživanja i znanstveno-istraživačke infrastrukture obuhvaća prijedlog dodjele sredstava za nabavku, održavanje i nediskriminacijsko korištenje nacionalne krupne znanstvene opreme, znanstveno-istraživačku aktivnosti i projekte, projekte Hrvatske zaklade za znanost, znanstveno nakladništvo i popularizaciju znanosti, financiranje rada Nacionalnog vijeća i njegovih tijela.

(2) Prijedlog dodjele sredstava za financiranje znanstvenih istraživanja i znanstveno-istraživačke infrastrukture sastoji se od:

1. sredstava za ulaganje u stratešku znanstveno istraživačku infrastrukturu i nabavku nacionalne krupne znanstveno-istraživačke opreme prema kriterijima i prijedlogu HSF I, u skladu s člankom 10. točkom 23. i člankom 17. točkama 1. 2. ovog Zakona,
2. sredstava za uspostavu, održavanje i redovito funkcioniranje modela nediskriminirajućeg, dostupnog korištenja krupne znanstvene opreme članovima hrvatske znanstvene zajednice i istraživačima, bez obzira na njenu fizičku lokaciju, prema kriterijima i prijedlogu HSF II, u skladu s člankom 10. t. 23. i člankom 17. točkama 3. 4. ovog Zakona,
3. sredstava za uspostavu, održavanje i redovito funkcioniranje otvorene platforme Hrvatskog istraživačkog prostora prema prijedlogu i kriterijima Savjeta HIP-a, u skladu s člankom 10. točkom 25. i člankom 19. ovog Zakona

(3) Prijedlog dodjele sredstava za znanstveno-istraživačku aktivnost i projekte Hrvatske zaklade za znanost sastoji se od:

1. sredstava za znanstveno istraživačku aktivnost i projekte znanstvenih centara izvrsnosti, kolaborativne znanstveno-tehnološke multidisciplinarne i međusveučilišne programe i projekte povezane s društvenim i gospodarskim partnerima, prema zajedničkom prijedlogu i kriterijima HSF II, Savjeta HIP-a i VTI, u skladu s člancima 10., 17., 19., i 20. ovog Zakona,
2. sredstava za financiranje znanstvenih projekata, Hrvatske zaklade za znanost, prema kriterijima i prijedlogu Upravnog odbora zaklade u skladu sa Zakonom o Hrvatskoj zakladi za znanost i s člankom 10. točkom 21. ovog Zakona.

(4) Prijedlog sredstava za financiranje znanstvenog nakladništva, znanstvenih časopisa, publikacija radova s međunarodnih znanstvenih konferencija organiziranih u Hrvatskoj, prema kriterijima i prijedlogu Povjerenstva za znanstveno-izdavačku djelatnost, u skladu s člankom 10 točkom 27. i člankom 21. ovoga Zakona,

(5) Prijedlog dodjele sredstva za financiranje rada Nacionalnog vijeća i njegovih tijela, Agencije i drugih tijela.

(6) U prijedlogu proračuna ministar je dužan predvidjeti sredstva potrebna za projicirano napredovanje znanstvenika i nastavnika, te obnove i rasta ljudskih potencijala, na temelju planova znanstvenih organizacija i sveučilišta i u skladu s člankom 208. ovoga Zakona.

Financiranje visokih učilišta

Članak 214.

(1) Javna sveučilišta, veleučilišta i visoke škole financiraju se iz državnog proračuna uzimajući u obzir utvrđene kapacitete pojedinoga visokog učilišta, troškove pojedinih studija te ocjenu o njihovoj kvaliteti na temelju vrednovanja iz ovoga Zakona.

(2) Iz državnog proračuna mogu se financirati i privatna visoka učilišta, na temelju prethodno sklopljenog ugovora, pod uvjetom da:

6. obavljaju djelatnost u kojoj društvene potrebe nadilaze raspoložive mogućnosti javnih visokih učilišta ili je njihova djelatnost od posebnoga državnog interesa,
7. ispunjavaju uvjete propisane Zakonom,
8. udovoljavaju kriterijima i prioritetima koje zajednički utvrđuje Nacionalno vijeće, uzimajući u obzir raspoloživa sredstva i kvalitetu tih učilišta.

(3) Sredstva iz državnog proračuna namijenjena sveučilištima, veleučilištima i visokim školama doznaju se korisnicima u ukupnom iznosu, a korisnici ih svojim financijskim planom raspoređuju za pojedine namjene, u skladu sa statutom i drugim općim aktima;

1. financijski plan sveučilišta donosi senat na prijedlog rektora,
2. financijski plan sastavnice/fakulteta kod funkcionalno integriranog sveučilišta donosi stručno/fakultetsko vijeće na prijedlog dekana,
3. financijski plan sveučilišnog odjela kod institucionalno integriranog sveučilišta donosi stručno vijeće na prijedlog pročelnika sveučilišnog odjela,
4. financijski plan veleučilišta i visoke škole donosi stručno vijeće na prijedlog dekana.

(4) Sastavnice sveučilišta dio vlastitih prihoda iz članka 208. stavka 1. točka 6. ovoga Zakona izdvajaju u proračun sveučilišta za kapitalna ulaganja i razvojne programe, te druge zajedničke fondove/aktivnosti, u skladu s općim aktima sveučilišta.

Financiranje javnih znanstvenih instituta

Članak 215.

(1) Financijski plan javnog znanstvenog instituta predlaže ravnatelj. Odluku o financijskom planu donosi upravno vijeće na temelju prethodne suglasnosti ministra.

(2) Djelatnost javnih znanstvenih instituta financira se sredstvima državnog proračuna Republike Hrvatske.

(3) Uz suglasnost ugovornih strana dio djelatnosti instituta može se financirati i u skladu s posebnim ugovorima sklopljenima između Ministarstva i instituta na temelju kriterija i postupaka propisanih člankom 213. ovoga Zakona.

2. PLAĆE I PRIMANJA ZAPOSLENIKA I VANJSKIH SURADNIKA U SUSTAVU ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

Plaća

Članak 216.

Plaće sudionika u znanosti i visokom obrazovanju isplaćene iz državnog proračuna Republike Hrvatske utvrđuju se kolektivnim ugovorom u skladu sa Zakonom.

Dodatak na plaću, ugovori o djelu i autorski ugovori

Članak 217.

(1) Iz namjenskih prihoda definiranih u članku 208. stavku 1. točkama 3. i 4. i vlastitih prihoda definiranih u članku 209. stavku 1. točkama 5., 6., 7., 8., 10. ovoga Zakona može se isplatiti zaposlenicima i vanjskim suradnicima visokih učilišta, znanstvenih javnih instituta i drugih znanstvenih organizacija za:

1. rad na temelju ugovora o djelu u skladu s propisom kojim se uređuju obvezni odnosi,
2. rad na temelju ugovora o autorskom djelu kada rezultat zaposlenika ima obilježja autorskog djela, u skladu s posebnim propisom kojim se uređuju autorska prava i srodna prava.

Članak 218.

Iz namjenskih prihoda definiranih u članku 208. stavku 1. točkama 3. i 4. ovog Zakona, može se po programu odnosno projektu, voditeljima isplatiti dodatak na plaću u maksimalnom iznosu do 100%, te ključnim suradnicima programa odnosno projekta definiranim u odgovarajućem ugovoru ili odluci o imenovanju projektnog tima, dodatak na plaću u maksimalnom iznosu od 50%, u odnosu na plaću koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svog radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja), a radi obavljanja aktivnosti vezanih uz provedbu programa odnosno projekta. Isplata mora biti utemeljena na objektivnim kriterijima koji se općenito primjenjuju u ustanovi u skladu s općim aktom, koje uvećanje se obračunava i isplaćuje za radno vrijeme na poslovima programa odnosno projekta, i mora biti u skladu s pravilima i obvezama projekta.

Članak 219.

(1) Zaposlenici znanstvene i znanstveno nastavne organizacije ili ustanove, ako su voditelji ili ključni suradnici međunarodnog kompetitivnog znanstveno-istraživačkog programa ili projekta, ili znanstvenog programa ili projekta s inozemnim izvorom financiranja, ili istraživačko-razvojnog projekta kojeg financiraju gospodarski subjekti, definirani u odgovarajućem ugovoru ili odluci o imenovanju projektnog tima, mogu za vrijeme trajanja znanstvenog programa ili projekta, ili istraživačko-razvojnog projekta, sporazumno izmijeniti odredbe postojećeg ugovora o radu tako da je dio radnog vremena plaćen iz istog izvora iz kojeg je bio plaćen prije dobivanja programa ili projekta, dok bi za ostatak radnog vremena isplata plaće bila iz sredstava programa ili projekta, ako je takva promjena ugovora o radu u skladu s pravilima programa ili projekta i općim aktima organizacije ili ustanove.

(2) U slučaju promjene ugovora o radu u skladu sa stavkom 1. ovog članka, satnica rada za radno vrijeme rada na međunarodnom kompetitivnom znanstveno-istraživačkom programu ili projektu, ili znanstvenom programu ili projektu s inozemnim izvorom financiranja, ili istraživačko razvojnom projektu kojeg financiraju gospodarski subjekti, mora biti

u skladu s pravilima programa ili projekta i može iznositi do 400% u odnosu na satnicu rada koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svog radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja).

(3) Ako je za stjecanje određenih prava prema odredbama ovog članka važno prethodno trajanje radnog odnosa u znanstvenoj ili znanstveno-nastavnoj organizaciji ili ustanovi, razdoblje rada u nepunom radnom vremenu smatrat će se radom u punom radnom vremenu.

(4) Promjena ugovora o radu iz stavka 1. ovog članka za znanstvenika ne utječe na rokove za izbor ili reizbor u znanstveno-nastavno zvanje i znanstveno radno mjesto.

Ugovor o radu na nepuno radno vrijeme za programske odnosno projektne aktivnosti

Članak 220.

(1) Iz vlastitih prihoda definiranih u članku 208. stavku 1. točkama 5., 6., 7., 8., 9. ovoga Zakona može se isplatiti zaposlenicima dodatak na plaću u maksimalnom kumulativnom iznosu do 30 % u odnosu na plaću koju bi zaposlenik ostvarivao obavljajući poslove svog radnog mjesta (bez obzira na izvor financiranja) ako je isplata utemeljena na objektivnim kriterijima propisanim općim aktom visokog učilišta ili javnog znanstvenog instituta koji uređuje isplatu dodatka na plaću.

(2) Kriteriji propisani općim aktom iz stavka 1. ovoga članka, koji uređuju isplatu dodatka na plaću moraju biti utemeljeni na nastavnom i/ili znanstvenom radu zaposlenika.

(3) Ispunjenost kriterija provjerava čelnik institucije za svakog zaposlenika za iduću akademsku ili kalendarsku godinu na temelju rada u prethodnoj akademskoj ili kalendarskoj godini.

(4) Dodatak na plaću iz st. 1. ovog članka i dodatak na plaću iz članka 218. ovog Zakona te plaćanje prekovremenog rada sukladno kolektivnom ugovoru, međusobno se ne isključuju.

3. FINANCIRANJE MJERAMA POTPORE ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

Cilj mjera potpore istraživanju i razvoju

Članak 221.

(1) Mjerama potpore istraživanju i razvoju cilj je povećanje ulaganja, osobito privatnog sektora, u istraživanje i razvoj, povećanje broja poduzetnika i drugih subjekata koji ulažu u istraživanje i razvoj te poticanje suradnje poduzetnika i drugih subjekata s organizacijama za znanstveno-istraživački rad i širenje znanja.

(2) Mjere potpore istraživanju i razvoju dio su cjelovitog hrvatskog sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja za čiji se razvoj i kvalitetu kao najviše, od Hrvatskog sabora imenovano, stručno tijelo brine Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj u skladu s člankom 10. ovoga Zakona.

Uvjeti za dodjeljivanje državne potpore

Članak 222.

Uvjeti za dodjeljivanje državne potpore za istraživačko-razvojne projekte, nadležnosti tijela Republike Hrvatske u pogledu dodjele državnih potpora za istraživačko-razvojne projekte, postupak utvrđivanja ispunjenosti uvjeta za ostvarivanje prava, vođenje eviden-

cija i izvještavanje te druga pitanja vezana uz ostvarivanje prava na potpore za istraživačko-razvojne projekte, regulirane su posebnim zakonom koji uređuje državne potpore za istraživačko-razvojne projekte i na njemu temeljenim propisima i aktima.

Uloga Nacionalnog vijeća

Članak 223.

Osiguranje usklađenosti razvoja i politika visokog obrazovanja, znanstvenih istraživanja kojima pripadaju i mjere državne potpore istraživanja i razvoja i tehnološkog razvoja, obveza je i odgovornost Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj. Nacionalno vijeće u skladu s člankom 10. točkom 23. i člankom 20. ovog Zakona, imenuje VTI za Znanstveno-stručni savjet davatelja državne potpore za istraživačko-razvojne projekte odnosno provedbenog tijela kojemu ministarstvo nadležno za gospodarstvo, poduzetništvo i obrt kao davatelj potpore, povjerava pojedine aktivnosti u postupku davanja potpore u skladu sa zakonom koji uređuje državne potpore za istraživačko-znanstvene projekte.

Uloga Znanstveno-stručnog savjeta

Članak 224.

(1) Znanstveno-stručni savjet prati i potiče razvoj istraživanja i razvoja osobito povezivanje znanstvenih organizacija i privatnih poduzetnika te drugih subjekata. U cilju osiguranja cjelovitosti i konzistentnosti nacionalnog sustava znanstvenih istraživanja i tehnološkog razvoja, rasta konkurentnosti hrvatskih gospodarskih subjekata putem inovacija i temeljnih, primijenjenih industrijskih i eksperimentalnih istraživanja Znanstveno-stručni savjet:

1. razmatra i daje prethodno mišljenje o godišnjem izvješću provedbenog tijela iz članka 5. Zakona o državnoj potpori za razvojno istraživačke projekte (Narodne novine br. 64/18). Obavezno mišljenje sastavni je dio godišnjeg izvješća koje podnosi Provedbeno tijelo o provedenim postupcima dodjele državnih potpora za istraživanje i razvoj.
2. razmatra i daje prethodno mišljenje o godišnjem planu rada i godišnjem financijskom planu provedbenog tijela iz članka 5. Zakona o državnoj potpori za razvojno istraživačke projekte (Narodne novine br. 64/18). Obavezno mišljenje sastavni je dio godišnjeg plana rada i godišnjeg financijskog poticanja istraživanja i razvoja davatelja potpore odnosno njegovog provedbenog tijela.

Pribavljanje obvezujućih prethodnih mišljenja

Članak 225.

Davatelj potpore odnosno provedbeno tijelo ugradit će odredbu o pribavljanju prethodnih mišljenja Znanstveno-stručnog savjeta iz članka 223. ovog Zakona u odgovarajuće akte davatelja potpore odnosno provedbenog tijela u roku od 60 dana od donošenja ovog zakona.

Ovlast Nacionalnog vijeća

Članak 226.

U svrhu analize, praćenja i poticanja ulaganja u istraživanje i razvoj, kao sastavnog dijela hrvatskog sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja, Nacionalno vijeće ima pravo tražiti podatke o svim dodijeljenim državnim potporama od ministarstva

davatelja potpore, provedbenog tijela kojeg odredi davatelj potpore, korisnika potpore i ministarstva nadležnog za financije, u skladu sa zakonom koji uređuje državne potpore za istraživačko-znanstvene projekte.

VIII. ETIKA U ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU

Etičnost u znanosti i visokom obrazovanju

Članak 227.

- (1) Etičnost je jedna od najviših vrijednosti u visokom obrazovanju i znanosti i uvjet njihova optimalnog funkcioniranja, pa je treba trajno osnaživati i štiti.
- (2) U cilju promicanja etičnosti, svako visoko učilište i znanstveni institut dužni su ustrojiti dva etička povjerenstva: etičko povjerenstvo za znanstvena istraživanja i etičko povjerenstvo za zaštitu akademske čestitosti.
- (3) Etičko povjerenstvo za znanstvena istraživanja razmatra zahtjeve za odobravanjem protokola istraživanja uključenih u završne, diplomske i doktorske radove te nacрте znanstvenih projekata koji uključuju istraživanja na ljudima, životinjama, odnosno osjetljivim podacima.
- (4) Etičko povjerenstvo za zaštitu akademske čestitosti razmatra prijave kršenja Etičkog kodeksa kojega donosi Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.
- (5) Sastav etičkih povjerenstava visokih učilišta, njihov izbor i način rada uređuju visoka učilišta svojim općim aktom, s tim da u svakom povjerenstvu treba biti najmanje jedan član koji nije zaposlenik institucije pri kojoj povjerenstvo djeluje te jedan student.

Odlučivanje etičkih povjerenstava i pravna zaštita

Članak 228.

- (1) Etička povjerenstva donose zaključke protiv kojih se može izjaviti prigovor odgovarajućem etičkom povjerenstvu sveučilišta odnosno Odboru za etiku u znanosti i visokom obrazovanju za znanstvene institute.
- (2) Integrirana sveučilišta dužna su ustrojiti Žalbeno etičko povjerenstvo.
- (3) Odluka po žalbi je konačna.
- (4) Konačni zaključak etičkog povjerenstva za zaštitu akademske čestitosti institucije o eventualnom kršenju etičkog kodeksa povjerenstvo dostavlja čelniku institucije koji je dužan reagirati u skladu s nadležnim pravilnikom o stegovnoj odgovornosti institucije odnosno matičnog sveučilišta.

Odbor za etiku, etički kodeks i etička povjerenstva

Članak 229.

- (1) Nacionalno vijeće imenuje Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: Odbor) koji ima 9 članova, od kojih su četiri iz reda znanstvenika sa znanstvenih instituta, a pet iz reda sveučilišnih profesora.
- (2) Mandat članova Odbora je četiri godine. Nacionalno vijeće izabire članove Odbora na temelju javnog poziva upućenog zainteresiranoj javnosti da u roku od mjesec dana od objave poziva istakne prikladne kandidate za članove Odbora.

(3) Članovi Odbora ne mogu biti rektori, prorektori, dekani, prodekani, ravnatelji te članovi Nacionalnog vijeća, predsjednik, potpredsjednici, glavni tajnik i voditelji zavoda HAZU.

(4) Odbor ima predsjednika i zamjenika predsjednika, koje članovi Odbora biraju između sebe.

(5) Primarna zadaća Odbora je promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša.

(6) Odbor donosi etički kodeks kojim utvrđuje etička načela u visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavnicima i drugim sudionicima u znanstvenom i obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim za tržišno natjecanje, te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja.

(7) Odbor donosi poslovnik o radu.

(7) Odbor radi na sjednicama. Odbor donosi svoje načelne stavove u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi, većinom glasova. Članovi Odbora mogu izdvojiti mišljenje.

(8) Odbor može Nacionalnom vijeću predložiti pokretanje postupka oduzimanja znanstvenog zvanja pred odgovarajućim matičnim odborom, a postupak se pokreće i vodi u skladu s člankom 102. ovog Zakona.

(9) Odbor rješava žalbe protiv odluka etičkih povjerenstava znanstvenih instituta.

(10). Izvješće o radu Odbora dio je godišnjeg izvješća o radu Nacionalnog vijeća.

IX. NADZOR

Nadzor nad zakonitošću

Članak 230.

(1) Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija provodi Ministarstvo.

(2) Nadzor iz stavka 1. ovog članka provodi se na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija.

(3) Na temelju rezultata nadzora Ministarstvo može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija.

(4) Visoka učilišta dužna su dostaviti svu zatraženu dokumentaciju u postupku upravnog nadzora.

Posebne ovlasti Ministarstva

Članak 231.

Posebne zadaće Ministarstva su:

1. predlaganje Vladi RH podzakonskih propisa iz oblasti znanosti, visokog obrazovanja, tehnološkog razvoja i inovacijskog sustava uz prethodno mišljenje Nacionalnog vijeća,
2. donošenje pravilnika, odluka, naputaka i drugih akata,
3. uspostava, vođenje i izrada evidencija, registara, upisnika i stručnih analiza kao što su:
 - vođenje sustava državnih stipendija te umrežavanje i koordinacija cjelokupnog sustava stipendija iz javnih izvora, donošenje odgovarajućih pravilnika,

- izrada godišnje i srednjoročne analize upisa i upisnih kvota prema naputcima i obrascu Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja,
- izrada godišnje i srednjoročne analize uspješnosti završetka studija prema naputcima i obrascu Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja,
- uspostava evidencije studenata hrvatske dijaspore na hrvatskim sveučilištima,
- uspostava obrazaca i vođenje godišnje evidencije nadarenih i nagrađivanih izvrsnih studenata na temelju prijedloga institucija sveučilišnog i veleučilišnog obrazovanja,
- uspostava i vođenje godišnje evidencije ulaganja u objekte i programe studentskog standarda,
- vođenje upisnika znanstvenika, znanstveno-obrazovnih institucija i studijskih programa visokog obrazovanja,
- uspostava godišnje evidencije 10% najuspješnijih znanstvenih suradnika, viših znanstvenih suradnika, znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika na prijedlog matičnih odbora,
- uspostava godišnje evidencije 10% (prema studentskim anketama) najbolje ocijenjenih docenata, izvanrednih profesora, redovnih profesora i redovnih profesora u trajnom zvanju na prijedlog senata sveučilišta temeljenih na anketama studenata i drugim dokumentima,
- uspostava i vođenje godišnje evidencije praćenja karijera hrvatskih znanstvenika u inozemstvu koji su diplomirali/doktorirali na hrvatskim sveučilištima,
- vođenje registra krupne znanstvene opreme i znanstvene infrastrukture prema kriterijima Nacionalnog vijeća,
- provođenje postupaka natječaja nabave kapitalne opreme i znanstvene infrastrukture, na temelju prijedloga Nacionalnog vijeća,
- upravljanje krupnim investicijskim projektima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja,
- izrada analitičkih podloga za sklapanje bilateralnih i multilateralnih ugovora o međunarodnoj suradnji u području znanosti i visokog obrazovanja,
- izrada analiza i procjena učinaka sklapanja kolektivnih ugovora u području znanosti i visokog obrazovanja.

X. PREKRŠAJNE ODREDBE

Članak 232.

(1) Novčanom kaznom od 30.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja:

1. obavlja izbor u znanstvena, znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, suradnička ili nastavna zvanja a da za to nema ovlasti (članak 97. stavak 1., članak 183. stavak 1. i članak 197. stavak 1. i 2.),
2. izabere u znanstveno, znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, suradničko ili nastavno zvanje osobu za koju zna ili mora znati da ne ispunjava uvjete za izbor ili izbor obavi ne poštujući postupak izbora predviđen ovim Zakonom (članci 98., 186. i 197.),
3. ne otkáže ugovor o radu osobi izabranjoj u znanstveno, znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, suradničko ili nastavno zvanje i odgovarajuće radno mjesto u slučajevima kada ovaj Zakon predviđa otkazivanje ugovora o radu zbog neispunjavanja uvjeta za reizbor ili napredovanje ili ako ne poštuje odredbe ovoga Zakona o

prestanku ugovora o radu radi navršenja određene dobi i mirovinskog staža ili radu izvan znanstvene organizacije ili visokog učilišta (članak 109. stavak 4., članak 112. stavak 4., članak 115. stavak 2., članak 188. stavci 6. i 7., članak 193. stavak 3., članak 196. stavak 3., članak 201. stavci 4. i 5., članak 204. stavak 2.)

4. obavi izbor u znanstveno, znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, suradničko ili nastavno zvanje, odnosno izbor na odgovarajuće radno mjesto bez natječaja ako je ovim Zakonom predviđeno da će se izbor obaviti na temelju natječaja (članak 67. stavak 3., članak 85. stavak 1., članak 105. stavak 2., članak 111. stavak 1. i 3., članak 183. stavak 2., članak 186. stavak 2., članak 195. stavci 1. i 7., članak 201. stavak 1.),
 5. suprotno članku 119. ovoga Zakona koristi naziv sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, odnosno riječ »akademija« uz naziv područja umjetnosti te veleučilište i visoka škola, ili drugi naziv koji sadrži neki od tih pojmova,
 6. započne obavljanje znanstvene djelatnosti ili djelatnosti visokog obrazovanja bez dopusnice ili tu djelatnost obavlja bez dopusnice kad je ona za obavljanje djelatnosti potrebna prema odredbama ovoga Zakona ili djelatnost obavlja na način koji nije predviđen dopusnicom,
 7. svojim statutom ne predvidi tijela upravljanja ili njihov sastav kako je to predviđeno ovim Zakonom,
 8. upiše studente na studij ili u višu godinu studija, a da za to nisu ispunjeni uvjeti predviđeni ovim Zakonom i općim aktom visokog učilišta (članak 161.),
 9. izdaje isprave o studiju suprotno članku 168. ovoga Zakona ili studentu ne izda ispravu o studiju iako su za to ispunjeni, ovim Zakonom i općim aktima visokog učilišta, predviđeni uvjeti,
 10. ne vodi evidencije o studentima (članak 183.),
 11. ne postupi u skladu s člankom 230. stavkom 4. ovoga Zakona.
- (2) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 10.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka fizička osoba i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (3) Za prekršaje iz ovoga članka ovlašteni podnositelj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka je ministar ili osoba koju on ovlasti.
- (4) Osobi koja je počinitelj prekršaja iz stavka 1. i 2. ovoga članka može se izreći zaštitna mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti fizičkoj osobi i odgovornoj osobi u pravnoj osobi, odnosno zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti pravnoj osobi, u trajanju od 3 mjeseca do godine dana.

Članak 233.

- (1) Novčanom kaznom od 10.000 kuna kaznit će se za prekršaj odgovorna osoba u znanstvenoj organizaciji odnosno visokom učilištu ako:
1. znanstvena organizacija ne donese opći akt u skladu s odredbom članka 105. stavka 3. ovog Zakona,
 2. sveučilište i sastavnica ne donesu opći akt u skladu s odredbom članka 188. stavka 4. ovog Zakona,
 3. sveučilište i sastavnica ne donesu opći akt iz članka 195. stavka 6. ovog Zakona,
- (2) Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka odgovorna pravna osoba kaznit će se novčanom kaznom od 10.000 do 50.000 kuna.

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Okončanje započelih postupaka

Članak 234.

(1) Postupci izbora u znanstvena zvanja, postupci izbora na znanstveno-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta, znanstvena radna mjesta te odgovarajući reizbori započeti do dana stupanja na snagu ovog Zakona dovršit će se prema odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 123/03., 105/04., 174/04., 2/07. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07., 45/09., 63/11., 94/13., 139/13., 101/14. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 60/15. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 131/17. – Uredba Vlade Republike Hrvatske).

(2) Postupci reakreditacije visokih učilišta, znanstvenih organizacija i studijskih programa započeti do dana stupanja na snagu ovog Zakona dovršit će se prema odredbama Zakona o osiguravanju kvalitete o znanosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 45/09.).

(3) Postupci inicijalne akreditacije visokih učilišta pokrenuti na temelju Zakona o osiguravanju kvalitete o znanosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 45/09.), a koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog Zakona, dovršit će se prema odredbama ovog Zakona.

(4) Ispunjavanje uvjeta usklađenosti studijskog programa s odgovarajućim standardom kvalifikacije iz Registra HKO-a iz članka 19. stavka 1., članka 25. stavka 1., članka 30. stavka 1. i članka 43. stavka 1. ovog Zakona u postupcima akreditacije i reakreditacije utvrđivat će se samo u slučaju ako je takav standard utvrđen i upisan u Registar HKO-a.

Nastavak rada Agencije

Članak 235.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje osnovana Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 45/09.) nastavlja s radom u skladu s odredbama ovog Zakona.

Mreža visokih učilišta i mreža javnih znanstvenih instituta

Članak 236.

(1) Mrežu visokih učilišta i studijskih programa i Mrežu javnih znanstvenih instituta Nacionalno vijeće će donijeti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

(2) Do dana stupanja na snagu Mreže visokih učilišta i studijskih programa iz stavka 1. ovog članka primjenjivat će se Mreža visokih učilišta i studijskih programa donesena na temelju Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 45/09.) u dijelu u kojem nije u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Mandat čelnika visokih učilišta i znanstvenih organizacija

Članak 237.

Nakon stupanja na snagu ovog Zakona rektor, prorektori, dekan, prodekani, čelnici ustrojbenih jedinica sveučilišta, ravnatelji znanstvenih instituta i članovi upravnih vijeća znanstvenih instituta ostaju na svojim dužnostima do isteka mandata na koji su imenovani.

Mandat članova tijela Agencije

Članak 238.

Nakon stupanja na snagu ovog Zakona predsjednik i članovi Upravnog vijeća, ravnatelj, predsjednik i članovi Akreditacijskog savjeta ostaju na svojim dužnostima do isteka mandata na koji su imenovani.

Usklađenje Statuta Agencije

Članak 239.

Upravno vijeće dužno je uskladiti Statut Agencije s odredbama ovog Zakona i zatražiti suglasnost Nacionalnog vijeća na Statut Agencije najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Donošenje pravilnika i drugih akata

Članak 240.

(1) Ministar će pravilnike iz članka 32. stavka 9., članka 80. stavka 3., članka 143. stavka 2., članka 168. stavka 7., članka 171., članka 183. stavka 8., članka 194. stavka 2. ovoga Zakona donijeti u roku od tri mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.

(2) Nacionalno vijeće će pravilnike iz članka 10. stavaka 2., 4. i 5., članka 15. stavka 4., članka 32. stavka 9. i članka 94. stavka 1. donijeti u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.

(3) Akreditacijski savjet će pravilnike iz članka 49. stavak 4., članka 51. i članka 66. ovog Zakona donijeti u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu te će standarde iz članka 47. Ovoga Zakona donijeti u roku od šest mjeseci od njegovog stupanja na snagu.

(4) Rektorski zbor će pravilnike iz članka 206. stavka 4. ovog Zakona donijeti u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.

(5) Vijeće javnih znanstvenih instituta će pravilnike iz članka 88. stavka 4. ovoga Zakona donijeti u roku od tri mjeseca i uputiti ih na suglasnost Nacionalnom vijeću, a pravilnike iz članka 207. stavka 4. ovog Zakona donijeti će u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu

(5) Visoka učilišta će donijeti pravilnike iz članka 132. stavka 2. i članka 167. stavaka 11. i 14. ovoga Zakona u roku od tri mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.

(6) Znanstvene organizacije će opći akt iz članka 105. stavka 3. ovoga Zakona donijeti u roku od tri mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.

(7) Sveučilišta i visoka učilišta će opće akte iz članka 188. stavka 4. i članka 194. stavka 6. ovoga Zakona donijeti u roku od tri mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.

(8) Visoka učilišta i znanstveni instituti će svoje statute i druge opće akte uskladiti s odredbama ovog Zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.

Prestanak važenja dosadašnjih propisa

Članak 241.

(1) Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju važiti:

- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 123/2003., 105/2004., 174/2004., 2/2007. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014. – Odluka

Ustavnog suda Republike Hrvatske, 60/2015. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 131/2017. –Uredba Vlade Republike Hrvatske),

- Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 45/2009.),
- Zakon o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama (»Narodne novine«, broj 71/2007.),
- Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (Narodne novine, broj 107/2007. i 118/2012.),
- Dio III. (članci 9. – 16.) Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (Narodne novine, broj 158/2003, 198/2003, 138/2006 i 45/2011).

(2) Pravilnici i drugi propisi doneseni na temelju zakona iz stavka 1. ovoga članka ostaju na snazi do donošenja pravilnika i drugih akata iz članka 239. ovog Zakon i primjenjuju se osim ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Izmjena i dopuna drugih zakona

Članak 242.

(1) U Zakonu o državnoj potpori za istraživačko-razvojne projekte (»Narodne novine«, broj 64/2018) dodaje se novi članak 16.a koji glasi: »Državne potpore za istraživačko-razvojne projekte u sustavima znanosti i visokog obrazovanja dodjeljuju se uz prethodno obvezujuće stručno mišljenje Vijeća za tehnologiju i inovacije iz članka 20. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.»

(2) U Zakonu o Hrvatskoj zakladi za znanost (»Narodne novine«, broj 117/2001, 45/2009, 92/2010, 78/2012) u stavku 2. članka 5. riječi »Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske« zamjenjuju se riječima »Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj«, a riječi »Vlada Republike Hrvatske« zamjenjuju se riječima »Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj«.

Stupanje na snagu

Članak 243.

Ovaj Zakon objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu osmog dana od dana objave.

6. Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (verzija koja je upućena u javno savjetovanje od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine)

PRVI DIO

OPĆE ODREDBE

Predmet normiranja

Članak 1.

(1) Ovim Zakonom uređuju se temeljna načela obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti. Utvrđuje se osnivanje i djelovanje ustanova u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti, postupak zapošljavanja na radna mjesta i napredovanje nastavnika, znanstvenika i suradnika zaposlenih u ovim ustanovama te njihova prava i obveze, kao i osnovna pitanja izvođenja studija te prava i obveze studenata, obavljanje znanstvene i umjetničke djelatnosti, potpora obavljanju ovih djelatnosti, financiranje visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te se uređuje obavljanje nadzora i prekršajne odredbe.

(2) Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Osnovna načela visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti

Članak 2.

(1) Djelatnost visokog obrazovanja te znanstvena i umjetnička djelatnost od interesa su za Republiku Hrvatsku te su dio međunarodnog, posebno europskog obrazovnog, znanstvenog i umjetničkog prostora.

(2) Visoko obrazovanje temelji se na:

1. europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te europskom sustavu visokog obrazovanja
2. otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici
3. uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice
4. nedjeljivosti nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva na sveučilištima
5. jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine
6. konceptu cjeloživotnog obrazovanja
7. obvezi razvijanja društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske zajednice interakciji s društvenom zajednicom.

(3) Djelatnost visokog obrazovanja obavlja se kao javna služba.

(4) Znanstvena i umjetnička djelatnost temelji se na:

1. slobodi i autonomiji znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva
2. otvorenoj znanosti

3. etičnosti znanstvenika i umjetnika
 4. javnoj dostupnosti rezultata znanstvenih istraživanja i umjetničkog stvaralaštva
 5. istraživanjima u svrhu inovacija i razvoja tehnologija u Europskom istraživačkom prostoru
 6. povezanosti sa sustavom obrazovanja
 7. međunarodnim mjerilima kvalitete
 8. poticanju i prihvaćanju specifičnosti nacionalnih sadržaja
 9. zaštiti intelektualnog vlasništva
 10. društvenoj odgovornosti znanstvenika i umjetnika.
- (5) Jamči se sloboda znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva.

Akademska zajednica

Članak 3.

- (1) Akademsku zajednicu čine nastavnici, znanstvenici, suradnici, studenti i drugi sudionici u procesu visokog obrazovanja.
- (2) Članovima akademske zajednice jamče se akademske slobode, koje posebno obuhvaćaju slobodu znanstvenog istraživanja i umjetničkog stvaralaštva, slobodu izražavanja, objavljivanja i poučavanja, slobodu izražavanja mišljenja o sustavu i ustanovi u kojima djeluju, pravo na međusobnu suradnju i udruživanje te pravo na izravno i neizravno participiranje u kolegijalnim tijelima upravljanja i stručnim tijelima ustanova u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti.
- (3) Članovi akademske zajednice u radu trebaju štiti znanstvenu istinu i istraživačku nepristranost, poštovati autorska prava te postupati odgovorno prema društvenoj zajednici u kojoj djeluju. Članovi akademske zajednice obvezni su poštovati etička načela pri znanstvenom istraživanju, umjetničkom stvaralaštvu i poučavanju te rezultate znanstvenog istraživanja učiniti dostupnim javnosti. Članovi akademske zajednice obvezni su svoje odnose temeljiti na međusobnom povjerenju te poštovanju dostojanstva svake osobe.

Akademska samouprava i autonomija sveučilišta

Članak 4.

- (1) Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji se na akademskoj samoupravi svih visokih učilišta i autonomiji sveučilišta u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i ovim Zakonom.
- (2) Akademska samouprava obuhvaća:
 1. utvrđivanje pravila studiranja i upisa studenata
 2. predlaganje, odnosno izbor čelnika te izbor nastavnika
 3. upravljanje financijskim i drugim resursima, u skladu s načelom javne odgovornosti, ovim Zakonom i drugim propisima.
- (3) Autonomija sveučilišta obuhvaća:
 1. uređenje unutarnjeg ustroja u skladu s ovim Zakonom
 2. utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa
 3. odlučivanje o prihvaćanju projekata i međunarodnoj suradnji
 4. financijsku autonomiju u sklopu programskog ugovora u skladu s ovim Zakonom
 5. ostale oblike autonomije u skladu s ovim Zakonom.
- (4) Prostor sveučilišta je nepovrediv. Nadležna državna tijela i tijela državne uprave na prostoru sveučilišta mogu postupati samo uz suglasnost rektora ili na temelju odluke nadležnog suda ili u slučaju neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu veće vrijednosti.

(5) Državna tijela i tijela državne uprave ovlaštena obavljati inspekcijski nadzor mogu djelovati na prostoru sveučilišta bez suglasnosti rektora, u skladu s propisima kojima se uređuje obavljanje inspekcijskog nadzora.

(6) Pretraga prostora sveučilišta može se poduzeti bez nazočnosti rektora, odnosno osobe koju on ovlasti, samo ako se bez opravdanog razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu.

Podredna primjena propisa

Članak 5.

(1) Na pitanja ustroja i upravljanja ustanovama u sustavu visokog obrazovanja te znanstvene i umjetničke djelatnosti koja nisu drukčije uređena ovim Zakonom, primjenjuje se zakon kojim se uređuju ustanove.

(2) Postupak inicijalne akreditacije i reakreditacije ustanova iz drugoga dijela ovoga Zakona te postupak inicijalne akreditacije i reakreditacije studijskih programa provodi se u skladu s propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti.

(3) Na postupak kojim se odlučuje o pravima i obvezama nastavnika, znanstvenika, suradnika i studenata te na postupak koji vode matični odbori i matična povjerenstva primjenjuju se odredbe zakona kojim je uređen opći upravni postupak.

DRUGI DIO

USTANOVE U SUSTAVU VISOKOG OBRAZOVANJA, ZNANSTVENE I UMJETNIČKE DJELATNOSTI

Glava I.

VISOKA UČILIŠTA

Visoko učilište

Članak 6.

(1) Visoko učilište osniva se s ciljem obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja te znanstvene, umjetničke i stručne djelatnosti.

(2) Visoko učilište je sveučilište, fakultet, umjetnička akademija i veleučilište.

(3) Visoko učilište je ustanova. Temeljni opći akt visokog učilišta je statut.

(4) Iznimno od stavka 3. ovoga članka javno visoko učilište osnovano za potrebe vojnog, policijskog i diplomatskog obrazovanja može biti ustrojeno kao ustrojstvena jedinica nadležnog tijela državne uprave.

Osnivanje visokog učilišta

Članak 7.

(1) Visoko učilište osniva se kao javno ili privatno visoko učilište.

(2) Javno visoko učilište osniva Republika Hrvatska. Javno sveučilište osniva se zakonom. Javno veleučilište osniva se uredbom Vlade Republike Hrvatske. Javni fakultet, odnosno javna umjetnička akademija osniva se odlukom sveučilišta, odnosno tijela državne uprave nadležnog za unutarnje poslove, vanjske i europske poslove te poslove obrane. Osnivačka prava nad javnim visokim učilištem u ime Republike Hrvatske obavlja ministarstvo nadležno za poslove znanosti i obrazovanja (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju.

- (3) Privatno visoko učilište osniva fizička ili pravna osoba.
- (4) Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ne može osnovati visoka učilišta.
- (5) Visoko učilište započinje s radom nakon ishođene dopusnice za rad visokog učilišta koja se donosi u postupku inicijalne akreditacije, koji provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje (u daljnjem tekstu: Agencija) uz suglasnost Ministarstva.

Naziv visokog učilišta i znanstvenog instituta

Članak 8.

- (1) Naziv sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, veleučilište i znanstveni institut mogu nositi samo ustanove osnovane u skladu s ovim Zakonom.
- (2) Umjetnička akademija u svom nazivu umjesto riječi umjetnička može koristiti naziv područja umjetnosti u kojemu djeluje.
- (3) Suglasnost na naziv visokog učilišta koji izvodi studije u području reguliranih profesija daje Ministarstvo.
- (4) Ako pravna osoba koja nije osnovana u skladu s ovim Zakonom u nazivu koristi neki od pojmova propisanih u stavku 1. ovoga članka, sud ili drugo nadležno državno tijelo neće odobriti upis u odgovarajući registar pravne osobe ili njezine podružnice.

Upis u Upisnik visokih učilišta

Članak 9.

- (1) Visoko učilište može započeti obavljati djelatnost nakon upisa u Upisnik visokih učilišta.
- (2) Upis visokog učilišta u Upisnik visokih učilišta provodi se na temelju pozitivnog akreditacijskog odobrenja koje izdaje Agencija.
- (3) Upisnik visokih učilišta vodi Ministarstvo. Ministar nadležan za poslove znanosti i obrazovanja (u daljnjem tekstu: ministar) pravilnikom uređuje ustroj i način vođenja Upisnika visokih učilišta te postupak upisa i brisanja.

Poglavlje I.

Sveučilište

Sveučilište

Članak 10.

- (1) Sveučilište obavlja djelatnost visokog obrazovanja, znanstvenu odnosno umjetničku djelatnost i stručnu djelatnost u najmanje dva znanstvena područja, odnosno u znanstvenom i umjetničkom području te u najmanje tri polja. Sveučilište može obavljati i druge djelatnosti u skladu sa zakonom i statutom.
- (2) Sveučilište kao sastavnicu s pravnom osobnosti može osnovati fakultet ili umjetničku akademiju.
- (3) Sveučilište kao sastavnicu bez pravne osobnosti može osnovati odjel, institut, centar, zavod ili drugu ustrojstvenu jedinicu sveučilišta.
- (4) Sveučilište može osnovati pravnu osobu čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija sveučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i sveučilišta.
- (5) Unutarnji ustroj sveučilišta i njegovih sastavnica uređuje se statutom sveučilišta u skladu s ovim Zakonom.

Tijela sveučilišta

Članak 11.

- (1) Sveučilištem upravljaju senat i rektor. Rad javnog sveučilišta i njegovih sastavnica nadzire sveučilišno vijeće.
- (2) Sveučilište može imati i druga nadzorna, stručna i savjetodavna tijela. Sastav, način osnivanja, djelokrug i ovlasti ovih tijela uređuje se statutom, u skladu s ovim Zakonom.

Senat

Članak 12.

- (1) Senat sveučilišta čine:
 1. rektor
 2. čelnici sastavnica sveučilišta
 3. predstavnici zaposlenika na znanstveno-nastavnim, suradničkim i drugim radnim mjestima
 4. studentski predstavnici
 5. drugi članovi u skladu sa statutom sveučilišta.
- (2) Sastav senata, izbor članova senata i mandat uređuje se statutom sveučilišta. Studentski predstavnici koje biraju studenti u skladu sa zakonom kojim se uređuju studentske organizacije i statutom sveučilišta, čine 10% članova senata od čega 20% mogu biti studenti poslijediplomskih studija.
- (3) Senat ima sljedeće ovlasti:
 1. donosi odluke o nastavnim, znanstvenim i/ili umjetničkim i stručnim pitanjima
 2. donosi statut i druge opće akte utvrđene statutom
 3. donosi misiju i strategiju razvoja sveučilišta
 4. usvaja prijedlog programskog ugovora
 5. donosi sveučilišni financijski plan
 6. odlučuje o statusnim promjenama sveučilišta
 7. daje suglasnost na statut fakulteta, umjetničke akademije i druge pravne osobe čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija sveučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i sveučilišta
 8. odlučuje o osnivanju i ukidanju te promjeni statusa sastavnica
 9. odlučuje o osnivanju pravne osobe čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija sveučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i sveučilišta
 10. provodi postupak izbora i postupak razrješenja rektora i prorektora
 11. imenuje čelnike pravnih osoba čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija sveučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i sveučilišta
 12. donosi dodatne kriterije za izbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna radna mjesta zaposlenika sveučilišta
 13. provodi reizbore i izbore na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna radna mjesta zaposlenika sveučilišta
 14. provodi reizbore i izbore naslovnih nastavnika sveučilišta
 15. provodi postupak stjecanja doktorata ili povjerala sastavnicama provedbu postupka stjecanja doktorata
 16. dodjeljuje počasne doktorate
 17. bira profesore emerituse i znanstvenike emerituse
 18. usvaja godišnje izvješće rektora
 19. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima sveučilišta.

(4) Senat odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava rektor. Način rada i odlučivanja senata uređuje se poslovnikom o njegovu radu. Na sjednice senata poziva se predstavnik reprezentativnih sindikata na sveučilištu u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja koji sudjeluje u radu senata bez prava glasa.

(5) Studentski predstavnici u senatu imaju pravo suspenzivnog veta pri odlučivanju o pitanjima promjene uvjeta studija, izmjene nastavnih programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda te drugim pitanjima važnim za studente koja su utvrđena statutom sveučilišta. Način upotrebe suspenzivnog veta i potrebna većina prilikom obveznoga ponovnog odlučivanja uređuje se statutom sveučilišta. Studentski predstavnici u senatu ne sudjeluju u glasanju u postupku izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta.

Rektor

Članak 13.

(1) Rektor je čelnik sveučilišta. Rektor predstavlja i zastupa sveučilište te odgovara za zakonitost rada sveučilišta. Rektor ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.

(2) Rektor javnog sveučilišta ima sljedeće ovlasti:

1. organizira rad i poslovanje sveučilišta
2. saziva i predsjedava sjednicama senata
3. predlaže senatu donošenje općih akata te donosi opće akte, osim onih koje u skladu sa statutom donosi senat
4. u suradnji s čelnicima sastavnica izrađuje prijedlog programskog ugovora sveučilišta
5. predlaže sveučilišni financijski plan
6. upravlja izvršenjem sveučilišnog financijskog plana u skladu s ovim Zakonom, statutom sveučilišta i odredbama programskog ugovora
7. upravlja imovinom sveučilišta uz suglasnost senata i
8. obavlja druge poslove utvrđene zakonom, statutom i drugim općim aktima sveučilišta.

(3) Rektor je obvezan podnijeti senatu i sveučilišnom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja sveučilišta, izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora te druga izvješća određena statutom sveučilišta.

(4) Rektor u radu pomažu prorektori. Prorektore imenuje i razrješava senat na prijedlog rektora.

Izbor i razrješenje rektora

Članak 14.

(1) Rektora javnoga sveučilišta bira senat iz reda redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru.

(2) Na javnom sveučilištu rektor zasniva radni odnos u punom radnom vremenu.

(3) Postupak i uvjeti izbora rektora uređuju se statutom sveučilišta. Ako u postupku izbora rektor ne bude izabran, izbori će se ponoviti.

(4) Mandat rektora na javnom sveučilištu traje četiri godine te se ista osoba može jednom ponovo izabrati.

(5) Rektor mandata prestaje prije vremena na koje je izabran:

1. ostvarivanjem prava na mirovinu
2. prestankom ugovora o radu u punom radnom vremenu

3. prelaskom na drugu dužnost
 4. zasnivanjem radnog odnosa s drugom pravnom osobom izvan matičnog sveučilišta.
- (6) Rektor može biti razriješen prije vremena na koje je izabran:
1. ako zatraži razrješenje
 2. ako nastupe razlozi koji prema zakonu, statutu sveučilišta ili propisima o radu dovedu do prestanka radnog odnosa
 3. ako ne postupaju prema zakonu, statutu sveučilišta i drugim općim aktima
 4. ako nesavjesnim ili nepravilnim radom prouzroči sveučilištu ili sastavnici veću štetu ili ako zanemaruje ili nesavjesno obavlja svoje dužnosti.
- (7) Postupak razrješenja rektora javnoga sveučilišta pokreće se na prijedlog sveučilišnog vijeća ili natpolovične većine članova senata u skladu sa statutom sveučilišta. O razrješenju rektora odlučuje senat dvotrećinskom većinom glasova svih članova. Sjednicom senata na kojoj se odlučuje o razrješenju rektora predsjedava najstariji član senata.
- (8) Ako rektor nije izabran u postupku izbora ili ako rektoru prestane mandat, odnosno ako je razriješen dužnosti prije vremena na koje je izabran, do izbora rektora na javnom sveučilištu senat imenuje vršitelja dužnosti rektora iz reda redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru najdulje do godinu dana.

Sveučilišno vijeće

Članak 15.

- (1) Sveučilišno vijeće na javnom sveučilištu sastoji se od pet do devet članova koji se imenuju u roku 60 dana od isteka mandata članova sveučilišnog vijeća. Ako se sveučilišno vijeće sastoji od pet članova, dva člana sveučilišnog vijeća imenuje senat sveučilišta, a dva člana osnivač. Ako se sveučilišno vijeće sastoji od sedam članova, tri člana sveučilišnog vijeća imenuje senat sveučilišta, a tri člana osnivač. Ako se sveučilišno vijeće sastoji od devet članova, četiri člana imenuje senat sveučilišta, a četiri člana osnivač.
- (2) Predsjednika sveučilišnog vijeća imenuju članovi ovoga vijeća zajednički na temelju javnog poziva kojeg raspisuje rektor u roku 15 dana od imenovanja posljednjeg člana sveučilišnog vijeća. Ako članovi sveučilišnog vijeća zajednički ne imenuju predsjednika u roku 30 dana od dana imenovanja posljednjeg člana ovoga vijeća, rektor ponovno raspisuje javni poziv za imenovanje predsjednika sveučilišnog vijeća. Ako članovi sveučilišnog vijeća nakon drugog javnog poziva u roku 30 dana zajednički ne imenuju predsjednika, predsjednika sveučilišnog vijeća imenuje Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.
- (3) Članovi sveučilišnog vijeća koje imenuje osnivač te predsjednik sveučilišnog vijeća ne smiju biti državni dužnosnici, članovi Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj, službenici Ministarstva niti zaposlenici i vanjski suradnici tog sveučilišta.
- (4) Mandat članova sveučilišnog vijeća na javnom sveučilištu traje šest godina. Ako članu sveučilišnog vijeća prestane dužnost prije isteka mandata, novi član imenuje se do isteka mandata u postupku propisanom ovim Zakonom.
- (5) Sveučilišno vijeće brine se o zakonitosti rada javnoga sveučilišta, racionalnoj uporabi materijalnih i kadrovskih resursa te ima sljedeće ovlasti:
1. nadzire provedbu odluka senata i rektora
 2. nadzire izvršenje sveučilišnog financijskog plana te upravljanje financijskim sredstvima u skladu sa zakonom i statutom

3. pokreće postupak razrješenja rektora dvotrećinskom većinom članova sveučilišnog vijeća
4. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima sveučilišta.
- (6) Sveučilišnom vijeću ne smiju se dati nadležnosti kojima bi se utjecalo na autonomiju sveučilišta.
- (7) Sveučilišno vijeće odluke donosi na sjednicama.
- (8) Rektor saziva sjednicu sveučilišnog vijeća, njome predsjedja i sudjeluje u radu bez prava glasa do imenovanja predsjednika sveučilišnog vijeća.
- (9) Način rada i odlučivanja sveučilišnog vijeća uređuje se poslovníkom o radu sveučilišnog vijeća koji donosi sveučilišno vijeće.
- (10) Sveučilišno vijeće je obvezno podnijeti osnivaču godišnje izvješće o djelovanju sveučilišta. Ovo izvješće dostavlja se na znanje senatu te se objavljuje na mrežnim stranicama sveučilišta.
- (11) Ako posumnja u nepravilnost u radu sveučilišta, sveučilišno vijeće obvezno je upozoriti senat i rektora te predložiti mjere koje je nužno poduzeti radi otklanjanja nepravilnosti. Ako na temelju takvog upozorenja tijela sveučilišta ne otklone nepravilnost u radu, sveučilišno vijeće može sazvati sjednicu senata radi raspravljanja tog pitanja.
- (12) Članstvo u sveučilišnom vijeću prestaje istekom mandata, razrješenjem ili ostavkom.
- (13) Sastav, djelokrug i način izbora članova sveučilišnog vijeća privatnog sveučilišta utvrđuju se statutom.

Statusne promjene javnog sveučilišta

Članak 16.

- (1) Senat javnoga sveučilišta može predložiti Vladi Republike Hrvatske izdvajanje fakulteta, umjetničke akademije ili više fakulteta i/ili umjetničkih akademija iz sastava postojećega javnog sveučilišta i osnivanje novoga javnog sveučilišta odlukom donesenom dvotrećinskom većinom svih članova.
- (2) Postupak statusnih promjena javnog sveučilišta uređuje se statutom sveučilišta.
- (3) Protiv odluke o statusnim promjenama javnog sveučilišta može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

Poglavlje II.

Fakultet i umjetnička akademija

Fakultet i umjetnička akademija

Članak 17.

- (1) Fakultet je sastavnica sveučilišta s pravnom osobnosti koja obavlja djelatnost visokog obrazovanja, znanstvenu i stručnu djelatnost.
- (2) Umjetnička akademija je sastavnica sveučilišta s pravnom osobnosti koja obavlja djelatnost visokog obrazovanja, umjetničku i stručnu djelatnost.
- (3) Unutarnje ustrojstvo fakulteta, odnosno umjetničke akademije uređuje se statutom. Statut fakulteta, odnosno umjetničke akademije mora biti u skladu sa statutom sveučilišta.
- (4) Položaj vjerskog fakulteta, odnosno umjetničke akademije kao sastavnice javnoga sveučilišta uređuje se ugovorom između sveučilišta i osnivača vjerskog fakulteta, odnosno umjetničke akademije, uz pridržavanje međunarodnih ugovora.

Tijela fakulteta i umjetničke akademije

Članak 18.

- (1) Fakultetom upravljaju fakultetsko vijeće i dekan. Umjetničkom akademijom upravljaju akademijsko vijeće i dekan.
- (2) Fakultet, odnosno umjetnička akademija može imati i druga nadzorna, stručna i savjetodavna tijela. Sastav, način osnivanja, djelokrug i ovlasti ovih tijela uređuju se statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije u skladu s ovim Zakonom.

Fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće

Članak 19.

- (1) Fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće čine:
 1. dekan
 2. predstavnici nastavnika, suradnika i drugih zaposlenika
 3. studentski predstavnici.
- (2) Sastav fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća, izbor članova ovoga vijeća i mandat uređuju se statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Studentski predstavnici koje biraju studenti u skladu sa zakonom kojim se uređuju studentske organizacije i statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije čine 10% članova fakultetskog vijeća od čega 20% mogu biti studenti posljediplomskih studija, ako fakultet odnosno umjetnička akademija izvodi posljediplomski studij.
- (3) Fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće ima sljedeće ovlasti:
 1. donosi odluke o nastavnim, znanstvenim i/ili umjetničkim i stručnim pitanjima
 2. donosi statut i druge opće akte utvrđene statutom
 3. donosi misiju i strategiju razvoja fakulteta, odnosno umjetničke akademije
 4. usvaja prijedlog programskog ugovora fakulteta, odnosno umjetničke akademije
 5. donosi financijski plan fakulteta, odnosno umjetničke akademije
 6. provodi postupak izbora i postupak razrješenja dekana i prodekana
 7. donosi dodatne kriterije za izbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna radna mjesta zaposlenika
 8. provodi reizbore i izbore na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna radna mjesta zaposlenika
 9. utvrđuje broj upisnih mjesta na pojedinom studiju
 10. provodi reizbore i izbore naslovnih nastavnika
 11. bira profesore emerituse i znanstvenike emerituse
 12. usvaja godišnje izvješće dekan
 13. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima fakulteta, odnosno umjetničke akademije.
- (4) Fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava dekan. Način rada i odlučivanja fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća uređuje se poslovnikom o radu fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća. Na sjednice fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća poziva se predstavnik na fakultetu, odnosno umjetničkoj akademiji reprezentativnih sindikata u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja, koji sudjeluje u radu fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća bez prava glasa.
- (5) Studentski predstavnici u fakultetskom, odnosno akademijskom vijeću imaju pravo suspenzivnog veta pri odlučivanju o pitanjima promjene uvjeta studija, izmjene nastavnih

programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda te drugim pitanjima važnim za studente koja su uređena statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Način upotrebe suspenzivnog veta i potrebna većina prilikom obveznog ponovnog odlučivanja uređuju se statutom. Studentski predstavnici u fakultetskom, odnosno akademjskom vijeću ne sudjeluju u glasanju u postupku izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta.

Dekan fakulteta, odnosno umjetničke akademije

Članak 20.

(1) Dekan je čelnik fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan predstavlja i zastupa fakultet, odnosno umjetničku akademiju te odgovara za zakonitost rada fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.

(2) Dekan fakulteta, odnosno umjetničke akademije ima sljedeće ovlasti:

1. organizira rad i poslovanje fakulteta, odnosno umjetničke akademije
2. saziva i predsjedava sjednicama fakultetskog, odnosno akademjskog vijeća
3. predlaže fakultetskom, odnosno akademjskom vijeću donošenje općih akata te donosi opće akte, osim onih koje u skladu sa statutom donosi fakultetsko, odnosno akademjsko vijeće
4. izrađuje prijedlog programskog ugovora fakulteta, odnosno umjetničke akademije
5. predlaže financijski plan fakulteta, odnosno umjetničke akademije
6. upravlja izvršenjem financijskog plana fakulteta, odnosno umjetničke akademije u skladu s ovim Zakonom, statutom i odredbama programskog ugovora
7. upravlja imovinom fakulteta, odnosno umjetničke akademije uz suglasnost fakultetskog, odnosno akademjskog vijeća
8. obavlja druge poslove utvrđene zakonom, statutom i drugim općim aktima fakulteta, odnosno umjetničke akademije.

(3) Dekan je obavezan podnijeti fakultetskom, odnosno akademjskom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije fakulteta, odnosno umjetničke akademije, izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora i druga izvješća utvrđena statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije.

(4) Dekanu u radu pomažu prodekani. Prodekane imenuje i razrješava fakultetsko, odnosno akademjsko vijeće na prijedlog dekana.

Izbor i razrješenje dekana fakulteta, odnosno umjetničke akademije

Članak 21.

(1) Dekana javnog fakulteta, odnosno javne umjetničke akademije bira fakultetsko, odnosno akademjsko vijeće iz reda izvanrednih profesora, redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru.

(2) Dekan javnog fakulteta, odnosno javne umjetničke akademije zasniva radni odnos u punom radnom vremenu.

(3) Postupak i uvjeti za izbor dekana fakulteta, odnosno umjetničke akademije uređuje se statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Ako u postupku izbora dekan ne bude izabran, izbori će se ponoviti.

(4) Mandat dekana javnog fakulteta, odnosno javne umjetničke akademije traje tri godine te se ista osoba može jednom ponovo izabrati.

(5) Dekanu fakulteta, odnosno umjetničke akademije mandat prestaje prije vremena na koje je izabran:

1. ostvarivanjem prava na mirovinu
 2. prestankom ugovora o radu u punom radnom vremenu
 3. prelaskom na drugu dužnost
 4. zasnivanjem radnog odnosa s drugom pravnom osobom izvan matičnog sveučilišta.
- (6) Dekan fakulteta, odnosno umjetničke akademije može biti razriješen prije vremena na koje je izabran:
1. ako zatraži razrješenje
 2. ako nastupe razlozi koji prema zakonu, statutu fakulteta, odnosno umjetničke akademije ili propisima o radu dovode do prestanka radnog odnosa
 3. ako ne postupa prema zakonu, statutu fakulteta, odnosno umjetničke akademije i drugim općim aktima
 4. ako nesavjesnim ili nepravilnim radom prouzroči fakultetu, odnosno umjetničkoj akademiji veću štetu ili ako zanemaruje ili nesavjesno obavlja svoje dužnosti.
- (7) Postupak razrješenja dekana javnog fakulteta, odnosno javne umjetničke akademije pokreće se na prijedlog jedne trećine članova fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća u skladu sa statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije ili na prijedlog rektora u slučaju propisanom člankom 22. stavkom 4. ovoga Zakona. O razrješenju dekana odlučuje fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće natpolovičnom većinom glasova svih članova. Sjednicom fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća na kojoj se odlučuje o razrješenju dekana predsjedaja najstariji član fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća.
- (8) Ako dekan javnog fakulteta, odnosno javne umjetničke akademije nije izabran u postupku izbora ili ako dekanu prestane mandat, odnosno ako je razriješen dužnosti prije vremena na koje je izabran, do izbora dekana fakultetsko, odnosno akademijsko vijeće imenuje vršitelja dužnosti dekana iz reda izvanrednih profesora, redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru najdulje do godinu dana.

Nadzorne ovlasti sveučilišta nad fakultetom, odnosno umjetničkom akademijom

Članak 22.

- (1) Ako rektor smatra da je opći akt fakulteta, odnosno umjetničke akademije u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom sveučilišta, obvezan je obustaviti opći akt od izvršenja te Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske podnijeti zahtjev za ocjenu zakonitosti općeg akta.
- (2) Ako rektor smatra da je odluka fakulteta, odnosno umjetničke akademije u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom sveučilišta, obvezan je upozoriti dekana, obrazložiti razloge nezakonitosti i odrediti rok za usklađivanje odluke sa zakonom i/ili statutom sveučilišta.
- (3) Ako dekan ne postupa u skladu s upozorenjem rektora iz stavka 2. ovoga članka, rektor je obvezan predložiti senatu ukidanje takve odluke. Prijedlog odluke o ukidanju mora biti obrazložen. O ukidanju odluke fakulteta, odnosno umjetničke akademije odlučuje senat. Protiv odluke senata fakultet, odnosno umjetnička akademija može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.
- (4) Ako senat ukine odluku fakulteta, odnosno umjetničke akademije, rektor može fakultetskom, odnosno akademijskom vijeću predložiti razrješenje dekana.

Poglavlje III.

Veleučilište

Veleučilište

Članak 23.

- (1) Veleučilište obavlja djelatnost visokog obrazovanja i stručnu djelatnost. Veleučilište može obavljati znanstvenu i/ili umjetničku djelatnost te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i statutom.
- (2) Unutarnji ustroj veleučilišta uređuje se statutom veleučilišta u skladu s ovim Zakonom.
- (3) Veleučilište može osnovati pravnu osobu čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija veleučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i veleučilišta. Veleučilište ne može biti osnivač drugoga visokog učilišta.

Tijela veleučilišta

Članak 24.

- (1) Veleučilištem upravljaju upravno vijeće, dekan i vijeće veleučilišta.
- (2) Veleučilište može imati i druga nadzorna, stručna i savjetodavna tijela. Sastav, način osnivanja, djelokrug i ovlasti ovih tijela uređuju se statutom u skladu s ovim Zakonom.

Upravno vijeće veleučilišta

Članak 25.

- (1) Upravno vijeće javnog veleučilišta sastoji se od pet članova. Predsjednika i dva člana upravnog vijeća imenuje osnivač, jednog člana imenuje vijeće veleučilišta, a jednoga člana biraju zaposlenici veleučilišta.
- (2) Članovi upravnog vijeća javnog veleučilišta moraju imati odgovarajuće obrazovanje i iskustvo nužno za procjenu zakonitosti i svrhovitosti obavljanja djelatnosti veleučilišta.
- (3) Mandat članova upravnog vijeća javnog veleučilišta traje četiri godine. Ako članu upravnog vijeća prestane dužnost prije isteka mandata, novi član imenuje se do isteka mandata, u postupku propisanom ovim Zakonom.
- (4) Upravno vijeće veleučilišta brine se o zakonitosti rada veleučilišta, racionalnoj uporabi materijalnih i kadrovskih resursa te ima sljedeće ovlasti:
 1. donosi statut i druge opće akte utvrđene statutom
 2. donosi misiju i strategiju razvoja veleučilišta
 3. usvaja prijedlog programskog ugovora
 4. donosi financijski plan veleučilišta
 5. provodi postupak izbora i postupak razrješenja dekana i prodekana
 6. usvaja godišnje izvješće dekana
 7. nadzire provedbu odluka vijeća veleučilišta i dekana
 8. nadzire izvršenje financijskog plana te upravljanje financijskim sredstvima u skladu sa zakonom i statutom veleučilišta
 9. odlučuje o osnivanju pravne osobe čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija, veleučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i veleučilišta
 10. potvrđuje odluke dekana i vijeća veleučilišta određene statutom veleučilišta
 11. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima veleučilišta.

(5) Upravno vijeće veleučilišta odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik upravnog vijeća. Način rada i odlučivanja upravnog vijeća uređuje se poslovníkom o radu upravnog vijeća.

(6) Dekan sudjeluje u radu upravnog vijeća veleučilišta bez prava glasa.

Vijeće veleučilišta

Članak 26.

(1) Vijeće veleučilišta čine:

1. dekan
2. predstavnici nastavnika, suradnika i drugih zaposlenika
3. studentski predstavnici.

(2) Sastav vijeća veleučilišta, izbor članova ovoga vijeća i mandat uređuje se statutom veleučilišta. Studentski predstavnici, koje biraju studenti u skladu sa zakonom kojim se uređuju studentske organizacije i statutom veleučilišta, čine 10 % članova vijeća.

(3) Vijeće veleučilišta ima sljedeće ovlasti:

1. donosi odluke o nastavnim, znanstvenim, odnosno umjetničkim i stručnim pitanjima
2. donosi dodatne kriterije za izbor na nastavna, suradnička i stručna radna mjesta
3. provodi reizbore i izbore na nastavna, suradnička i stručna radna mjesta
4. provodi reizbore i izbore naslovnih nastavnika
5. utvrđuje broj upisnih mjesta na pojedinom studiju
6. predlaže upravnom vijeću kandidate za dekana
7. predlaže upravnom vijeću strategiju razvoja veleučilišta
8. predlaže upravnom vijeću ustroj novih stručnih studija
9. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima veleučilišta.

(4) Vijeće veleučilišta odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava dekan. Način rada i odlučivanja vijeća veleučilišta uređuje se poslovníkom o radu vijeća veleučilišta. Na sjednice vijeća veleučilišta poziva se predstavnik na veleučilištu reprezentativnih sindikata u djelatnosti visokog obrazovanja, koji sudjeluje u radu vijeća veleučilišta bez prava glasa.

(5) Studentski predstavnici u vijeću veleučilišta imaju pravo suspenzivnog veta pri odlučivanju o pitanjima promjene uvjeta studija, izmjene nastavnih programa i izvedbenog plana studija, pitanjima studentskog standarda te drugim pitanjima važnim za studente koja su uređena statutom veleučilišta. Način upotrebe suspenzivnog veta i potrebna većina prilikom obveznog ponovnog odlučivanja uređuje se statutom veleučilišta. Studentski predstavnici u vijeću veleučilišta ne sudjeluju u glasanju u postupku izbora nastavnika i suradnika na radna mjesta.

Dekan veleučilišta

Članak 27.

(1) Dekan je čelnik veleučilišta. Dekan predstavlja i zastupa veleučilište te odgovara za zakonitost rada veleučilišta. Dekan ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.

(2) Dekan veleučilišta ima sljedeće ovlasti:

1. organizira rad i poslovanje veleučilišta
2. saziva i predsjedava sjednicama vijeća veleučilišta
3. predlaže upravnom vijeću donošenje općih akata te donosi opće akte, osim onih koje u skladu sa statutom donosi upravno vijeće

4. izrađuje prijedlog programskog ugovora veleučilišta
5. predlaže financijski plan veleučilišta
6. upravlja izvršenjem financijskog plana veleučilišta u skladu s ovim Zakonom, statutom i odredbama programskog ugovora
7. upravlja imovinom veleučilišta uz suglasnost upravnog vijeća
8. obavlja druge poslove utvrđene zakonom, statutom i drugim općim aktima veleučilišta.

(3) Dekan je obavezan podnijeti upravnom vijeću i vijeću veleučilišta godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja veleučilišta, izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora te druga izvješća utvrđena statutom veleučilišta.

(4) Dekanu u radu pomažu prodekani. Prodekane imenuje i razrješava upravno vijeće na prijedlog dekana.

Izbor i razrješenje dekana veleučilišta

Članak 28.

(1) Dekana javnog veleučilišta bira upravno vijeće iz reda viših predavača, profesora stručnog studija, profesora stručnog studija u trajnom izboru ili nastavnika izabranih na znanstveno-nastavno, odnosno umjetničko-nastavno radno mjesto.

(2) Dekan javnog veleučilišta zasniva radni odnos u punom radnom vremenu.

(3) Postupak i uvjeti za izbor dekana veleučilišta uređuju se statutom veleučilišta. Ako u postupku izbora dekan ne bude izabran, izbori će se ponoviti.

(4) Mandat dekana na javnom veleučilištu traje tri godine te se ista osoba može jednom ponovo izabrati.

(5) Dekanu veleučilišta prestaje mandat prije vremena na koje je izabran:

1. ostvarivanjem prava na mirovinu
2. prestankom ugovora o radu u punom radnom vremenu
3. prelaskom na drugu dužnost
4. zasnivanjem radnog odnosa s drugom pravnom osobom izvan matičnog veleučilišta.

(6) Dekan veleučilišta može biti razriješen prije vremena na koje je izabran:

1. ako zatraži razrješenje
2. ako nastupe razlozi koji prema zakonu, statutu veleučilišta ili propisima o radu dovode do prestanka radnog odnosa
3. ako ne postupa prema zakonu, statutu veleučilišta i drugim općim aktima
4. ako nesavjesnim ili nepravilnim radom prouzroči veleučilištu veću štetu ili ako zanemaruje ili nesavjesno obavlja svoje dužnosti.

(7) Postupak razrješenja dekana javnog veleučilišta pokreće se na prijedlog upravnog vijeća ili jedne trećine članova vijeća veleučilišta u skladu sa statutom veleučilišta. O razrješenju dekana veleučilišta odlučuje upravno vijeće natpolovičnom većinom glasova svih članova.

(8) Ako dekan javnog veleučilišta nije izabran u postupku izbora ili ako dekanu prestane mandat, odnosno ako je razriješen dužnosti prije vremena na koje je izabran, do izbora dekana upravno vijeće imenuje vršitelja dužnosti dekana iz reda viših predavača, profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru najdulje do godinu dana.

Glava II.

ZNANSTVENI INSTITUTI

Znanstveni institut

Članak 29.

- (1) Znanstveni institut osniva se s ciljem obavljanja znanstvene i stručne djelatnosti.
- (2) Znanstveni institut je ustanova. Temeljni opći akt znanstvenog instituta je statut.

Osnivanje znanstvenog instituta

Članak 30.

- (1) Znanstveni institut osniva se kao javni ili privatni znanstveni institut.
- (2) Javni znanstveni institut osniva Republika Hrvatska. Nadležno ministarstvo odlukom osniva javni znanstveni institut. Osnivačka prava nad javnim znanstvenim institutom u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo, u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju.
- (3) Privatni znanstveni institut osniva fizička ili pravna osoba.
- (4) Znanstveni institut započinje s radom nakon ishodene dopusnice za rad znanstvenog instituta koja se donosi u postupku inicijalne akreditacije, koji provodi Agencija uz suglasnost Ministarstva.
- (5) Znanstveni institut može započeti obavljati djelatnost nakon upisa u sudski registar.

Javni znanstveni institut

Članak 31.

- (1) Javni znanstveni institut obavlja temeljnu djelatnost utvrđenu aktom o osnivanju, djelatnost ugovorenu programskim ugovorom te provodi znanstvene i stručne projekte.
- (2) U skladu s nacionalnim znanstvenim prioritetima utvrđenim nacionalnim aktima strateškog planiranja, javni znanstveni institut posebno:
 1. potiče provedbu i sustavno unapređivanje znanstvene djelatnosti,
 2. diseminira rezultate istraživanja radi jačanja konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva,
 3. integrira hrvatski znanstveni sustav u Europski istraživački prostor uz prihvaćanje posebnosti društvenih i humanističkih znanosti i
 4. izrađuje znanstvene i stručne podloge za potrebe Republike Hrvatske.

Ustroj znanstvenog instituta

Članak 32.

- (1) Znanstvenim institutom upravljaju upravno vijeće i ravnatelj. Znanstveno vijeće obavlja poslove stručnog vijeća znanstvenog instituta.
- (2) Unutarnji ustroj znanstvenog instituta utvrđuje se statutom.
- (3) Znanstveni institut može imati druga stručna i savjetodavna tijela. Sastav, način osnivanja, djelokrug i ovlasti ovih tijela uređuju se statutom znanstvenog instituta u skladu s ovim Zakonom.
- (4) Na statut i opći akt o unutarnjem ustroju javnog znanstvenog instituta daje suglasnost Ministarstvo.

Upravno vijeće znanstvenog instituta

Članak 33.

- (1) Upravno vijeće javnog znanstvenog instituta sastoji se od pet do devet članova. Sastav i način imenovanja upravnog vijeća uređuje se statutom. Natpolovični broj članova upravnog vijeća znanstvenog instituta, koji uključuje predsjednika upravnog vijeća, imenuje osnivač. Najmanje jednog člana upravnog vijeća imenuje znanstveno vijeće, a najmanje jednog člana biraju zaposlenici znanstvenog instituta.
- (2) Mandat članova upravnog vijeća javnog znanstvenog instituta traje četiri godine. Ako članu upravnog vijeća prestane dužnost prije isteka mandata, novi član imenuje se do isteka mandata, u postupku propisanom ovim Zakonom.
- (3) Upravno vijeće brine o zakonitosti rada znanstvenog instituta, racionalnoj uporabi materijalnih i kadrovskih resursa te ima sljedeće ovlasti:
 1. donosi statut i druge opće akte utvrđene statutom
 2. donosi misiju i strategiju razvoja znanstvenog instituta
 3. usvaja prijedlog programskog ugovora
 4. donosi financijski plan znanstvenog instituta
 5. imenuje i razrješava ravnatelja i pomoćnike ravnatelja
 6. usvaja godišnje izvješće ravnatelja
 7. nadzire provedbu odluka znanstvenog vijeća i ravnatelja
 8. nadzire izvršenje financijskog plana te upravljanje financijskim sredstvima u skladu sa zakonom i statutom znanstvenog instituta
 9. predlaže osnivaču promjenu djelatnosti i statusne promjene znanstvenog instituta
 10. potvrđuje odluke ravnatelja i znanstvenog vijeća određene statutom
 11. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima znanstvenog instituta.
- (4) Upravno vijeće odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik upravnog vijeća. Način rada i odlučivanja upravnog vijeća uređuje se poslovnikom o radu upravnog vijeća.
- (5) Ravnatelj sudjeluje u radu upravnog vijeća bez prava glasa.

Znanstveno vijeće

Članak 34.

- (1) Znanstveno vijeće javnog znanstvenog instituta čine ravnatelj, predstavnici zaposlenika na znanstvenim radnim mjestima i najmanje jedan predstavnik suradnika. Znanstveno vijeće može imati najviše 40 članova.
- (2) Sastav znanstvenog vijeća, izbor članova ovoga vijeća i mandat uređuje se statutom znanstvenog instituta.
- (3) Znanstveno vijeće ima sljedeće ovlasti:
 1. donosi odluke o znanstvenim i stručnim pitanjima
 2. donosi dodatne kriterije za izbor na znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta
 3. provodi reizbore i izbore na znanstvena, suradnička i stručna radna mjesta
 4. provodi reizbore i izbore naslovnih znanstvenika
 5. daje upravnom vijeću mišljenje u postupku imenovanja ravnatelja
 6. predlaže upravnom vijeću misiju i strategiju razvoja znanstvenog instituta
 7. bira znanstvenike emerituse
 8. obavlja druge poslove u skladu sa statutom i drugim općim aktima znanstvenog instituta.

(4) Znanstveno vijeće odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik znanstvenog vijeća. Način rada i odlučivanja znanstvenog vijeća uređuje se poslovníkom o radu znanstvenog vijeća.

Ravnatelj

Članak 35.

(1) Ravnatelj je čelnik znanstvenog instituta. Ravnatelj predstavlja i zastupa znanstveni institut te odgovara za zakonitost rada znanstvenog instituta. Ravnatelj ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.

(2) Ravnatelj ima sljedeće ovlasti:

1. organizira rad i poslovanje znanstvenog instituta
2. predlaže upravnom vijeću donošenje općih akata te donosi opće akte, osim onih koje u skladu sa statutom donosi upravno vijeće
3. izrađuje prijedlog programskog ugovora
4. predlaže financijski plan znanstvenog instituta
5. upravlja izvršenjem financijskog plana znanstvenog instituta u skladu s ovim Zakonom, statutom i odredbama programskog ugovora
6. upravlja imovinom znanstvenog instituta uz suglasnost upravnog vijeća
7. obavlja druge poslove utvrđene zakonom, statutom i drugim općim aktima znanstvenog instituta.

(3) Ravnatelj je obvezan podnijeti upravnom vijeću i znanstvenom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja znanstvenog instituta, izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora i druga izvješća utvrđena statutom znanstvenog instituta.

(4) Ravnatelj može sazvati sjednicu znanstvenog vijeća s ciljem raspravljanja pitanja od značaja za rad znanstvenog instituta.

(5) Ravnatelju u radu pomažu pomoćnici ravnatelja. Ravnatelj može imati najviše tri pomoćnika ravnatelja. Pomoćnike ravnatelja imenuje i razrješava upravno vijeće na prijedlog ravnatelja.

Imenovanje i razrješanje ravnatelja znanstvenog instituta

Članak 36.

(1) Ravnatelja javnog znanstvenog instituta imenuje upravno vijeće na temelju javnog natječaja iz reda viših znanstvenih suradnika, znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru.

(2) Ravnatelj javnog znanstvenog instituta zasniva radni odnos u punom radnom vremenu.

(3) Postupak i uvjeti za izbor ravnatelja uređuju se statutom znanstvenog instituta. Ako u postupku izbora ravnatelj ne bude imenovan, izbori će se ponoviti.

(4) Mandat ravnatelja javnog znanstvenog instituta traje četiri godine i može se ponoviti.

(5) Ravnatelju prestaje mandat prije vremena na koje je izabran:

1. ostvarivanjem prava na mirovinu
2. prestankom ugovora o radu u punom radnom vremenu
3. prelaskom na drugu dužnost
4. zasnivanjem radnog odnosa s drugom pravnom osobom.

(6) Upravno vijeće može razriješiti ravnatelja prije vremena na koje je izabran:

1. ako zatraži razrješanje

2. ako nastupe razlozi koji prema zakonu, statutu znanstvenog instituta ili propisima o radu dovode do prestanka radnog odnosa
3. ako ne postupa prema zakonu, statutu znanstvenog instituta i drugim općim aktima ili ne izvršava odluke upravnog vijeća i znanstvenog vijeća
4. ako nesavjesnim ili nepravilnim radom prouzroči znanstvenom institutu veću štetu ili ako zanemaruje ili nesavjesno obavlja svoje dužnosti.

(7) Ako ravnatelj javnog znanstvenog instituta nije izabran u postupku izbora ili ako ravnatelju prestane mandat, odnosno ako je razriješen dužnosti prije vremena na koje je izabran, do imenovanja ravnatelja u postupku pokrenutom javnim natječajem upravno vijeće imenuje vršitelja dužnosti ravnatelja iz reda znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru najdulje do godinu dana.

TREĆI DIO

RADNA MJESTA NASTAVNIKA, ZNANSTVENIKA I SURADNIKA

Radna mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika

Članak 37.

(1) Nastavnici na sveučilištu zapošljavaju se na znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna radna mjesta. Iznimno, nastavnici na sveučilištu zapošljavaju se na nastavna radna mjesta kada se na sveučilištu izvode kolegiji koji ne zahtijevaju znanstveni pristup, za potrebe korepeticije i druge suradnje u obrazovnom procesu ili kada se na sveučilištu izvodi stručni studij.

(2) Nastavnici na veleučilištu zapošljavaju se na nastavna radna mjesta. Nastavu na veleučilištu mogu izvoditi nastavnici izabrani na znanstveno-nastavna radna mjesta.

(3) Znanstvenici na znanstvenim institutima zapošljavaju se na znanstvena radna mjesta.

(4) Suradnici na visokom učilištu i znanstvenom institutu zapošljavaju se na suradnička radna mjesta.

(5) Stručna radna mjesta ustrojavaju se na visokim učilištima i znanstvenim institutima. Na stručna radna mjesta zapošljavaju se osobe radi provođenja znanstvenih i stručnih projekata te održavanja nastave koja ne zahtijeva znanstveni pristup.

(6) Ustroj radnih mjesta nastavnika, znanstvenika, suradnika i drugih zaposlenika uređuje se općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Hijerarhija radnih mjesta nastavnika, znanstvenika i suradnika

Članak 38.

(1) Znanstveno-nastavna, odnosno umjetničko-nastavna radna mjesta od najnižeg prema višemu su docent (doc. dr. sc. / doc. dr. art. / doc. art.), izvanredni profesor (izv. prof. dr. sc. / izv. prof. dr. art. / izv. prof. art.), redoviti profesor i redoviti profesor u trajnom izboru (prof. dr. sc. / prof. dr. art. / prof. art.).

(2) Znanstvena radna mjesta od najnižeg prema višemu su znanstveni suradnik, viši znanstveni suradnik, znanstveni savjetnik i znanstveni savjetnik u trajnom izboru.

(3) Nastavna radna mjesta grupiraju se u tri skupine. Nastavna radna mjesta po skupinama od najnižeg prema višemu su predavač (pred.), viši predavač (v. pred.), profesor stručnog studija i profesor stručnog studija u trajnom izboru (prof. struč. stud.), zatim lektor, viši lektor i lektor savjetnik te umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik.

(4) Nastavna radna mjesta na umjetničkim akademijama, odnosno umjetničkim odjelima sveučilišta grupiraju se u dvije skupine. Nastavna radna mjesta po skupinama od najnižeg prema višemu su korepetitor, viši korepetitor i korepetitor savjetnik te umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik.

(5) Suradnička radna mjesta od najnižeg prema višemu su asistent i viši asistent.

(6) Stručna radna mjesta od najnižeg prema višemu su stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik.

(7) Kratice naziva znanstveno-nastavnih i umjetničko-nastavnih radnih mjesta pišu se ispred imena i prezimena osobe koja je zaposlena na navedenom radnome mjestu. Kratice naziva nastavnih radnih mjesta pišu se iza imena i prezimena osobe koja je zaposlena na navedenom radnome mjestu.

Kriteriji za izbor na radno mjesto

Članak 39.

(1) Na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno i nastavno radno mjesto na sveučilištu i znanstvenom institutu može se zaposliti osoba koja ima odgovarajući stupanj obrazovanja u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju, koja ispunjava Nacionalne kriterije za izbor na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno i nastavno radno mjesto na sveučilištu i znanstvenom institutu (u daljnjem tekstu: Nacionalni sveučilišni, znanstveni i umjetnički kriteriji) te dodatne kriterije utvrđene općim aktom visokog učilišta i znanstvenog instituta (u daljnjem tekstu: dodatni kriteriji).

(2) Na nastavno radno mjesto na veleučilištu može se zaposliti osoba koja ima odgovarajući stupanj obrazovanja u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju, koja ispunjava Nacionalne kriterije za izbor na nastavno radno mjesto na veleučilištu (u daljnjem tekstu: Nacionalni veleučilišni kriteriji) te dodatne kriterije utvrđene općim aktom veleučilišta.

(3) Uz kriterije propisane u stavku 1. ovoga članka, na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno i znanstveno radno mjesto može se zaposliti osoba koja je stekla akademski stupanj doktora znanosti, odnosno doktora umjetnosti u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju i koja je upisana u Upisnik znanstvenika. Iznimno, na umjetničko-nastavno radno mjesto može se, u skladu s kriterijima koje općim aktom propiše umjetnička akademija, zaposliti osoba koja nije stekla akademski stupanj doktora umjetnosti.

(4) Na sveučilištu se na nastavno radno mjesto, suradničko radno mjesto asistenta i stručno radno mjesto može zaposliti osoba koja je završila sveučilišni diplomski studij u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju. Iznimno, na sveučilištu se na nastavno radno mjesto može, u skladu s kriterijima koje općim aktom propiše sveučilište, zaposliti osoba koja je završila stručni diplomski studij u znanstvenom području i polju.

(5) Na veleučilištu se na nastavno radno mjesto predavača, odnosno višeg predavača, na suradničko radno mjesto i stručno radno mjesto može zaposliti osoba koja je završila sveučilišni ili stručni diplomski studij u znanstvenom području i polju. Na nastavno radno mjesto profesora stručnog studija, odnosno profesora stručnog studija u trajnom izboru može se zaposliti osoba koja stekla akademski stupanj doktora znanosti u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju.

(6) Na suradničko radno mjesto asistenta bira se natprosječno uspješan student. Kriterije odabira posebno uspješnih studenata utvrđuje visoko učilište, odnosno znanstveni institut općim aktom.

(7) Na suradničko radno mjesto višeg asistenta može se zaposliti osoba koja je stekla akademski stupanj doktora znanosti, odnosno doktora umjetnosti u znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju.

(8) Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije za pojedina znanstvena, odnosno umjetnička područja ili polja, na prijedlog Rektorskog zbora i nadležnoga matičnog odbora donosi Nacionalno vijeće. Nacionalne veleučilišne kriterije donosi Zbor veleučilišta.

(9) Nacionalni sveučilišni, znanstveni i umjetnički kriteriji i Nacionalni veleučilišni kriteriji objavljuju se u Narodnim novinama. Dodatni kriteriji objavljuju se na mrežnim stranicama visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta na hrvatskom i engleskom jeziku.

Izbor nastavnika, znanstvenika i suradnika na slobodno radno mjesto

Članak 40.

(1) Na slobodno radno mjesto na javnom visokom učilištu i javnom znanstvenom institutu nastavnik, znanstvenik i suradnik zapošljava se u postupku pokrenutom javnim natječajem.

(2) Odluku o raspisivanju javnog natječaja iz stavka 1. ovoga članka donosi senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće. Sastavni dio odluke o raspisivanju javnoga natječaja čini odluka o imenovanju stručnog povjerenstva.

(3) Stručno povjerenstvo sastoji se od najmanje tri člana zaposlena na radnome mjestu više ili iste hijerarhijske razine u odnosu na radno mjesto za koje se provodi izbor, u istom znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju. Najmanje jedan član stručnog povjerenstva mora biti zaposlen na visokom učilištu ili znanstvenom institutu različitom od onoga za koje se provodi izbor.

(4) Javni natječaj za izbor nastavnika, znanstvenika i suradnika na slobodno radno mjesto objavljuje se u Narodnim novinama i na mrežnim stranicama visokog učilišta, odnosno znanstvenoga instituta na hrvatskom jeziku te na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskog istraživačkog prostora na engleskom jeziku. Rok za prijavu na javni natječaj ne smije biti kraći od 30 dana od dana raspisivanja natječaja u Narodnim novinama.

(5) Prijave na natječaj i dokazi o ispunjavanju kriterija podnose se u elektroničkom obliku.

(6) Stručno povjerenstvo ocjenjuje ispunjavaju li kandidati prijavljeni na natječaj zakonske kriterije, Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije i dodatne kriterije te predlaže najboljeg kandidata.

(7) Stručno povjerenstvo mišljenjem u pisanom obliku predlaže senatu, fakultetskom ili akademijskom vijeću, vijeću veleučilišta, odnosno znanstvenom vijeću najboljeg kandidata, koje sadrži ocjenu svih prijavljenih kandidata, najkasnije u roku 30 dana od dana isteka roka za prijavu na natječaj.

(8) Senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi odluku o usvajanju ili odbijanju mišljenja stručnog povjerenstva u roku 30 dana od dana zaprimanja ovoga mišljenja.

(9) Sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, odnosno znanstveni institut dostavlja odluku kojom se usvaja mišljenje stručnog povjerenstva nadležnome matičnom odboru, a veleučilište nadležnome matičnom povjerenstvu u roku osam dana od dana usvajanja mišljenja, osim u slučaju izbora na suradničko radno mjesto.

(10) Nadležni matični odbor, odnosno nadležno matično povjerenstvo odlukom utvrđuje ispunjava li predloženi kandidat Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije, najkasnije u roku 60 dana od dostave odluke.

(11) Ako nadležni matični odbor, odnosno nadležno matično povjerenstvo ne donese odluku iz stavka 10. ovoga članka u propisanom roku, smatra se da kandidat ispunjava Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije.

(12) Nakon dostave odluke iz stavka 10., odnosno nastupom pretpostavke iz stavka 11. ovog članka, visoko učilište, odnosno znanstveni institut s izabranim kandidatom sklapa ugovor o radu. U slučaju izbora suradnika na slobodno radno mjesto nakon donošenja odluke o usvajanju mišljenja stručnog povjerenstva visoko učilište, odnosno znanstveni institut s izabranim kandidatom sklapa ugovor o radu.

(13) S osobama izabranima na radna mjesta nastavnika i znanstvenika zaključuje se ugovor o radu na neodređeno vrijeme s obvezom provođenja reizbora ili izbora na više radno mjesto.

Trajanje izbora na radno mjesto nastavnika i znanstvenika

Članak 41.

(1) Izbor nastavnika, odnosno znanstvenika na radno mjesto provodi se na pet godina.

(2) Nakon proteka roka iz stavka 1. ovoga članka nastavnik, odnosno znanstvenik reizabire se na postojeće radno mjesto ili se izabire na više radno mjesto u skladu s člancima 42. i 43. ovoga Zakona.

(3) Izborom nastavnika, odnosno znanstvenika na radno mjesto redovitog profesora u trajnom izboru, znanstvenog savjetnika u trajnom izboru i profesora stručnog studija u trajnom izboru okončan je postupak napredovanja, odnosno reizbora.

Reizbor na radno mjesto nastavnika i znanstvenika

Članak 42.

(1) Postupak reizbora pokreće se protekom roka od pet godina od posljednjeg izbora, odnosno reizbora, a treba biti okončan najkasnije u roku šest mjeseci od dana pokretanja postupka.

(2) Reizbor nastavnika, odnosno znanstvenika provodi se prema postupku koji je propisan za izbor nastavnika, odnosno znanstvenika na više radno mjesto člankom 43. ovoga Zakona.

(3) Nastavnik, odnosno znanstvenik reizabire se na postojeće radno mjesto ako je od posljednjeg izbora, odnosno reizbora ispunio polovinu Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija, odnosno Nacionalnih veleučilišnih kriterija i dodatnih kriterija za izbor na više radno mjesto.

(4) Reizbor nastavnika, odnosno znanstvenika na radno mjesto provodi se na pet godina.

(5) Nastavniku, odnosno znanstveniku koji nije reizabran na postojeće radno mjesto prestaje radni odnos po sili zakona.

Izbor na više radno mjesto nastavnika i znanstvenika

Članak 43.

(1) Nastavnik, odnosno znanstvenik koji je na radnome mjestu proveo najmanje pet godina može se izabrati na više radno mjesto.

(2) Postupak izbora na više radno mjesto pokreće se odlukom senata, fakultetskog ili akademijskog vijeća, vijeća veleučilišta, odnosno znanstvenog vijeća. Sastavni dio odluke o pokretanju postupka izbora nastavnika, odnosno znanstvenika na više radno mjesto čini odluka o imenovanju stručnog povjerenstva.

(3) Stručno povjerenstvo sastoji se od najmanje tri člana zaposlena na radnome mjestu više ili iste hijerarhijske razine u odnosu na radno mjesto za koje se provodi izbor u istom znanstvenom, odnosno umjetničkom području i polju. Najmanje jedan član stručnog povjerenstva mora biti zaposlen na visokom učilištu ili znanstvenom institutu različitom od onoga na kojem se provodi izbor.

(4) Nastavnik, odnosno znanstvenik obavezan je dostaviti dokaze o ispunjavanju kriterija za izbor na više radno mjesto u elektroničkom obliku, najkasnije u roku 15 dana od pokretanja postupka izbora. U postupku izbora na više radno mjesto nastavnik, odnosno znanstvenik dostavlja dokaze o postignućima ostvarenim nakon posljednjeg izbora, odnosno reizbora na radno mjesto kojima ispunjavanja Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije i dodatne kriterije.

(5) Stručno povjerenstvo ocjenjuje ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik zakonske kriterije, Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije i dodatne kriterije.

(6) Stručno povjerenstvo podnosi senatu, fakultetskom ili akademijskom vijeću, vijeću veleučilišta, odnosno znanstvenom vijeću mišljenje u pisanom obliku o ispunjavanju kriterija za izbor na više radno mjesto najkasnije u roku 30 dana od dana zaprimanja dokaza o ispunjavanju kriterija.

(7) Senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi odluku o usvajanju ili odbijanju mišljenja stručnog povjerenstva u roku 30 dana od dana zaprimanja ovoga mišljenja.

(8) Sveučilište, fakultet, umjetnička akademija, odnosno znanstveni institut dostavlja odluku kojom se utvrđuje kako nastavnik, odnosno znanstvenik ispunjava kriterije za izbor na više radno mjesto nadležnome matičnom odboru, a veleučilište nadležnome matičnom povjerenstvu u roku osam dana od dana usvajanja mišljenja.

(9) Nadležni matični odbor, odnosno nadležno matično povjerenstvo odlukom utvrđuje ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije, najkasnije u roku 60 dana od dostave odluke.

(10) Ako nadležni matični odbor, odnosno nadležno matično povjerenstvo ne donese odluku iz stavka 9. ovoga članka u propisanom roku, smatra se da kandidat ispunjava Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije, odnosno Nacionalne veleučilišne kriterije.

(11) Nakon dostave odluke iz stavka 9., odnosno nastupom pretpostavke iz stavka 10. ovog članka visoko učilište, odnosno znanstveni institut s izabranim kandidatom sklapa aneks ugovora o radu.

Suradnici

Članak 44.

(1) Asistent se zapošljava na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme u trajanju najdulje šest godina.

(2) Viši asistent se zapošljava na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme u trajanju od najdulje četiri godine.

- (3) Asistent ima pravo i obvezu:
1. upisati i pohađati doktorski studij na teret visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta
 2. sudjelovati u izvođenju nastave, obavljanju znanstvene, odnosno umjetničke djelatnosti,
 3. sudjelovati na znanstvenim skupovima i konferencijama
 4. sudjelovati u projektnim i drugim aktivnostima visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta
 5. podnositi institucijskom mentoru izvješće o radu najmanje jednom godišnje
 6. na vlastiti zahtjev jednom promijeniti mentora u skladu s kadrovskim mogućnostima visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta
 7. obavljati druge poslove po nalogu mentora i čelnika visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.
- (4) Asistent na veleučilištu nije obavezan upisati i pohađati doktorski studij.

Ocjena rada suradnika

Članak 45.

- (1) Osobi izabranoj na suradničko radno mjesto imenuje se mentor iz reda nastavnika, odnosno znanstvenika, u skladu s postupkom utvrđenim općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.
- (2) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut ocjenjuje rad suradnika najmanje jednom godišnje, u skladu s postupkom utvrđenim općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.
- (3) O ocjeni suradnika odlučuje se rješenjem. Protiv ovoga rješenja nije dopuštena žalba, ali može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.
- (4) Suradniku koji je negativno ocijenjen dvije godine uzastopno danom izvršnosti rješenja prestaje radni odnos po sili zakona danom izvršnosti rješenja.

Slobodna studijska godina

Članak 46.

- (1) Senat, odnosno fakultetsko ili akademijsko vijeće, u skladu s općim aktom visokog učilišta može odlukom odobriti osobi izabranoj na znanstveno-nastavno odnosno umjetničko-nastavno radno mjesto plaćenu slobodnu studijsku godinu (*sabbatical*) radi znanstvenog ili umjetničkog rada.
- (2) Visoko učilište obvezno je u tom razdoblju organizirati redovito obavljanje nastave i drugih obveza nastavnika kojemu je odobrena plaćena slobodna studijska godina.

Prava nastavnika i znanstvenika imenovanih na rukovodeće dužnosti

Članak 47.

- (1) Nastavniku, odnosno znanstveniku jamči se povratak na radno mjesto nakon isteka mandata u slučaju izbora ili imenovanja na rukovodeću dužnost na sveučilištu ili u sustavu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti te javnu dužnost u smislu propisa kojim se uređuje sprječavanje sukoba interesa, i to u roku 30 dana od dana prestanka obavljanja rukovodeće ili javne dužnosti.
- (2) Za vrijeme obavljanja rukovodeće ili javne dužnosti visoko učilište, odnosno znanstveni institut može na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme zaposliti zaposlenika koji zamjenjuje zaposlenika iz stavka 1. ovoga članka.

Mirovanje rokova i produljenje ugovora o radu

Članak 48.

(1) Na zahtjev nastavnika, znanstvenika i suradnika rokovi za izbor na radno mjesto ne teku za vrijeme trajanja roditeljskog dopusta, bolovanja duljih od tri mjeseca, obavljanja rukovodeće dužnosti na sveučilištu ili u sustavu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti, odnosno javne dužnosti u smislu propisa kojim se uređuje sprječavanje sukoba interesa te u drugim opravdanim slučajevima propisanim zakonom, kolektivnim ugovorom ili općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

(2) Na zahtjev suradnika ugovor o radu na određeno vrijeme produljit će se za onoliko vremena koliko je trajao roditeljski dopust, bolovanje, obavljanje rukovodeće, odnosno javne dužnosti ili drugi opravdani slučaj propisan zakonom, kolektivnim ugovorom ili općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Rad zaposlenika izvan javnoga visokog učilišta, odnosno javnoga znanstvenog instituta

Članak 49.

U skladu sa zakonom koji uređuje radne odnose nastavnika, znanstvenik i suradnik zaposlen na javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu može obavljati poslove koji su predmet djelatnosti ili su vezani uz predmet djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta izvan visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta na kojemu je zaposlen, samo uz odobrenje čelnika visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Lektori stranih jezika i lektori hrvatskog jezika

Članak 50.

(1) Za potrebe izvođenja sveučilišnog studija jezika i književnosti na visokom učilištu može se zaposliti lektor stranog jezika. Kriterije za izbor na radno mjesto lektora stranog jezika utvrđuje visoko učilište općim aktom.

(2) Na visokom učilištu u inozemstvu može se zaposliti lektor hrvatskog jezika i književnosti na osnovi ugovora o radu na određeno vrijeme sklopljenog s visokim učilištem u Republici Hrvatskoj ili Ministarstvom. Kriterije za izbor na radno mjesto lektora hrvatskog jezika i književnosti na visokom učilištu u inozemstvu ministar uređuje pravilnikom.

(3) Osobi zaposlenoj na radnome mjestu iz stavka 2. ovoga članka koja je bila zaposlena u Republici Hrvatskoj na neodređeno vrijeme, jamči se povratak na radno mjesto u roku 30 dana od dana prestanka ugovora o radu na visokom učilištu u inozemstvu.

Prestanak ugovora o radu nastavnika i znanstvenika

Članak 51.

(1) Na javnom visokom učilištu nastavniku prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu istekom akademske godine u kojoj je navršio 67 godina života. Na javnom znanstvenom institutu znanstveniku prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 67 godina života.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut može s redovitim profesorom u trajnom izboru, znanstvenim savjetnikom u trajnom izboru i profesorom stručnog studija u trajnom izboru sklopiti ugovor o radu na teret vlastitih sredstava najdulje do isteka akademske, odnosno kalendarske godine u kojoj je navršio 70 godina života.

Zamjena privremeno nenazočnog zaposlenika

Članak 52.

(1) U slučaju privremene nenazočnosti nastavnika, znanstvenika ili suradnika visoko učilište, odnosno znanstveni institut može sklopiti ugovor o radu na određeno vrijeme, bez provedbe javnoga natječaja, s osobom koja zamjenjuje privremeno nenazočnog zaposlenika najdulje na šest mjeseci.

(2) Stručno povjerenstvo koje se sastoji od najmanje tri člana zaposlena na radnome mjestu više ili iste hijerarhijske razine u odnosu na radno mjesto na koje se zapošljava osoba koja zamjenjuje privremeno nenazočnog zaposlenika, u istom znanstvenom području i polju, mišljenjem u pisanom obliku utvrđuje ispunjavanja li kandidat kriterije za predmetno radno mjesto.

(3) Senat, fakultetsko ili akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi odluku o usvajanju ili odbijanju mišljenja stručnog povjerenstva.

(4) Obveza upisa i pohađanja doktorskog studija ne odnosi se na zaposlenika koji zamjenjuje privremeno nenazočnog suradnika.

Naslovni nastavnik, odnosno naslovni znanstvenik

Članak 53.

(1) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut može angažirati naslovnog nastavnika, odnosno naslovnog znanstvenika.

(2) Naslovni nastavnik, odnosno naslovni znanstvenik je osoba koja nije u radnom odnosu s visokim učilištem, odnosno znanstvenim institutom, ali ispunjava kriterije za izbor na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno i nastavno radno mjesto.

(3) Naslovni nastavnik, odnosno naslovni znanstvenik bira se u skladu s odredbama članka 40. i 43. ovoga Zakona, pri čemu se za izbor naslovnog nastavnika, odnosno naslovnog znanstvenika ne raspisuje javni natječaj.

Počasni naslov nastavnika, odnosno znanstvenika

Članak 54.

(1) Sveučilište, fakultet, umjetnička akademija i znanstveni instituti istaknutim umirovljenim nastavnicima i znanstvenicima mogu dodijeliti počasni naslov profesor emeritus, odnosno znanstvenik emeritus.

(2) Profesor emeritus, odnosno znanstvenik emeritus može u skladu s potrebama sveučilišta, fakulteta, umjetničke akademije i znanstvenog instituta sudjelovati u izvođenju nastave na doktorskome studiju, odnosno u obavljanju znanstvene ili umjetničke djelatnosti.

(3) Postupak imenovanja i prava profesora emeritusa, odnosno znanstvenika emeritusa uređuje se statutom sveučilišta, fakulteta, umjetničke akademije, odnosno znanstvenog instituta.

Etička odgovornost nastavnika, znanstvenika i suradnika

Članak 55.

(1) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut osniva etičko povjerenstvo radi promicanja i zaštite etičkih načela u nastavnoj, znanstvenoj, odnosno umjetničkoj djelatnosti, stručnom radu, međusobnim odnosima i javnom istupanju nastavnika, znanstvenika, suradnika i drugih zaposlenika.

(2) Etički kodeks donosi senat, fakultetsko vijeće, akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće. Etičkim kodeksom utvrđuju se etička djela te postupak sprječavanja i sankcioniranja neetičkog postupanja.

(3) Odluka etičkog povjerenstva o eventualnom kršenju etičkog kodeksa dostavlja se čelniku visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta koji je dužan postupiti u skladu s pravilnikom o stegovnoj odgovornosti.

(4) Nacionalno vijeće donosi smjernice kojim utvrđuje minimalna etička načela. Minimalna etička načela čine sastavni dio etičkog kodeksa visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Stegovna odgovornost

Članak 56.

(1) Zaposlenik visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta stegovno odgovara za povredu svojih radnih obveza te za narušavanje ugleda visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

(2) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut osniva stegovno povjerenstvo.

(3) Senat, fakultetsko vijeće, akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće donosi pravilnik o stegovnoj odgovornosti kojim se utvrđuje sastav stegovnog povjerenstva, stegovna djela, stegovne sankcije i stegovni postupak.

(4) Stegovna odgovornost utvrđena u stegovnom postupku za posljedicu može imati izvanredni otkaz ugovora o radu.

(5) Zaposlenik visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta može stegovno odgovarati samo za djelo koje je u vrijeme počinjenja prema pravilniku o stegovnoj odgovornosti bilo propisano kao stegovno djelo i za koje je bila propisana stegovna sankcija.

ČETVRTI DIO

VISOKO OBRAZOVANJE

Glava I.

Studiji

Vrste studija

Članak 57.

(1) Na visokim učilištima ustrojavaju se i izvode sveučilišni i stručni studiji.

(2) Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u znanosti, umjetnosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te za razvoj i primjenu znanstvenih, umjetničkih i stručnih dostignuća.

(3) Stručni studij osposobljava studente za obavljanje stručnih poslova u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito.

(4) Sveučilišni studiji ustrojavaju se i izvode na sveučilištu te obuhvaćaju sveučilišni prijediplomski studiji, sveučilišni diplomski studiji, sveučilišni integrirani studiji, sveučilišni specijalistički studiji i doktorski studij.

(5) Stručni studiji ustrojavaju se i izvode na veleučilištima i sveučilištima te obuhvaćaju stručni kratki studij, stručni prijediplomski studij i stručni diplomski studij.

(6) Visoka učilišta mogu ustrojiti programe stručnog usavršavanja za potrebe cjeloživotnog učenja kojima se stječu kompetencije usklađene sa standardom zanimanja ili skupom

kompetencija i standardom kvalifikacije ili skupom ishoda učenja iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Program stručnog usavršavanja za potrebe cjeloživotnog učenja ne smatra se studijem.

Prijediplomski studij

Članak 58.

(1) Sveučilišni, odnosno stručni p rijediplomski studij osposobljava studenta za zapošljavanje na određenim stručnim poslovima te ih priprema za nastavak studija na diplomskoj razini.

(2) Sveučilišni, odnosno stručni prijediplomski studij traje tri godine i njegovim se završetkom stječe najmanje 180 ECTS bodova ili traje četiri godine i njegovim se završetkom stječe najmanje 240 ECTS bodova.

(3) Sveučilišni, odnosno stručni p rijediplomski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući program srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od najmanje četiri godine i položila državnu maturu. Stručni p rijediplomski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući stručni kratki studij. Uvjete upisa na sveučilišni, odnosno stručni prijediplomski studij utvrđuje visoko učilište.

(4) Iznimno, u umjetničkom području, pod uvjetima koji su utvrđeni statutom visokog učilišta, sveučilišni, odnosno stručni prijediplomski studij može upisati osoba i bez prethodno završenoga odgovarajućega srednjoškolskog obrazovanja, ako je riječ o iznimno darovitoj osobi za koju je vrednovanjem utvrđeno da će bez prethodnog školovanja uspješno završiti studij. Postupak upisa temelji se na priznavanju neformalnog i informalnog učenja.

(5) Sveučilišni, odnosno stručni p rijediplomski studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom završnog rada ili polaganjem završnog ispita.

Diplomski studij

Članak 59.

(1) Sveučilišni, odnosno stručni diplomski studij osposobljava studenta za zapošljavanje na određenim poslovima koji zahtijevaju specijalistička znanja, vještine i kompetencije, pri čemu sveučilišni diplomski studij priprema studenta i za nastavak studija na poslijediplomskoj razini.

(2) Sveučilišni, odnosno stručni diplomski studij koji student upisuje nakon trogodišnjega sveučilišnog, odnosno stručnoga prijediplomskog studija traje dvije godine te se njegovim završetkom stječe 120 ECTS bodova. Sveučilišni, odnosno stručni diplomski studij koji student upisuje nakon četverogodišnjega sveučilišnog, odnosno stručnoga prijediplomskog studija traje jednu godinu i njegovim se završetkom stječe 60 ECTS bodova.

(3) Sveučilišni diplomski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući sveučilišni prijediplomski studij. Stručni diplomski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući stručni ili sveučilišni prijediplomski studij. Iznimno, sveučilišni diplomski studij može upisati i osoba koja je završila odgovarajući stručni prijediplomski studij u skladu s općim aktom visokog učilišta koje provodi taj studij te uz polaganje razlikovnih ispita koje određuje visoko učilište. Uvjete upisa na sveučilišni, odnosno stručni diplomski studij utvrđuje visoko učilište.

(4) Sveučilišni, odnosno stručni diplomski studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom diplomskog rada ili polaganjem diplomskog ispita.

Integrirani studij

Članak 60.

- (1) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij osposobljava studenta za zapošljavanje na određenim poslovima koji zahtijevaju specijalistička znanja, vještine i kompetencije te ga priprema za nastavak studija na poslijediplomskoj razini.
- (2) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij traje pet godina i njegovim se završetkom stječe 300 ECTS bodova ili traje šest godina i njegovim se završetkom stječe 360 ECTS bodova.
- (3) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij može se ustrojiti na temelju odobrenja Agencije za znanost i visoko obrazovanje (u daljnjem tekstu: Agencija) izdanog u skladu s propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.
- (4) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući program srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od najmanje četiri godine i položila državnu maturu. Uvjete upisa na sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij utvrđuje visoko učilište.
- (5) Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom diplomskog rada ili polaganjem diplomskog ispita.

Specijalistički studij

Članak 61.

- (1) Sveučilišni specijalistički studij izvodi se na poslijediplomskoj razini.
- (2) Sveučilišni specijalistički studij osposobljava studenta za zapošljavanje na poslovima koji zahtijevaju visoka specijalistička znanja, vještine i kompetencije.
- (3) Sveučilišni specijalistički studij traje najmanje jednu godinu, a najviše dvije i njegovim se završetkom steče najmanje 60 ECTS bodova, a najviše 120.
- (4) Sveučilišni specijalistički studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući sveučilišni diplomski studij ili sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij. Iznimno, sveučilišni specijalistički studij može upisati i osoba koja je završila stručni diplomski studij uz polaganje razlikovnih ispita koje određuje visoko učilište i/ili uz najmanje pet godina radnoga staža u području izvođenja studija. Uvjete upisa na sveučilišni specijalistički studij utvrđuje visoko učilište.
- (5) Sveučilišni specijalistički studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom specijalističkog rada ili polaganjem specijalističkog ispita.

Doktorski studij

Članak 62.

- (1) Doktorski studij izvodi se na poslijediplomskoj razini.
- (2) Doktorski studij osposobljava studenta za samostalan znanstveni ili umjetnički rad.
- (3) Doktorski studij traje tri godine i njegovim se završetkom stječe 180 ECTS bodova.
- (4) Doktorski studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući sveučilišni diplomski studij ili sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij. Uvjete upisa na doktorski studij utvrđuje visoko učilište.

(5) Doktorski studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom doktorskog rada, odnosno izradom, izvedbom i prikazivanjem umjetničkog djela.

(6) Postupak prijave, ocjene i obrane doktorskog rada ili izrade, izvedbe i prikazivanja umjetničkog djela uređuje se statutom, odnosno općim aktom sveučilišta.

(7) Nositelj doktorskog studija obavezan je doktorski rad učiniti dostupnim javnosti objavom na mrežnim stranicama najmanje 30 dana prije obrane doktorskog rada. Nositelj doktorskog studija dužan je objaviti doktorski rad u roku 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju.

Kratki studij

Članak 63.

(1) Stručni kratki studij osposobljava studenta za zapošljavanje na određenim specijaliziranim stručnim poslovima.

(2) Stručni kratki studij traje dvije godine i njegovim se završetkom stječe 120 ECTS bodova.

(3) S stručni kratki studij može upisati osoba koja je završila odgovarajući program srednjoškolskog obrazovanja. Uvjete upisa na stručni kratki studij utvrđuje visoko učilište.

(4) S stručni kratki studij završava polaganjem ispita i izvršenjem drugih studijskih obveza. U skladu sa studijskim programom stručni kratki studij može završiti izradom ili izradom i obranom završnog rada ili polaganjem završnog ispita.

Združeni studij

Članak 64.

(1) Združeni studij je studij koji zajednički izvode najmanje dva domaća ili najmanje jedno domaće i jedno inozemno visoko učilište. Iznimno, združeni doktorski studij mogu zajednički izvoditi najmanje jedno visoko učilište i javni znanstveni institut.

(2) Ustroj, izvedba, završetak, mjesto izvođenja, nositelj i način izdavanja jedinstvene završne isprave združenog studija te nositelj akreditacijskog postupka združenog studija utvrđuje se ugovorom između visokih učilišta, odnosno visokog učilišta i javnog znanstvenog instituta.

(3) Združeni studij akreditira se pred Agencijom ili drugom međunarodnom akreditacijskom agencijom u Europskoj uniji. Akreditacijski postupak združenog studija provodi se u skladu s propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti.

Upis studija u Upisnik studijskih programa

Članak 65.

(1) Studij se može započeti izvoditi nakon upisa u Upisnik studijskih programa.

(2) Upis studija u Upisnik studijskih programa provodi se na temelju akreditacijskog odobrenja koje izdaje Agencija, u skladu s odredbama ovoga Zakona i zakona koji uređuje osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju. Iznimno, združeni studij koji je akreditiran na drugoj međunarodnoj akreditacijskoj agenciji u Europskoj uniji upisuje se u Upisnik studijskih programa na temelju akreditacijskog odobrenja koji izdaje ta agencija.

(3) Upisnik studijskih programa vodi Ministarstvo. Ministar pravilnikom uređuje ustroj i način vođenja Upisnika studijskih programa te postupak upisa i brisanja iz Upisnika.

Studijski program

Članak 66.

- (1) Studiji na visokim učilištima organiziraju se i izvode u skladu sa studijskim programom.
- (2) Studijskim programom utvrđuje se:
 1. stručni ili akademski naziv ili akademski stupanj koji se stječe završetkom studija
 2. uvjeti upisa na studij, uvjeti upisa u idući semestar, trimestar ili studijsku godinu te uvjeti upisa drugih studijskih obveza
 3. popis obveznih i izbornih kolegija s naznakom ECTS opterećenja, oblika izvođenja nastave (predavanja, seminari, vježbe i sl.), sadržaja kolegija, ostvarenih ishoda učenja i nositelja kolegija
 4. predviđeni ishodi učenja koji se stječu završetkom studija
 5. broj upisnih mjesta na studiju
 6. ustroj i oblik izvođenja nastave
 7. način provjere stečenih ishoda učenja za svaki kolegij, odnosno drugu studijsku obvezu i
 8. način završetka studija.
- (3) Studijski program donosi visoko učilište u postupku koji je propisan ovim Zakonom i propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti.

ECTS bodovi

Članak 67.

- (1) Pojedini kolegij, odnosno druga studijska obveza vrednuje se ECTS bodovima koji odražavaju prosječno ukupno utrošen rad koji student mora uložiti kako bi ostvario predviđene ishode učenja kolegija.
- (2) Jedan ECTS bod predstavlja 30 sati procijenjenog prosječno utrošenog rada pri ostvarivanju ishoda učenja.
- (3) Kriteriji i uvjeti priznavanja i prijenosa ECTS bodova između različitih studija utvrđuju se općim aktom visokog učilišta.

Studij u redovitom i izvanrednom statusu

Članak 68.

- (1) Student upisuje studij u redovitom ili izvanrednom statusu.
- (2) Student upisan u redovitom statusu upisuje 60 ECTS bodova u akademskoj godini u skladu s izvedbenim planom nastave te studira u sklopu pune nastavne satnice.
- (3) Student upisan u izvanrednom statusu upisuje 30 do 60 ECTS bodova u akademskoj godini u skladu s izvedbenim planom nastave te studira u sklopu pune ili prilagođene nastavne satnice.

Upis na studij

Članak 69.

- (1) Visoko učilište utvrđuje postupak upisa na studij tako da jamči ravnopravnost svih pristupnika.
- (2) Upis na studij provodi visoko učilište na temelju javnoga natječaja objavljenog na mrežnim stranicama visokog učilišta najkasnije 1. svibnja tekuće godine.
- (3) Javni natječaj sadrži broj upisnih mjesta, uvjete upisa, rok za prijavu na natječaj te podatke o postupku upisa i ispravama potrebnim za upis.

Akadska godina

Članak 70.

- (1) Akadska godina započinje 1. listopada, a završava 30. rujna iduće godine.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, kada je tako utvrđeno izvedbenim planom, nastava može započeti prije početka akademske godine, ali ne ranije od 1. rujna.

Izvedba studija

Članak 71.

- (1) Studij se izvodi prema izvedbenom planu studija.
- (2) Izvedbenim planom studija definiraju se ustroj i način izvođenja studija u punoj i/ili prilagođenoj nastavnoj satnici.
- (3) Izvedbeni plan studija donosi visoko učilište prije početka akademske godine.
- (4) Izvedbenim planom studija utvrđuju se:
 1. popis obveznih i izbornih kolegija s naznačenim nastavnicima i suradnicima
 2. oblici nastave
 3. jezik izvođenja nastave
 4. mjesta izvođenja nastave
 5. početak i završetak te satnica izvođenja nastave
 6. način polaganja ispita i ostvarivanja studijskih obvez
 7. ispitni rokovi
 8. popis ispitne literature
 9. ostale važne obavijesti o izvođenju nastave.
- (5) Izvedbeni plan studija, satnica, raspored polaganja ispitnih rokova i druge informacije nužne za pohađanje nastave i polaganje ispita objavljuju se studentima prije upisa na studij, odnosno upisa u idući semestar, trimestar ili studijsku godinu.
- (6) Visoko učilište općim aktom pobliže utvrđuje pravila o ispitima, prigovoru na ocjenu, postupku ponavljanja ispita, sadržaju, obliku i načinu vođenja isprava o ispitima, osiguranju javnosti na ispitima i pravu uvida u ispitne rezultate.
- (7) Studij se u cijelosti može izvoditi poučavanjem uz upotrebu računalnih tehnologija i interaktivnih nastavnih materijala kojima se osigurava pristup učenju u posebnim uvjetima, kada su nastavnik i student fizički udaljeni (u daljnjem tekstu: *online* studij). *Online* studij može se izvoditi na temelju odobrenja Agencije, izdanog u skladu s propisima kojima se uređuje osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti ako se ishodi učenja studijskog programa mogu ostvariti poučavanjem na daljinu.
- (8) Visoko učilište može uspostaviti nastavnu bazu u tijelima državne uprave, jedinici lokalne ili područne (regionalne) samouprave, drugim državnim tijelima ili drugoj pravnoj osobi radi redovitog izvođenja praktičnog dijela nastave. Nastavna baza ustrojava se ugovorom o suradnji koji sadrži:
 1. naziv i opis studija koji je predmet suradnje
 2. nastavno opterećenje i oblik izvođenja nastave
 3. popis zaposlenika koji sudjeluju u izvođenju nastave, s utvrđenim udjelom rada u nastavi
 4. način financiranja izvođenja nastave
 5. druga pitanja važna za izvedbu nastave.
- (9) Visoko učilište može povjeriti izvedbu najviše 25 % nastave na kolegiju stručnjacima iz prakse, uz uvjet da osnovni dio kolegija izvode osobe izabrane na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna ili nastavna radna mjesta.

(10) Odlukom senata, fakultetskog ili akademijskog vijeća, odnosno vijeća veleučilišta uglednom inozemnom profesoru (gostujući profesor) može se povjeriti izvođenje nastave iz određenog kolegija.

Provjera stečenih ishoda učenja, ispiti i ocjene

Članak 72.

- (1) Ostvareni ishodi učenja studenta provjeravaju se i ocjenjuju tijekom nastave i na ispitu.
- (2) Usmene provjere znanja su javne.
- (3) Pisane provjere znanja čuvaju se do kraja akademske godine.
- (4) Ishodi učenja ostvareni izvanrednim uspjehom ocjenjuju se ocjenom izvrstan (5), koja odgovara slovnoj ocjeni A. Ishodi učenja ostvareni natprosječnim uspjehom ocjenjuju se ocjenom vrlo dobar (4), koja odgovara slovnoj ocjeni B. Ishodi učenja ostvareni prosječnim uspjehom ocjenjuju se ocjenom dobar (3), koja odgovara slovnoj ocjeni C. Ishodi učenja ostvareni zadovoljavajućim uspjehom ocjenjuju se ocjenom dovoljan (2), koja odgovara slovnoj ocjeni D. Ishodi učenja koji nisu ostvareni zadovoljavajućim uspjehom ocjenjuju se ocjenom nedovoljan (1), koja odgovara slovnoj ocjeni F.
- (5) Studijskim programom može se utvrditi da se neki kolegiji ocjenjuju opisno. Kolegiji koji se ocjenjuju opisno ne ulaze u izračun prosjeka ocjena studija.

Isprava o završenom studiju

Članak 73.

- (1) Nakon završetka prijediplomskog studija i stručnoga kratkog studija studentu se izdaje svjedodžba u potpisanom i ovjerenom ispisu i u digitalnom obliku.
- (2) Nakon završetka diplomskog i poslijediplomskog studija studentu se izdaje diploma u potpisanom i ovjerenom ispisu i u digitalnom obliku.
- (3) Svjedodžba i diploma su javne isprave koje visoka učilišta izdaju temeljem javne ovlasti, a kojima se potvrđuje da je student završio određeni studij i stekao pravo na akademski ili stručni naziv ili akademski stupanj.
- (4) Uz svjedodžbu i diplomu visoko učilište bez naknade izdaje dopunsku ispravu o studiju na hrvatskom i engleskom jeziku u potpisanom i ovjerenom ispisu i u digitalnom obliku.
- (5) Oblik i sadržaj svjedodžbe, diplome i dopunske isprave o studiju ministar utvrđuje pravilnikom.

Akademski i stručni nazivi i akademski stupanj

Članak 74.

- (1) Završetkom studija student stječe odgovarajući stručni ili akademski naziv ili akademski stupanj te druga prava u skladu s posebnim propisima.
- (2) Završetkom sveučilišnoga prijediplomskog studija student stječe akademski naziv prvostupnik (*baccalaureus*) uz naznaku struke (*bacc.* uz naznaku struke). Završetkom stručnoga prijediplomskog studija student stječe stručni naziv stručni prvostupnik (*baccalaureus*) uz naznaku struke (*struč. bacc.* uz naznaku struke).
- (3) Završetkom sveučilišnoga diplomskog studija i sveučilišnoga integriranoga prijediplomskog i diplomskog studija student stječe akademski naziv magistar uz naznaku struke (*mag.* uz naznaku struke). Završetkom sveučilišnoga integriranoga prijediplomskog i

diplomskog studija iz područja medicine, veterine i stomatologije student stječe akademski naziv doktor uz naznaku struke (*dr.* uz naznaku struke). Završetkom sveučilišnoga diplomskog studija za programe iz područja tehničkih znanosti i neke programe iz područja biotehničkih znanosti student stječe akademski naziv magistar inženjer uz naznaku struke (*mag. ing.* uz naznaku struke). Završetkom stručnoga diplomskog studija student stječe stručni naziv stručni magistar uz naznaku struke (*struč. mag.* uz naznaku struke). Završetkom stručnoga diplomskog studija iz tehničkog područja student stječe stručni naziv stručni magistar inženjer uz naznaku struke (*struč. mag. ing.* uz naznaku struke).

(4) Završetkom sveučilišnoga specijalističkog studija student stječe akademski naziv specijalist uz naznaku struke (*spec.* uz naznaku struke). Završetkom poslijediplomskoga specijalističkog studija iz područja medicine, veterine i stomatologije student stječe akademski naziv sveučilišni specijalist uz naznaku struke (*univ. spec.* uz naznaku struke).

(5) Završetkom doktorskog studija student stječe akademski stupanj doktora znanosti uz naznaku struke (*dr. sc.* uz naznaku struke) i doktora umjetnosti uz naznaku struke (*dr. art.* uz naznaku struke).

(6) Završetkom stručnoga kratkog studija student stječe stručni naziv stručni pristupnik uz naznaku struke.

(7) Kratica akademskih i stručnih naziva iz stavaka 2. do 4. ovoga članka navodi se iza imena i prezimena osobe, dok se kratica akademskog stupnja iz stavka 5. ovoga članka navodi ispred imena i prezimena osobe.

(8) Akademski ili stručni naziv ili akademski stupanj oduzima se ako se utvrdi da je stečen protivno propisanim uvjetima za njegovo stjecanje, grubim kršenjem pravila studija ili na temelju završnog, diplomskog, specijalističkog, odnosno doktorskog rada koji je plagijat ili krivotvorina. Pokretanje i provođenje postupka oduzimanja akademskog ili stručnog naziva ili akademskog stupanja provodi se u skladu s odredbama općeg akta visokog učilišta na kojemu je stečen akademski ili stručni naziv ili akademski stupanj.

Evidencije i informacijski sustavi u visokom obrazovanju

Članak 75.

(1) Visoka učilišta elektronički vode evidencije i zbirke podataka, posebno evidenciju uspješnosti ostvarenih ishoda učenja studenata te obrađuju prikupljene osobne i druge podatke u svrhu obavljanja nastavne djelatnosti u Informacijskom sustavu visokih učilišta (ISVU sustav) i u pregledniku studijskih programa Mozzvag.

(2) Ministarstvo i Agencija imaju pristup podacima iz informacijskih sustava navedenih u stavku 1. ovoga članka radi izrade analiza i statističkih izvješća na razini Republike Hrvatske te utvrđivanja točnosti podataka iz upisnika propisanih ovim Zakonom.

(3) Informacijski sustavi iz stavka 1. ovog članka koriste se pri unutarnjem i vanjskom vrednovanju kvalitete visokog učilišta.

(4) Ministar donosi pravilnik o sadržaju i korištenju informacijskih sustava iz stavka 1. ovog članka kojim se reguliraju vrsta podataka, format podataka, način unosa podataka, zaštita osobnih podataka, osiguravanje vjerodostojnosti podataka te ostala pitanja važna za prikupljanje i analizu podataka na nacionalnoj razini.

Glava II. Studenti

Status studenata

Članak 76.

- (1) Student je osoba koja je upisana na sveučilišni ili stručni studij.
- (2) Student u redovitom statusu studira u sklopu pune nastavne satnice te ima sva prava i obveze iz studentskog standarda. Student u redovitom statusu ne može biti u radnom odnosu niti obavljati samostalnu djelatnost obrta ili drugog slobodnog zanimanja.
- (3) Student u izvanrednom statusu studira u sklopu pune ili prilagođene nastavne satnice te snosi troškove studija u cijelosti ili dijelom, u skladu s općim aktom visokog učilišta.
- (4) Status studenta stječe se upisom na visoko učilište i dokazuje se studentskom ispravom koju izdaje visoko učilište.
- (5) Status studenta prestaje:
 1. završetkom studija
 2. ispisom sa studija
 3. isključenjem sa studija u postupku i uz uvjete utvrđene statutom ili drugim općim aktom visokog učilišta
 4. ako student ne završi studij u roku koji je utvrđen člankom 77. stavkom 5. ovoga Zakona.
- (6) Oblik i sadržaj studentske isprave iz stavka 4. ovog članka ministar utvrđuje pravilnikom.

Prava i obveze studenta

Članak 77.

- (1) Student ima pravo na:
 1. izvedbu studija u skladu s izvedbenim planom studija,
 2. sudjelovanje u znanstvenom i stručnom radu
 3. slobodu iskazivanja mišljenja i stajališta tijekom nastave i drugih aktivnosti u skladu s etičkim kodeksom
 4. završetak studija u roku kraćem od propisanoga u skladu s kriterijima utvrđenim općim aktom visokog učilišta
 5. besplatno korištenje građe knjižnice te znanstvenih i stručnih izvora na visokom učilištu,
 6. pohađanje kolegija s drugog studija u skladu sa studijskim programom
 7. izjašnjavanje o kvaliteti nastave i nastavnika najmanje jednom godišnje u sklopu provedbe unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete
 8. pritužbu na povrede prava propisanih ovim Zakonom i općim aktom visokog učilišta
 9. druga prava propisana zakonom, statutom i drugim općim aktom visokog učilišta.
- (2) Student ima obvezu pravodobno izvršavati nastavne i druge obveze na visokom učilištu te poštovati opće akte visokog učilišta.
- (3) Student kategorizirani sportaš, odnosno vrhunski umjetnik koji studira u redovitom statusu, u skladu s općim aktom visokog učilišta može studirati prema prilagođenim uvjetima pohađanja studija.
- (4) Student u redovitom statusu ima pravo najviše jednom ponavljati svaku studijsku godinu.

(5) Student je obvezan završiti studij najkasnije u roku koji je dvostruko dulji od trajanja studija.

(6) Stegovna odgovornost studenata utvrđuje se pravilnikom o stegovnoj odgovornosti studenata koji donosi visoko učilište.

Prava iz studentskog standarda

Članak 78.

(1) Student koji studira u redovitom statusu na sveučilišnom ili stručnom prijediplomskom ili diplomskom studiju, odnosno sveučilišnom integriranom studiju ostvaruje pravo na zdravstveno osiguranje, pravo na subvencionirano stanovanje i prehranu, pravo na obavljanje studentskih poslova te pravo na državne stipendije i druge novčane potpore.

(2) Student koji studira u izvanrednom statusu na sveučilišnom ili stručnom prijediplomskom ili diplomskom studiju, odnosno sveučilišnom integriranom studiju ostvaruje pravo na obavljanje studentskih poslova prema zakonu koji uređuje obavljanje studentskih poslova.

(3) Student s utvrđenim stupnjem invaliditeta koji studira u redovitom statusu ostvaruje posebna prava iz studentskog standarda te pravo na prilagođene uvjete pohađanja studija u skladu s općim aktom visokog učilišta. Student s utvrđenom vrstom i stupnjem invaliditeta ostvaruje pravo na prijevoz studenata s invaliditetom.

(4) Uvjete i način ostvarivanja prava iz stavaka 1. do 3. ovoga članka pravilnikom utvrđuje ministar.

Subvencioniranje troškova školarine

Članak 79.

(1) Student državljanin Republike Hrvatske, odnosno državljanin države članice Europske unije koji studira u redovitom statusu na sveučilišnom ili stručnom prijediplomskom ili diplomskom studiju, odnosno sveučilišnom integriranom studiju na javnom visokom učilištu ostvaruje pravo na subvencioniranje troškova školarine iz državnog proračuna, u skladu s uredbom iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona.

(2) Student iz stavka 1. ovoga članka ima pravo jednom promijeniti izabrani studij uz zadržavanje prava na subvencioniranje troškova školarine.

(3) Iznimno uspješnom studentu ministar može odobriti upis još jednoga studija na javnom visokom učilištu u redovitom statusu, uz subvencioniranje troškova školarine iz državnog proračuna.

Mirovanje prava i obveza studenta

Članak 80.

(1) Prava i obveze studenta miruju u vrijeme trudnoće, do godine dana starosti djeteta, bolovanja duljih od tri mjeseca te u drugim opravdanim slučajevima propisanim zakonom ili općim aktom visokog učilišta.

(2) O zahtjevu za mirovanje prava i obveza studenta visoko učilište odlučuje rješenjem. Protiv ovoga rješenja se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(3) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka studentu se produžuje rok za završetak studija za onoliko vremena koliko je trajalo mirovanje prava i obveza.

PETI DIO

ZNANSTVENA I UMJETNIČKA DJELATNOST

Znanstvena i umjetnička područja

Članak 81.

- (1) Znanstvena i umjetnička djelatnost u Republici Hrvatskoj obavlja se u znanstvenim i interdisciplinarnim područjima i poljima te umjetničkom području i poljima.
- (2) Znanstvena i interdisciplinarna područja, polja i grane te umjetničko područje, polja i grane ministar utvrđuje pravilnikom.

Ciljevi znanstvene i umjetničke djelatnosti

Članak 82.

- (1) Ciljevi znanstvene djelatnosti su:
 1. proširenje i produbljivanje znanstvenih spoznaja
 2. doprinos rješavanju znanstvenih, socijalnih, gospodarskih i kulturnih problema strateški važnih za Republiku Hrvatsku
 3. stvaranje inovacija i patenata
 4. poticanje održivog razvoja
 5. postizanje konkurentnosti znanstvenih programa i projekata
 6. povezivanje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.
- (2) Ciljevi umjetničke djelatnosti su:
 1. proširivanje i produbljivanje umjetničkog stvaralaštva
 2. razvoj umjetničke produkcije
 3. poticanje kulturne industrije
 4. povezivanje umjetničke djelatnosti i visokog obrazovanja.

Obuhvat znanstvene djelatnosti

Članak 83.

- (1) Znanstvena djelatnost u smislu ovoga Zakona uključuje temeljno i primijenjeno znanstveno istraživanje uz posebnosti izražene u istraživanju u znanstvenom području društvenih i humanističkih znanosti.
- (2) Temeljno znanstveno istraživanje predstavlja eksperimentalni ili teorijski rad poduzet kako bi se stekla nova znanja o temeljnim načelima fenomena i vidljivih činjenica bez izravne tržišne primjene. Primijenjeno znanstveno istraživanje predstavlja industrijsko istraživanje, eksperimentalni razvoj ili njihovu kombinaciju.
- (3) Industrijsko istraživanje predstavlja planirano istraživanje ili kritički pregled radi stjecanja novih znanja i vještina za razvoj novih proizvoda, procesa ili usluga, odnosno za postizanje znatnog poboljšanja postojećih proizvoda, procesa ili usluga.
- (4) Eksperimentalni razvoj predstavlja stjecanje, kombiniranje, oblikovanje i uporabu postojećih znanstvenih, tehnoloških, poslovnih i ostalih mjerodavnih znanja i vještina radi razvoja novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga. Eksperimentalni razvoj može uključivati aktivnosti kojima je cilj konceptualno definiranje, planiranje i dokumentiranje novih proizvoda, procesa ili usluga.

Obuhvat umjetničke djelatnosti

Članak 84.

- (1) Umjetnička djelatnost u smislu ovoga Zakona uključuje umjetničko stvaralaštvo, umjetničko istraživanje te razvoj kreativnog potencijala umjetničkog područja i interdisciplinarnog područja.
- (2) Temeljno umjetničko istraživanje predstavlja umjetničku praksu i produkciju, stvaranje novih umjetničkih tehnoloških procesa i tehnologija, kreativnih interpretativnih umjetničkih tehnika i metoda te njihovu primjenu u temeljnoj umjetničkoj djelatnosti.
- (3) Razvojno umjetničko istraživanje predstavlja sustavan rad na razvoju umjetničkih postupaka i kreativnih procesa povezanih s praktičnim iskustvom usmjerenim na stvaranje umjetničkih djela i kontinuiran razvoj umjetničkih procesa.

Upis u Upisnik znanstvenika i Upisnik umjetnika

Članak 85.

- (1) Znanstvenik je osoba sa stečenim akademskim stupnjem doktora znanosti, osoba upisana na doktorski studij ili magistar znanosti koji se bavi znanstvenom djelatnošću.
- (2) Umjetnik je osoba sa stečenim akademskim stupnjem doktora umjetnosti, osoba upisana na doktorski studij ili magistar umjetnosti koji se bavi umjetničkom djelatnošću u svrhu obavljanja poslova u visokom obrazovanju.
- (3) Znanstvenik, odnosno umjetnik upisuje se u Upisnik znanstvenika i umjetnika.
- (4) Upisnik znanstvenika i umjetnika vodi Ministarstvo. Ministar pravilnikom uređuje ustroj i način vođenja Upisnika znanstvenika i umjetnika te postupak upisa i brisanja u ovaj upisnik.

ŠESTI DIO

POTPORA VISOKOM OBRAZOVANJU, ZNANSTVENOJ I UMJETNIČKOJ DJELATNOSTI

Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj

Članak 86.

- (1) Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj obavlja sljedeće poslove:
 1. predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te tehnološkog razvoja
 2. prati razvoj znanstvenih i umjetničkih područja i polja
 3. daje mišljenje o aktima strateškog planiranja Republike Hrvatske koji se odnose na obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te tehnološkog razvoja
 4. raspravlja pitanja važna za razvoj nacionalnog inovacijskog sustava, predlaže i potiče donošenje mjera za njegovo unapređenje te poticanje tehnološkog razvoja
 5. imenuje članove matičnih odbora
 6. na prijedlog matičnih odbora donosi Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije
 7. donosi minimalna etička načela

8. predlaže i potiče sudjelovanje drugih subjekata i organizacija civilnog društva, posebno tijela državne uprave i gospodarskih subjekata u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te tehnološkog razvoja
 9. daje mišljenje o potrebi osnivanja novog javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta
 10. predlaže mjere i poduzima aktivnosti za afirmaciju, napredovanje i poticanje izvrsnosti nastavnog i znanstvenog pomlatka
 11. razmatra i daje mišljenja o drugim pitanjima važnim za razvoj sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te tehnološkog razvoja.
- (2) Nacionalno vijeće podnosi izvješće o svojem radu najmanje jednom godišnje Hrvatskom saboru.
- (3) Nacionalno vijeće donosi odluke na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik Nacionalnog vijeća. Način rada Nacionalnog vijeća uređuje se poslovníkom o radu Nacionalnog vijeća koji donosi Nacionalno vijeće.
- (4) Administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Ministarstvo.

Sastav Nacionalnog vijeća

Članak 87.

- (1) Nacionalno vijeće sastoji se od 15 članova, od kojih su četiri znanstvena savjetnika ili znanstvena savjetnika u trajnom izboru, sedam redovitih profesora ili redovitih profesora u trajnom izboru, dva profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru te dvije osobe iz područja poduzetništva. U radu Nacionalnog vijeća sudjeluje jedan predstavnik reprezentativnih sindikata u djelatnosti znanosti i visokog obrazovanja bez prava odlučivanja.
- (2) Mandat članova Nacionalnog vijeća traje četiri godine.
- (3) Kandidate za članove Nacionalnog vijeća iz reda znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru predlažu javni znanstveni instituti.
- (4) Kandidate za članove Nacionalnog vijeća iz reda redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru predlažu Rektorski zbor Republike Hrvatske, sveučilišta, fakulteti i umjetničke akademije.
- (5) Kandidate za članove Nacionalnog vijeća iz reda profesora stručnog studija i profesora stručnog studija u trajnom izboru predlaže Zbor veleučilišta Republike Hrvatske.
- (6) Kandidate za članove Nacionalnog vijeća iz reda poduzetnika predlaže Hrvatska udruga poslodavaca.
- (7) Predsjednika Nacionalnog vijeća članovi biraju natpolovičnom većinom glasova svih članova na konstituirajućoj sjednici kojom predsjedava najstariji član. Mandat predsjednika Nacionalnog vijeća traje dvije godine.
- (8) Nacionalno vijeće na svoje sjednice poziva ministra te po potrebi druge članove Vlade Republike Hrvatske koji mogu sudjelovati u raspravi bez prava glasa.

Izbor članova Nacionalnog vijeća

Članak 88.

- (1) Javni poziv za predlaganje kandidata za članove Nacionalnog vijeća raspisuje Ministarstvo, i to najkasnije šest mjeseci prije isteka mandata postojećim članovima.
- (2) Član Nacionalnog vijeća ne može biti državni dužnosnik, čelnik tijela državne uprave, čelnik jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, čelnik visokog učilišta ili znanstvenog instituta niti osnivač ili čelnik osnivača visokog učilišta ili znanstvenog instituta.

(3) Kandidate za članove Nacionalnog vijeća utvrđuje Ministarstvo, vodeći računa o razmjernoj zastupljenosti znanstvenih područja i umjetničkog područja te regionalnoj zastupljenosti članova. Popis kandidata koji udovoljavaju uvjetima javnoga poziva, s priloženim životopisom, objavljuje se na mrežnim stranicama Ministarstva.

(4) Članove Nacionalnog vijeća na prijedlog Vlade Republike Hrvatske imenuje Hrvatski sabor tako da svake dvije godine imenuje sedam, odnosno osam članova Nacionalnog vijeća.

Razrješenje članova Nacionalnog vijeća

Članak 89.

(1) Član Nacionalnog vijeća može biti razriješen prije vremena na koje je izabran ako:

1. sam zatraži razrješenje
2. stupi na dužnost propisanu člankom 88. stavkom 2. ovoga Zakona
3. ne ispunjava svoju dužnost
4. izgubi sposobnost obnašanja dužnosti
5. svojim postupcima naruši ugled dužnosti koju obnaša.

(2) Zahtjev za razrješenjem člana Nacionalnog vijeća ovlašteni su podnijeti Vladi Republike Hrvatske, predsjednik ili najmanje tri člana. Ako Vlada Republike Hrvatske zahtjev ocijeni osnovanim, predlaže Hrvatskom saboru razrješenje člana Nacionalnog vijeća.

(3) U slučaju razrješenja člana Nacionalnog vijeća, Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske imenuje novog člana na vrijeme do isteka mandata razriješenoga člana.

Matični odbori

Članak 90.

(1) Matični odbor osniva se za jedno ili više znanstvenih, umjetničkih, odnosno interdisciplinarnih polja. Broj matičnih odbora, njihovu nadležnost za pojedina polja i način rada pravilnikom utvrđuje ministar.

(2) Matični odbor:

1. utvrđuje ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik u postupku zapošljavanja na slobodno radno mjesto na sveučilištu, fakultetu, umjetničkoj akademiji i znanstvenom institutu Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije
2. utvrđuje ispunjava li nastavnik, odnosno znanstvenik Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije pri izboru na više radno mjesto, odnosno pri reizboru na postojeće radno mjesto na sveučilištu, fakultetu, umjetničkoj akademiji i znanstvenom institutu
3. predlaže Nacionalnom vijeću znanstvene elemente Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija
4. predlaže Nacionalnom vijeću popis domaćih znanstvenih časopisa koji su kvalitetom izjednačeni s uglednim međunarodnim znanstvenim časopisima za pojedino znanstveno područje i polje, relevantnih za izbor na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno i nastavno radno mjesto na sveučilištu, fakultetu, umjetničkoj akademiji i znanstvenom institutu
5. razmatra pitanja važna za pojedino znanstveno ili umjetničko područje i polje.

(3) O ispunjavanju Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija matični odbor odlučuje odlukom. Protiv ove odluke može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(4) Matični odbor odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik matičnog odbora. Sjednice matičnog odbora održavaju se jednom mjesečno. Sjednica matičnog odbora može se održati i na daljinu korištenjem odgovarajućih audiovizualnih uređaja.

Matična povjerenstva

Članak 91.

(1) Matično povjerenstvo osniva se prema znanstvenim područjima, odnosno za umjetničko područje. Broj matičnih povjerenstva, njihovu nadležnost za pojedina područja te način rada pravilnikom utvrđuje ministar.

(2) Matično povjerenstvo:

1. utvrđuje ispunjava li nastavnik u postupku zapošljavanja na slobodno radno mjesto na veleučilištu Nacionalne veleučilišne kriterije
2. utvrđuje ispunjava li nastavnik Nacionalne veleučilišne kriterije pri izboru na više radno mjesto, odnosno pri reizboru na postojeće radno mjesto na veleučilištu
3. razmatra pitanja važna za pojedino znanstveno ili umjetničko područje.

(3) O ispunjavanju Nacionalnih veleučilišnih kriterija matično povjerenstvo odlučuje odlukom. Protiv ove odluke može se pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

(4) Matično povjerenstvo odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik matičnog povjerenstva. Sjednice matičnog povjerenstva održavaju se jednom mjesečno. Sjednica matičnog povjerenstva može se održati i na daljinu korištenjem odgovarajućih audiovizualnih uređaja.

Izbor članova matičnih odbora i matičnih povjerenstava

Članak 92.

(1) Matični odbor sastoji se od devet članova. Članovi matičnog odbora imenuju se na četiri godine iz reda redovitih profesora, redovitih profesora u trajnom izboru, znanstvenih savjetnika i znanstvenih savjetnika u trajnom izboru u odgovarajućem polju.

(2) Matično povjerenstvo sastoji se od tri do sedam članova. Članovi matičnog povjerenstva imenuju se na četiri godine iz reda profesora stručnog studija i profesora stručnog studija u trajnom izboru u odgovarajućem području.

(3) Javni poziv za predlaganje kandidata za članove matičnih odbora i matičnih povjerenstava objavljuje Ministarstvo. Kandidate za članove matičnih odbora predlažu Rektorski zbor Republike Hrvatske, sveučilišta, fakulteti, umjetničke akademije i javni znanstveni instituti. Kandidate za članove matičnih povjerenstava predlažu veleučilišta.

(4) Član matičnog odbora i matičnog povjerenstva ne može biti član Nacionalnog vijeća, čelnik visokog učilišta i znanstvenog instituta, niti naslovni nastavnik, odnosno naslovni znanstvenik.

(5) Listu kandidata za članove matičnih odbora utvrđuje Ministarstvo te je u roku 30 dana od dana završetka javnog poziva za predlaganje kandidata dostavlja Nacionalnom vijeću. Nacionalno vijeće imenuje članove matičnih odbora vodeći računa da većinu članova čine redoviti profesori i redoviti profesori u trajnom izboru.

(6) Listu kandidata za članove matičnih povjerenstava utvrđuje Ministarstvo te je u roku 30 dana od dana završetka javnog poziva za predlaganje kandidata dostavlja Zboru veleučilišta Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Zbor veleučilišta). Zbor veleučilišta imenuje članove matičnih povjerenstava.

(7) U slučaju prestanka mandata članu matičnog odbora, odnosno matičnog povjerenstva prije vremena na koje je izabran, novi član imenuje se u skladu postupkom propisanim stavkom 5., odnosno 6. ovoga članka na vrijeme do isteka mandata člana kojemu je pre-
stao mandat.

Rektorski zbor Republike Hrvatske

Članak 93.

(1) Rektorski zbor Republike Hrvatske čine rektori svih sveučilišta u Republici Hrvat-
skoj. U radu Rektorskog zbora sudjeluje predstavnik Zbora veleučilišta. Predsjednika
Rektorskog zbora članovi biraju natpolovičnom većinom glasova svih članova.

(2) Rektorski zbor razmatra pitanja od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveuči-
lišta, fakulteta i umjetničkih akademija te obavlja sljedeće poslove:

1. predlaže članove Nacionalnog vijeća
2. predlaže članove matičnih odbora
3. predlaže Nacionalnom vijeću nastavne i stručne elemente Nacionalnih sveučilišnih,
znanstvenih i umjetničkih kriterija
4. na prijedlog Ministarstva sudjeluje u postupku pregovora za sklapanje kolektivnog
ugovora za područje visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti
5. daje preporuke za razvoj sustava visokog obrazovanja
6. prati i unaprjeđuje Bolonjski proces
7. predlaže aktivnosti i mjere za povećanje internacionalizacije visokog obrazovanja,
8. obavlja poslove koje mu povjere sveučilišta
9. obavlja druge poslove propisane ovim Zakonom i drugim propisima.

(3) Rektorski zbor odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava pred-
sjednik Rektorskog zbora. Način rada Rektorskog zbora uređuje se poslovníkom o radu
Rektorskog zbora, koji donosi Rektorski zbor.

Zbor veleučilišta Republike Hrvatske

Članak 94.

(1) Zbor veleučilišta Republike Hrvatske čine dekani svih veleučilišta u Republici Hr-
vatskoj. U radu Zbora veleučilišta sudjeluje predstavnik Rektorskog zbora. Predsjednika
Zbora veleučilišta članovi biraju natpolovičnom većinom glasova svih članova.

(2) Zbor veleučilišta razmatra pitanja od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj vele-
učilišta te obavlja sljedeće poslove:

1. predlaže članove Nacionalnog vijeća
2. bira članove matičnih povjerenstava
3. donosi Nacionalne veleučilišne kriterije
4. na prijedlog Ministarstva sudjeluje u postupku pregovora za sklapanje kolektivnog
ugovora za područje visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti
5. daje preporuke za razvoj veleučilišta
6. prati i unaprjeđuje Bolonjski proces
7. predlaže aktivnosti i mjere za povećanje internacionalizacije visokog obrazovanja
8. obavlja poslove koje mu povjere veleučilišta
9. obavlja druge poslove propisane ovim Zakonom i drugim propisima.

(3) Zbor veleučilišta odluke donosi na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava
predsjednik Zbora veleučilišta. Način rada Zbora veleučilišta uređuje se poslovníkom o
radu Zbora veleučilišta koji donosi Zbor veleučilišta.

Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti

Članak 95.

- (1) Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti ustrojava se radi kvalitetne i djelotvorne uporabe informatičkih resursa za potrebe funkcioniranja i razvoja sustava visokoga obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti.
- (2) Elektronička infrastruktura sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti ustrojava se na razini Republike Hrvatske i dostupna je svim visokim učilištima i znanstvenim institutima.
- (3) Ustroj i funkcioniranje elektroničke infrastrukture sustava visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti ministar utvrđuje pravilnikom.

SEDMI DIO

FINANCIRANJE VISOKOG OBRAZOVANJA I ZNANSTVENE DJELATNOSTI

Izvori sredstava za financiranje visokih učilišta i znanstvenih instituta

Članak 96.

- (1) Djelatnost visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta financira se sredstvima osnivača, namjenskim prihodima i vlastitim prihodima u skladu s ovim Zakonom.
- (2) Sredstva osnivača čine:
 1. sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske za financiranje djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta kojem je osnivač Republika Hrvatska
 2. sredstva iz proračuna jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za financiranje djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta koje je osnivala jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave prije stupanja na snagu ovoga Zakona
 3. sredstva osnivača za financiranje djelatnosti privatnog visokog učilišta, odnosno privatnog znanstvenog instituta.
- (3) Namjenske prihode visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta čine prihodi koji proizlaze iz obavljanja osnovne djelatnosti te s njome povezanih djelatnosti, a osobito:
 1. školarine studenata i druge naknade polaznika obrazovnih programa
 2. sredstva Hrvatske zaklade za znanost, sveučilišnih i ostalih zaklada
 3. sredstva europskih strukturnih i investicijskih fondova te drugih fondova Europske unije
 4. prihodi ostvareni od znanstvenih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih srodnih djelatnosti
 5. prihodi od fondova, donacija i drugih odgovarajućih izvora financiranja obrazovne, znanstvene i umjetničke djelatnosti.
- (4) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut vlastite prihode ostvaruje iz drugih izvora, odnosno obavljanjem tržišnih djelatnosti koje ne štete ostvarivanju osnovne misije niti narušavaju ugled, neovisnost i dostojanstvo visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Financiranje javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta

Članak 97.

(1) Sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske doznačuju se javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu na temelju programskog ugovora. Ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona, javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut financira se sredstvima iz državnog proračuna u skladu s člankom 103. ovoga Zakona.

(2) Visoko učilište namjenska sredstva troši u svrhu unaprjeđenja djelatnosti visokog obrazovanja i znanstvene odnosno umjetničke djelatnosti. Visoko učilište namjenska sredstva troši u svrhu unaprjeđenja znanstvene djelatnosti.

(3) Javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut samostalno raspolaže vlastitim prihodima u skladu s financijskim planom. Kriterije raspolaganja vlastitim prihodima ministar utvrđuje pravilnikom. Način trošenja vlastitih prihoda javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut uređuje općim aktom.

Financijski plan visokog učilišta i znanstvenog instituta

Članak 98.

(1) Financijski plan visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta donosi se u skladu sa statutom za svaku kalendarsku godinu.

(2) Financijski plan javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta sastoji se od tri temeljne komponente, osnovne, razvojne i izvedbene (varijabilne), a utvrđuje se u pregovaračkom postupku koji prethodi sklapanju programskog ugovora.

(3) Sveučilišni financijski plan javnog sveučilišta objedinjuje prikaz financijskih planova svih svojih sastavnica s pravnom osobnosti.

Osnovna proračunska komponenta

Članak 99.

(1) Osnovna proračunska komponenta javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta obuhvaća sredstva kojima se financiraju osnovni zahtjevi i potrebe javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta koje proizlaze iz obavljanja njihove djelatnosti utvrđene ovim Zakonom, a posebice se odnose na:

1. plaće i materijalna prava zaposlenih
2. materijalne troškove poslovanja
3. izdatke za studentski standard
4. izdatke za obavljanje znanstvene, odnosno umjetničke djelatnosti
5. sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture
6. izdatke za provedbu projekata od interesa za Republiku Hrvatsku,
7. sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i druge infrastrukture
8. sredstva za znanstveno i stručno osposobljavanje i usavršavanje
9. sredstva za izdavačku djelatnost
10. sredstva za druge osnovne troškove.

(2) Osnovna proračunska komponenta obuhvaća obrazovnu i znanstvenu, odnosno umjetničku potkomponentu obavljanja temeljne djelatnosti javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta, čiji se iznos i udio u ukupnom financijskom planu utvrđuju programskim ugovorom.

Razvojna proračunska komponenta

Članak 100.

(1) Razvojna proračunska komponenta javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta obuhvaća sredstva kojima se financira ostvarivanje razvojnih ciljeva, a posebice se odnose na:

1. modernizaciju studijskih programa
2. internacionalizaciju rezultata znanstvenih i umjetničkih projekata i programa
3. izgradnju nove i okrupnjavanje postojeće nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture
4. razvoj usluga za potporu studentima i unaprjeđivanje studentskog standarda
5. razvoj programa od posebnog utjecaja na gospodarstvo i društveni razvoj
6. poticanje međunarodne mobilnosti i međuinstitucionalne suradnje
7. organizacijsku i funkcionalnu integraciju javnih visokih učilišta
8. preustroj i okrupnjavanje javnih znanstvenih instituta
9. ostvarenje drugih ciljeva u skladu s nacionalnim strateškim smjernicama i strategijom razvoja javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta.

(2) Javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni instituti dužni su u pregovaračkom postupku utvrditi razvojne ciljeve koji proizlaze iz njihove strategije i usklađeni su s nacionalnim strateškim dokumentima, a ostvarivost je mjerljiva u razdoblju primjene sklopljenog programskog ugovora.

(3) Udio razvojne proračunske komponente u financijskom planu javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta ne može biti veći od 25 % iznosa osnovne proračunske komponente utvrđene programskim ugovorom.

Izvedbena (varijabilna) proračunska komponenta

Članak 101.

(1) Izvedbena (varijabilna) proračunska komponenta obuhvaća sredstva koja se doznaju javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu na temelju uspješnosti u ostvarivanju ciljeva utvrđenih programskim ugovorom.

(2) Udio izvedbene (varijabilne) proračunske komponente u financijskom planu javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta ne može biti veći od 15 % iznosa osnovne proračunske komponente utvrđene programskim ugovorom.

Okvirni sadržaj i postupak sklapanja programskog ugovora

Članak 102.

(1) Programskim ugovorom utvrđuje se višegodišnje financiranje javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta.

(2) Programskim ugovorom ugovara se ostvarivanje unaprijed definiranih ciljeva visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta, koji su usklađeni s nacionalnim strateškim dokumentima.

(3) Programski ugovor zaključuje ministar s javnim visokim učilištem, odnosno javnim znanstvenim institutom na razdoblje tri godine.

(4) Programski ugovor obvezno sadrži odredbe o:

1. ciljevima koje visoko učilište, odnosno znanstveni institut mora ostvariti u sklopu ugovorenog programskog razdoblja
2. mjerljivim pokazateljima ostvarivanja ugovorenihi ciljeva

3. financijskoj kvantifikaciji ishoda djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te ostvarenju ugovorenih programskih ciljeva
 4. osnovnoj, razvojnoj i izvedbenoj (varijabilnoj) proračunskoj komponenti
 5. raspodjeli financijskih sredstava te višegodišnjim proračunskim projekcijama koje se odnose na svaku godinu primjene programskog ugovora
 6. mjerama koje se poduzimaju ako se ne ispune ugovoreni ciljevi
 7. obvezi izvješćivanja i praćenja izvršenja pokazatelja provedbe programskog ugovora.
- (5) Osnovna proračunska komponenta u programskom ugovoru koji sklapa visoko učilište utvrđuje se na temelju broja studijskih programa koji se izvode na visokom učilištu, broja zaposlenih nastavnika i suradnika, broja upisanih studenata, znanstvene i umjetničke produkcije te troškova kapitalnih ulaganja u nastavnu, znanstvenu i umjetničku infrastrukturu.
- (6) Osnovna proračunska komponenta u programskom ugovoru koji sklapa znanstveni institut utvrđuje se na temelju znanstvene i umjetničke produkcije, broja zaposlenih znanstvenika i suradnika te troškova kapitalnih ulaganja u znanstvenu infrastrukturu.
- (7) Razvojnem proračunskom komponentom u programskom ugovoru razrađuju se razvojni ciljevi u skladu s nacionalnim strateškim dokumentima.
- (8) Izvedbena (varijabilna) proračunska komponenta u programskom ugovoru sadrži odredbe o načinu i dinamici praćenja pokazatelja ostvarenja ciljeva te odredbe o uvjetima ostvarivanja prava na dio ili na cjelokupan iznos izvedbene (varijabilne) proračunske komponente razmjerno razini ispunjenosti pokazatelja.
- (9) Programski ugovor može se izmijeniti i/ili dopuniti u opravdanim slučajevima sklapanjem dodatka programskom ugovoru. Opravdani slučaj podrazumijeva povećanje rashoda za plaće i materijalna prava, povećanje materijalnih troškova poslovanja ili znatan pad razine studentskog standarda. Inicijativu za izmjenu i/ili dopunu programskog ugovora može dati visoko učilište, odnosno znanstveni institut.
- (10) Sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenti, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih programskim ugovorom Vlada Republike Hrvatske utvrđuje uredbom.
- (11) Rokovi za pregovaranje i potpisivanje programskih ugovora moraju biti usklađeni s rokovima propisanim za donošenje državnog proračuna.

Privremeno financiranje javnoga visokog učilišta i javnoga znanstvenog instituta

Članak 103.

- (1) Ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona, javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu za sljedeću proračunsku godinu doznačit će se 95 % osnovne proračunske komponente koja je ponuđena u pregovaračkom postupku.
- (2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka pregovori o programskom ugovoru nastaviti će se u godini privremenog financiranja radi njegova sklapanja. U tom slučaju sredstva doznačena javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu umanjivat će se za 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora.
- (3) Postupak utvrđivanja financijskog plana javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta za vrijeme trajanja privremenog financiranja i način izvješćavanja o utrošenim

sredstvima utvrđuje se uredbom Vlade Republike Hrvatske iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona.

OSMI DIO

NADZOR

Nadzor primjene ovog Zakona

Članak 104.

Ministarstvo nadzire primjenu odredaba ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega ako drugim propisom nije određeno da nadzor obavlja drugo tijelo državne uprave.

Upravni nadzor

Članak 105.

(1) Upravni nadzor nad provedbom ovog Zakona obavlja Ministarstvo.

(2) Ako Ministarstvo utvrdi da su opći akt ili pojedine njegove odredbe protivne ovom Zakonu ili na temelju njega donesenom drugom propisu, zatražit će od visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta da ih uskladi s ovim Zakonom ili drugim propisom u roku 30 dana. Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut ne postupi prema traženju Ministarstva, Ministarstvo će obustaviti od izvršenja opći akt te Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske podnijeti prijedlog za ocjenu zakonitosti općeg akta.

(3) Ako Ministarstvo utvrdi nedostatke ili propuste u radu visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta zatražit će otklanjanje nedostataka ili propusta u roku 60 dana. Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut u postavljenom roku ne otkloni nedostatak ili propust u radu, protiv visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta i odgovorne osobe u visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu pokrenut će se prekršajni postupak u skladu s devetim dijelom ovoga Zakona.

Nadzor primjene propisa o radu

Članak 106.

Nadzor primjene propisa kojima se uređuju radni odnosi na visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu obavlja tijelo državne uprave nadležno za poslove inspekcije rada.

DEVETI DIO

PREKRŠAJNE ODREDBE

Prekršajne kazne

Članak 107.

(1) Novčanom kaznom od 50.000,00 do 300.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj visoko učilište, odnosno znanstveni institut koji:

1. ne postupi prema zahtjevu Ministarstva iz članka 105. stavka 3. ovoga Zakona za otklanjanje nedostataka ili propusta u određenom roku
2. obavlja izbor na znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička, stručna i druga radna mjesta protivno odredbama članka 40., 42. ili 42. ovoga Zakona i općih akata

3. otkáže ugovor o radu kad za to nisu ispunjeni uvjeti propisani člancima 42. i 51. ovoga Zakona te zakona kojim se uređuju radni odnosi ili općim aktom
 4. ne otkáže ugovor o radu zaposleniku kad su za to ispunjeni uvjeti propisani člancima 42. i 51. ovoga Zakona te zakona kojim se uređuju radni odnosi ili općim aktom
 5. započne obavljati djelatnosti visokog obrazovanja bez dopusnice propisane člankom 7. stavkom 5. ili člankom 30. stavkom 4. ovoga Zakona
 6. upiše studente na studij ili u višu godinu studija suprotno članku 66. stavku 2. točki 2. i članku 69. ovoga Zakona
 7. izda ispravu o studiju suprotno članku 73. ovoga Zakona ili odbije izdati ispravu o studiju kada su za to ispunjeni uvjeti propisani člankom 73. ovoga Zakona i općim aktima visokog učilišta
 8. ne vodi evidencije o studentima i polaznicima obrazovnih programa u skladu s člankom 75. stavkom 1. ovoga Zakona
 9. ne učini dostupnim javnosti doktorski rad objavom na mrežnim stranicama najmanje 30 dana prije obrane doktorskog rada u skladu s člankom 62. stavkom 7. ovoga Zakona
 10. ne objavi doktorski rad u roku 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju u skladu s člankom 62. stavkom 7. ovoga Zakona
 11. ne uskladi svoj ustroj i rad s odredbama članka 108. stavaka 1. i 2. ovoga Zakona.
- (2) Novčanom kaznom od 50.000,00 do 300.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut koji ne upotrijebi višak prihoda u skladu s propisima koji uređuju proračunsko računovodstvo i financijsko izvještavanje
- (3) Novčanom kaznom od 10.000,00 do 20.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka i odgovorna osoba na visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu.
- (4) Za prekršaje iz ovoga članka ovlašteni podnositelj optužnog prijedloga za pokretanje prekršajnog postupka jest ministar ili osoba koju on ovlasti.
- (5) Osobi koja je počinitelj prekršaja iz stavka 1. ovoga članka može se izreći zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti u trajanju od jednog mjeseca do godine dana ili zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih djelatnosti ili poslova na visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu, u trajanju od tri mjeseca do jedne godine.

DESETI DIO

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Ustrojstvene i druge promjene visokog učilišta i znanstvenog instituta

Članak 108.

- (1) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut obvezno je uskladiti statut i druge opće akte s ovim Zakonom najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut obvezno je uskladiti unutarnji ustroj i tijela u skladu s odredbama ovoga Zakona najkasnije u roku jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Mandat članova izabranih u tijela visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta, prestaje ustrojem tijela u skladu s odredbama ovoga Zakona.
- (3) Rektor javnog sveučilišta i dekan javnoga fakulteta, umjetničke akademije i veleučilišta izabran po drugi put prije stupanja na snagu ovoga Zakona, ostaje na istoj dužnosti do isteka mandata na koji je izabran bez mogućnosti ponovnog izbora.

(4) Ravnatelj javnog znanstvenog instituta koji je izabran prije stupanja na snagu ovog Zakona, ostaje na istoj dužnosti do isteka mandata na koji je izabran.

(5) Visoko učilište osnovano od jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave prije stupanja na snagu ovoga Zakona nastavlja s radom.

(6) Visoka škola danom stupanja na snagu ovoga Zakona postaje veleučilište. Zaposlenici visoke škole nastavljaju raditi temeljem važećih ugovora o radu, a studenti nastavljaju studij u skladu s pravilima studiranja.

Imenovanje sveučilišnog vijeća

Članak 109.

(1) Sveučilišno vijeće javnoga sveučilišta imenovati će se, u skladu s člankom 15. stavcima 1. i 2. ovoga Zakona, najkasnije u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Do imenovanja članova sveučilišnog vijeća s radom nastavlja sveučilišni savjet.

(2) Sveučilišno vijeće obvezno je donijeti poslovnik o radu sveučilišnog vijeća na konstituirajućoj sjednici.

Zatečena radna mjesta i zvanja

Članak 110.

(1) Nastavnik, znanstvenik ili suradnik izabran na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno, nastavno ili suradničko radno mjesto prije stupanja na snagu ovoga Zakona, nastavlja s radom na istome radnome mjestu. Rokovi za izbor ili reizbor nastavnika, odnosno znanstvenika propisani ovim Zakonom, počinju se računati danom izbora ili reizbora na radno mjesto.

(2) Nastavnik koji je prije stupanja na snagu ovoga Zakona izabran na znanstveno-nastavno, odnosno umjetničko-nastavno radno mjesto redovitoga profesora u trajnom zvanju nastavlja s radom na radnome mjestu redovitoga profesora u trajnom izboru. Nastavnik koji je prije stupanja na snagu ovoga Zakona izabran na nastavno radno mjesto profesora visoke škole nastavlja s radom na radnome mjestu profesora stručnog studija. Nastavnik koji je prije stupanja na snagu ovoga Zakona izabran na nastavno radno mjesto profesora visoke škole u trajnom zvanju nastavlja s radom na radnome mjestu profesora stručnog studija u trajnom izboru. Znanstvenik koji je prije stupanja na snagu ovoga Zakona izabran na znanstveno radno mjesto znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju nastavlja s radom na radnome mjestu znanstvenog savjetnika u trajnom izboru. Suradnik koji je prije stupanja na snagu ovoga Zakona izabran na suradničko radno mjesto poslijedoktoranda nastavlja s radom na radnome mjestu višeg asistenta.

(3) Nastavnik, znanstvenik i suradnik koji je znanstveno, znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno, suradničko ili stručno zvanje izabran prije stupanja na snagu ovoga Zakona zadržava stečeno zvanje.

(4) Nastavnik, odnosno znanstvenik koji je navršio 65 godina života i koji ima ugovor o radu na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, znanstvenom ili nastavnom radnom mjestu nastavlja s radom na radnom mjestu do isteka roka iz ugovora o radu, ali najdulje do isteka akademske, odnosno kalendarske godine u kojoj je navršio 70 godina života.

(5) Naslovni nastavnik izabran u naslovno zvanje prije stupanja na snagu ovoga Zakona zadržava naslovno zvanje do isteka roka iz članka 41. stavka 1. ovoga Zakona.

Natječajni postupci

Članak 111.

- (1) Postupak izbora na znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, znanstveno, nastavno, suradničko i stručno radno mjesto započet prije stupanja na snagu ovoga Zakona vodi se prema propisima koji su važili u trenutku pokretanja postupka.
- (2) Postupak izbora u naslovno znanstveno-nastavno, umjetničko-nastavno, nastavno i suradničko zvanje započet prije stupanja na snagu ovoga Zakona vodi se prema propisima koji su važili u trenutku pokretanja postupka.
- (3) Postupak izbora u znanstveno zvanje započet prije stupanja na snagu ovoga Zakona vodi se prema propisima koji su važili u trenutku pokretanja postupka te se trebaju dovršiti najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Upis na studij osoba koje su srednjoškolsko obrazovanje završile prije 2010. godine

Članak 112.

Iznimno od članka 58. stavka 3. ovoga Zakona, osoba koja je prije 2010. godine bez položene državne mature završila odgovarajući program srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od najmanje četiri godine, može upisati sveučilišni, odnosno stručni prijediplomski studij u skladu s uvjetima propisanim općim aktom visokog učilišta.

Usklađivanje odredbi o studiju

Članak 113.

- (1) Stupanjem na snagu ovoga Zakona preddiplomski sveučilišni studij mijenja naziv u sveučilišni prijediplomski studij, preddiplomski stručni studij mijenja naziv u stručni prijediplomski studij, diplomski sveučilišni studij mijenja naziv u sveučilišni diplomski studij, integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij mijenja naziv u sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij, diplomski stručni studij mijenja naziv u stručni diplomski studij, poslijediplomski specijalistički studij mijenja naziv u sveučilišni specijalistički studij, poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij mijenja naziv u doktorski studij, a kratki stručni studij mijenja naziv u stručni kratki studij.
- (2) Visoko učilište obvezno je studijski program te stručni ili akademski naziv ili akademski stupanj koji se stječe završetkom studija uskladiti s odredbama ovoga Zakona najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (3) Osobe koje su prije stupanja na snagu ovoga Zakona stekle stručni naziv stručni specijalist određene struke, stupanjem na snagu ovoga Zakona stječu stručni naziv stručni magistar uz naznaku struke (*struč. mag.* uz naznaku struke). Osobe koje su prije stupanja na snagu ovoga Zakona stekle stručni naziv stručni specijalist određene struke iz tehničkog područja, stupanjem na snagu ovoga Zakona stječu stručni naziv stručni magistar inženjer uz naznaku struke (*struč. mag. ing.* uz naznaku struke). Na zahtjev osobe koja je završila studij visoko učilište obvezno je izdati uvjerenje o ujednačavanju stručnoga naziva.

Imenovanje Nacionalnog vijeća

Članak 114.

- (1) Hrvatski sabor, u skladu s člancima 87. i 88. ovoga Zakona, imenovati će sve članove Nacionalnog vijeća najkasnije u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona. Javni poziv za predlaganje kandidata za članove Nacionalnog vijeća Ministarstvo će raspisati najkasnije 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Do imenovanja novog saziva Nacionalnog vijeća s radom nastavlja postojeći saziv Nacionalnog vijeća.

(3) Članovi Nacionalnog vijeća iz stavka 1. ovoga članka ždrijebom će odlučiti kojih sedam članova će mandat trajati dvije godine, dok će ostalim članovima mandat trajati četiri godine.

(4) Administrativne i stručne poslove za Nacionalno vijeće Ministarstvo će početi obavljati najkasnije u roku tri mjeseca od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Imenovanje matičnih odbora i matičnih povjerenstava

Članak 115.

(1) Nacionalno vijeće, u sazivu iz članka 114. stavka 1. ovoga Zakona, u skladu s člankom 92. ovoga Zakona, imenovati će članove matičnih odbora najkasnije u roku tri mjeseca od imenovanja. Do imenovanja novog saziva matičnog odbora, s radom nastavlja matični odbor u postojećem sazivu.

(2) Zbor veleučilišta imenovati će članove matičnih povjerenstva, u skladu s člankom 92. ovoga Zakona, najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona. Do imenovanja novog saziva matičnog povjerenstava, s radom nastavljaju matična povjerenstva u postojećem sazivu.

Rektorski zbor i Zbor veleučilišta

Članak 116.

(1) Stupanjem na snagu ovoga Zakona Rektorski zbor čine rektori svih sveučilišta u Republici Hrvatskoj.

(2) Predsjednik Rektorskog zbora Republike Hrvatske izabran prije stupanja na snagu ovoga Zakona obavlja dužnost do isteka mandata na koji je izabran.

(3) Stupanjem na snagu ovoga Zakona Vijeće veleučilišta i visokih škola Republike Hrvatske postaje Zbor veleučilišta.

(4) Predsjednik Vijeća veleučilišta i visokih škola Republike Hrvatske izabran prije stupanja na snagu ovoga Zakona obavlja dužnost predsjednika Zbora veleučilišta do isteka mandata na koji je izabran.

(5) Zbor veleučilišta obavezan je donijeti Nacionalne veleučilišne kriterije najkasnije u roku tri mjeseca od stupanja na snagu ovoga Zakona. Do početka važenja Nacionalnih veleučilišnih kriterija primjenjuju se važeći propisi.

(6) Rektorski zbor i Zbor veleučilišta obavezni su uskladiti poslovnik o radu s ovim Zakonom najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Financiranje putem programskih ugovora

Članak 117.

(1) Uredbu iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona Vlada Republike Hrvatske donijet će u roku tri mjeseca od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Pregovori za sklapanje programskog ugovora započeti će najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Do početka pregovora za sklapanje programskog ugovora, javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut financira se temeljem kriterija o programskom financiranju propisanim uredbom Vlade Republike Hrvatske iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona, a u skladu s člankom 96. ovoga Zakona.

Donošenje podzakonskih propisa

Članak 118.

(1) Pravilnik iz članka 9. stavka 3., članka 43. stavka 12., članka 50. stavka 3., članka 65. stavka 3., članka 73. stavka 5., članka 75. stavka 4., članka 76. stavka 4., članka 78. stavka 4., članka 81. stavka 2., članka 85. stavka 4., članka 90. stavka 1., članka 91. stavka 1., članka 95. stavka 3., članka 97. stavka 2. i članka 103. stavka 2. ovoga Zakona ministar je obvezan donijeti najkasnije u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Nacionalno vijeće u sazivu iz članka 114. stavka 1. ovoga Zakona obvezno je donijeti Nacionalne sveučilišne, znanstvene i umjetničke kriterije najkasnije u roku devet mjeseci od imenovanja. Matični odbori predložiti će Nacionalnom vijeću znanstvene i umjetničke elemente Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija najkasnije u roku tri mjeseca od imenovanja članova matičnog odbora. Rektorski zbor predložiti će Nacionalnom vijeću nastavne i stručne elemente Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona. Do početka važenja Nacionalnih sveučilišnih, znanstvenih i umjetničkih kriterija primjenjuju se važeći propisi.

(3) Zbor veleučilišta obvezan je donijeti Nacionalne veleučilišne kriterije najkasnije u roku tri mjeseca od stupanja na snagu ovoga Zakona. Do početka važenja Nacionalnih veleučilišnih kriterija primjenjuju se važeći propisi.

(4) Pravilnik iz članka 56. stavka 2. i članka 77. stavka 6. visoko učilište je obvezno donijeti najkasnije u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Upisnici i evidencije

Članak 119.

(1) Danom stupanja na snagu ovoga Zakona ukida se Upisnik znanstvenih organizacija.

(2) Visoko učilište obvezno je ustrojiti evidencije i zbirke podataka propisane člankom 75. ovoga Zakona najkasnije u roku jedne godine od dana stupanja na snagu pravilnika iz članka 75. stavka 4. ovoga Zakona.

Prestanak važenja ranije važećih propisa

Članak 120.

(1) Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj: 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17).

(2) Propisi doneseni na temelju Zakona iz stavka 1. ovoga članka primjenjivati će se nakon prestanka njegova važenja, sve do donošenja odgovarajućih propisa prema ovome Zakonu.

Stupanje na snagu

Članak 121.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama.

7. Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti u sklopu javnog savjetovanja od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine¹

Ad I. ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU I ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI'

Predlaže se promjena naziva zakona u: Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Od Ministarstva znanosti i obrazovanja predloženo inverzirano rješenje predstavlja potpuni diskontinuitet i naziva i posljedične strukture zakona. Također, osim diskontinuiteta, koji je i meritorno i tehnički, pa i nomotehnički nepotreban i neoportun, postavlja se pitanje poručuje li se time nešto što je u biti drugačije od dosadašnjih shvaćanja, tj. poručuje li se da znanstvena djelatnost jest drugotna i da nju stvara visoko obrazovanje, a ne kao do sada da visoko obrazovanje proizlazi iz znanstvene djelatnosti kao prvotne i najvažnije kategorije. U tom smislu, neodrživo je predloženo rješenje stručnog nositelja izrade propisa koje se obrazlaže time da većinu materije obuhvaća visoko obrazovanje, a ne znanstvena djelatnost. Time obrazlagati takav diskontinuitet smatramo neodrživim. Promjena naziva, kako je predložemo, podrazumijeva i rekonceptualizaciju strukture općeg akta tako da na prvo mjesto dođe materija znanstvene djelatnosti, a zatim materija visokog obrazovanja.

Ad Opće odredbe

Sveučilište u Zagrebu provelo je javnu raspravu na sastavnicama i vijećima područja o nacrtu Zakona. U cilju da se izbjegne dupliranje komentara u pogledu pojedinih odredbi nacrta Zakona, Sveučilište u Zagrebu dalo je komentare i prijedloge izmjena nacrta Zakona na najvažnije odredbe te odredbe koje se odnose izravno na Sveučilište.

Ad Članak 4.

Predlaže se promijeniti članak 4. stavak 1. tako da glasi: „Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji se na akademskoj samoupravi svih visokih učilišta i autonomiji sveučilišta u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i općim aktima te ostalim međunarodnopravno relevantnim dokumentima.“ Obrazloženje: autonomija sveučilišta ustavna je kategorija izrijeком i precizno sadržana u Ustavu RH, protumačena odlukama Ustavnoga suda, međunarodnim sporazumima i dokumentima, a ovim Zakonom trebala bi biti samo proširena, a nikako ograničena što predloženi nacrt prijedloga Zakona na mnogim mjestima snažno čini. Stoga predlažemo, da se u članku 4. izbací pozivanje na „ovaj Zakon“, jer je on (sa svojim rješenjima), čimbenik ograničenja te autonomije, što je proturječno ustavnoj odredbi. Osim toga, temeljenje visokog obrazovanja samo na „ovom Zakonu“ isključuje da se visoko obrazovanje temelji na Državnom proračunu (koji ostvaruje ustavno jamstvo sveučilišne autonomije koja obuhvaća i financijsku autonomiju), Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, Zakonu o

¹ Poveznica: <https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/MainScreen?EntityId=20457>.

akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju, koji zakoni također uređuju srž visokoobrazovne djelatnosti.

Predlaže se promijeniti članak 4. stavak 3. tako da glasi:

„(3) Autonomija sveučilišta obuhvaća:

1. uređenje unutarnjeg ustroja
2. utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa
3. odlučivanje o prihvatanju projekata i međunarodnoj suradnji
4. financijsku autonomiju
5. ostale oblike autonomije u skladu s ustavnim jamstvom.“

Obrazloženje: Ne može i ustavnopravno ne smije autonomija sveučilišta ovisiti, u smislu da se ograničava ili sužava, o aktima koji su ispod ranga ustava i nadzakonskih općih akata. Ovime bi se sveučilišna autonomija činila ovisnom kumulativno i o zakonu i o aktima koji se zovu programski ugovori, što je ustavnopravno neodrživo, i faktični i de iure znači utjecanje na autonomiju u smislu njezina izrazitog sužavanja i ograničavanja.

Predlaže se zamjena predložene odredbe članka 4. stavka 5. jer predlagatelj zakona ovakvim prijedlogom ograničava nepovredivost sveučilišta. Umjesto nje, predlaže se sljedeći izričaj: „(5) Pretragu prostora sveučilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o kaznenom postupku.“

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predlagatelj Zakona smatra da autonomija sveučilišta u stvarnosti neizbježno ograničena pravima i stvarnom moći osnivatelja, ali i onih koji podupiru sveučilište ili pak nad njegovim radom provode stručni nadzor. U odnosu na prijedlog točke 4. stavka 3., treba uzeti u obzir da Ministarstvo znanosti i obrazovanja oko 80% iznosa isplaćuje za podmirenje troškova plaća zaposlenika kojima se sredstva za rad osiguravaju iz državnog proračuna. Ustavni sud je pri tome opetovano isticao svoje načelno stajalište da, budući da država financijski podupire rad sveučilišta, njihova autonomija ne može biti apsolutna.

Ad Članak 6.

Predlaže se brisanje članka 6. stavka 4. (kao i odgovarajućeg dijela odredbe članka 7. stavka 2.). Apsurd je da javno visoko učilište može biti ustrojeno kao ustrojstvena jedinica tijela državne uprave. Sustav državne uprave s jedne i sustav visokog obrazovanja s druge strane dva su odvojena sustava koja imaju svoje posebitosti i koja su bitno različita, od ustavnog jamstva sveučilišne autonomije, sustava napredovanja itd., što otvara niz pitanja u pogledu funkcioniranja tako ustrojenih javnih visokih učilišta. Ujedno naznačeno uređenje ograničava i sužava sveučilišnu autonomiju koja je zajamčena čl. 68. Ustava. Umjesto predloženog, Sveučilište u Zagrebu predlaže da se zadrži postojeće uređenje prema kojemu sveučilište ili veleučilište i Vlada Republike Hrvatske mogu posebnim sporazumom ustrojiti posebne studijske programe za potrebe vojnog, policijskog i/ili diplomatskog obrazovanja u okviru sveučilišta ili veleučilišta.

Odgovor MZO-a: Primljeno na znanje. Zahvaljujemo na sudjelovanju.

Ad Članak 7.

Predlaže se promijeniti članak 7. stavak 2. tako da glasi:

„Javno visoko učilište osniva Republika Hrvatska. Javno sveučilište osniva se zakonom. Javno veleučilište osniva se uredbom Vlade Republike Hrvatske. Javni fakultet, odnosno javna umjetnička akademija osniva se odlukom sveučilišta. Osnivačka prava nad javnim visokim učilištem obavlja Hrvatski sabor, u skladu s ovim Zakonom i aktom o osnivanju.“

Obrazloženje: Umjesto jačanja autonomije sveučilišta, nacrt prijedloga ovog, kao i ostalih zakona koje ministarstvo priprema u okviru reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, koncentrira svu moć i vlast nad cijelim sustavom u ruke jednog čovjeka – ministra, a podredno njime Vlade RH. U tom cilju niz ovlasti koje su do sada imala druga tijela koja sudjeluju u razvoju i financiranju visokog obrazovanja i znanosti, na primjer u ovom zakonu Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, sada se prenose izravno na ministra, čak i kada odlučuje o potpuno stručnim pitanjima. Predloženi stavak konkretno obezvrjeđuje ulogu Hrvatskog sabora, čija osnivačka prava se sada prenose na Ministarstvo. Tako sada više neće postojati između ostalog obveza da sveučilišna tijela, rektor i Sveučilišno vijeće, podnose izvještaje Hrvatskom saboru, nego ministru. Umjesto da se jača javnost rada sveučilišta kroz podnošenje navedenih izvještaja Saboru, gdje su oni dostupni javnosti i raspravljaju se u narodnom predstavničkom tijelu svima naočigled, umjesto da politička i šira javnost bude snažnije uključena u razvoj sveučilišta, ovakvim rješenjem ministar će preuzeti još jednu u nizu ovlasti kojom će de facto preuzeti kontrolu i upravljanje nad sveučilištima. Takva odredba imala bi dalekosežnu identitetsku, tradicijsku, i političku važnost, te stoga predlažemo da se ona briše. Apsurdno je da prema Nacrtu Sabor osniva sveučilišta, a da njegove sastavnice (fakultete odnosno umjetničke akademije) mogu osnovati pojedina ministarstva, koja nemaju ni pravnu osobnost niti mogu djelovati mimo Vlade i Sabora. Posebno učilište za potrebe sigurnosti, obrane, redarstva ili diplomacije treba osnovati ili Hrvatski sabor ili unutar pojedinog sveučilišta ono samo ili ugovorom između države i sveučilišta, a ne odlukom nekog ministarstva.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predloženo nije u skladu s metodološko-nomotehničkim pravilima izrade akata.

Ad Članak 11.

Predlaže se promijeniti članak 11. stavak 1. tako da glasi: „Sveučilište ima senat i rektora. Rad javnog sveučilišta i njegovih sastavnica nadzire sveučilišno vijeće.“

Iz prve rečenice toga stavka predložene u internetsko savjetovanje („Sveučilištem upravljaju senat i rektor“) proizlazi da su na sveučilištu dva tijela upravljanja: senat i rektor. To je potrebno izmijeniti. Naime, po osnovnoj logici (i konceptu) podjele vlasti, pa i na sveučilištu, njime upravlja rektor zajedno s prorektorima. U članku 13. Nacrta jasno se navodi sljedeće: „Rektor je čelnik sveučilišta. Rektor predstavlja i zastupa sveučilište te odgovara za zakonitost rada sveučilišta. Rektor ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.“ Rektor (zajedno s prorektorima) je dakle upravljačko tijelo koje podrazumijeva i pravo na upravljanje, ali i odgovornost za to upravljanje, i to sveučilišnu odgovornost prema pravilima vlastitih sveučilišnih propisa, i odgovornost prema pozitivnopravnom okviru Republike Hrvatske. Senat je stručno vijeće i pandan je parlamentu (zakonodavnom tijelu). Ono niti upravlja sveučilištem, niti za to članovi senata mogu snositi odgovornost. Najvažnije, predloženo zakonsko rješenje će stvoriti dodatne probleme u postupku javne nabave. Prema mišljenju Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta od 31. ožujka 2017. godine u pogledu primjene Zakona o javnoj nabavi, u slučaju ako ostane predloženo rješenje tada će se odgovarajuće odredbe Zakona o javnoj nabavi primjenjivati na članove senata, čime će stvoriti nepotrebne dodatne administrativne poslove koji će znatno opteretiti funkcioniranje sveučilišta.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Radi se o tijelima koja upravljaju sveučilištem dok su upravljačke ovlasti podijeljene između čelnika tijela i kolektivnog tijela koje upravlja.

Ad Članak 12.

Predlaže se promijeniti članak 12. stavak 2. tako da glasi: „Sastav senata, izbor članova senata i mandat uređuje se statutom sveučilišta. Studentski predstavnici koje biraju studenti u skladu sa zakonom kojim se uređuju studentske organizacije i statutom sveučilišta, čine do 15 % članova Senata.“

U odnosu na nacrt dan u internetsko savjetovanje, broj studentskih predstavnika predlaže se povećati za 50 % - na ukupno do 15 % članova Senata. Studente je potrebno sukladno dobrim praksama u europskom visokom obrazovanju u što većoj mjeri uključiti u rad visokih učilišta, pa tako i u Senat. Kontradiktorno je da, s jedne strane, predlagatelj govori o potrebi što većeg uključivanja hrvatskog visokog obrazovanja i znanosti u europski prostor visokog obrazovanja, a s druge strane predlaže rješenja koja su suprotna tradiciji i standardima europskih sveučilišta. Probleme koje predlagatelj ističe, od niske reprezentativnosti i time dvojbenog legitimiteta studentskih predstavnika, potrebno je riješiti drugim zakonskim režimima koji će osigurati veću participaciju i legitimitet studentskih predstavnika, što nije predmet ovog zakona. Namjerno predlažemo odredbu općenitijeg izričaja, spominjući samo udio do 15 % studentskih predstavnika u Senatu, ostavljajući sveučilišnim statutima strukturnu razradu tih 15 %, tj. kako će pojedine kategorije studenata biti zastupljene u tih 15 %. Smatramo da je takav pristup i davanje mogućnosti da se taj udio odredi statutom sveučilišta također snažan izričaj sveučilišne autonomije koji je ujedno situacijski uvjetovan – razlikuje se od sveučilišta do sveučilišta.

Nadalje, predlaže se dopuniti članak 12. stavak 3. točkom 12. koja bi glasila: „12. potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija i pročelnika sveučilišnih odjela“, a točke 12.-19. prebrojčiti u 13.-20. Time bi se zadržala ovlast Senat da potvrđuje izbor dekana fakulteta i umjetničkih akademija i pročelnika sveučilišnih odjela. Ta njegova ovlast do sada nikada nije bila sporna i uvijek je postojala u pozitivnim okvirima. Također, riječ je o ustaljenoj praksi da sveučilište kao pravna osoba nadređena sastavnici mora potvrditi izbor čelnika te sastavnice. Senat je najvažnije kolegijalno tijelo sveučilišta koje vodi brigu o razvoju sveučilišta kao cjeline, pa i njezinim sastavnicama. S obzirom na sve navedeno nužno je zadržati rješenje koje postoji u pozitivnom zakonskom režimu.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predlagatelj Zakona smatra da je udio od 10 % studentskih predstavnika optimalan uzimajući u obzir da je predviđena opcija veta u skladu sa stavkom 5. U odnosu na stavak 3. i prijedlog točke 12. predlagatelj Zakona smatra da isto nije u skladu sa autonomijom sastavnica.

Ad Članak 15.

U članku 15. stavku 2. treću rečenicu: „Ako članovi sveučilišnog vijeća nakon drugog javnog poziva u roku 30 dana zajednički ne imenuju predsjednika, predsjednika sveučilišnog vijeća imenuje Hrvatski sabor dvotrećinskom većinom na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.“ predlaže se zamijeniti rečenicom: „Ako članovi sveučilišnog vijeća nakon drugog javnog poziva u roku 30 dana zajednički ne imenuju predsjednika, predsjednika sveučilišnog vijeća imenuje senat dvotrećinskom većinom, a potvrđuje osnivač.“

U članku 15. stavak 3. predlaže se promijeniti tako da glasi: „Članovi sveučilišnog vijeća koje imenuje osnivač te predsjednik sveučilišnog vijeća ne smiju biti državni dužnosnici, članovi Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj, članovi Rektorskog zbora, članovi Zbora veleučilišta, službenici Ministarstva, članovi upravljačkih tijela drugog sveučilišta ni zaposlenici drugog sveučilišta.“

U članku 15. predlaže se dodati novi stavak 4.: „Članovi sveučilišnog vijeća koje imenuje senat sveučilišta ne mogu biti članovi senata, članovi uprave sveučilišta (rektor i prorektori), čelnici sastavnica sveučilišta (dekani, pročelnici sveučilišnih odjela, ravnatelji sveučilišnih ustanova, voditelji podružnica sveučilišta).“, a stavke 4.-13. prebrojčiti u 5.-14.

U članku 15. stavku 4. (po novom 5.) nakon postojeće rečenice predlaže se dodati rečenicu: „Član sveučilišnog vijeća može biti izabran najviše dva puta na ovu funkciju.“

U članku 15. stavku 5. (po novom 6.) predlaže se dodati točku 3.: „3. raspravlja godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja sveučilišta te izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora“, a točke 3.-4. prebrojčiti u 4.-5.

U članku 15. stavku 6. (po novom 7.) nakon riječi „nadležnosti“ predlaže se dodati riječi: „i ovlasti“ tako da stavak glasi: „Sveučilišnom vijeću ne smiju se dati nadležnosti i ovlasti kojima bi se utjecalo na autonomiju sveučilišta.“

U članku 15. stavku 7. (po novom 8.) nakon postojeće odredbe predlaže se dodati još dvije rečenice: „Sveučilišno vijeće odlučuje natpolovičnom većinom svih članova, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Način rada i odlučivanja sveučilišnog vijeća uređuje se poslovníkom o radu sveučilišnog vijeća koji donosi sveučilišno vijeće, a potvrđuje senat.“

U članku 15. stavku 11. (po novom 12.) početni dio rečenice koji glasi: „Ako posumnja u nepravilnost u radu sveučilišta,“ predlaže se zamijeniti izričajem: „Ako sveučilišno vijeće utvrdi nepravilnosti u radu i poslovanju sveučilišta,“.

Obrazloženje: Nacrt zakona predloženim načinom izbora predsjednika sveučilišnog vijeća narušava autonomiju sveučilišta i otvara mogućnost majorizacije predstavnika političke vlasti na štetu predstavnika sveučilišta. Osim navedenoga, činjenica da državna vlast bira čelnika sveučilišnog tijela protivna je organizacijskoj autonomiji sveučilišta. Vezano za autonomiju sveučilišta, potrebno je istaknuti sljedeće.

Fundamentalne vrijednosti i temeljna načela europskih sveučilišta i europskog prostora visokog obrazovanja navedene su 1988. godine u dokumentu Magna Charta Universitatum, te poslije u Sorbonskoj i Bolonjskoj deklaraciji. Tim dokumentima sveučilišna autonomija prihvaćena je kao trajna odrednica europskih sveučilišta. Autonomija (europskih) sveučilišta podrazumijeva moralnu i intelektualnu neovisnost sveučilišta od svakog političkog autoriteta i centara ekonomske moći, slobodu istraživanja i naobrazbe te otvorenost prema dijalogu. Ona obuhvaća organizacijsku, financijsku, akademsku autonomiju te autonomiju nastavnog osoblja.

Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 od 30. lipnja 2006. ističe kako su akademske slobode i sveučilišna autonomija ključne za uspješno ostvarivanje funkcija sveučilišta, ali su istovremeno i pretpostavka svakog demokratskog društva.

Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju od 20. srpnja 2012. godine ističe kako su akademske slobode i institucionalna autonomija intrinzične vrijednosti visokog obrazovanja koje su ključne za vrijednosti i ciljeve Vijeća Europe – demokraciju, ljudska prava i vladavinu prava, te je stoga nužno promovirati ova temeljna načela u okviru visokog obrazovanja.

Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a (SL EU, C 363 od 28.10.2020.) ističe da se definicija akademskih sloboda mora zasnivati na temeljnim demokratskim vrijednostima, uključujući načela pristupa i borbe protiv diskriminacije, odgovornost, kritičko i neovisno mišljenje, institucijsku autonomiju i društvenu odgovornost, budući da nema demokracije bez

akademske slobode koja omogućuje informiranu raspravu. Nadalje, Europski parlament ističe kako je autonomija nužan preduvjet da bi ustanove mogle obavljati svoje dužnosti, budući da akademska sloboda zahtijeva predostrožnost i stalnu zaštitu od neprimjerenog pritiska države ili komercijalnih interesa.

Zbog navedenog, Europski parlament preporučio je Vijeću, Komisiji i Visokoj predstavnicu Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku da izričito priznaju važnost akademskih sloboda u javnim izjavama, da se autonomija obrazovnih ustanova mora uvijek štiti te da akademska sloboda ima bitnu ulogu u napretku obrazovanja i razvoju čovječanstva i modernog društva. Stoga je Europski parlament istaknuo kako se u Kopenhauške kriterije za postupak pristupanja EU-u uvrsti obrana i zaštita akademske slobode i institucionalne autonomije s ciljem sprečavanja napada na akademsku slobodu u državama članicama, kao što je viđeno u slučaju CEU u Mađarskoj. Ustav Republike Hrvatske jamči autonomiju Sveučilišta. Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.

Ustavni sud Republike Hrvatske je u razdoblju od 1999. do 2020. godina donio 15 odluka u pogledu sveučilišne autonomije koje zakonodavac mora poštovati. Ustavni sud je u navedenim odlukama posebno utvrdio kako je „autonomija nužna za samo postojanje sveučilišta, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno od drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta.“ Drugim riječima, „odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave“. Nadalje, Ustavni sud je zauzeo stajalište da postoje određena ograničenja autonomije, „što isključuje pravo da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izričito utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, to jest usklađena s ustavnim ciljevima ... Međutim, i u tom slučaju konkretni javni interes da se autonomija sveučilišta ograniči mora biti jači od interesa sveučilišta da se autonomija ostvari, a ograničenja su dopustiva samo ako se svrha zbog koje se ona propisuje ne može ostvariti blažim sredstvima. I tada, međutim ograničenja moraju biti racionalno usmjerena na postizanje opravdanih regulativnih svrha.“

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sveučilište u Zagrebu zaključuje da predloženo rješenje o sastavu Sveučilišnog vijeća i biranju člnika ovog tijela bitno ograničava i sužava autonomiju sveučilišta i omogućava političku kontrolu nad njegovim radom i djelovanjem. Kao takav, nesuglasan je Ustavu Republike Hrvatske kao i europskim i međunarodnim dokumentima i konvencijama organizacija u kojima Republika Hrvatska sudjeluje kao članica. Model koji predlaže Ministarstvo, koji je navodno preuzet iz austrijskog zakonodavstva, u bitnome je različit od tog uzora. U austrijskom slučaju predsjednika Sveučilišnog vijeća, u slučaju nepostizanja dogovora između predstavnika sveučilišta i osnivača, bira Senat iz redova akademske zajednice.

S obzirom na navedeno, Sveučilište u Zagrebu predlaže da se i u pogledu Sveučilišnog vijeća zadrži sastav kako je predviđen postojećim zakonom za Sveučilišni savjet.

Alternativno, Sveučilište u Zagrebu u odnosu na predloženi model sastava Sveučilišnog vijeća u nacrtu zakona, predlaže da člnika Sveučilišnog vijeća bira Senat dvotrećinskom većinom, a potvrđuje osnivač. Time se osigurava s jedne strane autonomija sveučilišta, a s druge strane poštuje se osnivača i priznaje mu se uloga i legitiman interes da sudjeluje u nadziranju rada pravne osobe čiji je on osnivač. Inzistiranje na modelu koji je predložio

stručni nositelj izrade nacrtu prijedloga Zakona otvara prostor politizaciji sveučilište koji će prije ili kasnije dovesti do pokušaja kontrole ili ušutkavanja visokih učilišta ili njihovih znanstvenika, studenata i osoblja, čime će se ozbiljno ugroziti akademske slobode i sloboda govora, te smanjiti prostor za sudjelovanje znanstvenika i sveučilišnih nastavnika u javnim raspravama i demokratskim procesima.

Uz to, predlaže se ograničenje funkcije člana sveučilišnog vijeća na dva mandata, u skladu s austrijskim uzorom.

Također, predlagatelj je previdio da je u nacrtu prijedloga u članku 13. stavku 3. odredio da je rektor obavezan podnijeti senatu i sveučilišnom vijeću godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja sveučilišta, izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora te druga izvješća određena statutom sveučilišta. U skladu s time, potrebno je dati dodatnu ovlast da Sveučilišno vijeće raspravlja godišnje izvješće o provedbi strategije razvoja sveučilišta te izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora, ili promijeniti članak 13. stavak 3.

Nužno je promijeniti i odredbu kojom je određena obveza sveučilišnog vijeća upozoriti senat i rektora te predložiti mjere koje je nužno poduzeti radi otklanjanja nepravilnosti ako „posumnja“ na nepravilnosti u radu i poslovanju Sveučilišta. Sveučilišno vijeće kao tijelo nadzora može utvrditi nepravilnosti i na njih najprije upozoriti rektora pa senat.

Konačno, potrebno je precizirati odredbu u pogledu odnosa sveučilišnog vijeća i autonomije sveučilišta, na način da se uz nadležnosti koje se utvrđuju prvenstveno zakonom, dodaju i ovlasti koje mogu proizlaziti i iz drugih podzakonskih, pa čak i pojedinačnih akata. Tim izričajem želi se paralizirati sva potencijalna nastojanja kojima bi se na podzakonskoj i drugoj razini, ili pak pojedinačnim aktima, željelo na bilo koji način ograničiti ili dovesti u pitanje sveučilišnu autonomiju.

Odgovor MZO-a: Djelomično prihvaćen. U odnosu na stavak 2. predloženo nije moguće prihvatiti zbog načela zaštite javnog interesa. U odnosu na stavak 3. ne prihvaća se zbog odredaba propisa koji uređuju zaštitu i sprječavanje sukoba interesa. U odnosu na stavak 4. prijedlog nije u skladu sa autonomijom visokog učilišta. U odnosu na mandat članova sveučilišnog vijeća, stavak 4. će se izmijeniti na način da član sveučilišnog vijeća može biti biran najviše dva puta. Stavak 5. će se urediti u odnosu na ovlasti sveučilišnog vijeća. U odnosu na stavak 6. predloženo nije u skladu s metodološko-nomotehničkim pravilima. U odnosu na stavak 7. nije moguće primijeniti zbog heterogenog sastava sveučilišnog vijeća i tijela koja sudjeluju u postupku imenovanja sveučilišnog vijeća i predsjednika. U odnosu na stavak 11. ne prihvaća se formulacija ‘utvrdi’ obzirom sveučilišno vijeće ima nadzorne ovlasti.

Ad Članak 18.

Predlaže se promijeniti članak 18. stavak 1. tako da glasi: „Fakultet ima fakultetsko vijeće i dekana. Umjetnička akademija ima akademijsko vijeće i dekana.“

Iz toga stavka, kakav je predložen u internetsko savjetovanje („Fakultetom upravljaju fakultetsko vijeće i dekan. Umjetničkom akademijom upravljaju akademijsko vijeće i dekan.“), proizlazi da na fakultetu i akademiji postoje dva tijela upravljanja: vijeće i dekan. To je potrebno izmijeniti. Naime, po osnovnoj logici (i konceptu) podjele vlasti, pa i na fakultetu/akademiji, njime upravlja dekan kojemu u radu pomažu prodekani (usp. čl. 20. st. 4.). U članku 20. st. 1. Nacrta jasno se navodi sljedeće: „Dekan je čelnik fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan predstavlja i zastupa fakultet, odnosno umjetnič-

ku akademiju te odgovara za zakonitost rada fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Dekan ima ovlasti i obveze ravnatelja ustanove.“

Dekan (zajedno s prodekanima) je dakle upravljačko tijelo koje podrazumijeva i pravo na upravljanje, ali i odgovornost za to upravljanje, i to odgovornost prema pravilima vlastitih općih akata, i odgovornost prema pozitivnopravnom okviru Republike Hrvatske. Fakultetsko/akademijsko vijeće je stručno vijeće ustanove i pandan je parlamentu (zakonodavnom tijelu). Ono niti upravlja fakultetom/akademijom, niti njegovi članovi za to mogu snositi odgovornost.

Najvažnije, predloženo zakonsko rješenje stvorit će dodatne probleme u postupku javne nabave. Prema mišljenju Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta od 31. ožujka 2017. godine u pogledu primjene Zakona o javnoj nabavi, u slučaju ako ostane predloženo rješenje tada će se odgovarajuće odredbe Zakona o javnoj nabavi primjenjivati na članove fakultetskog/akademijskog vijeća, čime će stvoriti nepotrebne dodatne administrativne poslove koji će znatno opteretiti funkcioniranje fakulteta/akademije.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Radi se o tijelima koja upravljaju fakultetom dok su upravljačke ovlasti podijeljene između čelnika tijela i kolektivnog tijela.

Ad Članak 19.

Predlaže se promijeniti članak 19. stavak 2. tako da glasi: „Sastav fakultetskog, odnosno akademijskog vijeća, izbor članova ovoga vijeća i mandat uređuju se statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije. Studentski predstavnici koje biraju studenti u skladu sa zakonom kojim se uređuju studentske organizacije i statutom fakulteta, odnosno umjetničke akademije čine do 15 % članova fakultetskog vijeća.“

Obrazloženje: U odnosu na nacrt dan u internetsko savjetovanje, broj studentskih predstavnika predlaže se povećati za 50 % - na ukupno do 15 % članova vijeća. Studente je potrebno sukladno dobrim praksama u europskom visokom obrazovanju u što većoj mjeri uključiti u rad visokih učilišta, pa tako i u fakultetsko/akademijsko vijeće. Kontradiktorno je da, s jedne strane, predlagatelj govori o potrebi što većeg uključivanja hrvatskog visokog obrazovanja i znanosti u europski prostor visokog obrazovanja, a s druge strane predlaže rješenja koja su suprotna tradiciji i standardima europskih sveučilišta. Probleme koje predlagatelj ističe, od niske reprezentativnosti i time dvojbenog legitimiteta studentskih predstavnika, potrebno je riješiti drugim zakonskim režimima koji će osigurati veću participaciju i legitimitet studentskih predstavnika, što nije predmet ovog zakona. Namjerno se predlaže odredba općenitijeg izričaja, spominjući samo udio do 15 % studentskih predstavnika u vijeću, ostavljajući fakultetskim/akademijskim statutima strukturnu razradu tih 15 %, tj. kako će pojedine kategorije studenata biti zastupljene u tih 15 %. Takav pristup i davanje mogućnosti da se taj udio odredi statutom sveučilišta ili pojedinog fakulteta/akademije također je snažan izričaj sveučilišne autonomije koji je ujedno situacijski uvjetovan – razlikuje se od jednoga do drugoga visokog učilišta.

U članku 19. stavku 3. predlaže se brisati točku 3. („3. usvaja prijedlog programskog ugovora fakulteta, odnosno umjetničke akademije“), a točke 4.-13. prebrojčiti u točke 3.-12.

Obrazloženje: Nacrt ne donosi jasna pravila sklapanja programskih ugovora na sveučilištima čije sastavnice imaju pravnu osobnost i ostavlja to pitanje otvoreno različitim tumačenjima, a u čl. 102. st. 10. određuje da sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenti, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih program-

skim ugovorom Vlada Republike Hrvatske utvrđuje uredbom. Ni takvo duboko neodrživo rješenje, koje Vladi omogućuje da arbitrarno mijenja sve bitne elemente programskih ugovora i time dovede visoka učilišta u potpuno podređeni položaj prema Vladi i Ministarstvu nije dovoljno predlagatelju zakona. Članak 103. programskom ugovoru uskraćuje svako obilježje ugovora, pa čak i disparitetnog ugovora ili ugovora s nepoštenim odredbama iz perspektive javnog učilišta. Riječ je o očiglednoj ucjeni u kojoj javno učilište mora sklopiti ugovor, a ne želi li ga sklopiti ili ga ne želi sklopiti pod određenim uvjetima koje diktira politička vlast, druga strana jednostavno može pričekati istek rokova, a javno učilište bit će snagom tih odredaba penalizirano. To ostavlja i mogućnost zloraba i prisile, što negira samu bit autonomije sveučilišta, a to se ogleda u tome što ove norme sile sveučilište na sklapanje programskog ugovora, neovisno kakav je sadržajem i odgovara li mu, samo zato da ne bi podleglo penalizaciji. Kako bi u potpunosti osiguralo podređen položaj visokih učilišta, ministarstvo je i sredstva za plaće zaposlenih i njihovih materijalna prava obuhvatilo programskim ugovorima. Premda se radi o stavkama koje ne mogu biti podložne pregovorima, jer se plaće zaposlenih i njihova materijalna prava utvrđuju kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom, o njima bi također prema mišljenju Ministarstva trebalo pregovarati svake tri godine. Nejasno je o čemu bi visoka učilišta pregovarala s Ministarstvom glede plaća zaposlenih, ali jasno je da njihovim uvrštavanjem u programske ugovore prijetnja penalizacije postaje prijetnja financijskog opstojnosti institucija. Jer ako visoka učilišta na pristanu na diktat Ministarstva, 5 % smanjit će se sredstva za plaće, i ona će se umanjivati za 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora. Umjesto da se odredilo da će se prilikom sklapanja programskih ugovora pregovarati o potrebama za zapošljavanje u trogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika te ostalog osoblja sukladno ciljevima programskih ugovora te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta, Ministarstvo je odlučilo u programske ugovore uključiti plaće svih zaposlenika, za koje je već dalo suglasnost o zapošljavanju, s jednim ciljem - kako bi u potpunosti osiguralo podređenost učilišta Ministarstvu. Umjesto da je Ministarstvo predložilo rješenja koja bi osigurala jačanje strateškog planiranja, izvrsnosti i financijske odgovornosti znanstvenih i visokoobrazovnih institucija te transparentnost njihova poslovanja, cilj Ministarstva je da preko odredbi o financiranju visokih učilišta i znanstvenih instituta uspostavi potpunu kontrolu nad upravljanjem sveučilištem. Takva namjera jasno proizlazi iz niza odredbi ovog i drugih prijedloga nacrtu zakona kojima se oduzimaju ovlasti, i to u potpuno stručnim pitanjima, Nacionalnom vijeću za Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i drugim neovisnim tijelima, s ciljem da se sva moć nad sustavom koncentrira u ministru kao političkom nositelju vlasti. Međutim, kako bi se uistinu osigurala potpuna kontrola nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, potrebno je oslabjeti položaj visokih učilišta u pregovorima oko programskih ugovora. Zbog toga i neodređenost zakonskih normi glede postupka pregovaranja i otvaranje mogućnosti da sastavnice pregovaraju o programskim ugovorima izravno s Ministarstvom mimo Sveučilišta. Navedenim se ne samo zadire u organizacijsku autonomiju Sveučilišta, nego se de iure i de facto dezintegrira Sveučilište u jednom od najbitnijih područja, suprotno deklariranoj intenciji nacrtu prijedloga da se stvori pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta. Time Nacrt razbija Sveučilište na pojedine sastavnice i slabi položaj Sveučilišta i sastavnica u pregovaračkom procesu s Ministarstvom. Iz niza odredbi proizlazi kako je to prikriveni cilj ovog nacrtu prijedloga, jer slabljenjem sveučilišta osigurava se položaj Ministra i Vlade kao apso-

lutnog upravljača cijelim sustavom. Zbog toga fakultet/akademija ne može samostalno pregovarati ni odlučivati o programskom ugovoru.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predlagatelj Zakona smatra da je udio od 10 % studentskih predstavnika optimalan uzimajući u obzir da je predviđena opcija veta u skladu sa stavkom 5. Suspenzivni veto urediti će se statutom sveučilišta koje donosi senat u čijem radu s pravom glasa sudjeluju i predstavnici studenata. Točku 4. stavka 3. nije moguće brisati u zbog autonomije sastavnica.

Ad Članak 36.

Predlaže se dopuniti članak 36. stavak 4. riječju „jednom“ tako da glasi: „Mandat ravnatelja javnog znanstvenog instituta traje četiri godine i može se jednom ponoviti.“

Dodavanjem riječi „jednom“ provodi se usklađivanje rješenja u ovom zakonu te se postavlja dosljednost, jer ako se mandat rektora smije jednom ponoviti i jednako tako mandat dekana, onda je logično i dosljedno da se i mandat ravnatelja instituta smije jednom ponoviti. Zašto bi ravnatelj javnih znanstvenih instituta izlazili iz takvog okvira dosljednosti? Ne postoji nijedan valjan i opravdan razlog za to.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. S obzirom na to da se radi o velikom broju instituta koji su različiti po svojoj veličini, specifičnom znanstvenom području i polju djelovanja i istraživanja, te uzimajući u obzir kako temeljem sadašnjeg zakonskog okvira ne postoji ograničenje broja mandata ravnatelja što se pokazalo dobrim zakonskim rješenjem, predlagatelj ostaje pri svojem mišljenju kako ne bi smjelo biti ograničenja u broju mandata ravnatelja.

Ad Članak 37.

Predlaže se promijeniti članak 37. stavak 1. prvu rečenicu tako da glasi: „Nastavnici na sveučilištu zaposleni su u znanstveno-nastavnim i umjetničko-nastavnim zvanjima i na radnim mjestima.“ Izričaj predložen u internetsko savjetovanje („Nastavnici na sveučilištu zapošljavaju se na znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna radna mjesta“) i pojmovno i normativno zanemaruje postojanje znanstveno-nastavnih zvanja te činjenicu da su osobe izabrane u njih glede toga, ali i glede napredovanja u sustavu znanstveno-nastavnih zvanja stekle pravo ulaskom u taj sustav prema važećemu zakonodavstvu u tome trenutku. Ušavši u taj sustav one imaju ne samo da imaju stečeno pravo ostati u takvim zvanjima, nego i legitimno očekivanje napredovanja ili reizbora u takvom sustavu, neovisno o budućoj promjeni zakonskog okvira. Stoga i na razini norme i na razini pojma znanstveno-nastavna zvanja moraju ostati uređena te spomenuta kako na ovom mjestu, tako i svugdje drugdje u tekstu ovoga nacrtu prijedloga Zakona gdje su zamijenjeni samo pukim radnim mjestima.

Napominjemo i opetujemo da tu promjenu treba dosljedno provesti u ČITAVOM ovom nacrtu prijedloga Zakona na svim normativnim mjestima, počevši od hijerarhije koja se sljedeća uređuje pa nadalje. U čitavom nacrtu prijedloga zakona dosljedno treba izričaj „u trajnom izboru“ zamijeniti sa „u trajnom zvanju.“ Znanstveno-nastavno zvanje ne može se svesti samo na istoimeno radno mjesto (docenta, profesora...), jer je ono i stalan te trajan status na neodređeno uz navedeno legitimno očekivanje pa zakonodavac i sada i ubuduće to mora poštivati. Ti ljudi imaju pravo napredovati ili biti reizabrani u postojećem sustavu vlastita radnog odnosa na NEODREĐENO, a njihov se status zbog stečenih prava ne smije relativizirati ili svoditi na puko rado mjesto, koje se razmjerno jednostavno može dokinuti pukom promjenom u sistematizaciji.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Prijedlogom Zakona ne uređuju se zvanja. Osoba koja je izabrana u zvanje prije stupanja na snagu prijedloga Zakona zadržava stečeno zvanje sukladno članku 110.

Ad Članak 40.

Predlaže se promijeniti članak 40. stavak 13. tako da glasi: „S osobom izabranom u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanje sklapa se ugovor o radu na neodređeno vrijeme s obvezom provođenja reizbora ili izbora na više radno mjesto.“

Izričaj predložen u internetsko savjetovanje („S osobama izabranima na radna mjesta nastavnika i znanstvenika zaključuje se ugovor o radu na neodređeno vrijeme s obvezom provođenja reizbora ili izbora na više radno mjesto.“) i pojmovno i normativno zanemaruje postojanje znanstveno-nastavnih zvanja te činjenicu da su osobe izabrane u njih glede toga, ali i glede napredovanja u sustavu znanstveno-nastavnih zvanja stekle pravo ulaskom u taj sustav prema važećemu zakonodavstvu u tome trenutku. Ušavši u taj sustav one imaju ne samo da imaju stečeno pravo ostati u takvim zvanjima, nego i legitimno očekivanje napredovanja ili reizbora u takvom sustavu, neovisno o budućoj promjeni zakonskog okvira. Stoga i na razini norme i na razini pojma znanstveno-nastavna zvanja moraju ostati uređena te spomenuta kako na ovom mjestu, tako i svugdje drugdje u tekstu ovoga nacrtu prijedloga Zakona gdje su zamijenjeni samo pukim radnim mjestima. Znanstveno-nastavno zvanje ne može se svesti samo na istoimeno radno mjesto (docenta, profesora...), jer je ono i stalan te trajan status na neodređeno uz navedeno legitimno očekivanje pa zakonodavac i sada i ubuduće to mora poštivati. Ti ljudi imaju pravo napredovati ili biti reizabrani u postojećem sustavu vlastita radnog odnosa na NEODREĐENO, a njihov se status zbog stečenih prava ne smije relativizirati ili svoditi na puko rado mjesto, koje se razmjerno jednostavno može dokinuti pukom promjenom u sistematizaciji.

Članak 46. stavak 1. Jedinstvenih metodološko-nomotehnička pravila za izradu akata koje donosi Hrvatski sabor (Narodne novine, br. 74/15) nalaže da se u čl. 40. st. 13. i drugdje normira u jednini, a ne u množini: „Pravilna je u propisu uporaba jednine, osim kada to sadržaj zahtijeva, dakle kada je uporaba množine neizbjegna.“

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Prijedlogom Zakona ne uređuju se zvanja.

Ad Članak 81.

Predlaže se promijeniti članak 81. stavak 2. tako da glasi: „Znanstvena i interdisciplinarna područja, polja i grane te umjetničko područje, polja i grane Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj utvrđuje pravilnikom.“

Predlaže se zadržavanje rješenja iz važećeg zakona prema kojem Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj utvrđuje znanstvena i umjetnička područja, polja i grane.

Nacrt degradira Nacionalno vijeće i oduzima mu niz ovlasti te određivanje područja, polja i grana znanosti i umjetnosti prepušta ministru, čime izvršna vlast izravno zadire u Ustavom zajamčenu slobodu znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva i njegovo strukturiranje. To je protivno i podjeli znanosti i umjetnosti prema Frascatom priručniku Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj. Umjesto da se zadržava važnost i uloga krovnog nacionalnog tijela koje bi trebalo skrbiti za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, Ministarstvo je odlučilo oslabiti ovo tijelo i niz njegovih ovlasti prenijeti na političku instancu – ministra, iako je ovdje riječ o uređivanju pitanja koja ne mogu biti u djelokrugu izvršne vlasti.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Sukladno članku 86. određeno je da Nacionalno vijeće prati razvoj znanstvenih i umjetničkih područja i polja te predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti te tehnološkog razvoja dok će ministar sukladno stavku 2. ovog članka znanstvena i interdisciplinarna područja, polja i grane te umjetničko područje, polja i grane utvrditi pravilnikom obzirom sukladno propisima koje uređuju sustav državne uprave podzakonske propise u pravilu donosi nadležni ministar za resorno područje.

Ad Članak 86.

Predlaže se zadržavanje rješenja iz važećeg zakona prema kojemu je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj. Prijedlog nacrta degradira Nacionalno vijeće i oduzima mu niz ovlasti. Umjesto da se zadržala važnost i uloga ovog krovnog nacionalnog tijela koje bi trebalo skrbiti za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, Ministarstvo je odlučilo oslabiti ovo tijelo i niz njegovih ovlasti prenijeti na političku instancu – ministra, iako se njima uređuju potpuno stručna pitanja.

Administrativne poslove za Nacionalno vijeće ovim se Nacrtom predlaže prebaciti s Agencije za znanost i visoko obrazovanje (kako je u aktualnom zakonu) izravno na Ministarstvo, iako je Ustavni sud Republike Hrvatske u točki 4.2.1. Odluke broj U-II-1304/2013 od 16. srpnja 2013. (Narodne novine, broj 99/13, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_07_99_2258.html) već utvrdio da je Nacionalno vijeće:

- „tijelo posebne vrste koje je odgovorno Hrvatskomu saboru i ne spada među upravna tijela i organizacije pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta“
- „neovisno saborsko tijelo“
- „stručno tijelo Hrvatskoga sabora od posebnoga značenja“
- „tijelo javne vlasti“.

Stoga takva etatizacija Nacionalnog vijeća nije prihvatljiva.

Odgovor MZO-a: Primljeno na znanje. Zahvaljujemo na sudjelovanju.

Ad Članak 90.

U članku 90. stavku 1. riječ „ministar“ predlaže se zamijeniti riječima „Nacionalno vijeće“ tako da stavak glasi: „Matični odbor osniva se za jedno ili više znanstvenih, umjetničkih, odnosno interdisciplinarnih polja. Broj matičnih odbora, njihovu nadležnost za pojedina polja i način rada pravilnikom utvrđuje Nacionalno vijeće.“

Ta odredba još je jedna u nizu koja daje golema ovlaštenja ministru. Koji su razlozi da se politici prepušta da odlučuju o broju matičnih odbora, njihovoj nadležnosti za pojedina polja i načinu rada? Je li moguće da za ministra bude izabrana osoba bez stručnih kvalifikacija da odlučuje o npr. nadležnostima matičnih odbora za pojedina polja (dakako da je moguće, jer ministarsko mjesto ponajprije je političko)? Zar nije logično i opravdano da o ovim pitanjima odlučuje Nacionalno vijeće, koje se sastoji od 15 članova, od kojih su četiri znanstvena savjetnika ili znanstvena savjetnika u trajnom izboru, sedam redovitih profesora ili redovitih profesora u trajnom izboru, dva profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru te dvije osobe iz područja poduzetništva?

Sveučilište u Zagrebu smatra da je ideja o slabljenju stručnih, a jačanju političkih čimbenika koji uređuju stručna pitanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja pogrešna, štetna i protivna proklamiranim ciljevima predložene reforme.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Sukladno propisima koji uređuju sustav državne uprave podzakonske propise u pravilu donosi nadležni ministar za resorno područje.

Ad Članak 92.

U članku 92. stavku 3. na kraju druge rečenice predlaže se dodati riječi: „članovi akademske zajednice i znanstvenici“, tako da ta rečenica glasi: „Kandidate za članove matičnih odbora predlažu Rektorski zbor Republike Hrvatske, sveučilišta, fakulteti, umjetničke akademije, javni znanstveni instituti, članovi akademske zajednice i znanstvenici.

Krug ovlaštenih predlagatelja ne smije se iscrpljivati samo u pravnim osobama i time zanemarivati, pa i diskriminirati fizičke osobe – članove akademske zajednice i znanstvenike. Treba zadržati koncept postojećeg zakona u koji su kao ovlašteni predlagatelji uključene i fizičke osobe.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. S ciljem prijave najizvršnijih kandidata predlagatelj je mišljenja kako kandidate trebaju predlagati pravne, a ne fizičke osobe.

Ad Članak 93.

U članku 93. stavak 1. predlaže se promijeniti treću rečenicu iz: „Predsjednika Rektorskog zbora članovi biraju natpolovičnom većinom glasova svih članova.“ u: „Status pojedinog sveučilišta u Rektorskom zboru, utjecaj njegova glasa i druga prava te obveze određuju se razmjerno broju osoba izabranih u znanstveno-nastavna zvanja na pojedinom sveučilištu.“

Sastav, struktura i glasovanje u Rektorskom zboru trebaju biti uređeni ili kao do sada ili, pak, alternativno kako se predlaže, ali uz pretpostavku da se pritom normativno uvažava stvarnosti glede veličine sveučilišta. Vrednovati doprinos sveučilišta per capita je samo nominalno ujednačavanje koje je u svojoj biti diskriminatorno jer ne uzima u obzir, primjerice, činjenicu da Sveučilište u Zagrebu ima više od 60 % svih studenata u Republici Hrvatskoj, dok je sa studentima specijalističkih i doktorskih studija taj udio još izrazitiji. Treba uvažiti stvarnost, a ne formalnom nominalnošću provoditi izjednačavanje koje to u biti nikako nije.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predložena izmjena članka 93. stavka 1. prijedloga Zakona nije u skladu s metodološko-nomotehničkim pravilima izrade akata.

Ad Članak 93.

Budući da je u internetskom savjetovanja glava VII. i njezin naslov ponuđen kao nastavak članka 95. (koji pripada u VI. dio, Potpora visokom obrazovanju, znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti), osvrt na Sedmi dio zakona: Financiranje visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti, daje se ovdje, a sadržajno se odnosi na cijeli sedmi dio (čl. 96.-103.).

Odredbes o financiranju su nepotpune, neprecizne, nadasve nedorečene i time podložne različitim i tumačenjima. Takvo zakonsko rješenje nije prihvatljivo. Nacrtom se u potpunosti mijenja način financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja, a Ministarstvo predloženim zakonskim rješenjima uvodi konfuziju, pravnu nesigurnost i ne samo da narušava, nego u potpunosti ukida financijsku autonomiju sveučilišta. Ovo je već vidljivo u definiranju izvora sredstava za financiranje visokih učilišta (čl. 96.), jer ona de facto gube vlastite prihode (skoro svi prihodi visokih učilišta i znanstvenih instituta su određeni kao sredstva osnivača ili namjenska sredstva). Navedeno nema samo puko terminološko

značenje, nego će u kontekstu primjene zakona o državnom proračunu izazvati negativne posljedice na financijsko poslovanje visokih učilišta.

Čak ni takvo drastično ograničavanje financijske autonomije sveučilišta nije dovoljno Ministarstvu, pa čl. 97. st. 3. određuje da ministar pravilnikom utvrđuje kriterije raspodjele vlastitim prihodima. Drugim riječima, čak i o malom dijelu sredstava kojim bi visoka učilišta mogla samostalno raspolagati, ministar će odrediti način na koji se ona mogu koristiti. Predloženi način financiranja visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti u potpunosti ukida financijsku autonomiju sveučilišta, i stavlja ministra i politiku kao odlučujućeg faktora u upravljanju sveučilištem.

Podređenost visokih učilišta Ministarstvu i političkoj vlasti očituje se i u zakonodavnom okviru za sklapanje programskih ugovora. Nacrt ne samo što ne donosi jasna pravila sklapanja programskih ugovora na sveučilištima čije sastavnice imaju pravnu osobnost, i ostavlja ovo pitanje otvoreno različitim tumačenjima, već u čl. 102. st. 10. određuje da sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenti, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih programskim ugovorom Vlada Republike Hrvatske utvrđuje uredbom.

Ni takvo duboko neodrživo rješenje koje omogućuje vladi da arbitrarno mijenja sve bitne elemente programskih ugovora i time dovede visoka učilišta u potpuno podređeni položaj prema Vladi i Ministarstvu nije dovoljno ovlaštenom predlagatelju zakona. Ide se i dalje od toga. Zbog toga Ministarstvo predlaže da ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom, za sljedeću akademsku godinu doznačit će se 95 % osnovne proračunske komponente koja je ponuđena u pregovaračkom postupku. U biti, članak 103. programskom ugovoru uskraćuje svako obilježje ugovora, pa čak i disparitetnog ugovora ili ugovora s nepoštenim odredbama iz perspektive javnog sveučilišta. Riječ je o očiglednoj ucjeni u kojoj javno sveučilište mora sklopiti ugovor, a ne želi li ga sklopiti ili ga ne želi sklopiti pod određenim uvjetima koje diktira politička vlast, druga strana jednostavno može pričekati istek rokova, a javno sveučilište bit će snagom ovih odredaba penalizirano. To ostavlja i mogućnost zloraba i prisile, što negira samu bit autonomije sveučilišta, a to se ogleda u tome što ove norme sile sveučilište na sklapanje programskog ugovora, neovisno kakav je sadržajem i odgovara li mu, samo zato da ne bi podleglo penalizaciji.

Konačno, kako bi u potpunosti osiguralo podređen položaj visokih učilišta, ministarstvo je i sredstva za plaće zaposlenih i njihovih materijalna prava obuhvatilo programskim ugovorima. Premda se radi o stavkama koje ne mogu biti podložne pregovorima, jer se plaće zaposlenih i njihova materijalna prava utvrđuju kolektivnim ugovorom u skladu sa zakonom, o njima bi također prema mišljenju Ministarstva trebalo pregovarati svake tri godine. Nejasno je o čemu bi visoka učilišta pregovarala s Ministarstvom glede plaća zaposlenih, ali jasno je da njihovim uvrštavanjem u programske ugovore prijetnja penalizacije postaje prijetnja financijskog opstojnosti institucija. Jer ako visoka učilišta na pristanu na diktat Ministarstva, 5 % smanjiti će se sredstva za plaće, i ona će se umanjivati za 5 % svake godine sve do sklapanja programskog ugovora. Umjesto da se odredilo da će se prilikom sklapanja programskih ugovora pregovarati o potrebama za zapošljavanje u trogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika te ostalog osoblja sukladno ciljevima programskih ugovora, te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta, Ministarstvo

je odlučilo u programske ugovore uključiti plaće svih zaposlenika, za koje je već dalo suglasnost o zapošljavanju, s jednim ciljem - kako bi u potpunosti osiguralo podređenost sveučilišta Ministarstvu.

Umjesto da je Ministarstvo predložilo rješenja koja bi osigurala jačanje strateškog planiranja, izvrsnosti i financijske odgovornosti znanstvenih i visokoobrazovnih institucija, te transparentnost njihova poslovanja, cilj Ministarstva je da preko odredbi o financiranju visokih učilišta i znanstvenih instituta uspostavi potpunu kontrolu nad upravljanjem sveučilištem. Ovakva namjera jasno proizlazi iz niza odredbi ovog i drugih prijedloga nacрта zakona kojima se oduzimaju ovlasti, i to u potpuno stručnim pitanjima, Nacionalnom vijeću za Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i drugim neovisnim tijelima, s ciljem da se sva moć nad sustavom koncentrira u Ministru kao političkom nositelju vlasti. Prenošenje osnivačkih prava na Ministarstvo, i time obezvrjeđivanje uloge Hrvatskog sabora, sastav sveučilišnog vijeća, te odredbe o financiranju u potpunosti razotkrivaju tu namjeru.

Međutim, kako bi se uistinu osigurala potpuna kontrola nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, potrebno je oslabjeti položaj visokih učilišta, odnosno sveučilišta u pregovorima oko programskih ugovora. Zbog toga i neodređenost zakonskih normi glede postupka pregovaranja, i otvaranje mogućnosti da sastavnice pregovaraju o programskim ugovorima izravno s Ministarstvom mimo Sveučilišta. Navedenim se ne samo zadiru u organizacijsku autonomiju Sveučilišta, već se de iure i de facto dezintegrira Sveučilište u jednom od najbitnijih područja, suprotno deklariranoj intenciji nacrtu prijedloga da se stvori pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta. Ne samo što nacrt prijedloga razbija Sveučilište na pojedine sastavnice, već time i slabi položaj Sveučilišta i sastavnica u pregovaračkom procesu s Ministarstvom, te otvara mogućnost da Ministarstvo politikom divide et impera u potpunosti razjedini Sveučilište. Ovo će imati pogubne posljedice za Sveučilište u cjelini. Iz niza odredbi proizlazi kako je ovo i prikriiveni cilj ovog nacrtu prijedloga, jer slabljenjem Sveučilišta osigurava se neprikosnoveni položaj Ministra i Vlade kao apsolutnog upravljača cijelim sustavom.

Predloženo zakonsko uređenje u suprotnosti je s ustavnim jamstvom autonomije, dosadašnjim zakonskim uređenjem, te odlukama Ustavnog suda. Stoga je nužno napraviti niz izmjena u nacrtu prijedloga zakona, posebno u pogledu financiranja sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti, kako bi se osigurala organizacijska i financijska autonomija sveučilišta, ostvario pravni i financijski okvir za organizacijsku i funkcionalnu integraciju sveučilišta, te onemogućila politička kontrola nad sveučilištem.

Odgovor MZO-a: Primljeno na znanje. Zahvaljujemo na sudjelovanju.

Ad Članak 96.

Članak 96. predlaže se promijeniti tako da glasi:

Visoka učilišta i znanstveni instituti financiraju se iz:

1. sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za financiranje djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta kojem je osnivač Republika Hrvatska
2. sredstava proračuna jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za financiranje djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta koje je osnivala jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave prije stupanja na snagu ovoga Zakona
3. sredstava osnivača za financiranje djelatnosti privatnog visokog učilišta, odnosno privatnog znanstvenog instituta.

4. školarine studenata i drugih naknada polaznika obrazovnih programa
5. sredstava Hrvatske zaklade za znanost, sveučilišnih i ostalih zaklada
6. sredstava europskih strukturnih i investicijskih fondova te drugih fondova i programa Europske unije
7. prihoda ostvarenih od znanstvenih, umjetničkih i stručnih projekata, elaborata, ekspertiza, nakladničke i drugih srodnih djelatnosti
8. prihoda od fondova, donacija i drugih odgovarajućih izvora financiranja obrazovne, znanstvene i umjetničke djelatnosti.
9. prihoda koja ostvaruju iz drugih izvora, odnosno obavljanjem tržišnih djelatnosti koje ne štete ostvarivanju osnovne misije niti narušavaju ugled, neovisnost i dostojanstvo visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta
10. ostalih izvora.

Obrazloženje koje se primjenjuje na ovu situaciju dano je u komentaru na početak Sedmog dijela, Financiranje visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti (uz čl. 95.).

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predloženo nije u skladu je s propisima kojima se uređuje planiranje, izrada, donošenje i izvršavanje proračuna.

Ad Članak 97.

Članak 97. stavak 1. predlaže se promijeniti tako da glasi: „Sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske doznaju se javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu u cijelosti tijekom tekuće akademske godine na temelju programskog ugovora. Ako se programski ugovor ne sklopi u rokovima propisanim uredbom iz članka 102. stavka 10. ovoga Zakona, javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut financira se sredstvima iz državnog proračuna u skladu s člankom 103. ovoga Zakona. Sredstva za plaće zaposlenih i vanjskih suradnika i njihova materijalna prava nisu obuhvaćeni programskim ugovorima, te se posebno doznaju javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu neovisno o programskom ugovoru.“

Obrazloženje: Ministar i predstavnici Ministarstva u više su navrata u javnosti isticali kako predloženi zakon poboljšava položaj zaposlenih u sustavu znanosti. Istaknuli su da se osigurava napredovanje nastavnika, znanstvenika i suradnika ako ispune kriterije za napredovanje svakih pet godina (ili reizbor) te da se više neće provoditi natječaji obzirom da su oni suvišni. Sveučilište u Zagrebu takvo rješenje smatra smislenim. Međutim, nejasno je zbog čega bi visoka učilišta i znanstveni instituti pregovarali svake tri godine o plaćama i materijalnim pravima zaposlenih koja su propisana općim pravnim aktima i kolektivnim ugovorima. Rashodi zaposlenih već su unaprijed određeni i poznati te stoga nema smisla da se pregovori o programskim ugovorima opterećuju nečim što je već unaprijed zadano i na što je i samo Ministarstvo dalo suglasnost prilikom zapošljavanja znanstvenika, nastavnika i suradnika. Umjesto toga, u programskim ugovorima trebalo bi se pregovarati o potrebama za zapošljavanje u trogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika i ostalog osoblja sukladno ciljevima programskih ugovora te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta.

Članak 97. stavak 3. predlaže se promijeniti tako da glasi: „Javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut samostalno raspolaže vlastitim prihodima u skladu s financijskim planom. Način trošenja vlastitih prihoda javno visoko učilište, odnosno javni znanstveni institut uređuje općim aktom.“

Obrazloženje: Protivno je financijskoj autonomiji sveučilišta da kriterije raspolaganja vlastitim prihodima ministar utvrđuje pravilnikom. Navedenu odredbu potrebno je stoga preinačiti ostavljajući samostalnost javnom visokom učilištu, odnosno javnom znanstvenom institutu da samo općim aktom uredi trošenje vlastitih prihoda.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predloženo nije u skladu s propisima kojima se uređuje izvršavanje državnog proračuna niti s uvođenjem novog modela institucionalnog financiranja kroz programske sporazume koji je planiran reformama u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti s ciljem podizanja istraživačkog i inovacijskog kapaciteta.

Ad Članak 99.

U članku 99. stavku 1. predlaže se promijeniti točku 1. tako da glasi: „zapošljavanje nastavnika, znanstvenika, suradnika i ostalog osoblja sukladno ciljevima programskih ugovora i potrebama visokih učilišta i znanstvenih instituta“. Obrazloženje: Ministar i predstavnici Ministarstva u više su navrata u javnosti isticali kako predloženi zakon poboljšava položaj zaposlenih u sustavu znanosti i kako se napredovanje nastavnika, znanstvenika i suradnika osigurava kad ispune kriterije za napredovanje svakih pet godina (ili reizbor). Plaće i materijalna prava zaposlenih već su unaprijed određeni i poznati. Umjesto toga, u programskim ugovorima trebalo bi se pregovarati o potrebama za zapošljavanje u trogodišnjim programskim razdobljima, gdje bi se na temelju dogovora definiralo zapošljavanje novih nastavnika, znanstvenika, suradnika i ostalog osoblja sukladno ciljevima programskih ugovora te potrebama javnih učilišta i znanstvenih instituta.

U članku 99. stavku 1. predlaže se brisati točku 7. („sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i druge infrastrukture“), a točke 8.-10. prebrojčiti u 7.-9. Naime, u točki 5. već je sadržana gotovo identična odredba („sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture“) koja se ponavlja u točki 7.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Članak 99. stavak 1. uredit će se na način da osnovnu proračunsku komponentu čini plaća i materijalna prava zaposlenih, materijalni troškove poslovanja i sredstva za druge osnovne troškove. Iznos i udio osnovne proračunske komponente u ukupnom financijskom planu utvrđuje se u pregovaračkom postupku koji pretходи sklapanju programskog ugovora sukladno članku 98. stavku 2. prijedloga Zakona.

Ad Članak 102.

U članku 102. predlaže se promijeniti stavak 3. tako da glasi: „Programski ugovor sklapa ministar s javnim sveučilištem, veleučilištem odnosno javnim znanstvenim institutom na razdoblje tri godine.“ Obrazloženje koje se primjenjuje na ovu situaciju vidi kao komentar na čl. 95., o Sedmom dijelu Financiranje visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

U članku 102. stavku 5. nakon riječi „produkcije“ predlaže se dodati zarez i riječi: „troškova tekućeg i investicijskog održavanja infrastrukture“, tako da stavak glasi: „Osnovna proračunska komponenta u programskom ugovoru koji sklapa visoko učilište utvrđuje se na temelju broja studijskih programa koji se izvode na visokom učilištu, broja zaposlenih nastavnika i suradnika, broja upisanih studenata, znanstvene i umjetničke produkcije, troškova tekućeg i investicijskog održavanja infrastrukture te troškova kapitalnih ulaganja u nastavnu, znanstvenu i umjetničku infrastrukturu.“

Obrazloženje: potrebno je uskladiti ovu odredbu s onim iz čl. 99. st. 1. točke 5. koja određuje da osnovna proračunska komponenta javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta obuhvaća sredstva kojima se financiraju osnovni zahtjevi i potrebe

javnog visokog učilišta, a posebice se odnose na sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture.

U članku 102. stavku 6. nakon riječi „suradnika“ predlaže se dodati zarez i riječi: „troškova tekućeg i investicijskog održavanja infrastrukture“, tako da stavak glasi: „Osnovna proračunska komponenta u programskom ugovoru koji sklapa znanstveni institut utvrđuje se na temelju znanstvene i umjetničke produkcije, broja zaposlenih znanstvenika i suradnika, troškova tekućeg i investicijskog održavanja infrastrukture te troškova kapitalnih ulaganja u znanstvenu infrastrukturu.“

Obrazloženje: potrebno je uskladiti ovu odredbu s onim iz čl. 99. st. 1. točke 5. koja određuje da osnovna proračunska komponenta javnog visokog učilišta, odnosno javnog znanstvenog instituta obuhvaća sredstva kojima se financiraju osnovni zahtjevi i potrebe javnog visokog učilišta, a posebice se odnose na sredstva za tekuće i investicijsko održavanje nastavne, znanstvene i umjetničke infrastrukture.

U članku 102. stavku 10. predlaže se definirati sadržaj programskog ugovora, proračunsku formulu, pokazatelje i kriterije utvrđivanja visine udjela pojedinih proračunskih komponenti, postupak pregovaranja i rokove sklapanja programskog ugovora te kvalitativne i kvantitativne indikatore za mjerenje uspješnosti ostvarenja ciljeva utvrđenih programskim ugovorom. Ta materija mora biti ili uređena zakonom ili prepuštena slobodnom pregovaranju stranaka ugovornica. U svakom slučaju, suprotno je ustavnom jamstvu autonomije sveučilišta to uređivati Vladinom uredbom, budući da Ustav određuje kako sveučilište samostalno odlučuje o svom ustroju i djelovanju „u skladu sa zakonom“. Zbog toga se uređivanje programskih ugovora i financiranja koje izravno utječe na ustroj i djelovanje sveučilišta ne može uređivati propisima niže pravne snage od zakona. Dodatno obrazloženje vidi kao komentar na čl. 95., o Sedmom dijelu Financiranje visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

U članku 102. predlaže se dodati novi stavak 12.: „(12) Postupak pregovaranja za sveučilište i njegove sastavnice vodi rektor, za veleučilišta dekan, a za javni znanstveni institut ravnatelj instituta.“ Predlagatelj zakona propustio je nedvosmisleno definirati tko vodi postupak pregovaranja s ministarstvom od strane visokih učilišta. Dodatno obrazloženje koje se primjenjuje na ovu situaciju vidi u komentaru na čl. 95. o Sedmom dijelu Financiranje visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

Odgovor MZO-a: Djelomično prihvaćen. Izmjena stavka 3. i dodavanje novog stavka 12. nije prihvaćeno jer predloženo nije u skladu s metodološko-nomotehničkim pravilima izrade akata. Članak 99. i članak 102. stavci 5. i 6. prijedloga Zakona će se uskladiti. Člankom 102. stavkom 4. propisane su odredbe koje sadrži programski ugovor, a financijski plan utvrđuje se u pregovaračkom postupku koji prethodi sklapanju programskog ugovora sukladno članku 98. stavku 2. prijedloga Zakona. Članak 102. u skladu je s uvođenjem novog modela institucionalnog financiranja kroz programske sporazume koji je planiran reformama u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti s ciljem podizanja istraživačkog i inovacijskog kapaciteta.

Ad Članak 103.

U članku 103. stavku 1. predlaže se prije točke dodati riječi: „ne računajući iznos za izdatke za tekuće i investicijsko održavanje infrastrukture“.

Obrazloženje: izdaci za tekuće i investicijsko održavanje ne mogu biti predmet penalizacije jer se poput plaća radi o troškovima hladnog pogona.

Članak 103. programskom ugovoru uskraćuje svako obilježje ugovora, pa čak i disparitetnog ugovora ili ugovora s nepoštenim odredbama iz perspektive javnog sveučilišta.

Riječ je o očiglednoj ucjeni u kojoj javno sveučilište mora sklopiti ugovor, a ne želi li ga sklopiti ili ga ne želi sklopiti pod određenim uvjetima, druga strana jednostavno može pričekati istek rokova, a javno sveučilište bit će snagom tih odredaba penalizirano. To ostavlja i mogućnost zloraba i prisile, što negira samu bit autonomije sveučilišta, a to se ogleda u tome što ove norme sile sveučilište na sklapanje programskog ugovora, neovisno kakav je sadržajem I odgovara li mu, samo zato da ne bi podleglo penalizaciji glede tih 95 %. Predložene izmjene u pogledu plaća i materijalnih prava zaposlenih te izuzimanje izdataka za tekuće i investicijsko održavanje infrastrukture od penalizacije, pretpostavka je da se navedena odredba zadrži.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predloženo nije u skladu s uvođenjem novog modela institucionalnog financiranja kroz programske sporazume koji je planiran reformama u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti s ciljem podizanja istraživačkog i inovacijskog kapaciteta.

Ad Članak 108.

U članku 108. stavak 3. predlaže se dopuniti pročelnikom sveučilišnoga odjela tako da glasi: „Rektor javnog sveučilišta, dekan javnoga fakulteta, umjetničke akademije i veleučilišta i pročelnik sveučilišnoga odjela izabran po drugi put prije stupanja na snagu ovoga Zakona, ostaje na istoj dužnosti do isteka mandata na koji je izabran bez mogućnosti ponovnog izbora.“ Na taj se način izjednačuje pravni položaj čelnika sveučilišta i njegovih sastavnica.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Predloženo nije u skladu s metodološko-nomotehničkim pravilima izrade akata jer prijedlogom Zakona nisu propisani čelnici sveučilišnih odjela.

Ad Članak 109.

Članak 109. predlaže se dopuniti novim stavkom 3.: „Konstituirajuću sjednicu saziva i vodi rektor sveučilišta bez prava glasa, do izbora predsjednika sveučilišnoga vijeća u skladu s ovim Zakonom.“ Predloženim stavkom ispunjava se pravna praznina o tom tko saziva i vodi sjednice sveučilišnoga vijeća do izbora njegovoga predsjednika.

Odgovor MZO-a: Primljeno na znanje. Predloženo je propisano člankom 15. stavkom 8. prijedloga Zakona.

Ad Članak 110.

Stručni nositelji izrade nacrtu prijedloga zakona u prijelaznim odredbama svugdje polazi od činjenično pogrešne premise da su do sada, tj. prema sada važećemu ili ranije važećim režimima u području znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, postojala znanstveno-nastavna radna mjesta ili umjetničko-nastavna radna mjesta. Postojala su i postoje znanstveno-nastavna i umjetničko nastavna ZVANJA, te odgovarajuća radna mjesta. Sve takve odredbe (među kojima su odredbe članka 110. ogledni primjeri) treba cjelovito izmijeniti.

Odgovor MZO-a: Primljeno na znanje. Zahvaljujemo na sudjelovanju.

Ad Članak 121.

Predlaže se promijeniti završnu odredbu članka 121. iz: „Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama.“ u: „Ovaj zakon stupa na snagu 1. listopada 2023. godine.“

Obrazloženje: Vakacijski rok za opći akt poput ovoga, koji je od sustavne važnosti za čitavo jedno područje morao bi iznositi kudikamo više od osam dana. U tako kratkom razdoblju nemoguće je provesti prilagodbu i prelazak na novi zakonski režim. Predlaže se rok stupanja na snagu zakona odrediti početkom prve cijele akademske godine koja uslijedi nakon objave u Narodnim novinama, dakle od 1. listopada 2023. Predložena zakonska odredba nije u suprotnosti s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti 2021.-2026., koji na stranici 879 određuje do kada se novi Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju planira donijeti.

Odgovor MZO-a: Nije prihvaćen. Prijelaznim i završnim odredbama prijedloga Zakona propisan je rok od godine dana od dana stupanja na snagu Zakona za usklađivanje ustroja i tijela visokih učilišta, odnosno znanstvenih instituta. Nadalje, propisan je rok od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona za usklađivanje statuta i drugih općih akata visokih učilišta, odnosno znanstvenih instituta, imenovanje Sveučilišnog vijeća i Nacionalnog vijeća te za donošenje podzakonskih propisa. Prijedlogom Zakona je ujedno propisano da će se propisi doneseni na temelju Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju primjenjivati sve do donošenja odgovarajućih propisa prema novom Zakonu. Predlagatelj ostaje pri svojem prijedlogu da Zakon stupi na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama.

8. Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti (verzija koja je upućena u javno savjetovanje od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine)

PRVI DIO

Predmet normiranja

Članak 1.

(1) Ovim Zakonom uređuje se unutarnje osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete visokih učilišta i znanstvenih instituta, vanjsko vrednovanje kvalitete visokih učilišta i znanstvenih instituta te ustrojstvo i ovlasti Agencije za znanost i visoko obrazovanje (u daljnjem tekstu: Agencija).

(2) Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose jednako na muški i ženski rod.

Osiguravanje kvalitete u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti

Članak 2.

(1) Cilj osiguravanja kvalitete u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti je kontinuirano osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete rada visokog učilišta i znanstvenog instituta, nastavnog, znanstvenog, odnosno umjetničkog i stručnog rada nastavnika, znanstvenika i suradnika, stručnog rada zaposlenika stručnih službi na visokom učilištu i znanstvenom institutu te praćenje kvalitete studijskih programa i studiranja na visokom učilištu, u skladu s europskim i međunarodnim standardima osiguravanja kvalitete u području visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

(2) Osiguravanje kvalitete u sustavu visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti provodi se sustavom unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete te sustavom vanjskog vrednovanja kvalitete.

DRUGI DIO

UNUTARNJE OSIGURAVANJE I UNAPRJEĐIVANJE KVALITETE

Sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete na visokom učilištu

Članak 3.

(1) Visoka učilišta i znanstveni instituti dužni su uspostaviti sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.

(2) Sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete na visokom učilištu obuhvaća:

1. praćenje provedbe strategije razvoja

2. provedbu postupaka unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete
3. praćenje kvalitete studijskog programa
4. praćenje metoda poučavanja na studijima
5. praćenje ostvarivanja ishoda učenja studenata
6. praćenje znanstvene, odnosno umjetničke produktivnosti nastavnika
7. praćenje stručnog rada nastavnika
8. praćenje stručnog rada zaposlenika stručnih službi
9. praćenje drugih aktivnosti koje visoko učilište obavlja.

Sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete na znanstvenom institutu

Članak 4.

Sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete na znanstvenom institutu obuhvaća:

1. praćenje provedbe strategije razvoja
2. provedbu postupaka unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete
3. praćenje znanstvene produktivnosti znanstvenika
4. praćenje stručnog rada znanstvenika
5. praćenje stručnog rada zaposlenika stručnih službi
6. praćenje drugih aktivnosti koje znanstveni institut obavlja.

Provedba unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete

Članak 5.

- (1) S ciljem provedbe sustava unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete visoko učilište odnosno znanstveni institut ustrojava ustrojstvenu jedinicu za osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete.
- (2) Sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete visoko učilište, odnosno znanstveni institut uređuje općim aktom.
- (3) Ustrojstvena jedinica za osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete podnosi godišnje izvješće senatu, fakultetskom vijeću, akademijskom vijeću ili upravnom vijeću visokog učilišta, odnosno znanstvenom vijeću znanstvenog instituta.

TREĆI DIO

VANJSKO VREDNOVANJE KVALITETE

Glava I

Sustav vanjskog vrednovanja kvalitete

Članak 6.

- (1) Sustav vanjskog vrednovanja kvalitete obuhvaća vrednovanje i ocjenu kvalitete ustroja i djelovanja visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta, utemeljeno na objektivnim i jasnim kriterijima propisanim europskim i međunarodnim standardima osiguravanja kvalitete u području visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti, ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovog Zakona.
- (2) Sustav vanjskog vrednovanja kvalitete provodi se vrednovanjem kvalitete u postupku inicijalne akreditacije, reakreditacije, izvanrednog vrednovanja i tematskog vrednovanja visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te u postupku inicijalne akreditacije studija.

Predmet vanjskog vrednovanja kvalitete

Članak 7.

- (1) U postupku vanjskog vrednovanja kvalitete utvrđuje se ispunjava li visoko učilište, odnosno znanstveni institut standarde osiguravanja kvalitete u pogledu ustrojstva, zaposlenika, prostora i opreme, financijskih sredstava te sustava unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.
- (2) U postupku vanjskog vrednovanja kvalitete sveučilišta, fakulteta, odnosno umjetničke akademije, pored navedenoga u stavku 1. ovoga članka, utvrđuje se ispunjava li sveučilište, fakultet, odnosno umjetnička akademija standarde osiguravanja kvalitete u pogledu metoda poučavanja, ustrojstva i izvođenja studija te obavljanja znanstvene, odnosno umjetničke i stručne djelatnosti.
- (3) U postupku vanjskog vrednovanja kvalitete veleučilišta, pored navedenoga u stavku 1. ovoga članka, utvrđuje se ispunjava li veleučilište standarde osiguravanja kvalitete u pogledu metoda poučavanja, ustrojstva i izvođenja studija te obavljanja stručne djelatnosti.
- (4) U postupku vanjskog vrednovanja kvalitete znanstvenog instituta, pored navedenoga u stavku 1. ovoga članka, utvrđuje se ispunjava li znanstveni institut standarde osiguravanja kvalitete u pogledu obavljanja znanstvene i stručne djelatnosti.

Standardi vanjskog vrednovanja kvalitete

Članak 8.

- (1) U postupku vanjskog vrednovanja kvalitete primjenjuju se standardi vrednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti.
- (2) Standardi vanjskog vrednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti sadrže kriterije i indikatore pojedinoga elementa vrednovanja propisanoga člancima 10. do 12. ovoga Zakona. Standardi za vanjsko vrednovanje kvalitete temelje se i usklađeni su sa smjernicama za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja.
- (3) Standarde vanjskog vrednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti donosi Agencija te ih objavljuje na mrežnim stranicama.

Glava II

Inicijalna akreditacija

Inicijalna akreditacija visokog učilišta, znanstvenog instituta i studija

Članak 9.

- (1) Inicijalna akreditacija visokog učilišta provodi se u slučaju:
 1. osnivanja visokog učilišta
 2. statusne promjene visokog učilišta.
- (2) Inicijalna akreditacija znanstvenog instituta provodi se u slučaju:
 1. osnivanja znanstvenog instituta
 2. statusne promjene znanstvenog instituta.
- (3) Inicijalna akreditacija studija provodi se u slučaju:
 1. uvođenja novoga studija na visokom učilištu
 2. izmijene sunositelja združenog studija
 3. izmjene mjesta izvođenja studija
 4. izmjene jezika izvođenja studija

5. izmjene stručnog ili akademskog naziva ili akademskog stupnja koji se stječe završetkom studija
6. izmjene načina izvođenja studija
7. izmjene ishoda učenja koji se stječu završetkom modula studija ili studija.

Kriteriji za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta

Članak 10.

(1) Visoko učilište treba raspolagati predavaonicama, laboratorijima, odnosno prostorima za izvođenje praktične nastave, knjižnicom, informatičkom učionicom, kabinetima za nastavnike i uredima namijenjenim za rad stručnih službi.

(2) Predavaonice trebaju biti opremljene sjedećim mjestima za studente, katedrom i opremom za prezentiranje nastavnoga gradiva. Laboratoriji trebaju biti opremljeni odgovarajućom laboratorijskom opremom namijenjenom za izvođenje praktične nastave. Kabineti nastavnika i uredi stručnih službi trebaju biti opremljeni uredskom opremom te opremom za rad nastavnika i stručnih službi.

(3) Visoko učilište treba osigurati odgovarajući broj računala koja su na raspolaganju studentima i bežični pristup internetu u svim prostorijama namijenjenim za studente.

(4) Visoko učilište treba osigurati nastavnu literaturu te literaturu namijenjenu za znanstveni i stručni rad. Knjižnica treba biti opremljena sredstvima informacijsko-komunikacijske tehnologije te omogućiti pristup knjižničnoj građi u tiskanom i elektroničkom obliku.

(5) Sveučilište treba zapošljivati najmanje 21 nastavnika zaposlenih na znanstveno-nastavnom, odnosno umjetničko-nastavnom radnom mjestu u punom radnom vremenu. Najmanje 7 nastavnika treba biti zaposleno u pojedinom polju u kojem djeluje sveučilište. Fakultet, odnosno umjetnička akademija treba zapošljivati najmanje 7 nastavnika zaposlenih na znanstveno-nastavnom, odnosno umjetničko-nastavnom radnom mjestu u punom radnom vremenu. Veleučilište treba zapošljivati najmanje 7 nastavnika zaposlenih na nastavnom radnom mjestu u punom radnom vremenu.

(6) Financijski plan visokog učilišta treba sadržavati planirane prihode i rashode za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i stručne djelatnosti za trogodišnje razdoblje. Financijski plan sveučilišta, fakulteta, odnosno umjetničke akademije treba sadržavati i planirane prihode i rashode za obavljanje znanstvene, odnosno umjetničke djelatnosti.

Kriteriji za inicijalnu akreditaciju znanstvenog instituta

Članak 11.

(1) Znanstveni institut treba raspolagati laboratorijima, odnosno prostorima za provođenje znanstvenih istraživanja, knjižnicom, kabinetima za znanstvenike i uredima namijenjenim za rad stručnih službi.

(2) Laboratoriji trebaju biti opremljeni odgovarajućom laboratorijskom opremom namijenjenom za provođenje znanstvenih istraživanja. Kabineti znanstvenika i uredi stručnih službi trebaju biti opremljeni uredskom opremom te opremom za rad znanstvenika i stručnih službi.

(3) Znanstveni institut treba osigurati literaturu namijenjenu za znanstveni i stručni rad. Knjižnica treba biti opremljena sredstvima informacijsko-komunikacijske tehnologije te omogućiti pristup knjižničnoj građi u tiskanom i elektroničkom obliku.

(4) Znanstveni institut treba zapošljivati najmanje 20 znanstvenika zaposlenih na znanstvenom radnom mjestu u punom radnom vremenu.

(5) Financijski plan znanstvenog instituta treba sadržavati planirane prihode i rashode za obavljanje znanstvene i stručne djelatnosti za trogodišnje razdoblje.

Kriteriji za inicijalnu akreditaciju studija

Članak 12.

(1) U svrhu inicijalne akreditacije studija visoko učilište treba osigurati najmanje 0,5 m² prostornih kapaciteta po studentu. Prostorni kapaciteti izračunavaju se stavljanjem u odnos ukupne površine predavaonica, laboratorija i drugih prostora namijenjenih izvođenju nastave i ukupnog broja upisanih studenata na visokom učilištu.

(2) U svrhu inicijalne akreditacije studija visoko učilište treba u punom radnom vremenu zapošljavati nastavnike koji izvode kolegije u ukupnoj vrijednosti najmanje 50% ECTS bodova za sveučilišni studij odnosno 35% ECTS bodova za stručni studij.

(3) U vrijeme podnošenja zahtjeva visoko učilište treba zapošljavati nastavnike koji će izvoditi kolegije u ukupnoj vrijednosti najmanje 50% ECTS bodova prve godine sveučilišnog studija odnosno 35% ECTS bodova stručnog studija, a svake naredne godine nastavnike koji će izvoditi kolegije u ukupnoj vrijednosti najmanje 50% ECTS bodova za sveučilišni studij odnosno 35% za stručni studij sljedeće godine studija.

(4) Visoko učilište obvezno je prije početka akademske godine dostaviti Agenciji ugovore o radu kojima dokazuje ispunjavanje ovoga kriterija.

(5) Za izvođenje sveučilišnog studija nastavnici iz stavka 1. ovoga članka trebaju biti zaposleni na znanstveno-nastavnim, odnosno umjetničko-nastavnim radnim mjestima, a za izvođenje stručnog studija nastavnici trebaju biti zaposleni na znanstveno-nastavnim, odnosno umjetničko-nastavnim ili nastavnim radnim mjestima.

(6) Na filološkim studijima najviše polovina nastavnika može biti izabrana na nastavno radno mjesto lektora, višeg lektora i lektora savjetnika.

(7) Godišnje nastavno opterećenje nastavnika iz stavka 2. ovog članka na javnom visokom učilištu ne smije premašiti 20% godišnjeg nastavnog opterećenja utvrđenog kolektivnim ugovorom za znanost i visoko obrazovanje. Kod izračuna godišnjeg nastavnog opterećenja u obzir se uzimaju svi oblici izvođenja nastave: predavanja, seminari i vježbe te grupna, individualna i mentorska nastava.

(8) Omjer između ukupnog broja nastavnika zaposlenih u punom radnom vremenu i ukupnog broja upisanih studenata ne smije biti veći od 1:30.

(9) Pri izračunu omjera iz stavka 8. ovog članka udio radnoga vremena nastavnika koji su zaposleni u dijelu radnoga vremena pribraja se do punog radnoga vremena jednog nastavnika. Nastavnik se računa s koeficijentom 1, viši asistent s koeficijentom 0,75, asistent s koeficijentom 0,5. Pri izračunu omjera naslovni nastavnici se ne računavaju. Student koji studira u redovitom statusu se računa s koeficijentom 1, a student koji studira u izvanrednom statusu s koeficijentom 0,5.

(10) Pri vrednovanju studijskog programa posebno se vrednuje usklađenost studijskog programa sa standardom kvalifikacije upisanom u Registar Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, ako je standard kvalifikacije upisan u ovaj Registar.

(11) Javno visoko učilište dokazuje raspolaganje sredstvima potrebnim za izvođenje studija zaključenim programskim ugovorom, projekcijom prihoda od školarina ili drugim prihodima.

Pokretanje postupka inicijalne akreditacije visokog učilišta

Članak 13.

(1) Postupak inicijalne akreditacije visokog učilišta pokreće se zahtjevom za izdavanje dopusnice za rad visokog učilišta. Zahtjev se podnosi Agenciji, na obrascu i sukladno uputama koje utvrđuje Agencija.

(2) Uz zahtjev iz stavka 1. ovoga članka dostavlja se:

1. akt o osnivanju visokog učilišta
2. elaborat o opravdanosti osnivanja javnog visokog učilišta
3. dokaze o raspolaganju prostorom i opremom
4. dokaze o raspolaganju sredstvima za obavljanje nastavne, znanstvene, odnosno umjetničke i stručne djelatnosti
5. ugovore o radu s nastavnicima
6. dokaze o financijskim sredstvima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja i stručne djelatnosti.

(3) Sveučilište, fakultet, odnosno umjetnička akademija, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i višegodišnji strateški program znanstvenih istraživanja, u znanstvenome području za koje se traži izdavanje dopusnice te dokaz o financijskim sredstvima za obavljanje znanstvene, odnosno umjetničke djelatnosti.

(4) Javno visoko učilište, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i mišljenje Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj (u daljnjem tekstu: Nacionalno vijeće) o potrebi osnivanja javnog visokog učilišta.

(5) U postupku inicijalne akreditacije visokog učilišta obvezno se provodi akreditacija studija sukladno članku 15. do 19. ovoga Zakona.

Pokretanje postupka inicijalne akreditacije znanstvenog instituta

Članak 14.

(1) Postupak inicijalne akreditacije znanstvenog instituta pokreće se zahtjevom za izdavanje dopusnice za rad znanstvenog instituta. Zahtjev se podnosi Agenciji, na obrascu i sukladno uputama koje utvrđuje Agencija.

(2) Uz zahtjev iz stavka 1. ovoga članka dostavlja se:

1. akt o osnivanju znanstvenog instituta
2. elaborat o opravdanosti osnivanja javnog znanstvenog instituta
4. dokaze o raspolaganju prostorom i opremom
5. dokaze o raspolaganju sredstvima za obavljanje znanstvene i stručne djelatnosti
6. ugovore o radu sa znanstvenicima
7. dokaz o financijskim sredstvima za obavljanje znanstvene djelatnosti
8. višegodišnji strateški program znanstvenih istraživanja u znanstvenome području za koje se traži izdavanje dopusnice.

(3) Javni znanstveni institut, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i mišljenje Nacionalnog vijeća o potrebi osnivanja novog javnog znanstvenog instituta.

Pokretanje postupka inicijalne akreditacije studija

Članak 15.

(1) Postupak inicijalne akreditacije studija pokreće se zahtjevom za izdavanje dopusnice za izvođenje studija. Zahtjev se podnosi Agenciji, na obrascu i sukladno uputama koje utvrđuje Agencija.

- (2) Uz zahtjev iz stavka 1. ovoga članka dostavlja se:
1. prijedlog studijskog programa
 2. dokaz o ispunjavanju propisanih uvjeta za regulirane profesije
 3. elaborat o opravdanosti izvođenja studija za javno visoko učilište
 4. mišljenje Nacionalnog vijeća o usklađenosti studija s potrebama tržišta rada
 5. ugovore o radu s nastavnicima
 6. dokaze o raspolaganju prostorom i opremom za izvođenje studija
 7. dokaze o financijskim sredstvima za izvođenje studija.
- (3) Prijedlog studijskog programa sadrži:
1. naziv studija
 2. analizu usklađenosti studija sa strateškim ciljevima visokog učilišta
 3. stručni ili akademski naziv ili akademski stupanj koji se stječe završetkom studija
 4. mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o usklađenosti studija s potrebama tržišta rada
 5. za diplomski studij ispravu o akreditiranom prijediplomskom studiju iz istog znanstvenog ili umjetničkog polja, a za poslijediplomski, odnosno doktorski studij ispravu o akreditiranom diplomskom odnosno integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju iz istog znanstvenog ili umjetničkog polja
 6. uvjete upisa na studij, uvjete upisa u idući semestar, trimestar ili studijsku godinu te uvjete upisa drugih studijskih obveza
 7. popis obveznih i izbornih kolegija s naznakom ECTS opterećenja, oblika izvođenja nastave, sadržaja kolegija, ostvarenih ishoda učenja i nositelja kolegija
 8. ishode učenja koji se stječu završetkom modula studija i studija
 9. broj upisnih mjesta na studiju
 10. ustroj i oblik izvođenja nastave
 11. način provjere stečenih ishoda učenja za svaki kolegij, odnosno drugu studijsku obvezu
 12. način završetka studija
 13. analizu minimalnih institucionalnih pretpostavki za usporedivost predloženih studijskih programa sa srodnim akreditiranim studijskim programima u Hrvatskoj i u zemljama Europske unije
 14. mehanizme osiguravanja horizontalne i vertikalne mobilnosti studenata u nacionalnom i europskom prostoru visokog obrazovanja.
- (4) Za inicijalnu akreditaciju združenog studija, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka dostavlja se i ugovor zaključen između visokih učilišta, odnosno visokog učilišta i javnog znanstvenog instituta, kojim je uređen ustroj, izvedba, završetak, mjesto izvođenja, nositelj i način izdavanja jedinstvene završne isprave združenog studija te nositelj akreditacijskog postupka združenog studija.
- (5) Privatno visoko učilište, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i sporazum s akreditiranim visokim učilištem o preuzimanju studenata u slučaju prestanka izvođenja studija.
- (6) Visoko učilište kojemu je u postupku reakreditacije izdano pismo očekivanja ne može podnijeti zahtjev za inicijalnu akreditaciju studija prije otklanjanja prethodno utvrđenih nedostataka.

Stručno povjerenstvo

Članak 16.

- (1) U postupku vanjskog vrednovanja Akreditacijski savjet imenuje stručno povjerenstvo.

(2) Pri akreditaciji sveučilišta, fakulteta, odnosno umjetničke akademije i studija koji se izvodi na visokom učilištu članovi stručnog povjerenstva biraju se iz reda uglednih domaćih i inozemnih nastavnika izabranih na radno mjesto redovitog profesora ili redovitog profesora u trajnom izboru.

(3) Pri akreditaciji veleučilišta i studija koji se izvodi na veleučilištu članovi stručnog povjerenstva biraju se iz reda uglednih domaćih i inozemnih nastavnika izabranih na radno mjesto profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru te nastavnika izabranih na znanstveno-nastavna radna mjesta koji imaju iskustvo u nastavi na stručnom studiju.

(4) Pri akreditaciji znanstvenog instituta članovi stručnog povjerenstva biraju se iz reda uglednih domaćih i inozemnih znanstvenika izabranih na radno mjesto znanstvenog savjetnika ili znanstvenog savjetnika u trajnom izboru ili nastavnika izabranih na radno mjesto redovitog profesora ili redovitog profesora u trajnom izboru.

(5) Članom stručnog povjerenstva pri inicijalnoj akreditaciji, reakreditaciji, izvanrednom vrednovanju i tematskom vrednovanju visokog učilišta, odnosno akreditaciji studija, ne može biti domaći nastavnik zaposlen na visokom učilištu koje izvodi isti studij kao i vrednovano visoko učilište. Članom stručnog povjerenstva pri inicijalnoj akreditaciji, reakreditaciji, izvanrednom vrednovanju i tematskom vrednovanju znanstvenog instituta, ne može biti domaći znanstvenik zaposlen na znanstvenom institutu koji djeluje u istom području, odnosno polju znanosti.

(6) Jedan član stručnog povjerenstva pri inicijalnoj akreditaciji, reakreditaciji, izvanrednom vrednovanju i tematskom vrednovanju visokog učilišta, odnosno studija je predstavnik studenata.

Postupak inicijalne akreditacije

Članak 17.

(1) Stručno povjerenstvo posjećuje visoko učilište, odnosno znanstveni institut s ciljem utvrđivanja činjenica.

(2) Stručno povjerenstvo sastavlja izvješće o ispunjavanju kriterija propisanih standardima za vrednovanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti iz članka 8. ovoga Zakona.

(3) Na temelju izvješća stručnog povjerenstva Akreditacijski savjet na sjednici utvrđuje ispunjava li visoko učilište, odnosno znanstveni institut kriterije za rad, odnosno kriterije za izvođenje studija.

(4) Akreditacijski savjet donosi obrazloženi prijedlog o izdavanju dopusnice za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta najkasnije u roku šest mjeseci od dana podnošenja urednog zahtjeva, a obrazloženi prijedlog o izdavanju dopusnice za izvođenje studija najkasnije u roku tri mjeseca od dana podnošenja urednog zahtjeva. Obrazloženi prijedlog o izdavanju dopusnice Agencija dostavlja podnositelju zahtjeva.

Prigovor

Članak 18.

(1) Protiv obrazloženog prijedloga o izdavanju dopusnice, podnositelj zahtjeva može izjaviti prigovor Povjerenstvu za prigovore u roku 30 dana od dana zaprimanja obrazloženoga prijedloga. Prigovor treba biti obrazložen i popraćen relevantnim dokazima.

(2) Povjerenstvo za prigovore ispituje osnovanost prigovora te se očituje o svim navodima naznačenim u prigovoru u roku od 15 dana od zaprimanja prigovora.

Donošenje odluke i pravna zaštita

Članak 19.

- (1) Odluku o zahtjevu za izdavanje dopusnice donosi Agencija.
- (2) Ako protiv obrazloženog prijedloga o izdavanju dopusnice podnositelj zahtjeva nije izjavio prigovor, obrazloženi prijedlog dostavlja se Agenciji.
- (3) Na osnovi obrazloženog prijedloga Akreditacijskog savjeta i očitovanja Povjerenstva za prigovore, ako je izjavljen prigovor, o izdavanju dopusnice Agencija odlučuje rješenjem, najkasnije u roku 30 dana od dana zaprimanja obrazloženog prijedloga, odnosno očitovanja Povjerenstva za prigovore.
- (4) Rješenjem kojim je izdana dopusnica određuje se i povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija. Povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija imenuje se u skladu s člankom 16. ovoga Zakona te prati rad visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta tri godine, a izvođenje studija tijekom prvoga ciklusa izvođenja cjelovitoga studija.
- (5) Protiv rješenja Agencije iz stavka 2. ovoga članka ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

Dopusnica

Članak 20.

- (1) Dopusnica za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta sadrži:
 1. naziv
 2. OIB
 3. sjedište
 4. znanstveno ili umjetničko područje i polje obavljanja djelatnosti.
- (2) Dopusnica za izvođenje studija sadrži:
 1. naziv i sjedište visokog učilišta
 2. naziv i vrstu studija
 3. znanstveno ili umjetničko područje i polje studija
 4. trajanje studija
 5. broj ECTS bodova koji se stječu završetkom studija
 6. akademski ili stručni naziv, odnosno akademski stupanj
 7. jezik izvođenja studija
 8. mjesto izvođenja studija
 9. način izvođenja studija
 10. upisnu kvotu
 11. naznaku akademske godine u kojoj će se studij početi izvoditi.
- (3) Oblik i detaljniji sadržaj dopusnice utvrđuje odlukom Agencija.
- (4) Dopusnicu za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te dopusnicu za izvođenje studija nije dopušteno prenijeti na drugu fizičku ili pravnu osobu.

Glava III

Reakreditacija

Reakreditacija visokog učilišta i znanstvenog instituta

Članak 21.

- (1) Reakreditacija visokog učilišta i znanstvenog instituta provodi se svakih sedam godina.

(2) Agencija provodi reakreditaciju u skladu s godišnjim planom reakreditacije visokih učilišta i znanstvenih instituta. Godišnji plan reakreditacije donosi Agencija na prijedlog Akreditacijskog savjeta. U godišnji plan reakreditacije Agencija može uključiti visoko učilište, odnosno znanstveni institut po službenoj dužnosti, na prijedlog ministra nadležnog za znanost i obrazovanje (u daljnjem tekstu: ministar) ili na zahtjev visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.

Stručno povjerenstvo

Članak 22.

(1) Agencija je obvezna obavijestiti visoko učilište, odnosno znanstveni institut o terminu posjete stručnog povjerenstva najkasnije šest mjeseci prije posjeta.

(2) Uz obavijest o terminu posjeta stručnog povjerenstva, Agencija visokom učilištu dostavlja odluku o imenovanju stručnog povjerenstva.

(3) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut može podnijeti Akreditacijskom savjetu zahtjev za izuzeće člana stručnog povjerenstva u roku 30 dana od dana dostave odluke o imenovanju stručnog povjerenstva.

Postupak reakreditacije

Članak 23.

(1) Postupak reakreditacije pokreće se prvim danom posjete stručnoga povjerenstva visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu.

(2) Postupak reakreditacije provodi se u skladu s člankom 17. stavcima 1. do 3. ovoga Zakona.

(3) Akreditacijski savjet donosi obrazloženi prijedlog koji sadrži ocjenu kvalitete visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te, po potrebi, preporuke za unapređenje kvalitete. Obrazloženim prijedlogom utvrđuje se kako visoko učilište, odnosno znanstveni institut:

1. ispunjava kriterije za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta

2. treba poduzeti određene mjere kako bi ispunjavalo kriterije za rad visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta ili kako bi ispunjavalo kriterije za izvođenje studija ili

3. ne ispunjava kriterije za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta ili izvođenje studija.

(4) Ako Akreditacijski savjet utvrdi kako visoko učilište, odnosno znanstveni institut treba poduzeti mjere iz stavka 3. točke 2. ovoga članka, obrazloženim prijedlogom predlaže Agenciji izdavanje pisma očekivanja s rokom izvršenja najdulje tri godine.

(5) Ako Akreditacijski savjet utvrdi kako visoko učilište, odnosno znanstveni institut ne ispunjava kriterije za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta i/ili izvođenje studija, obrazloženim prijedlogom predlože Agenciji ukinuti dopusnicu za rad visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu i/ili ukinuti dopusnicu za izvođenje studija.

(6) Akreditacijski savjet obrazloženi prijedlog donosi najkasnije u roku šest mjeseci od dana pokretanja postupka reakreditacije. Obrazloženim prijedlogom Agencija dostavlja visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu.

Prigovor

Članak 24.

Protiv obrazloženog prijedloga visoko učilište, odnosno znanstveni institut može izjaviti prigovor Povjerenstvu za prigovore. Podnošenje prigovora i postupanje Povjerenstva za prigovore provodi se u skladu s člankom 18. ovoga Zakona.

Donošenje odluke i pravna zaštita

Članak 25.

- (1) Odluku o izdavanju dopusnice donosi Agencija.
- (2) Ako protiv obrazloženog prijedloga visoko učilište, odnosno znanstveni institut nije izjavio prigovor, obrazloženi prijedlog dostavlja se Agenciji.
- (3) Na osnovi obrazloženog prijedloga Akreditacijskog savjeta i očitovanja Povjerenstva za prigovore, ako je izjavljen prigovor, o izdavanju pisma očekivanja, odnosno o ukidanju dopusnice za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta ili o ukidanju dopusnice za izvođenje studija Agencija odlučuje rješenjem, najkasnije u roku 30 dana od dana zaprimanja obrazloženog prijedloga, odnosno očitovanja Povjerenstva za prigovore.
- (4) Rješenjem kojim je izdano pismo očekivanja određuju se mjere koje visoko učilište, odnosno znanstveni institut treba poduzeti kako bi ispunjavalo kriterije za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta ili kako bi ispunjavalo kriterije za izvođenje studija, rok za poduzimanje ovih mjera i povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija. Povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija imenuje se u skladu s člankom 16. ovoga Zakona te prati rad visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta tri godine, a izvođenje studija tijekom prvoga ciklusa izvođenja cjelovitoga studija.
- (5) Protiv rješenja Agencije iz stavka 2. ovoga članka ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.
- (6) U slučaju ukidanja dopusnice za rad visokog učilišta i/ili dopusnice za izvođenje studija ministarstvo nadležno za znanost i obrazovanje (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) će na prijedlog Agencije donijeti mjere kojima će se osigurati nastavak i dovršenje studija studentima tog visokog učilišta, odnosno studija.

Praćenje rada visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta

Članak 26.

- (1) Visoko učilište, odnosno znanstveni institut kojem je izdano pismo očekivanja obvezno je najkasnije u roku tri mjeseca od izdavanja pisma očekivanja donijeti akcijski plan kojim određuje aktivnosti, rokove i pokazatelje nužne za poduzimanje mjera određenih u pismu očekivanja.
- (2) O osnovanosti predloženih aktivnosti, rokova i indikatora odlučuje Akreditacijski savjet najkasnije u roku 30 dana.
- (3) Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut ne provodi aktivnosti iz stavka 1. ovoga članka sukladno utvrđenim rokovima te iskazanim pokazateljima, Akreditacijski savjet obrazloženim prijedlogom predlaže Agenciji ukinuti dopusnicu za rad visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu i/ili ukinuti dopusnicu za izvođenje studija.
- (4) Agencija o ukidanju dopusnice za rad visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu te o ukidanju izvođenja studija odlučuje rješenjem.
- (5) Protiv rješenja iz stavka 4. ovog članka nije dopuštena žalba ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

Glava IV

Izvanredno vrednovanje

Članak 27.

- (1) Izvanrednim vrednovanjem vrednuje se jedno ili više područja djelatnosti visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.
- (2) Agencija provodi izvanredno vrednovanje po službenoj dužnosti na temelju odluke ravnatelja Agencije, odluke Akreditacijskog savjeta ili na zahtjev visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta. Pri donošenju odluke o pokretanju postupka izvanrednog vrednovanja ravnatelj Agencije u obzir uzima predstavke ili druge obavijesti koje upućuju na potrebu zaštite javnog interesa.
- (3) Postupak izvanrednog vrednovanja provodi se u skladu s člancima 22. do 26. ovoga Zakona.

Glava V

Tematsko vrednovanje

Članak 28.

- (1) Tematskim vrednovanjem vrednovanju se istovrsni subjekti vrednovanja ili područja djelatnosti jednog ili više istovrsnih subjekata vrednovanja.
- (2) Agencija provodi tematsko vrednovanje po službenoj dužnosti na temelju odluke Akreditacijskog savjeta Agencije ili na obrazloženi prijedlog ministra.
- (3) Agencija je obvezna obavijestiti visoko učilište, odnosno znanstveni institut o tematskom vrednovanju najkasnije 30 dana prije posjete stručnog povjerenstva.
- (4) Postupak tematskog vrednovanja pokreće se poduzimanjem prve radnje Agencije u svrhu provedbe tematskog vrednovanja te može trajati najdulje jednu godinu od dana pokretanja postupka. Postupak tematskog vrednovanja provodi se u skladu s člankom 17. stavci 1. i 2. ovoga Zakona.
- (5) Akreditacijski savjet na temelju izvješća stručnog povjerenstva donosi obrazloženo mišljenje koje sadrži ocjenu kvalitete tematskog vrednovanja po svakom pojedinom vrednovanom visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu.
- (6) Obrazloženo mišljenje Agencija dostavlja visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu i Ministarstvu.
- (7) Na temelju obrazloženoga mišljenja Agencija može pokrenuti postupak izvanrednog vrednovanja.

ČETVRTI DIO

AGENCIJA ZA ZNANOST I VISOKO OBRAZOVANJE

Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Članak 29.

- (1) Agencija za znanost i visoko obrazovanje je pravna osoba s javnim ovlastima upisana u sudski registar.
- (2) Osnivač Agencije je Republika Hrvatska. Osnivačka prava nad Agencijom u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo.
- (3) Sjedište Agencije je u Zagrebu.

(4) Agencija se akreditira i periodično vrednuje od Europskog udruženja za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)).

Djelokrug Agencije

Članak 30.

(1) Agencija samostalno i neovisno obavlja poslove iz djelokruga utvrđenog ovim Zakonom i drugim propisima, poštujući europske standarde i smjernice te međunarodnu praksu na području osiguravanja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju.

(2) Agencija obavlja sljedeće poslove:

1. provodi postupke vanjskog vrednovanja utvrđene ovim Zakonom
2. provodi vrednovanje provedbe programskih ugovora
3. provodi postupak priznavanja i vrednovanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija
4. potiče razvoj znanstvenih vještina, znanja i istraživanja o sustavu kvalitete visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti u Republici Hrvatskoj te provodi edukacije članova stručnih tijela u postupcima vanjskog vrednovanja
5. prikuplja i obrađuje podatke o sustavu visokog obrazovanja, znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti
6. pruža informacije o uvjetima upisa na visoka učilišta u Republici Hrvatskoj i objedinjuje podatke o ispunjavanju uvjeta za upis pristupnika na visoka učilišta
7. obavlja poslove povezivanja i uključivanja u međunarodna udruženja i mreže koje se bave osiguravanjem kvalitete u sustavu visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti
8. provodi postupke vrednovanja visokih učilišta i znanstvenih instituta u inozemstvu
9. obavlja poslove u skladu s drugim propisima.

(3) U obavljanju svoje djelatnosti Agencija poslove iz stavka 2. točke 1. do 3 te točke 5. obavlja kao javnu ovlast te donosi pravilnike, odluke i standarde za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti.

(4) Agencija prikuplja i obrađuje podatke o stanju i učinkovitosti sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti nužne za utvrđivanje standarda i kriterija za vrednovanje i donošenje ocjena u postupcima vrednovanja te za donošenje strateških odluka za razvoj visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. Prikupljene podatke, analize i statistike Agencija dostavlja Ministarstvu te s Ministarstvom usklađuje evidencije koje ono vodi na temelju zakona. Agencija općim aktom uređuje postupak prikupljanja i obrade ovih podataka, u skladu s propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka te tajnost podataka.

Ustroj i financiranje Agencije

Članak 31.

(1) Unutarnje ustrojstvo i poslovanje Agencija utvrđuje se statutom.

(2) Rad Agencije financira se sredstvima državnog proračuna. Agencija može stjecati sredstva i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Tijela Agencije

Članak 32.

(1) Tijela Agencije su Upravno vijeće, ravnatelj Agencije, Akreditacijski savjet i Povjerenstvo za prigovore.

(2) Agencija može ustrojiti i druga stručna i savjetodavna tijela, čiji sastav, način osnivanja i djelokrug se uređuju Statutom Agencije.

Upravno vijeće Agencije

Članak 33.

(1) Agencijom upravlja Upravno vijeće.

(2) Upravno vijeće sastoji se od predsjednika i osam članova.

(3) Predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenuje i razrješuje Vlada Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske imenuje jednog člana na prijedlog Nacionalnoga vijeća, tri člana na prijedlog Rektorskoga zbora Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Rektorski zbor) te dva člana na prijedlog Zbora veleučilišta Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Zbor veleučilišta) te dva člana na prijedlog Ministarstva. Devetog člana Upravnog vijeća kao predstavnika radnika Agencije imenuje Agencija na prijedlog zaposlenika Agencije. Postupak predlaganja članova Upravnoga vijeća uređuje se Statutom Agencije.

(4) Mandat predsjednika i članova Upravnoga vijeća traje četiri godine.

(5) Predsjednik ili član Upravnoga vijeća može biti razriješen prije vremena na koje je imenovan, ako:

1. zatraži razrješenje
2. ne obavlja dužnost
3. izgubi sposobnost obavljanja dužnosti
4. svojim postupcima naruši ugled dužnosti koju obavlja.

(6) O postojanju razloga za razrješenje predsjednika i/ili člana Upravnoga vijeća, prije isteka vremena na koje je imenovan, Agencija obavještava Vladu Republike Hrvatske.

Poslovi Upravnog vijeća

Članak 34.

(1) Upravno vijeće:

1. na prijedlog ravnatelja i uz prethodnu suglasnost Ministarstva donosi Statut Agencije
2. imenuje i razrješava ravnatelja Agencije
3. na prijedlog ravnatelja Agencije imenuje i razrješava zamjenika i pomoćnike ravnatelja Agencije
4. imenuje i razrješava članove Akreditacijskog savjeta,
5. donosi Poslovnik o radu akreditacijskog savjeta, Poslovnik o radu Povjerenstva za prigovore i druge opće akte
6. donosi godišnji program rada Agencije
7. nadzire provođenje godišnjeg programa rada Agencije
8. usvaja godišnji financijski plan Agencije
9. usvaja završno financijsko izvješće Agencije
10. određuje usluge koje Agencija obavlja uz naknadu te naknadu za pruženu uslugu
11. donosi godišnji program rada Akreditacijskog savjeta
12. usvaja godišnje izvješće o radu Akreditacijskog savjeta
13. usvaja godišnje izvješće o radu Agencije
14. obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.

(2) Upravno vijeće odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova.

(3) Način rada Upravnoga vijeća pobliže se uređuje Statutom Agencije i poslovnikom o radu Upravnoga vijeća.

Ravnatelj Agencije

Članak 35.

- (1) Ravnatelj Agencije je voditelj Agencije.
- (2) Ravnatelja imenuje i razrješava Upravno vijeće.
- (3) Ravnatelj se imenuje u postupku pokrenutom javnim natječajem. Uvjeti za imenovanje te postupak imenovanja i razrješjenja ravnatelja uređuju se Statutom Agencije.
- (4) Mandat ravnatelja traje četiri godine, a ista osoba može se jednom ponovo imenovati za ravnatelja Agencije.

Poslovi ravnatelja Agencije

Članak 36.

Ravnatelj Agencije:

1. organizira rad i poslovanje Agencije
2. predstavlja i zastupa Agenciju
3. predlaže Upravnom vijeću donošenje općih akata
4. samostalno poduzima pravne radnje u ime i za račun Agencije do vrijednosti utvrđene Statutom Agencije
5. predlaže Upravnom vijeću zamjenika i pomoćnike ravnatelja Agencije
6. predlaže Upravnom vijeću godišnji program rada Agencije
7. predlaže Upravnom vijeću godišnji financijski plan Agencije
8. podnosi Upravnom vijeću godišnje izvješće o radu Agencije
9. sudjeluje u radu Upravnoga vijeća bez prava odlučivanja
10. obavlja poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.

Akreditacijski savjet

Članak 37.

- (1) Akreditacijski savjet sastoji se od jedanaest članova.
- (2) Šest članova Akreditacijskog savjeta Upravno vijeće imenuje iz reda redovitih profesora ili redovitih profesora u trajnom izboru, a dva člana iz reda znanstvenih savjetnika ili znanstvenih savjetnika u trajnom izboru u postupku pokrenutom javnim pozivom, na prijedlog Nacionalnog vijeća, Rektorskog zbora, visokih učilišta i znanstvenih instituta.
- (3) Dva člana Akreditacijskog savjeta Upravno vijeće imenuje iz reda uglednih nastavnika izabranih na radno mjesto profesora stručnog studija ili profesora stručnog studija u trajnom izboru, na prijedlog Zbora Veleučilišta.
- (4) Jednog člana Akreditacijskog savjeta Upravno vijeće imenuje iz reda uglednih gospodarstvenika, na prijedlog reprezentativnih udruga poslodavaca.
- (5) Član Akreditacijskog savjeta ne može biti rektor, prorektor, dekan, prodekan, ravnatelj znanstvenog instituta, zamjenik ili pomoćnik ravnatelja znanstvenog instituta niti osnivač ili čelnik osnivača visokog učilišta ili znanstvenog instituta.
- (6) Pri imenovanju članova Akreditacijskog savjeta u obzir se uzimaju znanja pojedinoga kandidata o međunarodnom, europskom i nacionalnom sustavu osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti.
- (7) Mandat članovima Akreditacijskog savjeta traje četiri godine, a iste osobe mogu se jednom ponovo imenovati za člana Akreditacijskog savjeta.
- (8) Članovi Akreditacijskog savjeta između sebe biraju predsjednika Akreditacijskog savjeta.

Poslovi Akreditacijskog savjeta

Članak 38.

(1) Akreditacijski savjet:

1. donosi kriterije i indikatore za ocjenu kvalitete u postupcima vanjskog vrednovanja
2. donosi godišnji plan provedbe reakreditacije visokih učilišta i znanstvenih instituta
3. imenuje članove stručnih povjerenstava u postupcima vanjskog vrednovanja
4. odlučuje o izuzeću člana stručnog povjerenstva u postupcima vanjskog vrednovanja
5. donosi obrazloženi prijedlog i obrazloženo mišljenje u postupcima vrednovanja
6. predlaže Upravnom vijeću godišnji program rada Akreditacijskog savjeta
7. podnosi Upravnom vijeću godišnje izvješće o radu Akreditacijskog savjeta
8. uređuje sastav i način rada radnih tijela Akreditacijskog savjeta
9. odlučuje o stručnim pitanjima na zahtjev Upravnog vijeća i ravnatelja Agencije.

(2) U radu Akreditacijskog savjeta bez prava odlučivanja sudjeluje ravnatelj Agencije.

(3) Akreditacijski savjet donosi odluke na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik Akreditacijskog savjeta. Akreditacijski savjet donosi odluke većinom glasova svih članova. Način rada te izbor predsjednika Akreditacijskog savjeta uređuje se poslovníkom o radu kojeg donosi Akreditacijski savjet.

Povjerenstvo za prigovore

Članak 39.

(1) Povjerenstvo za prigovore sastoji se od pet članova.

(2) Članove Povjerenstva za prigovore imenuje Nacionalno vijeće iz reda redovitih profesora ili redovitih profesora u trajnom izboru. Najmanje dva člana Povjerenstva za prigovore trebaju biti pravne struke.

(3) Član povjerenstva za prigovore ne može biti rektor, prorektor, dekan, prodekan, ravnatelj znanstvenog instituta, zamjenik ili pomoćnik ravnatelja znanstvenog instituta niti osnivač ili čelnik osnivača visokog učilišta ili znanstvenog instituta.

(4) Pri imenovanju članova Povjerenstva za prigovore u obzir se uzimaju znanja pojedinoga kandidata o međunarodnom, europskom i nacionalnom sustavu osiguravanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti.

(5) Mandat članovima Povjerenstva za prigovore traje četiri godine, a iste osobe mogu se jednom ponovno imenovati za članove Povjerenstva.

(6) Članovi Povjerenstva za prigovore između sebe biraju predsjednika Povjerenstva za prigovore.

(7) Povjerenstvo za prigovore donosi odluke na sjednicama. Sjednicu saziva i njome predsjedava predsjednik Povjerenstva za prigovore. Povjerenstvo za prigovore donosi odluke većinom glasova svih članova. Način rada Povjerenstva za prigovore uređuje se poslovníkom o radu kojeg donosi Povjerenstvo za prigovore.

Nacionalni ENIC/NARIC ured

Članak 40.

(1) U Agenciji se ustrojava Nacionalni ENIC/NARIC ured.

(2) Nacionalni ENIC/NARIC ured je izvještajni centar o akademskoj pokretljivosti, priznavanju i vrednovanju visokoškolskih kvalifikacija.

(3) Ustrojstvo i djelokrug Nacionalnog ENIC/NARIC ureda uređuje se Statutom Agencije.

Središnji prijavni ured

Članak 41.

- (1) U Agenciji se ustrojava Središnji prijavni ured.
- (2) Središnji prijavni ured:
 1. objedinjuje podatke o ispunjavanju uvjeta za upis pristupnika na visoka učilišta
 2. izrađuje rang-listu bodovanih postignutih rezultata školovanja na temelju kojih visoka učilišta upisuju studente na studijske programe
 3. pruža informacije o uvjetima upisa na visoka učilišta
 4. zaprima zahtjeve za vrednovanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu pristupanja tržištu rada, odnosno za priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija u svrhu nastavka obrazovanja.
- (3) Radi usklađivanja podataka o uspjehu učenika na državnoj maturi Središnji prijavni ured surađuje s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja i visokim učilištima u Republici Hrvatskoj.
- (4) U radu Središnjega prijavnog ureda mogu sudjelovati predstavnici sveučilišta i predstavnik Zbora veleučilišta.
- (5) Ustrojstvo i djelokrug Središnjega prijavnog ureda uređuje se Statutom Agencije.

PETI DIO

Nadzor

Članak 42.

- (1) Agencija dostavlja Ministarstvu godišnje izvješće o radu Agencije.
- (2) Nadzor nad zakonitošću rada Agencije provodi Ministarstvo.
- (3) Ministarstvo nadzire primjenu odredaba ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona.

ŠESTI DIO

Prijelazne i završne odredbe

Članak 43.

Visoko učilište i znanstveni institut obvezan je ustrojiti sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sukladno članku 3. do 5. ovoga Zakona najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 44.

- (1) Agencija je obvezna uskladiti unutarnji ustroj i poslovanje s ovim Zakonom u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Agencija je obvezna uskladiti Statut i druge opće akte s ovim Zakonom u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (3) Upravno vijeće Agencije imenovat će Akreditacijski savjet u skladu s člankom 37. ovoga Zakona te Povjerenstvo za Prigovore u skladu s člankom 39. ovoga Zakona, u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(4) Upravno vijeće i ravnatelj Agencije nastavljaju s radom do isteka mandata na koje su imenovani.

(5) Akreditacijski savjet i Povjerenstvo za prigovore nastavljaju s radom do imenovanja Akreditacijskog savjeta i Povjerenstva za prigovora u skladu s ovim Zakonom. Član Akreditacijskog savjeta i Povjerenstva za prigovore koji je do stupanja na snagu ovoga Zakona bio imenovan dva ili više puta ne može se ponovno imenovati za člana Akreditacijskog savjeta i Povjerenstva za prigovore.

Članak 45.

(1) Na dan stupanja na snagu ovoga Zakona Agencija za znanost i visoko obrazovanje osnovana po Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine br. 45/09) preoblikuje se u Agenciju koja je njezin pravni sljednik i ustrojava se prema odredbama ovog Zakona.

(2) Standarde vrednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti iz članka 8. ovoga Zakona Agencija je obvezna donijeti najkasnije u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Poslovnik o radu Akreditacijskog savjeta iz članka 38. stavak 3. ovoga Zakona te poslovnik o radu Povjerenstva za prigovore iz članka 39. stavak 7. ovoga Zakona Agencija je obvezna donijeti u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(4) Obrasce i upute za podnošenje zahtjeva za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta iz članka 13. stavak 1. ovoga Zakona, inicijalnu akreditaciju znanstvenog instituta iz članka 14. stavka 1. ovoga Zakona i inicijalnu akreditaciju studija iz članka 15. stavak 1. ovoga Zakona te obrazac prijedloga studijskog programa iz članka 15. stavak 3. ovoga Zakona Agencija je obvezna propisati u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(5) Oblik i detaljniji sadržaj dopusnice za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te dopusnice za izvođenje studija iz članka 20. ovoga Zakona Agencija je obvezna propisati u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(6) Godišnji plan reakreditacije iz članka 21. stavak 2. ovoga Zakona na prijedlog Akreditacijskog savjeta Agencija je obvezna donijeti za iduću godinu od godine u kojoj je imenovan Akreditaciji savjet u roku od 30 dana od dana zaprimanja prijedloga Akreditacijskog savjeta.

(7) Opći akt kojim se uređuje postupak prikupljanja i obrade ovih podataka o stanju i učinkovitosti sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti nužnih za utvrđivanje standarda i kriterija za vrednovanje i donošenje ocjena u postupcima vrednovanja te za donošenje strateških odluka za razvoj visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti iz članka 30. stavak 4. ovoga Zakona, Agencija je obvezna propisati u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 46.

Postupci vanjskog vrednovanja visokog učilišta, znanstvenog instituta, odnosno studijskog programa započeti do stupanja na snagu ovoga Zakona dovršit će se prema odredbama Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 45/09) i propisima donesenim na temelju toga Zakona.

Članak 47.

(1) Pravilnik o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (Narodne novine 24/2010) te Pravilnik o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (Narodne novine 83/2010) doneseni na temelju Zakona iz stavka 1. ovoga članka primjenjivat će se nakon prestanka njegova važenja, sve do donošenja Standarda vanjskog vrednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti iz članka 8. stavka 3. ovoga Zakona te odluke o obliku i detaljnijem sadržaju dopusnice iz članka 20. stavka 3. ovoga Zakona.

Članak 48.

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 45/09).

Članak 49.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama.

9. Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti u sklopu javnog savjetovanja od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine

Ad I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Materija ovog zakona izdvojena je godine 2009. iz Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u posebni zakon, iako je sadržajno riječ o istoj cjelini. Uređivanje jednoga sustava pomoću više zakona, a osobito organskih zakona, kao što su Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, uvijek u sebi krije opasnost nehotičnih različitih rješenja koju, ako se ne normiraju istodobno u oba zakona, lako mogu uzrokovati pravnu nesigurnost, a zbog učestalosti novela i blokadu načela *Lex posterior derogat legi priori*. Svjež je primjer iz sustava odgoja i obrazovanja: kurikulna reforma prije nekoliko godina doživjela je ozbiljan zastoj zbog formalnih razloga zato jer je Zakonom o udžbenicima za osnovnu i srednju školu (Narodne novine, br. 27/10 i 55/11) bilo propisano da se nastava odvija prema kurikulumima, a Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, br. 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 7/17, 68/18, 98/19 i 64/20) da se odvija prema nastavnom planu i programu. Problem bi se unaprijed izbjegao da se materija sustava znanosti i visokog obrazovanja uredi jedinstvenim zakonom. S obzirom da je u tijeku zakonodavni postupak i radi donošenja novog zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i da nema ni ustavne, ni logične osnove ni praktične koristi da se nastavi dualna koegzistencija dvaju zakona koji u svojem predmetu uređenja imaju znanost i visoko obrazovanje, predlaže se da se oni spoje u jedinstveni zakonski akt. Takav zahtjev slijedi i iz razloga koje navodi sam predlagatelj: „Zbog planiranog donošenja novog krovnog zakona, Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, bit će potrebne i izmjene povezanih propisa, među kojima je i ovaj Zakon.“ Što je dosljednije nego da se ti zakoni povežu u jednu cjelinu?

Ad II. PREGLED STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI DONOŠENJEM ZAKONA

Podredno prethodno iznesenom prijedlogu da se materija dosadašnjeg Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju spoji u jedinstveni zakon, predlaže se promjena ovdje razmatrane zakonske inicijative u: Zakon o osiguranju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Od Ministarstva znanosti i obrazovanja predloženo inverzirano rješenje predstavlja potpuni diskontinuitet. Ujedno se ovaj prijedlog pokazuje u sebi proturječan jer se u njemu ističe: „Izrada Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju ključna je točka provedbe reforme planirane u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. - 2026. s ciljem podizanja istraživačkog i inovacijskog potencijala.“ A to znači da pred-

lagatelj nije dosljedno proveo svoje inverziranje i da ono nije predviđeno Nacionalnim planom oporavka i otpornosti niti je s njim sukladno.

Također, osim diskontinuiteta, koji je i meritorno i tehnički, pa i nomotehnički nepotreban i neoportun, postavlja se pitanje poručuje li se time nešto što je u biti drukčije od dosadašnjih shvaćanja, tj. poručuje li se da znanstvena djelatnost jest drugotna i da nju stvara visoko obrazovanje, a ne kao do sada da visoko obrazovanje proizlazi iz znanstvene djelatnosti kao prvotne i najvažnije kategorije. Znanstvena istraživanja su temelj sveučilišne nastave, iz njih ona izvire i na njima se temelji, prema humboldtskim načelima jedinstva istraživanja i nastave. Stavljanjem visokog obrazovanja na prvo mjesto ukida se ta temeljna zamisao, znanstveno-nastavna djelatnost ostaje u vakuumu, a znanost će se početi poistovjećivati s djelovanjem znanstvenih instituta, kao da na sveučilištu ne postoji.

Ad b) Strateška osnova za donošenje Zakona

Strateški dokument Mreža visokih učilišta i studijskih programa u Republici Hrvatskoj kao provedbeni propis iz članka 18. stavka 3. Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 45/09) donio je Hrvatski sabor 28. listopada 2011. i to jednoglasno. On sadržava smjernice i kriterije za osnivanje visokih učilišta i studijskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta, radi provođenja postupaka vrjednovanja u okviru vanjskoga sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.

Tvrđnja da „Mreža nije ispunila svoju svrhu“ ne znači da taj instrument treba ukinuti ili napustiti (uz to, u analizi se spominju samo studijski programi, a ne daje se analiza u pogledu osnivanja novih visokih učilišta).

Potpuno se zanemaruje činjenica da je Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa koje djeluje u okviru Nacionalnoga vijeća za znanost i visoko obrazovanje, radilo na unaprjeđenju Mreže te je još 2018. unaprijedilo kriterije sadržane u Mreži.

Dokument Mreža visokih učilišta i studijskih programa strateški je dokument koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta. Upravo taj dokument ima za cilj temeljem jasnih kriterija dati smjernice za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Dokument ujedno ima za cilj razvoj sustava visokoga obrazovanja uskladiti s potrebama hrvatskoga društva. Dokument je izradilo Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnoga sustava visokoga obrazovanja RH i donio ga je Hrvatski sabor.

Upravo iz svih tih razloga dokument Mreže mora i dalje postojati, ali s unaprijeđenim kriterijima koje je izradilo Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa godine 2018. Ukidanje Mreže značilo bi odustanak od strateškoga promišljanja o osnivanju novih visokih učilišta i studijskih programa, značilo bi potom generiranje posvemašnjega kaosa u pitanju osnivanja novih visokih učilišta i novih studijskih programa te bi posljedično dovelo i do nekontroliranoga trošenja proračunskih sredstava.

Jednako tako, oduzimanje ovlasti Hrvatskomu saboru da promišlja, u demokratskom duhu donosi dokument Mreže znači svekoliko srozavanje dostojanstva Hrvatskoga sabora, osobito stoga jer je strateški dokument Mreže dokument koji ima za cilj djelovati strateški i razvojno jer se odnosi na znanost i visoko obrazovanje koji su generatori razvoja društva par excellence. Hrvatski sabor ima pravo i obvezu o tome promišljati i potvrđivati prijedloge takva dokumenta koji utvrdi Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo.

Činjenica je da je Nacionalno vijeće za znanost 5. ožujka 2013. utvrdilo prijedlog strateškoga dokumenta Mreža javnih znanstvenih organizacija u Republici Hrvatskoj i uputilo ga u Hrvatski sabor. Tamo je ta mreža bila na dnevnom redu 4., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17. i 20. sjednice sedmog saziva Hrvatskog sabora tijekom 2013., 2014. i 2015. godine, ali nije donesena zbog političkih razloga. Obveza je Hrvatskoga sabora iz članka 18. stavka 4. aktualnoga Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju donijeti strateški dokument mreže javnih znanstvenih organizacija koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje javnih znanstvenih organizacija te projekciju osnivanja novih javnih znanstvenih organizacija radi provođenja postupaka vrjednovanja u okviru vanjskog sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete.

Sveučilište u Zagrebu predložilo je da se u čl. 86. Nacrta zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti zadrži ovlast Nacionalnog vijeća da predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta.

Postojanje mreže nužno je i pretpostavka je sustavnog vođenja i razvijanja sustava. Za neke državne i javne djelatnosti mrežu utvrđuje:

- Hrvatski sabor (Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Narodne novine, br. 86/06, 125/06, 16/07, 95/08, 46/10, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15; Zakon o područjima i sjedištima sudova, Narodne novine 67/18 i 21/22; Zakon o područjima i sjedištima državnih odvjetništava, Narodne novine 67/18 i 21/22),
- za neke Vlada (Uredba o područjima matičnih ureda, Narodne novine, br. 2/98; Uredba o područjima, sjedištima, vrstama i kategorijama policijskih uprava i policijskih postaja, Narodne novine, br. 7/22; Ekološka mreža, Narodne novine, br. 109/07),
- za neke resorni ministar (Pravilnik o službenim sjedištima javnih bilježnika, Narodne novine, br. 51/15, 120/18 i 123/21).

Ustroj pojedine javne službe najčešće se određuje aktom koji se naziva upravo „mreža“. Stoga je riječ o institutu ustaljenom u hrvatskom pravnom poretku:

- Državna mreža meteoroloških, hidroloških, meteorološko-oceanografskih i fenoloških postaja (Narodne novine, br. 142/21) na temelju članka 7. stavaka 2. i 5. Zakona o meteorološkoj i hidrološkoj djelatnosti
- Mreža domova socijalne skrbi i djelatnosti socijalne skrbi (Narodne novine, br. 106/06) na temelju članka 94. stavka 1. Zakona o socijalnoj skrbi
- Mreža hitne medicine (Narodne novine, br. 49/16 i 67/17) na temelju članka 110. podstavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
- Mreža i kriteriji o dovoljnom broju autoškola (Narodne novine, br. 117/12) na temelju članka 201. stavka 2. Zakona o sigurnosti prometa na cestama
- Mreža i kriteriji o dovoljnom broju stanica za tehnički pregled vozila (Narodne novine, br. 129/09 i 22/13) na temelju članka 259. stavka 4. Zakona o sigurnosti prometa na cestama
- Mreža javne zdravstvene službe (Narodne novine, br. 101/12, 31/13, 113/15 i 20/18) na temelju članka 37. stavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
- Mreža osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja (Narodne novine, br. 70/11, 62/17 i 86/18) na temelju članka 10. stavka 3. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
- Mreža regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju (Narodne novine, br. 45/18) na temelju članka 33. stavka 7. Zakona o strukovnom obrazovanju

- Mreža telemedicinskih centara (Narodne novine, br. 94/21) na temelju članka 38. stavka 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
- Mreža ugovornih subjekata medicine rada (Narodne novine, br. 55/11) na temelju članka 38. stavka 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti
- Osnovna mreža zdravstvene djelatnosti (Narodne novine, broj 188/04 i 115/07) na temelju članka 38. Zakona o zdravstvenoj zaštiti.
- Mreža predškolskih ustanova na nacionalnoj razini nije donesena, ali je Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (Narodne novine, broj 124/14) predviđeno njezino donošenje

Zbog svega navedenog bila bi golema šteta napustiti institut mreže, i za znanstvene organizacije, i za visoka učilišta, i za studentske programe.

Ad C) POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI DONOŠENJEM ZAKONA

Ministarstvo je izradilo Nacrt bez suradnje s relevantnim tijelima i ustanovama iz sustava - bez suradnje s Agencijom i njezinim tijelima i bez suradnje sa sveučilištima, veleučilištima, znanstvenim institutima i Nacionalnim vijećem. Sveučilište u Zagrebu smatra da je svrhovito uključiti zainteresirane dionike u izradu zakonodavnih prijedloga.

Ad III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Predloženim Nacrtom proširuje se djelokrug rada Agencije (npr. vrjednovanje provedbe programskih ugovora, uvode se povjerenstva za praćenje institucija/programa nakon inicijalne akreditacije odnosno tijekom pisma očekivanja, povećava se broj članova Povjerenstva za prigovor, uvodi se vrjednovanje studija i prema HKO-u i dr.). Navedeno će sigurno utjecati na povećane troškove. Nameće se zaključak kako će biti potrebno osigurati dodatna sredstva u Državnom proračunu.

Ad Članak 2.

U članku 2. predlaže se dodati novi stavak 3.: „Strateški dokument mreže visokih učilišta, koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje visokih učilišta i studentskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta, radi provođenja postupaka vrjednovanja u okviru vanjskoga sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete, donosi Hrvatski sabor na prijedlog Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.“

U članku 2. predlaže se dodati novi stavak 4.: „Strateški dokument mreže javnih znanstvenih organizacija, koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje javnih znanstvenih organizacija te projekciju osnivanja novih javnih znanstvenih organizacija, radi provođenja postupaka vrednovanja u okviru vanjskoga sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete, donosi Hrvatski sabor na prijedlog Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.“

Obrazloženje: Tvrdnja da Mreža nije ispunila svoju svrhu ne znači da taj instrument treba ukinuti ili napustiti (uz to, u analizi se spominju samo studentski programi, a ne daje se analiza u pogledu osnivanja novih visokih učilišta).

Potpuno se zanemaruje činjenica da je Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa koje djeluje u okviru Nacionalnoga vijeća za znanost i visoko obrazovanje, radilo na unaprjeđenju Mreže te je još 2018. unaprijedilo kriterije sadržane u Mreži.

Dokument Mreža visokih učilišta i studentskih programa strateški je dokument koji sadrži smjernice i kriterije za osnivanje novih visokih učilišta i studentskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta. Upravo taj dokument ima za cilj temeljem

jasnih kriterija dati smjernice za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Dokument ujedno ima za cilj razvoj sustava visokog obrazovanja uskladiti s potrebama hrvatskoga društva. Dokument je izradilo Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnoga sustava visokoga obrazovanja RH.

Upravo iz svih tih razloga dokument Mreže mora i dalje postojati, ali s unaprijeđenim kriterijima koje je izradilo HPBP 2018. godine. Ukidanje Mreže značilo bi odustanak od strateškoga promišljanja o osnivanju novih visokih učilišta i studijskih programa, značilo bi potom generiranje posvemašnjega kaosa u pitanju osnivanja novih visokih učilišta i novih studijskih programa te bi posljedično dovelo i do nekontroliranoga trošenja proračunskih sredstava.

Jednako tako, oduzimanje ovlasti Hrvatskomu saboru da promišlja, u demokratskom duhu donosi dokument Mreže znači svekoliko srozavanje dostojanstva Hrvatskoga sabora, osobito stoga jer je strateški dokument Mreže dokument koji ima za cilj djelovati strateški i razvojno jer se odnosi na znanost i visoko obrazovanje koji su generatori razvoja društva par excellence. Hrvatski sabor ima pravo i obvezu o tome promišljati i potvrđivati prijedloge takva dokumenta koji utvrdi Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo.

Sveučilište u Zagrebu zato je predložilo da se u čl. 86. Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju zadrži ovlast Nacionalnog vijeća da predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta.

Ad Članak 8.

Standardi vanjskog vrijednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti po svojoj su naravi propis za provedbu zakona i moraju se objaviti u Narodnim novinama, a ne samo na mrežnim stranicama Agencije.

Ad Članak 9. – Opći komentar

U članku 9. stavku 3. točki 7. nije jasno provodi li se inicijalna akreditacija u slučaju izmjene svih ishoda učenja ili će se provoditi u slučaju izmjene pojedinih ishoda učenja (i u tom slučaju ostaje otvoreno pitanje kako će se odrediti kada je potrebno ili nije provesti inicijalnu akreditaciju).

Ad Članak 10.

U članku 10. stavku 2. nakon riječi „izvođenje“ predlaže se dodati riječi: „istraživanja (za sveučilišta) i za izvođenje“ tako da stavak glasi: „Laboratoriji trebaju biti opremljeni odgovarajućom opremom namijenjenom za izvođenje istraživanja (za sveučilišta) i za izvođenje praktične nastave.“

Obrazloženje: Znanstvena istraživanja temelj su sveučilišne nastave, iz njih ona izvire i na njima se temelji, prema humboldtskim načelima jedinstva istraživanja i nastave. Laboratoriji na sveučilištima ne služe samo za izvođenje nastave, nego i za izvođenje znanstvenih istraživanja.

Ad Članak 12.

U članku 12. stavku 1. nakon riječi „namijenjenih“ predlaže se dodati riječi: „istraživanju i“ tako da stavak glasi: „Prostorni kapaciteti izračunavaju se stavljanjem u odnos ukupne površine predavaonica, laboratorija i drugih prostora namijenjenih istraživanju i izvođenju nastave i ukupnog broja upisanih studenata na visokom učilištu.“

U članku 12. stavku 1. predlaže se brisati riječ „najmanje 0,5 m²“ i zamijeniti s „u pravilu 1,25 m²“ tako da stavak glasi: „U svrhu inicijalne akreditacije studija visoko učilište treba osigurati u pravilu 1,25 m² prostornih kapaciteta po studentu.“

Opći akt mora biti precizan, jasan i pregledan. To posredno podrazumijeva izbjegavanje prenormiranosti i napuštanje shvaćanja da se sva pravila ponašanja u nekom području društvene djelatnosti pravno urede općim aktima najveće pravne snage. Kao što je u obrazloženju istaknuto, do sada je navedena materija bila uređena Pravilnikom o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (Narodne novine, broj 83/10), odnosno Pravilnikom o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta (Narodne novine, broj 24/10).

Iz obrazloženja zakona nije jasno zašto je predlagatelj odlučio u zakonske odredbe uključiti i kriterije za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta, znanstvenog instituta i studija. Bez obzira koje rješenje je oportunije, kontradiktorno je što je predlagatelj Zakona u zakonskim odredbama snizio kriterije u odnosu na pravilnike. Tako na primjer, Pravilnik o sadržaju dopusnice te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskog programa i reakreditaciju visokih učilišta u članku 5. stavak 2. u pogledu adekvatnosti prostornih kapaciteta za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja određuje da na svakog studenta dolazi u pravilu 1,25m² upotrebljivog prostora. Nacrt zakona s druge strane u članku 12. stavak 1. određuje da u svrhu inicijalne akreditacije studija visoko učilište treba osigurati najmanje 0,5 m² prostornih kapaciteta po studentu. Interesantno je ovaj standard usporediti s Državnim pedagoškim standardom za osnovnoškolski i srednjoškolski sustav i odgoj koji određuje da površina učionice je 2,5 m² po učeniku, visine 3 do 3,2 m (Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine, br. 63/08 i 90/10.), članak 23. stavak. 2.; Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine, br. 63/08 i 90/10), članak 24. stavak 1.).

Postavljaju se dva pitanja. Prvo, kako se unaprjeđuje kvaliteta visokih učilišta i znanstvenih organizacija ako su sada kriteriji koji se traže u pogledu njihova osnivanja niži nego što su bili do sada, a navodno je ovo cilj donošenja ovog Zakona (barem se tako navodi u obrazloženju)?

Drugo, u obrazloženju Nacrta zakona ističe se da „*pored ekspanzije studijskih programa, dodatno zabrinjava i brojnost visokoobrazovnih institucija kojih je u Republici Hrvatskoj trenutno preko 130.*“ Za očekivati bi bilo da se u tom slučaju zadrže barem isti kriteriji, ili čak da se oni postrože, ako je cilj zakona da se smanji ili barem ne povećava broj visokih učilišta.

Sukladno prijedlogu Agencije za znanost i visoko obrazovanje, predlaže se preispitati minimalne akreditacijske uvjete na način kako su oni definirani prijedlogom zakona (posebice vezano uz potreban broj nastavnika koji bi trebali biti kvalificirani za studij koji izvode tj. izabrani u odgovarajućem području i polju; ali i vezano za ideju da se potreban broj nastavnika definira kroz ECTS-e budući su oni prije svega mjera opterećenja studenata, a ne nastavnika te bi se time razlikovali i odmakli od europske prakse).

U članku 12. stavcima 2. i 3. nameće se pretjerana obveza da visoko učilište unaprijed, u svrhu inicijalne akreditacije studija treba u punom radnom vremenu imati zaposlene nastavnike (ne asistente i poslijedoktorande, nego nastavnike koji imaju ugovor na neo-

dređeno vrijeme) koji izvode kolegije u ukupnoj vrijednosti najmanje 50 % ECTS bodova za sveučilišni studij. Koje će biti opravdanje njihova radnog odnosa ako moraju biti zaposleni na stalno unaprijed, prije nego studij bude akreditiran i odobren za izvođenje?

Ad Članak 13.

Obrazac zahtjeva za izdavanje dopusnice za rad visokog učilišta i upute za njegovo ispunjavanje iz članka 13. stavka 1. po svojoj su naravi propis za provedbu zakona i moraju se objaviti u Narodnim novinama (što treba propisati).

U članku 13. stavku 2. predlaže se dodati novu točku 1.: „(1) ugovor s već postojećim visokim učilištem o zajedničkom izvođenju studijskog programa koji ima dopusnicu“, a točke 1.-6. preobrojčiti u 2.-7.

Obrazloženje: Predlaže se zadržavanje obaveze dvogodišnjega zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustavnom. Zajedničkim izvođenjem studijskoga programa s već postojećim visokim učilištem (čl. 19. st. 3. točka 1 sadašnjega Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju) jamči se izravna suradnja s podnositeljem zahtjeva s već postojećim visokim učilištem. To znači sklapanje ugovora ili sporazuma s postojećim visokim učilištem o zajedničkom izvođenju studija, dogovor o svim vidovima suradnje, osobito u izvođenju studija. Zajedničko izvođenje studija znači da znanstveno-nastavno osoblje s postojećega visokoga učilišta izravno sudjeluje u nastavnome procesu, izvodi nastavu, provodi ispite, mentorira završne i diplomatske radove, neposredno surađuje s nastavnicima visokoga učilišta u nastajanju. Takva suradnja neobično je važna jer se visoko učilište u nastajanju u mnogim aspektima svoje djelatnosti može osloniti na suradno postojeće visoko učilište, a suradno postojeće visoko učilište može ga u svim aspektima pratiti. Člankom 19. predviđene su i pojedine faze praćenje djelovanja visokoga učilišta, osobito nakon proteka od dvije godine izvođenja studijskoga programa, kada matično visoko učilište potvrđuje da se zajednički studijski program izvodio sukladno sporazumu. U okviru te druge faze, podnositelj zahtjeva podastire dodatne potrebne dokaze o ispunjavanju uvjeta.

U članku 13. stavku 2. točki 2. (po novom 3.) nakon riječi „učilišta“ predlaže se dodati zarez i riječi: „sukladno strateškom dokumentu iz članka 2. stavka 3. ovoga Zakona“ tako da točka glasi: „2. elaborat o opravdanosti osnivanja javnog visokog učilišta, sukladno strateškom dokumentu iz članka 2. stavka 3. ovoga Zakona.“

Obrazloženje: Tvrdnja da Mreža nije ispunila svoju svrhu ne znači da taj instrument treba ukinuti ili napustiti (uz to, u analizi se spominju samo studijski programi, a ne daje se analiza u pogledu osnivanja novih visokih učilišta).

Potpuno se zanemaruje činjenica da je Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa koje djeluje u okviru Nacionalnoga vijeća za znanost i visoko obrazovanje, radilo na unaprjeđenju Mreže te je još 2018. unaprijedilo kriterije sadržane u Mreži.

Dokument Mreža visokih učilišta i studijskih programa strateški je dokument koji sadrži smjernice i kriterije za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta. Upravo taj dokument ima za cilj temeljem jasnih kriterija dati smjernice za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Dokument ujedno ima za cilj razvoj sustava visokog obrazovanja uskladiti s potrebama hrvatskoga društva. Dokument je izradilo Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnoga sustava visokoga obrazovanja RH.

Upravo iz svih tih razloga dokument Mreže mora i dalje postojati, ali s unaprijeđenim kriterijima koje je izradilo Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa

2018. godine. Ukidanje Mreže značilo bi odustanak od strateškoga promišljanja o osnivanju novih visokih učilišta i studijskih programa, značilo bi potom generiranje posvemašnjega kaosa u pitanju osnivanja novih visokih učilišta i novih studijskih programa te bi posljedično dovelo i do nekontroliranoga trošenja proračunskih sredstava.

Jednako tako, oduzimanje ovlasti Hrvatskomu saboru da promišlja, u demokratskom duhu donosi dokument Mreže znači svekoliko srozavanje dostojanstva Hrvatskoga sabora, osobito stoga jer je strateški dokument Mreže dokument koji ima za cilj djelovati strateški i razvojno jer se odnosi na znanost i visoko obrazovanje koji su generatori razvoja društva par excellence. Hrvatski sabor ima pravo i obvezu o tome promišljati i potvrđivati prijedloge takva dokumenta koji utvrdi Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo.

Sveučilište u Zagrebu zato je predložilo da se u čl. 86. Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju zadrži ovlast Nacionalnog vijeća da predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta.

U članku 13. predlaže se brisati stavak 4. („Javno visoko učilište, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i mišljenje Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj (u daljnjem tekstu: Nacionalno vijeće) o potrebi osnivanja javnog visokog učilišta.“), a stavak 5. preobrojčiti u stavak 4. Obrazloženje: Navedeni stavak potrebno je brisati s obzirom da se predlaže zadržavanje Mreže visokih učilišta i studijskih programa. Ako se ne odustane od predloženog rješenja, ostaje pitanje po kojima će kriterijima Nacionalno vijeće izdati mišljenje.

Ad Članak 14.

Obrazac zahtjeva za izdavanje dopusnice za rad znanstvenog instituta i upute za njegovo ispunjavanje iz članka 14. stavka 1. po svojoj su naravi propis za provedbu zakona i moraju se objaviti u Narodnim novinama (što treba propisati).

U članku 14. stavku 2. točka 2. nakon riječi „instituta“ predlaže se dodati zarez i riječi: „sukladno strateškom dokumentu iz članka 2. stavka 4. ovoga Zakona“ tako da točka glasi: „2. elaborat o opravdanosti osnivanja javnog znanstvenog instituta, sukladno strateškom dokumentu iz članka 2. stavka 4. ovoga Zakona“.

Obrazloženje: Tvrdnja da Mreža nije ispunila svoju svrhu ne znači da taj instrument treba ukinuti ili napustiti (uz to, u analizi se spominju samo studijski programi, a ne daje se analiza u pogledu osnivanja novih visokih učilišta).

Potpuno se zanemaruje činjenica da je Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa koje djeluje u okviru Nacionalnoga vijeća za znanost i visoko obrazovanje, radilo na unaprjeđenju Mreže te je još 2018. unaprijedilo kriterije sadržane u Mreži.

Dokument Mreža visokih učilišta i studijskih programa strateški je dokument koji sadržava smjernice i kriterije za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa te projekciju osnivanja novih javnih visokih učilišta. Upravo taj dokument ima za cilj temeljem jasnih kriterija dati smjernice za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa. Dokument ujedno ima za cilj razvoj sustava visokog obrazovanja uskladiti s potrebama hrvatskoga društva. Dokument je izradilo Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnoga sustava visokoga obrazovanja RH, a donio ga je Hrvatski sabor.

Upravo iz svih tih razloga dokument Mreže mora i dalje postojati, ali s unaprijeđenim kriterijima koje je izradilo Hrvatsko povjerenstvo za unaprjeđenje bolonjskoga procesa 2018. godine. Ukidanje Mreže značilo bi odustanak od strateškoga promišljanja o osnivanju novih znanstvenih i visokoučilišnih središta i pokretanju novih studijskih progra-

ma, značilo bi potom generiranje posvemašnjega kaosa u pitanju osnivanja novih javnih ustanova u sustavu znanosti i visokog obrazovanja i sprječavanje inovacija u visokom obrazovanju praćenjem potreba tržišta rada visokih učilišta i pokretanja novih studijskih programa te bi posljedično dovelo i do nekontroliranoga trošenja proračunskih sredstava. Jednako tako, oduzimanje ovlasti Hrvatskomu saboru da promišlja, u demokratskom duhu donosi dokument Mreže znači svekoliko srozavanje dostojanstva Hrvatskoga sabora, osobito stoga jer je strateški dokument Mreže dokument koji ima za cilj djelovati strateški i razvojno jer se odnosi na znanost i visoko obrazovanje koji su generatori razvoja društva par excellence. Hrvatski sabor ima pravo i obvezu o tome promišljati i potvrđivati prijedloge takva dokumenta koji utvrdi Nacionalno vijeće kao najviše stručno tijelo.

Sveučilište u Zagrebu zato je predložilo da se u čl. 86. Nacrta prijedloga Zakona o visokom obrazovanju zadrži ovlast Nacionalnog vijeća da predlaže Hrvatskom saboru strateški dokument mreže javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta.

U članku 14. predlaže se brisati stavak 3. („Javni znanstveni institut, uz dokaze iz stavka 2. ovoga članka, dostavlja i mišljenje Nacionalnog vijeća o potrebi osnivanja novog javnog znanstvenog instituta“).

Obrazloženje: Navedeni stavak je potrebno brisati s obzirom da se predlaže zadržavanje Mreže. Ako se ne odustane od predloženog rješenja, ostaje pitanje po kojima će kriterijima Nacionalno vijeće izdati mišljenje.

Ad Članak 15.

Obrazac zahtjeva za izdavanje dopusnice za izvođenje studija i upute za njegovo ispunjavanje iz članka 15. stavka 1. po svojoj su naravi propis za provedbu zakona i moraju se objaviti u Narodnim novinama (što treba propisati).

Sveučilište prema ovom Nacrtu ni na koji način ne sudjeluje u postupku inicijalne akreditacije studija. Njegove unutarnje jedinice za osiguravanje kvalitete ne provode, kao dosad, akreditaciju studija. Sveučilišta moraju zadržati, sukladno zajamčenoj autonomiji, pravo vrjednovanja studijskih programa, sukladno unutarnjem postupku (i pravilima) osiguravanja kvalitete. To znači da mogu strateški procjenjivati o izvođenju pojedinih studijskih programa, imenovati recenzente, provoditi postupke sukladno vlastitim pravilnicima i podzakonskim aktima (nacionalnim pravilnicima). Sveučilišta ujedno mogu provoditi unutarnje procjene sustava osiguravanja kvalitete (na neintegriranim sveučilištima), što je jedan od mjerila (pokazatelja) i njihove funkcionalne integriranosti.

Ad Članak 16.

Predlaže se brisanje članka 16.

Obrazloženje: Predlaže se brisanje članka 16. i zadržavanje obveze dvogodišnjeg zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustavnom. Zajedničkim izvođenjem studijskoga programa s već postojećim visokim učilištem (čl. 19. st. 3. točka 1. sadašnjega Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju) jamči se izravna suradnja s podnositeljem zahtjeva s već postojećim visokim učilištem. To znači sklapanje ugovora ili sporazuma s postojećim visokim učilištem o zajedničkom izvođenju studija, dogovor o svim vidovima suradnje, osobito u izvođenju studija. Zajedničko izvođenje studija znači da znanstveno-nastavno osoblje s postojećega visokoga učilišta izravno sudjeluje u nastavnome procesu, izvodi nastavu, provodi ispite, mentorira završne i diplomatske radove, neposredno surađuje s nastavnicima visokoga učilišta u nastajanju. Takva suradnja neobično je važna jer se visoko učilište u nastajanju u mnogim aspektima svoje djelatnosti može osloniti na suradno postojeće visoko učilište, a suradno

postojeće visoko učilište može ga u svim aspektima pratiti. Člankom 19. predviđene su i pojedine faze praćenje djelovanja visokoga učilišta, osobito nakon proteka od dvije godine izvođenja studijskoga programa, kada matično visoko učilište potvrđuje da se zajednički studijski program izvodio sukladno sporazumu. U okviru te druge faze, podnositelj zahtjeva podastire dodatne potrebne dokaze o ispunjavanju uvjeta.

Ad Članak 19.

U članku 19. predlaže se brisati stavak 4. („(4) Rješenjem kojim je izdana dopusnica određuje se i povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija. Povjerenstvo za praćenje rada visokog učilišta, odnosno rada znanstvenog instituta ili za praćenje izvođenja studija imenuje se u skladu s člankom 16. ovoga Zakona te prati rad visokog učilišta odnosno znanstvenog instituta tri godine, a izvođenje studija tijekom prvoga ciklusa izvođenja cjelovitoga studija.“), a stavak 5. preobrojiti u stavak 4.

Obrazloženje: Predlaže se brisanje stavka 4. članka 19. i zadržavanje obaveze dvogodišnjeg zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentorskom ustavnom. Zajedničkim izvođenjem studijskoga programa s već postojećim visokim učilištem (Čl. 19, st. 3, točka 1 sadašnjega Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju) jamči se izravna suradnja s podnositeljem zahtjeva s već postojećim visokim učilištem. To znači sklapanje ugovora ili sporazuma s postojećim visokim učilištem o zajedničkome izvođenju studija, dogovor o svim vidovima suradnje, osobito u izvođenju studija. Zajedničko izvođenje studija znači da znanstveno-nastavno osoblje s postojećega visokoga učilišta izravno sudjeluje u nastavnome procesu, izvodi nastavu, provodi ispite, mentorira završne i diplomske radove, neposredno surađuje s nastavnicima visokoga učilišta u nastajanju. Takva suradnja neobično je važna jer se visoko učilište u nastajanju u mnogim aspektima svoje djelatnosti može osloniti na suradno postojeće visoko učilište, a suradno postojeće visoko učilište može ga u svim aspektima pratiti. Člankom 19. predviđene su i pojedine faze praćenje djelovanja visokoga učilišta, osobito nakon proteka od dvije godine izvođenja studijskoga programa, kada matično visoko učilište potvrđuje da se zajednički studijski program izvodio sukladno sporazumu. U okviru te druge faze, podnositelj zahtjeva podastire dodatne potrebne dokaze o ispunjavanju uvjeta.

Ad Članak 27.

Pravna sigurnost umnogome ovisi o jasnoći, dorečenosti te preciznosti pojmova i izričaja u općem aktu. Svaki opći pravni akt mora imati nedvosmisleni izričaj jer to neposredno utječe na njegovu primjenu. To između ostalog znači da se materija mora urediti precizno, pedantno i jasno tako da predvidi najveći broj potencijalnih situacija koje trebaju potpasti pod doseg norme, pa da se u pogledu njih adresatima ne ostavi mogućnost diskrecijskog (arbitrarnog) postupanja. Izričaj „predstavke ili druge obavijesti koje upućuju na potrebu zaštite javnog interesa“ nije precizno definiran. Sve što se događa izvanredno, trebalo bi biti jasno navedeno. „Predstavke ili druge obavijesti“ može značiti da ravnatelj Agencije, u despotskoj maniri, donosi odluku o izvanrednome vrjednovanju na temelju npr. anonimnih predavki, neprovjerenih informacija, peticija i sl. Ravnatelj ne bi smio imati takve ovlasti, nego treba na temelju točno utvrđenih kriterija, biti određeno kada i zašto se pokreće izvanredno vrjednovanje. U suprotnom će se morati osigurati pravna zaštitna i obustava izvršenja takvih akata koji se ne mogu ispitati i čija motivacija počiva na slobodnoj ocjeni, a ne na katalogu razloga.

Ad Članak 29.

U članku 29. stavku 1. ispred riječi „je“ predlaže se dodati riječi: „samostalna,“ tako da stavak glasi: „Agencija za znanost i visoko obrazovanje samostalna je pravna osoba s javnim ovlastima upisana u sudski registar.“

Obrazloženje: U postojećem Zakonu Agencija za znanost i visoko obrazovanja definirana je kao „samostalna pravna osoba s javnim ovlastima u sudski registar“ (članak 3. stavak 1.). U Nacrtu zakona Agencija je definirana kao „pravna osoba s javnim ovlastima upisana u sudski registar“ (članak 29. stavak 1.). Navedena razlika nema samo terminološko značenje, niti je slučajna. Ona odražava namijenjeni podređeni status do sada neovisnog i samostalnog tijela u odnosu na Vladu i Ministarstvo.

To je protivno i intenciji donošenja ovog Zakona kakva je istaknuta u obrazloženju. U njemu se navodi kako „u izvješću ENQA-e (European Association for Quality Assurance in Higher Education) osobito se ističe da je potrebno dodatno osnažiti neovisnost Agencije tako da Agencija donosi konačne odluke o ishodu vrednovanja u postupku reakreditacije visokih učilišta (...) Osim toga, prema ESG-u, ključni standard 3.3. koji navodi da agencije moraju biti neovisne i samostalne u svom radu te u potpunosti odgovarati za svoje aktivnosti i njihove ishode, bez utjecaja trećih strana, određuje da je za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju ključna neovisnost tijela (agencije za osiguravanje kvalitete) koje provodi postupke vrednovanja, što uključuje i zahtjev da konačnu odluku o akreditaciji donose same agencije. Novim Zakonom će se osigurati potpuna usklađenost s navedenim, tako da konačne akte u postupcima vrednovanja ubuduće izdaje AGENCIJA, a ne kao do sada, Ministarstvo znanosti i obrazovanja.“

Na koji način Nacrt zakona osnažuje neovisnost Agencije? Uistinu, Nacrtom zakona konačne akte u postupcima vrjednovanja izdavat će Agencija, a ne kao do sada Ministarstvo. Međutim, prema Nacrtu zakona od sada će predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenovati i razrješivati Vlada Republike Hrvatske, a ne više Hrvatski sabor (članak 33. stavak 2.). Treba podsjetiti da upravno vijeće imenuje i razrješava ravnatelja Agencije i članove Akreditacijskog savjeta (članak 34. stavak 1.). Drugim riječima, ovo tijelo se prema Nacrtu zakona organizacijski podvrgava Vladi i ministru, dok se istovremeno povećava i snaži uloga Agencije. Navedeno je protivno osnovnoj ideji ESG-ja da su agencije neovisne.

U članku 29. stavku 2. predlaže se brisanje dijela odredbe koja glasi: „Osnivačka prava nad Agencijom u ime Republike Hrvatske obavlja Ministarstvo,“ tako da stavak glasi: „(2) Osnivač Agencije je Republika Hrvatska.“

Ad Članak 30.

U članku 30. stavak 2. predlaže se brisati točka 2. („2. provodi vrednovanje provedbe programskih ugovora“), a točke 3.-9. prebrojčiti u 2.-8.

Obrazloženje: Djelokrug rada Agencije ovim se Nacrtom zakona izuzetno proširuje. Upitno je da li Agencija trenutno ima kadrovskih mogućnosti obavljati cijeli niz zadaća koje se joj sada stavljaju u nadležnost. Tako na primjer, prema ovom Nacrtu zakona sveučilišta ni na koji način ne sudjeluju u postupku inicijalne akreditacije studija. Njihove unutarnje jedinice za osiguravanje kvalitete ne provode, kao dosad, akreditaciju studija. Od sada će dakle Agencija preuzeti na sebe ovaj ogroman posao. Pored upitnih kadrovskih mogućnosti (što ponovno otvara konstataciju iz obrazloženja da za provedbu ovog zakona nije potrebno osigurati dodatna sredstva u Državnom proračunu Republike Hrvatske), postavlja se pitanje na koji način i kojim mehanizmima će Agencija nadzirati vrjednovanje provedbe programskih ugovora.

Osim toga, Agencija, koja nije ugovorna strana ovih ugovora, bi trebala kao samostalno i neovisno tijelo obavljati ovu zadaću. Problem je da se ovim Nacrtom zakona Agencija organizacijski podređuje Vladi i Ministru te kao takvo je dovedena u pitanje nepristranost ovog tijela.

U članku 30. stavku 2. točki 4. (po novom 3.) početni dio rečenice koji glasi: „potiče razvoj znanstvenih vještina, znanja i istraživanja,“ predlaže se zamijeniti izričajem: „potiče stjecanje i proširenje znanja i istraživanja,“ tako da točka glasi: „potiče stjecanje i proširenje znanja i istraživanja o sustavu kvalitete visokog obrazovanja, znanstvene i umjetničke djelatnosti u Republici Hrvatskoj te provodi edukacije članova stručnih tijela u postupcima vanjskog vrjednovanja“.

Obrazloženje: Agencija po definiciji nije znanstvena institucija i djelatnost joj nije znanstvena. Ona može poticati stjecanje i proširenje znanja te istraživanja o sustavu kvalitete znanosti i visokog obrazovanja, ali to je usmjereno na istraživanja sustava kvalitete kao takva, a ne na samo istraživanje i znanost.

U članku 30. stavku 3. predlaže se zamijeniti riječi: „točke 1. do 3.“ izričajem: „točke 1. i 2.,“ tako da stavak glasi: „U obavljanju svoje djelatnosti Agencija poslove iz stavka 2. točke 1. i 2. te točke 5. obavlja kao javnu ovlast te donosi pravilnike, odluke i standarde za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti.“

Obrazloženje: U prethodnom komentaru Sveučilište u Zagrebu predlaže brisanje točke 2. u članku 30. stavku 2.

U članku 30. stavak 4. nakon riječi „dostavlja“ predlaže se dodati riječi: „Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i“ tako da stavak glasi: „Agencija prikuplja i obrađuje podatke o stanju i učinkovitosti sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti nužne za utvrđivanje standarda i kriterija za vrjednovanje i donošenje ocjena u postupcima vrjednovanja te za donošenje strateških odluka za razvoj visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. Prikupljene podatke, analize i statistike Agencija dostavlja Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i Ministarstvu te s Ministarstvom usklađuje evidencije koje ono vodi na temelju zakona. Agencija općim aktom uređuje postupak prikupljanja i obrade ovih podataka, u skladu s propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka te tajnost podataka.“

Obrazloženje: Sveučilište u Zagrebu predlaže zadržavanje rješenja iz aktualnoga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju prema kojemu je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj. S obzirom na navedeno, potrebno je da Nacionalno vijeće ostane adresat koji će dobivati podatke o stanju i učinkovitosti sustava visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti nužne za utvrđivanje standarda i kriterija za vrjednovanje i donošenje ocjena u postupcima vrjednovanja te za donošenje strateških odluka za razvoj visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti.

Ad Članak 33.

U članku 33. stavku 3. dio rečenice koji glasi: „Vlada Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske,“ predlaže se zamijeniti izričajem: „Hrvatski sabor. Hrvatski sabor,“ tako da stavak glasi: „Predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenuje i razrješuje Hrvatski sabor. Hrvatski sabor imenuje jednog člana na prijedlog Nacionalnoga vijeća, tri člana na prijedlog Rektorskoga zbora Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Rektorski zbor) te dva člana na prijedlog Zbora veleučilišta Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu:

Zbor veleučilišta) te dva člana na prijedlog Ministarstva. Devetog člana Upravnog vijeća kao predstavnika radnika Agencije imenuje Agencija na prijedlog zaposlenika Agencije. Postupak predlaganja članova Upravnoga vijeća uređuje se Statutom Agencije.“

Obrazloženje: Predloženo rješenje protivno je intenciji donošenje ovog Zakona koja je istaknuta u obrazloženju. U njemu se navodi kako „u izvješću ENQA-e (European Association for Quality Assurance in Higher Education) osobito se ističe da je potrebno dodatno osnažiti neovisnost Agencije tako da Agencija donosi konačne odluke o ishodu vrednovanja u postupku reakreditacije visokih učilišta (...) Osim toga, prema ESG-u, ključni standard 3.3. koji navodi da agencije moraju biti neovisne i samostalne u svom radu te u potpunosti odgovarati za svoje aktivnosti i njihove ishode, bez utjecaja trećih strana, određuje da je za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju ključna neovisnost tijela (agencije za osiguravanje kvalitete) koje provodi postupke vrednovanja, što uključuje i zahtjev da konačnu odluku o akreditaciji donose same agencije. Novim Zakonom će se osigurati potpuna usklađenost s navedenim, tako da konačne akte u postupcima vrednovanja ubuduće izdaje AGENCIJA, a ne kao do sada, Ministarstvo znanosti i obrazovanja.“

Na koji način Nacrt zakona osnažuje neovisnost Agencije? Uistinu, Nacrtom zakona će konačne akte u postupcima vrjednovanja izdavati Agencija, a ne kao do sada Ministarstvo. Međutim, prema Nacrtu zakona od sada će predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenovati i razrješivati Vlada Republike Hrvatske, a ne više Hrvatski sabor (članak 33. stavak 2.). Treba podsjetiti da upravno vijeće imenuje i razrješava ravnatelja Agencije i članove Akreditacijskog savjeta (članak 34. stavak 1.). Drugim riječima, dok se nominalno dodatno snaži neovisnost Agencije jer ona prema Nacrtu zakona sada donosi konačnu odluku o akreditaciji, organizacijski se podvrgava Vladi i Ministru. Navedeno je protivno osnovnoj ideji ESG-ja da su agencije neovisne.

U članku 33. stavku 6. dio rečenice koji glasi: „Vladu Republike Hrvatske,“ predlaže se zamijeniti izričajem: „Hrvatski sabor.“ tako da stavak glasi: „O postojanju razloga za razrješenje predsjednika i/ili člana Upravnoga vijeća, prije isteka vremena na koje je imenovan, Agencija obavještava Hrvatski sabor.“

Ad Članak 37.

Sveučilište u Zagrebu podupire stajalište Agencije za znanosti i visoko obrazovanje u tom pogledu. Jedna je od osnovnih ideja ESG-ja da su agencije neovisne, ali u svoje postupke i tijela moraju uključivati dionike (ESG standard 3.1.). Stoga je važno da se u svim tijelima i stručnim povjerenstvima AZVO-a osigura zastupljenost različitih grupa dionika, a posebice je obavezno sudjelovanje studenta. Nacrt zakona međutim sustavno izbacuje sudjelovanje studenata iz svih tijela AZVO-a.

U sadašnjem Zakonu članak 8. stavak 3. određuje da Hrvatski sabor imenuje jednog člana upravnog vijeća iz reda studenata na prijedlog Hrvatskog studentskog zbora. Članak 33. stavak 2. ne predviđa više da se u upravno vijeće bira i predstavnik studenata (iako povećava broj članova Upravnog vijeća s osam na devet).

Prema Statuta AZVO-a (prema postojećem Zakonu sastav, mandat i način rada te druga pitanja od značaja za Akreditacijski savjet pobliže se uređuju Statutom Agencije) prijedlog kandidata za člana Savjeta dostavlja i Hrvatski studentski zbor. Članak 37. ne spominje predstavnika studenata kao člana Akreditacijskog savjeta.

Ad Članak 42.

Predlaže se zamjena predložene odredbe članka 42. stavka 1. Umjesto nje, predlaže se sljedeći izričaj: „(1) O rezultatima svoga rada Agencija jedanput godišnje izvješćuje osnivača i Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.“

Obrazloženje: Sveučilište u Zagrebu predlaže zadržavanje rješenja iz važećeg Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju prema kojemu je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj. S obzirom na navedeno, potrebno je da Nacionalno vijeće ostane adresat koji će dobivati izvještaj Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

U članku 42. predlaže se brisanje stavka 3.

Obrazloženje: Navedena odredba dovodi u pitanje operativnu neovisnost Agencije. Po red toga, prema članku 30. stavku 2. točka 2. Nacrtu zakona Agencija bi trebala provoditi vrjednovanje provedbe programskih ugovora. Prema članku 30. stavak 3. Agencija u obavljanju te svoje javne ovlasti donosi pravilnike, odluke i standarde. Dakle, Agencija će nadzirati provedbu programskih ugovora koje Ministarstvo zaključuje s javnim učilištima, dok će istovremeno Ministarstvo, kao jedna od ugovornih strana, nadzirati primjenu pravilnika, odluka i standarda koje Agencija donosi prilikom nadzora provedbe tih istih ugovora. Radi se o rijetko viđenom apsurd.

Ad Članak 43.

Koja je korist da zakon prema čl. 49. stupi na snagu osmoga dana od dana objave ako je prema čl. 43. Nacrta zakona visoko učilište i znanstveni institut obvezno ustrojiti sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sukladno novom zakonu u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?

Nije li svrhovitije na svim takvim mjestima odrediti rok od šest mjeseci ili godinu dana tijekom kojih treba donijeti sve provedbene propise i opće akte da bi se stupanjem na snagu zakon mogao početi i primjenjivati, jer svrha stupanja na snagu jest početak njegove primjene, prema obvezujućem shvaćanju Ustavnog suda (izvješće U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006., Narodne novine, br. 64/06): „Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka kao njegov sastavni dio, zahtijeva da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način. Zakon mora stupiti na snagu točno određenog dana, što ujedno znači da se od tog dana mora početi primjenjivati. To je opći ustavni zahtjev kojem mora udovoljavati svaki zakon.“

Ad Članak 44.

Koja je korist da zakon prema čl. 49. stupi na snagu osmoga dana od dana objave:

- ako je prema čl. 44. st. 1. Agencija obvezna uskladiti unutarnji ustroj i poslovanje s novim zakonom u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?
- ako je prema čl. 44. st. 2. Agencija obvezna uskladiti Statut i druge opće akte s novim zakonom u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?
- ako će prema čl. 44. st. 3. Upravno vijeće Agencije imenovati Akreditacijski savjet i Povjerenstvo za prigovore u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novog zakona?

Nije li svrhovitije na svim takvim mjestima odrediti rok od šest mjeseci ili godinu dana tijekom kojih treba donijeti sve provedbene propise i opće akte da bi se stupanjem na snagu zakon mogao početi i primjenjivati, jer svrha stupanja na snagu jest početak njegove

primjene, prema obvezujućem shvaćanju Ustavnog suda (izvješće U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006., Narodne novine, br. 64/06): „Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka kao njegov sastavni dio, zahtijeva da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način. Zakon mora stupiti na snagu točno određenog dana, što ujedno znači da se od tog dana mora početi primjenjivati. To je opći ustavni zahtjev kojem mora udovoljavati svaki zakon.“

Ad Članak 45.

Koja je korist da zakon prema čl. 49. stupa na snagu osmoga dana od dana objave:

- ako je prema čl. 45. st. 2. Agencija obvezna donijeti Standarde vrjednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 3. Agencija obvezna donijeti Poslovnik o radu Akreditacijskog savjeta i Poslovnik o radu Povjerenstva za prigovore u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 4. Agencija obvezna propisati obrasce i upute za podnošenje zahtjeva za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta, znanstvenog instituta i akreditaciju studija te obrazac prijedloga studijskog programa u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 5. Agencija obvezna propisati oblik i detaljniji sadržaj dopusnice za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te dopusnice za izvođenje studija u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?

Nije li svrhovitije na svim takvim mjestima odrediti rok od šest mjeseci ili godinu dana tijekom kojih treba donijeti sve provedbene propise i opće akte da bi se stupanjem na snagu zakon mogao početi i primjenjivati, jer svrha stupanja na snagu jest početak njegove primjene, prema obvezujućem shvaćanju Ustavnog suda (izvješće U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006., Narodne novine, br. 64/06): „Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka kao njegov sastavni dio, zahtijeva da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način. Zakon mora stupiti na snagu točno određenog dana, što ujedno znači da se od tog dana mora početi primjenjivati. To je opći ustavni zahtjev kojem mora udovoljavati svaki zakon.“

Akti koje Agencija treba donijeti, a koji se navode u člancima 8., 13., 14., 15. i članku 45. stavcima 2., 3., 4. i 5. po svojoj su naravi propis za provedbu zakona i moraju se objaviti u Narodnim novinama (što treba propisati), a ne samo na mrežnim stranicama Agencije (kako je navedeno u čl. 8. st. 3.).

Ad Članak 49.

Koja je svrha minimalne vakacije (od samo osam dana) od objave do stupanja zakona na snagu:

- ako je prema čl. 43. Nacrta zakona visoko učilište i znanstveni institut obvezno ustrojiti sustav unutarnjeg osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete sukladno novom zakonu u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?
- ako je prema čl. 44. st. 1. Agencija obvezna uskladiti unutarnji ustroj i poslovanje s novim zakonom u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?
- ako je prema čl. 44. st. 2. Agencija obvezna uskladiti Statut i druge opće akte s novim zakonom u roku šest mjeseci od njegova stupanja na snagu?
- ako će prema čl. 44. st. 3. Upravno vijeće Agencije imenovati Akreditacijski savjet i Povjerenstvo za prigovore u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novog zakona?

- ako je prema čl. 45. st. 2. Agencija obvezna donijeti Standarde vrjednovanja kvalitete u visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 3. Agencija obvezna donijeti Poslovnik o radu Akreditacijskog savjeta i Poslovnik o radu Povjerenstva za prigovore u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 4. Agencija obvezna propisati obrasce i upute za podnošenje zahtjeva za inicijalnu akreditaciju visokog učilišta, znanstvenog instituta i akreditaciju studija te obrazac prijedloga studijskog programa u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?
- ako je prema čl. 45. st. 5. Agencija obvezna propisati oblik i detaljniji sadržaj dopunice za rad visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta te dopunice za izvođenje studija u roku šest mjeseci od stupanja na snagu novoga zakona?

Nije li svrhovitije na svim takvim mjestima odrediti rok od šest mjeseci ili godinu dana tijekom kojih treba donijeti sve provedbene propise i opće akte da bi se stupanjem na snagu zakon mogao početi i primjenjivati, jer svrha stupanja na snagu jest početak njegove primjene, prema obvezujućem shvaćanju Ustavnog suda (izvješće U-X-80/2005 od 1. lipnja 2006., Narodne novine, br. 64/06): „Načelo vladavine prava, a osobito načelo pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka kao njegov sastavni dio, zahtijeva da stupanje na snagu zakona bude propisano na jasan i nedvojben način. Zakon mora stupiti na snagu točno određenog dana, što ujedno znači da se od tog dana mora početi primjenjivati. To je opći ustavni zahtjev kojem mora udovoljavati svaki zakon.

TREĆI DIO

Obvezujuća pravna shvaćanja Ustavnoga suda Republike Hrvatske o sustavu znanosti i visokoga obrazovanja

1. Odluka U-I-638/1996 od 9. srpnja 1997. (Narodne novine, broj 78/97)

Obrazloženje

Zakon o studentskom zboru (nastavno: Zakon) donio je Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 28. lipnja 1996. godine. Objavljen je u „Narodnim novinama“, broj 57/96 od 12. srpnja 1996. godine, a stupio je na snagu osmog dana od dana objave, tj. 20. srpnja 1996. godine.

Prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti postupka donošenja Zakona podnijelo je Društvo studenata Pravnog fakulteta u Zagrebu „Iuridicum“ Zagreb.

U prijedlogu se tvrdi da osporeni Zakon nije donesen većinom glasova zastupnika zbog sumnje da sjednici nije bila nazočna većina zastupnika. U prijedlogu se obrazlaže:

Uvidom u preslik dijela zapisnika sjednice Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske, održane 28. lipnja 1996. godine, proizlazi da u zapisnik nije unesen rezultat glasovanja pri donošenju osporenog zakona, kako propisuje odredba članka 240. stavak 3. Poslovnika Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske. Iz zapisnika se ne može utvrditi koliko je glasova bilo za zakon, a to se prema odredbi stavka 1. članka 225. Poslovnika moralo evidentirati. Prema ovoj odredbi Poslovnika predsjedatelj utvrđuje je li pojedina odluka dobila potrebitu većinu i objavljuje rezultat glasovanja. Kod glasovanja o donošenju osporenog Zakona u zapisniku nije utvrđen broj glasova kojim je Zakon donesen. Ustavnost Zakona je sumnjiva, jer nije donesen većinom glasova prisutnih zastupnika, te se ne zna je li na sjednici bila nazočna većina zastupnika, a kako je propisano odredbom stavka 1. članka 82. Ustava Republike Hrvatske.

U dopuni prijedloga izneseno je mišljenje predlagatelja da je Zakon trebao biti donesen većinom glasova svih zastupnika Zastupničkog doma, kako je to propisano odredbom stavka 2. članka 83. Ustava, jer se zakonom uređuje pravo udruživanja koje spada u temeljna prava i slobode čovjeka i građanina. Pravo na slobodno udruživanje radi zaštite probitaka građana jamči odredba stavka 1. članka 43. Ustava. Dopunom prijedloga osporena je i materijalna ustavnost odredaba stavka 2. članka 2, stavka 1. članka 15, članka 16, članka 34. i članka 38. Zakona. Te odredbe, naime, propisuju obvezatnost članstva u Studentskom zboru, što da nije u skladu s odredbom stavka 1. članka 43. Ustava Republike Hrvatske, kojom se jamči pravo na slobodno udruživanje građana radi zaštite njihovih probitaka.

Ministarstvo znanosti i tehnologije u dostavljenom stručnom mišljenju od 3. lipnja 1997. godine osporava osnovanost navoda prijedloga za ocjenu ustavnosti zakona.

Prijedlog je osnovan.

Odredbom članka 82. Ustava Republike Hrvatske propisano je da Zastupnički i Županijski dom Sabora Republike Hrvatske donose odluke većinom glasova ako je na sjednici nazočna većina zastupnika, ukoliko Ustavom nije drugačije određeno.

Odredbom članka 83. stavak 2. Ustava određeno je da Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske donosi zakone kojima se razrađuju Ustavom utvrđene slobode i prava čovjeka i građanina većinom glasova svih zastupnika.

Postupak odlučivanja i glasovanja u Zastupničkom domu Sabora Republike Hrvatske propisan je odredbama Poslovnika Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 99/95 i 8/96 i nastavno: Poslovnik).

Prema odredbi stavka 1. članka 219. Poslovnika, za donošenje odluka na sjednici je potrebna nazočnost većine zastupnika, osim u slučajevima kada je Ustavom odnosno Poslovníkom drugačije određeno. Prema stavku 2. iste odredbe Poslovnika, pri svakom odlučivanju predsjedatelj utvrđuje broj nazočnih te imena opravdano i neopravdano odsutnih zastupnika.

Prema odredbi stavka 1. članka 220., Poslovnika, Zastupnički dom donosi zakone, odredbe, rezolucije i druge akte većinom glasova ukoliko je na sjednici nazočna većina zastupnika. Prema stavku 2. istog članka Poslovnika, većinom glasova svih zastupnika Zastupnički dom donosi, između ostalog, i zakone kojima se razrađuju Ustavom utvrđene slobode i prava čovjeka i građanina i time je odredba članka 83. stavak 2. Ustava pretočena u ovu odredbu Poslovnika, a razrađena ostalim odredbama Poslovnika.

Prema odredbi stavka 1. članka 225. Poslovnika kada se na sjednici pojedine odluke donose većinom glasova nazočnih zastupnika ili većinom glasova svih zastupnika predsjedatelj utvrđuje je li pojedina odluka dobila potrebnu većinu i objavljuje rezultat glasovanja.

Prema članku 240. stavak 1. Poslovnika, o radu na sjednici vodi se zapisnik. Prema stavku 2. istog članka, zapisnik sadrži osnovne podatke o radu sjednice, o prijedlozima iznijetim na sjednici, sudjelovanju u raspravi te o donesenim odlukama. Stavak 3. tog članka propisuje da se u zapisnik unosi i rezultat o glasovanju o pojedinom predmetu.

Navedene odredbe članka 219, 220, 225. i 240. Poslovnika, dovode do zaključka da se prije glasovanja mora utvrditi i u zapisnik unijeti broj nazočnih zastupnika, a kod glasovanja broj glasova „za“, broj glasova „protiv“ i broj „uzdržanih“ glasova. Samo na taj način može se utvrditi je li prijedlog zakona dobio potrebnu većinu glasova i samo se na taj način utvrđuje rezultat glasovanja.

U odgovoru na upit upućen Saboru Republike Hrvatske da se izjasni o navodima predlagatelja i o načinu postupanja i glasovanja pri donošenju osporenog Zakona primljen je samo Izvod iz fonografskog zapisnika 10. sjednice Zastupničkog doma od 28. lipnja 1996. godine.

Primljeni ovjereni Izvod zapisnika sadrži raspravu zastupnika o konačnom prijedlogu Zakona o studentskom zboru, izjašnjavanje predstavnika Vlade o amandmanima na zakon i glasovanje o konačnom prijedlogu zakona, koje je obavljeno na sljedeći način: “Tko je za? Protiv? Dva, tri. Suzdržan? Nitko. Utvrđujem da je većinom glasova donesen Zakon o studentskom zboru u tekstu kako je predložio predlagatelj zajedno s prihvaćenim amandmanima, te prihvaćeno mišljenje Županijskog doma Sabora.”

Zapisnik u dijelu o glasovanju, dakle, ne sadrži Poslovníkom propisane podatke o broju nazočnih zastupnika i broju glasalnih „za“ Zakon, pa se iz zapisnički utvrđenih podataka o glasovanju ne može sa sigurnošću zaključiti je li prijedlog Zakona

izglasani i običnom većinom glasova zastupnika, a posebice se ne može zaključiti je li izglasani većinom glasova svih zastupnika Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske, kako je to propisano u odredbi članka 83. stavak 2. Ustava. Naime, ovdje je riječ o zakonu koji razrađuje Ustavom utvrđene slobode i prava čovjeka i građanina – ustavno pravo na slobodno udruživanje radi zaštite probitaka građana, a i studenti su građani (članak 43. Ustava) i Zakon je trebao biti izglasani natpolovičnom većinom svih zastupnika.

Da je doista riječ o pomanjkanju podataka o glasovanju svjedoči i komentar zastupnika B. M. zabilježen u zapisniku nakon glasovanja: „... Mi doista ovim načinom rada postajemo loš servis vještih gospodara procedure. I na ovaj način ja se dam objesiti ako ovdje imamo kvorum sada“, a na upit predsjedavajućeg traži li da se ustanovi kvorum, odgovara „tražim i ne tražim“. Međutim kvorum, suprotno poslovničkim odredbama, nije utvrđivan niti prije, a niti nakon glasovanja.

Prilikom glasovanja nije, dakle postupljeno u skladu s citiranim odredbama Poslovnika jer nije utvrđen i u zapisnik unijet broj nazočnih zastupnika te imena opravdano i neopravdano odsutnih zastupnika (članak 219. stavak 2.) Poslovnika. U zapisnik nije unijet ni broj glasova „za“ Zakon, a nema niti jasne, nedvojbene konstatacije kojom većinom glasova (običnom ili kvalificiranom) je Zakon izglasani. Nije, dakle, objavljen rezultat glasovanja u skladu s odredbom stavka 1. članka 225. Poslovnika. Iz zapisnika se stoga ne može pouzdano i nedvojbeno utvrditi kojim brojem glasova je Zakon usvojen. Ustavni sud je stoga utvrdio da Zakon nije izglasani potrebitom većinom glasova svih zastupnika (članak 83. stavak 2. Ustava).

Glede prigovora da je propisivanjem obvezatnosti članstva u Studentskom zboru povrijeđena odredba članka 43. Ustava (sloboda udruživanja) navodi se sljedeće:

Udruživanje jeste obvezatno, dapače automatsko, ali time se studenta na ništa ne sili. Da je tome tako slijedi iz više odredbi Zakona. Tako se u odredbi članka 2. stavak 2. navodi da se članstvo u Studentskom zboru stječe ili gubi stjecanjem ili gubitkom statusa studenta dodiplomskog studija. Ni jedna odredba Zakona ne obvezuje studenta da to svoje članstvo i ostvari. Hoće li uzeti studentsku iskaznicu o članstvu u Zboru, sudjelovati na izborima za studentske predstavnike, sudjelovati u radu tijela Zbora ili njegovim aktivnostima, ostavljeno je volji studenta. Nema, dakle, niti jedne odredbe koja bi ga na nešto obvezivala ili njegovo neprihvatanje članstva vezivala uz neke posljedice. Može se stoga prihvatiti stajalište Ministarstva da se zapravo radi o tome da Zakon samo utvrđuje krug osoba (studenata) koji mogu biti (bolje rečeno: koji jesu) članovi Studentskog zbora, ali da nijednom svojom odredbom ne obvezuje studente na bilo kakvo činjenje ili propuštanje. Međutim, sve i kada bi se radilo o obvezatnom učlanjivanju (što ovdje suštinski nije) smatramo da bi se studente moglo, u načelu, obvezati na obvezatno udruživanje u sveučilišne studentske udruge radi promicanja njihovih zajedničkih interesa (tako i Europska komisija za ljudska prava - v. Kratki vodič kroz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, Organizator, Zagreb, 1996., str. 105).

Kako Zakon o studentskom zboru razrađuje Ustavom utvrđene slobode i prava čovjeka i građanina (slobodno udruživanje studenata) to bi, prestankom njegovog važenja danom objave ustavnosudske odluke o ukidanju u „Narodnim novinama“, nastala pravna praznina koju Sud izbjegava odgađanjem prestanka važenja ukinutog Zako-

na do 31. prosinca 1997. godine. Datum prestanka važenja Zakona određen je kao primjeren za donošenje Zakona o studentskom zboru u postupku predviđenom Ustavom.

2. Odluka U-III-203/1997 od 8. travnja 1998. (Narodne novine, broj 52/98)

Obrazloženje

[...] Podnositelj smatra povrijeđenim svoja ustavna prava iz odredbe članka 35. Ustava Republike Hrvatske prema kojoj se svakom čovjeku i građaninu jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti. On se je obratio Ustavnom sudu tražeći pravnu zaštitu svog dostojanstva, ugleda i časti kao znanstvenik koji je svoj duhovni i fizički život posvetio jednoj znanstvenoj disciplini, a njegov se cjelokupni znanstveni rad ocjenjuje uvredljivim nizanjem političkih „etiketa“.

Polazište ustavne tužbe i Ustavni sud je prihvatio smatrajući da se znanstvenikov znanstveni opus ne smije ocjenjivati putem političkih stavova nositelja tog opusa. Argumenti protiv nećijih političkih stavova mogu oslikavati samo njegovu političku orijentaciju, a ne ono što je ta osoba u znanosti stvorila. Zato osporavati nekoga u pitanjima njegove znanstvene discipline, argumentima koji nisu argumenti te discipline, znači neutemeljeno rušiti u očima struke, javnosti uopće, a kad je riječ o sveučilišnom profesoru i u očima studenata, ona stajališta i vrijednosti kojima se je taj znanstvenik bavio. Primjerice, kolikih, kojih i kakvih je političkih partija istodobno privatni tužitelj bio članom je pitanje koje može oslikavati samo njegova politička gledišta, a nikako njegova znanstvena gledišta, i ne može se upotrijebiti kao argument za osporavanje njegova znanstvenog opusa.

S ovog stajališta gledano, sporni dijelovi B. napisa nisu znanstvena kritika V. djela, koja bi po prirodi stvari mogla sadržavati i negativne stavove o njemu, nego i po ocjeni ovog Suda predstavljaju nizanje političkih kvalifikacija, čime se vrijeđaju ustavna prava podnositelja kao znanstvenika na dostojanstvo, ugled i čast.

U tom nizanju Vrhovni sud nije našao postojanje namjere vrijeđanja, a da to ničim nije dokazao, osim tvrdnjom da je to „očito“, i da je opis svih djela istrgnut iz cjeline čime je utvrđena intencija koju cjeline tekstova nemaju.

Ustavni sud ovaj razlog nije prihvatio smatrajući da su sporni dijelovi sami po sebi dovoljni za postojanje kaznenih djela, kako su ih utvrdili sudovi prvog i drugog stupnja. Inače, istrgnuta citiranja posve su uobičajeni način argumentiranja u znanstvenom postupku pa to vrijedi i za postupak obrane znanstvenog statusa podnositelja ustavne tužbe; tko citira knjigu ili bilo koji tekst ne može prepisati cijelu knjigu, odnosno taj tekst, nego uzima iz teksta ono što je za njegovu tvrdnju relevantno.

Međutim, upravo čitanje cjelina za koje pledira Vrhovni sud, prema ocjeni Ustavnog suda, ostavlja dojam osobne netrpeljivosti i nepostojanja u njima onog potrebnog odmaka, one objektivne distance, koja mora biti svojstvena ozbiljnoj kritici, kako nečijeg znanstvenog opusa, tako i nečijih političkih stavova.

Nakon što je utvrdio da se u spornim dijelovima tekstova ne radi o sudovima o kvaliteti V. znanstvenog rada – koji, kao što ispravno drži i Vrhovni sud, uopće ne mogu biti predmetom raspravljanja pred sudom – nego o diskvalifikaciji podnositeljevih političkih stavova, ovaj se je Sud bavio i pitanjem jesu li ocjene o podnositelju ustavne tužbe iznijete bez namjere vrijeđanja, što je bitno pitanje sa stajališta opravdanosti primjene citirane zakonske odredbe članka 79. (75.) Krivičnog zakona Republike Hrvatske o nekažnjavanju za krivična djela.

Ocjena je ovog Suda da se ne može reći da namjera vrijeđanja ne postoji ako se u svezi s podnositeljem govori kao o vojniku partije, o „proizvodnji primjernih podanika bez inicijative i osobitosti“, o zdušnom građenju i podržavanju Yu-boljševičke stvarnosti ili o „čuvenoj intelektualnoj dresuri s karticama“.

Posebno je neprihvatljivo stajalište Vrhovnog suda da izrazom „pripuznik“ okrivljenik nije išao za tim da bi vrijeđao privatnog tužitelja, već da bi u stručnoj kritici pojačao izrečene sudove, odnosno da je ta riječ služila primarno moralno stručnom interesu zaštite pedagoške znanstvene oblasti.

Pravomoćne presude Općinskog i Županijskog suda u ovom predmetu preinačene su sa stajališta članka 79. stavka 1. KZRH (odnosno članka 75. stavka 1. u pročišćenom tekstu) u pogledu uvreda, a točka 3) izreke također je preinačena sa stajališta da okrivljenik „kada je to tvrdio, nije iznio ništa neistinito“.

Pritom je okrivljenik tvrdio da je podnositelj „... više (je) puta izbivao s nastave radi agitacije i bavljenja osobnim političkim poslovima, a da nikad nije tražio niti dobio legitimni dopust“. Presuda suda prvog stupnja posebno je obrazložila posve obratno, da se radi o neistinitim činjeničnim tvrdnjama koje mogu škoditi časti i ugledu neke osobe.

Na temelju iznijetog, ovaj Sud je utvrdio da podnositelju jesu povrijeđena ustavna prava iz članka 35. Ustava pa je odlučeno kao u izreci.

3. Odluka U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000.

(Narodne novine, broj 14/00 i 26/00)

Obrazloženje

II.

[...] Neposredno mjerodavne za ocjenu ustavnosti Zakona, odnosno pojedinih njegovih odredaba, jesu odredbe članaka 16., 67. i 68. stavci 1. i 2. Ustava.

Odredbom članka 67. stavka 1. Ustava jamči se autonomija sveučilišta.

Odredbom članka 67. stavka 2. Ustava propisano je da sveučilište samostalno odlučuje o svom ustroju i djelovanju, u skladu sa zakonom.

Odredbom članka 68. stavka 1. Ustava jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

Odredbom članka 68. stavka 2. Ustava obvezuje se država da potiče i pomaže razvika znanosti, kulture i umjetnosti.

Odredbom članka 16. Ustava propisano je da se slobode i prava mogu ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

Ostale odredbe Ustava mjerodavne za ocjenu ustavnosti Zakona, odnosno pojedinih njegovih odredaba, propisuju da uz uvjete određene zakonom građani mogu osnivati privatna učilišta (članak 66.); da je svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, visokoškolsko obrazovanje u skladu s njegovim sposobnostima (članak 65. stavka 2.); da svaki građanin ima pravo, pod jednakim uvjetima, sudjelovati u obavljanju javnih poslova i biti primljen u javne službe (članak 44.) te da se svakomu jamči pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom, odnosno druga pravna zaštita u slučaju da je pravo na žalbu iznimno isključeno u slučajevima određenim zakonom (članak 18.), što predstavlja izraz načela vladavine prava, kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske propisane člankom 3. Ustava.

U postupku ocjene ustavnosti Zakona, odnosno pojedinih njegovih odredaba, a u svezi s navedenim odredbama Ustava Republike Hrvatske, Ustavni sud pošao je od stajališta da autonomija sveučilišta, propisana člankom 67. Ustava, uključuje pravo svakog pojedinog sveučilišta u Republici Hrvatskoj da samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom. Sukladno tome, Sud je zauzeo načelno stajalište da članak 67. Ustava sadrži:

- ustavno utvrđenje da je autonomija nužna za samo postojanje sveučilišta, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta;
- ustavno utvrđenje da sveučilište ima pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom, što znači da odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave (domaine réservée) sveučilišta.
- Pri razmatranju konkretnog sadržaja autonomije sveučilišta, temeljenog na prethodno navedenim ustavnim utvrđenjima, pred Ustavnim su se sudom postavila tri pitanja:
 - prvo, u odnosu prema kojim subjektima Ustav jamči autonomiju sveučilišta, to jest prema kojim se institucijama i drugim tijelima sveučilište pojavljuje kao autonomno,
 - drugo, tko ulazi u krug subjekata koji su obuhvaćeni autonomijom sveučilišta,
 - treće, do kojih granica može postojati autonomija sveučilišta u odnosu prema tijelu koje sveučilište osniva i tijelima koja ocjenjuju njegov rad odnosno prema

tijelima koja ga podupiru, a čije su ovlasti imanentne njihovom položaju osniva-
telja, stručnog nadzornika ili pak podupiratelja dotičnog sveučilišta.

Razmatrajući odgovor na prvo pitanje, Sud je zauzeo stajalište da autonomija sve-
učilišta, zajamčena člankom 67. Ustava, uključuje autonomiju sveučilišta prema
izvansveučilišnim institucijama i drugim tijelima koja uređuju ustrojstvo i djelovanje
sveučilišta ili mogu utjecati na njihovo uređenje (primjerice, prema tijelima državne
vlasti ili drugim javnopravnim i (rjeđe) privatnopravnim osobama koje se mogu po-
javiti kao osnivačji sveučilišta ili pak oni koji ga podupiru). Nadalje, Sud je zauzeo
stajalište da autonomija sveučilišta uključuje i autonomiju svakog pojedinog sveu-
čilišta u odnosu prema drugim sveučilištima istoga ili drugog sveučilišnog sustava
u zemlji, te autonomiju svakog pojedinog visokog učilišta različitog od sveučilišta
(primjerice, fakulteta unutar sveučilišta) u odnosu prema svim drugim istovrsnim vi-
sokim učilištima istoga sveučilišnog sustava, uz pridržaj prava na vlastitu akademsku
samoupravu prema upravnim tijelima sveučilišta u čijem se sastavu nalazi.

Razmatrajući odgovor na drugo pitanje, Sud je zauzeo stajalište da autonomija obu-
hvaća sveučilište odnosno drugo visoko učilište unutar sveučilišnog sustava, ali i
autonomiju svake pojedine članice sveučilišta, to jest svakog pojedinog fakulteta ili
drugih ustrojbenih jedinica unutar pojedinog sveučilišta, te autonomiju svih djelat-
nika određene znanosti unutar cjelokupnog sveučilišnog i/ili znanstvenog sustava u
Republici Hrvatskoj. Stoga se treba smatrati da su pod jedinstveni pojam »autonomi-
je sveučilišta« podvedeni svi navedeni subjekti.

U odgovoru na treće pitanje, Sud je zauzeo stajalište da postoje određena ograniče-
nja autonomije sveučilišta, koja proizlaze iz činjenice da je autonomija sveučilišta u
suvremenim državama u znatnoj mjeri ograničena ovlastima onih o kojima sveučil-
lišta ovisi, to jest o njegovim osnivačjima, podupirateljima i tijelima koja provode
stručni nadzor nad njegovim radom. Njihov utjecaj najčešće se izražava u pravilima
koja svaki od njih nameće sveučilištu, bilo tako što su mu zakonom nadređena, bilo
tako što uvjetuju potporu ili pozitivna izvješća o radu sveučilišta prihvaćanjem ili
provedbom njihovih pravila. Sukladno navedenom, Ustavni je sud zauzeo stajalište
da se ustavnost osporavanih odredaba Zakona o visokim učilištima može ocjenjivati
samo uz istodobno uvažavanje činjenice da je autonomija sveučilišta u stvarnosti
neizbježno ograničena pravima i stvarnom moći osnivačjima, ali i onih koji podupiru
sveučilište ili pak nad njegovim radom provode stručni nadzor.

Sukladno navedenim stajalištima, a polazeći od ustavne obveze države da potiče i
pomaže razvitak znanosti, kulture i umjetnosti (članak 68. stavak 2.), Ustavni sud
smatra da se zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na raciona-
lan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo
ustavno jamstvo na autonomiju, uz uvažavanje prethodno spomenutih prava koja
pripadaju osnivačjima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim
radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram
sveučilišta.

U tom smislu, Sud je zauzeo stajalište da je za zakonsku razradu ustavnog jamstva
autonomije sveučilišta osobito važna odredba članka 3. stavka 2. Zakona, koja pri-
mjerično razrađuje načela akademskih sloboda i akademske samouprave.

Odredba članka 3. stavka 2. Zakona propisuje da se akademska samouprava osobito
ogleda u:

- slobodi znanstvenog, umjetničkog i tehnološkog istraživanja i stvaralaštva,
- utvrđivanju obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa,
- izboru nastavnika i čelnika,
- odlučivanju o kriterijima upisa studenata,
- utvrđivanju unutarnjeg ustroja.

Budući da navedena odredba samo primjerično nabraja ovlasti koje ulaze u sadržaj akademske samouprave, Sud je zauzeo stajalište da ovlasti propisane člankom 3. stavkom 2. Zakona predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, to jest onaj koji nije dopušteno ograničavati zakonskim odredbama niti je dopušteno da ga ograničavaju osnivatelji, podupiratelji ili pak nositelji stručnog nadzora nad njegovim radom.

Sukladno svemu rečenom, Ustavni sud utvrdio je da zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje pravo da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, to jest usklađena s ustavnim ciljevima. Sud je, nadalje, zauzeo stajalište da su, osim pridržaja prava osnivatelja i drugih subjekata o kojima sveučilište ovisi, zakonska ograničenja autonomije sveučilišta dopustiva samo zbog razloga navedenih u članku 16. Ustava. Međutim, i u tom slučaju konkretni javni interes da se autonomija sveučilišta ograniči mora biti jači od interesa sveučilišta da se autonomija ostvari, a ograničenja su dopustiva samo ako se svrha zbog koje se ona propisuju ne može ostvariti blažim sredstvima. I tada, međutim, ograničenja moraju biti racionalno usmjerena na postizanje opravdanih regulativnih svrha.

Prema tome, sva ograničenja propisana Zakonom o visokim učilištima koja zadiru u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta izražen u ovlastima pripadajućim akademskoj samoupravi, odnosno koja nisu utemeljena na razlozima propisanim u članku 16. Ustava ili koja ne izviru iz prava osnivatelja ili iz prava onih koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, odnosno koja su utemeljena, ali su nerazmjerna u odnosu na svrhu koja se njima želi postići, moraju se smatrati nesuglasnima Ustavu Republike Hrvatske.

III.

[...]

II. Temeljem prijedloga predlagatelja, kao i ovlasti iz članka 36. stavka 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Sud je pokrenuo postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske sljedećih odredaba Zakona: članka 5. stavaka 3., 4. i 5. u dijelu koji se odnosi na sveučilišta; članka 19. stavka 2.; dijela odredbe članka 59. stavka 2.; dijela odredbe članka 86. stavka 1.; članka 95. stavka 4.; članka 99. stavaka 4., 5. i 6.; članka 105. stavka 2. podstavaka 2., 3., 4., 5. i 6. i dijela odredbe stavka 3. istog članka; članka 106. stavaka 3. i 4.; članka 115. stavaka 6., 7., 8. i 10.; članka 132. stavka 2. podstavka 3. i članka 144.

Radi sistematizacije građe u postupku ocjene ustavnosti osporavanih odredaba Zakona, Ustavni sud razvrstao ih je u tri osnovne skupine.

1. Osporene odredbe koje uređuju ustroj, djelovanje i upravu visokim učilištima

U postupku ocjene ustavnosti odredaba kojima se uređuju ustroj, djelovanje i uprava visokim učilištima, Sud je utvrdio da sljedeće odredbe – djelomice ili u cijelosti – nisu u suglasnosti s ustavnim pravom sveučilišta da samostalno, u skladu sa zakonom, odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju:

- članak 19. stavak 2.;
- članak 59. stavak 2. u dijelu odredbe koji glasi: »uz suglasnost Ministarstva«;
- članak 105. stavak 2. podstavci 3. i 6.;
- članak 106. stavci 3. i 4.;
- članak 115. stavci 6., 7., 8. i 10.

U postupku ocjene ustavnosti navedenih odredaba Zakona, Sud je utvrdio da je pravo na samostalno odlučivanje sveučilišta o njegovom ustrojstvu i djelovanju osporenim odredbama Zakona ograničeno, što nije u suglasnosti s Ustavom zajamčenim pravom na sveučilišnu autonomiju. Naime, pravo na samostalno odlučivanje o unutarnjem ustrojstvu sveučilišta ulazi u temeljni sadržaj akademske samouprave, koji nije dopušteno ograničavati propisivanjem izvornih ili kontrolnih ovlasti države u tim pitanjima, pa bila država i sam osnivač, podupiratelj i nadziratelj stručnog rada sveučilišta. Nadalje, pitanja koja se tiču ustrojstva i djelovanja sveučilišta, a koja ne predstavljaju izvorne ovlasti sveučilišta obuhvaćene akademskom samoupravom, moraju biti propisana zakonom i ne mogu biti prenesena na tijela izvršne vlasti države.

Vodeći se navedenim stavovima, Sud je utvrdio da je osporenim odredbama Zakona povrijeđena autonomija sveučilišta ili pak obveza da se pitanja ustroja i djelovanja sveučilišta propisuju zakonom.

1.1. Članak 19. stavak 1. Zakona propisuje da za djelatnost visoke naobrazbe visoko učilište mora imati potreban broj i sastav nastavnika i suradnika za izvođenje studija, osiguran prostor i opremu, osigurana novčana sredstva za rad učilišta, izvođenje studija i provedbu nastavnog programa u cijelosti, te da mora ispunjavati i druge uvjete utvrđene zakonom, da bi osporenim odredbom stavka 2. istog članka bilo propisano kako »pobliže uvjete iz stavka 1. ovoga članka utvrđuje ministar znanosti i tehnologije«. Sud smatra da davanje ovlasti ministru da utvrđuje pobliže uvjete za djelatnost visokih učilišta proturiječi odredbi članka 67. stavka 2. Ustava koja izriječno propisuje da sveučilište samostalno odlučuje o svom ustroju i djelovanju, u skladu sa zakonom. Zbog toga je odredbu članka 19. stavka 2. trebalo ukinuti zbog njezine nesuglasnosti s člankom 67. Ustava.

1.2. Odredbom članka 59. stavka 2. Zakona propisano je da kapacitet visokog učilišta utvrđuje visoko učilište uz suglasnost Ministarstva. Sud je utvrdio da je dio navedene odredbe u nesuglasnosti s odredbama članaka 66. i 67. Ustava Republike Hrvatske. Naime, nesporno je pravo visokog učilišta da samo utvrđuje svoj kapacitet, te je u tom dijelu odredba članka 59. stavka 2. Zakona u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta. Međutim, davanje ovlasti tijelu državne uprave (Ministarstvu znanosti i tehnologije) da na akt o utvrđenju kapaciteta svakog pojedinog učilišta daje svoju suglasnost, predstavlja bitno ograničenje prava sveučilišta na samostalno odlučivanje o svom djelovanju, jer u slučaju uskrate suglasnosti, a uz odgovarajuću primjenu članka 203. Zakona o općem upravnom postupku, visoko učilište ne može

donijeti akt s namjeravanim dispozitivom. S druge strane, donošenje akta kojim bi visoko učilište utvrdilo svoj kapacitet bez suglasnosti Ministarstva, povlačilo bi za sobom njegovo poništenje po pravu nadzora. Konačno, budući da Zakon nije izriječno propisao da suglasnost Ministarstva ima snagu samostalnoga upravnog akta, to se ima smatrati da akt davanja ili odbijanja suglasnosti na utvrđenje visokog učilišta o njegovom kapacitetu predstavlja akcesorni akt bez vlastite samostalne prirode te ne može biti ni pobijan neposredno. Time je visokom učilištu uskraćeno i pravo na djelotvornu pravnu zaštitu. Prema tome, osporenom odredbom članka 59. stavka 2. Zakona neosnovano je predviđena obveza donošenja složenog akta (akta kolaboracije) dva tijela – visokog učilišta i tijela državne uprave – u slučaju utvrđenja kapaciteta svakog pojedinog visokog učilišta, čime se narušava ustavno pravo visokog učilišta da samostalno odlučuje o svom djelovanju. Osim toga, zakonom dana ovlast tijelu državne uprave na davanje suglasnosti na utvrđenje kapaciteta visokog učilišta izriječno je protivna odredbi članka 66. Ustava, jer ograničava pravo građana da privatna učilišta osnivaju uz uvjete određene zakonom. Uzimajući u obzir sve prethodne navode, Sud je utvrdio da treba ukinuti dio odredbe članka 59. stavka 2. (»uz suglasnost Ministarstva«), tako da odredba sada glasi: »(2) Kapacitet visokog učilišta utvrđuje visoko učilište«.

1.3. Predlagatelj je u pravu kada napominje da u Zakonu nisu jasno određene ovlasti upravnog vijeća u postupku izbora rektora. Odredba članka 105. stavka 2. podstavka 3. Zakona prema kojoj upravno vijeće »predlaže sveučilišnom senatu predloženičke u postupku izbora rektora«, a u svezi s člankom 108. stavcima 3. do 5. Zakona, može se tumačiti na način da upravno vijeće, nakon završenog postupka prikupljanja prijedloga kandidata, nije dužno predložiti sveučilišnom senatu sve pravovaljane *kandidate* za rektora, nego da može – između svih predloženih kandidata – odabrati dva ili više *predloženika* i samo njih predložiti sveučilišnom senatu. U postupku ocjene ustavnosti članka 105. stavka 2. podstavka 3. Zakona, a u svezi s člankom 108. stavcima 3. do 5. Zakona, Sud je utvrdio da je nesporno pravo visokih učilišta u sastavu sveučilišta i stručnih vijeća sveučilišnih odjela da predlažu *kandidate* za rektora. Sud je također utvrdio da se ovlast na provedbu postupka prikupljanja prijedloga kandidata može povjeriti upravnom vijeću, jer se ta ovlast ne bi mogla smatrati ograničavanjem autonomije sveučilišta i njegove akademske samouprave. Međutim, Sud je utvrdio da bi se smatrala ograničavanjem autonomije sveučilišta ovlast upravnog vijeća da između svih pravovaljano predloženih kandidata za rektora ono samo odabire pojedine *kandidate* i samo njih – sada kao predloženičke – predlaže sveučilišnom senatu. Budući da iz navedenih odredaba Zakona nisu jasne granice ovlasti upravnog vijeća u postupku izbora rektora, to je Ustavni sud zaključio da treba ukinuti odredbu članka 105. stavka 2. podstavka 3. Zakona, jer je postupak izbora rektora dosljedno i precizno uređen člankom 108. Zakona.

1.4. Ocjenjujući u nastavku način imenovanja i sastav upravnog vijeća, kao tijela koje upravlja sveučilištem (članak 105. stavak 1. Zakona), Sud je utvrdio da je odredbama članka 106. stavaka 3. i 4. neposredno povrijeđena ustavna odredba o jamstvu autonomije sveučilišta iz člana 67. stavka 1. Ustava. U stavcima 3. i 4. članka 106. Zakona propisano je, naime, da »članove upravnog vijeća imenuje osnivatelj«, i to tako da »polovicu članova upravnog vijeća osnivatelj imenuje s liste koju mu predlaže sveučilišni senat iz reda znanstveno-nastavnih zaposlenika sveučilišta ili visokih

učilišta u sastavu sveučilišta, a polovicu članova s liste koju mu predlaže ministar«. Povežu li se navedene odredbe s odredbama o ovlastima upravnog vijeća iz članka 105. Zakona, te s odredbama članka 106. stavaka 5. i 7. Zakona, Sud ocjenjuje da se pitanje opravdanosti ograničavanja prava sveučilišta da samostalno bira svoja sveučilišna tijela osnovano postavlja. Naime, odredbe članka 106. stavaka 5. i 7. Zakona propisuju da »predsjednika upravnog vijeća biraju članovi između sebe«, a da »u slučaju podijeljenog broja glasova kod donošenja odluka, odlučuje glas predsjednika«. Zbog svega navedenog predlagatelj je u pravu kada u podnesku ističe da upravno vijeće može imati takav sastav, takav način odlučivanja i takvu odgovornost da nije moguće odrediti ustanovljava li Zakon upravno vijeće zato da predstavlja interese sveučilišta ili osnivatelja sveučilišta ili pak samih članova upravnog vijeća. Osim toga, odredba članka 106. stavka 7. koja propisuje da u slučaju podijeljenog broja glasova odlučuje glas predsjednika, omogućuje da u upravnom vijeću javnog sveučilišta koje je za svog predsjednika izabralo člana imenovanog na prijedlog osnivatelja odlučujući utjecaj ima osnivaatelj, a u upravnom vijeću koje je za svog predsjednika izabralo člana imenovanog na prijedlog senata odlučujući utjecaj ima sveučilište, te se i stupanj autonomije sveučilišta u ta dva slučaja razlikuje. Zbog svega navedenog, valjalo je odredbe članka 106. stavaka 3. i 4. ukinuti kao nesuglasne s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta.

1.5. Sukladno ustavnom jamstvu autonomije sveučilišta, koja u sebi sadrži i ovlast visokog učilišta na samostalan izbor čelnika, Sud je ocijenio da odredba članka 115. stavka 6. Zakona, prema kojoj odredbi »dekana potvrđuje upravno vijeće sveučilišta uz pribavljeno mišljenje rektora« nije u suglasnosti s autonomijom fakulteta, kao visokog učilišta u sastavu sveučilišta s vlastitom akademskom samoupravom. Iako o pravnoj prirodi potvrde, kao akta kojim upravno vijeće sveučilišta potvrđuje odluku fakulteta o izboru dekana, u pravnoj teoriji postoje različita mišljenja (od toga da je potvrda specifičan oblik nadzora nad nečim što već postoji, do toga da je akt pendentan sve do izdavanja potvrde, slično rezolutivnom uvjetu), nesporno je da uskratkom potvrde prestaje pravno djelovanje odluke kojoj je ona uskraćena. Sud je utvrdio i nesuglasnost stavka 6. sa stavicima 7. i 8. istoga članka Zakona koji ne govore o »potvrdi«, nego o »suglasnosti«, iz čega bi proizlazila još jača nadzorna ovlast upravnog vijeća u postupku izbora dekana fakulteta, jer u tom slučaju odluka o izboru dekana ne bi mogla ni započeti pravno djelovati prije no što bi upravno vijeće dalo suglasnost. Odredbu članka 115. stavka 6. Zakona stoga je trebalo ukinuti, jer ovlast dana upravnom vijeću neposredno vrijeđa pravo fakulteta da samostalno bira svoje čelnike, što nije u suglasnosti s ustavnim jamstvom o autonomiji sveučilišta propisanim člankom 67. Ustava, ali ni sa sadržajem akademske samouprave visokih učilišta propisanim člankom 3. Zakona. Slijedom toga, Sud je sam pokrenuo postupak za ocjenu ustavnosti i ukinuo stavke 7. i 8. članka 115. Zakona, jer je ukidanjem odredbe stavka 6. istog članka prestao postojati *ratio* zbog kojega su one bile propisane.

1.6. Zbog istovjetnih razloga navedenih u točki 1.5. trebalo je ukinuti i odredbu članka 105. stavka 2. podstavka 6. Zakona koja propisuje da upravno vijeće »razrješuje dekana dužnosti na zahtjev sveučilišnog senata i postavlja vršitelja dužnosti dekana«. Sud je ocijenio da je razrješenje dekana autonomno pravo visokog učilišta u istoj mjeri u kojoj je to i njegov izbor, sve u skladu s pretpostavkama propisanim zakonom. S druge strane, Sud je utvrdio da davanje zakonske ovlasti upravnom vijeću na

neposredno postavljanje vršitelja dužnosti dekana znači davanje zakonskog prava na neposredan izbor čelnika fakulteta tijelu koje u cijelosti imenuje osnivatelj. Budući da je Sud prethodno utvrdio da su neustavne odredbe Zakona kojima se za izbor dekana zahtijeva potvrda (suglasnost) upravnog vijeća, odnosno kojima se konačna odluka o razrješenju dekana stavlja u nadležnost upravnog vijeća, zakonsko pravo upravnog vijeća na neposredno postavljanje vršitelja dužnosti dekana tim više nije u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta i ustavnim pravom sveučilišta na izbor svojih čelnika. Stoga je odredbu članka 105. stavka 2. podstavka 6. Zakona trebalo ukinuti zbog njezine nesuglasnosti s člankom 67. Ustava. Slijedom toga, Sud je sam pokrenuo postupak i ukinuo odredbu članka 115. stavka 10. koja predstavlja razradu ovlasti danih upravnom vijeću člankom 105. stavkom 2. podstavkom 6., a koja propisuje da »ako se novi dekan ne izabere do isteka mandata postojećem dekanu ili se utvrdi da je tekući mandat nepropisan, upravno vijeće imenovat će za vršitelja dužnosti dekana osobu koja ispunjava propisane uvjete, za vrijeme tekuće školske godine«.

2. Osposrene odredbe koje uređuju izbor u zvanja i nadležnost pojedinih tijela u postupku izbora u zvanja i s njim povezanih prava i obveza

U postupku ocjene ustavnosti odredaba kojima se uređuju izbor u zvanja i nadležnost pojedinih tijela u postupku izbora u zvanja i s njim povezanih prava i obveza, Sud je utvrdio da sljedeće odredbe – u cijelosti ili djelomice – nisu u suglasnosti s odredbama Ustava Republike Hrvatske:

- odredba članka 86. stavka 1. u dijelu koji propisuje da stručno vijeće visokog učilišta može povjeriti izvedbu cijelog nastavnog predmeta nastavniku, znanstveniku, stručnjaku ili umjetniku izvan visokog učilišta;
- članak 95. stavak 4.;
- članak 99. stavci 4., 5. i 6.;
- članak 144.

U postupku ocjene ustavnosti navedenih odredaba Sud je pošao od prethodno utvrđenog stava da pravo na samostalan izbor nastavnika pripada u temeljni sadržaj akademske samouprave sveučilišta koji Zakonom nije dopušteno ograničavati osim u slučaju nužnih ograničenja koja se temelje na razlozima propisanim člankom 16. Ustava.

2.1. Odredbom članka 86. stavka 1. Zakona propisano je da stručno vijeće visokog učilišta može povjeriti izvedbu dijela ili cjelokupnog nastavnog predmeta nastavniku, znanstveniku, stručnjaku ili umjetniku izvan visokog učilišta, kao i nastavniku iz drugog visokog učilišta. U postupku ocjene ustavnosti navedene odredbe, Sud je utvrdio da visoko učilište ima nesporno pravo povjeriti izvedbu nastave iz cijelog nastavnog predmeta sveučilišnog dodiplomskog studija osobi koja nije s visokim učilištem sklopila ugovor o radu, ali je izabrana u jedno od zvanja sveučilišnog nastavnika u skladu sa Zakonom ili od priznatoga stranog sveučilišta, što uključuje sveučilišnog nastavnika i izvan visokog učilišta i sveučilišnog nastavnika drugog visokog sveučilišta, kao i osobi koja je izabrana u jedno od znanstvenih zvanja u skladu sa Zakonom o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti ili od priznate strane znanstvene ustanove. Sud je, međutim, ocijenio suprotnim ustavnoj odredbi članka 44. Ustava onaj dio odredbe

članka 86. stavka 1. Zakona koji daje pravo visokom učilištu da povjeri izvedbu nastave iz *cijelog* nastavnog predmeta sveučilišnog dodiplomskog studija (što uključuje izvedbu svih sati ili većine sati predavanja i drugih oblika nastave te izvedbu ispita iz dotičnog predmeta) osobi koja nije izabrana za sveučilišnog nastavnika. Omogućavanje visokom učilištu da nekoj osobi ili većem broju osoba povjeri obavljanje javne službe – u što se ubrajaju poslovi sveučilišnog studija – mimo redovitih uvjeta propisanih Zakonom koji su jednaki za sve, nije u suglasnosti s člankom 44. Ustava, koji propisuje da svaki građanin ima pravo, pod jednakim uvjetima, sudjelovati u obavljanju javnih poslova i biti primljen u javne službe. Zbog toga je valjalo dio odredbe članka 86. stavka 1. Zakona, koji propisuje da stručno vijeće visokog učilišta može povjeriti izvedbu cijelog nastavnog predmeta nastavniku, znanstveniku, stručnjaku ili umjetniku izvan visokog učilišta, ukinuti zbog njegove nesuglasnosti s odredbom članka 44. Ustava.

2.2. Odredbom članka 95. stavka 4. Zakona propisano je da na temelju uvjeta iz stavka 3. istog članka, ministar ovlašćuje visoka učilišta za izbor i davanje mišljenja u postupku izbora za određena znanstvena i stručna područja. Sud je zauzeo stajalište da se tom odredbom ograničava autonomno pravo sveučilišta, odnosno visokog učilišta u sastavu sveučilišta, da bira svoje nastavnike pod uvjetima određenim zakonom, jer se nadležnost za obavljanje bitnih poslova u postupku izbora sveučilišnih nastavnika Zakonom prenosi na tijelo državne uprave. Sud je također utvrdio da je predlagatelj u pravu kada u podnesku ističe da iz Zakona nije jasno kojim pravnim aktom - općim ili pojedinačnim - tijelo državne uprave ima pravo ovlašćivati visoka učilišta za izbor i davanje mišljenja u postupku izbora za određena znanstvena i stručna područja, čime se otvara mogućnost da se ovlast podijeli općim, ali i pojedinačnim aktom. Time se vrijeđa pravo sveučilišta i visokih učilišta u sastavu sveučilišta na jednakost pred zakonom s drugim istovrsnim učilištima. Zbog toga je valjalo odredbu članka 95. stavka 4. Zakona ukinuti zbog njezine nesuglasnosti s odredbama članaka 67., 68. stavka 1. i 16. Ustava.

2.3. Odredbom članka 99. stavka 4. određeno je da polovicu članova matičnih povjerenstava (to jest, tijela koja daju mišljenje ispunjava li predloženi u postupku izbora minimalne uvjete za izbor u znanstveno-nastavna te nastavna zvanja, što predstavlja najvažniji akt bez kojega visoko učilište ne može izabrati predložena niti u jedno od propisanih zvanja) imenuje Rektorski zbor, a drugu polovicu i predsjednika imenuje ministar. Stavkom 5. istog članka propisano je da stručne poslove za matično povjerenstvo osigurava ministarstvo. Stavkom 6. istog članka određeno je da ministar uz pribavljeno mišljenje Rektorskog zbora propisuje način rada, broj matičnih povjerenstava, broj članova matičnih povjerenstava te vrijeme na koje se imenuju članovi matičnih povjerenstava. Sud je utvrdio da je predlagatelj u pravu kada u svom podnesku ističe da je autonomija sveučilišta narušena sastavom matičnog povjerenstva u kojemu polovicu članova i predsjednika povjerenstva imenuje čelnik tijela državne uprave (ministar), koji je ujedno i član najvišeg tijela izvršne vlasti (Vlade Republike Hrvatske), jer imenovanja u nadležnosti ministra po svojoj naravi ne smjeraju primarno predstavljajući i zaštitu interesa sveučilišta ili druge znanstvene zajednice. Stoga se sastav matičnih povjerenstava, propisan člankom 99. stavkom 4. Zakona, protivi autonomiji sveučilišta, koja se Ustavom jamči i zbog toga da bi se osigurala isključivo znanstvena mjerila odlučivanja o tome ima li predloženi za sveučilišnog

nastavnika određene znanstvene kvalifikacije. Nadalje, Sud je utvrdio da se pojedine nadležnosti u postupku izbora sveučilišnih nastavnika ne uređuju Zakonom, nego se odredbom članka 99. stavka 5. umjesto toga neosnovano prenose na čelnika tijela državne uprave i člana najvišeg tijela izvršne vlasti u zemlji, čime se ograničava Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta, kao i pravo na samostalno odlučivanje sveučilišta u skladu sa zakonom. Sukladno tome, nije u suglasnosti s pravom sveučilišta da samostalno odlučuje o svom djelovanju ni odredba članka 99. stavka 5. koja obavljanje stručnih poslova za matična povjerenstva stavlja u nadležnost ministarstva. Zbog toga je valjalo odredbe članka 99. stavaka 4., 5. i 6. Zakona ukinuti zbog njihove nesuglasnosti s člankom 67. Ustava.

2.4. Odredbom članka 144. Zakona propisano je da standardno opterećenje nastavnih obveza te ostale čimbenike za novčanu podlogu rada visokih učilišta (broj nastavnika, suradnika, broj studenata i drugo) propisuje Ministarstvo na prijedlog Vijeća za novčanu potporu visokog školstva. Predlagatelj je u pravu kada u svom podnesku osporava ustavnost dijela odredbe članka 144. kojim se nadležnost za propisivanje standardnog opterećenja nastavnih obveza dodjeljuje tijelu državne uprave. U postupku za ocjenu ustavnosti osporavanog dijela odredbe članka 144. Zakona Sud nije ocjenjivao je li standardno opterećenje nastavnih obveza pravilo običajnog prava u hrvatskom pravnom poretku ili nije, kako je to zatražio predlagatelj. Sud se ograničio na ispitivanje ustavnosti postojeće odredbe Zakona, te je ocijenio nesuglasnom Ustavom zajamčenoj autonomiji sveučilišta dio odredbe kojim se nadležnost za propisivanje standardnog opterećenja nastavnih obveza ne uređuje Zakonom, nego se neosnovano prenosi na tijelo državne uprave. Stoga je, sukladno prijedlogu predlagatelja, dio odredbe članka 144. koji glasi: »Standardno opterećenje nastavnih obveza te ostale« trebalo ukinuti zbog njegove nesuglasnosti s člankom 67. stavak 2. Ustava. Sud je, međutim, ocijenio da ni preostali dio odredbe članka 144. Zakona nije u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta, te je sam pokrenuo postupak za ocjenu njegove ustavnosti. Ocjenjujući ustavnost preostalog dijela odredbe članka 144. Sud je zauzeo stajalište da propisivanje čimbenika za novčanu podlogu rada visokih učilišta ne može biti u izvornoj nadležnosti ministarstva, kao tijela državne uprave, jer je to dio proračunske politike Vlade o kojemu je potrebno donijeti opći akt odgovarajuće pravne snage. Stoga je Sud ukinuo i preostali dio odredbe članka 144. Zakona koji glasi: »čimbenike za novčanu podlogu rada visokih učilišta (broj nastavnika, suradnika, broj studenata i drugo) propisuje Ministarstvo na prijedlog Vijeća za novčanu potporu visokog školstva«.

3. Osporene odredbe koje uređuju nadležnost za donošenje općih akata sveučilišta, uključujući statut

U postupku ocjene ustavnosti odredaba kojima se uređuju nadležnost za donošenje općih akata sveučilišta, Sud je utvrdio da sljedeće odredbe - u cijelosti ili djelomice - nisu u suglasnosti s odredbama Ustava Republike Hrvatske:

- članak 5. stavak 3. u dijelu koji se odnosi na sveučilište, a koji glasi: »sveučilišta ... članka 105. stavka 1., odnosno«, članak 5. stavak 4. u dijelu koji se odnosi na sveučilište, a koji glasi: »fakulteta, umjetničke akademije, visoke škole u sastavu sveučilišta i ... fakulteta, umjetničke akademije, visoke škole u sastavu sveučilišta«.

lišta, odnosno ... sveučilišta, odnosno«, te članak 5. stavak 5. u dijelu odredbe koji glasi: »sveučilišta, odnosno«;

- članak 105. stavak 2. podstavak 2., 4. i 5.
- članak 105. stavak 3. u dijelu odredbe koji glasi: »općih akata te«;
- članak 132. stavak 2. podstavak 3.

U ocjeni ustavnosti navedenih odredaba Sud je pošao od ustavnog utvrđenja da sveučilište ima pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju u skladu sa zakonom, što znači da odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave sveučilišta. Poslovi koji prema članku 3. stavku 2. Zakona predstavljaju poslove akademske samouprave pretpostavljaju pravo sveučilišta da o svakom od njih donosi opće i pojedinačne akte, uključujući statut. Stoga pravo na samostalno donošenje općih i pojedinačnih akata iz predmeta navedenih u članku 3. stavku 2. Zakona pripada temeljnom sadržaju akademske samouprave sveučilišta koji Zakonom nije dopušteno ograničavati osim u slučaju nužnih ograničenja koja se temelje na razlozima propisanim člankom 16. Ustava.

3.1. Odredbama članka 5. stavaka 3. i 4. Zakona propisano je da statut sveučilišta i veleučilišta donosi upravno vijeće sveučilišta iz članka 105. stavka 1. Zakona, odnosno upravno vijeće veleučilišta iz članka 120. stavka 2. Zakona, uz suglasnost osnivatelja, a da statut fakulteta, umjetničke akademije, visoke škole u sastavu sveučilišta i veleučilišne škole donosi dekan fakulteta, umjetničke akademije, visoke škole u sastavu sveučilišta, odnosno veleučilišne škole, na prijedlog stručnog vijeća, a uz suglasnost upravnog vijeća sveučilišta, odnosno veleučilišta. Predlagatelj u podnesku osporava ustavnost samo onih dijelova navedenih odredaba koje se odnose na sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta. Ona se od ostalih visokih učilišta ustavno razlikuju po tome što se samo na njih odnosi ustavno jamstvo slobode znanstvenog stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava, što za sobom povlači i njihovu zakonsku razliku, jer samo sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta izvode studije koji pripremaju i za znanstveni rad. U ocjeni ustavnosti osporavanih dijelova članka 5. stavaka 3. i 4. Zakona Sud je utvrdio da zakonsko rješenje prema kojem statut sveučilišta donosi upravno vijeće sveučilišta, uz dodatnu suglasnost osnivatelja, predstavlja neposredno ograničenje autonomnog prava sveučilišta na donošenje svoga statuta, kao njegova temeljnog akta. Sud je posebno utvrdio da ne može postojati legitiman interes osnivatelja na potvrđivanje statuta sveučilišta, jer osnivatelj ima mogućnost aktom o osnivanju sveučilišta postaviti sveučilištu granice unutar kojih ono može donositi svoj statut, a ako sveučilište to ne učini, osnivatelju ostaju brojne nadzorne ovlasti koje proizlaze iz njegova položaja osnivatelja, sve do ukidanja sveučilišta, sukladno općim propisima o ustanovama. Slično tome, zakonsko rješenje po kojem statut fakulteta, umjetničke škole ili visoke škole u sastavu sveučilišta donosi dekan tog visokog učilišta, na prijedlog stručnog vijeća istog učilišta te uz suglasnost upravnog vijeća sveučilišta, predstavlja neposredno ograničenje autonomnog prava fakulteta i drugih visokih učilišta u sastavu sveučilišta da samo ili uz suglasnost sveučilišta donese svoj statut. Stoga je dio odredaba članka 5. stavaka 3. i 4. koje se odnose na sveučilišta trebalo ukinuti zbog njihove nesuglasnosti s člankom 67. i člankom 68. stavkom 1. Ustava. Ustavnost ostalog dijela odredaba članka 5. stavaka 3. i 4. koje se odnose na veleučilišta Sud nije ocjenjivao, jer ocjenu njihove ustavnosti predlagatelj

u svom podnesku nije zahtijevao. Ukidanjem odredaba članka 5. stavaka 3. i 4. u dijelu koji se odnosi na sveučilište, trebalo je pokrenuti postupak i ukinuti i dio odredbe članka 5. stavka 5. koji se odnosi na sveučilište, a koji glasi: »sveučilište, odnosno«, tako da odredbe članka 5. stavaka 3., 4. i 5. sada glase: »(3) Statut veleučilišta donosi upravno vijeće iz članka 120. stavka 2. ovoga Zakona, uz suglasnost osnivatelja. (4) Statut veleučilišne škole donosi dekan veleučilišne škole, na prijedlog stručnog vijeća, a uz suglasnost upravnog vijeća veleučilišta. (5) Ako upravno vijeće veleučilišta, u roku od tri mjeseca od uredno podnesenog zahtjeva za davanje suglasnosti na statut ne uskrati suglasnost, smatra se da je dalo suglasnost«.

3.2. U skladu s ocjenom Suda i razlozima koji su obrazloženi u točki 3.1., trebalo je ukinuti i odredbe članka 105. stavka 2. podstavaka 2., 4. i 5. Zakona. U članku 5. stavku 2., podstavcima 2., 4. i 5. propisano je da upravno vijeće sveučilišta donosi statut sveučilišta (na prijedlog sveučilišnog senata) i opće akte utvrđene statutom sveučilišta, te daje suglasnost na statute fakulteta, umjetničkih akademija i drugih pravnih osoba u sastavu sveučilišta, što predstavlja ponavljanje sadržaja odredaba članka 5. stavaka 3. i 4. Zakona, ali i neosnovano ograničenje sveučilišta u njegovom pravu da samostalno donosi i sve druge opće akte utvrđene njegovim statutom. Budući da je Sud donio odluku o ukidanju odredbe članka 105. stavka 2. podstavka 2., prema kojoj upravno vijeće donosi opće akte utvrđene statutom, trebalo je ukinuti i odredbu stavka 3. istog članka u dijelu koji se odnosi na opće akte, a koji glasi: »općih akata te«, tako da odredba članka 105. stavka 3. sada glasi: »Kod donošenja odluka od značaja za program rada i razvoj sveučilišta, upravno vijeće je dužno zatražiti prethodnu suglasnost sveučilišnog senata, a kad te odluke utječu na povećanje troškova rada, dužno je zatražiti prethodnu suglasnost Ministarstva«.

3.3. Odredbom članka 132. stavka 2. podstavka 3. Zakona propisano je da Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu daje mišljenje stručnom vijeću sveučilišta o izvedbi i ustroju poslijediplomskih znanstvenih studija. U pravu je predlagatelj kada u svom podnesku napominje da je ograničenje, koje se sastoji u obvezi sveučilišta da od Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu pribavlja mišljenje o izvedbi i ustroju poslijediplomskih znanstvenih studija, protivno svrsi autonomije sveučilišta i slobodi znanstvenog stvaralaštva iz članaka 67. i 68. stavak 1. Ustava. Polazeći od načina izbora, sastava i svrhe Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu (imenuje ga Sabor Republike Hrvatske, prijedlog predloženika utvrđuje Vlada Republike Hrvatske, a osniva se radi brige za razvoj sustava visokog školstva), Sud je ocijenio da je ograničenjem propisanim člankom 132. stavka 2. podstavka 3. Zakona nametnut pogrešan odnos države prema znanstvenom stvaralaštvu, jer pretpostavke za znanstveno stvaralaštvo ne mogu biti osigurane ako je sveučilište pravno ovlašteno mijenjati nastavni program poslijediplomskog znanstvenog studija samo uz prethodno mišljenje tijela osnovanog na način na koji se osniva Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu. Ustavna je obveza države da potiče i pomaže razvitak znanosti. Stoga je u pravu predlagatelj kada ističe, pozivajući se na pravila razvijenih zemalja, da vlada treba novčano podupirati poslijediplomske znanstvene studije koje smatra vrijednima, iako ih ne odobrava. Budući da je ta svrha u cijelosti izigrana spornom odredbom Zakona, trebalo ju je ukinuti zbog njezine nesuglasnosti s člancima 67. i 68. stavcima 1. i 2. Ustava.

III. U nastavku Odluke obrazlažu se razlozi zbog kojih Sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti odredaba članka 39. stavka 3., članka 99. stavka 1., članka 101. stavaka 2., 3., 4. i 5., članka 103., članka 106. stavka 6., članka 123., članka 124., članka 127. stavka 1. podstavka 1. i 3. i članka 163. stavka 2. Zakona s Ustavom Republike Hrvatske.

1. Odredbom članka 39. stavka 3. Zakona propisano je da su stručna vijeća sveučilišta ili veleučilišta dužna prethodno zatražiti suglasnost Ministarstva ako se nastavnim programima javnih visokih učilišta povećava ili smanjuje novčana potpora visokih učilišta. Predlagatelj napominje da sporna odredba, osim što predstavlja primjer nejasnog pravnog propisa, proturječi ostalim odredbama Glave IX. Zakona, kojima se određuje da su nastavni programi samo jedno od mjerila na temelju kojih ministar dodjeljuje potporu nadležnog ministarstva javnim visokim učilištima, pa stoga nije moguće da visoko učilište jednostranom promjenom programa studija koji izvodi povećava ili smanji državnu potporu. Sud je, međutim, zauzeo stajalište da se odredba članka 39. stavka 3. u dijelu koji predlagatelj osporava načelno ne može smatrati nesuglasnom s Ustavom zajamčenom autonomijom sveučilišta. Sud je ocijenio da ograničenje koje osporavana odredba propisuje, a koje se sastoji u obvezi sveučilišta da dobije suglasnost podupiratelja u situacijama za koje Zakon pretpostavlja da mogu dovesti do povećanja ili smanjenja potpore podupiratelja (primjerice, u situaciji kada se nastavnim programom uvode novi obvezatni predmeti koji zahtijevaju otvaranje novih radnih mjesta), treba smatrati pridržanim pravom onih koji novčano podupiru sveučilište. Sud ujedno utvrđuje da ovom ocjenom ne ulazi u pitanje primjerenosti zakonskog rješenja po kojem visoko učilište u navedenom slučaju mora tražiti prethodnu suglasnost nadležnog ministarstva.

Zbog navedenog razloga Sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti dijela članka 39. stavka 3. koji se odnosi na sveučilišta, jer se ne može smatrati da navedena odredba ograničava ustavna prava i slobode sveučilišta i znanstvenog stvaralaštva zajamčene Ustavom.

2. Ustavni sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba članka 99. stavka 1., članka 127. stavka 1. podstavaka 1. i 3., te članka 163. stavka 2. Zakona kojima se uređuje izbor u zvanja, a koje predlagatelj osporava u svom podnesku.

Odredbom članka 99. stavka 1. Zakona propisano je da uvjete za ocjenu nastavne aktivnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, odnosno nastavne i stručne aktivnosti u postupku izbora u nastavna zvanja za pojedina znanstvena područja propisuje Rektorski zbor. Odredbama članka 127. stavka 1. podstavaka 1. i 3. propisano je da Rektorski zbor propisuje minimalne uvjete za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna i nastavna zvanja te utvrđuje uvjete za koja su znanstvena i stručna područja visoka učilišta ovlaštena za izbor i davanje mišljenja u postupku izbora. Predlagatelj u svom podnesku izrijeком napominje da bi se navedene ovlasti mogle smatrati ustavno prihvatljivim zakonskim uređenjem autonomije sveučilišta kad Rektorski zbor ne bi bio Zakonom protuustavno sastavljen, odnosno kad po svojoj prirodi ne bi dijelom bio i tijelo izvršne vlasti Republike Hrvatske. Ocjenjujući osnovanost prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba članka 99. stavka 1. i članka 127. stavka 1. podstavaka 1. i 3. Sud je

zauzeo stajalište da njima propisane ovlasti, kao i nadležnost za njihovo obavljanje, ne predstavljaju ograničavanje autonomije sveučilišta zajamčene stavkom 67. stavka 1. Ustava niti ograničavanje prava sveučilišta na akademsku samoupravu propisano člankom 67. stavka 2. Ustava, jer je Rektorski zbor po svom sastavu sveučilišno tijelo koje se sastoji od rektora sveučilišta i veleučilišta (članak 126. stavak 2. Zakona). Uz ocjenu Suda da je način izbora rektora koji je propisan Zakonom nesuglasan ustavnom jamstvu autonomije sveučilišta i akademske samouprave, postoji čvrsta ustavnopravna utemeljenost zakonskog rješenja da se ovlasti iz članka 99. stavka 1. i članka 127. stavka 1. podstavaka 1. i 3. Zakona daju u nadležnost sveučilišnom tijelu, kako je to i uređeno Zakonom. Zbog navedenih razloga Sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti odredaba članka 99. stavka 1. i članka 127. stavka 1. podstavaka 1. i 3. Zakona s Ustavom Republike Hrvatske.

3. Odredbom članka 101. stavka 1. Zakona propisano je da nastavniku u nastavnom ili znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora prestaje ugovor o radu po završetku školske godine u kojoj navršava 65 godina života. Međutim, stavicima 2., 3., 4. i 5. istoga članka propisano je da s takvim nastavnikom visoko učilište može svake godine sklapati ugovor o radu ako postoji nastavna potreba i ako se na natječaj ne javi osoba koja ispunjava uvjete propisane Zakonom, najdulje do kraja školske godine u kojoj navršava 70 godina života. Protuustavnost spornih odredaba predlagatelj nalazi u njihovoj suprotnosti sa svrhom stalnosti zaposlenja sveučilišnih nastavnika, a to je sloboda znanstvenog stvaralaštva, napose znanstvene kritike. Ocjenjujući osnovanost prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba članka 101. stavaka 2., 3., 4. i 5. Zakona, Sud nije našao da bi uređenje radnopravnog odnosa na način njima predviđen neposredno vrijeđao bilo koje dobro zaštićeno Ustavom. Sud dopušta da predlagatelj može biti u pravu kada ističe da bi racionalan zakonodavac odredio da redoviti sveučilišni profesor može, iznimno od općih propisa, imati pravo zaključiti s visokim učilištem u kojemu je u radnom odnosu u trenutku navršenih 65 godina života samo jedan ugovor o radu na određeno vrijeme do završetka školske godine u kojoj navršava 70 godina života, ali Sud, isto tako, utvrđuje da je takvo uređenje u nadležnosti zakonodavnog tijela, a ne ovoga Suda. Zbog navedenog razloga Sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba članka 101. stavaka 2., 3., 4. i 5., jer se navedenim odredbama ne ograničavaju neposredno ustavna prava i slobode sveučilišta i znanstvenog stvaralaštva zajamčene Ustavom.

4. Odredbom članka 103. Zakona propisane su pretpostavke pod kojima je visoko učilište i znanstvenoistraživački institut u sastavu sveučilišta dužan otkazati ugovor o radu znanstveniku, sveučilišnom nastavniku odnosno suradniku. Predlagatelj osporava ustavnost te odredbe zbog, prema njegovom mišljenju, nezgrapnih i nejasnih formulacija pretežito pravopisne i gramatičke prirode (upotreba kondicionala; upotreba riječi »ili« u podstavku 2., ali ne i u drugim podstavcima, i sl.). Sud se može složiti s tim da je formulacija odredaba koju u podnesku predlaže predlagatelj nomotehnički pravilnija, a time i jasnija no što je to formulacija dana u članku 103. Zakona, ali Sud nije ovlašten uređivati zakonsku građu umjesto zakonodavca. Stoga je Sud u odlučivanju o prihvaćanju prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti sporne odredbe našao da nomotehnički propusti zakonodavca nisu takve prirode da bi mogli dovesti do neustavnosti cjelokupnog članka 103. Zakona zbog povrede načela vladavine prava, kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. Zbog

navedenog razloga Sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti članka 103. Zakona, jer se navedenim odredbama neposredno ne ograničava nijedno dobro zaštićeno Ustavom Republike Hrvatske.

5. Sud utvrđuje da je predlagatelj u pravu kada upozorava da Zakon u članku 106. stavka 6. propisuje da »mandat članova upravnog vijeća traje četiri godine«, ali da istodobno ne određuje da li i pod kojim uvjetima mandat može prestati i prije isteka tog roka, što dovodi do toga da je najviše upravno tijelo sveučilišta Zakonom ustanovljeno bez pune odgovornosti, jer da njega ili pojedinog njegovog člana ne može smijeniti prije isteka mandata čak ni tijelo koje ga je izabralo (to jest, Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora). Odlučujući o osnovanosti prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredbe članka 106. stavka 6. Zakona, Sud je utvrdio da propuštanje zakonodavca da uredi pretpostavke za prestanak mandata i prije isteka roka od četiri godine ne može utjecati na nespornu ustavnost same odredbe članka 106. stavka 6. Zakona koja propisuje da mandat članova upravnog vijeća traje četiri godine. Uređivanje praznina u samom zakonu nije nadležnost ovoga Suda, nego zakonodavnog tijela. Zbog navedenih razloga Sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja o pokretanju postupka za ocjenu ustavnosti dotične odredbe. Time Sud ne odriče potrebu detaljnijeg uređenja tog instituta s obzirom na prethodno iznesenu ocjenu ovoga Suda da zakonske odredbe o imenovanju i sastavu upravnog vijeća nisu u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta.

6. Sud nije prihvatio ni prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba članaka 123. i 124. Zakona. One propisuju da se odredbe članka 104. do 122. Zakona, koje se odnose na upravu visokim učilištima, odgovarajuće primjenjuju i na upravu privatnim visokim učilištima, osim odredaba o načinu izbora, sastavu i mandatu upravnih tijela i voditelja visokih učilišta, te da u upravno vijeće privatnog visokog učilišta ministar imenuje jednog člana.

Pitanje koje postavlja predlagatelj u svezi s člankom 123. Zakona jest sljedeće: budući da se člankom 123. Zakona odredbe o načinu izbora, sastavu i mandatu upravnih tijela i voditelja javnih visokih učilišta ne odnose na privatna visoka učilišta, može li osnivaatelj privatnog sveučilišta po vlastitom nahođenju statutom ograničiti pravo sveučilišta, koje je sam osnovao, da bira svoje voditelje još u većoj mjeri nego što je to pravo samim Zakonom ograničeno javnim sveučilištima? Sud je zaključio da je pitanje predlagatelja akademske prirode, jer je izvjesna činjenica da bi predmetom ocjene ustavnosti i zakonitosti u ustavnosudskom postupku mogla biti svaka odredba statuta privatnog, kao i svakog drugog sveučilišta, koja bi autonomiju sveučilišta i akademsku samoupravu ograničavala nerazmjerno svrhama zbog koje im je autonomija zajamčena Ustavom. Stoga Sud smatra da se odredba članka 123. Zakona, unatoč tome što ne propisuje način izbora, sastav i mandat upravnih tijela i voditelja privatnih visokih učilišta, što uključuje i sastav senata privatnog sveučilišta, ne može smatrati nesuglasnom s Ustavom.

Budući da predlagatelj nije naveo razloge zbog kojih smatra da je članak 124. Zakona nesuglasan s Ustavom, ovaj Sud utvrđuje da se Zakonom propisanu obvezu, da u upravno vijeće privatnog visokog učilišta ministar imenuje jednog člana, ne može smatrati ograničenjem autonomije sveučilišta i akademske samouprave. Predstavnik države u upravnom vijeću privatnog sveučilišta standardna je obveza države, jer dr-

žavna tijela i nad privatnim sveučilištem provode stručni nadzor i (eventualno) ga podupiru.

Zbog navedenih razloga Sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti odredaba članka 123. i 124. Zakona s Ustavom Republike Hrvatske.

7. Naposljetku, Sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti odredbe članka 163. stavka 2. Zakona s Ustavom. Radi se o prijelaznoj i završnoj odredbi Zakona, koja propisuje da svi nastavnici izabrani prema ranije donesenim propisima podliježu ponovnom izboru prema odredbama (novog) Zakona, ali ne prije isteka roka na koji su izabrani po odredbama ranije donesenih propisa, odnosno prije isteka roka za ocjenjivanje nastavnika po odredbama ranije donesenih propisa. Predlagatelj u svom podnesku ističe da Zakon ne može niti oduzeti zvanja koja su stečena ranijim propisima niti odrediti da ona više nisu dovoljan uvjet za pravo njihovih nositelja da sa sveučilištem u kojem su u radnom odnosu zaključile ugovor o radu na neodređeno vrijeme do stjecanja uvjeta za punu mirovinu po općim propisima, jer bi takve odredbe predstavljale neposredno ugrožavanje slobode znanstvenog stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava. Prihvaćajući djelomično stavove predlagatelja, Sud utvrđuje da ne bi bilo u skladu s Ustavom Republike Hrvatske kada bi se novim zakonom oduzimala zvanja koja su stečena ranijim propisima. Budući da se osporavanom zakonskom odredbom ne predviđa oduzimanje zvanja nijednom nastavniku, to članak 163. stavak 2. u tom pitanju ne može ni biti predmet ustavnosudske kontrole. Nadalje, Sud je zauzeo stajalište da poslije isteka roka na koji su nastavnici izabrani po odredbama ranije donesenih propisa, odnosno poslije isteka roka za ocjenjivanje nastavnika po odredbama ranije donesenih propisa, zakonodavac ima puno pravo propisati da i ti nastavnici podliježu ponovnom izboru prema uvjetima propisanim novim Zakonom. U tom se trenutku oni izjednačavaju u svom pravnom položaju sa svim ostalim nastavnicima ocjenjivanim i biranim prema odredbama novog Zakona. Štoviše, prijelaznom odredbom članka 163. stavaka 3. i 4. ti su nastavnici stavljeni u povlašteni položaj u odnosu prema onima koji su birani samo po odredbama novoga Zakona, jer neudovoljavanje uvjeta za izbor u isto ili više zvanje prvih povlači za sobom oduzimanje zvanja i otkaz ugovora o radu s odgovnim rokom od pet godina od dana stupanja na snagu novog Zakona (članak 163. stavak 3. i 4.), dok neudovoljavanje uvjeta za izbor u isto ili više zvanje nastavnika biranih po novom Zakonu povlači za sobom oduzimanje zvanja i otkaz ugovora o radu bez ikakva odgodna roka (članak 103.). Stoga odredbu članka 163. Zakona Sud smatra prijelaznim rješenjem propisanim u korist stranaka i zaštite njihovih prava koja bi mogla biti ugrožena promjenom zakonskog režima izbora u zvanja nastavnika, a ne ograničavanjem njihovih prava na slobodu znanstvenog stvaralaštva, kako to u svom podnesku tvrdi predlagatelj. Zbog navedenih razloga Sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti odredaba članka 163. stavka 2. Zakona s Ustavom Republike Hrvatske.

IV.

Unatoč tome što predlagatelj nije podnio formalni prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona u cijelosti, nego je njegovu opću neustavnost utvrđivao u obrazloženju svoga prijedloga, Sud je razmotrio i razloge zbog kojih predlagatelj smatra da Zakon u cijelosti nije suglasan Ustavu Republike Hrvatske.

Predlagatelj u obrazloženju podneska osporava ustavnost Zakona o visokim učilištima u cijelosti zbog toga što:

- uvjete koje propisuje članak 19. stavak 1. Zakona za djelovanje visokog učilišta ne oblikuje određeno u onoj mjeri koja je moguća i potrebna za vršenje prava zajamčenih člankom 66., člankom 67. i člankom 68. stavkom 1. Ustava.
- ograničava pravo sveučilišta, zajamčeno člancima 67. i 68. stavka 1. Ustava, da bira svoje čelnike;
- ne sadrži posebne odredbe o prestanku ugovora o radu sa sveučilišnim nastavnikom otkazom;
- ne propisuje sudsku kontrolu upravnih akata Ministarstva znanosti i tehnologije o ispunjenju uvjeta za djelovanje visokog učilišta iz članka 19. stavka 1. Zakona zahtijevanu člankom 19. Ustava.

U razmatranju svakog pojedinog od tih razloga, kao i svih razloga zajedno, Sud je došao do sljedećih zaključaka:

Predlagatelj je u pravu kada napominje da uvjeti koje propisuje članak 19. stavak 1. za djelovanje visokog učilišta u Zakonu nisu oblikovani određeno u onoj mjeri koja je moguća i potrebna za vršenje prava zajamčenih člankom 66., člankom 67. i člankom 68. stavkom 1. Ustava. U ocjeni ustavnosti Zakona u cijelosti, međutim, treba se uzeti u obzir činjenica da su način i mjera njihova oblikovanja uvjetovani odredbom članka 19. stavka 2. Zakona, u kojoj se propisuje da »pobliže uvjete iz stavka 1. ovoga članka« (to jest, pobliže uvjete za djelovanje visokog učilišta) utvrđuje ministar znanosti i tehnologije. Imajući u vidu da u konkretnom slučaju cjelinu normativnog uređenja čine samo obje odredbe zajedno (to jest, i stavak 1. i stavak 2. članka 19.), to neodređenost članka 19. stavka 1. ne može biti dovoljan razlog za ukidanje cijelog Zakona kao neustavnog. Drugo je pitanje, dakako, je li davanje ovlasti ministru da utvrđuje pobliže uvjete za djelatnost visoke naobrazbe visokih učilišta u skladu s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta. Ovaj Sud smatra da se ustavnost te odredbe Zakona može ocjenjivati zasebno, što je on i učinio, jer ona uređuje pojedinačnu i jasno definiranu ovlast točno određenog tijela, koja ovlast može biti samostalan predmet ustavnosudske kontrole, bez utjecaja na pravnu egzistenciju Zakona u cjelini. Stoga je ukidanje članka 19. stavka 2. Zakona zbog njegove nesuglasnosti s Ustavom dovelo i do potrebe detaljnijeg zakonskog uređenja građe iz članka 19. stavka 1. Zakona. To je uređenje, međutim, u nadležnosti zakonodavnog tijela, a ne ovoga Suda.

Slično prethodnom utvrđenju, Sud smatra da se ustavnost svih odredaba Zakona koje ograničavaju pravo sveučilišta da samostalno bira svoje čelnike također može ocjenjivati zasebno, bez utjecaja na pravnu egzistenciju Zakona u cjelini.

Posljednja dva slučaja, zbog kojih predlagatelj smatra da se Zakon u cijelosti treba ukinuti, odnose se na nepostojanje izričitih odredaba o sredstvima pravne zaštite, od-

nosno o institutima za koje predlagatelj smatra da ih je Zakon nužno morao regulirati, pa je propuštanjem da to učini uzrokovao neustavnost Zakona u cjelini. Konkretno, radi se o sljedećim slučajevima: prvo, Zakon ne propisuje sudsku kontrolu upravnih akata Ministarstva znanosti i tehnologije o ispunjenju uvjeta za djelovanje visokog učilišta iz članka 19. stavka 1. Zakona; drugo, Zakon ne sadrži posebne odredbe o prestanku ugovora o radu sa sveučilišnim nastavnikom otkazom. U prvom slučaju Sud je zauzeo stajalište da, iako se radi o propustu zakonodavca koji otvara mogućnost pravne nesigurnosti u pojedinačnim slučajevima, propuštanje zakonodavca da spomenuti institut izrijekom uredi u Zakonu još uvijek ne može dovesti do neustavnosti Zakona u cijelosti, jer uvijek kada je u pitanju upravni akt postoji mogućnost supsidijarne primjene drugih općih zakona (Zakona o općem upravnom postupku i Zakona o upravnim sporovima), koji se primjenjuju onda kada posebni zakon (u konkretnom slučaju: Zakon o visokim učilištima), što drugo ne propisuje. Sud je nastavno utvrdio da se drugi razlog, zbog kojeg predlagatelj osporava ustavnost Zakona u cijelosti, ne može uzeti u razmatranje, jer se u podnesku ne uvažava činjenica da Zakon sadrži posebnu odredbu o prestanku ugovora o radu sa sveučilišnim nastavnikom otkazom (članak 103.).

4. Odluka U-I-860/1998 od 9. veljače 2000. (Narodne novine, broj 21/00)

Obrazloženje

U postupku ocjene ustavnosti osporene odredbe, Sud je utvrdio da se Zakon o priznavanju istovrijednosti stranih školskih svjedodžbi i diploma ne može odnositi na razdoblje u kojem su svjedodžbe, diplome i druge javne isprave svih škola i visokih učilišta na području bivše SFRJ smatrane domaćim svjedodžbama i diplomama, to jest na razdoblje u kojem je još uvijek pravno postojala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ). Pojam strane školske svjedodžbe i diplome – koji, između ostaloga, označava odnos onih svjedodžbi i diploma koje su stečene u nekoj od obrazovnih ustanova na području bivše SFRJ prema svjedodžbama i diplomama stečenima u nekoj od obrazovnih ustanova u Republici Hrvatskoj – bilo je moguće uvesti u hrvatski pravni poredak tek danom osamostaljenja Republike Hrvatske, dotadašnje federalne jedinice bivše SFRJ, u suverenu i nezavisnu unitarnu državu.

Budući da je Republika Hrvatska dana 8. listopada 1991. godine donijela Odluku o raskidu svih državno-pravnih sveza na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama tvorila dotadašnju SFRJ (Narodne novine, broj 53/91 od 8. listopada 1991.), sve školske svjedodžbe, diplome i druge javne isprave o naobrazbi stečenoj u obrazovnim ustanovama na području bivše SFRJ izdane do tog dana, dakle do 8. listopada 1991. godine, ne mogu se smatrati stranim svjedodžbama, za čije je

priznavanje potrebno provoditi prethodni postupak ispitivanja njihove potpune istovrijednosti sa svjedodžbama izdanim u obrazovnim ustanovama Republike Hrvatske. Prethodnim utvrđenjem Sud ne odriče pravo zakonodavca da propiše obvezu provedbe posebnog postupka nostrifikacije u slučajevima kada temeljem diplome ili druge isprave nije moguće utvrditi odgovarajući stručni naziv ili akademski stupanj osobe kojoj je diploma izdana. Tako je u članku 173. stavku 2. Zakona o visokim učilištima propisano da će se samo za osobe koje su do 8. listopada 1991. godine stekle diplome ili druge isprave na visokim vojnim ili vjerskim učilištima na području bivše SFRJ, za koje se ne može utvrditi odgovarajući stručni naziv ili akademski stupanj, provesti postupak nostrifikacije ili priznavanja ekvivalencije, u skladu s posebnim propisima. Takvo zakonsko rješenje Sud u cijelosti smatra suglasnim Ustavu.

Sud je, nadalje, utvrdio da je pojedinim drugim propisima dan 8. listopada 1991. godine također utvrđen kao mjerodavan datum priznavanja određenih prava. Tako je, primjerice, člankom 174. Zakona o javnim bilježnicima (Narodne novine, broj 78/93) propisano da se priznaje diploma o završenom pravnom fakultetu i pravosudni ispit stečen prije 8. listopada 1991. godine na području koje druge republike bivše SFRJ kao da su stečeni u Republici Hrvatskoj.

U osporenom članku 17. stavku 1. Zakona o priznavanju istovrijednosti stranih školskih svjedodžbi i diploma ne uvažava se prethodno navedena činjenica osamostaljenja Republike Hrvatske kao nezavisne unitarne države na dan 8. listopada 1991. godine. U toj se odredbi za sporno pitanje stečenih prava propisuje drugi rok, to jest 25. lipnja 1991. godine. Sud utvrđuje da taj rok ne može biti mjerodavan, jer je Hrvatska u tom vremenu – zbog tromjesečne odgode primjene Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Deklaracije o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 31/91 od 25. lipnja 1991.) – još uvijek bila federalna jedinica bivše SFRJ, te se ni svjedodžbe i diplome stečene poslije tog dana, a prije 8. listopada 1991. godine, ne mogu smatrati stranim svjedodžbama i diplomama.

5. Odluka U-I-1129/1999 i dr. od 22. ožujka 2000.

(Narodne novine, broj 35/00)

Obrazloženje

Osporenim člancima Zakona, građanima Republike Hrvatske, koji su pravosudni ispit položili prije osamostaljenja Republike Hrvatske i pred drugim tijelom državne uprave, a ne pred Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske, ne priznaje se stručni naziv doktor prava – dr. iur.

Pravosudni ispit, jedan je od stručnih ispita koji polažu diplomirani pravnici pred ispitnim povjerenstvom tijela državne uprave.

Činjenica što je osporeni Zakon donesen u vrijeme kada je Republika Hrvatska već duži niz godina samostalna i suverena država, sa svojim tijelima državne uprave pred kojima se polažu stručni ispiti, ne smije dovesti do narušavanja jednakosti svijju pred zakonom ili umanjiti prava onih hrvatskih državljana koji su stručni ispit (pravosudni) polagali prije njena osamostaljenja, tj. prije donošenja Odluke o raskidu svih državno-pravnih sveza na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama tvorila dotadašnju SFRJ (Narodne novine, broj 53/91) dana 8. listopada 1991. godine, i pred tadašnjim tijelima državne uprave.

Nep priznavanje prava koja proizlaze iz položenog pravosudnog ispita takvim osobama, značilo bi i ograničavanje njihovih prava, prava stečenih po sili zakona, bez ispunjenih pretpostavki iz članka 16. Ustava Republike Hrvatske.

Navedeno tim više što se pravosudni ispit položen na području koje druge republike bivše SFRJ prije 8. listopada 1991. priznaje kao pravosudni ispit položen u Republici Hrvatskoj, pozivom na odredbu članka 174. stavka 2. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine, broj 78/93).

Ustavni sud smatra da su odredbe članka 5. stavka 4. i članka 15. stavka 2. Zakona o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima prvenstveno nesuglasne s člankom 67. stavkom 1. Ustava, jer Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, a ne sveučilište ima ovlasti priznavanja stručnih naziva nakon položenih stručnih ispita.

Podredno, osporeni članak 5. stavak 4. i članak 15. stavak 2. nesuglasni su i s člancima 14. i 16. Ustava, a iz razloga povrede stečenih prava i jednakosti svijju pred zakonom.

Također su nesuglasne članku 14. stavku 2. Ustava Republike Hrvatske osporene odredbe Zakona o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima, jer se njima u nejednak položaj pred zakonom dovode svi oni diplomirani pravници koji su položili drugi stručni ispit pred nekim od tijela javne uprave, a ne pravosudni ispit, i to zbog toga jer su svi stručni ispiti koji su se polagali ili se polažu pred tijelima državne uprave u pravnom smislu jednake razine. Navedene odredbe predmetnog Zakona suprotne su članku 14. stavku 2. Ustava Republike Hrvatske.

Nastavno, u pogledu osporene odredbe članka 10. stavka 1. alineje 7. Zakona, u ustavnosudskom postupku ocjene suglasnosti istih s Ustavom Republike Hrvatske, Sud je zauzeo sljedeće stajalište.

Zakonom o visokim učilištima (Narodne novine, broj 54/96), kao zakonom koji uređuje djelovanje sveučilišta, propisano je da se istim uređuje ustrojstvo visokih učilišta, osnutak, vrednovanje i novčana podloga djelovanja sveučilišta, kao i ustrojstvo i izvedba sveučilišnih, znanstvenih i stručnih studija.

Odredbom članka 55. stavkom 6. tog Zakona, propisano je da osoba koja završi poslijediplomski znanstveni studij za stjecanje doktora znanosti, kao i osoba koja obrani doktorsku disertaciju u skladu s člankom 51. istog Zakona, stječe akademski stupanj doktor znanosti (skraćeno dr. sc.).

Pravosudni ispit ne polaže se u okviru akademske institucije – sveučilišta, već pred tijelom državne uprave, odnosno ispitnim povjerenstvom Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Republike Hrvatske.

U smislu naznačenog članka 55. stavka 6. Zakona o visokim učilištima, samo je sveučilište ovlašteno nakon položenog odgovarajućeg znanstvenog ili stručnog programa dodjeljivati akademske stupnjeve i stručne nazive.

Opisano predstavlja konkretiziranje, Ustavom Republike Hrvatske zajamčene autonomije sveučilišta, propisane odredbom članka 67. stavka 1.

Ocjena je Ustavnog suda Republike Hrvatske da je nerazdvojni dio autonomije sveučilišta upravo njegovo pravo da osmišljava i provodi znanstvene i stručne studije i da se samo na temelju tako završenih studija i završnog ispita pred ispitnim povjerenstvom u okviru sveučilišta mogu stjecati stručni nazivi.

Dakle, po podnositeljima osporene odredbe članka Zakona o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima, izravno zadiru u zajamčenu autonomiju sveučilišta.

Propisivanjem da se stručni nazivi, kao primjerice »doktor prava«, dodjeljuju nakon položenog stručnog ispita od strane tijela koja nisu u okviru sveučilišta, osporeni Zakon o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima ograničava autonomiju sveučilišta, propisanu člankom 67. stavkom 1. Ustava.

Stajalište je Ustavnog suda Republike Hrvatske, da takvo ograničavanje autonomije sveučilišta, u slučaju kada nisu ispunjene pretpostavke propisane odredbom članka 16. Ustava Republike Hrvatske, dovodi do neustavnosti osporenih zakonskih odredbi.

Zaključno, Sud smatra da je protuustavno da se polaganjem pravosudnog ispita kao jednog od stručnih ispita koji se polažu pred tijelima državne uprave stječe stručni naziv »doktor prava«.

Međutim, Sud također smatra da ne bi bilo protuustavno, odnosno ne bi bilo suprotno članku 14. stavku 2. Ustava o jednakosti svih pred zakonom, niti bi se narušavala u članku 67. stavku 1. Ustava zajamčena autonomija sveučilišta da je, i kada bi, zakonodavac, sukladno tradiciji, odlučio da sveučilište, kao i diplomiranim liječnicima, stomatolozima i veterinarima, po istovrsnom kriteriju, i svim diplomiranim pravnicima dodjeljuje stručni naziv »doktor prava«.

6. Odluka U-I-843/2000 od 13. rujna 2000.

(Narodne novine, broj 94/00)

Obrazloženje

6. U točki II. odluke broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine, Ustavni sud zauzeo je stajalište da Ustavom zajamčenu autonomiju sveučilišta uživa, između ostalih, i svaki djelatnik određene znanosti unutar cjelokupnog sveučilišnog i/ili znanstvenog sustava u Republici Hrvatskoj. To stoga što sveučilište djeluje kao posebna vrsta znanstvene zajednice, jer je njegova zadaća za razliku od svih drugih instituci-

onalnih oblika znanstvenog rada da razvija cjelinu znanosti, a da se taj razvoj odvija u kritičkoj raspravi sa studentima (napose poslijediplomantima).

Slijedom toga, autonomija sveučilišta po prirodi stvari ima posebno značenje za položaj onih sveučilišnih nastavnika koji su stekli najviša zakonom ustanovljena znanstveno-nastavna zvanja. Ti nastavnici uživaju poseban položaj kako u odnosu prema sveučilišnim nastavnicima u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, tako i u odnosu prema znanstvenoj zajednici u cjelini. Pravni poredak, koji svojim ustavom jamči autonomiju sveučilišta, dužan je osigurati njihov autonoman položaj u odnosu prema znanstvenoj zajednici propisivanjem zakonskih pretpostavki kojima im se omogućava da u znanstvenoj zajednici slobodno iznose svoja stajališta, bez rizika za svoje stečeno zvanje i svoje zaposlenje. Autonomijom sveučilišta štiti se dakle, njihov položaj, jer će samo pod ustavnom zaštitom sveučilišne autonomije oni biti spremni braniti svoja stajališta snagom argumenata i na taj način doprinositi razvoju znanosti na sveučilištu. Sloboda iznošenja vlastitih stajališta, sloboda suprotstavljanja argumenata, kritičko raspravljavanje sa studentima te, općenito, sloboda znanstvene kritike nužni su za razvoj znanosti na sveučilištu. Stoga je autonoman položaj sveučilišnih nastavnika, koji su stekli najviše stupnjeve znanstveno-nastavnih zvanja, u interesu znanstvene zajednice i zato je nužno da ti sveučilišni nastavnici uživaju trajnost stečenog znanstveno-nastavnog zvanja i stalnost zaposlenja.

Koja će znanstveno-nastavna zvanja biti proglašena najvišima, odnosno kojem će znanstveno-nastavnom zvanju (ili zvanjima) na sveučilištu biti priznata i zajamčena trajnost, uz koju se vezuje i stalnost zaposlenja sveučilišnog nastavnika, ovisi o nacionalnom zakonodavstvu svake pojedine zemlje. U njemačkom pravnom poretku, primjerice, trajnost zvanja i stalnost zaposlenja zajamčena je onim sveučilišnim nastavnicima koji su izabrani za profesore, pri čemu profesori imaju nekoliko rangova. U američkom pravnom poretku, primjerice, sveučilište je u pravilu dužno ponuditi sveučilišnom nastavniku s preko pet godina službe stalno zaposlenje bez obzira na zvanje, no *tenure* se u praksi u pravilu vezuje uz sveučilišne nastavnike u zvanju koje odgovara izvanrednom profesoru (*Associate Professor*).

U Hrvatskoj se trajnost zvanja i stalnost zaposlenja tradicionalno vezuju uz sveučilišnog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora. Tako je Zakon o usmjerenom obrazovanju iz 1982. godine, koji je prethodio Zakonu o visokim učilištima iz 1993. godine, ustanovio trajanje znanstveno-nastavnog zvanja profesora (od 1986. godine: redovnog profesora) bez ikakvog vremenskog ograničenja. Istodobno, on nije predvidio obvezu ponovnog izbora u zvanje profesora, čime je otklonio i mogućnost njegova naknadnog gubitka u postupku reizbora.

Trajnost zvanja redovitog profesora, koja je bila utvrđena Zakonom o usmjerenom obrazovanju, Sud smatra važnom pravnom činjenicom za ocjenu ustavnosti članka 163. stavka 2. Zakona s aspekta ustavnog jamstva autonomije sveučilišta. Zaštita trajnosti prethodno stečenog zvanja, naime, u konkretnom se slučaju razmatra u odnosu prema zvanju redovitog profesora, koje je najviše znanstveno-nastavno zvanje u pravnom poretku Republike Hrvatske. Za razliku od sveučilišnih nastavnika u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, koji po prirodi stvari podliježu daljnjim postupcima izbora, a time i pravilima konkurencije i natjecanja na sveučilištu, samo sveučilišni nastavnik u zvanju redovitog profesora više ne može napredovati na

ljestvici znanstveno-nastavnih zvanja, jer je prethodno već postigao najviši mogući stupanj sveučilišnog zvanja. Slijedom toga, sveučilište kao posebna znanstvena zajednica, kojemu je svrha razvijanje cjeline znanosti u kritičkoj raspravi sa studentima, može autonomno djelovati samo ako pravni poredak osigura, zajamči i zaštiti individualnu autonomiju redovitih profesora putem osiguranja stalnosti njihova zaposlenja i trajnosti njihova znanstveno-nastavnog zvanja.

Iz prethodnih je navoda razvidno da se pravo na trajnost znanstveno-nastavnog zvanja redovitog profesora, kao i pravo na stalnost zaposlenja redovitih profesora na sveučilištu, po svojoj pravnoj prirodi ne mogu smatrati individualnim (ljudskim) pravima koja bi, sama za sebe, imala kvalitetu stečenih prava pripadajućih pojedincu, te koja bi, sukladno tome, po prirodi stvari bila zaštićena i u razdobljima promjena zakonskih režima. Međutim, polazeći od sadržaja članka 67. stavka 1. Ustava, Sud utvrđuje da je vrijednost sigurnosti položaja pojedinog sveučilišnog nastavnika u najvišem znanstveno-nastavnom zvanju važnija za autonomiju sveučilišta i mogućnost njegova razvoja no što su eventualni dobici koji bi mogli biti postignuti propisivanjem obveze njihova podvrgavanja reizboru u isto zvanje uvijek kad se mijenja zakonodavni režim (eliminacija nekvalificiranih nastavnika, i slično). Stoga ustavno jamstvo autonomije sveučilišta zahtijeva da podredno budu zaštićena i sva na zakonu zasnovana prava sveučilišnih nastavnika, što uključuje i obvezu zaštite zatečenog stanja tih prava u situaciji donošenja novog zakona kojim se mijenja dotadašnje zakonsko uređenje. U tom je smislu Sud zauzeo načelno stajalište da *svako stanje koje je na sveučilištu zatečeno, a u funkciji je ostvarivanja autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava i poticanja razvitka znanosti iz članka 68. stavka 2. Ustava – pod uvjetom da nije neracionalno i da nije u sukobu s drugim Ustavom zaštićenim vrijednostima novim zakonom i samo mora biti zaštićeno.*

Nasuprot tome, osporavane prijelazne odredbe članka 163. stavaka 2. i 3. novog Zakona protivno dotadašnjem zakonodavnom stanju na ponovni su izbor u isto zvanje generalno obvezale i sve redovite profesore, otvarajući mogućnost da oni izgube stečena znanstveno-nastavna zvanja, ali i radna mjesta na sveučilištu. Slijedom toga, Sud utvrđuje da legalna svrha navedenih osporavanih odredaba Zakona nije u funkciji ostvarivanja autonomije sveučilišta niti je u funkciji poticanja razvitka znanosti. Osporavane odredbe članka 163. stavaka 2., 3. i 5. Zakona protivne su prethodno opisanom načelu obvezatnosti zaštite zatečenog stanja, to jest stanja u kojem su se u vrijeme donošenja novog Zakona o visokim učilištima zatekli sveučilišni nastavnici u znanstveno-nastavnom zvanju redovitih profesora. Time su povrijeđene temeljne vrijednosti sveučilišne i/ili znanstvene zajednice, a time i ustavno jamstvo autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava.

7. Polazeći od sadržaja autonomije sveučilišta navedenog u točki 6. ove odluke, Sud je ukinuo dio odredbe članka 163. stavka 2. Zakona koji se odnosi na obvezu da se i redoviti profesori podvrgnu postupku ponovnog izbora u isto zvanje prema odredbama novog Zakona. Utvrdivši nesuglasnost dijela odredbe članka 163. stavka 2. Zakona s odredbom članka 67. stavka 1. Ustava, Sud je sam pokrenuo postupak i ukinuo kao suvišan dio odredbe stavka 5. članka 163. Zakona koji određuje obvezu redovitih profesora, izabраниh temeljem Zakona o usmjerenom obrazovanju, da se podvrgnu ponovnom izboru prema odredbama novog Zakona u visokim učilištima. Konačno, Sud je kao suvišan ukinuo i dio odredbe članka 163. stavka 3. Zakona o dijelu koji

se odnosi na redovite profesore, jer je dispozicija te pravne norme egzistencijalno vezana uz ukinuti dio odredbe članka 163. stavka 2. Zakona.

8. Sud posebno naglašava da se stajališta o trajnosti i stalnosti zvanja i zaposlenja sveučilišnih nastavnika u najvišim znanstveno-nastavnim zvanjima, kao jednom od izraza autonomije sveučilišta, izražena u ovoj odluci, ne odnose na pravo zakonodavca da propiše pretpostavke za pokretanje i vođenje postupka oduzimanja svih znanstvenih i/ili znanstveno-nastavnih zvanja te raskida radnog odnosa na sveučilištu u pojedinačnim slučajevima zbog njihova nezakonitog ili na drugi način pravno nevaljanog stjecanja odnosno zbog djelovanja nastavnika protivno zakonom utvrđenim pravilima radnog odnosa na sveučilištu. U tom je smislu osobito važno u posebnom zakonu, kojim se uređuje položaj visokih učilišta, izrijekom propisati pretpostavke za prestanak radnog odnosa sveučilišnih nastavnika (poglavito onih u najvišim znanstveno-nastavnim zvanjima), jer na to zakonodavca obvezuje autonomni ustavni položaj sveučilišta, kao ustanove koja obavlja jednu od najvažnijih javnih službi u društvu.

9. Naposljetku, Sud upozorava da se u odredbi članka 163. stavka 2. Zakona riječi »prema ranije donesenim propisima« i »po odredbama ranije donesenih propisa« moraju tumačiti restriktivno, jer su za prosuđivanje postupaka izbora i ocjenjivanja nastavnika, te utvrđivanja njihova statusa, mjerodavni samo ranije važeći zakoni, a ne i drugi propisi.

7. Odluka U-II-1811/2000 od 12. ožujka 2003. (Narodne novine, broj 43/03)

Obrazloženje

5. [...] U okviru ustavnog jamstva autonomije sveučilišta posebno je važna odredba članka 3. Zakona o visokim učilištima koja odredbom stavka 2., primjerice, razrađuje načela akademske samouprave i akademskih sloboda. Navedenom odredbom, između ostalog, je propisano da se akademska samouprava ogleda osobito u odlučivanju o kriterijima upisa studenata.

U odnosu na odredbu članka 3. stavka 2. Zakona, Ustavni sud je u odluci i rješenju, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine (Narodne novine, broj 14/00), zauzeo stajalište »da ovlasti propisane člankom 3. stavkom 2. Zakona predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, to jest onaj koji nije dopušteno ograničavati zakonskim odredbama niti je dopušteno da ga ograničavaju osnivatelji, podupiratelji ili pak nositelji stručnog nadzora nad njegovim radom«.

8. Rješenje U-I-1441/2001 od 23. listopada 2003. **(Narodne novine, broj 177/03)**

Obrazloženje

6. U Odluci i rješenju, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine, objavljenoj u »Narodnim novinama«, broj 14/2000 (u daljnjem tekstu: Odluka), Ustavni sud je utvrdio da se ustavno jamstvo autonomije sveučilišta odnosi na zakonom ustanovljena sveučilišta i njihove sastavnice, jer se samo sveučilišta (i njihove sastavnice) bave sveučilišnim ili znanstvenim obrazovanjem kao posebnom vrstom visokog obrazovanja.

S druge strane, veleučilišta se bave stručnim ili vokacijskim obrazovanjem kao vrstom visokog obrazovanja (predlagatelj je naziva visokoškolskom djelatnošću) različitom od onog sveučilišnog ili znanstvenog.

U točki 3.1. Odluke u tom je smislu utvrđeno da se sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta »od ostalih visokih učilišta ustavno razlikuju po tome što se samo na njih odnosi ustavno jamstvo slobode znanstvenog stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava, što za sobom povlači i njihovu zakonsku razliku, jer samo sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta izvode studije koji pripremaju i za znanstveni rad.«

Sukladno tome, člankom 10. Zakona o visokim učilištima propisano je da se javna sveučilišta osnivaju zakonom, a javna veleučilišta uredbom Vlade Republike Hrvatske.

9. Odluka U-I-4585/2005 i dr. od 20. prosinca 2006. **(Narodne novine, broj 2/07)**

Obrazloženje

6. Člankom 65. stavkom 2. Ustava svakome je zajamčena dostupnost srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim/njezinim sposobnostima.

Navedeno ustavno jamstvo sadrži dva zahtjeva koja pristupnici za upis u srednjoškolske i visokoškolske ustanove moraju zadovoljavati. Prvi je objektivne naravi i odnosi se na ispunjenje pretpostavki, uvjeta i kriterija propisanih zakonom i aktima nadležnih tijela državne vlasti i nadležnih javnih ustanova koji moraju vrijediti jednako za sve. Drugi je subjektivne naravi i odnosi se na sposobnosti pristupnika, koje se također moraju vrednovati prema mjerilima jednakim za sve.

Ustav ne poznaje iznimke od jamstva dostupnosti srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja pod jednakim uvjetima za sve. Ustav ne poznaje i ne priznaje mogućnost ostvarenja prednosti pri upisu u srednjoškolske i visokoškolske ustanove ni po kojoj osnovi koja nije vezana uz osobne sposobnosti pristupnika u smislu članka 65. stavka 2. Ustava. Sukladno tome, ta ustavna odredba priječi zakonodavca da prizna prednosti pri upisu bilo kojoj skupini pristupnika po osnovi koja nije vezana uz njihove sposobnosti, pa tako i skupini pristupnika koji sami ili čiji roditelji imaju Zakonom priznati status hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, a koja obuhvaća djecu smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, djecu zatočenoga ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, HRVI iz Domovinskog rata i djecu HRVI iz Domovinskog rata, hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, dragovoljca i djecu dragovoljca iz Domovinskog rata (u daljnjem tekstu: pristupnici u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom).

Iako članak 53. Zakona propisuje da pravo na izravan upis u srednje škole i visoka učilišta po sili zakona stječu samo oni pristupnici u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom koji prijeđu bodovni, odnosno razredbeni prag, nesporno je da je toj skupini pristupnika člankom 53. Zakona suprotno članku 65. stavku 2. Ustava srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje s obzirom na taj zakonski uvjet dostupnije no ostalim pristupnicima.

Ustavni sud u tom smislu utvrđuje da neprelazak bodovnog, odnosno razredbenog praga na prijamnom ispitu predstavlja smetnju za upis bilo kojeg pristupnika u srednjoškolsku ili visokoškolsku ustanovu, a da prelazak tog praga otvara samo pravnu mogućnost za taj upis, ali pristupniku ne osigurava i sâm upis. Od svih koji su prešli bodovni, odnosno razredbeni prag, naime, upis ostvaruje samo određeni broj pristupnika: oni koji su osvojili veći broj bodova od drugih (koji su također prešli prag), do popune broja mjesta za upis koji je prethodno odredilo nadležno tijelo, čime se ujedno ispituju (i) sposobnosti pristupnika u smislu članka 65. stavka 2. Ustava. Članak 86. stavak 2. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u tom smislu propisuje:

Članak 86.

(2) Pravo na upis na visoko učilište ima svaka osoba koja je ispunila uvjete iz članka 77. ovoga Zakona, u okviru kapaciteta visokog učilišta. Ako broj osoba koje su ispunile uvjete iz članka 77. ovoga Zakona prelazi kapacitet visokog učilišta, pravo na studij imaju one osobe koje su u postupku klasifikacije ostvarile bolje rezultate.

Slično (odgovarajuće) uređenje sadrži i Zakon o srednjem školstvu koji propisuje da pravo upisa u srednju školu imaju svi kandidati nakon završene osnovne škole pod jednakim uvjetima, ali samo u okviru broja učenika koji se mogu upisati prema odluci o upisu i kriterijima za izbor kandidata (to jest, prema uspjehu u prethodnom obrazovanju i sklonosti i sposobnosti učenika, ovisno o vrsti srednje škole), koje za sve vrste srednjih škola propisuje ministar.

Sagledavajući članak 53. Zakona u tom svjetlu, postaje razvidno da je pristupnicima u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom upis u srednje škole i visoka učilišta dostupniji no ostalim pristupnicima, jer oni samim prelaskom bodovnog, odnosno razredbenog praga stječu po sili zakona pravo na »izravan upis«, dok je ostalim pristupnicima u istoj pravnoj situaciji tek otvorena pravna mogućnost za upis,

bez osiguranog jamstva da će do njega stvarno i doći. Njihov opis, naime, izravno ovisi o ostvarenim rezultatima na prijamnom ispitu, ali i o ostvarenom uspjehu u prethodnom stupnju školovanja (to jest, o ostvarenom uspjehu u osnovnoj školi za upis u srednje škole, odnosno u srednjoj školi za upis u visoka učilišta), što se za pristupnike u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom ne traži.

Iz navedenih razloga članak 53. Zakona pravi ustavnopravno neprihvatljivu razliku u dostupnosti srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja svim pristupnicima (koja dostupnost mora biti jednaka za sve), pa je stoga ta zakonska odredba u nesuglasnosti s člankom 65. stavkom 2. Ustava.

7. Ustavni sud u provedenom ustavnosudskom postupku nije posebno razmatrao suglasnost dijela odredbe članka 53. Zakona, koja kao drugi uvjet za izravan upis u srednje škole i visoka učilišta pristupnika u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom propisuje zadovoljenje »na ispitu sposobnosti i darovitosti«, s ustavnim načelom dostupnosti srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja u dijelu u kojem dostupnost, pod jednakim uvjetima, mora biti u skladu sa sposobnostima pristupnika, jer je prethodno utvrdio nesuglasnost članka 53. Zakona s načelom dostupnosti srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja pod jednakim uvjetima za sve u dijelu koji se odnosi na uvjet prelaska bodovnog, odnosno razredbenog praga.

8. Članak 2. stavak 4. alineja 1. Ustava glasi: *Hrvatski sabor (...) neposredno, samostalno, u skladu s Ustavom i zakonom, odlučuje: (...) – o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj; (...).*

Na temelju članka 2. stavka 4. alineje 1. Ustava, Hrvatski sabor ovlašten je samostalno odlučivati o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj. Ta ovlast obuhvaća i pravo Hrvatskog sabora da samostalno priznaje posebna prava pojedinim društvenim skupinama, pa tako i ona koji se tiču prava pristupnika u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom. Međutim, s ustavnopravnog aspekta bitno je da pri uređivanju tih prava zakonodavac uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. U konkretnom slučaju, u odnosu na priznavanje posebnih prava pristupnika u braniteljskom statusu ili u vezi s braniteljskim statusom Hrvatski sabor je dužan posebno uvažavati zahtjeve koji proizlaze iz autonomije sveučilišta, zajamčene člankom 67. Ustava.

U Odluci Ustavnog suda, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. (Narodne novine, broj 14/02), Ustavni sud zauzeo je načelno stajalište da članak 67. Ustava sadrži:

– ustavno utvrđenje da je autonomija nužna za sâmo postojanje sveučilišta, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta;

– ustavno utvrđenje da sveučilište ima pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom, što znači da odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave (domaine réservé) sveučilišta.

U istoj je odluci Ustavni sud utvrdio da se zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na racionalan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju (uz uvažavanje prava koja pripadaju osnivateljima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram sveučilišta). U tom smislu, Sud je zauzeo stajalište da su za zakonsku razradu ustavnog jamstva autonomije sveučilišta osobito važne odredbe mjerodavnog zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koje razrađuju načela akademske samouprave.

Mjerodavne odredbe Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju glase:

Članak 4.

(2) Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji se na akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta, u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i ovim Zakonom.

(4) Akademska samouprava na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća: – utvrđivanje pravila studiranja i upisa studenata,

(...)

(6) Akademske slobode, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje.

U navedenoj odluci Ustavni sud je zauzeo i stajalište da ovlasti koje su prema mjerodavnom zakonu obuhvaćene akademskom samoupravom predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, to jest onaj koji nije dopušteno ograničavati zakonskim odredbama niti je dopušteno da ga ograničavaju osnivatelji, podupiratelji ili pak nositelji stručnog nadzora nad njegovim radom. Sukladno tome, zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje mogućnost da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, to jest usklađena s ustavnim ciljevima.

Prema članku 4. stavku 4. alineji 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, utvrđivanje pravila upisa studenata ulazi u temeljni sadržaj akademske samouprave, pa tu ovlast sveučilišta nije dopušteno ograničavati propisivanjem izvornih ili kontrolnih ovlasti države u tim pitanjima, pa bila država i sam osnivatelj, podupiratelj i nadziratelj stručnog rada sveučilišta.

Budući da je isključivo pravo sveučilišta utvrđivati pravila upisa studenata na visokoškolske ustanove, za što postoji i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje, osporeni članak 53. Zakona predstavlja normativno zadiranje u akademsku samoupravu na način koji ugrožava opstojnost autonomije sveučilišta zajamčene člankom 67. Ustava.

10. Odluka U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006.
(Narodne novine, broj 2/07)

Obrazloženje

5. Neposredno mjerodavne za ocjenu suglasnosti osporenih odredaba članka 114. stavaka 6. i 8. Zakona s Ustavom su članci 3. i 67. Ustava, koji glase:

Članak 3.

(...), vladavina prava (...) najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.

Članak 67.

Jamči se autonomija sveučilišta.

Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.

6. Članak 2. stavak 4. alineja 1. Ustava glasi:

Hrvatski sabor ili narod neposredno, samostalno, u skladu s Ustavom i zakonom, odlučuje: (...) – o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj; (...)

Sukladno tome, Hrvatski sabor ovlašten je samostalno odlučivati o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj, uključujući i one koji se tiču znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja. Navedena ustavna ovlast daje mogućnost zakonodavcu mijenjati i dopunjavati već postojeća zakonska uređenja tih odnosa i s njima povezanih prava i obveza adresata zakona, odnosno uređivati ih na različite načine ovisno o različitim okolnostima. Međutim, s ustavnopravnog aspekta bitno je da pri uređivanju tih odnosa zakonodavac uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. U konkretnom slučaju, u odnosu na uređenje odnosa na sveučilištu, Hrvatski sabor dužan je posebno uvažavati zahtjeve koje pred zakonodavca postavlja načelo vladavine prava i jamstvo autonomije sveučilišta.

7. Osporena odredba članka 114. stavka 6. Zakona propisuje da pravno integriranje sveučilišta započinje danom stupanja na snagu Zakona, a završit će se najkasnije do 31. prosinca 2007.

Ustavni sud ocjenjuje da ta odredba nije u suglasnosti s načelom vladavine prava, najvišom vrednotom ustavnog poretka Republike Hrvatske utvrđenom člankom 3. Ustava.

Vladavina prava, kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, sadrži i pitanje o općim obilježjima koje bi zakoni morali imati kako bi s vladavinom prava bili usklađeni. Ustavni sud utvrđuje da je za ocjenu ustavnosti osporene odredbe ovo pitanje od osobite važnosti, zbog toga što se vladavina prava ne smije poistovjećivati samo sa zahtjevom za zakonitošću postupanja tijela državne vlasti. Premda pretpostavlja punu ustavnost i zakonitost u smislu članka 5. Ustava, vladavina prava je više od samog zahtjeva za postupanjem u skladu sa zakonom. Ona uključuje i zahtjeve

koji se tiču sadržaja zakona. Stoga vladavina prava sama po sebi ne može biti pravo u istom smislu u kojemu su to zakoni koje donosi zakonodavac. Vladavina prava nije samo vladavina zakona, već vladavina po pravu koja – uz zahtjev za ustavnošću i zakonitošću, kao najvažnijim načelom svakog uređenog pravnog poretka – sadrži i dopunske zahtjeve koji se tiču samih zakonâ i njihova sadržaja.

To je stajalište Ustavni sud izrazio u odluci i rješenju broj: U-I-659/1994 i dr. od 15. ožujka 2000. godine (Narodne novine, broj 31/00), pri čemu je posebno istaknuo sljedeće:

U tom smislu Sud osobito ističe da u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske posljedice trebaju biti izvjesne za one na koje će se zakon primijeniti. Sud također napominje da zakonske posljedice moraju biti primjerene legitimnim očekivanjima stranaka u svakom konkretnom slučaju u kojem se zakon na njih neposredno primjenjuje.

Razmatrajući prijelaznu odredbu članka 114. stavka 6. Zakona u navedenom svjetlu, razvidno je da ona ne ispunjava zahtjeve koje pred nju postavlja načelo vladavine prava. Ona, naime, sadrži nejasan i neodređen pojam »pravnog integriranja sveučilišta« koji Zakonom nije razrađen.

U osnovnom tekstu Zakona uređeno je nekoliko oblika integracije sveučilišta, i to:

a) funkcionalna integracija sveučilišta:

Članak 53. stavak 2.

(2) Sveučilište integrira funkcije svojih sastavnica, posebno fakulteta, akademija i odjela (dalje: funkcionalna integracija) te putem svojih tijela osigurava njihovo jedinstveno i usklađeno djelovanje u skladu sa strateškim i razvojnim odlukama o akademskim pitanjima i o profiliranju znanstvenih istraživanja te jedinstveno i usklađeno djelovanje u financijskom poslovanju i pravnom prometu, investicijama, razvojnim planovima te u nastupu prema vanjskim partnerima u znanstvenim djelatnostima i visokom obrazovanju. Sveučilište osigurava unutarnju i vanjsku mobilnost studenata i nastavnika, racionalno korištenje ljudskih i materijalnih resursa, razvoj multidisciplinarnih studija te nadzor i stalni rast kvalitete kao i konkurentnosti nastavnoga, znanstvenoga, umjetničkog i stručnog rada. Sveučilište razvija jedinstveni informacijski i knjižnični sustav.

b) upravna integracija sveučilišta:

Članak 54. stavak 3.

(3) Statutom sveučilišta, aktom o osnivanju te općim aktima sastavnica utvrđuje se način upravljanja koji osigurava integriranost funkcija sveučilišta i ostvarenje interesa i ciljeve radi kojih je sveučilište osnovalo sastavnicu.

c) integracija nastavnog i znanstvenog procesa na sveučilištu:

Članak 59. stavak 3. (druga rečenica)

(3) (...) Statutom sveučilišta može se, radi osiguranja integriranosti nastavnog i znanstvenog procesa na sveučilištu, predvidjeti pravo suspenzivnog veta na pojedine odluke nadležnih tijela sastavnica o tim pitanjima, ali tako da se ne naruše njihove akademske slobode i akademska samouprava.

d) integracija provedbe studijskih programa:

Članak 70. stavak 4.

(4) Određeni studijski programi provode se integrirano kroz prvu i drugu razinu studija. Takvo provođenje studijskog programa odobrava Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje.

Za razliku od prethodno navedenih oblika integracije sveučilišta, odredba o »pravnoj integraciji sveučilišta«, sadržana po prvi put u članku 114. stavku 6. Zakona, ne ispunjava zahtjeve koje vladavina prava postavlja pred pravne norme, a koji su navedeni u odluci, broj: U-I-659/1994 i dr. od 15. ožujka 2000. godine.

Ustavni sud napominje da svako sveučilište ima svojstvo pravne osobe s javnim ovlastima. Pravnu osobnost mogu imati, a danas većinom i imaju, i njegova učilišta (fakulteti i umjetničke akademije). Sveučilište u svom sastavu može imati i druge sastavnice (podružnice, ustanove ili pravne osobe), i to odjele i institute, zaklade, fondacije, udruge, studentske centre, zdravstvene ustanove, knjižnice, tehnolojske centre, informatičke, kulturne, sportske, kao i one sastavnice (ustanove ili trgovačka društva) koje služe zadovoljavanju potreba studenata i sveučilišta (članak 54. stavak 2. Zakona).

Pravna osobnost sveučilišta i mogućnost stjecanja pravne osobnosti njezinih sastavnica izraz je sveučilišne autonomije, jer autonomija obuhvaća sveučilište odnosno drugo visoko učilište unutar sveučilišnog sustava, ali i svaku pojedinu članicu sveučilišta, to jest svaki pojedini fakultet ili drugu ustrojbenu jedinicu unutar pojedinog sveučilišta. Navedeni sadržaj autonomije sveučilišta u odnosu na krug osoba koje ona obuhvaća Ustavni sud je utvrdio u odluci, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine (Narodne novine, broj 14/00, 26/00-ispr., 67/00).

Hoće li sveučilišta imati sastavnice u svojstvu pravnih osoba ili ne uređuje se općim aktima sveučilišta, jer je i to izraz njihove Ustavom zajamčene autonomije i njihova ustavnog prava da samostalno odlučuju o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.

Sukladno tome, Ustavni sud ocjenjuje da nije jasno što bi »pravno integriranje« sveučilišta u smislu članka 114. stavka 6. Zakona trebalo značiti. Također nije jasno na koji način bi se »pravno integriranje sveučilišta« trebalo provesti, koje subjekte bi to integriranje trebalo obuhvatiti, što bi bio sadržaj »pravnog integriranja« i koje bi pravne posljedice ono trebalo izazvati.

Budući da odgovori na navedena pitanja nisu jasno određeni u samoj osporenoj odredbi, a nisu razvidni ni iz cjelokupnog teksta Zakona, Ustavni sud ocjenjuje da odredba članka 114. stavka 6. Zakona nije ustavnopravno prihvatljiva. Ona dovodi do narušavanja pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka u području sveučilišnog obrazovanja, pri čemu su njezine pravne posljedice za one na koje bi se ona trebala primijeniti (to jest, za sveučilišta i njihove sastavnice) u cijelosti neizvjesne. Ona dovodi i do narušavanja Ustavom zajamčene autonomije sveučilišta, jer prijeći sveučilištu samostalno uređivanje njegova unutarnjeg ustroja u vezi s pravnom osobnošću njegovih sastavnica.

Stoga odredba članka 114. stavka 6. Zakona nije u suglasnosti sa zahtjevima koje pred nju postavlja načelo vladavine prava, najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske utvrđena u članku 3. Ustava, ali i jamstvo autonomije sveučilišta propisano u članku 67. Ustava.

8. Prijelaznom odredbom članka 114. stavka 8. Zakona propisano je da sveučilišta i njegova učilišta (fakulteti i umjetničke akademije) mogu upisivati studente prve godine stručnih studija do zaključno školske godine 2010./2011.

Sukladno navedenom, u ovom ustavnosudskom postupku bilo je potrebno odgovoriti na sljedeće pitanje:

– je li u suglasnosti s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta zakonsko ukidanje prava sveučilišta i njihovih učilišta na organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu (i) stručnih studija nakon školske godine 2010./2011.?

Ustavni sud pri tom podsjeća da je u odluci, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine, zauzeo načelno stajalište da članak 67. Ustava sadrži, između ostaloga, i ustavno utvrđenje da je autonomija nužna za samo postojanje sveučilišta, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta.

U istoj je odluci Ustavni sud utvrdio da autonomija sveučilišta, zajamčena člankom 67. Ustava, uključuje autonomiju sveučilišta prema izvansveučilišnim institucijama i drugim tijelima koja uređuju ustrojstvo i djelovanje sveučilišta ili mogu utjecati na njihovo uređenje (primjerice, prema tijelima državne vlasti ili drugim javnopravnim i /rjeđe/ privatnopravnim osobama koje se mogu pojaviti kao osnivačji sveučilišta ili pak oni koji ga podupiru). Nadalje, Sud je zauzeo stajalište da autonomija sveučilišta uključuje i autonomiju svakog pojedinog sveučilišta u odnosu prema drugim sveučilištima istoga ili drugog sveučilišnog sustava u zemlji, te autonomiju svakog pojedinog visokog učilišta različitog od sveučilišta (primjerice, fakulteta unutar sveučilišta) u odnosu prema svim drugim istovrsnim visokim učilištima istoga sveučilišnog sustava, uz pridržaj prava na vlastitu akademsku samoupravu prema upravnim tijelima sveučilišta u čijem se sastavu nalazi.

Razmatrajući osporenu odredbu članka 114. stavka 8. Zakona s tog aspekta, Ustavni sud je pošao od osnovnog teksta Zakona koji na više mjesta propisuje ovlast sveučilišta na organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu (i) stručnih studija. Neke od mjerodavnih odredaba Zakona glase:

Članak 3. stavak 1.

(1) Zadaće sveučilišta su znanstveno, umjetničko i razvojno istraživanje, posebice ostvarivanje znanstvenih programa od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku, umjetničko stvaralaštvo i stručni rad te na njima utemeljeno preddiplomsko, diplomsko i poslijediplomsko obrazovanje. (...)

Članak 4. stavak 5. alineje 1. i 2.

(5) Autonomija sveučilišta na svim sveučilišnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj, sukladno ovom Zakonu, obuhvaća:

- uređenje unutarnjeg ustroja,*
- utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa,*

Članak 47. stavak 3.

(3) Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija osnivaju se radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom. U okviru djelatnosti visokog obrazovanja ova visoka učilišta organiziraju i izvode sveučilišne a, u skladu s ovim Zakonom, mogu organizirati i izvoditi i stručne studije.

Članak 53. stavak 1.

(1) Sukladno svojoj zadaći iz članka 3. ovoga Zakona sveučilišta su obrazovne ustanove koje povezivanjem znanstvenog istraživanja, umjetničkog stvaralaštva, studija i nastave razvijaju znanost, struku i umjetnost, (...).

Članak 54. stavak 1. (druga rečenica)

(1) (...) Sveučilište i njegova visoka učilišta (fakulteti i umjetničke akademije) mogu sukladno ovome Zakonu provoditi i stručne studije.

Ocjenjujući suglasnost članka 114. stavka 8. Zakona s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta, Ustavni sud pošao je od činjenice da između sveučilišta i njegovih učilišta s jedne strane i veleučilišta i visokih škola s druge strane postoji ustavna i zakonska razlika, o čemu je izrazio pravno stajalište u odluci, broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000.:

(...) sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta (...) se od ostalih visokih učilišta ustavno razlikuju po tome što se samo na njih odnosi ustavno jamstvo slobode znanstvenog stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava, što za sobom povlači i njihovu zakonsku razliku, jer samo sveučilišta i visoka učilišta u sastavu sveučilišta izvode studije koji pripremaju i za znanstveni rad (...).

Nadalje, u odnosu na ustavnopravni položaj veleučilišta Ustavni sud je u odluci, broj: U-I-1441/2001 od 23. listopada 2003. (Narodne novine, broj 177/03), istaknuo i sljedeće:

Ustavni sud je utvrdio da se ustavno jamstvo autonomije sveučilišta odnosi na zakonom ustanovljena sveučilišta i njihove sastavnice, jer se samo sveučilišta (i njihove sastavnice) bave sveučilišnim ili znanstvenim obrazovanjem kao posebnom vrstom visokog obrazovanja.

S druge strane, veleučilišta se bave stručnim ili vokacijskim obrazovanjem kao vrstom visokog obrazovanja (...).

U odnosu na veleučilište, prema tome, zakonodavac je ovlašten da temeljem članka 2. stavka 4. alineje 1. Ustava slobodno uređuje odnose vezane uz njegovo osnivanje, ustrojavanje, tijela, nadležnost, te prava, obveze i odgovornosti, a da istodobno nije vezan ograničenjima koja proizlaze iz ustavnog jamstva autonomije sveučilišta.

Sukladno navedenom, Ustavni sud ponavlja da je zakonodavac vezan ograničenjima koja proizlaze iz ustavnog jamstva autonomije sveučilišta samo u odnosu na sveučilišta i njihova učilišta, jer samo sveučilišta i njihova učilišta izvode studije koji pripremaju i za znanstveni rad.

To utvrđenje, međutim, nikako ne znači niti pretpostavlja zabranu sveučilištima i njihovim učilištima da uz sveučilišno ili znanstveno obrazovanje organiziraju, izvode, odnosno provode i stručno ili vokacijsko obrazovanje, sve dok zakonodavac razlikuje ta dva oblika visokog obrazovanja.

Iako su materijalni kriteriji njihova razlikovanja ponekad nejasni, za potrebe ovog ustavnosudskog postupka dostatno je utvrditi da sveučilišno ili znanstveno obrazovanje u sebi sadrži (i) stručno obrazovanje, pa svako sveučilište odnosno svako njegovo učilište ispunjava pretpostavke za organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu stručnih studija (načelo a maiore ad minus). Nasuprot tome, stručno obrazovanje – onako kako je postavljeno u pravnom poretku Republike Hrvatske – u sebi ne sadrži sveučilišno ili znanstveno obrazovanje, pa nijedno veleučilište odnosno njegovo učilište ne ispunjava pretpostavke za organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu znanstvenih studija.

Ustavni sud stoga utvrđuje da zakonom nije dopušteno zabranjivati sveučilištima i njihovim učilištima organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu (i) stručnih studija. Zakonom je, međutim, dopušteno te studije slobodno uređivati u pitanjima vezanim uz njihovo osnivanje, ustrojavanje, tijela, nadležnost, te prava, obveze i odgovornosti sveučilišta kao osnivača.

Budući da osporeni članak 114. stavak 8. Zakona propisuje zabranu sveučilištima i njihovim učilištima (fakultetima i umjetničkim akademijama) da od školske godine 2010./2011. organiziraju, izvode, odnosno provode stručne studije, Ustavni sud utvrđuje da je on u nesuglasnosti s člankom 67. stavkom 2. Ustava, jer ograničava samostalnost sveučilišta u odlučivanju o svom ustrojstvu i djelovanju u skladu sa zakonom.

11. Odluka U-III-1745/2007 od 30. listopada 2008.

(Narodne novine, broj 137/08)

Obrazloženje

6. Odredbama članka 67. Ustava, na povrede kojih se podnositelj poziva, propisano je:

Jamči se autonomija sveučilišta.

Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.

Ustavni sud je utvrdio da osporenim rješenjima nadležnih sudova nisu podnositelju povrijeđena navedena ustavna prava.

Naime, autonomija sveučilišta, propisana člankom 67. Ustava, uključuje pravo svakog pojedinog sveučilišta u Republici Hrvatskoj da samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom. Za sveučilište, kao znanstvenu i obrazovnu ustanovu bitno je da samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili pak tijelima koja imaju drugu mogućnost utjecaja na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta. Sveučilište mora imati pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom, što znači da odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave sveučilišta.

Odluka Upravnog vijeća Sveučilišta u Zagrebu od 15. ožujka 1995. godine, za koju su sudovi osporenim rješenjima utvrdili da je donesena od strane ovlaštene osobe, a suglasno članku 69. Zakona o ustanovama (Narodne novine, broj 76/93, 29/97 i 47/99), prema shvaćanju ovog Suda, predstavlja izraz takve samouprave sveučilišta.

12. Rješenje U-I-2720/2007 od 19. studenoga 2008. **(Narodne novine, broj 138/08)**

Obrazloženje

4. Za ocjenu ustavnosti osporenih zakonskih odredbi te osporenih dijelova uvodno navedenih zakonskih odredbi, mjerodavni su sljedeći članci Ustava, koji glase:

Članak 3.

(...) vladavina prava (...) najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.

Članak 67.

Jamči se autonomija sveučilišta.

Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.

5. Stajališta o aspektima autonomije sveučilišta i njegovih sastavnica Ustavni sud izrazio je u odluci i rješenju broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. (Narodne novine, broj 14/00, 26/00 – ispr., 67/00), rješenju broj: U-I-1441/2001 od 23. listopada 2003. (Narodne novine, broj 177/03) i odluci broj: U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07).

Činjenica da se akademska prava i slobode (pa i ona koja uživaju studenti) primarno ostvaruju u akademskoj zajednici, a onda i izvan nje, znači uz ostalo i to da članovi akademske zajednice moraju imati primjerena sredstva za ostvarivanja i obranu svojih prava i sloboda.

Pojam akademskih prava i sloboda na temelju sveučilišne autonomije podrazumijeva načine njihova ostvarivanja i zaštite unutar akademske zajednice. Jedan od oblika zaštite akademskih prava i sloboda studenata je institucija studentskog pravobranitelja. Institucija studentskog pravobranitelja ustanovljena je radi zaštite studentskih interesa isključivo i jedino unutar akademske zajednice, a njegova zadaća je posredovanje između pojedinih subjekata akademskog života radi primjerenog ostvarivanja studentskih prava i obveza. Studentski pravobranitelj je student, i time pripadnik akademske zajednice koji ima posebnu zadaću pomagati, odnosno posredovati kod ostvarivanja pojedinih prava i obveza studenata – članova akademske zajednice, u slučajevima koji su izrijekom propisani člankom 17. ZSZDSO-a.

Navedeno upućuje da se instituti pučkog pravobranitelja, odvjetnika i studentskog pravobranitelja međusobno razlikuju upravo po značajki prema kojoj je studentski

pravobranitelj unutarnja, *sui generis* institucija akademske zajednice. Odnos članova te zajednice (studenta te ostalih subjekata) i studentskog pravobranitelja predstavlja posebnost, na temelju i u skladu s kojom se unutar akademske zajednice rješavaju pitanja akademskih odnosa.

Tek ako članovi akademske zajednice (u konkretnom slučaju studenti) ne mogu urediti odnose unutar akademske zajednice putem institucija koje je zakonodavac predvidio za pomaganje i posredovanje u ostvarivanju akademskih prava i sloboda, član akademske zajednice (student) zaštitu svojih prava može potražiti izvan sustava. Naposljetku, tu i završava mogućnost studentskog pravobranitelja da sudjeluje u procesu ostvarivanja studentskih akademskih prava i sloboda.

6. Slijedom navedenog, imajući pri tome u vidu nadležnosti odvjetnika i pučkog pravobranitelja propisane Zakonom o odvjetništvu i Zakonom o pučkom pravobranitelju (Narodne novine, broj 60/92), treba zaključiti da posredovanje studentskog pravobranitelja nije ni istovjetno ni slično, pa stoga ni usporedivo s posredovanjem i uslugama koje pružaju odvjetnik i pučki pravobranitelj.

Studentski pravobranitelj ne predstavlja studente pred drugim tijelima državne uprave, niti u bilo kojem smislu ima ovlast zastupati studente izvan visokog učilišta.

Zbog toga su studentski pravobranitelj, odvjetnik i pučki pravobranitelj u međusobno različitom pravnom položaju, utemeljenom na njihovoj različitoj, zakonom propisanoj nadležnosti, što onemogućuje njihovu međusobnu usporedbu s aspekta sveučilišne autonomije, kao mjerodavnog aspekta u ovoj ustavnopravnoj stvari.

7. Predlagatelj u točki 2. obrazloženja ove odluke osporava stupanj stručne spreme osobe koja može biti imenovana za studentskog pravobranitelja.

Člankom 17. stavkom 2. ZSZDSO-a propisano je da za studentskog pravobranitelja može biti imenovan student koji ispunjava uvjete za člana studentskog zbora, propisane ZSZDSO-om.

Člankom 9. stavkom 1. ZSZDSO-a propisano je da studentski zbor visokog učilišta čine studenti visokog učilišta koje studenti izabiru na izborima između kandidata navedenih na izbornoj listi.

Po naravi stvari, svaki student ima završenu srednju stručnu spremu i u nastavku školovanja i obrazovanja osposobljava se za stjecanje nove stručne spreme. Zbog toga činjenica da osoba u trenutku imenovanja za studentskog pravobranitelja ima završenu srednju stručnu spremu ne čini studentskog pravobranitelja manje važnim u poslovima koje obavlja na temelju i u skladu sa ZSZDSO-om.

13. Rješenje U-III B-2656/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 81/14)

Obrazloženje

7. Ustavni sud ocjenjuje da konkretni ustavnosudski postupak zahtijeva uvid u spis predmeta koji je u tijeku pred Upravnim sudom u Zagrebu radi razmatranja dopuštenosti ustavne tužbe, a poslije toga, utvrdi li ustavnu tužbu dopuštenom, i s aspekta mogućih povreda ustavnih prava podnositelja, koja su u ustavnoj tužbi opširno argumentirana.

Ocjena je Ustavnog suda da je riječ o *prima facie* složenom predmetu, pri čemu s ustavnog aspekta osobito važnom smatra postojeću praksu Upravnog suda u isto- vrsnim slučajevima (koju je potrebno ispitati), ali i narav subjekta koji je podnio ustavnu tužbu.

Naime, podnositelj je fakultet u sastavu Sveučilišta, za koja su u članku 67. Ustava Republike Hrvatske predviđena posebna ustavna jamstva. U Republici Hrvatskoj postoji i izričito propisana pozitivna obveza države da potiče i pomaže razvitak znanosti u okviru posebnog jamstva slobode znanstvenoga stvaralaštva.

U tim ustavnim okvirima podnositelj obavlja jednu od najvažnijih javnih službi u suvremenom društvu. Na tu se službu neposredno primjenjuju načelo kontinuiteta (trajnosti), prema kojem javna služba mora funkcionirati neprekidno, načelo primata i načelo dužnosti pružanja usluga iz djelatnosti za koju je podnositelj (fakultet) osno- van.

Stoga ovaj slučaj ima ustavnu dimenziju koju Ustavni sud ne smije zanemariti.

8. Polazeći od svih navedenih činjenica i smatrajući očitim da odgoda ovrhe u konkretnom slučaju nije suprotna javnom interesu niti bi se tom odgodom nekome nanijela veća šteta, a da bi izvršenje poreznog rješenja o ovrsi podnositelju moglo pro- uzročiti štetu koja bi se teško mogla popraviti s aspekta načela na kojima se temelji javna služba koju podnositelj obavlja, Ustavni sud prihvatio je prijedlog za odgodu ovrhe osporenog poreznog rješenja u ovom slučaju.

Riječ o privremenoj odgodi koja traje do donošenja odluke Ustavnog suda o dopušte- nosti, odnosno osnovanosti ustavne tužbe. Ovo rješenje ni na koji način ne prejudici- ra odluku o tim pitanjima.

14. Rješenje U-III B-2598/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 84/14)

Obrazloženje

6. Ustavni sud ocjenjuje da konkretni ustavnosudski postupak zahtijeva uvid u spis predmeta koji je u tijeku pred Upravnim sudom u Zagrebu radi razmatranja dopuštenosti ustavne tužbe, a poslije toga, utvrdi li ustavnu tužbu dopuštenom, i s aspekta mogućih povreda ustavnih prava podnositelja, koja su u ustavnoj tužbi opširno argumentirana.

Ocjena je Ustavnog suda da je riječ o *prima facie* složenom predmetu, pri čemu s ustavnog aspekta osobito važnom smatra postojeću praksu Upravnog suda u isto- vrsnim slučajevima (koju je potrebno ispitati), ali i narav subjekta koji je podnio ustavnu tužbu.

Naime, podnositelj je fakultet u sastavu Sveučilišta, za koja su u članku 67. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 113/00, 28/01 76/10 i 5/14) predviđena posebna ustavna jamstva. U Republici Hrvatskoj postoji i izrijeком propisana pozitivna obveza države da potiče i pomaže razvitak znanosti u okviru posebnog jamstva slobode znanstvenog stvaralaštva.

U tim ustavnim okvirima podnositelj obavlja jednu od najvažnijih javnih službi u suvremenom društvu. Na tu se službu neposredno primjenjuju načelo kontinuiteta (trajnosti) prema kojem javna služba mora funkcionirati neprekidno, načelo primata i načelo dužnosti pružanja usluga iz djelatnosti za koju je podnositelj (fakultet) osnovan.

Stoga ovaj slučaj ima ustavnu dimenziju koju Ustavni sud ne smije zanemariti.

6.1. U rješenju kojim odbija odgodu pravnih učinaka tužbe Upravni sud naveo je da u konkretnom slučaju žalba ne odgađa izvršenje rješenja i da odgoda ne bi bila protivna javnom interesu. Međutim, ocijenio je da nije ispunjen treći uvjet za odgodu učinaka tužbe, odnosno da je šteta koja podnositelju prijeti u cijelosti novčane prirode pa tu štetu nije ni teško ni nemoguće nadoknaditi. To je utvrđenje utemeljio na članku 26. stavka 2. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine, broj 20/10 i 143/12, u daljnjem tekstu: ZUS).

Ustavni sud ističe da u ovom stadiju ustavnog spora nije potrebno posebno ispitivati je li za odlučivanje Ustavnog suda na temelju članka 67. stavka 2. Ustavnog zakona pravno relevantna primjena članka 26. stavka 2. ZUS-a od strane nadležnog Upravnog suda. Ne postavlja se ni pitanje je li nadležni Upravni sud pri procjeni postojanja »štete koja bi se teško mogla popraviti« u smislu članka 26. stavka 2. ZUS-a uzeo u obzir mjerodavne ustavne odredbe navedene u točki 6. obrazloženja ovog rješenja.

Izvjesno je samo to da je Upravni sud protumačio štetu koja bi se teško mogla popraviti tako što se ograničio samo na njezin novčani iznos, ne uzimajući u obzir da šteta može biti i druge naravi (nenovčane).

6.2. Polazeći od svih navedenih činjenica i smatrajući očitim da odgoda ovrhe u konkretnom slučaju nije suprotna javnom interesu niti bi se tom odgodom nekome nanijela veća šteta, a da bi izvršenje poreznog rješenja o ovrsi podnosiocu moglo proizročiti štetu koja bi se teško mogla popraviti s aspekta načela na kojima se temelji javna služba koju podnositelj obavlja, Ustavni sud prihvatio je prijedlog za odgodu ovrhe osporenog poreznog rješenja u ovom slučaju.

Riječ je o privremenoj odgodi, koja traje do donošenja odluke Ustavnog suda o dopuštenosti, odnosno osnovanosti ustavne tužbe. Ovo rješenje ni na koji način ne prejudicira odluku o tim pitanjima.

15. Odluka i Rješenje U-I-5578/2013 i dr. od 18. srpnja 2014. **(Narodne novine, broj 101/14)**

Odluka

I. Pokreće se postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom te se u odnosu na redovite profesore na visokim učilištima, profesore visokih škola te znanstvene savjetnike u znanstvenim organizacijama koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju ukidaju:

- članak 42. stavci 8., 9., 10. i 11. i članak 102. stavci 8., 9., 10. i 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13);
- članak 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 139/13).

II. Na redovite profesore na visokim učilištima i profesore visokih škola te na znanstvene savjetnike u znanstvenim organizacijama koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju odgovarajuće se primjenjuju odredbe Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09 i 63/11) kako je to određeno u točkama 17.1. i 17.2. obrazloženja ove odluke.

III. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

Rješenje

I. Ne prihvaća se prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom odredaba Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 139/13) iz točke I. izreke odluke u odnosu na zaposlenike na znanstveno-nastavnim i/ili umjetnič-

ko-nastavnim radnim mjestima na sveučilištima i fakultetima, odnosno zaposlenike na nastavnim radnim mjestima na veleučilištima i visokim školama te znanstvenike u znanstvenim organizacijama koji na dan 30. srpnja 2013. nisu bili u statusu redovitih profesora u trajnom zvanju na visokim učilištima, profesora u trajnom zvanju na visokim školama te znanstvenih savjetnika u trajnom zvanju u znanstvenim organizacijama.

II. U odnosu na članak 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 139/13), Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj dužno je postupiti u skladu sa stajalištem izraženim u točki 25. obrazloženja ove odluke.

III. Ovo rješenje objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Hrvoje-Nikola Cvetković, odvjetnik iz Zagreba (u daljnjem tekstu: predlagatelj) podnio je prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom:

- članka 67. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94 od 22. srpnja 2013.), i
- članaka 10. i 11. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 139 od 20. studenoga 2013.).

1.1. Predlagatelj je također predložio ukidanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94 od 22. srpnja 2013.) u cijelosti, navodeći da postupak donošenja tog zakona nije bio u suglasnosti s člancima 1. i 3. Ustava, a da su učinci koje je on u svojoj primjeni proizveo nesuglasni s Ustavom i »nanose štetne i teško popravljive posljedice po sustav znanosti i visokog obrazovanja«.

2. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju donio je četvrti saziv Hrvatskog sabora na sjednici 17. srpnja 2003. Objavljen je u »Narodnim novinama« broj 123 od 31. srpnja 2003., a stupio je na snagu 1. kolovoza 2003. (u daljnjem tekstu: ZoZDiVO/03).

ZoZDiVO/03 do danas je mijenjan i dopunjavan više puta:

- Uredbom o izmjeni Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenom u »Narodnim novinama« broj 198 od 19. prosinca 2003., koju je donijela Vlada Republike Hrvatske na sjednici 18. prosinca 2003.;
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 105 od 28. srpnja 2004., koji je donio peti saziv Hrvatskog sabora na sjednici 16. srpnja 2004.;
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 174 od 10. prosinca 2004., koji je donio peti saziv Hrvatskog sabora na sjednici 30. studenoga 2004.;
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 46 od 7. svibnja 2007.,

koji je donio peti saziv Hrvatskog sabora na sjednici 20. travnja 2007. (u daljnjem tekstu: ZID ZoZDiVO/07);

- Zakonom o dopuni Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 63 od 8. lipnja 2011., koji je donio šesti saziv Hrvatskog sabora na sjednici 27. svibnja 2011.;
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 94 od 22. srpnja 2013., koji je donio sedmi saziv Hrvatskog sabora na sjednici 15. srpnja 2013. (u daljnjem tekstu: ZID ZoZDiVO/13-I) i
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, objavljenim u »Narodnim novinama« broj 139 od 20. studenoga 2013., koji je donio sedmi saziv Hrvatskog sabora na sjednici 8. studenoga 2013. (u daljnjem tekstu: ZID ZoZDiVO/13-II).

Ustavni sud Republike Hrvatske je u odluci broj: U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2 od 4. siječnja 2007.) pokrenuo postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom i ukinuo članak 114. stavke 6. i 8. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04 i 174/04).

2.1. Kad u ovoj odluci i rješenju upućuje na tekst Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji je danas na snazi (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 94/13 i 123/13), Ustavni sud koristi se kraticom: ZoZDiVO.

3. Za ovaj je ustavnosudski postupak Ustavni sud ocijenio relevantnima prigovore predlagatelja vezane uz članak 42. stavke 8., 9., 10. i 11. i članak 102. stavke 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a (u sadržajima koji su u zakon uneseni ZID-om ZoZDiVO/13-I) te članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II. Prigovori predlagatelja koji nisu obuhvaćeni u ovom ustavnosudskom postupku izdvojeni su u poseban predmet koji se vodi pod brojem: U-I-3995/2014.

II. OSPORENI ČLANCI ZID-a ZoZDiVO/13-I i ZID-a ZoZDiVO/13-II

4. Ovaj predmet tiče se radnopravnog statusa osoba nakon što navršše 65 godina života, i to:

- zaposlenika na znanstveno-nastavnim i/ili umjetničko-nastavnim radnim mjestima na sveučilištima odnosno fakultetima te na nastavnim radnim mjestima na veleučilištima i visokim školama, i
- znanstvenika u znanstvenim organizacijama.

4.1. Kad u ovoj odluci i rješenju upućuje na prvu navedenu skupinu zaposlenika Ustavni sud koristi se kraticom: nastavnici/65, a kad upućuje na drugu skupinu zaposlenika koristi se kraticom: znanstvenici/65. Kad u ovoj odluci i rješenju upućuje na obje skupine zaposlenika u području znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, Ustavni sud koristi se kraticom: nastavnici-znanstvenici/65.

Nadalje, kad u ovoj odluci i rješenju upućuje na posebnu skupinu redovitih profesora u trajnom zvanju zaposlenih na visokim učilištima i profesora u trajnom zvanju zaposlenih na visokim školama koji navršavaju 65 godina života, Ustavni sud koristi se kraticom: profesori/65 u trajnom zvanju.

Konačno, kad u ovoj odluci i rješenju upućuje na posebnu skupinu znanstvenih savjetnika u znanstvenim organizacijama koji navršavaju 65 godina života, Ustavni sud koristi se kraticom: znanstveni savjetnici/65. Ako je riječ o znanstvenim savjetnicima u trajnom zvanju, Ustavni sud koristi se kraticom: znanstveni savjetnici/65 u trajnom zvanju.

4.2. Za potrebe ovog ustavnosudskog postupka izrađen je prikaz relevantnih izmjena u zakonskom uređenju radnopravnog statusa pojedinih skupina nastavnika-znanstvenika/65 od dana stupanja na snagu ZoZDiVO-a 1. kolovoza 2003. U prikazu su navedeni i osporeni članak 42. stavci 8., 9., 10. i 11. te članak 102. stavci 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a (u sadržajima koji su u zakon uneseni ZID-om ZoZDiVO/13-I), kao i članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II.

1) Uređenje radnopravnog statusa profesora/65 u trajnom zvanju u razdoblju 2003. – 2013.

5. U članku 102. stavcima 6. i 7. ZoZDiVO/03 bilo je propisano:

»Ugovor o radu za znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i stručna radna mjesta

Članak 102.

(...)

(6) Zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom i nastavnom radnom mjestu na visokom učilištu istekom akademske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu.

(7) Kada postoji potreba za nastavkom njegova rada, visoko učilište može redovitom profesorom u trajnom zvanju i profesorom visoke škole u trajnom zvanju produljiti radni odnos do isteka akademske godine u kojoj navršava 70 godina. Pri tome će se posebno cijiniti njegov znanstveni doprinos, uspješnost u obrazovnom procesu i odgoju mladih znanstvenika i nastavnika.«

5.1. Članak 102. ZoZDiVO/03 dopunjen je člankom 21. ZID-a ZoZDiVO/07 dvama novim stavcima, koji su glasili:

»Članak 21.

(...)

Iza stavka 7. dodaju se stavci 8. i 9. koji glase:

(8) Nastavnik izabran u trajno zvanje, stariji od 65 godina života, kojem je prestao ugovor o radu radi odlaska u mirovinu, može se na određeno vrijeme zaposliti na drugom visokom učilištu, ako se na raspisani natječaj u tom visokom učilištu nije javio odgovarajući pristupnik, a najdulje do isteka akademske godine u kojoj je navršio 70. godinu života.

(9) Iznimno od stavka 6. ovoga članka, kada se na visokom učilištu koje izvodi stručne studije na raspisani natječaj nije javio odgovarajući pristupnik, visoko učilište može, s osobama izabranima u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, odnosno nastavna zvanja i radna mjesta, zasnovati radni odnos do isteka akademske godine u kojoj navršavaju 70. godinu života.«

2) Uređenje radnopravnog statusa znanstvenih savjetnika/65 u razdoblju 2003. – 2013.

6. U članku 42. stavku 6. ZoZDiVO/03 bilo je propisano:

»Ugovor o radu

Članak 42.

(...)

(6) Znanstveniku u znanstvenoj organizaciji istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu. Iznimno, kada postoji potreba za nastavkom rada znanstvenog savjetnika, znanstvena organizacija može s njim zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme, a najkasnije do isteka kalendarske godine u kojoj on navršava 70. godinu života.«

6.1. Člankom 9. ZID-a ZoZDiVO/07 bio je izmijenjen i dopunjen dotadašnji članak 42. ZoZDiVO/03 Njime se uvela mogućnost »produljenja radnog odnosa« nakon navršene 65. godine života, ali se ta mogućnost istodobno ograničila samo na znanstvene savjetnike/65 u trajnom zvanju, čime se njihov položaj izjednačio s položajem profesora/65 u trajnom zvanju. Mjerodavni dijelovi članka 9. ZID-a ZoZDiVO/07 glasili su:

»Članak 9.

(...)

Stavak 6. mijenja se i glasi:

(6) Znanstveniku u znanstvenoj organizaciji istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu. Iznimno, kada postoji potreba za nastavkom rada znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju, znanstvena organizacija može istom produljiti radni odnos do isteka kalendarske godine u kojoj on navršava 70. godinu života.

Iza stavka 6. dodaje se stavak 7. koji glasi:

(7) Znanstveni savjetnik u trajnom zvanju stariji od 65 godina života, kojem je predao ugovor o radu radi odlaska u mirovinu, može se zaposliti na određeno vrijeme u drugoj znanstvenoj organizaciji, ako se na raspisani natječaj u toj znanstvenoj organizaciji nije javio odgovarajući pristupnik, a najdulje do isteka kalendarske godine u kojoj je navršio 70. godinu života.«

3) Prihvatanje novog koncepta pravne mogućnosti zaposlenja nakon navršene 65. godine života (ZID ZoZDiVO/13-I)

7. Člankom 21. ZID-a ZoZDiVO/13-I u cijelosti je izmijenjen dotadašnji članak 42. ZoZDiVO-a (prethodno izmijenjen i dopunjen ZID-om ZoZDiVO/07).

Tim je izmjenama napušten koncept pravne mogućnosti »produljenja radnog odnosa« nakon navršene 65. godine života isključivo »znanstvenim savjetnicima/65 u trajnom zvanju«.

Prihvaćen je novi koncept pravne mogućnosti »zaključenja novog ugovora o radu na određeno vrijeme«, a obuhvatio je sve znanstvenike zaposlene u znanstvenim organizacijama koji su navršili 65 godina života, neovisno o postignutom zvanju (znanstvenici/65). Prema članku 21. ZID-a ZoZDiVO/13-I, njihov je radnopravni status uređen u novim stavcima od 8. do 11. članka 42. ZoZDiVO-a, koji glase:

Članak 42.

(...)

(8) Znanstveniku u javnom znanstvenom institutu istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestaje ugovor o radu zbog odlaska u mirovinu. Iznimno, kada postoji potreba za nastavkom rada znanstvenika, znanstvena organizacija može sa znanstvenikom koji udovoljava kriterijima izvrsnosti zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme od dvije godine s mogućnošću produljenja u dvogodišnjim mandanima. Kriterije izvrsnosti za odabir znanstvenika za zaključenje ugovora o radu nakon 65. godine donosi Nacionalno vijeće, a javni znanstveni institut općim aktom može propisati i dodatne kriterije izvrsnosti.

(9) Na temelju izvješća stručnog povjerenstva ovlaštene znanstvene organizacije iz članka 34. ovoga Zakona, a koje se sastoji od tri člana koji moraju biti u istom ili višem znanstvenom zvanju u odnosu na pristupnika, pri čemu barem jedan član povjerenstva ne može biti zaposlenik znanstvene organizacije u kojoj je zaposlen pristupnik, odgovarajući matični odbor donosi odluku o ispunjenju kriterija izvrsnosti iz stavka 8. ovoga članka.

(10) Kada su sredstva za plaću znanstvenika iz stavka 8. ovoga članka osigurana iz namjenskih sredstava za znanstvene ili stručne projekte, ili iz vlastitih sredstava, javni znanstveni institut može mu produljiti radni odnos i izvan ograničenja propisanih stavkom 8. ovoga članka.

(11) Znanstvenik stariji od 65 godina kojem je prestao ugovor o radu zbog odlaska u mirovinu može se zaposliti na određeno vrijeme u drugoj znanstvenoj organizaciji pod uvjetima iz stavaka 8., 9. ili 10. ovoga članka, ako se na raspisani natječaj u toj znanstvenoj organizaciji nije javio odgovarajući pristupnik.«

7.1. Isti pristup prihvaćen je i u članku 54. ZID-a ZoZDiVO/13-I, kojim se u cijelosti izmijenio dotadašnji članak 102. ZoZDiVO-a (prethodno izmijenjen i dopunjen ZID-om ZoZDiVO/07).

ZID ZoZDiVO/13-I napustio je koncept pravne mogućnosti »produljenja radnog odnosa« nakon navršene 65. godine života isključivo »profesorima/65 u trajnom zvanju«.

Prihvaćen je novi koncept pravne mogućnosti »zaključenja novog ugovora o radu na određeno vrijeme«, a obuhvatio je sve nastavnike zaposlene na sveučilištima, fakultetima, veleučilištima i visokim školama koji su navršili 65 godina života, neovisno o postignutom zvanju (nastavnici/65). Radnopravni status nastavnika/65 uređen je u novim stavcima od 7. do 11. članka 102. ZoZDiVO-a, koji glase:

»Ugovor o radu za znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, nastavna i stručna radna mjesta

Članak 102.

(...)

(7) Zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom i stručnom radnom mjestu na visokom učilištu istekom akademske godine u kojoj je navršio 65 godina prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu.

(8) Iznimno od odredbe stavka 7. ovoga članka, kada na sveučilištu odnosno fakultetu postoji potreba za nastavkom rada zaposlenika na znanstveno-nastavnom i/ili umjetničko-nastavnom radnom mjestu, odnosno kada na veleučilištu i visokoj školi postoji potreba za nastavkom rada zaposlenika na nastavnom radnom mjestu, sveučilište, fakultet, veleučilište, odnosno visoka škola može sa zaposlenikom koji udovoljava kriterijima izvrsnosti zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme od dvije godine s mogućnošću produljenja u dvogodišnjim mandatima. Kriterije izvrsnosti za odabir zaposlenika za zaključenje ugovora o radu nakon 65. godine donosi Nacionalno vijeće, a sveučilište, veleučilište ili visoka škola općim aktom može propisati i dodatne kriterije izvrsnosti.

(9) Na temelju izvješća stručnog povjerenstva ovlaštene znanstvene organizacije iz članka 34. ovoga Zakona, a koje se sastoji od tri člana koji moraju biti u istom ili višem znanstvenom zvanju u odnosu na pristupnika, pri čemu barem jedan član povjerenstva ne može biti zaposlenik znanstvene organizacije u kojoj je zaposlen pristupnik, odgovarajući matični odbor donosi odluku o ispunjenju kriterija znanstvene izvrsnosti iz stavka 8. ovoga članka. Za kandidata na znanstveno-nastavnom i/ili umjetničko-nastavnom radnom mjestu na sveučilištu, odnosno fakultetu, odnosno za kandidata na nastavnom radnom mjestu na veleučilištu i visokoj školi, stručno povjerenstvo sveučilišta, fakulteta, veleučilišta, odnosno visoke škole podnosi izvješće o ispunjenju kriterija nastavne izvrsnosti koje potvrđuje povjerenstvo koje imenuje Nacionalno vijeće.

(10) Kada su sredstva za plaću zaposlenika iz stavka 8. ovoga članka osigurana iz namjenskih sredstava znanstvenih ili stručnih projekata ili iz vlastitih sredstava, visoko učilište može zaposleniku produljiti radni odnos i izvan ograničenja iz stavka 8. ovoga članka. Pri tome će se posebno cijeniti njegov znanstveni doprinos, uspješnost u obrazovnom procesu i odgoju mladih znanstvenika i nastavnika.

(11) Nastavnik stariji od 65 godina kojem je prestao ugovor o radu radi odlaska u mirovinu, može se na određeno vrijeme zaposliti na drugom visokom učilištu pod uvjetima iz stavaka 8., 9. ili 10. ovoga članka, ako se na raspisani natječaj na tom visokom učilištu nije javio odgovarajući pristupnik.«

U prijelaznoj odredbi članka 68. ZID-a ZoZDiVO/13-I bilo je propisano:

»Ugovori s osobama iznad 65 godina života

Članak 68.

Osobe koje su navršile 65 godina života, a koje imaju ugovore o radu na znanstvenim, znanstveno-nastavnim i umjetničko-nastavnim radnim mjestima zaključenim sukladno člancima 42. i 102. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju ('Narodne novine', br. 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09 i 63/11), imaju pravo ostati na tim radnim mjestima do isteka roka iz ugovora o radu.«

a) Nacionalno vijeće

8. ZID-om ZoZDiVO/13-I osnovano je novo Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (u daljnjem tekstu: Nacionalno vijeće), kao najviše stručno tijelo koje se brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj.

Do osnivanja novog Nacionalnog vijeća, dotadašnja dva tijela (Nacionalno vijeće za znanost i Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje) u prijelaznom su razdoblju dobila zakonsku ovlast da zajednički obavljaju »tekuće administrativne poslove iz svoje nadležnosti, osim strateških poslova važnih za sustav znanosti i visokog obrazovanja« (članak 65. stavak 3. ZID-a ZoZDiVO/13-I).

8.1. ZID-om ZoZDiVO/13-I izmijenjen je i dotadašnji članak 6. ZoZDiVO-a pod nazivom »Zadaće Nacionalnog vijeća za znanost« (taj naziv članka 6. ZoZDiVO-a nije izmijenjen, iako je to morao biti; izmijenjen je samo naziv Glave II. iznad članka 6.). Nacionalno vijeće dobilo je nove nadležnosti, među kojima i ovu:

»Zadaće Nacionalnog vijeća za znanost

Članak 6.

(...)

(2) Nacionalno vijeće:

(...)

8. donosi kriterije izvrsnosti za odabir znanstvenika i nastavnika za produljenje ugovora o radu« (pravilno: za sklapanje novog ugovora o radu na određeno vrijeme – op. Ustavnog suda) »nakon 65 godina života, u skladu s ovim Zakonom,

(...)

8.2. Prema članku 65. stavku 1. ZID-a ZoZDiVO/13-I, koji je stupio na snagu 30. srpnja 2013., Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskog sabora bio je zakonom obvezan predložiti kandidate za novo Nacionalno vijeće »u roku od 60 dana od dana njegovog stupanja na snagu«. Prema članku 65. stavku 2. ZID-a ZoZDiVO/13-I, cijeli prvi saziv (predsjednika i svih šesnaest članova) Nacionalnog vijeća bio je ovlašten imenovati Hrvatski sabor.

4) Ispravljanje manjkavosti u ZID-u ZoZDiVO713-I (ZID ZoZDiVO713-II)

9. Vlada Republike Hrvatske, aktom od 10. listopada 2013. (klasa: 022-03/13-01/202, urbroj: 50301-04/12-13-2) uputila je u parlamentarnu proceduru »Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, s Konačnim prijedlogom zakona za hitni postupak« (u daljnjem tekstu: P.Z. 490/13). U poglavlju II. P.Z. 490/13 »Ocjena stanja i osnovna pitanja koja se uređuju predloženi zakon te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći«, Vlada Republike Hrvatske obrazložila je razloge zbog kojih predlaže nove, druge po redu, izmjene i dopune ZoZDiVO-a u 2013. godini:

»Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013), određene su nadležnosti i ustroj novog Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, koje u novoj strukturi preuzima neke od dosadašnjih obveza Nacionalnog vijeća za znanost, Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, Vijeća za nacionalni inovacijski sustav i Tehnologijskog vijeća. Člankom 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju izmijenjen je članak 11. stavak 1. Zakona na način da se propisuje da članove Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i predsjednika Nacionalnog vijeća imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora, vodeći računa

o zastupljenosti predstavnika iz područja znanosti i umjetnosti, te regija i o zastupljenosti znanstvenika iz gospodarstva.

Međutim, navedena odredba članka 11. stavka 1. nije u suglasnosti s odredbom stavka 3. istoga članka, kojom je propisano da kandidate za članove i predsjednika Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj utvrđuje Vlada Republike Hrvatske na temelju prijedloga koje podnose znanstveni instituti, Rektorski zbor, sveučilišni senati, Vijeće veleučilišta i visokih škola, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatska gospodarska komora, udruge poslodavaca, sindikati u znanosti, te znanstvenici i članovi akademske zajednice na temelju javno objavljenog poziva za predlaganje kandidata. Također, članak 11. stavak 1. nije usklađen s odredbom članka 65. stavka 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013), koja glasi: ‘Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora predložiti će sukladno odredbama ovoga Zakona kandidate za Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u roku od 60 dana od dana njegovog stupanja na snagu.’, pa se stoga navedene odredbe predlažu uskladiti.

Uvidom u podatke o imenovanjima članova nacionalnih vijeća za znanost i visoko obrazovanje u zemljama članicama Europske unije, vidljivo je da je etablirana dobra praksa u većini zemalja takva da članove imenuje ili vlada ili pojedino vladino tijelo. Primjerice, u Švedskoj, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Sloveniji, Češkoj, Slovačkoj i Poljskoj članove nacionalnog vijeća imenuje Vlada. Stoga bi imenovanje članova Nacionalnog vijeća od strane Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora predstavljalo iznimku u europskom znanstveno-istraživačkom i visokoobrazovnom prostoru, te bi nepotrebno, operativnim administrativnim zadaćama, opteretilo saborske zastupnike.

Nadalje, članak 65. stavak 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013) nije u suglasnosti s člankom 112. stavkom 1. Zakona, kojim je propisano da Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade, imenuje Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju koji ima devet članova, od kojih su šest iz redova istaknutih znanstvenika i sveučilišnih profesora, a tri su osobe primjerenog ugleda u javnosti. Slijedom navedenoga ovim zakonskim prijedlogom briše se članak 65. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013), a u prijelaznim odredbama ovoga zakona uklanja se navedena normativna kolizija te se definira način imenovanja Nacionalnog vijeća i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, kao i nastavak rada aktivnih članova dosadašnjih nacionalnih vijeća do početka rada novog Nacionalnog vijeća.

Imajući u vidu značenje i važnost djelatnika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja izabranih u stručna zvanja, predloženim se izmjenama članka 42. stavka 6. Zakona tim djelatnicima omogućava rad na određeno vrijeme na znanstvenim projektima ili pojedinim dionicama znanstvenih projekata. Sukladno tome, dopunom članka 43. stavka 3. i članka 100. Zakona, reguliraju se uvjeti za izbor u stručna zvanja, te će osim znanstvenih organizacija odnosno visokih učilišta uvjete za izbor u stručna zvanja moći propisivati i institucije koje financiraju znanstvene projekte na kojima su angažirani djelatnici izabrani u stručna zvanja.

Uz navedeno, ovim će se izmjenama i dopunama Zakona uskladiti sastav članova upravnog vijeća veleučilišta, odnosno visokih škola, s odredbom članka 163. stavka 1. Zakona o radu (Narodne novine, br. 149/2009, 61/2011, 82/2012 i 73/2013), kojom je predviđeno da u javnoj ustanovi jedan od članova upravnog vijeća ili drugog odgovarajućeg tijela bude predstavnik radnika. Izmjenom članka 68. stavka 4. Zakona propisuje se da upravno vijeće veleučilišta, odnosno visoke škole ima pet članova od kojih je jedan predstavnik zaposlenika, dok ostale imenuje osnivač, odnosno stručno vijeće veleučilišta ili visoke škole. Ujedno je prijelaznim odredbama propisano da imenovani članovi upravnih vijeća nastavljaju s radom do imenovanja, odnosno izbora novih članova sukladno odredbi ovoga zakona.

Također, u članku 86. stavku 1. Zakona određuje se da ministar propisuje isključivo sadržaj studentske isprave, dok njezin oblik određuju sveučilišta, veleučilišta i visoke škole. Međutim, Zakonom nije propisano koje tijelo propisuje uvjete izdavanja, davanja na korištenje i poništavanja studentske isprave. Za razvoj studentske iskaznice kao javne isprave studenata u Republici Hrvatskoj nužno je definirati pravni okvir za njezino sigurno izdavanje, korištenje i poništavanje te za pristup podacima koji će se prikupljati putem studentske iskaznice.

Predloženim izmjenama i dopunama Zakona uklonit će se i kolizija u članku 98. Zakona, budući da se prijedlogom za brisanje stavka 10. navedenog članka uklanja nedosljednost u uvjetima za izbor u umjetničko zvanje i na odgovarajuće radno mjesto.

Naposljetku, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013) propisuje da se s osobama izabranim u znanstvena, znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna zvanja zaposlenima na odgovarajućim radnim mjestima, a kojima prestaje ugovor o radu radi odlaska u mirovinu u kalendarskoj godini u kojoj su navršile 65 godina života, iznimno može sklopiti ugovor o radu na određeno vrijeme u trajanju od dvije godine u slučaju kada postoji potreba za nastavkom njihova rada, a temeljem zadovoljavanja kriterija izvrsnosti koje propisuje Nacionalno vijeće (članci 42. i 102. Zakona). Međutim, s obzirom na činjenicu da zbog nastalih kolizija u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013) nije moguće promptno imenovati članove Nacionalnog vijeća, jasno je da zasad nije moguće na predviđeni način strukturirati navedene kriterije izvrsnosti. Budući da određeni broj vrsnih znanstvenika i nastavnika navršava 65 godina života te će im, sukladno važećim propisima, prestati ugovor o radu radi odlaska u mirovinu i u slučaju kada postoji potreba za nastavkom njihova rada, predloženom prijelaznom odredbom ovih izmjena i dopuna Zakona, propisuju se kriteriji znanstvene, odnosno nastavne izvrsnosti usklađeni s podzakonskim aktom koji uređuje uvjete za izbor u znanstvena zvanja, odnosno s nužnim uvjetima koje je Rektorski zbor propisao za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, ali i odlukama o nužnim uvjetima za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u nastavna zvanja (Rektorski zbor i Vijeće veleučilišta i visokih škola), a koji bi vrijedili do donošenja kriterija izvrsnosti Nacionalnog vijeća.

Slijedom svega navedenog, ovim se prijedlogom izmjena i dopuna Zakona ponajprije želi ukloniti kolizija u normativnom određenju, s ciljem usklađivanja navedenih odredbi te žurnog imenovanja članova Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.«

10. Kao što je prethodno rečeno, ZID ZoZDiVO/13-II donesen je na sjednici Hrvatskog sabora 8. studenoga 2013., objavljen je u »Narodnim novinama« broj 139/13, a stupio je na snagu 28. studenoga 2013.

Osporeni članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II glasi:

»Članak 10.

(1) Do donošenja kriterija izvrsnosti Nacionalnog vijeća iz članka 42. stavka 8. i članka 102. stavka 8. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (‘Narodne novine’, br. 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11 i 94/13) znanstvena organizacija, odnosno visoko učilište, može s osobama izabranim na znanstvena, odnosno znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna radna mjesta, a koje su navršile 65 godina života, zaključiti ugovor o radu na određeno vrijeme od dvije godine ako ispunjavaju sljedeće kriterije:

a) kriteriji znanstvene izvrsnosti za znanstvena radna mjesta kumulativno):

- u zadnjih pet godina ima objavljen najmanje broj i vrstu radova potrebnih za izbor u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika u odgovarajućem području i polju znanosti sukladno odredbama pravilnika kojima se reguliraju uvjeti izbora u znanstvena zvanja;
- u zadnjih pet godina voditelj je ili suradnik aktivnog kompetitivnog nacionalnog znanstvenog projekta financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost ili Fonda ‘Jedinstvo uz pomoć znanja’, odnosno kompetitivnog međunarodnog znanstvenog projekta iz okvirnih programa Europske unije ili po vrsnoći izjednačenih kompetitivnih znanstvenih projekata drugih međunarodnih institucija,
- b) kriterij nastavne izvrsnosti za znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna radna mjesta:
 - ima vrlo dobrom ili izvrsnom ocjenom (3,5 ili više) ocijenjene rezultate studentske ankete u svakoj godini u kojoj je provedena anketa, u prethodnom petogodišnjem razdoblju (ankete se prilažu prijavi),
 - uz navedene kriterije nastavne izvrsnosti, za znanstveno-nastavna radna mjesta osobe moraju ispunjavati i kriterije znanstvene izvrsnosti iz točke a) ovoga stavka,

c) kriteriji nastavne izvrsnosti za nastavna radna mjesta (kumulativno):

- ima doktorat znanosti;
- u zadnjih pet godina ima objavljena najmanje tri stručna i/ili znanstvena rada;
- u zadnjih pet godina ima objavljen recenziran nastavni materijal za nastavni predmet iz kojeg izvodi nastavu u tiskanom ili elektroničkom obliku, koji je kategoriziran;
- ima vrlo dobrom ili izvrsnom ocjenom (3,5 ili više) ocijenjene rezultate studentske ankete u svakoj godini u kojoj je provedena anketa, u prethodnom petogodišnjem razdoblju (ankete se prilažu prijavi).

(2) Postupak provjere uvjeta iz stavka 1. ovoga članka provodi se sukladno s odredbama članka 42. stavka 9. i članka 102. stavka 9. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (‘Narodne novine’, br. 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11 i 94/13).«

11. Hrvatski sabor imenovao je novo Nacionalno vijeće 11. travnja 2014. To vijeće do danas nije donijelo »kriterije izvrsnosti za odabir znanstvenika i nastavnika za produženje ugovora o radu« (pravilno: za sklapanje novog ugovora o radu na određeno vri-

jeme – op. Ustavnog suda) »nakon 65 godina života«, kako je to predviđeno u članku 6. točki 8. ZoZDiVO-a (koji je u zakon unesen člankom 1. ZID-a ZoZDiVO/13-I). Sukladno tome, u trenutku donošenja ove odluke na snazi je ZID ZoZDiVO/13-I, ali i osporeni članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II kojim se – na prijelaznoj i privremenoj osnovi – zamjenjuju i dopunjuju materijalne odredbe ZID-a ZoZDiVO/13-I koje uređuju radnopravni status nastavnika-znanstvenika/65 »do donošenja kriterija izvrsnosti Nacionalnog vijeća iz članka 42. stavka 8. i članka 102. stavka 8.« ZoZDiVO-a (misli se na odredbe koje su u zakon unesene ZID-om ZoZDiVO/13-I).

III. PRIGOVORI PREDLAGATELJA

12. Predlagatelj opširno obrazlaže razloge zbog kojih smatra da su pojedini članci ZID-a ZoZDiVO/13-I nesuglasni s vladavinom prava. Upozorava i na neprovedive i nejasne prijelazne odredbe ZID-a ZoZDiVO/13-I zbog kojih je cjelokupni sustav znanosti i visokog obrazovanja, prema njegovu mišljenju, doveden u stanje posvećanog kaosa i bezakonja.

Dalje navodi da je nedugo nakon stupanja ZID-a ZoZDiVO/13-I na snagu Vlada Republike Hrvatske, uočivši kolizije pojedinih članaka koji propisuju način imenovanja Nacionalnog vijeća, odlučila pokrenuti postupak još jednih izmjena i dopuna ZoZDiVO-a (ZID-a ZoZDiVO/13-II).

Stoga je 4. rujna 2013. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) otvorilo javnu raspravu o Nacrtu prijedloga ZID-a ZoZDiVO/13-II s konačnim tekstom zakona, pozivajući se pritom na hitnu potrebu uspostavljanja funkcionalnog Nacionalnog vijeća, kao i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, što je prema mišljenju predlagatelja »doista neobično jer je upravo čelništvo Ministarstva svojim načinom rada opstruiralo pravodobno uspostavljanje najviših stručnih tijela sustava znanosti i visokog obrazovanja. Iako je javna rasprava o Nacrtu formalno provedena u razdoblju od 4. do 19. rujna, u stvarnosti Ministarstvo nije uvažilo praktički niti jednu pristiglu primjedbu, uz obrazloženje da su primjedbe načelne ili se ne odnose na predmet javne rasprave. S druge strane, u Nacrtu poslanom u saborsku proceduru uvrštene su odredbe koje uopće nisu bile predmet javne rasprave«.

Predlagatelj smatra da su prijelazne odredbe članka 10. (predlagatelj očitom omaškom u većem dijelu prijedloga umjesto članka 10. navodi »članak 11.«) ZID-a ZoZDiVO/13-II, kojima se uvode prijelazni i privremeni kriteriji znanstvene i nastavne izvrsnosti, nesuglasne sa sljedećim člancima Ustava: člankom 1. (demokratski porijek), člankom 3. (načelo vladavine prava), člankom 68. (autonomija sveučilišta), člankom 69. (sloboda znanstvenog stvaralaštva) i člankom 90. (zabrana povratnog djelovanja). Predlagatelj te svoje prigovore obrazlaže ovako:

»Novela ZZDVO iz srpnja uvodi kriterije izvrsnosti za odabir znanstvenika i nastavnika za produljenje ugovora o radu nakon 65. godine života. Donošenje kriterija izvrsnosti stavljeno je u nadležnost Nacionalnog vijeća (članak 6., stavak 2., točka 8. noveliranog ZZDVO). Pritom je bitno napomenuti kako prijelazne i završne odredbe ZID ZZDVO 94/13 nisu predvidjele postupak za produljenje ugovora o radu do donošenja kriterija izvrsnosti, nego su samo dozvolile ostanak na radnim mjestima onim nastavnicima koji već imaju ugovore o radu. Stoga je određenom broju nastavnika koji su napunili 65 godina života u ak. god. 2012/13, a nisu sklopili ugovor o radu

prije stupanja na snagu ZID ZZDVO 94/13 bilo potpuno onemogućeno produljenje radnog odnosa.

Umjesto propisivanja primjerenog vakacijskog perioda, u čl. 11.« (pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO zakonom su propisani kriteriji znanstvene i nastavne izvrsnosti. Iako se Ministarstvo u obrazloženju poziva na usklađenost s važećim Pravilnikom o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja i uvjetima koje je Rektorski zbor propisao za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, predloženi kriteriji izvrsnosti nemaju nikakvih temelja ni u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, niti u Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, a također nisu predviđeni uvjetima Rektorskog zbora. Posebno treba istaknuti kako kriteriji izvrsnosti nemaju poveznice sa samim pojmom izvrsnosti.

Naime, prvi kriterij znanstvene izvrsnosti da je pristupnik u zadnjih pet godina objavio broj i vrstu radova potrebnih za izbor u znanstveno zvanje znanstveni suradnik, dakle najniže zvanje u sustavu znanosti. Drugi kriterij znanstvene izvrsnosti da je kandidat u zadnjih pet godina voditelj ili suradnik aktivnog kompetitivnog nacionalnog znanstvenog projekta financiranog od strane HRZZ-a ili Fonda 'Jedinstvo uz pomoć znanja', odnosno kompetitivnog međunarodnog znanstvenog projekta iz okvirnih programa EU ili po vrsnoći izjednačenih kompetitivnih znanstvenih projekata drugih međunarodnih institucija. Iako će se svi složiti da se od svakog aktivnog znanstvenika očekuje sudjelovanje na kompetitivnim projektima pa ovo zapravo nije nikakav kriterij izvrsnosti, Ministarstvo je propustilo uočiti kako je HRZZ tek nedavno raspisala javni poziv za veći broj kompetitivnih znanstvenih projekata čiji će rezultat biti poznati tek u kasno proljeće, dok se postupci za produljenje radnog odnosa na sveučilištu trebaju pokrenuti već tijekom zime. Nadalje, kriteriji nastavne izvrsnosti (kandidat mora imati vrlo dobrom ili izvrsnom ocjenom (3,5 i više) ocijenjene rezultate studentske ankete u svakoj godini u kojoj je provedena anketa u prethodnom petogodišnjem razdoblju), nemaju temelja ni u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, niti u uvjetima Rektorskog zbora. Naime, članak 88., stavak 5. ZZDVO propisuje da visoka učilišta provode studentsku evaluaciju studija putem ankete ili na drugi primjereni način, a rezultati evaluacije služe planiranju nastavnog i znanstvenog programa na visokim učilištima. Uvjeti Rektorskog zbora navode kako pristupnici koji su u postupku reizbora ili izbora u više zvanje moraju priložiti pozitivno ocijenjene rezultate institucijskog istraživanja kvalitete svog nastavnog rada ili pozitivno ocijenjene rezultate studentske ankete, koju provodi visoko učilište. Ukratko, Zakon uopće ne propisuje ocjenjivanje nastavnika putem studentske ankete, a posebno ne oblik ankete, dok uvjeti Rektorskog zbora predviđaju institucijsko istraživanje kvalitete nastavnog rada pojedinog nastavnika koje može, ali i ne mora uključivati studentsku anketu pri čemu oblik ankete nije propisan. U praksi, studentske ankete se ne provode za svakog nastavnika svake godine, uključuju cijeli spektar pitanja o radu nastavnika koja ne moraju nužno kao odgovor nuditi ocjene od jedan do pet, kao i primjedbe i prijedloge studenata za poboljšanje rada nastavnika i podizanje kvalitete samog kolegija. Još važnije, institucijsko istraživanje kvalitete nastavnog rada uključuje i mnoge druge elemente osim studentske ankete, kao npr. mentorstvo studenata, znanstvene i stručne radove objavljene u koautorstvu sa studentima, autorstvo sveučilišnih udžbenika, priručnika i skripti, uvođenje novih nastavnih sadržaja i metoda, uključivanje e-učenja u nastavni proces itd. Svođenje pojma nastavna izvrsnost poje-

dinog nastavnika samo na ocjenu postignutu u studentsko anketi ukazuje na potpuno nepoznavanje zakonodavstva i postupaka upravljanja kvalitetom u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

Podnositelj smatra kako procedura donošenja članka 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO nije u skladu s demokratskim uređenjem propisanim člankom 1. Ustava, kao ni načelom vladavine prava propisanim člankom 3. Ustava. Naime, članak 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO nije bio uključen u Nacrt koji je Ministarstvo uputilo u javnu raspravu, odnosno tzv. kriteriji izvrsnosti propisani su bez ikakvog savjetovanja sa zainteresiranom javnosti (...) što je u suprotnosti s odredbama Zakona o pravu na pristup informacijama i Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, propisa i drugih akata.

Nadalje, podnositelj smatra kako odredbe članka 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO narušavaju članak 14. Ustava Republike Hrvatske jer je potpuno izvjesno da će uvjeti odabira nastavnika za produljenje radnog odnosa nakon 65. godine života biti radikalno mijenjani dva puta unutar godine dana (...) dovodeći u neravnopravni položaj pojedine nastavnike i institucije, ovisno o trenutku pokretanja postupka za produljenje radnog odnosa. Dodatno, odredbe članka 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO stavljaju u povlašteni položaj zaposlenike na umjetničko-nastavnim i znanstvenim radnim mjestima u odnosu na zaposlenika na znanstveno-nastavnim radnim mjestima. Naime, zaposlenici na znanstvenim radnim mjestima trebaju ispuniti samo kriterije znanstvene izvrsnosti, zaposlenici na umjetničko-nastavnim radnim mjestima moraju ispuniti samo kriterije nastavne izvrsnosti, dok zaposlenici na znanstveno-nastavnim radnim mjestima moraju ispuniti obje vrste kriterija u punom opsegu.

Dodatno, podnositelj smatra kako odredbe članka 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO imaju povratno djelovanje i ne udovoljavaju osnovnim kriterijima vladavine prava čime su narušeni članci 3. i 90. Ustava. Naime, kriteriji znanstvene izvrsnosti priznaju samo sudjelovanje u dvjema vrstama nacionalnih znanstvenih projekata (...), dok potpuno isključuju projekte koji su odobreni, praćeni i vrednovani od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (tzv. Z-projekti). Znanstvenicima koji su svoja istraživanja unatrag pet godine obavljali sukladno svim tada važećim propisima (...) i pravilima struke, koristeći pritom sredstva odobrena od strane samog Ministarstva, ovako sročenom odredbom potpuno je onemogućeno produljenje radnog odnosa nakon 65. godine, bez obzira na znanstvene rezultate koje su postigli u prethodnom razdoblju. Podnositelj napominje kako je procedura odobravanja znanstvenih projekata Ministarstva također bila kompetitivna, a uključivala je i neovisnu recenziju projektnih prijedloga.

Konačno, podnositelj smatra kako odredbe čl. 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO narušavaju Ustavom zajamčenu autonomiju sveučilišta u pogledu izbora vlastitih nastavnika i ustrojavanja sustava osiguravanja kvalitete, kao i slobodu znanstvenog rada (...) Nesporno je da zakonodavac ima pravo zakonom ograničiti autonomiju sveučilišta i slobodu znanstvenog rada, međutim ograničenje mora biti razmjerno potrebama društva (...). Potreba, u ovom konkretnom slučaju, dolazi uglavnom od restrikcija u Državnom proračunu koje zahtijevaju ograničavanje mase plaće u sektoru znanosti i visokog obrazovanja. Uzimajući u obzir činjenice da je: 1) zakonodavac novelom ZZDVO iz srpnja nepotrebno i bitno proširio krug

zaposlenika koji imaju pravo produljenja radnog odnosa nakon 65. godine života, ii) Ministarstvo isključivi krivac za nepostojanje funkcionalnog Nacionalnog vijeća koje bi trebalo donijeti kriterije izvrsnosti za produljenje radnog odnosa nakon 65. godine života, podnositelj smatra kako ograničenje uvedeno člankom 11. »(pravilno: 10. – op. Ustavnog suda)« ZID ZZDVO ipak nije razmjerno društvenim potrebama. Podnositelj posebno ističe da kriteriji ni na koji način ne uključuju objektivno i neovisno vrednovanje znanstvenih i nastavnih rezultata pojedinih sveučilišnih nastavnika, odnosno uopće ne osiguravaju ostanak izvrsnih i potrebnih zaposlenika na sveučilištima čime se pojedinim institucijama, pa tako i društvu u cjelini, može nanijeti teško popravljiva šteta.«

12.1. Predlagatelj na kraju navodi: »Budući da je primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 94/13) već nanijela štetne i teško popravljive posljedice po sustav znanosti i visokog obrazovanja, dok bi primjena osporenih odredaba Zakona o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 137/13) trenutno kaotično stanje u sustavu samo dodatno i drastično pogoršala, podnositelj predlaže privremenu obustavu izvršavanja osporenih odredaba Zakona o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 94/13, NN 137/13), kao i Zakona o izmjenama i dopunama zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 94/13) u cijelosti do konačne odluke Ustavnog suda, sukladno članku 45. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.«

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

13. Usporedi li se ZID ZoZDiVO/13-I s prijašnjim zakonskim uređenjima radnopravnog statusa znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju i profesora/65 u trajnom zvanju, nesporno je da se ZID ZoZDiVO/13-I opredijelio za potpuno novi pristup uređenju tih pitanja.

Članak 102. stavak 7. ZoZDiVO/03 obuhvatio je isključivo skupinu profesora/65 u trajnom zvanju, to jest redovitih sveučilišnih profesora u trajnom zvanju i profesora visokih škola u trajnom zvanju, a članak 9. ZID-a ZoZDiVO/07 obuhvatio je isključivo skupinu znanstvenih savjetnika u trajnom zvanju u znanstvenim organizacijama. S obzirom na činjenicu da je pravna mogućnost produljenja radnog odnosa bila striktno ograničena samo na tu (najmalobrojniju) skupinu profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju, visoko učilište odnosno znanstvena organizacija bili su zakonom ovlašteni da takvom profesoru/65 odnosno znanstvenom savjetniku/65 u trajnom zvanju produlje radni odnos ako je postojala potreba za nastavkom njegovog rada, pri čemu su bili dužni posebno cijeniti »njegov znanstveni doprinos, uspješnost u obrazovnom procesu i odgoju mladih znanstvenika i nastavnika«.

ZID ZoZDiVO/13-I odustao je od dotadašnjeg koncepta pravne mogućnosti »produljenja radnog odnosa« profesorima/65 i znanstvenim savjetnicima/65 u trajnom zvanju. Umjesto toga, prihvatio je prestanak ugovora o radu kao polaznu točku daljnje uređenja radnopravnog statusa širokog kruga nastavnika-znanstvenika/65, koji je obuhvatio: sve zaposlenike na znanstveno-nastavnom i/ili umjetničko-nastavnom radnom mjestu na sveučilištima odnosno fakultetima te sve zaposlenike na nastavnom radnom mjestu na veleučilištima i visokim školama.

U takvoj situaciji, ZID ZoZDiVO/13-I uvjetovao je sklapanje novog ugovora o radu na određeno vrijeme s nastavnicima-znanstvenicima/65 (neovisno o zvanju u kojem se nalaze) ispunjavanjem »kriterija izvrsnosti«, a za njihovo oblikovanje i donošenje propisao je nadležnost Nacionalnog vijeća.

Međutim, prijelaznom odredbom članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II sam je Hrvatski sabor, umjesto Nacionalnog vijeća koje nije imenovao sve do 11. travnja 2014., propisao tzv. prijelazne i privremene kriterije izvrsnosti (do donošenja kriterija izvrsnosti Nacionalnog vijeća).

Kriteriji izvrsnosti propisani u članku 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II usporedivi su (ne nužno i sadržajno istovjetni ili slični) s kriterijima za izbor u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje, pri čemu se ispunjavanje tih kriterija ocjenjuje u postupku koji je također usporediv s postupkom izbora u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje. Utoliko se o nastavnicima-znanstvenicima/65 u smislu ZID-a ZoZDiVO/13-I i ZID-a ZoZDiVO/13-II može govoriti kao o »pristupnicima« u tom postupku.

Taj novi režim »pristupnika« u postupku »odabira zaposlenika za zaključenje ugovora o radu nakon 65. godine«, koji je ZID-om ZoZDiVO/13-II postavljen tako da je usporediv s postupkom izbora u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje, protegnut je, međutim, i na profesore/65 odnosno znanstvene savjetnike/65 u trajnom zvanju.

A) OBRAZLOŽENJE ODLUKE

14. Članci 67. i 68. Ustava glase:

»Članak 67.

Jamči se autonomija sveučilišta.

Sveučilište samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom.«

»Članak 68.

Jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

Država potiče i pomaže razvitak znanosti, kulture i umjetnosti.

Država štiti znanstvena, kulturna i umjetnička dobra kao duhovne narodne vrednote.«

15. Ustavni sud podsjeća da je status redovnih profesora već razmatrao u odluci broj: U-I-843/2000 od 13. rujna 2000. (Narodne novine, broj 94/00), kojom je ukinuo pojedine odredbe Zakona o visokim učilištima (Narodne novine, broj 96/93, 34/94, 48/95, 29/96, 54/96, 14/00 i 67/00). U toj je odluci zauzeo načelno stajalište da autonomija sveučilišta po prirodi stvari ima posebno značenje za položaj onih sveučilišnih nastavnika koji su stekli najviša zakonom ustanovljena znanstveno-nastavna zvanja. Ti nastavnici uživaju poseban položaj kako u odnosu prema sveučilišnim nastavnicima u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, tako i u odnosu prema znanstvenoj zajednici u cjelini.

Dalje je utvrdio da se pravo na trajnost znanstveno-nastavnog zvanja redovitog profesora, kao i pravo na stalnost zaposlenja redovitih profesora na sveučilištu, po svojoj pravnoj prirodi ne mogu smatrati individualnim (ljudskim) pravima koja bi, sama za sebe, imala kvalitetu stečenih prava pripadajućih pojedincu, te koja bi, sukladno tome, po prirodi stvari bila zaštićena i u razdobljima promjena zakonskih režima.

Međutim, polazeći od sadržaja članka 67. stavka 1. Ustava, Ustavni sud također je utvrdio da je »vrijednost sigurnosti položaja pojedinog sveučilišnog nastavnika u najvišem znanstveno-nastavnom zvanju važnija za autonomiju sveučilišta i mogućnost njegova razvoja no što su eventualni dobici koji bi mogli biti postignuti propisivanjem obveze njihova podvrgavanja reizboru u isto zvanje uvijek kad se mijenja zakonodavni režim (eliminacija nekvalificiranih nastavnika, i slično)« (točka 6. odluke broj: U-I-843/2000). U nastavku je izrazio sljedeće načelno pravno stajalište:

»Stoga ustavno jamstvo autonomije sveučilišta zahtijeva da podredno budu zaštićena i sva na zakonu zasnovana prava sveučilišnih nastavnika, što uključuje i obvezu zaštite zatečenog stanja tih prava u situaciji donošenja novog zakona kojim se mijenja dotadašnje zakonsko uređenje. U tom je smislu Sud zauzeo načelno stajalište da svako stanje koje je na sveučilištu zatečeno, a u funkciji je ostvarivanja autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava i poticanja razvitka znanosti iz članka 68. stavka 2. Ustava – pod uvjetom da nije neracionalno i da nije u sukobu s drugim Ustavom zaštićenim vrijednostima – novim zakonom i samo mora biti zaštićeno«.

15.1. Navedeno je načelno pravno stajalište primjenjivo i na predmet ovog ustavnosudskog postupka kad je riječ o profesorima/65 odnosno znanstvenim savjetnicima/65 u trajnom zvanju.

Ustavni sud u tom smislu ocjenjuje da su, kad je riječ o radu u matičnim ustanovama nakon navršene 65. godine života, ZID ZoZDiVO/13-I i ZID ZoZDiVO/13-II bez objektivnog i razumnog opravdanja podvrgnuli profesore/65 odnosno znanstvene savjetnike/65 u trajnom zvanju prikrivenom, ali stvarnom postupku reizbora. Naime, njihov je daljnji radnopravni status na matičnim ustanovama postao izravno ovisan o ishodu postupka ocjene ispunjavanja kriterija »znanstvene/nastavne izvrsnosti«, u kojem se postupku – riječima same Vlade Republike Hrvatske kao predlagateljice ZID ZoZDiVO/13-I i ZID-a ZoZDiVO/13-II – primjenjuju kriteriji usporedivi s uvjetima »za izbor u znanstvena zvanja, odnosno s nužnim uvjetima koje je Rektorski zbor propisao za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, ali i odlukama o nužnim uvjetima za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u nastavna zvanja (Rektorski zbor i Vijeće veleučilišta i visokih škola)« (P.Z. 490/13 – v. točku 9. obrazloženja ove odluke i rješenja).

16. S obzirom na domašaj i značenje autonomije sveučilišta i slobode znanstvenog stvaralaštva (v. točke 14. i 15. obrazloženja ove odluke i rješenja), takva je situacija očito neprihvatljiva s aspekta članka 67. stavka 1. i članka 68. stavka 2. Ustava kad je riječ o profesorima/65 odnosno znanstvenim savjetnicima/65 u trajnom zvanju.

Načelno govoreći, novi članak 42. stavci 8., 9., 10. i 11. te novi članak 102. stavci 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a (u sadržajima koji su u zakon uneseni ZID-om ZoZDiVO/13-I), kao i članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II, na profesore/65 odnosno znanstvene savjetnike/65 u trajnom zvanju djeluju iznimno intruzivno. Naime, podvrgavanje posebnom postupku ocjene »izvrsnosti« rada profesora/65 odnosno znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju, koji je usporediv s postupkom njihova reizbora u zvanje, protivno je samoj biti njihovih trajnih zvanja. Pri tome je – s obzirom na dan stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I – potrebno razlikovati dvije skupine profesora/65 odnosno znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju.

17. Prvo, u odnosu na profesore/65 odnosno znanstvene savjetnike/65 koji su na dan stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I (30. srpnja 2013.) već bili u trajnom zvanju, takva je situacija dodatno opterećena još i povratnim djelovanjem zakona za koje ne postoji objektivno i razumno opravdanje.

Budući da tu skupinu profesora/65 odnosno znanstvenih savjetnika/65 štiti ustavno jamstvo zabrane povratnog djelovanja zakona, Ustavni sud je u odnosu na redovite profesore na visokim učilištima, profesore visokih škola te znanstvene savjetnike u znanstvenim organizacijama koji su na dan stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I (30. srpnja 2013.) već bili u trajnom zvanju ukinuo: – članak 42. stavke 8., 9., 10. i 11. i članak 102. stavke 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a (u sadržajima koji su u ZoZDiVO uneseni člankom 21. i člankom 54. ZID-a ZoZDiVO/13-I), i – članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II.

17.1. Radi osiguravanja načela pravne sigurnosti i pravne izvjesnosti te poštovanja zabrane retroaktivnog djelovanja zakona, Ustavni sud utvrđuje da ukidanjem navedenih zakonskih članaka za profesore/65 i znanstvene savjetnike/65 koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju dolazi do uspostave prijašnjeg zakonskog uređenja kad je riječ o kriterijima koji se uzimaju u obzir pri odlučivanju o njihovom radu u matičnim ustanovama nakon što navršše 65 godina života.

Konkretno, za redovite profesore na visokim učilištima i profesore na visokim školama koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju primjenjuju se kriteriji propisani posljednjom rečenicom članka 102. stavka 7. ZoZDiVO/03, koja glasi: »Pri tome će se posebno cijeniti njegov znanstveni doprinos, uspješnost u obrazovnom procesu i odgoju mladih znanstvenika i nastavnika.« Ustavni sud ne vidi nijedan objektivni i relevantan razlog zbog kojega se ti kriteriji ne bi trebali primjenjivati i na znanstvene savjetnike/65 u znanstvenim organizacijama koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju, iako u članku 9. ZID-a ZoZDiVO/07 (koji je za njih mjerodavan) to nije izrijeком propisano.

17.2. Što se tiče postupka odlučivanja o sklapanju ugovora o radu na određeno vrijeme s tom kategorijom profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 (koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju), ustavnopravno je relevantno to da postupak ne smije biti postavljen tako da stvarno preraste u takav koji bi bio usporediv s postupkom izbora u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje, to jest u postupak njihova de facto reizbora u trajno zvanje (što je samo po sebi *contradictio in adjecto*). Sukladno tome, Ustavni sud utvrđuje da se do novog zakonskog uređenja tog postupka (ocijeni li zakonodavac da je ono potrebno), koje će biti usklađeno s navedenim pravnim stajalištem, a polazeći od poštovanja zabrane retroaktivnog djelovanja zakona, na profesore/65 koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju odgovarajuće primjenjuju odredbe o postupku na koji upućuje prva rečenica članka 102. stavka 7. ZoZDiVO/03 (»Kada postoji potreba za nastavkom njegova rada, visoko učilište može redovitom profesorom u trajnom zvanju i profesorom visoke škole u trajnom zvanju produljiti radni odnos ...«) i članak 21. ZID-a ZoZDiVO/07 (v. točku 5.1. obrazloženja ove odluke i rješenja). Slično tome, na znanstvene savjetnike/65 koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju odgovarajuće se primjenjuju odredbe o postupku na koji upućuje članak 9. ZID-a ZoZDiVO/07 (v. točku 6.1. obrazloženja ove odluke i rješenja).

18. Drugo, kad je riječ o profesorima/65 odnosno znanstvenim savjetnicima/65 koji na dan stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I (30. srpnja 2013.) još nisu bili u trajnom zvanju, ali su ga u međuvremenu stekli ili će ga steći, situacija je ponešto drugačija.

U odnosu na tu skupinu profesora/65 odnosno znanstvenih savjetnika/65 zakonodavac je slobodan propisati uvjete odnosno ovlastiti Nacionalno vijeće da odredi drugačije kriterije (od onih koji su bili propisani prije stupanja na snagu ZID-a ZoZ-DiVO/13-I) pod kojima bi im se otvorila pravna mogućnost rada u matičnim ustanovama i nakon navršene 65. godine njihova života.

18.1. Što se tiče postupka, i ovdje je ustavnopravno relevantno to da postupak ne bude postavljen tako da stvarno preraste u takav koji bi bio usporediv s postupkom izbora u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje, to jest u postupak njihova *de facto* reizbora u trajno zvanje.

Drugim riječima, jamstvo autonomije sveučilišta štiti stečenu trajnost znanstvenih i znanstveno-nastavnih zvanja profesora i znanstvenih savjetnika od novih postupaka njihova (otvorenog ili prikrivenog) preispitivanja usporedivih s njihovim reizborom u zvanje, ali ne zabranjuje drugačije uređivanje uvjeta/kriterija pod kojima bi tim profesorima i znanstvenim savjetnicima i nakon navršene 65. godine života bio omogućen radni odnos na određeno vrijeme u njihovim matičnim ustanovama.

19. Ustavni sud zaključno ponavlja da je Hrvatski sabor ovlašten samostalno odlučivati o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj, uključujući i one koji se tiču znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja. Navedena ustavna ovlast daje mogućnost zakonodavcu mijenjati i dopunjavati već postojeća zakonska uređenja tih odnosa i s njima povezana prava i obveze adresata zakona, odnosno uređivati ih na različite načine ovisno o različitim okolnostima. Međutim, s ustavnopravnog aspekta bitno je da pri uređivanju tih odnosa zakonodavac uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite odgovarajuća ustavna dobra i vrednote (u konkretnom slučaju, u području znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja).

20. Iz navedenih je razloga, na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 99/99, 29/02, 49/02 – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), odlučeno kao u točki I. izreke odluke.

B. OBRAZLOŽENJE RJEŠENJA

21. Izuzmu li se profesori/65 i znanstveni savjetnici/65 u trajnom zvanju, Ustavni sud primjećuje da je stupanje na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I (30. srpnja 2013.) pogodovalo svim ostalim nastavnicima-znanstvenicima/65, to jest svim ostalim zaposlenicima na znanstveno-nastavnim i/ili umjetničko-nastavnim radnim mjestima na sveučilištima odnosno fakultetima te svim ostalim zaposlenicima na nastavnim radnim mjestima na veleučilištima i visokim školama, kao i znanstvenicima u znanstvenim organizacijama (javnim znanstvenim institutima) kad je riječ o pravnoj mogućnosti zasnivanja radnog odnosa na određeno vrijeme na njihovim matičnim ustanovama i nakon što navrše 65 godina života.

Naime, do stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I (30. srpnja 2013.) nastavnicima-znanstvenicima/65 (izvan kruga profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u traj-

nom zvanju) nije bila otvorena nikakva mogućnost produljenja radnog odnosa ili zasnivanja novog radnog odnosa na određeno vrijeme na njihovim matičnim ustanovama nakon što navrše 65 godina života.

Tako je znanstveniku u znanstvenoj organizaciji istekom kalendarske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestajao ugovor o radu radi odlaska u mirovinu (članak 42. stavak 6. ZoZDiVO/03 i članak 9. ZID-a ZoZDiVO/07).

Slično tome, zaposleniku na znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom i nastavnom radnom mjestu na visokom učilištu istekom akademske godine u kojoj je navršio 65 godina života prestajao je ugovor o radu radi odlaska u mirovinu (članak 102. stavak 6. ZoZDiVO/03).

S obzirom na takvo zakonodavno stanje stvari, stupanje na snagu ZID-a ZoZDiVO/13-I ne može se ni s jednog aspekta ocijeniti nesuglasnim s Ustavom u odnosu na nastavnike-znanstvenike/65 (izvan kruga profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju).

To se odnosi i na zakonske odredbe koje predviđaju da se zasnivanje njihova radnog odnosa na određeno vrijeme s matičnom ustanovom provodi u postupku koji je usporediv s postupkom izbora u znanstveno odnosno znanstveno-nastavno zvanje. Štoviše, Ustavni sud ocjenjuje da takva mjera ima jasan legitimni cilj jer se njome nastoji postići da samo najbolji nastavnici-znanstvenici/65, koji nisu u trajnom zvanju, budu odabrani za rad na njihovim matičnim ustanovama i nakon navršene 65. godine života.

Konačno, za tu skupinu nastavnika-znanstvenika/65 odredbe ZID-a ZoZDiVO/13-I djelovale su *pro futuro*. Stoga se ni s tog aspekata one ne mogu ocijeniti nesuglasnima s Ustavom.

Ustavni sud pri tome napominje da nije njegova zadaća ulaziti u ocjenu svrsishodnosti odluke zakonodavca da otvori pravnu mogućnost zasnivanja novog radnog odnosa na određeno vrijeme nakon navršene 65. godine života toj relativno velikoj skupini zaposlenika (nastavnika-znanstvenika/65) u sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, izvan kategorije profesora/65 u trajnom zvanju i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju.

22. Zbog navedenih razloga, Ustavni sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 42. stavaka 8., 9., 10. i 11. i članka 102. stavaka 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a (u sadržajima koji su u ZoZDiVO uneseni člankom 21. i člankom 54. ZID-a ZoZDiVO/13-I) kad je riječ o djelovanju tih zakonskih članaka na skupinu nastavnika-znanstvenika/65 izvan kruga profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju.

23. Ostaje da se razmotri je li se zakonodavac člankom 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II, koji je stupio na snagu 28. studenoga 2013., umiješao u prava nastavnika-znanstvenika/65 (koja su im 30. srpnja 2013. bila priznata ZID-om ZoZDiVO/13-I) na način koji bi bio nesuglasan s Ustavom s aspekta jamstva autonomije sveučilišta i povratnog djelovanja pravnih normi.

24. Ustavni sud prvo primjećuje da je Vlada Republike Hrvatske, kao predlagateljica ZID-a ZoZDiVO/13-II, u P.Z. 490/13 izrijekom potvrdila da su članak 21. ZID-a ZoZDiVO/13-I (u dijelu koji se odnosi na novi članak 42. stavke 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a) i članak 54. ZID-a ZoZDiVO/13-I (u dijelu koji se odnosi na novi članak

102. stavke 8., 9., 10. i 11. ZoZDiVO-a), koji su stupili na snagu 30. srpnja 2013., praktički bili neprimjenjivi »zbog nastalih kolizija u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/2013)«. Zbog tih »kolizija«, prema utvrđenju Vlade Republike Hrvatske, nije bilo moguće »promptno imenovati članove Nacionalnog vijeća«, pa je jasno »da zasad nije moguće na predviđeni način strukturirati navedene kriterije izvrsnosti« (P.Z. 490/13 – v. točku 9. obrazloženja ove odluke i rješenja). To je i razlog donošenja članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II kojim je sam zakonodavac propisao prijelazne i privremene kriterije izvrsnosti.

Drugim riječima, čini se da sve do stupanja na snagu članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II predviđena pravna mogućnost zasnivanja radnog odnosa s matičnim ustanovama za skupinu nastavnika-znanstvenika/65 (izvan kruga profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju) praktički nije ni postojala, iako je formalno bila priznata.

U tom svjetlu, ne čini se da su »kriteriji izvrsnosti« koje je – kao privremene i prijelazne, do donošenja »kriterija izvrsnosti« Nacionalnog vijeća – propisao sam zakonodavac, skupinu nastavnika-znanstvenika/65 (izvan kruga profesora/65 i znanstvenih savjetnika/65 u trajnom zvanju) stavili u nepovoljniji položaj u odnosu na onaj u kojem su bili prije stupanja na snagu članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II.

24.1. Sukladno navedenom, na temelju članka 43. stavka 1. Ustavnog zakona riješeno je kao u točki I. izreke rješenja.

25. Unatoč prethodnom utvrđenju, Ustavni sud ne smije zatvoriti oči pred ozbiljnim prigovorima predlagatelja u vezi s pojedinim »kriterijima izvrsnosti« propisanim člankom 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II, osobito onim prigovorima koji upućuju na to da su pojedini kriteriji postavljeni tako da ih je nemoguće izvršiti, da su retroaktivni ili pak proizvoljni i nemjerodavni.

Ustavni sud ne smije zatvoriti oči ni pred činjenicom da članak 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II, unatoč svom privremenom i prijelaznom karakteru, proizvodi puni pravni učinak prema svim adresatima na koje se – u razdoblju dok je na snazi – primjenjuje. U toj je mjeri riječ o zakonskom članku koji sadržava materijalne odredbe s trajnim pravnim učincima na radnopravni status svojih adresata.

S druge strane, Ustavni sud ne smije zanemariti ni činjenicu da bi se kriteriji izvrsnosti iz članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13 u cjelini vrlo teško mogli podvesti pod apstraktnu ocjenu ustavnosti jer njihovi potencijalno neustavni učinci (nemogućnost izvršenja, nedopuštena retroaktivnost, i sl.) zapravo ovise o osobitim okolnostima svakog pojedinog slučaja, pri čemu u svakom konkretnom slučaju može biti ustavnopravno sporan različiti kriterij ili više njih zajedno.

U takvoj situaciji treba poći od toga da su kriteriji iz članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13 supsidijarnog karaktera i da su propisani samo kao prijelazni i privremeni do donošenja kriterija izvrsnosti Nacionalnog vijeća. Treba poći i od toga da je Nacionalno vijeće u međuvremenu osnovano i da djeluje od travnja 2014. Konačno, treba poći od toga da je Nacionalno vijeće nadležno ne samo razmatrati, nego i davati svoja mišljenja o pitanjima važnima za razvoj sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj (članak 6. stavak 2. točka 18. ZoZDiVO-a). Budući da pitanja vezana uz primjenu članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II pripadaju toj skupini, nesporna je ovlast Nacionalnog vijeća da u nastaloj situaciji – do donošenja vlastitih kriterija izvrsnosti

– razmotri i generalno uputi na način primjene članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13 tako da u njemu sadržani kriteriji postanu provedivi u praksi i djelotvorni.

Ne smije se dogoditi, naime, da bilo koji adresat članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II bude onemogućen u ostvarenju svoga prava zbog postojanja problema vezanih uz primjenu kriterija izvrsnosti (donošenje kojih je u izvornoj nadležnosti Nacionalnog vijeća). To je osobito važno u sadašnjoj situaciji, kad se na navedene adresate primjenjuju privremeni, prijelazni i supsidijarni kriteriji izvrsnosti koje nije donijelo nadležno Nacionalno vijeće, a to se dogodilo zbog propusta koji se ne mogu staviti na teret adresata (»pristupnika«).

Iz toga bi proizlazilo da u primjeni članka 10. ZID-a ZoZDiVO/13-II mora biti omogućeno svakom njegovu adresatu (»pristupniku«) da dokaže kako pojedini kriterij izvrsnosti iz navedenog zakonskog članka u njegovoj osobnoj pravnoj situaciji objektivno nije bilo moguće izvršiti, ili su mu pojedinim kriterijem retroaktivno nametnute obveze na nedopušten način, i sl. Te se činjenice onda moraju i uvažavati u postupku »odabira« nastavnika-znanstvenika/65 za zaključenje ugovora o radu nakon 65. godine.

25.1. Ovaj nalog temelji se na članku 31. stavcima 4. i 5. Ustavnog zakona, koji glase:

»Članak 31.

(...)

(4) Ustavni sud može sam odrediti tijelo kojem povjerava provedbu svoje odluke, odnosno rješenja.

(5) Ustavni sud može odrediti način provedbe svoje odluke, odnosno rješenja.«

25.2. Sukladno tome, na temelju članka 31. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona riješeno je kao u točki II. izreke rješenja.

26. Polazeći od težine prigovora predlagatelja i od citiranih utvrđenja Vlade Republike Hrvatske u P.Z. 490/13 (v. točku 9. obrazloženja ove odluke i rješenja), Ustavni sud na kraju je dužan izraziti **zabrinutost** za stanje zakonodavstva u području znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.

U društvu u kojem je vladavina prava proglašena najvišom vrednotom ustavnog poretka nedopustivo je pristupiti zakonodavnoj djelatnosti na način na koji se pristupilo izradi ZoZDiVO/13-I. Posljedice zakonskih intervencija (ZID-a ZoZDiVO/13-I) u važno područje znanosti i visokog obrazovanja, koje je pod zaštitom ustavne garancije autonomije sveučilišta i slobode znanstvenog stvaralaštva (članci 67. i 68. Ustava), a koje ima ili bi moralo imati presudan utjecaj u suvremenom hrvatskom društvu, posve su očite: prema utvrđenju same Vlade Republike Hrvatske, ZID ZoZDiVO/13-I obilovao je »kolizijama«, nesuglasnostima i neusklađenostima između zakonskih odredaba (čak i onih sadržanih u istom članku), nesuglasnostima odredaba tog zakona s odredbama ZoZDiVO-a koje su već bile na snazi, nedosljednostima u propisivanju zakonskih uvjeta o kojima su ovisili ne samo izbori u viša zvanja, nego i sama radna mjesta adresata zakonskih normi, a javila se i potreba brisanja pojedinih odredaba ZID-a ZoZDiVO/13-I odmah nakon što su stupile na snagu (v. P.Z. 490/13 u točki 9. obrazloženja ove odluke i rješenja).

Ustavni sud napominje da u ovom ustavnosudskom postupku nije ispitivao jesu li sve uočene manjkavosti ZID-a ZoZDiVO/13-I otklonjene ZID-om ZoZDiVO/13-II te je

li postojeći normativni okvir koji uređuje područje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja općenito u dostatnoj mjeri funkcionalan i provediv u praksi, a u svojoj unutarnjoj strukturi u dostatnoj mjeri konzistentan. To su u prvom redu zadaća i odgovornost Vlade Republike Hrvatske (predlagateljice zakona) i njezinih stručnih službi, odnosno Hrvatskog sabora (donositelja zakona) i njegovih stručnih službi, kao i tijela nadležnih za njegovu provedbu. Funkcija Ustavnog suda u tim je pitanjima isključivo nadzorna i u pravilu je ograničena na prigovore ovlaštenih predlagatelja.

16. Rješenje U-III B-5860/2014 od 12. kolovoza 2014.

(Narodne novine, broj 108/14)

Obrazloženje

7. Ustavni sud ocjenjuje da konkretni ustavnosudski postupak zahtijeva uvid u spis predmeta koji je u tijeku pred Upravnim sudom u Zagrebu radi razmatranja dopuštenosti ustavne tužbe, a poslije toga, utvrdi li ustavnu tužbu dopuštenom, i s aspekta mogućih povreda ustavnih prava podnositelja, koja su u ustavnoj tužbi opširno argumentirana.

Ocjena je Ustavnog suda da je riječ o *prima facie* složenom predmetu, pri čemu s ustavnog aspekta osobito važnom smatra postojeću praksu Upravnog suda u istovrsnim slučajevima (koju je potrebno ispitati), ali i narav subjekta koji je podnio ustavnu tužbu.

Naime, podnositelj je fakultet u sastavu Sveučilišta, za koja su u članku 67. Ustava Republike Hrvatske predviđena posebna ustavna jamstva. U Republici Hrvatskoj postoji i izrijeком propisana pozitivna obveza države da potiče i pomaže razvitak znanosti u okviru posebnog jamstva slobode znanstvenoga stvaralaštva.

U tim ustavnim okvirima podnositelj obavlja jednu od najvažnijih javnih službi u suvremenom društvu. Na tu se službu neposredno primjenjuju načelo kontinuiteta (trajnosti), prema kojem javna služba mora funkcionirati neprekidno, načelo primata i načelo dužnosti pružanja usluga iz djelatnosti za koju je podnositelj (fakultet) osnovan (stajalište Ustavnog suda izraženo u rješenjima, broj: U-III B-2598/2014 i U-III B-2656/2014 od 18. lipnja 2014., koja su objavljena u »Narodnim novinama« broj 84/14).

Stoga ovaj slučaj ima ustavnu dimenziju koju Ustavni sud ne smije zanemariti.

8. Polazeći od svih navedenih činjenica i smatrajući očitim da odgoda ovrhe u konkretnom slučaju nije suprotna javnom interesu niti bi se tom odgodom nekome nanijela veća šteta, a da bi izvršenje poreznog rješenja o ovrsi podnositelju moglo proizročiti štetu koja bi se teško mogla popraviti s aspekta načela na kojima se temelji javna služba koju podnositelj obavlja, Ustavni sud prihvatio je prijedlog za odgodu ovrhe osporenog poreznog rješenja u ovom slučaju.

Riječ o privremenoj odgodi koja traje do donošenja odluke Ustavnog suda o dopuštenosti, odnosno osnovanosti ustavne tužbe. Ovo rješenje ni na koji način ne prejudicira odluku o tim pitanjima.

17. Odluka U-I-7431/2014 i dr. od 13. svibnja 2015. **(Narodne novine, broj 60/15)**

Obrazloženje

2.1.1. Kada se u ovoj odluci općenito upućuje na Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji je danas na snazi, koristi se njegov akronim: ZoZDiVO.

2.2. Ustavni sud je u odluci broj: U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2 od 4. siječnja 2007.) pokrenuo postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom i ukinuo članak 114. stavke 6. i 8. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04 i 174/04).

Ustavni sud je odlukom broj: U-I-5578/2013, U-I-3633/2014 od 18. srpnja 2014. (Narodne novine, broj 101 od 20. kolovoza 2014.), u odnosu na redovite profesore na visokim učilištima, profesore visokih škola te znanstvene savjetnike u znanstvenim organizacijama koji su na dan 30. srpnja 2013. bili u trajnom zvanju ukinuo članak 42. stavke 8., 9., 10. i 11. i članak 102. stavke 8., 9., 10. i 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka USRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13) i članak 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 139/13).

3. Predlagatelj je također predložio pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom Odluke o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta (Narodne novine, broj 108 od 30. kolovoza 2013.).

3.1. Odluku o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta, klasa: 022-03/1394/372, ur.broj: 50301-04/12-13-3 od 29. kolovoza 2013., donijela je na 111. sjednici Vlada Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vlada) na temelju članka 57.a ZoZDiVO-a, ustavnost kojega se – preko članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I – osporava u ovom ustavnosudskom postupku. Ta je odluka stupila na snagu 31. kolovoza 2013.

4. Ustavni sud je o prijedlogu predlagatelja zatražio i 27. veljače 2015. zaprimio očitovanje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, klasa: 011-02/15-01/00006, urbroj: 533-28-15-0002 (u daljnjem tekstu: očitovanje nadležnog ministarstva).

II. OSPORENI PROPISI

1) Članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I

5. Članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I glasi:

»Članak 25.

Iza članka 57. dodaju se naslov i članak 57.a koji glase:
'Plaća rektora i prorektora'

Članak 57.a

Plaću rektora i prorektora javnih sveučilišta ovisno o broju zaposlenika na sveučilištu, utvrdit će Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom, s tim da plaća rektora ne smije biti viša od plaće zamjenika ministra, a plaća prorektora ne smije biti viša od plaće pomoćnika ministra.'«

5.1. U obrazloženju ove odluke osporena odredba označava se kao »članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a)«.

2) Odluka o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta

6. Osporena Odluka o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta glasi:

»I.

Plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta utvrđuje se, ovisno o broju zaposlenika na sveučilištu, množenjem osnovice za obračun plaće javnih službenika s koeficijentima složenosti poslova navedenim u ovoj točki, uvećana za 0,5% za svaku navršenu godinu radnog staža, kako slijedi:

1. rektor

- a) iznad 5.000 zaposlenika 4,045
- b) od 1.000 do 5.000 zaposlenika 3,915
- c) do 1.000 zaposlenika 3,785

2. prorektor

- a) iznad 5.000 zaposlenika 3,785
- b) od 1.000 do 5.000 zaposlenika 3,655
- c) do 1.000 zaposlenika 3,525.

II.

Plaće iz točke I. ove Odluke uvećavaju se sukladno odredbama Temelnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama ('Narodne novine', broj 141/2012), Dodatka I. Temelnom kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama ('Narodne novine', broj 141/2012) i Kolektivnog ugovora za znatnost i visoko obrazovanje ('Narodne novine', broj 142/2010).

III.

Ova Odluka stupa na snagu prvoga dana od dana objave u 'Narodnim novinama' «

III. PRIGOVORI PREDLAGATELJA

1) Članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I

7. U prijedlogu su uvodno navedeni članci 3., 5., 14., 44., 67., 68. i 90. stavci 4. i 5. Ustava, koje predlagatelj smatra mjerodavnima za ovaj predmet, te se upućuje na stajališta Ustavnog suda o značenju vladavine prava u demokratskom društvu i o značenju i opsegu ustavnog jamstva autonomije sveučilišta.

8. Predlagatelj je posebno istaknuo da je poštovanje propisane procedure za donošenje zakona i drugih propisa demokratska vrijednost koja je zaštićena u nizu odluka Ustavnog suda. Posebno je uputio na odluku Ustavnog suda broj: U-II-1304/2013 od

16. srpnja 2013. (Narodne novine, broj 99 od 31. srpnja 2013.), citirajući ove njezine dijelove:

»Poštovanje propisane procedure, ali i demokratskih standarda pri donošenju zakona, drugih propisa i općih akata najmanja je mjera zahtjeva koja se pred njihove donositelje postavlja u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava.

9.2. Štoviše, u Republici Hrvatskoj na snazi je poseban Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, propisa i drugih akata, koji je svojim zaključkom prihvatila Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 21. studenoga 2009. ('Narodne novine' broj 140/09; u daljnjem tekstu: Kodeks).

Kodeksom se utvrđuju opća načela, standardi i mjere za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata državnih tijela, kojima se uređuju pitanja i zauzimaju stavovi od interesa za opću dobrobit. Svrha je Kodeksa svim tijelima uključenima u proces donošenja zakona i propisa pružiti smjernice koje proistječu iz dosadašnjih konkretnih praktičnih iskustava dijaloga i suradnje tijela javne vlasti u Republici Hrvatskoj i zainteresirane javnosti. Krajnji je cilj Kodeksa olakšati interakciju s građanima i predstavnicima zainteresirane javnosti u demokratskom procesu.

'Zainteresiranom javnošću' u smislu Kodeksa smatraju se i predstavnici akademske zajednice te javne ustanove i druge pravne osobe koje obavljaju javnu službu ili na koje može utjecati zakon, drugi propis ili akt koji se donosi, odnosno koje će biti uključene u njegovu provedbu. Nesporno je, dakle, da su sveučilišta te fakulteti kao sastavnice sveučilišta dio 'zainteresirane javnosti' kad je riječ o postupku donošenja PUIZZ-a. Zbog toga su njihovi prigovori relevantni u ovom ustavnosudskom postupku.

(...)

9.4. Ustavni sud ponavlja da je donošenje propisa prema predviđenim pravilima i/ili demokratskim proceduralnim standardima temeljni zahtjev koji proizlazi iz vladavine prava u demokratskom društvu. U postupku donošenja PUIZZ-a ta pravila i standardi nisu poštovani. Stoga je taj postupak bio nesuglasan s člankom 1. Ustava (demokratsko uređenje Republike Hrvatske) i s člankom 3. Ustava (vladavina prava kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske).«

8.1. Predlagatelj je u tom smislu utvrdio da se u postupku donošenja ZID-a ZoZDiVO-a/13-I nije poštovalo pravilo o javnoj raspravi u skladu s Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (Narodne novine, broj 140/09), jer je članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I donesen bez provedene javne rasprave i bez upoznavanja Rektorskog zbora sa izričajem pravne norme. Dalje obrazlaže:

»Slijedom navedenog vidljivo je da se nije poštovala svrha Kodeksa niti je bilo dijaloga niti suradnje sa Rektorskim zborom Republike Hrvatske i to s nacionalnim tijelom kojem je dano zakonsko ovlaštenje da odlučuje o pitanjima od zajedničkog interesa za djelovanje i razvoj sveučilišta u Republici Hrvatskoj (članka 105. stavka 2. ZoZDiVO), pa prema navedenom izostala je i suradnja s tijelima javne ovlasti u Republici Hrvatskoj jer Rektorski zbor čine svi rektori javnih sveučilišta, a sveučilište su tijela s javnim ovlastima.«

9. Uz isticanje da je članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I naknadno uvršten u izmjene i dopune Zakona, predlagatelj je osporio i vrstu akta Vlade kojom se uređuju (prema terminologiji ZID-a ZoZDiVO-a/13-I: »utvrđuju«) plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta, a koja je propisana člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I:

»Podnositelj prijedloga posebno ističe da se navedena sporna odredba članka 25. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju pojavila kao nova odredba u konačnom prijedlogu zakona uz obrazloženje: 'Člankom 25. propisano je pravo rektora i prorektora javnih sveučilišta na plaću te će se vrijednost koeficijenata rektora i prorektora ovisno o broju zaposlenika sveučilišta urediti Odlukom Vlade Republike Hrvatske'. Navedena sporna odredba je u suprotnosti s člankom 5. Ustava Republike Hrvatske jer dovodi do nejednakosti svih pred zakonom, posebice u odnosu na rektore i prorektore jer navedena odredba je u suprotnosti sa člankom 2. i 7. Zakona o plaćama u javnim službama kojim je utvrđeno da se vrijednost koeficijenta složenosti poslova u javnim službama utvrđuje Uredbom, a osporavanom odredbom jedino se za izračun plaća rektora i prorektora Vladi Republike Hrvatske daje ovlast da to utvrđuje svojom odlukom.

(...)

Rektor sveučilišta je jedini čelnik javne ustanove koji u svom radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove, što znači da ima isti status kao i svi drugi ravnatelji ustanova, međutim u pogledu plaća je u neravnopravnom i diskriminirajućem položaju u odnosu na druge ravnatelje javnih ustanova, jer jedino njegova plaća nije utvrđena podzakonskim aktom Uredbom Vlade Republike Hrvatske već posebnom Odlukom Vlade uz posebna ograničenja uzimajući vrijednost koeficijenta složenosti poslova i utvrđivanje plaće na način da ne može biti veća od plaće državnih dužnosnika: zamjenika i pomoćnika ministra, što je u potpunosti neusporedivo i po prirodi stvari nemjerljivo.«

10. U prijedlogu su dalje navedeni pojedini propisi kojima je uređen radnopravni status zaposlenika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja:

»Radnopravni status zaposlenika i plaće u sustavu znanosti i visokog obrazovanja uređuju opći i posebni propisi kako slijedi:

1. Zakon o radu (Narodne novine, br. 93/14)
2. Zakon o ustanovama (Narodne novine, br. 76/93, 29/97, 47/09 i 35/08)
3. Zakon o plaćama u javnim službama (Narodne novine, br. 27/01)
4. Zakon o osnovici plaće u javnim službama (Narodne novine, br. 39/09)
5. Zakon o uskrati prava na uvećanje plaće po osnovi ostvarenih godina radnog staža (Narodne novine, br. 41/14)
6. Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama (Narodne novine, br. 141/14)
7. Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama (Narodne novine, br. 25/13 i 9/14).«

10.1. Na toj je osnovi predlagatelj usporedio način uređivanja plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta s plaćama ravnatelja u ostalim javnim ustanovama, istodobno podsjećajući da je jedino za rektore i prorektore javnih sveučilišta plaća uređena posebnom zakonskom odredbom u posebnom zakonu, i to na posve neprimjeren način:

»Iz navedenih primjera jasno je vidljivo da su za ravnatelje u dugim javnim ustanovama Uredbom utvrđeni koeficijenti složenosti poslova u skladu s lex specialisom: Zakonom o plaćama u javnim službama, a jedino rektorima i prorektorima javnih sveučilišta posebnom zakonskom odredbom u drugom lex specialisu Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju određeno je da im se plaće utvrđuju posebnom Odlukom Vlade Republike Hrvatske uz izričito navedena ograničenja plaća na način da plaća rektora ne smije biti viša od plaće zamjenika ministra, a plaća prorektora ne smije biti viša od plaće pomoćnika ministra.

Ograničenja za plaće vezana uz plaće državnih dužnosnika što je u potpunosti neprimjereno da se plaća rektora javnih sveučilišta – ravnatelja javnih ustanova ograničava s plaćom državnih dužnosnika: zamjenika ministra te plaća prorektora s pomoćnikom ministra.

(...)

Uzimajući u obzir činjenicu da državni dužnosnici zamjenici ministra i pomoćnici ministra političke funkcije i mogu ih obnašati osobe koji nemaju akademska zvanja, a rektori i prorektori moraju imati najviša znanstveno-nastavna zvanja, izjednačavanje političkih funkcija sa znanstvenim u demokratskom društvu sa zajamčenom autonomijom sveučilišta demokratski je deficit.«

11. Učinke osporenog članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I predlagatelj smatra diskriminirajućima. Mjerodavni dio prijedloga glasi:

»Navedena zakonska odredba članka 57a je:

1. diskriminirajuća:

- u odnosu na primjenu Zakona o plaćama u javnim službama, jer jedino se za plaće rektora i prorektora utvrđuje posebna zakonska odredba i donosi posebna odluka, a Zakonom o plaćama u javnim službama izričito je propisano da se vrijednost koeficijenta utvrđuje Uredbom,
- u odnosu sve druge ravnatelje u javnim ustanovama i javnim službama jer su vrijednosti njihovih koeficijenta propisani Uredbom o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama,
- u odnosu na ograničenja za plaću jer jedino rektori i prorektori imaju ograničavajuću zakonsku normu da ne mogu imati veću plaću od državnih dužnosnika, zamjenika i pomoćnika ministra, što je diskriminacija u odnosu na sve druge ravnatelje, zamjenike ravnatelja u javnim službama,
- u odnosu na sve druge javne ustanove, jer jedino čelnik sveučilišta kao javne ustanove je izuzet iz Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama,
- uz diskriminirajuću zakonsku odredbu, diskriminirajuća je Odluka Vlade Republike Hrvatske o plaći rektora i prorektora u kojoj se navodi podjela rektora i prorektora (na one prvog, drugog i trećeg reda) s obzirom na činjenicu da se koeficijent složenosti poslova utvrđuje prema broju zaposlenika na pojedinim sveučilištima i takva kvalifikacija nije poznata nigdje u zapadnoj demokraciji, a rad i učinkovitost pojedinog rektora ili prorektora ne može se mjeriti brojem zaposlenika.

2. dovodi do nejednakosti svih zaposlenika u javnim službama:

- nepoštivanje odredbe članka 14. Ustava Republike Hrvatske o jednakosti svih pred zakonom,

- lex specialis Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju jedino za rektore i prorektore određuje način utvrđivanja plaća posebnom odlukom Vlade Republike Hrvatske, a sve druge zaposlenike u javnim službama primjenjuje se Zakon o plaćama u javnim službama koji je definirao podzakonski akt Uredbu Vlade RH kojom se utvrđuje vrijednost koeficijenta,
- izuzeta je iz Uredbe samo jedna kategorija zaposlenika i to rektora i prorektora sveučilišta u odnosu na sve druge javne ustanove uzimajući u obzir i javne ustanove u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (ravnatelj i zamjenike ravnatelja ustanova u sastavu sveučilišta, ravnatelj i zamjenike ravnatelja javnih instituta, čelnike visokih učilišta: dekane i prodekane fakulteta, dekane i prodekane veleučilišta),
- nejednakost se očituje i u pogledu pravne sigurnosti jer je određivanje koeficijenta složenosti poslova za rektore i prorektore uvjetovano ograničenjima u odnosu na plaće državnih dužnosnika: zamjenika ministra i pomoćnika ministra, jer jedino plaće rektora i prorektora u odnosu na sve druge zaposlenike u javnim službama moraju biti mjerljive s plaćama državnih dužnosnika: zamjenika ministra i pomoćnika ministra u odnosu na vrijednost koeficijenta, odnosno ne mogu biti veće.

3. neravnopravan položaj rektora i prorektora sveučilišta u odnosu na druge ravnatelje u javnim ustanovama i javnim službama:

- neravnopravan položaj u odnosu na ravnatelje u svim javnim ustanovama u području zdravstvene djelatnosti, odgoja i obrazovanja i području kulture,
- neravnopravan položaj u odnosu na primjenu općih propisa i na njima utemeljenih podzakonskih akata,
- u pogledu određivanja koeficijenta složenosti poslova jer je jedino za rektore i prorektore odredbom posebnog Zakona u odnosu na lex specialis koji je na snazi Zakon o plaćama u javnim službama uvjetovano ograničenje u odnosu na plaće državnih dužnosnika :zamjenika ministra i pomoćnika ministra,
- jedino plaće rektora i prorektora sveučilišta u odnosu na sve druge čelnike u javnim službama moraju biti mjerljive s plaćama državnih dužnosnika: zamjenika ministra i pomoćnika ministra u odnosu na vrijednost koeficijenta, odnosno ne mogu biti veće.«

12. Predlagatelj je upozorio i na poremećaj u platnom sustavu znanosti i visokog obrazovanja do kojeg dovodi osporeni članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a):

»Ograničavajuća zakonska odredba članka 57a i posebna Odluka Vlade Republike Hrvatske za plaće rektora i prorektora dovodi u pitanje zaštitu digniteta sveučilišnih nastavnika s najvišim znanstveno-nastavnim zvanjem na položaju rektora i prorektora, jer je to jedina kategorija sveučilišnih nastavnika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja čije plaće su uvjetovane ograničenjima u odnosu na državne dužnosnike.«

2) Odluka o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta

13. Predlagatelj smatra da je Odluka o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta u »suprotnosti sa Zakonom o plaćama u javnim službama, a time i u nesuglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske (članak 14.) jer dovodi do nejednakosti svih pred zakonom, posebice izdvojene kategorije zaposlenika u javnim službama: rektora i prorektora sveučilišta«.

Na kraju je uputio na znanstveno-nastavno zvanje koje je pretpostavka za obnašanje dužnosti rektora javnih sveučilišta:

»... treba istaknuti i članke 67. i 68. Ustava Republike Hrvatske o autonomiji sveučilišta i činjenicu da se Ustavni sud u Odluci od broj: U- 1-5578/13 od 18. srpnja 2014. godine (‘Narodne novine’ br. 101/14) poziva na svoju Odluku broj: U-l-843/00 od 13. rujna 2000. godine (‘Narodne novine’ br. 94/00) u kojoj je zauzeo ‘načelno stajalište’ da autonomija sveučilišta po prirodi stvari ima posebno značenje za položaj onih sveučilišnih nastavnika koji su stekli najviša zakonom ustanovljena znanstveno-nastavna zvanja. Ti nastavnici uživaju poseban položaj kako u odnosu prema sveučilišnim nastavnicima u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, tako i u odnosu prema znanstvenoj zajednici u cjelini.’

Uzimajući navedeno načelno stajalište Ustavnog suda u odnosu na redovite profesore, posebno treba istaknuti da su rektori sveučilišta sveučilišni nastavnici kojima je uvjet za izbor na položaj rektora sveučilišta u skladu s člankom 57. stavkom 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju upravo izbor u najviše znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora.

Slijedom navedenog rektor sveučilišta mora biti redoviti profesor kako bi obnašao dužnost rektora što upućuje na činjenicu da samo sveučilišni nastavnik s najvišim znanstveno-nastavnim zvanjem može obnašati dužnost rektora odnosno biti čelnik javnog sveučilišta. Isto tako prorektor sveučilišta mora biti sveučilišni nastavnik u statusu izvanrednog profesora ili redovitog profesora.«

IV. OČITOVANJE MINISTARSTVA ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I SPORTA

14. S obzirom na prigovor predlagatelja da se u postupku donošenja ZID-a ZoZDiVO-a/13-I nije poštovalo pravilo o javnoj raspravi, nadležno ministarstvo u svom je očitovanju (v. točku 4. obrazloženja ove odluke) navelo:

»... napominjemo da je Vlada Republike Hrvatske u srpnju 2012. godine uputila u saborsku proceduru Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (P. Z. br. 126 – odlukom Vlade Republike Hrvatske od 3. listopada 2012. godine taj prijedlog je povučen iz procedure da bi u studenome 2013.« /pravilno: u veljači 2013. – op. Ustavni sud/ »bio ponovno upućen u saborsku proceduru kao P. Z. br. 270), kojem je prethodila opsežna javna rasprava. S ciljem poticanja javne rasprave i prikupljanja mišljenja, komentara i prijedloga zainteresirane javnosti (pojedinaца, ustanova i skupina te drugih dionika), ZID ZZDVO je bio dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva, te je pri Ministarstvu otvorena posebna e-mail adresa: zzdvo2012@mzos.hr. Također, dužnosnici i službenici Ministarstva sudjelovali su na mnogobrojnim tribinama čiji je cilj bio upoznati zainteresiranu javnost s predloženim izmjenama i dopunama Zakona. U kreiranju izmjena i dopuna sudjelovali dionici iz sustava znanosti i visokog obrazovanja, budući da je prijedlog izmjena i dopuna Zakona bio predstavljen akademskoj i široj javnosti na sjednicama Rektorskog zbora, Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje i Nacionalnog vijeća za znanost, te tribini Udruge za razvoj visokog školstva ‘Universitas’ i prije početka javne rasprave. U okviru javne rasprave održano je više od 13 sjednica, tribina i sastanaka čija su tema bile predložene izmjene Zakona, a koje su organizirali predstavnici akademske i znanstvene zajednice i zainteresirane javnosti, ali i samo Ministarstvo.

Tako je, primjerice, održano više sastanaka s predstavnicima svih umjetničkih akademija Sveučilišta u Zagrebu kao i s predstavnicima Ministarstva kulture, a s ciljem

definiranja optimalnih rješenja primjerenih umjetničkom području, kao i načinu provođenja izbora u odgovarajuća umjetničko-nastavna zvanja te u umjetničku komponentu tih zvanja, u skladu s njihovim posebnostima. Tijekom javne rasprava održane su brojne konzultacije s dionicima sustava putem sjednica senata sveučilišta i fakultetskih vijeća. Šira javnost je s nacrtom Zakona upoznata i kroz rasprave Gospodarsko socijalnog vijeća te sindikata. U procesu javne rasprave za ZID ZZDVO, Ministarstvo je na svojim mrežnim stranicama <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art-l 17271> objavilo sve pristigle komentare na ZID ZZDVO. Napominjemo kako je riječ o više od 200 pristiglih pojedinačnih primjedbi.

Na dio primjedbi i prijedloga koji su pristigli na elektroničku adresu zzdvo2012@mzos.hr je i pojedinačno odgovarano s obrazloženjem prihvatanja ili neprihvatanja predmetnih primjedbi. Također, dio primjedbi pristigao je i putem redovite pošte Ministarstva, a i putem elektroničkih adresa zaposlenika Ministarstva, a isti su razmatrani te dijelom i prihvaćeni prilikom oblikovanja konačnog prijedloga koji je upućen u proceduru.

Kroz propisanu proceduru Vlade RH i Hrvatskog sabora su pak, tijela državne uprave, saborski klubovi i pojedini zastupnici, kao i predstavnici znanstvene i akademske zajednice, utjecali i dalje na rješenja u prijedlogu Zakona. Slijedom toga, pojedine odredbe ZID ZZDVO-a za koje predlagatelj ukazuje da nisu bile predmet javne rasprave, nastale su i izvrštene u ZID ZZDVO-a upravo kao rezultat provedene javne rasprave te temeljem mišljenja tijela državne uprave, saborskih zastupnika i ostalih dionika sustava.«

14.1. Očitujući se na prigovore predlagatelja kojima se osporava način na koji su uređene plaće rektora i prorektora nadležno je ministarstvo navelo:

»Zakonom o obvezama i pravima državnih dužnosnika (‘Narodne novine’, broj 101/1998, 135/1998, 2015/1999, 20/2000, 73/2000, 131/2000, 30/2001, 59/2001, 114/2001, 153/2002, 154/2002, 163/2003, 16/2004, 30/2004, 105/2004, 187/2004, 92/2005, 121/2005, 136/2005, 151/2005, 141/2006, 17/2007, 34/2007, 82/2007, 107/2007, 60/2008, 38/2009, 150/2011, 22/2013, 102/2014, 103/2014 i 3/2015) propisane su obveze i prava državnih dužnosnika u tijelima državne vlasti te njihove plaće za vrijeme obnašanja državne dužnosti.

Člankom 1. toga Zakona taksativno su navedeni dužnosnici na koje se primjenjuju odredbe toga Zakona. ‘Rektor’ odnosno ‘prorektor’ sveučilišta bili su do 2007. godine također definirani kao državni dužnosnici te su im bili određeni sljedeći koeficijenti za obračun plaće: rektor sveučilišta (5,27), prorektor sveučilišta (4,98).

2007. godine uslijedile su izmjene i dopuna Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika temeljem kojih su ‘rektor’ i ‘prorektor’ brisani s popisa državnih dužnosnika. Zakonodavac se kod spomenutih izmjena vodio člankom 67. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske kojim se jamči autonomija sveučilišta, a stavkom 2. istoga članka utvrđuje pravo sveučilišta da samostalno odlučuje o svome ustrojstvu i djelovanju u skladu s posebnim zakonima. Također člankom 4. stavkom 2. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju kojim je propisano da se visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji na akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta, u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i tim Zakonom, a prema stavku 3. istoga članka akademske slobode pripadaju svim članovima akademske zajednice a obuhvaćaju slobodu znanstvenog i umjetničkog istraživanja i stvaralaštva, poučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, sukladno Ustavu Republike

Hrvatske, međunarodnim ugovorima i tom Zakonu, a navedena akademska sloboda, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje.

Kako bi se navedene slobode i sveučilišna autonomija mogle nesmetano odvijati, te kako bi se u potpunosti ostvarila Ustavna načela u tom pravcu, predloženo je iz popisa Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika brisati položaje rektora i prorektora što je kako smo i naveli učinjeno Zakonom o izmjenama i dopuni Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika ('Narodne novine', broj 17/2007).

Brisanjem sa popisa državnih dužnosnika, položaji rektora i prorektora sveučilišta postali su radna mjesta u javnim službama, te im se plaća trebala utvrditi prema propisima kojim se uređuju plaće u javnim službama. S obzirom da se prema članku 7. stavku 4. Zakona o plaćama u javnim službama ('Narodne novine', broj 27/2001), vrijednost koeficijenta složenosti poslova radnih mjesta I. vrste (za koje je opći uvjet visoka stručna sprema) mogla kretati u rasponu od 1,05 do 3,05, te s obzirom da su prema članku 12. stavku 3. Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika koeficijenti za izračun plaća rektora i prorektora sveučilišta bili znatno viši, rektorima i prorektorima sveučilišta bi se znatno smanjile plaće kada bi se odredile prema koeficijentima utvrđenim u članku 7. Zakona o plaćama u javnim službama. Stoga je predloženo da do donošenja posebne uredbe, odnosno do iznalaženja odgovarajućeg rješenja za navedena pitanja, rektori i prorektori sveučilišta zadržavaju pravo na plaće prema dosadašnjim rješenjima.

Budući da se dugi niz godina nije našlo odgovarajuće rješenje pitanja plaće rektora i prorektora, zakonodavac je prilikom izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u srpnju 2013. godine, kao temeljnog propisa u području znanosti i visokog obrazovanja, smatrao nužnim regulirati pitanje plaća čelnih zaposlenika sveučilišta što je i učinjeno Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju ('Narodne novine', broj 94/2013) člankom 25. kojim se dodaje članak 57.a kojim je propisano da će visinu plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta odrediti Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom, a s obzirom na broj zaposlenika pojedinog sveučilišta.

Slijedom toga, Vlada Republike Hrvatske je donijela Odluku o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta. Tom Odlukom utvrđena je plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta ovisno o broju zaposlenika na sveučilištu, množenjem osnovice za obračun plaće javnih službenika s koeficijentima složenosti poslova, uvećana za 0,5 % za svaku navršenu godinu radnog staža. Tako je koeficijent složenosti poslova za rektora zaposlenog u ustanovi koja ima iznad 5000 zaposlenika 4,045, zatim od 1000 do 5000 zaposlenika 3,915, do 1000 zaposlenika 3,785. Za prorektora zaposlenog u ustanovi iznad 5000 zaposlenika koeficijent plaće 3,785, od 1000 do 5000 zaposlenika 3,655 te za ustanove do 1000 zaposlenika koeficijent plaće je 3,525. istom Odlukom u točki II. određeno je da plaće iz točke I. Odluke uvećavaju se sukladno odredbama Temelnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama ('Narodne novine', broj 141/2012), Dodatka I. Temeljnog kolektivnog ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama (Narodne novine, broj 141/2012) i granskog kolektivnog ugovora.«

14.2. S obzirom na predlagateljjevo isticanje znanstveno-nastavnog zvanja kao pretpostavke za obnašanje dužnosti rektora javnih sveučilišta, nadležno je ministarstvo u svom očitovanju navelo:

»Uvažavajući činjenicu kako su za položaje rektora i prorektora nužni akademski stupanj i najviša znanstveno-nastavna zvanja, napominjemo kako njihova odgovornost prema društvenoj zajednici nije nipošto veća niti usporediva s onom koju imaju državni dužnosnici niti je to pokazatelj demokratičnosti društva. Navedeno potkrepljujemo na primjeru analize opsega odgovornosti rektora kao voditelja ustanove, odnosno visokih učilišta. Kao indikator postavljen je broj zaposlenih osoba na visokim učilištima. U tablici 1. prikazali smo broj zaposlenih osoba na sveučilištima u siječnju 2015. godine (izvor: podaci u COP-u i MZOS-u).

Tablica 1. Broj zaposlenih na javnim sveučilištima

Sveučilište	Broj zaposlenih
Sveučilište u Dubrovniku	254
Sveučilište u Osijeku	1730
Sveučilište u Puli	225
Sveučilište u Rijeci	1640
Sveučilište u Splitu	1588
Sveučilište u Zadru	575
Sveučilište u Zagrebu	7359

Ovdje treba uzeti u obzir da na sveučilištima koje imaju kao svoje sastavnice visoka učilišta koja su pravne osobe, zaposlene osobe na tim sastavnicama imaju ugovor o radu sa sastavnicom, a ne sveučilištem. Dekan, kao ravnatelj ustanove ima jednaku odgovornost kao i svaki drugi ravnatelj ustanove sukladno Zakonu o ustanovama, te stoga, ukoliko iz tablice 1. izuzmemo zaposlene na visokim učilištima u sastavu sveučilišta, broj zaposlenih na samim sveučilištima u odnosu na broj zaposlenih na sastavnicama koje su pravne osobe prikazanje na sljedeći način:

Tablica 2. Broj zaposlenih na sveučilištima i broj zaposlenih na sastavnicama koje su osnovane kao pravne osobe

Ustanove	Broj zaposlenih
Sveučilište u Osijeku – sveučilište	285
Sveučilište u Osijeku – sastavnice (pravne osobe)	1445
Sveučilište u Rijeci – sveučilište	217
Sveučilište u Rijeci – sastavnice (pravne osobe)	1423
Sveučilište u Splitu – sveučilište	202
Sveučilište u Splitu – sastavnice (pravne osobe)	1386
Sveučilište u Zagrebu – sveučilište	238
Sveučilište u Zagrebu – sastavnice (pravne osobe)	7121

Zbog autonomije sveučilišta koja je zagwarantirana Ustavom Republike Hrvatske pravo na osnivanje sastavnica kao pravnih osoba implicira i odgovornost dekana kao ravnatelja ustanove, odnosno, odgovornost rektor dijeli sa dekanima. Stoga se složenost poslova i odgovornost dekana visokih učilišta koje su pravne osobe može uspoređivati sa rektorima, posebice manjih sveučilišta jer broj zaposlenih na određenim sastavnicama premašuje broj zaposlenih na manjim sveučilištima.

Donošenjem Odluke Vlade Republike Hrvatske o plaćama rektora i prorektora, jasna je odgovornost i briga za dignitet čelnika sveučilišta, dok je donja granica određena plaćama čelnika sastavnica sveučilišta s pravnom osobnošću. Ovakvim uređenjem nije ograničena autonomija sveučilišta, posebno ističući kako je Odlukom Ustavnog suda (broj U-I/902/1999), zauzet i stav da je autonomija sveučilišta u stvarnosti neizbježno ograničena pravima i stvarnom moći osnivatelja, ali i onih koji podupiru sveučilište ili pak nad njegovim radom provode stručni nadzor.«

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

A. ČLANAK 25. ZID-a ZOZDIVO-a/13-I (ČLANAK 57.a ZOZDIVO-a)

1) O javnoj raspravi pri donošenju ZID-a ZoZDiVO-a/13-I

15. Vlada je svojim aktom klase: 602-04/12-01/02, ur.broja: 5030104-12-1 od 5. srpnja 2012., dostavila Hrvatskom saboru Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: P.Z. br. 126/12). Taj je prijedlog Vlada »povukla iz procedure« aktom, klasa: 602-04/12-01/02, ur.broj: 50301-04/04-12-3 od 3. listopada 2012.

U tekstu P.Z.-a br. 126/12 plaće rektora i prorektora nisu bile spomenute ni na jednom mjestu.

16. Prema utvrđenju nadležnog ministarstva, taj prijedlog zakona Vlada je u veljači 2013. (u očitovanju Ministarstva pogrešno je naveden mjesec studeni 2013. – v. točku 14. obrazloženja ove odluke) ponovo uputila u saborsku proceduru, sada kao P.Z. br. 270 (u daljnjem tekstu: P.Z. br. 270/13).

U tekstu P.Z.-a br. 270/13 plaće rektora i prorektora također nisu bile spomenute ni na jednom mjestu.

Rasprava o P.Z. br. 270/13 u prvom čitanju zaključena je u Hrvatskom saboru 17. travnja 2013. Na 8. sjednici 19. travnja 2013. donesen je zaključak da se prihvaća prijedlog zakona i da će se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputiti predlagatelju radi pripreme konačnog prijedloga zakona (80 glasova »za«, 15 »protiv«, 2 »suzdržana«).

17. Vlada je 24. svibnja 2013., aktom klase: 022-03/13-01/05, ur.broja: 50301-04/12-13-6, Hrvatskom saboru podnijela konačni tekst P.Z.-a br. 270 (u daljnjem tekstu: Konačni P.Z. br. 270/13). Rasprava o Konačnom P.Z.-u br. 270/13 u drugom čitanju zaključena je u Hrvatskom saboru 9. srpnja 2013. ZID ZoZDiVO/13-I donesen je na 8. sjednici 15. srpnja 2013. (77 glasova »za«, 33 »protiv«, 6 »suzdržanih«).

18. U Konačnom P.Z.-u br. 270/13 prvi put se pojavio novi članak 57.a ZoZDiVO-a, sadržan u članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I, ustavnost kojega osporavaju predlagatelji (v. točku 5. obrazloženja ove odluke).

19. Nadležno ministarstvo u svom je očitovanju istaknulo da je P.Z.-u br. 126/12 »prethodila opsežna javna rasprava«. Čini se da je za tu raspravu kasnije isticano da

ona vrijedi i za P.Z. br. 270/13 (s obzirom da je u listopadu 2012. P.Z. br. 126/12 bio povučen iz procedure, a nakon toga je ponovo upućen u parlamentarnu proceduru u veljači 2013. kao P.Z. br. 270/13).

19.1. Budući da u P.Z.-u br. 126/12 nije bila sadržana osporena odredba o plaćama rektora i prorektora javnih sveučilišta, Ustavni sud je, uvažavajući tvrdnju nadležnog ministarstva da su »pojedine odredbe ZID ZZDVO-a za koje predlagatelj ukazuje da nisu bile predmet javne rasprave, nastale (su) i izvrštene u ZID ZZDVO-a upravo kao rezultat provedene javne rasprave te temeljem mišljenja tijela državne uprave, saborskih zastupnika i ostalih dionika sustava«, pregledao sadržaj internetske stranice nadležnog ministarstva (<http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3390>), na kojoj je zabilježen tijek javne rasprave o P.Z.-u br. 126/12, kako slijedi:

»10. srpnja 2012.

Vlada RH prihvatila prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Vlada Republike Hrvatske, 5. srpnja 2012. na svojoj 37. sjednici prihvatila je prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju te ga uputila u daljnju zakonodavnu proceduru u Hrvatski sabor

21. lipnja 2012.

Primjedbe i komentari na prijedlog izmjena Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Analiza primjedbi i komentara pristiglih tijekom javne rasprave o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

17. svibnja 2012.

Završila javna rasprava o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju pobudio je veliko zanimanje javnosti. Tijekom javne rasprave, koja je trajala mjesec dana (završila je u petak 11. svibnja), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta zaprimilo je više od 200 pojedinačnih primjedbi.

14. svibnja 2012.

Obavijest o zaključenju prve faze javne rasprave o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Dana 14. svibnja 2012. godine zaključena je prva faza javne rasprave o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koja je trajala od 12. travnja do 12. svibnja 2012.

24. travnja 2012.

Produljenje javne rasprave o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Zbog velikog interesa javnosti, a u svrhu što učinkovitije rasprave i pronalaženja najboljih rješenja vezanih uz pitanja koja se reguliraju Nacrtom prijedloga Zakona, trajanje javne rasprave produljuje se do 12. svibnja 2012. godine.

12. travnja 2012.

Javna rasprava o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavljuje Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i time otvara javnu raspravu o prijedlozima izmjena«.

19.2. Kako bi utvrdio je li osporena odredba o plaćama rektora i prorektora javnih sveučilišta proizašla iz javne rasprave, Ustavni sud posebno je razmotrio i dokument nadležnog ministarstva pod nazivom »Analiza prve faze javne rasprave o Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (12. travnja – 12. svibnja 2012.)« od 21. lipnja 2012. (<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11833&sec=3390>), u kojem je objavljeno više od 200 objedinjenih komentara i primjedbi na tekst P.Z.-a br. 126/12, obrađenih po člancima zakona.

U tom se dokumentu ne spominju plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta.

19.3. Ustavni sud razmotrio je i:

- izvješće Odbora za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora s 22. sjednice održane 9. srpnja 2012., na kojoj je taj odbor raspravljao o P.Z.-u br. 126/12,
- izvješće Odbora za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora s 39. sjednice održane 6. veljače 2013., na kojoj je taj odbor raspravljao o P.Z.-u br. 270/13 (prvo čitanje),
- izvješće Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora s 20. sjednice održane 8. veljače 2013., na kojoj je taj odbor raspravljao o P.Z.-u br. 270/13 (prvo čitanje).

19.4. Ustavni sud ne može s izvjesnošću tvrditi da osporeni članak 57.a ZoZDiVO-a nije proizašao iz javne rasprave, ali utvrđuje nedvojbenim da u relevantnim dokumentima i zapisima koje je razmotrio, a koji su prethodno navedeni, o plaćama rektora i prorektora javnih sveučilišta nije bilo riječi. To potvrđuju i izlaganja pojedinih zastupnika na 8. sjednici sedmog saziva Hrvatskog sabora od 9. srpnja 2013. (video zapis, <http://itv.sabor.hr/video/default.aspx?TockaID=5723>).

20. Što se tiče Konačnog P.Z.-a br. 270/13 (drugo čitanje), Ustavni sud razmotrio je:

- izvješće Odbora za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora s 51. sjednice održane 7. lipnja 2013., na kojoj je taj odbor raspravljao o Konačnom P.Z.-u br. 270/13 (drugo čitanje),
- izvješće Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora s 27. sjednice održane 11. lipnja 2013., na kojoj je taj odbor raspravljao o Konačnom P.Z.-u br. 270/13 (drugo čitanje).

U posljednjem navedenom izvješću napomenuto je samo to, da je »u uvodnom obrazloženju ministar istaknuo« kako je u Konačni P.Z. br. 270/13 »unesena nova odredba kojom se Vladi Republike Hrvatske daje ovlast određivanja koeficijenata za izračun plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta«. Međutim, iz tog izvješća proizlazi da na sjednici nije spomenut drugi dio odredbe članka 57.a koji propisuje zakonske zabrane (»s tim da plaća rektora ne smije biti viša od plaće zamjenika ministra, a plaća prorektora ne smije biti viša od plaće pomoćnika ministra«).

20.1. Ustavni sud preslušao je i uvodno izlaganje u povodu Konačnog P.Z.-a br. 270/13 nadležnog ministra na 8. sjednici 7. saziva Hrvatskog sabora od 9. srpnja 2013. (video zapis, <http://itv.sabor.hr/video/default.aspx?TockaID=5723>). Utvrdio je da se nadležni ministar i u tom izlaganju zadržao samo na prvom dijelu predložene

odredbe, ne spominjući njezin drugi dio koji propisuje prethodno navedene zakonske zabrane (relevantni dio izlaganja ministra v. u točki 29. obrazloženja ove odluke).

21. S obzirom na takvo stanje stvari, Ustavnom sudu ne preostaje drugo nego zaključiti da je predloženi članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a) postao dostupan javnosti tek javnim obznanjivanjem teksta Konačnog P.Z.-a br. 270/13 u svibnju 2013. i da on nije bio predmet javne rasprave.

21.1. Prema tvrdnjama predlagatelja, o predloženom članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članku 57.a ZoZDiVO-a) nije bio konzultiran ni sam Rektorski zbor, koji čine svi rektori javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj, iako je bila riječ o njihovim plaćama. Ustavni sud je u odluci broj: U-II-1118/2013 i dr. od 22. svibnja 2013. (Narodne novine, broj 63 od 27. svibnja 2013.) izrazio načelno stajalište da »demokracija procedure u okviru koje se odvija društveni dijalog o pitanjima od općeg interesa jest ono što sam akt, kao ishod te procedure, može odrediti kao ustavnopravno prihvatljiv ili neprihvatljiv«. U konkretnom slučaju, taj je dijalog izostao.

22. Prethodne se činjenice moraju uzeti u obzir prilikom ispitivanja članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a) s aspekta vladavine prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske koja je temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava). U tu se svrhu prvo daje pregled uređenja plaća rektora i prorektora od 2002. do 2013.

2) Pregled uređenja plaća rektora i prorektora od 2002. do 2013.

a) Zakonodavno razdoblje 2002. – 2007.

23. Zakonom o izmjenama Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika, koji je donesen na 26. sjednici četvrtog saziva Hrvatskog sabora (Narodne novine, broj 153 od 20. prosinca 2002.; u daljnjem tekstu: ZI ZOiPDD/02), rektori i prorektori sveučilišta stekli su status državnih dužnosnika. Članak 1. tog zakona je glasio:

»Članak 1.

U Zakonu o obvezama i pravima državnih dužnosnika ('Narodne novine', br. 101/98, 135/98, 105/99, 25/00, 73/00, 30/01, 59/01 i 114/01) u članku 1. stavak 2. mijenja se i glasi:

'Dužnosnici u smislu ovoga Zakona jesu:

(...)

- rektori i prorektori sveučilišta,

(...)

U Izvješćima Hrvatskog sabora br. 352 (<http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=1251>) uz taj je članak bilo navedeno: »S obzirom na položaj i značaj poslova koje obavljaju predlaže se u krug državnih dužnosnika uvrstiti rektore sveučilišta i prorektore sveučilišta (koji su do sada imali položaj službenika u javnim službama), ...« (str. 65.).

23.1. ZI-jom ZOiPDD-a/02 bio je promijenjen i način izračuna plaće državnih dužnosnika. U Izvješćima Hrvatskog sabora br. 352 u tom je smislu bilo navedeno: »Osnovna je namjera predlagatelja zakona (Vlade RH) da se i za državne dužnosnike primijeni ista osnovica za obračun plaće koja se primjenjuje na državne službenike i namještenike te da se na odgovarajući način izmijene koeficijenti tako da im plaća ostane na sadašnjoj razini.« (str. 65.). Sukladno tome, u članku 2. ZI-ja ZOiPDD-a/02

bila su propisana nova pravila za izračun plaće državnih dužnosnika te koeficijenti za njihov izračun, uključujući i one za rektore i prorektore. Taj je članak u mjerodavnim dijelovima glasio:

»Članak 2.

Članak 12. mijenja se i glasi:

‘Plaće dužnosnika utvrđuju se množenjem osnovice za obračun plaće s koeficijentom utvrđenim za određene dužnosnike.

Osnovica za obračun plaće dužnosnika jednaka je osnovici za obračun plaće državnih službenika i namještenika.

Koeficijenti za izračun plaće dužnosnika jesu:

(...)

7. ...

(...)

f) rektor sveučilišta 5,27

8. ...

d) prorektor sveučilišta 4,98

(...)

23.2. Zaključno, od 1. siječnja 2003. opći zakon za određivanje plaća rektora i prorektora bio je Zakon o obvezama i pravima državnih dužnosnika (Narodne novine, broj 101/98, 135/98, 105/99, 25/00, 73/00, 30/01, 59/01, 114/01, 153/02, 154/02, 163/03, 16/04, 30/04, 105/04, 187/04, 92/05, 121/05, 136/05, 151/05, 141/06, 17/07, 34/07, 82/07, 107/07, 60/08, 38/09 i 150/11, 22/13, 102/14, 103/14, 3/15 – uredba; u daljnjem tekstu: ZOiPDD).

b) Zakonodavno razdoblje 2007. – 2013.

24. Rektori i prorektori imali su status državnih dužnosnika do veljače 2007., kada su bili brisani iz popisa državnih dužnosnika člankom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika, koji je donesen na 24. sjednici petog saziva Hrvatskog sabora 2. veljače 2007. (Narodne novine, broj 17 od 12. veljače 2007.; u daljnjem tekstu: ZID ZOiPDD-a/07), a stupio je na snagu isti dan (12. veljače 2007.). Članak 1. tog zakona je glasio:

»Članak 1.

U Zakonu o obvezama i pravima državnih dužnosnika (‘Narodne novine’, br. 101/98, 135/98, 105/99, 25/00, 73/00, 30/01, 59/01, 114/01, 153/02, 163/03, 16/04, 30/04, 121/05, 151/05 i 141/06) u članku 1. stavku 2. alineja 26. briše se.

Dosadašnje alineje 27. do 29. postaju alineje 26. do 28.«

Člankom 2. ZID-a ZOiPDD-a/07 bili su brisani i koeficijenti za izračunavanje plaća rektora i prorektora:

»Članak 2.

U članku 12. stavku 3. točki 6. podtočka: ‘h) rektor sveučilišta – 5,27’, briše se.

Dosadašnje podtočke i), j), k), l), m), n), o), p) i r) postaju podtočke h), i), j), k), l), m), n), o), i p).

U točki 7. podtočka: ‘d) prorektor sveučilišta – 4,98’ briše se.«

25. U prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika, s Konačnim prijedlogom zakona, hitni postupak, prvo i drugo čitanje (u daljnjem tekstu: P.Z. br. 617/07) (<http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1007>), bio je obrazložen cilj zakonske mjere brisanja rektora i prorektora iz kruga državnih dužnosnika:

»Uz članak 1.

Ovom odredbom mijenja se popis državnih dužnosnika na način da se s tog popisa brišu rektori i prorektori sveučilišta.

Rektori i prorektori sveučilišta brišu se sa popisa državnih dužnosnika, zbog primjedbi da njihovo svrstavanje u državne dužnosnike dovodi u pitanje autonomiju sveučilišta. Radi se o visokim položajima na sveučilištu, a ne u državnim tijelima, te poslovi koji se obavljaju na tim položajima po prirodi stvari ne spadaju u poslove državnih dužnosnika. Osim toga, navedeni položaji nisu političke funkcije, nego prvenstveno radna mjesta na kojima se obavljaju stručni poslovi, koji zahtijevaju iznimno stručno znanje i iskustvo, pa je stoga potrebno osigurati njihovu punu depolitizaciju odnosno profesionalizaciju.« (str. 4.)

U II. dijelu P.Z.-a br. 617/07 pod nazivom »Ocjena stanja i osnovna pitanja koja se uređuju zakonom, te posljedice koje će proisteci donošenjem zakona« bilo je navedeno:

»Razvoj obrazovanja u Republici Hrvatskoj je jedan od najvažnijih zadataka koji pred Republiku Hrvatsku stavlja Europska unija. Članak 67. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske jamči autonomiju sveučilišta, a stavak 2. istoga članka utvrđuje pravo sveučilišta da samostalno odlučuju o svome ustrojstvu i djelovanju u skladu s posebnim zakonima.

Sukladno članku 4. stavku 2. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju ('Narodne novine', broj 123/03, 198/03 i 105/04) propisano je da se visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji na akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta, u skladu s Ustavom, međunarodnim ugovorima i tim Zakonom, a prema stavku 3. istoga članka akademske slobode pripadaju svim članovima akademske zajednice a obuhvaćaju slobodu znanstvenog i umjetničkog istraživanja i stvaralaštva, poučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i tom Zakonu, a navedena akademska sloboda, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje.

Kako bi se navedene slobode i sveučilišna autonomija mogle nesmetano odvijati, te kako bi se u potpunosti ostvarila ustavna načela u tom pravcu, predlaže se iz popisa Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika brisati položaje rektora i prorektora sveučilišta.« (str. 1.)

Zakonodavac je u prethodno citiranim dijelovima obrazloženja P.Z.-a br. 617/07 jasno izrazio svoje temeljnu odluku da se pravni status rektora i prorektora mora urediti tako da bude izraz odnosa države prema ustavnom jamstvu autonomije sveučilišta i akademskim slobodama. Iz P.Z.-a br. 617/07 također proizlazi da to uređenje uključuje i plaće rektora i prorektora.

26. Nadalje, nakon što su rektori i prorektori brisani s popisa državnih dužnosnika, zakonodavac nije izrijeком propisao njihov novi pravni status. Ipak, iz obrazloženja

P.Z.-a br. 617/07 može se zaključiti da je intencija zakonodavca bila da rektori i prorektori, nakon gubitka statusa državnih dužnosnika, steknu status javnih službenika. U tom je obrazloženju bilo navedeno: »Brisanjem sa popisa državnih dužnosnika, položaji rektora i prorektora sveučilišta postat će radna mjesta u javnim službama, pa bi se na pitanje njihovih plaća primjenjivao Zakon o plaćama u javnim službama ('Narodne novine', broj 27/01).«

27. Međutim, nakon što su rektori i prorektori brisani s popisa državnih dužnosnika, zakonodavac je rektore i prorektore izuzeo iz općeg režima plaća u javnim službama uređenog Zakonom o plaćama u javnim službama. Naime, člankom 4. ZID-a ZOiPDD-a/07 bilo je propisano:

»Članak 4.

Posebnom uredbom uredit će se plaće rektora i prorektora sveučilišta.

Do dana stupanja na snagu uredbe iz stavka 1. ovoga članka rektori i prorektori sveučilišta zadržavaju pravo na plaće prema dosadašnjim rješenjima.«

Vlada je u P.Z.-u br. 617/07 obrazložila članak 4. ZID-a ZOiPDD-a/07 ovako:

»Uz članak 4.

Brisanjem sa popisa državnih dužnosnika, položaji rektora i prorektora sveučilišta postat će radna mjesta u javnim službama, pa će im se plaća utvrđivati prema propisima kojim se uređuju plaće u javnim službama.

Prema članku 7. stavku 4. Zakona o plaćama u javnim službama ('Narodne novine', broj 27/2001), vrijednosti koeficijenata složenosti poslova radnih mjesta I. vrste (za koja je opći uvjet visoka stručna sprema) mogu se kretati u rasponu od 1,05 do 3,50. Obzirom da su prema članku 12. stavku 3. Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika koeficijenti za izračun plaće rektora i prorektora sveučilišta znatno viši (koeficijent za izračun plaće rektora sveučilišta je 5,27, a prorektora sveučilišta 4,98) – rektorima i prorektorima sveučilišta bi se znatno smanjile plaće kada bi se odredile prema koeficijentima utvrđenim u članku 7. Zakona o plaćama u javnim službama. Stoga se predlaže da do donošenja posebne uredbe, odnosno do iznalaženja odgovarajućeg rješenja za navedena pitanja, rektori i prorektori sveučilišta zadrže dosadašnje koeficijente za izračun plaće i to rektori sveučilišta koeficijent 5,27, a prorektori koeficijent 4,98.«

27.1. Unatoč zakonskoj obvezi, Vlada nikada nije donijela uredbu iz članka 4. ZID-a ZOiPDD-a/07, a sve do stupanja na snagu ZID-a ZoZDiVO-a/13-I nije došlo ni do »iznalaženja odgovarajućeg rješenja za navedena pitanja«, kako je to istaknuto u prethodno citiranom obrazloženju P.Z.-a br. 617/07

27.2. Stoga su, po sili članka 4. stavka 2. ZID-a ZOiPDD-a/07, sve do stupanja na snagu osporene Odluke o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta, to jest do 31. kolovoza 2013., rektori i prorektori zadržali »dosadašnje koeficijente za izračun plaće i to rektori sveučilišta koeficijent 5,27, a prorektori koeficijent 4,98«, kako je to navedeno u prethodno citiranom obrazloženju P.Z.-a br. 617/07, a propisano člankom 2. ZI-ja ZOiPDD-a/02 (v. točku 23.1. obrazloženja ove odluke).

Drugim riječima, sve do 31. kolovoza 2013. koeficijenti za izračun plaća rektora i prorektora bili su propisani zakonom (ZOiPDD-om). Vlada, a ne Hrvatski sabor, »utvrdila« ih je prvi put tek osporenim Odlukom o plaći rektora i prorektora jav-

nih sveučilišta, sukladno ovlasti koju je dobila člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a).

27.3. S obzirom na takvo stanje stvari, potrebno je ispitati je li zakonska ovlast dana Vladi člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a) u suglasnosti s Ustavom.

3) Je li zakonska ovlast Vlade da uređuje plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta u suglasnosti s Ustavom

28. Zakonodavac je člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a) ovlastio Vladu da »utvrdi« plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta »posebnom odlukom«, uz propisane pretpostavke. Ustavni sud u tom smislu podsjeća da osporeni članak 57.a ZoZDiVO-a, koji je stupio na snagu 23. srpnja 2013., glasi:

»Plaća rektora i prorektora

Članak 57.a

Plaću rektora i prorektora javnih sveučilišta ovisno o broju zaposlenika na sveučilištu, utvrdit će Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom, s tim da plaća rektora ne smije biti viša od plaće zamjenika ministra, a plaća prorektora ne smije biti viša od plaće pomoćnika ministra.«

28.1. Zbog posebnog zakonodavčevog pristupa uređenju položaja rektora i prorektora javnih sveučilišta, koji polazi od njihovog osobitog i jedinstvenog položaja u hrvatskom društvu, njihovih čelnih pozicija unutar javnog sveučilišnog sustava, kao i potrebe da se njihove plaće izuzmu iz općeg platnog režima u javnim službama, Ustavni sud ocjenjuje da nisu osnovani prigovori predlagatelja o nedopuštenosti uređivanja njihovih plaća u ZoZDiVO-u.

28.2. S druge strane, ZID ZoZDiVO/13-I ne sadržava nikakvu prijelaznu odredbu koja bi uredila zakonski režim koji se trebao primjenjivati na plaće rektora i prorektora u razdoblju od dana stupanja na snagu tog zakona do donošenja »posebne odluke« Vlade u smislu članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a). Uoliko je riječ o imperfektom zakonskom rješenju s aspekta načela pravne sigurnosti, pravne izvjesnosti i pravne predvidljivosti.

29. Nadležni ministar je na 8. sjednici sedmog saziva Hrvatskog sabora 9. srpnja 2013., u svom uvodnom izlaganju u povodu Konačnog P.Z.-a br. 270/13 (video zapis, <http://itv.sabor.hr/video/default.aspx?TockaID=5723>), obrazložio prijedlog novog članka 57.a. ZoZDiVO-a ovako:

»Ono što je bilo sporno u proteklom periodu ticalo se i plaća rektora i prorektora sveučilišta. Naime, oni su po starom, starim pravilima bili dužnosnici. Pošto više nisu dužnosnici, bilo je potrebno izmijeniti zakonski tekst kako bi se osigurala plaća kojom bi, ukoliko bi se postupilo po Zakonu o plaćama u javnim službama, (bila) definirana gornja granica koeficijenta za plaće u javnim službama 3,5, što bi naravno dovelo do toga da bi plaće rektora bile potpuno, suludo premale, i zato na ovaj način predlažemo osiguravanje plaća rektora i prorektora sveučilišta.«

29.1. Prema utvrđenju nadležnog ministarstva, trenutačno je riječ o ukupno sedam rektora i 30 prorektora javnih sveučilišta.

30. Za dužnosti i radna mjesta koja se financiraju iz državnog proračuna, a koja mogu poslužiti kao primjer za potrebe ovog ustavnosudskog postupka, to jest za državne

dužnosnike, suce i druge pravosudne dužnosnike, državne službenike i javne službenike, elemente i metodologiju izračuna plaća propisuje Hrvatski sabor. Plaća se sastoji od dva elementa. Prvi je element osnovica za obračun plaće, koja se iskazuje u određenom novčanom iznosu. Načine na koji se određuju osnovice propisuje Hrvatski sabor mjerodavnim zakonima. Drugi je element koeficijent složenosti poslova radnog mjesta na koje je službenik raspoređen odnosno složenosti dužnosti na koju je dužnosnik izabran ili imenovan. Koeficijente ili raspone koeficijenata (u kojima se mogu kretati vrijednosti koeficijenata poslova radnih mjesta u pojedinima vrstama) propisuje Hrvatski sabor mjerodavnim zakonima. U slučaju kad Hrvatski sabor propisuje raspone koeficijenata, konkretne vrijednosti koeficijenata složenosti poslova radnih mjesta, unutar zakonom propisanog raspona, određuje Vlada (u pravilu, uredbom). Metodološki, plaća se izračunava množenjem osnovice s koeficijentom.

30.1. Radi usporedbe osporenog zakonskog rješenja kojim se uređuju plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta, u nastavku se daje pregled uređivanja plaća za državne dužnosnike, suce i druge pravosudne dužnosnike, državne službenike i javne službenike.

31. Prvo, kad je riječ o plaćama državnih dužnosnika, do 2009. godine koeficijenti i mjerilo za određivanje osnovice za obračun plaće državnih dužnosnika bili su određeni zakonom (v. točku 23.1. obrazloženja ove odluke). Zakonom o izmjeni Zakona o obvezama i pravima državnih dužnosnika (Narodne novine, broj 38 od 27. ožujka 2009.) izmijenio se članak 12. stavak 2., tako da od 27. ožujka 2009. osnovicu za izračun plaća državnih dužnosnika, na temelju zakonske ovlasti, određuje Vlada posebnom odlukom, uz pojedine iznimke. Mjerodavne odredbe članka 12. ZOiPDD-a danas glase:

»Članak 12.

Plaće dužnosnika utvrđuju se množenjem osnovice za obračun plaće s koeficijentom utvrđenim za određene dužnosnike.

Osnovicu za obračun plaće dužnosnika, osim za predsjednika, zamjenika predsjednika i suce Ustavnog suda Republike Hrvatske, određuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom.

Za obračun plaće predsjednika, zamjenika predsjednika i sudaca Ustavnog suda Republike Hrvatske primjenjuje se osnovica, koja je zakonom kojim se uređuju plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika, utvrđena za obračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika.

(...)«

Člankom 12. stavkom 4. ZOiPDD-a koeficijenti za izračun plaće državnih dužnosnika propisani su u rasponu od 9,30 (za plaću predsjednika Republike Hrvatske) do 3,97 (za pomoćnika ravnatelja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje).

32. Drugo, kad je riječ o plaćama predsjednika i sudaca svih sudova te državnih odvjetnika i njihovih zamjenika, i koeficijenti i osnovica za obračun njihovih plaća danas su određeni zakonom. Naime, odlukom i rješenjem broj: U-I-4039/2009 i dr. od 18. srpnja 2014. (»Narodne novine broj 100/14) Ustavni sud ukinuo je članak 4. stavak 2. Zakona o plaćama sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika (Narodne novine, broj 10/99, 25/00, 1/01, 30/01, 59/01, 114/01, 64/02, 153/02, 17/04, 8/06, 142/06, 134/07, 146/08, 155/08, 39/09, 155/09, 14/11, 154/11, 12/12, 143/12), kojim je bilo

propisano da »osnovicu za obračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika određuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom«. Ustavni sud je u obrazloženju te odluke utvrdio:

»9.1. ... Čini se da je zakonodavac, u dijelu koji se tiče određivanja osnovice za obračun plaće sudaca, zanemario temeljne postulate koji proizlaze iz načela diobe vlasti, zasebno i zajedno s ustavnim zahtjevom za neovisnošću sudstva, kad je riječ o odnosima između sudstva i političke egzekutive. Zakonodavac je, naime, svoju ustavnu ovlast da određuje osnovicu za obračun plaće sudaca osporenom odredbom prenio na Vladu, prepustivši joj da to pitanje slobodno uređuje svojim odlukama. Davanje u nadležnost političkoj egzekutivi (Vladi) da izravno utječe na određivanje plaće sudaca a priori znači da su odnosi između dviju grana državne vlasti (izvršne, to jest političko-egzekutivne i sudbene) postavljeni na osnovama koje su objektivno neprihvatljive u demokratskom društvu, utemeljenom na načelu diobe vlasti i vladavini prava, sve u svjetlu ustavnog zahtjeva da sudstvo mora biti samostalno i neovisno.

Sukladno tome, iz Ustava proizlazi zahtjev da sve elemente plaće sudaca mora uređivati zakonodavac svojim zakonom donesenim u demokratskoj parlamentarnoj proceduri na način koji poštuje bit jamstva stabilnosti sudačke funkcije, to jest pravilnog, stručnog i nepristranog provođenja pravde, pri čemu svi elementi sudačkih plaća moraju biti primjereni dostojanstvu sudačke profesije i teretu odgovornosti sudaca.«

32.1. Mjerodavne odredbe članka 4. Zakona o plaćama sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika (Narodne novine, broj 10/99, 25/00, 1/01, 30/01, 59/01, 114/01, 64/02, 153/02, 17/04, 8/06, 142/06, 134/07, 146/08, 155/08, 39/09, 155/09, 14/11, 154/11, 12/12, 143/12, 100/14 – OIRUSRH i 147/14; u daljnjem tekstu: ZoPSiDPD) danas glase:

»Članak 4.

Plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika utvrđuju se množenjem osnovice za obračun plaće s koeficijentom za određenog dužnosnika.

Osnovica za obračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika utvrđuje se u visini od 4.443,958 kuna bruto.

(...)«

Člankom 4. stavkom 4. ZoPSiDPD-a koeficijenti za izračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika propisani su u rasponu od 7,86 (za plaće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske i glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske) do 3,11 (za plaće sudaca općinskih i prekršajnih sudova te zamjenike općinskih državnih odvjetnika).

33. Treće, kad je riječ o plaćama državnih službenika, prema članku 144. stavku 1. točkama a) i b) Zakona o državnim službenicima (Narodne novine, broj 92/05, 142/06, 107/07, 27/08, 34/11 – Zakon o Registru zaposlenih u javnom sektoru, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13 i 1/15), na plaće državnih službenika i namještenika primjenjuju se članci od 108. do 112. Zakona o državnim službenicima i namještenicima (Narodne novine, broj 27/01). Mjerodavne odredbe tog potonjeg zakona glase:

»XIII. PLAĆE SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA

Članak 108.

- (1) Plaću službenika, odnosno namještenika čini umnožak koeficijenta složenosti poslova radnog mjesta na koje je službenik, odnosno namještenik raspoređen i osnovice za izračun plaće, uvećan za 0,5% za svaku navršenu godinu radnog staža.
- (2) Osnovica za izračun plaće utvrđuje se kolektivnim ugovorom.
- (3) Polazišta za utvrđivanje osnovice su prijedlog proračuna za sljedeću godinu, sporazum o politici plaća i prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća zaposlenih u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini, koju utvrđuje Državni zavod za statistiku i objavljuje u 'Narodnim novinama'.
- (4) Ako osnovica za izračun plaće ne bude utvrđena do donošenja državnog proračuna, osnovicu utvrđuje Vlada.

Članak 109.

- (1) Vrijednosti koeficijenata složenosti poslova radnih mjesta utvrđuje uredbom Vlada.
- (...)
- (4) Za utvrđivanje vrijednosti koeficijenata složenosti poslova radnih mjesta utvrđuju se rasponi koeficijenata u kojima se mogu kretati vrijednosti koeficijenata poslova radnih mjesta u pojedinima vrstama i to za:
 - radna mjesta I. vrste od 1,05 do 3,50
 - radna mjesta II. vrste od 0,90 do 1,20
 - radna mjesta III. vrste od 0,65 do 1,10
 - radna mjesta IV. vrste od 0,50 do 0,75.«

33.1. Na tim je osnovama Vlada donijela Uredbu o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u državnoj službi (Narodne novine, 37/01, 38/01 – ispravak, 71/01, 89/01, 112/01, 7/02 – ispravak, 17/03, 197/03, 21/04, 25/04 – ispravak, 66/05, 131/05, 11/07, 47/07, 109/07, 58/08, 32/09, 140/09, 21/10, 38/10, 77/10, 113/10, 22/11, 142/11, 31/12, 49/12, 60/12, 78/12, 82/12, 100/12, 124/12, 140/12, 16/13, 25/13, 52/13, 96/13, 126/13, 2/14, 94/14, 140/14 i 151/14).

Osnovica za obračun plaće državnih službenika i namještenika utvrđena je Odlukom o visini osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike (Narodne novine, broj 40/09). Od 1. travnja 2009. osnovica za obračun plaće državnih službenika i namještenika iznosi 5.108,84 kune bruto.

34. Četvrto, kad je riječ o plaćama u javnim službama, mjerodavni su Zakon o plaćama u javnim službama (Narodne novine, broj 27/01, članak 5. stavci 2. i 3. – 39/09) zajedno s kasnijim Zakonom o osnovici plaće u javnim službama (Narodne novine, broj 39/09 i 124/09).

34.1. Zakon o plaćama u javnim službama uredio je »načela za određivanje plaća službenika i namještenika u javnim službama« (članak 1.), propisujući u članku 4.:

»Članak 4.

Plaću službenika i namještenika čini umnožak koeficijenta složenosti poslova radnog mjesta na koje je službenik i namještenik raspoređen i osnovice za izračun plaće, uvećan za 0,5% za svaku navršenu godinu radnog staža.«

Člankom 5. Zakona o plaćama u javnim službama uređena su osnovna pitanja koja se odnose na osnovicu za izračun tih plaća:

»Članak 5.

Polazište za utvrđivanje osnovice za izračun plaće su prijedlog proračuna za sljedeću godinu, sporazum o politici plaća i prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća zaposlenih u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini, koju utvrđuje Državni zavod za statistiku i objavljuje u 'Narodnim novinama'.

Osnovica za izračun plaće utvrđuje se kolektivnim ugovorom.

Ako se osnovica za izračun plaće ne utvrdi do donošenja državnog proračuna, osnovicu utvrđuje Vlada.«

Člankom 7. stavcima 1. i 4. Zakona o plaćama u javnim službama propisani su rasponi vrijednosti koeficijenata poslova radnih mjesta u javnim službama, kao i ovlaštenje Vlade da u propisanim zakonskim okvirima utvrdi točan koeficijent za svako radno mjesto. Te odredbe glase:

»Članak 7.

Vrijednosti koeficijenata radnih mjesta utvrđuje uredbom Vlada.

(...)

Za utvrđivanje vrijednosti koeficijenata radnih mjesta utvrđuju se rasponi koeficijenata u kojima se mogu kretati vrijednosti koeficijenata poslova radnih mjesta u pojedinim vrstama i to za:

- radna mjesta I. vrste od 1,05 do 3,50
- radna mjesta II. vrste od 0,90 do 1,20
- radna mjesta III. vrste od 0,65 do 1,10
- radna mjesta IV. vrste od 0,50 do 0,75.«

Na temelju Zakona o plaćama u javnim službama, Vlada je donijela Uredbu o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama (Narodne novine, broj 38/01, 112/01, 62/02, 156/02, 162/03, 39/05, 82/05, 133/05, 30/06, 118/06, 22/07, 112/07, 127/07, 124/11, 142/11, 77/12, 98/12, 112/12 i 121/12).

34.2. Međutim, Prijedlogom Zakona o osnovici plaće u javnim službama, s Konačnim prijedlogom zakona, koji je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnijela Vlada aktom broj: 5030104-09-1 od 25. ožujka 2009. (u daljnjem tekstu: P. Z. br. 310/09), Vlada je predložila izmjenu dotadašnjeg načina određivanja osnovice plaće u javnim službama, sa sljedećim obrazloženjem:

»Prema odredbi članka 1. Zakona o plaćama u javnim službama ('Narodne novine', br. 27/01) 'ovim Zakonom se uređuju načela za određivanje plaća službenika i namještenika u javnim službama'. Odredbom članka 5. stavak 2. istog Zakona propisano je da se 'osnovica za izračun plaće utvrđuje kolektivnim ugovorom'.

U skladu sa citiranom zakonskom odredbom Vlada Republike Hrvatske i sindikati javnih službi su dana 23. studenog 2006. zaključili Sporazum o osnovici za plaće u javnim službama, a odredbom članka 49. točka 4. Temelnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama ('Narodne novine', br. 84/07) utvrđeno je da 'Sporazum o osnovici za plaće u javnim službama, zaključen između Sindikata javnih službi i Vlade Republike Hrvatske 23. studenog 2006. godine i svi sporazumi koji iz njega proističu, sadržajno predstavljaju sastavni dio ovog Kolektivnog ugovora'.

Predloženim zakonom mijenja se dosadašnji način određivanja osnovice plaće u javnim službama na način da se umjesto utvrđivanja osnovice kolektivnim ugovorom

propisuje da osnovicu plaće u javnim službama određuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom, s time da je važenje predloženog zakona ograničeno na razdoblje od dvije godine od dana njegovog stupanja na snagu.«

Sukladno tome, Zakonom o osnovici plaće u javnim službama (Narodne novine, broj 39 od 31. ožujka 2009.) bilo je propisano:

»Članak 2.

Osnovicu plaće u javnim službama određuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom.«

Na temelju tog zakona, Vlada je donijela Odluku o visini osnovice za obračun plaće u javnim službama (Narodne novine, broj 40 od 1. travnja 2009.). Točka I. te odluke glasi:

»I.

Osnovica za obračun plaće u javnim službama utvrđuje se u visini od 5.108,84 kune bruto i primjenjuje se od 1. travnja 2009. godine, počevši s plaćom za mjesec travanj 2009. godine koja će biti isplaćena u mjesecu svibnju 2009. godine.«

34.3. Konačno, Zakonom o izmjenama Zakona o osnovici plaće u javnim službama (Narodne novine, broj 124 od 16. listopada 2009.) izmijenjen je prethodno navedeni članak 2. tog zakona, tako da danas glasi:

»Članak 2.

Članak 2. mijenja se i glasi:

‘Osnovica plaće u javnim službama se utvrđuje kolektivnim ugovorom zaključenim između Vlade Republike Hrvatske i sindikata javnih službi, a ako kolektivni ugovor nije potpisan do donošenja državnog proračuna Republike Hrvatske za narednu godinu osnovicu plaće u javnim službama određuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom.’«

Prema dostupnim podacima, osnovica u visini od 5.108,84 kune, određena Odlukom o visini osnovice za obračun plaće u javnim službama (Narodne novine, broj 40/09), i danas je u primjeni.

Danas je na snazi i nova Uredba o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama (Narodne novine, broj 25/13, 72/13, 151/13, 9/14, 40/14, 51/14, 77/14, 83/14, 87/14, 120/14, 147/14, 151/14, 11/15, 32/15 i 38/15).

35. Usporedi li se pravilo iz osporenog članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a) s prethodno prikazanim zakonskim pravilima o plaćama državnih i pravosudnih dužnosnika te državnih i javnih službenika, Ustavnom sudu ne preostaje drugo no zaključiti da su rektori i prorektori javnih sveučilišta jedina skupina među državnim dužnosnicima, pravosudnim dužnosnicima te državnim i javnim službenicima za koju je Vlada zakonom generalno ovlaštena »utvrditi plaće«, kako je to propisano osporenim člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a. ZoZDiVO-a).

36. Generalno zakonsko ovlaštenje, dano Vladi, sastoji se u slobodi odabira i elementa i metodologije »utvrđivanja« plaća rektora i prorektora.

Ustavni sud u tom smislu primjećuje da nisu pravilna utvrđenja navedena u V. dijelu Konačnog P.Z.-a br. 270/13 pod nazivom »Razlike između rješenja koja se predlažu Konačnim prijedlogom zakona u odnosu na rješenja iz Prijedloga zakona i razlozi

zbog kojih su te razlike nastale«, u kojem je Vlada na str. 53. dala sljedeće obrazloženje članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a. ZoZDiVO-a):

»... unesena je nova odredba kojom se, izbjegavajući ograničenja Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama, Vladi Republike Hrvatske daje ovlast određivanja koeficijenta za izračun plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta.«

I u III. dijelu Konačnog P.Z.-a br. 270/13 pod nazivom »Obrazloženje odredbi predloženog zakona« na str. 47. dano je slično obrazloženje članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a. ZoZDiVO-a):

»Člankom 25. propisano je pravo rektora i prorektora javnih sveučilišta na plaću te će se vrijednost koeficijenta rektora i prorektora, ovisno o broju zaposlenika sveučilišta, urediti odlukom Vlade Republike Hrvatske.«

Međutim, iz članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a) ne proizlazi da je Vladina ovlast ograničena samo na »određivanje koeficijenta za izračun plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta« odnosno na »uređenje vrijednosti koeficijenta rektora i prorektora«, kako je to navedeno u citiranim dijelovima Konačnog P.Z.-u br. 270/13 Naime, osporeni zakonski članak daje šire ovlasti Vladi. On glasi: »Plaću rektora i prorektora javnih sveučilišta ... utvrdit će Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom ...«, pri čemu se ni iz jedne od dviju propisanih pretpostavki (to jest broja zaposlenika na sveučilištu i gornjeg limita iznosa plaća) ne može izvući zaključak da je Vlada ograničena samo na određivanje koeficijenta za izračun tih plaća.

36.1. Ustavni sud dalje primjećuje da je u osporenoj Odluci o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta Vlada odlučila slijediti zakonodavčev pristup prikazan u točki 30. obrazloženja ove odluke (plaća kao umnožak koeficijenta složenosti poslova radnog mjesta i osnovice za izračun plaće). Međutim, Vladina ovlast utemeljena na članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članku 57.a ZoZDiVO-a) daleko je šira od ovlasti koju ona ima pri istovjetnom uređivanju plaća drugih javnih službenika, kao i državnih dužnosnika, sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika te državnih službenika. Ta ovlast u slučaju plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta obuhvaća i autonomno određivanje njihove osnovice i autonomno određivanje vrijednosti njihovih koeficijenta, do limita koji je postavio zakonodavac (o tome v. točke od 40. do 43. obrazloženja ove odluke).

37. Nadležno ministarstvo u svom je očitovanju istaknulo da su u praksi već godina ma prisutni problemi kad je riječ o uređenju plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta (»dugi niz godina nije (se) našlo odgovarajuće rješenje pitanja plaće rektora i prorektora« – v. točku 14.1. obrazloženja ove odluke), a to je ponovio i nadležni ministar u svom uvodnom izlaganju u povodu Konačnog P.Z.-a br. 270/13 u parlamentu (v. točku 29. obrazloženja ove odluke). Taj problem jasno pokazuje sve osobitosti i jedinstvenost položaja rektora i prorektora javnih sveučilišta, koji ih čini neusporedivima s bilo kojom drugom državnom ili javnom funkcijom u hrvatskom društvu.

Ustavni sud dužan je primijetiti, međutim, da se taj problem teško može riješiti tako da se uređivanje plaća nositelja tih najviših položaja u javnom sveučilišnom sustavu prepusti izvršnoj vlasti (političkoj egzekutivi). Na ovom mjestu treba ponoviti da se sam zakonodavac opredijelio za rješenje da rektori i prorektori sveučilišta ne budu

državni dužnosnici, kako bi se akademske »slobode i sveučilišna autonomija mogle nesmetano odvijati, te kako bi se u potpunosti ostvarila ustavna načela u tom pravcu« (v. točku 25. obrazloženja ove odluke). Osporenim zakonskim rješenjem stoga se samo stvara dojam narušavanja ustavne autonomije sveučilišta u hrvatskom društvu (zbog vanjskog dojma o snažnom utjecaju izvršne vlasti na sustav visokog obrazovanja) te izvrće slika o strateškom opredjeljenju države prema tom sustavu.

37.1. S ustavnopravnog aspekta, teško je pronaći legitimni cilj rješenja propisanog člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a), s obzirom da Hrvatski sabor istodobno pridržava sebi znatno veći zakonodavni utjecaj kad su u pitanju plaće svih drugih javnih službenika, državnih dužnosnika, sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika te državnih službenika.

Iako se s ustavnopravnog aspekta ne zahtijeva da utjecaj Vlade na određivanje plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta bude u cijelosti isključen (kao u slučaju sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika), osobitosti i jedinstvenost položaja rektora i prorektora javnih sveučilišta u demokratskom društvu nedvojbeno zahtijevaju odlučujućí utjecaj Hrvatskog sabora, kao predstavničkog tijela građana i nositelja zakonodavne vlasti, na uređivanje njihovih plaća. Samo zakonodavni postupak, naime, jamči dostatan stupanj demokratičnosti procedure u okviru koje se mora odvijati društveni dijalog o pravnom položaju rektora i prorektora javnih sveučilišta u hrvatskom društvu (koji uključuje i njihove plaće), jer su to pitanja – s obzirom na specifični utjecaj visokog obrazovanja na razvitak društva, kao i rezultate koje društvo u tom smislu očekuje od javnih sveučilišta – od općeg interesa.

38. U tom svjetlu, opseg ovlasti koji se člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a) priznaje Vladi pri »utvrđivanju« plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta nije prihvatljiv s ustavnopravnog aspekta. Ovlasti političke egzekutive u osporenom su članku preširoko postavljene s obzirom na prirodu poslova i značaj društvenih funkcija rektora i prorektora javnih sveučilišta, kojih je autonomija zaštićena člankom 68. Ustava.

38.1. Konačno, Vlada, kao predlagateljica članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a), ni na jednom mjestu u Konačnom P.Z. br. 270/13 nije obrazložila razloge koji bi eventualno mogli opravdati razliku u posebnom pristupu zakonodavnom uređenju plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta u odnosu prema općem pristupu koji je prihvaćen za uređenje plaća drugih javnih službenika, državnih dužnosnika, sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika i državnih službenika kad je riječ o širini ovlasti odnosno utjecaju Vlade na to uređenje.

S obzirom da se poseban pristup zakonodavnom uređenju plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta, koji se očituje u širim Vladinim ovlastima odnosno njezinom snažnijem utjecaju na uređenje tih plaća, ni s jednog aspekta ne može smatrati *prima facie* opravdanim, a u nedostatku obrazloženja koji bi za takav pristup dao objektivno i razumno opravdanje, mora se zaključiti da članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a) nije u suglasnosti sa zahtjevima koji za zakone kojima se uređuje visoko obrazovanje i razrađuje ustavno jamstvo autonomije sveučilišta proizlaze iz vladavine prava (članak 3. Ustava).

39. Gornje granice visine plaća rektora i prorektora, koje je Vladi postavio zakonodavac u obliku zakonskih zabrana, ne utječu na prethodna utvrđenja, s obzirom da su

same te zabrane, kako su postavljene u članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a), ustavnopravno neprihvatljive, što se obrazlaže u sljedećim točkama obrazloženja ove odluke.

4) Jesu li zabrane propisane člankom 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (člankom 57.a ZoZDiVO-a) u skladu s Ustavom

40. Jedan od zahtjeva koji za zakone proizlaze iz vladavine prava svakako je i zahtjev za pravnom dosljednošću (konzistentnošću) pravnog uređenja pojedinog pitanja.

41. Pretpostavke iz članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a), propisane u obliku zakonskih zabrana (»s tim da plaća rektora ne smije biti viša od plaće zamjenika ministra, a plaća prorektora ne smije biti viša od plaće pomoćnika ministra«), teško bi se mogle smatrati pravno dosljednima s obzirom na neobjašnjivo upletanje plaća hijerarhijski ustrojenih državnih dužnosnika unutar sustava državne uprave (minister – zamjenik ministra – pomoćnik ministra) u uređenju plaća sveučilišnih čelnika.

Ustavni sud ponovo podsjeća da je zakonodavac ZID-om ZOiPDD-a/07 izbrisao rektore i prorektore iz popisa državnih dužnosnika. U P.Z.-u br. 617/07 cilj zakonske mjere brisanja rektora i prorektora iz kruga državnih dužnosnika bio je obrazložen trima razlozima. Prvo »njihovo svrstavanje u državne dužnosnike dovodi u pitanje autonomiju sveučilišta«. Drugo, »radi se o visokim položajima na sveučilištu, a ne u državnim tijelima, te poslovi koji se obavljaju na tim položajima po prirodi stvari ne spadaju u poslove državnih dužnosnika«. Treće »navedeni položaji nisu političke funkcije, nego prvenstveno radna mjesta na kojima se obavljaju stručni poslovi, koji zahtijevaju iznimno stručno znanje i iskustvo, pa je stoga potrebno osigurati njihovu punu depolitizaciju odnosno profesionalizaciju« (v. točku 25. obrazloženja ove odluke).

Prema tome, Vlada, kao predlagateljica ZID-a ZOiPDD-a/07, dala je relevantne i uvjerljive razloge zbog kojih je predložila brisanje rektora i prorektora s tog popisa. Kao što je prethodno već rečeno, time se nastojalo izraziti strateško opredjeljenje države prema ustavnoj autonomiji sveučilišta i akademskim slobodama, uvažiti specifični utjecaji visokog obrazovanja na razvitak društva, naglasiti rezultate koje društvo u tom smislu očekuje od javnih sveučilišta, ali i postići »depolitizaciju« odnosno »profesionalizaciju« funkcija rektora i prorektora. Takva nastojanja pretpostavljaju po naravi stvari zahtjev da visina plaća rektora i prorektora bude autonomno uređena u skladu s tim opredjeljenjima (uvažavajući okolnosti u gospodarskom i fiskalnom životu zemlje), kao i zahtjev da njihove plaće bude uređene tako da zajedno s plaćama ostalih zaposlenika u sustavu visokog obrazovanja tvore jedinstvenu i smislenu cjelinu, bez obzira kakvu politiku plaća država istodobno vodi kada je riječ o hijerarhijski ustrojenim državnim dužnosnicima u sustavu državne uprave.

42. Na ovom mjestu treba podsjetiti da o osporenom zakonskom rješenju nije provedena javna rasprava prije no što je prihvaćeno u Hrvatskom saboru, a da Vlada, kao predlagateljica zakonskog rješenja iz članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članka 57.a ZoZDiVO-a), nije dala nijedan relevantan i dostatan razlog kojim bi pokazala da ono ima legitimni cilj odnosno objektivno i razumno opravdanje.

Jedinu naznaku cilja koji se tim zakonskim rješenjem nastojao postići Vlada je navela tek naknadno, u obrazloženju prijedloga Odluke o plaći rektora i prorektora javnih

sveučilišta (<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//111.%20-%206.pdf>). To obrazloženje u mjerodavnom dijelu glasi:

»... Vlada Republike Hrvatske donosi Odluku o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta čime će doći i do ušteda za državni proračun u iznosu od cca. 5 milijuna kuna godišnje.«

Ne ulazeći u razloge zbog kojih o uštedama za državni proračun nije bilo riječi prilikom donošenja samog ZID-a ZoZDiVO-a/13-I, Ustavni sud načelno utvrđuje da »ušteda za državni proračun u iznosu od cca. 5 milijuna kuna godišnje« ne može opravdati sporne zabrane propisane u članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članku 57.a ZoZDiVO-a) već i stoga što za postizanje te uštede nije bilo nužno pozivati se na plaće zamjenika odnosno pomoćnika ministra.

43. Zaključno, Ustavni sud ne može utvrditi koji se legitimni cilj nastojao postići propisivanjem da plaće rektora i prorektora ne smiju biti više od plaća zamjenika odnosno pomoćnika ministra. To zakonsko rješenje zamagljuje činjenicu da funkcije rektora i prorektora, kao i sustav visokog obrazovanja u cjelini, imaju bitno različitu javnu svrhu od one kojoj služe funkcije hijerarhijski podređenih državnih dužnosnika (zamjenika i pomoćnika ministara) u sustavu državne uprave, kao i sustav državne uprave u cjelini. Stoga je razumljiv vanjski dojam da pristup plaćama rektora i prorektora javnih sveučilišta, normativno oblikovan u članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članku 57.a ZoZDiVO-a), neosnovano podvodi društvene funkcije rektora i prorektora javnih sveučilišta pod izrazit utjecaj političke egzekutive, na što je u svom prijedlogu višekratno upozorio predlagatelj.

44. S obzirom na prethodna utvrđenja, osobito ona sadržana u točkama 21. i 21.1., točki 28.2. te u točkama od 35. do 43. obrazloženja ove odluke, Ustavni sud ocjenjuje da članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a) nije u suglasnosti sa zahtjevima koji za zakone kojima se uređuje sveučilišni sustav proizlaze iz načela vladavine prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske (članak 3. Ustava).

45. Stoga je na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona donesena odluka kao u točki I. izreke.

B. ODLUKA O PLAĆI REKTORA I PROREKTORA JAVNIH SVEUČILIŠTA

46. Osporenu Odluku o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta Vlada je donijela na temelju članka 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a), za koji je Ustavni sud u ovoj odluci utvrdio da nije u suglasnosti s Ustavom.

S obzirom na egzistencijalnu i sadržajnu ovisnost Odluke o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta o članku 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članku 57.a ZoZDiVO-a), utvrđena nesuglasnost s Ustavom tog zakonskog članka zahtijeva ukidanje i te odluke.

47. Stoga je na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona donesena odluka kao u točki II. izreke.

C. IZREKA ODLUKE

48. Ustavni sud je u točkama I. i II. izreke ove odluke ukinuo članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I, kojim je ZoZDiVO dopunjen novim člankom 57.a, kao i Odluku

o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta zbog njezine egzistencijalne i sadržajne ovisnosti o tom zakonskom članku.

49. Mjerodavne odredbe članka 31. Ustavnog zakona glase:

»Članak 31.

(...)

(4) Ustavni sud može sam odrediti tijelo kojem povjerava provedbu svoje odluke ...

(5) Ustavni sud može odrediti način provedbe svoje odluke ...«

Polazeći od činjenice da članak 25. ZID-a ZoZDiVO-a/13-I (članak 57.a ZoZDiVO-a) uređuje pitanje koje po naravi stvari zahtijeva zakonodavnu regulaciju (plaće rektora i prorektora javnih sveučilišta), a da se ovom odlukom taj zakonski članak ukida, Ustavni sud bio je dužan odrediti i način provedbe ove odluke u razdoblju do ponovnog zakonskog uređenja plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta u skladu s pravnim stajalištima izraženima u ovoj odluci.

Stoga je Ustavni sud u točki III. izreke ove odluke odredio da će se do stupanja na snagu novog zakonskog uređenja plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta izračun tih plaća provoditi prema pravilima koja su bila na snazi do stupanja na snagu Odluke o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta (Narodne novine, broj 108/13), to jest do 31. kolovoza 2013. (v. točku 27.2. obrazloženja ove odluke).

Izračun plaća rektora i prorektora javnih sveučilišta prema pravilima koja su bila na snazi do stupanja na snagu Odluke o plaći rektora i prorektora javnih sveučilišta (Narodne novine, broj 108/13) provode nadležne stručne službe javnih sveučilišta.

18. Odluka U-I-351/2016 od 20. travnja 2016.

(Narodne novine, broj 41/16)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

27. Ustavni sud uvodno utvrđuje da se iz predlagateljevih prigovora mora zaključiti kako on osporava suglasnost s Ustavom samo pojedinih dijelova članka 8. u vezi s člankom 7. Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (Narodne novine, br. 22/13; u daljnjem tekstu: ZoHKO-a:22/13), kako je to navedeno u točki 3.1. obrazloženja ove odluke, a ne ZoHKO:22/13 u cjelini, koji uređuje iznimno važno pravno područje za razvoj hrvatskog društva i tržišta rada.

28. Razmatrajući osnovanost prijedloga predlagatelja, Ustavni sud ocijenio je mjerodavnim sljedeće odredbe Ustava:

»Članak 14.

Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o ... naobrazbi ... «

»Članak 65.

Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.

(...)«

»Članak 67.

Jamči se autonomija sveučilišta.

(...)«

»Članak 68.

Jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

(...)«

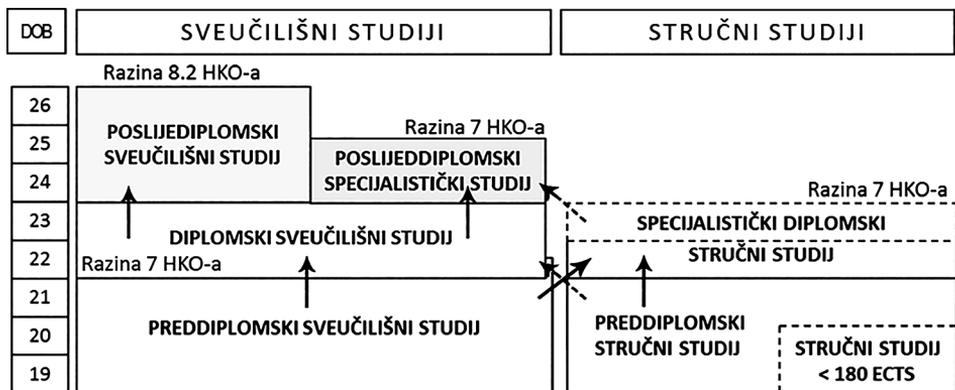
1) Članak 8. stavak 1. alineja 8. ZoHKO-a:22/13 u dijelu koji se odnosi na specijalističke diplomske stručne studije

29. Predlagatelj osporava smještanje kvalifikacije koja se stječe završetkom specijalističkih diplomskih stručnih studija na istu razinu s kvalifikacijom koja se stječe završetkom sveučilišnih diplomskih studija (to jest na razinu 7). Smatra da se takvim zakonskim rješenjem brišu razlike između sveučilišnog i stručnog obrazovanja kao dvjema različitim vrstama visokog obrazovanja.

30. Temeljni prigovor predlagatelja može se svesti na sljedeću tvrdnju: na temelju zakonskih rješenja koja su danas na snazi (članak 8. stavak 1. alineja 8. u vezi s člankom 7. stavkom 2. alinejom 10. ZoHKO-a:22/13), osoba koja završi specijalistički diplomski stručni studij može – bez pohađanja i završetka diplomskog sveučilišnog studija ili odgovarajućeg razlikovnog sveučilišnog programa – neustavno steći kvalifikaciju razine 8.2 – akademski stupanj doktora znanosti ili umjetnosti (dr. sc. / dr. art.) koji se stječe završetkom poslijediplomskog sveučilišnog (doktorskog) studija. Isti prigovor odnosi se i na razinu 8.1.

Dalje ističe da su i za osobu koja završi diplomski sveučilišni studij i za osobu koja završi specijalistički diplomski stručni studij neustavno propisani u članku 7. stavku 2. alinejama 9. i 10. ZoHKO-a:22/13 isti uvjeti pod kojima im se može priznati kvalifikacija pod 8.1, odnosno 8.2 (za razinu 8.2 »najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji su rezultat originalni radovi s relevantnom međunarodnom recenzijom«).

31. Polazeći od tih prigovora, Ustavni sud je za potrebe ovog ustavnosudskog postupka preuzeo grafičko rješenje sadržano u P.Z.-u br. 183/12 (Slika 1. Prikaz postojećeg sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, str. 4.). U preuzetoj slici označio je razinu 7 HKO-a, kako je utvrđena u osporenom članku 8. stavku 1. alineji 8. ZoHKO-a:22/13 (sveučilišni diplomski studiji, specijalistički diplomski stručni studiji i poslijediplomski specijalistički studiji), kao i razinu 8.2, kako je utvrđena u članku 8. stavku 1. alineji 10. ZoHKO-a:22/13:

Izvor: Slika 1. Prikaz postojećeg sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, P.Z. br. 183/12, str. 4.

Predlagatelj smatra da takvo zakonsko rješenje poništava razliku između sveučilišnog i stručnog obrazovanja i dovodi do kršenja načela materijalne ili supstancijalne jednakosti (*substantive equality*) koje zahtijeva da se prema pojedincima ili skupinama osoba u različitim situacijama postupa različito.

32. Prema članku 7. stavku 2. alineji 10. ZoHKO-a:22/13, uvjet pristupanja razini 8.2 HKO-a na kojoj se stječe akademski stupanj doktora znanosti (dr. sc.) u određenom znanstvenom području (doktora umjetnosti /dr. art./ u umjetničkom području) je:

- posjedovanje prethodne kvalifikacije na razini 7 neovisno o tome je li ta prethodna kvalifikacija stečena na diplomskom sveučilišnom studiju, poslijediplomskom specijalističkom studiju ili specijalističkom diplomskom stručnom studiju, i
- ispunjavanje jednakih uvjeta za sva tri studija (»najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji su rezultat originalni radovi s relevantnom međunarodnom recenzijom«).

Iz navedenog slijedi da ZoHKO:22/13 omogućava osobi koja je završila odgovarajući stručni (vokacijski) studij stjecanje kvalifikacije na razini 8.2 HKO-a (akademski stupanj doktora), a da ta osoba prethodno nije pohađala nijedan diplomski sveučilišni studij odnosno odgovarajući sveučilišni razlikovni program.

Ustavni sud s tim u vezi primjećuje da članak 73. stavak 2. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 izrijeком propisuje da se poslijediplomski sveučilišni studij (razina 8.2 HKO-a) može upisati samo »nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija« (razina 7 HKO-a). Članak 73. stavak 8. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 dalje propisuje da se završetkom poslijediplomskog specijalističkog studija »stječe akademski naziv specijalist određenog područja (spec.)«, a da se naziv specijalist, odnosno njegova kratica dodaju akademskom nazivu koji se dobiva završetkom diplomskog sveučilišnog studija iz članka 72. stavka 3. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 (v. točku 19.1. obrazloženja ove odluke). Iz toga proizlazi da se i poslijediplomski specijalistički studij može upisati samo nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija. Specijalistički diplomski stručni studiji izlaze izvan tog akademskog okvira.

33. U toj se mjeri može utvrditi da osporeno zakonsko rješenje zadire u ustavni položaj sveučilišta (članak 67. stavak 1. Ustava) koje je jedino ovlašteno osposobljavati studente za oblike stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava. Specijalistički diplomski stručni studiji za to nisu ni stvoreni, ni ovlašteni (v. točku 20. obrazloženja ove odluke).

34. Nadalje, Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu je u predmetu *Thlimmenos protiv Grčke* (presuda, veliko vijeće, 6. travnja 2000., zahtjev br. 34369/97), u kojem je utvrđena povreda članka 14. u vezi s člankom 9. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97, 6/99, 8/99, 14/02 i 1/06; u daljnjem tekstu: Konvencija), izrijekom prihvatio da u okvir članka 14. Konvencije potpada ne samo formalna diskriminacija (nejednako postupanje u usporedivim situacijama) nego i materijalna ili supstancijska diskriminacija:

»44. Sud je dosada smatrao da je pravo iz članka 14. da se ne bude diskriminiran u uživanju prava zajamčenih Konvencijom povrijeđeno kad države postupaju različito prema osobama u usporedivim situacijama bez objektivnog i razumnog opravdanja ... Međutim, Sud smatra da to nije jedini vid zabrane diskriminacije u članku 14. Pravo ne biti diskriminiran u uživanju prava zajamčenih Konvencijom također je povrijeđeno kad države bez objektivnog i razumnog opravdanja propuste postupati različito prema osobama kojih su situacije značajno različite.«

Načelo materijalne ili supstancijske jednakosti (*substantive equality*), koje zahtijeva da se prema pojedincima u različitim situacijama postupa različito, prihvatio je i Ustavni sud u svojoj praksi (v. primjerice odluku broj: U-I-2771/2008 od 17. ožujka 2010., Narodne novine, broj 40/10, ili odluku broj: U-I-2362/2001 od 5. svibnja 2005., Narodne novine, broj 64/05, točka 6.).

35. Predlagatelj tvrdi da je članak 8. stavak 1. alineja 8. u vezi s člankom 7. stavkom 2. alinejom 10. (i 9.) ZoHKO-a:22/13 nesuglasan s člankom 3. Ustava (jednakost i vladavina prava kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske) jer propisuje jednake uvjete pristupanja razini 8.2 HKO-a za osobe koje se nalaze u različitoj situaciji (s obzirom na različitu vrstu naobrazbe), čime se među njima stvara nejednakost. Ustavni sud ocjenjuje da se ti prigovori moraju podvesti pod članak 14. stavak 1. u vezi s člankom 65. stavkom 1. Ustava (materijalna ili supstancijska diskriminacija po osnovi naobrazbe).

36. Osporeni zakonodavčev pristup može biti ustavnopravno prihvatljiv ako za njega postoji objektivno i razumno opravdanje. Ustavni sud, međutim, ne vidi da takvo opravdanje postoji jer je u konkretnom slučaju riječ o različitim vrstama obrazovanja (naobrazbe) kojima se po naravi stvari ne može jednako pristupati.

Ustavni sud prvo naglašava da je pogrešno i društveno štetno raspravljati o stručnim studijima kao onima koji nemaju »jednaku vrijednost, odnosno značaj« kao oni sveučilišni. Time se neosnovano potiče neprihvatljivo javno mišljenje da »opće i strukovne kvalifikacije nisu jednako vrijedne« kao one sveučilišne, na što je upozorila i Hrvatska obrtnička komora u svojim dopisima (broj: 14-940-1354-130-2016 od 8. ožujka 2016. te broj: 14-943-1386/1-27-2016 od 9. ožujka 2016.), koji su dostavljeni Ustavnom sudu u prilogu očitovanja Ministarstva znanosti.

Treba ponoviti: općenito je pogrešno postojeći binarni sustav visokog obrazovanja sagledavati kroz usporedbu njihove vrijednosti za društvenu zajednicu, jer su oba sustava (i sveučilišni i stručni) za društvenu zajednicu jednako vrijedni i jednako potrebni.

37. To, međutim, ne znači da se ta dva sustava visokog obrazovanja smiju poistovjetiti na način na koji je to učinjeno osporenim člankom 8. stavkom 1. alinejom 8. u vezi s člankom 7. stavkom 2. alinejama 9. i 10. ZoHKO-a:22/13 (smještanje sveučilišnog diplomskog studija i specijalističkog diplomskog stručnog studija na istu razinu 7 HKO-a pod jednakim minimalnim uvjetima za stjecanje i pristupanje cjelovitim kvalifikacijama na razinama 8.1 i 8.2).

Sveučilišni i stručni studiji su dva *različita* sustava visokog obrazovanja, koja obrazuju i osposobljavaju studente za različite svrhe (sveučilišni studij osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih, umjetničkih i stručnih dostignuća, a stručni studij osposobljava za neposredno uključivanje u radni proces – članak 69. stavci 1. i 2. ZoZ-DiVO-a:123/03-60/15).

Dosljedno tome, stručni i sveučilišni studiji podliježu i drugačijim institucionalnim kriterijima u svim postupcima vrednovanja, od inicijalne akreditacije (osnivanja), tematskih vrednovanja, reakreditacije, i sl.

Iz navedenog slijedi da je osporeno zakonsko rješenje nesuglasno s člankom 14. stavkom 1. u vezi s člankom 65. stavkom 1. Ustava (diskriminacija po naobrazbi) jer bez objektivnog i razumnog opravdanja osobama koje su završile stručni (vokacijski) studij omogućuje stjecanje kvalifikacije razine 8.2 (akademski stupanj doktora) pod jednakim uvjetima kao i osobama koje su završile sveučilišni studij (to su za razinu 8.2 sljedeći uvjeti: »najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji su rezultat originalni radovi s relevantnom međunarodnom recenzijom« – članak 7. stavak 2. alineja 10. ZoHKO-a:22/13).

38. Ustavni sud dužan je na kraju primijetiti da je nekoliko mjeseci nakon stupanja na snagu ZoHKO-a:22/13 donesen i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94 od 22. srpnja 2013.; u daljnjem tekstu: ZIDZoZDiVO:94/13) kojim je izbrisana razlika između diplomskih sveučilišnih studija i specijalističkih diplomskih stručnih studija u pogledu njihova vremena trajanja i broja zahtijevanih ECTS bodova.

Naime, od 2004. godine, stupanjem na snagu ZIDZoZDiVO-a:105/04 diplomski sveučilišni studij uređen je člankom 72. na sljedeći način:

»Diplomski studij

Članak 72.

(1) Diplomski sveučilišni studij traje jednu do dvije godine i njegovim završetkom stječe se od 60 do 120 ECTS bodova. (...)

(2) Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i diplomskom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

(...).«

ZIDZoZDiVO-om:94/13 nije izmijenjen članak 72., ali je izmijenjen članak 74. koji uređuje specijalističke diplomske stručne studije, i to tako da su za te stručne studije

sada propisani istovjetno vrijeme trajanja i isti broj ECTS bodova kao za diplomske sveučilišne studije:

»Stručni studiji

Članak 74.

(...)

(7) Specijalistički diplomski stručni studij traje jednu ili dvije godine i njegovim se završetkom stječe od 60 do 120 ECTS bodova. (...)

(8) Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i specijalističkom diplomskom stručnom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

(...)**«**

39. Ministarstvo znanosti u svom je očitovanju navelo da je »pitanje izjednačavanja razine sveučilišnih diplomskih studija, stručnih diplomskih specijalističkih studija i poslijediplomskih specijalističkih studija u Zakonu ... potaklo otvaranje šire rasprave o binarnom sustavu u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj«, koja je dovela do zaključka da je potrebno mijenjati i ZoHKO:22/13, i ZoZDiVO:123/03-60/15, i Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (Narodne novine, broj 107/07 i 118/12).

Ustavni sud ne ulazi u te rasprave, a osobito ne u pitanje je li u Republici Hrvatskoj potrebno visoko obrazovanje utemeljeno na binarnom sustavu, odnosno kakav bi sustav visokog obrazovanja trebao biti. Međutim, sve dok takav binarni sustav postoji u sadašnjem obliku, s ustavnog aspekta je relevantno to što stručnim studijskim programima nedostaje akademska (znanstvena ili umjetnička istraživačka) komponenta, pri čemu veleučilišta nisu ustavna kategorija i nisu obuhvaćena ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta (v. točke 20. i 21. obrazloženja ove odluke). Ustavni sud dužan je štititi postojeći ustavni okvir i jamstva koja su Ustavom priznata samo sveučilištu, a time i razlike koje moraju postojati između sveučilišnog sustava i onog stručnog (vokacijskog) kroz koji se također provodi visoko obrazovanje, ali na drugim osnovama, s drugim ciljevima, pa onda nužno i s drugačijim učincima kvalifikacija (koje bi se razlike trebale jasnije vidjeti i iz opisnica).

40. Imajući u vidu sva prethodna utvrđenja, a polazeći od ustavnog okvira (članci 67. stavak 1. i 68. stavak 1. Ustava) i postojećeg binarnog sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, Ustavni sud ne vidi ustavnu mogućnost da stručni diplomski specijalistički studiji zakonom budu stavljeni na istu razinu HKO-a na kojoj su sveučilišni diplomski studiji, a da stavljanje stručnog diplomskog specijalističkog studija na istu razinu HKO-a na kojoj su sveučilišni diplomski studiji zakonodavac istodobno nije uvjetovao završetkom odgovarajućeg razlikovnog sveučilišnog programa.

41. Ustavni sud podsjeća da je Vlada Republike Hrvatske, kao predlagateljica ZoHKO-a:22/13, utvrdila u P.Z.-u br. 183/12 kako će uvijek postojati »neki skup ishoda učenja ili kvalifikacija, važan za društvo, koji je jedino moguće vrednovati kroz formalno obrazovanje« (v. točku 16. obrazloženja ove odluke).

Dosljedno tome, unutar postojećeg ustavnog okvira i binarnog sustava visokog obrazovanja, pristupanje razini 8.2 (i 8.1) HKO-a ne pokazuje se ustavnopravno prihvatljivim bez završetka sveučilišnog diplomskog studija, odnosno bez završetka stručnog diplomskog specijalističkog studija uz koji mora biti završen i odgovarajući sveučilišni razlikovni program, sve u okvirima javnih politika visokog obrazovanja.

42. S obzirom na to da je zakonodavac dopustio pristupanje razinama 8.1 i 8.2 HKO-a i nakon završenog stručnog diplomskog specijalističkog studija (stavljajući te studije na razinu 7 HKO-a, koju je postavio kao uvjet pristupanja razinama 8.1 i 8.2), osporeni članak 8. stavak 1. alineja 8. ZoHKO-a:22/13 u dijelu koji glasi: »specijalistički diplomski stručni studiji« mora se ocijeniti nesuglasnim s člankom 67. stavkom 1. u vezi s člankom 68. stavkom 1. Ustava.

Sagledava li se zajedno s člankom 7. stavkom 2. alinejama 9. i 10., osporeni članak 8. stavak 1. alineja 8. ZoHKO-a:22/13 u dijelu koji glasi: »specijalistički diplomski stručni studiji« mora se ocijeniti nesuglasnim i s člankom 14. stavkom 1. u vezi s člankom 65. stavkom 1. Ustava.

43. S obzirom na organsku povezanost osporenog dijela članka 8. stavka 1. alineje 8. s člankom 7. stavkom 2. alinejama 9. i 10. ZoHKO-a:22/13, Ustavni sud je pri odlučivanju o dijelovima pravnih normi koje treba ukloniti iz pravnog poretka pošao od odabrane zakonodavne tehnike formuliranja uvjeta pristupanja određenim razinama HKO-a, prihvaćene u članku 7. ZoHKO-a:22/13 Primjerice, za pristupanje razinama 6 i 7 kao uvjet pristupanja propisano je »posjedovanje prethodne kvalifikacije ... uz položene ispite obveznih predmeta državne mature«. Poštujući tu tehniku, Ustavni sud je iz razine 7 uklonio specijalističke diplomske stručne studije kako bi omogućilo zakonodavcu da dosljednom primjenom iste zakonodavne tehnike odredi drugu razinu HKO-a za specijalističke diplomske stručne studije i da za te studije propiše posebne uvjete pristupanja razinama 8.1 i 8.2 HKO-a u skladu s pravnim stajalištima izraženima u ovoj odluci. Međutim, to ne priječi zakonodavca da se posluži i drugačijim tehnikama ako se njima ostvaruje isti cilj.

2) Ostale osporene odredbe ZoHKO-a:22/13

44. S obzirom na to da je prethodno ukinuo dio članka 8. stavka 1. alineje 8. ZoHKO-a:22/13 i odredio rok do kraja 2016. godine za usklađivanje ustavnopravno neprihvatljivog zakonskog rješenja s Ustavom, Ustavni sud ne smatra osnovanim nastaviti s ispitivanjem prigovora predlagatelja koji se odnose na navodnu nesuglasnost s Ustavom ostalih osporenih odredaba ZoHKO-a:22/13

45. Kod donošenja ovog zaključka Ustavni sud imao je u vidu očitovanje Ministarstva znanosti u kojem je navedeno da je u Planu normativnih aktivnosti za 2016. godinu predviđeno donošenje zakona o izmjenama i dopunama ZoHKO-a:22/13 Imao je u vidu i očitovanje Ministarstva znanosti da s obzirom na »argumentaciju koja je sadržana u Zahtjevu predlagatelja« postoje »opravdani razlozi za dodatno razmatranje odredbi Zakona te, prema potrebi, pristupanju njihovim izmjenama i dopunama« (v. točku 25. obrazloženja ove odluke).

46. Ustavni sud u tom svjetlu ocjenjuje da su načelna pravna stajališta, izražena u ovoj odluci, dostatna za upućivanje na ustavni okvir koji treba biti poštovan u predstojećim izmjenama i dopunama ZoHKO-a:22/13 kad je riječ o uređenju razina kvalifikacija i pridruživanju kvalifikacija razinama HKO-a.

[...]

49. Polazeći od namjere zakonodavca da provede opsežnije izmjene i dopune ZoHKO-a:22/13, Ustavni sud na temelju članka 31. stavka 5. Ustavnog zakona određuje da bi se do isteka roka određenog u točki II. izreke ove odluke trebale preispitati i po potrebi doraditi sve postojeće razine kvalifikacija i pridruženih im razina HKO-a

u skladu s pravnim stajalištima izraženima u ovoj odluci. Tim bi se izmjenama i dopunama ZoHKO-a:22/13 morao osigurati uredan razvitak oba društveno jednako vrijedna sustava visokog obrazovanja utemeljena na ishodima učenja i usklađena s potrebama tržišta rada, pojedinaca i društva u cjelini, ali bez mogućnosti da osobe koje su završile stručne (vokacijske) studije ili druge vrste obrazovanja, usavršavanja, osposobljavanja ili programa steknu kvalifikacije i akademske nazive koji su inherentni sveučilišnim studijima, a da istodobno nisu završile odgovarajući sveučilišni studij, odnosno odgovarajući sveučilišni razlikovni program. To ograničenje, koje je implicitno sadržano u članku 67. stavku 1. u vezi s člankom 68. stavkom 1. Ustava, ne odnosi se na iznimke poput onih propisanih u članku 73. stavcima 4., 5. i 6. ZoZDiVO-a:123/03-60/15

19. Odluka U-II-6251/2016 od 25. travnja 2017.
(Narodne novine, broj 46/17)

Obrazloženje

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

9. Člankom 125. alinejom 2. Ustava propisano je:

»Članak 125.

Ustavni sud Republike Hrvatske:

(...)

- odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom,

(...)«

Pod »drugim propisom«, u smislu članka 125. alineje 2. Ustava, razumijeva se eksterni općenormativni i pravno obvezujući akt kojeg je donijelo tijelo državne vlasti radi uređenja pojedinih pitanja, izvršenja i provedbe zakona, odnosno provedbe drugog propisa više pravne snage, koji uređuje odnose na općenit način i koji djeluje prema svima koji se nađu u pravnoj situaciji da se na njih dotični akt ima primijeniti. U skladu s tim, temeljna materijalna obilježja »drugog propisa« u smislu članka 125. alineje 2. Ustava jesu njegova apstraktnost i generalnost.

Ustavni sud može odlučiti, na temelju članka 125. alineje 2. Ustava, provesti kontrolu ustavnosti i zakonitosti i općeg akta tijela državne vlasti koji ima samo jedno materijalno obilježje »drugog propisa« (apstraktnost ili generalnost), ako ocijeni da je to nužno radi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom i drugih najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske utvrđenih u članku 3. Ustava.

10. Ustavni sud podsjeća da se u praksi može dogoditi da se iz određenih drugih ustavnopravnih razloga opći akti koji se s obzirom na donositelja ne ubrajaju u »druge propise« u smislu citirane ustavne odredbe, iznimno mogu ubrojiti u »druge propise« u smislu članka 125. alineje 2. Ustava. Ustavni sud je dosad u svojoj praksi

utvrdio više takvih iznimaka. Tako je primjerice u odluci broj: U-II-1304/2013 od 16. srpnja 2013. (Narodne novine, broj 99/13) utvrdio da se Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (Narodne novine, broj 84/05, 100/06, 138/06, 42/07 – odluka USRH, 120/07, 71/10, 116/10 i 38/11; u daljnjem tekstu: PUIZZ) koje je donijelo Nacionalno vijeće za znanost može smatrati »drugim propisom« u smislu članka 125. alineje 2. Ustava.

10.1. U točkama 4.4. i 4.5. navedene odluke Ustavni sud je utvrdio:

»4.4. Nakon razmatranja svih mjerodavnih pravnih normi i činjenica relevantnih za utvrđenje pravne prirode PUIZZ-a, Ustavni sud utvrdio je da je PUIZZ drugi propis u smislu članka 125. alineje 2. Ustava. Polazišna točka bio je članak 68. Ustava (...)

U svjetlu članka 68. Ustava, za određenje PUIZZ-a kao drugog propisa u smislu članka 125. alineje 2. Ustava relevantno je nekoliko čimbenika:

- predmet uređenja PUIZZ-a izravno utječe na položaj znanosti u Republici Hrvatskoj (...)
- način osnivanja Nacionalnog vijeća za znanost, način izbora njegovih članova, njegova nadležnost i obveza podnošenja izvješća o radu Hrvatskom saboru upućuju na to da je donositelj PUIZZ-a najviše tijelo Republike Hrvatske u sustavu znanosti stručnog usmjerenja. To je tijelo osnovano zakonom (...)
- PUIZZ se primjenjuje na sve znanstvenike koji svoju djelatnost obavljaju na teritoriju Republike Hrvatske.

4.5. S obzirom na navedene čimbenike, Nacionalno vijeće za znanost ima prerogative vlasti na području koje je ustavnog značenja (znanost). Sukladno tome, a s obzirom na predmet koji uređuje, PUIZZ nije eksterni opći akt koji je donijela pravna osoba s javnim ovlastima ili pravna osoba koja obavlja javnu službu u smislu članka 3. stavka 2. ZUS-a, koji bi bio u nadležnosti Visokog upravnog suda. Za odlučivanje o suglasnosti PUIZZ-a s Ustavom i zakonom nadležan je Ustavni sud.«

11. Etički kodeks:2006-2015 donio je Odbor na temelju ovlaštenja iz članka 112. stavka 5. ZoZDiVO-a.

Mjerodavni dijelovi članka 112. ZoZDiVO-a glase:

»VI. ETIKA U ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU
Odbor za etiku, etički kodeks i etička povjerenstva

Članak 112.

(1) Hrvatski sabor na prijedlog Vlade, imenuje Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: Odbor) koji ima 9 članova, od kojih su šest iz redova istaknutih znanstvenika i sveučilišnih profesora, a tri su osobe primjerenog ugleda u javnosti. Mandat članova Odbora je četiri godine. Članove Odbora predlažu Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Rektorski zbor, Vijeće veleučilišta i visokih škola, znanstvene organizacije, sveučilišta, ministar te druge organizacije i osobe sukladno oglasu kojim se poziva na predlaganje članova Odbora.
(...)

(4) Zadaća Odbora je promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša.

(5) Odbor donosi etički kodeks kojim utvrđuje etička načela u visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavniciima i drugim sudionicima u znanstvenom obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim za tržišno natjecanje, te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja.

(6) Odbor donosi pravilnik o radu.

(...)

(12) Najmanje jednom godišnje Odbor podnosi o svom radu izvješće Hrvatskom saboru.

(13) Sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, instituti i druge znanstvene organizacije mogu, sukladno statutu, osnovati svoja etička povjerenstva te donijeti svoje etičke kodekse koji moraju biti usklađeni s etičkim kodeksom Odbora. Na visokim učilištima najmanje jedan član etičkog povjerenstva je student.«

11.1. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da su stajališta Ustavnog suda zauzeta u odlukama broj: U-II-1304/2013 od 16. srpnja 2013. i U-II-2168/2013 i dr. od 15. travnja 2014. (Narodne novine, broj 50/14) primjenjiva i u konkretnom slučaju te da je Etički kodeks:2006-2015 »drugi propis« u smislu članka 125. alineje 2. Ustava.

12. Članak 5. stavak 1. Ustava glasi:

»Članak 5.

U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom.

(...)

U postupku ocjene ustavnosti i zakonitosti »drugog propisa« iz članka 125. alineje 2. Ustava, Ustavni sud ispituje je li on donesen od ovlaštenog tijela, je li donositelj imao zakonsko ovlaštenje za njegovo donošenje (pravna osnova donošenja) te je li taj propis po svom sadržaju u granicama koje je odredio zakon.

13. Kao što je već prethodno navedeno (v. točke 1. i 11. obrazloženja ove odluke), Izmjene i dopune Etičkog kodeksa donio je Odbor na temelju članka 112. stavka 5. ZoZDiVO-a. Ustavni sud primjećuje da ni predlagatelj u svom prijedlogu ni Ministarstvo u očitovanju na prijedlog ne dovode u pitanje ovlaštenje Odbora, da u okviru svojih nadležnosti iz članka 112. stavka 5. ZoZDiVO-a, donosi Etički kodeks odnosno njegove izmjene i dopune.

13.1. Ustavni sud utvrđuje da su Izmjene i dopune Etičkog kodeksa donesene od Odbora kao ovlaštenog tijela i da je Odbor imao zakonsku ovlast za njihovo donošenje (članak 112. stavak 5. ZoZDiVO-a).

14. Prigovori predlagatelja, u bitnom, polaze od stajališta da je osporenim člankom 7. stavkom 4. Etičkog kodeksa:2006-2015 Odbor »izašao« izvan okvira svojih ovlasti propisanih člankom 112. ZoZDiVO-a jer se »postavio kao više instancijsko tijelo«, odnosno proširio svoju ovlast i na rješavanje pojedinačnih predmeta u kojima su prethodno rješavala »niža« etička tijela, pozicionirajući se kao »svojevrsno žalbeno tijelo«.

14.1. U odnosu na te prigovore predlagatelja, Odbor je u svojem očitovanju više puta ponovio kako mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti koja donosi u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi, »nisu obvezujuća već savjeto-

davna«, to jest da »mišljenja, prijedloge, preporuke ili primjedbe Odbora dionici u sustavu mogu ali ne moraju prihvatiti« te da ona »ne utvrđuju nikakvu pravnu odgovornost«.

15. Stavcima 3. i 4. članka 7. Etičkog kodeksa:2006-2015 propisano je »hijerarhijsko postupanje« u slučaju razmatranja i rješavanja pojava nečasnih akademskih ponašanja. Kao tijela prve instance propisana su stalna ili privremena (ad hoc) etička povjerenstva/tijela organizacijske jedinice u kojoj se moguće kršenje pojavljuje – fakultet ili institut. Slijedeća razina su etička povjerenstva/tijela više organizacijske jedinice – sveučilište ili veleučilište, dok je posljednja (»završna«) instanca u razmatranju i rješavanju tih pojava Odbor.

Stoga je u nastavku ove odluke Ustavni sud morao odgovoriti na pitanje jesu li izmjene i dopune Etičkog kodeksa/06, konkretno stavak 4. članka 7. Etičkog kodeksa:2006-2015., u djelu koji glasi: »a završna je razina Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju«, u granicama koje je odredio članak 112. ZoZDiVO-a.

16. Da bi mogao odgovoriti na to pitanje, Ustavni sud najprije je morao utvrditi koje ovlasti, pored ovlasti da donese etički kodeks (stavak 5. članka 112. ZoZDiVO-a) i poslovnik o radu (stavak 6. članka 112. ZoZDiVO-a), pripadaju Odboru.

16.1. Mjerodavni dijelovi članka 112. ZoZDiVO-a glase:

»VI. ETIKA U ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU

Odbor za etiku, etički kodeks i etička povjerenstva

Članak 112.

(...)

(7) Odbor radi na sjednicama. Mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u razmatranim slučajevima Odbor donosi u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi, većinom glasova. Članovi odbora mogu izdvojiti mišljenje.

(8) Odbor može angažirati vanjske stručnjake u svojstvu savjetnika za pojedine predmete.

(...)

(10) Odbor može predložiti pokretanje postupka oduzimanja znanstvenog zvanja pred odgovarajućim matičnim odborom, a postupak se pokreće i vodi sukladno članku 37. ovoga Zakona.

(11) U slučaju ako visoko učilište ili druga znanstvena organizacija sustavno krši Etički kodeks, Odbor će javno objaviti svoje mišljenje.

(...)

16.2. Prema tome, na temelju članka 112. ZoZDiVO-a Odbor je, između ostalog, ovlašten na davanje mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi.

17. Polazeći od navedenog, razvidno je da ZoZDiVO Odbor nije predvidio kao »instancijsko tijelo«. Upravno suprotno, Odbor je posebno tijelo osnovano ZoZDiVO-om, njegove članove imenuje Hrvatski sabor, nadležnost mu je promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša. Odbor (uz poslovnik o radu) donosi etički kodeks kojim utvrđuje etička načela u

visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavnicima i drugim sudionicima u znanstvenom i obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim za tržišno natjecanje, te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja.

Iz sadržaja stavka 7. članka 112. ZoZDiVO-a razvidno je da Odboru pripadaju tzv. konstatacijske ovlasti, to jest ovlasti da svoja mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti daje u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi, koje, međutim, po svojoj pravnoj naravi nisu obvezujuće.

17.1. Slijedom navedenog, Odboru nije dano ovlaštenje da »razmatra i rješava« kao tijelo »završne instance« »u predmetima nečasnih akademskih ponašanja« kako je to propisano osporenom odredbom Etičkog kodeksa. Također, takva ovlast nije mu dana niti jednom drugom odredbom ZoZDiVO-a.

Dakle, člankom 112. ZoZDiVO-a Odboru nije dana ovlast da odlučuje o pojedinačnim slučajevima (predmetima) kršenja Etičkog kodeksa:2006-2015.

18. Stoga, a imajući u vidu sve prethodno navedeno, ocjena je Ustavnog suda da članak 7. stavak 4. Etičkog kodeksa:2006-2015 u dijelu koji glasi: »a završna je razina Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju«, po svom sadržaju nije u granicama koje je odredio zakon.

Slijedom navedenog, osporeni dio članka 7. stavka 4. Etičkog kodeksa:2006-2015 nije u skladu s člankom 112. ZoZDiVO-a i člankom 5. Ustava.

20. Rješenje U-I-1102/2009 od 21. studenoga 2017.

(usud.hr)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

9. Ocjenjujući osporeno zakonsko rješenje Ustavni sud je imao u vidu ustavni okvir zakonodavnog uređenja sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i javni interes države koja financira visoka učilišta.

Ustavni sud je također imao u vidu i pravno stajalište izraženo u rješenju broj: U-I-3610/2010 i dr. od 15. prosinca 2010. (Narodne novine, broj 4/11) prema kojem članak 14. stavak 2. Ustava ne priječi zakonodavca da prava i obveze pojedinih istovrsnih ili sličnih skupina uredi različito, ako se time ispravljaju postojeće nejednakosti između tih skupina ili za to postoje drugi opravdani razlozi. U rješenju broj: U-I-3610/2010 i dr. (točka 24.) navedeno je:

„Ustavni sud podsjeća da je zakonodavac dužan uvažavati zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. Međutim, članak 14. Ustava ne priječi zakonodavca da prava i obveze pojedinih istovrsnih ili sličnih skupina uređuje različito,

ako se time ispravljaju postojeće nejednakosti između tih skupina ili za to postoje drugi opravdani razlozi. Različito uređenje prava i obveza, smatrat će se diskriminirajućim samo ako propisano razlikovanje nema objektivnog i razumnog opravdanja, odnosno ako se time ne ostvaruje legitiman cilj ili ako ne postoji razmjernost između propisane zakonske mjere i cilja koji se nastoji postići.

Ustavni sud ističe da je zakonodavac slobodan procijeniti opravdava li različitost i u kojoj mjeri, u inače sličnim situacijama, različito uređenje prava i obveza, pri čemu opseg njegovih ovlasti ovisi o predmetu zakonskog uređenja i s njim povezanim činjenicama i okolnostima. Ustavni sud također podsjeća na svoje ustaljeno stajalište da u odnosu na opće mjere gospodarske i socijalne politike zakonodavac ima široko područje slobodne procjene, pa je Ustavni sud dužan poštovati izbor zakonodavne politike.“

10. Članak 116. ZoZDiVO:123/03-60/15 nalazi se u glavi IX. Prijelazne i završne odredbe ZoZDiVO:123/03-60/15 koje uređuju pravne odnose koji su postojali do donošenja ZoZDiVO:123/03-60/15

Iz članka 116. stavaka 2. i 3. ZoZDiVO:123/03-60/15 proizlazi da studenti koji su bili upisani na dodiplomski i poslijediplomski magistarski ili doktorski studij prije ustrojavanja preddiplomskih ili poslijediplomskih studija sukladno odredbama ZoZDiVO:123/03-60/15 imaju pravo dovršiti studij prema nastavnom programu i uvjetima koji su važili prilikom upisa u prvu godinu studija, te da visoko učilište može ograničiti trajanje prava na završetak studija za navedene studente na određeni broj godina, ali ne na manji broj godina od onog koliko je studentu ostalo do završetka studija prema programu prema kojemu je započeo studij uvećan za dvije godine.

10.1. Navodi predlagatelja da su osobe na koje se primjenjuje članak 116. stavak 3. ZoZDiVO:123/03-60/15 stavljene u nepovoljniji položaj, budući da odredbama ZoVU-a nije bilo propisano ograničenje duljine trajanja studiranja, nisu osnovani, jer je člankom 62. stavkom 5. ZoVU-a bilo propisano da se ukupno trajanje studiranja može ograničiti statutom visokog učilišta. Dakle, i odredbama ZoVU-a dana je autonomija visokim učilištima u ograničavanju duljine trajanja studija.

11. Predlagatelj nadalje smatra da osporena odredba ima povratno (retroaktivno) djelovanje na osobe koje su studij upisale prema ZoVU-a, budući ista „propisuje rok kojim se ograničava pravo na završetak upisanog studija u određenom roku čime djeluje retroaktivno na odnose i prava nastala prije donošenja samog tog zakona“.

Razmatrajući osporeni članak 116. stavak 3. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 sa stajališta ustavnopravnih standarda, a imajući u vidu ovlasti zakonodavca da mijenja i dopunjuje postojeće odnose i prava, Ustavni sud je utvrdio da osporena odredba nije protivna načelu vladavine prava ni načelu pravne sigurnosti niti se njome „djeluje retroaktivno na odnose i prava nastala prije donošenja samog tog zakona“.

Prijelaznim i završnim odredbama ZoZDiVO:123/03-60/15 nije uskraćeno pravo na studiranje po starom programu, već je uređeno dovršenje studija prema novom zakonu, time da je osobama na koje se primjenjuje članak 116. stavak 3. ZoZDiVO:123/03-60/15 dozvoljeno dovršiti studij prema nastavnom programu i uvjetima koji su važili prilikom upisa u prvu godinu studija i steći odgovarajući akademski stupanj prema propisima koji su vrijedili prije stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 Trajanje prava na završetak studija može se ograničiti, ali ne na

manji broj godina od onoga koji je studentu ostao do završetka studija prema programu prema kojemu je započeo studij uvećan za dvije godine.

Stoga, ocjenjujući sadržaj osporenog članka 116. stavka 3. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 Ustavni sud je utvrdio da osporena odredba po svom sadržaju nema povratno (retroaktivno) djelovanje.

12. Predlagatelj se poziva na povredu članka 65. stavka 1. Ustava, koji glasi:

„Članak 65.

Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakome dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.

(...)“

Ustavni sud je u odluci broj: U-I-4585/2005 i dr. od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07) tumačio sadržaj ustavnog jamstva obrazovanja pod jednakim uvjetima:

„Člankom 65. stavkom 2. Ustava svakome je zajamčena dostupnost srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim/njezinim sposobnostima.

Navedeno ustavno jamstvo sadrži dva zahtjeva koja pristupnici za upis u srednjoškolske i visokoškolske ustanove moraju zadovoljavati. Prvi je objektivne naravi i odnosi se na ispunjenje pretpostavki, uvjeta i kriterija propisanih zakonom i aktima nadležnih tijela državne vlasti i nadležnih javnih ustanova koji moraju vrijediti jednako za sve. Drugi je subjektivne naravi i odnosi se na sposobnosti pristupnika, koje se također moraju vrednovati prema mjerilima jednakim za sve.

Ustav ne poznaje iznimke od jamstva dostupnosti srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja pod jednakim uvjetima za sve. Ustav ne poznaje i ne priznaje mogućnost ostvarenja prednosti pri upisu u srednjoškolske i visokoškolske ustanove ni po kojoj osnovi koja nije vezana uz osobne sposobnosti pristupnika u smislu članka 65. stavka 2. Ustava.“

U skladu s navedenim stajalištem, Ustavni sud utvrđuje da članak 65. stavak 1. Ustava nije mjerodavan u konkretnom slučaju jer se članak 116. stavak 3. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 ne odnosi na jamstvo dostupnosti obrazovanja, već na ograničenje duljine trajanja studiranja, čime nije ograničeno ustavno pravo na dostupnost obrazovanja.

21. Rješenje U-I-3416/2007 od 19. prosinca 2017. (usud.hr)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

10. Imajući u vidu ustavni okvir zakonodavnog uređenja sustava visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj Ustavni sud je osporeno zakonsko rješenje razmotrio s aspekta autonomije sveučilišta.

10.1. Članci 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 nalaze se u glavi IX. Prijelazne i završne odredbe ZoZDiVO-a:123/03-60/15 koje uređuju pravne odnose koji su postojali do donošenja ZoZDiVO-a:123/03-60/15

Iz članka 117. stavka 2. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 proizlazi da će se reizbori predviđeni odredbama ZoZDiVO-a:123/03-60/15 ili ranijim propisima, provesti sukladno odredbama ZoZDiVO-a:123/03-60/15, a u roku koji predviđa propis prema kojemu je posljednji izbor izvršen.

Člankom 118. stavkom 1. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 propisano je da će se izbori u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena i nastavna zvanja i izbor na odgovarajuća radna mjesta započeti prema odredbama propisa koji su vrijedili prije stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15, dovršiti prema tim propisima, najkasnije do 1. srpnja 2005. Stavkom 2. propisano je da se natječaji za izbor u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena i nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta mogu raspisati prema Zakonu o visokim učilištima i Zakonu o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, najkasnije do 31. prosinca 2004. Člankom 123. stavkom 1. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 propisano je da danom stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 prestaju važiti Zakon o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti (Narodne novine, broj 59/96) i Zakon o visokim učilištima (Narodne novine, broj 59/96, 14/00, 26/00, 67/00, 2/99, 94/00 i 129/00) i na njima utemeljeni propisi, osim onih odredaba tih zakona za koje je ZoZDiVO-om:123/03-60/15 navedeno da će se primjenjivati do određenog vremena i nakon stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15

11. Predlagatelj smatra da su osobe na koje se primjenjuju članci 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe koje su uvjete za izbor u trajno zvanje - redoviti profesor stekle prije stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 Naime, predlagatelj se poziva na članak 76. ZoVU-a smatrajući da je navedenom odredbom osobama koje su ispunile znanstvene uvjete za reizbor prema odredbama ZoVU-a, bilo zajamčeno da će, po proteku roka od pet godina biti izabrane u trajno zvanje – redoviti profesor.

Predlagatelj nadalje smatra da osporene odredbe imaju povratno (retroaktivno) djelovanje na osobe koje u vrijeme stupanja na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 nisu pet godina provele u znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora, slijedom

čega nisu imale mogućnost sudjelovati u reizboru prema odredbama ZoVU-a, iako su u razdoblju koje prethodi stupanju na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 ispunile veći dio uvjeta za reizbor, a koja „prava su im umanjena radi retroaktivne primjene zakona.“

11.1. U odnosu na tvrdnju predlagatelja da je osobama koje su ispunile znanstvene uvjete za reizbor prema odredbama ZoVU-a bilo zajamčeno da će, po proteku roka od pet godina biti izabrane u trajno zvanje - redoviti profesor, Ustavni sud ističe da je člankom 76. stavkom 1. ZoVU-a bilo određeno da se nastavnik bira u znanstveno-nastavno zvanje na vrijeme od pet godina, dok je stavkom 6. bilo propisano da znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora postaje trajno zvanje nakon drugog izbora u to zvanje. Stoga nije osnovan navod predlagatelja da je člankom 76. ZoVU-a osobama koje su ispunile znanstvene uvjete za reizbor prema odredbama ZoVU-a bilo zajamčeno da će po proteku roka od pet godine biti izabrane u trajno zvanje - redoviti profesor. Naime, i odredbama ZoVU-a je bilo propisano da znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora postaje trajno zvanje nakon drugog izbora u to zvanje, što znači da je za stjecanje trajnog zvanja bilo potrebno ispuniti znanstveno-nastavne uvjete, trebao je proteći vremenski rok od pet godina, te je trebalo proći postupak reizbora.

Osim toga, osobe koje su izabrane u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora prema odredbama ZoVU-a, a na koje se primjenjuju članci 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15, imaju pravo na reizbor u znanstveno-nastavno zvanje redoviti profesor - trajno zvanje po proteku pet godina, u skladu odredbama ZoZDiVO-a:123/03-60/15

Stoga je ocjena Ustavnog suda da osobe na koje se primjenjuju članci 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 nisu stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe koje su uvjete za stjecanje znanstveno-nastavnog zvanja ispunile prema odredbama ZoVU-a. Stupanjem na snagu ZoZDiVO-a:123/03-60/15 nije oduzeto zvanje osobama koje su stekle to zvanje prema ranijem propisu, nego su samo određeni uvjeti za reizbor, i to u roku koji predviđa propis prema kojemu je posljednji izbor izvršen.

11.2. Ustavni sud ocjenjuje da se u konkretnom slučaju radi o prijelaznim odredbama, koje nemaju povratno (retroaktivno) djelovanje, budući da prijelaznim i završnim odredbama ZoZDiVO-a:123/03-60/15 nije uskraćeno pravo na reizbor, već je uređeno pravo na reizbor prema novom zakonu, u roku koji predviđa propis prema kojemu je posljednji izbor izvršen, čime nisu umanjena stečena prava niti su osobe na koje se primjenjuju članci 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe koji su pravo na reizbor stekle prema odredbama ZoVU-a.

Razmatrajući osporene članke 117. stavak 2., 118. i 123. ZoZDiVO-a:123/03-60/15 sa stajališta naprijed navedenih ustavnopravnih standarda, a imajući u vidu ovlasti zakonodavca da mijenja i dopunjuje postojeće odnose i prava, Ustavni sud je utvrdio da osporene odredbe nisu protivne načelu vladavine prava ni načelu pravne sigurnosti niti su njima „retroaktivno umanjena stečena prava predlagatelja da sudjeluje u natječaju za izbor u znanstveno zvanje“.

22. Rješenje U-I-4981/2013 od 9. listopada 2018. (usud.hr)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

15. Članci 32. stavci 1., 4., 7. i 8., 39. stavak 1. i 41. stavci 3., 4., 5. i 6. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju s izmjenama i dopunama (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 - odluka USRH broj: U-I-1707/2006, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 - odluka i rješenje USRH broj: U-I-5578/2013 i dr., 60/15 - odluka USRH broj: U-I-7431/2014 i dr. i 131/17 - Uredba; u daljnjem tekstu: ZoZDiVO:123/03-131/17) nalaze se u glavi IV. Znanstvenici i suradnici, koja uređuje znanstvena zvanja, postupak izbora na znanstvena zvanja i znanstvena radna mjesta.

Člankom 32. stavcima 1., 4., 7. i 8. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određena su znanstvena zvanja, sustav izbora u znanstvena zvanja, kao i sustav napredovanja iz nižeg znanstvenog zvanja u više znanstveno zvanje.

Člankom 39. stavkom 1. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određena su radna mjesta u znanstvenim organizacijama, dok je člankom 41. stavcima 3., 4., 5. i 6. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određen postupak izbora u znanstvena radna mjesta.

15.1. Predlagatelj Tomislav Malvić navodi da se osporenim člankom 32. stavkom 1. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 uvodi znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju, premda su postojeća znanstvena zvanja bila trajna i nisu podlijegala reizboru. Predlagatelj smatra da je uvođenjem novog znanstvenog zvanja - znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju dovedena u pitanje jasnoća izbora u prethodna zvanja.

Predlagatelj nadalje navodi da članak 32. stavci 4., 7. i 8. i članak 41. stavci 3., 4., 5. i 6. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određuju potrebu provođenja pet godina u nekom zvanju nakon čega se stječu uvjeti za izbor u više zvanje. Smatra da se propisivanje formalno provedenih godina u nekom zvanju za izbor u više zvanje „može smatrati ograničenjem slobode znanstvenog stvaralaštva i prepoznavanja uspjeha na temelju svog rada i rezultata, jer se znanstveni rad i njegovi rezultati ne mogu ograničiti vremenskim rokom.“

Konačno, predlagatelj smatra da članak 32. stavak 8. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 kod izbora u znanstvena zvanja stavlja u povoljniji položaj osobe koje su uvjete za izbor stekle u inozemstvu u odnosu na osobe koje su uvjete stekle u Republici Hrvatskoj, čime su državljani Republike Hrvatske stavljeni u nepovoljniji položaj u odnosu na strane državljane.

15.2. U odnosu na navode predlagatelja, ističe se da je i člankom 41. stavkom 3. ZoZDiVO-a:123/03-63/11 bio propisan broj formalno provedenih godina koje su znanstvenici morali provesti na pojedinim radnim mjestima prije izbora u više znanstveno zvanje, dok je stavkom 4. bilo propisano da se natječaj za ponovni izbor u zvanje i

odgovarajuće radno mjesto znanstvenog savjetnika (trajno zvanje) raspisuje najranije šest mjeseci prije isteka roka od pet godina od prvog izbora. Stoga je i po odredbama ZoZDiVO-a:123/03-63/11 za stjecanje znanstvenog zvanja – znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju bilo potrebno ispuniti znanstveno-nastavne uvjete, trebao je proteći rok od pet godina, te je trebalo proći postupak reizbora, pa nisu osnovani navodi predlagatelja da su postojeća znanstvena zvanja bila trajna i da nisu podlijegala reizboru.

Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim navode predlagatelja da se propisivanje formalno provedenih godina u nekom zvanju za izbor u više zvanje može smatrati ograničenjem slobode znanstvenog stvaralaštva, jer da je odredbama ZoZDiVO-a:123/03-131/17 propisana mogućnost napredovanja i prije isteka roka od pet godina propisanog člankom 32. stavkom 4. ZoZDiVO-a:123/03-131/17, odnosno člankom 41. stavcima 3. i 4. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 Naime, člankom 32. stavkom 7. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 propisana je mogućnost izbora u više zvanje i ranije od rokova propisanih člankom 32. ZoZDiVO-a:123/03-131/17, ako se ispune zakonom propisani uvjeti. Također, člankom 41. stavkom 6. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 propisana je mogućnost izbora na radno mjesto višeg znanstvenog suradnika i znanstvenog savjetnika i prije isteka roka od pet godina određenog člankom 41. stavcima 3. i 4. ZoZDiVO-a:123/03-131/17, ako se ispune zakonom propisani uvjeti.

Ustavni sud ističe da se uvođenjem znanstvenog zvanja - znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju samo normativno i terminološki uredilo znanstveno zvanje koje ne podliježe reizboru ili izboru u više znanstveno zvanje, te na taj način nije dovedena u pitanje jasnoća izbora u znanstvena zvanja koja su postojala prije stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13

15.3. U odnosu na navode predlagatelja da članak 32. stavak 8. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 kod izbora u znanstvena zvanja stavlja u povoljniji položaj osobe koje su uvjete za izbor stekle u inozemstvu, ističe se da se osporenim odredbom omogućava znanstvenicima koji nisu izabrani u znanstveno zvanje u Republici Hrvatskoj, a koji se zapošljavaju u Republici Hrvatskoj, vrednovanje njihovog dosadašnjeg rada i izbor u zvanje koji su već provedeni u inozemstvu. Naime, riječ je o osobama koje su znanstveno zvanje stekle u inozemstvu, pa u Republici Hrvatskoj ne moraju ponovno prolaziti postupak izbora.

Stoga Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim navode predlagatelja da su osobe koje su uvjete za izbor u znanstveno zvanje stekle u Republici Hrvatskoj stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na strane državljane.

15.4. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da osobama na koje se primjenjuju članci 32. stavci 1., 4., 7. i 8., 39. stavak 1. i 41. stavci 3., 4., 5. i 6. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 nisu retroaktivno umanjena stečena prava niti su im oduzeta zvanja koja su stekli prema ranijem propisu, nego su samo određeni uvjeti za izbor u znanstvena zvanja prema novom zakonu, te se normativno i terminološki uredilo znanstveno zvanje koje ne podliježe reizboru.

16. Člankom 68. stavkom 2. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određeno je da dekana veleučilišta i visoke škole bira i razrješava upravno vijeće, a stručno vijeće utvrđuje i predlaže upravnom vijeću kandidate za izbor dekana na način i u postupku utvrđenom statutom veleučilišta ili visoke škole. Također, određeno je da dekan predstavlja

i zastupa veleučilište ili visoku školu te u svom radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove.

16.1. Predlagatelji Goran Trbojević, Marko Jelić i Zlatko Ćesić ističu da se osporenim člankom 68. stavkom 2. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 stručnom vijeću oduzima akademska samouprava u onom dijelu koji se odnosi na pravo izbora i razrješenja čelnika visokog učilišta, uz istodobno davanje ovlasti upravnom vijeću „koje imenuje osnivač svojom političkom voljom“, slijedom čega osporena odredba nije u suglasnosti s člankom 67. stavcima 1. i 2. Ustava.

U odnosu na te navode predlagatelja, ističe se da su visoke škole i veleučilišta ustanove te se na njih primjenjuju odredbe Zakona o ustanovama (Narodne novine, broj 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08). Člankom 38. stavkom 1. Zakona o ustanovama propisano je da ravnatelja ustanove imenuje i razrješava upravno vijeće. Osporenim člankom 68. stavkom 2. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 propisano je da dekana veleučilišta i visoke škole (koji predstavlja i zastupa veleučilište ili visoku školu te u svom radu ima prava i obveze ravnatelja ustanove) bira i razrješava upravno vijeće, a stručno vijeće (a ne osnivač) utvrđuje i predlaže upravnom vijeću kandidate za izbor dekana na način i u postupku utvrđenom statutom veleučilišta ili visoke škole.

S obzirom na to da stručno vijeće utvrđuje i predlaže upravnom vijeću kandidate za izbor dekana, ocjena je Ustavnog suda da na taj način autonomija sveučilišta nije dovedena u pitanje, niti se osporenim odredbom zadire u akademsku samoupravu.

17. Člankom 91. stavkom 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određeno je da su nastavna zvanja predavač (pred.), viši predavač (v. pred.), profesor visoke škole (prof. v. š.), lektor, viši lektor, umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik, te da se kratice naziva nastavnih zvanja na nastavnim radnim mjestima pišu iza imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno nastavno radno mjesto.

17.1. Predlagatelji ističu da je člankom 91. stavkom 1. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 određeno znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju, a da osporeni članak 91. stavak 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 „ne prepoznaje nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, iako su do stupanja na snagu ZID ZZDVO (ZIDZoZDiVO-a:94/13 - opaska Ustavnog suda) provodili se izbori u jedno i u drugo zvanje.“ Smatraju da navedena nejednakost nanosi štetu osobama koje su ostvarile uvjete i očekivale izbor u nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, u odnosu na osobe koje su ostvarile uvjete za izbor u nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju.

Nadalje, prema članku 91. stavku 1. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 kratice znanstveno-nastavnih zvanja pišu se ispred imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno mjesto, dok se prema osporenim članku 91. stavku 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 kratice nastavnih zvanja pišu iza imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno mjesto, pa predlagatelji smatraju da osporena odredba u tom dijelu dovodi do nejednakosti osoba koje su izabrane u nastavno zvanje u odnosu na osobe koje su izabrane u znanstveno-nastavno zvanje, odnosno da „diskriminira“ položaj stručnih studija u odnosu na položaj znanstvenih studija.

17.2. U odnosu na navode predlagatelja ističe se da je člankom 91. stavkom 3. ZoZDiVO-a:123/03-63/11 bilo propisano da su nastavna zvanja predavač, viši predavač, profesor visoke škole, lektor, viši lektor, umjetnički suradnik i viši umjetnički surad-

nik. Dakle, ni člankom 91. stavkom 3. ZoZDiVO-a:123/03-63/11 nije bilo propisano nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, pa stupanjem na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13 nije došlo do promjene u nazivima nastavnih zvanja.

Međutim, člankom 101. stavkom 2. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 (koji se nije izmijenio nakon stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13) određeno je da se natječaj za ponovni izbor u zvanje i odgovarajuće radno mjesto profesora visoke škole (trajno zvanje) raspisuje najranije šest mjeseci prije isteka roka od pet godina od prvog izbora. Dakle, i nakon stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13 provodi se izbor u nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, a nakon što se ispune uvjeti iz članka 101. stavka 2. ZoZDiVO-a:123/03-131/17

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim navode predlagatelja da su se do stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13 provodili izbori i u jedno i u drugo zvanje, kao i da osporena odredba nanosi štetu osobama koje su ostvarile uvjete i očekivale izbor u nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, jer se i nakon stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13 provode izbori u nastavno zvanje profesora visoke škole u trajnom zvanju, a osporeni članak 91. stavak 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 u tom dijelu nije doveo do promjena.

17.3. U odnosu na osporeni članak 91. stavak 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17 u dijelu kojim je određeno da se kratice nastavnih zvanja pišu iza imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno mjesto, Ustavni sud napominje da do stupanja na snagu ZIDZoZDiVO-a:94/13 korištenje kratica znanstveno-nastavnih zvanja, umjetničkih zvanja i nastavnih zvanja nije bilo zakonom regulirano. Tek je stupanjem na snagu osporene odredbe zakonom regulirano da se kratice nastavnih zvanja pišu iza imena osobe koja je izabrana na pojedino radno mjesto, dok se kratice znanstveno-nastavnih zvanja pišu ispred imena osobe koja je izabrana na pojedino radno mjesto, pa je na taj način moguće razlikovati nastavno zvanje od znanstveno-nastavnog zvanja. Naime, znanstveni stupanj obrazovanja se razlikuje od stručnog stupnja obrazovanja, što je Ustavni sud već istaknuo u odluci broj: U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07). U toj je odluci navedeno:

„Iako su materijalni kriteriji njihova razlikovanja ponekad nejasni, za potrebe ovog ustavnosudskog postupka dostatno je utvrditi da sveučilišno ili znanstveno obrazovanje u sebi sadrži (i) stručno obrazovanje, pa svako sveučilište odnosno svako njegovo učilište ispunjava pretpostavke za organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu stručnih studija (načelo *a maiore ad minus*). Nasuprot tome, stručno obrazovanje - onako kako je postavljeno u pravnom poretku Republike Hrvatske - u sebi ne sadrži sveučilišno ili znanstveno obrazovanje, pa nijedno veleučilište odnosno njegovo učilište ne ispunjava pretpostavke za organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu znanstvenih studija.

Ustavni sud stoga utvrđuje da zakonom nije dopušteno zabranjivati sveučilištima i njihovim učilištima organiziranje, izvođenje, odnosno provedbu (i) stručnih studija. Zakonom je, međutim, dopušteno te studije slobodno uređivati u pitanjima vezanim uz njihovo osnivanje, ustrojavanje, tijela, nadležnost, te prava, obveze i odgovornosti sveučilišta kao osnivača.“

Ustavni sud stoga ocjenjuje neosnovanim navode predlagatelja da pisanje kratica nastavnih zvanja iza imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno

mjesto dovodi do nejednakosti osoba koje su izabrane u nastavno zvanje u odnosu na osobe koje su izabrane u znanstveno-nastavno zvanje, odnosno da „diskriminira“ položaj stručnih studija u odnosu na položaj znanstvenih studija, jer je pisanje kratica ispred, odnosno iza imena osobe koja je izabrana na pojedino radno mjesto samo način na koji se razlikuju nastavna od znanstveno-nastavnih zvanja.

23. Rješenje U-I-2446/2016 od 4. veljače 2020.

(usud.hr)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

10. Člankom 57. stavkom 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju s izmjenama i dopunama (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04, 2/07 - odluka USRH broj: U-I-1707/2006, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 - odluka i rješenje USRH broj: U-I-5578/2013 i dr., 60/15 - odluka USRH broj: U-I-7431/2014 i dr., 131/17 - Uredba i 96/18; u daljnjem tekstu: ZoZDiVO:123/03-96/18) propisano je da se rektor sveučilišta bira tajnim glasovanjem, većinom glasova ukupnog broja članova biračkog tijela, iz redova redovitih profesora, da se sastav biračkog tijela za izbor rektora propisuje statutom sveučilišta, te da mandat rektora traje četiri godine i može se jednom ponoviti.

Predlagatelj osporava dio odredbe koji se odnosi na vremensko ograničenje mandata rektora navodeći da je ograničenjem mandata narušeno jamstvo autonomije sveučilišta zajamčeno člankom 67. Ustava.

10.1. Polazeći od načelnih stajališta izraženih u odluci broj: U-I-902/1999 da je sadržaj autonomije sveučilišta i akademske samouprave definiran pravom sveučilišta da samostalno odlučuje o svom ustrojstvu i djelovanju, Ustavni sud utvrdio je da sveučilište samostalno odlučuje o izboru rektora. Sveučilište statutom propisuje sastav biračkog tijela koje, većinom ukupnog broja članova, bira rektora tajnim glasovanjem iz redova redovitih profesora. Dakle, sveučilište ima autonomiju u izboru čelnika.

10.2. Međutim, Ustavni sud u odluci broj: U-I-902/1999 zauzeo je stajalište da postoje određena ograničenja autonomije sveučilišta koja proizlaze iz činjenice da je autonomija sveučilišta u suvremenim državama u znatnoj mjeri ograničena ovlastima onih o kojima sveučilište ovisi, to jest o njegovim osnivateljima, podupirateljima i tijelima koja provode stručni nadzor nad njegovim radom. Sukladno navedenim stajalištima, Ustavni sud utvrdio je da se zajamčena autonomija sveučilišta mora zakonom razraditi na racionalan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju, uz uvažavanje prethodno spomenutih prava koja pripadaju osnivateljima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram sveučilišta.

Zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje mogućnost da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, odnosno usklađena s ustavnim ciljevima.

10.3. Temeljni sadržaj autonomije sveučilišta određen je člankom 4. stavkom 5. ZoZDiVO-a:123/03-96/18 Tom odredbom propisano je da autonomija sveučilišta na svim sveučilišnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća:

- uređenje unutarnjeg ustroja,
- utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa,
- financijsku autonomiju u skladu sa ZoZDiVO-om:123/03-96/18,
- odlučivanje o prihvaćanju projekata i međunarodnoj suradnji,
- ostale oblike autonomije, sukladno ZoZDiVO-u:123/03-96/18

Ustavni sud utvrđuje da vremensko ograničenje mandata rektora ne spada u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, slijedom čega su neosnovani navodi predlagatelja da je ograničenjem broja mandata rektora narušeno jamstvo autonomije sveučilišta zajamčeno člankom 67. Ustava.

11. Člankom 73. stavkom 2. ZoZDiVO-a:123/03-96/18 propisano je da se poslijediplomski sveučilišni studij (doktorski studij) može upisati nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija.

Predlagatelj smatra da je takvim propisivanjem uvjeta za upis dokorskog studija zakonodavac dokinuo sveučilištu mogućnost da samostalno odredi kriterije upisa i odabira studenata, čime je povrijeđen članak 65. Ustava. U tom smislu predlagatelj se poziva na odluku Ustavnog suda broj: U-I-351/2016, navodeći da Ustavni sud u obrazloženju te odluke „polazi od stajališta da zakonodavac nije smio utvrditi jednake minimalne uvjete za pristup sveučilišnoj poslijediplomskoj razini, iz čega jasno proizlazi da je utvrđivanje spomenutih minimalnih uvjeta u isključivoj ingerenciji sveučilišta, poglavito stoga što upisni kriteriji predstavljaju najvišu vrednotu ustavnog jamstva sveučilišne autonomije.“

11.1. Ustavni sud podsjeća na stajališta izražena u odluci broj: U-I-351/2016 da je sveučilište jedino ovlašteno osposobljavati studente za oblike stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava, kao i da bi se zakonskim rješenjem koje bi omogućilo osobama koje su završile specijalistički diplomski stručni studij da, bez pohađanja i završetka diplomskog sveučilišnog studija ili odgovarajućeg razlikovnog sveučilišnog programa, upišu poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij, zadiralo u ustavni položaj sveučilišta. Osporena odredba omogućava upis poslijediplomskih sveučilišnih (doktorskih) studija osobama koje su završile diplomski sveučilišni studij, a osobama koje su završile specijalistički diplomski stručni studij samo ukoliko u skladu s aktima sveučilišta završe odgovarajući sveučilišni program, što je u skladu s načelnim stajalištima izraženim u odluci broj: U-I-351/2016.

Ustavni sud stoga ocjenjuje da se osporenom odredbom, suprotno navodima predlagatelja, štiti autonomija sveučilišta zajamčena člankom 67. Ustava.

24. Rješenje U-I-4146/2017 i dr. od 4. veljače 2020. (usud.hr)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

9. Člankom 113. ZoZDiVO-a:123/03-96/18 propisano je da upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija provodi Ministarstvo (stavak 1.), da se nadzor provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija (stavak 2.), te da na temelju rezultata nadzora Ministarstvo može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija (stavak 3.).

Člankom 17. stavkom 2. ZoUiDM-a:93/16-116/18 propisno je da Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se, između ostalog, odnose i na upravni nadzor nad visokim učilištima.

Dakle, osporenim odredbama dana je ovlast Ministarstvu za provođenje upravnog nadzora nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i ovlast da na temelju rezultata nadzora može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija, s time da je određeno da se nadzor provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija.

10. Predlagatelj navodi da je osporenim odredbama prenesena ovlast Ministarstvu na donošenje odluka i obavljanje radnji koje predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, slijedom čega je osporenim odredbama narušena autonomija sveučilišta zajamčena člankom 67. Ustava.

11. Ustavni sud u odluci broj: U-I-902/1999 zauzeo je stajalište da postoje određena ograničenja autonomije sveučilišta koja proizlaze iz činjenice da je autonomija sveučilišta u suvremenim državama u znatnoj mjeri ograničena ovlastima onih o kojima sveučilište ovisi, to jest o njegovim osnivateljima, podupirateljima i tijelima koja provode stručni nadzor nad njegovim radom. Sukladno navedenim stajalištima, Ustavni sud utvrdio je da se zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na racionalan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju, uz uvažavanje prethodno spomenutih prava koja pripadaju osnivateljima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram sveučilišta.

11.1. U skladu s načelnim stajalištima zauzetim u odluci broj: U-I-902/1999 Ustavni sud razmotrio je osporene odredbe kroz pravo nadzora koje država kao osnivač i podupiratelj ima nad visokim učilištima, a u svrhu postizanja zakonitog rada visokih učilišta.

Zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje mogućnost da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, odnosno usklađena s ustavnim ciljevima.

11.2. Temeljni sadržaj autonomije sveučilišta određen je člankom 4. stavkom 5. ZoZDiVO-a:123/03-96/18 Tom odredbom propisano je da autonomija sveučilišta na svim sveučilišnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća:

- uređenje unutarnjeg ustroja,
- utvrđivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa,
- financijsku autonomiju u skladu sa ZoZDiVO-om:123/03-96/18,
- odlučivanje o prihvaćanju projekata i međunarodnoj suradnji,
- ostale oblike autonomije, sukladno ZoZDiVO-u:123/03-96/18

11.3. Osporene odredbe ne daju ovlast Ministarstvu donositi odluke koje spadaju u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, slijedom čega se osporenim odredbama ni na koji način ne zadire u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta. Osporenim odredbama autonomija sveučilišta ograničena je kroz ovlast Ministarstva za provođenje upravnog nadzora nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta, te ovlast da na temelju rezultata nadzora može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija. Međutim, pri provođenju upravnog nadzora Ministarstvo ne donosi odluke koje spadaju u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, niti određuje način daljnjeg postupanja, nego se osigurava da visoko učilište pri odlučivanju o svojim temeljnim pravima postupi sukladno ZoZDiVO-u:123/03-96/18 Iz supstancijalnog sadržaja ZoZDiVO-a:123/03-96/18 proizlazi da upravni nadzor zakonitosti nije, i ne može biti usmjeren na ograničavanje autonomije sveučilišta, već je on usmjeren na osiguravanje jedinstvenosti pravnog poretka koja se postiže usklađenošću nižih pravnih propisa s višim radi ostvarivanja vladavine prava i pravne sigurnosti za sve nositelje prava, obveza i odgovornosti.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim navode predlagatelja da je osporenim odredbama prenesena ovlast Ministarstvu na donošenje odluka i obavljanje radnji koje spadaju u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, kao i da je osporenim odredbama narušena autonomija sveučilišta zajamčena člankom 67. Ustava.

25. Odluka U-I-2854/2018 i dr. od 10. ožujka 2020.
(Narodne novine, broj 47/20)

Obrazloženje

VI. MJERODAVNE ODREDBE USTAVA

13. Razmatrajući osnovanost prijedloga predlagatelja, Ustavni sud ocijenio je mjero-davnim sljedeće odredbe Ustava:

»Članak 14.

Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o ... naobrazbi ...«

»Članak 65.

Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.

(...)«

»Članak 67.

Jamči se autonomija sveučilišta.

(...)

Članak 68.

Jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

(...)«

VII. OCJENA USTAVNOG SUDA

1) Formalna (ne)suglasnost ZIDZoHKO-a:64/18 s Ustavom

14. Predlagatelji iznose više prigovora u odnosu na formalnu ustavnost Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom (Narodne novine, broj 64/18, u daljnjem tekstu: ZIDZoHKO-a:64/18), koji se mogu sistematizirati u dvije grupe:

– da je u vrijeme savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u Nacrtu prijedloga ZID-ZoHKO-a:64/18 uz članak 6. ZIDZoHKO-a:64/18 predložen i alternativni prijedlog prema kojem bi na razini skupa kvalifikacija 7 HKO-a umjesto dvije bile tri razine kvalifikacija, međutim da u daljnjem postupku donošenja ZIDZoHKO-a:64/18 nije obrazloženo zašto se predlagatelj ZIDZoHKO-a:64/18 odlučio za verziju koja je donesena i na temelju čega, te

– da je postupak donošenja ZIDZoHKO-a:64/18 bio deficitaran jer je taj zakon donesen bez propisnog informiranja javnosti o procijenjenim učincima ZIDZoHKO-a:64/18

14.1. U odnosu na prigovor da nije obrazloženo zašto se predlagatelj ZIDZoHKO-a:64/18 odlučio za verziju koja je donesena, ističe se da je Vlada u očitovanju

navela da je prijedlog ZIDZoHKO-a:64/18 izradilo Povjerenstvo za izradu Nacrta prijedloga ZIDZoHKO-a:64/18 Povjerenstvo je raspravljalo o dvije verzije Nacrta prijedloga ZIDZoHKO-a:64/18 izrađene na temelju provedenih prethodnih rasprava i Zaključka Rektorskog zbora sa sjednice održane 20. siječnja 2017. Zbog nemogućnosti postizanja konsenzusa u raspravi oko dvije predstavljene verzije, Ministarstvo znanosti i obrazovanja otvorilo je javnu raspravu o Nacrtu prijedloga ZIDZoHKO-a:64/18, s alternativnim prijedlogom članka 6. Nacrta prijedloga ZIDZoHKO-a:64/18 koji je formuliran na temelju Zaključka Rektorskog zbora. Temeljni prijedlog podržalo je ukupno 1.230 osoba, odnosno 97 %, dok je alternativni prijedlog podržala ukupno 41 osoba, odnosno 3 %. Uvažavajući komentare tijekom provedene javne rasprave, Ministarstvo znanosti i obrazovanja uputilo je u daljnu zakonodavnu proceduru temeljni prijedlog i Izvješće o provedenom javnom savjetovanju. Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavilo je Izvješće o provedenom javnom savjetovanju na propisanom obrascu koji se sastojao od primljenih primjedbi i od odgovora na primljene primjedbe. Onima koji su kroz e-savjetovanje podržali alternativni prijedlog detaljno je obrazloženo i argumentirano zašto se alternativni prijedlog ne prihvaća, nakon čega je Vlada uputila navedeno Izvješće Hrvatskome saboru zajedno sa zakonskim prijedlogom.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim prigovore predlagatelja da u postupku donošenja ZIDZoHKO-a:64/18 nije obrazloženo zašto se predlagatelj ZIDZoHKO-a:64/18 odlučio za verziju koja je donesena i na temelju čega.

14.2. Isto tako, nisu osnovani niti navodi predlagatelja da je postupak donošenja ZIDZoHKO-a:64/18 bio deficitaran jer je taj zakon donesen bez propisnog informiranja javnosti o procijenjenim učincima ZIDZoHKO-a:64/18 Navedeno stoga što iz očitovanja Vlade proizlazi da je stručni nositelj, na temelju provedenog postupka za izradu Godišnjeg plana normativnih aktivnosti za 2017. godinu, proveo prethodnu procjenu učinaka propisa i sve potrebne radnje da bi se ZIDZoHKO:64/18 redovito uvrstio u Godišnji plan normativnih aktivnosti za 2017. godinu. Provedenim postupkom prethodne procjene učinaka propisa, sukladno članku 11. ZoPUP-a:90/11, utvrđeno je da predmetni zakon ne nosi učinke koje bi bilo potrebno detaljnije analizirati kroz daljnji postupak procjene učinaka propisa prema člancima 18. – 23. ZoPUP-a:90/11 Stoga stručni nositelj nije bio u obvezi ni izraditi Nacrt prijedloga iskaza o procjeni učinaka propisa ni provesti savjetovanje sukladno tada važećem ZoPUP-u:90/11, već je uputio ZIDZoHKO:64/18 na savjetovanje sa zainteresiranom javnošću koje je provedeno od 7. ožujka do 7. travnja 2017.

2) Materijalna (ne)suglasnost ZIDZoHKO-a:64/18 s Ustavom

15. Predlagatelji osporavanju i materijalnu nesuglasnost članka 6. stavka 2. točke 2. alineja 7. i 8. ZIDZoHKO-a:64/18 s Ustavom, navodeći da osporeno zakonsko rješenje ponovno propisuje rješenja koja su odlukom broj: U-I-351/2016 utvrđena neustavnima jer se na istu razinu ponovo stavljaju kvalifikacije stečene na sveučilišnim i »ne-sveučilišnim« studijima, odnosno da su preddiplomski sveučilišni studiji smješteni na razinu kvalifikacija 6 HKO-a, a specijalistički diplomski stručni studiji na razinu kvalifikacija 7.1 HKO-a. Ističu da razinu 7 EQF-a primarno obilježava originarno mišljenje koje dovodi do inovacija, rezultat kojih je stvaranje novih znanja i procedura, odnosno istraživanje, te da u postojećem binarnom sustavu obrazovanja takve ishode učenja mogu osigurati samo sveučilišni studiji.

Predlagatelji smatraju da osporena odredba nije u skladu s načelnim ustavnopravnim stajalištima o ishodima učenja bitnim za kvalifikacije koje proizlaze iz postojećeg binarnog sustava visokog obrazovanja izraženima u odluci broj: U-I-351/2016, te da je donošenjem osporene odredbe došlo do ponovne uspostave protuustavnog stanja koje je 31. prosinca 2016. bilo prekinuto po sili točke II. izreke odluke broj: U-I-351/2016.

15.1. Nadalje navode da osporeno zakonsko rješenje nije u suglasnosti ni s člankom 14. stavkom 1. u vezi s člankom 65. stavkom 1. Ustava ni s člankom 67. stavkom 1. u vezi s člankom 68. stavkom 1. Ustava, jer je »osporenim zakonskim rješenjima ne samo uvedena materijalna ili supstancijalna diskriminacija po osnovi naobrazbe osoba koje su završile sveučilišne studije u odnosu prema osobama koje su završile ne-sveučilišne studije, odnosno da je narušeno jamstvo autonomije sveučilišta neuvažavanjem i obezvrjeđivanjem ustavnopravne činjenice da je znanstvena i/ili istraživačka komponenta stvaralaštva inherentna ishodima učenja bitnima za kvalifikacije koji se stječu isključivo na sveučilišnim studijima, a ne i na stručnim (ne-sveučilišnim) studijima. Osporenim zakonskim rješenjima u cijelosti je obezvrjeđen i sam sveučilišni sustav kao ustavna kategorija.«

16. Ustavni sud odlukom broj: U-I-351/2016 iz razine 7 HKO-a uklonio je specijalističke diplomske stručne studije kako bi se omogućilo zakonodavcu da za specijalističke diplomske stručne studije odredi drugu razinu HKO-a i da za te studije propiše posebne uvjete pristupanja razinama 8.1 i 8.2 HKO-a u skladu s pravnim stajalištima izraženima u toj odluci (točka 43. odluke broj: U-I-351/2016). Isto tako, Ustavni sud odredio je da bi se do 31. prosinca 2016. trebale preispitati i po potrebi doraditi sve postojeće razine kvalifikacija i pridruženih im razina HKO-a u skladu s pravnim stajalištima izraženima u odluci broj: U-I-351/2016 (točka 49. odluke broj: U-I-351/2016).

17. Zakonodavac je (nakon odluke broj: U-I-351/2016) člankom 6. stavkom 2. točkom 2. alinejom 11. ZIDZoHKO-a:64/18 propisao uvjet pristupanja studiju kojim se stječe kvalifikacija na razini 8.2 HKO-a, a to je završetak sveučilišnog diplomskog ili integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija u skladu s uvjetima koje općim aktom utvrdi sveučilište, odnosno sastavnica sveučilišta, uz ispunjavanje uvjeta utvrđenih studijskim programom sveučilišta ili njegove sastavnice. Iznimno je određeno da sveučilište može svojim općim aktom kao uvjet pristupanja utvrditi i drugu prethodno stečenu kvalifikaciju uz završen odgovarajući sveučilišni razlikovni program.

Ustavni sud ocjenjuje da je propisivanjem uvjeta pristupanja studiju kojim se stječe kvalifikacija na razinama 8.1 i 8.2 HKO-a zakonodavac samo djelomično ispoštovao odluku broj: U-I-351/2016.

17.1. Naime, na razinu 6 HKO-a ponovno su smještene dvije vrste kvalifikacija, i to kvalifikacije stečene završetkom preddiplomskih stručnih studija i preddiplomskih sveučilišnih studija, dok su na razinu 7.1 HKO-a smještene kvalifikacije stečene završetkom specijalističkih diplomskih stručnih studija i sveučilišnih diplomskih studija te integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija.

Dakle, zakonodavac nije za specijalističke diplomske stručne studije odredio drugu razinu HKO-a, nego je i nakon odluke broj: U-I-351/2016 na istu razinu HKO-a (ra-

zine 6 i 7.1) smjestio kvalifikacije stečene završetkom stručnih i sveučilišnih studija, odnosno ponovno je kvalifikacije koje su različite prema vrsti pridružio istoj razini HKO-a.

18. Opravdanje za donošenje takvog zakonskog rješenja obrazloženo je u Konačnom prijedlogu ZIDZoHKO-a:64/18 u kojem je Vlada (akt klasa: 022-03/17-01/139, ur. broj: 50301-27/12-18-8 od 30. svibnja 2018., P.Z. br. 267) u poglavlju »Razlozi zbog kojih se zakon donosi« navela:

»Ukidanjem odredbe članka 8. stavka 1. podstavka 8. Zakona, Ustavni sud Republike Hrvatske naložio je zakonodavcu doradu odredbi Zakona kojima se postojećim kvalifikacijama pridružuju razine HKO-a, u skladu s pravnim stajalištima izraženima u Odluci Ustavnog suda. Pritom Ustavni sud Republike Hrvatske omogućuje zakonodavcu da dosljednom primjenom zakonodavne tehnike formuliranja uvjeta pristupanja razinama HKO-a odredi drugu razinu HKO-a za specijalističke diplomatske stručne studije i da za te studije propiše posebne uvjete pristupanja razinama 8.1 i 8.2 HKO-a, ali isto tako da se posluži i drugačijim tehnikama ako se njima ostvaruje isti cilj:

(...)

Predloženo rješenje izrađeno je koristeći se drugačijim tehnikama kojima će se ostvariti cilj rješavanja nesukladnosti dijela odredbi Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru s Ustavom Republike Hrvatske poštujući u isto vrijeme odredbe Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03, 105/04, 174/04, 02/07 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 60/15 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske). Tehnika primijenjena u rješavanju ovoga pitanja uključuje nekoliko različitih aspekata postavljanja kvalifikacija na određene razine.

Prvo, uvodi se jasno i nedvosmisleno razlikovanje kvalifikacija prema vrsti, uz već postojeće razlikovanje kvalifikacija prema razini. Isto podrazumijeva mogućnost da određene kvalifikacije budu različite prema vrsti, a pridružene istoj razini HKO-a. Navedeno je u sukladnosti s Preporukom Vijeća od 22. svibnja 2017. godine o Europskome kvalifikacijskom okviru za cjeloživotno učenje i o stavljanju izvan snage Preporuke Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. godine o uspostavi Europskoga kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje (OJ: C 189) te sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Kako je navedeno u stavovima iz obrazloženja Odluke Ustavnog suda, u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske postoje različite vrste obrazovanja (naobrazbe), a u visokom obrazovanju različite vrste studija definirane su odredbom članka 69. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Stoga se u ovom zakonu predlažu odredbe kojima se definiraju različite vrste kvalifikacija koje postoje na svim razinama obrazovanja, a koje proizlaze iz temeljnih propisa u sustavu odgoja i obrazovanja.

Drugo, smještanje kvalifikacija koje se stječu završetkom specijalističkih diplomatskih stručnih studija, sveučilišnih diplomatskih studija te integriranih preddiplomskih i diplomatskih sveučilišnih studija na istu razinu 7.1 u skladu je s obvezujućim pravom Europske unije. Naime, područje priznavanja stručnih kvalifikacija regulirano je Direktivom 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija (SL L255, 30.9.2005.) kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom 2013/55/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. studenoga 2013. o izmjeni Direktive 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija i Uredbe (EU) br.

1024/2012 o administrativnoj suradnji putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta (SL L 354, 28.12.2013.) te osnivačkima Ugovorima Europske unije koji sadrže relevantne odredbe o slobodama kretanja radnika, pružanja usluga, poslovnog nastana, te o europskom građanstvu. Predmetna Direktiva nalaže Republici Hrvatskoj priznavanje kvalifikacija stečenih u drugim državama članicama na način da osigurava građanima ista prava koja bi imali u državi članici u kojoj je kvalifikacija stečena.

Nadalje, praksa Europskog suda u Luxemburgu o tržišnim slobodama i europskom građanstvu konzistentno traži uvažavanje diploma iz drugih država članica, a zabranjuje se postavljanje prepreka onima koji su kvalifikaciju stekli u drugoj državi članici, neovisno o tome jesu li oni strani ili hrvatski državljani. Čak i u slučajevima kada bi se za određeno zanimanje tražila diploma sveučilišnih studija, a kandidat bi imao završen stručni studij u drugoj državi članici, ne bi bila dozvoljena diskriminacija na temelju formalne razlike u vrsti diplome već bi bilo potrebno izvršiti supstancijalnu ocjenu istovjetnosti. 'Ocjena istovjetnosti strane diplome treba se izvršiti isključivo uzimajući u obzir stupanj znanja i kvalifikacija za koje se može pretpostaviti da ih ta osoba posjeduje na temelju te diplome, vodeći računa o prirodi i trajanju studija i praktičnog osposobljavanja na koje se odnosi diploma.' (C-298/14 Brouillard EC-LI:EU:C:2015:652). Iz prava Europske unije slijedi da se nepovoljni tretman onih koji su završili stručne studije u odnosu na one koji su završili sveučilišne studije ne može primijeniti na one koji su ih završili u državama članicama Europske unije u kojima bi ostvarili određena prava na tržištu rada. Kada bi Republika Hrvatska propisala nepovoljniji tretman za one koji su u Republici Hrvatskoj završili stručne studije u odnosu na one koji su završili sveučilišne studije, diskriminirala bi građane koji su se odlučili studirati u Hrvatskoj u odnosu na one koji su stručne studije završili u drugoj zemlji članici Europske unije. Međutim, što se tiče prava na nastavak obrazovanja, pravo Europske unije ne ukida autonomiju sveučilišta koje, pri upisu u bilo koju razinu studija, ima pravo samo odrediti uvjete pristupanja i/ili razlikovne programe.

(...)

Slijedom svega navedenoga, ovim zakonom na razinu 6 smještaju se dvije vrste kvalifikacija i to kvalifikacije stečene završetkom: a) preddiplomskih stručnih studija i b) preddiplomskih sveučilišnih studija. Na razinu 7.1 smještaju se kvalifikacije stečene završetkom: a) specijalističkih diplomskih stručnih studija i b) sveučilišnih diplomskih studija te integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija. Na razinu 7.2 smještaju se kvalifikacije stečene završetkom poslijediplomskih specijalističkih studija. Navedeno razlikovanje uvest će jasno razlikovanje različitih studija i olakšati prepoznatljivost kvalifikacija koje se stječu u Republici Hrvatskoj.

(...)

Nadalje, sukladno Odluci Ustavnog suda, izrađene su izmjene i dopune Zakona vezano uz uvjete pristupanja studiju kojim se stječe kvalifikacija na razini 7.2 i 8.2 HKO-a koji udovoljavaju stavovima iz obrazloženja Odluke Ustavnog suda. Kako bi se utvrdilo pravo u pogledu pristupa razini poslijediplomskog specijalističkog studija uvjeti pristupanja dopunjeni su i u potpunosti usklađeni sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Isto tako, vezano uz uvjete pristupa doktorskom studiju, izmjenama i dopunama Zakona propisuje se da je uvjet pristupanja posjedovanje prethodne kvalifikacije koja se stječe završetkom diplomskog sveučilišnog studija ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij u skladu s uvjetima

koje općim aktom utvrdi sveučilište, odnosno sastavnica sveučilišta, uz ispunjavanje uvjeta utvrđenih studijskim programom sveučilišta ili njegove sastavnice, a iznimno, sveučilište može svojim općim aktom kao uvjet pristupanja propisati i drugu prethodno stečenu kvalifikaciju uz završen odgovarajući sveučilišni razlikovni program. Ovakvo je rješenje u skladu s Odlukom Ustavnog suda te ujedno uvažava autonomiju sveučilišta da iznimno i u zadanim okvirima propiše i drugačije uvjete pristupa stjecanju kvalifikaciji. Intervencija je izvršena i u pogledu nenavođenja uvjeta pristupanja studijima kojima se stjecala kvalifikacija magistra znanosti (razina 8.1), a koji se, nakon uvođenja Bolonjskog sustava, više ne izvode.«

19. Ustavni sud ponavlja da je visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj utemeljeno na binarnom sustavu sveučilišnih studija i stručnih studija (vidi točke od 18. do 21. obrazloženja odluke broj: U-I-351/2016), te je pogrešno postojeći binarni sustav visokog obrazovanja sagledavati kroz usporedbu njihove vrijednosti za društvenu zajednicu, jer su oba sustava (i sveučilišni i stručni) za društvenu zajednicu jednako vrijedni i jednako potrebni.

Međutim, sveučilišni i stručni studiji su dva različita sustava visokog obrazovanja, koja obrazuju i osposobljavaju studente za različite svrhe (sveučilišni studij osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih, umjetničkih i stručnih dostignuća, a stručni studij osposobljava za neposredno uključivanje u radni proces – članak 69. stavci 2. i 3. ZoZDiVO-a:123/03-131/17). Dosljedno tome, stručni i sveučilišni studiji podliježu i drugačijim institucionalnim kriterijima u svim postupcima vrednovanja, od inicijalne akreditacije (osnivanja), tematskih vrednovanja, reakreditacije i sl.

20. Ustavni sud stoga ocjenjuje da smještanjem kvalifikacija stečenih završetkom stručnih i sveučilišnih studija na istu razinu HKO-a, odnosno pridruživanjem kvalifikacija različitih prema vrsti istoj razini HKO-a, zakonodavac nije ispoštovao odluku broj: U-I-351/2016 u cijelosti, jer je ponovo propisao rješenja koja su odlukom broj: U-I-351/2016 utvrđena neustavnima. Osporeni zakonodavčev pristup može biti ustavnopravno prihvatljiv ako za njega postoji objektivno i razumno opravdanje. Ustavni sud, međutim, ne vidi da takvo opravdanje postoji, jer je u konkretnom slučaju riječ o različitim vrstama obrazovanja (naobrazbe) kojima se po naravi stvari ne može jednako pristupati.

Osporeno zakonsko rješenje nesuglasno je s člankom 14. stavkom 1. u vezi s člankom 65. stavkom 1. Ustava (diskriminacija po naobrazbi) jer su bez objektivnog i razumnog opravdanja kvalifikacije stečene završetkom stručnih i sveučilišnih studija smještene na istu razinu HKO-a.

Isto tako, osporeno zakonsko rješenje zadire u ustavni položaj sveučilišta (članak 67. stavak 1. Ustava) koje je jedino ovlašteno osposobljavati studente za oblike stvaralaštva iz članka 68. stavka 1. Ustava. Specijalistički diplomski stručni studiji za to nisu ni stvoreni ni ovlašteni.

20.1. Ustavni sud stoga ocjenjuje da osporena odredba nije u skladu s načelnim ustavnopravnim stajalištima o ishodima učenja bitnim za kvalifikacije koje proizlaze iz postojećeg binarnog sustava visokog obrazovanja izraženima u odluci broj: U-I-351/2016, a smještanjem cjelovitih kvalifikacija stečenih završetkom preddiplomskog stručnog studija i preddiplomskog sveučilišnog studija na razinu 6 HKO-a, odnosno smještanjem kvalifikacija stečenih završetkom specijalističkog diplomskog

stručnog studija i sveučilišnog diplomskog studija na razinu 7.1 HKO-a postupljeno je protivno stajalištima izraženim u odluci broj: U-I-351/2016, čime je došlo do ponovne uspostave protuustavnog stanja koje je 31. prosinca 2016. bilo prekinuto po sili točke II. izreke odluke broj: U-I-351/2016.

26. Odluka U-II-7149/2021 i dr. od 15. veljače 2022.
(Narodne novine, broj 25/22)

Obrazloženje

VI. OCJENA USTAVNOG SUDA

e) Izuzeci

60. Sindikat policijskih službenika Hrvatske posebno osporava iznimku koja se odnosi na studente te smatra da je takvo normiranje u suprotnosti sa znanstvenim podacima prema kojima su djeca i mladi trenutno glavni prenositelji virusa. Također navode da studentske programe mogu pohađati i osobe starije od 50 – 60 godina, te da stoga Odluka o uvođenju posebne sigurnosne mjere obveznog testiranja dužnosnika, državnih službenika i namještenika, službenika i namještenika u javnim službama, službenika i namještenika u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi te zaposlenika trgovačkih društava i ustanova (Narodne novine, br. 121/21; u daljnjem tekstu: Odluka/21) nema smisla u vezi s »grupiranjem ljudi na dobne skupine i mogućnosti zaraze starijih i mlađih osoba«. Takve prigovore ponavljaju i neki drugi predlagatelji.

60.1. Vlada je u dopunskom očitovanju navela da su u uvjetima izazvanim pandemijom visoka učilišta bila prisiljena veći dio svoga nastavnog procesa u dijelu akademskih godina 2019./2020. i 2020./2021. prenijeti u virtualno okruženje. Međutim, unatoč ulaganju velikih napora da se osigura kvaliteta nastavnog procesa i odgovarajuća potpora studentima, na takav način bilo je teško osigurati kvalitetu izvođenja nastave u skladu s akreditiranim studentskim programima. K tome, prelazak na virtualne oblike nastave može se negativno odraziti na mentalno zdravlje studenata. Istodobno, uslijed godine i pol trajanja pandemije, dosegnuta je maksimalna moguća razina prijenosa klasične nastave u virtualno okruženje te bi svako daljnje povećanje te razine dovelo u pitanje relevantnost izvođenja studentskog programa s obzirom na njegovu akreditaciju (budući da je za daljnje takvo izvođenje nastave potrebna posebna akreditacija).

Nadalje se navodi da je pravo studenata na obrazovanje po svojem značenju za razvoj i opstojnost društva stavljeno u odnos s pravom na zaštitu zdravlja. Kako bi se nastava mogla održavati što više u učionicama, a uz što manji rizik za zarazu, HZJZ je, na zahtjev Ministarstva znanosti i obrazovanja, još početkom tekuće akademske godine donio i objavio Preporuku za održavanje nastave na visokim učilištima u razdoblju

pandemije bolesti COVID-19 uz primjenu protuepidemijskih mjera za akademsku godinu 2021./2022. (7. listopada 2021.) i Preporuku za održavanje nastave na visokim učilištima u razdoblju pandemije bolesti COVID-19 uz primjenu protuepidemijskih mjera za akademsku godinu 2021./2022. (2. rujna 2021.). U preporukama su detaljno razrađene epidemiološke mjere kojima je cilj smanjenje rizika za zarazu kod održavanja nastave u učionicama čak i kada se ne primjenjuju EU digitalne COVID potvrde, pri čemu je navedeno: »Iznimno, na visokim učilištima koja imaju veliki broj studenata može se dopustiti boravak i više od 100 osoba (studenata) u velikim prostorima (amfiteatrima i dvoranama) koje imaju više od 100 fiksnih mjesta za sjedenje, ako su svi cijepljeni ili su preboljeli bolest unazad 9 mjeseci, uz uvjet da visoko učilište organizira evidenciju i kontrolu na ulazu u prostore (amfiteatre i dvorane); cijepljenje ili preboljenje se dokazuje predočenjem EU digitalne COVID potvrde ili iznimno predočenjem nalaza pozitivnog PCR testa unazad 11 dana do 9 mjeseci ili liječničke potvrde o preboljenju ili cijepljenju«. U navedenim preporukama nije predviđena primjena EU digitalnih COVID potvrda na temelju negativnog testa iz dvaju razloga:

- važenje EU digitalne COVID potvrde na temelju preboljenja i cijepljenja uprava visokih učilišta može jednokratno provjeriti, a za potvrde na temelju negativnog testa visoka učilišta trebaju organizirati redovitu provjeru, što za pojedina visoka učilišta može biti organizacijski zahtjevno,
- tada nedovoljna dostupnost testnih mjesta jer je širokodostupno testiranje brzim antigenim testovima uspostavljeno 11. studenoga 2021.

Naveden pristup prema kojem pojedina visoka učilišta mogu, kada je to potrebno za održavanje nastave, uživo primijeniti provjeru EU digitalnih COVID potvrda, koji je uveden još početkom akademske godine, primijenjen je i u točki IX. Odluke, te je riječ o primjeni načela prema kojem je studiranje dostupno studentima uz najmanja moguća ograničenja, a uz najveću moguću razinu sigurnosti.

Osim toga, Vlada navodi da se pri donošenju Odluke/21 vodilo i spoznajom da su djelatnici visokih učilišta starije životne dobi od studenata pa su time u većoj opasnosti od težih oblika bolesti i smrtnog ishoda. Stoga je važnije da se oni osobnim cijepljenjem zaštite od teških oblika bolesti nego studenti. Također, djelatnici visokih učilišta mogu sebe i studente efikasno zaštititi od zaraze pravilnim nošenjem maske i održavanjem fizičkog razmaka. Isto tako, vodilo se računa da se nastava ne može održavati u učionicama ako su djelatnici u samoizolaciji, što nije slučaj kada su u samoizolaciji studenti. Navedeno je i da je člankom 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07 – odluka USRH-a broj: U-I-1707/2006, 46/07, 45/09 – članak 30. Zakona o osiguranju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 – odluka i rješenje USRH-a broj: U-I-5578/2013 i U-I-3633/2014, 60/15 – odluka USRH-a broj: U-I-7431/2014 i U-II-7432/2014 i 131/17) propisana autonomija sveučilišta i akademska samouprava koja, između ostalog, obuhvaća utvrđivanje pravila studiranja. U okviru navedene autonomije i akademske samouprave, visoka učilišta samostalno odlučuju o organizaciji nastave i studiranja te je, stoga, uz sve naprijed iznesene razloge, točkom IX. podstavka 2. Odluke/21 utvrđeno da se Odluka/21 ne primjenjuje na studente prilikom boravka u prostorima visokih učilišta, osim ako visoko učilište ne odluči drugačije.

Dakle, prema dopunskom očitovanju proizlazi da visoko učilište samostalno odlučuje o potrebi testiranja studenata, i ako visoko učilište donese internu odluku o obvezi testiranja i/ili predočenja odgovarajuće potvrde dužno je o tome pravovremeno obavijestiti studente, kao i o načinu financiranja testiranja te načinu provedbe te odluke.

60.2. Ustavni sud je od 9 hrvatskih javnih sveučilišta pribavio podatke o tome jesu li njihovi fakulteti uveli provjeru EU digitalnih COVID potvrda za ulazak studenata na fakultete.

Iz pribavljenih podataka proizlazi da EU digitalne COVID potvrde za ulazak studenata u fakultete nisu uvedene na Sveučilištu u Slavanskom Brodu (dopis od 17. siječnja 2022.), Sveučilištu u Zadru (dopis od 17. siječnja 2022.), Sveučilištu Sjever (dopis od 19. siječnja 2022.), Sveučilištu u Splitu (e-mail od 21. siječnja 2022.), Sveučilištu u Dubrovniku (dopis od 18. siječnja 2022.), Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli (dopis od 20. siječnja 2022.)

Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (dopis od 21. siječnja 2022.) upotreba EU digitalnih COVID potvrda u odnosu na studente uvedena je na Ekonomskom fakultetu i Pravnom fakultetu, ako na predavanju, kolokviju ili ispitu nazoči više od 50 studenata (što se u praksi nije dogodilo).

Sveučilište u Zagrebu (dopis od 14. siječnja 2022.) donijelo je Preporuku klasa: 602-04/21-11/14 od 16. studenoga 2021. dekanima sastavnica Sveučilišta koje od studenata za ulazak u zgrade traže na uvid EU digitalne COVID potvrde, da se studentima odobri prijelazni period od 22 dana od donošenja odluke do njezine potpune provedbe; s tim da bi trošak testiranja studenata najmanje tjedan dana snosila sastavnica Sveučilišta. Detaljnije obavijesti o fakultetima koji su uveli obvezu korištenja EU digitalnih COVID potvrda za studente to Sveučilište nije dostavilo, pozivajući se na autonomiju sveučilišta.

60.3. Temeljni razlog za propisivanje iznimke iz podstavka 2. točke IX. Odluke/21 (odnosno podstavka 3. Odluke) Vlada pronalazi u autonomiji sveučilišta iz članka 67. Ustava. U tom smislu Ustavni sud podsjeća da je u odluci i rješenju broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. (Narodne novine, broj 14/00, 26/00 – ispr. i 67/00) zauzeo sljedeća načelna stajališta:

»Sud je zauzeo načelno stajalište da članak 67. Ustava sadrži:

- *ustavno utvrđenje da je autonomija nužna za samo postojanje sveučilišta*, jer sveučilište, kao ustanova koja stvara nove znanstvene spoznaje i uvodi studente u znanosti, može postojati samo u mjeri u kojoj samostalno uređuje svoje ustrojstvo i djelovanje. To je ostvarivo samo u slučaju ako je sveučilište organizacijski i funkcionalno neovisno o drugim tijelima koja imaju vlast ili drugu moć da utječu na uređenje ustrojstva i na djelovanje sveučilišta;
- *ustavno utvrđenje da sveučilište ima pravo samostalno odlučivati o svom ustrojstvu i djelovanju, u skladu sa zakonom*, što znači da odlučivanje o ustrojstvu i djelovanju pripada, silom ustavne odredbe, u područje akademske samouprave (domaine réservée) sveučilišta.«

60.4. Iz navedenoga proizlazi da se autonomija sveučilišta ne smije tumačiti tako da priječi državu (donositelje propisa) da nametne pravila postupanja članovima sveučilišta, odnosno studentima i profesorima.

Ustavni sud prije svega ističe da izuzetci od opće obvezujuće zdravstvene mjere koja je uvedena radi zaštite zdravlja pučanstva također moraju biti, kao i sama mjera, proporcionalni legitimnom cilju uvođenja zdravstvene mjere i ne smiju ugroziti njezino ostvarivanje. To stoga što se pozitivna obveza države da na temelju članaka 2. i 8. Konvencije zaštiti život i zdravlje pojedinaca, u skladu s tekstom članka 1. Konvencije, odnosi na *svaku osobu* pod njezinom jurisdikcijom.

U tom smislu, kada se određena skupina pojedinaca posebno izuzima od primjene zdravstvene mjere koja je obvezujuća za ostale pojedince, to izuzeće i dalje mora slijediti legitimni cilj zaštite zdravlja pojedinaca i ne može biti opravdano ako se izuzećem može ugroziti postizanje tog legitimnog cilja u skupini pojedinaca koja je izuzeta od njezine primjene ili u općoj populaciji.

Ako je legitimni cilj osporene Odluke zaštita zdravlja pojedinaca propisivanjem obvezujućih mjera koje sprječavaju ili ograničavaju širenje zaraze virusom SARS-CoV-2 u državnim i javnim službama, u tom slučaju svaki izuzetak od primjene tih mjera mora biti opravdan dostatno uvjerljivim razlozima koji su zasnovani na epidemiološkim i drugim objektivnim ili provjerljivim podacima o pandemiji COVID-19 i zdravstvenim rizicima, uvažavajući pritom i razlike između određenih skupina pojedinaca koje su posebno ranjive, ili manje ranjive.

Međutim, u konkretnom slučaju u kojem je podstavkom 3. točke IX. Odluke propisano izuzeće od primjene Odluke na visoka učilišta, a koje se pokušava opravdati razlogom ustavnog jamstva autonomije sveučilišta iz članka 67. Ustava, Ustavni sud utvrđuje da navedeno izuzeće nije opravdano epidemiološkim i drugim objektivnim i provjerljivim podacima o pandemiji COVID-19 i s njom povezanim zdravstvenim rizicima i stoga nije u skladu s proklamiranim legitimnim ciljem.

Ustavni sud utvrđuje da se pozivanje na ustavno jamstvo autonomije sveučilišta kao razloga za izuzimanje sveučilišta od primjene općih propisa koje je država ovlaštena donositi i prisilno provoditi na svom cjelokupnom području i prema svim pojedincima ne može, iz naprijed navedenih razloga, smatrati objektivnim i racionalno opravdanim razlogom.

Ustavni sud prihvaća razloge zbog kojih se Odluka ne primjenjuje na studente prilikom boravka u prostorima visokih učilišta. Međutim, ocjenjuje ustavnopravno neprihvatljivim da pozivom na autonomiju sveučilišta pojedino visoko učilište može odlučiti drukčije. Stoga je ukinuo točku IX. podstavak 3. Odluke u dijelu koji glasi: »osim ukoliko visoko učilište ne odluči drugačije«.

ČETVRTI DIO

Međunarodni i europski dokumenti

Uvodna napomena

Budući da akademske slobode i sveučilišna autonomija ne pripadaju u izravnu nadležnost Europske unije, ne postoje pravno obvezujući nadnacionalni pravni instrumenti koji uređuju to područje. No ovdje navedeni međunarodni i europski dokumenti navode najbolje prakse koje bi neka država trebala slijediti i ukazuju na ponašanje u koje se treba ugledati kako bi se postigli određeni rezultati koji se smatraju poželjnima. Oni su po svojoj naravi *soft law* (tzv. meko pravo), pravna pravila bez izravno obvezujućeg učinka. Pojam se odnosi na neobvezujuće akte – sporazume, rezolucije, deklaracije, izjave, namjere, smjernice, preporuke, načela, kodekse, akcijske planove i druge slične akte. Za razliku od prava, koje su uključene stranke obvezne provoditi, *soft law* predstavlja manje strogu obvezu, iako to ne znači da je takva norma nužno neučinkovita. Akti međunarodnog *soft law* nisu obvezujući *stricto sensu*, ali ipak imaju važnost jer ih se većina članova međunarodne zajednice pridržava.¹

Za reformu hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja posebno su važna načela i ciljevi politika Europske unije i Vijeća Europe, jer je Republika Hrvatska članica ovih organizacija, te s obzirom na to da je cilj reforme usklađivanje hrvatskog sustava s prihvaćenim načelima i zadanostima Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), Europskog prostora obrazovanja (EEA) i Europskoga istraživačkog prostora (ERA). Republika Hrvatska je, osim toga, stranka i potpisnica raznih akata i dokumenata (*Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima* Opće skupštine UN-a, *Bonske deklaracije o slobodi znanstvenoga istraživanja*, itd.), čime je preuzela obvezu poštovanja njihovih načela i zaključaka.

¹ Najopsežnija studija o međunarodnom *soft law* na hrvatskom jeziku je: Robert Mrljić, *Soft law i međunarodno pravo*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2017.

1. Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966.²

[...]

Članak 13.

(1) Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na odgoj i obrazovanje. One su suglasne u tome da se odgoj i obrazovanje mora usmjeriti u pravcu razvoja ljudske osobe i svijesti o ljudskom dostojanstvu, i da mora jačati poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. One su također suglasne u tome da obrazovanje mora omogućiti svim ljudima djelotvorno sudjelovanje u slobodnom društvu, promicati razumijevanje, snošljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim, etničkim ili vjerskim grupama te podupirati djelatnosti Ujedinjenih naroda na održanju mira.

(2) U cilju punoga ostvarenja toga prava, države stranke ovoga Pakta priznaju:

- a) da osnovno obrazovanje mora biti obvezno i besplatno za sve;
- b) da se srednje obrazovanje u svojim različitim oblicima, uključujući tehničko i strukovno srednje obrazovanje, mora učiniti raspoloživim i dostupnim svima korištenjem svih odgovarajućih sredstava, napose postupnim uvođenjem besplatnoga obrazovanja;
- c) da se više i visoko obrazovanje mora učiniti jednako dostupnim svima prema sposobnostima korištenjem svih odgovarajućih sredstava, napose postupnim uvođenjem besplatnoga obrazovanja;
- d) da, koliko je god moguće, treba poticati ili unaprjeđivati osnovno obrazovanje za osobe koje nemaju ili nisu završile osnovno obrazovanje u njegovom punom trajanju;
- e) da treba aktivno razvijati školsku mrežu na svim razinama, uvesti odgovarajući sustav stipendiranja i stalno poboljšavati materijalni položaj učitelja.

(3) Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će poštovati slobodu roditelja i, gdje postoji takav slučaj, zakonskih skrbnika da mimo škola koje su osnovale državne vlasti, za svoju djecu izaberu druge škole koje udovoljavaju onim minimalnim obrazovnim standardima koje propisuje ili odobrava država, i da osiguraju vjerski i moralni odgoj za svoju djecu u skladu sa svojim osobnim uvjerenjima.

² Službeni prijevod. Poveznica: https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/medjunarodni_pakt_o_gospodarskim_socijalnim_i_kulturnim%20pravima.pdf (pristupljeno 20. srpnja 2022.). Republika Hrvatska stranka je *Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima* od 6. listopada 1991. godine prema *Odluci o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji*. Tu odluku donijela je Vlada Republike Hrvatske 30. rujna 1993. godine (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93). Prema odredbi II. te Odluke „Tekstovi mnogostranih međunarodnih ugovora iz točke I. ove Odluke, objavljeni u službenim glasilima država sljednica, vrijede i primjenjuju se kao službeni tekstovi do objave službenih tekstova tih međunarodnih ugovora na hrvatskom jeziku u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori.“ Službeni tekst Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima objavljen je u Službenom listu SFRJ, br. 7/71, i još je uvijek jedini službeni prijevod.

(4) Ništa se u ovom članku ne smije tumačiti tako da ograničava slobodu pojedinaca i pravnih osoba u osnivanju i vođenju odgojno-obrazovnih ustanova, uz uvjet da se poštuju načela izložena u stavku 1. ovoga članka i da obrazovanje u tim ustanovama udovoljava minimalnim standardima kako ih propisuje država.

[...]

Članak 15.

(1) Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na:

- a) sudjelovanje u kulturnom životu;
- b) uživanje pogodnosti znanstvenoga napretka i njegove primjene;
- c) korist od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz bilo kojega znanstvenoga, književnoga ili umjetničkoga djela kojega je osoba autor.

(2) Mjere koje države stranke ovoga Pakta poduzimaju kako bi postigle puno ostvarenje toga prava, moraju obuhvatiti one koje su prijeko potrebne za održanje, razvoj i širenje znanosti i kulture.

(3) Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će poštovati slobodu koja je bitna za znanstveno istraživanje i stvaralačku djelatnost.

(4) Države stranke ovoga Pakta priznaju prednosti koje se postižu poticanjem i unaprjeđenjem međunarodnih susreta i suradnje u znanstvenim i kulturnim područjima.

2. Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje, Odbor Ujedinjenih naroda za gospodarska, socijalna i kulturna prava, 8. prosinca 1999.³

[...]

Akademski sloboda i institucionalna autonomija

38. U svjetlu ispitivanja brojnih izvješća država stranaka Odbor je zauzeo stajalište da se pravo na obrazovanje može uživati samo ako je popraćeno akademskom slobodom osoblja i studenata. U skladu s tim, iako se to pitanje izričito ne spominje u članku 13., prikladno je i potrebno da Odbor iznese neka opažanja o akademskoj slobodi. Sljedeće napomene posvećuju posebnu pozornost ustanovama visokoga obrazovanja jer su, prema iskustvu Odbora, osoblje i studenti u visokom obrazovanju posebno osjetljivi na političke i druge pritiske koji potkopavaju akademsku slobodu. Međutim, Odbor želi istaknuti da osoblje i studenti u cijelom obrazovnom sektoru imaju pravo na akademsku slobodu i mnoga od sljedećih opažanja mogu se primijeniti općenito.

39. Članovi sveučilišne zajednice, pojedinačno ili skupno, slobodni su stjecati, razvijati i prenositi znanje i ideje kroz istraživanje, nastavu, proučavanje, raspravu, dokumentiranje, proizvodnju, stvaranje ili pisanje. Akademski slobode uključuju slobodu pojedinaca da slobodno izražava mišljenja o ustanovi ili sustavu u kojem radi, da obavlja svoje funkcije bez diskriminacije ili straha od represije od strane države ili bilo kojega drugoga aktera, da sudjeluje u strukovnim ili predstavničkim sveučilišnim tijelima te da uživa sva međunarodno priznata ljudska prava primjenjiva na druge pojedince u istoj jurisdikciji. Uživati akademski sloboda nosi sa sobom obveze kao što su dužnost poštovanja akademski slobode drugih, osiguravanja poštene rasprave o suprotnim stajalištima i postupanja prema svima bez diskriminacije po bilo kojoj od zabranjenih osnova.

40. Uživati akademski sloboda zahtijeva autonomiju ustanova visokoga obrazovanja. Autonomija je onaj stupanj samouprave koji je nužan za učinkovito donošenje odluka visokih učilišta u vezi s njihovim akademskim radom, normama, upravljanjem i povezanim aktivnostima. Samouprava, međutim, mora biti u skladu sa sustavima javne odgovornosti, posebno u pogledu financiranja koje osigurava država. S obzirom na znatna javna ulaganja u visoko obrazovanje potrebno je pronaći odgovarajuću ravnotežu između autonomije i odgovornosti ustanove. Iako ne postoji jedinstveni model, institucionalni aranžmani trebali bi biti poštene, pravedni i pravični te što transparentniji i participativniji.

³ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://digitallibrary.un.org/record/407275?ln=en> (pristupljeno 20. srpnja 2022.).

3. Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja, Svjetska sveučilišna služba, 10. rujna 1988.⁴

Preambula

Šezdesetosma Opća skupština Svjetske sveučilišne službe, na sastanku u Limi od 6. do 10. rujna 1988., u godini 40. obljetnice Opće deklaracije o ljudskim pravima,

razmotrivši opsežan skup međunarodnih standarda u području ljudskih prava koje su ustanovili Ujedinjeni narodi i druge opće i regionalne organizacije, a posebno Opću deklaraciju o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima te UNESCO-ovu konvenciju protiv diskriminacije u obrazovanju,

uvjerena da sveučilišta i akademske zajednice imaju obvezu ostvarivanja gospodarskih, društvenih, kulturnih, građanskih i političkih prava naroda,

ističući važnost prava na obrazovanje za uživanje svih drugih ljudskih prava i razvoj ljudskih osoba i naroda,

smatrajući da se pravo na obrazovanje može u potpunosti uživati samo u atmosferi akademske slobode i autonomije ustanova visokoga obrazovanja,

prepoznajući snažnu ranjivost akademske zajednice zbog političkih i ekonomskih pritisaka,

potvrđujući sljedeća načela koja se odnose na obrazovanje:

- a) Svako ljudsko biće ima pravo na obrazovanje.
- b) Obrazovanje treba biti usmjereno na cjelovit razvoj ljudske osobnosti i osnaživanje njezina dostojanstva te treba jačati poštovanje ljudskih prava, temeljnih sloboda i mira. Obrazovanje treba omogućiti svim osobama učinkovito sudjelovanje u izgradnji slobodnoga i egalitarnoga društva te promicati razumijevanje, snošljivost i prijateljstvo među svim narodima i svim rasnim, etničkim ili vjerskim skupinama. Obrazovanje treba promicati međusobno razumijevanje, poštovanje i ravnopravnost između muškaraca i žena. Obrazovanje treba biti sredstvo za razumijevanje i pridonošenje ostvarenju glavnih ciljeva suvremenoga društva kao što su društvena jednakost, mir, jednaki razvoj svih naroda i zaštita okoliša.
- c) Svaka država treba jamčiti pravo na obrazovanje bez ikakve diskriminacije na osnovi rase, boje kože, spola, jezika, religije, političkoga ili drugoga mišljenja, nacionalnoga ili socijalnoga podrijetla, gospodarskoga stanja te statusa koji se stječe rođenjem ili na neki drugi način. Svaka država treba staviti na raspo-

⁴ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://www.wusgermany.de/sites/wusgermany.de/files/userfiles/WUS-Internationales/wus-lima-englisch.pdf> (pristupljeno 17. srpnja 2022.).

laganje odgovarajući udio vlastita nacionalnoga dohotka kako bi se u praksi osiguralo potpuno ostvarenje prava na obrazovanje.

- d) Obrazovanje treba biti instrument pozitivne društvene promjene. Kao takvo, ono treba biti relevantno za društveni, gospodarski, politički i kulturni položaj bilo koje zemlje, pridonositi transformaciji *statusa quo* prema potpunom postizanju svih prava i sloboda te podlijevati stalnoj evaluaciji.

proglašava ovu Deklaraciju:

Definicije

1. U svrhu ove Deklaracije:

- a) „Akademska sloboda“ znači slobodu članova akademske zajednice da pojedinačno ili zajednički tragaju za znanjem te razvijaju i prenose znanje putem istraživanja, studiranja, raspravljanja, dokumentiranja, proizvođenja, stvaranja, poučavanja, predavanja i pisanja.
- b) „Akademska zajednica“ obuhvaća sve osobe koje poučavaju, studiraju, istražuju i rade na ustanovi visokoga obrazovanja.
- c) „Autonomija“ znači neovisnost ustanova visokoga obrazovanja od države i svih drugih društvenih silnica u odlučivanju o svojoj unutarnjoj upravi, financijama i administraciji, kao i u uspostavljanju vlastite politike obrazovanja, istraživanja, savjetodavnoga rada i srodnih djelatnosti.
- d) „Ustanove visokoga obrazovanja“ obuhvaćaju sveučilišta, druge centre obrazovanja nakon srednje škole te istraživačke i kulturne centre koji su povezani s njima.

2. Gore navedene definicije ne impliciraju da izvršavanje akademske slobode i autonomije ne podliježe ograničenjima kako je utvrđeno u ovoj Deklaraciji.

Akademska sloboda

3. Akademska je sloboda bitna pretpostavka za obrazovne, istraživačke, administrativne i uslužne funkcije koje su povjerene sveučilištima i drugim ustanovama visokoga obrazovanja. Svi članovi akademske zajednice imaju pravo obavljati svoje funkcije bez ikakve diskriminacije i bez straha da će ih država ili bilo koji drugi izvor ometati ili provoditi represiju nad njima.

4. Države imaju obvezu poštovati i osigurati svim članovima akademske zajednice ona građanska, politička, gospodarska, socijalna i kulturna prava koja su priznata sporazumima Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima. Svaki član akademske zajednice treba osobito imati slobodu misli, savjesti, vjeroispovijesti, izražavanja, okupljanja i udruživanja kao i pravo na slobodu i sigurnost osobe te slobodu kretanja.

5. Pristup akademskoj zajednici treba biti jednak za sve članove društva bez ikakvih prepreka. Na temelju sposobnosti svaka osoba ima pravo bez ikakve diskriminacije postati dio akademske zajednice kao student, nastavnik, istraživač, radnik ili administrator. Privremene mjere usmjerene na ubrzanje faktične ravnopravnosti onih članova akademske zajednice koji su u nepovoljnijem položaju ne smiju se smatrati diskriminatorni-

ma pod uvjetom da se te mjere ukinu kada se ostvare ciljevi osiguravanja jednakih mogućnosti i postupanja. Sve države i ustanove visokoga obrazovanja trebaju jamčiti sustav stabilnoga i sigurnoga zaposlenja za nastavnike i istraživače. Nijedan član akademske zajednice ne smije biti otpušten bez pravičnoga saslušanja pred demokratski izabranim tijelom akademske zajednice.

6. Svi članovi akademske zajednice s istraživačkim funkcijama imaju pravo na obavljanje istraživačkoga rada bez ikakva ometanja, prema općim načelima i metodama znanstvenoga istraživanja. Također imaju pravo drugima slobodno priopćavati zaključke svojih istraživanja te ih objavljivati bez cenzure.

7. Svi članovi akademske zajednice s nastavnom ulogom imaju pravo poučavati bez ikakva ometanja, prema prihvaćenim načelima, standardima i metodama poučavanja.

8. Svi članovi akademske zajednice trebaju imati slobodu održavanja kontakta sa svojim kolegama u bilo kojem dijelu svijeta kao i slobodu razvijanja svojih obrazovnih kapaciteta.

9. Svi studenti u sustavu visokoga obrazovanja trebaju imati slobodu studiranja, uključujući pravo odabrati polje studija među dostupnim predmetima i pravo na službeno priznavanje znanja i stečenoga iskustva. Ustanove visokoga obrazovanja trebaju težiti zadovoljavanju profesionalnih potreba i težnji studenata. Države trebaju osigurati primjerena sredstva potrebitim studentima kako bi oni nastavili svoje studije.

10. Sve ustanove visokoga obrazovanja trebaju jamčiti pojedinačno ili zajednički sudjelovanje studenata u svojim tijelima upravljanja, kako bi studenti izražavali mišljenja o bilo kojem nacionalnom i međunarodnom pitanju.

11. Države trebaju poduzeti sve odgovarajuće mjere za planiranje, organiziranje i implementiranje sustava visokoga obrazovanja tako da studenti koji su završili srednju školu i drugi ljudi koji bi mogli dokazati svoju sposobnost da uspješno studiraju na toj razini ne plaćaju naknadu.

12. Svi članovi akademske zajednice imaju pravo na slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo na osnivanje sindikata i pridruživanje sindikatu u svrhu zaštite vlastitih interesa. Sindikati u svim sektorima akademske zajednice trebaju sudjelovati u formuliranju odgovarajućih profesionalnih standarda tih sektora.

13. Ostvarivanje gore navedenih prava nosi sa sobom posebne obveze i odgovornosti te može podlijevati određenim ograničenjima koja su nužna za zaštitu prava drugih. Poučavanje i istraživanje treba provoditi u potpunom skladu s profesionalnim standardima i treba odgovarati na suvremene probleme s kojima se društvo suočava.

Autonomija ustanova visokoga obrazovanja

14. Sve ustanove visokoga obrazovanja trebaju težiti ostvarenju gospodarskih, socijalnih, kulturnih, građanskih i političkih prava ljudi te nastojati spriječiti zlouporabu znanosti i tehnologije na štetu tih prava.

15. Sve ustanove visokoga obrazovanja same se trebaju baviti suvremenim problemima s kojima se društvo suočava. U tu svrhu kurikuli tih ustanova kao i njihove aktivnosti trebaju odgovarati potrebama društva u cjelini. Ustanove visokoga obrazovanja trebaju biti kritične prema uvjetima političke represije i kršenja ljudskih prava u vlastitim društvima.

16. Sve ustanove visokoga obrazovanja trebaju iskazati solidarnost s drugim takvim ustanovama i pojedinim članovima akademskih zajednica kad su izloženi progonu. Takva solidarnost može biti moralna ili materijalna, a treba uključivati utočište i zapošljavanje ili obrazovanje za žrtve progona.

17. Sve ustanove visokoga obrazovanja trebaju nastojati spriječiti znanstvenu i tehnološku ovisnost i promicati ravnopravno partnerstvo svih svjetskih akademskih zajednica u potrazi za znanjem i uporabi znanja. Trebaju poticati međunarodnu akademsku suradnju koja nadilazi regionalne, političke i druge barijere.

18. Ispravno uživanje akademske slobode i sukladnost s odgovornostima koje su navedene u prethodnim člancima zahtijevaju visoki stupanj autonomije ustanova visokoga obrazovanja. Države imaju obvezu ne miješati se u autonomiju ustanova visokoga obrazovanja i sprječavati miješanje drugih društvenih snaga.

19. Autonomija ustanova visokoga obrazovanja treba se ostvarivati demokratskim sredstvima samouprave, što uključuje aktivno sudjelovanje svih članova dotičnih akademskih zajednica. Svi članovi akademske zajednice trebaju imati pravo i mogućnost bez ikakve diskriminacije sudjelovati u obavljanju akademskih i administrativnih poslova. Sva upravna tijela ustanova visokoga obrazovanja trebaju biti slobodno izabrana i trebaju uključivati pripadnike različitih sektora akademske zajednice. Autonomija treba obuhvaćati odluke o administraciji i određivanju politike obrazovanja, istraživanja, savjetodavnoga rada, raspodjele sredstava i srodnih djelatnosti.

4. Magna charta universitatum, 18. rujna 1988.⁵

Uvod

Okupljeni u Bologni u povodu devetstote obljetnice najstarijega sveučilišta u Europi, četiri godine prije konačnoga ukinuća granica između zemalja Europske zajednice; unaprijed se radujući dalekosežnoj suradnji između svih europskih naroda i vjerujući da narodi i države moraju više nego ikad postati svjesni uloge koju će sveučilišta biti pozvana ispunjavati u uvećanoj međunarodnoj zajednici koja se mijenja, potpisani rektori europskih sveučilišta drže:

1. Kako približavanjem koncu ovoga tisućljeća budućnost čovječanstva uvelike ovisi o kulturnome, znanstvenom i tehničkom razvoju koji se pak uspostavlja u stjencištima kulture, znanja i znanosti kakva istinska sveučilišta jesu.

2. Kako se zadaćom sveučilišta u širenju znanja među mladim naraštajima podrazumijeva da u današnjem svijetu ona moraju u cijelosti služiti društvu te kako kulturna, društvena i gospodarska budućnost društva posebice zahtijeva značajno ulaganje u neprestano obrazovanje;

3. Kako sveučilišta moraju budućim naraštajima pružiti obrazovanje i uvježbavanje koje će njih i druge preko njih poučavati štovati uzvišene usklađenosti njihova prirodnoga okružja i samoga života.

Potpisani rektori europskih sveučilišta obznanjuju svim državama i savjestima svih naroda temeljna načela koja trebaju, sada i uvijek, podupirati poziv sveučilišta.

Osnovna načela

1. Sveučilište je autonomna ustanova u srcu društava različito uređenih s obzirom na zemljopisno i povijesno naslijeđe; ono stvara, ispituje, procjenjuje i prosljeđuje kulturu kroz istraživanje i poučavanje.

2. Njegovo istraživanje i poučavanje mora u suočavanju sa svijetom oko sebe biti moralno i intelektualno neovisno spram svih političkih vlasti i gospodarskih moći.

3. Poučavanje i istraživanje na sveučilištima moraju biti neodvojivi kako njihov pri-nos ne bi zaostajao spram potreba u mijenjanju, zahtjeva društva te napretka znanstvene spoznaje.

4. Sloboda u istraživanju i poučavanju temeljno je načelo sveučilišnoga života, pa vlade i sveučilišta, svaki onoliko koliko je do njih, moraju osigurati poštovanje toga te-

⁵ Službeni prijevod. Poveznica: <http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/read-the-magna-charta/the-magna-charta> (pristupljeno 17. srpnja 2022.).

meljnoga zahtjeva. Odbijajući nesnošljivost i uvijek otvoreno za dijalog, sveučilište je savršeno susretište za učitelje koji su sposobni prenijeti svoje znanje i u potpunosti su osposobljeni razvijati ga kroz istraživanja i inovacije te za studente s pravom, sposobnošću i željom obogatiti svoj um takvim znanjem.

5. Sveučilište je pouzdanik europske humanističke tradicije; njegova je stalna briga dosizati sveopće znanje; kako bi ispunilo svoj poziv ono natkriljuje zemljopisne i političke međe i potvrđuje životnu potrebu različitih kultura da se uzajamno spoznaju i utječu jedna na drugu.

Sredstva

Postizanje tih ciljeva slijeđenjem spomenutih načela traži i djelotvorna *sredstva* primjerena postojećim uvjetima.

1. Da bi se očuvala sloboda u istraživanjima i nastavi moraju svim članovima sveučilišne zajednice biti dostupna odgovarajuća sredstva kako bi ostvarili tu slobodu.

2. Novačenje nastavnika i uređivanje njihova položaja moraju ispunjavati načelo po kojem je istraživanje neodvojivo od poučavanja.

3. Svako sveučilište mora – s odgovarajućim priznavanjem posebnih okolnosti – osigurati da slobode njihovih studenata budu zaštićene te da studenti uživaju povlastice koje im omogućuju postići kulturu i naobrazbu kojima žele ovladati.

4. Sveučilišta, posebno ona u Europi, drže kako su uzajamna razmjena informacija i dokumentacije te učestali zajednički projekti za unaprjeđivanje učenja jednako bitni za stalni napredak znanja.

Stoga ona, kao i u najranijim godinama svoje povijesti, ohrabruju pokretljivost nastavnika i studenata; nadalje smatraju kako je opća politika podudarnih položaja, naslova, ispita (uz zadržavanje važnosti nacionalnih diploma) te dodjele školarina, ključna za ispunjenja njihova poslanja u današnjim uvjetima.

Potpisani rektori obvezuju se u ime svojih sveučilišta učiniti sve što je u njihovoj moći kako bi ohrabрили svaku državu kao i odgovarajuće nadnacionalne ustanove u ustrajnom oblikovanju ovakve politike zasnovane na ovoj Velikoj povelji koja izražava njihovu jednoglasnu želju, slobodno utvrđenu i obznanjenu.

Bologna, 18. rujna 1988.

5. Magna charta universitatum, 12. ožujka 2020.⁶

Preambula

Magna charta universitatum, deklaracija i potvrda temeljnih načela na kojima bi se trebalo zasnivati poslanje sveučilišta, potpisana je 1988., u povodu 900. obljetnice Sveučilišta u Bologni. Prvo proglašeno načelo bila je neovisnost: istraživanje i poučavanje moraju biti intelektualno i moralno neovisni o svim političkim utjecajima i ekonomskim interesima. Drugo je načelo bilo da bi nastava i istraživanje trebali biti međusobno neodvojivi, sa studentima uključenima u potragu za znanjem i boljim razumijevanjem. Treće načelo odredilo je sveučilište kao mjesto slobodnoga istraživanja i raspravljanja koje se ističe vlastitom otvorenošću za dijalog i odbijanje nesnošljivosti.

Magna charta universitatum prepoznaje kako sveučilišta koja podržavaju ova načela mogu imati mnoge oblike pod promjenjivim utjecajem kulture, zemljopisa i povijesti. Usprkos tomu što je izrijeком bio rezultat specifičnoga trenutka u europskom razvoju, ovaj je dokument predviđao umreženi svijet u kojem bi znanje i utjecaj trebali prelaziti kulturne granice u potrazi za ljudskim razumijevanjem.

Svijet je od tada postao međusobno povezan na načine nezamislive u vrijeme nastanka izvorne deklaracije. Sveučilišta su se proširila diljem svijeta, snažno se povećavajući s obzirom na međusobnu raznolikost kao i s obzirom na djelokrug i poslanje. Broj i različitost studenata koji su u potrazi za sveučilišnim obrazovanjem globalno su se povećali, kao i njihovi razlozi za to te očekivanja njihovih obitelji i zajednica. Broj znanstvenih publikacija snažno je porastao, dok je povjerenje u sveučilišni svijet narušeno gubitkom povjerenja u stručnost. Pod utjecajem novih tehnologija, načini učenja, nastave i istraživanja brzo se mijenjaju; sveučilišta, s jedne strane, imaju vodeću ulogu u tome, a s druge strane, reagiraju na ta zbivanja.

Usprkos tim promjenama, visoko obrazovanje još uvijek ima potencijal biti pozitivnim pokretačem promjena i društvene preobrazbe. Načela izložena u *Magna charta universitatum* jednako vrijede danas kao i godine 1988., i nužna su pretpostavka za ljudski napredak posredstvom istraživanja, analize i primjerenoga djelovanja. Gore navedene izrazite promjene zahtijevaju od globalne akademske zajednice da identificira odgovornosti i obveze za koje se potpisnici slažu da su presudne za sveučilišta diljem svijeta u dvadeset i prvom stoljeću. To je razlog za ovu novu deklaraciju.

Načela, vrijednosti i odgovornosti

Sveučilišta priznaju kako imaju odgovornost uključiti se u težnje i izazove svijeta te u zajednice kojima služe i odgovarati na te težnje i izazove, kako bi bila od koristi čovječanstvu i pridonijela održivosti.

⁶ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <http://www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/mcu-2020> (pristupljeno 17. srpnja 2022.).

Intelektualna i moralna autonomija obilježje je svakoga sveučilišta i pretpostavka za ispunjavanje odgovornosti prema društvu. Tu neovisnost trebaju priznavati i štititi vlade i društvo u cjelini, a same ustanove moraju je snažno braniti.

Kako bi ispunila svoj potencijal sveučilišta zahtijevaju pouzdan društveni ugovor s građanskim društvom, koji podržava težnju za najvišom mogućom kvalitetom akademskoga rada uz puno poštovanje institucionalne autonomije.

Dok stvaraju i šire znanje sveučilišta propituju dogme i utvrđene doktrine te potiču kritičko razmišljanje kod svih studenata i znanstvenika. Akademska je sloboda njihova žila kucavica; otvoreno istraživanje i dijalog njihova su hrana.

Sveučilišta prihvaćaju dužnost poučavanja i provođenja istraživanja na etičan način i s integritetom, stvarajući pouzdane, vjerodostojne i dostupne rezultate.

Sveučilišta imaju građansku ulogu i odgovornost. Ona su dijelom globalnih, kolegijalnih mreža znanstvenih istraživanja te se zasnivaju na zajedničkim korpusima znanja i pridonose njihovu daljnjem razvoju. Sveučilišta su također uklopljena u lokalne kulture i od presudne su važnosti za njihovu budućnost i obogaćivanje. Iako su uronjena u globalni razvoj i povezana s njime, u potpunosti se uključuju i preuzimaju vodeće uloge u lokalnim zajednicama i ekosustavima.

Sveučilišta su ne-diskriminatorni prostori snošljivosti i poštovanja, gdje buja raznolikost perspektiva i gdje prevladava uključivost, usidrena u načelima pravičnosti i poštenja. Stoga se obvezuju promicati pravičnost i poštenje u svim vidovima sveučilišnoga života, uključujući postupke upisa, zapošljavanja i napredovanja.

Obrazovanje je ljudsko pravo i javno dobro te treba biti pristupačno svima. Sveučilišta prepoznaju kako je učenje cjeloživotna djelatnost s tercijarnim obrazovanjem kao dijelom kontinuuma. Unutar toga, sveučilišta služe različitim učenicima u svim razdobljima njihovih života.

Sveučilišta priznaju da pojedinci i zajednice, često zbog nejednakih okolnosti, imaju poteškoća u dobivanju pristupa visokomu obrazovanju ili utjecanju na načine i sadržaj sveučilišnih studija. Kako bi posvuda ostvarili ljudski potencijal sveučilišta promišljeno traže načine za prihvaćanje i uključivanje različitih shvaćanja i gledišta na stvari.

Potpisivanjem *Magna charta universitatum 2020*, sveučilišta utvrđuju svoju predanost izvornoj deklaraciji te podupiranju i unaprjeđenju gore navedenih načela, vrijednota i odgovornosti, kako bi osnažila ulogu sveučilišta u promicanju dobrobiti, očuvanja planeta, zdravlja, napretka i prosvjećivanja diljem svijeta.

Prihvatilo Upravno vijeće [Opservatorija Magnae Chartae universitatum] 12. ožujka 2020. godine.

6. Preporuka UNESCO-a o položaju nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju, 11. studenoga 1997.⁷

Preporuka donesena 11. studenoga 1997. na Općoj konferenciji Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), na 29. sjednici održanoj od 21. listopada do 12. studenoga 1997.

Preambula

Opća skupština Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), sastajući se u Parizu od 21. listopada do 12. studenoga 1997., na svojem 29. zasjedanju, svjesna odgovornosti država da se omogući obrazovanje za sve u skladu s člankom 26. Opće deklaracije o ljudskim pravima (1948.),

podsjecajući posebno na odgovornost država za pružanje visokoga obrazovanja u skladu s člankom 13. stavkom 1.(c) Međunarodnoga pakta o gospodarskom, socijalnim i kulturnim pravima (1966.),

svjesna da su visoko obrazovanje i istraživanje presudni u potrazi za znanjem, unaprjeđenju i prijenosu znanja te čine iznimno bogato kulturno i znanstveno dobro,

također svjesna da su vlade i važne društvene skupine, poput studenata, gospodarstvenika i radnika, životno zainteresirani za usluge i učinke sustava visokoga obrazovanja i imaju koristi od njih,

prepoznajući presudnu ulogu visokoškolskoga nastavnoga osoblja u unaprjeđenju visokoga obrazovanja i važnost njihovoga prinosa razvoju čovječanstva i suvremenoga društva,

uvjerena da će visokoškolsko nastavno osoblje, poput svih ostalih građana, nastojati u društvu poboljšati poštovanje kulturnih, gospodarskih, socijalnih, građanskih i političkih prava svih ljudi,

svjesna potrebe preoblikovanja visokoga obrazovanja kako bi pratilo društvene i gospodarske promjene i potrebe sudjelovanja visokoškolskoga nastavnoga osoblja u tom postupku,

izražavajući zabrinutost zbog ranjivosti sveučilišne zajednice na nepovoljne političke pritiske koji bi mogli potkopavati akademske slobode,

imajući u vidu kako se pravo na obrazovanje, poučavanje i istraživanje može u potpunosti ostvariti samo u ozračju akademskih sloboda i autonomije visokih učilišta te da otvorena komunikacija rezultata, hipoteza i mišljenja leži u samom središtu visokoga obrazovanja i pruža najsigurnije jamstvo točnosti i objektivnosti učenja i istraživanja,

zabrinuta uživa li visokoškolsko nastavno osoblje položaj primjeren navedenoj ulozi,

⁷ Neslužbeni prijevod. Poveznica: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000160495_fre (pristupljeno 24. srpnja 2022.).

prepoznajući kulturnu raznolikost svijeta,

uzimajući u obzir veliku raznolikost zakona, propisa, praksi i tradicije koji, u različitim zemljama, određuju obrasce i ustroj visokoga obrazovanja,

vodeći računa o raznolikosti uređenja koja su primjenjiva na visokoškolsko nastavno osoblje u različitim zemljama, posebno prema tome primjenjuju li se na njih propisi o javnoj službi,

ipak uvjerena da se u svim zemljama javljaju slična pitanja glede statusa visokoškolskoga nastavnoga osoblja i da ona zahtijevaju prihvaćanje zajedničkoga pristupa te u mjeri prikladnoj za primjenu zajedničkih standarda koje ova preporuka utvrđuje,

imajući u vidu instrumente poput UNESCO-ove Konvencije protiv diskriminacije u obrazovanju (1960.), koja prepoznaje da UNESCO ima dužnost ne samo zabraniti svaki oblik diskriminacije u obrazovanju, nego ujedno i promicati jednake mogućnosti i postupanja za sve u obrazovanju na svim razinama, sukladno pretpostavkama kojima je usvojena, kao i Preporuku o položaju nastavnika (1966.) i UNESCO-ovu Preporuku o položaju znanstvenih istraživača (1974.), kao i instrumente Međunarodne organizacije rada o slobodi udruživanja i prava na organiziranje te prava na kolektivno pregovaranje i jednakosti u dostupnosti i postupanju,

želeći nadopuniti postojeće konvencije, povelje i preporuke koje sadržavaju međunarodne norme navedene u dodatku s odredbama koji se odnose na probleme od posebne važnosti za visokoobrazovne ustanove i njihovo nastavno i istraživačko osoblje,

usvaja ovu Preporuku 11. studenoga 1997.

I. Definicije

1. Za potrebe ove Preporuke:

- a) „visoko obrazovanje“ znači programe studija, osposobljavanja ili istraživačkoga osposobljavanja na razini nakon srednje škole koje pružaju sveučilišta ili druge obrazovne ustanove odobrene kao ustanove visokoga obrazovanja od strane nadležnih državnih tijela, i/ili putem priznatih sustava akreditacije;
- b) „istraživanje“, unutar konteksta visokoga obrazovanja, označava izvorno znanstveno, tehnološko i inženjersko, medicinsko, kulturno, društveno i humanističko ili obrazovno istraživanje koja podrazumijeva pažljivo, kritičko, disciplinirano ispitivanje, koje se razlikuje u tehnici i metodi sukladno naravi i uvjetima uočenih problema, usmjereno na pojašnjenje i/ili rješenje problema, i kada je unutar institucionalnoga okvira, uz potporu odgovarajuće infrastrukture;
- c) „proučavanje“ označava procese kojima visokoškolsko nastavno osoblje ostaje relevantno u svojoj materiji, uključuje se u znanstveno nakladništvo, širi vlastiti rad i unaprjeđuje svoje pedagoške vještine kao učitelji u svojoj disciplini i poboljšava svoje akademske vjerodajnice;
- d) „dodatni rad“ označava uslugu kojom resursi obrazovne institucije nadilaze vlastite granice kako bi sveobuhvatno služili raznolikoj zajednici unutar države ili regije koja se smatra sastavnim dijelom ustanove, sve dok se taj posao nije u suprotnosti s misijom ustanove. U nastavi može uključivati širok raspon

aktivnosti kao što su izvannastavne, cjeloživotne i obrazovanje na daljinu kroz večernju nastavu, kratke tečajeve, seminare i institute. U istraživanju to može dovesti do pružanja stručne podrške javnom, privatnom i neprofitnom sektoru, raznih vrsta savjetovanja te sudjelovanja u primijenjenim istraživanjima i implementaciji rezultata istraživanja;

- e) „ustanove visokoga obrazovanja“ označavaju sveučilišta, druge obrazovne ustanove, središta i strukture visokoga obrazovanja, istraživačke i kulturne centre, povezane s bilo kojim od gore navedenih, javnih ili privatnih, koji su kao takvi odobreni kroz priznate sustave akreditacije ili od nadležnih državnih tijela;
- f) „visokoškolsko nastavno osoblje“ označava sve osobe u ustanovama ili programima visokoga obrazovanja koji sudjeluju u poučavanju i/ili su stipendisti i/ili provode istraživanje i/ili pružaju odgojno-obrazovne usluge studentima ili cjelokupnoj zajednici.

II. Djelokrug

2. Ova se Preporuka primjenjuje na sve nastavno osoblje u visokom obrazovanju.

III. Vodeća načela

3. Globalni ciljevi očuvanja mira, razumijevanja, suradnje i održiva razvoja na kojemu ustraje svaka država članica i Ujedinjeni narodi zahtijevaju, među ostalim, da se obrazovanje provodi za mir i u kulturi mira, kako to određuje UNESCO, ali također za dobivanje stručnih i formiranih diplomanata visokoobrazovnih ustanova, prikladnih da služe zajednici kao odgovorni građani, da se utvrđuju i budu uključeni u napredna istraživanja, i da, kao posljedica toga, čine jezgru talentiranoga i visoko kvalificiranoga nastavnoga osoblja u visokoobrazovnom sustavu.

4. Visokoobrazovne ustanove, posebno sveučilišta, čine zajednice znanstvenika koji čuvaju, šire i slobodno izražavaju vlastita mišljenja o tradicionalnom znanju i kulturi te su u potrazi za novim znanjima bez ikakvih ograničenja koja bi propisivala vladajuća doktrina. Potraga za novim znanjima i njihova primjena nalazi se u središtu poslanja tih visokoobrazovnih ustanova. U visokoobrazovnim ustanovama, gdje izvorno istraživanje nije potrebno, osoblje iz područja visokoga obrazovanja trebalo bi održavati i razvijati znanje iz vlastita područja kroz usavršavanje i unaprjeđivanje pedagoških vještina.

5. Prednosti u visokom obrazovanju, usavršavanje i istraživanje umnogome ovise o infrastrukturi i resursima, kako ljudskim tako i materijalnim, ali i o kompetentnostima i stručnosti osoblja u sustavu visokoga obrazovanja, kao i o njihovim ljudskim, pedagoškim i tehničkim kvalitetama poduprtima akademskim slobodama, osobnom odgovornošću, kolegijalnošću i institucijskom autonomijom.

6. Poučavanje u visokom obrazovanju je zvanje: to je oblik javne službe koja od osoblja u visokom obrazovanju zahtijeva stručno znanje i posebne vještine stečene i održavane strogim i cjeloživotnim učenjem i istraživanjem. Također, ono poziva na osjećaj za

osobnu i institucionalnu odgovornost za obrazovanje i dobrobit studenata i šire zajednice te na predanost visokom standardima profesionalnosti u učenosti i istraživanju.

7. Radni uvjeti za nastavno osoblje u visokom obrazovanju trebaju biti takvi da se njima u najvećoj mogućoj mjeri promiče učinkovito poučavanje, usavršavanje, istraživanje i proširenje posla. Ujedno nastavnomu osoblju u visokom obrazovanju trebaju omogućiti obavljanje radnih zadaća.

8. Ustanove koje predstavljaju nastavno osoblje iz područja visokoga obrazovanja trebaju biti uzete u obzir i priznate kao silnica koja snažno pridonosi unaprjeđenju u obrazovanju i koje bi stoga zajedno s dionicima i zainteresiranim osobama morale biti uključene u određivanje politike visokoga obrazovanja.

9. Poštovanje se mora iskazati prema različitosti sustava visokoga obrazovanja u svakoj državi članici u skladu s nacionalnim pravom i praksama kao i u skladu s međunarodnim standardima.

IV. Odgojno-obrazovni predmeti i politike

10. Općenito, u svim prikladnim fazama njihova nacionalnoga planiranja, a posebno njihova planiranja u području visokoga obrazovanja, države članice trebaju poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale da:

- a) je visoko obrazovanje usmjereno na čovjekov razvoj i na društveni napredak,
- b) visoko obrazovanje pridonosi postizanju ciljeva cjeloživotnoga učenja i razvijanju drugih oblika i razina obrazovanja,
- c) gdje su javna sredstva namijenjena ustanovama u visokom obrazovanju, takva se sredstva smatraju javnim ulaganjima i podliježu javnoj odgovornosti,
- d) financiranje visokoga obrazovanja smatra se oblikom javnoga ulaganja kod kojega se povrat ulaganja, u većem dijelu, ogleda kao nužno dugoročan i takvim da se smatra prioritetom i za vlast i za javnost,
- e) opravdanje za javno financiranje uvijek ima prednost pred javnim mnijenjem.

11. Nastavno osoblje u visokom obrazovanju treba imati pristup knjižnicama koje imaju aktualne fondove koji odražavaju različite vidove neke stvari o kojoj je riječ i čiji fondovi nisu predmet cenzure ili drugih oblika intelektualnoga utjecaja. Oni moraju imati pristup međunarodnim informatičkim sustavima, satelitskim programima i bazama podataka koji su potrebni za poučavanje, školovanje i istraživanje.

12. Objavljivanje i širenje rezultata istraživanja koja provodi nastavno osoblje u visokoobrazovnim ustanovama treba se poticati i omogućiti tako da im se pomogne steći ugled kakav zaslužuju, ali i imajući u vidu promicanje napretka znanosti, tehnologije, obrazovanja i kulture općenito. Radi toga, nastavno osoblje visokoobrazovnih ustanova mora imati slobodu objavljivanja rezultata istraživanja i proučavanja u knjigama, časopisima i bazama podataka prema vlastitu izboru i pod vlastitim imenom, pod pretpostavkom da su autori ili suautori tih znanstvenih radova. Intelektualno vlasništvo nastavnoga osoblja u visokoobrazovnim ustanovama mora biti prikladno pravno zaštićeno, posebno držeći se pravila nacionalnoga i međunarodnoga autorskoga prava.

13. Prožimanje ideja i podataka među nastavnim osobljem visokoobrazovnih ustanova širom svijeta od životne je važnosti za zdrav razvoj sustava visokoga obrazovanja i istraživanja, i oni se moraju aktivno promicati. Kako bi to postiglo, nastavnomu osoblju u visokom obrazovanju mora se omogućiti da tijekom čitava trajanja karijere sudjeluje na međunarodnim okupljanjima koja se odnose na istraživanje u visokom obrazovanju, da putuje u inozemstvo bez ikakvih političkih ograničenja i da u te svrhe koristi Internet i video-konferencije.

14. Trebaju se razvijati i poticati programi koji omogućuju najširu međuinstitucijsku razmjenu nastavnika u visokom obrazovanju, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, uključujući organizaciju znanstvenih skupova, seminara i suradničkih projekata, ali i razmjenu odgojno-obrazovnih i istraživačkih podataka. Proširivanje komunikacije i neposrednih kontakata među sveučilištima, istraživačkim ustanovama i udruženjima, kao i među samim znanstvenicima i radnicima treba se omogućavati, a to treba činiti i glede pristupa nastavnoga visokoškolskoga osoblja iz drugih zemalja kako bi mogli pristupiti podacima koji se nalaze u javnim arhivima, knjižnicama, znanstvenim zavodima i sličnim tijelima.

15. Države članice i visokoobrazovne ustanove moraju biti svjesne izraženih odlazaka nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju iz zemalja u razvoju, posebno iz najslabije razvijenih. One stoga moraju poticati programe pomoći zemljama u razvoju kako bi im se pomoglo održati akademsko okruženje koje nudi dovoljne uvjete za rad nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju u tim zemljama, tako da bi se izraženo odlaženje moglo ublažiti, a u konačnici ti trendovi i preokrenuti.

16. Trebaju se uspostaviti poštene, pravedne i razumne nacionalne politike i prakse za prepoznavanje stupnjeva i isprava iz drugih zemalja radi obavljanja nastavničkoga poziva u visokom obrazovanju na način da budu usklađene s UNESCO-ovom *Preporukom o priznavanju studija i kvalifikacija u visokom obrazovanju* iz 1993. godine.

V. Institucijska prava, obveze i odgovornosti

A. Institucijska autonomija

17. Ispravno uživanje akademske slobode i usklađenost s dolje navedenim dužnostima i odgovornostima zahtijeva autonomiju ustanova visokoga obrazovanja.

Autonomija je stupanj samouprave nužan za učinkovito donošenje odluka od strane visokoobrazovnih ustanova u vezi s njihovim akademskim radom, standardima, upravljanjem i srodnim djelovanjem usklađenim sa sustavima javne odgovornosti, posebno u pogledu financiranja koje osigurava država, i poštovanjem akademskih sloboda i ljudskih prava. Međutim, narav institucionalne autonomije može se razlikovati ovisno o vrsti ustanove o kojoj je riječ.

18. Autonomija je institucionalni oblik akademskih sloboda i nužna pretpostavka za osiguranje odgovarajućega postizanja uloga povjerenih visokoškolskom nastavnom osoblju i ustanovama.

19. Države članice imaju obvezu zaštititi visoka učilišta od prijetnji njihovoj autonomiji iz bilo kojega izvora.

20. Ustanove visokoga obrazovanja ne bi smjele koristiti autonomiju kao izgovor za ograničavanje prava nastavnoga osoblja visokoga obrazovanja danih ovom Preporukom ili drugim međunarodnim standardima navedenim u dodatku.

21. Samouprava, kolegijalnost i prikladno akademsko vodstvo bitne su sastavnice smislene autonomije ustanova visokoga obrazovanja.

B. Institucijska odgovornost

22. S obzirom na zamašna financijska ulaganja, države članice i visoka učilišta trebaju osigurati odgovarajuću ravnotežu između razine autonomije koju imaju visoka učilišta i njihovih sustava odgovornosti. Da bi bila odgovorna, visoka učilišta trebaju nastojati upravljajući učiniti vidljivim. Trebala bi biti odgovorna za:

- a) učinkovito priopćavanje javnosti o naravi svoje odgojno-obrazovne misije;
- b) predanost kvaliteti i izvrsnosti u svojim ulogama poučavanja, proučavanja i istraživanja te obvezu zaštite i osiguranja čestitosti svoje nastave, studiranja i istraživanja od uplitanja koja su nesuglasna s njihovim akademskim pozivom;
- c) učinkovitu potporu akademskim slobodama i temeljnim ljudskim pravima;
- d) osiguravanje visoke razine obrazovanja što većega broja ljudi s potrebnim obrazovnim kvalifikacijama, u granicama sredstava koja su im stavljena na raspolaganje;
- e) predanost pružanju mogućnosti za trajnu naobrazbu u skladu s poslanjem ustanove i osiguranim sredstvima;
- f) osiguravanje da se prema studentima odnosi pošteno, pravedno i bez diskriminacije;
- g) usvajanje politika i postupaka za osiguranje ravnopravnoga postupanja prema žena i manjinama te za uklanjanje seksualnoga i rasnoga uznemiravanja;
- h) osiguravanje da se nastavno osoblje visokoga učilišta u svojem radu u nastavi ili istraživanju ne ometa nasiljem, zastrašivanjem ili uznemiravanjem;
- i) pošteno i jasno računovodstvo;
- j) učinkovitu uporabu sredstava;
- k) stvaranje – kroz kolegijalni proces i/ili kroz pregovore s organizacijama koje predstavljaju nastavno osoblje u visokom obrazovanju, usklađeno s načelima akademske slobode i slobode govora – izjava o načelima, pravila deontologije ili etičkih kodeksa kojima će se nastavnici u visokom obrazovanju ravnati u svojoj nastavi, studiju, istraživanju i drugom izvansveučilišnom djelovanju;
- l) pomoć u ostvarivanju gospodarskih, socijalnih, kulturnih i političkih prava uz nastojanje da se spriječi korištenje znanja, znanosti i tehnike na štetu tih prava ili u svrhe koje su u suprotnosti s općeprihvaćenom akademskom etikom, ljudskim pravima i mirom;
- m) osiguravanje rješavanja suvremenih problema s kojim se društvo suočava; u tu svrhu njihovi nastavni planovi i programi kao i njihovo djelovanje treba primjereno odgovarati na sadašnje i buduće potrebe lokalne zajednice i društva u cjelini te aktivno pridonositi poboljšanju izgleda za zapošljavanje svojih diplomiranih studenata;
- n) poticanje, gdje je to moguće i prikladno, međunarodne akademske suradnje koja nadilazi nacionalne, regionalne, političke, etničke i druge prepreke, nasto-

- jeći spriječiti znanstveno i tehničko iskorištavanje jedne države od strane druge i promicanje partnerstva na ravnopravnoj osnovi između akademskih zajednica u svijetu radi širenja i korištenja znanja i očuvanja kulturnoga nasljeđa;
- o) osiguravanje ažuriranih knjižnica i pristupa suvremenim nastavnim, istraživačkim i informacijskim izvorima bez cenzure pružanjem informacija potrebnih visokoškolskomu nastavnomu osoblju i studentima za nastavu, usavršavanje ili istraživanje;
 - p) osiguravanje zgrada i opreme potrebne za poslanje ustanove i njihovo pravilno održavanje;
 - q) osiguravanje da bavljenje povjerljivim istraživanjem ne bude u suprotnosti s odgojno-obrazovnom misijom i ciljevima ustanova i da bude suprotno općim ciljevima mira, ljudskih prava, održivoga razvoja i zaštite okoliša.

23. Sustavi prema kojima su ustanove visokoga obrazovanja odgovorne trebaju se temeljiti na znanstvenim metodama i biti jasni, ostvarivi, jednostavni i isplativi. Njihovo djelovanje treba se nadahnjivati načelima pravičnosti, pravednosti i nepristranosti te poštovati zahtjev za transparentnošću u smislu metoda i rezultata.

24. Ustanove visokoga obrazovanja pojedinačno ili zajednički trebaju osmisliti i primijeniti odgovarajuće sustave odgovornosti, uključujući mehanizme osiguranja kvalitete za postizanje gore navedenih ciljeva, bez oštećivanja institucionalne autonomije i akademskih sloboda. Organizacije koje predstavljaju visokoškolsko nastavno osoblje trebale bi biti uključene u razvoj tih sustava koliko god je to moguće. Tamo gdje se uspostave državni nadzorni mehanizmi o njihovim modalitetima prema potrebi treba pregovarati s visokim učilištima kojih se tiču i s organizacijama koje predstavljaju nastavno osoblje u visokom obrazovanju.

VI. Prava i slobode nastavnoga osoblja visokih učilišta

A. Prava i slobode pojedinca: građanska prava, akademske slobode, nakladnička prava i međunarodna razmjena informacija

25. Pristup akademskoj profesiji u visokom obrazovanju treba se temeljiti isključivo na traženim akademskim kvalifikacijama, kompetencijama i iskustvu te biti otvoren svim građanima bez ikakve diskriminacije.

26. Nastavno osoblje u visokom obrazovanju, kao i sve druge skupine i pojedinci, treba imati ona međunarodno priznata građanska, politička, socijalna i kulturna prava koja vrijede za sve građane. Sukladno tomu, svaki nastavnik u visokom obrazovanju ima pravo na slobodu misli, savjesti, vjeroispovijesti, izražavanja, okupljanja i udruživanja te pravo na slobodu, osobnu sigurnost i slobodu kretanja. Nastavnike se ne smije ometati ili sprječavati kao građane u ostvarivanju njihovih građanskih prava, uključujući pravo da pridonose društvenim promjenama kroz slobodno izražavanje mišljenja o državnim politikama i usmjerenjima koja utječu na visoko obrazovanje. Ne bi trebali trpjeti nikakve kazne samo zbog korištenja tih prava. Visokoškolsko nastavno osoblje ne smije biti podvrgnuto proizvoljnomu uhićenju ili pritvaranju, mučenju, okrutnomu, nečovječnomu ili ponižavajućemu postupanju. U slučaju gruboga kršenja njihovih prava, visokoškolsko

nastavno osoblje treba imati pravo obratiti se nadležnim državnim, regionalnim ili međunarodnim tijelima kao što su agencije Ujedinjenih naroda, a organizacije koje zastupaju visokoškolsko nastavno osoblje trebaju im u takvim okolnostima pružiti punu potporu.

27. Primjenu gore navedenih međunarodnih standarda za dobrobit visokoga obrazovanja treba promicati na međunarodnoj i državnoj razini. U tu svrhu treba strogo poštovati načelo akademskih sloboda. Ostvarivanje akademskih sloboda mora se zajamčiti nastavnomu osoblju u visokom obrazovanju, a to uključuje slobodu poučavanja i raspravljanja izvan bilo kakvih doktrinarnih ograničenja, slobodu provođenja istraživanja te širenja i objavljivanja rezultata, pravo na slobodno izražavanje mišljenja o ustanovi ili sustavu u kojem rade, pravo da ne budu podvrgnuti institucionalnoj cenzuri i pravo da slobodno sudjeluju u aktivnostima strukovnih organizacija ili akademskih predstavničkih tijela. Svo visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi moći obavljati svoje obveze bez trpljenja diskriminacije bilo koje vrste i bez straha od restriktivnih ili represivnih mjera od strane države ili bilo kojega drugoga izvora. Visokoškolsko nastavno osoblje moći će koristiti ovo načelo samo ako je okruženje u kojem rade za to prikladno. Taj se uvjet sam po sebi može zadovoljiti samo u demokratskom ozračju; zato je odgovornost svih pridonositi uspostavi demokratskoga društva.

28. Visokoškolsko nastavno osoblje ima pravo poučavati bez ikakva ometanja sve dok poštuje priznata profesionalna načela, osobito ona strukovne odgovornosti i intelektualne strogosti u pogledu standarda i metoda poučavanja. Nijedan predavač u visokom obrazovanju ne bi trebao biti prisiljen izvoditi nastavu suprotno svojem najboljemu znanju ili koja vrijeđa njegovu savjest, ili koristiti nastavne planove i programe ili metode poučavanja koje su u suprotnosti s nacionalnim i međunarodnim standardima ljudskih prava. Visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi imati važnu ulogu u određivanju studijskoga programa.

29. Visokoškolsko nastavno osoblje ima pravo provoditi istraživanja bez ikakvih smetnji ili ograničenja, pod uvjetom da su u skladu s profesionalnom odgovornošću i nacionalno i međunarodno priznatim profesionalnim načelima, intelektualnom, znanstvenom i moralnom strogošću koja se primjenjuje na istraživanje. Također trebaju imati pravo objaviti i priopćiti zaključke radova čiji su autori ili suautori, kao što je navedeno u odlomku 12. ove Preporuke.

30. Visokoškolsko nastavno osoblje ima pravo baviti se stručnom djelatnošću izvan sveučilišta, osobito ako im ono omogućuje usavršavanje profesionalnih kompetencija ili primjenu znanja na probleme zajednice, pod uvjetom da time ne ometaju svoje obveze prema matičnoj ustanovi u skladu s politikama i propisima ustanove ili državnim zakonima i praksom tamo gdje postoje.

B. Samouprava i kolegijalnost

31. Visokoškolsko nastavno osoblje treba imati pravo i mogućnost, bez ikakve diskriminacije, a u skladu sa svojim sposobnostima sudjelovati u radu tijela upravljanja visokim učilištima, pa tako i vlastitim, te kritizirati funkcioniranje tih ustanova, poštujući pri tom pravo drugih dijelova sveučilišne zajednice da sudjeluju. Isto tako trebali bi imati pravo birati većinu predstavnika akademskih tijela ustanove.

32. Kolegijalnost se temelji osobito na sljedećim načelima: akademskim slobodama, podjeli odgovornosti, pravu svih zainteresiranih da sudjeluju u strukturama i praktičnim metodama odlučivanja unutar ustanove te uspostavi savjetodavnih mehanizama. Pitanja koja se tiču upravljanja i utvrđivanja politika visokoga obrazovanja, studijskih programa, istraživanja, stručnoga rada, izvannastavnih aktivnosti, raspodjele sredstava i drugih povezanih djelovanja trebala bi biti predmet skupnih odluka radi poboljšanja razine akademske izvrsnosti i kvalitete za dobrobit društva u cjelini.

VII. Obveze i odgovornosti visokoškolskoga nastavnoga osoblja

33. Visokoškolsko nastavno osoblje treba prepoznati da ostvarivanje prava nosi sa sobom posebne dužnosti i odgovornosti, uključujući obvezu poštovanja akademskih sloboda drugih članova sveučilišne zajednice i prihvaćanja poštenoga sučeljavanja s različitim gledišta. Akademske slobode nose sa sobom dužnost korištenja tih sloboda uz poštovanje obveze nametnute svim istraživačima da svoj rad temelje na iskrenoj potrazi za istinom. Poučavanje, proučavanje i usavršavanje trebaju se provoditi u potpunom skladu s etičkim i profesionalnim standardima i moraju, prema potrebi, odgovoriti na probleme s kojima se društvo suočava kao i očuvati povijesno i kulturno nasljeđe čovječanstva.

34. Konkretno, korištenje akademskih sloboda nameće svakomu visokoškolskomu nastavniku sljedeće obveze:

- a) učinkovito poučavati studente unutar mogućnosti osiguranih od strane ustanove i države, biti pravedan i nepristran prema svim studentima bez razlike spola i bez diskriminacije na temelju rase, vjeroispovijesti ili, gdje je primjenjivo, invalidnosti, poticati slobodnu razmjenu ideja sa studentima, biti dostupan za njihovo usmjeravanje u tijekom studija. Na visokoškolskom nastavnom osoblju je da, prema potrebi, osigura da se stvarno poučava minimalni sadržaj određen studijskim programom za svaki predmet;
- b) provoditi znanstvena istraživanja i širiti njihove rezultate ili, gdje izvorno istraživanje nije potrebno, održavati i produbljivati znanje o svojoj disciplini proučavanjem i istraživanjem te razvijanjem metoda za poboljšanje svojih nastavnih sposobnosti;
- c) temeljiti svoje istraživanje i proučavanje na iskrenoj potrazi za znanjem poštujući načelo dokaza, nepristranoga zaključivanja i poštenoga izvješćivanja;
- d) poštovati istraživačku etiku s obzirom na ljudska bića, životinje, nasljeđe i okoliš;
- e) poštovati i priznavati znanstveni rad akademskih kolega i studenata i osigurati navođenje autora, posebno vodeći računa da se u objavljenim radovima spominju svi koji su mu materijalno pridonijeli ili koji za njega dijele odgovornost;
- f) suzdržavati se od korištenja, osim uz izričito odobrenje autora, neobjavljenih informacija, koncepata ili podataka sadržanih u povjerljivim rukopisima ili prijavama za financiranje istraživanja ili naobrazbe koje bi morao ispitati u okviru svoje službe, na primjer tijekom recenzijskoga postupka;
- g) osigurati da se istraživanje odvija u skladu sa zakonima i propisima države u kojoj se provodi, da ne krši odredbe međunarodnih instrumenata koji se odnose na ljudska prava te da su rezultati istraživanja i podatci na kojima se ono temelji stavljeni na raspolaganje stručnjacima i istraživačima u ustanovi domaćinu,

- osim tamo gdje bi to moglo dovesti ispitanike u opasnost ili gdje je zajamčena anonimnost;
- h) izbjegavati sukobe interesa i rješavati ih odgovarajućim otkrivanjem i propisnim savjetovanjem s službenicima ustanove koja ga zapošljava, kako bi dobio odobrenje te ustanove;
 - i) pošteno raspolagati svim sredstvima koja su mu povjerena, a koja su namijenjena visokoškolskoj ustanovi, istraživačkom središtu ili drugomu stručnomu ili znanstvenomu tijelu;
 - j) pokazati čestitost i nepristranost u stručnom ocjenjivanju akademskih kolega ili studenata;
 - k) paziti da ne dovodi javnost u zabludu o naravi svoje profesionalne stručnosti kada u izvansveučilišnom kontekstu govori ili piše o stvarima koja ne spadaju u njegovu užu struku;
 - l) preuzeti odgovarajuće poslove koji mu se povjere u okviru kolegijalnoga upravljanja visokim učilištima i stručnim tijelima.

35. Visokoškolsko nastavno osoblje treba težiti postizanju najviših mogućih standarda u svojem stručnom radu, s obzirom na to da njihov položaj uvelike ovisi o njihovu ponašanju i kvaliteti njihovih postignuća.

36. Visokoškolsko nastavno osoblje treba pridonijeti osiguravanju transparentnosti visokih učilišta prema javnosti ne odričući se stupnja institucijske autonomije potrebne za njihov rad, njihovu strukovnu neovisnost i napredak znanja.

VIII. Pripreme za ulazak u profesiju

37. Politike koje se odnose na pristup pripremi za karijeru u visokom obrazovanju počivaju na potrebi da društvu osiguraju dovoljno nastavnoga osoblja koje ima etičke, intelektualne i nastavne osobine te traženo znanje i kompetencije.

38. Svi vidovi pripreme nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju trebaju biti lišeni bilo kakvoga oblika diskriminacije.

39. Među pristupnicima koji se žele pripremati za karijeru u visokom obrazovanju žene i pripadnici manjina trebaju imati jednake prilike i tretman za jednake akademske kvalifikacije i iskustvo.

IX. Pretpostavke i uvjeti zapošljavanja

A. Ulazak u akademsku profesiju

40. Poslodavci nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju trebali bi nuditi uvjete zapošljavanja koji su najprikladniji za učinkovitu nastavu i/ili istraživanje i/ili proučavanje i/ili proširenje posla i koji su poštene i bez diskriminacije bilo koje vrste.

41. Privremene mjere poduzete u korist članova sveučilišne zajednice u nepovoljnom položaju radi bržega postizanja *de facto* jednakosti ne bi se trebale smatrati diskrimini-

rajućima pod uvjetom da se ukinu čim se postignu ciljevi jednakih mogućnosti i da se uspostave mehanizmi kako bi se osiguralo održavanje te jednakosti.

42. Nametanje probnoga rada svakomu tko preuzima nastavno ili istraživačko mjesto na sveučilišnoj razini mora se promatrati kao sredstvo poticanja i korisnoga pokretanja početnika, uspostavljanja i očuvanja odgovarajućih profesionalnih standarda i promicanja razvoja profesionalne kvalitete budućega nastavnika ili istraživača. Uobičajeno trajanje probnoga rada mora biti poznato unaprijed, a uvjeti za uspjeh trebaju strogo ovisiti o stručnoj osposobljenosti. Ako dotična osoba ne zadovolji tijekom toga razdoblja, treba je obavijestiti o pritužbama protiv nje dovoljno dugo prije isteka navedenoga razdoblja kako bi mogla ispraviti svoje nedostatke. Također joj treba dati priliku da ospori te pritužbe.

43. Visokoškolsko nastavno osoblje treba imati koristi od sljedećih uvjeta:

a) pravedan i otvoren sustav razvoja karijere koji uključuje pravedne postupke imenovanja, stalno radno mjesto gdje je to moguće, promaknuće, otpuštanje i druga uz to povezane stvari;

b) učinkovit, pošten i pravedan sustav radnih odnosa unutar ustanove, u skladu s normama navedenima u međunarodnim instrumentima u dodatku.

44. Treba poduzeti mjere kojima se može iskazati solidarnost s drugim visokoškolskim ustanovama i njihovim nastavnim osobljem ako se suoče s progonom. Ta solidarnost, kako materijalna tako i moralna, trebala bi omogućiti, koliko je to moguće, prihvaćanje i zapošljavanje ili obrazovanje žrtava tih progona.

B. Sigurnost zaposlenja

45. Sustav postojećih radnih mjesta tamo gdje postoji ili njegov funkcionalni ekvivalent, gdje je primjenjiv, jedan je od glavnih čimbenika očuvanja akademskih sloboda i zaštite od proizvoljnih odluka. Osim toga on razvija osjećaj osobne odgovornosti i pomaže zadržati kompetentno nastavno osoblje.

46. Sigurnost zaposlenja u struci, uključujući i stalno radno mjesto tamo gdje postoji ili njegov funkcionalni ekvivalent, gdje je to primjereno, treba očuvati jer je ključan i za visoko obrazovanje i za njegovo nastavno osoblje. Prema tom sustavu, visokoškolski nastavnici koji imaju stalan posao nakon strogoga vrjednovanja mogu biti otpušteni samo zbog profesionalnih razloga i u skladu s propisanim postupkom. Ipak, i nastavnici mogu biti otpušteni u dobroj vjeri zbog financijskih razloga, pod uvjetom da su svi financijski podatci podvrgnuti javnom nadzoru, da je ustanova inače poduzela sve razumne korake da izbjegne otkaz i da postoji pravna zaštita od pristranih postupaka otkaza. Postojana radnih mjesta tamo gdje postoje ili njihov funkcionalni ekvivalent, gdje je primjenjiv, treba očuvati koliko god je to moguće, čak i ako dođe do promjena u organizaciji unutar ustanove visokoga obrazovanja ili sustava te ih nakon probnoga razdoblja razumna trajanja treba odobravati onima koji ispunjavaju objektivna i dobro razrađena mjerila za nastavu i/ili usavršavanje i/ili istraživanje uz suglasnost akademskoga tijela i/ili uz suglasnost visokoga učilišta za izvansveučilišno djelovanje odnosno proširenje posla.

C. Ocjenjivanje

47. Visokoobrazovne ustanove trebaju osigurati usklađenost sa sljedećim načelima:

- a) vrjednovanje i ocjenjivanje rada visokoškolskoga nastavnoga osoblja sastavni je dio tijeka nastave, usavršavanja i istraživanja kojima je glavna funkcija razvoj svakoga pojedinca u skladu s njegovim težnjama i sposobnostima;
- b) vrjednovanje mora obuhvatiti isključivo akademska mjerila stručnosti u istraživanju, nastavi i drugim akademskim ili strukovnim obvezama kako ih procjenjuju akademske kolege;
- c) postupci vrjednovanja moraju uzeti u obzir poteškoće mjerenja osobnih sposobnosti koje se rijetko očituju u stalnom i nepromjenjivom obliku;
- d) tamo gdje vrjednovanje uključuje bilo kakvu vrstu izravne procjene rada nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju od strane studenata i/ili kolega i/ili administrativnoga osoblja, to ocjenjivanje mora biti objektivno, a korištena mjerila, kao i rezultati toga vrjednovanja, moraju se priopćiti zainteresiranima;
- e) rezultate ocjenjivanja visokoškolskoga nastavnoga osoblja treba uzeti u obzir prilikom popunjavanja ustanove osobljem i obnavljanja ugovora o radu;
- f) nastavnik u visokom obrazovanju trebao bi imati pravo utoka nepristranomu tijelu protiv ocjene koja mu se čini neopravdanom.

D. Stegovne mjere i otpuštanje

48. Nijedan član sveučilišne zajednice ne smije biti podvrgnut stegovnim mjerama, uključujući otpuštanje, osim iz opravdanih i dostatnih razloga dokaz o čemu se izvodi pred trećom stranom (kolegama dotične osobe okupljenima u neovisno tijelo) i/ili nepristranim tijelom kao što je arbitar ili sud.

49. Svaki bi nastavnik u visokom obrazovanju trebao uživati pravedna jamstva u svakoj fazi bilo kojega stegovnoga postupka, uključujući otpuštanje, u skladu s međunarodnim normama navedenima u instrumentima u dodatku.

50. Otpuštanje kao stegovna mjera smije se izreći samo iz opravdanih i dovoljnih razloga koji se odnose na profesionalno ponašanje, kao što su: uporno zanemarivanje dužnosti, očigledna nestručnost, lažiranje ili krivotvorenje rezultata istraživanja, ozbiljne financijske nepravilnosti, seksualno ili drugo protupravno ponašanje prema studentima, kolegama ili drugim članovima zajednice ili ozbiljne prijetnje nedjelima ili izopačenjem odgojno-obrazovnoga procesa (primjerice krivotvorenje ocjena, diploma ili stupnjeva za novac ili seksualne ili druge usluge, ili traženje seksualnih usluga ili financijskih ili materijalnih koristi od podređenih zaposlenika ili kolega u zamjenu za njihov nastavak zaposlenja).

51. Dotična osoba trebala bi imati mogućnost protiv odluke o otpuštanju podnijeti utok neovisnomu vanjskomu tijelu (primjerice arbitru ili sudu) ovlaštenom donijeti konačnu i obvezujuću odluku.

E. Pregovori o uvjetima zaposlenja

52. Visokoškolsko nastavno osoblje treba uživati pravo na slobodu udruživanja, a ostvarivanje toga prava treba se aktivno poticati. Kolektivno pregovaranje ili jednakovrijedne procedure trebaju se promicati u skladu s normama koje je uspostavila Međunarodna organizacija rada u instrumentima navedenima u dodatku.

53. Plaće, uvjeti rada i druga pitanja koja se odnose na uvjete zapošljavanja visokoškolskoga nastavnoga osoblja trebaju se utvrditi kroz dobrovoljni proces pregovora između organizacija koje predstavljaju visokoškolsko nastavno osoblje i poslodavaca toga nastavnoga osoblja, osim ako postoje drugi jednakovrijedni postupci u skladu s međunarodnim normama.

54. Prikladna postupanja u skladu s međunarodnim pravom i međunarodnim standardima moraju se uspostaviti statutom ili dogovorom pri čemu se osigurava pravo nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju na pregovaranje njegovih organizacija zaposlenika, neovisno jesu li javne ili privatne. Propisom ili zajedničkim dogovorom trebalo bi uspostaviti prikladne postupke u skladu s državnim zakonima i međunarodnim normama kako bi se nastavnicima u visokom obrazovanju zajamčilo pravo da posredstvom svojih organizacija pregovaraju sa svojim javnim ili privatnim poslodavcima. Ostvarivanje tih ugovornih ili statutarnih prava trebalo bi se moći osigurati kroz nepristran postupak bez neopravdana odgađanja.

55. U slučaju iscrpljivanja postupaka predviđenih u tu svrhu ili prekida pregovora između stranaka, organizacije nastavnika visokoga obrazovanja trebale bi imati pravo radi obrane svojih zakonitih interesa pribjeći drugim sredstvima koja su inače dostupna drugim organizacijama.

56. Nastavnici u visokom obrazovanju trebali bi imati pristup poštenom pravnom lijeku i arbitraži ili jednakovrijednim postupcima radi rješavanja sporova sa svojim poslodavcima u vezi s njihovim uvjetima zapošljavanja.

*F. Plaće, radno opterećenje,
prava iz područja socijalne zaštite – zdravlje i sigurnost*

57. Treba poduzeti sve potrebne mjere u granicama financijskih mogućnosti kako bi se visokoškolskomu nastavnomu osoblju osigurala plaća koja im omogućuje pravilno se posvetiti svojim radnim obvezama, trajnomu obrazovanju, povremenomu obnavljanju znanja i kompetencijama koje su bitne na toj razini poučavanja.

58. Plaće visokoškolskih nastavnika trebale bi:

- a) odražavati važnost visokoga obrazovanja za društvo i važnost nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju kao i različite odgovornosti koje imaju od stupanja u zvanje;
- b) biti barem usporedive s plaćama drugih zanimanja koja zahtijevaju slične ili jednakovrijedne kvalifikacije;
- c) im osigurati razuman životni standard za njih i njihove obitelji i omogućiti ulaganja radi poboljšanja njihovih stručnih kvalifikacija razvijanjem svojih spoznaja i uključivanjem u kulturne ili znanstvene aktivnosti;
- d) uzeti u obzir da neka radna mjesta zahtijevaju više iskustva i veće kvalifikacije od drugih te podrazumijevaju veće odgovornosti;
- e) biti isplaćivane redovito i na vrijeme;
- f) biti periodično revidirane kako bi se uzeli u obzir različiti čimbenici kao što su porast troškova života, opće poboljšanje životnoga standarda kao rezultat povećanja produktivnosti ili opće povećanje plaća i nadnica.

59. Razlike u primanjima trebaju se temeljiti na objektivnim mjerilima.

60. Nastavnici u visokom obrazovanju trebali bi biti plaćeni na temelju platnih razreda utvrđenih u dogovoru s organizacijama koje predstavljaju nastavno osoblje visokoga obrazovanja, osim ako nisu predviđeni drugi jednakovrijedni postupci u skladu s međunarodnim normama. Kvalificirani visokoškolski nastavnik koji je na probnom radu ili je zaposlen na određeno vrijeme ne bi trebao biti plaćen po nižoj stopi od stalnih nastavnika u visokom obrazovanju na istoj razini.

61. Pravičan i nepristran sustav ocjenjivanja zasluga mogao bi pomoći u poticanju osiguranja i nadzora kvalitete. Ako se takav sustav uvodi i primjenjuje u svrhu određivanja plaća, potrebno se prethodno posavjetovati s organizacijama koje predstavljaju visokoškolsko nastavno osoblje.

62. Radno opterećenje nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju trebalo bi biti pošteno i ujednačeno, kako bi mu se omogućilo učinkovito ispunjavanje obveza i odgovornosti prema studentima kao i obveza u usavršavanju, istraživanju i/ili sveučilišnom upravljanju; za nastavnike koji su pozvani poučavati izvan svoje uobičajene službe biti usklađeno sa zauzvrat obračunanom naknadom i biti ispregovarano s organizacijama koje predstavljaju nastavno osoblje u visokom obrazovanju, osim ako postoje drugi jednakovrijedni postupci koji su u skladu s međunarodnim normama.

63. Nastavnomu osoblju u visokom obrazovanju treba osigurati radno okruženje koje ne šteti njihovoj zdravlju ili sigurnosti; ono treba imati koristi od mjera socijalne zaštite posebno u pogledu bolesti, ozljeda na radu i mirovinskih naknada kao i mjera za zaštitu zdravlja i zaštite na radu u pogledu svega što je sadržano u konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada. Norme koje se primjenjuju trebale bi biti barem jednako povoljni kao one predviđene odgovarajućim instrumentima Međunarodne organizacije rada. Nastavnomu osoblju u visokom obrazovanju treba po pravu priznati pogodnosti iz socijalne sigurnosti.

64. Mirovinska prava koja stekne visokoškolski nastavnik trebala bi biti prenosiva na državnoj i međunarodnoj razini u skladu s nacionalnim, dvostranim i višestranim poreznim zakonima i konvencijama na snazi u slučaju da se dotična osoba zaposli u drugoj visokoobrazovnoj ustanovi. Organizacije koje predstavljaju nastavno osoblje u visokom obrazovanju trebale bi imati pravo odrediti predstavnike koji će sudjelovati u vođenju i upravljanju mirovinskih programa namijenjenih, ako je primjenjivo, takvomu osoblju, osobito u slučaju privatnih fondova koji se financiraju doprinosima.

G. Studijski i istraživački dopusti i godišnji odmori

65. Visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi koristiti studijski ili istraživački dopust uz punu ili djelomičnu plaću, gdje je to prikladno, u redovitim vremenskim razmacima, primjerice u obliku subotnjega dopusta.

66. Studijski ili istraživački dopust u skladu s odredbama mirovinskoga sustava treba uzeti u obzir kod izračuna radnoga staža i mirovine.

67. Visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi povremeno moći uzeti dopust uz punu ili djelomičnu plaću kako bi sudjelovalo u profesionalnim aktivnostima.

68. Dopust odobren u okviru dvostranih ili višestranih programa kulturne i znanstvene razmjene ili programa tehničke potpore u inozemstvu trebao bi se izjednačiti s razdobljima službe kako bi se očuvala prava na radni staž, napredovanje i mirovinska prava dotičnih osoba u matičnoj ustanovi. Osim toga, trebaju se sklopiti i posebni sporazumi radi pokrivanja dodatnih troškova koji nastaju po toj osnovi.

69. Visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi imati pravo na godišnji odmor u dovoljnom trajanju uz punu plaću.

H. Uvjeti zapošljavanja ženskoga nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju

70. Treba poduzeti sve potrebne mjere za promicanje jednakosti mogućnosti i tretmana žena nastavnica u visokom obrazovanju kako bi im se, na ravnopravnoj osnovi s muškarcima, zajamčila prava navedena u međunarodnim instrumentima navedenima u dodatku.

I. Uvjeti zapošljavanja visokoškolskih nastavnika s invalidnošću

71. Treba poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da norme koji se tiču uvjeta rada nastavnika s invalidnošću u visokom obrazovanju budu u skladu barem s odnosnim odredbama međunarodnih norma navedenih u instrumentima navedenima u dodatku.

J. Uvjeti zapošljavanja nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju na nepuno radno vrijeme

72. Trebalo bi prepoznati vrijednost službe koju u skraćenom radnom vremenu pružaju kvalificirani visokoškolski nastavnici. Nastavnici u visokom obrazovanju koji redovito rade s nepunim radnim vremenom trebali bi:

- a) dobivati razmjerno jednaku naknadu i u osnovi imati jednake uvjete zaposlenja kao nastavnici u visokom obrazovanju s punim radnim vremenom;
- b) imati pogodnosti koje odgovaraju onima nastavnika s punim radnim vremenom u pogledu blagdana, bolovanja i rodiljnoga dopusta pri čemu se odgovarajuće naknade obračunavaju prema odrađenim satima ili isplaćenju plaći;
- c) imati odgovarajuću i prikladnu zaštitu u području socijalne sigurnosti, posebno u okviru mirovinskih programa koje su, prema potrebi, uspostavili poslodavci.

X. Provedba i primjena

73. Države članice i visokoškolske ustanove trebale bi poduzeti sve ostvarive mjere kako bi proširile i nadopunile svoje djelovanje u vezi s položajem nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju potičući suradnju s i između svih nacionalnih i međunarodnih organizacija, državnih i nedržavnih, čija je djelatnost u vezi s područjem primjene i ciljevima ove Preporuke.

74. Države članice i visokoškolske ustanove trebale bi u okviru svojih nadležnosti poduzeti sve mjere u njihovoj moći radi provedbe gore navedenih odredaba kako bi se načela sadržana u ovoj Preporuci provela u djelo.

75. Na temelju podataka koje mu dostave države članice i svih drugih obavijesti potkrijepljenih pouzdanim dokazima koje će moći prikupiti na način koje smatra prikladnim glavni ravnatelj sastavit će sveobuhvatno izvješće o stanju poštovanja akademskih sloboda i pojedinačnih prava nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju u svijetu.

76. U slučaju da visokoškolska ustanova koja se nalazi na području države nije izravno ili posredno obuhvaćena dohvatom vlasti te države, nego pripada od nje odvojenom i neovisnom nositelju vlasti, vlast koja je relevantna za tu ustanovu treba prenijeti tekst ove Preporuke dotičnoj ustanovi kako bi ona mogla provesti njezine odredbe.

XI. Završna odredba

77. Kada visokoškolsko nastavno osoblje u određenim područjima ima uvjete povoljnije od onih koji proistječu iz odredaba ove Preporuke, na te se odredbe ni u kojem slučaju ne bi trebalo pozivati kako bi se preispitale već dodijeljene prednosti.

7. Sorbonska deklaracija, 25. svibnja 1998.⁸

Zajednička deklaracija o usklađivanju strukture europskoga visokoobrazovnoga sustava četvero ministara Francuske, Njemačke, Italije i Ujedinjenoga Kraljevstva

Pariz, Sorbona, 25. svibnja 1998.

Europski proces nedavno je učinio neke iznimno važne korake naprijed. Koliko god oni bili važni, ne smije se zaboraviti da Europa nije samo Europa eura, banaka i ekonomije: ona mora biti i Europa znanja. Moramo ojačati i učvrstiti intelektualne, kulturne, društvene i tehničke dimenzije našega kontinenta. Njih su u velikoj mjeri oblikovala europska sveučilišta koja i dalje imaju ključnu ulogu u njihovu razvoju.

Sveučilišta su rođena u Europi prije otprilike tri četvrtine tisućljeća. Naše četiri zemlje mogu se pohvaliti nekima od najstarijih sveučilišta, koja upravo sada slave važne obljetnice, kao što to danas čini Sveučilište u Parizu. U to su vrijeme studenti i profesori slobodno kružili i brzo širili znanje diljem kontinenta. Danas još uvijek previše naših studenata diplomira, a da nisu ostvarili korist od razdoblja studiranja izvan nacionalnih granica.

Idemo prema razdoblju velikih promjena u obrazovanju i u uvjetima rada, prema diversifikaciji tijekom profesionalnih karijera, gdje obrazovanje i osposobljavanje tijekom cijeloga života postaju jasna obveza. Našim studentima, ali i našem društvu u cjelini, dugujemo sustav visokoga obrazovanja u kojem im se pružaju najbolje mogućnosti za traženje i pronalaženje vlastitoga područja izvrsnosti.

Otvoreno europsko područje visokoga obrazovanja sa sobom nosi obilje pozitivnih perspektiva, naravno, uz poštovanje naših različitosti, ali s druge strane zahtijeva neprekidne napore za uklanjanje prepreka i razvoj okvira za poučavanje i učenje, što bi unaprijedilo pokretljivost i sve tješnju suradnju.

Međunarodno priznavanje i privlačan potencijal naših sustava izravno su povezani s njihovom vanjskom i unutarnjom usporedivošću. Čini se da se pojavljuje sustav u kojemu bi dva glavna ciklusa, prijediplomski i diplomski, trebala biti priznata u pogledu međunarodne usporedbe i istovrijednosti.

Veliki dio izvornosti u fleksibilnosti u tom sustavu postići će se uporabom bodova (kao u shemi europskoga sustava prijenosa bodova) i semestara. To će omogućiti vrjednovanje tih stečenih bodova za one koji izaberu početno obrazovanje ili nastavak obrazovanja na različitim europskim sveučilištima i žele biti u stanju pravodobno steći diplomu tijekom života. Dakako, studenti bi trebali moći ući u akademski svijet u bilo kojem trenutku vlastita profesionalnoga života i s različitih osnova.

Studenti prijediplomskoga studija trebali bi imati pristup raznovrsnim programima, uključujući mogućnosti multidisciplinarnih studija, razvoj znanja jezika i sposobnost korištenja novih informacijskih tehnologija.

⁸ Neslužbeni prijevod. Poveznica: http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/1998_Sorbonne/61/2/1998_Sorbonne_Declaration_English_552612.pdf (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

Međunarodno priznavanje diplome prvoga ciklusa kao odgovarajuće razine kvalifikacije važno je za uspjeh ovoga nastojanja kojim želimo učiniti naše sheme visokoga obrazovanja jasnima svima.

U diplomskom ciklusu postojao bi izbor između kraćega magistarskoga studija i duljega doktorskoga studija, uz mogućnost prelaska s jednoga na drugi. U oba studija odgovarajući bi se naglasak stavio na istraživanje i autonomni rad.

I na prijediplomskoj i na diplomskoj razini studenti bi se poticali da provedu barem jedan semestar na sveučilištima izvan svoje zemlje. Istodobno bi više nastavnoga i istraživačkoga osoblja trebalo raditi u drugim europskim zemljama, a ne u vlastitoj. Brzo rastuću potporu Europske unije pokretljivosti studenata i nastavnika treba u potpunosti iskoristiti.

Većina država, ne samo unutar Europe, postala je potpuno svjesna potrebe za poticanjem takvoga razvitka. Europski rektorski zborovi, rektori sveučilišta i skupine stručnjaka i akademika u našim zemljama uključili su se u prošireno razmišljanje na tom tragu.

Konvencija o priznavanju visokoobrazovnih kvalifikacija u akademskom području u Europi dogovorena je prošle godine u Lisabonu. Konvencija je postavila niz osnovnih zahtjeva i priznala da se pojedine zemlje mogu uključiti u još konstruktivniju shemu. Držeći se ovih zaključaka, može ih se uzeti kao osnovu i ići dalje. U odgovarajućim smjernicama Europske unije već postoji prilično čvrst temelj za uzajamno priznavanje visokoobrazovnih diploma u profesionalne svrhe.

Naše vlade, međutim, i dalje imaju značajnu ulogu u ostvarenju tih ciljeva, potičući načine na koje se stečeno znanje može vrjednovati, a odgovarajuće diplome bolje prepoznati. Očekujemo da će to promicati daljnje međusveučilišne sporazume. Postupno usklađivanje općega okvira naših studija i ciklusa može se postići jačanjem već postojećega iskustva, zajedničkih diploma, pilot-inicijativa i dijaloga sa svima kojih se to tiče.

Ovim se obvezujemo na poticanje zajedničkoga referentnoga okvira, usmjerena na unaprjeđenje vanjskoga priznavanja i olakšavanje pokretljivosti studenata kao i zapošljivosti. Obljetnica Sveučilišta u Parizu, danas ovdje na Sorboni, nudi nam svečanu priliku da se uključimo u nastojanje da se stvori europsko područje visokoga obrazovanja, gdje nacionalni identiteti i zajednički interesi mogu međudjelovati i međusobno se osnaživati za dobrobit Europe, njezinih studenata i, općenitije, njezinih građana. Pozivamo druge države članice Unije i druge europske zemlje da nam se pridruže u ostvarenju ovoga cilja te pozivamo sva europska sveučilišta da učvrste položaj Europe u svijetu putem kontinuiranoga poboljšanja i ažuriranja obrazovanja za njezine građane.

Claude Allègre, ministar nacionalnoga odgoja i obrazovanja, istraživanja i tehnologije (Francuska)

Luigi Berlinguer, ministar javne naobrazbe, sveučilišta i istraživanja (Italija)

Tessa Blackstone, ministrica visokoga obrazovanja (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Jürgen Rüttgers, ministar obrazovanja, znanosti, istraživanja i tehnologije (Njemačka)

8. Bolonjska deklaracija, 19. lipnja 1999.

Europski prostor visokoga obrazovanja – Bolonjska deklaracija

Zajedničko priopćenje europskih ministara odgoja i obrazovanja potpisano 19. lipnja 1999. u Bologni

Zahvaljujući izvanrednim postignućima u posljednjih nekoliko godina europski proces postaje sve stvarnija i relevantnija stvarnost za Uniju i njezine građane. Izgledi proširenja zajedno s produbljivanjem odnosa s drugim europskim državama daju još šire dimenzije toj stvarnosti. U međuvremenu svjedoci smo povećane svijesti velikoga dijela političke i akademske javnosti te javnoga mnijenja o potrebi uspostave cjelovitije i utjecajnije Europe, osobito u izgradnjom i jačanjem njezinih intelektualnih, kulturnih, društvenih, znanstvenih i tehnoloških dimenzija.

Europa znanja

Europa znanja danas je prepoznata kao nezamjenjiv čimbenik društvenoga i ljudskoga razvoja i kao neizostavna sastavnica učvršćenja i obogaćenja pripadnosti Europi, sposobna svoje građane pripremiti za izazove novoga tisućljeća i osvješćivati ih o zajedničkim vrijednostama i pripadnosti istomu društvenomu i kulturnomu prostoru.

Odgovj i obrazovanje i suradnja u njima prepoznati su kao iznimno važni za razvijanje i jačanje stabilnih, miroljubivih i demokratskih društava, posebice imajući u vidu stanje na jugoistoku Europe.

Sorbonska deklaracija

Sorbonska deklaracija od 25. svibnja 1998., utemeljena na takvim promišljanjima, izdvojila je središnju ulogu sveučilišta u razvijanju europskih kulturnih dimenzija. Istaknula je kako je stvaranje europskoga prostora visokoga obrazovanja od ključne važnosti za promicanje pokretljivosti i zapošljivosti građana i za sveukupni razvoj kontinenta.

Nekoliko je europskih država prihvatilo poziv da se obvežu postići ciljeve zacrtane deklaracijom potpisivanjem deklaracije ili načelnim slaganjem s njezinim sadržajem. Nekoliko u međuvremenu pokrenutih reformi visokoga školstva u Europi dokazuju spremnost mnogih vlada da djeluju u tom smislu.

Europske visokoškolske institucije prihvatile su izazov i preuzele glavnu ulogu u stvaranju europskoga prostora visokoga obrazovanja u duhu temeljnih načela zacrtanih u Velikoj povelji sveučilišta (latinski *Magna charta universitatum*) potpisanoj 1288. godine u Bologni. To je iznimno važno jer upravo neovisnost i autonomnost sveučilišta osiguravaju sustavu visokoga obrazovanja i istraživanja stalno prilagođavanje promjenljivim potrebama, zahtjevima društva i napretku znanstvenih spoznaja.

Usmjerenja su postavljena u pravom smjeru sa smislenom svrhom. Međutim, bolja usklađenost i usporedivost visokoškolskih sustava zahtijeva neprekidno djelovanje kako bi se cilj u potpunosti postigao. Trebamo ga poduprijeti promicanjem konkretnih mjera kako bi se postigao opipljiv napredak. Sastanak održan 18. lipnja 1999. na kojemu su sudjelovali vodeći stručnjaci i znanstvenici iz svih naših zemalja dao nam je vrlo korisne prijedloge o inicijativama koje treba poduzeti.

Osobitu pozornost trebamo posvetiti povećanju međunarodne konkurentnosti europskoga sustava visokoga obrazovanja. Životnost i učinkovitost svake uljudbe može se mjeriti privlačnošću njezine kulture drugim zemljama. Trebamo osigurati da europski sustav visokoga obrazovanja postane privlačan diljem svijeta, sukladno našoj izvanrednoj kulturnoj i znanstvenoj tradiciji.

Potvrđujući opća načela zacrtana Sorbonskom deklaracijom, uskladit ćemo svoju politiku tako da u kratkom vremenu, a svakako tijekom prvoga desetljeća trećega tisućljeća, postignemo sljedeće ciljeve za koje smatramo da su od prvotne važnosti za uspostavu europskoga prostora visokoga obrazovanja i njegovu promidžbu u svijetu:

- Prihvaćanje sustava lako **prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva** i uvođenje dopunske isprave diplomi, kako bi se promicala zapošljivost europskih građana i međunarodna konkurentnost europskoga sustava visokoga obrazovanja.
- Prihvaćanje sustava temeljena na **dvama glavnim ciklusima**, prijediplomskom i diplomskom. Pristup drugomu ciklusu zahtijeva uspješno završen prvi ciklus studija koji mora trajati najmanje tri godine. Stupanj postignut nakon tri godine smatra se potrebnim stupnjem kvalifikacije na europskom tržištu rada. Drugi ciklus vodit će k magisteriju i/ili doktoratu, kao što je to slučaj u mnogim europskim zemljama.
- Uvođenje **bodovna sustava**, kao što je ECTS, kao prikladna sredstva u promicanju najšire razmjene studenata. Bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskoga obrazovanja, uključujući i cjeloživotno učenje, pod uvjetom da ih prizna sveučilište koje prihvaća studenta.
- Promicanje **pokretljivosti** prevladavanjem zapreka učinkovitomu ostvarivanju slobodnoga kretanja, posebice:
 - studentima: pristup studiju, mogućnostima osposobljavanja i srodnim uslugama;
 - nastavnicima, istraživačima i administrativnomu osoblju: priznati i vrjednovati vrijeme razdoblja provedena u europskom kontekstu u istraživanju, nastavi i osposobljavanju, ne dovodeći u pitanje njihova statutarna prava.
- Promicanje **europske suradnje u osiguravanju kvalitete** radi razvijanja usporedivih mjerila i metodologija.
- Promicanje **potrebne europske dimenzije u visokom školstvu**, posebice u razvoju nastavnih programa, međuinstitucionalnoj suradnji, shemama mobilnosti i integriranih programa studija, osposobljavanja i istraživanja.

Preuzimamo na sebe postići te ciljeve – u okviru naših institucionalnih ovlasti i u potpunosti poštujući različitost kultura, jezika, nacionalnih sustava odgoja i obrazovanja i autonomiju sveučilišta – kako bismo učvrstili europski prostor visokoga obrazovanja. U tom cilju nastavit ćemo suradnju među vladama, zajedno s europskim nedržavnim organizacijama koje djeluju u visokom obrazovanju. Od sveučilišta očekujemo da ponovo brzo i pozitivno djeluju i aktivno pridonesu uspjehu našega pothvata.

Uvjereni da stvaranje Europskoga prostora visokoga obrazovanja zahtijeva stalnu potporu, nadzor i prilagodbe novim potrebama, odlučili smo ponovno se sastati za dvije godine kako bismo procijenili postignuti napredak i utvrdili daljnje korake.

Potpisnici deklaracije: Austrija, Belgija (francuska zajednica), Belgija (flamanska zajednica), Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Island, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo

9. Preporuka Europske komisije od 11. ožujka 2005. o Europskoj povelji za istraživače i Kodeksu o novačenju istraživača⁹

Komisija europskih zajednica
uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebice njegov članak 165.,
budući da:

1. Komisija je u siječnju 2000. smatrala potrebnim osnovati Europski istraživački prostor kao okosnicu budućega djelovanja Zajednice u ovom području radi konsolidacije i strukturiranja europske istraživačke politike.

2. Europsko vijeće je u Lisabonu postavilo pred Zajednicu cilj da do 2010. godine uspostavi svjetski najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju.

3. Pitanja koja se odnose na profesionalni razvoj istraživača unutar Europskoga istraživačkoga prostora Vijeće je utvrdilo u Rezoluciji od 10. studenoga 2003. te je prihvatilo namjeru Komisije da radi na razvijanju Povelje za istraživače i Kodeksa o novačenju istraživača.

4. Potencijalni nedostatak istraživača, prepoznat posebice u nekim ključnim disciplinama, u bližoj će budućnosti ozbiljno prijetiti inovacijskoj snazi Europske unije, količini znanja i rastu produktivnosti, što može spriječiti postizanje ciljeva zacrtanih u Lisabonu i Barceloni. Posljedično, Europa mora dramatično povećati svoju privlačnost za istraživače i jačati sudjelovanje istraživačica pomažući u stvaranju potrebnih uvjeta za održivije i privlačnije karijere u istraživanju i razvoju.

5. Dostatni i dobro razvijeni ljudski resursi u istraživanju i razvoju kamen su temeljac napretka u znanstvenim spoznajama, tehnološkoga napretka, poboljšanja kvalitete života, osiguravanja dobrobiti europskih građana i prinosa europskoj konkurentnosti.

6. Potrebno je razviti i primjenjivati nove instrumente profesionalnoga razvoja istraživača, čime bi se pridonijelo poboljšanju izgleda za karijeru istraživača u Europi.

7. Usavršen i jasniji plan razvoja karijera pridonosi i izgrađivanju pozitivnoga stajališta javnosti o istraživačkoj karijeri, što potiče mlade ljude da krenu u istraživačke karijere.

8. Konačan politički cilj ove preporuke jest pridonijeti razvoju privlačnoga, otvorenoga i održivoga europskoga tržišta rada za istraživače, gdje okvirni uvjeti omogućuju zapošljavanje i zadržavanje visokokvalitetnih istraživača u okruženjima koja pogoduju učinkovitom radu i produktivnosti.

⁹ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2005/251/oj> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

9. Države članice trebale bi nastojati ponuditi istraživačima održive sustave razvoja karijere u svim stupnjevima, neovisno o njihovu ugovornom položaju i izabranom putu karijere u istraživanju i razvoju te isto tako nastojati osigurati da se prema istraživačima postupa kao s profesionalcima i sastavnim dijelom ustanove u kojoj rade.

10. Iako su države članice uložile znatne napore u prevladavanju administrativnih i pravnih prepreka zemljopisnoj i međusektorskoj pokretljivosti, mnoge od tih prepreka još uvijek postoje.

11. Sve oblike pokretljivosti treba poticati kao dio sveobuhvatne politike razvoja ljudskih resursa u istraživanju i razvoju na nacionalnoj, regionalnoj i institucijskoj razini.

12. Vrijednost svih oblika mobilnosti u potpunosti prepoznati u sustavima ocjenjivanja karijere i napredovanja u istraživačkoj karijeri, čime se jamči da takvo iskustvo vodi profesionalnomu razvoju istraživača.

13. Razvoj dosljedne politike profesionalnoga razvoja i mobilnosti za istraživače u Europsku uniju i iz nje treba razmotriti s obzirom na stanje u zemljama u razvoju i regijama unutar i izvan Europe, tako da ne dođe do izgradnje istraživačkih kapaciteta unutar Europske unije na račun manje razvijenih zemalja ili regija.

14. Financijeri i/ili poslodavci istraživača u postupku angažiranja i zapošljavanja istraživača trebaju biti odgovorni za pružanje istraživačima otvorenih, transparentnih i međunarodno usporedivih postupaka odabira i zapošljavanja.

15. Društvo bi trebalo više cijeniti odgovornosti i profesionalizam koji istraživači pokazuju u obavljanju svoga posla u različitim razdobljima profesionalnoga razvoja i u svojoj višestranjoj ulozi stručnih radnika, voditelja, koordinatora projekta, menadžera, supervizora, mentora, karijernoga savjetnika ili znanstvenoga komunikatora.

16. Ova preporuka polazi od pretpostavke da poslodavci i financijeri istraživača imaju glavnu obvezu osigurati da oni ispunjavaju zahtjeve nacionalnoga, regionalnoga ili sektorskoga zakonodavstva.

17. Ova preporuka daje državama članicama, poslodavcima, financijerima i istraživačima vrijedan instrument kako bi poduzimali, na dragovoljnoj osnovi, daljnje inicijative za poboljšanje i snaženje profesionalnih mogućnosti za istraživače u Europskoj uniji i za stvaranje otvorenoga tržišta rada za istraživače.

18. Opća načela i zahtjevi navedeni u ovoj preporuci plod su javnih savjetovanja u kojima su u cijelosti sudjelovali članovi Upravljačke skupine za ljudske resurse i mobilnost.

donijela je ovu preporuku.

1. Države članice trebale bi poduzimati potrebne korake kako bi osigurale da poslodavci i financijeri istraživanja razviju i održavaju poticajno istraživačko okruženje i radnu kulturu, gdje se pojedinci i istraživačke skupine cijene, potiču i podupiru te im se pruža potrebna materijalna i nematerijalna potpora koja će im omogućiti ispunjavanje njihovih ciljeva i zadaća. U tom kontekstu, poseban prioritet treba dati organizaciji uvjeta rada i usavršavanja u ranim fazama razvoja istraživača jer to pridonosi izabiranju i privlačnosti karijere u istraživanju i razvoju.

2. Države članice trebaju poduzeti, gdje god je to potrebno, ključne korake kako bi osigurale da poslodavci ili financijeri poboljšaju metode zapošljavanja i sustav ocjenjivanja profesionalnoga razvoja, čime bi se stvorio transparentniji i otvoreniji sustav zapošljavanja i profesionalnoga razvoja istraživača, obilježen većom ravnopravnošću te međunarodno prihvaćen, kao preduvjet za istinsko europsko tržište rada za istraživače.

3. Prilikom formuliranja i prihvaćanja strategije i sustava razvoja održivih karijera za istraživače države članice uzimaju u obzir i vode se prema općim načelima i zahtjevima koji se navode u Europskoj povelji za istraživače i Kodeksu o novačenju istraživača navedenima u prilogu.

4. Države članice trebale bi nastojati prenijeti ova opća načela i zahtjeve unutar svoga područja odgovornosti u nacionalni pravni okvir ili sektorske i/ili institucijske standarde i smjernice (povelje i/ili pravilnike za istraživače). Pri tom bi trebale uzeti u obzir i veliku raznolikost zakona, propisa i praksi koje, u različitim zemljama i u različitim sektorima, određuju put, organizaciju i radne uvjete karijere u istraživanju i razvoju.

5. Države članice prihvaćaju takva opća načela i zahtjeve kao sastavne dijelove institucijskoga osiguranja kvalitete shvaćajući ih sredstvom uspostave mjerila za nacionalno ili regionalno financiranje kao i usvajajući ih u svrhu revizije, praćenja i vrjednovanja javnih tijela.

6. Države članice nastavljaju sa svojim naporima prevladavanja postojećih pravnih i administrativnih prepreka mobilnosti, uključujući međusektorsku mobilnost i mobilnost među različitim funkcijama, a uzimajući u obzir proširenu Europsku uniju.

7. Države članice trebale bi nastojati osigurati odgovarajuća socijalna prava istraživača u skladu s njihovim pravnim statusom. U tom kontekstu posebnu pozornost treba posvetiti prenosivosti mirovinskih prava, bilo zakonskih ili dodatnih, za istraživače koji prelaze iz javnoga u privatni sektor u istoj zemlji i za one koji se sele unutar granica Europske unije. Takvi aranžmani trebali bi jamčiti da istraživači koji tijekom života promijene posao ili prekinu karijeru neopravdano ne gube prava iz socijalnoga osiguranja.

8. Države članice također bi trebale uvesti potrebne nadzorne strukture koje bi redovito revidirale ovu preporuku i pratile u kojoj mjeri poslodavci, financijeri i istraživači provode Europsku povelju za istraživače i Kodeks o novačenju istraživača.

9. Kriteriji za takva mjerenja uspostaviti će se i dogovoriti s državama članicama u sklopu rada Upravljačke skupina za ljudske resurse i mobilnost.

10. Države članice u svojoj ulozi predstavnika u međunarodnim organizacijama uspostavljenima na međuvladinoj razini trebaju uzeti u obzir ovu preporuku kada predlažu strategije i odlučuju o djelovanjima tih organizacija.

11. Ova se preporuka upućuje državama članicama, a trebala bi služiti i kao sredstvo za poticanje društvenoga dijaloga kao i dijaloga među istraživačima, dionicima i društvom u cjelini.

12. Države članice pozvane su obavještavati Komisiju do 15. prosinca 2005., ali i nakon toga, jednom godišnje, o svim mjerama koje su poduzele slijedom ove preporuke

te obavijestiti Komisiju o prvim rezultatima njezine primjene, kao i o primjerima dobre prakse.

13. Ovu će preporuku Komisija povremeno preispitivati u kontekstu otvorene metode koordinacije.

U Bruxellesu, 11. travnja 2005.

Za Komisiju:

Janez Potočnik, član Komisije

DODATAK

Odjeljak 1.

Europska povelja za istraživače

Europska povelja za istraživače skup je općih načela i zahtjeva koji utvrđuju uloge, odgovornosti i prava istraživača te njihovih poslodavaca i financijera. Svrha Povelje je osigurati odnos između istraživača i poslodavca i/ili financijera koji će voditi prema uspješnom djelovanju u stvaranju, prijenosu, dijeljenju i širenju znanja i tehnološkoga razvoja te profesionalnom razvoju istraživača. Povelja također prepoznaje vrijednost svih oblika mobilnosti kao sredstva koje pospješuje istraživački razvoj pojedinaca.

U tom smislu Povelja čini okvir za istraživače, poslodavce i financijere koji ih poziva da se u svojem radnom okruženju ponašaju odgovorno i kao profesionalci te da se međusobno prepoznaju kao takvi.

Povelja se odnosi na sve istraživače u Europskoj uniji u svim fazama karijere i pokriva sva područja istraživanja u javnom i privatnom sektoru, neovisno o naravi imenovanja ili zaposlenja, pravnoga položaja njihova poslodavca ili vrste organizacije ili ustanove u kojoj se rad obavlja. Uzima u obzir višestruke uloge istraživača koji su postavljeni ne samo radi provedbe istraživanja i/ili razvojne djelatnosti, nego su uključeni i u nadzor, mentorstvo, upravljanje ili administrativne zadatke.

Ova Povelja polazi od pretpostavke da istraživači i poslodavci i/ili financijeri istraživača imaju nezaobilaznu obvezu osigurati da ispunjavaju zahtjeve njihova nacionalnoga ili regionalnoga zakonodavstva. Tamo gdje istraživači uživaju položaj i prava koji su u nekom pogledu povoljniji od onih predviđenih ovom Poveljom, na njezine se odredbe ne bi trebalo pozivati kako se ne bi umanjili već stečeni status i prava.

Istraživači kao i poslodavci i financijeri koji se pridržavaju ove Povelje poštovat će i temeljna prava i pridržavati se načela priznatih Poveljom o temeljnim pravima Europske unije.

Opća načela i zahtjevi za istraživače

Sloboda istraživanja

Istraživači bi trebali usredotočiti svoja istraživanja na dobrobit čovječanstva i na širenje granica znanstvenoga znanja i pri tom uživati slobodu misli i izražavanja i slobodu

pronalaženja metoda za rješavanje problema u skladu s prepoznatim etičkim načelima i praksama.

Istraživači bi, međutim, trebali prepoznati granice te slobode koje bi mogla proisteći iz posebnih istraživačkih okolnosti (uključujući mentorstvo, vođenje, upravljanje) ili iz ograničenja u djelovanju, primjerice iz proračunskih ili infrastrukturnih razloga, ili, posebice u industrijskom sektoru, iz razloga zaštite intelektualnoga vlasništva. Ipak, takva ograničenja ne bi trebala kršiti priznata etička načela i prakse kojih se istraživači moraju pridržavati.

Etička načela

Istraživači bi se trebali pridržavati priznatih etičkih praksi i temeljnih etičkih načela koja su primjerena njihovoj disciplini kao i etičkih standarda opisanih u različitim nacionalnim, sektorskim ili institucijskim etičkim kodeksima.

Profesionalna odgovornost

Istraživači bi trebali učiniti sve kako bi osigurali da njihova istraživanja budu relevantna za društvo i kako ne bi ponavljali istraživanja koja su prethodno provedena drugdje.

Moraju izbjegavati plagiranje bilo koje vrste te se pridržavati načela intelektualnoga vlasništva i zajedničkoga vlasništva nad rezultatima u slučaju istraživanja provedena u suradnji s mentorom i/ili drugim istraživačima. Potreba da se nova opažanja ovjere pokazujući da su pokusi ponovljivi ne bi se trebala tumačiti kao plagiranje pod uvjetom da se izričito navedu podatci koje treba potvrditi.

Ako je bilo koji vid njihova posla delegiran, istraživači bi trebali osigurati da je osoba kojoj je delegiran sposobna za njegovo obavljanje.

Profesionalni odnos

Istraživači bi se trebali upoznali sa strateškim ciljevima koji upravljaju njihovim istraživačkim okruženjem i mehanizmima financiranja te bi trebali pribaviti sva potrebna odobrenja prije nego što započnu svoje istraživanje ili pristupe pruženim resursima.

Trebali bi obavijestiti svoje poslodavce, financijere ili nadglednika kada se njihov istraživački projekt odgodi, redefinira ili dovrši, odnosno najaviti ako će ga okončati ranije ili obustaviti iz bilo kojega razloga.

Ugovorne i zakonske obveze

Istraživači na svim razinama moraju biti upoznati s nacionalnim, sektorskim ili institucijskim propisima koji se odnose na uvjete usavršavanja i/ili rada. To uključuje propise o pravima intelektualnoga vlasništva i zahtjeve i uvjete bilo kojega sponzora ili financijera, neovisno o naravi njihova ugovora. Istraživači bi se trebali pridržavati takvih propisa dostavljanjem traženih rezultata (npr. doktorat, publikacije, patenti, izvješća, razvoj novih proizvoda, itd.) u skladu s odredbama i uvjetima navedenima u ugovoru ili odgovarajućem dokumentu.

Odgovornost

Istraživači trebaju biti svjesni odgovornosti prema svojim poslodavcima, financijerima i drugim relevantnim javnim i privatnim tijelima, a na etičkoj razini, i prema društvu općenito. Istraživači financirani javnim sredstvima osobito su odgovorni i za učinkovito trošenje novca poreznih obveznika. Stoga se istraživači trebaju pridržavati načela isprav-

noga, transparentnoga i učinkovitoga upravljanja financijama te surađivati s bilo kojom ovlaštenom revizijom njihova istraživanja, bez obzira poduzimaju li je njihovi poslodavci/financijeri ili pak etička povjerenstva.

Metode prikupljanja i analize, rezultati i, gdje je to moguće, detaljni podatci, trebali bi biti dostupni unutarnjemu ili vanjskomu pregledu kad god je to potrebno i prema zahtjevu nadležnoga tijela.

Dobra praksa u istraživanju

Istraživači bi u svakom trenutku trebali poštovati načela sigurnih uvjeta rada u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, uključujući poduzimanje potrebnih mjera opreza za zdravlje i sigurnost te oporavka od zakazivanja informacijske tehnologije, npr. pripremom prikladnih strategija za sigurnosne kopije. Isto tako trebali bi biti upoznati s trenutnim nacionalnim zakonima o zaštiti podataka i povjerljivosti te poduzimati sve potrebne korake kako bi ih se u svakom trenutku pridržavali.

Diseminacija i korištenje rezultata

Svi bi istraživači trebali u skladu sa svojim ugovornim obvezama osigurati da se rezultati njihova istraživanja šire i iskorištavaju, primjerice priopćavaju, prenose u druga istraživanja, ili, ako je primjereno, komercijaliziraju. Osobito se od starijih istraživača očekuje da preuzmu vodstvo u osiguravanju da istraživanje bude plodno i da se njegovi rezultati ili komercijalno iskorištavaju ili da budu dostupni javnosti (ili oboje), kad god se za to pruži prilika.

Djelovanje u javnosti

Istraživači bi trebali osigurati da široka javnost bude upoznata s njihovim istraživačkim djelovanjem na takav način da ih mogu razumjeti i nestručnjaci, čime se poboljšava razumijevanje znanosti u javnosti. Izravan suodnos s javnošću pomoći će istraživačima da bolje razumiju javni interes za prioritete znanosti i tehnologije kao i zabrinutosti javnosti.

Odnos s mentorom

Istraživači bi u fazi usavršavanja trebali stvoriti strukturiran i redovit odnos sa svojim nadglednikom i s fakultetskim/odjelnim/odsječnim predstavnicima kako bi u potpunosti iskoristili sve prednosti takve suradnje.

To uključuje bilježenje napretka u radu i rezultata istraživanja, dobivanje povratne informacije kroz izvješća i seminare, primjenu takve povratne informacije i djelovanje u skladu s dogovorenim rokovima, kontrolnim točkama, isporučenim i učincima istraživanja.

Mentorske i upravljačke obveze

Stariji istraživači trebali bi posvetiti osobitu pozornost svojoj višestranj ulozi nadglednika, mentora, savjetnika u profesionalnom razvoju, voditelja, koordinatora projekta, upravitelja ili znanstvenoga priopćavatelja. Oni bi te poslove trebali obavljati u skladu s najvišim strukovnim standardima. U odnosu na svoju ulogu nadglednika ili mentora, stariji istraživači trebali bi izgraditi konstruktivan i pozitivan odnos s mladim istraživačima kako bi se stvorili uvjeti za učinkovit prijenos znanja i za daljnji uspješni profesionalni razvoj mladih istraživača.

Stalan profesionalni razvoj

U svim fazama svoga profesionalnoga razvoja istraživači bi trebali težiti neprekidnomu usavršavanju kroz redovito osuvremenjivanje i proširivanje svojih vještina i kompetencija. To se može postići na razne načine uključujući, ali ne ograničavajući se na, formalno usavršavanje, radionice, konferencije i e-učenje.

Opća načela i zahtjevi vezani uz poslodavce i financijere

Priznavanje stručnosti

Svi istraživači koji se bave istraživanjima trebaju biti prepoznati kao stručnjaci i s tim u skladu treba se odnositi prema njima. Takav odnos treba započeti na samom početku njihova profesionalnoga razvoja, počevši od poslijediplomske razine i treba uključivati sve stupnjeve profesionalnoga razvoja bez obzira na njihovu klasifikaciju na nacionalnoj razini (npr. zaposlenik, poslijediplomski student, doktorand, poslijedoktorand, javni službenik).

Ne-diskriminacija

Poslodavci i/ili financijeri istraživača ne će diskriminirati istraživače na bilo koji način na osnovi spola, dobi, etničke, nacionalne ili socijalne pripadnosti, religije ili vjerovanja, spolne usmjerenosti, jezika, invalidnosti, političkoga mišljenja, društvenoga ili gospodarskoga stanja.

Istraživačko okruženje

Poslodavci i/ili financijeri istraživača trebali bi osigurati stvaranje najpoticajnijega okruženja za istraživanje ili istraživačko osposobljavanje koje nudi odgovarajuću opremu, prostor i mogućnosti, što uključuje i suradnju na daljinu preko istraživačkih mreža kao i provođenje nacionalnih i sektorskih propisa o zdravlju i sigurnosti u istraživanju. Financijeri bi trebali osigurati da odgovarajuća sredstva budu dostupna kao potpora dogovorenemu programu rada.

Radni uvjeti

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi osigurati da radni uvjeti za istraživače, uključujući i one s invalidnošću, omoguće gdje je to primjereno onakvu prilagodljivost kakva se smatra važnom za uspješnu provedbu istraživanja u skladu s postojećim nacionalnim zakonodavstvom te nacionalnim ili sektorskim kolektivnim ugovorima. Isto tako trebaju pokušati osigurati uvjete rada koji i muškarcima i ženama istraživačima omogućuju usklađivanje obiteljskoga života i posla, djece i karijere. Posebnu pozornost treba posvetiti među ostalim i fleksibilnom radnom vremenu, radu u skraćenom radnom vremenu, radu na daljinu, slobodnomu studijskomu razdoblju te isto tako odgovarajućim financijskim i administrativnim odredbama koje uređuju takva pitanja.

Stabilnost i stalnost zaposlenja

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi osigurati da radni učinak istraživača ne bude ometan nestalnošću ugovora o radu te bi se stoga trebali posvetiti što je više moguće poboljšanju stalnosti uvjeta zaposlenja za istraživače, provodeći i pridržavajući se načela i uvjeta određenih u Direktivi Vijeća 1999/70/EZ o radu na određeno vrijeme.

Financiranje i plaće

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi osigurati pravedne i privlačne uvjete financiranja i/ili plaća s odgovarajućim i pravednim uredbama o socijalnom osiguranju (uključujući bolovanje i roditeljske pogodnosti, mirovinska prava i pogodnosti za nezaposlene) u skladu s postojećim nacionalnim zakonodavstvom i s nacionalnim i sektorskim kolektivnim ugovorima. To mora uključivati istraživače na svim razinama profesionalnoga razvoja, uključujući mlade istraživače, u skladu s njihovim pravnim položajem, radnim učinkom i stupnjem kvalifikacije i/ili odgovornosti.

Spolna uravnoteženost

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi imati za cilj reprezentativnu spolnu uravnoteženost na svim razinama zaposlenika, uključujući i mentorsku i upravljačku razinu. To bi se trebalo postići temeljem načela politike jednakih mogućnosti kod zapošljavanja i tijekom kasnijih faza karijere, međutim bez davanja prednosti pred kriterijima kvalitete i sposobnosti. Kako bi se osigurala jednakost tretmana, selekcijska i ocjenjivačka povjerenstva također bi trebala biti odgovarajuće uravnotežena s obzirom na spol.

Razvoj karijere

Poslodavci i/ili financijeri istraživača trebali bi izraditi, po mogućnosti u okviru upravljanja ljudskim potencijalima, specifičnu strategiju profesionalnoga razvoja za istraživače u svim fazama karijere, bez obzira na njihov ugovorni položaj, uključujući istraživače s ugovorom o radu na određeno vrijeme. To bi trebalo uključivati i dostupnost mentora uključenih u pružanje potpore i savjetovanja za osobni i profesionalni razvoj istraživača, motivirajući ih na taj način i pridonoseći smanjenju nesigurnosti u njihovom budućem profesionalnom razvoju. Sve istraživače trebalo bi upoznati s takvim odredbama i planovima.

Vrijednost mobilnosti

Poslodavci i/ili financijeri moraju prepoznati važnost zemljopisne, međusektorske, interdisciplinarne, transdisciplinarne i virtualne pokretljivosti te pokretljivosti između javnoga i privatnoga sektora kao važnih instrumenata u unaprjeđenju znanja i profesionalnoga razvoja na svim razinama profesionalnoga razvoja istraživača. Stoga bi takve mogućnosti trebali ugraditi u specifičnu strategiju profesionalnoga razvoja i u potpunosti cijiniti i prepoznati svako iskustvo mobilnosti u sustavu promicanja i ocjenjivanja istraživača.

To također iziskuje uvođenje potrebnih administrativnih instrumenata koji će omogućiti prenosivost projektnih sredstava i odredbi socijalnoga osiguranja u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

Dostupnost stručnoga usavršavanja i kontinuiranoga razvoja

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi osigurati da istraživači na svim razinama profesionalnoga razvoja, neovisno o ugovornom statusu, imaju mogućnost profesionalnoga razvoja i povećanja svoje zapošljivosti kroz pristup mjerama za kontinuirani razvoj vještina i kompetencija.

Takve mjere trebale bi stalno biti ocjenjivane u smislu njihove pristupačnosti, iskoristivosti i učinkovitosti u poboljšavanju kompetencija, vještina i zapošljivosti.

Dostupnost profesionalnoga savjetovanja

Poslodavci i financijeri znanosti trebali bi osigurati da je istraživačima ponuđeno profesionalno savjetovanje i pomoć pri traženju posla, bilo u dotičnoj instituciji ili kroz suradnju s drugim strukturama, i to na svim razinama profesionalnoga razvoja i bez obzira na ugovorni položaj istraživača.

Prava intelektualnoga vlasništva

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi omogućiti istraživačima na svim razinama profesionalnoga razvoja iskorištavanje (ako je moguće) rezultata njihovih istraživanja i razvoja kroz zakonsku zaštitu, a posebice kroz odgovarajuću zaštitu prava intelektualnoga vlasništva, uključujući autorska prava.

Načela i prakse trebaju točno odrediti koja prava pripadaju istraživačima i/ili, gdje je to primjenljivo, njihovim poslodavcima i trećim stranama, uključujući vanjske komercijalne i industrijske organizacije, kao što je moguće određeno u posebnim sporazumima o suradnji ili drugim vrstama sporazuma.

Suautorstvo

Pri ocjenjivanju zaposlenika ustanove trebaju pozitivno gledati na suautorstvo te ga smatrati dokazom konstruktivnoga pristupa provođenju istraživanja. Poslodavci i/ili financijeri bi stoga trebali razvijati strategije, prakse i postupke kojima bi osigurali istraživačima, uključujući mlade istraživače, potrebne okvirne uvjete kako bi mogli uživati pravo da budu prepoznati, navedeni i/ili citirani u kontekstu njihova stvarnoga doprinosa kao suautori radova, patenata i dr., ili kako bi objavili rezultate svojih istraživanja neovisno o svojim nadglednicima.

Mentorstvo

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi omogućiti da je neka osoba jasno identificirana kao ona kojoj se mladi istraživači mogu obratiti u vezi ispunjavanja svojih profesionalnih obveza i o tome informirati te istraživače.

Takvim aranžmanom trebalo bi biti jasno definirano kako su predloženi mentori dostatno stručni za nadgledanje istraživanja i kako imaju vremena, znanja, iskustva, stručnosti i predanosti da mladomu istraživaču mogu ponuditi odgovarajuću potporu i osigurati potreban napredak i postupke recenziranja kao i nužne mehanizme povratne informacije.

Nastava

Nastava je osnovno sredstvo strukturiranja i širenja znanja i stoga bi je trebalo smatrati vrijednom opcijom na putu profesionalnoga razvoja istraživača. Ipak, obveze poučavanja ne bi smjele biti pretjerane i ne bi smjele sprječavati istraživače, posebice na početku karijere, u provedbi njihovih istraživačkih aktivnosti.

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi omogućiti da nastavne obveze budu odgovarajuće nagrađene i uzete u obzir u sustavima ocjenjivanja i vrjednovanja te da vrijeme koje stariji istraživači posvećuju osposobljavanju mlađih istraživača bude računato u dio njihove nastavne obaveze. Primjereno usavršavanje u predavačkim i mentorskim aktivnostima trebalo bi biti osigurano kao sastavni dio profesionalnoga razvoja istraživača.

Sustav ocjenjivanja/vrjednovanja

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi uvesti za sve istraživače, uključujući i starije istraživače, sustav ocjenjivanja/vrjednovanja namijenjen procjenjivanju njihova profesio-

onalnoga djelovanja na redovitoj osnovi i na transparentan način, od strane neovisnoga povjerenstva (a u slučaju ocjenjivanja starijih istraživača, po mogućnosti međunarodnoga povjerenstva).

Takvi postupci ocjenjivanja i vrjednovanja trebali bi primjereno ocijeniti ukupno istraživačko stvaralaštvo i istraživačke rezultate, npr. publikacije, patente, upravljanje istraživanjem, poučavanje/predavanje, nadzor, mentorstvo, nacionalnu i međunarodnu suradnju, administrativne obveze, znanstvenu komunikaciju sa širom javnošću i mobilnost te ih treba uzeti u obzir u kontekstu napredovanja u karijeri.

Pritužbe/prizivi

Poslodavci i/ili financijeri istraživača trebali bi uspostaviti, u skladu s nacionalnim pravilima i propisima, odgovarajuće postupke, po mogućnosti u obliku nepristrane osobe (poput pravobranitelja) koja bi se bavila pritužbama/prizivima istraživača, uključujući one koje se tiču sukoba između nadzornika i mladoga istraživača. Takvi bi postupci trebali omogućiti svom istraživačkom osoblju povjerljivu i neformalnu pomoć u rješavanju sukoba, sporova i povreda prava vezanih uz rad u svrhu promicanja poštenoga i nepristranoga odnosa unutar ustanove i poboljšavanja sveopće kvalitete radnoga okruženja.

Sudjelovanje u odlučivanju

Poslodavci i/ili financijeri istraživača trebali bi prepoznati kao potpuno legitimno i doista poželjno da istraživači budu zastupljeni u relevantnim obavijesnim, savjetodavnim i upravnim tijelima ustanova u kojima rade kako bi zaštitili i promicali svoje pojedinačne i skupne interese kao strukovnjaci i aktivno pridonositi radu ustanove.

Zapošljavanje i angažiranje istraživača

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi osigurati da standardi novačenja i primanja istraživača, posebice onih na početku karijere, budu jasno definirani te da olakšavaju pristup iz skupina koje su na neki način u lošijem položaju te istraživača koji se vraćaju istraživačkoj karijeri, uključujući i nastavnike (na bilo kojem stupnju) koji se vraćaju istraživačkoj karijeri.

Prilikom imenovanja ili zapošljavanja istraživača poslodavci i financijeri bi se trebali pridržavati načela Kodeksa o novačenju istraživača.

Odjeljak 2.

Kodeks o novačenju istraživača

Kodeks o novačenju istraživača sadržava niz općih načela i zahtjeva kojih bi se trebali pridržavati poslodavci i/ili financijeri prilikom imenovanja ili novačenja istraživača. Ta načela i zahtjevi trebali bi osigurati poštovanje vrjednota poput transparentnosti procesa novačenja i jednakosti tretmana za sve pristupnike, posebice u kontekstu razvoja privlačnoga, otvorenoga i održivoga europskoga tržišta rada za istraživače; oni su u skladu s navedenim u Povelji za istraživače. Ustanove i poslodavci koji se drže Kodeksa otvoreno će iskazati predanost da djeluju odgovorno i dolično te da istraživačima osiguraju primjerene uvjete, s jasnom namjerom pridonosa razvitku Europskoga istraživačkoga prostora.

Osnovna načela i zahtjevi Kodeksa

Novačenje

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi uspostaviti procedure novačenja istraživača koje su otvorene, učinkovite, transparentne, poticajne i međunarodno usporedive kao i prilagođene vrsti radnoga mjesta koje se oglašava.

Objavljeni natječaj trebao bi dati širi opis traženih znanja i vještina i ne bi trebao biti toliko specijaliziran da obeshrabri prikladne pristupnike. Poslodavci bi trebali dati i opis radnih uvjeta i prava, uključujući i mogućnosti profesionalnoga razvoja. Nadalje, razdoblje nakon oglašavanja slobodnoga mjesta ili natječaja do krajnjega roka za prijavu trebalo bi biti razumno.

Odabir

Povjerenstva za odabir trebala bi okupljati različitu stručnost i kompetencije, imati odgovarajuću spolnu uravnoteženost te, gdje je to moguće i ostvarivo, uključivati članove iz različitih sektora (javnoga i privatnoga) i disciplina i iz drugih zemalja i s odgovarajućim iskustvom za procjenu pristupnika. Kadgod je to moguće trebalo bi koristiti širok raspon metoda odabira, kao što su vanjska stručna procjena i razgovori licem u lice. Članovi povjerenstava za odabir trebali bi biti odgovarajuće osposobljeni.

Transparentnost

Pristupnici bi trebali prije samoga odabira biti upoznati s tijekom i kriterijima odabira, brojem slobodnih mjesta i mogućnostima za profesionalni razvoj. Također bi ih nakon postupka odabira trebalo obavijestiti o prednostima i slabostima njihovih prijava.

Kriteriji procjene

Proces odabira trebao bi uzeti u obzir cijeli raspon iskustava pristupnika. Osim procjene cjelokupnoga potencijala istraživača, trebala bi biti važna i njihova kreativnost i razina neovisnosti.

To znači da bi sposobnosti trebalo prosuđivati kvalitativno i kvantitativno, pri čemu bi se trebalo usredotočiti na istaknute rezultate unutar raznolikoga profesionalnoga razvoja, a ne samo na broj radova. Sukladno tome, važnost bibliometrijskih pokazatelja trebala bi biti pravilno odmjerena unutar velikoga raspona ocjenjivačkih kriterija, poput nastave, mentorstva, timskoga rada, prijenosa znanja, upravljanja istraživanjem i inovacijom i aktivnostima podizanja javne svijesti. Kod pristupnika koji dolaze iz industrije, posebnu pozornost trebalo bi posvetiti doprinosima na razini patenata, razvoja i izuma.

Varijacije u kronološkom slijedu u životopisu

Prekidi u karijeri ili varijacije u kronološkom slijedu u životopisu ne bi trebale biti kažnjavane, nego smatrane evolucijom u karijeri te sukladno tome, kao potencijalno vrijedan doprinos profesionalnomu razvoju istraživača prema višedimenzionalnom profilu karijere. Pristupnicima bi stoga trebalo dopustiti da prilažu životopis potkrijepljen dokazima koji odražava reprezentativan skup postignuća i kvalifikacija koje odgovaraju radnomu mjestu na koje se pristupnik prijavljuje.

Priznavanje iskustva mobilnosti

Svako iskustvo mobilnosti, npr. posjet drugoj zemlji, regiji ili istraživačkom okruženju (privatnom ili javnom) ili prelazak iz jedne discipline ili sektora u drugi, bilo kao

dio početnoga istraživačkoga osposobljavanja, bilo da se odvijalo u kasnijoj fazi istraživačkoga razvoja, bilo kao iskustvo virtualne mobilnosti, trebalo bi se smatrati vrijednim doprinosom profesionalnomu razvoju istraživača.

Priznavanje kvalifikacija

Poslodavci i/ili financijeri trebali bi omogućiti primjereno vrjednovanje i ocjenjivanje akademskih i profesionalnih kvalifikacija svih istraživača, uključujući neformalne kvalifikacije, posebice u kontekstu međunarodne i profesionalne mobilnosti. Oni bi se trebali informirati kako bi u potpunosti razumjeli pravila, postupke i standarde koji uređuju priznavanje takvih kvalifikacija te stoga istražiti kroz sve dostupne kanale postojeće nacionalno zakonodavstvo, konvencije i posebna pravila o priznavanju takvih kvalifikacija.

Stečeno iskustvo

Tražene kvalifikacije trebale bi biti u skladu s potrebama radnoga mjesta koje se nudi i ne bi trebale biti postavljene kao prepreka za dobivanje posla. Prepoznavanje i ocjenjivanje kvalifikacija trebalo bi biti usredotočeno na prosuđivanje postignuća osobe, više nego na njezine osobne mogućnosti ili na ugled ustanove u kojoj su kvalifikacije stečene. Budući da se profesionalne kvalifikacije mogu steći u ranoj fazi duge karijere, treba prepoznati i obrazac cjeloživotnoga profesionalnoga razvoja.

Poslijedoktorska imenovanja

Ustanova koja zapošljava poslijedoktorskoga istraživača trebala bi odrediti jasna pravila i izričite smjernice za novačenje i imenovanje poslijedoktorskih istraživača, uključujući maksimalno trajanje i ciljeve takvih imenovanja. Takve bi smjernice trebale uzeti u obzir vrijeme provedeno na prethodnim poslijedoktorskim položajima u drugim ustanovama te uvažiti da bi poslijedoktorski status trebao biti prijelazan, a njegova glavna svrha pružanje dodatnih mogućnosti profesionalnoga razvoja u istraživanju u kontekstu dugoročnih izgleda za karijeru.

Odjeljak 3.

Definicije

Istraživači

Za potrebe ove preporuke koristi se međunarodno priznata frascatska definicija istraživanja. Sukladno tome istraživači su „stručnjaci koji se bave koncipiranjem ili stvaranjem novoga znanja, proizvoda, procesa, metoda i sustava te upravljanjem dotičnim projektima.“

Preciznije, ova se preporuka odnosi na sve osobe koje se profesionalno bave istraživanjem i razvojem u svim fazama profesionalnoga razvoja, bez obzira na njihovu klasifikaciju. To uključuje sve aktivnosti vezane uz temeljna istraživanja, strateška istraživanja, primijenjena istraživanja, eksperimentalni razvoj i prijenos znanja, uključujući inovacije i savjetovanje, mentorstvo i poučavanje, upravljanje znanjem i pravima intelektualnoga vlasništva, iskorištavanje rezultata istraživanja ili znanstveno novinstvo.

Razlikuju se mladi istraživači i iskusniji istraživači.

- Izraz „mladi istraživači“ odnosi se na istraživače u prve četiri godine (u punom vremenu) istraživačke aktivnosti, uključujući i razdoblje istraživačkoga usavršavanja.
- „Iskusniji istraživači“ određuju se kao istraživači koji imaju najmanje četiri godine istraživačkoga iskustva (u punom vremenu) nakon stjecanja sveučilišne diplome koja im je omogućila doktorski studij u zemlji u kojoj je diploma stečena ili istraživači koji već posjeduju doktorat, neovisno o vremenu koje je bilo potrebno da ga steknu.

Poslodavci

U kontekstu ove preporuke „poslodavci“ su sve privatne i javne institucije koje zapošljavaju istraživače na temelju ugovora o radu ili koje ih ugošćuju pod nekim drugim oblicima ugovora ili sporazuma, uključujući i one u kojima nije uključen izravan financijski odnos. Potonje se posebice odnosi na ustanove visokoga školstva, fakultetske odsjeke, laboratorije, zaklade ili privatna tijela gdje se istraživači usavršavaju ili provode istraživanja na temelju sredstava koje im je osigurala treća strana.

Financijeri

„Financijeri“ su sva ona tijela koja pružaju financiranje (plaćama, nagradama, projektnim sredstvima i potporama) privatnim i javnim ustanovama, uključujući institucije visokoga obrazovanja. U toj ulozi oni mogu odrediti da je ključni uvjet financiranja da financirane ustanove uvedu i primijene učinkovite strategije, prakse i mehanizme u skladu s općim načelima i zahtjevima opisanim u ovoj preporuci.

Imenovanje ili zapošljavanje

Ovo se odnosi na svaki oblik ugovora ili institucijske stipendije, ili pak na stipendije, projektna sredstva ili nagrade koje financira treća strana uključujući i financiranje u sklopu okvirnih programa.

Europska komisija usvojila je Povelju za istraživače i Kodeks o novačenju istraživača. Ova dva dokumenta ključni su elementi politike kojom Europska unija želi učiniti istraživanje privlačnom karijerom, što je vitalno važan aspekt njezine strategije poticanja rasta gospodarstva i zapošljavanja. Povelja i Kodeks će istraživačima dati jednaka prava i obveze bez obzira u kojoj zemlji Europske unije rade. To bi trebalo izmijeniti činjenicu da su istraživačke karijere u Europi fragmentirane lokalno, regionalno, nacionalno i sektorski te omogućiti Europi da na najbolji način iskoristi svoje znanstvene potencijale.

10. Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji, 30. lipnja 2006.¹⁰

Preporuka prihvaćena na 23. zasjedanju Parlamentarne skupštine Vijeća Europe 30. lipnja 2006. u Strasbourgu.

1. Parlamentarna skupština Vijeća Europe podsjeća na dokument *Magna charta universitatum*, otvoren za potpisivanje sveučilištima 1988., u povodu 900. obljetnice Sveučilišta u Bologni (Italija), koji je od tada potpisalo oko 600 sveučilišta sa svih kontinenata i kojim se svake godine pridružuju novi potpisnici.

2. *Magna charta universitatum* ističe ključnu ulogu koju su sveučilišta imala u izgradnji tradicije europskoga humanizma i u razvoju civilizacija. Jednako tako ona ponovo potvrđuje akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju kao temeljna načela i prava za sveučilišta te interes svakoga društva i čovječanstva u cjelini radi održavanja tih vrijednota.

3. Godine 2000. Sveučilište u Bologni i Udruga europskih sveučilišta kao depozitari *Magnae chartae universitatum* osnovali su Opservatorij za vrijednote i temeljna sveučilišna prava u koji je Vijeće Europe delegiralo predstavnika. Zadaća je Opservatorija nadzirati usklađenost s gore navedenim načelima i poticati otvorenu raspravu o vrijednotama koja ona predstavljaju.

4. U skladu s dokumentom *Magna charta universitatum*, Skupština ponovo potvrđuje pravo sveučilišta na akademsku slobodu i sveučilišnu autonomiju, što uključuje sljedeća načela:

4.1. akademska sloboda u istraživanju i nastavi treba jamčiti slobodu izražavanja i djelovanja, slobodu prenošenja informacija kao i slobodu traženja i širenja znanja i istine bez ograničenja;

4.2. institucionalna autonomija sveučilišta trebala bi biti očitovanje neovisne predanosti tradicionalnom kulturnom i društvenom poslanju sveučilišta, koja je i danas bitna, kroz politiku obogaćivanja znanja, dobre vladavine i učinkovita upravljanja;

4.3. povijest je dokazala da su kršenja akademske slobode i sveučilišne autonomije uvijek dovela do intelektualnoga nazadovanja, a time i do gospodarske i društvene stagnacije;

4.4. međutim, sveučilišta bi isto tako mogla pretrpjeti velike troškove i gubitke ako bi se izolirala u „kulu od bjelokosti“ i propustila odgovoriti na promjenjive potrebe društva kojemu bi trebala služiti i pomagati mu u obrazovanju i razvoju; sveučilišta moraju biti dovoljno bliska društvu kako bi pridonosila rješavanju temeljnih problema, ali istodobno zadržati kritički odmak i dugoročan pristup.

¹⁰ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://pace.coe.int/fr/files/17469/html> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

5. Tijekom povijesti sveučilišta su se suočavala s dubinskim promjenama i izazovima koji su proizlazili iz preobrazbi društava i same sveučilišne ustanove. Uglavnom su se pokazala sposobnima odgovoriti na zahtjeve iznutra i izvana, u skladu sa svojom povijesnom ulogom traganja za slobodnim i sveopćim znanjem.

6. S dolaskom društva znanja postalo je očito kako je nužan novi ugovor između sveučilišta i društva da bi se promišljala i prepoznavala nova gibanja. U takvom shvaćanju društvenu i kulturnu odgovornost te odgovornost sveučilišta prema javnosti i vlastitu poslanju treba smatrati nezaobilaznom drugom stranom akademskih sloboda.

7. Iako je istina da se sloboda istraživača, nastavnika i sveučilištaraca u širem smislu te institucionalna autonomija sveučilišta trebaju prilagoditi suvremenim uvjetima ta načela isto tako treba potvrditi i zajamčiti zakonom, a ako je moguće i ustavom. Kao što svjedoče mnoge procjene i vrjednovanja koje se provode na međunarodnoj razini sveučilišta najbolje mogu odgovoriti na potrebe i zahtjeve modernoga svijeta i suvremenih društava kada su moralno i intelektualno neovisna o bilo kojoj političkoj ili religijskoj vlasti i bilo kojoj gospodarskoj moći.

8. Društvena i kulturna odgovornost sveučilišta nadilazi puko odgovaranje na neposredne zahtjeve društva i potrebe tržišta, koliko god bilo važno ozbiljno uzeti u obzir te zahtjeve i potrebe. Zahtijeva partnerstvo u definiranju znanja za društvo i podrazumijeva da sveučilišta moraju nastaviti s dugoročnim pristupom i pridonositi rješavanju temeljnih problema društva kao i pronalaženju rješenja za neposredne probleme.

9. Kako bi ispunila svoj tradicionalni poziv i u potpunosti razvila svoje potencijale u dvadeset i prvom stoljeću, sveučilišta moraju, osim neovisnoga istraživanja i unaprjeđenja znanja (također i svojim djelovanjem), neprestano pridonositi razvoju društvenoga poretka i prepoznavanju temeljnih vrjednota unutar društva, njegovati nacionalni identitet kao i otvorenost prema međunarodnim i sveopćim vrjednotama, promicati demokratsko građanstvo i osjetljivost na ljudski i prirodni okoliš, kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini, postavljajući akademske ciljeve, osnažujući studente da se prilagode praktičnim okolnostima i pružajući upute koje potiču kritički duh.

10. Priznavanje autonomije i slobode sveučilišta znači dati povjerenje ustanovi sveučilišta i njezinu jedinstvenom i osobitom značaju, višestruko potvrđenom kroz povijest. Međutim, ta načela trebaju ostati predmet neprekidna i otvorena dijaloga između sveučilišnoga svijeta i društva u cjelini u duhu partnerstva. Od sveučilišta bi se moglo tražiti da odgovore na određene društvene i političke ciljeve, pa čak i da se prilagode određenim tržišnim i poslovnim zahtjevima, ali bi također trebala imati pravo birati sredstva kojima će unutar društva kratkoročno i dugoročno provoditi i ostvariti svoja poslanja.

11. Odgovornost, transparentnost i osiguranje kvalitete pretpostavke su za priznavanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima. Samo takav ugovor između društva i sveučilišta može omogućiti sveučilištima da dobro služe društvima i da slobodnim izborom najboljih načina za ispunjenje svoje zadaće imaju aktivnu ulogu, odnosno da se zadovoljavaju samo reagiranjem na promjene, nego da imaju vodeću ulogu u preuzimanju inicijativa za pokretanje i podupiranje željenoga razvoja.

12. Preko Parlamentarne skupštine i njezinih nadležnih odbora, kao i kroz Odbor ministara te djelovanje njegova Međuvladina upravnoga odbora za visoko obrazovanje i

istraživanje, Vijeće Europe treba djelovati kako bi potvrdilo ključnu važnost akademske slobode i sveučilišne autonomije te pridonositi otvorenomu političkomu dijalogu o shvaćanju tih koncepata u složenoj i promjenjivoj stvarnosti naših suvremenih društava. Ciljevi koje treba postići i mjerila moraju biti realistični i dobro definirani, što često nedostaje u nastajućem „društvu nadzora“.

13. Skupština odlučuje surađivati s Opservatorijem *Magna charta universitatum* u njegovoj zadaći praćenja pridržavanja načela akademske slobode i sveučilišne autonomije u Europi, dodajući tako radu Opservatorija europsku parlamentarnu dimenziju.

14. Skupština preporučuje Odboru ministara da pojača svoj rad na akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji kao temeljnim zahtjevima bilo kojega demokratskoga društva. Poziva Odbor ministara da zatraži da priznavanje akademske slobode i autonomije sveučilišta postane uvjet za članstvo u Vijeću Europe. U tom pogledu, Skupština poziva Odbor ministara, ministre vlada članica odgovorne za ta pitanja i sveučilišta država članica da uspostave multilateralni program koji će omogućiti razmjenu studenata i nastavnika sa sveučilištima u Bjelorusiji i bjeloruskim „Europskim sveučilištem humanističkih znanosti“ u Vilniusu (Litva).

11. Preporuka CM/Rec(2007)6 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost, 16. svibnja 2007.¹¹

Odbor ministara, prema odredbama članka 15.b Statuta Vijeća Europe,

uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Europe postići snažnije jedinstvo među članicama i da se tom cilju može težiti posebno zajedničkim djelovanjem u obrazovnim i kulturnim pitanjima;

imajući u vidu Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ETS br. 5) i Opću deklaraciju o ljudskim pravima (1948.);

uzimajući u obzir Europsku kulturnu konvenciju iz 1954. (ETS br. 18);

uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe/UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija koje se odnose na visoko obrazovanje u europskoj regiji (ETS br. 165; Lisabonska konvencija o priznavanju);

uzimajući u obzir dopunske tekstove Konvencije Vijeća Europe/UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u europskoj regiji koje je usvojio Odbor Konvencije o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u europskoj regiji:

- Preporuka o međunarodnim pristupnim kvalifikacijama (1999.);
- Preporuka o kriterijima i postupcima za ocjenjivanje inozemnih kvalifikacija (2001.);
- Kodeks dobre prakse u pružanju transnacionalnoga obrazovanja (2001.);
- Preporuka o priznavanju zajedničkih diploma (2004.);

uzimajući u obzir Deklaraciju iz Sorbone koju su u Parizu 25. svibnja 1998. usvojili ministri obrazovanja Francuske, Njemačke, Italije i Ujedinjenoga Kraljevstva, Zajedničku deklaraciju europskih ministara obrazovanja potpisanu u Bologni 19. lipnja 1999. i priopćenja usvojene na njihovim sastancima u Pragu 19. svibnja 2001., u Berlinu 19. rujna 2003. i Bergenu 20. svibnja 2005. s ciljem uspostave Europskoga prostora visokoga obrazovanja;

uzimajući u obzir Svjetsku deklaraciju UNESCO-a o visokom obrazovanju za 21. stoljeće: Vizija i djelovanje (1998.);

uzimajući u obzir Preporuku (2002)6 Odbora ministara državama članicama o politikama visokoga obrazovanja u cjeloživotnom učenju;

uzimajući u obzir Preporuku (2000)24 Odbora ministara državama članicama o razvoju europskih studija za demokratsko građanstvo;

uzimajući u obzir Preporuku br. R (2000)12 Odbora ministara državama članicama o društvenim znanostima i izazovu tranzicije;

¹¹ Neslužbeni prijevod. Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d5dae (pristupljeno 23. srpnja 2022.).

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2005)13 Odbora ministara državama članicama o upravljanju i upravljanju sveučilišnom baštinom;

uzimajući u obzir Preporuku br. R (2000) 8 Odbora ministara državama članicama o istraživačkom poslanju sveučilišta;

uzimajući u obzir Preporuku br. R (98) 3 Odbora ministara državama članicama o pristupu visokom obrazovanju;

imajući na umu rezultate i preporuke Europske godine građanstva kroz obrazovanje (2005.);

uzimajući u obzir da je visoko obrazovanje ključno za europsko društvo te da ispunjava višestruke popratne svrhe pripreme za tržište rada, pripreme za život aktivnih građana u demokratskim društvima, osobnoga razvoja te razvoja i održavanja, kroz poučavanje, učenje i istraživanje, napredne, sveobuhvatne i raznolike baze znanja;

uzimajući u obzir da visoko obrazovanje ima ključnu ulogu u razvoju i održavanju demokratske kulture, bez koje demokratska društva ne mogu funkcionirati;

smatrajući da učinkovite jednake mogućnosti visokoga obrazovanja pridonose društvenoj koheziji, a time i održivom razvoju europskih društava;

smatrajući stoga da su visoko obrazovanje i istraživanje javna odgovornost;

nadalje uzimajući u obzir da javna tijela moraju izvršavati svoju odgovornost s ciljem prilagodbe zahtjevima modernih, složenih društava,

1. preporučuje da vlade država članica:

- a) poduzmu korake za provedbu načela navedenih u dodatku ovoj preporuci u svojoj politici, zakonu i praksi;
- b) promiču provedbu načela i mjera sadržanih u dodatku tamo gdje to nije izravna odgovornost vlada;
- c) promiču provedbu ovih mjera od strane visokih učilišta;
- d) osiguraju da se ova preporuka distribuiraju što je moguće šire među svim uključenim osobama i tijelima;

2. nalaže glavnom tajniku Vijeća Europe da ovu preporuku prenese vladama onih država stranaka Europske kulturne konvencije koje nisu članice Vijeća Europe.

Dodatak Preporuci CM/Rec(2007)6

Opseg

1. Ova se preporuka bavi javnom odgovornošću za visoko obrazovanje i istraživanje, koje je sastavni dio akademske baštine Europe i kamen temeljac napora da se do 2010. uspostavi Europski prostor visokoga obrazovanja. Također se bavi uskom vezom između Europskoga prostora visokoga obrazovanja i Europskoga istraživačkoga prostora. Prepoznato je kako se ova javna odgovornost, da bi ostala živa stvarnost, mora prilagoditi zahtjevima modernih, složenih društava.

2. Javna odgovornost za visoko obrazovanje i istraživanje dopunjena je javnom odgovornošću visokoga obrazovanja i istraživanja koju ostvaruju njegove institucije, tijela, studenti i osoblje. Prepoznajući dvostruku implikaciju javne odgovornosti, kao i važnost politika i aktivnosti unutar institucija visokoga obrazovanja i istraživanja, ova se preporuka usredotočuje na odgovornosti javnih tijela.

3. Javnu odgovornost treba provoditi uzimajući u obzir potrebe institucija i sustava visokoga obrazovanja i istraživanja, kao i njihova osoblja i studenata, da djeluju slobodno i učinkovito u ostvarivanju svojega poslanja. Javna tijela stoga imaju odgovornost promicati autonomiju visokoškolskih i istraživačkih institucija, kao i akademsku slobodu za pojedinačne članove akademske zajednice.

4. „Javnu odgovornost“ treba shvatiti kao odgovornost javnih tijela. Javna odgovornost za visoko obrazovanje i istraživanje može se provoditi na različite načine i na različitim razinama (nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj ili kombinaciji navedenih) u različitim zemljama. Pod „javnim tijelom“ podrazumijeva se bilo koje tijelo, organ, subjekt ili druga organizacija, na bilo kojoj razini, ovlaštena za nadzor, superviziju ili donošenje odluka, predstavljanje ili djelovanje u ime stanovništva predmetnoga područja, bez obzira na njegov pravni status prema javnom ili privatnom pravu. Javna tijela mogu biti nadležna na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini, u skladu s ustavnim uređenjem dotične zemlje.

Odgovornost za višestruku svrhu visokoga obrazovanja i istraživanja

5. U skladu s vrijednostima demokratskih i pravednih društava, javne vlasti trebale bi osigurati da visoka učilišta, dok ostvaruju svoju autonomiju, mogu ispuniti višestruka očekivanja društva i ispuniti svoje različite i jednako važne ciljeve, koji uključuju:

- pripremu za održivo zapošljavanje;
- pripremu za život aktivnih građana u demokratskim društvima;
- osobni razvoj;
- razvoj i održavanje, kroz poučavanje, učenje i istraživanje, široke, napredne baze znanja.

6. Javne vlasti također trebaju osigurati odgovarajuće uvjete za visokoškolske i istraživačke ustanove radi ispunjavanja funkcije služenja društvu.

Glavne kategorije javne odgovornosti za visoko obrazovanje i istraživanje

7. Odgovornost javnih tijela za visoko obrazovanje i istraživanje trebala bi biti prilagođena i definirana u odnosu na određena područja. Općenito se preporučuje da javna tijela imaju:

- isključivu odgovornost za okvir unutar kojega se provodi visoko obrazovanje i istraživanje;
- vodeću odgovornost za osiguranje učinkovitih jednakih mogućnosti visokoga obrazovanja za sve građane, kao i osiguravanje da temeljna istraživanja ostanu javno dobro;

- značajnu odgovornost za financiranje visokoga obrazovanja i istraživanja, pružanje visokoga obrazovanja i istraživanja, kao i za poticanje i olakšavanje financiranja i pružanja iz drugih izvora u okvirima koje utvrđuju tijela javne vlasti.

8. U izvršavanju svojih odgovornosti, javna tijela trebaju uzeti u obzir međunarodno prihvaćene standarde i razvoj, posebno one koji slijede iz Konvencije Vijeća Europe/ UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija koje se odnose na visoko obrazovanje u europskoj regiji i drugih međunarodnih ugovora, kao i standarda i razvoja u kontekstu Europskoga prostora visokoga obrazovanja.

Odgovornost za okvir visokoga obrazovanja i istraživanja

9. Javna tijela trebaju preuzeti isključivu odgovornost za okvir unutar kojega se provodi visoko obrazovanje i istraživanje. To bi trebalo uključivati odgovornost za:

- pravni okvir;
- strukturu diploma ili kvalifikacijski okvir sustava visokoga obrazovanja;
- okvir za osiguravanje kvalitete;
- okvir za priznavanje inozemnih kvalifikacija;
- okvir za informacije o pružanju visokoga obrazovanja.

10. U razradi ili izmjeni zakonskoga okvira, u skladu s ustavom i zakonodavnom praksom svake zemlje, javna tijela trebaju se savjetovati s institucijama visokoga obrazovanja i njihovim organizacijama, istraživačkim institutima i tijelima, organizacijama studenata i osoblja te drugim relevantnim dionicima.

11. Javna tijela trebaju odrediti strukturu stupnjeva ili kvalifikacijski okvir sustava visokoga obrazovanja za koji su odgovorna u skladu s međunarodnim standardima, a posebno onima Europskoga prostora visokoga obrazovanja. Javno priznavanje i financiranje visokoškolskih ustanova i programa može se uvjetovati njihovom usklađenošću s nacionalnim okvirima kvalifikacija.

12. Važnost osiguravanja kvalitete, koja je zajednička odgovornost javnih tijela i institucija visokoga obrazovanja, raste s povećanjem stupnja institucionalne autonomije. Javna tijela trebala bi uspostaviti, kao bitan regulatorni mehanizam u različitim sustavima visokoga obrazovanja, isplative mehanizme procjene kvalitete koji su izgrađeni na povjerenju, posvetiti dužnu pažnju unutarnjim procesima razvoja kvalitete, omogućiti neovisno donošenje odluka i pridržavati se dogovorenih načela.

13. Izbjegavajući opterećujuće administrativne aranžmane i tražeći veću transparentnost, javna tijela trebaju postaviti zahtjeve za pružanje točnih, objektivnih i ažurnih informacija o mogućnostima visokoga obrazovanja, uključujući transnacionalne pružatelje obrazovanja. Takve bi informacije trebale odgovarati potrebama učenika i drugih dionika, uključujući one koji traže određeni stupanj mobilnosti, omogućujući i osnažujući svakoga da donosi informirane odluke u svim fazama, od ulaska u visoko obrazovanje do prvoga zaposlenja.

Odgovornost za osiguranje jednakih mogućnosti u visokom obrazovanju

14. Javna tijela trebaju preuzeti vodeću odgovornost za osiguravanje da svi kvalificirani kandidati uživaju stvarne jednake mogućnosti za stjecanje i završetak visokoga

obrazovanja, bez obzira na njihovo socijalno i ekonomsko podrijetlo. Osobito bi javne vlasti trebale nastojati uspostaviti učinkovite mogućnosti za pripadnike nepovlaštenih i podzastupljenih skupina da pristupe i završe visoko obrazovanje u punom opsegu svojih težnji i sposobnosti. Jednake mogućnosti trebale bi se proširiti na sve aspekte visokoga obrazovanja, uključujući internacionalizaciju, na primjer kroz akademsku mobilnost studenata i osoblja.

Odgovornost za istraživanje

15. Javna tijela trebaju nastojati osigurati da temeljno istraživanje ostane javno dobro, između ostaloga kroz osiguravanje odgovarajućega financiranja temeljnoga istraživanja, razradom i nadgledanjem provedbe kodeksa etičkoga ponašanja u istraživanju te nastojeći spriječiti zlouporabu rezultata istraživanja. Tijela javne vlasti trebaju nadalje nastojati osigurati širok pristup javnosti rezultatima istraživanja na koje se ne primjenjuju ograničenja autorskih prava, kao i osigurati da se autorska prava dodjeljuju i ostvaruju s razlogom.

Javna odgovornost za financiranje i pružanje visokoga obrazovanja i istraživanja

16. Javna tijela trebaju priznati visoko obrazovanje i istraživanje kao strateška ulaganja, a javno financiranje treba biti glavni izvor potpore za visoko obrazovanje i istraživanje. Stoga bi trebala osigurati znatna sredstva za visoko obrazovanje i istraživanje.

17. Javna tijela trebaju dalje uspostaviti pravni i politički okvir za poticanje institucija i osoblja da traže dodatna sredstva iz drugih izvora, uključujući privatni sektor. Tijela javne vlasti trebala bi izraziti svoju obvezu da takvo financiranje smatraju dopunom, a ne zamjenom za financiranje koje osiguravaju javna tijela koja izvršavaju svoju odgovornost za visoko obrazovanje i istraživanje.

18. Javne vlasti trebale bi, prema praksi u svakoj zemlji, imati značajnu ulogu u pružanju visokoga obrazovanja i istraživanja putem javnih institucija i tijela. Njihova odgovornost u ovom području ne bi trebala sprječavati organizacije, tijela ili pojedince da osnivaju visokoškolske i istraživačke ustanove i tijela unutar pravnoga i političkoga okvira koji su uspostavila javna tijela.

Instrumenti za ostvarivanje javne odgovornosti

19. Javne vlasti ostvaruju svoju odgovornost za visoko obrazovanje i istraživanje kroz različite instrumente koji su im na raspolaganju, uključujući zakonodavne, financijske, kroz javne politike, programe i projekte te općenito poticanjem inicijativa institucija, studenata i osoblja. U svom izboru instrumenata, tijela javne vlasti trebaju, koliko god je to moguće, nastojati izbjeći pretjerano razrađene, skupe i dugotrajne administrativne postupke.

20. U izboru instrumenata za izvršavanje svojih odgovornosti, javna tijela trebaju poštovati načelo institucionalne autonomije i priznati da je financiranje, motiviranje i poticanje razvoja visokoga obrazovanja i istraživanja jednako važan dio javne odgovornosti kao i provedba propisa i nadzora.

12. Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju, 20. lipnja 2012.¹²

Odbor ministara, prema odredbama članka 15.b Statuta Vijeća Europe,

uzimajući u obzir akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju kao unutarnje vrijednosti visokoga obrazovanja koje su ključne za sveobuhvatne vrijednosti i ciljeve Vijeća Europe – demokraciju, ljudska prava i vladavinu prava;

uzimajući u obzir Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ETS br. 5) i Opću deklaraciju o ljudskim pravima (1948.);

imajući u vidu Europsku kulturnu konvenciju (ETS br. 18);

uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe/UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija koje se odnose na visoko obrazovanje u europskoj regiji (ETS br. 165) i njezine dopunske tekstove;

uzimajući u obzir *Magna charta universitatum* koju su europska sveučilišta usvojila u Bologni 1988.;

uzimajući u obzir Europski prostor visokoga obrazovanja (EHEA) i njegove ključne dokumente: Zajedničku deklaraciju iz Sorbone koju su u Parizu 25. svibnja 1998. usvojili ministri obrazovanja Francuske, Njemačke, Italije i Ujedinjenoga Kraljevstva; 19. lipnja 1999. godine u Bologni je potpisana Zajednička izjava europskih ministara obrazovanja; priopćenja usvojena na njihovim sastancima u Pragu 19. svibnja 2001., u Berlinu 19. rujna 2003., u Bergenu 20. svibnja 2005., u Londonu 18. svibnja 2007., u Leuvenu/Louvain-la-Neuveu 29. travnja 2009. i Budimpeštansko-bečka deklaracija o Europskom prostoru visokoga obrazovanja od 12. ožujka 2010.;

uzimajući u obzir Svjetsku deklaraciju UNESCO-a o visokom obrazovanju za 21. stoljeće: Vizija i djelovanje (1998.);

uzimajući u obzir priopćenje koje je usvojila UNESCO-ova Svjetska konferencija o visokom obrazovanju: Nova dinamika visokoga obrazovanja i istraživanja za društvene promjene i razvoj 8. srpnja 2009. u Parizu;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(98)3 Odbora ministara državama članicama o pristupu visokom obrazovanju;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2000)8 Odbora ministara državama članicama o istraživačkom poslanju sveučilišta;

¹² Neslužbeni prijevod. Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca6f8 (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2000)12 Odbora ministara državama članicama o društvenim znanostima i izazovima tranzicije;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2002)6 Odbora ministara državama članicama o politikama visokoga obrazovanja u cjeloživotnom učenju;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2004)4 Odbora ministara državama članicama o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima u sveučilišnom obrazovanju i stručnom usavršavanju;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2005)13 Odbora ministara državama članicama o upravljanju i upravljanju sveučilišnom baštinom;

uzimajući u obzir Preporuku Rec(2006)9 Odbora ministara državama članicama o prijemu, pravima i obvezama studenata migranata i suradnji sa zemljama podrijetla;

uzimajući u obzir Preporuku CM/Rec(2007)6 Odbora ministara državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i istraživanje;

uzimajući u obzir Preporuku CM/Rec(2010)7 Odbora ministara državama članicama o Povelji Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava;

uzimajući u obzir Preporuku Parlamentarne skupštine 1762(2006) o „Akademske slobodi i autonomiji sveučilišta“;

imajući na umu rezultate i preporuke Europske godine građanstva kroz obrazovanje (2005.);

uzimajući u obzir da visoko obrazovanje ispunjava višestruke svrhe pripreme za tržište rada, pripreme za život aktivnih građana u demokratskim društvima, osobnoga razvoja te razvoja i održavanja, kroz poučavanje, učenje i istraživanje, napredne, sveobuhvatne i raznolike baze znanja;

s obzirom na to da su visoko obrazovanje i istraživanje javna odgovornost;

uzimajući u obzir da su države članice odgovorne za organizaciju i sadržaj svojih sustava visokoga obrazovanja;

uzimajući u obzir da je visoko obrazovanje ključno za razvoj i održavanje demokratske kulture i neophodno je da bi demokratska društva postala stvarnost, kao i za društvenu koheziju europskih društava;

smatrajući, dakle, da je prvenstveno odgovornost javnih vlasti da uspostave i održavaju potrebno okruženje i okvir za jamčenje institucionalne autonomije i akademske slobode;

uzimajući dalje u obzir akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju kao ključne za omogućavanje visokom obrazovanju ispunjavanje njegove različite uloge u društvima današnjice koja se mijenjaju,

preporučuje da vlade država članica:

1. uzmu u obzir, pri utvrđivanju politike visokoga obrazovanja, načela i odredbe navedene u dodatku ove Preporuke i skrenu pozornost nadležnim tijelima na ta načela i odredbe, kako bi ih se moglo razmotriti i uzeti u obzir;

2. promiču provedbu ovih načela i odredbi od strane lokalnih i regionalnih vlasti i visokoškolskih ustanova u granicama koje nameće autonomija tih ustanova;

3. osiguraju da se ova preporuka distribuira što je moguće šire među svim osobama i tijelima koja se bave visokim obrazovanjem;

Poziva se glavnoga tajnika Vijeća Europe, prema potrebi, da ovu preporuku prenese vladama onih država stranaka Europske kulturne konvencije koje nisu članice Vijeća Europe.

Dodatak Preporuci CM/Rec(2012)7

I. Opseg i definicije

1. Ova se preporuka bavi ulogom i odgovornošću javnih vlasti u promicanju institucionalne autonomije i akademske slobode kao bitnih značajki njihovih nacionalnih obrazovnih sustava, kao i u europskom visokom obrazovanju te kao vrijednosti na kojima se temelji EHEA.

2. Uzimajući u obzir raznolikost europskih sustava visokoga obrazovanja i promjene u studentskoj populaciji kroz povećanje broja studenata, dobnoga raspona, potreba i očekivanja, javna tijela trebaju promicati okvir koji potiče javnu odgovornost u pogledu visokoga obrazovanja kao i javnu odgovornost visokoga obrazovanja.

3. Sve definicije dane su za potrebe ove preporuke uz uvažavanje da se mogu koristiti drukčije u nacionalnim i drugim kontekstima. Pojmovi „javna odgovornost“ i „javna vlast“ koriste se kako su definirani u Preporuci CM/Rec(2007)6 Odbora ministara državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i istraživanje.

4. Akademska sloboda i institucionalna autonomija bitne su vrijednosti visokoga obrazovanja i služe zajedničkomu dobru demokratskih društava. One, međutim, nisu apsolutne i oslanjaju se na ravnotežu koja se može osigurati samo kroz razmatranje i sudjelovanje koje uključuje tijela javne vlasti, visokoškolske ustanove, akademsku zajednicu osoblja i studenata te sve druge dionike.

5. Akademska sloboda trebala bi jamčiti pravo i institucija i pojedinaca da budu zaštićeni od neopravdanoga vanjskoga uplitanja, od strane javnih vlasti ili drugih. To je ključni uvjet za potragu za istinom, kako od strane akademskoga osoblja tako i od strane studenata, i trebao bi se primjenjivati u cijeloj Europi. Sveučilišno osoblje i/ili studenti trebaju imati slobodu poučavati, učiti i istraživati bez straha od stegovnih mjera, otkaza ili bilo kojega drugoga oblika odmazde.

6. Institucionalna autonomija u svom punom opsegu obuhvaća autonomiju nastave i istraživanja te financijsku, organizacijsku i kadrovsku autonomiju. Institucionalna autonomija trebala bi biti dinamičan koncept koji se razvija u svjetlu dobre prakse.

II. Opća načela

7. Javna tijela trebaju postaviti okvir za akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju i kontinuirano pratiti provedbu tih temeljnih prava, istovremeno potičući donošenje

održivih dugoročnih strategija za visoko obrazovanje. Odgovornost javnih vlasti trebala bi biti artikulirana u odnosu na njihove različite uloge. Kako bi akademska sloboda i institucionalna autonomija postale i ostale stvarne, javne vlasti trebale bi osmisliti politike koje pozivaju na pozitivne mjere u nekim područjima, poput usvajanja kvalifikacijskoga okvira i donošenja odredbi za vanjsko osiguranje kvalitete, dok bi se u drugim područjima trebale suzdržati od intervencija te od davanja detaljnih smjernica za nastavne planove i programe i nastavne programe ili reguliranja unutarnjega razvoja kvalitete institucija, na primjer.

8. Institucionalna autonomija ne bi trebala utjecati na akademsku slobodu osoblja i studenata. Javna tijela trebaju osigurati okvir temeljen na povjerenju i poštovanju unutar akademske zajednice. Samo u ozačaju povjerenja visoko obrazovanje može u potpunosti služiti otvorenim demokratskim društvima i poticati njihov razvoj kroz slobodu misli te kritičko i kreativno razmišljanje.

9. Odgovornost javnih vlasti za akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju prvenstveno se ostvaruje na razini sustava visokoga obrazovanja. Potvrđujući da su države članice odgovorne za organizaciju i sadržaj svojih obrazovnih sustava i da to zahtijeva dijalog između institucija visokoga obrazovanja, studenata i osoblja te javnih vlasti, ova preporuka postavlja načela kojih se treba pridržavati bez obzira na to kako su obrazovni sustavi organizirani, i koji se odnose na sva visoka učilišta, javna ili privatna, neprofitna ili profitna.

III. Regulatorni mehanizmi

10. Javna tijela trebaju poticati kontinuirani dijalog o budućnosti visokoga obrazovanja, posebno s visokim učilištima, studentima i osobljem, ali i s drugim dionicima, s ciljem razvoja koherentnih strategija koje uzimaju u obzir međunarodna kretanja, raznolikost visokoškolskih institucija, društvene promjene i raznolikost svrha visokoga obrazovanja. U osmišljavanju strategija, tijela javne vlasti trebala bi se suzdržati od davanja smjernica visokim učilištima i umjesto toga oslanjati se na poticaje i dijalog u definiranju doprinosa visokih učilišta u provedbi strategija.

11. U razvoju propisa i politika u drugim područjima javne odgovornosti, javne vlasti trebale bi voditi računa o načelima akademske slobode i institucionalne autonomije. Javna tijela bi stoga trebala uravnotežiti potrebu za općim pravilima i propisima koji osiguravaju zaštitu pojedinaca i jamče dobru javnu upravu s načelima akademske slobode i institucionalne autonomije. Praćenje implikacija zakonskih propisa treba uzeti u obzir različite modalitete reguliranja statusa akademskoga osoblja, bez obzira pripada li ono statusu javnih službenika ili ne.

12. Javna tijela i drugi dionici u strukturama i mehanizmima upravljanja visokim obrazovanjem trebaju poštovati načela akademske slobode i institucionalne autonomije. Razvoj i korištenje znanja trebaju biti neovisni o određenim političkim, gospodarskim, društvenim ili drugim interesima. Tijela javne vlasti trebaju poticati stvaranje kolegijalnoga okruženja poštovanja i osjećaja zajedničkoga vlasništva, uz dužno poštovanje vodeće uloge institucija.

13. Unutar regulatornih mehanizama, tijela javne vlasti trebaju poticati fleksibilne i razumne administrativne pristupe i praksu, temeljene na fleksibilnim i razumnim pristu-

pima, prilagođene poduzetim aktivnostima. Menadžment visokih učilišta trebao bi unaprijediti svoje autonomno definirane poslanje i prioritete.

IV. Radno okruženje

14. Tijela javne vlasti trebaju uspostaviti i održavati potrebne uvjete za ostvarivanje prava na poticajno radno okruženje. Kako bi se to postiglo, treba poticati provedbu zdravih etičkih standarda koje su razvile institucije u skladu s okvirom cjelokupnoga sustava. Javna tijela također bi trebala preispitati antikorupcijske mjere kako bi osigurale odgovarajuće zakonske odredbe i istovremeno potaknule visoka učilišta da razviju odgovarajuće mjere na institucionalnoj razini u ovoj sferi.

15. Javne vlasti trebale bi biti odgovorne za garanciju jednakih mogućnosti pristupa i završetka visokoga obrazovanja, kao i drugih mjera protiv diskriminacije koje se tiču osoblja i studenata, te razvoja i korištenja znanja.

16. Javna tijela trebaju poboljšati pristup rezultatima istraživanja, jer su istraživanje i znanje naše zajedničko nasljeđe.

V. Financiranje visokoga obrazovanja

17. Financijska autonomija ključna je pretpostavka za institucionalnu autonomiju. Javna tijela trebaju imati značajnu odgovornost za financiranje i poboljšanje pristupa visokom obrazovanju i istraživanju; financiranje i osiguranje sredstava iz drugih izvora također treba poticati i olakšavati, unutar okvira razvijena od javnih tijela. Bez obzira na izvore prihoda, visoka učilišta trebaju biti u mogućnosti raspoređivati i upravljati svojim sredstvima u skladu s prioritetima koje utvrđuju njihova tijela upravljanja, u skladu sa zakonskim odredbama i regulatornim okvirom koji su postavila javna tijela.

18. Javna tijela trebaju osigurati da financiranje visokoga obrazovanja iz javnih izvora, bez obzira na sheme financiranja, bude primjereno aktivnostima i potrebama subjekata koji se financiraju.

19. Cjelokupni regulatorni mehanizmi za financiranje visokoga obrazovanja trebali bi povećati transparentnost i osigurati jasne odredbe za sprječavanje bilo kakve moguće prijetnje akademskoj slobodi i institucionalnoj autonomiji putem shema financiranja, bilo da su izvori javni ili privatni.

20. Javne vlasti trebale bi poticati visokoškolske ustanove da u svojim prioritetima uzmu u obzir potrebu provođenja nastave i istraživanja u širokom rasponu disciplina, kao i među disciplinama. Ovo uključuje nastavu i istraživanje koji su važni za razvoj demokratskih i multikulturnih i/ili specifičnih razvojnih strategija, posebice tamo gdje se možda ne financiraju iz drugih izvora.

VI. Odgovornost za okvir na razini sustava

21. Javna tijela trebaju imati isključivu odgovornost za pružanje okvira unutar kojega se provode visoko obrazovanje i istraživanje. Nacionalni kvalifikacijski okviri i mehanizmi osiguranja kvalitete trebaju biti u skladu s načelima akademske slobode i institucionalne autonomije te uzeti u obzir temeljne vrijednosti i raznolikost svrha visokoga obrazovanja.

22. Uloga tijela javne vlasti trebala bi obuhvatiti praćenje izvora financiranja visokih učilišta i moguća zadiranja u akademske slobode i institucionalnu autonomiju. Tijela javne vlasti trebaju imati glavnu ulogu koordinacije u pružanju transparentnih informacija o sustavima visokoga obrazovanja i davanju smjernica za informacije o specifičnim programima i ponudama visokoga obrazovanja.

VII. Internacionalizacija

23. Javna tijela, ustanove visokoga obrazovanja i dionici trebaju uzeti u obzir široku, međunarodnu perspektivu uloge i svrhe visokoga obrazovanja. Javna tijela trebaju poticati provedbu međunarodnih politika i tekstova koji zahtijevaju institucionalnu autonomiju i akademsku slobodu. Sporazumi o međunarodnoj suradnji trebali bi poštovati ta ista načela. Ove dvije temeljne vrijednosti su stupovi europske dimenzije visokoga obrazovanja, koja je utjelovljena u Europskom prostoru visokoga obrazovanja.

13. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 7. lipnja 2016.

[...]

Članak 13.

Sloboda umjetnosti i znanosti

Umjetnost i istraživanje slobodni su. Poštuje se akademska sloboda.

14. Preporuka UNESCO-a o znanosti i znanstvenim istraživačima, 13. studenoga 2017.¹³

Preporuka donesena 13. studenoga 2017. na Općoj konferenciji Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), na 39. sjednici održanoj od 30. listopada do 14. studenoga 2017.

[...]

10. Svaka država članica će uvesti procedure prilagođene njezinim potrebama kako bi se u istraživanju i razvoju osigurala javna odgovornost znanstvenih istraživača, a istovremeno i odgovarajući stupanj autonomije primjeren njihovoj zadaći napretka znanosti i tehnologije. Potrebno je u potpunosti uzeti u obzir da se kreativnost znanstvenih istraživača na nacionalnoj razini promiče s najvišom razinom poštovanja autonomije i istraživačke slobode koja je prijeko potrebna za znanstveni napredak.

¹³ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260889.page=116> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

15. Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije/Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o obrani akademskih sloboda u vanjskom djelovanju EU-a 2018/2117(INI)¹⁴

Europski parlament,

- uzimajući u obzir Ugovor o Europskoj uniji (UEU) i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU),
- uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima, a posebno njezin članak 13.,
- uzimajući u obzir strateški okvir i akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju (11855/2012) koje je Vijeće za vanjske poslove usvojilo 25. lipnja 2012.,
- uzimajući u obzir smjernice EU-a o ljudskim pravima koje se odnose na slobodu izražavanja na internetu i izvan njega i koje je 12. svibnja 2014. donijelo Vijeće za vanjske poslove,
- uzimajući u obzir Godišnje izvješće EU-a o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu za 2016. te politiku Europske unije o tom pitanju,
- uzimajući u obzir Preporuku u vezi sa statusom nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju koju je donijela Opća konferencija Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), na svojoj 29. sjednici od 21. listopada do 12. studenoga 1997.,
- uzimajući u obzir Deklaraciju iz Lime o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja, koju je u rujnu 1988. usvojila Svjetska sveučilišna služba,
- uzimajući u obzir Rezoluciju 29/7 o pravu na obrazovanje koju je usvojilo Vijeće UN-a za ljudska prava na svojoj 42. sjednici održanoj 2. srpnja 2015.,
- uzimajući u obzir Opći komentar br. 13 Odbora UN-a za gospodarska, socijalna i kulturna prava usvojen 8. prosinca 1999. na dvadeset prvom zasjedanju,
- uzimajući u obzir Mišljenje Venecijanske komisije 891/2017,
- uzimajući u obzir izvješća nacionalnih, europskih i međunarodnih nevladinih organizacija i, posebno, Načela državne odgovornosti za zaštitu visokoga obrazovanja od napada,
- uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o temeljnim pravima,
- uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,
- uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima,
- uzimajući u obzir članak 113. Poslovnika,
- uzimajući u obzir izvješće Odbora za vanjske poslove (A8-0403/2018),

¹⁴ Službeni prijevod. Poveznica: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0483_HR.html (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

A. budući da je UNESCO definirao akademsku slobodu kao „pravo, neograničeno propisanom doktrinom, na slobodu poučavanja i rasprave, slobodu provođenja istraživanja i širenja te objave rezultata, slobodu izražavanja svojega mišljenja o instituciji ili sustavu u kojem se radi, slobodu od institucionalne cenzure i slobodu sudjelovanja u stručnim ili predstavničkim akademskim tijelima”;

B. budući da je pravo na obrazovanje temeljno za uživanje svih drugih ljudskih prava i za postizanje održiva razvoja; budući da se to pravo može uživati samo u atmosferi akademske slobode i autonomije ustanova visokoga obrazovanja;

C. budući da se u Deklaraciji iz Lime o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja akademska sloboda definira kao sloboda pripadnika akademske zajednice - kojom su obuhvaćene sve osobe koje poučavaju, studiraju, istražuju i rade u ustanovi visokoga obrazovanja – da pojedinačno ili kolektivno sudjeluju u potrazi za znanjem te razvoju i prenošenju znanja s pomoću istraživanja, učenja, rasprave, dokumentiranja, proizvodnje, stvaranja, poučavanja, predavanja i pisanja;

D. budući da se ta definicija mora zasnivati na temeljnim demokratskim vrijednostima, uključujući načela pristupa i borbe protiv diskriminacije, odgovornost, kritičko i neovisno mišljenje, institucijsku autonomiju i društvenu odgovornost; budući da nema demokracije bez akademske slobode koja omogućuje informiranu raspravu;

E. budući da je akademska sloboda ključni element za postizanje napretka u održivom razvoju, posebno u pogledu ostvarenja ciljeva održiva razvoja sadržanih u Programu održiva razvoja do 2030., u kojem kvalitetno obrazovanje, znanstveno istraživanje i inovacije zauzimaju središnje mjesto;

F. budući da je autonomija nužan preduvjet da bi obrazovne ustanove mogle obavljati svoje dužnosti; budući da akademska sloboda zahtijeva predostrožnost i stalnu zaštitu od neprimjerena pritiska države ili komercijalnih interesa;

G. budući da akademska sloboda, uključujući slobodu mišljenja, stajališta, izražavanja, udruživanja, putovanja i poučavanja, pridonosi stvaranju prostora u kojem bilo koje otvoreno i pluralističko društvo slobodno razmišlja, propituje, razmjenjuje ideje i proizvodi, konzumira i širi znanje;

H. budući da napadi na akademsku slobodu ugrožavaju istraživanje, poučavanje, javnu raspravu i pravo na obrazovanje, narušavaju akademsku kvalitetu te društveni, politički, gospodarski i kulturni razvoj; budući da bi odgovore na društvena pitanja trebalo pronaći na temelju razloga, dokaza i uvjeravanja;

I. budući da se pravo na obrazovanje, poučavanje i istraživanje može u potpunosti uživati samo u atmosferi akademske slobode;

J. budući da postoji hitna potreba za odgovarajućim rješavanjem akademske slobode tijekom procesa pristupanja EU-u kako bi se spriječili napadi u državama članicama EU-a, kao što su pokušaji zatvaranja Srednjoeuropskoga sveučilišta (CEU) u Budimpešti, zbog čega će se studenti premjestiti u Beč od 2019., kao i blokiranje rodni studija u Mađarskoj; budući da bi se države kandidatkinje trebale obvezati na temeljne vrijednosti visokoga obrazovanja, uključujući akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju;

K. budući da su akademska zajednica i obrazovne ustanove sve podložnije uplitanju, pritisku ili ugnjetavanju od strane država, poslovnoga sektora i drugih nedržavnih aktera; budući da se svake godine diljem svijeta prijave stotine napada na sveučilišta, institucije visokoga obrazovanja i njihove članove, uključujući ubojstva, nasilje i nestanke, zatvaranje, nezakonito zatvaranje/pritvor, nezakoniti progon, gubitak položaja, nezakonito izbacivanje sa studija i ograničenje putovanja ili kretanja i ostale ekstremne i sustavne prijetnje; budući da se kršenja akademskih sloboda također javljaju unutar država članica Europske unije i njezinih najbližih partnera;

L. budući da smanjenja javnih sredstava za obrazovanje, uključujući visoko obrazovanje, te potreba za alternativnim izvorima prihoda dovode u opasnost akademsku slobodu, osobito kada je riječ o vanjskom financiranju koje potječe od autokratskih režima u inozemstvu ili multinacionalnih korporacija;

M. budući da se strane obrazovne ustanove u Europskoj uniji suočavaju s napadima nacionalnih vlada i da se susreću s kršenjima njihove akademske slobode;

N. budući da se pokušajima kontrole ili ušutkavanja visokih učilišta ili njihovih znanstvenika, studenata i osoblja daleko nadilaze pojedinci i institucije koji su izravno pogođeni te općenito utječe na društvo tako što se smanjuje prostor za uključivo demokratsko sudjelovanje, slobodu govora i osnaživanje svih građana te buduće generacije lišavaju visokokvalitetnih znanstvenika i sveučilišnih nastavnika;

O. budući da učinkovito ostvarenje prava na obrazovanje i jamčenje akademske slobode zahtijeva od država da osiguraju odgovarajuću i pouzdanu razinu financiranja za obrazovanje; budući da politike financijske i gospodarske štednje ozbiljno ugrožavaju akademsku slobodu i nastavljaju to činiti diljem svijeta, uključujući i unutar Europske unije;

P. budući da su kršenja akademske slobode rijetko tema u okviru ljudskih prava, što djelomično odražava nepoznavanje pitanja akademske slobode među zagovornicima ljudskih prava i činjenicu da se te tvrdnje često odnose na kršenja drugih prava, kao što su pravo na slobodu izražavanja ili pravo na mišljenje; budući da zbog toga standardi u ovom području nisu dovoljno razvijeni, a kršenja akademske slobode često se ne prijavljuju;

Q. budući da postoji opća potreba za podizanjem razine osviještenosti o važnosti akademske slobode kao sredstvu za promicanje demokracije, poštovanja vladavine prava i odgovornosti, te stvaranju mogućnosti za poboljšanje sposobnosti za njezino zagovaranje i obranu;

R. budući da je važno utvrditi napade na akademsku slobodu kao dio globalne pojave te potaknuti priznavanje akademske zajednice i studenata, ne samo kao pojedinaca čija se prava krše, već kao i napadnutih branitelja ljudskih prava; budući da je potreban snažan odgovor na međunarodnoj i nacionalnoj razini, od samoga visokoga obrazovanja, kao i civilnoga društva i šire javnosti;

S. budući da mnogi ugroženi članovi akademske zajednice i studenti ne mogu dobiti pristup prilikama koje se pružaju u okviru programa EU-a za akademsku mobilnost i za

borce za ljudska prava jer ne ispunjavaju kriterije za podnošenje zahtjeva ili imaju velike poteškoće u provedbi općih postupaka slanja zahtjeva, te pridržavanja obveza i rasporeda;

T. budući da financijska pitanja programa EU-a ograničavaju djelovanja organizacija i sveučilišta u EU-u koja već podupiru studente i znanstvenike koji su u opasnosti ili bježe iz svojih zemalja zbog prijetnji progonom; budući da je tim organizacijama i sveučilištima potrebna veća pomoć za njihovo djelovanje i inicijative;

U. budući da se EU zalaže za promicanje i zaštitu ljudskih prava, demokratskih institucija i vladavine prava diljem svijeta; budući da se u Akcijskom planu EU-a za ljudska prava i demokraciju poziva na djelotvorniju politiku EU-a za potporu ljudskim pravima i demokraciji, uključujući povećanje djelotvornosti dijaloga o ljudskim pravima, poboljšanje vidljivosti i utjecaja državnih strategija za ljudska prava, usmjeravanje na djelotvornu provedbu smjernica EU-a o ljudskim pravima te poboljšanje javne diplomacije i komunikacije u području ljudskih prava;

1. preporučuje sljedeće Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije/Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku:

- (a) da izričito priznaju važnost akademske slobode u javnim izjavama, politikama i djelovanjima u vezi s vanjskim djelovanjem EU-a, uključujući priznavanje načela da ideje nisu kaznena djela i da kritični diskurs ne predstavlja neloyalnost, nego ključan dio demokratskoga društva i njegova razvoja, da se autonomija obrazovnih ustanova mora uvijek štititi te da akademska sloboda ima bitnu ulogu u napretku obrazovanja i razvoju čovječanstva i modernoga društva;
- (b) da priznaju da se zahtjevi za akademsku slobodu ubrajaju u postojeće pravo o ljudskim pravima te da proizlaze iz prava na obrazovanje te prava na izražavanje i mišljenje; da podsjetite da akademska sloboda obuhvaća slobodu pripadnika akademske zajednice da dijele informacije i provode istraživanja te da šire znanje i istinu bez ograničenja, slobodu izražavanja njihovih stajališta i mišljenja u područjima njihova istraživačkoga rada i stručnoga znanja, čak i ako su kontroverzna ili nepopularna, što može uključivati ispitivanje funkcioniranja javnih institucija u određenom političkom sustavu i njihovu kritiku;
- (c) da javno ističu probleme napada na akademsku slobodu, uključujući njihove negativne posljedice; da izraze zabrinutost zbog osjetljivosti akademske zajednice na neopravdano uplitanje državnih vlasti, privatnih aktera ili korporativnih interesa te da podsjetite na odgovornost država da zajamče akademsku slobodu, da djeluju u skladu s njome te da anticipativno štite ustanove visokoga obrazovanja, pripadnike akademske zajednice i studente od napada, bez obzira na njihovo podrijetlo i prirodu;
- (d) da osiguraju da su institucije EU-a i predstavnici država članica koji posjećuju treće zemlje informirani o stanju akademske slobode;
- (e) da pruže potporu institucijama, osoblju i studentima koji su izloženi riziku ili su bili žrtve prisile ili nasilnih napada te da javno osude takve napade tako što će povesti raspravu o tom problemu na svim razinama, među ostalim, preko izjava, posjeta, poziva na javno izlaganje te praćenjem suđenja i stanja u zatvorima, kao i konkretnim upućivanjima na pojedinačne slučajeve ugroženih članova zajednice visokoga obrazovanja;
- (f) da podupru jednak pristup akademskoj zajednici, neovisno o etničkoj pripadnosti, kasti, invaliditetu, nacionalnosti, vjeroispovijesti, rodnom identitetu, spolnoj orijen-

taciji ili drugom statusu; da u svojim odnosima s trećim zemljama obrate posebnu pozornost na potporu iskorjenjivanju rodno utemeljene diskriminacije i svih oblika nasilja te da pomognu u ostvarivanju rodne ravnopravnosti i prava na obrazovanje za sve;

- (g) da upozore na to da se napadi na akademsku slobodu mogu odvijati i u obliku kibernetičkih napada jer se pripadnici akademske zajednice danas sve više koriste internetom i društvenim medijima kako bi iznijeli svoje ideje i mišljenja;
- (h) da povedu raspravu o akademskoj slobodi na različitim razinama političkoga dijaloga, među ostalim, u dijalozima i savjetovanjima o ljudskim pravima s partnerskim zemljama; da pojačaju diplomatske napore s partnerskim zemljama putem bilateralnoga i multilateralnoga angažmana u pogledu incidenata koji uključuju prijetnje ili napade na akademsku slobodu, a posebno nasilne napade na ustanove i članove zajednice visokoga obrazovanja, kao i diskriminirajuće politike i prakse, neopravdana ograničenja u pogledu istraživanja ili izražavanja, protuzakoniti progon ili pritvor te ograničenja prava na osnivanje sindikata ili pristupanje njima; da potiču partnerske zemlje na uspostavu okvira za akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju te na praćenje provedbe tih temeljnih prava; da osiguraju da se svim sporazumima o međunarodnoj suradnji s partnerskim zemljama poštuju ta načela;
- (i) U Kopenhaške kriterije za postupak pristupanja EU-u uvrstiti obranu i zaštitu akademske slobode i institucionalne autonomije s ciljem sprječavanja napada na akademsku slobodu u državama članicama, kao što je viđeno u slučaju CEU u Mađarskoj;
- (j) da potiču sve države da podrže i provedu Deklaraciju o sigurnim školama i njezine prateće smjernice za zaštitu škola i sveučilišta od vojne upotrebe tijekom oružanoga sukoba, kao što je većina država članica EU-a to već učinila, a riječ je o smjernicama o odgovornosti za zaštitu temeljnih vrijednosti, osobito akademske slobode i institucijske autonomije, u kontekstu nasilnih i prisilnih napada na visoko obrazovanje;
- (k) da surađuju s UN-om, Vijećem Europe, međunarodnim agencijama, civilnim društvom i zajednicama visokoga obrazovanja kako bi stvorili mehanizme za praćenje i prijavljivanje napada, prijetnji i neopravdanih ograničenja usmjerenih na visoko obrazovanje i pojedinačne znanstvenike te da ojačaju i promiču praćenje kako bi se podigla razina osviještenosti, kako bi se počinitelji pozvali na odgovornost te kako bi se poboljšali naporu u cilju sprječavanja napada na akademsku slobodu i odgovaranja na njih;
- (l) da pokrenu i potiču redoviti dijalog sa sveučilišnim zajednicama i organizacijama čiji je cilj zaštita zajednica visokoga obrazovanja i promicanje akademske slobode kako bi se razvili najbolji politički okviri, inicijative i strategije zagovaranja akademske slobode;
- (m) da pridonose razvoju kapaciteta za brze, temeljite i transparentne istrage kršenja akademske slobode, posebno u situacijama koje uključuju nasilne napade; da ulože više napora u sprječavanje napada na akademsku slobodu i odgovaranje na njih te da poduzmu sve razumne napore kako bi pozvali počinitelje na odgovornost;
- (n) da potiču rad na istraživanju i zagovaranju u cilju reforme zakonodavstva i propisa kojima se nameću neopravdana ograničenja akademske slobode ili akademske autonomije ustanova visokoga obrazovanja te da promiču institucionalnu autonomiju kao jedan od načina zaštite sustava visokoga obrazovanja od uplitanja ili napada

- države, poslovnoga sektora ili drugih nedržavnih aktera te očuvanja visokoga obrazovanja od politizacije i ideološke manipulacije;
- (o) da pojačaju diplomatske napore s partnerskim zemljama putem bilateralnoga i multilateralnoga angažmana u pogledu incidenata koji uključuju prijetnje ili napade na akademsku slobodu, posebno nasilne napade na ustanove i članove zajednice visokoga obrazovanja, kao i diskriminirajuće politike i prakse, neopravdana ograničenja u pogledu istraživanja ili izražavanja, protuzakoniti progon ili pritvor;
 - (p) da preispitaju postojeće mehanizme potpore i zaštite za branitelje ljudskih prava kako bi se razvili kapaciteti za prepoznavanje i pružanje pomoći, uključujući hitnu zaštitu i pomoć, u slučajevima koji uključuju napade na akademsku slobodu, uključujući fizičku zaštitu, pružanje pravne pomoći i pomoći pri izdavanju viza, medicinsku pomoć, praćenje suđenja i stanja u zatvorima, zastupanje i lobiranje te dugoročnu potporu tijekom egzila; da među prioritetima Europskoga instrumenta za demokraciju i ljudska prava uvrste promicanje akademske slobode i potporu pripadnicima akademske zajednice koji su u opasnosti;
 - (q) da preispitaju postojeće programe i sredstva za akademsku mobilnost i ostale oblike suradnje u obrazovanju i istraživanju, uključujući njihove kriterije, postupke podnošenja prijave te zahtjeve, vremenske okvire i programe, u svrhu uklanjanja prepreka koje bi mogle onemogućiti ugroženim kvalificiranim pripadnicima akademske zajednice ili studentima pristup mogućnostima, angažmanima ili drugim resursima u okviru programâ; da promiču postojeće projekte koje financira EU, poput programa za „akademske izbjeglice”, kojima se nastoji podići razina osviještenosti o važnosti akademske slobode u sektoru visokoga obrazovanja i posljedicama za društvo u cjelini kada se ta sloboda ugnjetava;
 - (r) da osiguraju da se programima EU-a za makrofinancijsku pomoć za treće zemlje i politikama europskih financijskih institucija ne ugrožava akademska sloboda podupiranjem politika kojima se smanjuje dodjela nacionalnih prihoda sektoru obrazovanja;
 - (s) da uspostave nove inicijative u okviru postojećih i budućih programa, koje bi se mogle razviti i financirati u sinergijama sa sredstvima iz proračuna Unije koja se ne odnose na obrazovanje i istraživanje, kao što su Instrument za predpristupnu pomoć (IPA III), Obzor 2020., Erasmus+ i aktivnosti Marie Curie, kako bi se novim programskim djelovanjima koje financira EU pružila potpora zapošljavanju ugroženih članova akademske zajednice, studenata istraživača i redovnih studenata sa statusom međunarodne zaštite u europskim ustanovama visokoga obrazovanja i istraživačkim ustanovama;
 - (t) da podupiru aktualne normativne napore na regionalnoj i međunarodnoj razini, među ostalim, donošenjem međunarodne izjave o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja; da potiču EU i njegove države članice da preuzmu inicijativu za akademsku slobodu na sastanku Vijeća Ujedinjenih naroda za ljudska prava;
 - (u) da osiguraju stalnu potporu na visokoj razini Europskom međusveučilišnom centru i Globalnom kampusu za ljudska prava i demokraciju kao vodećim inicijativama EU-a za potporu obrazovanju o ljudskim pravima diljem svijeta;

2. nalaže svojem predsjedniku da ovu preporuku proslijedi Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

16. Deklaracija o akademskoj slobodi, Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije, 21. lipnja 2019.¹⁵

Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije održan je u sjedištu Vijeća Europe u Strasbourgu 20.–21. lipnja 2019. u suorganizaciji Vijeća Europe; Međunarodnoga konzorcija za visoko obrazovanje, građansku odgovornost i demokraciju; Organizacije američkih država; Opservatorija *Magna chartae [universitatum]* i Međunarodne udruge sveučilišta.

Sudionici Globalnoga foruma usvajaju sljedeću

DEKLARACIJU

1. Obrazovanje, uključujući visoko obrazovanje, odgovorno je za unaprjeđenje i širenje znanja i razvoj etičkih i sposobnih građana. Stoga ima ključnu ulogu u modernim demokratskim društvima. Obrazovanje je ključno za razvoj, održavanje i podržavanje kulture demokracije bez koje demokratski zakoni, institucije i izbori ne mogu funkcionirati u praksi: obrazovanje unaprjeđuje i podupire skup stavova i ponašanja koji traže rješavanje sukoba kroz dijalog; koji prihvaća da dok većina odlučuje, manjine imaju određena neotuđiva prava; i koja različitosti nasljeđa i mišljenja vidi kao snagu, a ne kao prijetnju. Obrazovanje na svim razinama stoga je ključno u pomaganju razvoja vrijednosti, etike i načina razmišljanja na kojima se temelje demokratska društva i koji jačaju protivljenje i otpornost na terorizam i nasilni ekstremizam.

2. Visoko obrazovanje može ispuniti svoje poslanje samo ako fakultet, osoblje i studenti uživaju akademsku slobodu, a institucije su autonomne; načela izložena u *Magna charta universitatum* kao i u Preporuci UNESCO-a o statusu nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju. Akademski sloboda i institucionalna autonomija bitne su za unaprjeđenje kvalitete učenja, poučavanja i istraživanja, uključujući uključivanje umjetničke kreativne prakse – kvaliteta shvaćena kao poštovanje i razvijanje standarda akademskih disciplina te kvaliteta kao doprinos visokoga obrazovanja demokraciji, ljudskim pravima, i vladavini prava. Visoko obrazovanje mora pokazati otvorenost, transparentnost, osjetljivost i odgovornost, kao i volju i sposobnost za rad i doprinos zajednicama u kojima fakulteti i sveučilišta žive.

3. Budućnost demokracije je ugrožena u nedostatku akademske slobode i institucionalne autonomije, baš kao što je to slučaj kada su tisak, mediji ili organizacije građanskoga društva oslabljeni i kompromitirani. Te su slobode i institucije sve više ugrožene i potkopane. Zajednica nastavnika, osoblja i studenata, kao i čelnici visokoga obrazovanja

¹⁵ Neslužbeni prijevod. Poveznica: <https://iro.hr/wp-content/uploads/2019/07/Global-Forum-declaration-Global-Forum-final-21-06-19.pdf> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

moraju kombinirati autonomiju i odgovornost, slobodu istraživanja i poučavanja te društvenu odgovornost.

4. Fakultet, osoblje i studenti, voditelji visokoga obrazovanja i javna tijela mogu i trebaju podržati akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju i pridonijeti njihovoj provedbi. Jednako tako, svaki može naštetiti, ograničiti i potkopati ove temeljne demokratske vrijednosti, kao što vidimo u previše slučajeva u previše dijelova svijeta. Zemlje koje se ubrajaju među etablirane demokracije nisu imune na iskušenja ušutkavanja kritičkih glasova u akademskoj zajednici: Srednjoeuropsko sveučilište – koje je održalo glavnu riječ na našem Globalnom forumu – samo je jedan primjer.

5. Iako se akademska sloboda može shvatiti kao sloboda izražavanja usklađena sa standardima znanja i istraživanja, članovi akademske zajednice imaju dvostruku dužnost: osporiti stečeno znanje i razumijevanje kroz visokokvalitetno istraživanje, poučavanje i ispitivanje, i koristiti svoju akademsku slobodu za promicanje zajedničkih ciljeva i poboljšanje naših društava.

6. Kampusi moraju biti forumi žustre rasprave i poštene potrage za istinom, vođeni željom da se pomogne svim ljudskim bićima. Sva ograničenja slobode izražavanja moraju se temeljiti na zaštiti posebnih prava drugih (npr. radi zaštite od diskriminacije ili klevete), a ne na svrhovitosti ili promicanju jedne političke ideologije.

7. Institucionalna autonomija često se shvaća kroz prizmu pravnoga odnosa između visokih učilišta i javnih tijela. Institucije ne mogu biti autonomne osim ako im to ne dopuštaju javne vlasti, ali same zakonske odredbe ne mogu jamčiti ni stjecanje znanja ni demokraciju, jer oboje ovisi o otvorenim demokratskim vrijednostima, stavovima i ponašanjima. Sva ograničenja institucionalne autonomije moraju se temeljiti na bitnim obrazovnim ili pravnim potrebama (kao što su one koje se odražavaju u zahtjevima za akreditaciju ili zakonima o nediskriminaciji), a ne na političkim razlozima.

8. Sudionici prepoznaju da iako se akademska sloboda i institucionalna autonomija često razmatraju zajedno, jedno ne mora nužno jamčiti drugo. Kulturu koja cijeni i promiče akademsku slobodu treba poticati na svim visokim učilištima bez obzira na njihovu razinu institucionalne autonomije.

9. Značajna kršenja akademske slobode i institucionalne autonomije ugrožavaju demokraciju. Nažalost, njihova je učestalost u porastu. Javna tijela i akademska zajednica podjednako moraju biti oprezni u rješavanju i suzbijanju takvih kršenja, a odgovornost za to ne prestaje na institucionalnim ili nacionalnim granicama. Napad na slobodu jednoga člana akademske zajednice ili autonomiju jedne institucije je napad na temeljne vrijednosti naših demokracija, bez obzira gdje se dogodio.

10. Akademska sloboda i institucionalna autonomija također su ugrožene kada financijska potpora pojedinaca, privatnih korporacija ili institucionalnih donatora pretežno određuje fokus istraživanja i nastave i umanjuje javnu i demokratsku svrhu visokoga obrazovanja. Općenito, javno financiranje je temeljno, ali financijska potpora iz više izvora i financiranje koje nije usko namjensko može ojačati akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju bez umanjivanja ključne društvene uloge visokoga obrazovanja.

11. Administrativni propisi, javna i privatna ravnodušnost, razmatranja trenutnoga povrata ulaganja, ograničen pogled na korisnost i gledanje na visoko obrazovanje samo kroz leću uskoga ekonomskoga programa također ugrožavaju akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju. Financijski propisi i aranžmani trebali bi se koristiti za produbljivanje, a ne za ograničavanje institucionalne autonomije. Šire gledano, akademska sloboda i institucionalna autonomija ugrožene su nepostojanjem vizije koja povezuje svrhu visokoga obrazovanja s demokratskom svrhom.

Sudionici Globalnoga foruma stoga pozivaju da

članovi **akademske zajednice i njihove organizacije**

- usmjere svoje istraživanje, učenje i poučavanje prema razvijanju znanja i razumijevanja temeljena na činjenicama i znanosti i tumačenju istih u duhu otvorena uma i poštovanja razlika u pogledima, pozadinama i tradicijama;
- pruže široj zajednici činjenično utemeljeno znanje i temelje vlastito sudjelovanje u javnoj raspravi na istim standardima istinitosti, otvorena uma i poštovanja koji bi trebali biti temelj njihova akademskoga rada;
- da se suzdrže od bilo kakvih radnji koje bi mogle pridonijeti – ili legitimizirati – širenje lažnih ili pogrešnih informacija, uključujući lažne tvrdnje o „lažnim vijestima” i „alternativnim činjenicama”, ili namjerno iskrivljavanje rezultata vlastitoga istraživanja ili istraživanja drugih.

visoka učilišta i njihovi voditelji

- podignu svijest među članovima akademske zajednice o važnosti akademske slobode i institucionalne autonomije, kao i ključnoj ulozi visokoga obrazovanja za demokraciju;
- predano rade na održavanju, razvoju i podržavanju javne svrhe i društvene odgovornosti visokoga obrazovanja;
- istraže ulogu i značenje akademske slobode i institucionalne autonomije unutar svojih institucija i sustava te poduzimaju korake potrebne za njihovu zaštitu u sve više polariziranoj i podijeljenoj javnoj sferi;
- da se obvežu na – ili zadrže svoju predanost, ovisno o slučaju – *Magna charta universitatum*.

voditelji visokoga obrazovanja i njihove organizacije kao i javna tijela na svim razinama

- stvore i održavaju uvjete za akademsku zajednicu da uživa slobodu istraživanja, učenja i poučavanja, kao i slobodu uključivanja u javnu raspravu na temelju svoga akademskoga rada;
- stvore i održavaju ozračje snažne rasprave pune poštovanja unutar svojih institucija i sustava visokoga obrazovanja;
- osiguraju nastavnicima, osoblju i studentima slobodu poučavanja, učenja i istraživanja bez straha od stegovnih mjera, otpuštanja ili bilo kojega drugoga oblika odmazde.
- posvete dužnu pažnju akademskoj slobodi i institucionalnoj autonomiji u određivanju prioriteta visokoga obrazovanja, razvoju politika i procjeni mogućnosti financiranja.

- osiguraju dovoljno sigurne uvjete zaposlenja za nastavno/akademsko osoblje radi ostvarivanja akademske slobode.

tijela javne vlasti

- postavljaju okvir za akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju i kontinuirano prate provedbu tih temeljnih prava, istovremeno potičući usvajanje održivih dugoročnih strategija za visoko obrazovanje;
- uzmu u obzir načela akademske slobode i institucionalne autonomije u razvoju propisa i politika u drugim područjima javne odgovornosti;
- uravnoteže potrebu za općim pravilima i propisima koji osiguravaju zaštitu pojedinaca i jamče dobru javnu upravu uz poštovanje načela akademske slobode i institucionalne autonomije;
- osiguraju snažno javno financiranje kao osnovni uvjet za autonomiju i akademsku slobodu.

Vijeće Europe, Organizacija američkih država i druge međunarodne institucije i organizacije

- da akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju učine ključnim elementima svoga rada za promicanje demokracije, ljudskih prava i vladavine prava, kroz normativne standarde i politiku;
- rješavaju kršenja akademske slobode i institucionalne autonomije unutar svojih država članica na političkoj razini, kao i kroz svoje obrazovne programe i projekte.

ministri Europskoga prostora visokoga obrazovanja koji će se sastati u Rimu u lipnju 2020.

- ponovo se posvete podržavanju akademske slobode i institucionalne autonomije kao dijela temelja na kojima je izgrađen Europski prostor visokoga obrazovanja;
- uključe prikupljanje informacija o poštovanju akademske slobode i institucionalne autonomije u Izvješća o provedbi Bolonjskoga procesa te osiguraju i olakšaju prikupljanje takvih informacija unutar vlastitih zemalja i sustava;
- bave se kršenjem akademske slobode i institucionalne autonomije na političkoj razini unutar Europskoga prostora visokoga obrazovanja, s obzirom na njihovu zajedničku političku odgovornost za EHEA.

Vijeće Europe, Međunarodni konzorcij za visoko obrazovanje, građansku odgovornost i demokraciju, Organizacija američkih država i drugi partneri u našoj suradnji na demokratskom poslanju visokoga obrazovanja

- nastave svoj rad na jačanju uloge visokoga obrazovanja u razvoju, održavanju i održavanju demokratskih društava;
- nastave isticati važnost akademske slobode i institucionalne autonomije u promicanju demokratskoga poslanja visokoga obrazovanja, kao i razvijati prijedloge politike i uključe se u javno zagovaranje kako bi se to poslanje potpunije postiglo.

17. Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru, 20. listopada 2020.¹⁶

Važnost slobode znanstvenoga istraživanja za napredak naših društava

Sloboda znanstvenoga istraživanja univerzalno je pravo i javno dobro. Ona je temeljno načelo Europske unije i kao takva utemeljena u Povelji o temeljnim pravima Europske unije. Također je zaštićena Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima Ujedinjenih naroda, koji je ratificiralo više od 170 država. Ima ustavni ili pravni status u većini država članica Europske unije. Sloboda znanstvenoga istraživanja odnosi se na sve vrste istraživačkih organizacija te na sve akademske discipline. Sloboda mišljenja i intelektualnoga stvaralaštva zahtijeva također slobodu i sigurnost pojedinca. Sloboda znanstvenoga istraživanja predstavlja otvorenost, razmjenu, izvrsnost, internacionalizam, raznolikost, jednakost, integritet, znatiželju, odgovornost i refleksivnost. Stoga je ona stup svake demokracije.

Istraživanje i sloboda provođenja istraživanja neizostavne su pretpostavke za našu socijalnu, kulturnu, političku i gospodarsku otpornost i napredak. Znanstveno istraživanje koristi ljudima i društvu putem napretka znanja. Sloboda znanstvenoga istraživanja nužan je uvjet kako bi istraživači stvarali, dijelili i prenosili znanje kao javno dobro za dobrobit društva. Naše nade i naše težnje da postignemo bolju budućnost također ovise o slobodi znanstvenoga istraživanja.

Zajednička definicija slobode znanstvenoga istraživanja

Sloboda znanstvenoga istraživanja povezana je sa slobodom izražavanja, slobodom udruživanja, slobodom kretanja i pravom na obrazovanje, među ostalim pravima. Obuhvaća pravo na slobodno definiranje istraživačkih pitanja, izbor i razvijanje teorija, prikupljanje empirijskoga materijala i korištenje pouzdanih akademskih istraživačkih metoda, propitivanje prihvaćene mudrosti i iznošenje novih ideja. Ona uključuje pravo na otvoreno dijeljenje, širenje i objavljivanje rezultata istraživanja, uključujući obučavanje i poučavanje. Sloboda je istraživača da izraze svoje mišljenje, a da ih sustav u kojem rade pritom ne dovodi u nepovoljan položaj ili da ne budu podvrgnuti vladinoj ili institucionalnoj cenzuri i diskriminaciji. Riječ je i o slobodi udruživanja u stručna ili predstavnička akademska tijela. Sloboda znanstvenoga istraživanja zahtijeva mogućnosti fizičke i virtualne mobilnosti u potrazi za vlastitim istraživačkim radom, zahtijeva kulturu rodne ravnopravnosti i slobodu interakcije sa studentima i kolegama. Sloboda znanstvenoga istraživanja zasniva se na standardima akademskih disciplina. Istodobno omogućuje

¹⁶ Neslužbeni prijevod. Poveznica: https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/downloads/files/_drp-efr-bonner_erklaerung_en_with-signatures_maerz_2021.pdf?_blob=publicationFile&v=1 (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

istraživačima da propituju te standarde kada i ako novi istraživački rezultati počnu dovesti u pitanje njihovu trenutnu valjanost.

Svako ograničavanje slobode znanstvenoga istraživanja mora i dalje biti kompatibilno s naravi ovoga prava i utvrđivati se putem redovnih procedura vladavine prava. Ostvarivanje prava znanstvenika, koja su izvedena iz slobode znanstvenoga istraživanja, mora uzeti u obzir prava drugih.

Uloga vlada u zaštiti slobode znanstvenoga istraživanja

Zalažemo se za slobodu znanstvenoga istraživanja, posebno u vremenu kada ima sve više izvješća o kršenjima ove slobode diljem svijeta, uključujući Europu. Snažno osuđujemo sva kršenja slobode znanstvenoga istraživanja i oštro ćemo im se suprotstavljati. Zalažemo se za solidarnost s istraživačima diljem svijeta čije se pravo na slobodu znanstvenoga istraživanja krši.

Budući da su dobro utemeljene znanstvene spoznaje i perspektive transparentno izvedene i mogu se opovrgnuti, zaslužuju najviši stupanj naše zaštite. U skladu s time, i dalje ćemo izražavati svoje uvjerenje da kritičke rasprave ne predstavljaju nelojalnost, nego su bitni elementi demokratskoga društva. Sloboda znanstvenoga istraživanja neodvojiva je od pluralnosti glasova. Prepoznamo važnost postojanja snažnih pravnih okvira koji se temelje na vladavini prava te jamče i štite znanstvenu slobodu istraživačkih organizacija, kao i pojedinih istraživača. Predani smo sprječavanju slobode znanstvenoga istraživanja i suprotstavljanju svakom uplitanju koje ugrožava punu primjenu slobode znanstvenoga istraživanja u našim istraživačkim organizacijama te ćemo podržavati naše istraživačke organizacije u njihovim nastojanjima da se usprotive iskrivljavanju činjenica i dezinformacijskim kampanjama. Iznimno cijenimo cijeli krug stvaranja, širenja i uporabe znanja kako bismo maksimalno povećali ukupni učinak, važnost i utjecaj Europskoga istraživačkoga prostora (ERA – *European Research Area*). Stoga smatramo da je neophodna zdrava ravnoteža između pristupa politikama istraživanja i inovacija odozdo prema gore (*bottom-up*) i odozgo prema dolje (*top-down*); to je u skladu sa slobodom znanstvenoga istraživanja, osobito u pogledu učinkovitoga doprinosa znanstvenoga istraživanja širim ciljevima politika, uključujući Agendu održivoga razvoja do 2030. godine (*2030 Agenda for Sustainable Development*).

Potićemo blisku suradnju između Europskoga istraživačkoga prostora i Europskoga prostora visokoga obrazovanja (EHEA – *European Higher Education Area*), osobito u pogledu odgovarajućih i interoperabilnih akademskih karijera. Priznajemo i podržavamo razvoj učinkovitijih instrumenata, uključujući praćenje, za potpunu implementaciju i očuvanje slobode znanstvenoga istraživanja u kontekstu Bolonjskoga procesa unutar Europskoga prostora visokoga obrazovanja. Pozorno ćemo pratiti uspostavu sustava praćenja akademske slobode u Europskom prostoru visokoga obrazovanja i procjenjivati njegove implikacije za istraživanje, osobito u pogledu potencijalnih pokazatelja i metoda praćenja te njihove važnosti za praćenje slobode znanstvenoga istraživanja unutar Europskoga istraživačkoga prostora.

Nastavit ćemo jačati akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju zajedno s dugoročnim, kao i pouzdanim i stabilnim institucionalnim financiranjem kao nužnim pretpostavkama za slobodu znanstvenoga istraživanja, uključujući moderne i dostupne istra-

živačke infrastrukture i institucije, primjerene istraživačke karijere, posebno za najmlađe istraživače, te poticaje za otvorene suradnje.

Uloga i odgovornosti znanstvenih organizacija

Znanost ima odgovornost prema društvu da osigurava jasnoću, transparentnost i razumljivost prilikom dijeljenja i priopćavanja rezultata istraživanja te da objašnjava razliku između neznanstvenih mišljenja i znanstveno provjerljivih rezultata. Potičemo i podržavamo naše istraživačke organizacije u njihovim nastojanjima da komuniciraju znanstvene procese i rezultate te da se uključe u društvo kako bi suzbile iskrivljavanje činjenica i dezinformacijske kampanje. Povjerenje u znanost ključno je za uključivo, otvoreno i demokratsko društvo. Shvaćamo da je uporaba znanstvene slobode nužno povezana s profesionalnim sustavom odgovorne samoregulacije akademskih i istraživačkih institucija. Potičemo i podržavamo visoke standarde dobre znanstvene prakse, smjernice i savjetodavne strukture za očuvanje integriteta, odgovornoga istraživanja i etičkih granica, uključujući transparentne, pravedne i na izvrsnosti utemeljene postupke za akademsko napredovanje i kompetitivnu raspodjelu sredstava. To uključuje stvaranje sustava poticaja i nagrađivanja koji promiču neovisnost, integritet i transparentnost istraživanja, kao i implementaciju podrške i smjernica za profesionalni razvoj istraživača.

Uloga slobode znanstvenoga istraživanja u globalnim istraživačkim suradnjama

Sloboda znanstvenoga istraživanja trebala bi biti vidljiva zajednička norma koja vodi svaki dijalog o politikama istraživanja i inovacija te istraživačku suradnju koja uključuje države članice Europske unije, Komisiju i međunarodne partnerske zemlje i regije. Trebale bi ju razumjeti, prakticirati i promicati sve države članice Europske unije i Komisija, i to kao sastavni dio aktivnosti naše znanstvene diplomacije.

Pozivamo naše globalne partnere da ponovno potvrde našu zajedničku osnovu u zaštiti slobode znanstvenoga istraživanja kako bismo omogućili procvat istraživačke suradnje temeljene na načelima otvorene znanosti. Globalne istraživačke mreže izvrsnosti, zajednička odgovornost za globalne izazove i zaštita demokratskih vrijednosti stoga imaju pouzdan temelj.

Potičemo naše istraživačke organizacije i njihove istraživače da uspostave snažnu istraživačku suradnju diljem svijeta te da podržavaju i promiču slobodu znanstvenoga istraživanja kada rade s istraživačima iz svih zemalja, uključujući one koje ne dijele uvijek naše vrijednosti i načela. Pružit ćemo punu podršku našim istraživačkim organizacijama u ovom nastojanju i potaknuti ih da promiču i učvršćuju načela akademske slobode u svojim međunarodnim odnosima.

Osigurat ćemo da sloboda znanstvenoga istraživanja bude priznata kao važan element u uspostavljanju naše globalne suradnje, kako u budućim pregovorima s drugim zemljama i međunarodnim organizacijama, tako i u obnavljanju sporazuma o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji.

Zaključak

Europu vidimo kao čuvaricu slobode, jednakosti i vladavine prava koja osigurava demokraciju. Europski istraživački prostor shvaćamo kao jamca slobode znanstvenoga istraživanja, kao pretpostavka za dinamičan istraživački i inovacijski krajolik koji teži unaprjeđenju znanja i dobrobiti društva.

Mi, ministri znanosti Europske unije i europski povjerenik za inovacije, istraživanja, kulturu, obrazovanje i mlade, sastali smo se na Ministarskoj konferenciji o Europskom istraživačkom prostoru u Bonnu (Njemačka), 20. listopada 2020. godine, kako bismo potvrdili središnju ulogu slobode znanstvenoga istraživanja kao zajedničku temeljnu vrijednost i načelo istraživačke suradnje unutar Europskoga istraživačkoga prostora i s međunarodnim partnerima. Izražavamo našu zahvalnost našim međunarodnim partnerima zbog njihove predanosti podupiranju načela ove deklaracije u vlastitim zemljama. Ostale su zemlje pozvane da u budućnosti izraze svoju podršku Bonskoj deklaraciji.

PETI DIO
Zaključna razmatranja

1. Doseg i ograničenja ove knjige

Ova studija nije napisana s namjerom da sveobuhvatno analizira reformu sustava obrazovanja i znanosti. Za takvu knjigu potrebno je puno više vremena i prostora. Međutim, ona razlaže jedno od temeljnih pitanja reforme hrvatskoga sustava znanosti i visokog obrazovanja – tumačenje autonomije sveučilišta i njezina dosega kroz analizu nacrt zakona da se upozori na sporne i neustavne zakonske odredbe. Cilj je ove knjige i da se iznesu alternativna rješenja i prijedlozi koja će osigurati ostvarenje ciljeva zbog kojih se reforma predlaže, u prvom redu jačanje nadzora i odgovornosti u sustavu i koja će istodobno onemogućiti političku kontrolu nad akademskom zajednicom, čime se neposredno ugrožavaju akademske slobode.

Stoga mnoga bitna pitanja reforme nisu obuhvaćena ovom studijom, poput primjerice modela upravljanja sveučilištem, funkcionalne integracije sveučilišta, sastava senata, izbora rektora, statusnih prava dionika sustava znanosti i visokog obrazovanja itd. Problem je što ona nisu bila ni predmet rasprave u akademskoj zajednici, kao ni u široj javnosti. Istina, u protekle je četiri godine na četiri različita nacrt zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju radio niz stručnjaka. Međutim, ni o jednom od tih nacrt zakona nije povedena šira javna rasprava. *Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu* nije ni mogao potaknuti širu raspravu, jer Sveučilište nije ovlašten predlagatelj zakona. *Nacrt zakona* koji je izradilo Stručno povjerenstvo imenovano od Nacionalnog vijeća na kraju nije razmatralo ni samo Nacionalno vijeće. *Nacrt zakona* koji je izradilo Ministarstvo 2020. godine također nije upućen u javnu raspravu, nego je ostao „u ladicama“ Ministarstva. Konačno, jedini nacrt zakona oko kojeg se mogla povesti smisljena šira javna rasprava sada je u zakonodavnoj proceduri.

Prijedlog zakona, međutim, u iznimno će se kratkom roku naći u drugom čitanju, bez stvarne stručne i šire javne rasprave o mnogim pitanjima i problemima koji opterećuju sustav znanosti i visokog obrazovanja. Iako je zakonska procedura (samo) u strogo formalnom smislu zadovoljena, akademska zajednica imala je iznimno malo vremena upoznati se s tri različite verzije zakona koje su izašle iz Ministarstva u razdoblju od kraja veljače, do kraja lipnja 2022. godine. Ministarstvo je ignoriralo i inicijativu skupine od trideset znanstvenika koji djeluju u domovini i inozemstvu, koja se željela uključiti u proces i pridonijeti podizanju kvalitete hrvatske znanosti i visokoga obrazovanja te radnih uvjeta znanstvenika i nastavnika, a koja je predložila šest ključnih načela i mjera na kojima bi trebao počivati sustav znanosti i visokog obrazovanja u Hrvatskoj.¹ Osim toga, Ministarstvo nije ponudilo cijeli paket zakonskih prijedloga istovremeno, nego je

¹ *Otvoreno pismo Vladi RH o stanju u hrvatskoj znanosti i visokom obrazovanju i o planu razvoja do 2026.*, 27. listopada 2021. godine. Autori pisma su dr. sc. Pavel Gregorić, Institut za filozofiju; prof. dr. sc. Mirko Planinić, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Vlatko Silobričić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; i dr. sc. Tomislav Stojanov, University of Nottin-

prvo pokrenulo postupak donošenja novoga *Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost*, zatim *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* i nakon toga *Zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti*. Na takav je način onemogućena pravodobna i cjelovita te stvarna meritorna rasprava o reformi sustava znanosti i visokog obrazovanja, tj. onakva rasprava kakva bi trebala biti, a koja nije izričaj puke formalnosti (i zapravo smetnja za stručnog nositelja izrade propisa). Kao što je uvodno izneseno, time se u svojoj biti obezvrjeđuje i izigrava značenje demokratskih procedura i onemogućuje javna rasprava o bitnim društvenim pitanjima.

2. Okolnosti koje su se promijenile u posljednja dva desetljeća

Ovakvo postupanje nije dobar način zakonodavne aktivnosti, a protivno je i preporukama Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost te o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju u kojima se posebno ističe kako se javna tijela u razradi ili izmjeni zakonskog okvira, u skladu s ustavom i zakonodavnom praksom svake zemlje, trebaju savjetovati s ustanovama visokog obrazovanja i njihovim organizacijama, istraživačkim institutima i tijelima, organizacijama studenata i osoblja te drugim relevantnim dionicima, odnosno trebaju poticati kontinuirani dijalog između institucija visokog obrazovanja, akademske zajednice, studenata te javne vlasti o budućnosti visokog obrazovanja.² Činjenica da su u iznimno kratkom razdoblju (2019. – 2022.) izrađena čak četiri prijedloga

gham, UK. Pismo je poduprlo 26 znanstvenika: dr. sc. Tome Antičić, Institut „Ruđer Bošković“; izv. prof. dr. sc. Marija Brajdić Vuković, Institut za društvena istraživanja; prof. dr. sc. Neven Budak, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Hrvoje Buljan, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Blaženka Divjak, Fakultet organizacije i informatike, Sveučilište u Zagrebu; dr. sc. Mladen Domazet, Institut za političku ekologiju; prof. dr. sc. Josip Glaudić, Université du Luxembourg, Luksemburg; prof. dr. sc. Ita Gruić Sovulj, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Željko Ivezić, University of Washington, SAD; prof. dr. sc. Dejan Jović, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu; izv. prof. dr. sc. Hrvoje Klasić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Hrvoje Kraljević, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; dr. sc. Dragomira Majhen, Institut „Ruđer Bošković“, prof. dr. sc. Siniša Malešević, University College, Dublin, Irska; prof. dr. sc. Guy Paić, Universidad Nacional Autónoma de México, Meksiko; izv. prof. dr. sc. Nenad Pavin, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Darko Polšek, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; doc. dr. sc. Petra Posedel Šimović, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Aleksandra Rađenović, École Polytechnique Fédérale de Lausanne, Švicarska; dr. sc. Nenad Raos, znanstveni savjetnik u miru; prof. dr. sc. Hrvoje Šikić, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Zvonimir Šikić, umirovljeni profesor Sveučilišta u Zagrebu; prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; prof. dr. sc. Iva Tolić, Institut „Ruđer Bošković“; prof. dr. sc. Maja Vehovec, umirovljena znanstvena savjetnica Sveučilišta u Rijeci; i prof. dr. sc. Igor Žutić, University of Buffalo, SAD. Poveznica: https://zenodo.org/record/5005986#.YtVul3ZByM_.

zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju govori u prilog shvaćanju da je sveobuhvatna promjena postojećeg zakonodavnog okvira nužna. Osim toga, u razdoblju koje je proteklo od donošenja *Zakona o znanstvenoj djelatnosti visokom obrazovanju* 2003. godine znatno su se promijenile okolnosti i uvjeti pod kojima sustav znanosti i visokog obrazovanja djeluje. Četiri su čimbenika pri tom bitna:

1. porast broja javnih i privatnih sveučilišta
2. formiranje Europskog prostora visokog obrazovanja, Europskog istraživačkog prostora te Europskog obrazovnog prostora
3. razvoj informatičkih i komunikacijskih tehnologija
4. preobrazba sveučilišta u suvremenom društvu na globalnoj razini

2.1. Porast broja javnih i privatnih sveučilišta

Aktualni *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* donosio se kada su u Hrvatskoj djelovala četiri neintegrirana sveučilišta – u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku.³ Provedbu zakona u prvom redu karakteriziralo je liberalizacija i širenje visokoškolskog sustava. U posljednjih dvadeset godina osnovano je šest javnih i četiri privatna sveučilišta tako da danas postoji vrlo raznolika slika u pogledu nastanka, veličine (po broju studenata i zaposlenih nastavnika i suradnika u nastavi na temelju ugovora o radu), organizacijskog ustroja i složenosti programa pojedinih sveučilišta (uz to osnovan je i niz veleučilišta i visokih škola). Od 2007. uočava se izraziti relativni porast kapitalnih ulaganja u druga sveučilišta u odnosu na zagrebačko, i jednako tako relativno zaostajanje u otvaranju novih radnih mjesta na Sveučilištu u Zagrebu. Toj orijentaciji nije prethodilo donošenje dokumentiranog plana razvoja na nacionalnoj razini, posebno ne definiranje kriterija na kojima bi se taj razvoj zasnivao. Namjesto toga u prvom je planu bio brzi porast broja institucija i broja studenata u skladu sa sintagmom „zemlje znanja“ kojoj je primarni cilj bio da što veći postotak stanovništva što prije dosegne bilo koju vrstu visokoobrazovne kvalifikacije.⁴

² Točka 10., *Preporuka CM/Rec(2007)6 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost*, 16. svibnja 2007. Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d5dae (pristupljeno 23. srpnja 2022.). *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012. godine, također ističe da su države članice odgovorne za organizaciju i sadržaj svojih obrazovnih sustava i da to zahtijeva dijalog između institucija visokog obrazovanja, studenata i osoblja te javnih vlasti, odnosno trebaju poticati kontinuirani dijalog o budućnosti visokog obrazovanja, posebno s visokim učilištima, studentima i osobljem, ali i s drugim dionicima (točke 9. i 10.). Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805ca6f8 (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

³ Godine 2002. osnovano je Sveučilište u Zadru, a 2003. Sveučilište u Dubrovniku.

Unatoč velikom porastu broja sveučilišta, Sveučilište u Zagrebu i dalje je najveće i u akademskom i istraživačkom smislu vodeće sveučilište u Hrvatskoj. Kao stožerna visokoobrazovna i znanstvena ustanova od ključnog nacionalnog značenja ono ima posebnu ulogu i odgovornost u očuvanju i unaprjeđenju nacionalnog intelektualnog, znanstvenog i kulturnog nasljeđa te u jačanju međunarodne prepoznatljivosti i atraktivnosti hrvatskog obrazovanja i znanosti. U sklopu Sveučilišta u Zagrebu djeluju trideset četiri sastavnice.

U okviru njih zastupljena je velika većina znanstvenih i umjetničkih disciplina, i u istraživačkom i u studijskom smislu. Na Sveučilištu u Zagrebu zaposleno je na temelju ugovora o radu 53,48 % nastavnika i suradnika u nastavi od njihova ukupnog broja u Hrvatskoj, a studira ukupno 49,65 % studenata od njihova ukupnog broja u Hrvatskoj (prvi dio, osmo poglavlje). Od svih doktora znanosti u Hrvatskoj u godini 2020. na Sveučilištu u Zagrebu doktoriralo je 70 % (427 od ukupno 615). U ukupnoj znanstvenoj produkciji u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu pridonosi oko 50 % svih radova (prema bazi WoS), odnosno oko 60 % svih radova (prema bazi Scopus) od kojih je oko 37 % objavljeno u vrhunskim svjetskim časopisima prvog kvartila (Q1), a 42 % je rezultat međunarodne suradnje. Vodeća uloga Sveučilišta u Zagrebu potvrđuje se i kroz osnivanje znanstvenih centara izvrsnosti – dva od ukupno tri centra u društveno-humanističkom području te šest od ukupno deset u području STEM-a djeluju u okviru Sveučilišta u Zagrebu. Drugim riječima, Sveučilište u Zagrebu predstavlja glavno znanstveno-istraživačko i intelektualno središte te je glavni izvor visokokvalificirane radne snage ključne za budući razvoj Republike Hrvatske.

U pogledu ostalih neintegriranih sveučilišta, na Sveučilištu u Rijeci djeluje 14 fakulteta, jedna akademija i jedan odjel;⁵ na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku 12 fakulteta, jedna akademija i četiri sveučilišna odjela,⁶ a na Sveučilištu u Splitu 11 fakulteta, jedna umjetnička akademija te četiri sveučilišna odjela.⁷ U pogledu integriranih sveučilišta, na Sveučilištu u Zadru djeluje 26 odjela;⁸ na Sveučilištu Sjever 18 odjela;⁹ na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli sedam fakulteta i jedna akademija;¹⁰ na Sveučilištu u Dubrovniku šest odjela;¹¹ a na Sveučilištu u Slavonskom Brodu tri odjela i jedan fakultet.¹²

⁴ *Razvoj i preobrazba Sveučilišta u Zagrebu; Razrada polaznih pretpostavki*, Sveučilište u Zagrebu, 23. veljače 2013. godine, str. 65.

⁵ <https://uniri.hr/o-sveucilistu/uniri/>.

⁶ <http://www.unios.hr/o-sveucilistu/portret/>.

⁷ <https://www.unist.hr/sveuciliste>.

⁸ <https://www.unizd.hr/sastavnice>.

⁹ <https://www.unin.hr/>.

¹⁰ Sveučilište je ustrojeno znanstveno-nastavnim sastavnicama (sveučilišni odjeli) te drugim sastavnicama i ustrojstvenim jedinicama. Sveučilište se organizira po principu integrirane strukture, primjenjujući odjelski tip organizacije sa zajedničkim službama. <https://www.unipu.hr/sastavnice>.

Iz navedenog proizlazi da postoje značajne razlike između javnih sveučilišta u pogledu njihova ustroja i funkcionalne integracije. Razlike su još izraženije ako se uzme u obzir i njihova veličina. Na primjer, akademske godine 2019./20. na Sveučilištu u Dubrovniku studirala su 1424 studenta, a na Sveučilištu u Zagrebu studiralo je 63 626 studenata. Drugo najveće sveučilište po broju studenata te akademske godine bilo je Sveučilište u Splitu s 18 494 studenta. Akademske godine 2020./21. na Sveučilištu u Zagrebu bilo je na temelju ugovora o radu zaposleno 5619, na Sveučilištu u Dubrovniku 157, a na Sveučilištu u Splitu 1285 nastavnika i suradnika u nastavi. Ovi podaci zorno svjedoče o bitnim razlikama između javnih sveučilišta koja značajno utječu na njihov unutarnji ustroj i način djelovanja. Pri tom se nismo dotaknuli četiri privatna sveučilišta i razlika koja postoje između javnih i privatnih sveučilišta.¹³ Ove činjenice imaju vrlo važnu ulogu kada se govori o modelima upravljanja sveučilištem.

2.2. *Europski prostor visokog obrazovanja, Europski obrazovni prostor i Europski istraživački prostor*

Od početka trećeg tisućljeća postupno su se formirali Europski prostor visokog obrazovanja (EHEA), Europski istraživački prostor (ERA) te u najnovije vrijeme Europski obrazovni prostor (EEA). Ideja stvaranja europskog prostora visokog obrazovanja prvi se puta spominje u *Memorandumu o visokom obrazovanju u Europskoj zajednici* iz 1991. godine.¹⁴ Memorandum navodi da bi europski prostor visokog obrazovanja trebao funkcionirati kao unutarnje tržište zbog svoje praktične ekonomske nužnosti, te da je, zbog manjka vještina koje su potrebne tržištu, potrebno težiti razvijanju stručnih vještina na sveučilištu. Identificirano je pet ključnih područja razvoja visokog obrazovanja: (1) veći pristup visokom obrazovanju; (2) partnerstvo s ekonomskom sferom; (3) kontinuirano učenje; (4) učenje na daljinu te (5) europska dimenzija. *Bijeli dokument o obrazovanju i osposobljavanju* iz 1995. godine dalje je razradio novu koncepciju odgoja i obrazovanja (dokument je nazvan „prema društvu koje uči“) koje će oblikovati internacionalizacija, znanstveni i tehnološki napredak te informatizacija. U dokumentu se ističe da su obrazovanje i osposobljavanje glavni mehanizmi profesionalnog i osobnog razvoja, ali da su ujedno i sredstvo rješavanja izazova zapošljivosti, socijalne kohezije, jednakosti i kompetitivnosti.¹⁵

¹¹ <https://www.unidu.hr/unidu-danas/>.

¹² <https://www.unisb.hr/ustrojstvo-2/>.

¹³ Za statističke pokazatelje o sveučilištima u Republici Hrvatskoj vidi osmo poglavlje prvoga dijela ove knjige.

¹⁴ *Memorandum on Higher Education in the European Community*, Commission of European Communities, COM (1991) 349 final, studeni 1991.

¹⁵ *White paper on education and training. Teaching and learning – Towards the learning society*, Commission of the European communities, COM (95) 590 final, 29. studenog 1995. Vidi više o ova

Ugovorom iz Maastrichta (1992.) obrazovanje, a time i visoko obrazovanje, službeno je priznato kao područje od posebnog interesa Europske unije. U skladu s načelom supsidijarnosti, o politikama visokog obrazovanja odlučuje se na razini država članica, a Europska unija pridonosi razvoju kvalitetnog obrazovanja poticanjem suradnje među državama članicama te, ako je potrebno, podupiranjem i dopunjavanjem njihovih aktivnosti, pri čemu u potpunosti poštuje odgovornost država članica za nastavni sadržaj i ustroj odgojno-obrazovnih sustava te njihovu kulturnu i jezičnu raznolikost. Ciljevi su djelovanja Unije (1) razvoj europske dimenzije u obrazovanju, osobito nastavom i popularizacijom jezika država članica; (2) poticanje mobilnosti studenata i nastavnika, između ostalog, poticanjem akademskog priznavanja istovrijednosti diploma i trajanja studija; (3) promicanje suradnje između obrazovnih ustanova; (4) razvoj razmjene informacija i iskustava u vezi s pitanjima koja su zajednička obrazovnim sustavima država članica; (5) poticanje razvoja razmjene mladih i razmjene društveno-pedagoških radnika te poticanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu Europe; (6) poticanje razvoja obrazovanja na daljinu.¹⁶

Bolonjskom deklaracijom iz 1999. godine pokrenuta je europeizacija sustava visokog obrazovanja tzv. Bolonjski proces. *Bolonjskoj deklaraciji* prethodila je *Sorbonska deklaracija o usklađivanju strukture europskoga visokoobrazovnoga sustava* iz svibnja 1998. godine. Ona je istaknula da je stvaranje europskoga prostora visokoga obrazovanja od ključne važnosti za promicanje mobilnosti građana i njihovo zapošljavanje te za sveukupni razvoj Europe.¹⁷ *Bolonjskom deklaracijom* europske države postavile su cilj izgradnje Europskog prostora visokog obrazovanja. Od uspostave Bolonjskog procesa, koji podrazumijeva reformu visokog obrazovanja s ciljem povećanja konkurentnosti i kvalitete europskog visokog obrazovanja u odnosu na ostale razvijene zemlje, Europska unija radi na postizanju usporedivijih, usklađenijih i dosljednijih sustava visokog obrazovanja

dva dokumenta u: Ružica Jurčević, *Suvremeno sveučilište između humanističkih ideala i tržišnih interesa*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2019., str. 66–67. Poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:053097>.

¹⁶ *Ugovor o funkcioniranju Europske unije*, glava XII. članak 165. stavci 1. i 2. Vezano uz članak 165. potrebno je istaknuti i tzv. horizontalnu socijalnu klauzulu iz članka 9.: „Pri utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti, Unija uzima u obzir zahtjeve povezane s promicanjem visoke razine zapošljavanja, jamstvom dostatne socijalne zaštite, borbom protiv društvene isključenosti te visokom razinom obrazovanja, osposobljavanja i zaštite zdravlja ljudi.“ *Povelja Europske unije o temeljnim pravima*, koja ima istu pravnu snagu kao i *Ugovor o funkcioniranju Europske unije*, određuje u članku 14. pravo na obrazovanje: „Svatko ima pravo na obrazovanje i na pristup strukovnom i trajnom osposobljavanju.“

¹⁷ Ciljevi Bolonjskog procesa su (1) prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih i stručnih stupnjeva te uvođenje dodatka diplomi radi bržega i lakšeg zapošljavanja europskih građana i međunarodne konkurentnost europskoga sustava visokoga obrazovanja; (2) prihvaćanje jedinstvenog sustava visokog obrazovanja temeljena na dvama glavnim ciklusima, dodiplomskom i poslijediplomskom (pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završeni prvi ciklus studija koji mora trajati najmanje tri godine); (3) uvođenje bodovnoga sustava (ECTS), kao prikladnoga sredstva u promicanju najšire razmjene studenata (bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskoga obrazovanja, uključujući i cjeloživotno učenje, pod uvjetom da ih prizna sveučilište koje prihvaća studenta); (4) promicanje mobilnosti

u Europi, što je dovelo do stvaranja Europskog prostora visokog obrazovanja na temelju deklaracije usvojene na ministarskoj konferenciji u Budimpešti i Beču u ožujku 2010. godine.¹⁸

Inicijalni koncept Europskog istraživačkog prostora pokrenut je u siječnju 2000. godine objavom Komunikacije Komisije Vijeću, Europskom parlamentu, Gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija pod nazivom „Prema europskome istraživačkom prostoru“.¹⁹ Glavni ciljevi te inicijative bili su: povećati konkurentnost Europe, poboljšati koordinaciju istraživačkih aktivnosti na nacionalnoj i europskoj razini, razviti ljudske resurse i povećati privlačnost europskih istraživanja najboljim istraživačima iz cijeloga svijeta. *Lisabonski ugovor* (2007.) definira Europski istraživački prostor kao jedinstveno istraživačko područje otvoreno svijetu i temeljeno na unutarnjem tržištu. Europski istraživački prostor omogućuje slobodnu cirkulaciju istraživača, znanja i tehnologije.²⁰ *Plan za europski istraživački prostor (2015.–2020.)* identificira sljedeće prioritete na nacionalnoj i europskoj razini: (1) učinkoviti nacionalni istraživački sustavi; (2) zajedničko suočavanje s velikim izazovima; (3) optimalna uporaba javnih ulaganja u istraživačku infrastrukturu; (4) otvoreno tržište rada za istraživače; (5) rodna ravnopravnost i rodno osviještena politika u istraživanjima; (6) optimalna cirkulacija i prijenos znanstvenih spoznaja; (7) promicanje otvorenog pristupa znanstvenim publikacijama; (8) međunarodna suradnja.²¹

prevladavanjem zapreka slobodnom kretanju nastavnika i studenata; (5) promicanje europske suradnje u osiguravanju kvalitete s ciljem razvijanja usporedivih kriterija i metodologija; (6) promicanje europske dimenzije u visokom školstvu.

¹⁸ *Budapest-Vienna Declaration on the European Higher Education Area*, 12. ožujka 2010. Poveznica: https://www.eqar.eu/assets/uploads/2020/01/Budapest-Vienna_Declaration_598640.pdf.

¹⁹ *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Towards a European Research Area*, COM (2000) 6 final, 18. siječnja 2000.

²⁰ *Ugovor o funkcioniranju Europske unije* određuje da cilj je Unije jačati svoje znanstvene i tehnološke temelje ostvarivanjem europskog istraživačkog prostora u kojem će istraživači, znanstvene spoznaje i tehnologija slobodno cirkulirati, i poticati je kako bi postala konkurentnija, uključujući u svojoj industriji, te istodobno promicati sve istraživačke djelatnosti koje se na temelju ostalih poglavlja Ugovora smatraju potrebnima. U tu svrhu Unija potiče poduzetnike širom Unije, uključujući male i srednje poduzetnike, istraživačke centre i sveučilišta, u njihovim visokokvalitetnim istraživačkim i tehnološko-razvojnim djelatnostima; podupire njihove napore koje ulažu u međusobnu suradnju i to poglavito kako bi istraživačima omogućila da slobodno surađuju s istraživačima iz drugih zemalja, a poduzećima da u cijelosti iskoriste potencijal unutarnjeg tržišta, osobito otvaranjem nacionalnih javnih nabava, utvrđivanjem zajedničkih standarda i uklanjanjem pravnih i poreznih prepreka toj suradnji (članak 179. stavci 1. i 2.). Radi ostvarivanja tih ciljeva Unija provodi sljedeće aktivnosti kojima nadopunjuje aktivnosti koje se provode u državama članicama: (a) provedba istraživačkih, tehnološko-razvojnih i demonstracijskih programa promicanjem suradnje s poduzetnicima, istraživačkim centrima i sveučilištima te njihove međusobne suradnje; (b) poticanje suradnje s trećim zemljama i međunarodnim organizacijama u istraživačkom, tehnološko-razvojnog i demonstracijskom području Unije; (c) širenje i vrednovanje rezultata u istraživačkim, tehnološko-razvojnog i demonstracijskim aktivnostima Unije; (d) poticanje usavršavanja i mobilnosti istraživača u Uniji (članak 180.).

Najnoviju inicijativu za uspostavu Europskog prostora obrazovanja Europska komisija predstavila je u rujnu 2020. godine.²² Cilj je Europskog prostora obrazovanja poboljšati razinu obrazovanosti i osposobljenosti europskih građana, ali i razviti njihov osjećaj pripadnosti Europskoj uniji. Kada je riječ o visokom obrazovanju, glavni su ciljevi europskog prostora obrazovanja poboljšanje kvalitete obrazovanja, više uključivosti i spolne osvjешtenosti u obrazovanju i osposobljavanju, potpora zelenoj i digitalnoj tranziciji u obrazovanju i osposobljavanju te putem obrazovanja i osposobljavanja, poboljšanje kompetencije i motivacije u profesijama u obrazovanju te jačanje europskih visokih učilišta.²³

Posebna pozornost u dokumentu daje se jačanju europskih visokih učilišta. Kako bi osigurala njihovu potpunu sinergiju, Komisija se obvezala poduprijeti države članice i visoka učilišta u izradi okvira politika koji će omogućiti neometanu i ambicioznu transnacionalnu suradnju visokih učilišta u Europi. Cilj je pružiti poticaje za europska visoka učilišta da se prilagode uvjetima nakon pandemije bolesti uzrokovane virusom COVID-19 i osposobe buduće naraštaje za zajedničko stvaranje znanja koje nadilazi granice, discipline i kulture u svrhu izgradnje otpornog, uključivog i održivog društva. Komisija će surađivati sa sektorom visokog obrazovanja i državama članicama kako bi zajedno potaknuli ubranu transformaciju europskih visokih učilišta na otvoren i uključiv način. Ta će transformacija biti usmjerena na povezivost među visokim učilištima, ali i s okolnim ekosustavima i društvom kako bi se obuhvatile sve četiri misije sveučilišta: obrazovanje i istraživanje, koji dovode do inovacija i usluga za društvo. Konkretno inicijative kojima će se poduprijeti taj program za preobrazbu obuhvaćaju: (1) uvođenje inicijative Europska sveučilišta u okviru programa Erasmus u

²¹ *Draft Council Conclusions on the European Research Area Roadmap 2015–2020*, Permanent Representatives Committee to Council, 8975/15, Brussels, 19 svibnja 2015.

²² *Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. godine*, COM (2020) 625 final, 30. rujna 2020. godine. Poveznica: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0625>.

²³ Kada je riječ o visokom obrazovanju, ciljevi europskih sustava visokog obrazovanja su (1) intenzivnija i dublja suradnja visokih učilišta koja bi mogla dovesti do više združenih kurikula i zajedničkih kolegija te bi studentima omogućila lakše kretanje među odgojno-obrazovnim sustavima zemalja; (2) prekogranični okvir politika za neometanu transnacionalnu suradnju, koja će savezima visokih učilišta omogućiti da iskoriste svoje prednosti te objedine internetske i fizičke resurse, kolegije, stručno znanje i infrastrukturu u različitim disciplinama; (3) visoka učilišta kao centralni akteri „kvadrata znanja” (obrazovanje, istraživanje, inovacije i usluge za društvo), koji imaju važnu ulogu u pokretanju oporavka od posljedica pandemije bolesti COVID-19 i održivog razvoja u Europi, a ujedno pomažu da za obrazovanje, istraživanje i tržište rada bude dovoljno kvalificiranog kadra; (4) automatsko priznavanje kvalifikacija i razdoblja studiranja u inozemstvu za potrebe daljnjeg učenja, osiguravanje kvalitete zajedničkih transnacionalnih aktivnosti te priznavanje i prijenos kratkih programa kojima se stječu mikro-kvalifikacije, što bi državama članicama omogućilo intenzivniju i bržu suradnju u usporedbi s njihovim sadašnjim mogućnostima u okviru Bolonjskog procesa; te (5) veća usmjerenost na specijalizirane obrazovne programe za napredne digitalne vještine, na primjer za najmodernije tehnologije kao što su umjetna inteligencija, kibernetička sigurnost i računalstvo visokih performansi, jer u tim područjima postoji ozbiljan manjak stručnjaka.

sinergiji s programima Obzor Europa i Digitalna Europa te drugim instrumentima EU-a; (2) promicanje razvoja novih kurikula visokog obrazovanja za inženjerstvo i informacijske i komunikacijske tehnologije na temelju pristupa STEM-a; (3) mogućnost izrade europske diplome, koja bi mogla biti okvir za pružanje združenih akademskih stupnjeva saveza sveučilišta, kao što su europska sveučilišta; (4) visoka učilišta trebala bi olakšati izvođenje modularnih združenih studija; (5) mogućnost pravnog statuta za saveze sveučilišta, kao što su europska sveučilišta; (6) uvođenje europske studentske iskaznice. Cilj je inicijative visokim učilištima olakšati upravljanje mobilnošću, povećati učinkovitost tog upravljanja i njegovu ekološku dimenziju.

Republika Hrvatska postupno se uključivala u europske procese, počevši od potpisivanja *Bolonjske deklaracije* 2001., preko pregovora za ulazak u Europsku uniju, punog uključivanja u istraživačke programe 2007. te konačnog punog članstva u Europskom programu mobilnosti od 2011. godine.²⁴ U tom kontekstu doneseni su: *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* 2003. godine i *Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju* 2009. godine. Akademске godine 2005/2006. studijski su programi usklađeni s ciljevima *Bolonjske deklaracije* te se u novi sustav visokog obrazovanja upisan prvi naraštaj studenata (2010. godine službeno je završena implementacija *Bolonjske deklaracije*). Provedba Bolonjskog procesa u hrvatskom sustavu znanosti i visokog obrazovanja nije u potpunosti ispunila ciljeve. Kritičari reforme upozoravaju da umjesto da je skraćen studij s četiri na tri godine i ubrzan izlazak mladih na tržište rada, reformom je ustvari produžen studij s četiri na pet godina. Također su upozorili da je Bolonjski proces u Hrvatskoj promašen u aspektu ciklusa i njihove zapošljivosti jer se tek sa završetkom drugog ciklusa ostvaruju sve kvalifikacije potrebne za punu zapošljivost. Ozbiljne kritike upućene su i na način kako je provedeno univerzalno prepoznavanje diploma. Izjednačavanjem predbolonjskih i bolonjskih diploma priznat je viši stupanj kvalifikacije studentima s predbolonjskom diplomom nego što ga zapravo imaju.²⁵ Time su otvorene nelogičnosti u pogledu cijelog sustava visokog obrazovanja zbog kojih Kurelić ističe da je reforma u biti implementirala anti-bolonjski proces.²⁶

²⁴ O izazovima usklađivanja hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja s europskim sustavom i Bolonjskom deklaracijom vidi više u: Darko Polšek, „Visoko školstvo u Hrvatskoj i zahtjevi Europske unije“, u: *Pridruživanje Hrvatske Europskoj Uniji* (ur. Katarina Ott), Zagreb: Institut za javne financije, Friedrich Ebert Stiftung, 2004., str. 268–283. Blaženka Divjak, Amir Spahić, „Linking higher education and employers: Bologna reforms and the Croatian private sector“, u: *Higher Education in Diverse Communities: Global Perspectives, Local Initiatives* (ur. Fran Ferrier, Margaret Heagney, Jamie P. Merisotis), London: European Access Network in cooperation with Masaryk University Press, 2008. str. 105–111.

²⁵ Zoran Kurelić, Siniša Rodin, „Failure of the Croatian Higher Education Reform“, *CEPS Journal*, god. 2 (2012), sv. 4, str. 29–52; Siniša Rodin, „Higher Education Reform in Search of Bologna“, *Politička misao*, god. 46 (2009), sv. 5, str. 21–38.

²⁶ Zoran Kurelić, „How Not to Defend Your Tradition of Higher Education“, *Politička misao*, god. 46 (2009), sv. 5, str. 16.

Kurelić ocjenjuje Bolonjski proces u Hrvatskoj propalom reformom čija promašenost nije prepoznata od kreatora javnih politika. Prema njemu uspješnost promjene paradigme u hrvatskom visokom obrazovanju upitna je budući da ona nije potaknuta „odozdo“, odnosno željom za poboljšanjem prakse u visokom obrazovanju i bez nužne svijesti o potrebi promjene koja bi slijedila nakon prepoznavanja i priznavanja neadekvatnosti stare, predbolonjske prakse. Izvješće Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje za 2010. godinu u tom smislu navodi da je Bolonjski proces „u mnogim sredinama proveden preko volje, samo formalno, bez istinske želje za bitnom promjenom koja je primjerenim ishodima učenja trebala osigurati mobilnost, ali i mogućnost zapošljavanja nakon preddiplomskog studija“.²⁷

Bolonjski proces bitno je promijenio sustav znanosti i visokog obrazovanja. Omogućio je veću mobilnost studenata i sveučilišnih nastavnika. Studentima su njihove kvalifikacije prepoznate u europskom sustavu visokog obrazovanja jer postoji jedinstveni sustav osiguravanja kvalitete preko agencija koje rade po određenim standardima. Stavljene su veći naglasak na internacionalizaciju sustava i povećanje ponude studijskih sadržaja na stranim jezicima. Međutim, implementacija Bolonjskog procesa pokazala se znatno zahtjevnijom, između ostalog i zbog njezine nedovoljno kvalitetne pripreme.²⁸ Sindikat znanosti proveo je 2011. godine istraživanje o primjeni Bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima. Rezultati su uputili na strukturne probleme s kojima su bila suočena hrvatska sveučilišta već i prije ulaska u Bolonjski proces. Među njima se posebno ističu: ne vodi se dovoljno brige o zapošljavanju asistenata i nenastavnog osoblja, nema dovoljno financijskih sredstava i opreme, međunarodna suradnja je nerazvijena, a dezintegracija četiri najveća sveučilišta otežava jasnu definiciju misije i politike budućeg razvoja. Kvalitetu Bolonjskog procesa dodatno su otežali problemi izazvani primjenom Bolonjske reforme, osobito: preveliko opterećenje zaposlenika administracijom, neodgovarajuća priprema srednjoškolaca, neodgovarajući

²⁷ Vidi više u: Anja Gvozdanović, „Studenti u reformiranom sustavu visokog obrazovanja“, u: *Sociološki portret hrvatskih studenata* (ur. Vlasta Ilišin), Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 97–100.

²⁸ 2010. godine istaknuti profesori rektori, prorektori, dekan i prodekani hrvatskih sveučilišta, predstavnici poslodavaca i djelatnici javnih institucija (AZVO, MZOŠ, Institut za razvoj obrazovanja, HUP), koji aktivno sudjeluju u kreiranju i donošenju obrazovnih politika u RH, održali su konferenciju na kojoj je raspravljano stanje, problemi i izazovi hrvatskog visokog obrazovanja. U raspravi su istaknute pozitivne strane reforme prva dva ciklusa sveučilišnog studija (preddiplomski i diplomski studij), ali je istovremeno upozoreno na niz nedostataka, od broja stagniranja novozaposlenih nastavnika i znanstvenika u visokom obrazovanju dok istovremeno raste broj studenata što utječe na kvalitetu nastavnog procesa, nedostatnog ulaganja u visoko obrazovanje zbog čega se teško mogu očekivati značajniji pomaci itd. Naglašeno je i da nakon reforme visokog obrazovanja i uvođenja dva ciklusa, preddiplomskog i diplomskog studija, poslodavcima još uvijek nisu do kraja jasne kompetencije s kojima izlaze prvostupnici, nakon završenog trogodišnjeg ili četverogodišnjeg preddiplomskog sveučilišnog studija. Konferencija: *Reforma visokog obrazovanja: inventura 2010.*, 12. travanj 2010., Priopćenje za medije. Poveznica: <https://www.azvo.hr/hr/azvo-vijesti/299-odrana-konferencija-qreforma-visokog-obrazovanja--inventura-2010q>.

nastavni planovi i programi, neusklađenost bodova po ECTS-u sa stvarnim opterećenjem studenata, pad kriterija prilikom evaluacije studenata, skromna mobilnost svih dionika akademske zajednice, nepostojanje vanjske evaluacije i neuspješna provedba načela učenja usmjerena na studenta.²⁹

Odbor HAZU za suradnju s hrvatskim sveučilištima i znanstvenim institutima organizirao je 2016. godine okrugli stol *Provedba i revizija Bolonjskog procesa*, uz podršku i suorganizaciju Rektorskoga zbora Republike Hrvatske, Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku. Cilj okruglog stola bio je pokrenuti preispitivanje promjena provedenih u hrvatskome visokom obrazovanju s obzirom na to da je Hrvatska jedina zemlja članica Europske unije koja nije provela reviziju Bolonjskoga procesa. Usvojen je i nacrt tzv. *Osječke deklaracije*. Zaključeno je da su izvorna načela Bolonjske deklaracije i dalje aktualna, posebno promicanje mobilnosti, sloboda djelovanja u europskom prostoru visokog obrazovanja kao i uloga sveučilišta. Istaknuto je da Bolonjski proces nije do kraja zaživio i postigao željene rezultate, posebno prema tržištu rada (jedan od ozbiljnih neuspjeha Bolonjskog procesa u Hrvatskoj neprepoznatljivost je prvostupnika na tržištu rada). Podržano je Erevansko priopćenje temeljem kojeg su potrebne nove mjere revizije nacionalnog zakonodavstva, socijalna uključenost visokog obrazovanja, a prije svega temeljita analiza dosadašnje provedbe Bolonjskog procesa.

Rasprave o Bolonjskom procesu u Hrvatskoj traju i dalje.³⁰ Za potrebe ove studije dovoljno je istaknuti kako je primjena Bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima unijela znatne promjene u sustav visokog obrazovanja i otvorila više pitanja koja su velik izazov za kreatore visokoobrazovne politike.

2.3. Razvoj informatičkih i komunikacijskih tehnologija

U posljednjih dvadeset godina informatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja stubokom je promijenila način rada i funkcioniranja cijelog sustava. Suvremeno sveučilište treba se odlučno oslanjati na mogućnosti modernih informatičkih i komunikacijskih tehnologija. U tom pogledu napravljen je veliki

²⁹ *Istraživanje o primjeni bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima*, Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja, 2011. Poveznica: https://www.nsz.hr/novosti-i-obavijesti/vijesti_iz_znanosti_i_obrazovanja/istrazivanje-o-primjeni-bolonjskog-procesa-na-hrvatskim-sveucilistima/.

O novijim istraživanjima u pogledu odnosa studenata prema promjenama i procesu obrazovanja na hrvatskim sveučilištima (2014.), odnosno istraživanjima o zapošljivosti studenata, vidi u: Gvozdanović, „Studenti u reformiranom sustavu visokog obrazovanja“; Katarina Pažur Aničić, Diana Šimić, Blaženka Divjak, *Rezultati istraživanja o zapošljivosti studenata koji su diplomirali akademske godine 2015./2016.*, Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2018.

³⁰ 2018. godine održan je, primjerice, okrugli stol o Bolonjskome procesu u Ministarstvu znanosti i obrazovanja u Zagrebu. Poveznica: <https://mzo.gov.hr/vijesti/hrvatska-visoka-ucilista-moraju-se-znatno-vise-pozabaviti-kvalitetom-obrazovanja-a-ne-njegovom-formom/1403>.

iskorak, uspostavljanjem e-infrastrukture na razini cijelog sustava i visokih učilišta. Informatička i komunikacijska tehnologija u segmentu obrazovanja i nastave podržava unaprjeđenje procesa poučavanja i učenja na način da je: (1) omogućila nove oblike i metode sveučilišne nastave vezane uz fleksibilna i personalizirana virtualna okruženja za učenje od bilo gdje, bilo kada i putem različitih (mobilnih i računalnih) uređaja i sustava; (2) omogućila planiranje i izvođenje *online* studijskih programa i/ili modula; (3) omogućila širu, svestraniju i fleksibilniju implementaciju različitih oblika cjeloživotnog obrazovanja; (4) osigurala podršku za sve procese vezane uz funkcioniranje sustava osiguravanja kvalitete na sveučilištu; (5) osigurala administrativne podatke i podržala poslovne procese vezane uz nastavu i obrazovanje na sveučilištu; (6) olakšala mobilnost studenata i nastavnika ne samo unutar sveučilišta nego i međunarodnu mobilnost i mobilnost između hrvatskih ustanova u sustavu visokog obrazovanja.

U segmentu istraživačke djelatnosti, informatička i komunikacijska tehnologija podržava napredna istraživanja i moderne istraživačke procese na način da osigurava: (1) suradnička okruženja za rad virtualnih timova i organizacija, bez obzira na fizičke lokacije i institucionalnu pripadnost istraživača, te lokaciju elemenata istraživačke infrastrukture i istraživačkih laboratorija i instrumenata; (2) potrebne zajedničke računalne resurse visoke učinkovitosti, te zajedničke sustave i alate za prikupljanje, čuvanje, obradu i analizu velikih skupova podataka; (3) administrativne podatke i podržava poslovne procese vezane uz istraživanje, te praćenje i vrednovanje rezultata tih istraživanja; (4) otvorene istraživačke podatke.

Vezano uz poslovanje visokih učilišta, informatička i komunikacijska tehnologija osigurava: (1) potporu poslovnim procesima; (2) cjelovitost i pouzdanost osnovnih registara podataka; (3) podatke i analize potrebne za donošenje odluka; (4) upravljanje dokumentima i službenom dokumentacijom; (4) učinkovito obavljanje unutar visokih učilišta, ali i obavljanje okruženja o aktivnostima visokih učilišta.³¹

Suvremena e-infrastruktura postala je nužna pretpostavka za funkcioniranje i učinkovito upravljanje visokim učilištima te oslonac za postizanje zadanih strateških ciljeva. Informatizacija je značajno izmijenila ulogu nastavnika i studenta kao i načine provođenja obrazovnih procesa. Pandemija bolesti uzrokovane virusom COVID-19 dodatno je istaknula važnost i prednosti informatičke i komunikacijske tehnologije za funkcioniranje i povećanje kvalitete sustava znanosti i visokog obrazovanja. Uz redovito održavanje *online* nastave, omogućila je i redovito funkcioniranje kolegijalnih tijela visokih učilišta putem elektroničkih sjednica.³²

³¹ *Razvoj i preobrazba Sveučilišta u Zagrebu; Razrada polaznih pretpostavki*, Sveučilište u Zagrebu, 23. veljače 2013. godine, str. 58–59.

³² U budućem reguliranju formalno-pravnih mogućnosti korištenja sredstava informatičke i komunikacijske tehnologije kod održavanja sjednica kolegijalnih tijela (senat, fakultetsko odnosno akademsko

2.4. *Preobrazba uloge sveučilišta u suvremenom društvu – „treća misija“ sveučilišta³³*

Tradicionalni pogled o humanističkoj ideji i ulozi sveučilišta u suvremeno doba zamjenjuje stajalište o sveučilištu kao ključnom čimbeniku gospodarskog razvoja, što dovodi do redefiniranja njegove svrhe i uloge u društvu i gospodarstvu. Stoga se danas govori o tzv. „trećoj misiji“ sveučilišta koja se definira kao proces proširenja uloge sveučilišta u gospodarskom i društvenom razvoju. Povišeno gledajući u teoriji se razlikuju tri faze promjena na sveučilištu:

- pred-nacionalna faza u kojoj su dominirale misija poučavanja i istraživanja. Misija poučavanja razvila se u kasnom srednjem vijeku, a istraživačka misija u predindustrijskim njemačkim državama početkom 19. stoljeća.
- nacionalna faza u kojoj dominiraju misije nacionalnog osvješćivanja, demokratizacije i misija javnih usluga. Misija nacionalnog osvješćivanja nastala je u ranom novom vijeku u Zapadnoj Europi. Misija demokratizacije nastala je na američkim sveučilištima kao jedan od mehanizama rješavanja potreba zajednice, a koje se kasnije proširila na sveučilišta u drugim zemljama. Misija sveučilišta kao javne usluge nastala je kao posljedica tzv. wisconsinske ideje – koncepta kojim se željela istaknuti povezanost sveučilišta i društvene

vijeće) elektroničkim putem, kako bi se osigurala transparentnost upravljačkih procesa te omogućila usmena i neposredna rasprava i argumentirano iznošenje stavova te sučeljavanje argumenata, potrebno je sljedeće imati u vidu: (1) tehnološka rješenja koja ne omogućuju istovremeno praćenje sjednice slikom i tonom moraju se smatrati neadekvatnim za prihvatljivu realizaciju načela rasprave i transparentnosti upravljačkih procesa. Jedino održavanje sjednice korištenjem tehnoloških platformi koje pružaju mogućnost održavanja sjednice u stvarnom vremenu (video-konferencija) moglo bi se smatrati ekvivalentom fizičkom održavanju sjednica; (2) nužno je jasno definirati u kojim je situacijama i pod kojim uvjetima dopušteno održavanje sjednica u elektroničkom obliku putem video-konferencija; (3) nužno je osigurati da se rad svih članova koji sudjeluju na sjednici može pratiti slikom i tonom, kako bi se izbjegle bilo kakve nedoumice glede pitanja postojanja kvoruma, odnosno je li na sjednici prisutan dovoljan broj nazočnih članova potrebnih za valjano odlučivanje, te kako bi se osigurala javnost glasanja; (4) potrebno je odrediti jasna pravila kod održavanja ovakvih sjednica u pogledu utvrđivanja kvoruma i načina glasanja. Potrebno je tako odrediti da se na početku sjednice moraju prozvati svi članovi tijela kako bi se nedvojbeno i javno utvrdilo postojanje kvoruma i broj prisutnih članova. Također, potrebno je pravilima regulirati i način glasovanja kako bi se osigurala javnost glasanja. Prije svega, potrebno je odrediti da se kod sjednice glasuje poimenično. Osim toga, kako bi se izbjegle bilo kakve dileme glede glasovanja, potrebno je odrediti da se prilikom glasanja mora osigurati slika i ton za svakog člana kada glasa, inače se njegov glas smatra nevažećim. Alternativno, javnost odlučivanja moguće je osigurati preko specijaliziranih aplikacija za glasovanje po svakoj pojedinoj točki dnevnog reda ili je moguće odrediti da se glasa pismeno, putem posebnog prozora („chata“), pod uvjetom da je ovakvo glasovanje vidljivo ostalim članovima tijela te da nakon glasanja čelnik tijela obavi verifikaciju poimence govoreći koji su vijećnici glasali „za“ i „protiv“ ili su bili „suzdržani“. U svakom slučaju nužno je osigurati transparentno i javno glasanje koje neće izazvati sumnje u pogledu glasanja i izglasanih odluka, na način koji će u potpunosti omogućiti realizaciju načela javnog glasanja na sjednicama kolektivnih tijela visokih učilišta.

³³ Ovaj dio knjige napisan je na temelju doktorske disertacije Ružice Jurčević, *Suvremeno sveučilište između humanističkih ideala i tržišnih interesa*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2019., str. 43–81. Poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:053097>.

zajednice. Prema toj zamisli, svrha istraživanja na sveučilištu treba biti poboljšanje kvalitete života u zajednici.

- globalizacijska faza u kojoj dominiraju dvije misije sveučilišta – civilna i ekonomska. Civilna se odnosi na proizvodnju i korištenje onih znanja koja pomažu rješavanju različitih društvenih izazova (usmjerenost prema zajednici), a ekonomska je povezana uz proizvodnju i dijeljenje znanja koja mogu unaprijediti lokalno, nacionalno ili globalno gospodarstvo (usmjerenost prema ekonomiji). U skladu s time, mogu se izdvojiti dvije dominantne ideje suvremenog sveučilišta: ideja sveučilišta kao pokretača društvenih promjena i ideja sveučilišta kao pokretača gospodarskoga razvoja.

Civilna misija i ideja sveučilišta kao pokretača društvenih promjena veže se uz demokraciju i jačanje društvenog kapitala. Sveučilišta bi prema toj zamisli trebala postati snažniji partner u potrazi za rješenjima najvažnijih društvenih, građanskih, gospodarskih i moralnih problema. Integracija civilne misije ponajviše ovisi o sveučilišnim nastavnicima, njihovim stajalištima i motiviranosti za promicanje ideje sveučilišta kao sredstva društvene promjene. Promicanje civilne misije, aktivno sudjelovanje u zajednici, kao i promjena načina poučavanja prema konceptu društvene odgovornosti trebala bi postati najvažnija zadaća sveučilišnih nastavnika. Međutim, elementi civilne misije sveučilišta sve se češće marginaliziraju. Prevlast gospodarskih vrijednosti odražava se u nizu dokumenata o visokom obrazovanju na europskoj i nacionalnoj razini što ukazuje da se sveučilište sve više udaljava od humanističke ideje i humboldtovskog modela, odnosno da je u novim okolnostima uloga sveučilišta primarno određena komercijalnim karakterom stvaranja novog znanja.³⁴ Takvi modeli sveučilišta stavljaju naglasak na prirodne i tehničke znanosti, dok kod društvenih i humanističkih znanosti dolazi do snažne marginalizacije.³⁵

Ekonomska misija sveučilišta usmjerena je na suradnju s državom i industrijom s ciljem gospodarskog razvoja. Etzkowitz objašnjava takav oblik suradnje tzv. modelom trostruke spirale kao uske povezanosti inovacijske politike, znanstvenog istraživanja i maksimiziranja industrijskog profita kako bi se poboljšala konkurentnost nacionalnih gospodarstava. U središte tog modela postavlja se koncept poduzetničkog sveučilišta, kao glavne karike učinkovite suradnje u sve tri sfere. Takvo shvaćanje sveučilišta dovelo je do promjene njegove političke i strateške važnosti. Sveučilište se počinje dominantno gledati preko njegove uloge u jačanju gospodarstva putem inovacija, patenata, novih tehnologija i slično, dok se ostale dimenzije sveučilišta ostavljaju po strani. Državne vlasti sve više žele promijeniti način upravljanja na sveučilištu i transformirati način upravljanja sveučilištima iz relativno autonomne institucije prema organizacijski upravljanoj

³⁴ *Ibid.*, str. 62–81.

³⁵ Sven Marčelić, „Suvremeni modeli sveučilišta i njihova kritika u društvenim znanostima“, *Socijalna ekologija*, god. 24 (2015), sv. 1, str. 41–62.

instituciji koja inherentno pati od manjka demokracije, kako u okviru sveučilišta, tako i u javnoj sferi.

Ideja tržišno-orijentiranog sveučilišta postala je predmet kritika mnogih autora jer se smatra da nije u skladu s tradicionalnim poimanjem svrhe visokog obrazovanja i uloge sveučilišta. Pod utjecajem tih rasprava u teoriji se uokvirio i pojam akademskog kapitalizma kojim se želi istaknuti utjecaj neoliberalizma na visoko obrazovanje, odnosno da je „treća misija“ sveučilišta zapravo postala ekonomska misija. Pojedini autori ističu da takvom transformacijom uloga sveučilišta postaje jednodimenzionalna jer se fokusira samo na proizvodnju visoko kvalificirane radne snage s ciljem da se zadovolje gospodarske potrebe, dok se zanemaruje koncept sveučilišta kao društveno-odgovorne institucije i visokog obrazovanja kao javnog dobra. Drugim riječima, uloga obrazovanja svodi se na osiguranje financijskog prosperiteta i konkurentnosti zemlje, znanje se fragmentira i specijalizira kako bi što više koristilo zahtjevima tržišta rada i gospodarstvu znanja, a sve se manje pozornosti pridaje ulozi sveučilišta u razvoju čovjekove osobnosti i ostvarivanju njegove slobode. Humanističke vrijednosti na kojima je sveučilište utemeljeno i povijesno razvijano, a koje su se očitovala u zahtjevu autonomije pojedinca, afirmaciji jedinstva znanja i znanstvenog zajedništva te stvaranjem znanja kojemu je cilj poboljšanje uvjeta života cjelokupnog čovječanstva, danas su gotovo potpuno odbačene. Neoliberalni ekonomsko-politički koncept već je u tolikoj mjeri ukorijenjen u samu srž sveučilišta da se više ni ne propituje njegov legitimitet. Nije sporno prisvajanje tržišnih načela samo po sebi, jer problem leži u tome što znanje koje nastaje na sveučilištu nije više usmjereno u korist zajedničkoga dobra, nego u korist partikularnih interesa. Dodatno povećanje korporativnog utjecaja na sveučilište ugrožava demokraciju jer se potkopava razvoj javnih prostora u kojima su kritički dijalog, društvena odgovornost i pravednost temeljne demokratske vrijednosti potrebne za rješavanje problema zajednice.³⁶

Sveučilište se ne smije grubo svesti samo na čistu ekonomsku misiju i time postati tek sastavni dio produktivne ekonomije. Uloga visokog obrazovanja ima znatnu širu društvenu ulogu kao pokretač društvenih promjena i promicanja društvene odgovornosti u rješavanju najvažnijih građanskih, gospodarskih, društvenih i moralnih problema.

Komercijalizacija (i privatizacija) visokog obrazovanja neće pridonijeti ekonomskom napretku, nego će samo dodatno urušiti sustav. Nova ideja sveučilišta „ne bi trebala biti vođena niti jednim drugim vrijednostima osim onim humanističkim, kako bi sveučilište moglo usmjeravati svoje djelovanje društva prema postizanju sreće i dobrobiti pojedinca i društva, zatim prema poštovanju dostojanstva i

³⁶ Jurčević, *Suvremeno sveučilište između humanističkih ideala i tržišnih interesa*, str. 42–48, 54–57. Kritiku poduzetničkog sveučilišta vidi i u: Marčelić, „Suvremeni modeli sveučilišta i njihova kritika u društvenim znanostima“, str. 52–57.

janstva i identiteta svakog čovjeka, postizanju moralne i intelektualne zrelosti i samopotvrđivanju čovjeka. (...) Da bi nova ideja sveučilišta zaista zaživjela u suvremenom društvu, sveučilište se treba izdići iz svojih ruševina i zaustaviti dominaciju onih vrijednosti koje podupiru ekonomske i političke procese, odnosno artikulirati svoju ulogu u društvenim, ekonomskim i političkim procesima te ne dopustiti da bude poimano tek kao sredstvo gospodarskog napretka. Mora izgraditi status predvodnika društvenih promjena te se ponovno uspostaviti kao kritički medij u rješavanju problema suvremenog svijeta³⁷.

Prvi pokušaj uvođenja novog modela sveučilišta u Republici Hrvatskoj, temeljena na neoliberalnom ekonomsko-političkom konceptu, kojim se željelo transformirati sveučilište prema organizacijski upravljanoj instituciji (pod dominantnim utjecajem državne vlasti) dogodio se 2011. godine paketom triju zakonskih prijedloga (tzv. Fuchsovi zakoni). Akademska zajednica tada je snažno reagirala i zakonski paket nije upućen u daljnju saborsku proceduru.

Sindikata visokog obrazovanja i znanosti *Akademska solidarnost* objavio je 2012. godine *Deklaraciju o znanosti i visokom obrazovanju* s namjerom da se sustav znanosti i visokog obrazovanja zaštiti kao javno dobro. S obzirom na važnost ovog dokumenta, istaknut će se njegove glavne točke:

- U uvodnom dijelu izražava se **vrlo kritičko stajalište o trenutnom stanju u hrvatskom visokoobrazovnom i znanstvenom sustavu**: „Ono je loš rezultat potpunog izostanka sustavnog i promišljenog pristupa razvoju javnih sveučilišta i instituta kao javnog dobra, odnosno cijelog niza stihijskih i međusobno neusklađenih rezova, brzopletog uvađanja bolonjskog sustava, nepromišljenog širenja mreže sveučilišta, otvaranja privatnih sveučilišta ili poticanja kratkoročnog financiranja.“³⁸
- U *Deklaraciji* se upozorava na **ekonomski redukcionizam, privatizaciju i komercijalizaciju kao štetne za sustav znanosti i visokog obrazovanja**: „Ako želimo stvoriti prosperitetno društvo koje će kroz sustav obrazovanja promovirati društvenu mobilnost i uključivanje različitih skupina i pojedinaca u aktivno građanstvo, sustav visokog obrazovanja ne možemo prepustiti tržišnim mehanizmima i vrijednostima, nego se o njemu moramo brinuti kao o javnom, zajedničkom dobru.“³⁹ Ističe se kako je svođenje svih društvenih odnosa i procesa na one ekonomske dio težnje prema društvu čija temeljna vrijednost nije demokracija (kao politička vrijednost i društveno uređenje), nego deregulacija i „fleksibilnost“ (kao tržišne vrijednosti): „temeljna vrijednost našeg društva ne smije biti poduzetnički kapitalizam, nego demokracija,

³⁷ Jurčević, *Suvremeno sveučilište između humanističkih ideala i tržišnih interesa*, str. 144.

³⁸ *Deklaracija o znanosti i visokom obrazovanju*, Sindikat visokog obrazovanja i znanosti *Akademska solidarnost*, 8. ožujka 2012., str. 2.

³⁹ *Ibid.*, str. 8–9.

koja u hrvatskom društvu nikada nije zaživjela u pravom smislu riječi, i koja se tek mora graditi⁴⁰

- **Deklaracija** upozorava da **iz profitabilnosti kao primarnog načela u redefiniranju znanosti i visokog obrazovanja izravno proizlazi hijerarhizacija struka prema isplativosti ulaganja**. Pritom su pojedine struke u prednosti, a druge gotovo nemaju izgleda preživjeti jer ili donose profite koji nisu kratkoročno vidljivi (poput temeljnih istraživanja u pojedinim prirodnim znanostima) ili jednostavno nisu gospodarski profitabilne (većina humanističkih i društvenih znanosti, umjetničko područje), ali su zato dugoročno važne i potrebne.⁴¹ Zato u strategije budućeg razvoja znanosti treba ugraditi prepoznavanje vrijednosti svih znanstvenih područja i priznavanje njihovih specifičnosti.⁴²
- Također se upozorava kako su **kriteriji i načela prema kojima se trenutno provode kvantitativni oblici vrednovanja znanstvenog istraživanja vrlo često pojednostavnjeni i proturječni**. Kvantitativna mjerenja vrsnoće znanstvenog rada u praksi se sve češće otkrivaju kao generatori devastacije akademske zajednice, pojedinca i institucija koji se pod posrednim ili izravnim pritiskom takvih oblika vrednovanja sve manje usredotočuju na mišljenje, kreativnost i sadržajnost, a sve više na besadržajne potjere za bodovima pri čemu ne izostaju ni koruptivne prakse (plagiranja, autoplagiranja, usitnjavanje rezultata istraživanja itd.). Osim kvantifikaciji kvalitete znanstvenog rada u *Deklaraciji* su kritici izloženi i kvantitativni indikatori kvalitete u nastavnom radu.⁴³ „Uzimajući u obzir nedostatke kvantitativnih modela evaluacije zalažemo se za razvoj mehanizama složene evaluacije znanstvenog i nastavnog rada u kojem će kvalitativno imati prednost nad kvantitativnim i u kojem će se kombinirati stručni i sociokulturni kriteriji. (...) Drugim riječima, zahtijevamo prije svega redefiniciju kriterija kvalitete (u slučaju znanstvene produktivnosti vrednovanje sadržaja, a ne njegova financijskog prinosa ili publikacije u kojoj je objavljen), kao i uvažavanje specifičnosti i razlika između znanstvenih disciplina, polja i područja. Kao što bi bilo posve neprimjereno od znanstvenika iz područja prirodnih znanosti očekivati da rezultate svojih istraživanja publiciraju ponajprije u obliku monografija, na isti je način neprimjereno od znanstvenika iz humanističkog područja ili od znanstvenika iz društvenih znanosti koji je usmjeren na lokalnu problematiku očekivati da ponajprije objavljuje u inozemnim časopisima.“⁴⁴

⁴⁰ *Ibid.*, str. 16.

⁴¹ *Ibid.*, str. 18.

⁴² *Ibid.*, str. 20.

⁴³ *Ibid.*, str. 21–23.

⁴⁴ *Ibid.*, str. 23–24.

- Problematizira se i **prekarni radni status akademskih radnika (znanstvenih novaka)**. S jedne strane osobe u visokim znanstvenim zvanjima i/ili nastavnim zvanjima zaštićene su od najgrubljih učinaka tržišta radne snage i recesijom iscrpljenog gospodarstva. S druge strane prekarni radnici nalaze se u neugodnoj poziciji između čekića nesigurnosti radnog mjesta i nakovnja nerijetko vazalnih odnosa unutar matične institucije: „Mladi su znanstvenici u paradoksalnoj situaciji da sudjeluju u akademskom polju bez autonomije koju ono na deklarativnoj razini jamči. (...) Zahtijevamo da se odmah prekine s kadrovskom politikom koja se temelji na zapošljavanju većeg broja mladih znanstvenika uz očekivanje ‘neka bolji pobijedi’. Treba razviti pristup zapošljavanju akademskih radnika (od asistenta do savjetnika / profesora) koji će biti jamac slobode znanstvenog rada i osnova za otvoreno, solidarno djelovanje članova akademske zajednice jednih prema drugima, kao i prema članovima drugih skupina u društvu.“⁴⁵
- Spominje se i potreba **potpune transparentnosti sustava znanosti i visokog obrazovanja**: „kao jedini relevantni mehanizam kontrole kvalitete pojedinaca i institucija vidimo odgovoran, solidaran i uzajaman odnos između studenata, zaposlenika i institucija utemeljen na kreativnosti, težnji prema kvaliteti, unutrašnjoj motivaciji i, u hrvatskom normativnom okviru, jasno definiranim akademskim slobodama i akademskoj samoupravi, kao i na potpunoj otvorenosti i dostupnosti svih oblika znanstvene, nastavne i administrativne prakse. Pritom pod potpuno otvorenom i javno dostupnom znanstvenom, nastavnom i administrativnom praksom podrazumijevamo da svi oblici znanstvenih i administrativnih praksi budu javno dostupni i provjerljivi: od objavljenih rezultata istraživanja i njihove primjene, preko provedbe (prijave i odluka) pojedinih natječaja (za radna mjesta, javnu nabavu i dr.) do potrošnje pojedinaca i institucija. Time će se povećati odgovornost svih uključenih u znanstvene, natječajne i druge procese te eliminirati mogućnost da neupućenost bude isprika za podržavanje svih oblika nedozvoljenih i akademskoj zajednici neprimjerenih načina djelovanja i poslovanja.“⁴⁶
- Skreće se pozornost na potrebu **regulacije privatnog i javnog u svrhu očuvanja znanosti i visokog obrazovanja kao javnog dobra**. Porast udjela privatnih visokih škola povećava udio obrazovanja za neposredno primjenjivo znanje koje ima isplativost u kratkom roku. Trend privatizacije znanosti i visokog obrazovanja u kombinaciji s idealom kratkoročne isplativosti u malim zemljama poput Hrvatske dugoročno vodi u nestanak sfere tzv. fundamentalnih istraživanja budući da ona nisu neposredno isplativa. A bez takvih istraživanja akademska zajednica se marginalizira, u stručnom smislu provincijalizira i postaje sve irelevantnijom, bez obzira na stupanj međuna-

⁴⁵ *Ibid.*, str. 24.

⁴⁶ *Ibid.*, str. 27.

rodne suradnje pojedinaca. U *Deklaraciji* se uz to zahtijevaju jasni kriteriji i kontrole procesa komercijalizacije i privatizacije jer će bez njih oni u pojedinim strukama neminovno prouzročiti pad kvalitete ne samo znanosti, nego i studiranja.⁴⁷

- Podsjeća se na **pravo na besplatno i socijalno uključivo visoko obrazovanje**. Besplatno visoko obrazovanje i razvijen socijalno utemeljen sustav stipendiranja osnovna je pretpostavka za ostvarenje dostupnog javnog visokog obrazovanja.⁴⁸
- Poziva se na **sustavan pristup donošenju obrazovnih i sustavnih znanstvenih politika i smjernica za izradu nove hrvatske obrazovne i znanstvene politike**. Ističe se kako su se dosadašnje reforme znanosti i visokog obrazovanja događale bez sustavnog pristupa donošenju obrazovnih i znanstvenih politika, koji bi uključivao prethodno (i transparentno) konzultiranje sa zainteresiranom javnošću. Takav pristup donošenja odluka odozgo dodatno se pogoršava u kontekstu globalnih mreža oblikovanja obrazovnih politika koje uključuju međunarodne organizacije, jer se u lokalnom kontekstu nekritički preslikavaju preporuke primjerenije višestruko mnogoljudnijim ili razvijenijim društvima. Time se prikriva nespремnost i nekompetencija za razvijanje internog modela, jer to, dakako, traži državničku odgovornost za dugoročnu viziju. Stoga je nužno donositi ključne odluke u znanosti i visokom obrazovanju na temelju sustavnog planiranja koje uključuje: (1) analizu postojećeg stanja u suradnji s akademskom zajednicom; (2) oblikovanje mogućih obrazovnih politika u suradnji s akademskom zajednicom i sustavni pristup naspram inkrementalnog, *ad hoc* ili uvoznog pristupa; (3) evaluaciju opcija u suradnji s akademskom zajednicom (s obzirom na financijsku dostupnost, izvedivost i poželjnost); (4) donošenje odluka u suradnji s akademskom zajednicom; (5) planiranje implementacije odluka; (6) praćenje implementacije; (7) reformulaciju odluka u suradnji s akademskom zajednicom tamo gdje se za to ukaže potreba. Drugim riječima, zahtijeva se proces koji uključuje i odlučivanje odozdo, što podrazumijeva kontinuirane konzultacije s onima na koje se odluke donose.⁴⁹

Temeljem iznesenih argumenata u *Deklaraciji* se zahtijeva sustavni pristup donošenju obrazovnih i znanstvenih politika koji bi se vodio sljedećim načelima: (1) znanost i visoko obrazovanje kao ravnopravni sudionici općih društvenih interesa i izgradnje perspektive znanosti i visokog obrazovanja kao javnog dobra; (2) uvažavanje pojedinca kao mislećeg subjekta koji uživa slobodno obrazovanje kojemu su cilj intelektualna emancipacija i politička samosvijest; (3) prepoznavanje

⁴⁷ *Ibid.*, str. 29–34.

⁴⁸ *Ibid.*, str. 35–40.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 41–43.

vrijednosti svih znanstvenih područja i priznavanje njihovih specifičnosti uz neometana znanstvena istraživanja; (4) ukidanje kvantitativnih oblika evaluacije i institucija te redefiniranje kriterija kvalitete i razvoj mehanizama složene evaluacije znanstvenog i nastavnog rada u kojem će kvalitativno imati prednost nad kvantitativnim; (5) odgovoran pristup zapošljavanju akademskih radnika i kvalitetni infrastrukturni uvjeti; (6) stroga regulacija odnosa privatnih i javnih znanstvenih i visokoškolskih institucija i zaposlenika; (7) besplatno obrazovanje za sve studente na svim razinama uz razvoj socijalno uključivog obrazovanja i financijsku potporu; (8) upravljanje sustavom znanosti i visokog obrazovanja utemeljeno na odlučivanju „odozdo“.⁵⁰

3. Što i zašto mijenjati u sustavu znanosti i visokog obrazovanja

Porast broja javnih i privatnih sveučilišta, uključivanje Hrvatske u europski prostor (visokog) obrazovanja i istraživački prostor, razvoj informatičkih i komunikacijskih tehnologija, te preobrazba uloge sveučilišta u suvremenom društvu utjecala je na znatan rast broja studenata, nastavnika i studijskih programa, promjenu načina izvođenja nastave i novih oblika nastave (e-učenje, hibridno učenje), uvođenje sustava osiguravanja kvalitete, veću internacionalizaciju hrvatskog sustava znanosti i visokog obrazovanja, povećanje izlazne i ulazne mobilnosti studenata i nastavnika, povećanje ponude studijskih sadržaja na stranim jezicima, okrupnjivanje i povezivanje istraživačkih potencijala, bolje umrežavanje i jačanje istraživačkih skupina, veću kompetitivnost i povećanje broja interdisciplinarnih projekata, veće sudjelovanje u međunarodnim projektima, te veći naglasak na suradnju s gospodarstvom i omogućavanju transfera znanja u poslovni sektor. Promijenjene okolnosti i uvjeti pod kojima sustav znanosti i visokog obrazovanja djeluje istaknule su i potrebu unaprjeđenja nedostatne legislative i konkretnih rješenja i mehanizama kojima bi se razriješili neuralgični aspekti sadašnjeg sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Pored toga, niz neetičnih i nezakonitih postupaka u akademskoj zajednici, od raznih oblika akademskog nepoštenja (plagiranja, višestrukih publikacija, zlouporabe autorstva, sumnjivog stjecanja visoko-obrazovnih diploma i doktorata političkih moćnika i slično) do zloupotrebe moći, pogodovanja i zanemarivanja javnog interesa često prolaze bez posljedica zbog nedostataka sustava etičke regulacije, kao i nadzora i odgovornosti unutar sustava znanosti i visokog obrazovanja, čime se dovodi u pitanje ugled i integritet čitave akademske zajednice. Umjesto da akademska zajednica predstavlja pozitivan primjer društvu u pogle-

⁵⁰ *Ibid.*, str. 44–45.

du poštovanja zakona, transparentnosti i demokratičnosti rada i djelovanja, te visokih etičkih i moralnih standarda, uistinu se ponekad stječe dojam da je ona „postala samo odraz poraznog stanja društva u cjelini“, što je narušilo povjerenje javnosti u akademsku zajednicu. Stoga je potrebno u okviru reforme ojačati odgovornost i nadzor unutar sustava te uvesti učinkovitiji sustav etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju.

Načela i zahtjevi iz *Deklaracije o znanosti i visokom obrazovanju* i dalje su relevantni i primjenjivi za reformu sustava, na primjer u pogledu potrebe potpune transparentnosti sustava znanosti i visokog obrazovanja, nužnosti sustavnog pristupa i uvažavanja akademske zajednice kao relevantnog sugovornika u donošenju obrazovnih i sustavnih znanstvenih politika itd. Za reformu je posebno važan skup načela i konkretnih mjera na kojima sustav znanosti i visokog obrazovanja treba biti uspostavljen i ustrojen. Njih je u *Otvorenom pismu Vladi Republike Hrvatske* od 27. listopada 2021. izložila skupina hrvatskih znanstvenika koja djeluje u domovini i inozemstvu. U pogledu načela na kojima sustav treba biti uspostavljen navode se (1) sloboda i odgovornost znanstvenog istraživanja i poučavanja; (2) izvornost i inovativnost znanstvenog istraživanja i poučavanja; (3) otvorenost i međunarodna prepoznatljivost znanstvenog istraživanja; (4) sustav biranja i napredovanja kadrova te raspodjele resursa u sustavu prema postignućima; (5) odgovornost i transparentnost financiranja te (6) etičnost znanstvenog istraživanja i poučavanja.

Kako bi se ta načela ostvarila, u *Otvorenom pismu* predlažu se sljedeće mjere: (1) utemeljiti novu zakonsku regulativu na analizi postojećeg stanja i u usporedbi s praksom znanstveno uspješnih europskih zemalja. U postupak osmišljavanja novih zakona i pravilnika uključiti ključne dionike, osobito istaknute znanstvenike i nastavnike s velikim međunarodnim iskustvom te predstavnike Europskog istraživačkog prostora. Javnu raspravu o novim zakonima organizirati pravovremeno i u više koraka; (2) osigurati da sva dokumentacija o provedbi reformi i ulaganja, izvještavanju o nepravilnostima i povratima, kao i praćenju napretka i izvještavanju o ispunjavanju ciljnih vrijednosti i pokazatelja bude javno dostupna; (3) uspostaviti cjeloviti, pravični i odgovorni sustav programskog financiranja znanstvenih instituta i sveučilišta transparentnim i mjerljivim pokazateljima uspješnosti te periodično evaluirati ciljeve; (4) uspostaviti sveobuhvatni, neovisni i učinkoviti sustav osiguranja kvalitete znanstvenih instituta i sveučilišta te periodično evaluirati ciljeve. Članove nacionalnih (NVZVOTR, HRZZ, AZVO i sl.) i drugih tijela i odbora birati prema načelima postignuća i uključivosti; (5) osigurati neovisan rad Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ) i omogućiti da bude financijski, kadrovski i organizacijski opremljena; (6) ustrojiti nacionalno tijelo za etiku u znanosti i visokom obrazovanju kojemu bi sva ostala etička tijela bila supsidijarna. Navedeno tijelo bilo bi zaduženo za izradu dokumenta sa smjernicama s najboljom europskom praksom vezano uz akademsku čestitost i etiku, te

za savjetovanje, promociju i edukaciju istih vrijednosti u hrvatskoj akademskoj zajednici.

Iz analize iz prvog dijela knjige proizlazi da je Ministarstvo ignoriralo prijedloge istaknutih znanstvenika. Nijedna mjera koju predlažu s ciljem podizanja kvalitete hrvatske znanosti i visokog obrazovanja nije usvojena u *Prijedlogu zakona*. Iako nedvojbeno potrebne, promjene su moguće na bolje, ali i na lošije. Bez namjere ulaženja u iscrpna obrazloženja, analizirat ću tri pitanja koja predstavljaju temeljni problem predložene reforme i koja *Prijedlog zakona* ne rješava ili ih rješava na pogrešan, pa i neustavan način. Riječ je o sljedećim pitanjima:

1. jačanje odgovornosti i nadzora unutar sustava,
2. uvođenje učinkovitijega sustava etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju i
3. akademske slobode u *Prijedlogu zakona*.

4. Jačanje odgovornosti i nadzora unutar sustava

Postojeći zakonski okvir pokazao se manjkavim u pogledu uspostave jasnih i transparentnih mehanizama kontrole nad zakonitošću rada i trošenja proračunskih sredstava. Nedosljedna primjena od različitih dionika dodatno je naglasila ove manjkavosti. Sveučilišni savjet nema dovoljno široke kontrolne nadležnosti koje bi osigurale efikasni nadzor te odgovorno upravljanje javnim financijama i drugim resursima, odnosno zaštitu javnog interesa. Stoga je nedvojbeno potrebno ojačati odgovornost i nadzor unutar sustava. Time smo se dotakli temeljnog problema *Prijedloga zakona*, a to je tumačenje sveučilišne autonomije i njegova dosega. Posljednjih godina, zbog nekoliko spornih situacija, postavilo se pitanje tumačenja autonomije sveučilišta i koje su njene granice. U tom pogledu podsjetit ću na stajalište koje je zauzeo Ustavni sud u odluci broj U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. u pogledu ograničenja autonomije sveučilišta (vidjeti Treći dio knjige). U navedenoj odluci Ustavni sud zauzeo je stajalište:

- u pogledu konkretnoga sadržaja autonomije sveučilišta da **postoje određena ograničenja autonomije sveučilišta**, koja proizlaze iz činjenice da je autonomija sveučilišta u suvremenim državama u znatnoj mjeri ograničena ovlastima onih o kojima sveučilište ovisi, to jest o njegovim osnivateljima, podupirateljima i tijelima koja provode stručni nadzor nad njegovim radom. Njihov utjecaj najčešće se izražava u pravilima koja svaki od njih nameće sveučilištu, bilo tako što su mu zakonom nadređena, bilo tako što uvjetuju potporu ili pozitivna izvješća o radu sveučilišta prihvaćanjem ili provedbom njihovih pravila. Sukladno navedenom, Ustavni je sud zauzeo stajalište da se ustavnost osporavanih odredaba može ocjenjivati samo uz istodobno uvažavanje činjenice da je autonomija sveučilišta u stvarnosti neizbježno

ograničena pravima i stvarnom moći osnivatelja, ali i onih koji podupiru sveučilište ili pak nad njegovim radom provode stručni nadzor.

- da se **zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na racionalan način**, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju, uz uvažavanje prethodno spomenutih prava koja pripadaju osnivateljima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram sveučilišta.
- da zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje pravo da se *Ustavom* zajamčena autonomija sveučilišta zakonom **ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave**. U svim ostalim pitanjima **ograničenja moraju biti legitimna, to jest usklađena s ustavnim ciljevima**. Sud je, nadalje, zauzeo stajalište da su, osim pridržaja prava osnivatelja i drugih subjekata o kojima sveučilište ovisi, zakonska ograničenja dopustiva samo zbog razloga navedenih u članku 16. *Ustava*. Međutim, i u tom slučaju konkretni javni interes da se autonomija sveučilišta ograniči mora biti jači od interesa sveučilišta da se autonomija ostvari, a ograničenja su dopustiva samo ako se svrha zbog koje se ona propisuje ne može ostvariti blažim sredstvima. I tada, međutim, ograničenja moraju biti racionalno usmjerena na postizanje opravdanih regulativnih svrha.
- da se sva ograničenja propisana zakonom koja zadiru u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta izražen u ovlastima pripadajućim akademskoj samoupravi, odnosno koja nisu utemeljena na razlozima propisanim u članku 16. *Ustava*⁵¹ ili koja ne izviru iz prava osnivatelja ili iz prava onih koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, odnosno koja su utemeljena, ali su nerazmjerna u odnosu na svrhu koja se njima želi postići, moraju smatrati nesuglasnima *Ustavu Republike Hrvatske*.

Međunarodni i europski dokumenti također upozoravaju na nužna ograničenja sveučilišne autonomije. Odbor UN-a za gospodarska, socijalna i kulturna prava u *Općem komentaru broj 13 (Pravo na obrazovanje)* od 8. prosinca 1999. ističe da „uživanje akademske slobode zahtijeva autonomiju institucija visokoga obrazovanja. Autonomija je onaj stupanj samouprave koji je nužan za učinkovito donošenje odluka visokih učilišta u vezi s njihovim akademskim radom, standardima, upravljanjem i povezanim aktivnostima. Samouprava, međutim, mora biti u skladu sa sustavima javne odgovornosti, posebno u pogledu financiranja koje osigurava država. S obzirom na znatna javna ulaganja u visoko obrazovanje,

⁵¹ Članak 16. *Ustava RH*: „(1) Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih te pravni poredak, javni moral i zdravlje. (2) Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom trenutku.“

potrebno je pronaći odgovarajuću ravnotežu između institucionalne autonomije i odgovornosti. Iako ne postoji jedinstveni model, institucionalni aranžmani trebaju biti poštteni, pravični i ravnopravni te što transparentniji i uključiviji⁵². Odbor ministara Vijeća Europe u *Preporuci državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju* od 20. srpnja 2012. godine također je istaknuo da su akademska sloboda i institucionalna autonomija bitne vrijednosti visokog obrazovanja i služe zajedničkomu dobru demokratskih društava, ali one, međutim, „nisu apsolutne i oslanjaju se na ravnotežu koja se može osigurati samo kroz razmatranje i sudjelovanje koje uključuje tijela javne vlasti, visokoškolske ustanove, akademsku zajednicu osoblja i studenata te sve druge dionike“⁵³.

U okviru europskoga visokoobrazovnog prostora *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju* postavlja načela u pogledu nadzornih (regulatornih) mehanizama koje bi države članice trebale imati u vidu prilikom donošenja propisa i visokoobrazovnih politika (točke 10.–13.), bez obzira na to kako su njihovi obrazovni sustavi organizirani. Odbor ministara posebno ističe da se kod donošenja propisa treba uravnotežiti potreba za općim pravilima i propisima koji osiguravaju zaštitu pojedinaca i jamče dobru javnu upravu s načelima akademske slobode i institucionalne autonomije (točka 11.). Unutar nadzornih mehanizama, tijela javne vlasti trebaju poticati fleksibilna i razumna administrativna rješenja i praksu, temeljena na fleksibilnim i razumnim pristupima (točka 13.)⁵⁴.

Iz navedenih stajališta nedvojbeno proizlazi da autonomija ne podrazumijeva da sveučilišta mogu djelovati izvan i iznad zakona, nego upravo suprotno, da je autonomija sveučilišta ograničena i da se nad radom sveučilišta može provoditi nadzor, ali pod bitnim uvjetom da se nadzorom ne smije ometati autonomija sveučilišta. Drugim riječima, nadzor se mora provoditi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne smeta redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija.

Vrlo osjetljivo pitanje je, međutim, kako osigurati odgovarajuću ravnotežu između legitimnog interesa društva da nadzire rad sveučilišta i ustavnog jamstva njegove autonomije. Pri tom se mora istaknuti da je u interesu i akademske zajednice da se osigura stvaran i djelotvoran nadzor nad zakonitošću rada sveučilišta,

⁵² Točka 40., *Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje*, Odbor UN-a za gospodarska, socijalna i kulturna prava, 8. prosinca 1999. Poveznica: <https://digitallibrary.un.org/record/407275?ln=en> (pristupljeno 20. srpnja 2022.).

⁵³ Točka 4., *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012. godine. Poveznica: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ca6f8 (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

⁵⁴ *Ibid.*

transparentnost i demokratičnost rada i djelovanja te visoki etički i moralni standardi. Sveučilišna autonomija nije zamisliva bez odgovornosti prema ukupnoj društvenoj zajednici, a sveučilišta i akademska zajednica trebala bi svojim pozitivnim primjerom poticati promjene u društvu. Akademska zajednica mora biti svjesna odgovornosti prema društvu i pokazati otvorenost, transparentnost, osjetljivost i odgovornost, kao i volju i sposobnost za rad i doprinos društvenoj zajednici u kojoj djeluje. Ustvari, **odgovornost, transparentnost i osiguravanje kvalitete pretpostavke su za davanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima**. Samo na temelju takvog ugovora između društva i sveučilišta može se očekivati da će sveučilišta ispunjavati svoju društvenu ulogu i da će, zahvaljujući slobodi izbora načina na koje će to najbolje činiti, biti proaktivna, što znači da neće samo reagirati na promjene, nego će također imati vodeću ulogu u pokretanju i ostvarivanju željenoga razvoja.⁵⁵ Javna sveučilišta financirana javnim sredstvima posebno su odgovorna i za zakonito i učinkovito upravljanje financijama. U tom smislu, uvođenje financijske transparentnosti u skladu s već prihvaćenim standardima u javnoj sferi u Hrvatskoj predstavljao bi značajan iskorak u funkcioniranju javnih sveučilišta kojim bi se ujedno u velikoj mjeri ojačala odgovornost i nadzor u sustavu bez zadiranja u autonomiju sveučilišta, ali i povjerenje javnosti u akademsku zajednicu.

Prijedlog zakona u pogledu jačanja odgovornosti i nadzora uvodi određene promjene kojima se štiti legitiman interes građana da sveučilište postupa odgovorno i zakonito. Predlagatelj zakona, međutim, u pogledu više zakonskih odredbi ne poštuje načelo razmjernosti jer nadzor i odgovornost u sustavu znanosti i visokog obrazovanja ne jača na racionalan način. Time nije ispunjena ustavna obveza da se „zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na racionalan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju“.

U pogledu sveučilišnog vijeća *Prijedlog zakona* snažno jača njegove ovlasti. Sveučilišni savjet je prema trenutnom zakonu imao ovlast i dužnost nadziranja zadaća sveučilišta, posebno zakonitosti njegova rada, racionalne uporabe kadrovskih i materijalnih resursa, ostvarivanja odluka senata te može obavljati i druge poslove predviđene aktom o osnivanju i statutom.⁵⁶ *Prijedlog zakona*

⁵⁵ Točka 11., *Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskim slobodama i sveučilišnoj autonomiji*, 30. lipnja 2006. Poveznica: <https://pace.coe.int/en/files/17469/html> (pristupljeno 25. srpnja 2022.).

⁵⁶ Nadležnosti Sveučilišnog savjeta detaljno su uređene člankom 28. stavkom 1. *Statuta Sveučilišta u Zagrebu*. Savjet (1) prati i analizira ostvarivanje djelatnosti Sveučilišta prema aktu o osnivanju i ovom Statutu; (2) brine o razvoju Sveučilišta i njegovoj interakciji s društvom u kojem djeluje; (3) raspravlja i daje suglasnost na strateške i razvojne odluke Senata, u skladu s ovim Statutom; (4) nadzire izvršavanje zadaća Sveučilišta, u skladu sa Zakonom; (5) nadzire zakonitost djelovanja sveučilišnih tijela i tijela sastavnica; (6) nadzire racionalnost korištenja kadrovskih i materijalnih resursa; (7) nadzire ostvarivanje odluka Senata i Rektorskog kolegija, te (8) obavlja druge poslove predviđene aktom o osnivanju i Statutom.

iscrpnije normira ovlasti sadašnjeg sveučilišnog savjeta te ih pri tom znatno proširuje. Opravdano je da nadzorno tijelo ima stvaran i učinkovit način nadzora nad sveučilišnim tijelima. Pojedine ovlasti ipak nisu samo nadzorne, nego upravljačke, čime dovode u pitanje karakter sveučilišnog vijeća kojeg predlagatelj zakona u članku 11. stavak 1. normativno određuje kao nadzorno tijelo („rad javnog sveučilišta i njegovih sastavnica nadzire sveučilišno vijeće“). Potrebno je istaknuti da je predlagatelj zakona zadržao unitarni model upravljanja sveučilištima. U unitarnom modelu upravljanja, za razliku od dvojnog modela, sveučilišno vijeće nema upravljačke ovlasti, nego ima isključivo nadzornu i savjetodavnu funkciju što je u *Prijedlogu zakona* nominalno i ustvrđeno. Unatoč tome, *Prijedlog zakona* daje sveučilišnom vijeću upravljačke ovlasti jer ono daje suglasnost na opravdanost prijedloga troškova osnivanja pravne osobe čijom se osnovnom djelatnošću ostvaruje misija sveučilišta te se zadovoljavaju potrebe studenata i sveučilišta. Već prva verzija nacrt zakona, prema kojoj je sveučilišno vijeće imalo još veće upravljačke kompetencije (potvrđivanje prijedloga programskog ugovora), pokazala je da predlagatelj zakona ne čini razliku u pogledu upravljačke i nadzorne uloge sveučilišnog vijeća. Potvrđivanje, odnosno davanje suglasnosti, nije nadzorna funkcija, nego takva koja odlučuje, a samim time je i upraviteljska. Stoga bi trebalo brisati ovlast vijeća da daje suglasnost na opravdanost prijedloga troškova osnivanja pravne osobe, jer je navedena upravljačka ovlast u neposrednom proturječju s člankom 11. stavkom 1. *Prijedloga zakona*. Umjesto te ovlasti, trebalo bi odrediti da sveučilišni savjet sudjeluje u pokretanju studijskih programa i osnivanju novih sastavnica i nastavku njihovog rada donoseći stratešku procjenu o društvenoj relevantnosti i potrebama tržišta rada. Ovu ovlast predviđa *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* u članku 126. stavku 5., navodeći da senat ili njegova sastavnica prije pokretanja novog studijskog programa trebaju pribaviti procjenu društvenih potreba i potreba tržišta rada.

Ovlast sveučilišnog vijeća da može pokrenuti postupak razrješenja rektora iz perspektive ustavnog jamstva sveučilišne autonomije je neprihvatljiva. U prvom dijelu u trećem poglavlju objašnjeno je zašto je predloženo rješenje nesuglasno s ustavnim jamstvom autonomije sveučilišta te da ovakav model sveučilišnog vijeća otvara prostor politizaciji sveučilišta i predstavlja flagrantan način političke kontrole nad sveučilištem, njegovim radom i djelovanjem. Još jednom potrebno je istaknuti kako model koji predlaže Ministarstvo nije austrijski, nego bitno drukčiji. U tom pogledu važno je upozoriti i da kada bi se uistinu radilo o austrijskom modelu sveučilišnog vijeća, što nije slučaj, preuzimanje izdvojenih zakonskih rješenja iz drugih pravnih sustava koja se onda implementiraju u drukčiji opći pristup bez uvažavanja društvenog i političkog konteksta ne vodi željenim rezultatima. Pri ovom pitanju bitno je imati u vidu razinu demokratske građanske političke kulture u Austriji i drugim razvijenim zapadnoeuropskim demokracijama te u Hrvatskoj.⁵⁷ Dok je u većini europskih demokracija već sama sumnja i u najmanju nezakonitost dovoljan razlog za povlačenje iz politike, u Hrvatskoj još

uvijek nije razvijena demokratska politička kultura u kojoj bi političari snosili političku odgovornost za nemoralne, nezakonite ili štetne odluke. Niska razina političke kulture potencira pitanje zlorabe sveučilišnoga vijeća kao instrumenta političkog pritiska na akademsku zajednicu.

Prijedlog zakona dodatno stvara neizvjesnost i pravnu nesigurnost davanjem ovlasti sveučilišnom vijeću da je, ako posumnja u nepravilnost u radu sveučilišta, obvezno upozoriti senat i rektora, predložiti mjere koje je nužno poduzeti radi otklanjanja nepravilnosti te odrediti rok za otklanjanje nepravilnosti. Ako na temelju takvog upozorenja tijela sveučilišta u danom roku ne otklone nepravilnost u radu, sveučilišno vijeće može sazvati sjednicu senata radi raspravljanja tog pitanja (članak 15. stavak 11.). Pravno i logički gledajući, idejni koncept te zakonske odredbe je neodrživ. Što ako ne postoji nepravilnost u radu, jer dovoljna je samo sumnja u nepravilnost, a sveučilišno vijeće predloži mjere radi otklanjanja nepravilnosti? Jesu li senat i rektor tada dužni postupiti po odluci sveučilišnog savjeta i poduzeti mjere iako ne postoji nepravilnost u radu sveučilišta? I kako je moguće predložiti mjere radi otklanjanja nepravilnosti, a da navedene nepravilnosti nisu prethodno nedvosmisleno utvrđene? Upravo ta ovlast pokazuje svu nedorečenost *Prijedloga zakona*. Umjesto da se jasno i precizno zakonski definiraju postupanja i ovlasti pojedinih tijela, *Prijedlog zakona* ostavlja širok prostor arbitrarnom tumačenju i proizvoljnim postupcima.

Doseg normativne djelatnosti mora biti primjereno i pravilno određen. Nadležno odnosno nadzorno tijelo – sveučilišno vijeće – može postupati i predlagati mjere za otklanjanje nepravilnosti jedino na temelju jasno i neprijeporno utvrđenih nepravilnosti, a ne na temelju sumnji u nepravilnost. Takvo postupanje sveučilišnog vijeća stvorit će neizvjesnost i pomutnju u radu sveučilišta. Stoga je potrebno zamijeniti izričaj te zakonske odredbe tako da se precizno uredi da ako sveučilišno vijeće utvrdi nepravilnosti u radu i poslovanju sveučilišta, obvezno je upozoriti rektora i senat, odnosno predlagati mjere za otklanjanje nepravilnosti. *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* u članku 126. stavku 12. predviđa i ovlast vijeća da ako senat ne prihvati predložene odluke, u roku od 15 dana od njihova odbijanja na senatu, od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske zatraži ocjenu zakonitosti općeg akta sveučilišta, odnosno obustavi od primjene pojedinačni akt sveučilišta, protiv čije odluke sveučilište može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom (članci 12.–15.).

⁵⁷ *Freedom House*, nevladina organizacija koja se bavi istraživanjem i zalaganjem za demokraciju, slobodu i ljudska prava, svake godine objavljuje izvještaj o stanju demokracije u svijetu. Hrvatska je svrstana u skupinu polukonsolidiranih demokracija koje *Freedom House* definira kao države koje imaju visoke standarde za proces izbora nacionalnih lidera, ali pokazuju slabosti u obrani političkih prava i građanskih sloboda. U 2022. godini Hrvatska je ostvarila 54 od ukupno 100 bodova, smještajući se tako iza država poput Bugarske, Rumunjske, Poljske, Češke, Slovačke, Slovenije i Latvije. Izvješće za Hrvatsku nalazi se na poveznici: <https://freedomhouse.org/country/croatia/nations-transit/2022>.

Predlagatelj zakona nije predvidio ni način na koji će sveučilišno vijeće utvrditi eventualne nepravilnosti u radu sveučilišta. S obzirom na to, potrebno je predvidjeti pravo sveučilišnog vijeća i njegovih članova da traže informacije o svim pitanjima vezanima za sveučilište na temelju kojeg bi njegova upravljačka tijela bila dužna dati sveučilišnom vijeću sve relevantne informacije i dostaviti sve dokumente koji se odnose na navedena pitanja. To pitanje sada je uređeno internim aktima sveučilišta,⁵⁸ ali zakonsko osnaženje navedene ovlasti predstavljalo bi znatan iskorak u pogledu jačanja nadzorne funkcije sveučilišnog vijeća (savjeta). *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* u članku 126. stavku 9. predviđa takvu ovlast sveučilišnog savjeta, određujući da sveučilišni savjet ima pravo uvida u sve pojedinačne i opće akte sveučilišta.

Sveučilište u Zagrebu u javnoj raspravi predložilo je da sveučilišno vijeće dobije dodatnu ovlast da raspravlja o godišnjem izvješću o provedbi strategije razvoja sveučilišta te izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora.⁵⁹ Predlagatelj zakona prihvatio je ovaj prijedlog i u članku 15. stavku 6. normirao da sveučilišno vijeće potvrđuje godišnje izvješće o poslovanju i provedbi programskog ugovora. I ova ovlast snažno jača nadzornu funkciju sveučilišnog vijeća. Ona, međutim, nije dovoljna. U radu sveučilišnog savjeta pokazalo se da savjet nema dovoljne stručne kompetencije kako bi nadzirao (financijsko) poslovanje sveučilišta. Potrebno je stoga dati sveučilišnom vijeću ovlast, u slučaju potrebe, traženja proračunskog nadzora odnosno imenovanja revizora za reviziju poslovanja (financijska revizija, postupci javne nabave i slično) sveučilišta. Zajedno s ovlasti da potvrđuje godišnje izvješće o poslovanju sveučilišta, sveučilišno vijeće dobilo bi prikladan način nadziranja rada i (financijskoga) poslovanja sveučilišta. Uz sve navedeno, za funkcioniranje sveučilišnog vijeća s ovako snažnim ovlastima iznimno je važno zakonski odrediti primjerenu administrativnu potporu njegovu radu.

Prijedlog zakona slabi nadzorne ovlasti sveučilišta nad sastavnicama. Prema aktualnom zakonu rektor može upozoriti dekana i ostale čelnike sastavnica na protuzakonitost ili protustatutarnost njihovih planiranih ili donesenih odluka. Rektor može obustaviti od izvršenja odluku dekana i ostalih čelnika sastavnica sveučilišta ako je protivna zakonu ili statutu sveučilišta. Rektor može u statutom utvrđenim slučajevima nepoštovanja zakona, drugih propisa ili statuta ili na njima utemeljenih sveučilišnih odluka, suspendirati dekana ili drugog čelnika sastavnica sveučilišta.

⁵⁸ *Poslovnik o radu Sveučilišnog savjeta Sveučilišta u Zagrebu* u članku 22. određuje: (1) da se odluke Senata i Rektorskog kolegija dostavljaju Savjetu; (2) da su rektor, sveučilišna tijela i tijela sastavnica dužni jednom godišnje podnijeti izvješće o svom radu, a posebice o kadrovskoj situaciji, poslovanju te izvršavanju odluka Senata i Rektorskog kolegija; te (3) da su sveučilišna tijela i tijela sastavnica obvezna, na pismeno obrazložen zahtjev Senata izvijestiti Savjet o svom radu, u cjelini ili u pojedinom području, o izvršavanju strateških i razvojnih zadaća Sveučilišta, o izvršavanju zakona i drugih propisa te o drugim pitanjima iz svog djelokruga.

⁵⁹ Komentar redni broj 909, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=20457>.

lišta i postaviti obnašatelja dužnosti s odgovarajućem kvalifikacijom. Senat u roku od mjesec dana odlučuje o navedenim rektorovim odlukama. Za potvrdu odluke potrebna je većina ukupnog broja članova. Odlukom senata o potvrdi suspenzije čelnik je razriješen dužnosti (članak 57. stavci 5.–8.).⁶⁰ Na sličan način nadzor sveučilišta nad sastavnicama uređuje i *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine* (članak 24. stavci 8.–10.).

Nacrt zakona Nacionalnog vijeća detaljnije uređuje ovo pitanje. Rektor svojom odlukom može upozoriti dekana fakulteta, umjetničke akademije i ostale čelnike sastavnica, odnosno čelnike ustrojbenih jedinica sveučilišta, koje donose vlastiti statut kako je propisano statutom sveučilišta, na protuzakonitost ili protustatutarnost njihovih planiranih ili donesenih odluka, koje se moraju ispraviti u roku od 15 dana od primitka upozorenja. Upozorenje rektora mora biti obrazloženo ili čelnik nije dužan postupiti po njemu. Ako nadležna tijela sastavnica na prijedlog njihovih čelnika u propisanom roku ne isprave protuzakonite ili protustatutarne opće akte i na njima temeljene pojedinačne odluke ili druge pojedinačne odluke, rektor će privremeno obustaviti od izvršenja opći akt sastavnice i/ili pojedinačne odluke te u roku od 15 dana od obustave od Visokog upravnog suda tražiti ocjenu zakonitosti općeg akta. Ako Visoki upravni sud ocijeni obustavljenu opći akt nezakonitim, prestaju važiti svi pojedinačni akti doneseni temeljem nezakonitog općeg akta. Ako sastavnica pokrene upravni spor pred nadležnim upravnim sudom protiv odluke rektora o obustavi pojedinačnog akta, spor će se prekinuti do okončanja ocjene zakonitosti općeg akta temeljem kojega je donesen pojedinačni akt, ako je i taj akt osporen u postupku pred Visokim upravnim sudom. Senat sveučilišta na rektorov prijedlog može u statutom utvrđenim slučajevima nepoštovanja zakona, drugih propisa, statuta ili na njima utemeljenih sveučilišnih odluka dvotrećinskom većinom članova i tajnim glasovanjem razriješiti dekana i na istoj sjednici postaviti većinom glasova kao obnašatelja dužnosti dekana najstarijeg profesora u trajnom zvanju na sastavnici, kako bi se osiguralo funkcioniranje sastavnice odnosno ustrojbene jedinice sveučilišta (članak 133. stavci 1.–5.).

Prijedlog zakona u članku 22. potpuno drukčije uređuje nadzorne ovlasti sveučilišta nad sastavnicama. *Prijedlog zakona* uvodi razlikovanje između općih i pojedinačnih akata kao institut *sui generis* u hrvatskom pravu jer se ne oslanja na razlikovanje takvih akata prema *Zakonu o općem upravnom postupku*, *Zakonu o upravnim sporovima* i pravnim shvaćanjima Ustavnog suda i Visokoga upravnog suda Republike Hrvatske, a sam pri tom ne donosi definiciju što je pojedinačni, a što opći akt.

⁶⁰ U slučaju razrješenja, u roku od tri mjeseca provest će se postupak izbora za čelnika. U tom postupku čelnik koji je razriješen dužnosti ne može biti kandidat za izbor (članak 57. stavak 8.).

Prema članku 22. *Prijedloga zakona* rektor može obustaviti od izvršenja opći, ali ne i pojedinačni akt. Naime, ako rektor smatra da je opći akt fakulteta, odnosno umjetničke akademije u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom sveučilišta, obvezan je obustaviti opći akt od izvršenja te Visokom upravnom sudu podnijeti zahtjev za ocjenu zakonitosti općeg akta (stavak 1.). Ako rektor smatra da je odluka fakulteta, odnosno umjetničke akademije u suprotnosti sa zakonom i/ili statutom sveučilišta, obvezan je upozoriti dekana, obrazložiti razloge nezakonitosti i odrediti rok za usklađivanje odluke sa zakonom i/ili statutom sveučilišta (stavak 2.). Ako dekan ne postupi u skladu s rektorovim upozorenjem, rektor je obvezan predložiti senatu ukidanje takve odluke. Prijedlog odluke o ukidanju mora biti obrazložen. O ukidanju odluke fakulteta, odnosno umjetničke akademije odlučuje senat. Protiv odluke senata fakultet, odnosno umjetnička akademija može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom (stavak 3.). Ako senat ukine odluku fakulteta, odnosno umjetničke akademije, rektor može fakultetskom, odnosno akademijском vijeću predložiti razrješenje dekana (stavak 4.).

Iz navedenog proizlazi da *Prijedlog zakona* slabi položaj sveučilišta i u pogledu nadzornih ovlasti. Dok u aktualnom zakonu, kao i ostalim nacrtima zakona (uključujući i *Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu* u članku 122.), senat donosi odluku o razrješavanju dužnosti čelnika sastavnice zbog kršenja zakona ili statuta, *Prijedlog zakona* ukida tu ovlast senata i prenosi je na fakultetsko, odnosno akademijско vijeće. Time se dodatno razvlašćuje sveučilište u odnosu na svoje sastavnice. Ujedno se dovodi u pitanje učinkovitost nadzora nad usklađenošću općih akata i odluka sastavnica s općim aktima sveučilišta. U okvirima sveučilišta postoji hijerarhija među aktima koje donosi sveučilište i onima koje donose sastavnice, jer opći akti sveučilišta su većeg ranga od općih akata sastavnica te potonji moraju biti u skladu kako s njima, tako i sa zakonskim i ustavnim okvirom Republike Hrvatske. Nedostatak unutarnjeg mehanizma nadzora nad općim aktima i ukidanje ovlasti senata da razriješi dužnosti čelnika sastavnice zbog protustatutarnih ili nezakonitih odluka, ozbiljno dovodi u pitanje hoće li i u kojoj mjeri sveučilište u budućnosti moći osigurati usklađenost općih akata i odluka sastavnica sa statutarnim režimom.

Osim toga, takvo rješenje može dovesti i do apsurdne situacije jer donošenje nestatutarnog ili nezakonitog pojedinačnog akta razlog je za razrješenje dekana, bez obzira što je pojedinačni akt možda donijelo fakultetsko vijeće, a dekan je glasao protiv njega, dok donošenje općeg akta, kojeg je donio dekan osobno, ili fakultetsko vijeće uz njegovo sudjelovanje, nije razlog za razrješenje dekana!? Dodatna nelogičnost pojaviti će se u situaciji kada protustatutarnu ili nezakonitu odluku donese fakultetsko vijeće koje će tada odlučivati o razrješavanju dekana koji se možda i protivio donošenju takve odluke.

Ako se želi osigurati učinkoviti nadzor sveučilišta nad sastavnicama potrebno je u potpunosti izmijeniti ovu zakonsku odredbu, s time da je nužno zadržati nadležnost senata u pogledu razrješavanja čelnika sastavnica kako bi se spriječila

daljnja fragmentacija i dezintegracija neintegriranih sveučilišta. U tom pogledu *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* pruža kvalitetan pravni okvir koji sprječava mogućnost da se odredbe o razrješavanju čelnika sastavnica zloupotrebljavaju, s obzirom da senat odluku o razrješanju donosi dvotrećinskom većinom članova i tajnim glasovanjem.

Odluku o razrješanju čelnika sastavnice zbog protustatutarnih i nezakonitih odluka donosi	Senat
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	DA
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA
Prijedlog zakona iz 2022.	NE

***Prijedlog zakona* uvodi značajne promjene i u pogledu prekršajnih odredbi i nadzora od strane državne vlasti nad radom i poslovanjem visoko-obrazovnih i znanstvenih ustanova.** Aktualni zakon određuje da upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija provodi Ministarstvo. Na temelju rezultata nadzora Ministarstvo može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija. Nadzor se provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija (članak 113.). Dodatno, u članku 48. stavku 8. određuje da upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta za potrebe vojnog i policijskog obrazovanja obavlja ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, odnosno ministarstvo nadležno za obranu, sukladno posebnom sporazumu. Na isti način pitanje nadzora nad zakonitošću rada visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova uređuje *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* (članak 117. stavak 7. i članak 230.). Razlika postoji u pogledu dodatne obveze visokih učilišta koja su prema članku 230. stavku 4. dužna dostaviti svu zatraženu dokumentaciju u postupku upravnog nadzora.

Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine također na isti način uređuje nadzor nad primjenom zakona (članak 16. stavak 7. i članak 177.). Međutim, tim se zakonom uvodi poseban nadzor nad izvršenjem obveza preuzetih programskim ugovorima, proračunima visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija. Nadzire se namjensko trošenje sredstava dodijeljenih iz državnog proračuna i izvršenje ugovora sklopljenih između visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija. Ako Ministarstvo u obavljanju nadzora utvrdi da se ne izvršavaju ugovorne obveze ili nenamjenski troše dodijeljena sredstva, Ministarstvo može raskinuti ugovor, donijeti odluku o obustavi daljnje novčane potpore koja je predmet ugovora i zatražiti povrat nenamjenski korištenih sredstava u državni proračun. U tom slučaju Ministarstvo pokreće pred

nadležnim državnim tijelima postupak protiv odgovornih osoba te izvješćuje osnivača radi poduzimanja mjera koje su njegovu djelokrugu (članak 178.).

Prijedlog zakona također određuje da upravni nadzor nad provedbom zakona obavlja Ministarstvo. Ako Ministarstvo utvrdi da su opći akt ili pojedine njegove odredbe protivne zakonu ili na temelju njega donesenom drugom propisu, zatražit će od visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta da ih uskladi u roku 30 dana. Ako visoko učilište, odnosno znanstveni institut ne postupi prema traženju Ministarstva, Ministarstvo će obustaviti od izvršenja opći akt te Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske podnijeti prijedlog za ocjenu zakonitosti općeg akta. Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta osnovanih za potrebe vojnog, policijskog i diplomatskog obrazovanja obavljaju ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, odnosno ministarstvo nadležno za obranu, u skladu s posebnim sporazumom (članak 105.). *Prijedlog zakona* dodatno određuje da Ministarstvo nadzire primjenu odredaba zakona i propisa donesenih na temelju njega ako drugim propisom nije određeno da nadzor obavlja drugo tijelo državne uprave (članak 104.). Posebno se uređuje i nadzor primjene propisa o radu. Nadzor primjene propisa kojima se uređuju radni odnosi na visokom učilištu, odnosno znanstvenom institutu obavlja tijelo državne uprave nadležno za poslove inspekcije rada (članak 106.).

Tri su bitne razlike *Prijedloga zakona* u pogledu prekršajnih odredbi i odredbi o nadzoru nad radom i poslovanjem visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova u odnosu na aktualni zakon i ostale nacрте zakona.

- I. **Ukida se nepovredivost sveučilišta i uvodi se inspekcijски nadzor.** Prema aktualnom zakonu prostor sveučilišta je nepovrediv. Nadležna državna tijela na prostoru sveučilišta mogu uredovati samo uz suglasnost čelnika, prema odluci nadležnog suda ili ako postoji neposredna opasnost za život i zdravlje ljudi ili za imovinu. Pretragu prostora sveučilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani *Zakonom o kaznenom postupku*. Pretraga visokog učilišta može se poduzeti bez nazočnosti čelnika, odnosno osobe koju on ovlasti, samo ako se oni bez opravdana razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu (članak 55.). Svi nacrti zakona na isti način uređuju pitanje nepovredivosti sveučilišta (*Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu* u članku 119., *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine* u članku 22. i *Nacrt Nacionalnog vijeća* u članku 124.) *Prijedlog zakona* u članku 4. stavku 5. određuje da je prostor sveučilišta nepovrediv. Nadležna državna tijela i tijela državne uprave na prostoru sveučilišta mogu postupati samo uz suglasnost rektora ili na temelju odluke nadležnog suda ili u slučaju neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu veće vrijednosti. Međutim, u stavku 6. uvodi se odredba prema kojoj **državna tijela i tijela državne uprave** koja su ovlaštena obavljati inspekcijски nadzor **mogu djelovati na prostoru**

sveučilišta bez suglasnosti rektora, u skladu s propisima kojima se uređuje obavljanje inspekcijskog nadzora. Takvo uređenje je proturječno i međusobno isključivo. Ako je prostor sveučilišta nepovrediv, onda je stavak 6. neodrživ jer ideja nepovredivosti isključuje članak 5. Ako se može poslati inspekcijski nadzor u smislu stavka 6., onda je deklaracija iz stavka 5. besmislena i nepotrebna jer nepovredivost ne postoji. U ovom slučaju, nomotehnički ne može se govoriti o odnosu općeg (stavak 5.) i posebnog pravila (stavka 6.), nego je riječ o pravilima jednakog ranga koja su međusobno potpuno proturječna. Dakle, takvo konfuzno i proturječno zakonsko uređenje neposredno je usmjereno na ukidanje nepovredivosti prostora sveučilišta i to je jedini cilj takve pravne konstrukcije.

II. **Ukida se odredba da se nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa njihov rad.** Aktualni zakon propisuje tu obvezu za Ministarstvo u članku 113. stavku 2., *Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu* u članku 194. stavku 2., *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine* u članku 177. stavku 2. i *Nacrt Nacionalnog vijeća* u članku 230. stavku 2.

III. **Rigorozno se postrožuju prekršajne kazne.** *Prijedlogom zakona* novčanom kaznom od 50 000 do 300 000 kuna kaznit će se za prekršaj visoko učilište ili znanstveni institut. Novčanom kaznom od 10 000 do 20 000 kuna kaznit će se odgovorna osoba (članak 107. stavak 1.–3.). Aktualni zakon predviđa novčane kazne od 30 000 do 100 000 kuna za pravne osobe, a 5000 do 10 000 kuna za fizičke i odgovorne osobe (članak 113.a stavak 1.–2.). Isti iznos novčanih kazna kao i važeći zakon predviđaju *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine* (članak 176. stavak 1.–2.), *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* (članak 232. stavak 1.–2. i članak 233.) te *Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu* (članak 196. stavak 1.–2. i članak 196.).

Bitno je upozoriti na razliku između upravnog i inspekcijskog nadzora.⁶¹

Za razumijevanje zašto je *inspekcijski nadzor* neprimjeren i neustavan način nadzora nad sveučilištem kojim se vrlo grubo ograničava sveučilišna autonomija

⁶¹ Vidi više u: Nikola Knežević, „Upravni i inspekcijski nadzor – razlike“, *Pravo i porezi*, god. 22, br. 4, str. 15–18; Jasmina Džinić, Iva Lopižić, „Novo uređenje upravnog i inspekcijskog nadzora u hrvatskoj državnoj upravi – problemi i otvorena pitanja“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 59 (2022), sv. 1, str. 173–193. Upravni nadzor obuhvaća nadzorne postupke, mjere i radnje kojima se osigurava zakonitost i pravilnost u obavljanju poslova državne uprave. Provedbom upravnog nadzora osobito se nadzire zakonitost općih akata, zakonitost i pravilnost rada te postupanja prema građanima i drugim strankama, osposobljenost službenih osoba za neposredno obavljanje poslova državne uprave. <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/drzavni-strucni-ispit-22550/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-provjere-znanja/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-srednju-strucnu-spremu/sustav-drzavne-uprave/22586>.

te izravno ugrožavaju akademske slobode, dovoljno je analizirati odredbe *Zakona o prosvjetnoj inspekciji* (Narodne novine, broj 61/11, 16/12, 98/19, 52/21).

Inspeksijski nadzor obuhvaća provedbu izravnog uvida u opće i pojedinačne akte te uvjete i način rada nadzirane ustanove. Prosvjetni inspektor ima pravo u inspeksijskom postupku pregledati dokumentaciju i evidencije, radne i poslovne prostorije i spise, opremu i nastavna sredstva, isprave na temelju kojih može utvrditi identitet osoba zaposlenih u nadziranoj ustanovi te saslušati i uzeti izjave tih osoba (članak 14. stavci 2. i 3.). Dakle, prosvjetni inspektor bi imao ovlast saslušavanja članova upravljačkih tijela sveučilišta i njegovih sastavnica (rektor, dekan, članovi kolegijalnih tijela) kao i sveučilišnih profesora.

Ako se na analogan način kao i za predškolske ustanove, osnovne i srednje škole i učeničke domove uspostavi prosvjetna inspekcija za visoka učilišta, onda će prosvjetni inspektor odlučivati ispunjava li rektor ili dekan dužnosti ili obveze,⁶² jesu li rad i sastav senata, fakultetskih te akademijskih vijeća i sveučilišnog vijeća sukladan s propisima i s godišnjim planom i programom,⁶³ itd. Inspektor će moći predložiti razrješenje rektora ili dekana ako utvrdi da su se stekli uvjeti za razrješenje propisani zakonom, ili da krši obveze iz ugovora koji ima sklopljen s nadziranom ustanovom, ili ako rektor ili dekan zanemaruje obveze poslovnog ili stručnog voditelja itd.⁶⁴ Inspektor će moći podnijeti zahtjev za razrješenjem člana senata, fakultetskog ili akademijskog vijeća ako utvrdi da ne ispunjava obveze utvrđene zakonom, aktom o osnivanju ili statutom nadzirane ustanove, odnosno podnijeti zahtjev za raspuštanjem senata, fakultetskog ili akademijskog vijeća ako utvrdi da ta tijela ne obavljaju poslove iz svog djelokruga u skladu sa zakonom, aktom o osnivanju ili statutom nadzirane ustanove ili da te poslove obavljaju na način koji ne omogućuje redovito poslovanje ili obavljanje djelatnosti.⁶⁵

Prosvjetni inspektor (uvjet je završen diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili stručni četverogodišnji studij za učitelje)⁶⁶ nadzirat će i kvalitetu rada sveučilišnih profesora sa studentima.⁶⁷ U slučaju ako utvrdi kršenje obveza iz radnog odnosa, inspektor će predložiti izdavanje pisanog upozorenja, odnosno redovitog ili izvanrednog otkaza ugovora o radu radniku.⁶⁸

⁶² *Zakon o prosvjetnoj inspekciji* (Narodne novine, broj 61/11, 16/12, 98/19 i 52/21), članak 11. stavak 1. točka 23., odnosno članak 20. stavak 1. točka 26.

⁶³ *Ibid.*, članak 11. stavak 1. točke 24., 25. i 26., odnosno članak 20. stavak 1. točka 25.

⁶⁴ *Ibid.*, članak 28.

⁶⁵ *Ibid.*, članak 27.

⁶⁶ *Ibid.*, članak 6.

⁶⁷ *Ibid.*, članak 11. stavak 1. točke 10.–14.

⁶⁸ *Ibid.*, članak 26.

Potrebno je istaknuti da je prosvjetna inspekcija ustrojstvena jedinica Ministarstva.⁶⁹ Drugim riječima, ministar je neposredno nadređeni prosvjetnoj inspekciji i imat će moć uputiti inspekciju u nadzor pojedinog sveučilišta, fakulteta ili akademije, odnosno pojedinog sveučilišnog nastavnika. To ostavlja golem prostor ministru, odnosno političkoj vlasti, da putem inspeksijskog nadzora vrši izravan pritisak na upravljačka tijela visokih učilišta, ali i na pojedine članove akademske zajednice. Predloženo normativno uređenje stoga je u izravnoj suprotnosti s pravnim stajalištem Ustavnog suda iz Odluke U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine prema kojoj autonomija sveučilišta obuhvaća sveučilište odnosno drugo visoko učilište unutar sveučilišnog sustava, ali i autonomiju svih djelatnika određene znanosti unutar cjelokupnog sveučilišnog i/ili znanstvenog sustava u Republici Hrvatskoj. Inspeksijski nadzor stoga je neprikladan i ustavnopravno neprihvatljiv oblik nadzora nad radom visokih učilišta i sveučilišnih nastavnika jer obuhvaća niz pitanja koja ulaze u područje akademske samouprave i autonomije sveučilišta i otvara put političkoj vlasti da snažno ograniči sveučilišnu autonomiju te ozbiljno ugrozi, pa i dokine, akademske slobode.

Priznavanje nepovredivosti sveučilišta	DA/NE
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2003.	DA
Nacrt zakona Sveučilišta u Zagrebu iz 2019.	DA
Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.	DA
Nacrt zakona Nacionalnog vijeća iz 2021.	DA
Prijedlog zakona iz 2022.	NE

Europska sveučilišta uživaju nepovredivost prostora od srednjega vijeka. Sveučilišta su nastala kao zajednice profesora i studenata (odatle *universitas*) relativno nezavisne od Crkve kao osnivača ili civilne vlasti. Osnivana su temeljem papinskih bula ili kraljevskim poveljama kojima su im priznavane i posebne povlastice, između ostalog i nezavisnost od svjetovne jurisdikcije. Sveučilišta su odigrala ključnu ulogu u razvoju europskih društva od srednjeg vijeka do suvremenog doba.⁷⁰ Od novog vijeka ona su glavna središta znanstvene misli iz kojih se šire slobodoumne ideje i napredna stajališta koja su preobrazila europsko društvo, gospodarstvo i države. Europska sveučilišta prepoznata su kao bitan čimbenik uspjeha i iznimnih dostignuća europske civilizacije te su po uzoru na njih osnivana sveučilišta u cijelom svijetu. Moderna sveučilišta su uistinu europska institucija – i to europska institucija *par excellence*. Štoviše, Walter Rüegg ističe da su sveučilišta „jedina europska institucija koja je očuvala svoje temeljne

⁶⁹ *Ibid.*, članak 4. stavak 1.

⁷⁰ *A History of the University in Europe, Volume 1: Universities in the Middle Ages* (ur. Walter Rüegg), Cambridge: Cambridge University Press, str. 4–55, 77–106, posebno 86 i dalje.

obrasce djelovanja i osnovnu društvenu ulogu i funkciju kroz tijek povijesti“.⁷¹ Temelj uspjeha europskog modela sveučilišta sloboda je znanstvenoistraživačkoga rada koja proizlazi iz autonomije sveučilišta. Međutim, bez nepovredivosti prostora ozbiljno se dovodi u pitanje i sveučilišna autonomija.⁷² Čak i u komunističkom režimu zakonodavac je poštovao tu činjenicu.⁷³ A rektor Karlova sveučilišta u Pragu, Bedřich Hrozný, 1939. godine je spasio studente od uhićenja upozorivši njemačke vojnike na nepovredivost prostora sveučilišta.

⁷¹ *Ibid.*, str. xix.

⁷² Pravni poredak Republike Hrvatske priznaje nepovredivost prostora Crkvi, drugim vjerskim zajednicama, sveučilištu, diplomatskim predstavništvima, konzularnim uredima i Ujedinjenim narodima.

Prema *Ugovoru između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima* (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 3/97), Republika Hrvatska jamči nepovredivost mjesta za bogoštovlje: crkava, kapela te crkvenih prostora (članak 7. stavak 2.). Nadležna tijela Republike Hrvatske mogu poduzeti sigurnosne mjere u tim mjestima i bez prethodne obavijesti nadležnih crkvenih vlasti, ako je to hitno zbog zaštite života i zdravlja ili zbog spašavanja dobara posebne povijesne i kulturne vrijednosti (članak 7. stavak 4.). *Ugovorom* se također određuje da će u slučaju sudske istrage o kleriku zbog mogućih krivičnih djela predviđenih krivičnim zakonikom, sudske vlasti o tome prethodno obavijestiti nadležne crkvene vlasti (članak 8. stavak 1.).

Nepovredivost zgrada i prostorija namijenjenih obavljanju vjerskih obreda jamče i članak 12. *Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica* (Narodne novine, broj 83/02 i 73/13).

Nepovredivost prostora sveučilišta jamči članak 4. *Zakona o visokim učilištima* (Narodne novine, broj 96/93 i 59/96): „Prostor visokog učilišta je nepovrediv. Nadležna državna tijela na prostoru visokih učilišta mogu uredovati samo uz suglasnost učilišnih čelnika. Na prostoru visokog učilišta, bez suglasnosti njegova čelnika, lišiti slobode mogu se samo osobe za koje su se stekli uvjeti propisani Zakonom o krivičnom postupku. Pretragu prostora visokog učilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o krivičnom postupku. Pretrazi mora biti nazočan istražni sudac te čelnik visokog učilišta ili osoba koju on ovlasti. Pretraga se može izvršiti i bez nazočnosti čelnika odnosno osobe koju on ovlasti, ako se oni bez opravdana razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu.“, kao i članak 55. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (Narodne novine, broj 123/03): „Prostor sveučilišta je nepovrediv. Nadležna državna tijela na prostoru sveučilišta mogu uredovati samo uz suglasnost čelnika, prema odluci nadležnog suda ili ako postoji neposredna opasnost za život i zdravlje ljudi ili za imovinu. Pretragu prostora sveučilišta može iznimno odrediti samo nadležni sud ako su ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o kaznenom postupku. Pretraga visokog učilišta može se poduzeti bez nazočnosti čelnika, odnosno osobe koju on ovlasti, samo ako se oni bez opravdana razloga nisu odazvali pravodobnom pozivu.“

Republika Hrvatska stranka je ugovornica *Bečke konvencije o diplomatskim odnosima* od 18. travnja 1961. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 4/17). Njezin članak 22. određuje: „Prostorije misije su nepovredive. Predstavnici države primateljice ne smiju u njih ući, osim uz pristanak šefa misije. Država primateljica posebno je obvezna poduzeti sve potrebne mjere kako bi zaštitila prostorije misije od bilo kakvog nasilnog zaposjedanja ili oštećenja te spriječila bilo kakvo narušavanje mira ili povredu dostojanstva misije. Prostorije misije, njezin namještaj i druga imovina koji se u tim prostorijama nalaze, kao i prijevozna sredstva misije, izuzeti su od pretresa, oduzimanja, zapljene ili ovrhe.“ Konvencija nadalje određuje da je privatni stan diplomatskog agenta uživa istu nepovredivost i zaštitu kao i prostorije misije. Njegovi spisi, prepiska, i imovina također uživaju nepovredivost (članak 30.). Diplomatski agent uživa imunitet od kaznene sudbenosti države primateljice. On, također, uživa imunitet od njezine građanske i sudbene odgovornosti (osim u slučaju stvarnopravne tužbe koja se odnosi na privatne nekretnine, odnosno tužbe koja se odnosi na nasljeđivanje). Diplomatski agent nije dužan svjedočiti. Nikakve mjere izvršenja ne mogu se poduzeti u odnosu na diplomatskog agenta (članak 31.). Ova izuzeća od državne vlasti teritorijalne države – nepovredivost prostora i imunitet od jurisdikcije – priznat je međunarodnim pravom jer je nužan za ostvarivanje funkcija diplomatskih predstavništava.

Članak 31. *Bečke konvencije o konzularnim odnosima* od 24. travnja 1963. određuje: „Konzularne prostorije su nepovredive u mjeri predviđenoj ovim člankom. Tijela države primateljice ne mogu ući u

Predlagatelj zakona, međutim, ukida nepovredivost sveučilišta. Opravdanje za ovakvo grubo narušavanje sveučilišne autonomije predlagatelj zakona nalazi u potrebi da se ojača sustav nadzora nad zakonitošću rada tijela sveučilišta. Nije sporno da je potrebno osnažiti nadzor i odgovornost unutar sustava. Međutim, potrebno je osigurati odgovarajuću ravnotežu (razmjernost) između legitimnog interesa društva da nadzire sveučilišta i ustavnog jamstva njegove autonomije. Ograničenja sveučilišne autonomije moraju biti racionalno usmjerena na postizanje opravdanih regulativnih svrha i moraju zadovoljavati načelo razmjernosti. Dakle, konkretni javni interes da se autonomija sveučilišta ograniči mora biti jači od interesa sveučilišta da se autonomija ostvari, a ograničenja su dopustiva samo ako se svrha zbog koje se ona propisuje ne može ostvariti blažim sredstvima.

onaj dio konzularnih prostorija kojim se konzularni ured isključivo koristi za potrebe svoga rada, osim uz pristanak šefa konzularnog ureda, osobe koju on odredi, ili šefa diplomatske misije države šiljateljice. Međutim, u slučaju požara ili druge nesreće koja zahtijeva hitne mjere, pristanak konzularnog ureda može se pretpostaviti. Uz pridržaj odredaba stavka 2. ovoga članka, država primateljica posebno je obvezana na poduzimanje svih potrebnih mjera kako bi spriječila da konzularne prostorije budu nasilno zaposjednute ili oštećene, te narušen mir ili povrijeđeno dostojanstvo konzularnoga ureda. Konzularne prostorije, namještaj u njima i imovina konzularnoga ureda, kao i njegova prijevozna sredstva ne mogu biti predmetom nikakve revizije u svrhu obrane ili javnog interesa. U slučaju da je za te svrhe potrebno izvlaštenje, poduzet će se sve potrebne mjere kako bi se izbjeglo ometanje obavljanja konzularnih funkcija, a državi šiljateljici će se isplatiti brza, odgovarajuća i efektivna odšteta.“ Nadalje, konzularni arhiv i dokumenti nepovredivi su u svako vrijeme i ma gdje se nalazili (čl. 33. i 61.), kao i službeno dopisivanje konzularnog ureda (čl. 35. st. 2.). Konzularni teklič uživa osobnu nepovredivost i ne može biti podvrgnut nikakvoj vrsti uhićenja ili pritvaranja (čl. 35. st. 5.). Osobnu nepovredivost uživaju i konzularni dužnosnici (čl. 41.).

Članak 2. st. 3. *Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih naroda* od 13. veljače 1946. (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 10/99) određuje: „Prostorije Ujedinjenih naroda nepovredive su. Imovina i sredstva Ujedinjenih naroda, bez obzira na to gdje se nalaze i u čijem su posjedu, uživaju imunitet od pretresa, revizije, konfiskacije, izvlaštenja ili bilo kakvoga drugog oblika izvršnog, upravnog, sudskog ili zakonodavnog uplitanja.“

⁷³ Usp. prethodne pravne režime visokoga obrazovanja u Hrvatskoj (od Drugoga svjetskoga rata): *Naredba ministra prosvjete od 23. listopada 1945. o izboru i nadležnosti rektora Sveučilišta u Zagrebu i o sastavu i nadležnosti Sveučilišnog senata* (Zbornik zakona, uredaba i naredaba za godinu 1945., svezak X, str. 722); *Osnovna uredba o prosvjetno-naučnoj struci* (Službeni list FNRJ, br. 68/47); *Zakon o sticanju naučnog stepena doktora nauka* (Službeni list FNRJ, br. 89/48); *Uredba o zvanjima i plaćama službenika u prosvjetno-naučnoj službi* (Službeni list FNRJ, br. 14/52); *Opći zakon o univerzitetima* (Službeni list FNRJ, br. 27/54, 58/55, 26/58 i 23/60); *Uvodni zakon za Opći zakon o školstvu i Opći zakon o školstvu* (Službeni list FNRJ, br. 28/58); *Opći zakon o fakultetima i univerzitetima* (Službeni list FNRJ, br. 29/60); *Zakon o sveučilištima* (Narodne novine, br. 38/57), *Zakon o visokoškolskom obrazovanju* (Narodne novine, br. 27/61, 27/65, 52/65 i 41/66), *Zakon o visokom školstvu* (Narodne novine, br. 34/71, 44/72, 49/72 i 31/73), *Zakon o visokom obrazovanju* (Narodne novine, br. 15/77, 24/78 i 28/79), *Zakon o usmjerenom obrazovanju* (Narodne novine, br. 20/82, 28/83, 12/85, 19/86, 31/89, 57/89, 47/90, 11/91 i 27/93), članak 4. *Zakona o visokim učilištima* (Narodne novine, br. 59/96, 14/00, 26/00, 67/00, 2/99, 94/00 i 129/00).

Moderno Sveučilište u Zagrebu ostvaruje pravo na sveučilišnu autonomiju od svog osnivanja 1874. (njegova povijest počinje 1669. kada su diplomom kralja Leopolda I. priznati status i povlastice sveučilišne ustanove tadašnjej Isusovačkoj akademiji u Zagrebu).

Sukladno potrebama izgradnje (proto)moderne države, koja je trebala kvalitetno obrazovane javne službenike i stručnjake, reforme obrazovnog sustava u Habsburškoj Monarhiji tijekom 18. stoljeća započele su reformom visokog školstva, ponajprije u Beču. Godine 1749. reformiran je Medicinski

U tom pogledu potrebno je upozoriti i na obvezujuće pravno stajalište koje je Ustavni sud zauzeo u Rješenju U-I-4146/2017 i dr. od 4. veljače 2020. Postupak za ocjenu suglasnosti *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* pokrenut je kako bi se ocijenilo da li je odredbama, kojima se propisuje da Ministarstvo provodi upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija, prenesena ovlast Ministarstvu na donošenje odluka i obavljanje radnji koje predstavljaju temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, slijedom čega bi osporenim odredbama bila narušena autonomija sveučilišta zajamčena člankom 67. *Ustava*. Ustavni sud zauzeo je pravno shvaćanje kako „se zajamčena autonomija sveučilišta zakonom mora razraditi na racionalan način, tako da zakonske odredbe postignu svrhu zbog koje je sveučilište dobilo ustavno jamstvo na autonomiju, uz uvažavanje prethodno spomenutih prava koja pripadaju osnivaateljima, odnosno onima koji podupiru sveučilište ili nad njegovim radom provode stručni nadzor, a koja proizlaze iz njihova specifičnog položaja spram sveučilišta“ (točka 11.). Nadalje, Ustavni sud ponovio je kako „zakonska razrada autonomije sveučilišta mora biti poduzeta radi poticanja i pomaganja razvitka znanosti, kulture i umjetnosti, što isključuje mogućnost da se Ustavom zajamčena autonomija sveučilišta zakonom ograničava u području koje je izrijekom utvrđeno kao temeljni sadržaj akademske samouprave, dok u svim ostalim pitanjima ograničenja moraju biti legitimna, odnosno usklađena s ustavnim ciljevima“ (točka 11.1.).

fakultet u Beču koji je profesorski kadar i upravu fakulteta stavio pod nadzor državnih institucija. Tri godine kasnije reforma je primijenjena i na ostale fakultete Sveučilišta u Beču. Intencija vlasti bila je postupno ojačati vlastiti i oslabiti utjecaj isusovaca na dotada potpuno autonomno sveučilište kojim su oni upravljali. Ta se sekularizacija ponajprije odnosila na upravljanje fakultetima. To nije značilo dekonfesionalizaciju sveučilišta jer su kandidati za profesore morali biti katolici. Profesori nisu smjeli u nastavi, a ni privatno, zagovarati stajališta protivna katolicizmu. Nastava se odvijala prema udžbenicima i skriptama koje je odobrilo Dvorsko školsko povjerenstvo i profesori od njih nisu smjeli odstupiti čak ni u usmenim komentarima. Fakultetima i sveučilištima upravljali su ravnatelji studija koji su nadzirali i izvođenje nastave, a studentska mobilnost bila je uvelike ograničena. Takvo je stanje bez značajnih promjena ostalo do 1848. godine. Raslo je nezadovoljstvo sustavom visokoškolske nastave i među profesorima i među studentima, pogotovo zato što su u isto vrijeme sveučilišta u Pruskoj, reformirana nakon poraza u Napoleonskim ratovima, pokrenula nacionalni preporod te gospodarski i društveni napredak zemlje. Upravo zbog toga pruska sveučilišta služila su kao uzor za reforme u Habsburškoj Monarhiji.

Revolucionarni nemiri 1848. godine stvorili su odgovarajuće političko ozračje za provođenje različitih društvenih i političkih reformi, uključujući i one u obrazovnom sustavu. Zahtijevanje akademskih sloboda bilo je izravna reakcija na strogi nadzor nad visokoškolskom nastavom. Početkom travnja 1848. godine osnovano je povjerenstvo za reformu školstva koje je izradilo prvi cjeloviti prijedlog reforme javnog školstva u Habsburškoj Monarhiji, koji će biti temelj razvoj školstva sve do raspada Monarhije, pa i kasnije, a uzor za reformu bio je obrazovni sustav Pruske. Sveučilišta i fakulteti dobili su autonomiju, njima su upravljali akademski senat i dekani koje su birali redoviti profesori iz svojih redova. U svim visokim školama uvedena je sloboda poučavanja i učenja. Moderno sveučilište u Zagrebu osnovano je 1874. godine prema modelu reforme iz sredine 1850-ih godina. Sveučilište u Zagrebu imalo je autonomiju, fakultetima je upravljao profesorski zbor, na čijem je čelu bio dekan kojega su prema redosljedu između sebe birali redoviti profesori. Vidi Vlasta Švoger, „Reforma visokoškolske nastave u Habsburškoj monarhiji i stvaranje modernog Sveučilišta u Zagrebu“, *Bogoslovska smotra*, god. 90 (2020), sv. 1, str. 69–85.

Ustavni sud zaključio je da „osporene odredbe ne daju ovlast Ministarstvu donositi odluke koje spadaju u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, slijedom čega se osporenim odredbama ni na koji način ne zadire u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta. Osporenim odredbama autonomija sveučilišta ograničena je kroz ovlast Ministarstva za provođenje upravnog nadzora nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta, te ovlast da na temelju rezultata nadzora može obustaviti izvršenje nezakonitih odluka i radnji visokih učilišta i znanstvenih organizacija. Međutim, pri provođenju upravnog nadzora Ministarstvo ne donosi odluke koje spadaju u temeljni sadržaj autonomije sveučilišta, niti određuje način daljnjeg postupanja, nego se osigurava da visoko učilište pri odlučivanju o svojim temeljnim pravima postupi sukladno ZoZDiVO-u:123/03-96/18. Iz supstancijalnog sadržaja ZoZDiVO-a:123/03-96/18 proizlazi da upravni nadzor zakonitosti nije, i ne može biti usmjeren na ograničavanje autonomije sveučilišta, već je on usmjeren na osiguravanje jedinstvenosti pravnog poretka koja se postiže usklađenošću nižih pravnih propisa s višim radi ostvarivanja vladavine prava i pravne sigurnosti za sve nositelje prava, obveza i odgovornosti“ (točka 11.3.). Pri donošenju ovog rješenja Ustavni sud uzeo je u obzir i zakonsku odredbu da se nadzor provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa redoviti rad visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija (točka 9.).

Ustavni sud zauzeo je pravno stajalište da je opravdana regulativna svrha zbog koje se može ograničiti sveučilišna autonomija, provođenje upravnog nadzora radi osiguravanja jedinstvenosti pravnog poretka. Rješenje Ustavnog suda, međutim, nije dovelo u pitanje nepovredivost sveučilišta. Ustavni sud u navedenom je rješenju odlučivao o ustavnosti zakonske odredbe kojom se uređuje upravni nadzor (ne i inspekcijski nadzor) nad sveučilištima i znanstvenim institutima koja poštuju načelo nepovredivosti sveučilišta. Pravilo važećeg zakona prošlo je ustavnopravni test razmjernosti. Prijedlog uređenja te materije u *Prijedlogu zakona* sasvim je drukčiji upravo zbog proklamiranja da je prostor sveučilišta povrediv temeljem stavka 6. (uvođenje inspekcijskog nadzora) te on ne prolazi taj ustavnopravni test. Osim potonjeg meritornog gledišta stavak 5. i stavak 6. ne mogu proći ustavnopravni test zbog još jednog razloga: riječ je o međusobno proturječnim, konfuznim pravilima kojima izostaje i najmanja preciznost i jasnoća, što potpuno obezvrjeđuje pravnu sigurnost i minimum pravne predvidivosti o tome što ta dva stavka zapravo znače kada se stave u međusobnu svezu.

Postavlja se pitanje na koji način se može osigurati jedinstvenost pravnog poretka i ojačati nadzor nad radom sveučilišta, jer se postojeći zakonski okvir pokazao nedovoljno učinkovitim, bez da se ukine nepovredivost sveučilišta i time ozbiljno naruši njegova autonomija. Analiza ostalih nacrti zakona, ali i komparativna usporedba s austrijskim uzorom, pokazuje nekoliko načina kako se može snažno ojačati nadzor nad zakonitošću rada i poslovanja visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova, bez da se zadire u autonomiju sveučilišta i ukida njegova nepovredivost.

- I. **Uvođenje potpune transparentnosti.** Prethodno je istaknuto da su odgovornost, transparentnost i osiguravanje kvalitete pretpostavke za davanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima. Javna sveučilišta financirana javnim sredstvima posebno su odgovorna za zakonito i učinkovito upravljanje financijama što dodatno nameće potrebu da se uvede u najvećoj mogućoj mjeri transparentnost njihova financijskog poslovanja. U tom smislu, potrebno je istaknuti zakonsku odredbu iz članka 10. stavka 1. *Zakona o pravu na pristup informacijama* (Narodne novine, broj 25/13, 85/15 i 69/22) koja određuje obvezu tijela javne vlasti da na mrežnim stranicama na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku objavljuju dokumente kako bi se osigurala transparentnost i javnost njihova rada. Austrijsko zakonodavstvo, na kojeg se ugledao predlagatelj zakona, također propisuje obvezu objavljivanja svih dokumenata u sveučilišnom glasniku koji mora biti javno dostupan na internetskim stranicama.⁷⁴ Provođenje već postojeće zakonske obveze objavljivanja općih akata i odluka koje donose; godišnjih planova, programa, strategija, uputa, izvješća o radu, financijskih izvješća i drugih odgovarajućih dokumenata koji se odnose na područje njihova rada; podataka o izvoru financiranja, proračunu, financijskom planu ili drugim odgovarajućim dokumentima kojima se utvrđuju prihodi i rashodi te podatke i izvješća o izvršenju proračuna, financijskog plana ili drugog odgovarajućeg dokumenta; informacija o sponzorstvima, donacijama ili drugim pomoćima; obavijesti o članovima upravljačkih tijela i sveučilišnog vijeća te njihovim naknadama/nagradama; programskih ugovora itd., u velikoj mjeri bi ojačalo odgovornost i nadzor u sustavu bez ikakva zadiranja u autonomiju sveučilišta, ali i povjerenje javnosti u akademsku zajednicu te sustav znanosti i visokog obrazovanja.
- II. **Dužnost dostavljanja sve zatražene dokumentacije u postupku upravnog nadzora.** Zakonska obveza koju predviđa *Nacrt zakona Nacionalnog vijeća* (članak 230. stavak 4.), uz prethodnu obvezu transparentnosti rada, dodatno bi ojačala nadzor nad sveučilištima.
- III. **Posebni nadzor nad izvršenjem obveza preuzetih programskim ugovorima, proračunima visokih učilišta, znanstvenih instituta i drugih znanstvenih organizacija.** Nadzor Ministarstva nad izvršenjem programskih ugovora te mogućnost raskidanja ugovora i obustave daljnje novčane potpore kao i povrata nenamjenski korištenih sredstava u državni proračun snažan je nadzorni mehanizam koji bi osigurao namjensko i učinkovito trošenje javnih novaca.

⁷⁴ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, StF: BGBl. I. Nr. 120/2002 (NR: GP XXI RV 1134 AB 1224 S. 111 BR: 6697 AB 6717 S. 690), članak 20. stavak 6.

Uvođenje potpune transparentnosti i javnosti rada visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova, zajedno s posebnim nadzorom nad izvršenjem programskih ugovora te snažnim nadzornim ovlastima sveučilišnoga vijeća, posebno u pogledu (1) ovlasti sveučilišnog vijeća i njegovih članova da traže informacije o svim pitanjima vezanima za sveučilište na temelju kojeg bi njegova upravljačka tijela bila dužna dati sveučilišnomu vijeću sve relevantne informacije i dostaviti sve dokumente koji se odnose na navedena pitanja, (2) ovlasti da ako utvrdi nepravilnosti u radu i poslovanju sveučilišta, obvezno je upozoriti rektora i senat, odnosno predlagati mjere za otklanjanje nepravilnosti (ako na temelju takvog upozorenja tijela sveučilišta u danom roku ne otklone nepravilnost u radu, sveučilišno vijeće može sazvati sjednicu senata, a ako senat ne prihvati predložene odluke, može zatražiti ocjenu zakonitosti općeg akta sveučilišta, odnosno obustaviti od primjene pojedinačni akt sveučilišta) te (3) mogućnosti traženja proračunskog nadzora odnosno imenovanja revizora za reviziju poslovanja (financijska revizija, postupci javne nabave i slično) sveučilišta, snažno bi ojačale nadzor i odgovornost unutar sustava znanosti i visokog obrazovanja. Na taj se način ne ukida nepovredivost sveučilišta i ne ograničava njegova autonomija, a istovremeno se na učinkovit način štiti legitiman interes društva za zakonitim, odgovornim i učinkovitim upravljanjem sveučilištima.

* * *

Prijedlog zakona stubokom mijenja sustav nadzora nad radom i poslovanjem visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova. Postojeći zakonski okvir pokazao se nedovoljno učinkovitim u tom pogledu te očigledno postoji potreba da se uvedu konkretniji i efikasniji mehanizmi nadzora.

Međutim, rješenja koja se predlažu ne jačaju na racionalan način nadzor i odgovornost u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, ne poštuju načelo razmjernosti te snažno ograničuju i sužavaju autonomiju sveučilišta i ozbiljno ugrožavaju akademske slobode. Posebno zabrinjava što *Prijedlog zakona* uz upravni nadzor uvodi inspeksijski nadzor te ukida odredbu da se nadzor nad zakonitošću rada i općih akata visokih učilišta i drugih znanstvenih organizacija provodi na način koji ne narušava autonomiju sveučilišta i ne ometa njihov rad. Ta promjena otvara pitanje **može li se sustav nadzora, zajedno s rigoroznim prekršajnim odredbama, iskoristiti i kao oblik političkoga pritiska** na upravljačka tijela sveučilišta i njegovih sastavnica kao i na sveučilišne nastavnike. Pored toga, *Prijedlog zakona* slabi položaj sveučilišta u pogledu nadzornih ovlasti nad sastavnicama te dovodi u pitanje hoće li i u kojoj mjeri pravno neintegrirana sveučilišta u budućnosti moći osigurati usklađenost općih akata i odluka sastavnica sa statutarnim režimom. Time se slabi pravna integracija i ustvari dodatno dezintegriraju četiri najveća i kontinuitetom djelovanja najstarija sveučilišta u zemlji.

Umjesto da se osmisle rješenja koja će poticati pozitivne promjene u sustavu znanosti i obrazovanja, veću transparentnost i otvorenost rada sveučilišta i znan-

stvenih instituta, Ministarstvo teži uspostavi što veće kontrole nad njima kroz *Prijedlog zakona*. Očigledno postoje mogućnosti da se sustav nadzora razradi na zakonski racionalan način tako da se postigne svrha jačanja odgovornosti i nadzora u sustavu čime bi se zaštitio javni interes, a bez tako snažnog zadiranja u autonomiju sveučilišta i ukidanja nepovredivosti sveučilišta. Činjenica da drugi nacrti zakona ne predviđaju tako drastična rješenja *Prijedloga zakona* te nude učinkovite mehanizme nadzora, potvrđuje navedeno stajalište.

Osim jačanja odgovornosti i nadzora u sustavu, za hrvatsku znanost i visoko obrazovanje iznimno je važno uspostaviti odgovorniji i djelotvorniji sustav etike.

5. Uvođenje učinkovitijega sustava etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju

Uz jačanje nadzora i odgovornosti pitanje etike i znanstvenoistraživačke čestitosti predstavlja vrlo ozbiljan problem hrvatske znanosti i visokog obrazovanja, koji dovodi ugled i integritet čitave akademske zajednice u pitanje zbog učestalosti etičkih prijestupa. Razni oblici akademskog nepoštenja, od plagiranja, višestrukih publikacija, zlouporabe autorstva i slično, često prolaze bez posljedica zbog nedostataka sustava etičke regulacije. Prema priopćenju Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (dalje: Odbor) iz 2017. godine, razmjeri neetičnih znanstvenih praksi nisu zanemarivi: „Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju je kroz svoj kontinuirani rad u posljednje dvije godine riješio više desetaka pristiglih predmeta, nastojeći potaknuti pripadnike akademske zajednice na dosljednu primjenu etičkih načela u svom radu. Odbor se pri tom suočio s nezainteresiranošću većine visokoškolskih i znanstvenih institucija za etička pitanja, uključujući i prakse neobjektivne, pristrane prosudbe kršenja etičkih načela, kao i potpuni izostanak sankcija čak i u slučajevima u kojima je neprijeporno utvrđeno teško kršenje Etičkog kodeksa Odbora ili etičkih kodeksa sastavnica.“⁷⁵ Ne smije se pri tom zanemariti ni mogućnost korištenja tih postupaka u maloj znanstvenoj zajednici poput hrvatske kao sredstvo pritiska i osobnih obračuna. Očigledno, etika u znanosti otvara kompleksna i osjetljiva pitanja na koja ne postoje jednostavni ni jednoznačni odgovori.

Normativno i institucionalno sustav je prema aktualnom zakonu uređen na sljedeći način. Na razini sveučilišta i njegovih sastavnica, veleučilišta, visokih škola i znanstvenih instituta ustanovljena su etička povjerenstva koja donose svoje etičke kodekse koji moraju biti usklađeni s etičkim kodeksom Odbora (članak 112. stavak 13.).⁷⁶ Odboru pripadaju tzv. konstatacijske ovlasti, to jest ovlasti da

⁷⁵ Dražen Hoffmann, Nives Miošić, (*Samo*)regulacija etike u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj, Zagreb: GONG, 2017., str. 8.

⁷⁶ Članove odbora na prijedlog Vlade imenuje Hrvatski sabor, i to šest iz redova istaknutih znanstvenika i sveučilišnih profesora, a tri su osobe primjerena ugleda u javnosti (članak 112. stavak 1.).

donosi mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u razmatranim slučajevima u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi, koje, međutim, po svojoj pravnoj naravi nisu obvezujuće (članak 112. stavak 7.). Cijeli sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju počiva, dakle, na načelu supsidijarnosti. Drugim riječima, predmeti se načelno trebaju regulirati na najbližoj mogućoj institucionalnoj razini – matičnoj znanstvenoj organizaciji dok je Odbor najviše pozicionirano tijelo koje u sustavu obavlja dužnost najvišeg tumača problematike etike u znanosti, ali bez mogućnosti donošenja pravno obvezujućih odluka.⁷⁷

Prijedlog zakona unosi znatne promjene u pogledu regulacije etike u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Predlagatelj polazi od stajališta kako se „važee zakonsko rješenje o uspostavljanju Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: Odbor) pokazalo kao neučinkovito u odnosu na svrhu zbog koje je osnovano, a ujedno i nepotrebno administrativno opterećenje Agencije za znanost i visoko obrazovanje. Naime, mišljenja i odluke navedenog Odbora bili su u praksi samo nominalne vrijednosti s obzirom na to da se nisu mogle svrsishodno primijeniti niti su imali ikakvu pravnu snagu u odnosu na odluke visokih učilišta, a osobito na odluke neintegriranih visokih učilišta koja uspostavljaju etička tijela i etičke kodekse u dva stupnja (na razini sveučilišta i na razini sastavnice).“⁷⁸ Stoga umjesto Odbora za etiku, „predviđeno je također da Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj, kao najviše savjetodavno i stručno tijelo koje se brine za razvoj i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti, visokog obrazovanja i tehnološkog razvoja u Republici Hrvatskoj, preuzme nadležnost u donošenju minimalnih etičkih standarda“.⁷⁹

Sukladno tome, *Prijedlog zakona* u pogledu etičke odgovornosti nastavnika, znanstvenika i suradnika u članku 55. određuje da visoko učilište, odnosno znanstveni institut osniva etičko povjerenstvo koje donosi odluke na temelju etičkog kodeksa (etički kodeks donosi senat, fakultetsko vijeće, akademijsko vijeće, vijeće veleučilišta, odnosno znanstveno vijeće).

Uloga Nacionalnog vijeća bila bi donijeti smjernice kojim utvrđuje minimalna etička načela koja čine sastavni dio etičkog kodeksa visokog učilišta. Pravno gledajući, idejni koncept te tvrdnje je neodrživ, ali on je besmislen i iz perspektive

⁷⁷ Ustavni sud je odlukom U-II-6251/2016 od 25. travnja 2017. proglasio neustavnim izmjene i dopune Etičkog kodeksa Odbora iz 2015. godine (članak 7. stavak 4.), kojima je Odboru dano ovlaštenje da razmatra i razrješava kao tijelo završne instance u predmetima nečasnih akademskih ponašanja. Ustavni sud zaključio je da člankom 112. Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju Odboru nije dana ovlast da odlučuje o pojedinačnim slučajevima (predmetima) kršenja Etičkog kodeksa.

⁷⁸ *Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*, Vlada Republike Hrvatske, 30. lipnja 2022., str. 18. Poveznica: <https://vlada.gov.hr/sjednice/128-sjednica-vlade-republike-hrvatske-35684/35684>.

⁷⁹ *Ibid.*

semantike. Etička načela ne mogu se odrediti minimalnima, upravo stoga jer su načela, a načelo – gledajući pravno, pravno-semantički, ali i čisto semantički – je širokodohvatno, a ne minimalno.⁸⁰ U tom smislu, načela mogu biti isključivo opća ili posebna. Možda je predlagatelj tom odredbom želio reći da će Nacionalno vijeće donositi opća načela, a da će visoka učilišta donositi posebna načela specifična pojedinim znanstvenim poljima. Ali zakonske odredbe moraju biti jasne i nedvosmislene, a namjere donositelja precizne i razvidno izražene.

Takvo zakonsko uređenje etičke odgovornosti u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u potpunosti ignorira brojne uočene slabosti i nefunkcionalnost postojećega zakonodavnog okvira. Samoregulacija etike u znanosti i visokom obrazovanju, u smislu da se slučajevi kršenja etičkog kodeksa trebaju prije svega rješavati na razini matičnih znanstvenih organizacija, u svakom slučaju predstavlja cilj kojemu treba težiti. Ali u konkretnim društvenim okolnostima, a posebno imajući u vidu brojne slučajeve izostanka odgovornosti na razini pojedinih znanstvenih organizacija ili slučajeve kada nije jasna nadležnost (na primjer sporno koautorstvo rada znanstvenika s dvije različite institucije), jasno je kako sustav etičke odgovornosti u hrvatskoj znanosti zahtijeva hijerarhijski pristup.⁸¹ Navedeno je prepoznato u *Nacrtu zakona Nacionalnog vijeća*, kao i Ministarstva iz 2020. godine. *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020. godine* predviđa da su etička tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja: (1) Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju; (2) etički savjeti sveučilišta; (3) etička povjerenstva sastavnica sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i znanstvenih instituta (članci 166.–167.). Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju najviše je savjetovano stručno tijelo koje između ostalog na temelju prijava etičkih povjerenstava ili etičkih savjeta provodi postupke te daje mišljenja i preporuke (članak 169.).

Nacrt zakona Nacionalnog vijeća još preciznije i iscrpnije uređuje pitanje etike u znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Radi promicanja etičnosti svako visoko učilište i znanstveni institut dužni su ustrojiti dva etička povjerenstva (članak 227.): (1) etičko povjerenstvo za znanstvena istraživanja (razmatra zahtjeve za odobravanjem protokola istraživanja uključenih u završne, diplomske i doktorske radove te nacрте znanstvenih projekata koji uključuju istraživanja na ljudima, životinjama, odnosno osjetljivim podacima); (2) etičko povjerenstvo za

⁸⁰ Ivan Milotić, Domagoj Peranić, *Nomotehnika: izrada općih akata (zakona, uređaba, pravilnika, statuta, poslovnika, odluka, napatka, naredaba i dr.) s praktičnim primjerima*, Zagreb: RRiF, 2015., str. 268.

⁸¹ U institucionalnom pregledu regulacije etike u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj, koju je objavio GONG 2017. godine, dane su preporuke za unaprjeđenje prakse. Između ostalog, preporuka je da se očuva sistematska pozicija Odbora u budućim zakonskim izmjenama koje bi trebale uvažiti poziciju Odbora kao kontrolnog i savjetodavnog tijela za sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju. Također, predlaže se da sve znanstvene organizacije iz etičkih akata izbace praksu prijavljivanja etičkih prekršaja preko čelnika organizacija, kako bi se izbjeglo postojanje još jedne instance koja ima mogućnost „filtriranja“ prijava. Sve preporuke vidi u: Hoffmann, Miošić, *(Samo)regulacija etike u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj*, str. 21–22.

zaštitu akademske čestitosti (razmatra prijave kršenja Etičkoga kodeksa). Etička povjerenstva donose zaključke protiv kojih se može prijaviti prigovor odgovarajućem etičkom povjerenstvu sveučilišta (integrirana sveučilišta dužna su ustrojiti Žalbeno etičko povjerenstvo) odnosno Odboru za etiku za znanstvene institute (članak 228.). Odbor za etiku donosi načelna stajališta u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi. Odbor rješava kao drugostupanjsko tijelo žalbe protiv odluka etičkih povjerenstava znanstvenih instituta (članak 229.).

Dakle, svi nacrti zakona kao i aktualni zakon prepoznaju važnost hijerarhijskog pristupa te uvažavaju položaj Odbora za etiku kao kontrolnog i savjetodavnog tijela za sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju, osim *Prijedloga zakona* koji je sada ušao u zakonodavnu proceduru. Prof. dr. sc. Vesnica Garašić i akademik Vlatko Silobričić koji imaju veliko iskustvo u tom području i koji su o tome izlagali na panelu „Etika i čestitost u znanosti i visokom obrazovanju“ na tribini koju je organizirala Udruga Marie Curie alumnijska (MCAA HR) 2. travnja 2022. godine upozorili su kako *Prijedlog zakona* ne pridonosi uvođenju odgovornijeg i efikasnijeg sustava etičke odgovornosti u znanosti i visokom obrazovanju.⁸² Preostaje nadati se kako će predlagatelj zakona prepoznati slabosti rješenja u *Prijedlogu zakona* te kako će prije donošenja zakona uvažiti preporuke koje dolaze iz redova akademske zajednice. Potrebno je istaknuti upozorenje akademika Silobričića: „intencija nije bila osnažiti jedan nacionalni odbor, posebno poznavajući situaciju etike u akademskoj zajednici, nego se zapravo u ovom zakonu sve zapravo svodi na razinu na kojoj se stvari događaju i nema nikoga tko bi mogao nešto reći o tom predmetu u konačnom smislu. Nema konačnog arbitra. A ako se stvari rješavaju političkom voljom kao do sada onda nikad iz tog blata nećemo izaći... ja mislim da intencija zakonodavca nije da postoji jedno takvo tijelo koje bi bilo drugostupanjsko i koje bi moglo onda u slučaju kad bi ta niža tijela zakažala nešto reći. Kad kažem nešto reći uvijek mislim reći svoje mišljenje o tome. Sankcije i dalje ostaju na razini pojedinih institucija i fakulteta.“⁸³

6. Akademske slobode i demokratska društva⁸⁴

6.1. Definicija

Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja određuje da akademska sloboda znači slobodu članova akademske zajednice da pojedinačno ili zajednički tragaju za znanjem te razvijaju i preno-

⁸² Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 1:18:00 – 2:19:00.

⁸³ Poveznica: https://www.youtube.com/watch?v=dxK_zcJXiwg, minuta 1:41:10 – 1:42:45.

⁸⁴ U analizi su akademske slobode sagledane isključivo kroz prizmu međunarodnih i europskih dokumenata, tzv. *soft law*, koji ukazuju na ponašanje u koje se treba ugledati kako bi se postigli određeni rezultati koji se smatraju poželjnim.

se znanje putem istraživanja, studiranja, raspravljanja, poučavanja, predavanja i pisanja. Akademska zajednica pri tom obuhvaća sve osobe koje poučavaju, studiraju, istražuju i rade na ustanovi visokoga obrazovanja.⁸⁵ UNESCO akademsku slobodu definira kao pravo, neograničeno propisanom doktrinom, na slobodu poučavanja i rasprave, slobodu provođenja istraživanja i širenja te objave rezultata, slobodu izražavanja svojega mišljenja o ustanovi ili sustavu u kojem se radi, slobodu od institucionalne cenzure i slobodu sudjelovanja u stručnim ili predstavničkim akademskim tijelima. Akademska sloboda, dakle, uključuje slobodu pojedinca da slobodno izražava mišljenja o ustanovi ili sustavu u kojem radi, da obavlja svoje funkcije bez diskriminacije ili straha od represije od strane države ili bilo kojega drugoga aktera, da sudjeluje u strukovnim ili predstavničkim sveučilišnim tijelima te da uživa sva međunarodno priznata ljudska prava primjenjiva na druge pojedince u istoj jurisdikciji.

Sloboda znanstvenoga istraživanja univerzalno je pravo i javno dobro. Ona je temeljno načelo Europske unije i kao takva utemeljena u *Povelji o temeljnim pravima Europske unije*. Zaštićena je i *Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima* Ujedinjenih naroda, koji je ratificiralo više od 170 država. Sloboda znanstvenoga istraživanja odnosi se na sve vrste istraživačkih organizacija te na sve akademske discipline. Sloboda mišljenja i intelektualnoga stvaralaštva zahtijeva također slobodu i sigurnost pojedinca. Sloboda znanstvenoga istraživanja predstavlja otvorenost, razmjenu, izvrsnost, internacionalizam, raznolikost, jednakost, integritet, znatiželju, odgovornost i refleksivnost. Stoga je ona stup svake demokracije.⁸⁶

Sloboda znanstvenoga istraživanja povezana je sa slobodom izražavanja, slobodom udruživanja, slobodom kretanja i pravom na obrazovanje, među ostalim pravima. Obuhvaća pravo na slobodno definiranje istraživačkih pitanja, izbor i razvijanje teorija, prikupljanje empirijskoga materijala i korištenje pouzdanih akademskih istraživačkih metoda, propitivanje prihvaćene mudrosti i iznošenje novih ideja. Ona uključuje pravo na otvoreno dijeljenje, širenje i objavljivanje rezultata istraživanja, uključujući usavršavanje i poučavanje. Sloboda je istraživača izraziti svoje mišljenje, a da ga sustav u kojem rade pritom ne dovodi u nepovoljan položaj ili da ne bude podvrgnut vladinoj ili institucionalnoj cenzuri i diskriminaciji. Riječ je i o slobodi udruživanja u stručna ili predstavnička akademska tijela. Sloboda znanstvenoga istraživanja zahtijeva mogućnosti fizičke i virtualne mobilnosti u potrazi za vlastitim istraživačkim radom, zahtijeva kulturu spolne ravnopravnosti i slobodu interakcije sa studentima i kolegama. Sloboda znanstvenoga istraživanja temelji se na standardima akademskih disciplina. Istodobno

⁸⁵ Ustanove visokoga obrazovanja obuhvaćaju sveučilišta, druge centre obrazovanja nakon srednje škole te istraživačke i kulturne centre koji su povezani s njima. *Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja*, Svjetska sveučilišna služba, 10. rujna 1988., točka 1.

⁸⁶ *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja*, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru, 20. listopada 2020.

omogućuje istraživačima da propituju te standarde kada i ako novi istraživački rezultati počnu dovoditi u pitanje njihovu trenutnu valjanost. Svako ograničavanje slobode znanstvenoga istraživanja mora i dalje biti kompatibilno s naravi toga prava i utvrđivati se putem redovnih procedura vladavine prava.⁸⁷

Akademski sloboda trebala bi jamčiti pravo visokoobrazovnih institucija i članova akademske zajednice da budu zaštićeni od neopravdanoga vanjskoga uplitanja, od strane javnih vlasti ili drugih, odnosno da svi članovi akademske zajednice imaju pravo i slobodu poučavati, učiti i istraživati, tj. obavljati svoj znanstveno-istraživački i znanstveno-nastavni rad te sudjelovati u potrazi za rješenjima najvažnijih društvenih, građanskih, gospodarskih i etičkih pitanja bez ikakve diskriminacije i bez straha da će ih država ili bilo koji drugi društveni, politički ili gospodarski čimbenici ometati ili provoditi represiju nad njima, bez straha od stegovnih mjera, otkaza ili bilo kojega drugoga oblika odmazde. **To je ključni uvjet za potragu za istinom, kako od strane akademskoga osoblja tako i od strane studenata i trebao bi se primjenjivati u cijeloj Europi.**⁸⁸ Uživljanje akademskih sloboda, međutim, nosi sa sobom obveze kao što su dužnost poštovanja akademskih sloboda drugih, osiguravanja poštene rasprave o suprotnim stajalištima i postupanja prema svima bez diskriminacije po bilo kojoj od zabranjenih osnova.⁸⁹

6.2. Akademski sloboda – pretpostavka demokratskog društva

Akademski je sloboda **bitna pretpostavka za ostvarivanje obrazovne, znanstveno-istraživačke te društvene uloge sveučilišta**. Istraživanje i sloboda provođenja istraživanja neizostavne su pretpostavke za socijalni, kulturni, politički i gospodarski napredak. Znanstveno istraživanje koristi ljudima i društvu putem napretka znanja. Sloboda znanstvenoga istraživanja nužan je uvjet kako bi istraživači stvarali, dijelili i prenosili znanje kao javno dobro za dobrobit društva. *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja* podsjeća kako „naše nade i naše težnje da postignemo bolju budućnost također ovise o slobodi znanstvenoga istraživanja“.⁹⁰ *Preporuka UNESCO-a o znanosti i znanstvenim istraživačima* iz 2017. godine ističe kako je potrebno uzeti u obzir da se kreativnost znanstvenih istraživača na nacionalnoj razini promiče najvišom razinom pošto-

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012., točka 5.

⁸⁹ *Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje*, Odbor UN-a za gospodarska, socijalna i kulturna prava, 8. prosinca 1999., točka 39. *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja* također ističe da ostvarivanje prava znanstvenika, koja su izvedena iz slobode znanstvenoga istraživanja, mora uzeti u obzir prava drugih.

⁹⁰ *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja*, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru, 20. listopada 2020.

vanja autonomije i istraživačke slobode koja je prijeko potrebna za znanstveni napredak.⁹¹

I Europska je unija prepoznala važnost akademskih sloboda. Europski parlament u preporuci *Obrana akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a* od 29. studenoga 2018. godine ističe kako je akademska sloboda ključni element za postizanje napretka u održivom razvoju, posebno u pogledu ostvarenja ciljeva održiva razvoja sadržanih u *Programu održiva razvoja do 2030.*, u kojem kvalitetno obrazovanje, znanstveno istraživanje i inovacije zauzimaju središnje mjesto. Parlament nadalje upozorava kako je sveučilišna autonomija nužna pretpostavka da bi obrazovne ustanove mogle obavljati svoju ulogu jer se pravo na obrazovanje, poučavanje i istraživanje može u potpunosti uživati samo u atmosferi akademske slobode.⁹² U tom smislu i Parlamentarna skupština Vijeća Europe upozorava kako je povijest dokazala da su kršenja akademskih sloboda i sveučilišne autonomije uvijek dovodila do intelektualnog nazadovanja, a time i do gospodarske i društvene stagnacije.⁹³

Vijeće Europe dodatno ističe da su akademske slobode i institucionalna autonomija **intrinzične vrijednosti** visokog obrazovanja i da su one ključne za vrijednosti i ciljeve demokracije, ljudskih prava i vladavine prava.⁹⁴ Akademska sloboda, uključujući slobodu mišljenja, izražavanja, udruživanja i poučavanja, pridonosi stvaranju prostora u kojem otvoreno i pluralističko društvo slobodno razmišlja, propituje, razmjenjuje ideje i proizvodi, konzumira i širi znanje. *Declaracija o akademskoj slobodi* iz 2019. godine zato na početku ističe kako je obrazovanje, uključujući visoko obrazovanje, odgovorno za unaprjeđenje i širenje znanja i razvoj etičkih i sposobnih građana. Stoga ima ključnu ulogu u modernim demokratskim društvima. Obrazovanje je ključno za razvoj, održavanje i podržavanje kulture demokracije bez koje demokratski zakoni, institucije i izbori ne mogu funkcionirati u praksi: obrazovanje unaprjeđuje i podupire skup stajališta i ponašanja koji traže rješavanje sukoba kroz dijalog; koji prihvaća da dok većina odlučuje, manjine imaju određena neotuđiva prava i koja različitosti nasljeđa i mišljenja vidi kao snagu, a ne kao prijetnju. Obrazovanje na svim razinama stoga je ključno u pomaganju razvoja vrijednosti, etike i načina razmišljanja na kojima

⁹¹ *Preporuka UNESCO-a o znanosti i znanstvenim istraživačima*, Opća konferencija Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), 39. sjednica od 30. listopada do 14. studenoga 2017., točka 10.

⁹² *Obrana akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a*, Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije/Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a 2018/2117(INI), točke B, E, I.

⁹³ *Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji*, 30. lipnja 2006., točka 4.3.

⁹⁴ *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012. godine.

se temelje demokratska društva i koji jačaju protivljenje i otpornost na terorizam i nasilni ekstremizam.

Visoko obrazovanje može ispuniti svoje poslanje samo ako sveučilište, akademsko osoblje i studenti uživaju akademsku slobodu, a institucije su autonomne. Akademsko sloboda i institucionalna autonomija bitne su za unaprjeđenje kvalitete učenja, poučavanja i istraživanja, uključujući uključivanje umjetničke kreativne prakse – kvaliteta shvaćena kao poštovanje i razvijanje standarda akademskih disciplina te kvaliteta kao doprinos visokoga obrazovanja demokraciji, ljudskim pravima, i vladavini prava. Budućnost demokracije je ugrožena u nedostatku akademsko slobode i institucionalne autonomije, baš kao što je to slučaj kada su mediji ili organizacije civilnog društva oslabljeni i kompromitirani.⁹⁵ Drugim riječima, akademsko sloboda i sveučilišna autonomija pretpostavka su svakoga demokratskog društva.

6.3. Sveučilišna autonomija i akademske slobode

Autonomija sveučilišta posljedica je civilizacijske potrebe da se zaštite akademske slobode u istraživanju, poučavanju i objavljivanju. Akademske su slobode cilj, a autonomija je tek sredstvo i institucionalni odraz akademskih sloboda koje pripadaju pojedincu.⁹⁶ Akademske slobode, dakle, zahtijevaju visoki stupanj autonomije sveučilišta jer ona bitno supstancira postojanje akademskih sloboda.

Stoga *Limska deklaracija* i ostali međunarodni i europski dokumenti ističu kako države imaju obvezu ne miješati se u autonomiju ustanova visokoga obrazovanja kao i obvezu sprječavati miješanje drugih društvenih i političkih čimbenika jer akademsko poslanje ispunjava zahtjeve i potrebe modernog svijeta i suvremenih društava te se najbolje može ostvarivati kada su sveučilišta moralno i intelektualno neovisna. Odbor ministara Vijeća Europe 2007. godine iz istog je razloga istaknuo javnu odgovornost država članica i njihovih javnih tijela promicati autonomiju visokoškolskih i istraživačkih institucija, kao i akademsko slobodu za pojedinačne članove akademske zajednice.⁹⁷

⁹⁵ *Deklaracija o akademskoj slobodi*, Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije, 21. lipnja 2019., točke 1–3.

⁹⁶ Vilim Ribić, „Autonomija neodgovornosti“, 9. studenoga 2010. Poveznica: <https://www.nsz.hr/novosti-i-obavijesti/kolumna-vilima-ribica/autonomija-neodgovornosti/>.

⁹⁷ Javna odgovornost obuhvaća nekoliko aspekata. U skladu s vrijednostima demokratskih i socijalno pravednih društava javne vlasti trebale bi osigurati da visoka učilišta, dok ostvaruju svoju autonomiju, mogu ispuniti višestruka očekivanja društva i ispuniti svoje različite i jednako važne ciljeve, koji uključuju: (1) pripremu za održivo zapošljavanje; (2) pripremu za život aktivnih građana u demokratskim društvima; (3) osobni razvoj; (4) razvoj i održavanje, kroz poučavanje, učenje i istraživanje, široke baze znanja. Javne vlasti također trebaju osigurati odgovarajuće uvjete za visokoškolske i istraživačke

Međunarodni i europski dokumenti posebno ističu važnost financijske autonomije sveučilišta. Odbor ministara Vijeće Europe zaključuje kako je **financijska autonomija ključna pretpostavka za institucionalnu autonomiju**. Javna tijela trebaju imati značajnu odgovornost za financiranje i poboljšanje pristupa visokom obrazovanju i istraživanju. Bez obzira na izvore prihoda, visoka učilišta trebaju biti u mogućnosti raspoređivati i upravljati svojim sredstvima u skladu s prioritetima koja utvrđuju njihova tijela upravljanja, u skladu sa zakonskim odredbama i regulatornim okvirom koji su postavila javna tijela. Javna tijela trebaju osigurati da financiranje visokoga obrazovanja iz javnih izvora, bez obzira na sheme financiranja, bude primjereno aktivnostima i potrebama subjekata koji se financiraju. Cjelokupni regulatorni mehanizmi za financiranje visokoga obrazovanja trebali bi povećati transparentnost i osigurati jasne odredbe za sprječavanje bilo kakve moguće prijetnje akademskoj slobodi i institucionalnoj autonomiji putem shema financiranja, bilo da su izvori javni ili privatni.⁹⁸

Europski parlament u *Preporuci* iz 2018. upozorava da smanjenja javnih sredstava za obrazovanje, uključujući visoko obrazovanje, te potreba za alternativnim izvorima prihoda dovode u opasnost akademsku slobodu, osobito kada je riječ o vanjskom financiranju koje potječe od autokratskih režima u inozemstvu ili multinacionalnih korporacija. Stoga učinkovito ostvarenje prava na obrazovanje i jamčenje akademske slobode zahtijeva od država da osiguraju odgovarajuću i pouzdanu razinu financiranja za obrazovanje, budući da politike financijske i gospodarske štednje ozbiljno ugrožavaju akademsku slobodu.⁹⁹

Deklaracija o akademskoj slobodi iz 2019. upozorava da su akademska sloboda i institucionalna autonomija ugrožene kada financijska potpora pojedinaca, privatnih korporacija ili institucionalnih donatora pretežno određuje fokus istraživanja i nastave i umanjuje javnu i demokratsku svrhu visokoga obrazo-

ustanove radi ispunjavanja njihove uloge služenja društvu. Odgovornost javnih tijela za visoko obrazovanje i istraživanje trebala bi obuhvaćati: (1) isključivu odgovornost za okvir unutar kojega se provodi visoko obrazovanje i istraživanje; (2) vodeću odgovornost za osiguranje učinkovitih i jednakih mogućnosti visokoga obrazovanja za sve građane, bez obzira na njihovo socijalno i ekonomsko podrijetlo, kao i osiguravanje da temeljna istraživanja ostanu javno dobro, između ostaloga kroz pružanje odgovarajućega financiranja temeljnih istraživanja, razradom i nadgledanjem provedbe kodeksa etičkoga ponašanja u istraživanju te nastojeći spriječiti zlouporabu rezultata istraživanja; (3) ključnu odgovornost za financiranje visokoga obrazovanja i istraživanja, kao i za poticanje i olakšavanje financiranja i pružanja iz drugih izvora u okvirima koje utvrđuju tijela javne vlasti. Javna tijela trebaju priznati visoko obrazovanje i istraživanje kao strateška ulaganja, a javno financiranje treba biti glavni izvor potpore za visoko obrazovanje i istraživanje. U izboru instrumenata za izvršavanje svojih odgovornosti javna tijela trebaju poštovati načelo institucionalne autonomije. *Preporuka CM/Rec(2007)6 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost*, 16. svibnja 2007., Dodatak, točke 5–7, 16 i 20.

⁹⁸ *Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju*, 20. srpnja 2012., Dodatak, točke 17–19.

⁹⁹ *Obrana akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a*, Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije/Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a 2018/2117(INI).

vanja. Općenito, javno financiranje je temeljno, ali financijska potpora iz više izvora i financiranje koje nije usko namjensko može ojačati akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju bez umanjivanja ključne društvene uloge visokoga obrazovanja. Administrativni propisi, javna i privatna ravnodušnost, razmatranja trenutnoga povrata ulaganja, ograničen pogled na korisnost i gledanje na visoko obrazovanje samo kroz leću uskoga ekonomskoga programa također ugrožavaju akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju. Financijski propisi i aranžmani trebali bi se koristiti za produblјivanje, a ne za ograničavanje institucionalne autonomije.¹⁰⁰

6.4. Uloga i odgovornost akademske zajednice

Javna odgovornost za sustav znanosti i visokog obrazovanja ne odnosi se međutim samo na tijela javne vlasti. Uloga i odgovornost visokoobrazovnih ustanova, znanstvenih organizacija i čitave akademske zajednice ključna je u ostvarivanju sveučilišne autonomije i akademskih sloboda. Ona se očituje na nekoliko razina. Parlamentarna skupština Vijeća Europe u *Preporuci o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji* od 30. lipnja 2006. izdvaja ulogu sveučilišta da odgovore na promjenjive potrebe društva kojemu bi trebala služiti i pomagati mu u obrazovanju i razvoju. *Preporuka* ističe da su se tijekom povijesti sveučilišta suočavala s dubinskim promjenama i izazovima koji su proizlazili iz preobrazbi društava i same sveučilišne ustanove. Uglavnom su se pokazala sposobnima odgovoriti na zahtjeve iznutra i izvana, u skladu sa svojom povijesnom ulogom slobodnog traganja za znanstvenom istinom. S dolaskom društva znanja postalo je očito kako je nužan novi ugovor između sveučilišta i društva da bi se promišljala i prepoznavala nova društvena gibanja. U takvom shvaćanju društvenu i kulturnu odgovornost te odgovornost sveučilišta prema javnosti i vlastitu poslanju treba smatrati nezaobilaznom drugom stranom akademskih sloboda. Kako bi ispuni-la svoj tradicionalni poziv i u potpunosti razvila svoje potencijale u dvadeset i prvom stoljeću, sveučilišta moraju, osim neovisnoga istraživanja i unaprjeđenja znanja (također i svojim djelovanjem), neprestano pridonositi razvoju društvenoga poretka i prepoznavanju temeljnih vrijednota unutar društva, njegovati nacionalni identitet kao i otvorenost prema međunarodnim i sveopćim vrijednotama, promicati demokratsko građanstvo i osjetljivost na ljudski i prirodni okoliš, kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini, postavljajući akademske ciljeve, osnažujući studente da se prilagode praktičnim okolnostima i pružajući upute koje potiču kritički duh.

Priznavanje autonomije i slobode sveučilišta znači dati povjerenje ustanovi sveučilišta i njezinu jedinstvenom i osobitom značaju, višestruko potvrđenom kroz povijest. Međutim, ta načela trebaju ostati predmet neprekidnoga i otvore-

¹⁰⁰ *Deklaracija o akademskoj slobodi*, Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije, 21. lipnja 2019., točke 10. i 11.

noga dijaloga između sveučilišnoga svijeta i društva u cjelini u duhu partnerstva. Od sveučilišta bi se moglo tražiti da odgovore na određene društvene i političke ciljeve, pa čak i da se prilagode određenim tržišnim i poslovnim zahtjevima, ali bi također trebala imati pravo birati sredstva kojima će unutar društva kratkoročno i dugoročno provoditi i ostvariti svoja poslanja.

Preporuka govori i o **potrebi novog društvenog ugovora** između sveučilišta i društva. „Odgovornost, transparentnost i osiguranje kvalitete pretpostavke su za priznavanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima.“ Samo takav ugovor između društva i sveučilišta može omogućiti sveučilištima da dobro služe društvima i da slobodnim izborom najboljih načina za ispunjenje svoje zadaće imaju aktivnu ulogu, odnosno da se ne zadovoljavaju samo reagiranjem na promjene, nego da imaju vodeću ulogu u preuzimanju inicijativa za pokretanje i podupiranje željenoga razvoja.¹⁰¹

Sveučilište i akademska zajednica ne smije se izolirati od društva i zanemariti društvene, ali i gospodarske potrebe razvoja društva. Sveučilište mora biti dovoljno blisko društvu kako bi pridonosilo rješavanju temeljnih problema, ali istodobno zadržati kritički odmak i dugoročan pristup. Uloga sveučilišta pri tom se ne smije svesti samo na ekonomsku misiju pokretača gospodarskog razvoja. Sveučilište mora imati ključnu ulogu pokretača društvenih promjena za rješavanje ne samo najvažnijih gospodarskih problema društva, nego i ulogu razvoja i očuvanja vrijednosti demokracije i socijalne pravednosti, etičnosti, osobne i društvene odgovornosti. Drugim riječima, civilna misija sveučilišta, zajedno s ekonomskom, ključna je za rješavanje krucijalnih pitanja razvoja društva.

Odgovornost, transparentnost i osiguranje kvalitete pretpostavke su za priznavanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima. Jedino na temelju tih odrednica institucije visokog obrazovanja mogu uživati povjerenje javnosti koje je ključno za uspješno ostvarivanje društvene uloge sveučilišta, ali i za inkluzivno, otvoreno i demokratsko društvo. Uvođenje potpune transparentnosti u velikoj mjeri bi ojačalo odgovornost i nadzor u sustavu bez ikakva zadiranja u autonomiju sveučilišta, ali i povjerenje javnosti u akademsku zajednicu te sustav znanosti i visokog obrazovanja. Ovo je važno za javna sveučilišta koja su financirana javnim sredstvima te su stoga posebno odgovorna prema javnosti za učinkovito (i zakonito) upravljanje financijama. *Preporuka UNESCO-a o položaju nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju* iz 1997. ističe da s obzirom na zamašna financijska ulaganja, države članice i visoka učilišta trebaju osigurati odgovarajuću ravnotežu između razine autonomije koju imaju visoka učilišta i njihovih sustava odgovornosti. Da bi bila odgovorna, visoka učilišta trebaju nastojati upravljanje učiniti vidljivim. Sustavi prema kojima su ustanove

¹⁰¹ *Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji*, 30. lipnja 2006., točke 4.4–11.

visokoga obrazovanja odgovorne trebaju se temeljiti na znanstvenim metodama i biti jasni, ostvarivi, jednostavni i isplativi. Njihovo djelovanje treba se nadahnjivati načelima pravičnosti, pravednosti i nepristranosti te poštovati zahtjev za transparentnošću u smislu metoda i rezultata.¹⁰²

To je prepoznato i u *Deklaraciji o znanosti i visokom obrazovanju* iz 2012. u kojoj se podsjeća da je kao jedini relevantni mehanizam kontrole kvalitete po jedinaca i institucija „odgovoran, solidaran i uzajaman odnos između studenata, zaposlenika i institucija utemeljen na kreativnosti, težnji prema kvaliteti, unutrašnjoj motivaciji i, u hrvatskom normativnom okviru, jasno definiranim akademskim slobodama i akademskoj samoupravi, kao i na potpunoj otvorenosti i dostupnosti svih oblika znanstvene, nastavne i administrativne prakse. Pritom pod potpuno otvorenom i javno dostupnom znanstvenom, nastavnom i administrativnom praksom podrazumijevamo da svi oblici znanstvenih i administrativnih praksi budu javno dostupni i provjerljivi: od objavljenih rezultata istraživanja i njihove primjene, preko provedbe (prijave i odluka) pojedinih natječaja (za radna mjesta, javnu nabavu i dr.) do potrošnje po jedinaca i institucija. Time će se

¹⁰² Institucijska odgovornost visokih učilišta prema preporuci obuhvaća: (1) učinkovito priopćavanje javnosti o naravi svoje odgojno-obrazovne misije; (2) predanost kvaliteti i izvrsnosti u svojim ulogama poučavanja, proučavanja i istraživanja te obvezu zaštite i osiguranja čestitosti svoje nastave, studiranja i istraživanja od uplitanja koja su nesuglasna s njihovim akademskim pozivom; (3) učinkovitu potporu akademskim slobodama i temeljnim ljudskim pravima; (4) osiguravanje visoke razine obrazovanja što većega broja ljudi s potrebnim obrazovnim kvalifikacijama, u granicama sredstava koja su im stavljena na raspolaganje; (5) predanost pružanju mogućnosti za trajnu naobrazbu u skladu s poslanjem ustanove i osiguranim sredstvima; (6) osiguravanje da se prema studentima odnosi pošteno, pravedno i bez diskriminacije; (7) usvajanje politika i postupaka za osiguranje ravnopravnoga postupanja prema žena i manjinama te za uklanjanje seksualnoga i rasnoga uznemiravanja; (8) osiguravanje da se nastavno osoblje visokoga učilišta u svojem radu u nastavi ili istraživanju ne ometa nasiljem, zastrašivanjem ili uznemiravanjem; (9) pošteno i jasno računovodstvo; (10) učinkovitu uporabu sredstava; (11) stvaranje – kroz kolegijalni proces i/ili kroz pregovore s organizacijama koje predstavljaju nastavno osoblje u visokom obrazovanju, usklađeno s načelima akademske slobode i slobode govora – izjava o načelima, pravila deontologije ili etičkih kodeksa kojima će se nastavnici u visokom obrazovanju ravnati u svojoj nastavi, studiju, istraživanju i drugom izvansveučilišnom djelovanju; (12) pomoć u ostvarivanju gospodarskih, socijalnih, kulturnih i političkih prava uz nastojanje da se spriječi korištenje znanja, znanosti i tehnike na štetu tih prava ili u svrhe koje su u suprotnosti s općeprihvaćenom akademskom etikom, ljudskim pravima i mirom; (13) osiguravanje rješavanja suvremenih problema s kojim se društvo suočava; u tu svrhu njihovi nastavni planovi i programi kao i njihovo djelovanje treba primjereno odgovarati na sadašnje i buduće potrebe lokalne zajednice i društva u cjelini te aktivno pridonositi poboljšanju izgleda za zapošljavanje svojih diplomiranih studenata; (14) poticanje, gdje je to moguće i prikladno, međunarodne akademske suradnje koja nadilazi nacionalne, regionalne, političke, etničke i druge prepreke, nastojeći spriječiti znanstveno i tehničko iskorištavanje jedne države od strane druge i promicanje partnerstva na ravnopravnoj osnovi između akademskih zajednica u svijetu radi širenja i korištenja znanja i očuvanja kulturnoga naslijeđa; (15) osiguravanje ažuriranih knjižnica i pristupa suvremenim nastavnim, istraživačkim i informacijskim izvorima bez cenzure pružanjem informacija potrebnih visokoškolskomu nastavnomu osoblju i studentima za nastavu, usavršavanje ili istraživanje; (16) osiguravanje zgrada i opreme potrebne za poslanje ustanove i njihovo pravilno održavanje; (17) osiguravanje da bavljenje povjerljivim istraživanjem ne bude u suprotnosti s odgojno-obrazovnom misijom i ciljevima ustanova i da bude suprotno općim ciljevima mira, ljudskih prava, održivoga razvoja i zaštite okoliša. *Preporuka UNESCO-a o položaju nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju* (1997.), točke 22. i 23.

povećati odgovornost svih uključenih u znanstvene, natječajne i druge procese te eliminirati mogućnost da neupućenost bude isprika za podržavanje svih oblika nedozvoljenih i akademskoj zajednici neprimjerenih načina djelovanja i poslovanja¹⁰³.

Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja iz 2020. u pogledu odgovornosti znanstvenih organizacija ističe kako je uporaba znanstvene slobode nužno povezana s profesionalnim sustavom odgovorne samoregulacije akademskih i istraživačkih institucija: „Potičemo i podržavamo visoke standarde dobre znanstvene prakse, smjernice i savjetodavne strukture za očuvanje integriteta, odgovornoga istraživanja i etičkih granica, uključujući transparentne, pravedne i na izvrsnosti utemeljene postupke za akademsko napredovanje i kompetitivnu raspodjelu sredstava. To uključuje stvaranje sustava poticaja i nagrađivanja koji promiču neovisnost, integritet i transparentnost istraživanja, kao i implementaciju podrške i smjernica za profesionalni razvoj istraživača.“¹⁰⁴

Odbor Ujedinjenih naroda za gospodarska, socijalna i kulturna prava u tom pogledu ističe važnost postizanja odgovarajuće ravnoteže između autonomije i odgovornosti ustanove. Uživanje akademskih sloboda zahtijeva autonomiju ustanova visokoga obrazovanja. Autonomija je onaj stupanj samouprave koji je nužan za učinkovito donošenje odluka visokih učilišta u vezi s njihovim akademskim radom, normama, upravljanjem i povezanim aktivnostima. Samouprava, međutim, mora biti u skladu sa sustavima javne odgovornosti, posebno u pogledu financiranja koje osigurava država. S obzirom na znatna javna ulaganja u visoko obrazovanje potrebno je pronaći odgovarajuću ravnotežu između autonomije i odgovornosti ustanove. Iako ne postoji jedinstveni model, institucionalni aranžmani trebali bi biti poštteni, pravedni i pravični te što transparentniji i participativniji.¹⁰⁵

Šire gledano, **akademska sloboda i institucionalna autonomija ugrožene su nepostojanjem vizije koja povezuje svrhu visokoga obrazovanja s demokratizacijom društva.** U tom smislu bitno je i da akademska zajednica, odnosno sveučilište, demokratskičnošću svog ustroja i izbora članova upravljačkih tijela i akademskog vodstva predstavlja primjer društvenoj zajednici. Samouprava, kolegijalnost i prikladno akademsko vodstvo bitne su sastavnice smislene autonomije ustanova visokoga obrazovanja. Autonomija ustanova visokoga obrazovanja treba se ostvarivati demokratskim sredstvima samouprave, što uključuje aktivno sudjelovanje svih članova dotičnih akademskih zajednica. Svi članovi akademske

¹⁰³ *Deklaracija o znanosti i visokom obrazovanju*, Sindikat visokog obrazovanja i znanosti *Akademska solidarnost*, 8. ožujka 2012., str. 27.

¹⁰⁴ *Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja*, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru, 20. listopada 2020.

¹⁰⁵ *Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje*, Odbor Ujedinjenih naroda za gospodarska, socijalna i kulturna prava, 8. prosinca 1999., točka 40.

zajednice trebaju imati pravo i mogućnost bez ikakve diskriminacije sudjelovati u obavljanju akademskih i administrativnih poslova. Sva upravna tijela ustanova visokoga obrazovanja trebaju biti slobodno izabrana i trebaju uključivati pripadnike različitih sektora akademske zajednice. Autonomija treba obuhvaćati odluke o administraciji i određivanju politike obrazovanja, istraživanja, savjetodavnoga rada, raspodjele sredstava i srodnih djelatnosti.¹⁰⁶

Prijedlog zakona, umjesto da otvori prostor demokratizaciji odlučivanja odnosno izbora akademskog vodstva sukladno međunarodnim preporukama, još restriktivnije nego postojeće zakonsko uređenje regulira izbor rektora. Naime, aktualni zakon u pogledu izbora rektora određuje da se rektor bira tajnim glasovanjem, većinom glasova ukupnog broja članova biračkog tijela, iz redova redovitih profesora. Sastav biračkog tijela za izbor rektora propisuje se statutom sveučilišta (članak 57. stavak 1.). *Nacrt zakona Ministarstva iz 2020.* (članak 25. stavak 4.) kao i *Nacionalnog vijeća iz 2021.* (članak 131. stavak 1.) na isti način uređuju ovo pitanje. *Prijedlog zakona*, međutim, određuje da rektora javnog sveučilišta bira senat iz reda redovitih profesora i redovitih profesora u trajnom izboru (članak 14. stavak 1.).

Pitanje načina izbora rektora iznimno je važno. Pri razmatranju ovog pitanja treba imati u vidu sljedeće:

1. Izbor čelnika sveučilišta spada u područje akademske samouprave. Sveučilište bi sukladno tome trebalo imati slobodu statutom urediti način izbora rektora.
2. Postoji značajna razlika između hrvatskih sveučilišta u pogledu veličine i organizacijske strukture (integrirana i neintegrirana sveučilišta). Bitna je razlika kada se bira rektor na Sveučilištu u Dubrovniku koje je akademske godine 2020./21. imalo 157 ili Sveučilištu u Zagrebu koje je imalo 5.619 zaposlenih nastavnika i suradnika u nastavi na temelju ugovora o radu. Stoga treba ostaviti slobodu sveučilištima da sama odrede optimalan model izbora rektora i upravljanja sveučilištem. Davanje slobode sveučilištima da u skladu s načelom autonomije samostalno uspostave svoju organizacijsku strukturu nije samo snažan izričaj sveučilišne autonomije, već omogućava da prilagode organizacijsku strukturu njihovim konkretnim uvjetima kako bi što bolje ispunjavali svoje javne zadaće i ciljeve izražene kroz sveučilišnu misiju i viziju.
3. Sveučilište u Zagrebu prvo je uvelo demokratski način izbora rektora 2006. godine. Tada se pokazalo da takav model izbora rektora nije bez opasnosti. Prof. dr. sc. Aleksu Bjelišu biračko tijelo iskazalo je povjerenje tek iz šestoga puta. Danas, međutim, zahvaljujući informacijskim i komunikacijskim

¹⁰⁶ *Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja*, Svjetska sveučilišna služba, 10. rujna 1988., točka 19.

tehnologijama, izbori se mogu organizirati i na drukčiji način, a ne samo fizičkim glasanjem.

4. Postoje ozbiljne kritike na model u kojemu rektora bira senat, posebno u pogledu demokratskog deficita. Dr. sc. Nikola Baketa i prof. dr. sc. Igor Radeka upozorili su na premalu izbornu bazu u izborima za rektora. Što je manji broj ljudi koji o nečemu odlučuju – to je na njih lakše utjecati. Stoga je širenje izborne baze jedno od rješenja.¹⁰⁷ Prijedlog zakona će međutim petrificirati rješenje koje se temelji na vrlo uskom krugu ljudi koji biraju rektora.

6.5. Kršenja akademskih sloboda u Europi i svijetu

Danas su sve češće situacije ograničavanja sveučilišne autonomije i ugrožavanja akademskih sloboda. Učestala kršenja i napadi na akademske slobode i sveučilišnu autonomiju potaknuli su i reakciju europskih organizacija – Europske unije i Vijeća Europe. Na stajalište europskih organizacija na kršenja akademske slobode posebno je utjecala mađarska reforma sustava znanosti i visokog obrazovanja 2017. godine. U suorganizaciji Vijeća Europe, Međunarodnoga konzorcija za visoko obrazovanje, građansku odgovornost i demokraciju, Organizacije američkih država, Opservatorija *Magnae chartae universitatum* i Međunarodne udruge sveučilišta u Strasbourgu je 2019. godine održan Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije. Tom prilikom donesena je *Deklaracija o akademskoj slobodi* kojom se upozorava da su akademske slobode i institucije sve više ugrožene i potkopane, a kršenja akademске slobode i institucionalne autonomije ugrožavaju i demokraciju. Nadalje se ističe da „javna tijela i akademska zajednica podjednako moraju biti oprezne u rješavanju i suzbijanju takvih kršenja, a odgovornost za to ne prestaje na institucionalnim ili nacionalnim granicama. Napad na slobodu jednoga člana akademske zajednice ili autonomiju jedne institucije je napad na temeljne vrijednosti naših demokracija, bez obzira gdje se dogodio“.¹⁰⁸

Godinu dana ranije, 2018. godine, Europski parlament je, također potaknut situacijom u Mađarskoj, izglasao *Preporuku o obrani akademskih sloboda u vanjskom djelovanju EU-a*. U *Preporuci* se ističe kako napadi na akademsku slobodu ugrožavaju istraživanje, poučavanje, javnu raspravu i pravo na obrazovanje, narušavaju akademsku kvalitetu te društveni, politički, gospodarski i kulturni razvoj. Parlament upozorava da su akademska zajednica i obrazovne ustanove sve više podložne uplitanju, pritisku ili ugnjetavanju od strane država, poslovnoga sektora i drugih nedržavnih aktera. Svake godine diljem svijeta prijave se stotine napada na sveučilišta, institucije visokoga obrazovanja i njihove članove, uklju-

¹⁰⁷ <https://uniri.hr/vijesti/o-nacinu-izbora-rektora/>.

¹⁰⁸ *Deklaracija o akademskoj slobodi*, Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije, 21. lipnja 2019., točka 9.

čujući ubojstva, nasilje i nestanke, zatvaranje, nezakonito zatvaranje/pritvor, nezakoniti progon, gubitak položaja, nezakonito izbacivanje sa studija i ograničenje putovanja ili kretanja i ostale ekstremne i sustavne prijetnje. Kršenja akademskih sloboda također se javljaju unutar država članica Europske unije i njezinih najbližih partnera.

Pokušaji kontrole ili ušutkavanja visokih učilišta ili njihovih znanstvenika, studenata i osoblja nadilaze razinu pojedinaca i institucije koji su izravno pogođeni, jer se time općenito utječe na društvo tako što se smanjuje prostor za uključivo demokratsko sudjelovanje, slobodu govora i osnaživanje svih građana, a budući se naraštaju lišavaju visokokvalitetnih znanstvenika i sveučilišnih nastavnika. Stoga je Parlament smatrao važnim utvrditi napade na akademsku slobodu kao dio globalne pojave te potaknuti priznavanje akademske zajednice i studenata, ne samo kao pojedinaca čija se prava krše, već kao i napadnutih branitelja ljudskih prava. Pored toga, Parlament je istaknuo i potreban snažan odgovor na međunarodnoj i nacionalnoj razini, od samoga visokoga obrazovanja, kao i civilnoga društva i šire javnosti.¹⁰⁹

Na temelju navedenih konstatacija, Europski parlament dao je niz preporuka Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije / Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku: (1) da izričito priznaju važnost akademske slobode u javnim izjavama, politikama i djelovanjima u vezi s vanjskim djelovanjem EU-a; (2) **da priznaju da se zahtjevi za akademsku slobodu ubrajaju u postojeće pravo o ljudskim pravima te da proizlaze iz prava na obrazovanje te prava na izražavanje i mišljenje**; (3) da javno ističu probleme napada na akademsku slobodu, uključujući njihove negativne posljedice; (4) da osiguraju da su institucije EU-a i predstavnici država članica koji posjećuju treće zemlje informirani o stanju akademske slobode; (5) da pruže potporu institucijama, osoblju i studentima koji su izloženi riziku ili su bili žrtve prisile ili nasilnih napada te da javno osude takve napade tako što će povesti raspravu o tom problemu na svim razinama; (6) da podupru jednak pristup akademskoj zajednici, neovisno o etničkoj pripadnosti, kasti, invalidnosti, nacionalnosti, vjeroispovijesti, identitetu, spolnoj orijentaciji ili drugom statusu; (7) da upozore na to da se napadi na akademsku slobodu mogu odvijati i u obliku kibernetičkih napada; (8) da povedu raspravu o akademskoj slobodi na različitim razinama političkoga dijaloga; (9) **u Kopenhauške kriterije za postupak pristupanja EU-u uvrstiti obranu i zaštitu akademske slobode i institucionalne autonomije** s ciljem sprječavanja napada na akademsku slobodu u državama članicama; (10) da potiču sve države da podrže i provedu *Deklaraciju o sigurnim školama* i njezine prateće smjernice za zaštitu škola i sveučilišta od vojne upotrebe tijekom oružanoga sukoba; (11) da surađuju s UN-om, Vijećem Europe, međunarodnim agencijama, civilnim druš-

¹⁰⁹ Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije/Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o obrani akademskih sloboda u vanjskom djelovanju EU-a 2018/2117(INI), točke H, K, N i R.

tvom i zajednicama visokoga obrazovanja kako bi stvorili mehanizme za praćenje i prijavljivanje napada, prijetnji i neopravdanih ograničenja usmjerenih na visoko obrazovanje i pojedinačne znanstvenike; (12) da pokrenu i potiču redoviti dijalog sa sveučilišnim zajednicama i organizacijama čiji je cilj zaštita zajednica visokoga obrazovanja i promicanje akademske slobode kako bi se razvili najbolji politički okviri, inicijative i strategije zagovaranja akademske slobode; (13) da pridonose razvoju kapaciteta za brze, temeljite i transparentne istrage kršenja akademske slobode; (14) **da potiču rad na istraživanju i zagovaranju u cilju reforme zakonodavstva i propisa kojima se nameću neopravdana ograničenja akademske slobode ili akademske autonomije ustanova visokoga obrazovanja te da promiču institucionalnu autonomiju kao jedan od načina zaštite sustava visokoga obrazovanja**; (15) da pojačaju diplomatske napore s partnerskim zemljama putem bilateralnoga i multilateralnoga angažmana u pogledu incidenata koji uključuju prijetnje ili napade na akademsku slobodu; (16) da preispitaju postojeće mehanizme potpore i zaštite za branitelje ljudskih prava kako bi se razvili kapaciteti za prepoznavanje i pružanje pomoći, uključujući hitnu zaštitu i pomoć, u slučajevima koji uključuju napade na akademsku slobodu; (17) da preispitaju postojeće programe i sredstva za akademsku mobilnost i ostale oblike suradnje u obrazovanju i istraživanju, uključujući njihove kriterije, postupke podnošenja prijave te zahtjeve, vremenske okvire i programe, u svrhu uklanjanja prepreka koje bi mogle onemogućiti ugroženim kvalificiranim pripadnicima akademske zajednice ili studentima pristup mogućnostima, angažmanima ili drugim resursima u okviru programâ; (18) **da osiguraju da se programima EU-a za makrofinancijsku pomoć za treće zemlje i politikama europskih financijskih institucija ne ugrožava akademska sloboda** podupiranjem politika kojima se smanjuje dodjela nacionalnih prihoda sektoru obrazovanja; (19) da uspostave nove inicijative u okviru postojećih i budućih programa, koje bi se mogle razviti i financirati u sinergijama sa sredstvima iz proračuna Unije koja se ne odnose na obrazovanje i istraživanja, kao što su Instrument za predpristupnu pomoć (IPA III), Obzor 2020., Erasmus+ i aktivnosti Marie Curie, kako bi se novim programskim djelovanjima koje financira EU pružila potpora zapošljavanju ugroženih članova akademske zajednice, studenata istraživača i redovnih studenata sa statusom međunarodne zaštite u europskim ustanovama visokoga obrazovanja i istraživačkim ustanovama; (20) da podupiru aktualne normativne napore na regionalnoj i međunarodnoj razini, među ostalim, **donošenjem međunarodne izjave o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja**; da potiču EU i njegove države članice da preuzmu inicijativu za akademsku slobodu na sastanku Vijeća Ujedinjenih naroda za ljudska prava; (21) da osiguraju stalnu potporu na visokoj razini Europskom međusveučilišnom centru i Globalnom kampusu za ljudska prava i demokraciju kao vodećim inicijativama EU-a za potporu obrazovanju o ljudskim pravima diljem svijeta.

Tim dokumentom Europski parlament poslao je snažnu poruku u pogledu zaštite akademskih sloboda i sveučilišne autonomije. Od brojnih preporuka, posebno je važna preporuka da se zahtjevi za akademsku slobodu ubrajaju u postojeće pravo o ljudskim pravima te da proizlaze iz prava na obrazovanje te prava na izražavanje i mišljenje kao i preporuka u pogledu uvrštavanja obrane i zaštite akademske slobode i institucionalne autonomije u Kopenhaške kriterije za postupak pristupanja EU-u radi sprječavanja napada na akademsku slobodu u državama članicama. Istovjetnu preporuku donijela je Parlamentarna skupština Vijeća Europe 2006. godine u pogledu uvjeta za članstvo u Vijeću Europe: „Skupština preporučuje Odboru ministara da pojača svoj rad na akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji kao temeljnim zahtjevima bilo kojega demokratskoga društva. Poziva Odbor ministara da zatraži da priznavanje akademske slobode i autonomije sveučilišta postane uvjet za članstvo u Vijeću Europe.“¹¹⁰

Prihvaćanjem akademskih sloboda i autonomije sveučilišta kao uvjeta za članstvo u Vijeću Europe i Europskoj uniji, odnosno kao ljudskog prava, one su i na razini najviših tijela tih organizacija prihvaćene kao temeljne europske vrijednosti, ne samo europske znanosti i visokog obrazovanja nego i kao temeljne vrijednosti europske civilizacije.

Stajališta Europskog parlamenta Europske unije potvrđeni su i na Ministarskoj konferenciji o Europskom istraživačkom prostoru u Bonnu (Njemačka), 20. listopada 2020. godine. U *Bonskoj deklaraciji o slobodi znanstvenog istraživanja* 27 ministara znanosti istaknulo je sljedeće:

- Zalažemo se za slobodu znanstvenoga istraživanja, posebno u vremenu kada ima sve više izvješća o kršenjima ove slobode diljem svijeta, uključujući Europu. Snažno osuđujemo sva kršenja slobode znanstvenoga istraživanja i oštro ćemo im se suprotstavljati. Zalažemo se za solidarnost s istraživačima diljem svijeta čije se pravo na slobodu znanstvenoga istraživanja krši.
- **Prepoznavamo važnost postojanja snažnih pravnih okvira koji se temelje na vladavini prava te jamče i štite znanstvenu slobodu istraživačkih organizacija, kao i pojedinih istraživača.**
- **Nastavit ćemo jačati akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju zajedno s dugoročnim, kao i pouzdanim i stabilnim institucionalnim financiranjem kao nužnim pretpostavkama za slobodu znanstvenoga istraživanja**, uključujući moderne i dostupne istraživačke infrastrukture i institucije, primjerene istraživačke karijere, posebno za najmlađe istraživače, te poticaje za otvorene suradnje.
- Osigurat ćemo da sloboda znanstvenoga istraživanja bude priznata kao važan element u uspostavljanju naše globalne suradnje, kako u budućim pregovori-

¹¹⁰ Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji, 30. lipnja 2006., točka 14.

ma s drugim zemljama i međunarodnim organizacijama, tako i u obnavljanju sporazuma o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji.

- Europu vidimo kao čuvaricu slobode, jednakosti i vladavine prava koja osigurava demokraciju. Europski istraživački prostor shvaćamo kao jamca slobode znanstvenoga istraživanja, kao pretpostavka za dinamičan istraživački i inovacijski krajolik koji teži unaprjeđenju znanja i dobrobiti društva.

Bonsku deklaraciju u ime Republike Hrvatske 20. rujna 2020. potpisao je ministar znanosti i obrazovanja Radovan Fuchs.¹¹¹

Konačno, 19. studenog 2020. godine ministri zaduženi za visoko obrazovanje prihvatili se Rimsko ministarsko priopćenje kojim su potvrdili predanost promicanju i zaštiti zajedničkih temeljnih vrijednosti Europskog prostora visokog obrazovanja uz pojačan politički dijalog i suradnju, kao prijeko potrebnih temelja kvalitetnog učenja, poučavanja, istraživanja te demokratskih društava. **Ministarskim priopćenjem obvezali su se podržavati institucijsku autonomiju, akademske slobode i integritet, sudjelovanje studenata i osoblja u upravljanju visokim obrazovanjem te javnu odgovornost visokog obrazovanja i za visoko obrazovanje.** Pozvali su i da se razvije okvir za poboljšanje temeljnih vrijednosti Europskog prostora visokog obrazovanja koji će poticati samopropitivanje, konstruktivni dijalog i suradničko učenje između nacionalnih tijela, visokih učilišta i organizacija koje se bave visokim obrazovanjem te da u isto vrijeme omogući vrednovanje u kojoj mjeri se sustavi i aktivnosti poštuju i provode. Usvojena je i definicija akademskih sloboda kao sloboda akademskog osoblja i studenata da se bave istraživanjem, poučavanjem, učenjem i komuniciranjem u društvu i s društvom bez uplitanja ili straha od represalija.¹¹²

Prilog I. Ministarskom priopćenju posebno naglašava sljedeće (vidi Prilog I. Ministarskom priopćenju¹¹³):

- Akademska sloboda nezaobilazan je dio kvalitetnog učenja, poučavanja i istraživanja u visokom obrazovanju, kao i demokracije.
- Akademska sloboda je zasebno, temeljno demokratsko pravo djelomično utemeljeno u pravu na obrazovanje, povezano sa slobodom mišljenja i izražavanja misli
- Akademska sloboda također je prijeko potreban čimbenik demokracije.
- Koncept, iako naizgled jednostavan, u stvarnosti je vrlo složen i fundamentalno povezan s drugim temeljnim vrijednostima kao što su institucionalna

¹¹¹ https://www.bmbf.de/bmbf/shareddocs/downloads/files/_drp-efri-bonner_erklaerung_en_with-signatures_maerz_2021.pdf?__blob=publicationFile&v=1, str 7.

¹¹² Govor ministra Radovana Fuchsa na Rimskoj konferenciji ministara obrazovanja iz 48 zemalja Europskog prostora visokog obrazovanja, <https://ehea2020rome.it/pages/round-table>.

¹¹³ <https://ehea2020rome.it/pages/documents>.

autonomija i javna odgovornost za visoko obrazovanje i oko visokog obrazovanja.

- Akademsku slobodu možemo shvatiti kao slobodu učenja, poučavanja i istraživanja, pri čemu svaka od ovih sloboda uključuje slobodu razmišljanja, propitivanja i dijeljenja ideja, u okviru i izvan okvira sustava visokog obrazovanja.
- Upravljanje visokim obrazovanjem također ima utjecaj na slobodu učenja, poučavanja i istraživanja te bi trebalo biti promišljeno organizirano tako da se poštuje akademska sloboda.

6.6. Akademske slobode u Prijedlogu zakona

Premda akademske slobode i sveučilišna autonomija čine temeljne europske vrijednosti, unatoč obvezujućim pravnim shvaćanjima Ustavnog suda Republike Hrvatske i usprkos tome što je Hrvatska članica Europske unije, Vijeća Europe, Europskog prostora visokog obrazovanja, Europskog istraživačkog prostora i potpisnica *Bonske deklaracije* te tome što je *Nacionalnim planom oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)* preuzela obvezu da je ključni uvjet reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja institucionalna i akademska autonomija (a da će se izmjenama zakonodavnog okvira pokrenuti proces interne funkcionalne pravne i financijske integracije sveučilišta).

Prijedlog zakona

- protuustavno ograničava i sužava sveučilišnu autonomiju koja je civilizacijski doseg demokratskih društava;
- odredbama o financiranju ukida financijsku autonomiju sveučilišta i dezintegrira četiri najveća sveučilišta u zemlji;
- marginalizira Hrvatski sabor oduzimanjem izvršavanja njegovih osnivačkih prava nad javnim visokim učilištima i neovisnim, stručnim i strateškim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja koja su odgovorna Saboru;
- slabi položaj neovisnih i stručnih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te koncentriira golemu moć u rukama ministra kao dijela izvršne vlasti pa će nakon donošenja tog zakona politička vlast voditi sve procese u sustavu znanosti i visokog obrazovanja;
- ukidanjem nastavno-znanstvenih zvanja i stalnosti radnih mjesta te autonomije nastavnog osoblja ugrožavaju se akademske slobode. Realna je mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, zbog koncentracije goleme moći u rukama ministra, ozbiljno ugroze akademske slobode u Hrvatskoj;
- diskriminira javna sveučilišta u Rektorskom zboru;

- reforma ne pruža rješenja za niz problema i slabosti sustava znanosti i visokog obrazovanja koji se navode kao razlog za njegovo donošenje i koja se navode u *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti (2021. – 2026.)*. U stvarnosti, bit je *Prijedloga zakona* da cijeli sustav znanosti i visokog obrazovanja stavi pod izravnu (političku) ministrovu kontrolu.

Pet je načina kojima se neposredno ili posredno *Prijedlogom zakona* normativno snažno ugrožava radnopravni položaj, napredovanje i zaposlenje znanstvenika i sveučilišnih nastavnika od strane političke vlasti:¹¹⁴

6.6.1. Programski ugovori i odredbe o financiranju sveučilišta

Prijedlogom zakona u potpunosti se mijenja način financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja, a Ministarstvo predloženim zakonskim rješenjima uvodi pravnu nesigurnost i ne samo da narušava, nego u potpunosti i ukida financijsku autonomiju sveučilišta. To je već vidljivo u definiranju izvora sredstava za financiranje visokih učilišta (članak 96.), jer ona zapravo gube vlastite prihode zato što su gotovo svi prihodi visokih učilišta i znanstvenih instituta određeni kao sredstva osnivača ili namjenska sredstva. Pored toga, prema članku 97. stavku 4. ministar pravilnikom utvrđuje kriterije raspolaganja vlastitim prihodima.

Čak i za dio sredstava kojima bi visoka učilišta mogla samostalno raspolagati ministar će odrediti način na koji se njima može koristiti. Time predloženi način financiranja visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti posve ukida financijsku autonomiju sveučilišta i omogućava ministru odlučujući utjecaj u financijskom upravljanju sveučilištem. Pri tom valja podsjetiti da je financijska autonomija ključna pretpostavka za institucionalnu autonomiju.

Podređenost visokih učilišta Ministarstvu i političkoj vlasti očituje se i u zakonodavnom okviru za sklapanje programskih ugovora. Umjesto da se uspostavi cjeloviti, pravični i odgovorni sustav programskog financiranja znanstvenih instituta i sveučilišta transparentnim i mjerljivim pokazateljima uspješnosti, programski ugovori su u *Prijedlogu zakona* instrument za ograničavanje institucionalne autonomije.

To je posebno izraženo u slučaju privremenog financiranja javnoga visokog učilišta (i javnog znanstvenog instituta), jer ako ne pristanu na prijedloge Ministarstva, drastično će im se smanjiti financiranje tako da neće moći podmirivati ni osnovne režijske troškove kao ni plaće i materijalna prava zaposlenih. Riječ je o očiglednoj ucjeni u kojoj javno sveučilište mora sklopiti ugovor, a ne želi li ga sklopiti ili ga ne želi sklopiti pod uvjetima koje diktira politička vlast, druga strana jednostavno

¹¹⁴ Dodatno o akademskim pravima sveučilišnih nastavnika vidi: Andrijana Bilić, „Akademska prava sveučilišnih nastavnika i suradnika u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 30 (2009), sv. 2, str. 860–885.

može pričekati istek rokova, a javno sveučilište bit će snagom tih odredaba penalizirano. Te norme sile sveučilište na sklapanje programskog ugovora, neovisno o tome kakav je sadržajem i odgovara li mu, samo zato da ne bi podleglo penalizaciji (vidi detaljnije u prvom dijelu, četvrto poglavlje).

Predloženo zakonsko uređenje ostavlja mogućnost zloraba i prisile i nedopustivog pritiska od strane politike na upravljačka tijela sveučilišta i njegovih sastavnica, između ostalog i u pogledu radnopravnog statusa zaposlenika, ali i u pogledu novih zapošljavanja.

6.6.2. *Ukidanje nepovredivosti sveučilišta i uvođenje inspekcijskog nadzora*

Prijedlogom zakona uvodi se novi oblik nadzora nad sveučilištem – inspekcijski nadzor.

Analiza *Zakona o prosvjetnoj inspekciji* pokazuje da će prosvjetna inspekcija, kojoj je ministar neposredno nadređen, nadzirati niz pitanja koja ulaze u područje akademske samouprave i autonomije sveučilišta. Inspekcijski nadzor stoga je ustavnopravno neprihvatljiv oblik nadzora nad radom visokih učilišta i sveučilišnih nastavnika.

Inspekcijski nadzor čini vrlo snažno sredstvo utjecaja ministra na upravljačka tijela sveučilišta i njegovih sastavnica, ali i neposredno na sveučilišne profesore jer će ministar imati moć uputiti inspekciju u nadzor pojedinog sveučilišta, fakulteta ili akademije, odnosno pojedinog sveučilišnog nastavnika. Takav oblik nadzora može se olako zlorabiti i koristiti u političke svrhe.

6.6.3. *Centralizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja*

Osim ograničavanja i sužavanja autonomije te slabljenja položaja sveučilišta, *Prijedlog zakona* proteže isti koncept na drugog dionika ove trodiobe – neovisna i stručna tijela u sustavu znanosti.

Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, znanost i tehnološki razvoj tako sada gubi status krovnog tijela, administrativno i organizacijski podvrgava se ministru, niz njegovih ovlasti prenosi se na političku instancu – ministra, iako se njima uređuju potpuno stručna pitanja ili pitanja koja ulaze u sadržaj sveučilišne autonomije, a uloga Nacionalnog vijeća svodi se na savjetodavno tijelo ministra. Taj se koncept proteže i na *Agenciju za znanost i visoko obrazovanje* i *Hrvatsku zakladu za znanost*.

Podvrgavanje čitavog sustava političkoj kontroli i miješanje politike u stručna pitanja očituje se i u odredbama o javnim znanstvenim institutima. Nakon donošenja ovog zakona politička će vlast voditi sve bitne procese u sustavu znanosti

i obrazovanja, a Ministarstvo sada postaje centar cijelog sustava (vidi detaljnije u prvom dijelu, četvrto poglavlje).

Pored toga, *Prijedlog zakona* uvodi novo tijelo, sveučilišno vijeće, kao oblik političkog nadzora nad sveučilištem. Sveučilišno vijeće ima znatno šire nadzorne, ali i upravljačke ovlasti u odnosu na sveučilišni savjet, te može pokrenuti i postupak razrješenja rektora. Sastav tijela, koje većinom bira politika, otvara mogućnost majorizacije predstavnika političke vlasti na štetu predstavnika sveučilišta (i u pogledu odluke o pokretanju postupka razrješenja rektora). Predloženo rješenje o sastavu sveučilišnog vijeća i biranju čelnika ovog tijela flagrantan je način političke kontrole nad sveučilištem, njegovim radom i djelovanjem, čime se bitno ograničava i sužava autonomija sveučilišta. Rektor, svjestan svoje ovsnosti i uvjetovanosti političkom vlašću, konkretno osobom ministra, u donošenju odluka nužno će morati voditi računa o ministrovim stajalištima, a ne o tome što je autonomna volja sveučilišta.

Etatizacija, odnosno centralizacija cijelog sustava znanosti i visokog obrazovanja, uspostavljanje političkog nadzora nad sveučilištem kroz sveučilišno vijeće, slabljenje položaja do sada neovisnih i stručnih tijela u sustavu i njihovo podvrgavanje ministru, te koncentracija ogromnih ovlasti u rukama ministra otvara niz do sada nepostojećih formalnih, te još više neformalnih mogućnosti izravnog utjecaja ministra na upravljačke strukture na sveučilištu i njegovim sastavnicama, odnosno na članove akademske zajednice. Posebno je ovo očito u pogledu zapošljavanja, odnosno napredovanja na znanstveno-nastavnim radnim mjestima.

6.6.4. Ukidanje autonomije nastavnog osoblja

Napuštanje sustava zvanja i uvođenje sustava radnih mjesta jedna je od najvećih promjena predloženih ovim *Prijedlogom zakona*. Time se u potpunosti mijenja način izbora i napredovanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

Prema sadašnjem modelu razlikuju se postupak izvaninstitucionalnog izbora u znanstvena zvanja i postupak izbora na znanstveno-nastavna i na znanstvena radna mjesta u okviru visokog učilišta (riječ je o dva odvojena postupka). Postupak izbora na radna mjesta uređuje se statutom visokog učilišta, a provodi ga i konačnu odluku donosi samo visoko učilište.

Prema *Prijedlogu zakona*, međutim, ukida se pravo visokih učilišta da samostalno donose odluku o zapošljavanju, odnosno napredovanju na radnim mjestima kao što je to do sada bio slučaj. Umjesto visokih učilišta, nakon što provedu postupak napredovanja ili zapošljavanja, konačnu odluku o zapošljavanju ili napredovanju donosit će matični odbori koji su izvaninstitucionalna tijela. Dakle, predloženo zakonsko rješenje ukida autonomiju nastavnog osoblja, odnosno pravo sveučilišta na izbor nastavnika za koje je Ustavni sud zauzeo stajalište da pripada u temeljni

sadržaj akademske samouprave sveučilišta koji zakonom nije dopušteno ograničavati osim u slučaju nužnih ograničenja koja se temelje na razlozima propisanim člankom 16. *Ustava* (Odluka U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000., točka 2.).

Glavni problem proizlazi iz činjenice što članove matičnih odbora bira Nacionalno vijeće, tijelo koje prema *Prijedlogu zakona* gubi samostalnost i svodi se na savjetodavno tijelo ministra. Time se otvara mogućnost neizravnog i neformalnog političkog pritiska i utjecaja na postupak zapošljavanja, odnosno napredovanja članova akademske zajednice.

Drugim riječima, postoji izgledna mogućnost i opasnost da se, s jedne strane uvođenjem sustava radnih mjesta, a s druge uspostavljanjem političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, a posebno Nacionalnim vijećem, te zbog koncentracije goleme moći u rukama ministra, ozbiljno ugroze i dokinu akademske slobode u Hrvatskoj. Naime, kontrola nad sustavom koju *Prijedlog zakona* omogućuje ministru otvara put političkoj vlasti da svojim golemim ovlastima i utjecajem može ugroziti zapošljavanje, odnosno napredovanje (politički nepoželjnog) nastavnika i znanstvenika, a time i njegovo radno mjesto. Drugim riječima, predložena reforma ukazuje na napuštanje koncepta humboldtskog sveučilišta koji počiva na ideji akademske slobode (vidi više u prvom dijelu knjige, peto poglavlje).

6.6.5. Nestalnost radnih mjesta

Sustav radnih mjesta ukida stalnost i stabilnost radnih mjesta. Do sada to nije bio slučaj što proizlazi iz bitne razlike među konceptima sustava radnih mjesta i sustava zvanja. Naime, radno mjesto može se ukinuti, a znanstveno-nastavno zvanje ne. Znanstveno-nastavno zvanje ne može se svesti samo na istoimeno radno mjesto (docenta, profesora itd.), jer je ono i stalan te trajan status na neodređeno. S druge strane, resistematizacijom se radno mjesto može i ukinuti. Formalno pravno gledano, mogućnost ukidanja radnih mjesta odnosi se na sva, pa i najviša znanstveno-nastavna radna mjesta – dakle i na redovitog profesora u trajnom izboru.

Drugi problem koji proizlazi iz *Prijedloga zakona* neodređenost je i nepreciznost zakonskog članka 37. stavka 6. koji glasi: „Ustroj radnih mjesta nastavnika, znanstvenika, suradnika i drugih zaposlenika propisuje se općim aktom visokog učilišta, odnosno znanstvenog instituta.“ Riječ je o najvažnijem aktu koja će visoka učilišta (i znanstveni instituti) donositi, o kojem će ovisiti hoće li sveučilišni nastavnik i znanstvenik, uključujući i redovite profesore u trajnom zvanju, imati radno mjesto, odnosno zaposlenje – ili ne. Stoga bi trebalo vrlo pažljivo urediti donošenje ovog pravnog akta kako bi se spriječile možebitne zlouporabe i pritisci odnosno ograničenja individualne autonomije sveučilišnih profesora i njihovih akademskih sloboda koja mogu proizlaziti iz činjenica da će njihova radna mjesta ovisiti o tom općem aktu.

S obzirom na sve navedeno, predlagatelj zakona i Hrvatski sabor pri donošenju novog zakonskog okvira uređenja sustava znanosti i visokog obrazovanja u pogledu radnopravnog statusa sveučilišnih nastavnika trebaju imati u vidu i odluku Ustavnog suda U-I-843/2000 od 13. rujna 2000. U njoj je Ustavni sud zauzeo sljedeće stajalište:

„U točki II. odluke broj: U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. godine, Ustavni sud zauzeo je stajalište da Ustavom zajamčenu autonomiju sveučilišta uživa, između ostalih, i svaki djelatnik određene znanosti unutar cjelokupnog sveučilišnog i/ili znanstvenog sustava u Republici Hrvatskoj. To stoga što sveučilište djeluje kao posebna vrsta znanstvene zajednice, jer je njegova zadaća za razliku od svih drugih institucionalnih oblika znanstvenog rada da razvija cjelinu znanosti, a da se taj razvoj odvija u kritičkoj raspravi sa studentima (napose poslijediplomantima).

Slijedom toga, autonomija sveučilišta po prirodi stvari ima posebno značenje za položaj onih sveučilišnih nastavnika koji su stekli najviša zakonom ustanovljena znanstveno-nastavna zvanja. Ti nastavnici uživaju poseban položaj kako u odnosu prema sveučilišnim nastavnicima u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, tako i u odnosu prema znanstvenoj zajednici u cjelini. Pravni poredak, koji svojim ustavom jamči autonomiju sveučilišta, dužan je osigurati njihov autonoman položaj u odnosu prema znanstvenoj zajednici propisivanjem zakonskih pretpostavki kojima im se omogućava da u znanstvenoj zajednici slobodno iznose svoja stajališta, bez rizika za svoje stečeno zvanje i svoje zaposlenje. Autonomijom sveučilišta štiti se dakle, njihov položaj, jer će samo pod ustavnom zaštitom sveučilišne autonomije oni biti spremni braniti svoja stajališta snagom argumenata i na taj način doprinositi razvoju znanosti na sveučilištu. Sloboda iznošenja vlastitih stajališta, sloboda suprotstavljanja argumenata, kritičko raspravljanje sa studentima te, općenito, sloboda znanstvene kritike nužni su za razvoj znanosti na sveučilištu. Stoga je autonoman položaj sveučilišnih nastavnika, koji su stekli najviše stupnjeve znanstveno-nastavnih zvanja, u interesu znanstvene zajednice i zato je nužno da ti sveučilišni nastavnici uživaju trajnost stečenog znanstveno-nastavnog zvanja i stalnost zaposlenja.

Koja će znanstveno-nastavna zvanja biti proglašena najvišima, odnosno kojem će znanstveno-nastavnom zvanju (ili zvanjima) na sveučilištu biti priznata i zajamčena trajnost, uz koju se vezuje i stalnost zaposlenja sveučilišnog nastavnika, ovisi o nacionalnom zakonodavstvu svake pojedine zemlje. U njemačkom pravnom poretku, primjerice, trajnost zvanja i stalnost zaposlenja zajamčena je onim sveučilišnim nastavnicima koji su izabrani za profesore, pri čemu profesori imaju nekoliko rangova. U američkom pravnom poretku, primjerice, sveučilište je u pravilu dužno ponuditi sveučilišnom nastavniku s preko pet godina službe stalno zaposlenje bez obzira na zvanje, no *tenure* se u praksi u pravilu vezuje uz sveučilišne nastavnike u zvanju koje odgovara izvanrednom profesoru (*Associate Professor*).

U Hrvatskoj se trajnost zvanja i stalnost zaposlenja tradicionalno vezuju uz sveučilišnog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju redovitog profesora. Tako je Zakon o usmjerenom obrazovanju iz 1982. godine, koji je prethodio Zakonu o visokim učilištima iz 1993. godine, ustanovio trajanje znanstveno-nastavnog zvanja profesora (od 1986. godine: redovnog profesora) bez ikakvog vremenskog ograničenja. Istodobno, on nije predvidio obvezu ponovnog izbora u zvanje profesora, čime je otklonio i mogućnost njegova naknadnog gubitka u postupku reizbora.

Trajnost zvanja redovitog profesora, koja je bila utvrđena Zakonom o usmjerenom obrazovanju, Sud smatra važnom pravnom činjenicom za ocjenu ustavnosti članka 163. stavka 2. Zakona s aspekta ustavnog jamstva autonomije sveučilišta. Zaštita trajnosti prethodno stečenog zvanja, naime, u konkretnom se slučaju razmatra u odnosu prema zvanju redovitog profesora, koje je najviše znanstveno-nastavno zvanje u pravnom poretku Republike Hrvatske. Za razliku od sveučilišnih nastavnika u svim ostalim znanstveno-nastavnim zvanjima, koji po prirodi stvari podliježu daljnjim postupcima izbora, a time i pravilima konkurencije i natjecanja na sveučilištu, samo sveučilišni nastavnik u zvanju redovitog profesora više ne može napredovati na ljestvici znanstveno-nastavnih zvanja, jer je prethodno već postigao najviši mogući stupanj sveučilišnog zvanja. Slijedom toga, sveučilište kao posebna znanstvena zajednica, kojemu je svrha razvijanje cjeline znanosti u kritičkoj raspravi sa studentima, može autonomno djelovati samo ako pravni poredak osigura, zajamči i zaštiti individualnu autonomiju redovitih profesora putem osiguranja stalnosti njihova zaposlenja i trajnosti njihova znanstveno-nastavnog zvanja.

Iz prethodnih je navoda razvidno da se pravo na trajnost znanstveno-nastavnog zvanja redovitog profesora, kao i pravo na stalnost zaposlenja redovitih profesora na sveučilištu, po svojoj pravnoj prirodi ne mogu smatrati individualnim (ljudskim) pravima koja bi, sama za sebe, imala kvalitetu stečenih prava pripadajućih pojedincu, te koja bi, sukladno tome, po prirodi stvari bila zaštićena i u razdobljima promjena zakonskih režima. Međutim, polazeći od sadržaja članka 67. stavka 1. Ustava, Sud utvrđuje da je vrijednost sigurnosti položaja pojedinog sveučilišnog nastavnika u najvišem znanstveno-nastavnom zvanju važnija za autonomiju sveučilišta i mogućnost njegova razvoja no što su eventualni dobici koji bi mogli biti postignuti propisivanjem obveze njihova podvrgavanja reizboru u isto zvanje uvijek kad se mijenja zakonodavni režim (eliminacija nekvalificiranih nastavnika, i slično). Stoga ustavno jamstvo autonomije sveučilišta zahtijeva da podredno budu zaštićena i sva na zakonu zasnovana prava sveučilišnih nastavnika, što uključuje i obvezu zaštite zatečenog stanja tih prava u situaciji donošenja novog zakona kojim se mijenja dotadašnje zakonsko uređenje. U tom je smislu Sud zauzeo načelno stajalište da *svako stanje koje je na sveučilištu zatečeno, a u funkciji je ostvarivanja autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava i poticanja razvitka znanosti iz članka 68. stavka 2. Ustava – pod uvjetom da nije neracionalno i da nije u sukobu s drugim Ustavom zaštićenim vrijednostima novim zakonom i samo mora biti zaštićeno.*

Nasuprot tome, osporavane prijelazne odredbe članka 163. stavaka 2. i 3. novog Zakona protivno dotadašnjem zakonodavnom stanju na ponovni su izbor u isto zvanje generalno obvezale i sve redovite profesore, otvarajući mogućnost da oni izgube stečena znanstveno-nastavna zvanja, ali i radna mjesta na sveučilištu. Slijedom toga, Sud utvrđuje da legalna svrha navedenih osporavanih odredaba Zakona nije u funkciji ostvarivanja autonomije sveučilišta niti je u funkciji poticanja razvitka znanosti. Osporavane odredbe članka 163. stavaka 2., 3. i 5. Zakona protivne su prethodno opisanom načelu obvezatnosti zaštite zatečenog stanja, to jest stanja u kojem su se u vrijeme donošenja novog Zakona o visokim učilištima zatekli sveučilišni nastavnici u znanstveno-nastavnom zvanju redovitih profesora. Time su povrijeđene temeljne vrijednosti sveučilišne i/ili znanstvene zajednice, a time i ustavno jamstvo autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava. [...]

Sud posebno naglašava da se stajališta o trajnosti i stalnosti zvanja i zaposlenja sveučilišnih nastavnika u najvišim znanstveno-nastavnim zvanjima, kao jednom od izra-

za autonomije sveučilišta, izražena u ovoj odluci, ne odnose na pravo zakonodavca da propiše pretpostavke za pokretanje i vođenje postupka oduzimanja svih znanstvenih i/ili znanstveno-nastavnih zvanja te raskida radnog odnosa na sveučilištu u pojedinačnim slučajevima zbog njihova nezakonitog ili na drugi način pravno nevaljanog stjecanja odnosno zbog djelovanja nastavnika protivno zakonom utvrđenim pravilima radnog odnosa na sveučilištu. U tom je smislu osobito važno u posebnom zakonu, kojim se uređuje položaj visokih učilišta, izrijeком propisati pretpostavke za prestanak radnog odnosa sveučilišnih nastavnika (poglavito onih u najvišim znanstveno-nastavnim zvanjima), jer na to zakonodavca obvezuje autonomni ustavni položaj sveučilišta, kao ustanove koja obavlja jednu od najvažnijih javnih službi u društvu.“

Ovom odlukom Ustavni sud zauzeo je stajalište da sveučilišni nastavnici koji su stekli najviša zakonom ustanovljena znanstveno-nastavna zvanja uživaju poseban položaj. Sveučilište kao posebna znanstvena zajednica, kojemu je svrha razvijanje cjeline znanosti u kritičkoj raspravi sa studentima, može autonomno djelovati samo ako pravni poredak osigura, zajamči i zaštiti individualnu autonomiju redovitih profesora putem osiguranja stalnosti njihova zaposlenja i trajnosti njihova znanstveno-nastavnog zvanja. U pogledu donošenja novog zakona kojim se mijenja dosadašnje zakonsko uređenje i na zakonu zasnovana prava sveučilišnih nastavnika, posebno je važno i načelno stajalište Ustavnog suda da svako stanje koje je na sveučilištu zatečeno, a u funkciji je ostvarivanja autonomije sveučilišta iz članka 67. stavka 1. Ustava i poticanja razvitka znanosti iz članka 68. stavka 2. Ustava – pod uvjetom da nije neracionalno i da nije u sukobu s drugim Ustavom zaštićenim vrijednostima novim zakonom i samo mora biti zaštićeno.

* * *

Magna charta universitatum, koja predstavlja temeljni dokument u stvaranju europskoga prostora visokoga obrazovanja, ističe ključnu ulogu koju su sveučilišta imala u izgradnji tradicije europskoga humanizma i u razvoju civilizacija. Stoga ona potvrđuje akademsku slobodu i institucionalnu autonomiju kao temeljna načela i prava deklarirajući da bi se poslanje sveučilišta trebalo zasnivati na sljedećim načelima: (1) neovisnost: istraživanje i poučavanje moraju biti intelektualno i moralno neovisni o svim političkim utjecajima i gospodarskim interesima; (2) nastava i istraživanje trebaju biti međusobno neodvojivi, sa studentima uključenima u potragu za znanjem i boljim razumijevanjem; (3) sveučilište kao mjesto slobodnoga istraživanja i raspravljanja koje se ističe vlastitom otvorenosću za dijalog i odbijanje nesnošljivosti.

S obzirom da su ove vrijednosti sve više ugrožene, Europska unija i Vijeće Europe su posljednjih godina dale posebnu pažnju njihovoj zaštiti. To proizlazi iz niza dokumenata u kojima se ističe važnost akademskih sloboda za ostvarivanje obrazovne, znanstveno-istraživačke te društvene uloge koja je povjerena sveučilištu. Posebno se ističe da su akademske slobode, uključujući slobodu mišljenja, izražavanja, udruživanja i poučavanja, ključne za vrijednosti i ciljeve demokra-

cije, ljudskih prava i vladavine prava. Pretpostavka akademskih sloboda visoki je stupanj autonomije ustanova visokoga obrazovanja, a posebno njihova financijska autonomija.

Međunarodni i europski dokumenti ističu da su uloga i odgovornost visokoobrazovnih institucija, znanstvenih organizacija i čitave akademske zajednice ključna u ostvarivanju sveučilišne autonomije i akademskih sloboda. Posebno se naglašava da su odgovornost, transparentnost i osiguranje kvalitete pretpostavke za priznavanje akademske slobode i institucionalne autonomije sveučilištima. Jedino na temelju tih odrednica institucije visokog obrazovanja mogu uživati povjerenje javnosti koje je ključno za uspješno ostvarivanje društvene uloge sveučilišta, ali i za uključivo, otvoreno i demokratsko društvo. U tom smislu i hrvatska akademska zajednica mora biti svjesna odgovornosti prema društvu i pokazati otvorenost, transparentnost, osjetljivost i odgovornost, kao i volju i sposobnost za rad i doprinos društvenoj zajednicu u kojoj djeluje.

Hrvatski znanstveni i visokoobrazovni sustav u stanju je kontinuirane krize već dulje vrijeme. Gospodarska i financijska kriza koja je zahvatila svijet 2008. godine inicirala je promjene u javnoj i medijskoj percepciji u nizu zemalja, prema kojoj su istraživanje i visoko obrazovanje prepoznaju kao djelatnosti čije su kvalitete i svrhovitost upitne, i koje karakteriziraju loš rad, neučinkovitost i neodgovornost, kao i nespremanost za promjene.¹¹⁵ Pored toga, niz neetičkih i nezakonitih postupaka u akademskoj zajednici, od raznih oblika akademskog nepoštenja do zloupotrebe moći, pogodovanja i zanemarivanja javnog interesa doveli su do loše percepcije akademske zajednice u široj javnosti. Tome su doprinijeli nedostatak transparentnosti, nedovoljno osnaženi instrumenti za postizanje lokalnog i globalnog utjecaja u široj akademskoj javnosti, gospodarstvu, javnom sektoru i društvu u cjelini te neadekvatni unutarnji poslovni procesi te ograničena komunikacija i koordinacija unutar Sveučilišta u Zagrebu kao najvećeg i u akademskom i istraživačkom smislu vodećeg sveučilišta u Hrvatskoj.¹¹⁶ U tom je kontekstu došlo i do preispitivanja položaja i uloge visokog obrazovanja kao javnog dobra.

Rješenje koje predlagatelj zakona nudi za ovu krizu hrvatskog znanstvenog i visokoobrazovnog sustava uspostava je političke kontrole i upravljanja čitavim sustavom. Ideja da će etatizacija sustava znanosti i visokog obrazovanja pridonijeti rješavanju nagomilanih problema polazi od pogrešne pretpostavke da će političari uistinu osigurati meritokratski i transparentan sustav zapošljavanja i trošenja proračunskih novaca, visoke etičke standarde, te da neće zloupotrijebiti kontrolu nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja za svoje političke i partikularne interese, u vidu zapošljavanja, diploma, i što je posebno opasno – za nje-

¹¹⁵ *Razvoj i preobrazba Sveučilišta u Zagrebu; Razrada polaznih pretpostavki*, Sveučilište u Zagrebu, 23. veljače 2013. godine, str. 2.

¹¹⁶ Stjepan Lakušić, *Program rada predloženika za rektora Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje 2022.–2026.*, str. 4.

govo podvrgavanje stranačkoj dominaciji. Upravo suprotno, uspostava političke kontrole nad sveučilištima pridonijet će intelektualnom nazadovanju, daljnjem srozavanju kvalitete i urušavanju sustava znanosti i visokog obrazovanja. Na to upozorava i Parlamentarna skupština Vijeća Europe koja ističe kako je povijest dokazala da su kršenja akademskih sloboda i sveučilišne autonomije uvijek dovela do intelektualnog nazadovanja, a time i do gospodarske i društvene stagnacije.

Ako politika uspostavi nadzor nad akademskom zajednicom, navedeno neće imati samo štetne posljedice za hrvatsku znanost i visoko obrazovanje, već će imati i dugoročne štetne posljedice za hrvatsko društvo i stanje demokratskih sloboda u Republici Hrvatskoj. Politizacija sveučilišta će prije ili poslije pridonijeti pokušaju kontrole ili ušutkavanja visokih učilišta ili njihovih znanstvenika, studenata i osoblja, čime će se ozbiljno ugroziti akademske slobode i sloboda govora te smanjiti prostor za sudjelovanje znanstvenika i sveučilišnih nastavnika u javnim raspravama i demokratskim procesima. Osim toga, i teme istraživanja i nastavni proces i njegovi sadržaji mogu potencijalno postati podložni ideološkim utjecajima i politizaciji. U tom pogledu predloženi koncept reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja uistinu predstavlja opasnost za razvoj demokracije u našoj državi.

Umjesto uspostavljanja političke kontrole nad sustavom znanosti i visokog obrazovanja, reforma bi trebala ciljano riješiti neuralgične probleme sustava: nedostatak odgovornosti i nadzora u sustavu kao i učinkovitog sustava etičke odgovornosti. Pored toga, zakonodavni okvir trebao bi regulirati osiguravanje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, cjeloviti, pravični i odgovorni sustav financiranja znanstvenih instituta i sveučilišta, te posebno poticati funkcionalnu integraciju neintegriranih sveučilišta, kulturu znanstvene izvrsnosti, internacionalizaciju hrvatske znanosti i visokog obrazovanja, te demokratski ustroj i izbor članova upravljačkih tijela, odnosno akademskog vodstva. Zakonska rješenja za takav normativni okvir već su ponuđena u nacrtima zakona Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj iz 2021. i Ministarstva iz 2020. godine, kao i skupu ključnih načela i mjera na kojima bi trebao počivati sustav znanosti i visokog obrazovanja u Hrvatskoj, a koja su predložila tridesetorica znanstvenika koji djeluju u domovini i inozemstvu u listopadu 2021. godine. Umjesto da je predlagatelj zakona prihvatio inicijativu istaknutih članova hrvatske akademske zajednice u skladu s Rimskim ministarskim priopćenjem iz 2020. godine, kojim je preuzeta obveza poticanja dijaloga s akademskom zajednicom, odlučio ih je ignorirati, a zakonskim rješenjima koja nudi dovesti u pitanje akademske slobode, pretpostavku demokratskih društava.

Kazalo*

A

Agencija za znanost i visoko obrazovanje 58–61, 66
akademska zajednica, odgovornost 711–716
akademske slobode (relevantni akti i dokumenti) 71–72; (ukidanje) 72–73; (ugroženost) 714–715; (kršenja) 716–721; (pojam) 721; (u Prijedlogu zakona) 721ff
akreditacijski uvjeti 20, 88–89, 85–87, 93
autonomija, nastavnog osoblja (ukidanje) 724–725
autonomija, sveučilišta (općenito) 18–19; (financijska) 19, 47, 49–50, 52, 104; (nastavnog osoblja) 20, 73, 74–79; (pojam) 35; (institucionalna) 35, 50, 684, 708, 714–715; (organizacijska) 35, 50, 104; (opći akti i dokumenti na kojima počiva) 36; (Ustavni sud RH – odluke) 37–40; (sadržaj) 38–39; (pred političkim pritiscima) 39; (ograničenja – pretpostavke) 38–40; (u RH 2017. g.) 39–40; (upravljачka) 41; (ovlast izbora čelnika) 41; (zakonska ograničenja) 43–45; (akademska) 50; (ukidanje) 72–73, 73–74; (dopuštena ograničenja) 682–683; (normativna razrada) 683; (korelacija sa zakonom) 685; (racionalnost) 685; (legitimni interes) 685; (i akademske slobode) 709–711; (priznavanje) 711

B

Bijeli dokument o obrazovanju i osposobljavanju 665
Bolonjska deklaracija v. deklaracija, Bolonjska 35, 607–609, 666–667, 668–671
Bolonjski proces 668–671
Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru v. deklaracija, Bonska o slobodi znanstvenoga istraživanja, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru 72, 655–658, 714, 719–721
broju istraživača na milijun stanovnika 30
Budget Share Rank 30

C

centralizacija 19, 723–724
centri izvrsnosti, ukidanje 103–104, 107
ciljevi europskih sustava visokog obrazovanja 668

* U kazalu su naznačeni ključni pojmovi i uz svaki od njih brojevi koji označavaju stranicu u knjizi gdje su ti pojmovi meritorno objašnjeni.

citiranost 29–30
civilna misija sveučilišta 674
cjeloživotno učenja 106

Č

čelnik, mandat 97

D

dekan 95–96

Deklaracija o akademskoj slobodi, Globalni forum o akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i budućnosti demokracije 72, 708, 710

Deklaracija o znanosti i visokom obrazovanju, akt Sindikata visokog obrazovanja i znanosti *Akademski solidarnost* 676–680, 681, 713

deklaracija, Bolonjska v. Bolonjska deklaracija 35, 607–609, 666–667, 668–671

deklaracija, Bonska o slobodi znanstvenoga istraživanja, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru v. Bonska deklaracija o slobodi znanstvenoga istraživanja, Ministarska konferencija o Europskom istraživačkom prostoru 72, 655–658, 714, 719–721

deklaracija, Limska o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja v. Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja 35, 72, 581–584, 705–706, 709

deklaracija, Osječka v. Osječka deklaracija 671

deklaracija, Sorbonska v. Sorbonska deklaracija 35, 605–606, 666–667

dezintegracija, sveučilišta (općenito) 19, 45–46; (stajalište Sveučilišta u Splitu) 46; (Zakon o državnom proračunu) 46; (programski ugovori) 47, 49–51, 102, 722; (u pregovaračkom procesu o programskim ugovorima) 49, 60–61

odatak na plaću 107

društvena odgovornost 94ff

E

ECTS 671

e-infrastruktura 672

ekonomska misija sveučilišta 674

elektroničke sjednice kolegijalnih tijela 672–673

etička odgovornost 702–705

etička povjerenstva 704–705

etička tijela 108

etika 108, 703

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda 71

Europska povelja za istraživače 72

Europski istraživački prostor (ERA) 21, 39, 73, 105, 665, 666–667

Europski prostor obrazovanja 668

Europski prostor obrazovanja (EEA) 21, 39, 73, 105, 665

Europski prostor visokog obrazovanja (EHEA) 21, 39, 73, 105, 665

financiranja istraživanja i inovacija putem Europske komisije 30–31

F

financiranje utemeljeno na rezultatima 100–101

Fuchsovi zakoni, tzv. 676

H

Hrvatska zaklada za znanost 61–65, 661–662

Hrvatski sabor 19, 53–54, 65–66, 104

Hrvatski studentski zbor 81–83

humanističke vrijednosti sveučilišta 675

humboldtška ideja 20, 71, 94

I

indikator znanstvene izvrsnosti 29–30

informatizacija 671ff

inspekcija, prosvjetna 695

inspekcijski nadzor 693ff, 723

inspektor, prosvjetni 694

institucijska odgovornost visokih učilišta 712–713

istraživački projekti, sredstva 32

izbor rektora 715–716

izbor u znanstvena zvanja, na znanstveno-nastavna i na znanstvena radna mjesta (do sada) 68; (prema Prijedlogu zakona) 68–69; (drugi zakonski prijedlozi) 69–70; (napredovanje/reizbor) 73, 74–79

izdvajanja za istraživanje, visoko obrazovanje i razvoj (općenito) 31; (po stanovniku) 33; (udjel u BDP-u) 34

izvori sredstava za financiranje visokih učilišta 52

J

jačanje, europskih visokih učilišta 668–669

javna nabava 96

javna sveučilišta (u Rektorskom zboru) 20, 80, 85–97; (zaposleni) 26–28; (urušavanje u Prijedlogu zakona) 88–89; (porast broja) 663; (podatci) 664; (međusobne razlike) 665

javna ulaganja u istraživanje i razvoj 29–30, 31

javna visoka učilišta osnovana za potrebe vojnog, policijskog i diplomatskog obrazovanja 45

javni znanstveni instituti 66, 80–81, 106

javno savjetovanje v. savjetovanje, javno 18

kolektivni ugovor 49

K

Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti 429–444

Komentari Sveučilišta u Zagrebu na Prijedlog Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju 389–408

komercijalizacija sveučilišta 675

kontrola, politička nad sveučilištem 10–11, 12, 20, 21, 39, 40, 41–42, 47, 49–50, 57–58, 60, 65, 68, 71, 102, 693ff, 722–723, 729–730

L

Limska deklaracija o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja v. deklaracija, Limska o akademskoj slobodi i autonomiji ustanova visokoga obrazovanja 35, 72, 581–584, 705–706, 709

Lisabonski ugovor 667

M

mađarski model upravljanja znanošću i visokim obrazovanjem 21

Magna charta universitatum 35, 728

Magna charta universitatum, 12. ožujka 2020. 587–588

Magna charta universitatum, 18. rujna 1988. 585–586

mandat, čelnika 97

matični odbori 74, 75, 79, 96

Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima 71, 577–578

Memorandum o visokom obrazovanju u Europskoj zajednici 665
minister 19, 21, 42, 47, 55–58, 60, 65, 71, 102
Mišljenje Venecijanske komisije (891/2017) 72
mreža javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih organizacija 20, 91, 93

N

Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. – 2026.) 21, 51, 100ff
Nacionalno vijeće za znanost 55–58, 66, 79, 703–704
Nacrt prijedloga zakona o osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju i znanosti, koji je upućen u javno savjetovanje od 26. svibnja do 25. lipnja 2022. godine 409–427
Nacrt prijedloga Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, koji je upućen u javno savjetovanje od 6. svibnja do 5. lipnja 2022. godine 337–387
Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2020. 143–226
Nacrt prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, rujan 2021. 227–236
načelo otvorene znanosti 106
nadzor nad primjenom zakona 591
nadzor nad provedbom programskih ugovora 691–692
nadzor nad radom sveučilišta (održivi) 699–701; (neodrživi u Prijedlogu zakona) 701–702
nadzor nad tijelima sveučilišta 108
nadzorne ovlasti sveučilišta nad sastavnicama 688–691
namjenski prihodi 51
nastava, novi oblici 680
neetičnost, u akademskoj zajednici 680–681
neoliberalan ekonomsko-politički koncept sveučilišta 676
neovisna tijela, u sustavu znanosti i visokog obrazovanja 19, 55–65, 104–105
nepovredivost sveučilišta (pojam, značenje i važnost) 692–696; (ukidanje u Prijedlogu zakona) 697; (odluka Ustavnog suda RH) 698–699
nestalnost radnog mjesta 725
nomotehnika, u Prijedlogu zakona (problemi) 93ff, 97–98

O

obveza dvogodišnjega zajedničkog izvođenja postojećeg programa s mentor-skom ustanovom, ukidanje 90, 93

Odbor za etiku 705

Odluka i Rješenje U-I-5578/2013 i dr. od 18. srpnja 2014. (Narodne novine, broj 101/14) 489–511

Odluka U-I-1129/1999 i dr. od 22. ožujka 2000. (Narodne novine, broj 35/00) 469–471

Odluka U-I-1707/2006 od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07) 479–484

Odluka U-I-2854/2018 i dr. od 10. ožujka 2020. (Narodne novine, broj 47/20) 563–569

Odluka U-I-351/2016 od 20. travnja 2016. (Narodne novine, broj 41/16) 539–546

Odluka U-I-4585/2005 i dr. od 20. prosinca 2006. (Narodne novine, broj 2/07) 475–478

Odluka U-I-638/1996 od 9. srpnja 1997. (Narodne novine, broj 78/97) 447–450

Odluka U-I-7431/2014 i dr. od 13. svibnja 2015. (Narodne novine, broj 60/15) 512–539

Odluka U-I-843/2000 od 13. rujna 2000. (Narodne novine, broj 94/00) 471–474, 725–728

Odluka U-I-860/1998 od 9. veljače 2000. (Narodne novine, broj 21/00) 468–469

Odluka U-I-902/1999 od 26. siječnja 2000. (Narodne novine, broj 14/00 i 26/00) 451–468

Odluka U-II-1811/2000 od 12. ožujka 2003. (Narodne novine, broj 43/03) 474

Odluka U-II-6251/2016 od 25. travnja 2017. (Narodne novine, broj 46/17) 546–550

Odluka U-II-7149/2021 i dr. od 15. veljače 2022. (Narodne novine, broj 25/22) 569–572

Odluka U-III-1745/2007 od 30. listopada 2008. (Narodne novine, broj 137/08) 484–485

Odluka U-III-203/1997 od 8. travnja 1998. (Narodne novine, broj 52/98) 450–451
online nastava 672

Opći komentar br. 13, Pravo na obrazovanje, Odbor Ujedinjenih naroda za gos-podarska, socijalna i kulturna prava, 8. prosinca 1999. 579, 683-684

Osječka deklaracija v. deklaracija, osječka 671

otvorena znanost 104

otvoreno obrazovanje 104

Otvoreno pismo 69 znanstvenika premijeru Andreju Plenkoviću i ministru znanosti i obrazovanja Radovanu Fuchsu, ožujak 2022. godine 116–120

Otvoreno pismo Vladi RH o stanju u hrvatskoj znanosti i visokom obrazovanju i o planu razvoja do 2026. godine, skupina uglednih hrvatskih znanstvenika koja djeluje u domovini i inozemstvu, 27. listopada 2021. godine 113–115, 681–682
ovlaštena znanstvena organizacija v. znanstvena organizacija, ovlaštena 74–76

P

Participation Rank 30

plaće zaposlenih i njihovih materijalna prava, obuhvaćeni programskim ugovorom 49

Plan za europski istraživački prostor (2015.–2020.) 667

Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02) 72

Povelja Europske unije o temeljnim pravima 641

pravilnik o kriterijima raspolaganja vlastitim prihodima 47

predlagatelji članova matičnih odbora 96–97

prekogranična i intersektorska mobilnost 102–106, 107

prekršaji 691

prekršajne kazne 693

Preporuka CM/Rec(2007)6 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje i znanost 629–633

Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju 635–640

Preporuka CM/Rec(2012)7 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o odgovornosti javnih vlasti za akademske slobode i institucionalnu autonomiju 36, 72, 684

Preporuka Europske komisije od 11. ožujka 2005. o Europskoj povelji za istraživače i Kodeksu o novačenju istraživača 611–623

Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. o obrani akademske slobode u vanjskom djelovanju EU-a 36, 72, 711

Preporuka Europskoga parlamenta od 29. studenoga 2018. Vijeću, Komisiji i potpredsjednici Komisije Visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku o obrani akademskih sloboda u vanjskom djelovanju EU-a 2018/2117(INI) 645–650, 710

Preporuka o položaju nastavnog osoblja u visokom obrazovanju 72

Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 (2006) o akademskoj slobodi i sveučilišnoj autonomiji 625–627

Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1762 36
Preporuka UNESCO-a o položaju nastavnoga osoblja u visokom obrazovanju 589–604, 712
Preporuka UNESCO-a o znanosti i znanstvenim istraživačima 643
privatizacija sveučilišta 92–93, 675
privatna sveučilišta (u Rektorskom zboru) 20, 85–87; (osnivanje) 20; (broj) 27–28; (pogodovanje snižavanjem akreditacijskih kriterija) 89–93; (porast broja) 663
privremeno financiranje 722
programski ugovori 19, 47, 48, 49, 52–53, 60–61, 100–101, 691–692, 722
proračunska komponenta 48

R

R&I Intensity Ranking 30
radno mjesto 20, 67, 73–74, 725
rasprava, javna (o Prijedlogu zakona) 98–99
reforma, sustava znanosti i visokog obrazovanja (posljedice) 9, 18–20, 65, 99ff; (nužnost) 9–10; (etatizacija) 11, 12, 19, 21, 65, 71; (neuspjeh) 11–12, 34; (promjena zakonodavnog okvira) 17–18; (pogrešna polazišta i podatci ministarstva) 34
rektor 41–42, 95, 689–690, 715–716
Rektorski zbor (zastupljenost sveučilišta)
Rješenje U-I-1102/2009 od 21. studenoga 2017. (usud.hr) 550–552
Rješenje U-I-1441/2001 od 23. listopada 2003. (Narodne novine, broj 177/03) 475
Rješenje U-I-2446/2016 od 4. veljače 2020. (usud.hr) 559–560
Rješenje U-I-2720/2007 od 19. studenoga 2008. (Narodne novine, broj 138/08) 485–486
Rješenje U-I-3416/2007 od 19. prosinca 2017. (usud.hr) 553–554
Rješenje U-I-4146/2017 i dr. od 4. veljače 2020. (usud.hr) 560–562, 698–699
Rješenje U-I-4981/2013 od 9. listopada 2018. (usud.hr) 555–559
Rješenje U-III B-2598/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 84/14) 488–489
Rješenje U-III B-2656/2014 od 18. lipnja 2014. (Narodne novine, broj 81/14) 487
Rješenje U-III B-5860/2014 od 12. kolovoza 2014. (Narodne novine, broj 108/14) 511–512

S

savjetovanje, javno v. javno savjetovanje 18
Senat (ovlasti) 51, 689; (kao upravljačko tijelo sveučilišta) 95
sindikatski znanosti 10
sloboda, akademska 36
slobode, akademske (pojam) 705–706; (pretpostavka postojanja demokratskog društva) 706–707; (kao intrinzične vrijednosti) 708; (odgovornost, transparentnost i osiguranje kvalitete) 710–712
Sorbonska deklaracija v. deklaracija, Sorbonska 35, 605–606, 666–667
Strateški odbor za istraživačku infrastrukturu 107
stručna tijela, u sustavu znanosti i visokog obrazovanja 19, 55–65, 104–105
studentski predstavnici (prava) 81–82; (zastupljenost prema Prijedlogu zakona) 82–83; (promjene u zakonskim prijedlozima) 83–85
studijски programi (slabosti podataka ministarstva) 25–26
Sveučilišni savjet 40
Sveučilišno vijeće (sastav) 40–41, 42, 45; (austrijski model) 41, 45; (izbor čelnika) 41–43, 45; (ovlasti) 685ff; (financijsko poslovanje sveučilišta) 687–688
Sveučilište u Zagrebu 664

T

treća misija, sveučilišta 673ff

U

udruge, v. znanstvene i znanstveno-stručne udruge 108
Ugovor iz Maastrichta 666
ugovor o djelu 107
ugovor o radu 107
ugovor o radu na nepuno radno vrijeme za projektne aktivnosti 107
universitas 695
upravljačka tijela fakulteta i akademija 95–96
upravljačka tijela sveučilišta 95
upravni nadzor 693
upravni nadzor nad provedbom zakona 692
uredba Vlade RH 47
Ustav Republike Hrvatske 36, 41, 47, 71–72, 683
Ustavni sud RH 37–40, 41, 47, 56, 698–699

V

vakacijski rok, Prijedloga zakona 96–97
vijeće, fakultetsko/akademijsko 95–96
visoka učilišta (u RH) 22, 24, 27–28; (komparativno) 22–24; (broj zaposlenih) 26–28
visoko obrazovanje, pet ključnih točaka razvoja 665
vlastiti prihodi 46, 51, 52

Z

Zaključci Senata Sveučilišta u Zagrebu o nacrtima zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u kontekstu cjelovite reforme sustava znanosti i visokog obrazovanja, 22. ožujak 2022. godine 121–141
Zakon o Hrvatskoj zakladi za znanost 61–65
zakonodavna procedura, Nacrt prijedloga zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju 17–18, 20–21, 41, 661–662
zakonski kriteriji o potrebnu broju znanstveno-nastavnog osoblja 89–90
zaostajanje, razlozi u RH 32–33
zapošljavanje, zabrane 31
znanstvena izvrsnost, kriteriji 20, 74ff
znanstvena konferencija 108
znanstvena organizacija, ovlaštena v. ovlaštena znanstvena organizacija 74–76
znanstvene i znanstveno-stručne udruge v. udruge 108
znanstveni radovi, kvaliteta 29
znanstveno izdavaštvo 108
znanstveno-nastavna zvanja (ukidanje) 20, 67, 105, 725ff; (napredovanje/reizbor) 73, 74–79; (stečena prava) 73
znanstveno-tehnologijske organizacije 107
znanstveno-tehnologijski park 107

Bilješka o autoru

Ivan Obadić (Varaždin, 1979.) docent je na Katedri za opću povijest prava i države Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je nastavni i znanstveni studij povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (profesor povijesti i diplomirani povjesničar) 2006. godine, a integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni pravni studij na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2007. godine. Magistrirao je 2008. godine na London School of Economics and Political Science. Završio je poslijediplomski studij na Europskom sveučilišnom institutu (European University Institute – EUI) u Firenci 2013. godine. Doktorirao je na Europskom sveučilišnom institutu 2017. godine.

Radio je kao asistent na Zavodu za znanstveni rad Varaždin Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (2008. – 2010.). Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu radi od 2010. godine. Predmet njegova znanstveno-istraživačkog rada su teme iz područja političke korupcije, pravne, ekonomske i diplomatske povijesti vezane za razvoj europske integracije, Hladni rat, jugoistočnu Europu i grad Varaždin. Sudjelovao je na brojnim domaćim i međunarodnim konferencijama i objavio više članaka i poglavlja u domaćim i stranim časopisima i zbornicima radova. Organizirao je više predavanja, konferencija i seminara. Sudjelovao je u više hrvatskih i međunarodnih znanstvenih projekata u okviru Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Pravnog fakulteta i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu (*Integracija i dezintegracija Europske unije: Dinamike europeizma i euroskepticizma*), Robert Schuman Centre for Advanced Studies i Europskog sveučilišnog instituta (*euandi projekt* 2014. i 2019. godine, *Integrating Diversity in the European Union – InDivEU*, itd.) te konzorcija europskih sveučilišta HistCom 3 (*The European Commission (1986–2000) – History and Memories of an Institution*). Dobitnik je nekoliko nagrada i stipendija (Rektorova nagrada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, LSE Graduate Merit Award, stipendija talijanskog Ministarstva vanjskih poslova za doktorski studij na Europskom sveučilišnom institutu itd.). Usavršavao se u Centru za studije jugoistočne Europe na Sveučilištu u Grazu 2020. godine u okviru *Field of Excellence Dimensions of Europeanization*. Nositelj je Jean Monnet modula *Development of European Integration and Institutions* koji se izvodi na Katedri za opću povijest prava i države Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predstavnik je Grada Varaždina u Sveučilišnom savjetu Sveučilišta u Zagrebu od lipnja 2021. godine, a u prosincu 2021. godine izabran je za predsjednika Sveučilišnog savjeta.

Bilješka o recenzentima

Prof. dr. sc. Blaženka Divjak (Varaždin, 1967.), sveučilišna profesorica matematike i znanstvena savjetnica u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti. Od 1994. zaposlena na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu Sveučilišta u Zagrebu, od 2010. kao redovita profesorica. Od 1999. do 2003. i od 2007. do 2010. prodekanica za znanost i međunarodnu suradnju na matičnom fakultetu. Od 2010. do 2014. prorektorica za studente i studije Sveučilišta u Zagrebu. Od 2017. do 2020. ministrica znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske te predsjedateljica Vijeća za obrazovanje, mlade, kulturu i sport te Vijeća za konkurentnost (istraživanje i svemir) tijekom hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije (2020.).

Prof. dr. sc. Ivo Družić (Zagreb, 1950.), sveučilišni profesor ekonomije. Od 1978. zaposlen na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 1998. do 2020. kao redoviti profesor, a 2020. izabran u počasno zvanje *professor emeritus*. Predsjednik Matičnog odbora za područje društvenih znanosti – polje ekonomije od 2005. do 2013. Od 2014. do 2018. predsjednik Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Republike Hrvatske.

Prof. dr. sc. Gvozden Flego (Zagreb, 1946.), sveučilišni profesor filozofije. Od 1974. do 2008. zaposlen na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 2006. kao redoviti profesor. Ministar znanosti i tehnologije Republike Hrvatske 2002. – 2003. Od 2008. do 2015. zastupnik u Hrvatskom saboru te član Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, gdje je obnašao i dužnost predsjednika Odbora za kulturu, znanost, obrazovanje i medije te bio autor Rezolucije 1907 (2012) „Governance in Higher Education Institutions in European Higher Education Area“. Od 2008. do 2015. član Sveučilišnog savjeta Sveučilišta u Zagrebu.

Prof. dr. sc. Ivo Josipović (Zagreb, 1957.), sveučilišni profesor prava i akademski skladatelj. Od 1983. zaposlen na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 2005. kao redoviti profesor, a 2020. izabran u počasno zvanje *professor emeritus*. Više godina radio je na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu kao honorarni docent. Bio je gost-predavač na hrvatskim sveučilištima, na Policijskoj akademiji, Diplomatskoj akademiji, Visokom vojnom učilištu te brojim sveučilištima u inozemstvu. Bio je autor ili koautor mnogih zakonskih projekata, uključujući one u području visokog obrazovanja. Zastupao je Hrvatsku pred Međunarodnim sudom pravde i Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu. Od 2003. do 2010. bio je zastupnik u Hrvatskom saboru, a od 2010. do 2015. Predsjednik Republike Hrvatske.

Akademik Ivica Kostović (Zagreb, 1943.), sveučilišni profesor temeljnih medicinskih znanosti (neuroznanost i anatomija). Od 1965. zaposlen na Medicinskom

fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 1979. kao redoviti profesor, a 2014. izabran u počasno zvanje *professor emeritus*. Od 2006. redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Od 1991. do 1993. dekan Medicinskog fakulteta. Inicijator, osnivač i ravnatelj Hrvatskog instituta za istraživanje mozga (2000. – 2013.) i njegov počasni ravnatelj (od 2013.). Od 1993. do 1995. potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske za društvene djelatnosti, a od 1995. do 1998. ministar znanosti i tehnologije Republike Hrvatske i potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske za humanitarna pitanja. Predstojnik Ureda Predsjednika Republike Hrvatske 1998. i 1999. Od 2000. do 2003. zastupnik u Hrvatskom saboru, a od 2001. do 2003. i potpredsjednik Hrvatskog sabora.

Izv. prof. dr. sc. Ivan Milotić (Pula, 1982.), sveučilišni profesor prava. Od 2006. zaposlen na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 2018. kao izvanredni profesor. Predsjednik Odbora za statutarna pitanja Sveučilišta u Zagrebu od 2020. Od 2017. do 2020. član Odbora za zakonodavstvo, a od 2020. Odbora za pravosuđe Hrvatskog sabora.

Prof. dr. sc. Branko Smerdel (Zagreb, 1949.), sveučilišni profesor prava. Od 1973. zaposlen na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 1990. kao redoviti profesor, a 2020. izabran u počasno zvanje *professor emeritus*. Od 2003. do 2005. bio je dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovao je u izradi Ustava Republike Hrvatske 1990. i ustavnih promjena 2001., kao i u izradi izbornog zakonodavstva Republike Hrvatske. Bio je član delegacije Republike Hrvatske pred Odborom za ljudska prava Ujedinjenih naroda 1993., 1995. i 2001. godine. Utemeljitelj je i član Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

Prof. dr. sc. Ksenija Turković (Zagreb, 1964.), sveučilišna profesorica prava. Od 1987. zaposlena na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, od 2009. kao redovita profesorica. Od 2005. do 2007. prodekanica za nastavu matičnoga fakulteta. Prorektorica Sveučilišta u Zagrebu za međunarodnu i međuinstitucijsku suradnju (2008. – 2010.) te za pravna pitanja i međunarodnu suradnju (2008. – 2012.). Voditeljica radne skupine za izradu Kaznenog zakona Republike Hrvatske (2009. – 2011.). Od 2013. do 2022. sutkinja Europskog suda za ljudska prava i njegova potpredsjednica (2020. – 2022.).

Naglasci iz recenzija knjige

Izv. prof. dr. sc. Ivan Milotić

Knjiga Ivana Obadića naslovljena „Akademske slobode u prijedlozima novih zakona“ iscrpna je, objektivna i cjelovita analiza predloženoga zakonskog uređenja najvažnijih područja koja čine samu bit i intimu sveučilišta – njegove autonomije, samouprave, ali i akademskih sloboda. To je ujedno i kritička analiza koja, međutim, nije sama sebi svrhom, nego ukazujući na zakonodavne nepromišljenosti i nepovoljne trajne posljedice normativnih rješenja (ali i politika), vrlo precizno i istančano te nadasve korektno nudi i konkretna rješenja (alternative) u tim pitanjima, pri čemu se ona obrazložena i uvjerljiva. (...) Ova studija umnogome prerasta okvire samo propitivanja aktualnih zakonskih prijedloga. Zapravo je to u punome i pravome smislu riječi – knjiga o sveučilištu, ali takva koja je u procesu nastanka izrasla u kompendij shvaćanja i tvrdnji sadržanih u nacionalnim i međunarodnim općim i pojedinačnim pravnim aktima, dokumentima svih provenijencija, soft law-u, ali i svemu što čini pravni, akademski i općedruštveni ambijent te okvir postojanja sveučilišta i njegove autonomije.

Prof. dr. sc. Branko Smerdel

Najavljena radikalna reforma sustava znanosti i visokog obrazovanja, usmjerena je prvenstveno na radikalne povrede tradicionalnih akademskih sloboda, pri čemu se zanemaruju bitni problemi organizacije i poštivanja kriterija procjene stanja pojedinih institucija. (...) Niz odredbi znači izravno kršenje ustavnih načela, od koji je mnoga višekratno potvrdio Ustavni sud Republike Hrvatske. Zbog toga je važno što se u zbirci dokumenata od 500 stranica, u prilogu, nalaze i te odluke Ustavnog suda, koje autori Nacrta ignoriraju. Riječju, rukopis doc. dr. sc. Ivana Obadića je izvrsna podloga za ozbiljnu i promišljenu raspravu o stanju i mogućim kratkoročnim i srednjoročnim reformama, utemeljenim na međunarodnom i hrvatskom iskustvu. Reforme imaju biti utemeljene na cost-benefit analizi, procjeni kadrovskih i financijskih mogućnosti, a ne na dobrim željama i uvjerenju da se zakon može sam ostvariti.

Prof. dr. sc. Ksenija Turković

Ova knjiga izlazi u posljednji trenutak da upozori na nedostatke u predloženoj reformi sustava visokog obrazovanja i znanosti i potakne na dodatnu raspravu i promišljanje. Trebamo težiti donijeti najbolja moguća zakonska rješenja u datom vremenu i pri tom ne treba žuriti, već treba sustavno promišljati i djelovati da se što bolje očuvaju temeljne vrijednosti sveučilišta: akademske slobode i institucionalna autonomija jer bez njih sveučilište gubi širu društvenu ulogu kao pokretač društvenih promjena i promicanja društvene odgovornosti u rješavanju najvažnijih gospodarskih, društvenih i moralnih problema. Bilo bi dobro kad bi ovu knjigu pročitali saborski zastupnici prije druge rasprave u Saboru i glasanja o Prijedlogu navedenih Zakona, svi članovi akademske zajednice kako bi bolje razumjeli što im reforma donosi, kao i ostali članovi društva jer o stupnju slobode naše akademske zajednice uvelike ovisi i budući razvoj i napredak našeg društva.

Naglasci iz recenzija knjige

Prof. dr. sc. Blaženka Divjak

Sustavnoga istraživanja pravne regulative visokoga obrazovanja i znanosti u Hrvatskoj gotovo da nema. Zakoni se uglavnom donose principom jačega, odnosno snagom onoga tko diktira većinu u Saboru, a ne temeljem potrebne analize i istraživačkoga pristupa. Ova studija kolege Ivana Obadića, popunjava spomenutu prazninu, jer su u njoj sabrane i analizirane brojne znanstvene i stručne podloge relevantne za donošenje pravne regulative u području visokoga obrazovanja i znanosti. Dodatno ova studija daje i vrijedan materijal za daljnje analize i istraživanja toga područja i to ne samo u Hrvatskoj. Naime, osim hrvatske, dana je i globalna perspektiva te su predložena rješenja ili barem alternative koje su primjenjive u različitim kontekstima.

Prof. dr. sc. Ivo Družić

Valja naposljetku naglasiti da obimna znanstvena pravno-stručna autorova raščlamba kojom se taksativno navode odredbe i norme kojima se nužan sadržaj instrumenta sveučilišne autonomije zamjenjuje brojnim formama neučinkovite administrativne kontrole, nije za autora tek retorička vježba u izbjegavanju legitimnih pitanja sugovornika i nametanju vlastitih obrazaca. Naprotiv, za autora kompleks institucionalne autonomije ne „visi u zrakopraznom prostoru“ nedodirljivih sloboda, nego je to zamašnjak neporecive odgovornosti za javni interes u hrvatskoj društveno-kulturnoj, umjetničkoj i nacionalno razvojnoj opstojnosti. U tom smislu, nedvojbeno temeljit i suvremen autorov znanstveni napor kojim je proizvedeno ovo djelo, nadasve djelotvorno ističe kako je istraživačka individualna sloboda nepobitna i nužna pretpostavka nesmiljene i ničim ograničene individualne potrage za znanstvenom istinom, a institucionalna sveučilišna autonomija organizacijski prostor društvene uređenosti ulijevanja pojedinačnog intelektualnog doprinosa u napredno i održivo društvo.

Prof. dr. sc. Gvozden Flego

Minuciozne autorove analize su multimotivacijske. One upozoravaju na flagrantno pravno i organizacijsko ukidanje nekih dosegnutih stečevina sveučilišne autonomije, na koncentraciju brojnih i prevelikih ovlasti ministra, na etatizaciju sustava znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, na protuslovnosti predloženih zakonskih rješenja normama Europske unije, Vijeća Europe, Ujedinjenih nacija i UNESCO-a, na unutarzakonske kontradikcije, na ministrovu nepridržavanje međunarodnih obveza koje je i sam preuzeo, na neučinkovitost odredbi predloženoga Zakona s obzirom na nakanjena rješenja u obrazloženju Prijedloga zakona. (...) S obzirom na analizirane akademske, pravne, organizacijske, financijske, međunarodne i europske posljedice prijedloga Zakona te hrvatskih akademskih i pravnih dostignuća, ova studija je dragocjena i nezaobilazna osnova za svaku nakanu mijenjanja zakonodavnog okvira znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja (a ne obrnutim redoslijedom) u Hrvatskoj.

Prof. dr. sc. Ivo Josipović

Zaključno, slagali su s pojedinim ocjena Ivana Obadića ili ne, impresivno je kako je on u relativno kratkom vremenu minuciozno i s puno kritičnosti analizirao detalje složenog zakonskog projekta reforme visokog obrazovanja. Knjiga je nastala kao pomalo očajnički krik čovjeka koji smatra kako će projekt donijeti ozbiljne probleme sustavu visokog obrazovanja te za dulje vrijeme oslabiti položaj javnih sveučilišta i u njemu zaposlenih znanstvenika. Knjiga je odlična podloga za još uvijek formalno nezavršenu raspravu o zakonskim projektima, s puno informacija, zakonskih tekstova i političkih deklaracija. Naravno, ako stvarne rasprave uopće još i bude i ako se prihvaćanje zakona, s obzirom na šutnju akademske zajednice, ali i saborskih zastupnika, pa i onih iz te zajednice, ne bude tek formalnost. Ako ništa drugo, ako ne potakne kakvu odlučnu raspravu i promjene projekta u zadnji čas, osim iznimno vrijednog doprinosa raspravi i zakonskim promjenama, ova knjiga će biti odličan informativni materijal u nekim budućim raspravama kad se budu ispravljale „krive Drine“ ove reforme. Da, svakako, ova Obadićeva hrabra knjiga biti će, kako sada stvari stoje, i spomenik današnjoj akademskoj šutnji.

Akademik Ivica Kostović

Autor demonstrira kako problem prijedloga zakona nisu njegove pojedinačne odredbe, pa čak ni uređenja samo nekih područja, nego cjeloviti koncept, pristup i cilj koji se svodi na etatizaciju sveučilišta, sveučilišnih procesa, ali i akademskih procesa u cjelini. Dokazuje kako je prijedlog zakona konceptualno osmišljen da uspostavi politički nadzor i kontrolu nas čitavim sustavom znanosti i visokog obrazovanja. Obrazlaže kako to čini bit normativne razrade.

Cijena: 150 kn